

Ladislav Žák

2003 - 2012

DEKÁDA

TÁPÁNÍ

sborník příspěvků pro KONKURNÍ NOVINY z jednoho desetiletí

www.zaking.cz

2012

Slovo úvodem...

Vážení čtenáři,

skutečnost, že čtete tyto úvodní řádky k následujícímu souboru mých textů, které vycházely v KONKURNÍCH NOVINÁCH v letech 2003-2012, mi dává naději, že vás můj nápad shromáždit tyto texty do jednoho souboru zaujal a snad se dostanete přes úvod i k samotnému dokumentu. Udělám proto vše proto, abych neprobudil vaši přirozenou plachost a od čtení vás hned v úvodu neodradil.

Za největší hodnotu tohoto dokumentu, považuji okolnost, že vznikl v průběhu celého uplynulého desetiletí, kdy jsem s železnou pravidelností usedal každé dva týdny ke klávesnici, abych odeslal většinou v neděli do redakce slíbený text. Texty mají nejrůznější charakter, ale v poslední době se stabilizovaly do podoby jakých si krátkých úvah na zvolené téma, které přinesl většinou život. Je to dokument o době, Evropě, lidech a úpadku, který je jakýmsi leitmotivem celého souboru textů. Nejde jen o úpadek ve smyslu právním, který je jinak hlavním obsahem KONKURNÍCH NOVIN, ale o úpadek doslova všeho druhu.

Sborník jsem nazval Dekáda tápání nikoliv proto, že by nějaký název mít musel, ale protože mám intenzivní pocit, že toto sousloví výborně vystihuje jeho obsah. Je to kronika nadějí a zklamání, usilování a rezignace stejně jako neustálého měnění cílů za start, důsledků za příčiny a minulosti za budoucnost. Po sto letech je tu nový fin du siècle, v repríze spíše jako fraška...

Je to svého druhu i dokument o mně, jako jeho autorovi, zaznamenává mé názory, omyly, správné odhady, jde o zvláštní kroniku mého poměru k prostředí, ve kterém žiji. Pozorný čtenář najde jak kontinuitu, tak diskontinuitu některých mých názorů a postojů, určitě si někde i docela obyčejně odporuji. Nic jsem při shromažďování dokumentu zpětně neupravoval, toliko jsem pro časovou orientaci opatřil jednotlivé texty přibližným datem jejich odeslání redakci. Text jsem doplnil fotografiemi hory, pod kterou některé příspěvky vznikaly a které jsem vděčný za mnohou, nejen literární, ale i životní inspiraci. Snad jsem tím chtěl proti sobě postavit věci neměnné a proměnlivé, snad ukázat, že přes mámivou hru světla, různé úhly pohledu zůstávají věci kolem nás více méně stejné. Sám nevím...

Číslování jsem ponechal v jednotlivých ročnících takové, jaké zůstalo u mne v počítači. Tak se stalo, že IV znamená čtvrtý ročník, ale třeba X už rok 2010. proto jsem každý příspěvek opatřil přibližným datem jeho vzniku. Součástí souboru je i úvodní text k soubornému vydání prvních tří ročníků z let 2003-2005, takže na úvod je úvodů je již určitě dostatek a vám milí čtenáři se otevírá tato podivná kronika našeho času, ve kterém se nejen něco překrásného končí, ale také se něco překrásného začíná...

Na závěr úvodu se sluší poděkovat redakci KONKURNÍCH NOVIN za prostor, který mým dílkům po celé desetiletí trpělivě poskytovala.

21. 12. 2012

Ladislav Ž á k

2003 – 2005

ÚVODEM

Milý a vážený čtenáři,

jsem opravdu dalek toho, abych v jakémsi úvodním slově k textům, které následují, jakýmkoliv způsobem „nastavoval zrcadlo“. Nicméně následujících 72 drobných dílek, z nichž 70 má společný název „Evropa a úpadek“, přímo volá po několika slovech...

Tyto texty vyšly bez výjimky ve čtrnáctideníku KONKURNÍ NOVINY v ročnících 2003, 2004 a 2005. Postupně se stávaly součástí webové stránky www.insolvence.cz a později i s ní spojené www.zaking.cz. První Evropa a úpadek vyšla 5. února 2003 a předcházeli jí dva texty s názvem „Tak už i v Rusku“. Uvádím je nakonec v kapitole „A na konec, čím to začínalo...“ Další kapitoly nesou prosté názvy 2003, 2004 a 2005 podle příslušných ročníků KONKURNÍCH NOVIN.

Texty jsou velice různorodé a svým charakterem se pohybují od politického fejetonu, přes úvahu na zajímavé téma až po témata ryze odborná, buď zpracovaná mnou maličkostí, nebo obsahující text jiných autorů. Mým cílem bylo dát čtenáři text, který by mu přinesl buď prostou informaci, nebo poučení, popřípadě by ho vedl k zamyšlení nebo ho dokonce přes vážnost tématu pobavil. Spojujícím motivem textů mělo být dění kolem úpadku ve sjednocující se Evropě, ale i jinde ve světě. Někdy se povedlo přímo učebnicově, ale někdy se zdá, že jsem trochu zabloudil. I když s odstupem času vypadá všechno jinak.

Když jsem váhal nad tím, zda se mám pustit do psaní ročníku čtvrtého, vedlo mne to přirozeně k retrospektivě nad doposud napsaným. Poshledal jsem svá dílka po všech koutech počítače, možná s malými nepřesnostmi jsem datoval jejich vznik a pokusil jsem se je uspořádat.

Udělal jsem to hlavně pro sebe. A pak jsem si řekl, že by to mohl být hezký dárek pro pár přátel a známých. Nebo možná taková prezentace sebe sama. Protože člověk si musí přiznat, že ze všeho nejvíce o něm vypovídá jeho vlastní, nejlépe dlouhodobější, práce. A tou následující texty bezesporu jsou...

Je samozřejmé, že si přeji, aby čtenářovo poznání o mně bylo co nejlichotivější. Ale budu rád, když bude jakékoliv a děkuji každému, kdo se dokáže začíst do mých textů!

Ladislav Ž á k - www.zaking.cz

ROČNÍK 2003

Evropa a úpadek 1

Napsáno 24. ledna 2003

V tomto nově uváděném sloupečku rozhodně nechceme a ani nebudeme hovořit o úpadku Evropy či evropských mravů ať již by to bylo téma jakkoliv bohaté a nadmíru zajímavé. Budeme si všímat výhradně toho, jak se sjednocující se Evropa staví k řešení úpadku na svém teritoriu a to zejména mezi svými národními subjekty a jejich právními úpravami. Není více národní produkt, než je právo a úpadekové právo není výjimkou. Na jedné straně má tu výhodu, že řešení mezinárodních obchodních sporů má stejně dlouhou tradici jako sám mezinárodní obchod a má své mechanismy v nejrůznějších podobách arbitrážemi počínaje a přijímáním speciálních pravidel chování v různých sporcích konče. Nakolik to je a bylo efektivní, na to nám dává odpověď mimo jiné i počet nejrůznějších obchodních, celních a komoditních sporů a dokonce i válek, kterých bylo na území starého kontinentu skutečně početně.

Evropská Unie se pokusila základní pravidla řešení úpadku na svém teritoriu formulovat poprvé v roce 1990 v rámci tzv. Evropské nebo také Istanbulské konvence pod názvem „O některých mezinárodních aspektech insolvence a úpadku“. Konvence poprvé přiznala nevyhnutelnost spolupráce při řešení problémů spojených s insolvenčí a bankrotem, které přesahují rámec možností jednoho státu a zároveň zavedla konkrétní mechanismy pro takovou spolupráci. Významné místo mezi nimi mělo i zakotvení práva věřitelů uplatňovat svá práva v druhém státě a zplnomocnění příslušných správců působit za hranicemi jednoho státu.

Uplynulo desetiletí a ES přijímají kvalitativně nový dokument. Je to směrnice Rady Evropy 1346/2000. Tato směrnice vstoupila jako závazná součást zákonodárství členských zemí v platnost 31. května 2002. Ve světle výsledků našeho jednání o vstupu do EU by se měla stát plně platnou na území České republiky 1. května 2004. V našem sloupečku tedy bude tato norma přetřásána ze všech stran a bude pro nás klíčem k prezentaci a pochopení evropského přístupu k problematice insolvence a bankrotu.

Na závěr tohoto prvního sloupečku nelze nepřipomenout to podstatné, co následovalo po Istanbulu a předcházelo směrnici 1346/2002. Je to společný materiál komise OSN pro mezinárodní právo a obchod a celosvětového sdružení specialistů INSOL INTERNATIONAL, který pod názvem UNCITRAL MODEL LAW přijalo Valné shromáždění OSN na konci roku 1997. Tento materiál se stal prvním skutečným východiskem pro hledání modelů pro řešení přeshraniční insolvence a významně ovlivnil i tvorbu evropské směrnice 1346/2002. Lze jen litovat, že naši legislativci tak často vše nejlépe sami.....

Evropa a úpadek 2

Napsáno 8. února 2003

Jak jsme už vzpomněli minule, Směrnice 1346/2000 je závazná pro všechny členské státy Unie. Je samozřejmé, že tento akt je důležitý pro všechny osoby, které mají na území Evropské Unie své zájmy, ať již jde o majetek, podnikání, pohledávky, závazky atd. Protože skoro každý z nás zná někoho, kdo podobné zájmy má, zdá se, že tato směrnice je pro nás vrcholně důležitá již nyní neboť do Evropy závazků a pohledávek patříme bezmála tak dlouhou dobu, jako do Evropy zeměpisné. Chceme-li efektivně bránit své zájmy, pak nezbude než se se Směrnicí naučit v mezinárodním styku zacházet. Uzavřeme tento mravoučný odstavec tím, že jako všechno v EU i tato směrnice má své výjimky, ale je jich kupodivu velmi málo. Směrnice neplatí v Dánsku, ale to přijalo prakticky obdobné zásady a ty působí v Dánsku na základě zvláštní smlouvy s EU. Inu proti gustu....

Evropa tentokrát odmítla jakoukoliv formu konvence o insolvenční a jejích procedurách, obdobné Konvenci z Istanbulu 1990, protože pokládá vysoký stupeň harmonizace práva v této oblasti za důležitý. Konvence by znamenala příliš mnoho možnosti národní volby. Směrnice neřeší insolvenční pojišťoven a finančně-úvěrových institucí, které jsou nebo budou regulovány jinými zvláštními předpisy. Možná i zde bychom mohli nalézt poučení a snížit všeobíhající obecnost našeho zákonodárství v této oblasti.

Směrnice 1346/2000 nepochybně významně přispěje k řešení přeshraničních problémů spojených s insolvenční a jejími projevy v jednom nebo více státech. Nelze v něm ale vidět zárodek všeevropského Kodexu o bankrotu a insolvenční nebo dokonce Kodex sám. Směrnice dává jasná pravidla pro jednotlivé národní úpravy zákonodárství a jejich použití v konkrétních případech. Stejně tak určí rozdělení aktiv a věřitelů, kteří mají podléhat hlavnímu a vedlejším řízením. Hlavní řízení se předpokládá v zemi, kde má úpadce zaregistrovaný tzv. hlavní stan, pokud se ovšem neprokáže něco jiného. Hlavní a vedlejší řízení poběží paralelně, přičemž komplexní charakter bude mít samozřejmě především to hlavní. Vedlejší řízení bude mít více méně charakter likvidační ve smyslu zpeněžení aktiv.

Podtrženo shrnuto. Hlavní cíle, které má Směrnice 1346/2000 dosáhnout, jsou následující. Jde především o nespornou podporu insolvenčních řízení státy EU, ať již probíhají v kterémkoliv z nich a vytčení jasných pravidel pro takovou podporu a spolupráci. Zvláštní důraz je věnován koordinaci soudních řízení a všech souvisejících procedur a jejich postupné standardizaci. Jedním z klíčových záměrů je jasná garance práv věřitelů mimo jiné například aktivně se účastnit řízení v různých zemích, například podáváním žalob, podle jejich zájmů, nehledě na působnost jednotlivých národních či státních jurisdikcí.

Na závěr ještě jednu zdánlivě jasnou připomínku. Směrnice nepůsobí retroaktivně a může se tudíž vztahovat pouze na případy otevřené po 31. květnu 2002. Než dojdeme na konec cyklu těchto

evropských sloupků, jistě budeme moci alespoň jeden věnovat dosavadní praxi se Směrnicí 1346/2000 spjatou.

Evropa a úpadek 3

Napsáno 23. února 2003

Jak málo stačí k mystifikacím čtenářů o čemkoliv, jsem se přesvědčil, když jsem zřejmě v zájmu estetiky nebo možná také v pomatení smyslů v předchozí části Evropa a úpadek 2 použil ve slově směrnice tlačítko Shift a z obecného termínu směrnice 1346/2000 jsem vytvořil Směrnicí 1346/2000 jako terminus technicus a součást úplného názvu dokumentu. Ten zní v originále v anglickém textu Regulation a tudíž se jedná jednoznačně o Nařízení a nikoliv o Směrnicí. Na místo omluvy neomluvitelného připojuji několik řádků o významu jednotlivých názvů aktů práva ES a to proto, že existuje možná ještě někdo, kdo tápá. Všem ostatním čtenářům jen tak pro osvěžení paměti.

Právní základ evropské integrace tvoří tzv. **primární** (prvotní) a **sekundární** (druhotné) **právo ES**. Prameny primárního práva tvoří především čtyři klíčové **zakládající smlouvy** (o ESUO, EHS, Euratomu a o EU) ve znění jejich posledních novel. Hovoříme také o **pařížské, římských a maastrichtské smlouvě**. Mezi zakládající smlouvy patří další desítky smluv. K nim bývají přiřazovány i úmluvy a smlouvy mezi EU a třetími státy, smíšené vnitřní dohody mezi členy EU a některými autoritami i rozhodnutí Evropského soudního dvora. Tento systém smluv dohromady tvoří jakousi ústavu evropské integrace. Jsou v nich stanoveny jak fundamentální principy integrace, tak i základy jednotlivých politik, složení, pravomocí a rozhodovacích postupů společných institucí. Pouze na základě tohoto primárního práva mohou společné orgány jednat, tj. vytvářet tzv. sekundární právo ES a snažit se jeho prostřednictvím rozvíjet integrované politiky a harmonizaci práva.

Sekundární právo ES je tvořeno právními akty přijímanými společnými institucemi EU. Těmito právními akty jsou **nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska a doporučení**. Orgány zmocněnými k přijímání těchto aktů jsou Rada nebo Rada společně s Evropským parlamentem a v některých případech i Evropská komise. Jejich vykonavateli jsou zpravidla členské státy pod dohledem Evropské komise, které v tom asistuje řada specializovaných výborů tvořených zástupci aparátu EU a členských států.

Nařízení (Regulations) jsou právními akty, které jsou obecně a přímo závazné. Vztahují se na všechny účastníky integrace a stávají se součástí jejich právního řádu ihned po svém schválení. Pokud jsou v rozporu se zákony některého členského státu, mají přednost. Vždy platí nařízení ES, nikoli ustanovení domácího práva, které mu odporuje. Nařízení jsou tedy nástrojem právní unifikace a EU je užívá tam, kde je třeba společným rozhodnutím dosáhnout jednoty v obsahu i formě zákona. Typickým příkladem oblasti regulované především prostřednictvím nařízení je společně prováděná zemědělská politika.

Směrnice (Directives) jsou právními akty, které zavazují zúčastněné státy provést ve svém právním řádu k jednotnému datu určité změny tak, aby si právo jednotlivých států neodporovalo a poskytovalo srovnatelnou úroveň ochrany. Směrnice jsou tedy nástrojem harmonizace národních právních řádů, neboť po té, co jsou na úrovni EU schváleny, mají jednotlivé členské státy povinnost je převést vnitrostátní právní normou do svého právního řádu. Svým obsahem jsou pak jejich předpisy srovnatelné (harmonizované), formou se však mohou lišit, protože jeden stát např. přijme zvláštní zákon, jiný vydá vyhlášku a další jen novelizuje několik existujících zákonů. V tom tkví pružnost směrnice jako právního aktu: členské státy mohou v souladu se svými právními tradicemi rozhodnout, jak je budou nejlépe realizovat. Prostřednictvím směrnic byl například vybudován jednotný trh ES, zajišťující svobodu pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu.

Rozhodnutí (Decisions) přijímaná orgány EU jsou rovněž závaznými právními akty, vztahují se však pouze na ty členské státy, firmy nebo jednotlivce, jimž jsou adresována. Od nařízení se liší tím, že nemají obecnou platnost, od směrnic tím, že nemusejí být převáděna do národního práva. Platí přímo, ale jen na vybrané subjekty. Evropská komise například prostřednictvím rozhodnutí provádí dohled nad ochranou hospodářské soutěže v EU.

Stanoviska a doporučení (Opinions and Recommendations) nejsou na rozdíl od nařízení, směrnic a rozhodnutí právně závazná. Nemají tedy právní, ale pouze politickou váhu (jako "dobré rady" nebo "kompetentní názory"). V EU někdy předcházejí přijetí závazných právních aktů, neboť Komise často nejprve zkouší regulovat určitou oblast cestou dobrovolných doporučení a až v případě nutnosti sahá k návrhům nařízení nebo směrnic.

Tolik malý názvoslovný exkurs. Na závěr nezbývá než podtrhnout, že v případě námi sledované směrnice s malým „s“ nebo raději v zájmu jasnosti námi sledovaného aktu se jedná o **Nařízení Rady Evropy č.1346/2000** se vším všudy co k tomu patří.

Evropa a úpadek 4

Napsáno 8. března 2003

Je jenom přirozené, že když jsme si, řečeno s klasiky, minule prosvištěli některá slovíčka, že se dnes budeme ptát, k čemu jsou nám dobrá a kde se s nimi můžeme blýsknout. Dotaz je to o to více oprávněný, že takových příležitostí zatím není právě v oblasti úpadku nazbyt. Samozřejmě, pokud nejsme znalci angličtiny, či jiného světového jazyka. Zde bych rád vzpomenu skutečnosti, že i z Bruselu, nejen z Karlových Varů k nám stále více doléhá ruština a lze v ní s malými technickými potížemi získat i většinu materiálů Evropské Unie. Říkám to proto, že jsem si ověřil skutečnost, že i nadprůměrně nadaný angličtinář stojí před výrazivem bruselské právní angličtiny jako Champollion před Rossetskou deskou. Ostatně není divu, to se stává i mnohým nadprůměrně nadaným češtinářům tváří tvář před češtinou používanou v zákonech naší vlasti. Zbývají překlady. V posledním souborném vydání evropské legislativy je sice i překlad nařízení 1346/2000, nicméně přeloženy jsou pouze vybrané odstavce. Je tedy třeba se dostat k překladu, pokud možno kvalitnímu a seznamovat se se zdroji informací, které nemají tak striktní právní jazyk. Jsem rád, že i zde mám laskavého čtenáře kam navést, mám co poradit.

Doporučuji se podívat na internetovské stránky jednotlivých organizací sdružujících správce. Jejich přehled najdete na www.insolvency.cz. Neoficiální překlady by tam měly být k dispozici. Dále je třeba hledat kolegy nejen doma, ale i v celé Evropě a věci s nimi konzultovat. Možná než dojde k přímým kontaktům a dotazům, bylo by vhodné prostudovat informace, které poskytuje celoevropská organizace, sdružující insolvenční praktiky INSOL EUROPE (dříve AEPPC nebo EIPA) na svých webovských stránkách www.insol-europe.org nebo na stránkách svého časopisu EUROFENIX. Jednak nám trochu stoupne sebevědomí týkající se naší angličtiny, jednak poznáme řadu sympatických lidí, opravdových odborníků ve své brandži, kteří mají možnost čerpat z úplně jiných studnic poznání než je tomu u nás. INSOL EUROPE je velmi přátelská organizace, která klade velký důraz na setkávání se, výměnu zkušeností a spolkový život vůbec.

Dnes již není žádným tajemstvím, že právě tato prestižní organizace se rozhodla uskutečnit svou výroční konferenci 7.- 9. října 2004 v Praze. Je to poprvé, co padlo takové rozhodnutí a my bychom ho jako čerství občané členské země EU měli patřičně využít. Přestože celý průběh konference je organizován INSOL EUROPE a INSOL INTERNATIONAL, otevírá se nám řada možností jak se ukázat pozornými hostiteli, ale možná i cesty k tomu, jak ovlivnit program jednání, abychom mohli výsledky konference v maximální míře využít u nás doma. Je to námět nejen pro KSKŘI V ČRR jako členskou organizaci INSOL INTERNATIONAL, ale i pro zhruba dvacítku členů INSOL EUROPE z České republiky.

Evropa a úpadek 5

Napsáno 22. března 2003

Z domu bývalého ředitelství Buštěhradské dráhy, nyní sídla ÚV KSČM, konečně zazněla jasná slova o tom, jak to dnešní komunisté vidí se vstupem naší země do Evropské Unie. Jsou to slova po desetiletí špatně skrývaná a nakonec v celé své nahotě vyřknutá. Slova odporu k novému, možná složitějšímu, ale dávajícímu perspektivu budoucím generacím. Vnucování představy ÚV KSČM, že tato perspektiva bude chmurná, spoluobčanům, je minimálně hluboce nekorektní. Svět se vyvíjí tak dynamicky, že bychom v něm jen těžko hledali skupinu, či skupinku nebo dokonce jenom jednotlivce, který ví, co a jak bude. Je mi navýsost podezřelé, že by byli osvíceni v tomto směru občané tak malé a bezvýznamné zemičky a navíc Ti, kteří si vytrvale říkají komunisté, aniž většina z nich tuší, o co jde.

Na straně druhé to neznamena, že to, co pro nás před 10 lety představoval na hony vzdálený pojem Evropská Unie, je dnes nenávratně pryč. Za své bere představa, že stačí napsat zákony podobné evropským a po spontánním přijetí budeme radostně konzumovat výhody členství. Politickou odpovědnost necháme jiným a podle výhodnosti budeme vychytrale papouškovat stanovisko, které nám přinese největší profit. Málo co tak zarmoutí normálního člověka, jako neustálá snaha jakékoliv stanovisko kohokoliv nacpat do škatulky proamerické, euroatlantické, evropské, proněmecké atd. atd. Že jde o to, aby bylo především české to nás radši ani nenapadne. Proto zásadně něco či lépe někoho podporujeme nebo odmítáme, ale jasné stanovisko o tom, že Česká Republika si myslí to a to, je skutečnou bílou vránou a dotýká se zásadně věcí zcela nepodstatných.

Komunisté mají pravdu v tom, že země, která neví, zda je či není ve válce, se nemá nikam cpát. Naštěstí lidé v tom mají poměrně jasno na rozdíl od vlády. Vlády však přicházejí a odcházejí a není žádný důvod kvůli jednomu nepořádku zahazovat šanci pro všechny.

Ať již se věci budou mít tak či onak, pravdou zůstává, že osud přeje připraveným. Evropské Unie nás nikdo nezbaví, ona totiž je, existuje a nikdo ji kvůli ÚV KSČM ze světa nevymaže.

To spíš začne z vůle tohoto orgánu pršet nebo foukat vítr. Proto je dobré se zejména o současném vývoji EU něco dozvědět. Jde nejen o to, abychom alespoň vzdáleně letos v červnu tušili, do čeho že to další květen vlezeme, ale zejména proto, abychom se mohli co nejdříve a co nejučinněji chovat v této organizaci tak, aby nám byla ku prospěchu a ne my jí k službám.

Tyto řádky nemají sloužit k rozjímání, ale k informaci. Pro všechny, které zajímá aktuální přehled stavu v oblasti insolvence a jejího řešení, si dnes dovoluji nabídnout ideální příležitost ke srovnání. Jedná se

o srovnání tří desítek národních jurisdikcí z celého světa mezi nimi je samozřejmě i Evropská Unie jako jeden zkoumaný celek. Pochází samozřejmě z iniciativy INSOL INTERNATIONAL, autory jsou přední právní, daňové a auditorské firmy. Jejich jména jsou zárukou objektivity a vysoké kvality informace.

A nyní pozor, ona neuvěřitelná adresa zní: www.gettingthedealthrough.com. Hezkou zábavu!

Evropa a úpadek 6

Napsáno 6. dubna 2003

Jak jsem napsal v některém z minulých čísel KONKURNÍCH NOVIN, tato rubrika by neměla sloužit k rozjímání nebo komentářům, ale především k informaci nebo k upozornění na kvalitní informace týkající se otázek, které budeme muset řešit s přibližujícím se referendem a možným vstupem naší země do Evropské Unie.

Jsem velmi rád, že dnes může zaznít hned dvakrát jméno KONKURNÍCH NOVIN. Číslo 7 slovy sedm tohoto listu by mělo skončit v knihovničce každého, kdo chce o základech mezinárodního, a tím i evropského práva v oblasti úpadku něco vědět. Jde o text na stranách 17-19 čísla 7 tohoto ročníku a to text z vystoupení dr. Stephana Kolmana na XII. Karlovarských právnických dnů pod názvem „**Základní otázky mezinárodního insolvenčního práva**“. Nejde jen o vysokou kvalitu textu po stránce odborné a o široký záběr článku, ale i o jeho obdivuhodnou srozumitelnost a to nejen po stránce obsahové, ale i jazykové. Dr. Kolman navíc zcela organicky a s přirozenou znalostí věci konfrontuje mezinárodní právo a jeho perspektivy s aktuálním stavem a vyhlídkami práva německého. Zde se přímo nabízí v duchu vystoupení pana dr. Kolmana provést exkurs do současného stavu práva českého.

Než se toho někdo ujme, rád bych upozornil, že tak mimochodem činí jinou formou rozhovoru známá milovnice úpadkového práva poslankyně JUDr. Eva Dundáčková. Již titulky rozhovoru jasně říkají, o co jde. A kde že?! Samozřejmě opět v KONKURNÍCH NOVINÁCH č.7, tentokrát na titulní straně vkusně přizdobeno fotografií. Opakuji, nejde o doplnění článku dr. Kolmana, ale jako informace, jakpak je dnes u nás doma, to úplně postačí.

Že máte všechno vystřiženo, přeneseno do počítače a fotografii paní poslankyně v MMS a v deníčku. Že už to umíte a já jsem Vám dnes nic nového neřekl. Pro takové mám dvě rady. Ta první zní, abyste si studovali stránky INSOL EUROPE a časopisu EUROFENIX a pokud tak činíte, pak jste nepochybně zralí i na samotné členství INSOL EUROPE. Před konferencí v příštím roce v Praze by bylo dobré posílit domácí členskou základnu. Druhá rada tedy zní: Přemýšlejte a já budu hledat nové informační zdroje.

Dnes jsem to měl snadné, o to složitější to bude příště.

Evropa a úpadek 7

Napsáno 21. dubna 2003

Pomalou nám pera v Aténách smočená ani neuschla a už je tu taková diskuse nad konkursním zákonodárstvím jaká nemá v naší zemi obdoby. Bohužel nevyprovokovalo ji svědomí hryzající zákonodárce nad katastrofálně pomalým postupem při tvorbě nového úpadkového práva, ale jak je v kraji zvykem, byl to podle názoru některých nestandardní krok jednoho soudce. Diskuse tak jako obvykle není k věci, ale směřuje k nalezení viníků. To je náš národní sport a dokázali jsme v něm v dávné i nedávné historii skutečně skvělých výsledků.

Ponechme však nejnovější hon na příliš nezávislé čarodějnice typu soudce, správce, auditor, daňový poradce a advokát zkušeným Boblickům nové doby a podívejme se na jednu maličkost, která jako letící racek signalizuje blížící se pevninu, připomněla blížící se problémy, které budeme muset řešit v EU.

Jde o to, kde má probíhat řízení o konkursu. V poslední době jsme svědky případů přenosu sídla firmy do nového místa a následného podání návrhu na konkurs. Jde samozřejmě o přesuny mezi jednotlivými kraji a tedy mezi územními jurisdikcemi jednotlivých krajských soudů. Jde o přesun v rámci jediného státu, České republiky, jediného práva s jistojistě jednotným výkladem. Tedy logicky jde o naprostý nonsens, připomínající pašování z Hradce do Pardubic, emigraci z Frýdku do Místku nebo dříve legendární žádost o politický azyl za pultem TUZEXU.

Nicméně toto je pohled pouze povrchní. Při hlubší analýze zjistíme, že toto putování za konkursem, je pouhou špičkou ledovce. Je to nedílná součást stěhování sídel firem nejen v rámci, ale především i mimo republiku. Nejde jen o daňové ráje či jinou exotiku, ale i o Slovensko, kam v nedávné době směřoval a stále směřuje nemalý počet našich firem. To je přímým důkazem toho, že u nás je pro podnikání nezdravé prostředí. Proč to víme všichni.

Putování mezi kraji nemá jiný účel než hledání konkrétní výhody. Rozdílné přístupy jednotlivých soudů k jednotlivým prakticky totožným kauzám připomíná místo unitárního státu spíše Společenství nezávislých krajů. To někde není myslitelné, je jinde takřka standardem. Začíná to od formalizace administrativy a končí u značných rozdílů při posuzování jednotlivých stavů, vztahů a skutků. Tyto rozdíly se staly postupně známými a jako každá diference jsou zdrojem prospěchu jedněch a příčinou problémů druhých.

Nařízení Rady EU 1346/2000 hovoří o hlavních a vedlejších řízeních. Pasáž určující místo hlavního řízení je jasná pouze zdánlivě a je věcí možného širokého výkladu, kde ve skutečnosti leží onen „schwerpunkt“ podnikatelské činnosti konkrétního subjektu. Otevírá se tu široký prostor pro lavírování mezi hlavním a vedlejšími řízeními. Na straně druhé řízení konkursu z místa kde se nachází možná účelově sídlo subjektu není také žádná výhra. Tak jak se prohlubuje celonárodní tragedie pod krycím názvem reforma územní správy, dá se očekávat stále hlubší nezávislost výkladu jednotlivých zákonů až dospějeme ke stavu, kdy řečeno s klasikem: „....soud se nedal zmást ani námitkami obhájců ani platným zákonem a rozhodl, jak je v kraji zvykem. „Ostatně tato země a její občané, dlouho vedeni rozmarnými krajskými vedoucími tajemníky, kteří rozhodovali bez ohledu na cokoliv, nemají ještě schopnost se novým krajským pantátům v nových dresech účinně bránit .

Jak již bylo řečeno, širšími souvislostmi tohoto drobného jevu se nikdo nezabývá. A ve všeobecném nadšení z decentralizace a stavění nových krajských paláců si jen málokdo je ochoten přiznat že takové klíčové záležitosti jako je bankrot podniku alespoň od určité úrovně by měl řešit centrálně jeden soud. Pokud ovšem bankrot hospodářské jednotky nemá dopad pouze do severočeské, východočeské, zlínské nebo jaké ekonomiky. Pokud zamezíme mobilitě pracovních sil mezi kraji. Nebo naopak zavedeme krajské pasy a celnice. Pak má otázka proč v tom a ne v onom kraji smysl. Jinak je to jenom důsledek situace, která nepříjemně zavání chaosem a hlavně páchne blbostí neméně jako kolektivní duch.....

Evropa a úpadek 8

Napsáno 3. května 2003

Až budete číst tyto řádky, bude zbývat našim občanům už jen nevelký čas do jednoho z klíčových rozhodnutí pro osud naší vlasti a budoucích generací jejich obyvatel. Referendum o vstupu či ne vstupu země do EU však jakoby zůstává mimo zorný úhel našich politiků a jejich uskupení. Rovněž pro sdělovací prostředky je lépe do nekonečna rozebírat tu drzost, že mají poslanci a to ještě jen ti vylosovaní mít možnost slušně bydlet nedaleko Sněmovny, než aby seriózně informovaly veřejnost o možných alternativách budoucnosti. Rovněž nový hit novinářů, nemoc SARS, je spolehlivým bílým psem, za kterým se všichni vrhají, aniž by si uvědomili, že se jedná o nepodstatnou marginalitu, prostřednictvím které lze ovšem spolehlivě strašit lidi a zanášet jim do hlav strach ze společenského kontaktu a orientovat je od zájmu o věci veřejné k výhradnímu se zaobírání vlastním přežitím. Podoba s hysterií kolem BSE a šílených krav je samozřejmě čistě náhodná, i když je dnes i malým dětem jasné, kdo a proč tuto podivuhodnou kampaň vyvolal a kdo sklízel její plody.

Dnes se začíná zdát, že problém který by si naši lidé vytvořili vyřknutím NE v referendu, se zdá ničím proti starostem, které vytvoří naší vládě tím, když řeknou ANO. To, co bylo před časem jen hroznou můrou je dnes jasnou a zřetelnou pravdou. Na vstup do EU nejsme technicky ani kádrově po novu řečeno personálně vůbec připraveni. Vláda nyní konstatuje, že nebude přijímat úředníky specializované na EU a že bude zacvičovat ty stávající. To by bylo možno chválit z hlediska kvantitativního neboť již tolik proklamované úspory úřednictva v tragikomedii „Reforma územní správy“, již přinesly každým kupeckých počtů znalým občanem očekávaný nárůst počtu úředníků a hlavně administrativy, který ani tento navýšený počet ouřadů nemůže zvládnout. Z hlediska kvalitativního se však jedná o zprávu, že úřednictvo ať stávající nebo nové nikdo na existenci našeho státu v EU nijak natož systematicky nepřipravoval. Léta byly známy potřebné počty odborníků pro Brusel i pro domácí scénu, dlouhodobě jsou známy normy, které doslova vpadnou do našeho života hned, jak oslavíme Svátek práce v roce 2004. To, že celý stát bude fungovat ve zcela novém kontextu, je najednou ohromným překvapením.

Je hrozné, když za takové situace vystoupí do popředí všeobecná nechť ke vzdělávání, které je některými vrstvami a skupinami příslušníků našeho státního aparátu bráno jako útok na jejich nezávislost. Přitom se s absurdními, do nebe volajícími zmetky v jejich práci setkáváme hromadně a každodenně a společně za ně také platíme.

V této rubrice se zabýváme otázkami spojenými s úpadkem, insolvencí a řízeními s nimi souvisejícími. Je pomalu zbytečné opakovat, že se vstupem do EU i u nás začne platit Nařízení Rady EU 1346/2000 a to bez výhrad. Náš zákon v platné úpravě je Evropě vzdálen více než Nový Zéland a nová úprava se připravuje pod autorským mottem „To, co já vám mohu slíbit, to vám nikdo nemůže dát“. Vzhledem k poplachu kolem nepřipravenosti úřednictva na existenci státu v nových podmínkách, se možná dá očekávat, že situace v jiných oblastech našeho společenského a hospodářského života nebude jiná.

A tak si raději dál lžeme do kapsy i do očí. Tvrzení, že zveřejněné parametry vládní fiskální reformy povedou ke snížení schodku veřejných financí nebo státního rozpočtu, může nalézt víru jen u lidí s rozumem utlumeným hrůzou ze SARS a to ještě u těch, pro které je trojčlenka vyšší dívčí. Je jasné, že ministerstvo financí to ví. Možná, že toho dohlédl i předseda vlády. Smutnou pravdou je, že svá čísla nemusí veřejně hájit. Stačí, když si budou pěstovat opozici, která chce ještě větší nesmysly. A o tu není nikdy nouze.

Ostatně jak mi řekl můj velmi dobrý, moudrý a zkušený kamarád, jemně ošlehaný vládními větry. Nejde přece o to vymyslet něco, co funguje. Jde o vítězství a politické body. A ty můžeš získat za sebevětší blbost za předpokladu, že seženeš do hry zastánce ještě větší blbosti....

Až by se chtělo říci s tolikrát vynášeným a zatracovaným novinářem. Lidé, bděte!

Evropa a úpadek 9

Napsáno 17. května 2003

Snad se čtenář neurazí, když dnešní sloupek nebude tak úplně o evropském úpadkovém právu, jako spíše o Evropě jako symbolu určitých požadavků a kvalitativních standardů a úpadku domácího, tedy českého prostředí, ze kterého máme k těmto cílům směřovat. O tento úpadek se snaží naše vláda a úřednictvo stylem, který si nijak nezadá s řáděním „Božího biče“ v říši římské.

Sotva nám oschly slzy vzteku a smíchu nad stachanovským tygřím skokem vlády při stavbě D 47, neboť to, co měli vykonat uznávaní specialisté, prý vykoná stát o rok dříve a o 40 miliard levněji. Nikdy nikdo nikomu nesdělil kvantitativní, natož kvalitativní srovnání obou zadání mimo toho, že se jedná o 80 km dálnice. Je to stejné, jako když se budeme prsit, že postavíme levněji dvoupatrový dům a místo komfortní vily se servisem zplodíme soubor Unimo buněk nebo takzvaný papírák s odůvodněním, že dvě patra má a žít se dá všude.

Jak však již bylo naznačeno, je tu nový hit. Ministerstvu dopravy se zdá, že řidičský průkaz, tedy dokument, který byl za sociku získatelný v rámci nepovinného předmětu „řízení motorových vozidel“ a stál několik stokorun, je luxusem a třeba ho zdražit natolik, aby se jeho cena stala majetkovým cenem a oddělila od něj nejen nemajetné, ale především jejich děti.

Když mi v mém mládí moudří a zkušené lidé vysvětlovali, proč se mi mladí musíme rvát proti tehdejší státostraně za počítačovou gramotnost, vysvětlovali to tím, jak dlouho trvalo jim, než dohnali svět v gramotnosti řidičské. Vzpomínali na symbol tohoto zaostávání, kterým se stali američtí vojáci tmavé pleti brilantně ovládající svá vozidla v době, kdy u nás bylo auto jednoznačně spojováno s „plezírem pro bohaté lidi“, marnivostí a jinými smrtelnými hříchy. Rvali jsme se jako lvi a zápasili jsme se soudruhy, kteří měli pod kůží a někteří i v mozku zadřeny poučky velikého Stalina, že kybernetika a genetika jsou buržoasní pavědy, které odvádějí dělnickou třídu od jejich revolučních ideálů a polovodiče, že jsou na polovinu zkrácené dráty. U nás se nic polovičatě dělat nebude, když počítač, tak jedině z celých vodičů, znělo legendární stanovisko soudruhů a definitivně pohřbilo náš počítačový výzkum na tak dlouhou dobu, že se z toho už nesebral.

Dnešní ministerstvo dopravy se asi v duchu velkého vůdce domnívá, že by se neprivilegovaní mohli díky řidičským průkazům začít vzdalovat z tohoto podivuhodného absurdistánu a chce je svým způsobem učinit dopravně nesamostatnými a odkázat jejich přesun na veřejnou dopravu, která díky péči téhož ministerstva se stala pro mnohé fyzicky, teritoriálně a především cenově nedostupnou už

dávno. Svůj vzor jistě pánové našli u kolegů, kteří neméně rafinovaně prostřednictvím jiných listin nelistin omezili možnost řádného fungování našich lékařů v zahraničí. Jiní géniové zase hodlají vyřadit cytostatika z položek hrazených pojišťovnami a přesunout je do paušálních nákladů nemocnic. Tedy mezi úklidové prostředky, nářadí, prádlo a další "nezbytnosti". „Na zadku budete sedět, kdo vás má rošťáci pořád hlídat. Mor a neštovice na vás, plantážníci“, vzkazuje stát svým občanům a politici svým voličům po vzoru legendárních Rychlých šípů.

Platí bezesporu, že čím bude hlubší a úspěšnější naše integrace do Evropské unie, tím rychleji ztratí naši současní vládcí a jim podobní svoji maličkou mocičku, kterou před sebou každý z nich valí jako „hrdobci“ svoji kuličku. A po čase snad vyvane i ten zápach mentální nedostatečnosti a nekonečné arogance, která se z nich a jejich kuliček dnes line do daleka, do široka.

Zmínil jsem se o tom, že jsem se v době svého mládí setkával s moudrými a zkušenými lidmi. Přesto, že šlo o hlubokou totalitu a šlo zhusta o příslušníky zločineckých organizací, potvrzují jejich moudrost, zkušenost a obrovské zaujetí pro zájmy a dobro jejich tehdejší vlasti a jejího státu. Snad jenom to, že jejich tehdejší vlast měla tak pramálo společného s tou naší stávající, může vysvětlit fakt, proč se nám nikdy nepodařily tak husarské kousky jako dnešnímu MPO, které ústy svého nového košťátka ohlásilo novou koncepci strojrenství a bůh ví čeho ještě do tří měsíců. Nikdo se nad tím nepozastavil, jako by nikdo netušil, že taková věc má poněkud delší inkubační dobu. Je to tím, že dnes už i sebevětší přímá, sprostá, agresivní drzost a lež nechává většinu lidí chladnými, protože si prostě už zvykli.

A o nic jiného, než nadělat z lidí tupce, nejde. Přivést do Evropy tlupu poslušných malých zvířátek a kašpárků, kteří se budou domácím i těm novým evropským „kingsajzům“ bezelstně klanět. To jediné by mohlo naše černo růžové potentáty načas udržet u vesla. Proto vláda trvale omezuje prostředky jdoucí do vzdělání a kultury, tedy investice do lidského faktoru. Mohlo by se totiž stát, že by ji jednou takový faktor mohl také poslat někam.

A to ani štěrkem posypaná dálnice ani při nejlepší vůli nedokáže....

Evropa a úpadek 10

Napsáno 28. května 2003

No a je to tady. Okamžik velkého rozhodnutí nastal. Doposud jsme se rozhodovali a nyní se máme rozhodnout. Mezi rozhodováním a rozhodnutím je velký rozdíl a to nejen v onom gramatickém oříšku zvaném slovesný vid. Pravda je, že jen zvláště odolní jedinci vnímají tento rozdíl i obsahově neboť právě díky dlouholeté snaze naší politické reprezentace před i polistopadové se podařilo vnímání tohoto základního rozdílu mezi rozhodováním a rozhodnutím takřka úplně vymýtit. Výraz „rozhodování“ se posunul z přirozeného procesu předcházejícího rozhodnutí v pouhé synonymum odkladu rozhodnutí či předzvěsti toho, že rozhodnuto nebude. Je bohužel hořkou pravdou, že takto pojímané rozhodování je prapodstatou činnosti orgánů a aparátu Evropské Unie, které ji dovedly k netušené dokonalosti.

Nicméně bych rád zdůraznil, že nás čeká rozhodování dvojí. To první je rozhodnutí, zda hlasovat či nehlasovat, to druhé pak je, jestli hlasovat ANO či NE. To první se zdá méně významné a je vedoucími představiteli koalice přitrouble dáváno do souvislosti s jakousi prestiží a tím, že bychom se neměli nechat malou účastí před nespecifikovaným kýmisi zahanbit. Je to nestoudné zvláště proto, že bonita našeho referenda byla devalvována už dávno před tím, než začalo a to rozhodnutím naší elity, že platný je jakýkoliv výsledek při jakékoliv účasti. Tento model připomíná spíše náhradní valné hromady některých občanských sdružení, ale i tam, jak sám název napovídá, se jedná o řešení náhradní. Parlamenty a vlády zemí, ve kterých se konala předchozí referenda, silně agrární a přece jen ekonomicky méně rozvitou Litvu, by taková věc nenapadla neboť je to takové vyjádření nedůvěry reprezentace jejím voličům, že to zavání až urážkou. Stejně to tak svědčí o naprostém nedostatku sebedůvěry našich vůdců, která jim při pokoutním schvalování cenových šoků rozhodně nechybí. Strach o koryta je donutil přijmout taková pravidla hry, při kterých jim volič nemůže ukázat na dveře přímo.

Přesto je první rozhodnutí daleko důležitější než první. Jeho výsledek je totiž očividný a nedá se vylepšit nějakou tou tolik obvyklou chybou státního statistického úřadu. Kdo neumí vykazovat export vzácného kovu, musí mít potíže i při sčítání hlasů. Jen je třeba doufat, že výsledky referenda nebudou připomínat výsledky voleb kandidátů Národní fronty. Navíc k podobnému zmatení pojmů a dojmů vůbec nemusí dojít, protože ti, co nesouhlasí, prostě spíše zůstanou doma a nepohnou s nimi ani naivní jakešovské agitky politiků ani billboardy či televizní šoty z kategorie vhodné maximálně pro pořad Klubíčko. Pozor neplést s Peříčkem. Uzel na kapesníku se znakem Unie je možná pokusem o hanobení vlajky EU, ale určitě svědčí o tom, jak hluboko v minulosti leží myšlenkový svět úředníků MZV. Ostatně hanebný text a podpis smlouvy s Vatikánem dává zřetelně najevo, že žijí v hlubokém středověku, kdy ještě chodili císaři do Canossy. Už moje babička si od roku 1910 psala poznámky a vzpomínala na svou babičku, která v dalekém Laibachu si musela dělat uzel na kapesníku, protože neuměla moc číst a hlavně psát. Uzel na kapesníku je tedy pro mne symbolem naprostého

nedostatku vzdělání nebo neexistence písma a omlouvám se všem, pro které zůstal stále živým paměťovým médiem.

Účast na referendu je přes veškeré problémy a nepohodlí jediným signálem, že to myslíme vážně. Není tak důležité, jaký bude výsledek, ale nejhorší by byl očividný nezájem. Máme unikátní možnost ukázat světu Evropě a hlavně našim sousedům, že jsme jiní než naše reprezentace, která neví, kde stojí a co chce. Náš postoj k mezinárodnímu přepadu Iráku je k smíchu všude, kde o něm znají základní fakta. Společně s vládou jsme však za kašpárky i my, občané.

Bojím se jenom toho, abychom v referendu nepotvrdili známou pravdu, že každá skupina lidí má takové vůdce, jaké si zaslouží. Aby k tomu nedošlo, je třeba se referenda zúčastnit. Přeji vám všem zdravé nohy a rozum stejně jako pevnou a šťastnou ruku.

Evropa a úpadek 11

Napsáno 15. června 2003

A jsme tam! Snad ani není třeba říkat kde. Každý to ví, chápe to a rozjásané tváře většina našich volených zástupců jasně ukazují, že jsme jim opět udělali radost, ačkoliv si to vůbec, ani trochu nezaslouží. Po kampani, která nebyla jenom přitroublá, ale hlavně naprosto nekorektní, protože zcela jednoznačně diskvalifikovala slůvko NE na úroveň něčeho nepatřičného, neslušného, tak říkajíc ležícího mimo mísu. Naopak ANO je symbolem moudrého, poučeného moderního. Zkrátka, celá kampaň sklouzla na úroveň schemat Foglarových knih, ve kterých Rychlé šípy a Hoši od Bobří řeky říkají ANO, zatímco Vontové zapškle mručí svoje NE. Nicméně, co bylo, bylo a důležité je, že přes veškeré úsilí našich vůdců se jim nepodařilo otrávit nás natolik, abychom své perspektivy zahodili kvůli aktuální kritice současné idiokracie, ať už se nám zjevuje v podobě červené růžičky nebo modrého ptáčka.

Zvolili jsme si budoucnost ve světě, kde se nám snadněji podaří vymanit se z vlivu těch, kteří se nám v současné době vnucovat svou vůli a pod pláštíkem reformy veřejných financí omezují školství, vědu výzkum a s nimi další základní funkce státu a jejich představitelé vystavují takovým sociálním podmínkám, které je přímo vedou do nekonečného soukolí korupčních vztahů. Zvolili jsme si na místo domácího smrádku pořádný průvan, který může mnohé ofouknout, někdo snad může i nastydnout, ale zcela jistě odvane provinční zatuchlost našeho státečku a zejména v něm vesele bujících krajských pašalíků.

Až budete číst tyto řádky, bude už dávno po euforii. Vyvane nejen opojení z úspěchu, ale i s ním spojená kocovina a po ohňostrojích, které z dálky právě osvětlují klávesnici mého počítače, už nebude ani vidu ani slechu. Bude dokonce už i po svatém Janu, letním slunovratu a naprosto aktuálně i po velkém semináři, který se podařilo uspořádat v Senátu parlamentu ČR na věčné téma úpadkového práva. Marně si vzpomínám na tzv. "Seminář milovníků úpadkového práva" který před dvěma lety uspořádal tehdy v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR časopis Konkurs & Konjunktura. Listoval jsem ve sborníku, který byl z této akce vydán a ptal jsem se sám sebe o kolik jsme se posunuli za ta dvě léta? Upřímně řečeno, mám pocit, že jsme se sice hodně naběhali, ovšem bez toho, že bychom někam skutečně popošli. Zákon, který byl tenkrát předložen, dá se říci v ucelené podobě věcného záměru, se konečně narodil v paragrafovaném znění, ale pravda je taková, že paragrafované znění je daleko více výsledkem politického tlaku a teze, že nový zákon prostě mít musíme, než prosté myšlenky, že by bylo dobré, kdybychom majetkové vztahy kolem úpadku neřídili podle normy, která má své myšlenkové zázemí někde v období před první světovou válkou.

Nechci a nemohu v tomto článku hodnotit něco, co jsem doposud neměl možnost číst, ale než tak budu moci učinit v dalších pokračováních této rubriky, prosím všechny novopečené Evropany, milovníky úpadkového práva, aby vzali rozum do hrsti a ptali se sami sebe, zda na základě připravované normy budou moci obstát nejen v odborné diskusi se svými partnery v EU, ale hlavně jestli tento zákon je vhodným kamínkem do mozaiky, kterou má na evropské úrovni zastřešit již tolikrát skloňované Nařízení Rady Evropy č. 1346/2000.

Pokud nebude odpověď na obě otázky jednoznačně pozitivní, pojďme rychle hledat nová řešení, neboť na cestě je, spíše než právní nedonošenec, jenom další mrtvě narozené legislativní dítě.

Evropa a úpadek 12

Napsáno 29. června 2003

Po semináři jako po výprasku, chtělo by se říci v návaznosti na moji poslední úvahu v jedenáctém pokračování této rubriky. Musím říci, že názory tam zaznívající mne utvrdily v tom, že zdravý rozum už byl na prázdninách o několik dnů dříve, než je v kraji obvyklé. Jsem pouze rád tomu, že pan Jaroslav Bureš potvrdil svoji vysokou třídu a opět naprosto zastínil všechny přítomné a zejména své nadřízené. Způsob, kterým mnoha přítomným právním kutilům objasňoval proč je tak těžké připravit takto širokou, průřezovou normu, byl srozumitelný a laskavý a přece přesný a výstižný. Myslím, že je namístě jeho výklad o odborné a legislativní stránce věci doplnit o druhý pilíř existence každého dobrého zákona a to o stránku politickou, o proces projednávání, schvalování a přijatelnosti normy vůbec.

Průběh semináře mne utvrdil v mém starém přesvědčení, že proti novému úpadkovému právu dnes stojí takové zájmy, že je prakticky nemožné něco použitelného uvést v život. Jde o to, co mi říkával můj tatínek, totiž, že hospodařit se s majetkem začíná až tehdy, když už není kde krást. Poněkud to parafrázuje oblíbené úsloví, že práce je poslední zoufalý pokus, jak se dostat k penězům. Musíme si totiž připustit dvě základní pravdy. Za první. Přes brutální ataky politické reprezentace a sdělovacích prostředků si značná část populace stále počíná racionálně. Za druhé. Konkurs se stal v našich podmínkách jedním z nejefektivnějších a nejefektnějších způsobů, jak přemístit majetek z jedné rukou do druhé na účet třetích. Nemluvě o případech, kdy ruce první a druhé jedny jsou. Z těchto předpokladů lze dovodit, že daleko větší zisky přinášejí majetkové transfery než hospodaření s majetkem nebo dokonce jeho pouhá správa. Je tedy nabíledni u jaké medové plástvičky je třeba hledat mocné a schopné této země.

V tomto světle je zvláště komické, jak advokáti horují za své výsadní postavení v konkurech a tento evergreen zněl i zmíněným seminářem. Je přece jasnou a zřetelnou skutečností, že daleko větší příjmy jdou advokátům ze sporů kolem konkursů a zejména z provokovaných majetkových převodů. Kdyby konkursy prováděli jenom advokáti s onou odbornou péčí, jak je často proklamováno, mělo by to tři základní efekty. Za první. Advokátům by ubylo práce, vždyť přece jimi perfektně vedené konkursy by neevokovaly tolik sporů, jako ty dnešní vedené těmi ostatními Neználky. Za druhé. Konkursy, vedené čistou rukou a osvícenou hlavou advokáta by přece nemohly sloužit k nějakým účelovým převodům, takže i objem peněz na advokátní služby kolem konkursních řízení by se řádově snížil. A za třetí. Kdyby konkursy byly vedeny takřka výhradně advokáty pak by problémy spojené s konkursy přestaly padat na hlavy správců, o kterých nikdo nic neví, ale tento klacek by začal vesele skotačit po zádech naší advokacie.

Je se třeba jenom radovat tomu, že navzdory těmto třem jasně nevyhnutelným nepříznivým dopadům si naši orlové práva nahlas říkají o své monopolní postavení v konkurech. Protože schopný a charakterní advokát a jak se ukazuje, u nás jich máme tisíce, je skutečným darem nebes a lidovým hrdinou. Konec konců ne semináři jasně zaznělo, že advokacie je služba lidem a bylo to jistě myšleno smrtelně vážně.

Jsem rád že jsem se dozvěděl, že rok 2006 je dnes skutečným deadline, kdy má být zákon konečně v platnosti, jsem rovněž rád, že klub právních kutilů, který se prsil, jak připraví normu v několika málo dnech a k tomu potřeboval zejména denuncovat vše, čeho bylo dosaženo, byl upozorněn taktně na to, že je mnoho povolanych, ale málo pomazanych, což je velmi diplomatické sdělení na téma, že někdo je arogantní nedouk. Já bych dodal,....a ještě méně vyvolanych....

Podtrženo a shrnuto, s Evropou jsme se minuli velkým obloukem a svět jsme ani nezahlédli. Navíc je patrné, že někomu neodešel rozum na prázdniny dříve, ale jedná se o dlouhodobou absenci a někomu, jak se zdá, nepřišel rozum do školy vůbec. Svatý Václave, ochraňuj tuto zemi a její Ústavní soud.

Seminář skončil. Zapomeňte!

Evropa a úpadek 13

Napsáno 6. července 2003

Třináctka je nešťastné číslo, ale ve srovnání s dnešním tématem je to doslova malé štístko. Dnes bude řeč o největším stínu tohoto horkého léta a tím je bezesporu reforma veřejných financí. Českou Republikou obchází strašidlo, chce se parafrázovat klasik, když si soudný člověk uvědomí, oč tu vlastně běží. Zatímco jedni vykřikují, že jde o bytí a nebytí druzí se jim vysmívají a třetí jen nevěřičně kroutí hlavami.

I já jsem kroutil hlavou nad tím, když premiér vlády ve svém závěrečném vystoupení na semináři organizovaném FONTES RERUM ke zmíněné reformě prohlásil, že vzhledem k tomu, že mu ani na tomto semináři nebyla předložena ucelenější podoba reformy, musí znovu konstatovat, cituji: „že ta naše je stejně nejlepší“. Tím zcela rozvrátil mé dosavadní představy o tom, co je to seminář. Zároveň jsem byl poučen, že přes veškeré záporné uvedené v diskusi je tento způsob reformy ten nejšťastnější, protože je jediný. „Milostivá, kdybyste byla jediná na světě, tak lidstvo vyhyne“, napadla mne atmosféře odpovídající reakce, ale mlčel jsem. Premiér je premiér, i když na jakoukoliv otázku reagoval tím, že napadal všechny, kteří nic nenapsali. Ostatně poté, co se snažil jako neřešitelný problém ukázat zrušení jedné pražské nemocnice, vznikly v sále pochyby, jestli vláda vládne nebo pouze eviduje problémy na místo, aby je řešila. To už jsem hlavou nekroutil, protože se mi začala točit sama.

Nicméně, pár poznámek na téma reforma veřejných financí si neodpustím. Nejde, pravda o koncepci, ale chytrému napověz a vládu nebo Vládu....

Za první. Žádnou změnu nelze prosadit pod tak nešťastným názvem, který popisuje nepříjemný proces a nikoliv užitečný cíl.

Za druhé. Proklamovaný cíl 4% čehosi navozuje spíše problematiku homosexuality než homogenity rozpočtů.

Za třetí. Z jednotlivých postupných kroků musí být patrné, že jde o pozitivní proces a nikoliv o sdírání lidu. Dnešní tvář reformy připomíná silně výběrčího daní pana Hlinomaze v Pyšné princezně.

Za čtvrté. Argumentace, že to děláme kvůli zavedení eura a maastrichtským kritériím je pokrytectví non plus ultra. Pravdou je to, že buď vznikne podle projektu Konventu a jeho Evropské ústavy Evropa vícerychlostní a potom se stane Maastricht nástrojem srovnatelným snad jen s Klavírem na čarodějnice nebo Leninovými spisy a noví prostě do euroráje neprojdou nebo zůstane status quo a

potom je maastrichtské kritérium pro futuro mrtvou literou. Navíc je skutečností, že euro si můžeme zavést jako měnu třeba zítra, pokud ovšem budeme rezignovat na práva na spolurozhodování o euru v Evropské centrální bance. Vzhledem k tomu, že nás tam po mnohaletém martyriu čeká asi tak 2 procentní vliv je patrné, že to opravdu stojí za to a musí to být.

Tedy za první. Lepším mottem našeho konání by mělo být třeba spojení „2010 - za zdravé srdce Evropy“

Za druhé. Cílem by měl být fungující stát a společnost například pod heslem „Domov pro všechny“

Za třetí. Zřetelně musí být vidět, že opatření jdou po systémových chybách a nikoliv po aktuálně aspoň poloprázdných kapsách. Doporučil bych například radikální obrat v nešťastné reformě územní správy, která svojí ideou, realizací a zejména náklady současné potíže z podstatné části způsobila a dále naprosto totální změnu charakteru zahraniční služby a diplomacie vůbec ve prospěch jediného cíle a tím je blahobyt země a nikoliv psaní přitroublých memiček (žargon pro memorandum), jejichž obsah byl na Internetu již před měsícem a teprve v aparátu MZV se tyto skutečnosti stávají tajnými, zvláštní důležitostmi. Jejich utajování má jediný smysl. Utajit, že MZV nic nedělá, pokud ovšem nekuje vlastizradu na téma smlouva s Vatikánem a mnohé jiné.

Za čtvrté. Musí být patrné, že to děláme pro sebe a proto, že je to dobré a ne proto, že to někdo v Bruselu nařídil nebo, že si doma nějací arogantní mentální nedospělci léčí své mindráky. Prostě „Sobě, dětem, Evropě“ nebo tak nějak.

A hlavně, ať nám nikdo nevyhrožuje tím, co se stane, když nebudeme s jeho psychopatickými vizemi souhlasit.

To by mohlo úplně stačit k tomu, aby naši lidé ještě jednou v sobě našli sílu a po 15 letech se zbavili po rudé diktatuře proletariátu i růžové demokracie lumpenproletariátu. V Evropě je dost místa pro všechny. Dobrých lidí sa veľa zmesť. Nicméně s blbcem je těsno všude.

Tento způsob léta zdá se mi býti poněkud nešťastným.

Evropa a úpadek 14

Napsáno 16.srpna 2003

Je načase opustit témata víceméně politická a vrátit se pokorně k problematice Evropy a úpadku. Byť politická scéna poskytuje více materiálu k hořkokomickým komentářům, nelze opomínat ani novinky související s úpadkem, protože těch není málo a samozřejmě se dotýkají nebo budou dotýkat naší ekonomické sféry.

V roce 2002 doslova otřásla USA finanční skandály takových firem, jako byl energetický gigant Enron nebo telekomunikační WorldCom, a řada dalších. Nešlo jen o firmy samé, ale i obor auditingu jako takový a případy znamenaly konec důvěry v dosavadní systém, jehož symbolem byla firma Arthur Andersen. Došlo k nebývalému pádu dolaru. Celá situace byla mimo jiné vyhodnocena jako krize vedení. Skandály jednoznačně prokázaly značné mezery v kontrolních i záchranných metodách a mechanismech a to zejména při určitém selhání managementu.

Manažerům však dnes málokdo věří, ať jsou v jakékoliv roli či pozici. Evropská Unie proto hodlá prosadit revoluční firemní pravidla. Doba, kdy se tvrdilo, že v podnikových bilancích není místo pro morálku, končí. Evropská komise hodlá zlepšit firemní právo a řízení akciových společností. Není jiné cesty, tvrdí Brusel.

Skandální praktiky amerických firem se totiž rozšířily i do Evropy. V řadě machinací, počínajících Enronem či WorldComem, figurují nyní i potravinářský koncern Ahold a telekomunikační firma Ericsson. Návrh komisaře pro jednotný trh Fritse Bolkesteina by měl vystavit stop dalším podvodům. Pro mnohé může být revoluční: Akcionáři firem kotovaných na burze mají mít možnost elektronické účasti na valných hromadách. Dále by měli mít právo dostávat informace o firmě v elektronické podobě. Součástí výročních zpráv budou závazně i informace popisující strukturu firmy a jejího řízení. V dozorčích radách budou zasedat především profesionálové. Vedoucí manažeři by měli zveřejnit své platy a odměny. A navíc, budou osobně ručit za účetní výkazy. Auditóři budou více než dosud povinni pracovat podle závazných standardů kvality.

Tato pravidla správného řízení firem akceptují zhruba dvě třetiny evropských korporací. Nejhůř je na tom Francie, kde doporučení respektuje jen pětina z nich. Přitom okrádají především samy sebe. Podle studie ekonoma Roba Bauera z univerzity v Maastrichtu dosahují podniky s vysokou kulturou řízení v průměru o tři procenta vyšší výnosy než ostatní. S výraznou úpravou pravidel hry přišly již vloni v červenci Spojené státy. Sarbanes-Oxleyho zákon je podle ministra obchodu Donalda Evanse

nejhlubší firemní reformou za posledních padesát pět let. President George Bush k důvodům jeho přijetí dodal pateticky: "V dlouhém období neexistuje žádný kapitál bez svědomí; žádné bohatství bez charakteru."

Podívejme se nyní na základní pilíře tzv. Sarbanesova zákona (Sarbanes-Oxley Act), který je východiskem i pro normotvorbu Evropské Unie v této oblasti. Jde o jedenáct specifických témat. Sarbanesova jedenáctka vybíhá na pomyslný trávník v této sestavě:

1. Výbor pro kontrolu účetnictví veřejných společností
2. Nezávislost auditu
3. Zodpovědnost společnosti
4. Úprava zveřejňování finančních údajů
5. Konflikt zájmů
6. Informační zdroje komise a její pravomoci
7. Studie a zprávy
8. Firemní a trestní zodpovědnost za podvody
9. Zpřísnění trestů pro trestné činy spáchané administrativními zaměstnanci
10. Daňová přiznání společnosti
11. Firemní podvody a zodpovědnost za ně

Je to silný tým. A jeho hru studují už i odborníci v Evropě. Pravda je, že Sarbanesovým zákonem je dotčena každá společnost, která je kotována na newyorské burze. To platí nejen pro kotované společnosti, ale i jejich auditory. I pro ně stanoví zákon zvláštní pravidla. Nebude stačit standardní zpráva předkládaná americké komisi pro cenné papíry SEC. Nepřijatelný je dosavadní systém jmenování auditorů orgány společnosti, i kdyby šlo o valnou hromadu. Toto právo náleží podle Sarbanesova zákona výhradně výboru pro audit. Zkrátka a dobře. Stojíme před tvorbou nových pravidel pro Evropu, aby se evropským společnostem neuzavřel americký trh. Podrobněji se tomuto vývoji budeme věnovat v dalších dílech.

Již dnes je však jasné, že vstoupíme do jiného hospodářského prostoru než do toho, o kterém bylo referendum. Do talíře nám bude koukat skutečně každý, od koho budeme něco potřebovat. Sebekriticky si každý z nás musí poctivě přiznat, zda je to v jeho případě třeba nebo ne. Ale nakonec se budeme muset podídit všichni.

Evropa a úpadek 15

Napsáno 16. 8. 2003

V našem dalším díle putování po skutečnostech, které nás v Evropě a ve světě takřikajíc čekají a neminou, zůstaneme ještě chvíli za Velkou louží. Podíváme se blíže na první pilíř Sarbanes-Oxleyho zákona, o kterém jsem obecně hovořil v minulém čísle. Tímto pilířem z nejpilířovatějších je výbor pro audit.

Sarbanesův zákon vyžaduje u společností, jež jsou kotovány na akciové burze povinnost vytvořit výbor pro audit. Pokud je výbor již vytvořen, stanoví se mu určité, velmi specifické povinnosti, jež bude vykonávat mimo své dosavadní běžné povinnosti. Toto ustanovení se dotýká také auditorů, a to zejména externích auditorů. Skutečnou novinkou je, že nyní nese výbor pro audit zodpovědnost za jmenování externích auditorů a za odsouhlasení a projednání odměny vyplácené těmto externím auditorům. Výbor pro audit má dále funkci dozoru nad prací vykonávanou externími auditory. Vystupuje tedy jako kontrolní orgán v rámci veškerých činností spojených s auditem, vykonávaných externími auditory dané společnosti.

Sarbanesův zákon byl přijat záhy poté, co ve Spojených státech došlo ke skandálům spojeným se společnostmi Enron a WorldCom. Jejich zveřejněné finanční údaje, uvedené v účetních výkazech, byly úmyslně zkreslené a nesprávné. Proto klade Sarbanesův zákon významný důraz na problematiku spojenou se zveřejňováním finančních údajů a stanovuje, že výbor pro audit musí být seznámen se všemi účetními problémy, které jsou pro organizaci kritické. V případech Enronu i WorldCom bylo zapotřebí vyřešit určitý problém v účetnictví, a v této souvislosti proběhly konzultace s externími auditory, kteří navrhli určitá řešení a alternativy. Management následně vybral ty alternativy, které byly velmi rizikové. V průběhu celého postupu chyběla jakákoli kontrola a neexistoval ani žádný externí orgán, který by řekl: "Počkejte chvíli, tahle řešení či alternativy mohou mít pro vaši společnost velmi významný dopad. Zastavme se, vraťme se zpět a vyberme mnohem obezřetnější variantu." Nyní výbor pro audit dostává kopie veškeré korespondence mezi externími auditory a vedením společnosti, aby mohl sledovat, zda se společnost nedostává do vleku auditorů a zda lze stále rozlišit, kdo nese v tomto procesu rozhodování o určité interní záležitosti společnosti zodpovědnost a kdo v něm hraje jakou roli.

Od přijetí Sarbanesova zákona není možné, aby jakýkoli externí auditor pobíral odměnu za provedení externího auditu od určité společnosti a zároveň od té samé společnosti získával odměnu za konzultační činnosti. Nelze tedy zároveň poskytovat konzultace a provádět audit pro jednu

společnost, a to samozřejmě proto, aby se zabránilo konfliktu zájmů. Opět se jedná o reakci zejména na případ Enron, kdy jeho externí auditoři pocházeli ze společnosti, která zároveň poskytovala Enronu i další služby. Navíc byl finanční ředitel bývalým partnerem této společnosti, takže v konečném důsledku došlo k obrovskému konfliktu zájmů a pro společnost bylo nesmírně obtížné udržet si nezaujatý pohled a objektivní názor na vlastní záležitosti a dění uvnitř firmy.

Výbor pro audit by měl také přijímat a vyřizovat veškeré stížnosti týkající se údajů ve finančních výkazech a - a to je také novinka - zajišťovat proces včasného upozorňování na potenciální potíže. Pokud někdo ze společnosti zjistí určité důležité informace, tato osoba musí vědět, že funkcí výboru pro audit je, aby vyslechl a chránil tuto osobu před jakýmkoli postihy ze strany senior managementu v případě, že je senior management do této záležitosti zapojen. Výbor pro audit tedy zastává úlohu ochránce osob informujících o potenciálních problémech. V tomto smyslu se výslovně uvádí, že proto, aby mohl řádně dostát těmto svým novým úkolům, musí mít výbor pro audit k dispozici alespoň jednoho finančního experta k řádnému projednání všech finančních záležitostí.

Povinnost mít ustanovený výbor pro audit ovšem není žádnou novinkou. Výbory pro audit má již ustanovena většina společností kótovaných na newyorské burze; Sarbanesův zákon se podrobněji věnuje spíše současné úloze těchto výborů a jejich vlastnostem, které musejí mít pro to, aby mohly efektivně fungovat.

Tak vida. Nic nového pod sluncem. Už to vlastně všechno dávno platí. Jenže, jak se zdá, tak to úplně nefungovalo. Teď si to vzala Amerika za své a zkušenost nám velí, že přes to, že největší pašáci, kteří vědí všechno nejlíp, jsou přece v Čechách, moderní americká tragedie zjevně spočívá v tom, že o tomto domově moudrosti nic neví. Zkrátka a dobře, bylo by dobré namísto mnoha moudrých slov vykonat něco málo konkrétních činů.

Evropa a úpadek 16

Napsáno 16. srpna 2003

Pokračujeme v putování mezi pilíři Sarbanes-Oxleyho zákona. Odpovědnost generálního a finančního ředitele je druhým prvkem, na který bych se rád zaměřil, protože je skutečnou novinkou. V tomto případě se opět jedná o okamžitou reakci na to, co se stalo ve společnostech Enron a WorldCom - bylo zde na první pohled zřejmé, že nejvyšší management a senior management v těchto případech nepostupoval odpovídajícím způsobem.

Co by tedy osoby v těchto funkcích měly nyní vykonávat? Stát se generálním či finančním ředitelem je ve Spojených státech velmi nesnadné. Budete-li v této zemi na výkon této funkce navrženi, řekněte si o hodně peněz, protože se jedná o velmi nebezpečné povolání. Osoby v těchto funkcích musejí podepisovat svým vlastním jménem nejrůznější dokumenty. Musejí prohlásit, že zkontrolovaly finanční výkazy, závěrečné finanční výkazy ke konci roku a další zprávy, které jsou zveřejňovány o dané společnosti. Musejí prohlásit, že zprávy a účetní výkazy odrážejí správný obraz organizace a že v nich nic nechybí, ani že neobsahují žádné nesprávné údaje.

Generální a finanční ředitel musí prohlásit, že nesou zodpovědnost za vnitřní kontrolu v oblasti zveřejňovaných finančních výsledků, a dále musí zajistit a prohlásit, že kontrolní i řídicí mechanismy umožňují získat informace o každé důležité události ve společnosti či v jejích pobočkách. Další povinností je prověřovat účinnost těchto kontrolních a řídicích mechanismů. Výsledky hodnocení tvoří přílohu zprávy. Nejedná se jen o prohlášení v podobě pouhého papíru s jejich podpisem, ale americká komise pro cenné papíry - SEC je může zároveň kdykoli požádat o prokázání, zda byl tento proces skutečně realizován. Závěrem tyto osoby musejí jednat také s externími auditory a informovat je o jakýchkoli nedokonalostech a slabých místech vnitřního systému nebo o zpronevěře, ať se jedná o podstatnou skuteč-

nost či nikoliv, které by na tyto kontroly mohly mít vliv. Tomuto bodu se budu opět věnovat později.

Tato záležitost je velmi důležitá, neboť, externí auditoři (a to opět stanoví Sarbanesův zákon) budou povinni hodnotit prohlášení generálního a finančního ředitele. Závěrem pak uvedou: "Ano, tento proces skutečně proběhl a podpis generálního/finančního ředitele je udělen opodstatněně."

To jsou věci, to jsou věci. Pokud mne má jistě chabá paměť neklame, tak to už silně zavání stupněm odpovědnosti vrcholového řídicího pracovníka v temných dobách totality. Ale to je jistě jenom mámení z nebezpečné nostalgie. A tak hurá zpátky za moře.

Všechny společnosti kotované na burze nyní musejí přikládat ke svým výročním zprávám také zprávu o vnitřních kontrolách, jež bude doplněna podpisy generálního a finančního ředitele. Tato zpráva obsahuje zodpovědnost senior managementu za implementaci systému vnitřních kontrol s cílem zajistit správnost finančních údajů. V tomto prohlášení je třeba uvést "Posoudili jsme systém vnitřní kontroly a výsledek je ten a ten." Zhodnocení vnitřních kontrol, které musí být posouzeno a potvrzeno externí- mi auditory, bude mít na jejich práci dopad. Nyní budou muset věnovat určitý čas posouzení systému vnitřních kontrol společnosti tak, aby jej mohli zhodnotit.

Původně si po uzákonění Sarbanesova zákona v USA většina generálních a finančních ředitelů myslela, že Sarbanesův zákon hovoří o systému vnitřních kontrol jako o systému vnitřní kontroly tvorby informací, jež se dostávají do výroční zprávy. Co tedy podle Komise pro cenné papíry (SEC) systém vnitřní kontroly znamená? SEC ve skutečnosti za vnitřní kontrolu pokládá všechno, co umožňuje společnosti zajistit, aby byly transakce řádně ověřeny a správně zaneseny do účetnictví, aby byla aktiva chráněna proti zneužití a dále také stanoví, že když hovoří o transakcích, má na mysli transakce v širším pojetí, tj. veškeré pohyby v rámci společnosti. Aktiva samozřejmě zahrnují mnoho věcí, nejen fyzická aktiva, ale také hmotná aktiva, nehmotná aktiva, zaměstnance, továrny, vybavení, vše, co je majetkem společnosti. Toto vysvětlení se tedy vztahuje zejména na generální a finanční ředitele, protože o vnitřní kontrole podávají zprávu oni. V rámci jejich zprávy o finančních výsledcích musejí uvést nejen zprávu o tom, jak informace vznikly a zda jsou informace správné, spolehlivé, ověřené... ale i to, zda systém vnitřní kontroly celé společnosti funguje správně.

Za mořem se tedy proti nedostatku informací a jejich zkreslování mohutně brojí i zbrojí. Můžeme se na to dívat jako na extrém, můžeme se tomu povýšeně usmívat, ale tohle není tažení proti sexuálnímu harasementu. Tohle je signál, který nesmíme přehlížet. Při pohledu na ekonomickou mapu světa se opravdu i méně bystrým jedincům musí zdát, že to v ekonomických vztazích půjde ještě dlouho spíše podle USA než podle Evropy, která je stále více hromadou papíru, než funkčním ekonomickým celkem. Nebo že bychom se my Čeňové, zdatní jonáci, sami pasovali do role oné příslovečné opilé myši, která řvala: Kocúr pod' sa biť?!?

Evropa a úpadek 17

Napsáno 16. srpna 2003

V dalším pokračování našeho putování Sarbanesovým zákonem se podíváme blíže na důsledky Sarbanesova zákona pro evropské společnosti. Sarbanesovým zákonem je dotčena každá společnost, která je kotována na newyorské akciové burze. Stanovená pravidla musejí dodržovat nejen ty společnosti, které jsou kotovány, ale také jejich externí auditoři, bez ohledu na sídlo jejich společnosti. Jste-li externími auditory společnosti kotované na newyorské akciové burze, musíte se podřídit pravidlům, která jsou v tomto zákoně konkrétně stanovena pro externí auditory.

Co to znamená? Řekněme, že jste společností se sídlem v České republice, která je kotována burzou v New Yorku. Pak se musíte registrovat, tzn. předkládat komisi určité zprávy, které nejsou zprávami pro SEC, vyhovující požadavkům Sarbanesova zákona.

Záležitostí, která v této době není zcela jasná, ale podle všeho není ani nezbytná, je, že pokud jste neamerická společnost kotovaná na newyorské burze, váš generální a finanční ředitel nemusí činit prohlášení - tak jako generální a finanční ředitel americké společnosti. Tato skutečnost se ale může změnit, neboť od loňského léta dochází téměř každý měsíc k nějakým změnám. SEC vydává další a další pravidla. Platí ale, že u společností, jichž se to k dnešnímu dni týká, se u účtů uzavřených k 31. 12. 2002 nevyžaduje žádné prohlášení ze strany jejich generálních a finančních ředitelů.

Tyto společnosti však musí vyhovět požadavkům oddílu týkajícího se kontroly externích auditorů, a v tom spočívá problém. Společnost, kotována v současné době na newyorské burze, musí vyhovět novým pravidlům Sarbanesova zákona. Toto ustanovení se netýká ani tak společností, jako jejich auditorů, a to externích auditorů, nikoli interních. Oddíl o externím auditu Sarbanesova zákona byl jediný, který donutil Evropu k velmi silné reakci z důvodu tzv. "mimoteritoriálního" dosahu tohoto zákona. Přesně to upravuje článek 106: Každá auditor-ská společnost se sídlem v Evropě, která poskytuje auditorské služby společnosti s vazbou na USA a evropským pobočkám americké společnosti kótované na burze, se stává předmětem regulace podle jurisdikce SEC a regulace navržené představenstvem. To znamená, že zde vzniká konflikt - konflikt mezi zákony našich zemí - konkrétních zemí - a Spojených států. Navíc zde existují určité redundance, neboť evropská auditorská společnost je nyní vystavena dvojímu režimu regulace - regulaci v zemi, kde má společnost své sídlo, a regulaci v USA a podle SEC. Evropa loni v létě rychle a velmi silně na tento problém zareagovala a řekla: "To není možné - myslíme si, že je to přehnané, neefektivní a neúčelné. Domníváme se, že to nemůžeme dodržet, neboť v případě, že bychom tak učinili, stanovíme stejná pravidla pro americké auditorské společnosti, jež chtějí podnikat v Evropě. A to je skutečně neefektivní."

Co je tedy skutečným problémem? Budeme-li postupovat podle Sarbanesova zákona, budou mít představenstvo a SEC přímý přístup k dokumentům týkajícím se auditu u všech registrovaných zahraničních veřejných účetních společností a zahraničních společností, které vstoupily do smluvních ujednání s americkými národními účetními společnostmi. Z toho plynou dalekosáhlé důsledky, neboť vzniká nepřiměřený dozor nad evropskými společnostmi ze strany SEC. Běžně SEC spolupracuje s evropským regulačním orgánem a vyžádá si od něj informace, které potřebuje. Ve většině společností existují pravidla profesionální mlčenlivosti, které se vztahují k nezveřejnitelným záležitostem nebo je lze zveřejnit jen před soudem. V těchto případech se tedy zákon dostává do konfliktu s pravidlem mlčenlivosti. Druhým problémem je konflikt zákonných pravidel Sarbanesův zákon totiž vyžaduje, aby výbor pro audit jmenoval externí auditory. V mnoha evropských zemích ale platí, že tím, kdo jmenuje auditory není výbor pro audit, ale valná hromada akcionářů.

Co se s tím dá dělat nebo co se s tím už dokonce dělá, si pokusíme alespoň částečně říci příště.

Evropa a úpadek 18

Napsáno 20. října 2003

Matička Evropa úplně nespí a přece jenom zvolna reaguje na problém vyvstávající z přijetí a hlavně z uplatňování Sarbanes-Oxley Act na světových trzích. Dovoluji si pouze připomenout, že jste –li společností se sídlem v Londýně nebo Curychu či Paříži, kotovanou na pařížské a newyorské akciové burze, vaše externí auditory jmenovali vaši akcionáři například valnou hromadou, pak vaše společnost nemůže v tomto ohledu Sarbanesovu zákonu vyhovět.

Tyto i jiné problémy byly loni v létě velmi rychle předloženy přímo Evropské komisi. Je nabíledni se, že za touto razancí a tlakem na řešení problému stála a stojí silná bruselská lobby nejvýznamnějších auditorských společností. Velmi rychle také proběhla korespondence mezi Evropskou komisí a Senátem ve Washingtonu ohledně vyjasnění těchto problémů, aby byla zajištěna možnost nepřetržitého obchodování.

Co se týká nových pravidel pro Evropu, zdá se nepochybné, že v nejbližší budoucnosti se i my na starém kontinentu setkáme s novými zásadami a zákony týkajícími se správy a řízení společností. A jejich smysl bude obdobný jako u Sarbanesova zákona. Existují reálné konflikty mezi Sarbanesovými zákonem a tím, co si Evropa myslí o obdobných problémech, ale představují sice nezanedbatelnou, nicméně z hlediska rozměru celého problému skutečně nepatrnou menšinu.. Tyto záležitosti jsou velmi specializované a týkají se zejména problematiky externích auditorů. Co se týče ostatní problematiky, v různých zemích se zřejmě ve velmi blízké době setkáme s obdobnou regulací. Evropa chce zdokonalit správu a řízení společností v Evropě, které jsou kotované na jakékoli burze a zajistit, aby byly správné informace zveřejňovány řádným způsobem a aby byl zaveden fungující systém vnitřních kontrol.

V průběhu času se jednoznačně ukazuje, že u všech hlavních bodů Sarbanesova zákona se můžeme v současné době setkat s obdobnou iniciativou ze strany Evropské komise. Ta věnovala od loňského léta stálou pozornost problematice správy a řízení společností, která vyústila ve zveřejnění první publikace 4. listopadu loňského roku, známé jako Zimní zpráva (Winter Report). Zimní zprávu, kterou naleznete na webových stránkách Evropské komise, vypracovala skupina předních odborníků na obchodní právo a stanovila v ní nové směrnice pro evropské společnosti, upravující správu a řízení společnosti. Jediným problémem spojeným s těmito iniciativami je to, že jsou jen směrnicemi. To znamená, že se žádná z uvedených zásad skutečně nestala zákonem, jehož dodržení lze vyžadovat. Cílem Evropské komise je zavést pravidla platná ve všech evropských zemích tak, aby se dosáhlo stavu uvedeného v Zimní zprávě. Sumarizuje na evropské bázi všechny pozitivní iniciativy. Letos na jaře se komise chystá

vydat příslušné směrnice, které budou vynutitelné ve všech jednotlivých zemích v oblasti úpravy správy a řízení společností.

Současní specialisté, ať již se zabývají předcházením nebo řešením krizových situací v hospodářské sféře, musí sehrát v této době velmi významnou roli, neboť mají unikátní možnost ovlivnit Evropskou komisi a zajistit, aby byly problémy spojené s krizovým řízením řádně ošetřeny a začleněny do těchto směrnic, které se komise chystá zavést ve všech zemích jako soustavu zákonů. Pokud se jim podaří předložit komisi své názory, mají možná šanci podílet se na ustanovení těchto principů tak, aby se staly součástí zákonů, což by velmi posílilo jejich postavení.

Závěr je tedy takový, že kromě mimoteritoriálních záležitostí, týkajících se evropských účetních společností a externích auditorů, což je skutečným problémem, ve své podstatě není Sarbanesův zákon pro evropské společnosti nepřekonatelný problém. Zároveň platí, že principy Sarbanesova zákona, ať jste společností kotovanou v New Yorku či nikoli, budou v budoucnosti principy aplikovanými na globální bázi. Samozřejmě s příslušnými rozdíly, neboť existuje určitá kulturní odlišnost, rozdíly ve způsobu provádění činností, v soustavách zákonů, ale vývoj se v této oblasti pohybuje úplně stejným směrem a Evropa míří ke stejnému cíli jako Spojené státy. Platí tedy, že ať jsme kdekoliv v Evropě, některé z principů, které jsou dnes samoregulační, se v budoucnu stanou regulatorními, a nikoli jen samoregulačními. Stanou se z nich zákonná pravidla.

A šmidra, šmytec po slovensky sláčik. Zdá se, že se svět ani Evropa vůbec netrápí chaotickým úsilím české legislativy, snažící se již druhé desetiletí vymyslet životu odpovídající úpadkové právo. Než se naši koryfejové domluví, svět se nepozorovaně přesune někam jinač a tam, kde dříve vedla cesta otevřenou branou, je dnes nejen zvednutý padací most, ale častěji spíše už úplně zadrženo.

Možná jednou i u nás někdo pochopí, jak si tímhle škodíme a jak jsme ve světě pro smích. Bohužel nejen proto, že první muž naší diplomacie dal přednost před Římem Dolním Bojanovicům a před pietním aktem na počest své švédské kolegyně partajní konferenci. To je jenom špička ledovce křupanství těch, které si se železnou pravidelností demokraticky volíme.

Vivat Evropa, vivat partaje, vivat Dolní Bojanovice. Vivat, vivat, vivat... Jak říkají Ukrajinci, když vlají prapory, bývá rozum v troubě...

Evropa a úpadek 19

Napsáno 1. listopadu 2003

Dnes své toulky kolem Sarbanes-Oxley Act zatím zakončíme. Zdá se, že se bude do našeho profesionálního i do osobního života hlásit dostatečně razantně a snad si potom někdo vzpomene i na malou průkopnickou roličku, kterou při informování o této normě, jenom zdánlivě tak vzdálené, sehrály KONKURNÍ NOVINY. A protože informací není nikdy dost, nabízím čtenářům poznání chtivým pár zdrojů, kde mohou vývoj kolem této věci sledovat.

Na webových stránkách Evropské komise naleznete kromě Sarbanesova zákona dva dokumenty, které vám poskytnou veškeré informace o tom, kam Evropa směřuje.

Prvním dokumentem je v tomto ohledu Zimní zpráva, která byla vydána 4. listopadu 2002. Druhým je mimořádně dokonale zpracovaná studie srovnání evropských iniciativ upravujících správu a řízení společností. Tato studie vyšla o rok dříve, 27. března 2001. Jedná se o mimořádně precizní studii, ve které získáte srovnání všech iniciativ v oblasti úpravy správy a řízení společností ve všech evropských zemích. Studie na toto téma a v takovémto rozsahu nebyla dosud publikována. Tyto dva základní dokumenty jsou v dnešní době doplněny už řadou dalších studií.

Celý Sarbanes-Oxley Act je možné nalézt a vytisknout z následující internetové adresy: <http://news.findlaw.com/hdocs/gwbush/sarbanesoxley072302.pdf> . Kdo by chtěl sledovat aktuální vývoj událostí v návaznosti na přijetí Sarbanesova zákona, ten nechť pátrá na stránkách s adresou: <http://www.pwcglobal.com/Extweb/NewCoAtWork.nsf/docid/D0D7F79003C6D64485256CF30074D66C> . Pokud by se snad někomu mohlo zdát, že tyto adresy nehýří stručností, pak nelze než souhlasit. Nicméně, je pravdou, že tyto řetězce nás zbaví dlouhého hledání kýženého a nedovolí nám při cestě za poznáním zabrouzdat internetem třeba na nějaké to hnízdečko hříchu. Tím myslím samozřejmě například stránky kulinářské.

Nelze také zapomenout na neocenitelný zdroj informací, který v tomto případě představuje Americká obchodní komora v České Republice www.amcham.cz.

A na konec je třeba říci, že tato norma a dění kolem ní je už dlouhodobě v centru pozornosti Mezinárodního institutu interních auditorů (IIA, www.theiia.org) a samozřejmě i jeho české součásti, tedy Českého institutu interních auditorů (ČIIA, www.interniaudit.cz). Časopis Interní Auditor se této

problematice podrobně věnuje a čerpal jsem z něho i já při svém malém exkursu do této záležitosti. Totéž platí samozřejmě i o mezinárodním časopisu INTERNAL AUDITOR.

Když srovnáme dopad Sarbanesova zákona při jeho jednoduchosti a prostotě s hrátkami a žabomyšími spory kolem rekodifikace úpadkového práva u nás doma, nelze než vzpomenout onoho dobrého muže, jehož poslední slova zněla: „Odpusť jim, otče, jejich hříchy neboť oni nevědí, co činí.“ Hodí se též zvolání: „Svatá prostoto!“

Evropa a úpadek 20

Napsáno 15. listopadu 2003

Blíží se závěr roku a s ním nám v titulku této rubriky naskočilo malé kulaté dvacáté jubileum. To si zaslouží jistě téma nad jiné důstojné, aktuální a do obsahu dobře padnoucí. Dovolte mi proto několik slov na téma bezmála královské a tím je bezesporu připravovaná Evropská ústava. Nejsem zrovna odborník na ústavní právo, ale otázka evropské ústavy je natolik otázkou mocenskopolitickou, že toho snad ani nebude třeba. Půjde mi o to vyjádřit se ke změnám, které tento dokument naznačuje, pojmenovat je a zamyslet se nad tím jaký budou mít vliv nejen na problematiku úpadku v evropském kontextu, ale i nad tím, zda nepůjde náhodou o úpadek celé Evropy či naopak o její vzestup mezi reálné hráče na světové scéně.

Evropská ústava, tak jak je navržena Konventem je typickou ukázkou určitého průzkumu bojem. Její projednávání je velkým testem připravenosti evropských států opustit status quo a zahájit kvalitativně novou etapu evropského uspořádání. Není vůbec pochyb o tom, že jde o významný krok k federálnímu uspořádání a budoucímu vytvoření toho, čemu se s nádechem pejorativnosti říká v politickém a novinářském žargonu superstát. Tato okolnost má pro stávající evropské státy některé důsledky, které jsou různě vykládány a hodnoceny, nicméně jsou a to je to jediné podstatné, co o nich lze říci.

Jde především o jasný a zřetelný zlom v poměru pravomocí států a unie ve prospěch unie. Zřetelně je to patrné zejména v novém rozložení váhy hlasů, v novém hlasovacím a rozhodovacím mechanismu EU a v neposlední řadě ve zvýšené míře nadřazenosti práva EU nad právem členských zemí. Toto je fakt, který nelze popřít a lze pro něj pouze snášet řadu důkazů.

Pro Českou republiku to znamená sice výrazně nižší procento hlasů, ale konec konců obě čísla jsou tak směšně malá, že nám to může být jedno. Na druhé straně je tu zřetelná možnost ovládat rozhodovací proces daleko menším počtem velkých států než tomu bylo doposud. Je to však pouhé jasné a zřetelné pojmenování politické a mocenské reality dnešního světa a výkřiky států trpaslíků o jejich budoucím omezení při prosazování zájmů svých občanů jsou jen vyjádřením obav z toho, že by postupně mohlo vyjít najevo, že tomu tak bylo vždy a že svou bezmocnost na evropském poli jenom víceméně úspěšně tajily. Nehledě na to, že budoucí evropské občanství, daně a již existující společná měna jim jasně říkají, že jejich éra pomalu, ale nezadržitelně končí neboť v budoucnu budou mít jen omezenou možnost své stávající občany otravovat nesmysly a zároveň jim lhát, že za to může Brusel.

Pro naši zemi má však Evropská ústava ještě jeden zcela nepominutelný půvab a to je ústavní zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti. Jen málokdo si nepřipomene, s jakým odporem k emigrantům se setkaly v našich zákonodárných sborech restituční nároky cizích státních příslušníků, a vyvolenými se stali domácí trpící. „Vidím nejen Evropu mocnou a velikou, jejíž sláva 12 hvězd se dotýkati bude, ale i parádní ústavní stížnost“, řekla by kněžna Libuše, pramáti všech prognostiků. Nechci strašit, ale určitě dojde znovu i na legendární evergrýn našeho právního revolučního kutilství, kterým jsou Benešovy dekrety. Je třeba si uvědomit, že bez práva veta budeme v této věci stát proti zájmům občanů skoro všech evropských zemí s těmi největšími v čele. Každá taková země si ráda přiloží polénko na hranici, na které se budou upalovat čeští kacíři za to, že si poválečný a posametověvoluční plen majetků z oprávněného nedostatku skutečného vítězného pocitu po pětileté respektive padesátileté kolaboraci museli prostě uzákonit. Můžeme jen tiše vzpomenout všech, kteří před tím v dávné i nedávné minulosti upřímně a se znalostí věci varovali.

Malé čertovo kopýtko je ukryto i v institucích nadstandardní spolupráce, které Evropská ústava zakotvuje. Bylo by lze jenom chválit, ale když si uvědomíme, že podobné instituce již v EU existují a jsou jí např. eurozona a „schengen“. Při aplikaci příslušných článků ústavy na tyto příklady nám již vystoupí do popředí velmi zřetelně, o co jde a hlavně jak to bude fungovat.

Na závěr si je třeba říci jedno. Dosavadní více než desetileté fungování České republiky není rozhodně argumentem pro zachování jejích pravomocí vůči jejím občanům. Pokud se u nás někdo dobral práva, musel stejně do Evropy. Pohádky našich mocipánů o hrůzách muk evropských jsou pouhou skrytou reklamou na malý český dvorek a dlouhý bič, který dnes drží v rukách právě oni. Prostá poučka z teorie pastevectví nám říká, že ve větším stádě není na každou ovečku tak dobře vidět. Z toho bych vycházel jako budoucí evropský občan. Na straně druhé, kdybych byl mocipánem držel bych se svého biče a možná bych i cukřík ukazoval, ale vzdát bych se jich nechtěl. Protievropské výkřiky politiků jsou proto zcela legitimní. Kdybych však byl politikem moudrým, vzdělaným a pod sebe nehrabajícím (v našich podmínkách se jedná o pohádkovou bytost), pak bych přes veškerá protivenství objektivní potíže a kostlivce padající ze skříní vedl lidi do nového evropského společenství a tam je ponechal, aby si své věci již bez mého cukru a biče uspořádali sami. Nebylo by to hned. Trvalo by to možná mnoho let. Ale jiné cesty není. Byl by to jasný důkaz určité zralosti. Výsledky projednávání Evropské ústavy napoví, nakolik jsou zralí naši zástupci v těchto rozhovorech. Zatím to vypadá, že jsou zralí na pecku. A to přímo mezi oči.

Evropa a úpadek 21

Napsáno 2. prosince 2003

Jen málokdy se povede, aby se některé předpovědi či spíše tušení o tom, jak to chodí a bude chodit v evropské realitě, potvrdila dřív, než vyjde další číslo Konkursních novin. Dozvěděli jsme se ke svému překvapení, kdo je v Evropské Unii takovým pánem, že pro něj neplatí ani pravidla, které si sám přijal. „Evropa jsme my“ zaznělo opravdu podivuhodným francouzskoněmeckým duetem a poněkud tak byla parafrázována slavná sentence „krále Slunce“ Ludvíka XIV., která zněla Stát jsme My, čímž myslel samozřejmě sebe sama. Později bylo úsloví s malým m heslem řady proletářských a odborových bosů, ale nový půvab dal této myšlence onen podivuhodný konkubinát Německa a Francie, podporovaných dalšími hříšníky Paktu stability a rozvoje.

Pokud se máme držet tématu našeho seriálu, pak se jedná, řekl bych o úpadek mravů a výměnu řádu za džungli, kde vítězí jen ten silnější. Příznačná je reakce našeho ministra financí, který řekl, že by proti Německu a Francii také nehlasoval. Bylo patrné, že si myslí, že když podpoříme cizí šlendrián, že nás spíše vezmou do party nebo alespoň zavřou očko nad naším vlastním bordýlkem. Je příznačné, že se mu za tuto do očí bijící bezpáteřnost a hloupost, která zcela popírá zbytek iluzí o záměrech našich politiků po vstupu do Evropské Unie, nedostalo odvolání z funkce nebo alespoň pokárání. To velvyslankyni v Kuvajtu vláda za pravdivou kritiku standardní připodělanosti našich vůdců a příliš rychlých nohou naší armády odvolala na to šup. Naše armáda ostatně prchá ze všech bojišť již od Moravského pole a najednou to ambasadorku stojí post.

Je zřejmé, že způsob prosazení takového arogantního návrhu typu „nás se vlastní zákony netýkají“ je pouhým testem toho, jak se může odehrát schvalování minule zmiňované evropské ústavy, která podobnou zvůli povýší na princip rozhodování budoucí pětadvacítky. Je také ovšem zároveň potvrzením tezí, že pravidla eurozóny jsou v troskách, ale že přestanou platit toliko pro její členy. Pro čekatele na euro se plot obkličující eurozónu nejen že nesníží, ale naopak zvýší jejím ústavním zakotvením jako zóny nadstandardní spolupráce. Být součástí nějakého celku a počítat v cizí měně je přes veškeré konvertibility v našem případě stejně výhodné jako bychom se chtěli prosadit v Číně prostřednictvím češtiny. Slovníky sice jsou, ale bez čínštiny se neobejdeme. Obzvláště obveselující a v Evropě pověstná je proklamovaná snaha našich vyjednavců o „rovný přístup“ nebo „rovné podmínky“. Jde o folklór ne nepodobný účasti na Plese v Opeře v kyjovském kroji.

Každé přitroublo totiž ví, že když je uzavírán pakt mezi silnějším a slabším, pak výsledek smlouvy závisí výhradně na dobré vůli toho silnějšího. Naši politici nás pořád přesvědčují o tom, že v našem případě tomu bude jinak, protože my jsme přece ti pašáci sameťáci, co si nadpracovali i generální stávkou. Je veřejným tajemstvím, že pokud z nás někdo padá na zadek, tak je to buď smíchy, nebo opilostí ze žalu, co to zase po světě tropíme.

Blíží se konec roku a s ním i doba bilancování. Až bude vycházet toto číslo, budeme uprostřed času adventního, v předvánočním shonu a šumu večírků setkání, anket všeho druhu. Další číslo bude v tomto roce asi poslední a tato rubrika bude obsahovat zásady evropské insolvenční politiky a přání všeho dobrého do nového roku 2004.

Tento malý neplánovaný exkurs do Evropy z hlediska politického je tedy pro tento rok posledním varováním směřujícím k tomu, že v Evropě nás nikdo a nic nečeká zadarmo. A že budeme mít jenom to, co si dokážeme vzít. A i když budeme nejlepší, předběhnou nás větší. Nicméně jiné cesty není.

Evropa a úpadek 22

Napsáno 17. prosince 2003

*Finis coronat opus...Tak praví staří latiníci a tak pravím i já nad letošním posledním materiálem série o Evropě a úpadku. Dívali jsme se na ně z různých pohledů i žánrů. Někdy to bylo smutné, někdy veselejší. Dnes to bude určitě vážné, ale i poučné. Tak jak jsem slíbil minule, budeme se dnes seznamovat se **Zásadami evropských zákonů o konkurzním řízení***

INSOL Europe, jehož mám tu čest být členem, v červnu letošního roku zveřejnil studii s názvem Zásady. Studie zkoumá zásadní rozdíly v základních metodách, struktuře a obsahu zákonů o konkurzním řízení v jednotlivých členských státech EU. Dovoluji si vám je v hlavních bodech shrnout tak, jak je vidí jeden ze spoluautorů zprávy, **profesor Sebastian Kortmann**.

Pojďme se na ně společně podívat:

1. Konkurzní řízení

- 1.1 V konkurzním řízení („řízení“) je majetek nesolventního dlužníka shromážděn a převeden na peníze, které budou rozděleny mezi věřitele („likvidace“), nebo je struktura závazků nesolventního dlužníka změněna tak, aby byla znovu nastolena schopnost dlužníka plnit své závazky („reorganizace“). Řízení může spočívat v kombinaci likvidace a reorganizace.
- 1.2 Řízení může být zahájeno tehdy, když dlužník není schopen, nebo je pravděpodobné, že nebude schopen platit pohledávky v okamžiku splatnosti.
- 1.3 O zahájení řízení může požádat dlužník nebo věřitel nebo veřejný orgán.
- 1.4 Řízení musí být věnována náležitá pozornost.

2. Instituce a účastníci

- 2.1 Řízení zahajuje soud, který na něj také dohlíží. Zákon může stanovit, že v případech, kdy je dlužník právnickou osobou, může být řízení zahájeno formálním prohlášením dlužníka.
- 2.2 Je jmenován správce konkurzní podstaty, který má provést likvidaci nebo reorganizaci. Správce konkurzní podstaty musí být nezávislý a musí jednat nezaujatě.

- 2.3 Dlužník je povinen spolupracovat se soudem a správcem konkurzní podstaty. Jestliže je dlužníkem obchodní sdružení, společnost nebo jiná právnická osoba, tato povinnost se vztahuje na vedoucí partnery nebo ředitele.
- 2.4 Společné zájmy věřitelů mohou být zastupovány schůzí věřitelů, výborem věřitelů nebo zástupcem věřitelů.

3. Důsledky zahájení řízení

- 3.1 Do řízení je zahrnuto jmění patřící dlužníkovi v okamžiku zahájení řízení a jmění získané po jeho zahájení. Je-li dlužník fyzickou osobou, některé jmění je z řízení vyloučeno.
- 3.2 Při zahájení řízení je pravomoc řídit a disponovat jměním převedena na správce konkurzní podstaty.
- 3.3 Právní nárok vůči dlužníkovi existující v okamžiku zahájení řízení („pohledávka při platební neschopnosti dlužníka“) může být uplatněn pouze přihlášením a uznáním pohledávek v souladu s podmínkami řízení, aniž by tím byla dotčena zajištěná práva a práva druhé strany.
- 3.4 Při zahájení řízení nemůže věřitel s pohledávkou při platební neschopnosti dlužníka zlepšit svou pozici na úkor ostatních věřitelů.
- 3.5 Mezi podáním žádosti a zahájením řízení může soud přijmout prozatímní opatření k zajištění jmění dlužníka.

4. Správa majetku

- 4.1 Správce konkurzní podstaty shromažďuje a spravuje celkový majetek dlužníka.
- 4.2 Správní opatření větší důležitosti mohou být podmíněna souhlasem soudu nebo věřitelů.

5. Závazky převzaté správcem konkurzní podstaty a náležitá odměna

- 5.1 Závazky, které přivodí správce konkurzní podstaty v průběhu řízení, a odměna správci konkurzní podstaty budou financovány z majetku dlužníka a spláceny v řádném termínu, přičemž budou mít přednost před pohledávkami při platební neschopnosti dlužníka. Jestliže celkový majetek nebude k uspokojení těchto závazků a vyplacení odměny postačovat, budou financovány podle jejich pořadí.

6. Nakládání se smlouvami

- 6.1** Zahájení řízení neznamena automatické ukončení smlouvy, již je dlužník stranou.
- 6.2** Druhá strana nemůže vynutit plnění závazků správcem konkurzní podstaty.
- 6.3** Jestliže správce konkurzní podstaty vyžaduje plnění smlouvy, které v okamžiku zahájení řízení některá strana neposkytla kompletně, závazky dlužníka vyplývající ze smlouvy musí být uspokojeny v okamžiku splatnosti a přednostně před pohledávkami vyplývajícími z platební neschopnosti.

Jestliže se správce konkurzní podstaty rozhodne takovou smlouvu nedodržet, jakýkoli nárok druhé strany založený na nedodržení smlouvy bude pohledávkou vyplývající z platební neschopnosti.

Druhá strana může požadovat, aby správce konkurzní podstaty v rozumné době rozhodl, zda smlouvu přijmout či nikoli.

7. Postavení zaměstnanců

- 7.1** Správce konkurzní podstaty nebo zaměstnanec může při dodržení zvláštních pravidel ukončit pracovní smlouvu.
- 7.2** Zaměstnanec má přednostní právo při uplatňování příslušných pohledávek při platební neschopnosti dlužníka na výplatu mezd a dalších částek splatných podle pracovní smlouvy nebo vyplývajících z jejího ukončení.
- 7.3** Pro uspokojení nároků zaměstnanců na mzdy a další částky splatné podle pracovní smlouvy nebo vyplývající z jejího ukončení je k dispozici veřejný fond. Jestliže je zaměstnanci zapláceno z veřejného fondu, přechází na něj práva zaměstnance.
- 7.4** Jestliže je převeden podnik dlužníka nebo kterákoli jeho část, pracovní smlouvy zaměstnanců jsou automaticky převedeny na toho, kdo podnik koupí.

8. Zrušení soudních rozhodnutí

- 8.1** Právní úkon poškozující věřitele, který dlužník provede v určitém časovém období před zahájením řízení, podléhá zrušení. Správce konkurzní podstaty může dostat odškodnění nebo usilovat o to, aby jakéhokoliv plnění, které obdržel od dlužníka, bylo prohlášeno za neplatné.
- 8.2** K právním úkonům, které podléhají zrušení, patří:
- a) transakce, jejímž záměrem je podvést věřitele
 - b) transakce za nepřiměřenou protihodnotu
 - c) transakce s věřitelem, k níž neexistuje vynutitelný závazek
 - d) transakce s věřitelem po podání žádosti o zahájení konkurzního řízení nebo v situaci bezprostředně hrozící platební neschopnosti
 - e) vytvoření bezpečnostního práva k zajištění předchozího závazku.

9. Zajištěná práva a kompenzace vzájemných pohledávek

- 9.1** Zajištěné právo existuje i po zahájení řízení. Vynutitelnost může podléhat zvláštním pravidlům.
- 9.2** Majetek podléhající zajištěnému právu je zpeněžován správcem konkurzní podstaty nebo zajištěným věřitelem. Zajištěný věřitel má právo na výnosy z takového majetku až do výše zajištěné pohledávky s ohledem na práva věřitelů, kteří mají při uplatňování nároků větší přednost.
- 9.3** Zahájení řízení nebrání kompenzaci vzájemných pohledávek.

10. Přihlášení a uznání pohledávek vyplývajících z platební neschopnosti

- 10.1** Věřitelé musí být informováni o čase a místě pro přihlášení pohledávek, o autoritě, u které musí být pohledávky přihlášeny, a zda musí být přihlášeny zajištěné pohledávky.
- 10.2** Pohledávka se přihlašuje písemným sdělením udávajícím výši a povahu pohledávky a uvádějícím, zda je uplatňováno přednostní nebo zajištěné právo.
- 10.3** Pohledávka vyplývající z platební neschopnosti může být správcem konkurzní podstaty zpochybněna.

Sporná pohledávka při platební neschopnosti dlužníka je uznána, pokud je spor rozhodnut ve prospěch věřitele.

Během sporu může být sporná pohledávka při platební neschopnosti dlužníka uznána podmíněně.

- 10.4** Pohledávka při platební neschopnosti dlužníka před lhůtou splatnosti je uznána ve výši, která odpovídá rozdílu mezi její nominální hodnotou a tržní cenou.

Nelikvidní pohledávka z platební neschopnosti je uznána ve výši, která odpovídá její odhadní ceně.

Podmíněná pohledávka při platební neschopnosti dlužníka je uznána ve výši, která odpovídá rozdílu mezi její nominální hodnotou a tržní cenou nebo podmíněně v celé výši.

Nepeněžní pohledávka při platební neschopnosti dlužníka je převedena na peněžní pohledávku za odhadní cenu.

- 10.5** Zajištěná pohledávka při platební neschopnosti dlužníka je uznána, pokud nemůže být uspokojena z výnosu majetku, na který se vztahuje zajištěné právo.

11. Reorganizace

11.1 Při reorganizace je změněna struktura závazků dlužníka na základě reorganizačního plánu, v němž je uveden rozsah a způsob takové změny struktury. Reorganizační plán může obsahovat další opatření.

11.2 Reorganizační plán může předložit dlužník nebo správce konkurzní podstaty.

11.3 Reorganizační plán se schvaluje nebo odmítá hlasováním osob, které jsou jím dotčeny, nebo soudem.

Schválení reorganizačního plánu osobami, které jím jsou dotčeny, může být podmíněno:

- a) požadavkem usnášení schopnosti
- b) požadavkem kvalifikované většiny
- c) osobami dotčenými reorganizačním plánem hlasujícími v oddělených kategoriích
- d) existencí určitých kategorií dotčených osob, které mají blokovací hlasy

Reorganizační plán schválený hlasováním osob jím dotčených musí být potvrzen soudem.

11.4 Potvrzený reorganizační plán zavazuje všechny jím dotčené osoby, včetně osob, které s ním nesouhlasily, a věřitelů, kteří nepřihlásili své pohledávky.

11.5 Reorganizační plán nemá vliv na práva věřitelů vůči třetím stranám.

12. Likvidace

12.1 Jestliže nemá být provedena reorganizace, správce konkurzní podstaty převede dlužníkův majetek na peníze a rozdělí je mezi věřitele. Majetek může být zpeněžen po částech nebo jako celek, ať už jako dobře fungující podnik či nikoli.

12.2 Věřitelé s pohledávkami z platební neschopnosti mají stejné právo být vyplaceni poměrně, v souladu s pořadím jejich pohledávek. Právo být vyplaceni mají pouze tehdy, jestliže nároky z platební neschopnosti vyššího řádu mohou být uspokojeny v celé uznané výši.

13. Ukončení řízení

13.1 Při reorganizaci je řízení ukončeno buď po potvrzení reorganizačního plánu nebo po jeho realizaci.

Při likvidaci je řízení ukončeno po zpeněžení veškerého majetku dlužníka a vyplacení výnosu.

Řízení je ukončeno, jestliže neexistuje dostatečný majetek k financování řízení.

13.2 Dlužník, když je to fyzická osoba, může být zproštěn dluhů zbývajících po likvidaci. Toto zproštění nebude mít vliv na práva věřitelů vůči třetím stranám.

Když je dlužníkem právnická osoba, přestane po ukončení likvidace existovat.

13.3 Majetek zjištěný po ukončení likvidace může dát vzniknout další likvidaci.

14. Dlužník jako vlastník

- 14.1** Dlužníkovi může být, pod podmínkou dohledu, umožněno řídit jmění a disponovat jím. V tomto případě řízení dodržuje zásady 1-13, s výjimkou případu, kdy předpokládají existenci správce konkurzní podstaty.
- 14.2** V bodech 4.1, 5.1, 6.3, 7.1 a 10.3 se odkazy na správce konkurzní podstaty budou vykládat jako odkazy na dlužníka.
- 14.3** Dlužník nemá pravomoc správce konkurzní podstaty přijmout zamítnutí právního aktu.

Je až fascinující, jak je to jednoduché. A má to systém a jakýsi, promiňte mi ten výraz, šmrnc a břink. Kdyby si to přečetl někdo v této zemi, kdo zodpovídá za legislativu, těžko bychom se mohli potkávat s takovým Dodoprávem, kterým nás zahrnují naši nevyvolaní, nepomazaní, ale o to více povolávaní právní kutilové.

Připomínám pouze, že tyto *Zásady* byly vydány 27. června v Justičním paláci v Bruselu. To je mi datum zvláště milé, protože jde o den sv. Ladislava, mého patrona. Soukromě jim tedy budu říkat „Ladislavské artikuly“.

ROČNÍK 2004

Evropa a úpadek I.

Napsáno 28. prosince 2003

Do nového roku s novým číslováním. Místo arabských číslic jsou tu číslice římské. Název rubriky si dovoluji zachovat, protože to, co nás všechny čeká v roce 2004 dává tušit, že se toto téma hned tak nevyčerpá. Ať již půjde o témata odborná nebo politická, zdá se, že bude o čem psát.

Poslední číslo loňského roku bylo zasvěceno, alespoň v této rubrice, zásadám evropského úpadkového práva. Po takovém tématu je obtížné jen tak prostě navázat. Proto si dovolím v tomto vydání začít trochu z jiného soudku. Když mi jedna z mnoha desetimilionů sms těchto Vánoc připomněla, že můj oblíbený šéfredaktor nezapomněl na rozdíl ode mne na datum uzávěrky, na veřejnoprávní obrazovce právě běžela reportáž o tom, že řada českých nadací se dostane se vstupem do EU mimo sféru zájmu svých dosud západních mecenášů a zůstanou takříkajíc nasuchu. Odpoledne pak dvojice Kavan a Zahradil řešila problém, jak že to bude, až Evropské Unii zhrzení donátoři z velkých zemí rovněž utáhnou kohoutek pod heslem není Ústava, není láska, nejsou příspěvky. Pomalu se na scénu začala vkrádat otázka, tolikrát skandovaná ve sladkých časech sametové revoluce a to: Kdo za to může?!

Pro odpověď je třeba jít hluboko před lét padesátá a to dokonce bezmála o půl tisíciletí. Tehdy totiž spatřil světlo světa podivuhodný projekt známý jako Mírový projekt Jiřího z Poděbrad. Byl bezprostřední Poděbradovou odpovědí na zrušení kompaktát papežem Piem II. z 31. 3. 1462. Dlužno podotknout, že tímto rozhodnutím hodil papež prakticky celou základnu velmi úspěšné politiky krále obojího lidu tak říkajíc do kanálu. Ta stála právě na důsledném dodržování a uplatňování kompaktát a papeži se to hrubě nelíbilo.

Počátkem března 1462 přibylo do Říma poselstvo českého krále Jiřího z Poděbrad. Úkolem delegace bylo složit panovníkovým jménem slib poslušnosti papeži a zároveň požádat o potvrzení kompaktát a Jana Rokycany v arcibiskupském úřadě. Již první veřejné slyšení 20. března před papežem, jemuž Václav Koranda zdůvodnil české stanovisko, ukázalo propastné názorové rozdíly obou stran. Pius II. však trval na tom, že podřízení českého krále a jeho poddaných držitelům svatopetrského stolce musí být úplné. V papežově pojetí to znamenalo restauraci předrevolučního stavu. To ale česká delegace odmítla a nedala se zlomit ani v neveřejných jednáních, jimiž kurie pověřila vybrané kardinály. Při dalším veřejném slyšení 31. března pak Pius II. prohlásil kompaktáta za zrušená a oznámil, že slib poslušnosti českého krále nepřijímá, dokud Jiří neuvede české země v úplnou jednotu s katolickou církví. Po tomto kroku musel zákonitě vzplanout nový konflikt mezi husity a římskou církví. Ve válku však vyústil až po dalších pěti letech, vyplněných na obou stranách horečnou diplomatickou činností.

Českému králi, který začal rychle směřovat do V Čechách dobře známé nicméně nepříjemné a trochu horké role kacíře nezbylo než připravit protiplán. A s odstupem času se ukazuje, že to nebyl žádný malý břídil nebo troškař.

Jednalo se o projekt všeobecné mírové organizace evropských států. U jeho zrodu stál Jiřího poradce Antonio Marini z Grenoblu. Podle návrhu měly evropské křesťanské státy vytvořit společnou mezinárodní organizaci, opírající se o tři základní pilíře: stálé shromáždění delegátů, mezinárodní soud a finanční úřad, shromažďující členské příspěvky. Kromě toho se uvažovalo o radě panovníků a o hlavě celé organizace. Pomýšlelo se též na společnou měnu a koordinaci hospodářské politiky. Spory mezi účastnickými státy se neměly řešit násilím, nýbrž jednáním v rámci organizace. Laskavý čtenář jistě nahlédne, že o takovém uspořádání věcí evropských již někde slyšel.

Formálně byl projekt zdůvodněn potřebou jednoty evropských křesťanských panovníků a zemí proti osmanské expanzi, ve skutečnosti však směřoval též proti politickým aspiracím papeže, katolické církve a císaře. Poprvé byly snad zásady návrhu předloženy ještě na jaře 1462 polskému králi Kazimírovi IV., což svědčí o tom, že Jiří z Poděbrad tušil, jak dopadne římská mise a věděl, že štěstí přeje připraveným. V červenci a srpnu 1463 pak Antonio Marini z Grenoblu, politický rádce Jiřího z Poděbrad, poprvé jednal se zástupci Benátské republiky o projektu všeobecné mírové organizace, navrhované českým králem a latentně namířené proti papeži. Projekt byl předložen i uherskému vládci Matyáši Korvínovi a francouzskému panovníku Ludvíkovi XI. Diplomaté všech jmenovaných států ale rychle prohlédli pravý důvod vzniku návrhu a přímo jej nepodpořili, takže od něho musel Poděbrad odstoupit. Ještě o rok později se poselstvo, jehož vedením pověřil král Jiří Albrechta Kostku z Postupic a Antonia Mariniho, se v rozhovorech s francouzským panovníkem Ludvíkem XI. a jeho zmocněnci marně pokoušelo v Neuville a Dieppe přimět partnery k přijetí návrhu všeobecné mírové organizace. Výsledkem byla pouze bilatelární smlouva o přátelství. Marini poté rezignoval na místo poradce českého krále.

Po ztroskotání svého mírového plánu čelil Jiří Poděbradský systematické papežské kampani proti své osobě čelil rozsáhlou diplomatickou aktivitou, jejíž součástí bylo i vyslání poselstva pod vedením králova švagra Lva z Rožmitálu na okružní reprezentační jízdu po západoevropských panovnických dvorech. Cestu, která měla vylepšit obraz českého soustátí a jeho panovníka v očích evropské veřejnosti a jež skončila až na jaře 1467, vylíčil v zajímavém cestopise její účastník Václav Šašek z Bířkova. Reprezentační poselstvo, vedené Lvem z Rožmitálu a čítající více než čtyřicet mužů, splnilo svůj úkol se ctí. Členy výpravy byli vesměs katolíci, dá se tedy předpokládat, že měli cizině představit České království jako zemi, v níž spokojeně žijí nejen husitští "kacíři". Zároveň ve všech navštívených státech umocnilo poselstvo pověst Čechů jako vynikajících bojovníků, a to především zásluhou šlechtice Jana Žehrovského z Kolovrat, který vítězil ve všech zápasech a turnajích. Vedle mnoha dobrodružných zážitků jako mořská bouře, střetnutí s piráty aj. se účastníkům cesty vryla do paměti návštěva vsi Finisterre, "tj. konec světa, protože za ní není již nic jiného než vody a širé moře, jehož

hranice nezná nikdo vyjma samého Boha". To však byl už jen chabý odvar původních ambic a do Čech směřovala další křížová výprava. Myšlenky reformace však vykrvácely teprve o 150 let později ve frašce na Bílé hoře a následné tragedii na Staroměstském náměstí.

„Z Čech až na konec světa“, vypadne nám ze zasutých školních vědomostí na světlo název onoho podivuhodného dílka Václava Šaška z Bířkova. Je to zároveň podobenství o tom jak skončil jeden z nejambicióznějších projektů evropských dějin. Myslet si společně se Švejkem že dnes je Evropa alespoň o polovinu chytřejší by bylo skutečně nedůstojné kteréhokoliv potomka Jiřího z Poděbrad nebo Jana Husa. Jana Žižky z Trocnova, Jana Ámose Komenského a Josefa Švejka. I člověk v politice nepříliš zběhlý si dokáže dosadit na místa aktérů tehdejší „EU do ztracena“ dnešní politické síly a zájmy. Bude mu jasné, že dnešní pohádky o tom, že se vlastně nic neděje a jedeme dál kaňonem černým podél bílých skal, jsou jen v lepším případě zbožnou a v tom horším sprostou lží.

Budiž nám však útěchou, že si s námi tehdy po více než dvě stě let nevěděla katolická Evropa rady. Možná, že bychom se měli u našich předků více učit, než se zase postavíme jako Hujer s pytlíčkem padančat před evropské papaláše.

Historia magistra vitae.

Evropa a úpadek II.

Napsáno 10. ledna 2004

Popravdě řečeno, již jsem váhal, zda v okurkovém Tříkrálovém týdnu přijde inspirace k textu, který by tvořil přirozený přechod od minulého historického exkurzu k tématu odbornému.

Postrádaná múza se dostavila lehce omrzlá a zapadaná sněhem v podobě neuvěřitelně přitroublého povyku ve sdělovacích prostředcích na téma stárnutí a vymírání společnosti, budoucí gerontokracie, boomu lékařství, lázeňství, léčitelství všeho druhu a posléze i pohřebnictví.

Již samotné výsledky, ke kterým došel statistický úřad jistě jen náhodou v týdnu, kdy vláda začala projednávat zásady nového penzijního systému, páchnou takovou účelovostí a naprostým ignorováním celé řady již existujících a zejména budoucích možných vlivů, že je to skutečně až k nevíře. Prognóza početního stavu obyvatelstva a jeho věkového složení na teritoriu necelých 80 tisíc kilometrů čtverečních do roku 2050 uprostřed dynamicky se měnící Evropy spojené kontinentálně s Asií, kde probíhají takové sociální procesy o kterých se nám ani nezdá a o kterých nic nevíme, je něco podobného jako předvídat počasí za rok ve stejnou dobu. Jestliže se taková blbost objeví, není to jenom tak. Je naší povinností ptát se proč a samozřejmě také hledat odpověď.

Na prvním místě stojí prostá pravda, že takhle se to prostě dělá. Když chce vládnoucí vrstva něco sdělit, co se právě nenosí, bere si jako rukojmí sociologii a statistiku. Máme v dobré paměti, jak Evropská Unie nevěda jak sdělit světu, že jí Izrael svou politikou silně irituje, schovala své přesvědčení o tom že Izrael je hrozbou světovému míru za jakési výsledky jakéhosi výzkumu EUROSTATU, které se objevily právě včas, tak jako šestáková hrdinové nebo legendární vojska rudá, aby zasáhly do politického dění na Středním východě, kterému už, už hrozil nějaký ten klid zbraní nebo nová válka, prostě cosi ,co se nehodilo do Evropské unii do krámu. Možná chtěla jen tak trochu podráždit Strýčka Sama...Kdo ví.

Jde tedy o účelové zneužívání odborných stanovisek a to, jak co do jejich zaměření, formy, načasování, tak a nyní dvakrát bohužel, bohužel i co do jejich obsahu. Jsme tedy opět u účelovosti. Jsme u otázky k čemu věci a vztahy slouží, zda ke změnám do budoucna nebo k obhajování předem daného nebo jenom samy sobě. Je jenom přirozené, když si v této rubrice znovu položíme podobnou otázku ve vztahu k legendární stálici našeho právního systému tedy našemu oblíbenému Zákonu o konkursu a vyrovnání. Má za sebou tolik novelizací jako některé hvězdy pop music plastických operací, ale „číslo

mu stále drží“, tak, jak se zmíněným tzv. celebritám nemění číslo rodné a pouze žlutne rodný list. Konec konců, můžeme si říkat v obou případech, pořád je to on(ona) a slouží(zpívá) pořád dobře.

Při prosté otázce k čemu nám je, či lépe řečeno k čemu nám má být zákon o konkursu a vyrovnání, odpoví jedni, že ke konkursu a k vyrovnání, druzí ho spojují se s hygienickými předpisy spojenými se s úklidem po zániku, ať již jde o kafilerii nebo pohřebnictví. Třetí vidí živou vodu a Fénixe vylétajícího z vlastního popela a další vidí skvělý byznys s konkursní podstatou, která je skvělým a žádaným zbožím na trhu. Jde o natolik protichůdné zájmy, které, jakkoliv jsou nejen legální, ale i naprosto legitimní, nelze asi úspěšně legislativně ošetřit jednou normou. I většina vánočních pohádek doporučuje na revitalizaci kladných hrdinů všeho druhu mrtvou a živou vodu. Tedy instrumenty dva a to zhusta od různých dodavatelů. Jedná se většinou o barterové transakce ze předem poskytnuté dobrodiní. Jenom v klasické české pohádce o Ptáku Ohnivákovi jsou předmětné instrumenty revitalizace získány od jedné vyděšené vrány pod pohružkou sežrání vlastního dítěte, které bylo uneseno. Na druhou stranu, co můžete chtít o lišky Ryšky, byť je v této pohádce doslova deus ex machina nebo přímo forces major na straně dobra. On pan Karel Jaromír Erben byl vždycky trochu morbidní, budiž mu omluvou, že své pohádky sbíral mezi lidem, takže to tak asi bylo, neboť „Vox populi, vox Dei“

Musíme si tedy říci, co od nového zákona všechno chceme. Vezměme si takového topícího se člověka. Ten má evidentně problémy. Vidíme ho a můžeme mu pomoci. Topí se, křičí na nás o pomoc. Můžeme se otočit a odejít, aby se zbytečně nevysiloval křikem, můžeme ho zastřelit, aby se netrápil a přitom nás nerušil při nedělní procházce, můžeme mu podat ruku, můžeme mu poradit, můžeme pro něj dokonce skočit a můžeme mu reálně i přeneseně hodit záchranný pás. To vše můžeme. Dokonce můžeme na místě, kde předpokládáme jednoho nebo více se topících, mít pásy připraveny. Můžeme tam mít dokonce loďku, motorový člun, vrtulník, záchranáře, resuscitační jednotku, cokoliv. To všechno jde. Dovolím si říci, že stávající zákon je někde u toho připraveného záchranného kruhu spojeného s víceméně dobrou radou.

Problém nastane, když se ze záchrany stane byznys a já házím spoluobčany do vody, aby po krátké halasné estrádě ve vodě byli zachráněni sice lehčí na šrajtofli, ale čistější na těle i na duchu. Na to není zákon příliš zařízen, respektive nepočítá s tím vůbec. Pak se zhusta stává, že budoucí topící se vyžadují hození do vody ve smokingu a být vytaženi suší tak, aby mohli z kalné vody kráčet přímo na recepci, ne-li rovnou na Malou Stranu. Malá potřeba je na druhé straně po vytažení z vody naprosto přirozená. Na tohle je ovšem krátký nejen zákon ale i některá díla Václava Havla, kterým se nikoliv neoprávněně říká absurdní dramata.

Takže pomáháme umírat zachraňujeme, oživujeme nebo kšeftujeme??! Dokud si to takto nepojmenujeme něco nevyloučíme nebo alespoň neurčíme váhy jednotlivých součástí problémů, pokud budeme dělat, že některé prostě nejsou, pak se nedobereme ani schémata budoucího zákona.

Nezapomínejme však, že i to někomu vyhovuje a bojuje za to úspěšně již deset let. A účel světí prostředky. Zvláště prý u osvícených vladařů jak jim to doporučuje Niccola Machiavelli...

Evropa a úpadek III.

Napsáno 24. ledna 2004

Stovka je číslo svým způsobem magické. Spojení 100 dní je výzvou k bilancování, koncem hájení politika je i symbolem rychlého vzestupu a pádu například Napoleonova na cestě z Elby k Waterloo. Ve dnech, kdy píšete tyto řádky, zbývá 100 dní do našeho definitivního vstupu do Evropské Unie. V duchu nejlepších českých tradic se začínají ozývat hlasy, že už to asi bude pravda, možná by bylo dobré se na to trochu kouknout, možná si o tom i něco přechystat. Je jasné, že správný šrumec vypukne tak na sv. Jiří, kdy vylézají hadi, štíři, dříve pionýři a letos budou nám vylézat oči z důlků nad tím, co že se to na nás hrne za pohromu. Na čarodějnice pak definitivně mimo vatry zapálíme „formální svrchovanost“ a naposledy se v hospodách zmažeme za levno, neboť priority vlády proslaveného konzumenta becherovky byly jiné než ceny v restauracích, o kterých ten dobrý muž nevěděl nic, ostatně jako o máločem. První Máj pak nebude ani Svátkem Práce, protože práce u nás již dlouhodobě nemá nanic nárok ba ani lásky časem, protože národ ví, že by víc dětí těžko uživil. Druhého se z toho trochu vyspíme a třetího od rána nastane velké celonárodní hnutí na téma Alenka v říši divů a Alenka v kraji za.....Ve dvanáct a pět minut, jak je v kraji zvykem se zemí ponosou vzdechy na jako: „to snad není možný“, „to musí bejt jinak“, „to je přece blbost“, „na se jim můžu....“

Ale už bude pozdě a kolem nás se ke svým ziskům poženou ti připravení. Je až pozoruhodné, jak v národě, do kterého je vtoukáno horem a dolem, že veškeré jeho utrpení nepochází od vlády, ale od na společenské změny lépe připravených komunistů, kteří se uchopili iniciativy včas, může vládnout taková pohoda a až letargie před ohromnou změnou, která nás za necelých 100dnů čeká a která přinese těm připraveným daleko větší zisky než sametová revoluce nebo rozdělení Československa. Pohříchu si nebudeme moci říci ani to, že se napakovali někteří z nás, jak tomu bylo dříve. Protože u nás se teď budou pakovat ti odjinud. Vlastně oni nebudou odjinud, neboť to budou dobří Evropané...Tak, jako mi všichni. Jenom budou tak nějak trochu lepší. Ale to v lidu, dobře obeznámenému s rovnými a rovnějšími a s čaroději první a druhé kategorie všeho druhu asi žádné pozdvižení nevyvolá.

Je příznačné, že ze čtrnáctibodového plánu vlády na podporu podnikání a zlepšení podnikatelského prostředí zůstalo nesplněno 8 bodů, tedy většina. Při bližším pohledu to jsou ty, které byly jistě z neopatrnosti formulovány konkrétně, a nebylo v nich možné problém celkového nesplnění rozdělit na řadu dílčích úspěchů bez jakéhokoliv efektu, které jsou potom vydávány za úkol celkově, globálně nebo suma sumarum splněný. Takže celkově, globálně a suma sumarum: Vláda v této oblasti neudělala nic. S důrazem na skutečnost, že nelze s čistým svědomím napsat vůbec nic. Do Evropy tedy jdeme jako nazí, zatímco většina z nás si myslí, že má holé pouze některé tělesné patrie. Třeba hlavy.

Jako jasná hvězda skví se mezi nesplněnými položkami zákon o úpadku firem. Je třeba hrubě pokárat vládní úd, který něco tak odporně konkrétního vložil do jakéhokoliv plánu vlády. To se nedělá. Zvyšuje to riziko neúspěchu nad únosnou mez. Jedině, že by si snad úd myslel, že už je zákon v zásadě hotov a že je úkol splněn již předem, ale i tak je to chyba. Máme-li něco hotovo předem, stejně se k tomu nezavazujeme, ale posléze to dáváme navíc, jako výraz mimořádné iniciativy úsilí, která se v kraji již od časů Habsburků cenila víc než poctivá práce nebo Bože chraň dokonce výsledky. Nechci se vracet k 1. květnu, ale snad by mu lépe slušel v našich podmínkách název Svátek iniciativy nebo úsilí. Nebo obojího dohromady.

I zákon o úpadku je od doby pokusů o jeho rekonstrukci provázen iniciativou a úsilím. Výsledek zatím posledního pokusu má spatřit světlo světa ve dnech, kdy budete číst tyto řádky. Pokud tomu tak bude doopravdy, chci ho v této rubrice konfrontovat se zásadami INSOL Europe, tak, jak byly otištěny na konci loňského roku. Budu se také věnovat podivuhodnému fenoménu „financování bankrotů“ ve světě. Panové Ben Branch a Hugh Ray napsali podivuhodnou knihu Bankruptcy Investing a na Americké obchodní komoře mi na mou prostoduchou otázku proč a podle jakých pravidel se to dělá, odpověděli:....podle žádných. Je to efektivní, stabilní a důvěryhodné prostředí. Investoři mu prostě věří....

Není to podivuhodný svět?!

Evropa a úpadek IV.

Napsáno 8. února 2004

Kniha o „investování do bankrotů“ z internetového obchůdku nedorazila, „nastřel“ nové podoby úpadekového práva z dílny pana profesora Zoulíka jakbysmet a proto své sliby z minulého čísla mohu naplnit jen velmi těžko. Při hledání tématu dnešních řádků jsem se nemohl vyhnout konkursu prohlášenému nad IPB.

Jak je v kraji zvykem, přišlo prohlášení konkursu právě včas nebo zrovna jako na zavolanou. Kdo volal komu a odkud kam, se dozvíme jen těžko, nicméně se zdá, že ne všichni jsou přesvědčeni o tom, že je vše v rukách té nevidomé dámy s mečem a váhami. Prý se bude psát na vše strany, protože se některým zdá, že se ta dáma někde ztratila a nebyla u zmíněného aktu vůbec přítomna. Možná že se po dámě vyhlásí celostátní pátrání, snad i na mezinárodní zatykač dojde. Spravedlnost se zkrátka najít musí, když ji hledají tak významní a bohatí. Kde se v současné době nachází je mnoha normálním lidem již drahně let jasné a plýtvat vulgarismy na toto téma jistě netřeba.

Inspirace ochranou před zvůlí velkých proti malým prostřednictvím konkursního řízení pouze znovu a znovu potvrzuje, že konkurs je u nás stále více jen prostředkem k posunutí hry na příznivější terén nebo k dosažení výhodnější procesní pozice, než řešením konkrétního úpadku. Případ znovu ukazuje, že úpadekovou situaci lze při správném úhlu pohledu nalézt skoro kdykoliv, kdekoliv a u kohokoliv a ve spojení s dnes již v kraji legendární soudcovskou nezávislostí je na konkurs zaděláno coby dup. Rád bych jenom znovu uvedl, že nejsem vůbec zastáncem ani odpůrcem podobných metod. Vždyť vše se dá využít, použít i zneužít. Znovu a znovu mne však uvádí v úžas horlení některých pro či proti aniž by dotyčný seznal, že zákon to prostě umožňuje a že tedy místo zbytečného čtení levit bychom si měli u naší značně již přenošené rekodifikace úpadekového práva říci, o čem že to vůbec má být. Zatím se zdá, že ponejvíce to vyhovuje tak, jak je to doposud, protože v tom už umíme chodit...

Je s podivem, že se inspirace konkursním řízením nevznáší nad hlavami těch, kteří vymýšlí, jak že se máme ve Vodochodech kulturně rozejít s firmou Boeing. Jakýkoliv rozchod, jakkoliv je logický, totiž znamená jediné. Platit, platit a zase platit. Pro nezasvěcený malý exkurs do smlouvy, kterou uzavřela kdysi Tošovského vláda. Jde o tohle. My dáme všechno a druhá strana know-how. My máme dva hlasy a druhá strana tři. Dělat se nebude nic, a kdo první řekne, že ho to nebaví, platí tomu druhému smluvní pokutu. Pro lepší představu chci pouze podotknout, že to, co jsme s takovou hrůzou o naší dobrou pověst zaplatili CME, je pouhým zlomkem toho, s čím má podle smlouvy odejít Boeing. Takže ten, kdo má tři hlasy, dělá už pět let za naše peníze všechno proto, aby se nedělalo nic, protože

oprávněně očekává, že to budeme my, kdo bude mít doma problém a koho to přestane bavit jako první. Pak vyhrává pokutu a odchází od zničené konkurence s plnou kapsou a hlavou hrdě vztyčenou domů za oceán, kde bude dávat k dobru, jak ty malé buránky zase doběhl. Konkurs by byl minimálně oprávněnou a přirozenou obranou, ale naši odpovědní raději zaplatí pokutu, než by si ohrozili možnost rozebrat si trosky Aera po odchodu nakapsovaných partnerů sami pěkně mezi sebou. Tam by konkurs mohl být překážkou.

Stejně tak naše zdravotnictví jako ekonomický systém vykazuje již delší období typické znaky úpadku. Je pravda, že nejde o klasický bankrot, ale jsem přesvědčen, že jasné politické stanovisko, že zdravotnictví je prostě plajte a k tomu pár úderů na buben by přišlo vhod. Pak by se také podle zásad krizového řízení lépe hledaly metody řešení. Neustálé přijímání politických kompromisů doprovázených ekonomickými a finančními pseudodohodami, které vysávají ze systému poslední zbytky sil a peněz, povede zákonitě ke kolapsu takového rozsahu, že to nedá dohromady nikdo hodně dlouho. Než ale přiznat barvu, to se raději na horních palubách potápějící se lodi vesele tančí.

Na závěr dnešního trochu smutného povídání bych se rád se čtenáři podělil o myšlenku, týkající se smluvního partnerství malých a velkých. Podle mého názoru smlouva mezi malým a velkým nikdy nevytváří partnerství, protože vždy závisí více méně na dobré vůli toho velkého, zda bude dodržována či dokonce dodržena. Malému pak taková smlouva přirozeně zužuje jeho manévrovací prostor, který je koneckonců jeho největší zbraní...

Co dodat?!

Až budete číst tyto řádky, budeme to mít do Evropy asi tak za sedmdesát.....

Evropa a úpadek V.

Napsáno 22. února 2004

Jen málokdo by čekal, že až se na displeji odpočítávacího zařízení, monitorujícího dny zbývající do našeho vstupu do EU, objeví číslo 70, dojde k tolika veselým událostem. Mne osobně nejvíce pobavilo, to jak naši znalci evropských poměrů z řad koalice tvrdili, že selhání paně Kužvartovo, následované kolapsem premiérovým a následným krákáním za uši z Bruselu, je v porovnání se skandály, které nerozlučně provázejí Unii vlastně jenom taková malinkatá lapálie. Najednou, když bylo třeba skrýt vlastní špínu, nám byl Brusel představen jako něco mezi stokou a žumpou, kde se nějaký ten český fekálek a smrádek z něj pocházející, ztratí, jako by snad ani nikdy nebyl. Nezbyvá než vykřiknout „hurááá“ a koupit si do Unie vyšší holínky.

"Češi by si měli uvědomit, že být členy Unie není jako sedět v Praze v hospodě. To není chování dospělých politiků, ale malých dětí," prohlásil pro MF DNES představitel Evropské unie, který nechtěl být jmenován. Tato slova bychom měli mít na paměti velmi dlouho neboť takto se na nás bude nyní Brusel dívat a hodnotit naše chování, ať již bude jakékoliv. Zkrátka a dobře, zůstali jsme před branami Evropy opuštěni všemi našimi duchovními velikány a do Bruselu nás vede na řetízku Josef Švejk, podobně, jako kdysi na četnické velitelství do Písku ožralého závodčího z Putimi. No, aspoň všichni vědí na čem jsou....

Dovolím si pouze přičinit poznámku, že kdyby pan ministr zahraničí neřekl po dobu svého mandátu nic jiného než onu geniální sentenci o partajní lopatě, mělo by se mu dostat v Praze malé cedulky s nápisem, že se zasloužil o pověst České republiky a neměsí cedulka by mu slušela v Bruselu, neboť jeho zásluhy o Evropu jsou nezpochybnitelné. Nikdo totiž neměl národu odvahu říci, že ostuda, kterou jsme si utrhlí díky tomu, že pan Kužvart eurokomisařem nebude, je ničím ve srovnání s ostudou, která by nastala, kdyby se jím stal. Takže vlastně všechno dobře dopadlo, až na pana premiéra, který neunesl ten náhlý nával štěstí, že se bude o pana Kužvarta moci opírat až do konce volebního období.

Až potud by to bylo spíše veselé a ve vztahu k titulku naší rubriky bychom mohli hovořit o typické oddechovce v duchu černého humoru. Je však třeba říci, že Evropa dnes začíná nést celou řadu znaků budoucího možného úpadku. Není divu, že v této atmosféře se sešli tři nejsilnější země Evropy a začaly se radit, co s tím. Pokřik, který se kolem toho spustil, není nepodobný svým obsahem, formou a iniciátory pokřiku, který spustili Romové na Slovensku. V principu jde o to, že nelze dotovat tak bohatě ty, kteří se neumí nebo nemohou sami uživit a ve své většině se o to ani nepokoušejí. V obou případech se křik, na jedné straně o ztrátě těžce vydobytých sociálních práv a jistot na straně druhé o hladových dětech, spouští daleko dříve než k reálnému snížení vůbec došlo. V obou případech jsou roztleskávači těchto pokřiků nikoliv z řad těch, na které mají úspory dolehnout z povahy věci, ale z řad těch, kteří dotace přerozdělují vytahují občanům z kapes ať již vysokými daněmi nebo lichvou. Těm slovenským se říká sice úžerníci, ale obecně jsou to spíše úředníci, podporovaní z leva bijci za sociální jistoty, jejichž společným znakem je to, že nikdy nevytvořili nic, co by se dalo rozdělit a když,

tak určitě ne ve prospěch druhých, neřku-li slabších. V obou případech se objevují absurdní návrhy na řešení, které jsou samozřejmě na straně Romů pochopitelné, ale na straně druhé, když si přečtete, že zamýšlené vyšší investice do vědy a vysokého školství jsou jenom pláštíkem, jak dostat akademickou obec do područí velkých a zlotřilých firem, tak vám zůstává rozum stát.

Francie, Německo a velká Británie si jsou vědomy své odpovědnosti za osud kontinentu. Společně s Ruskem určují jeho běh již několik set let. Jasně a zřetelné znaky úpadku je nemohou nechat v bohorovném klidu. Je jasné, že Evropa se musí rychleji integrovat a vnitřně posílit. Nic na tom nezmění ani Itálie, Španělsko a Polsko, které si myslí, že budou spolurozhodovat a svými postoji vydírat ty velké. Jejich historie i současnost jsou z hlediska politického i hospodářského natolik varující, že jim na to snad nikdo nemůže skočit. Je však nezbytně nutné, aby se to mohlo demonstrovat nikoliv na poli slovních pŕetek a nereálných slibů a vizí, ale především na poli praktických skutků. Tam a jedině tam se může jasně prokázat, komu jde o to, jenom ze společné kasy tahat a kdo je ochoten a hlavně schopen do ní něco přihodit. Dále je nezbytné si uvědomit, že hra na demokracii je morem každé změny, reformy nebo řešení krizí. Již ve starém Římě se konzulát měnil na diktátorství, když hrozila nebo nastala krize. Je pravdou, že to skončilo u principátu, císařství a Barbarů, ale za tolik let, že nás z toho hlava bolet nemusí. Hlava by nás měla bolet spíše z toho, jak neodevzdat dětem a vnukům vyžranou truhlu s poznámkou že naši pradědci na tom nebyli o nic lépe a tak se vydali na Západ. Takže oni mohou táhnout pro změnu na Východ a nebo rovnou do...

Je však třeba zanechat vášní a podívat se bez předsudků pravdě do očí. Myslím, že pouze naprosto seriózní a vyargumentované názory mají dnes v diskusi o tom jak dál své místo. Jedním z nich je bezesporu dlouhodobě konzistentní postoj a názor Václava Klause. Netituluji ho proto, že si nejsem jistý, kterého atributu bych měl použít. Myslím, že ze všeho nejvíce jde o pohled a názor zralého, vzdělaného muže, a ponechám mu pouze jméno a příjmení. Méně bychom měli hodnotit názory podle jejich autorů a více podle obsahu. Teze vystoupení Václava Klause na Světovém ekonomickém fóru v Davosu, kde nakonec nevystoupil, zaslouží naši pozornost. Pod názvem „Evropské ekonomické problémy a jejich neřešení“ je přineslo 31.ledna 2004 PRÁVO. Takových názorů „sine ira et studio“ je kolem nás dost. Jsme však natolik manipulováni do černobílého světa eurooptimistů a euroskeptiků, že proti vyváženým pohledům jsme víceméně slepí a hlší.

A tak si připomeňme slova která známe všichni z Kunderova žertu. „Optimismus je opium lidstva. Zdravý duch páchne blbostí. Ať žije Trockij!“ A na závěr citát z finále vystoupení našeho prezidenta v Davosu. „Optimismus ist Pflicht“ Jde o německé přísloví. Nezbyvá než dodat, že optimismus je dán zpravidla nedostatkem informací....

Připojuji do jednoho souboru pár vět o konferenci KSKŘI v ČR.

Komora specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR připravuje pod záštitou ministra spravedlnosti ČR a ve spolupráci s celosvětovou organizací INSOL mezinárodní konferenci o úpadku v ČR. Jednání konference se má uskutečnit ve dnech 26. a 27. dubna 2004 v pražském hotelu Kristal. Mezi vystupujícími jsou ohlášení nejen přední odborníci z řad českých soudců, ekonomů, právníků a politiků, ale rovněž přední představitelé INSOLU. Přejeme takovému setkání co nejlepší výsledky a slibujeme, že o nich budeme naše čtenáře podrobně informovat.

Evropa a úpadek VI.

Napsáno 7. března 2004

Jestliže jsem v minulých pokračováních této rubriky vždy připomínal počet dnů zbývajících do našeho neodvratného vstupu do Evropské Unie, pak je na tomto místě třeba poznamenat, že v den, kdy vyjde toto vydání Konkursních novin, tak to budeme mít za 44. Zkrátka a dobře, ještě tři čísla „Konkursek“ a jsme tam.. Bohužel, stále platí, že málokdo ví, kde. Pro posuzování způsobilosti sdělit Evropě cokoli, byl na pomoc přizván i Shakespeare. „Když tak, ať je směšnou figurkou doma. Když chce strašit, ať straší v kruhu rodinném.“ Takovými a podobnými lahůdkami se častují naši přední politici namísto toho, aby v jednotném šiku hledali, kde nám může členství v EU pomoci.

Když si čteme interpretace reality v Evropské Unii, tak, jak nám ji překládají naši politici a novináři v masmédiích, nemůžeme se často ubránit dojmu, že všude za Šumavou se prohánějí mimozemšťané, popřípadě, že se tam nachází Carrolova říše divů nebo kraj za zrcadlem. Trošičku mi to připomíná dřevní báchorky o tom, že až přijdou komunisti, tak budou ženské společné, protože v Sovětském svazu tomu tak zaručeně je.

Vzhledem k tomu, že jsem docela pravidelným návštěvníkem těchto krajů a to již drahně let, mohu svědčit o tom, že se tam nic mimořádného neděje a změny, které tam probíhají, nejsou v žádném případě změnami revolučními. Naopak, řekl bych, že změny, které tam nastávají jen prohlubují to, s čím konkrétní země do Unie vstupovala. Zkrátka a dobře. Členství v EU ještě z žádného lempla hvězdu neudělalo a naopak je tomu jinak. Samozřejmě, že se na EU dají svést všechny neúspěchy světa, jako důvod, proč něco nejde a nebo naopak má jít je prostě k nezaplacení. To platí všude. V Evropě už zkrátka není neúspěch sirotek, ale má svého „tátumámu“ - Evropskou Unii. Že by Unie někomu pomohla, nepřízná skoro nikdo i když to musí vidět i slepý. Prostě „Nihil novum sub sole“.

To, co podle mne představuje jednu ze základních bariér pro naše hladké začlenění a fungování v rámci EU, je naprosto rozdílné chápání základních pojmů a jakási posvátná nedotknutelnost výroku soudu a absolutizace hledání pravdy a řešení pomocí soudních řízení. Zdravý rozum a osobní odpovědnost jako dva základní pilíře budování jakéhokoliv díla, jsou u nás pouhými Popelkami v domě Justice. Že to škodí především justici, jako takové je nabíledni. Očekávání, vkládané do ní občany a institucemi, nadšenými všeobjímající universalitou a genialitou tajemného „právního státu“, prostě nemůže naplnit, protože k tomu není ani vybavena ani určena. V konečné fázi se hledání pravdy mění v mnohastupňovou možná až multilevel honičku po dlouhých soudních chodbách, síních a předsíních až nakonec odněkud vypadne stanovisko, které daleko více koresponduje s tím, kdo měl lepšího

advokáta než s tím, kde je jádro pudla. Je to nesmysl a strašně to škodí institucím i občanům. Jednoduchá pointa věci totiž tkví v tom, že právní stát nestojí na prostém dodržování zákonů a rozhodování soudů, ale na právním vědomí a chování konkrétních osob

Nejhorší je útek od zodpovědnosti. „Já jsem udělal, co jsem mohl. Věc jsem oznámil policii a předjímat rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení, natož soudů přece nemohu. Než se rozhodne, nemohu vlastně dělat nic.“ Tuhle pohádku na tisíce a jeden způsob najdete každý den v masmédiích i v osobním kontaktu zejména na úřadech hned několikrát. Kdo chce něco dělat, ten podkopává základy demokracie a nezávislosti soudů. Je to hloupost, se kterou se opravdu těžko budeme moci v EU ohánět. Možná v Bruselu v bufetu. Jinak se všude hledají řešení a cesty, jak to udělat, aby to šlo. Když projíždím Evropou a vidím ty desítky a stovky nových staveb, když vidím tu spokojenost obyčejných lidiček z toho, že se zajímám o jejich zboží, vesnici, městečko nebo historii, nemohu se ubránit dojmu, že myslí jinak. Že mají ono u nás zprofanované „nové myšlení“, že vědí, že společně toho dokážou víc a že žádný soud jim v tom nepomůže. Žádný ani ten sebelepší rozsudek ještě totiž nic nepostavil, neprodal, nevytvořil. Rozsudky jsou často užitečné tím, že stanoví pravidla hry. Život je však daleko bohatší než ta nejpodrobnější pravidla a proto ta nejlepší pravidla jsou skoro vždy ta minimální, jakkoliv by se chtělo napsat žádná. A hlavně, musí se podle nich dát vůbec hrát. Rozhodnutí, která nechávají ležet ladem kompletně vybavenou nemocnici v Plané a na straně druhé praskat stropy v Motole, jsou ve své podstatě zločinná i když nepochybně právně čistá.

Šedivá je teorie, zelený je strom života. Toto úsloví známe všichni a zároveň se mnozí z nás vrhají do oné šedé zóny, aby tam našli pravdu o životě. Jen málokdo ví, že ji tam nalézt nelze. Nicméně škody, které páchají kolem sebe instituce a jednotlivci, kteří si myslí nejen, že tam je, ale že ji dokonce našli a mlátí s ní kolem sebe hlava nehlava, jsou nezměrné.

Člověk by řekl, že monopoly na pravdu v podobě jedné myšlenky, první víry a vědy nebo jedné strany už máme definitivně za sebou. Nový monopol v podobě vybájeného neomylného soudu nás však učí, že pocit, že pravda má někde hnízdo, je prostě neodolatelný.

Na závěr si připomeňme slavný Šalamounův soud. Jak primitivní důkazní řízení, vykřikne pyšný všeználek 21. století. Stačí přece prostá zkouška DNA a matka je určena bez pochyby. Nechci mluvit za Šalamouna, ale věřím, že i kdyby test DNA určil jako matku ženu, která chtěla dítě raději rozpůlit, asi by své rozhodnutí nezměnil. Otázka je, jestli by byl ale vůbec provedl svůj tolik moudrý test soucitu s dítětem. Ostatně u nás by Šalamoun nemohl soudit vůbec, jsa pouhým králem bez právního vzdělání. Rozhodně tím teď nemyslím soudce Šalamouna, který toliko chtěl, co jemu a jeho kolegům právem patří, ovšem v nevhodnou dobu a v nevhodném státě, kde je nejen hluboko do kapsy, ale hledají se i viníci čehokoliv.

Nejsmutnějším podobenstvím ovšem je, že my si od našich soudů a to zhusta naší vlastní vinou odnášíme vítězoslavně svoji půlku dítěte a doma se pak marně divíme, pročpak to malé už tak roztomile nežvatlá. A tomuto rituálu naši budoucí evropští spoluobčané jen těžko porozumí.

Inu, žijeme v době, kdy vědění leží mezi neznalostí a moudrostí...Ostatně leželo tam vždycky!

Evropa a úpadek VII.

Napsáno 21. března 2004

Těžko říci o čem psát. Je toho tolik, co se na starém kontinentě událo, že člověk neví, kde začít. Nicméně, jen těžko lze začít nebo skončit jinde než v Madridu. Výbuchy ve vlacích směřujících s těmi nejobyčejnějšími lidmi ráno do práce a do školy, připravily o život 200 lidí a dá se očekávat, že četná zranění navždy poznamenají život mnoha dalších i jejich rodin. Zraněna je i Evropa a ideje, na kterých stojí.

Když se však podíváme na léčbu, kterou jí naordinovali politici, vojáci, policisté a zpravodajci, musíme dojít k závěru, že litovat teprve budeme. Nejen, že byl zahájen frontální útok na státní kasy s cílem omezit všechny zbytečné výdaje na školství, vědu, sociální oblast, zdravotní péči nebo spravedlnost a věnovat je na válku s terorismem a šmírování bližních. Přímým dojmem bylo sledovat, jak se novináři v pražských ulicích dožadují kritického stanoviska českého občana k zamýšlenému odchodu španělských vojáků z Iráku. Dalo by se říci, že jako by začalo platit ono tolikrát vysmívané, že „u Madridu se bojuje o Prahu“. Když někdo zpochybnil totální šmírování a nekontrolovatelné vypínání mobilních sítí, jakoby náhodou u nás byla odhalena zločinecká skupina vyrábějící výbušná zařízení odpalovaná mobilem. Pachatelé atentátu v Madridu byli také určeni až na základě výsledků španělských parlamentních voleb, protože Aznarova vláda by pronásledovala ETA klidně až do Afgánistánu. Nakonec z toho bylo Maroko, země, kde má Madrid své dlouhodobé zájmy. Teď se o nich bude jistě jednat lépe, když odtud pocházejí takoví lumpi. Byly uspořádány sociologické průzkumy svědčící o ochotě zřetelné většiny občanů vzdát se svých svobod výměnou za jakési blíže nedefinované bezpečí. A hlavně se rozpumpřikovala nová kampaň za evropskou ústavu s tichým podtextem „kdo je proti konstituci, ten podporuje terorismus“...To v Čechách, kde je konstituční šílenství známo již více než 150 let a kde bylo konstituční v určitém období všechno, včetně zabíjačky, tancovačky a také kocovinky, je takové počínání moudrým lidem k smíchu a jejich poslední nadějí zůstává, že i přes pečení konstitučních preclíků a šití konstitučních vestiček a jiných forem všeobecného nadšení a optimismu jsme v oněch letech dostali místo konstituce naprášeno na chrámpáně.

Dovolím si pouze dvě poznámky. Někteří moji povedení známí distribuují mezi lidem na pracovištích tzv. „Dodatek k pracovní smlouvě“. Je to seriózně podaný návrh se všemi náležitostmi, který ovšem nepostrádá obsahové perly typu: *Zaměstnavatel nebude nadále akceptovat potvrzení od lékaře o pracovní neschopnosti. Kdo může dojít k lékaři, dojde i do práce. Nebo: Každý zaměstnanec má právo na 104 volných dnů v roce. Tyto dny se budou nazývat sobota a neděle.* Popřípadě: *Doporučuje se, aby zaměstnanci chodili do práce oblečení úměrně svému platu. Kdo bude přistižen ve značkovém*

oblečení, bude to znamenat, že se má dobře a může mu být snížen plat . Bylo by to pro zasmání, ale smutnou skutečností je, že se našla bezmála pětina zaměstnanců, která po delším či kratším studiu dokumentu s ním vyslovila souhlas. Jsou mezi nimi i vysokoškoláci a dokonce jeden PhD o MBA nemluvě. Dalším faktem je, že v důsledku protiteroristických mediálních masáží se frekvence podepisování poněkud zvýšila. Tito dobráci zřejmě doufali, že tímto způsobem přispějí k úspěchu protiteroristického tažení a vůbec jim to nepřipadá divné. „Vždyť se dělá takových blbostí“, zněl nejčastější argument, než si oběti žertu uvědomily, jakou blbost udělaly ony samy.

Druhá poznámka je z jiné doby a druhého konce světa. Od roku 1931, kdy Japonsko vedlo jednu z nejstrašnějších a nejkrutějších válek proti Číně byly v Japonsku organizovány nácviky leteckých poplachů pro případ náletů čínského letectva, které nejen že nemohlo nad Japonsko doletět, ale v zásadě ani neexistovalo. Organizace, která se nácvikem zabývala, se nazývala Tonarigumi a postupně vnesla do mysli japonského obyvatelstva povinnost vlastenecky se podřizovat kontrole myšlení a jednání. Inspektorem byl samozřejmě imaginární stát představovaný reálnými tonarigumí(d)ky. Kam to došlo, všichni víme. Ještě štěstí, že nás se to netýká a nám se to nemůže stát, když to bylo před 70 lety v Japonsku. Jen mne tak napadá, jestli realita orwellovských vizí se musí nutně nazývat komunismus a jestli šlo vůbec o vize nebo spíše o umělecké zpracování reality.

Na těchto jistě nijak nesouvisejících příbězích bych rád demonstroval, že terorismus, ať již fiktivní nebo reálný, se hodí do krámu skoro všem mimo obyčejných lidí práce od Grónska po Ohňovou zemi, ať již vyznávají cokoliv. Politikům, vojákům, zpravodajcům, fanatikům, bohatým a mocným všeho druhu hraje sem tam nějaká ta rána do noty tak, že se až chce říci, že když je dlouho klid, tak mají protažené obličej. Vždyť dříve, aby se jim hnuly kšefty, bylo třeba organizovat velké války a dnes stačí jeden permanentní strašák a sem tam nějaká ta šlupka. A oběti?! Už poručík Hamáček přece říkal, že lidí je jako

Oč více se u nás doma zabýváme tím, kam postavit lidem pro smích obrněný transportér a kritizujeme zradu Španělů na svaté válce Západní civilizace, o to méně mluvíme o tom, že do Unie to máme za 30. Měsíc s měsícem se sejde a Evropská unie k nám vejde. Je třeba spravedlivě říci, že někteří již jako by trochu znervózněli a začínají říkat, že to nebude až taková sranda. Dokonce se přišlo na to, že podmínky vstupu, o kterých byli lidé informováni před referendem i po něm a které měly chránit zájmy našich občanů, jsou podmínkami jen na příslušném ministerstvu, kde kdyby řekl někdo pravdu, tak na hodinu letí. Naštěstí se dnes člověk nemusí ptát na informace českého státu, aby zjistil, že například v nákupu zemědělské půdy cizinci se jedná pouze o malé trable, které se v prvním soudním stání rozplynou jako jarní sníh. Z jasného a propagandisticky futrovaného postoje, že u nás nemá cizinec v nákupu půdy až sedm let nárok, zůstává realita, které říká, že si u nás nebude moci koupit půdu pouze chudý idiot nezemědělec, což ovšem platí nejen v Unii, ale na celém světě.

Rovněž se zdá, že se někteří probudili a začali zveřejňovat některé normy, které u nás prostě začnou za měsíc platit, ať se děje, co se děje. Nemyslím tím určitě Konkursní noviny a Ericha Deutsche, který opět začal připomínat Nařízení Rady Evropy 1346/2000. Věnovali jsme se mu v této rubrice pozhnaně a je nepochopitelné, že po 4 letech jeho existence je jím české právo nedotčeno. Připomínat veškeré prosby a žádosti v tomto směru nejen od Ericha Deutsche a mnohých dalších je zbytečné a vyšlo by to na další pokračování. A tak se musíme spokojit s tím, že měsíc před vstupem do EU nám na těžší straně sděluje soudce krajského soudu, že mu to není jasné. To není kritika, ctihodnosti, to je pochvala za odvalu, protože až doposud bylo jasné všechno všem. Aspoň tak to vyplývalo z bohorovnosti odpovědných v uplynulých letech.

Na závěr bych jenom rád splnil zpravodajskou povinnost a sdělil všem čtenářům Konkursních novin, že výroční společná konference INSOL INTERNATIONAL a INSOL EUROPE se uskuteční v pražském hotelu Marriott ve dnech 7.-9. října 2004. KSKŘI pořádá za účasti odborníků z těchto organizací mezinárodní seminář k úpadkovému právu 26.-27. dubna. Je to jistě dobrá příležitost dozvědět se za pět vteřin dvanáct, která vlastně bje.V prvním „evropském“ čísle KN o tomto semináři přineseme podrobné informace. To bude 12.května.

Evropa a úpadek VIII.

Napsáno 3. dubna 2004

Málo co je před naším vstupem do Evropské Unie slyšet tolik, jako výrazy korupce a podvod. Zdá se, že už nic jiného se v naší zemi ani neděje. Frontální tažení proti korupci na municipální a komunální úrovni je však natolik účelové a předvolební, že to nevidí jenom slepý. Ovšem to, co jsme si mohli v poslední době vyposlechnout, se podle ruských bylin nedá slovem vypovědět ani perem vypsát.

Následující věty a větná spojení pocházejí od těch nanejvýše povolaných a člověk se skutečně nestačí divit. Posudte sami: „...těžiště korupce je nyní v komunální sféře. Je to skoro v každém větším městě...korupce a machinace se zakázkami se rozjely na nižší úrovni.Pomalou každým starosta se chová jako gubernátor...většina nových rodících se velkých kauz je z regionů...zástupce samosprávy vede k podvodům neuvěřitelná neznalost zákonů a někdy i jistá zpupnost hlav místních radnic...problém komunální korupce a hospodářské kriminality stát podcenil...“. A tak dále a tak dále...

Je naprosto příznačné, že se nehledají příčiny korupce, ale její viníci. Za chyčeného korupčníka z jiného politického hnízda jsou totiž předvolební bodíky,ale za odstranění korupčního prostředí nejen, že body nebudou, ale je to i strategická chyba, protože hold každé je někdy potřebnej...A co potom???! Proto se protikorupční návrhy hemží provokatéry a agenty, kteří jsou spontánně odmítáni opozicí, protože ta dobře ví, koho že budou sledovat a provokovat. Naopak, nikde ani slůvka o tom, že existují metody a postupy, které korupci omezují a mnohdy ji i vylučují. Často slýcháme, že je to nákladné, ale jsem přesvědčen, že to zaznívá jenom z řad těch ke kterým ty korupční prostředky směřují. Pojdme se nyní podívat, jak na korupci reaguje současná Evropa, čeho si všímá a kde hledá potřebné informace..

Obecně se dají tyto věci shrnout do následujících zásad:

V první řadě jde o znalost obecných i konkrétních rizik korupce a podvodu v daném systému.Následuje vytvoření takové celkové vnitřní kultury systému a konkrétních postupů v jejím rámci, které budou znemožňovat korupční a podvodné jednání. Mimo nich je třeba stanovit naprosto skryté vnitřní kontrolní mechanismy a včlenit je v rámci pracovních a manažerských smluv do pracovních povinností jednotlivých osob. Vytvořit transparentní disciplinární postupy a zásady personální práce. A v neposlední řadě při každé vhodné příležitosti upozorňovat na možná rizika a jejich projevy. Pokud si někdo s úsměvem vzpomene na film „Jáchyme, hoď ho do stroje“ a protiúplatkovou přípravu zaměstnanců, organizovanou pány Smoljakem a Svěrákem, nechť ví, že jakkoliv šlo o nadsázku, tak v podstatě právě takto a ne jinak...

Proč to u nás ve státě, kraji, městě či obci nejde? Odpověď už byla řečena. Nejde o odstranění korupce, ale o odstraňování politických odpůrců. Kdyby o to šlo, tak se počet administrativních úkonů sníží na polovinu, počet úředníků na třetinu jednotlivé agendy se budou vyřizovat anonymně všude tam, kde to jen trochu jde. Nenahlášený konflikt zájmů bude znamenat vyhazov a přijmutí úplatku trestní stíhání. Další velký prostor je v naprosto oficiálním přednostním vyřízení podání za peníze v odůvodněných případech a ve veřejném zájmu i zdarma. Za dodržování pravidel, pak musí úředníky čekat řada výhod vyvážených nepříjemnostmi s vyšším dohledem a poněkud omezenou osobní svobodou a to zejména u vysokých úředníků a nositelů různých tajemství a utajovaných skutečností. Samosprávu malých obcí bych ponechal na pokoji, protože lidé tam sami dobře vědí, kdo je kdo.

Současná vzpoura úřednictva jenom dokládá, že takzvaná územně správní reforma se opravdu povedla. Týden po vyjití tohoto čísla chtějí státní zaměstnanci stávkovat. Je jich tolik, že už máme v České republice systém desítkářů. Každých deset z nás je pod dohledem nějakého toho státního gážisty. A možná každých devět. Od kojenců po důchodce. Šmírují nás od jeslí až po promoci ve školství od porodnice do márnice ve zdravotnictví, šmírují každý náš projev, každý náš vztah a evidují ho. Zákonně i nezákonně. Za každou cenu. A musíme je za to žít. Je jich tolik, že proti tomu je problém důchodové reformy pravým bonbónkem. Stát ve své bezmezné kritice bankovního socialismu nastolil plíživě nový model státně zaměstnaneckého socialismu. Stát je největší zaměstnavatel a své lidi patřičně preferuje a vysílá je systematicky otravovat život všem, kteří mezi ně nepatří. Je jedno, jestli něco funguje nebo nefunguje. Změníme to za každou cenu. Přizpůsobíme to sobě. To vše směřuje k tomu, že dnes se neuplácí za rychlost nebo kvalitu vyřízení podání, ba ani za jeho vyřízení ať jakékoliv vůbec, ale za to, aby se tím úředník vůbec zabýval... Co dodat?

Snad jenom tolik, že zbývá naděje, že současná eskalace státní a úřednické arogance je dána tím, že se za čtrnáct dní už budeme rozplavávat v prostoru mimo jejich přímý vliv. Popírání logiky přijetí evropského zatykače je toho živým důkazem...

Evropa a úpadek IX.

Napsáno 23. dubna 2004

Musím se přiznat, že jsem dlouho přemýšlel nad tím, co napsat do tohoto pokračování této rubriky, které vyjde, když nám všem budou „do Evropy“ zbývat pouhopouhé tři dny. Je toho příliš mnoho aktuálního a zároveň pomíjivého a změna prostředí, kterou naše společnost projde, se dá srovnat snad jen s léty 1914,1918,1938,1945,1948,1968 či 1989. Je to chvíle příchodu veliké šance, ale také velkých nových neznámých rizik. Nicméně, rád bych na tomto místě vzpomenu tradiční úsloví svého nedávno, bohužel, předčasně zesnulého přítele, který vždy říkával: „...nová hra, nové štěstí...“ Tato velmi moudrá slova, která v sobě ukrývají i nejnovější poznatky světových matematiků, které poněkud překonávají statisticko stochastické modely v teorii her, jsou vyjádřením naděje, že i z nejhorsích pozic je možné začít jakoby znovu, když se nám podaří alespoň částečně odhodit zátěž minulých neúspěchů.

To, že naše současná pozice není dobrá, to vidí snad každý. Společným jmenovatelem tohoto stavu je neuvěřitelně rozbujelá všeobecná zhouplost nazývaná krásným cizím slovem groupthink, která umožňuje našim elitám předkládat nám k uvěření a dalšímu šíření tak neuvěřitelné hmotiny, že zůstává rozum stát. Bohužel jen někdy a někomu. Rád bych se tedy pokusil laskavým čtenářům Konkursních novin a této rubriky věnovat na cestu do Evropské Unie buchetproský uzlíček myšlenek věnovaný kritickému myšlení tak, jak je před šesti lety ve své půvabné knize Šimpanz a vesmír vyjádřil pan František Koukolík. Číním tak s vědomím, že náš čtenář patří k těm, který zůstává v poslední době rozum stát prakticky permanentně a přijme následující řádky jako skutečný dárek na cestu.

Kritické myšlení je pečlivé a uvážené rozhodnutí o tom, zda nějaké tvrzení přijmeme, odmítneme nebo zda se úsudku: o něm zřekneme. Zároveň rozhoduje o stupni jistoty, s níž k těmto třem závěrům dospíváme. Nejde jen o získávání a uchovávání informací, ani o pouhý talent nebo soubor dovedností. Kritickým se myšlení stává až ve chvíli, kdy je užíváme.

Sedmi pravidly kritického myšlení jsou jasnost, přesnost, určitost, věcnost, hloubka, šířka a logika.

Pravidlo jasnosti říká: jakmile kdokoli cokoli tvrdí, měli bychom se zeptat, zda je možné, aby o věci řekl víc, jiným způsobem, aby uvedl příklad, jednou větou do deseti slov popsal těžiště problému.

Otázka přesnosti tvrzení je otázkou po jeho vymezení. Do jaké míry je to, co slyšíme, přesné nebo nepřesné?

Tvrzení může být jasné, přesné, ale neurčité. Příkladem je výrok "Ta paní má zvýšený krevní tlak". Malá zvýšení nic neznamenaají, drastická ohrožují na životě.

Otázka po věcnosti tvrzení se ptá, jaký vztah má tvrzení k tomu, o čem mluví. Zda se netýká něčeho jiného, než předstírá. Neúspěšní starostové, lékaři, poetové, řemeslníci a politici říkají - vždyť jsem tomu věnoval tolik úsilí. Úsilí je jedna věc, výsledek další.

Nezeptat se na hloubku tvrzení znamená zapomenout na míru jeho povrchnosti. Otázka po hloubce zkoumá, do jaké míry se tvrzení vyrovnalo s pozadím, souvislostmi, kořeny i proměnami problému.

Chceme-li něco zjistit o šířce tvrzení, musíme se zeptat na tvrzení další, pokud možno protikladná nebo odlišná.

A logika tvrzení? Jasně, přesné, určité, relevantní, dostatečně hluboké a široké myšlení selhává, jestliže je nelogické. Takže se zeptáme - jaký smysl má předkládané tvrzení? Má vůbec nějaký smysl? Co z něj plyne? Logické je tvrzení jen tehdy, nejsou-li jeho jednotlivé složky ve vnitřním rozporu a z jejich kombinace něco plyne.

Neužívat kritické myšlení znamená podobat se automatické pračce. Někdo nebo něco stiskne knoflík, rozeběhne se příslušný program. S tím, že se v důsledcích mylného programu utopí pračka, nikoli to, co stisklo knoflík.

Výše uvedené myšlenky doporučuji aplikovat do každého lidského jedince jako určitou formu antivirové báze proti viru manipulace a grouphinku. Pozor! Aktualizace nutná po každém použití....

Co dodat?! Nic než... Nashledanou v Unii!!!

Evropa a úpadek X.

Napsáno 2. května 2004

A jsme tam!!! Rachejtle jsou vystříleny, lahve vypity a vítězné chorály k nám doléhají už pouze spíše jako ozvěna nedávno skončeného mistrovství světa v hokeji než jako výraz přetrvávajícího nadšení nad naším vstupem do Evropské Unie. Nevstoupili jsme totiž do Evropy, jak se nám někteří věrozvěsti snaží už 15let namluvit. Podepsali se tím na tom, že bohužel stále většina z nás vnímá více akt vstupu jako pohyb teritoriální a ne institucionální. Vstoupili jsme nikoliv do nějakého území, ale do nějaké organizace, konkrétně tedy do Evropské Unie. Jsme řádnými členy klubu, ale stále ještě, řečeno nedávno tolik skloňovanou hokejovou hantýrkou, budeme muset nějakou dobu „sbírat puky“. Není to nic proti ničemu, ale platí, že musíme dělat vše proto, aby to netrvalo dlouho. Řečeno s Václavem Klausem: „...nesmíme se tam ztratit...“ a doplněno s Vladimírem Špidlou: „...určitě se tam neztratíme...“

Tento všeobecný úvod je skutečně jenom malým a skoro povinným oslím můstkem ke slíbenému tématu a to k Mezinárodní konferenci o úpadku v České republice, která se konala těsně před naším vstupem do EU ve dnech 26. a 27. dubna v Centru doktorandských studií v Praze - Vokovicích. Cesta k této konferenci, která si kladla za cíl mezinárodní diskusi nad návrhem nového zákona o úpadku v ČR, začala na půdě KSKŘI v ČR již bezmála před třemi lety. Dá se říci, že přípravy začaly spolu se schválením věcného záměru zákona o úpadku ve vládě České republiky. Byly to dva roky nenaplněných slibů odkladů od autorů zákona, přesvědčování partnerů a hledání nových. Je možné říci, že stabilní bylo pouze hluboké přesvědčení vedení KSKŘI o nutnosti a potřebnosti takové diskuse a neochvějná podpora mezinárodní organizace INSOL této věci. Jsem mnohonásobně rád, že mohu s klidným svědomím napsat a svědčit, že se původní záměr po všech stránkách, byť se zmíněným nezaviněným odkladem, organizátorům konference nakonec opravdu vydařil. Zároveň, jako by toto setkání kouzlem chtěného i nechtěného ukázalo v koncentrované podobě stávající obraz naší země před vstupem do EU a současně jako by i podtrhlo to nejpodstatnější, o čem byla řeč v naší rubrice.

Nebudu psát o podrobně o tom, co bylo řečeno. Budu se snažit popsat těm , kteří se nezúčastnili obraz, který jsem viděl. Činím tak proto, že vše, co bylo řečeno, bude publikováno a to nejen ve sborníku, ale i na internetových stránkách KSKŘI. K nejzajímavějším vystoupením se budeme vracet i v KONKURNÍCH NOVINÁCH a rozsáhlejších textům budeme věnovat tradiční prázdninová dvojčísla. Proto si dovolím pouze komentované zpravodajství, dále malé odbočení a nakonec seznámení se závěry jednání

Na konferenci vystoupili jako lektori odborníci, poslanci, poradci, legislativci, soudci, správci zkrátka domácí milovníci úpadkového práva všeho druhu, včetně pana ministra a s nimi byt v menším počtu podobná skupina z Velké Británie, Spojených států amerických a INSOLu. Zvláštní skupinu tvořil pan Ladislav Horňan, jehož příjmení dává tušit český původ, nicméně Ladislav je roztomile anglicky tradiční, trošičku americky nadšený a k tomu i insolácky globální, takže se stal dokonalým ztělesněním toho, o čem chci dále vyprávět.

Byl to totiž právě onen nádherný obraz jednoty a boje protikladů, který se na konferenci odehrával. České prostředí, o němž kdysi jeden z otců zakladatelů KSKŘI trefně prohlásil, že je směsicí nordické lsti a orientálního bazaru, se zde střetávalo s tradicí proslulým prostředím britských ostrovů, s americkým nadšením a elánem pro věc a přesvědčením, že co bůh a Američan činí, dobře činí a k tomu všemu se připojoval globální pohled a nadhled INSOL INTERNATIONAL. Z tohoto pestrého kaleidoskopu vycházela mnohá nedorozumění, někdy veselá, jindy vážnější. To, co bylo patrné, byla skutečnost, že se naprostá většina účastníků chce od těch druhých něčemu naučit. Že nejde o přepisování či opisování, ale o pochopení a poučení. Byl to velice dobrý pocit, být při tom. Bylo pak víceméně jedno, že mnohé faktické informace o novém zákoně příliš nepotěšily. O to veselejší bylo, když na veřejném fóru začalo vystupovat najevo, že najednou tu nemáme jen nový oficiální návrh zákona, ale že tu je i euronovela, která se nestihne, takže do EU půjdeme bez harmonizace, ale, že i právní kutílci, kteří, jak jsme byli ubezpečováni, nikde nic neopsali, podstrčili do parlamentu poslancům k podpisu další, již dvacátou čtvrtou novelu zákona o konkursu a vyrovnání. „Je mnoho povolanych, ale málo vyvolanych...“, zněly mi v uších slova doktora Bureše, která pronesl loňského června v Senátu. Nicméně se zdá, že u nás se cítí být legislativcem každý písmák.

Jen tak mimochodem. Ze svého působení ve vedení KSKŘI vím, kolik úsilí a času bylo vždy věnováno cíli napsat vlastní ucelený návrh zákona o úpadku nebo alespoň „malého zákona“ o správčích. Vždy, když se uvažovalo o určitém zviditelnění této náročné práce, zvítězila mezi autory i vedením KSKŘI skromnost a přesvědčení, že povolanými přece jenom nejsme. Dnes, když vidíme, co napsali ti, kteří se povolanými cítí být, musím konstatovat, že mne skromnost přešla. Snad nejsem sám.

To, co jsem na celém jednání konference postrádal, bylo jasné sdělení, že plně hmotně, procesně i informačně zvládnutý úpadek je jedním z prvořadých předmětů státního zájmu. Od takového prioritního zájmu by se měl odvíjet celý řetězec kroků vedoucí ke schopnosti státu operativně, takticky i strategicky problémy svázané s úpadkem řešit. Místo toho, jsem se večer na České, tedy naší televizi dozvěděl, že stát si pořizuje již nevím kolikátou rychlou rotu pod názvem SOG. Ozbrojenci v ní prý mají být použiti k řešení krizových situací našich občanů v zahraničí. Kdyby náš moudrý stát dal desetinu toho, co věnuje na výcvik a vybavení těchto naprosto zbytečných vojáčků, na přípravu stejného počtu špičkových specialistů na krizové řízení v hospodářské oblasti, asi bychom nemuseli někdy kroutit nevěřičně hlavou nad tím, co a v čím zájmu se u nás děje. Pak by mohl mít zákon místo

350 paragrafů možná jenom 35. Když totiž existuje skutečná odpovědnost, spojená s pravomocemi a schopnostmi, tak se nemusí všechno šněrovat do nesmyslných paragrafových kliček. Kdyby se zvláštní jednotky, kdekoliv ve světě, měly v mimořádných situacích řídit složitými právními konstrukcemi, zřejmě by nezachránily ani kočku ze střechy a svou činnost by zřejmě završily hromadným sebeudáním na nejbližší policejní stanici. Ale to jenom tak na okraj.

Mimochodem na konferenci opakovaně zaznělo od lektorů i účastníků, že to jak se český stát chová je nelogické, kontraproduktivní a přímo škodlivé. Nejde přitom zdaleka jenom o nesmyslnou daňovou politiku, jde o chování státu obecně. Je to dáno, alespoň podle mého názoru, tím, že vládě již nejde o nic jiného než o „rychlé prachy“ a je pro to schopna udělat ještě větší hlouposti a ptákoviny než naši občané v legendárním pořadu Petra Rychlého na Nově. Bylo přímo symbolické, že hlas ministerstva financí do Vokovic nedolehl prakticky vůbec a rovněž jeho účast byla poměrně dobře utajena. Ostatně. MF se v loňském roce rozhodlo okázale ignorovat i nález Ústavního soudu ČR, ve kterém jaksí nedokázal označit správce konkursních podstat za podnikatele a naopak vyzvedl charakteristické znaky veřejné služby správců. To ovšem nezabránilo zběsilému zdaňování správců napříč právem i časem.

V této souvislosti nelze nezpomenout osobní příspěvek pana premiéra k tématu konference. Pan Špidla ještě před konáním konference sdělil bankéřům, že se do toho vloží a do roka a do dne tady bude zákon jako z cukru a v plné síle. Na tato slova reagoval ve svém vystoupení i doktor Bureš, když, přes jím samým očekávaný spor se svým nejvyšším nadřízeným, jak se vyjádřil, varoval před unáhleností a plédoval za co nejdelší legisvakanci úpadkového zákona, která například v Německu dosáhla s ročním prodloužením celých 5 let. To, že to pan doktor Bureš nebude mít lehké, chci dokladovat na následující citaci z rozhovoru premiéra v pořadu Události, komentáře dne 19.4. na ČT 1

Cituji transkripci části pořadu bez jakéhokoliv vytržení ze souvislosti:

Moderátor (Veronika Sedláčková, Daniela Drtinová):

Proč váš kabinet nebyl schopen připravit novelu zákona o DPH včas?

Vladimír Špidla, premiér:

Tak kabinet připravil novelu zákona o DPH včas, DPH se odehrálo ve dvou, ta harmonizační novela se odehrála ve dvou etapách a my jsme chtěli až jaksí na doraz, to se přiznávám, ne do poslední chvíle, ale co nejvíce využít možností, aby některé věci nebyly harmonizovány.

Moderátor (Veronika Sedláčková, Daniela Drtinová):

Daňová kapitola byla v přístupových jednáních uzavřena už v roce 2001 a vy jste tuto novelu Sněmovně předložili loni v listopadu.

Vladimír Špidla, premiér:

Samozřejmě, že daňová kapitola byla uzavřena v tu dobu a my jsme předložili zaprvé první harmonizační novelu a potom druhou harmonizační novelu a předložili jsme ji včas. Ten termín, kdy byla schválena jak Sněmovnou, tak Senátem, byl včasný a jak říkám, ten hlavní důvod byl snaha využít času ve prospěch našich podnikatelů.

Nehodlám vůbec komentovat blaho podnikatelů, kteří si samým štěstím rvou vlasy, vracejí živnosti a strhávají linky na MF ČR, které již činorodě odstraňuje vlastní zmetky rychlou novelou, která je zmetkem sama osobě. Pominu i slova předsedy rozpočtového výboru a KDU-ČSL, že si je vědom toho, že zákon o DPH je legislativně technicky špatnou normou. Je rovněž zbytečné vzpomenout slova pana prezidenta, který až z daleké Číny vyslovil názor, že legisvakance v tomto případě měla být alespoň roční. Chci zdůraznit okolnost, že se nám tu předkládá k uvěření skutečnost, že aby se něco legislativně oddálilo, že je nutné to udělat na poslední chvíli. A že to nejde jinak. Je to jako kdyby legisvakance, která právě umožňuje vhodné načasování platnosti právní normy, neexistovala. Moje choť neznalá tohoto vznešeného pojmu reagovala tak, že „...vod toho je tam přece ta díra mezi schválením a platností, aby to fungovalo...“ Omluvme dámský slovník, ale jako zubní lékařka má před sebou díru skoro pořád i když jde jenom o ústa či zubní kaz...

A na tomto místě bych rád připomněl minulé pokračování věnované kritickému myšlení. Snaha po manipulaci s cílem udělat z nás malé oslíčky tu leží jako houska na krámmě.

Po malém odbočení do vyšších kruhů zpátky na vokovickou konferenci. Bylo velmi příjemné sledovat, kam se za 10let organizované hnutí odborníků a milovníků úpadkového práva v České republice dostalo, jak vyspělé fórum umí představit Evropě i světu. Ne, skutečně nejsme malými hloupými oslíčky, které se z nás každodenně pokouší dělat naše takzvané celebrity a takzvaná elita. O tom, že lidé na konferenci vědí, co chtějí a hlavně potřebují pro svou práci, svědčila nejen řada vystoupení, ale i přijaté závěry z jednání.

Účastníci konference po vyslechnutí všech vystoupení a diskuse k jednotlivým bodům konference navrhli uplatnit v procesu rekonstrukce úpadkového práva následující principy:

1. Podpora urychlení řešení úpadku v České republice
2. Tvorba prostředí, ve kterém lze zakotvit větší pravomoci věřitelů. V současné době předání velkých pravomocí věřitelům může působit kontraproduktivně. Stát v postavení věřitele by měl jít příkladem.
3. Provozování podniku v úpadku musí být podpořeno důsledným provázáním úpadkové s daňovou a účetní legislativou.
4. Úprava postavení správce, jeho vzdělání, kvalifikace a kárná odpovědnost.

Tyto závěry přes jejich široký záběr mají ve své podstatě jediného adresáta. Tím je stát. Je to sice především český stát, ale nezapomeňme na to, že tato slova dnes více než kdykoliv předtím směřují i k našim partnerům v Unii a k bruselské administrativě.

Dobrý start do nového prostředí, milí čtenáři...

Evropa a úpadek XI.

Napsáno 16. května 2004

Nejhorší jsou stejně nakonec trpaslíci. Po správcích konkursní podstaty a soudcích zaujali čestná místa korupčníků nejvyšší třídy fotbaloví bafuňáři. V průběhu sepisování tohoto pokračování naší rubriky bylo oznámeno, že SYNOT ve fotbale a ve všech dalších veřejně prospěšných aktivitách končí a že je fotbal v Uherském Hradišti na prodej. Tato rubrika však není ani fejetonová ani fotbalová a proto se komentářů na konkrétní aféry zdržím. Přesto mne napadlo, co všechno hýbalo naší zemí po vstupu do EU. Nechci mluvit o Iráku a rostoucích cenách benzínu. Chci zůstat doma a pomalu a jistě se mi rýsují dva momenty. Již výše uvedená korupce ve fotbale a legalizace prostituce.

Po delším uvažování se mi vytvořil obraz, který nechci nikomu vnucovat ale popsat si ho dovolím. Je to obraz naprosté bezradnosti vládnoucí elity řešit problémy každodenního života státu a jeho občanů a neustálé vymýšlení zástupných problémů, které jsou podsouvány jako kardinální. Vzhledem k nosné problematice našeho listu je možné uvést příměr, že naše elita se chová vůči krizovým a úpadkovým stavům ve své působnosti podobně, jako kdyby správce konkursní podstaty chtěl s bankrotujícím podnikem soutěžit v TOP 100 nebo v jiné prestižní soutěži o podnik roku. Jak si jen jinak můžeme vysvětlit, že stát, kterému se nedostává sil na to, aby zpracoval legislativně technicky tak prostinkou věc jako je DPH, se pouští do legalizace prostituce a chlubí se tím, že zavede paragrafy podle kterých bude klonování lidí trestným činem. Učinit trestným něco, co se ještě nestalo, je skutečně perla v koruně, která patří do vyspělé uspořádané legislativy a nikoliv do onoho právního chaosu, který zde byl vytvořen Legislativní smršť, která si svým charakterem, výsledky a důsledky do budoucna určitě nezadá s kulturní revolucí nebo Velkým skokem. Nicméně je příležitost ukázat, jak jsme evropští a světoví, protože je u nás zakázáno, aby si soused naklonoval svoji stále nechcípající kozu a klonování jeho nezaslouženě geniálních dětí je dokonce trestné a je možné vyfasovat až 12 let. Doporučuji nezůstat na půli cesty a zavést trestný čin nedovoleného opuštění planety mající za cíl přistání jinde než opět na Zemi nebo zákaz počítačů menších než krabice od bot. Prostě, ať občan cítí, že je o něj postaráno.

Rovněž legalizace prostituce je čin, který občan potřebuje jako živou vodu. Evidentní stres z toho, že občan koná s holkama něco nezdaněného, musí zákonitě poznamenávat jeho psychosomatický vývoj. Teď se z holek stanou dodavatelky služeb a kunčaftů klienti. Vzhledem k tomu, že horká kandidátka do Evropského Parlamentu Jana Bobošíková trvá na tom, že nejde jenom o holky, dodávám, že z kluků se stanou dodavatelé služeb a z kunčaftek klientky. A nebo jinak, ale to sem nepatří...

Nicméně, kdyby vláda věnovala polovinu úsilí, které věnuje tomu, aby zdanila kluky a holky, na to, aby tady nebylo možné zotročování žen a dětí, kdyby vytvářela mladé generaci lepší startovací prostředí při vstupu do života, kdyby nenakupoval nesmyslné stíhačky a podpořila vzdělanost národa, tak by bylo méně holek i kluků, kteří by měli jiné možnosti než si nechat křivit duši i tělo pro peníze nebo se vrhat proti policii na fotbalových stadionech a ničit vše, co vytvořily ruce těch, kteří nejsou ani dodavatelé ani klienti.

Na tomto místě si nemohu nevzpomenout na své dětství, které bylo samozřejmě spjato i s mojí amatérskou fotbalovou kariérou fotbalového žáka Žáka. Vůbec jsem tomu tenkrát nerozuměl, ale s odstupem času si uvědomuji, že ani ta naše bosá liga by nemohla fungovat bez sem tam nějaké té stovky bokem. Pokud se týká rozhodčího, měli jsme krásnou tradici, že se mu nedávaly peníze za výkon domácím konvenující, ale byl motivován negativně, neboť špatně pískající sudí byl pravidelně vržen do nedaleké řeky, odkud se lovili často zakopnuté mičudy a zhusta i méně zdatný plavec v černém. Tradice to byla natolik hluboká, že před koupelí nechránilo jednoho sudího ani jeho legendární jméno Gottwald. Inu, jak říkají hesla nejen plaveckých spolků: „...každý se jednou namočí...“

Vláda notoricky neřeší příčiny věcí, ale jejich následky a ještě se na tom snaží vydělat. Všichni hovoří o korupci ve fotbale, ale nikdo se nikdy nezeptal na to jak takový klub vypadá jako účetní jednotka a nakolik jsou reálné majetkové a finanční transfery ve fotbale evidovatelné. Lze účtovat o hráči?! Nelze, protože je to konflikt s Listinou lidských práv a svobod. Fotbalistu nelze vlastnit a tudíž i účtování o něm je pouze velmi deklaratorní. Přitom fotbalisté mají často smlouvy, kterými kluby jejich přirozené svobody omezují podobně, jako pasáci omezují své dodavatelky. Jsou však takové smlouvy majetkem? Mají svoji hodnotu? Mohou sloužit jako garance za úvěr? To vše jsou otázky, na které chybí odpovědi. Fotbal již dnes není dávno jenom sportem. Je obchodní a společenskou záležitostí, důležitým prvkem lidové diplomacie. Hra sama představuje jen menší část hodnot, které takový klub představuje. Ty jsou dány především popularitou klubu a jeho hráčů, tedy nověji řečeno, jeho mediálním, marketingovým, merchandisingovým potenciálem.

Tyto otázky si musí vláda položit než začne legalizovat prostituci a kriminalizovat fotbal. Shodou okolností jde v obojím případě o významné složky toho, čemu se dříve tak pejorativně říkalo „lidová zábava“. Proto bych rád do začátku od odpovědných alespoň rád slyšel, co budeme my neoperní typy dělat, až na fotbalových stadionech bude růst heřmánek a holkám a klukům se zkříví postavy od nošení registračních pokladen.

Já půjdu do Evropy na Pražské Jaro.

Evropa a úpadek XII.

Napsáno 30. května 2004

Neuvěřitelné se stalo skutkem. Předě mnou leží pravý a nefalšovaný exemplář knihy BANKRUPTCY INVESTING, o které jsem již v této rubrice jednou psal. Proč je to taková událost, čtenář pochopí, až když mu objasním, že posílání knih na dobírku do české republiky je stále podobným problémem, jako v oněch časech, kdy k nám pan Tigris posílal svá Svědectví. Dnes však nestojí na strážní ani věrný hraničář se svým Argem, ba ani držitelé propůjčených adres a příslušníci různých Správ Sboru národní bezpečnosti nebo Ministerstva vnitra. Dnes je, a to i po vstupu České republiky do Evropské Unie, na strážní Česká pošta. Prostě nepodepsala potřebné smlouvy a podle svého vyjádření před televizními kamerami to musí celé přezkoumat. Zřejmě našim pošťákům nedošlo, že by mohli naši lidé normálně chtít posílat a dostávat věci na dobírku po celé Evropě, když už jsme tam vstoupili.

Ovšem, když si vzpomenu, co pošta vyváděla, když jsme v roce 1981 dostali svatební dar z „hnízda vrahů z Wall Streetu“, tak si uvědomuji, že knihu z BeardBooks nelze dostat ani dnes jen tak, jako by nic. Tenkrát jsem žil v tiché naději, že se dříve rozvedu, než pošta dar vydá a když jsme ho nakonec dostali, tak už skoro vyšel z módy. Ještě, že tenkrát byl kazetový stereomagnetofon s rádiem díky vypěstlosti našeho elektrotechnického průmyslu hitem skoro až do „sametáku“. Dnes se po zkušenostech s naší poštou ukájím nadějemi, že už co nejdříve tohoto habsburského pohrobka někdo koupí a udělá z něj instituci nikoliv 19., ale 21. století.

Nicméně jsem pořád ženatý s onou dámou, se kterou jsem za svatební dar trpěl u výsledků poštovních úředníků a dobře vím, že mohu zemřít, respektive mě může trefit ve frontě na cokoliv na poštovním úřadu, který bude stále roztomile rakousko uhersko česko státní.

Tak jako dříve třetí odboj i já jsem musel sáhnout po osvědčené formě spřáteleného kurýra a tak se zmíněná mně poštou odpíraná kniha objevila v Praze společně s Ladislavem Horňanem, čímž je mi milá dvojnásob.

Knihu operuje především americkými zkušenostmi, ale to samozřejmě nijak nesnižuje její vypovídací schopnost. Po prvním náhledu na ní vidím cenné to, že danou problematiku zpracovává poměrně komplexně. A to od úvodu do problematiky až po obšírné pojmenovávání a definice v ní užívaných termínů. Prostě říkáme to a to a tím máme na mysli to a to a nikoliv tohle. To je mi velice sympatické a velice bych to přivítal nejen v dalších odborných publikacích, ale třeba i v úvodních nebo doprovodných pasážích legislativních aktů. Rozhodně by tak ubylo dvojsmyslů a kliček na téma homonyma v právní teorii a praxi.

Podobně jsou v knize velice podrobně určeny role účastníků celého procesu, ať již je to soudce, investor, úpadce, věřitelé, ale rovněž je tu i odpověď na otázku: Jak velký a hlavně jaký vůbec je ten koláč k rozdělení? Jaké naděje s ním mohu spojit? Jaký výnos? Jaké jiné profity mi mohou prostředky vložené do bankrotu přinést? Tyto všechny otázky mají řadu odpovědí, ale ty mají společné východisko v v tezi, že konkursní podstata je majetkem a zbožím. Sice zvláštním, ale reálným a velmi zajímavým pro toho, kdo se na něj umí podívat ze správného úhlu. V tom mi pánové Ben Branch a Hugh Ray udělali největší radost, stejně jako podtitulem knihy, který zní „How to Profit from Distressed Companies“.

Protože, když si něco myslí český Honza je to k smíchu, ale když o tom u Velkého bratra píšou profesori knížky.....!!?

U nás píší knihy docenti se svými talentovanými dcerami. Je dobře, že v nepřeberné plejádě výkřiků o hrozná mládeži, její neúctě k čemukoliv atd. atd. se objevilo dílo, které na věci mladých nahlíží tak říkajíc „sine ira et studio“.Hned v úvodu vzpomínají autoři na jednu z nejstarších sumerských destiček, která nese povzdech nad tím, že mládež je prostě hrozná...

Dnešní mladá generace patnáctiletých až třicetiletých měla v roce 1989 patnáct a méně let. Většinu svého života prožila již v nových politických a ekonomických podmínkách, prakticky nedotčena minulým režimem. Česká sociologie toho o této kategorii příliš neví, tím spíše, že sociologie mládeže stojí na pokraji odborného zájmu a institucionálně není u nás nijak podepřena. O to zajímavější jsou výsledky práce, kterou pod názvem Mládež na křižovatce právě publikovali sociologové Petr Sak a Karolína Saková. Dovolil jsem si použít několik myšlenek profesora Jana Kellera, kterými tuto knihu komentoval.

Práce je výsledkem dlouhé řady empirických studií, což autorům umožnilo zachytit vývoj hodnot, preferencí a vzorců jednání mladých lidí v průběhu celých devadesátých let až do současnosti. Výsledky výzkumů ukazují mladou generaci jako převážně individualisticky až egoisticky orientované lidi, kteří zcela pragmaticky upřednostňují svoji kariéru, příjem a majetek před hodnotami sociální solidarity, občanské angažovanosti a ohledy na přírodu. Potěšující je, že ta část mládeže, která nejvíce vítá náš vstup do Evropy a hlásí se ke společným evropským hodnotám, vykazuje zároveň kulturnější hodnotovou orientaci a neomezuje se na strategii „užít si dne“.

Zajímavými proměnami procházejí postoje mladých lidí vůči našim sousedům. Poněkud se zhoršil postoj vůči Němcům, což zpochybňuje představu o tom, že antipatie zde jsou záležitostí pouze nejstarší generace. Zhoršil se postoj k Rusům a v poslední době výrazně i k Američanům. Naopak vztah ke Slovákům se zlepšil v posledních deseti letech citelně a kladnější je u většiny mládeže také postoj k Romům. Naše mladá generace je spíše apolitická. I když svými hodnotami (tržní orientace, egoismus, liberalismus) inklinuje spíše k pravici, projevuje právě tak málo pochopení pro politické ideologie jako pro církve a náboženskou víru. Naprostá většina mladé generace je nábožensky nemuzikální a pro křesťanství (zejména v podání protestantismu) má většinově tak malé pochopení jako pro socialismus.

Kategorie dvacetičtyřletých až třicetiletých (při pádu reálného socialismu měli 10 až 15 let) je dnes nejpravocivější věkovou skupinou u nás vůbec. Naopak mezi patnáctiletými až osmnáctiletými, tedy mezi studenty středních škol, je překvapivě vysoké procento levicově naladěných. Ve své většině však mladí lidé projevují jen malý zájem nejen o politickou, ale i o čistě občanskou angažovanost a soustřeďují se na svoji osobní kariéru. Politicky se angažovat jsou ochotni pouze tehdy, ponese-li jim to osobní profit. Chladný je i jejich postoj jak vůči historickým osobnostem, tak vůči přítomné politické scéně. Z dějin uznávají Karla IV. a T.G. Masaryka, z přítomnosti prakticky nikoho. Dřívější relativně vysoká obliba Václava Havla u mladé generace je již minulostí a dnešní politici jsou pro ně právě tak nezajímaví jako třeba Alexander Dubček.

Stále obtížnější je však hovořit o mladé generaci jako celku, protože snad vůbec nejvýznamnější tendencí v této věkové skupině je rychle probíhající vnitřní diferenciaci od sociálně velmi slabých až po majetkovou elitu. Výchozí šance mladých lidí u nás dnes nejsou zdaleka stejné a v zásadě je lze rozdělit do tří skupin. Přibližně třetina mladých lidí má zajištěnou slušnou životní úroveň a je schopna část svých příjmů uspořít. Druhá třetina žije od výplaty k výplatě a konečně poslední třetina mladých se nachází ve vyloženě tíživé ekonomické situaci. S tím v zásadě koresponduje to, že jen čtvrtina mladých lidí hovoří o skvělé či alespoň dobré profesní perspektivě. Naopak 40% jejich vrstevníků má obavy o své zaměstnání a dalších více než 30% nepovažuje své zaměstnání za příliš perspektivní. Mezi těmi, kdo si nečiní iluze o svých perspektivách, najdeme, pro někoho možná překvapivě, také plnou třetinu mladých vysokoškoláků.

Studie obsažená v knize Mládež na křižovatce se zaměřuje především na otázku české mládeže v evropském kontextu a dále na postavení mládeže v informatizované společnosti. Mladá generace je jak nositelem eurooptimismu, tak také hlavním aktérem rozvoje informační společnosti. Souhlas s naším začleňováním do evropských struktur je u mládeže vyšší než její ochota profesně se uplatňovat mimo území naší republiky. Mladá generace dynamicky přejímá komunikační inovace. Dokonce tak dynamicky, že v průběhu 90. let u ní počítač a internet z velké části vytlačil zájem o knihy. Počty náruživých čtenářů v mladé generaci výrazně poklesly, vzrostl naopak počet těch, kdo za měsíc

nepřečtou ani jedinou knihu. Klesl také počet mladých, kteří čtou noviny, a čas trávený u počítače dokonce srazil i něco ze sledovanosti televize. Ovšem také v případě médií a komunikačních inovací se projevuje vzpomenutá tendence k silné vnitřní diferenciaci této věkové kategorie. I když vcelku mají dnes přístup k počítačům a k internetu zhruba tři čtvrtiny mladých, z mladých učňů a dělníků to jsou pouze dvě až tři procenta.

Nestejná dostupnost informační techniky tak přispívá k formování dvourychlostní společnosti, kde vzdálenost mezi úspěšnými a neúspěšnými se stále zvětšuje. Ukazuje se, že hranice mezi A-týmem a B-týmem se nekryje s hranicí mezi mladou a starší generací, nýbrž rozděluje samotné mladé na dvě různě perspektivní skupiny. Čím více se bude toto rozlišení prohlubovat, tím iluzornějšími budou řeči o rovných šancích pro všechny. Nemale význam knihy Mládež na křižovatce je mimo jiné v tom, že na tuto skutečnost bez ideologických brýlí a velmi argumentovaně upozorňuje.

Možná se ptáte, proč o tom píšu zrovna tady a teď. Je to z mnoha důvodů. Tím klíčovým je přesvědčení, že bychom prostě měli tušit, kdo přichází po nás, pro koho vytváříme svojí dnešní prací ony pestrobarevné zítřky. Měli bychom se o to minimálně zajímat a měli bychom si uvědomovat, jak málo na tom můžeme změnit. Na straně druhé, bychom měli využít každé šance, jak nevytvářet v příštích generacích stále početnější skupinu deprivantů, těch, kteří jsou v životním bankrotu ještě dříve než k tomu mohli sami jakkoliv přispět. Měli bychom přestat kupovat idiotské stíhačky a investovat do vzdělání. Měli bychom přestat ničit morálně naše nástupce vážně opakovanými tezemi o „humanitárním bombardování“ a jinými nesmysly a přestat všechno svádět na zlou televizi. A měli bychom asi uvědomit, že neodstranitelnou vadou mladé generace je ta okolnost, že už k ní prostě nepatříme...

Tolik o dvou knihách. K té první se vrátíme ještě do prázdnin.

Evropa a úpadek XIII.

Napsáno 13. června 2004

Třináctka je šťastné číslo a když je třinácté pokračování psáno třináctého, tak to už se musí někdo opravdu samým štěstím zbláznit. Asi to nebude ČSSD, která si podle povolebních odhadů výsledků voleb do Evropského Parlamentu stále drží své pěkné tři mandáty. Nicméně první komentář páně premiérův k tomuto výsledku, který leží mimo jím vytyčené odhady a to směrem dolů, musí učinit šťastným snad každého. Tři mandáty ČSSD a třicet procent volební účasti označil za neúspěch ODS, které se prý nepodařilo dostat k referendu o současné politice vládní koalice dost občanů, takže o co vlastně jde. Vládní strany dostaly podle průzkumů tolik mandátů jako KSČM a jednu z nich se nepodařilo na grafech pomalu ani najít. Slova předsedy vlády jsou nicméně krásným příkladem klasické politické poučky, která říká, že každý velký průšvih se dá rozdělit na řadu dílčích úspěchů. Je velikým štěstím, že to pan premiér ví a neváhá tuto prastarou fintu použít...Politika je věc ošidná a hrát se má až do samého konce.

Nicméně, nechme politiku politikou, protože o té si mohl čtenář před volbami i po nich přečíst opravdu cokoli a kdekoliv a v KONKURNÍCH NOVINÁCH má nárok na kousek duchovna. Dnes se vrátím ke knize Bena Branche a Hughha Raye BANKRUPTCY INVESTING. Budu se snažit poselství obou autorů na téma „jak vydělat na cizím neštěstí“ tlumočit věrně, nicméně bych rád upozornil, že nejsem žádný znalec jemností americké angličtiny a navíc, že ta trocha humorné nadsázky mi není cizí. Pravdou ale zůstává, že podle mého názoru oba autoři jasně a zřetelně pojmenovávají věci, vztahy, činy a konání kolem potápějícího se podniku takovým způsobem, že iluze jdou stranou. Daleko, daleko od tohoto popisu jsou naše domácí dušínovské výkřiky o nečestném a nesporném, o zneužívání informací a postavení. Na druhé straně není text knihy prost určité poetičnosti, kterou já ovšem neumím patřičně vychutnat. Za všechny uvedu úvod druhé klíčové kapitoly o investování do úpadku, kde první věta zní: „Large sums of money have a certain poetry and rhapsody“. A to platí všude na světě a obsah tohoto poselství jsem pochopil i já, zatímco praktický jeho dopad pocítujeme víceméně všichni.

Možné „investory do úpadku“ dělí autoři na aktivní a pasivní. Ti pasivní investují do již schváleného plánu reorganizace firmy a velice se tak blíží svým charakterem klasickým institucionálním investorům. Ti aktivní, to je úplně jiný šálek kávy. Ti se vrhají mezi držitele aktiv společnosti, často po pečlivé informační přípravě, a skupují aktiva, která mají cenu v pravdě lidovou. Motivy prodávajících jsou zřejmé. Někteří nechtějí jenom prodělat víc, jiným ale vadí již jejich možné medializování v souvislosti s krachem, třetí se bojí postihů za špatný odhad, ztráty pozice znalce trhu atd.atd.

Shrnuto podtrženo aktivní investor se znalostí věci využívá neochoty ostatních řešit problémy nebo se v nich dokonce ocitnout.

Podivuhodné jsou otázky, které si musí takový aktivní investor do úpadkové situace podniku položit, než se rozhodne. Jako první je autory uváděna otázka: „Kdo je soudce?“ nejde tu o to, že by si měl investor přečíst americkou ústavu. Jde o osobu konkrétního soudce, který má rozhodovat o budoucnosti bankrotující společnosti. Odkud je? Z jakého prostředí? Jaká je jeho pozice? Kdy ho čekají volby? Jaké jsou jeho ambice? To vše prý může ovlivnit jeho rozhodování a následně úspěch či neúspěch investorova záměru. Ještě, že je ta kniha z USA! Protože na takové věci se u nás nesmí ani pomyslet...

Druhá otázka zní: Kdo jsou potencionální prodejci aktiv, tedy věřitelé? Rovněž odpověď není třeba hledat v ekonomických a právnických příručkách. Myslí se tu „who is who“ se vším všudy. Kompletní seznam, možné zájmy, slabiny... Podnikatelské pozadí milostného románku ve filmu Pretty Woman zde začíná nabývat naprosto konkrétní podoby technologie útoku na slabšího jedince, tedy principu pozemského potravinového řetězce a částečně i Darwinova výběru druhů.

Po uchvácení klíčové pozice mezi věřiteli se aktivní investoři začínají dělit na dvě základní skupiny. První tvoří ti, kteří v nejhorší krizi a panice, v atmosféře všeobecné dezinformace nabytá aktiva vhodně agregují a prodají je se ziskem jako jistou pozici na prvním zasedání věřitelského výboru či přímo už postupují na tomto jednání vydobytou pozici klíčového věřitele. Ve druhé pak jsou ti, kteří chtějí svůj vliv využít při tvorbě restrukturalizačního plánu a čekají na další příležitosti k zúročení svých vkladů. Mezi nimi jsou i ti, kterým šlo od počátku o ovládnutí konkrétní produkční kapacity, vědí, co sní a mají dlouhodobý plán. Je však pravdou, že podobné skupiny investorů raději v první fázi spolupracují se zkušenými žraloky, kterým jde jenom o zisk a mají dostatek financí a zkušeností pro rychlé dobytí pozice klíčového věřitele a nedostatek zábran...

Rád bych na tomto místě napsal, že to, co popisuji je samozřejmě zcela přirozené a zákonné. Vůbec tu nejde o nějakou džungli nebo noci dlouhých nožů. Za vším tímto počínáním je dlouhodobá zkušenost, že krize páchá tím více škod, čím déle trvá a že nikdo nebude řešit krizi v rámci jakéhosi charitativního úsilí. Řešení krize musí přinést profit nejen okolí, ale i tomu, kdo ji vyřešil. Řeči o tom, že vydělávat na cizím neštěstí je nemorální, neobstojí před tvrzením, že daleko nemorálnější je krizi neřešit a dopustit smrt, aby snad na ní někdo nevydělal.

Bohužel, přesně to je náš domácí případ. Postupně jsou napadáni všichni, kdo krizi řeší a jedinými nevinnými jsou ti, kteří ji způsobili. Soudci, správci, advokáti, dražebníci, exekutoři jsou špatní, zatímco

ti, kteří hospodařili jako liška v kurníku jsou dnes na koni. A to nemluvíme o těch, kteří jim svou politickou a zákonodárnou činností dělali „střechu“ či „zed“ nebo, jak se říká v kraji, „kryli záda“
Problémy u nás přestaly mít cenu reálného ohrožení hodnot a staly se pouhými kartami v politickém mariáši.

Z textu knihy přímo dýchá důležitost času a činu, jako rozhodujících faktorů pro zvládnutí krize v konkrétním systému. Rychlost celého procesu je přímo úměrná jeho konečnému efektu. Váhání a zvažování se tu rovná chybě. Tady platí více než kdekoli jinde, že nejhorší je nedělat nic. Tuto větu pronesl kdysi M. S. Gorbačov, když na různých jednáních čelil kritice za příliš ostré reformy. Platilo to pro Sovětský Svaz a platí to také pro každého jednotlivce. Krev, pot a slzy. To sliboval Winston Churchill Britům jako cenu za vítězství. Příkladů se dají najít tisíce. Platí totiž zcela obecná teze, že možné potíže, které nás čekají na cestě k záchraně, nejsou nic proti jisté smrti, která přijde, když nebudeme dělat nic....

Než jsem dopsal tento článek, tak pan ministr Čermák složil úřad. I on chtěl změnu a byl ochoten za ni cosi obětovat. Ale to se dnes v Čechách nenesí. A schopný, odhodlaný muž ve vedoucí funkci a navíc nestraník ??! No, to už vůbec ne. Sbohem, pane ministře...

Evropa a úpadek XIV.

Napsáno 16.června 2004

Milí čtenáři, protože je sice před okurkovou sezónou, ale léto může být horké, dovolím si malé osvěžení. Před více než 50 lety napsal matematik skandinávského původu Willy Kirklund několik skvělých novel, ve kterých se zamýšlel nad jedním ze základních témat dnešního světa: nad situací prostého člověka v krutém a bezohledném světě a hlubokém rozporu mezi jeho přáními na straně jedné a skutečnými možnostmi na straně druhé.

Jeho zřejmě nejslavnějším dílkem je Mistr Ma, novela či mikroromán, který se odehrává na pozadí čínských středověkých reálií, kterých byl Kirklund skutečným znalcem, stejně jako čínštiny. Přečtěte si, jak v kulisách tolik v čase i prostoru vzdáleného světa Staré Číny si autor povzdechl nad tolik aktuálním a donekonečna omílaným tématem, totiž „že nejsou lidi...“

Kolik námahy vynaloží Nebesa, aby stvořila zkušeného muže! Postarají se, aby se narodil z bohatých rodičů, chrání ho před nehodami a nemocemi, opatří mu důkladné vzdělání. To vše proto, aby se mu dostalo duševní a tělesné pohody a svobody pohybu, aby dlouho žil a nahromadil hodně životních zkušeností. Obyčejný člověk takovou možnost nemá. Obyčejného člověka svazují chudoba, nemoc a předsudky. Okruh, v němž se pohybuje, je malý, jeho svoboda pohybu duše i těla je omezená, jeho myšlenky jsou ustavičně stejné. I kdyby žil sto let, jeho životní zkušenost bude nevelká. A proto, chtěli-li Nebesa stvořit muže zkušeného musejí vynaložit mnoho námahy. Budoucí zkušený muž se podobá choulostivé sazenici, kterou je nutno podpírat a hnojit a chránit před špatným počasím. Nebesa musejí neustále dohlížet, aby nedošlo k náhlé nehodě, onemocnění nebo finančnímu krachu, které by mohly nabývání životních zkušeností přerušit, zrovna, když je v nejlepším. Dále musejí Nebesa dohlížet, aby se vyvolený dočkal v životě přiměřených obtíží, tedy takových obtíží, jež by musel ze všech sil přemáhat, ale jež by také přemohl. Přiměřené obtíže znamenají pro choulostivou sazenici to co přiměřené hnojení. Posilují charakter. O mnohých z těch, kdo k vyvoleným nepatří, lze říci, že je Nebesa utápějí v hnoji, takže se už z něho nedostanou. Když jsou všechny vážné hrozby šťastně překonány a vyvolený se konečně dožije podzimního věku života, dospěla jeho životní zkušenost zralosti. Tato zralá zkušenost se projevuje ve všem, co dělá, ve všem, co říká, ano, v každém rysu jeho tváře. Životem zkušený muž má ušlechtilou tvář. Jeho názory jsou podložené. Nemá žádné iluze. Jaro ani podzim ho nepřekvapí. Nepřekvapí ho, že se lidé navzájem pronásledují a zabíjejí a vypichují si oči a že si podávají připálenou kaši. Je tolerantní a skeptický. S úsměvem zkušeného, pln stařecké tolerance a skepse bere svou mladou přítelkyni za ruku a odchází s ní za plentu. Kolik námahy tu nebesa vynaložila!

Jeden odstavec. Jedna stráněčka malé knížky. Kolik prostých pravd a moudrosti na tak malém prostoru. Kolik látky k zamyšlení a pozorování a srovnávání s okolním světem. Kolik je kolem nás těch zkušených?! Komu kolem nás je dáno, abychom mu mohli naslouchat bez nebezpečí, že nás vzápětí obelže či okrade?! Komu popřát sluchu? Koho vyslyšet?! Komu dát důvěru?! Kým se nechat vést?! A na straně druhé. Co jsme udělali pro to, aby Ti po nás byli moudřejší a zkušenější?! Kolik času a prostředků jsme obětovali tomuto cíli místo toho, abychom vystavovali na odív lepší auto, větší dům, či tučnější konto?!

Mějme tyto řádky na paměti, až se do naší přízně budou drát noví vládcí. Mysleme na to nejen nad volebními urnami, ale i nad všemi informacemi, které jedny vynášejí a jiné tupí. Ptejme se prostě a jednoduše. Jsou mezi nimi zkušení a moudří?! Je to, co říkají, dobré?! Je to dobré pro všechny nebo jenom pro ně?!

Bez těchto otázek a hledání odpovědí na ně se nám nepodaří nikdy vybudovat na Evropském kontinentu něco smysluplného, co by nejen kvantitativně, ale především kvalitativně převyšovalo to dnešní...

Evropa a úpadek XV.

Napsáno 27. června 2004

Před malou chvilkou sdělil národu na stranickém poli formálně neporažený Vladimír Špidla, že tuto neporážku nemůže pokládat za vítězství. Rezignoval na předsednictví v ČSSD a ohlásil i rezignaci na místo premiéra a tím také i demisi vlády. Tato rubrika nemůže být aktuálním politickým zpravodajstvím a proto až budete tyto řádky číst budete vědět daleko více než je nyní možné odhadnout. Nevěřím příliš na detailní scénáře společenských nebo pouhých politických procesů a her a řada zdrcujících porážek mnohých ideí, hnutí, stran, států a jejich vůdců mi dává za pravdu. Jen bych zde připomněl, že jsem minule napsal v souvislosti s Vladimírem Špidlou poznámku obsahující starou praktickou radu, že se má hrát až do konce. Vladimír Špidla tedy odchází. Odchází formálně neporažen, ale s ním odchází na hlavu poražena jeho koncepce sociálního státu. Musím říci, že období vlády Vladimíra Špidly nelze vnímat jinak než jako hluboký společenský úpadek a to ve všech možných směrech obvyklého možného společenského vývoje. A úpadek, to je už jiná káva, ten do těchto řádků naopak patří víc než cokoli jiného.

Je třeba zdůraznit, že Vladimír Špidla a jeho „stojedničkový triumvirát“ byl toliko koncentrovaným obrazem tragikomického působení vlády Miloše Zemana. A on sám byl především karikaturou Miloše Zemana samotného. Dovedu si velice dobře představit, jak se Miloš Zeman těšil, jak na něj bude strana a lid vzpomínat s láskou, když uvidí jeho poněkud nemotorného nástupce. Platí totiž, že nehynoucí památku si většina z nás vyslouží spíše chybami svých následovníků, než vlastními zásluhami. Jasně se viděl v roli politického guru, který ve skrytu Vrchoviny tiše radí svým jeho moudrostí chtivým pokračovatelům a přitom vládne z pece. Myslel si, že to v zemi zmítané obrovskými změnami bude stačit. Že když bude nejhůře, vyjde z hory jako Blanický rytíř a všichni si sednou na zadek. Vyjel několikrát a na zadek si sednul nakonec toliko on sám, ať už se sápal na Hrad, na Žofín a nebo do Dopravních podniků.

Pokračuji ve psaní a kolem mne zuří mediální přestřelky o budoucím uspořádání a řešení politické krize. Je to debata nešťastná neboť neakcentuje rozdíl mezi slovy krize a úpadek. Úpadek je jev dlouhodobější a stálejší a cesty z něho jsou naprosto odlišné od řešení která přijímáme v případě krizových situací a která právě mají za cíl, aby nedošlo k úpadku. Je velice příznačné, že sociální demokracie hovoří úplně týmiž slovy jako komunisté v perestrojce. Jejich vláda i koncepce byla a je dobrá, prospěšná a úspěšná, ale existují odchylky a úchytky a to vinou konkrétních jednotlivců či skupin nebo je na vině shoda nešťastných okolností. Tenkrát před léty patnácti po sameťáku jsem slyšel vynikající bonmot na toto téma v tom smyslu, že „.... je moc dobře, že si jeden a půl miliónu komunistů myslí, že se staly chyby a chce je napravit, ale to podstatné je to, že si zbylých třináct a půl miliónu lidí v Československu myslí, že mají táhnout do“ Musím říci, že se mi to moc nelíbilo, ale

musel jsem si přiznat, že je to požadavek více než oprávněný. Byl bych jako občan rád, kdyby si to někdo v socdem uvědomil ve vztahu k vlastní straně...

Nicméně tehdejší chování politických sil bylo v podmínkách skutečného a hlubokého úpadku hodnot velmi moudré a uvážené. Ne nadarmo vznikla vláda národního porozumění, která měla prioritní cíl, dovést zemi k parlamentním volbám. Přitom se podařilo založit celou řadu procesů, které významně poznamenávají tuto zemi do těchto dnů. Dnešní úpadek, je výsledkem sociálně demokratického útoku proti všemu a všem, co a kdo vytvářeli politickou a ekonomickou scénu naší země v první polovině devadesátých let. Je zdrcující si po patnácti letech po listopadu 89 vyslechnout z úst horkého kandidáta na ministra spravedlnosti tezi, že zákon je tu od toho, aby trestal a že na výchovu máme školu. Asi to musí vědět, prý je to docent...Úplně se tím vytrácí myšlenka, že právní stát není o právní regulaci, ale o právním vědomí. Po odchodu Vladimíra Špidly se do mocenských pozic tlačí generace technokratů moci, kteří jsou odkojeni příručkami o moderním řízení a v lepším případě vědí, že Macchiavelli není italský desert nebo druh kávy. Jejich jasně planoucí očka hovoří o tom, že jsou připraveni lidi do dobra prostě dokopat. Tady Zemanova paralela o Jakešovcích a Štěpánovcích skutečně sedí. Nejsou vůbec ochotni si připustit, že je to od začátku tak trochu špatně. Ne, oni jen napraví chyby omyly a nedůslednosti a vyvodí z nich důsledky. Na druhé straně je třeba uvést, že překonat hlouposti, které vykřikovali a konali jejich předchůdci, se jim podaří jenom s maximálním úsilím. Ale je pravda, že to jsem si po odchodu Miloše Zemana myslel taky...

Není nejmenších pochyb o tom, že jediným východiskem ze stávající úpadkové situace je vypsání parlamentních voleb. Bylo by to moudré a zodpovědné rozhodnutí, které by sice svým aktérům odebralo několik poslaneckých či ministerských platů, ale vrátilo by lidem důvěru v politické a ústavní mechanismy této země.

V zemi, kde více lidí hlasovalo o tom, kdo má být Superstar, než kdo má být europoslancem, by takové obnovení důvěry bylo nanejvýše žádoucí. To nejhorší, co by mohlo naši zemi potkat by byla rezignace lidí na způsob ovlivňování svých záležitostí. Zatím se zdá, že to „Grossovým klukům z Lidáku“ je šumafuk. Nezbyvá než vyřknout zbožné přání, aby si čtenář mohl po 14 dnech od napsání těchto řádků říci, že jsem se úplně spletl. Bylo by to krásné...

Evropa a úpadek XVI.

Napsáno 6. srpna 2004

Na počátku týdne ve které jsme získali díky nezměrnému úsilí vyjednavaců a jemnému nadhledu pana presidenta vládu, která jako by té staré z oka vypadla a politický rámus kolem toho všeho připomínal dnes již legendární „Soubor opatření k posílení.....“ z počátku let osmdesátých, mne zaujala slova, která zazněla z jakéhosi pořadu na ČT 1: „.....v téhle zemi přece nefunguje vůbec nic,.....tak proč by měl fungovat dohled na hazardem...?!“ tak nějak zazněla myšlenka jednoho z čelných manažerů společnosti, které se zabývá hazardními hrami. Otázka byla evokována výbuchem před kasinem na na pěší zóně v Praze v neděli, tak říkajíc v pravé poledne. Okamžitě, a to se ozvěna výbuchu se ještě nesla ulicemi bylo jasné, že nejde o teror, ale o vyřizování účtů mezi jakýmižto zločinci, které prý má delší tradici než oslavy Prvního máje. Prý je naše tajné služby mají pod dohledem, všechno vědí, jen s tím jejich podnikáním se jaksí nedá nic dělat. Jsem člověk velice důvěřivý a prostý, ale pohádce o najatém zabijákovi, kterého pošlou organizovaní zločinci na svou konkurenci, a kterému v neděli v pravé poledne náhodou nešikovně vypadne amatérský granát pod chráněný vůz, načež je národu předložen identikit, na kterém by člověk nepoznal vlastní ženu a je konstatováno, že policie je na stopě.... Takové bajce se snad ani věřit nedá. To už se dá spíše uvěřit, že se zpravodajci celého světa zapomněli podívat na dataci dat v počítači teroristy a pro jistotu vyhlásili manévry a globální strašení lidí, majíc na mysli jejich blaho a bezpečnost. Koneckonců, jak jinak před volbami...Možná se dočkáme mobilizace na hrdém Albionu až se někde najde plán na německou invazi a nebo pergamen Viléma Dobývatele.

Rána dozněla a probudila úředníka. Vše bude jinak, přísnější a hlavně znova. Je třeba přerozdělit korýtka. Přijme se zákon a z heren se stanou zdroje veřejného blaha a charity. Trošku to připomíná pokus přetvořit veřejný dům na klášter, ale kdo ví, co vše nová vláda zmůže. Myslím si, že je patrné, že pod heslem. Nemožné ihned, zázraky do tří dnů. Se ještě dočkáme dnes netušeného.

Kromě svěžích novinek však nové vládě chraští ve skříni několik kostřiček. Jednou z nich je i kauza Diag Human. I ona je živoucím důkazem toho, že u nás nefunguje nic. Protože, kdyby fungovalo cokoliv, nemohla by se tato kauza dostat tam, kde je. Můj starý přítel advokát Zdeněk Šulc to nevydržel a okouzlen očekáváním změn, napsal novému panu premiérovi milý dopis o jeho pohledu na případ Diag Human. S jeho laskavým svolením ho čtenářům na konec léta poskytnu pro osvěžení.

Vážený pane předsedo vlády,

nepochybuji o tom, že na rozdíl od expremiéra Špidly a samozřejmě i na rozdíl od Vás, mám méně informací o kauze náhrady škody společnosti Diag Human.

Stejně tak nepochybuji o tom, že, s ohledem ke svému vzdělání a více než 25-ti leté advokátní praxi, mám více právních informací než pan expremiér.

Proto si mohu dovolit říci, že pan expremiér se ve svém článku „Další z dluhů ODS“ (viz Právo dne 18. 6. 2004) hluboce, ale opravdu velice hluboce, mýlil. Bohužel se nemýlil pouze v tomto článku, ale v celé řadě dalších praktických kroků kolem této kauzy. Protože mýliti se je lidské, ale v bludu setrvatvat jest hříchem smrtelným, piši Vám, vážený pane premiére, těchto několik řádků, abych Vás tohoto hříchu vystříhal.

Nynější stav nezpůsobil ministr Stráský volbou soudu, ale ministr Bojar svým dopisem a ministerstvo zdravotnictví svým postupem při výběrových řízeních.

Politováníhodným je již tvrzení, že to byl hlavně krok ministra zdravotnictví Jana Stráského v roce 1996, kdy přistoupil na smírčí řízení ve sporu a tím de facto přiznal odpovědnost státu za škodu, které majiteli Diagu Human vznikla. Současně tím svým nástupcům zcela zabránil řešit případ cestou standardního soudního sporu.

Především je zcela vyloučeno, že by uzavřením tzv. rozhodčí smlouvy tj. dohody stran, že budou svůj spor řešit v rámci rozhodčího (nikoli smírčího) řízení u rozhodčího soudu jedna ze stran přiznala druhé straně vlastní odpovědnost za cokoliv.

Rozhodčí smlouvy jsou sjednávány mezi účastníky stále častěji a to nejen proto, že rozhodčí řízení je v drtivé většině podstatně rychlejší než soudní.

Je tomu také proto, že řízení je jednoinstanční a účastníci si mohou zvolit svoje rozhodce, ale dokonce sjednat právní řád státu podle kterého se bude jednat. Navíc poplatek je nižší než soudní poplatek.

Jsem přesvědčen, že právě tyto možnosti byly důvodem kroku ministra Stráského.

Koneckonců platnost rozhodčí smlouvy potvrdil svým výrokem i Vrchní soud v Praze dne 6. 12. 2000.

Vše ostatní, tedy i případné přiznání odpovědnosti za škodu je záležitostí až samotného rozhodčího řízení.

Z článku pana premiéra vzniká dojem jakoby rozhodčí řízení bylo nestandardním postupem, na rozdíl od standardního soudního sporu, a tím byla znemožněna cesta k tomu, aby byly vyšetřeny a osvětleny všechny další okolnosti případu Diag Human.

Rozhodčí řízení je ve skutečnosti standardním řízením a je výlučně na účastnících, aby argumentovali a předkládali důkazy tak, aby ve sporu byli nakonec úspěšní. V tomto sporu však stát svoji při evidentně prohrál.

Proti rozhodčímu nálezu sice není odvolání přípustné, ale nález lze napadnout do tří měsíců žalobou u soudu. Podle všech informací však zástupci státu žalobu nepodali. Dnes se tedy jedná pouze o výši miliardového, nikoli milionového, odškodného.

Nekvalifikovaným napadáním rozhodčího nálezu jsou napadáni také rozhodci a Rozhodčí soud při Hospodářské a Agrární komoře ČR.

Netvrdím, že rozsudek soudu nebo rozhodčí nález je nekritizovatelný.

Připomínám si nyní slova poslance z Bechyně, že i poslanec je občanem České republiky a má tedy právo hlasitě kritizovat.

V té souvislosti si myslím, že když kritizovat, tak se znalostí věci.

Doporučuji všem kritikům, ale též některým novinářům, aby si mimo jiné přečetli seznam rozhodců Rozhodčího soudu při Hospodářské a Agrární komoře ČR.

Zjistili by, že tito lidé představují špičku ve svém oboru, našli by tam profesory, docenty práva, experty s mnohaletou praktickou právní i publikační činností. Jejich odborné i lidské kvality jsou známé a nenapadnutelné.

Je mi líto, že z důvodu povinnosti mlčenlivosti nemohou tito rozhodci svůj nález veřejně obhájit.

Zmíněnému panu poslanci bych k hlasité kritice, jako advokát a občan ČR řekl, že je daleko více rozsudků soudů, jako výsledek standardního řízení, které, řečeno slovy Jana Wericha, nebýt to pantomima, tak bych řval.

Vladimír Špidla litoval a možná ještě lituje, že proti rozhodčímu nálezu není odvolání přípustné, přestože nejde o výmysl rozhodců, ale o právní normu.

Právě proto rozhodl, že ministři musí vždy řešit spory soudní cestou, které umožňuje odvolání a dovolání, aby se nevzdali žádné z procesních možností k úspěchu, a to až do jejich úplného vyčerpání.

Je zřejmé, že pan premiér spíše než na spravedlnost soudů spoléhal na jejich tempo s tím, že jako trénovaný maratónec vydrží více než ostatní.

Vzhledem k tomu, že kauza Diag Human se vyvíjí více než 8 let a zcela jistě se jí věnovalo více úředníků a právníků než kauze NOVA, je nutno přiznat, že když se chce tak se dílo daří.

Celkem chápu pana premiéra, že v tak drahém sporu dal před ranním proběhnutím přednost jednání s bývalým právním zástupcem protistrany, JUDr. Oršulou.

Nesouhlasím však s tím, že tomu nepřikládá žádný velký význam.

Sám bych mnohokrát uvítal kdybych byl informován o úmyslech protivníka, ale vždy bych přemýšlel o etickém rozměru věci i když doba, kdy gentlemani nečetli cizí dopisy už minula.

Jestliže Vladimír Špidla psal o dluzích ODS musím připomenout, že od 1.7.2002, tedy od počátku, kdy zastává svojí funkci, je účinný zákon č. 204/2002 Sb. o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Tento Úřad je orgánem České republiky, který jedná v řízení před soudy, rozhodci, stálými rozhodčími soudy (!) s právními úřady a jinými orgány, zpracovává právní stanoviska atd..

Na základě tohoto zákona (§ 3 odst. 1 písm. b) Úřad jedná před tuzemskými soudy a rozhodčími orgány ve věci peněžitého plnění převyšujícího 50.000.000,-Kč a v obchodních věcech 250.000.000,-Kč.

Toto ustanovení tedy zcela vylučuje zastupování státu ve sporu s Diag Human advokátem.

Je tedy zcela lhostejné zda exministrně zdravotnictví Součková vypsala či nevypsala výběrové řízení na zastupování ve sporu s Diag Human.

Nevím, jaké doporučení jí dal právní odbor jejího ministerstva nebo se jednalo o její samostatné rozhodnutí.

V každém případě daňoví poplatníci zaplatili téměř 10 miliónů korun advokátovi, který sám není ani plátce DPH, přestože již dva roky existuje „Úřad“ včetně budovy plné právníků (viz § 16 odst. 2), protože kvalifikačním předpokladem zaměstnance „Úřadu“ je vždy vysokoškolské vzdělání v oboru právo a nejméně tříletá praxe v oboru pro činnosti ve věcech zastupování státu.

Prostý člověk by řekl, že než dlouhé debaty stačí krátké nahlédnutí do zákona, nejlépe pak do toho správného.

Na druhé straně je plachost úředníka k práci téměř přirozeným jevem.

Jako občana mne pochopitelně mrzí obrovské ekonomické ztráty způsobené pochybnými privatizacemi, žádnými nebo špatnými zákony, tunelováním a také neuvěřitelnými rozhodnutími státních orgánů.

Jistou naději jsem vkládal, podobně jako bechyňský poslanec, do parlamentní vyšetřovací komise, která byla zřízena vždy k tomu, kterému případu (ČSOB, NOVA, Diag Human), ale obávám se, že jde jen o ztrátu času.

Jedna zpráva závěrem však jistě vás, pane premiére , novou vládu i poslance z kterékoliv strany potěší.

Přes zvyšující se daňové zatížení občanů stále existuje mnoho daňových poplatníků, kterým v kapse zbývá symbolická koruna, za kterou jsou ochotni odkoupit podniky, pohledávky a pod. (viz Poldi Kladno, ČSOB, aktivity FNM, PGRLF, ČKA....) a tak vyřešit dluhy nejen ODS.

Je-li heslem Vaší strany, že člověk je na prvním místě, potom Vy osobně a vaše vláda, pane premiére, dejte lidem šanci.

Přes veškerou mírnou ironii v mém dopise obsaženou, dovolte mi, vážený pane premiére, abych Vám nyní bez ironie popřál šťastnější ruku a více moudrých rozhodnutí než se to podařilo Vašemu předchůdcům nejen v kauze Diag Human

Děkuji Vám

JUDr. Zdeněk Šulc

advokát

zapsaný u ČAK pod č. 0658

Tolik přítel Šulc. Komentáře netřeba. A tak na závěr jenom malé připomenutí, jak že to bylo s tím „Souborem opatření k posílení...“ v časech normalizace. Tehdy se říkalo, že na počátku byl jeden plechový kyblík se starými šrouby a jeden prázdný plechový kyblík. Plný kyblík se přesypal do prázdného, aby se dalo vzniknout jednomu plechovému kyblíku se starými šrouby a jednomu prázdnému plechovému kyblíku. A ten rachot mezi těmito dvěma stavby - to je Soubor opatření...

Ještě, že jsou už ty časy nenávratně pryč a všude kolem nás je nová doba....

Evropa a úpadek XVII.

Napsáno 4. září 2004

Bylo by neodpuštělné mít možnost psát rubriku Evropa a úpadek a nezmínit se při této příležitosti o něčem tak bytostně evropském, jako je starověké Řecko a to zejména, když se po více než 100 letech vrátilo do Atén a celého Řecka olympijské hry. Sdělovací prostředky se předháněly ve zdůrazňování tradic starořecké kultury, byly připomínány tradice řecké demokracie, filosofie a bůh ví, čeho a co ještě.

Smrtelník míní, ale bohové olympští a manželky mění běh světa a věcí a proto i mne zavál právě v období olympiády vítr osudu, vyfutrovaný malým přáním mé choti, na území Řecka a to konkrétně ostrov Rhodos. Vychován pionýrskou organizací, začal jsem před cestou studovat řecké reálie a tu jsem narazil na řadu pozoruhodností, se kterými se hodlám s vámi spoluevropany podělit. Mezi prameny mého poznání vévodil prestižní NATIONAL GEOGRAPHIC, což uvádím jednak proto, abych dodal svým řádkům hodnověrnosti a jednak proto, abych upozornil zvědavého čtenáře, kde se může dozvědět více.

Bohaté, sebevědomé a mocné Atény a obyvatelstvem současnými odborníky odhadovaným na 150 000 lidí přitahovaly filosofy, básníky a učence z celého Řecka. I z moderního retrospektivního pohledu po téměř 25 stoletích bylo ve světě jen málo míst tak tvořivých a dynamických jako Atény v dobách svého zlatého věku. Nesmíme zapomenout, že Staří Řekové mohli dumat a tvořit především proto, že na ně dřela armáda otroků, kteří byli méně než nic, že rovnoprávnost žen byla nulová a demokratická pravidla byla jen pro pár velkých kluků, co spolu chodili. Největší pokrok byl v tom, že se oficiálně kodifikovala práva těch, co s námi nechodí. Přeneseně řečeno, bylo to něco takového, jako kdyby Jaroslav Foglar najednou přiznal, že i Bratrstvo kočičí pracky má svá práva na svůj způsob života. Jeden indiánský náčelník to po prostudování americké ústavy vyjádřil při setkání s prezidentem USA slovy: „Především si vážíme práva každého člověka žít tak, jak si přeje...“ Asi chudák něco přehlédl.

Periklés nad padlými hrdiny peloponéské války, která skončila nakonec porážkou Atén pronesl podle Thudykida následující slova pravého patriota: „Naše ústava nenapodobuje zákony cizích států. Jsme spíše vzorem pro druhé než imitátory. Její uplatňování přeje mnohým a nikoliv nemnohým. Proto je také nazýváno demokracií. Podíváme-li se na zákony, poskytují rovnou spravedlnost všem při jejich osobní rozdílnosti. Zkrátka, říkám, že jako město jsme školou Hellady“.

Platon si ve svém Symposiu ústy jedné ze svých postav povzdechl: „ Když jsem naslouchal Periklovi a jiným dobrým řečníkům, myslil jsem si, že umějí dobře mluvit. Má duše nebyla zmatena a nemusela se horšit nad mým otrockým postavením. To Sokratés mě nutí si přiznat, že ač mám sám ještě mnoho nedostatků, že se sám o sebe nestarám...“ Osud Sokratův je dobře znám. Aténští demokraté ho za to, že „kazí mládež“ a „zavádí nové bohy“, pod záminkou, že lidé se cítí ohroženi „aténským rýpalem“, odsoudili v řádném demokratickém procesu rozhodnutím poroty k trestu smrti. Již tenkrát byli lidé, kteří vyzývali druhé, aby hledali ctnost a moudrost a nadřazovali ji vlastním hmotným zájmům pro demokracii velkým nebezpečím. Protože, kam bychom přišli, kdyby tvorba morálních hodnot stála mimo mocenský vliv. To by nepřežila žádná forma vlády nebo státu. Tragické je to, že my si ze školy spíše pamatujeme, že měl Sokrates nesnesitelnou manželku a že vypil číši bolehlavu. A nikdy nám neřekli proč... Většina z nás se i na vlastní kůži přesvědčila, že je lépe se dobře oběsit než špatně oženit, takže nás ten bolehlav zas tak moc neudivoval. A přitom šlo o něco víc než o haštěřivou Xantipu.

V jakémsi starověkém bedekru, který popisoval aténskou Agoru, což bylo tržiště i politické centrum zároveň, což lze vnímat jako prazáklad tehdejších i pozdějších demokraticko politických handlů, napsal jeho autor, jistě básník, následující skvostnou sentenci: „V Aténách naleznete na prodej všechno na jednom místě. Fíky, svědky k předvoláním, hrozny, tuřín, hrušky, jablka, poskytovatele svědectví, růže, mišpule, otroky, ovesnou kaši, plástve medu, cizrnu, soudní pře.....jehňata, vodní rostliny, zákony, obžalovací spisy.“ Hle, toť kolébka politické kultury, ze které již může něco vzejít...A že se skutečně urodilo, o tom máme každodenně dost důkazů všude kolem nás.

Jak vidno z předchozích citátů, nebylo to už s tou starou dobrou řeckou demokracií všechno tak úplně v pořádku. Je nabíledni, že i naše letní politická scéna nezapřela své starořecké geny a předvedla nám tolik handlu, že by i Periklés valil oči. S poslanci se tenkrát nehandlovalo, ale to jenom proto, že vlastně žádní nebyli. Tento svěží vítr zavál do politiky až v římském Senátu. Nicméně antické tradice rozkvétají i u našich sousedů. Nedávno jsem na jakémsi německé rozhlasové stanici zachytil rozhovor s představiteli mnichovské agentury, která organizuje demonstrace před berlínským Reichstagem. Zadáte si počet demonstrujících, hesla, čas, po který mají být nošena nebo křičena, celé to skouknete na počítačovém 3D modelu, zaplatíte podle sazebníku a můžete klidně sedět v Bavořích u wurstlu, zelí a kríglu piva. Nezaměstnaní Ossis to za Vás a Vaše eura v Berlíně odšlapou a odeřvou. Snad lze věřit pouze tomu, že tato agentura nepořádá z Mnichova celoněmecké masové protesty proti sociálním škrtům. Ale, kdo ví...

Naše nová vláda, která si bůhvíproč vysloužila název „Kinder Surprise“ nebo „Kinder Überraschung“ (a česky se to bojím napsat, protože to ještě není ani na vejcích), se má ještě co učit a to nejen ve Zlatem věku řecké demokracie. Způsob, jakým bylo dosaženo křehké vládní většiny v poslanecké sněmovně, která opět z neznámých důvodů je lidem zvána „101 dalmatinů“, nese též znaky určité politické

zpozdilosti. Když už si vytvořím propagandistický tlak proti možným přeběhlíkům, tak se potom nemohu začít ptát, kdo lže a kdo mluví pravdu, když už každé malé dítě ví, že lžou tak trochu všichni a všichni také tak trochu mluví pravdu. Vždyť nešlo o nic jiného, než minimalizovat riziko divokého přeběhu z přesvědčení nebo dokonce ze zdravého rozumu, který by tolik zamotal hlavu všem zúčastněným. Od růžových přes modré, černé a rudé až k těm bezbarvým. Proto byl takový politický krok předem postaven do pozice kroku korupčního a to si každý rozmyslí, navíc, když je to fakt z čistého přesvědčení. Být za zkorumpovaného zbohatlíka bez koruny v kapse, to je opravdu deprimující představa. Prostě byla opomenuta antická moudrost, že sice platí pecunia non olet, ale jinak se v tom nesmí moc šlapat, natož to rozmazávat po zdech nebo po billboardech s komentářem o upřímnosti....Ledaže...Ledaže by šlo o to zbavit se všech, kdo u toho byli.

Nejen pro tuto eventualitu nelze nevidět na druhé straně celou řadu velice konzistentních kroků nového kabinetu, který se naprosto evidentně rozhodl znemožnit a paralyzovat opozici daleko dříve než vůbec vstoupí do volební kampaně. Personální změny a jejich styl dávají tušit, že se ví, co se chce. Je to uchopení moci a nastolení řadu, který znemožní pod demokratickými hesly onen vlahoučký nasmrádlý bordýlek, kterému jsme rádi přivykli a říkali jsme mu demokracie. Patnáct let jsme si poskotačili a teď se chce říci s klasikem: „...ale přijde novejš, mladejš...a ten se nezakecá“. Nezbývá než dodat: „...a myslí to upřímně...“ Nechci být prorokem, ale na tenhle billboard budeme ještě dlouho vzpomínat.

A tak rychle zpátky k odkazu klasického Řecka. To nezanechalo po sobě dědictví v podobě trosk impéria jako Řím. Musím souhlasit Caroline Alexandrovou, když v NATIONAL GEOGRAPHIC píše, že jeho dědictví je daleko jemnější a trvalejší. Asi nejskvělejším klenotem tohoto dědictví je řecké divadlo a jeho tragédie. Otázky, které si v nich jejich autoři jako Eurípides, Sofoklés a Aischylos kladou a odpovídi, které se pokoušejí dát, jsou jedním z nejtrvalejších příspěvků k základům humanismu. Zkoumaly nepomíjející záhady lidství. Je lidský osud určen? Které zákony jsou vyšší - lidské zákony státu nebo přirozený řád bohů? Komu svěřit výklad těchto přirozených zákonů? Jaká je povaha spravedlnosti? Je to pomsta? Nebo přemýšlení a zvažování důkazů? Jaké temné sklony v nás dřímají? Veřejné, všeobecně srozumitelné hledání hranic lidství před očima bohů a přijímání hrubého s ušlechtilým mi připadá jako podstata tolik opěvovaného řeckého zázraku. Bez tohoto období klasického Řecka by byly politické mravní a kulturní dějiny západního světa mnohem chudší. Nelze než parafrázovat slavný výrok Winstona Churchilla, že dějiny tak mnohých nikdy nevděčily za tolik tak nemnohým.

Bylo by nespravedlivé tvrdit, že z tohoto úhlu pohledu není ani demokracie víceméně nic jiného než tyjáter se špatným koncem, jakkoliv se tento oslí můstek nabízí. Někdy tomu tak skutečně je, ale přes veškeré nedostatky, které se s demokracií vlečou od jejího zrodu po celých 25 století, prokázala obdivuhodnou vitalitu a schopnost být skvělou metodou uspořádání věcí. Není universální a není

dokonalá. Jakékoliv její tlačení do role všeléku ji poškozuje a ve svém důsledku ničí. Poučme se z antických tragedií a naučme se věci přijímat takové, jaké jsou. Bez příkras s chybami, vadami na kráse, mnohobarevné, nedokonalé... „Diversity is beautiful“ bylo napsáno na plakátu, který visel v kanceláři jednoho strašného totalitního tajemníka. A nikdo ho nestrhl. Jednak to byl tajemník a jednak je to pravda

Evropa a úpadek XVIII.

Napsáno 18. září 2004

Ministerstvo spravedlnosti chystá plošné prověrky konkursních řízení. Oznámila nám to televize NOVA a to 13.září v pondělí. Nicméně je to zpráva natolik nešťastná, že by měla být spíše z pátku 13.13.1313, kdyby to bylo možné. Prý jsme našli inspiraci na Slovensku. No nic proti tomu, ale dokáží si představit šťastnější inspirace. Na druhé straně je dobře, že jsme nehledali inspiraci třeba ve východoasijských právních systémech a zůstali jsme jen kousek na východ od Boskovské propadliny.

Shrnuto a podtrženo, na soudce se chystají prověrky. Komise už vzniká. Jsem opravdu zvědav, kdo z veřejně známých odborníků se propůjčí k tomuto zatím poslednímu honu na čarodějnice v zemi tomuto sportu již mnoho set let zaslíbené. Zajímavé bude pozorovat, kam a na jaké posty se jednotliví členové komise protlačí, až vykonají veřejné popravy těch, kterým byla dána do vínku nezávislost. Zpětné otevírání soudních spisů a rekriminace soudních rozhodnutí, to je skutečně taková rána jednomu z pilířů demokratického státu, že je třeba si klást otázku, zda ještě o takový stát jde.

Po soudcích se v poslední době jde. Jsou obviňováni ze všeho možného. Z toho, že chtějí plat, který jim podle zákona náleží, z toho že odmítají podporovat konjunkturální chtíče politických diletantů, z toho, že pracují dlouze a neefektivně, z toho, že jsou úplatní, z toho, že nejsou úplatní, atd.atd. Když už je chvíli klid a nedá se nic vymyslet, začne se mávat soudcem Berkou a křičet, že takoví jsou všichni. To všechno má jeden jediný důsledek. To, že základní princip rozhodování soudce, tedy jeho nezávislost, je neustále zpochybňována a soudci jsou neustále tlačeni do nejistoty, že té nezávislosti je vlastně jen do času a pak přijde den a zúčtujeme spolu...

Pokud čtete tuto rubriku nikoliv poprvé, je vám asi jasné, že i já mám tisíce výhrad k jednotlivým rozhodnutím jednotlivých soudců a soudních senátů. Ale nikdy bych nevydal soudcovskou nezávislost v šanc něčím zájmům a otevřeně říkám, že svoje nevyjímaje. Byla by to strašná oběť na oltář jakéhosi sebe vznešenějšího záměru zájmu a hlavně se soudcovskou nezávislostí je to jako s panenstvím a těhotenstvím. Tak, jako žena je či není těhotná a tak jako z holky z E55 pannu neuděláte ani ústavním zákonem, tak soudcovská nezávislost buď je nebo není a pokud se jednou ztratí, tak je to navždy. A co je nejdůležitější: V nezávislém soudnictví mám vždycky šanci nebo aspoň naději. V soudnictví, které nezávislost ztratí, je poražený poraženým a vítěz vítězem navždy.

To, co se kolem nás odehrává je budování společnosti, která překonává v jistých ohledech obavy Bradburyho, Orwella nebo von Hayeka ,stejně jako řady scifi- filmů. Nestačí, že nás dnes musí povinně

udávat účetní, daňoví poradci, auditoři a advokáti. Nestačí, že mi dnes zákon zakazuje, abych zaplatil v určitém obnosu v hotovosti. Je třeba ještě likvidovat právo na spravedlivý proces. Protože je přece neslýchané, aby politik odhalil, odsoudil a popravil v jednom TV šotu viníka či viníky a nějaký trouba v taláru měl potom jiný názor. Stát jsme my, řve na nás výkonná moc ze všech stran a platí, že: „koho platíme, toho taky“ Tomu, kdo by netušil jaké slůvko má být místo teček, napovím, že celý výrok je opakem nabádavého rčení, vyzývajícího vedoucí pracovníky ke zdrženlivosti ve vztahu k podřízeným a zní: „Co je v domě, není pro mě“ Udavači se stávají oporami státu. „Udej a bude ti odpuštěno“ již nestačí a patří včerejšku. „Udej a budeš povýšen“ je heslem dneška. A „Neudáš-li, zahyneš“ nás čeká zítra. Skutečně katechismus nové doby. Bylo mi to odporné již v základní škole a za 40 let jsem se toho odporu nedokázal zbavit.

„Stát bez práva je loupeživá smečka...“ praví antická moudrost. Náš stát k tomu nemá daleko. Každý den slýcháme, že tím, či oním zákonem bude ten či onen krácen na příjmech nebo na právech. Je tragické, že daleko více řveme, když nám berou peníze, než když nám berou naše práva a svobodu. Je ještě tragičtější, že nám o dodržování zákonnosti káží ti, kteří když se jim zákon nehodí do krámu, tak ho změní nebo paralyzují novelou nebo nějakým blábolem v zákoně s původním vůbec nesouvisejícím a zase dál vesele zákoně lumpačí podle nové normy. Dnešní výkonná a zákonodárná moc berou šmahem miliardy těm nejchudším, olupují kohokoliv podle účelových zákonů a hrají si na spravedlivé s tím že říkají: Hlavu vzhůru žebráci, až ořežeme soudce(a ostatní neposluhy) na právech a platech, bude všeho do sytosti. Splňte svou občanskou povinnost a ukažte na ně prstem. A národ jásá, protože, když se jde po těch nahore, tak je najednou naše chudá, suchá skýva rázem jako šunková bageta s kaviárem...

Nejen to. Pravdu nám teď bude říkat detektor lži. Kořistku a spol. posadíme ke strojku a ten je panáčky lapí málem za ruku při činu. Škoda, že naši mocipáni nemají znalosti alespoň na úrovni dětského a mládežnického tisku. Už i tam se totiž objevila informace o tom, že americká Národní akademie věd vydala v roce 2003 zprávu, ve které se přední vědci shodli na tom, že záznam z detektoru lži nevypovídá o pravdivosti výpovědi vyslychaného vůbec nic. Kdyby chtěl laskavý čtenář seznat více, doporučuji například VTM SCIENCE 6/2004. Je to stará dobrá Věda a technika mládeži v novém dresu, ale s původním vydavatelem Mladá Fronta.

Dovolím si jenom upozornit na to, kolik nezpochybnitelných důkazních metod již vzalo v průběhu staletí za své. Je totiž holá pravda, že každý nezpochybnitelný důkaz je také nezpochybnitelně zneužitelný. Přenos otisku prstu je sice trochu technická fuška, ale přenos biologických stop nebo dokonce otisku DNA je pouhá legrácka. Naštěstí postupně berou veškeré tyto nezpochybnitelné důkazy za své. A byly to právě pochyby soudců, kteří odmítali jako stroje odsuzovat technikou předem označené viníky a ponechali si své právo na nezávislé rozhodnutí. A právě to se musí zarazit. Rozhodnutí o vině a nevině by mělo být vydáváno na základě očuchání partajním psem po jeho

vyhodnocení uličním výborem. Možná, že se vrátíme k božím soudům...Takový test plaveckých schopností podezřelého, který má uvázaný balvan na krku, se osvědčil již v čarodějnických procesech a boží prst si proti Archimedovu zákonu ani neškrtnul

Jenom pár blouznivců si uvědomuje, že spor o soudcovské platy není sporem o pár drobných, Uvědomme si, že státní firmy vyplácejí svým manažerům stamiliónové odměny....A další stamiliony mizí v neziskové sféře, víceméně tak či onak ovládané politickou elitou. O peníze tady nejde vůbec. Je to spor o právo pro všechny. Ten, kdo se s pěnou u úst těší, že ty zazobance soudce vezme konečně někdo u huby, je na nejlepší cestě k tomu, že mu příště ta pěna u úst nebude mít ani z čeho napěnit. Možná, až budou mít soudci z čeho šoupnout zpátky do kapsy jako státní firma, tak se ruka páně otevře. Ale takhle...?!

Slibuji, že se na prověrky soudců budu dívat s tou největší ostražitostí. Věřím, že takových jako já, bude mnoho. Stále doufám, že k ní vůbec nedojde. Ale pokud ano, měli bychom se mít na pozoru skutečně všichni. Osobní spory by měly jít stranou a všichni bychom měli vědět, že když se jde po soudcích, tak není v bezpečí nikdo. Ba, ani ten, kdo po nich jde...

Evropa a úpadek XIX.

Napsáno 3. října 2004

V klidné atmosféře sobotního odpoledne, sám doma a v dobrém rozmaru jsem usedl ke klávesnici počítače a napsal nadpis...Zazvonil telefon. Moje paní mi sdělovala, že měla na dálnici u pumpy v Průhonicích těžkou nehodu a že jsou i se synem oba živí. Dojel jsem tam za 10 minut. To co jsem viděl na silnici, byly trosky naší Fabie a vedle postávalo několik lidí. Když jsem ke skupince dorazil, spadl mi kámen ze srdce. Manželka i syn stáli, oba trochu v šoku, ale bez viditelné újmy. Ale děly se věci...Ti lidé kolem byli naprosto fantastičtí. Vybavili během těch 10 minut absolutně všechno. Kabely byly odpojeny, trojúhelník byl na správném místě, syn dostal základní protišokovou první pomoc, další svědek volal odtahovku a jiní pečovali o mou roztřesenou choť. Záchranka i policie už přijížděly a následovala i velká uzávěra celého dálničního pruhu. To všechno zařídilo pár lidí, svědků a účastníků nehody. Jen viník prý přidal plyn a ujel.

I po odjezdu záchranky probíhalo vše naprosto perfektně a profesionálně. Všichni se snažili přispět k rychlé a bezproblémové likvidaci problému. Přišli i čumilové ze sousedního parkoviště, aby měli lepší zážitek z požívání „hambáče z mekáče“, ale bylo jich minimum a někteří se ptali, jestli není něco třeba. Jen ve zbývajících dvou pruzích probíhal nelítostný boj o každou píd' dálnice a jen zázrakem nedošlo k dalšímu problému. Ten, kdo rozumně snížil rychlost, byl peskovan klaksony, brzdy skřípěly, adrenalin stříkal okénky a my jsme se křížovali. Policisté měli v očích hluboký smutek a i oni vrtěli hlavami.

Všechno dobře dopadlo. Svě blízké mám z nemocnice doma a všichni ostatní noví známí ze 6. kilometru nám ještě večer volali, jak se jim daří...

Je neděle ráno a já napsal předchozí řádky. Dokonce vím proč. To, co jsem včera viděl, to byla ukázka perfektního zvládnutí krizové situace ve všech jejích aspektech. A klíčem byla osobní angažovanost, odpovědnost a využití každé minuty a při odpojování kabelů možná každé vteřiny. Ti lidé kolem k tomu nebyli nijak nuceni, dělali to sami, dobrovolně a své vlastní riziko.

Možná by se našla spousta paragrafů, které porušili. Co mi má kdo na mém majetku bez mého vědomí odpojovat kabely a hrabat se v kufru pro výstražný trojúhelník pod průhlednou záminkou, že chce mé ženě pomoci z průseru?! Co má kdo co mému synkovi držet hlavu a uklidňovat ho a vůbec kupovat čaj?! Co má kdo k mé havárii vůbec někoho volat a ještě radit se servisem?! Určitě je to jeho byznys...Proč se policisté motají po dálnici s foťákem a kolečkem a nevyrazí jako v americkém filmu po stopách viníka?!...Atd.atd. Že je to absurdní?! Samozřejmě, že je to absurdní a hloupé a každý soudný

člověk si řekne, že takhle může myslet jenom vůl. Ale desítky případů nás učí, že pro dobrotu na žebrotu. Napadání záchranářů je jenom špičkou ledovce.

V ekonomice je dokonce útok na ty, kteří řeší problém, který způsobili jiní, jakýmsi standardem. Oproti situaci z dálnice však je to vylepšeno o to, že žalobcem je často viník nehody, který neujede, ale napadá ty, kteří pomáhají odklízet trosky jeho podnikání. Soudci a správci jsou dnes lovná zvěř a jde to tak daleko, že v novinách jsou za znaky podvodného konkursu předkládány zákonné povinnosti soudců a správců. Podezřelá je prý hlavně rychlost a vůbec, když to funguje. Davy úpadců se cítí posíleny ve svých právech a radostně řvou. Stát chystá plošné prověrky. Přeneseně řečeno, to už není jen odrazování dobrovolných pomocníků u nehody na dálnici, to je i zdvižený prst na policisty, záchranáře a dálniční správu. Tedy na profesionály, bez kterých je každá dobrovolnost jen omezeně platná. V české ekonomice nikomu nevadí, kolik desítek miliard v ní chybí úvěřů, především pro malé a střední podniky, právě díky vysokým rizikům bank, která jsou dána pomalým a neefektivním řešením pohledávek. Nevím kolik to je, ale vím, že zatímco například ve Velké Británii je základní úroková sazba centrální banky o dvě procenta vyšší než u nás, úroky komerčních bank mají naopak hodnotu o dvě až více procent nižší. Komentáře netřeba.

Je třeba si uvědomit, do jaké míry dnes určují politici i soudci cenu peněz. Začínáme žít v nové formě společnosti, v níž se klíčovým heslem stává vytváření a užívání práva nikoliv statků. Klíčovými pojmy se stává finanční zdraví namísto efektivity podniků, hranice mezi chudými a bohatými je nahrazována hranicí mezi mocnými a bezmocnými, vztahy materiálně peněžní ustupují finančně právním, dělba bohatství ustupuje dělbě pravomocí. Zatímco kdysi člověk křičel a spojoval svou existenci se slovy „já jsem!“ a dlouho poté až donedávna se slovy „já mám!!“, pak dnes se ze všech koutů ozývá „já mohu!!!“ Je to krásné, bylo to snem stovek generací, ale když to přišlo, tak jde z toho trochu strach. Bylo by ale nadmíru hloupé a nepoučené tento trend ignorovat, strkat před něj hlavu do písku nebo jej dokonce blokovat. Tím bychom naplnili jenom slova reklamy, kterou za naše peníze šíří světová media o naší vlasti. „Česká republika-země ve které se zastavil čas...“ To musel určitě vymyslet a schválit někdo s těžkou mentální poruchou nebo potřebnou kapsou. Ukažme mu, že nechceme být skanzenem Evropy.

Napadání rychlého konání v konkursních řízeních bude mít jeden základní důsledek. Rychlá řízení nebudou. Nikdo totiž nebude ochoten brát na sebe riziko, že jeho dobrá práce se dostane pod kontrolu těch, kteří jí nerozumí a nenesou žádnou odpovědnost jenom proto, že média tvrdí, že rychlost je podezřelá. Není to ostatně v naší zemi první příklad. Dodržování jízdního řádu je u nás tradičně řešeno zakalkulováním zpoždění k předchozím jízdním řádům a nikoliv opatřeními k jejich odstranění. Odstařující je příklad katastrálních úřadů a obchodních rejstříků, kde už nejde rychle nic, protože na existují psané i nepsané pokyny, že „co je hopem, to je čertem“. Reakce je jasná. Rychle nejde nic...

Já děkuji všem ze 6. kilometru za jejich ochotu rychlost a profesionalitu. Kdyby jednali jenom tak, jak by sami racionálně měli, tak jsem měl doma místo pojistné události možná dědické řízení. A viník...?! Na každého jednou dojde...

Přeji naší ekonomice a celé společnosti, tady i Vám milí čtenáři a sobě samému, co nejvíce těch schopných, odvážných a rychlých dobrovolníků i profesionálů. Přeji to i vládě...

Evropa a úpadek XX.

Napsáno 15. října 2004

Leží přede mnou text, v jehož záhlaví stojí, že se jedná o „S t a n o v i s k o pléna Nejvyššího správního soudu k výkladu vztahu § 64 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů a § 14 odst. 1 písm. i) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.“

V souvislosti s dnešním obsahem této rubriky, jej s laskavým pochopením redakce KONKURNÍ NOVINY přinášejí celý, protože se shodujeme v tom, že by tento výtvar orlů práva neměl být zapomenut nejen proto o čem vypovídá přímo, ale i proto, co říká nepřímo a to i těm, kteří mu nerozumí vůbec.

Mne samotného po jeho letmém přečtení napadlo hned, že zatímco heslem Evropské Unie je spojení „Evropa regionů“, pak heslem naší země může být směle „Česko soudních regionů“. Na první pohled je vidět, že i tak vysoce stabilní a jednoduchý paragraf, kterým „šedesátčtyřka“ bezesporu je, umožňuje po mnoha letech fungování hned několik výkladů v odpovědi na tak zásadní otázku, zda peníze náleží státu nebo poplatníkovi.

Jedním z klíčových údů státu je tu naprosto otevřeně hlášána a potvrzována existence regionálních jurisdikcí. Hned mě napadlo, co asi chudáci daňoví poradci, kteří v jedněch krajích při stejném postupu klienta ochrání, ve druhých ne a v dalších je to tak, jak se to zrovna hodí. Z mlhy mých iluzí se maně vylupuje obraz z filmu „Život a doba soudce Roy Beana“, kdy právem nedotčený trhan sedí před rozpadající se boudou, nad kterou se stkví firma „Právo za řekou Pecos“. Pamatuji se na dávné první přednášky pracovníků „Prognostáku“, kteří nám vykládali o trojím stěhování průmyslu. Za dopravou, za pracovní silou a za šedou kůrou...Že bychom se teď v nové „spontánní“ společnosti nového tisíciletí měli opravdu stěhovat za talárem?! Nebudou za chvíli v nabídkách zahraničním investorům i pojmy jako „příjemné regionální právní klima“?!? Možná ne, ale kdybych byl zahraničním investorem, tak bych se takhle právně rozverné zemičce zdaleka vyhnul! Ještě, že je v ní tolik potřebných významných a mocných, takže korupce nakonec smyje všechny hranice, o těch právních ani nemluvě,...

Pro mne jako daňového amatéra je to celé „Stanovisko“ nějaké pomotané a tak jsem se pokusil to pro sebe rozebrat. Situace se mi rozpadla do několika málo variant. Nahlédněte se mnou:

1. úpadce při prohlášení konkursu eviduje daňovou pohledávku (FÚ dluží úpadci)
 - 1.1. po 1. zdaňovacím období v konkursu má daňovou povinnost - *FÚ vrátí starou pohledávku, pokud SKP řádně zaplatí svůj závazek. Pokud SKP nezaplatí, FÚ se uspokojí z pohledávky(přeplatku), kterou evidoval před prohlášením konkursu*
 - 1.2. po 1. zdaňovacím období v konkursu má opět nadměrný odpočet - *FÚ vrací přeplatky úpadci, je to jeho povinnost ve smyslu §64 zákon č. 337/1992 o správě daní a poplatků(dále SDP).*

2. úpadce při prohlášení konkursu eviduje daňový nedoplatek (úpadce dluží FÚ)
 - 2.1. po 1. zdaňovacím období v konkursu má daňovou povinnost - *SKP tuto povinnost řádně uhradí a světe div se - tato úhrada padne na starý nedoplatek. Tak že zpeněžil majetek a zpronevěřil DPH. Nebo jinou daň. DPH, kterou SKP inkasoval v ceně za zpeněžený majetek je pořád neuhrazena a on nic nemá.*
 - 2.2. po 1. zdaňovacím období v konkursu má přeplatek - *FÚ tímto přeplatkem zaplatí dluh vzniklý před prohlášením konkursu a nic nevrací.*

„Stanovisko pléna NSS“ se opřelo o to, že nárok na vrácení nadměrného odpočtu je institutem finančního práva a není předmětem občanskoprávních vztahů. Nemůže tedy náležet do majetku tvořícího konkursní podstatu a jako takový tudíž být zahrnut správcem do konkursní podstaty

To je dobré, ale co bude dál se závazkem k FÚ? Pohledávka není v konkursní podstatě, ale závazky vůči FÚ z výnosů nebo z podstaty musí SKP uhrazovat bez jakéhokoliv omezení.

Když vezmu extrém, který napadne kdekoho, tak pokud závazek k FÚ je třeba 10 miliónů a šikovný exekutor ve smyslu ustanovení SDP uplatní institut příkázání pohledávky(chraň nás Bože před iniciativou duchem prostých), tak by byl celý konkurs pouhou zbytečnou samohanou.

A další extrém z druhé strany. Vyjděme ze situace v bodu 1.2. a SKP tvoří v každém zdaňovacím období odpočty. Peníze, které FÚ vrací SKP nepatří podle tohoto stanoviska do podstaty. Ptejme se s Janem Nerudou „Kam s nimi?“ ke dni ukončení konkursu?

Řešení, které se mě, "amatérovi", nabízí, je velmi, velmi prosté:

Vytvořit dva pytle, byť možná každý s malým čertíkem.

Prvním je daňový účet poplatníka, který se uzavře ke dni vstupu do konkursu (bude v něm buď pohledávka nebo závazek k FÚ).

Jako druhý pytel si po vstupu do konkursu FÚ založí nový účet pro úpadce. SKP začíná s čistým štítem a spravuje odvody a přeplatky tak, aby na konci zbylo i veřejné finance. Nevytváří za svého působení dluh a neokrádá na úkor státu věřitele. Pokud na tomto účtu na konci něco zůstane, uhradí tím dluh vzniklý před vstupem do konkursu a nerozdělí ho věřitelům. To vše za předpokladu, že přijmeme tezi, že to celé „veřejné“ nepatří do podstaty.

„Jak jednoduché“, říká si "amatér daňář" ve mně „a navíc netřeba protichůdných stanovisek Nejvyššího správního soudu.“

Nebyl bych to ale já, abych si nerýpl. Je tu ještě jedno řešení.

Když do konkursní podstaty nepatří závazky vůči FÚ v situaci, kdy proti nim stojí povinnost FÚ vracet přeplatky, tak budme alespoň důslední a tvrdíme, že do ní nepatří nikdy. To znamená, že stát se prostě z podstaty neuspokojuje vůbec. Co může, ať si vezme, či respektive, ať nic nevrací, dokud se neuspokojí, ale když nemá co vracet či spíše nevracet, tak ať nestojí v řadě vůbec a nenatahuje ruku.

Dnešní daňový zásah do konkursů posvěcený „Stanoviskem NSS“ již prakticky znemožnil jakékoliv provozování podniku v konkursu a vyloučil restrukturalizace všeho druhu. Možná je na čase přistoupit i k podobné ostré preferenci zástavních věřitelů(slyším potlesk z bankovních lavic) a můžeme celé to hemžení kolem konkursů odpískat. Nechci se rouhat, ale snad by to pomohlo více než plácání se v novelizacích novelizací, které narážejí na partikulární zájmy. Prosté a jednoduché „větší bere“ by mohlo učinit našim pokusům o nastolení spravedlnosti v konkursním řízení v České republice "zemi soudních regionů, ve které se zastavil čas", učinit na dlouhý čas přítrž a vyvětrat už dávno nejen zatuchlý vzduch. Možná, že i podobenství o chlévech Augiášových by se šiklo...

Na tomto místě je třeba připomenout skutečně mimořádnou pozornost a úsilí, které věnuje nápravě těchto absurdit KSKŘI v ČR a to za široké podpory jednotlivců z branže, stejně jako ostatních profesních organizací. Toto úsilí trvá již několik let, ale popravdě řečeno přes dílčí úspěchy je možné konstatovat, že stát stále tahá za delší a delší konec. To by bylo konečně v pořádku, od toho tu stát je. Jen by neměl zapomenout, že když chce někoho tahat na provaze, tak ten druhý musí být buďto svázaný a přivázaný a nebo se musí mít alespoň za co držet. Poslední kroky státu a jejich výklad

směřují nezadržitelně k tomu, že stát se svým celým provazem zůstane nakonec sám. Jen, aby nebyla v dohledu nějaká větev....

Snaha o nápravu je směřována opakovaně jak do Parlamentu ČR, tak na příslušná ministerstva. Myšlenky, se kterými přichází jménem nespravedlivě postižených KSKŘI v ČR má mnoho zastánců doma v odborné veřejnosti i politické sféře a rovněž v zahraničí, kde odborníci jenom kroutí hlavami. V dnešní době je však jen velmi obtížné něco rozumného prosadit a v českém daňovém absurdistánu, který úpí mimo jiné pod následky katastrofálního eurozákona o DPH, to platí dvojnásob. Zastávat se jakýmkoliv způsobem správců konkursních podstat se dnes, v době výkřiků mediálních všeználců, také příliš nenesí. Nicméně ve Sněmovní ulici i v KSKŘI se říká, že prý nyní opět svítla naděje...

Jenže, čeho se můžeme dočkat od státu, jehož věrozvěsti s vážnou tváří tvrdí daňovým poradcům, že internetová kavárna včetně počítačů se má odepisovat jako stavba a to asi padesát let. Proč prý ne, když jsou počítače zastrčené do zdi. To ovšem platí jen a pouze pro právnické osoby. Fyzické osoby neodepisují počítače vůbec, neboť pro ně je počítač souborem věcí movitých s jednotlivou cenou pod určitou mezí. A je to...!!!

To jsem si nevymyslel, na takovou hloupost bych nemohl přijít. Tu napsal život sám...

Evropa a úpadek XXI.

Napsáno 31. října 2004

Musím říci, že jsem na svoji poznámku na téma prověřování soudců a plošného útoku na jejich nezávislost očekával různé reakce, ale ta, kterou mne obšťastnil čtenář z Hradce Králové, který si navíc před svým jménem uvádí JUDr., mne přesvědčila, že poměrně ostrý tón mé rubriky byl v tomto případě naprosto na místě.

Reakce pana doktora totiž poměrně přesně odrážela současný stav, kdy je vytvářena široká společenská poptávka po odhalování různých nepřátel pokroku a veřejného blaha. Ve jménu kohokoliv a čehokoliv jsou napadáni tu podnikatelé, tu lékaři, tu učitelé a samozřejmě policisté. Vzpomenout na tomto místě správce konkursních podstat by bylo nošením sov do Atén, samovarů do Tuly nebo po našem dřeva do lesa. Je naprosto samozřejmé, že občan má právo kritizovat a napadat kohokoliv a jakkoliv. Opravňují ho k tomu zákony i mezinárodní závazky naší země. Nicméně masivní plošné zpochybňování činnosti soudců a soudů, to je přece jenom jiný balet. A vůbec nejhorší je, když se k tomu propůjčují politici představující ostatní dva pilíře státu. Tedy moc výkonnou a zákonodárnou. O médiích nemluví...

Já osobně si vůbec nemyslím, že soudci stojí mimo jakoukoliv kritiku. Dokonce jsem panu ministrovi Němcovi sám poslal jeden naprosto konkrétní námět k prověření jednoho naprosto konkrétního podivuhodného příběhu konkursního řízení. To však neznamená, že budu žádat zvláštní komise mimo řádnou inspekci a že budu volat v médiích po konci soudcovských rejdu. Bylo by to nejen nespravedlivé, ale i hloupé. Ochrana nezávislosti toho pilíře státu, kterou představuje soudní moc a její rozhodování, je pro mne úhelným kamenem mé smlouvy se státem. Je psáno v preambuli naší ústavy, že: „My občané České republiky...“ tedy i já a čtenář z Hradce Králové jsme si dali do vínku našeho státu nezávislou soudní moc. Tuto moc vykonávají lidé. Jsou to jedni z nás. Bylo by naivní očekávat, že jsou lepší než my... Bylo by přímo nebezpečné, kdyby si totéž mysleli oni o nás.

Je zvláštní, že nikdo nezpochybňuje uspořádání výkonné nebo zákonodárné moci. Jistě, předmětem kritiky jsou osoby i výkony, ale ještě jsem neslyšel, že by 99 bylo více než 101. Nebo, že vládu má sestavovat ten poražený ve volbách nebo dokonce lid prostřednictvím referenda. Máme prostě ústavně zakotvenou zastupitelskou demokracii určitého typu a je to. Každému je jasné, že se to dá změnit jenom širokou diskusí, která vyústí ve shodu nad novým uspořádáním věcí tak, že nesouhlas bude spíše extrémem. Ústavu nelze změnit ani když existuje aritmetická ústavní většina. Je to podmínka sice nutná, ale daleka ne postačující. A v té naší ústavě je i uspořádání a princip nezávislosti

soudní moci. To ovšem nikomu nebrání hledat neustále klacek na ty, na které se apriori mocensky nemůže.

Rád bych tady připomenul v minulosti tolik časté útoky proti profesním komorám, radost z prolomení mlčenlivosti advokátů, auditorů a daňových poradců. Ovoce z tohoto stromu na sebe nedalo dlouho čekat. Dnes nám může pan policejní prezident klidně sdělit, že si bude odposlouchávat koho chce a ten kdo nic neprovedl, že se nemá čeho bát, a je to v pořádku. To, že dnes si tím, že nic neprovedl, může být v právní džungli jistý opravdu málokdo, je nabíledni. A to je tu ještě taková drobnost jako právo na soukromí. To však nikoho moc nezajímá. Vždyť máme Úřad na ochranu osobních údajů, či jak se to jmenuje, a basta. Výsledkem jeho mnohaletého snažení je omezení práv vrátných v budovách, ale opět zase a jen pouze soukromých. Státní výkonná i zákonodárná moc velice programově ignorují rozhodnutí třetího soudního pilíře státní moci a pokládají je často za obtěžování či zdržování v prosazování veřejného blaha. Nelze se pak divit občanům, byť i s právním vzděláním, že si myslí o soudech a soudcích totéž a ptají se nahlas, kdy a kdo že s těmi žábami na prameni v černých talárech někdy někdo zatočí nebo alespoň zatřese.

Řádky, které napsal již zmíněný čtenář z Hradce Králové, jsou velmi zřetelným odrazem společenské atmosféry v naší zemi. Ta není příliš dobrá. Je v ní více paranoidního hledání viníků čehokoliv, než by bylo zdrávo. Bez viníka nelze žádnou věc uzavřít. Šetří se cokoliv, kdokoliv, kýmkoliv, jakkoliv a pro cokoliv. Šetří se i dávno vyšetřené znovu a znovu. Ruský ministr zahraničí nám slíbil otevřít archivy z roku 68 a my v nich nebudeme hledat poučení, ale slibujeme znovuotevření procesů s Jakešem a spol. Neřeknu žádné tajemství, když uvedu, že vstup vojsk nebyl reakcí na odkudsi náhle vzešlé Pražské jaro, ale dlouhodobě zamýšleným vojenským krokem Sovětského Svazu na západní hranici jeho impéria. Představa, že světovou velmoc k tomuto kroku legitimoval jakýsi dopis nebo jiný projev vůle provinciálních podkrálíčků, je natolik směšná, že bychom to snad ani neměla říkat nahlas. Nicméně naděje, že se zase pokusíme někomu šlápnout na krk, umírá poslední a je zdrojem štěstí pro všechny, kdož ho neumějí vidět a nacházet jinde.

Čtenář rovněž vyslovil názor, že můj text lze interpretovat příslovím o postřelené huse, tedy, že jsem zřejmě zhrzený soudce. Navíc se zhrozil nad tím, že jsem se nepodepsal a nepřímo tak označil můj článek se značkou (zak) za anonym, což ho automaticky odsunulo do kategorie podezřelého škváru.

Rád bych zmíněnému čtenáři i všem ostatním, kteří tak rádi poslouchají o pronásledování těch druhých, připomněl fragmenty posledního dopisu, který zanechal německý novinář v období vrcholné moci Adolfa Hitlera v cele smrti: „Když odváděli blázny, mrzáky a homosexuály, mlčel jsem. Když odváděli komunisty a sociální demokraty, mlčel jsem. Když odváděli Cikány, Židy a všechny, kdož byli jiní nebo byli proti, mlčel jsem. Když odvádějí mne, není nikdo, kdo by křičel...“

A pro pořádek. Jmenuji se Ladislav Žák, jsem léta členem redakční rady Konkursních novin a má životní dráha je zachycena na www.zaking.cz. A na samý závěr tohoto jedenadvacátého dílu rubriky Evropa a úpadek říkám jasně. Ač nejsem soudce, jsem potrefená husa. Je totiž pravdou, že zpochybňování nezávislosti soudní moci je zpochybňováním ústavních principů a tedy zpochybňováním svobody nás všech. My všichni bychom se měli cítit potrefeni. Je velmi smutné, že někteří z nás ještě přikládají polínka...

Ale to už je taková hezká česká tradice!

Evropa a úpadek XXII.

Napsáno 13. listopadu 2004

Vánoce jsou tady...To bylo to první, co jsem si pomyslel, když mi při nevinném sobotním zcela nevánočním nákupu ukradli mobil. Obchodní dům je nedaleko mého bydliště a já jsem potřeboval několik krabiček, abych do nich uložil nepořádek z nástěnné dílničky, která mne provází po mých bydlištích bezmála již čtvrtstoletí. V poslední době však byla postupně zanášena drobnostmi, až jsem se bál ji otevřít, aby to na mne všechno nevypadlo. Jakmile okolí zjistilo, že dílnička se již neotvírá, umně z ní vytvořilo věšák na všechno možné a posléze mí milí spolubydlící zatarasili i přístupovou cestu k dílničce a posléze i celou komoru ve které visí nepotřebnými předměty, které by se tam nikdy nenavršily, kdyby byla bývala dílnička funkční. Zkrátka a dobře, kdybych řešil před lety problém několika šroubků a hřebíčků navíc, nemusel bych dnes bojovat za přeměnu komory ze skladiště na zpět na funkční místnost. Údiv mého okolí nad tím, že jsem nezapomněl na to, že pod závalem je dílnička, která mimochodem sloužila celé domácnosti, neboť já nejsem žádný kutil amatér, byl skutečně nestrojený a po vyslovení mého přání, aby z komory zával zmizel, se nestalo vůbec nic. Navíc po podniknutí pokusu o odstranění závalu vlastními silami jsem byl osočen ze zavádění nových pořádků a bylo mi zdůrazněno, že v komoře je pořádek, ale já že ho nevidím nebo nechci vidět nebo ještě hůře, nejsem schopen vidět. Stupňoval jsem svůj tlak a posléze jsem vyslovil přání, že bych chtěl od Ježíška pořádek v komoře. To byla silná káva a onen kýžený stav nastal. Po pravdě řečeno, měl jsem v záloze už jenom nepřátelské převzetí komory do vlastních rukou a potom pořádek jako poslední přání, ale fingovat umírání ani umřít se mi moc nechtělo. Nicméně jednoho krásného sobotního poledne jsem se probudil a přede mnou visela v komoře dílnička tak, jak jsem ji neviděl možná už 8 let. Bál jsem se ji otevřít....

Vyvalily se na mne věci, o kterých jsem vůbec netušil, že ještě existují. Shledal jsem se se spoustou starých známých a rodina konstatovala, že bych si to měl uklidit. Poučil jsem její příslušníky, že bez dalších prostor a krabiček to nepůjde, neboť míra chaosu a nepořádku překonala možnosti disponibilního řádu jej pojmout a dále jsem citoval Einsteina v tom smyslu, že problémy se nedají řešit metodami, díky kterým vznikly. Rodina ustoupila, já jsem ji odvezl na cirkusové představení a já vyrazil obchodu pro další krabičky a přišel jsem tam o mobil....

Proč o tom píšu. Necht' mi věřící jako laikovi prominou, ale já v tom vidím podobenství. Po osmi letech nemohu uspořádat dílničku tak, jak vypadala před 8 lety, mimo případ, že bych chtěl otevřít malé muzeum své dílničky. Je prostě nová doba. Pro dílničku přibýly nároky metody i předměty. A ty je třeba uspořádat jinak. Do staré krabice je už dostat nemůžu. Nemohu si také ponechat všechny věci staré, byť bych je měl moc rád. Minimálně musí na nějaká méně významná místa. Je to jen 8 let a jde

o takovou jednoduchou prkotinu, jako je nástěnná dílnička. Kolik věcí u nás konzervujeme a sušíme daleko déle a potom se divíme, když je nemůžeme uvést do života i když jsme je opravili a zrekonstruovali, že vypadají ještě daleko lépe než tenkrát, když ještě k něčemu byly. Snad nejkrásněji to v závěru své pohádky O Palečkovi píše Jan Werich, když tvrdí, že jeho Paleček by byl do dnešní doby moc velký.. nebo naopak moc malý. Dnešní Paleček, že by měl být malý jako atom nebo naopak velký jako atomová elektrárna. Poslouchal jsem ta mistrova slova na desce Fimfárum, když jsem byl malý a gramofonová deska suplovala v době mých dětských nemocí a stonání a nižší gramotnosti k smrti unavenou maminku a babičku s dědečkem. Jsou stará padesát let. Ta slova a poučení z nich mne vedly celým mým profesionálním i osobním životem. Ta slova vyjadřují neuvěřitelně hluboké souvztažnosti a vazby života a jeho evoluce. Jsou doslova šémem či živou vodou pro evoluci nepřeborné řady systému, ty sociálně ekonomické z nich nevyjímaje.

Dnešní svět je úplně jiný než ten, který jsme opustili v listopadu 1989. Je opravdovou katastrofou pro celou naši společnost, že se v ní stále dopřává tolik sluchu těm, kteří rekriminují to, co se stalo před patnácti, třiceti pěti, padesáti a více lety a ještě tvrdí, že dokud se nedozvíme pravdu, tak budeme žít dnes ve lži. A že dokud se nevypořádáme s minulostí, tak vlastně tady dnes žijeme jaksi provizorně. Je to skutečně do nebe volající hloupost. Už i moderní matematika, která se jen velmi pomalu vysvléká ze svěřací kazajky osvícenské pýchy počínající Isaacem Newtonem a končící Davidem Hilbertem, je dnes připravena dokumentovat, že pravděpodobnost výběru možných budoucích stavů v daném bodě nestability přímo závisí na kvalitě a formě trajektorie po níž systém do bodu nestability dospěl. Zároveň jednoznačně postuluje nutnost existence komplexity takového systému, kterou definuje jako nelinearitu doprovázenou nevratností v čase. Je příznačné, že jako první kopl hrdým matematikům přesvědčeným o universalitě matematiky a existenci totální dokazatelnosti všeho z jednoduchých axiomů, které jsou jasně v souladu s realitou, brněnský rodák Kurt Gödel již v roce 1931. Ve své geniální práci o nerozhodnutelnosti nade vší pochybnost ukázal, že v každém složitějším logickém systému existují pravdivé výroky, ke kterým nelze dojít od základních axiomů a naopak.

Výběr z možných budoucích vývoju společnosti je tedy jednoznačně dán cestou, kterou společnost do dnešního dne dospěla a nikoliv nějakými scénáři z trezorů tajných služeb nebo dokonce existencí mrtvého studenta Šmída, jak se nám v minulých dnech snažili nakukat smutní rekové 17.listopadu... Kdo si myslí, že manipulováním s minulostí může ovlivnit přítomnost a budoucnost, ten se hluboce mýlí a vytváří tak jenom sobě i druhým nebezpečný svět manipulativního klamu, který ovšem leží mimo realitu života.Možná, že se ukájí filmem Zítřa vstanu a opařím se čajem nebo poněkud sofistikovanějším MATRIXem. Odpověď na tyto manipulace daly i nedávné volby, které byly mimochodem naprosto jasným hlasem pro reálnou změnu daleko více než hlasem pro ODS nebo proti ČSSD, jak se nám snaží politické strany a na nich zcela jistě nezávislí politologové namluvit. Kdo jí dokáže nabídnout, ten bude vítězem voleb parlamentních v roce 2006. 17 let po 17. listopadu 89 tak bude stát česká společnost opět na rozcestí...

A na závěr samotný se vrátím ještě k jedné souvislosti a podobnosti, které mne napadlo nad novým uspořádáním mé domácí dílničky. Skutečné dnes již nelze láhat nový úpadkový zákon tak, aby byli spokojeni všichni. Musíme se smířit s tím, že to bude muset být úplně jinak...A mimochodem v tom mobilu byla uložena čísla za posledních 10 let.Deset let mi všichni volali na jediné číslo...Bylo by krásné, kdybych si mohl říci: Stačí jeden kapsář a je tu nová doba!

Evropa a úpadek XXIII.

Napsáno 28. listopadu 2004

Advent je časem rozjímání před příchodem Vánoc. Já se v tomto čase pravidelně vracím k „ztrátám a nálezům“ uplynulého roku a zcela subjektivně a tedy i zbytečně se pokouším je bilancovat. Čím jsem starší, tím méně mi zůstává položek, které jsou výhradně „nálezem“ či „ztrátou“ v oněch příslovečných sloupcích „má dáti“ a „dal“. Spousta věcí je v obou sloupcích a některé jako by byly nepojmenovatelné a volají po vlastním sloupečku nazvaném pracovně „možná jo, možná ne“ nebo prostě „...nevím...“ Kde jsou ty sladké časy, kdy mi to bylo jasné jako facta a věci šedé jsem strkal do položky „černá“ nebo „bílá“ bez mrknutí oka!

V tomto roce v září to bylo neuvěřitelných 40 let, co jsem byl zvolen předsedou 1. třídy v ZDŠ Desná II a od té doby prakticky nepřetržitě řeším problémy těch druhých. Přebírám je často sám o své iniciativě (tedy možná se často pletu do věcí do kterých mi nic není) nebo je mi k nim různým způsobem udělována pravomoc a odpovědnost. Málokdy jsem dostal na starost něco nebo někoho, kdo problémy neměl nebo to prostě fungovalo a pokud ano, tak mým úkolem bylo dosáhnout nějaké změny, tedy nutně toho, že problémy nastaly a věc nefungovala. To nutně poznamenalo již v mladistvém věku mou duší natolik, že jsem pochopil že krize je standardní, přirozeně nastávající stav, který skýtá netušené možnosti rozvoje. A tak řečeno slovy nehledanými, se průser stal mým životním druhem...Rád bych dodal, že výše uvedené není nijak myšleno jako jakékoliv hodnocení nebo dokonce chvála. Je to prostá informace o způsobu mého uvažování a zřejmě i existence.

V rubrice ztráty mi v posledních týdnech vyskočila velká položka Vysoké Tatry. Mám Tatry hrozně rád. Váže se s nimi dlouhá řada krásných vzpomínek od dětství až do současnosti. 35 let jezdím do Tater odpočívat, pracovat nebo jimi jen s malou zastávkou projet a prostě se pokochat. Vichřice prý Tatry zničila. Hovořilo se o katastrofě. Padlo tolik lesa, že se jinde na Slovensku už nemusí těžít. Katastrofa, krize, šok...Pojďme se na to podívat trošičku jinak. Jsem hluboce přesvědčen, že kdyby nedošlo k této přírodní katastrofě, tak by se v Tatrách nikdy nemohlo začít se změnami, které tolik a tolik potřebují. To první, co je hyzdilo, byl ten hrozný prvorepublikový smrkový porost, který byl nejen ošklivý sám o sobě, ale navíc bránil ve výhledu na Tatry i na údolí. Víím o čem mluvím. Pocházím z Jizerských hor a zažil jsem zkázu tamních lesů, která by nikdy nebyla tak totální, kdyby se nejednalo o les vysazený účelově z nejrychleji rostoucích smrků jako potenciálního budoucího paliva pro sklářské hutě. Proto dobře víím, že zdravý les vypadá různě, ale nikdy jako nyní padlá tatranská monokultura.

Několik hodin silnějšího větru, který se měl kam opřít, vyvolal dominový efekt a rázem je po problému. Trochu to připomíná dopady ekonomických změn v devadesátých letech do trochu uměle a účelově industrializovaného Slovenska. Ač modernější a zdánlivě silnější hroutil se slovenský průmysl podobně jako tatranské smrky. S více zdevastovaným, ale daleko pestřejším a různorodějším českým průmyslem s bohatšími a tradičnějšími vazbami to přes poctivou snahu politických věrozvěstů zaklepalo, sem tam se nějaký ten solitér zhroutil, ale celkově se dá říci, že po patnácti letech se je opět na dívat a průmyslové podniky jsou znovu zdrojem jistot nejen jejich zaměstnanců, ale i státního rozpočtu.

Ted' se prostě musí polomy vytěžit a je prostor a to doslova a do písmene k tomu aby nastal rozvoj, který bude odpovídat úrovni poznání 21.století. Nejde o to znovu všechno zalesnit. Kvalita porostu by měla jednoznačně převážit nad kvantitou. Vzniknout by měl prostor pro nové volnočasové i ekologicky nenáročné ekonomické aktivity, tak, aby byla zvýšena turistická atraktivnost Tater i mimo vysokohorské pásmo a odstranila se sezónnost. Také proto, aby se do Tater vrátil normální občanský život normálních lidí a ne sezónních zlatokopů. Zkrátka a dobře vichřice dala horám i lidem šanci, aby se vymotali z bludného kola rozvoje a ochrany, které se již mnoho let točí naprázdno ke škodě všech. Nenapiši nic nového, když uvedu, že v tomto případě je krize a následná katarze vysloveně blahodárná a veškeré řeči o tom, že se možná dalo udělat jinak jsou plané. Na ochraně monokulturních lesů, pohrobků pomýlených představ našich předků o budoucí struktuře palivové základny, již skončil ne jeden rozumný návrh a jejich postupné kácení a nahrazování původnějšími smíšenými kulturami jsou terčem útoků ekologů i „ekologů“. Vrcholovým nápadem těchto mudrlantů je to, že postupným pádem monokulturního vysokého lesa vznikne původní prales. Ani ten nejkrásnější domácí pes se později nestane mrtvým lvem a ani jeho kůže netvoří před krbem ten správný dojem. Ale u lesa tomu věří leckdo, MŽP nevyjímaje.

Právě jsem si v rozhlasu poslechl paní ministryni zdravotnictví, která reagovala na kritiku své koncepce zdravotnictví tím, že ji označila za „materiál na vysoké odborné úrovni, který zpracovala instituce, která k tomu byla zřízena, a k jeho pochopení, že je třeba určitého vzdělání“. V tu chvíli jsem si uvědomil, že proti působení této dámy v čele resortu, na kterém často závisí naše zdraví nebo dokonce život, a jeho důsledkům je vichřice v Tatrách opravdovým vánkem. Jak říkají kamarádi Slováci: „...oproti tomuto vyzerá aj gestapo ako ZRPŠ...“(Zväz rodičov a priateľov školy). Tvrdit při odporu odborné i laické veřejnosti proti mému názoru, že je tak dobrý, že ho oponenti nemohou pochopit, je stejné chucpe, jako u soudu po vraždě rodičů uplatňovat jako polehčující okolnost ten fakt, že jsem oboustranný sirotek. Myslím, že tady mám přes svůj pokročilý věk a zvyšující se tolerantnost a nerozhodnost, kterou mnozí úspěšně prezentují jako moudrost, naprosto jasno. Reforma zdravotnictví to je „ztráta“ jako hrom.

Často jsem se také vracel a stále se vracím k uvědomování si vzájemného chování lidí. Nedávno mne v metru napadla starší dáma a dokonce mne plácla přes ruku, když jsem chtěl zmáčknout čudlík, abych otevřel dveře vagónu a se synkem vystoupil. Křičela, že se to mačkat nemá, pokud to nesvítí(nebo svítí..., už jsem to zase zapomněl). Na jezdících schodech na mne štekala, že už je to tam přes rok a že jsem se to měl dávno naučit. Řekl jsem jí, že jsem z tak malé vsi, že jsme si tam ještě nevykopali ani kanalizaci, natož tak velkou díru, aby v ní jezdil vlak. Ale, že to nanesu v osvětové besedě a že nás může nějaký profesor z Prahy přijet učit jak mačkat v metru čudlík. Rovněž jsem vyslovil naději, že kdybychom byli u nás na vsi jen z poloviny tak chytří, jako je ona, určitě bychom už měli metro dříve než kanalizaci nebo alespoň elektronický metrodvevní trenažer...Poděkoval jsem jí za osvětu a poznámku mého synka, že tomu, co jsem říkal nerozuměl, ale že má pocit že jsem tu starou paní poslal do..., jsem nechal bez komentáře. Musím přiznat, že z úst té dámy slyňulo slovo „promiňte“.

Musím rovněž přiznat, že se sám přistihnu při tom, že po někom vystartuji jenom proto, že je prostě v daný moment takříkajíc na ráně. Je mi to hrozně líto, ale někdy je to prostě tak. Nedávno jsem poslal někam jakéhosi pouličního, docela sympatického průzkumníka s dotazníkem na pro mne naprosto utajené téma, protože jsem ho poslal daleko a daleko ještě než jsem se mohl dozvědět oč vůbec jde. Byl mladý, sympatický, strašně se lekl mé reakce a já si připadal jako idiot. Ale šel jsem dál a zanechal jsem pod svým obrazem v duši dalšího bližního pevné spojení: „...vůl jak lev...“ Nejstrašnější na tom bylo, že se mi hrozně ulevilo, spadl ze mne nahromaděný stres a v mé naštvané dušičce vyšlo slunce. Myslím na to už několik měsíců. Kolik krásných příležitostí každý den potkáváme a kolik jich ztrácíme, protože se neumíme zastavit a otevřít se . Kolik lidí vidíme každý den poprvé a naposled v životě...

Proto já osobně si o tomto adventu uvědomuji, že abych lépe využil dní, které mi zbývají, musím být vnímavější a pozornější k věcem a lidem kolem sebe. Snad mi to umožní lepe porozumět druhým nebo je alespoň pochopit. Na co jsem zatím rezignoval, to je pochopení nebo jen porozumění toho, co si k lidem dovolí naši politici. Protože takovou neúcta a ignorantství, to se prostě nedá slovem vypovědět ani perem vypsát...

Přeji všem čtenářům krásný předvánoční čas a mnoho krásného adventního rozjímání.

Evropa a úpadek XXIV.

Napsáno 11. prosince 2004

Na sloupku vedle mého počítače visí rozpis vydání KONKURNÍCH NOVIN a já jsem již podruhé společně s rubrikou Evropa a úpadek dorazil na konec stránky. Tento text uzavírá druhý ročník mých komentářů, jak někteří mí čtenáři říkají snad fejetonů, podčárníků nebo kurzív. Právě jsem se vrátil nikoliv z Hradu, ale z redakční rady KN a tam jsem slíbil, že se pokusím o ročník třetí. Zásadní je to, že ho budeme číslovat opět arabsky, přestože jsem navrhoval krásné řecké, hebrejské nebo dokonce mayské číselníky. Prostě jedna je jedna, a možná tak ještě „1“ se snese ale s různými alfami, alefy a dalšími znaky či obrázky se sžíváme poněkud hůře. Možná i zde je onen zakopaný psík obtížné komunikace v dnešním světě, kde informace a peníze začaly obíhat mnohonásobně rychleji a dál než pojmy, které je provázejí, a jejich vysvětlení. Používáme slova, která známe od kolébky, od dětství nebo od školních let a používáme je v komunikaci napříč generacemi, kulturami státy i světadíly a často se divíme, že prvotní souhlas nebo nesouhlas z druhé strany se často mění v opak nebo dokonce v trvalé nedorozumění. Před více než 60 lety napsal jeden velice moudrý Brit, že na Číně ho nejvíce překvapila okolnost, že na světě je miliarda lidí, pro které není bůh hodný vousatý stařec. Je až fantastické, co vše dnes o sobě víme, ale neméně krásné a nebezpečné je i to, jak málo tomu co víme, rozumíme a jak málo rozumíme jeden druhému. A to platí i o daleko bližších kulturách a tradicích než je ta za Velkou zdí.

Nerozumíme si ani v Evropě ani v transatlantické komunikaci, přestože se tyto vztahy a míru porozumění a spolupráce nebojíme vydávat za pilíř budoucího jediného správného demokratického světa. Příkladů je celá řada. Zvláště křiklavé jsou pojmy jako korupce, lobbying, ale i bezpečnost, odpovědnost, partnerství. To co někde znamená jasnou konkrétní věc vztah nebo hodnotu to jinde je pouhá floskule eufemismus, fráze nebo ironie pro označení opaku. Klasickým slůvkem je podnikání. Nejen v přeshraničním a mezigeneračním kontaktu má toto slovo a jeho odvozeniny odlišné významy. U nás stačilo patnáct let a toto slovo změnilo svůj faktický obsah hned čtyřikrát a na obzoru jsou další změny. Od nepřítele socialismu, přes naději kapitalismu, po zdroj standardní sociální stratifikace až k nedávnému plíživému původci neúspěchů růžových sociálních inženýrů a zítřejšímu ohrožení všeho a všech. Po šedesáti letech se sociální demokracie opět snaží, tentokrát bez nadšeného sloučení s komunisty, národ přesvědčit, že kdyby nebylo těch drobných soukromých potížístů, dovedla by roztočit kola... Tak jako kurs dolaru se pomalu a jistě přesouvá do oblastí, kdysi mu moudře SBČS a příslušným oddělením ÚV KSČ vymezených, tak i podnikání urazilo trnitou cestu od nepřítele „socialistického“ sociálního zřízení k nepříteli zřízených „socialistických“ sociálů....

Bylo by však příliš chtít po našich mocenských elitách, které se místo o úsporu veřejných rozpočtů perou o každou korunu pro rozvoj svých rodinných rozpočtů, aby něco takového vůbec zaznamenaly

nebo nedej bože reflektovaly. Vždyť jim trvalo půl roku než se začaly chovat tak, že bylo možno čerpat peníze z fondu PHARE. Neumějí ani poslat včas do Bruselu papíry na obchod s emisemi i když při prosazování znění zákona v Poslanecké sněmovně musel pan ministr sáhnout opravdu hluboko do pokladnice hodnot, o které se opírá křesťanská demokracie. Toto květnaté spojení použil předseda jeho strany, když vysvětloval, proč je v jeho straně korupce něčím naprosto neznámým. Já jsem se naopak se zahanbením dozvěděl z médií, že jsem dvakrát větší korupčník než průměrný Evropan a je mi stydno. Nikdo mi sice neřekl nic o tom, co pod slovy jako korupce a úplatek onen průměrný pětadvacetihlavý a minimálně padesátikapsový průměrný Evropan rozumí, ale vím že jsem na chvostu. Příště budu nosit úplatky po dvou anebo budu prosit korpumpovanou stranu, zda by nemohla předat úplatek i kolegovi. Tak bych se dostal na kýžených polovičních průměrných pět úplatků a byl bych ve středu, klidu a teploučku mé nové velké evropské rodinky.

Ne,ne. Nerozumíme si a možná si ani rozumět nechceme. Možná si ani rozumět nemáme nebo dokonce nesmíme. Vždyť na dorozumění vydělávají jen ti, co něco umí a umějí se domluvit,ale na nedorozumění vydělávají skoro všichni kolem. Některá nedorozumění jsou zdrojem takových příjmů, že případné porozumění by bylo sociální tragedií příživníků všeho druhu široko daleko. Takové porozumění mezi Západem a Islámem by znamenalo pro spoustu lidí opravdovou pohromu. Žádná obnova Iráku nemůže být takový byznys jako hra na válku o něj. A že umírají lidé?! Už poručík Hamáček říkal, že „ ...lidí je na světě jako čeho?! Jako....!“ A v době, kdy jsme do světového žargonu pojalí za vlastní pojem „humanitární bombardování“, přičemž se nemyslí shazování humanitární pomoci z letadel, ale ničení tisíciletých lidských sídel a tisíců lidských životů lhostejno kde na světě, je taková námitka skutečně neklamným znakem občanského a politického nedochůdčete. Až mě mrazí při představě, že by takový Usáma bin Ládín, ta moderní klekánice (pod plachetkou osoba) , kterou straší velcí bratři malé občánky na přelomu tisíciletí, najednou tak nějak umřela nebo jinak zmizela. Naštěstí se to nestane a já věřím, že Usámu čeká život věčný nejen v náruči Alláhově, ale i v mediálně politické kuchyni Západu a dočká se ještě mnoha remake, dokud se tenhle týpek moderního strašidla neokouká a nevyčerpá tak jako jeho předchůdkyně z pera Karla Jaromíra Erbena.

Nicméně naděje umírá poslední a já věřím milý čtenáři, že nás snad čeká přece jenom chvíle porozumění při čekání na Nový rok 2005 a zejména v jeho prvních hodinách, kdy bude naše touha si nerozumět poněkud ochromena posledním nekolokovaným lihem a třesku rychlých špuntů dáme zapomenout na rozdíly všeho druhu. Já sám se budu snažit ve své rubrice psát o významu slov důležitých pro naše vzájemné porozumění a to nejen v oblasti konkursů, insolvence a krizového řízení.

Přeji vám všem krásný Nový rok 2005 a hodně zdraví, štěstí, osobních i pracovních úspěchů v nadcházejícím roce, který jako první strávíme celý celičký jako institucionální Evropané. Ovšem, pokud se nám tu naši drahou a námi všemi milovanou Evropskou Unii nepodaří do konce roku rozvrátit...

ROČNÍK 2005

Evropa a úpadek 01/2005

Napsáno 25. prosince 2004

Ježíšek splnil své poslání a pod stromečkem je jako vymeteno. Pomalu tam usedá prach a začíná onen kouzelný klid Vánoc. Před námi je rok 2005. Až budete číst tyto řádky, budeme mít za sebou první pracovní týden a možná něco k tomu. Dvě procenta našeho času v tomto roce, vymezeného nám tradičně jedním oběhem naší planety Země kolem své hvězdy Slunce, budeme mít definitivně za sebou. Jsou to jenom dvě procenta nebo celá dvě procenta nebo dokonce už dvě procenta?! Jak kde a jak pro koho.

Je pravdou, že takto o jednom týdnu uvažuje málokdo. Je to možná i proto, že už 15 let je národu vymýván mozek v tom smyslu, že plánování čehokoliv je podobný zločin jako v kostele pískat nebo běhat po mešitě v kanadách a to i v kanadách pouštního stříhu a barvy. Takové plánování to je dýka do zad onomu neviditelnému kouzlu neviditelné ruky trhu, která vše řídí a reguluje a ten kdo plánuje, ten se jenom bolestivě brání spočinout v její náruči. Musím se přiznat, že stejně jako nejsem zastáncem plánování všeho a za každou cenu a nebyl jsem jím ani v dobách, kdy neviditelná ruka trhu byla prokleta a odsouzena k věčnému zapomnění, tak dnes mne při pohádkách o síle neviditelné ruce trhu stále více napadá pohádka jiná a to legendární Andersenova o nových, leč neviditelných šatech císařových. Občasný výkřik o tom že císař je nahý však bohužel zaznívá nejhlasitěji z rudého koutku naší politické scény a to pro většinu národa neomylně znamená to, že císař má šaty jako od Versaceho.

Názor, zcela přirozený, totiž, že stejně jako vše nelze naplánovat, tak vše také nelze ponechat oné neviditelné ruce, je dalším těžkým prohřeškem, protože v naší zemi i malé dítě ví, že žádná třetí cesta není a pokud ano, tak vede buď do pekel nebo ke dokonce rovnou ke komunismu. Jen se mnou otřásl, že jsme ještě nezakázali dětem Třetího prince a pánům Čechovovi a Lou Fanánkovi jejich Tři sestry. To už vůbec nemluvím o zločinných rejdech třetího nejmladšího synka chudých rodičů, přítroublého Honzy. Co on už všechno dokázal jako třetí alternativa k těm dvou předem jasným...Ještě, že je to jen pohádková bytost. Ale stejně by se měl zakázat. Plete nám to hlavy a ještě by se mohl někdo uřeknout a co potom. I kdyby to nakrásně myslel upřímně, nebylo by mu pomoci....

Byl bych rád, abychom si uvědomili, že ona dvě procenta času v roce jsou vlastně klíčová a že mezi dvěma vydáními našich KONKURSNÍCH NOVIN uběhnou ta procenta čtyři. V těchto číslech nebo mezi nimi se pohybují veškeré růsty všech možných i nemožných ukazatelů v ročním nebo meziročním vyjádření. Ztrátu času v tomto rozměru v rámci národní ekonomiky ať již nastane kdykoliv, jednotlivě či kumulovaně, už prostě nelze v průběhu roku dohnat a už vůbec ne předejít. Na hladkém chodu odvětví, ve kterých se počítají hodiny a dny a týden je věčností, stále ještě závisí převážná většina našich aktuálních a zejména budoucích požitků a to i přes to, že jsme stále přesvědčováni o tom, že obory jako průmysl, stavebnictví, zemědělství ale i celá řada drobných výrobních činností je cosi, co nám tu zanechal komunismem zdevastovaný režim a ekonomika a kdyby toho nebylo, tak už jsme všichni alespoň makléři, servicemani, manažeři, salesmani, zástupci, poradci nebo alespoň prodavači

nebo domovníci...To, že toto štěstí dosud nenastalo, je výsledkem tvrdošíjného odporu blouznivců, kteří přimknuti ke svým komínům stále vyrábějí a znečišťují životní prostředí.

Pro nás, kteří se pohybujeme ve světě krizí insolvence a bankrotů má čas úplně jiný rytmus a cenu. Často jsme hrdiny okamžiku, často už je na vše úplně pozdě, někdy se nedá dlouho dělat vůbec nic. Svět pravidelnosti, opakujících se výrobních taktů a rytmů je pro nás a naše okolí většinou vzpomínkou a někdy zůstává snem. Pro mne osobně je největší odměnou, když se podaří takový výrobní rytmus obnovit a když se z továrního komína začne opět vesele kouřit a to nejlépe nepřetržitě na vztek ekologům, kteří si neuvědomují, že les nevoní tak silně proto, že tovární komín nekouří, ale především proto, že se nekouří z komínů a zejména z hrnců lidí, kteří žijí kolem. Nepovede se to každý den a asi ani každý rok. Mně se to v loňském roce povedlo a jsem moc a moc rád. Jsem přesvědčen o tom, že bychom měli naši práci hodnotit i podle toho, zda jsme využili všech možností jak obnovit onen příslovečný kouř z továrního komína a vrátit lidem smysluplnou práci a do značné míry i pokoj do jejich rodin a životů.

Přeji vám, milí čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN, na úvod nového roku 2005 jen to nejlepší a navíc k tomu každému z vás alespoň malilinkatý úspěch. Ten se sice v Čechách na Moravě a ve Slezsku, nově řečeno v Česku, neodpouští, ale stojí to za to....

Evropa a úpadek 02/2005

Napsáno 9. ledna 2005

Jen málokterý den se nám podaří prožít, abychom nebyli konfrontováni s informacemi a něčích potížích. Ty potíže mají nejrůznější původ, charakter, průběh a samozřejmě i následky. Je samozřejmé, že pocit obklíčení potížemi je dílem médií, pro které je úspěch nebo odstranění potíží totálně nechutným informačním soustem. Na straně druhé je potíží skutečně více než dost a je kupodivu, že jsou zhusta pouze konstatovány.

Bylo by naprosto zbytečné zde připomínat, jak důležitým prvkem v řešení problémů a potíží je čas. V praxi krizového řízení až příliš často slyšíme, že už bylo na jakoukoliv účinnou pomoc pozdě. Nicméně kvalifikovaná pomoc krizových manažerů a to i jakkoliv včasná může být jen obtížně universálním lékem. Když jsem se začal shánět po něčem komplexnějším, musím říci, že jsem příliš neuspěl. Je samozřejmé, že vysokou míru kvalitního řešení problémů poskytují v rámci opravdu neuvěřitelně širokého portfolia svých služeb velké firmy, které byly dříve známy jako „Velká šestka“. Nevím kolik jich je teď, co je finanční skandály jejich klientů tak trochu „probraly“, ale není to podstatné. Tyto firmy mají ovšem své představy o své klientele a do nich se každý opravdu nevejde. Navíc i ceny nejsou právě lidové a hlavně ani tyto giganti nemohou garantovat relativně bezproblémový chod svých klientů.

Velice často mne napadá, proč státy, ten český nevyjímaje, které mají zvláštní komanda skoro na všechno a platí v nich tisíce osob, nemohou mít specializované úřady pro ekonomické krize v mikroekonomické sféře. Když to nedělá stát, tak se už ze zvyku dívám kolem sebe, zda se o něco podobného nepokouší spojenými silami soukromý sektor. Musím říci, že jsem hledal poměrně intenzivně, neboť jsem v případném úspěšném nálezu spatřoval potvrzení správnosti svého názoru, že je to už skutečně třeba a navíc je to asi doopravdy dobré, když do toho dává soukromý sektor peníze. A jak se říká, kdo hledá najde....

Na západ od našich hranic daly velké podnikatelské ryby hlavy a peníze dohromady a vznikla tam akciová společnost jménem PREVENT AG. Jak název napovídá a v tomto případě skutečně platí ono „nomen omen“, má se tento subjekt zabírat prevencí potíží a komplikací, které vznikají hlavně kriminalitou bílých límečků. V podnázvu této společnosti jsou slova „Strategic Integrity Consulting. To je obsahově samo o sobě velice zajímavé slovní spojení. O slově „integrita“ toho mnoho nevíme a dá se říci, že jeho obsah se u nás moc nenosí. Je latinského původu a „integer“ znamená nejen celistvý, celostní, úplný, ale i čistý, neporušený, zdravý, zachovalý, čerstvý, bezúhonný, nepodplacený, neposkvřený, poctivý ba i panenský. Tedy slůvko jistě podivuhodně významově bohaté leč zcela jasného významu. Když se podíváme na webové stránky této společnosti na adrese www.preventag.de, pak nalezneme velice zajímavou strukturu činností a oblastí jejich uplatnění. Za pozornost stojí i filosofie společnosti a neustálý důraz na prevenci potenciálních rizik. Policy and economic risk management, investigative due diligence, integrity control systems, information security, forensic accounting, investigation software, awareness and sensitivity training, to jsou jen některá hesla z anglické verze webu Preventu. Je to velice komplexní, zajímavé, současné a potřebné.

Slovan všude bratra má a tak netrvalo dlouho a podařilo se mi získat i zcela neoficiální informaci, která vypovídala o tom, jak se takový záměr „chytí.“ A kupodivu, mimo toho, že Prevent samozřejmě plní své poslání vůči svým zakladatelům, tak jinak, stručně řečeno, nic moc. Prostě pouhá prevence jako by byla málo a Prevent prý hledá i jiné činnosti, které by ho ekonomicky trochu víc táhly a zlepšovaly mu cash flow. Měl jsem najednou pocit bludného kruhu. Když se totiž ti, kteří měli jiné chránit, dají na samostatné podnikání, tak dříve nebo později začnou zneužívat informace nabyté pro ochranu svých klientů nejprve proti jejich konkurenci a poté možná i proti nim samým. A nakonec se Prevent, který se možná perspektivně bude přezdívat Prévet nebo Prevít, dostane sám do potíží, kterým původně čelil u svých zakladatelů a klientů. Velice bych si přál, aby to byla má soukromá paranoidní katastrofická vize, ale bojím se, že není.

Na straně druhé mi tváří v tvář tomuto stroji na integritu vystoupila do popředí zcela jasně úvaha, kterou pokládám v této souvislosti za klíčovou. Totiž, že svoji vlastní integritu si nemohu objednat, koupit a dát implantovat zvenčí. Integritu si musím sám vytvořit, uchovávat a chránit a to při respektování integrity těch druhých. Musí být mou součástí a mým nejvlastnějším zájmem s vlastní hlubokou vnitřní nefinanční hodnotou. Stejně jako vlastní bezpečnost nemohu postavit na ohrožování jiných, stejně tak jako má svoboda končí tam, kde začíná svoboda druhých. Věřím hluboce v to, že pokud zůstane Prevent účelovou organizací sloužící svým zakladatelům a pokud bude takových Preventů a zakladatelů více, pak je to cesta k lepšímu. Pokud se ale bude muset vyplatit v konfrontaci s kritériem Má dáti – Dal, vyjádřeném ve peněžních tocích s aktivním saldem na konci, tak se bude muset poohlédnout mimo okruh svých zakladatelů a džin opustí svou láhev...

Cenu prevence a náklady s ní spojené jen obtížně stavíme proti konkrétním výnosům. Jeden manažer významné nadnárodní společnosti mi doslova řekl: „Ten chlap na rampě, který dohlíží na to aby se tam nekradlo mě stojí ročně 10 000 dolarů a zachytí krádeže tak za 500...Tak mi řekni, jak mám relevantně zachytit, to, co by se ukradlo, kdyby tam nestál...“ Protože to bylo v Čechách, tak jsem sdělil, že při šikovnosti zlatých českých ručiček se mu a druhu zboží, které sleduje, se mu těch 10000 USD vyplatí mnohonásobně, ale on se jen uštvane podíval a žádal o kolonku v účetnictví, kam by to napsal. Bohužel, evropské standardy pro drobné krádeže na rampách nemáme a galérka vlastní statistiky nevede. Tak nevím...

Už vůbec nechci rozebírat nízkou atraktivitu prevence pro některé manažery, kterým by mohla hatit jejich vedlejší hospodářskou činnost. Zločin bílých límečků je někde tak trochu standard. Kdo nekrade, okrádá svou rodinu a rodina je základ státu...Až se bojím, jestli se někdy až příliš neřídíme oním Masarykovým „Nebát se nakrást“ Historici a nemnozí pamětníci sice tvrdí, že prezident zakladatel říkal „Nebát se a nekrást“, ale to se nám s odstupem let zdá až příliš fantastické a v Česku zcela nemožné...

Někteří lidé mají svou hlubokou vnitřní integritu takřka vrozenou, jiní o ni neustále více nebo méně usilují, někteří na ni rezignovali a mnozí z nás jsou lumpové z povolání nebo od přírody a přitom všichni jsme na tu svou vnitřní míru vlastní integrity vlastně sami a bez cizí pomoci. Stejně tak by i ekonomické subjekty, osoby v právním smyslu slova, měly mít svou míru a vnitřní standard své

sociálně ekonomické integrity. Lidské standardy budovala kultura, společnost a její tradice i zákony po tisíce let a vyústily nakonec ve velice podobné universální globální zásady a standardy. U hospodářských subjektů to nemůže a dokonce nesmí trvat tak dlouho, stejně jako u větších sociálně ekonomických celků. Jejich zničující potenciál je už tak ohromný, že ohrožuje nejen ty druhé, ale doslova celý svět své původce nevyjímaje. Hledání zásad sociální integrity je tedy největší výzvou pro 21.století.

Evropa a úpadek 03/2005

Napsáno 22. ledna 2005

Obdržel jsem několik velice zajímavých reakcí na svůj předchozí příspěvek o společnosti PREVENT. Týkaly se především toho, jaký je tedy vlastně můj postoj k tomuto projektu a prevenci vůbec, když o něm na jedné straně v kladném smyslu informuji a na straně druhé jako kdybych před ním varoval. Zčásti to byli lidé, kteří mě dobře osobně znají, zčásti ti, kteří mě znají spíše přes mé články, ale debatu o tomto problému jsem vedl i s lidmi, se kterými jsme si byli až do této debaty víceméně nebo naprosto cizí. Byl jsem velmi rád, že společným jmenovatelem těchto rozhovorů byl zájem nejen o PREVENT, ale i o problematiku jako takovou. Otázka integrity, prevence, bezpečného chování a bezpečnosti systémů vůbec se zdá být aktuální. V souvislosti s celou řadou možných opatření směřujících ke zvýšení ochrany a účinnosti preventivních opatření mi jeden můj kamarád, známý to bezvěrec řekl: „... to všechno je pěkné ale problém je v tom že lidé kradou a Boha se nebojí. Víš, takový ten všeobecný vnitřní pocit, že kdo krade, přijde do pekla, ten nám tady schází...“

V závěru minulého příspěvku jsem se otázky vnitřní integrity lidského jedince dotkl a konstatoval jsem, že její podobu budovala kultura, společnost a její tradice i zákony po tisíce let a vyústily nakonec ve velice podobné universální globální zásady a standardy. Bohužel musím konstatovat, že v dnešním globalizovaném světě až příliš často narážíme na to, že v zásadě všude na světě platí v nějaké podobě ono „nepokradeš“ ovšem při bližším studiu zjistíme, že toto pravidlo je platné pouze ve vzájemně nějak spřízněných skupinách, byť jakkoliv velkých. Máme pro toto své okolí nádherné pojmenování „své bližní“. A naopak okrást nebližního svého, tedy jinověrce, bezvěrce, jinostřaníka nebo jinobarevného, je čin vlastní skupinou bližních svých vysoce hodnocený a zaznamenání i vyznamenání hodný. Je sice pravdou, že jsou mezi námi i takoví, kteří mají zakódováno, že by neměli okrádat toliko sami sebe, ale znám i pár skvělých případů, kdy někteří s vychytralým úsměvem okradli právě jenom sami sebe, protože zapomněli, že zmíněné již uloupili dříve a jinak. Ostatně na tomto místě nemohu nepřipomenout nádhernou sentenci z počátku budování nové české státnosti, kdy jeden docela prestižní italský magazín napsal, že Česká republika je nádherná kotlina ve které žije vynalézavý lid, který s neobyčejnou invencí nachází stále nové a nové metody a záminky, jak již stokrát ukradené ukrást znovu po sté a prvé...

Obecná platnost onoho osmého přikázání je tedy více než pochybná, nicméně to nesmí znamenat, že by se nemělo v globálních transnacionálních, transkulturálních a snad i transcivilizačních vztazích v nějaké podobě prosazovat. Víme, že před miliony let se vydalo řekou evoluce ze živočišné říše do lidské společnosti a nejprve zakotvilo v partnerských vztazích, potom postupně v institucích rodiny rodu kmene, obce i státu stejně jako v nejrůznějších náboženských komunitách a vírách, o mezinárodním právu nemluvě. Teprve před 60 lety se lidstvo, trochu vyděšené druhou světovou válkou a proto náchylnější k dohodám a kompromisům dočkalo první univerzální deklarace lidských práv. Je ovšem odvěkou pravdou, že touha po větším prosazení určitých společenských pravidel vedou k takovému rozvoji nových vztahů a vytvoření problémů s nimi souvisejících, že na jejich řešení stará pravidla prostě nestačí a nová nejsou zpravidla po ruce. Známa pravda, která říká, že problémy nejsou řešitelné metodami a postupy, na základě kterých vznikly, zde vystupuje do popředí v celé své kráse a jednoduchosti.

Možná se vám zdá toto kázání nadbytečné, ale já pokládám za nutné tyto věci zdůraznit. Stejně jako právní stát nedělají právní normy, ale především právní vědomí, tak se ani my nepřestaneme motat v bludném kruhu dokud si jasně neuvědomíme základní rozdíl mezi pravdou a realitou a mezi reálným, zákonným, spravedlivým, správným, morálním a pravdivým. Dnes tyto pojmy zaměňujeme a směšujeme tak, jak se to zrovna hodí. Je to bohužel všeobecný jev a lidé, kterým jsou tyto rozdíly alespoň zřejmé nebo dokonce jasné, jakoby už neměli v naší době a společnosti místo. Neustále něco vyčíslujeme a všechno převádíme na peníze a vnitřní nefinanční hodnoty naprosto vytlačujeme z našeho uvažování. Po inauguraci amerického presidenta komentujeme s takovou zavilostí, kolik to stálo miliónů, jakoby se zdálo, že to šlo z novinářova sporožira. Při jakékoliv neziskové a to povedené i nepovedené akci ihned následuje poznámka, kolik to stálo daňové poplatníky. Někdy je záhadou, kde se ta hausnumera ve sdělovacích prostředcích berou, ale od té doby, co jsou v průběhu vyšetřování zveřejňovány i záznamy odposlechů, přestal jsem se už divit čemukoliv. Jsem přesvědčen, že bez soustavného si uvědomování nutnosti vlastní integrity a vyžadování podobného chování od druhých nám žádné zákony, žádná prevence ani represe ba ani andělské orgány činné v trestním řízení a neposkvrněná justice nebude moc platná.

Pokud si teď myslíte, že jsem se zbláznil a definitivně propadl idealismu a bludu spravedlivějšího světa, tak bych rád zdůraznil, že to tak určitě není. Jenom věřím tomu, že bez určitých morálních zásad se kupředu nepohneme a bez vzájemné spolupráce také ne. Už vůbec si nemyslím, že bychom se mohli tak nějak polepšit všichni. Ale stará moudrost říká „že kdo zachrání jedince, ten zachrání celý svět. My si spíš pamatujeme legendární Švejkovu poznámku o tom, že se mu zdálo, že kázání feldkuráta Katze „...chybí alespoň jeden polepšenej hříšník...“. Určitě to není tak staré a možná ani tak hluboké jako moudrost vyvoleného národa. Ale je to nádherně živé, české a o tom pardon „...vo tom to je...“

Evropa a úpadek 04/2005

Napsáno 6. února 2005

Pořád se něco děje. Tu ve Vodičkově ulici praskne voda, tu se roztrhne ropovod u Čáslavi. V dalekém Minsku náš výběrovým řízením prošlý diplomat bojoval proti totalitě olizování mladíků neurčitého věku, z našich luhů a hájů se vynořil jako deus ex machina mužiček, který je dalším článkem sponzorského řetězce páně premiérova bytu, izraelská diplomacie vyrazila na křížovou výpravu proti reklamě Mountfieldu, ve které se vyskytuje figurka Žida a Evropská unie nepochopila hluboký zájem naší země o demokracii na Kubě, pozastavila sankce a zároveň se v ní rozproudila debata na téma že srp a kladivo zvané vercajk a hákenkrajc jedno jsou. Musím přiznat, že se mi to pořád nějak nemohlo poskládat do té doby, než jsem dostal před chvílí informaci, že můj dobrý přítel musel v Německu ohlásit bankrot. Teprve v té chvíli mi vyskočil společný jmenovatel toho všeho a poskládal se do významového spojení, které lze slušně interpretovat slovy: „něco selhalo“. Rád bych dnes poukázal na to, že i přes naprosto rozdílné důsledky a jejich interpretace mají i ona selhání z velké části společnou příčinu.

Tuto společnou příčinu vidím v absolutním nedostatku poznávání, poznání, jeho reflexe a následné komunikace. V moderní společnosti už bohužel nejde ani tak o to, co se stalo, ale spíše o interpretaci a její sdělení ostatním. Krátce řečeno, stalo se toto: Ve Vodičkově ulici i u Čáslavi praskla trubka, náš námi placený reprezentant nemá ani základy slušného chování, poslanec Gross si koupil byt, Zdeněk Izer hrál v televizní reklamě Žida, Evropská Unie poznala, že je lepší komunikovat než dělat schválnosti a můj německý přítel je plaite. Co selhalo?!

V čáslavském případě zdravý rozum, protože z okolnosti, že praskla trubka byl obratem vytvořen obraz flákačské práce socialistických svářečů, který vydržel jen do momentu, než někdo připodotkl, že to snad ani ve svaru nebylo. Nyní hledá odpověď výzkumný ústav, ale rozumbradům už je jasno a byl vytvořen obraz pologramotného, zcela opilého socialistického svářeče bulače, který navíc neměl čím svářet. To, že tito svářeči byli po léta žádáni doslova po celém světě nechává dnešní pány naprosto nedotčené. Každý, kdo zná život ví, že se něco takového může stát a uvítal by spíše informaci o tom, jak se to bude dělat dál. Jak ale dále normálně komunikovat s lidmi, jejichž zaslepenost a nenávisť ke všemu minulému jde až za hranice pochopitelného. Na iracionální jednání je rozumný přístup krátký a platí ono na hrubý pytel, hrubá záplata a je to ...

Skandál kolem toho, že si dnešní premiér jako poslanec koupil byt je typicky čecháčkovský. Je sto různých cest, jak se může poslanec v této zemi dostat k bytu a z celé kauzy čiší touha po tom někomu ublížit jako sláma z bot. Čemu ale nerozumím je to, proč si pan premiér, kterého mnozí označují za mediálně zdatného, nechal jako vysvětlení strýce Vika poslíze vyfytrovaného novinářem mládežnické Mladé Fronty. To, že je premiérův domácí komfort v roce 2005 zaplacen penězi z podivně zlikvidněného majetku SSM z roku 1990, není ovšem rozhodně příliš obratné a bylo by možné přijmout jedinou omluvu a to v tom případě, kdyby to byla pravda. Nelze to vyloučit a skutečnost, že by inkriminované peníze pocházely z hnízda odkud se na premiéra tak pilně kydají hnůj, nepostrádá půvabu. Ovšem znovu nebyla mezi premiérem a voliči včas vytvořena standardní komunikace o této

věci a začalo se jednat až pod tlakem. A touž bývá obvykla pozdě a dělají se chyby. I naprosto banální pravda se musí dobře a hlavně včas argumentovat, pokud hrozí nebezpečí jejího zpochybnování a některé pravdy se musí argumentovat průběžně bez ohledu na cokoliv. Přes veškeré další atributy je to nakonec zejména dobré politikovo jméno a pověst jeho samého a jeho rodiny, co z něj dělá muže nebo ženu budoucnosti. A jestli to u nás někde skřípe, tak právě tady.

Valná většina dnešních politických krizí je dána vědomým nebo nevědomým nedostatkem komunikace na správné úrovni. Okouzujícím způsobem nám to ukázal pan ministr Svoboda, který hájil našeho diplomata slovy, že u nás nemůže být sexuální orientace překážkou výkonu povolání a tím že chlapani nebyli pod zákonem, což je od lidovce a katolíka výkon jako řemen, vůbec nepostřehl, že lidem vadí, že náš diplomat se prostě choval na veřejnosti nevhodně a v rozporu se všemi zásadami slušného chování. Zná mnoho lidí, kteří se domnívají, že diplomat se takto na veřejnosti nesmí chovat vůbec. Takže shrnuto a podtrženo pan ministr vůbec nepochopil na jaké úrovni by měl komunikovat a to, že s tím má potíže potvrdil o několik dní později, když nepochopil, že při formování evropské politiky vůči Kubě jde o víc než o léčení komplexů naší vlastní české, moravské a slezské politické malosti.

A že nám naše minulost leží opravdu fest v žaludku o tom svědčí nadšený pokřik po sjednocení názoru na hákenkrajc a vercajk, ve kterém se opět s nadšením angažujeme. Chudák rakouská orlice. Ta držela vercajk v pařátech ještě v letech devadesátých a možná, že je někde drží dokonce doposud. Už vidím, jak budou naši jižní sousedé otloukat své staré státní symboly, aby ulevili svědomí lidí, kterým vůbec nevadí, že lisabonská strategie je v troskách, protože Evropa se přece nemůže ekonomicky rozvíjet, dokud nezakáže srp a kladivo. Možná právě v zákazu těchto tradičních nástrojů obživý vidí mnozí cestu k vědeckotechnickému pokroku a znalostní ekonomice.

Za jednu z nejsmutnějších ukávek však pokládám stažení reklamy se židem nebo Židem. Obešla mne hrůza z toho, že něco tak nevinného dokážeme tak podivně interpretovat, že si to skutečně zaslouží odstranění. Svět je totiž takový, že dokáže ono legendární zrcadlo nastavit tak, že to zobrazené je tak pokřivené, že jediným řešením je odstranění předmětu. Je mi to hrozně líto a pokládám to za velice tragický symbol doby. Pokud se totiž kolem jednoho problému nashromáždí tolik lidí a vášní, že mezi nimi není místo na nevinnou anekdotu, pak už jde skutečně sranda stranou. A možná bychom se měli dobře kouknout kolem sebe, jestli náhodou nejde tak trochu i o nás o všechny.

A tak zbývá můj německý přítel. Ten neměl po dvou desítkách let spolupráce čas promluvit se svým společníkem, který byl aktuálně nějak potřebný a přesvědčil sám sebe, že má nárok na malý bonus. No a tenhle krůček celou firmu s vynikajícím jménem i výsledky v souběhu s pokračující deficitní komunikací a několika dalšími nepříznivými okolnostmi do půl roku položil na lopatky.

Pokud chceme ochránit naši mikroekonomiku před celou řadou krizí pak potřebují její subjekty dvojí: znalosti a komunikaci. Komunikaci uvnitř i navenek. To čemu se říká standardní vztahy. A všichni kolem by si toho měli být vědomi a vytvářet mikroekonomické sféře k vytvoření takových vztahů podmínky. Zákony, které vytváříme, by neměly rozvoji struktur, které nás koneckonců všechny živí, tak úporně bránit. Přitom dnes v zásadě není jedině normy, která by nějak nesvazoval ty, kteří chtějí tvořit a dávat ve prospěch těch, kteří chtějí jen ničit a brát. Typickým případem je spor místopředsedy Jahna

o podobu úpadkového práva. Všem zájemcům vřele doporučuji webové stránky www.hospodarskastrategie.org, kde je mimo jiné i kulatý stůl k otázkám úpadkového práva a vůbec mnoho zajímavého.

To, že konkursní řízení má mít dvě fáze jednu spočívající v nastavení parametrů a druhou realizační a že každá z nich má mít jiného pána je jasné už léta. Přesto soudci zcela přirozeně nechtějí opustit klíčovou pozici, která jim dávala takovou možnost určovat administrativně cenu práce, věcí i peněz a mít tak v rukou obrovskou moc. Ta se jim bude brát opravdu jen těžko. Celé naše podnikání a jeho procedury jsou doslova prošpikované vstupy soudní a samozřejmě i výkonné moci a samospráv. Odvody a poplatky oficiální neoficiální, které přitom musí podnikatelský subjekt ve prospěch státu zaplatit je spolu se ztraceným časem objektivně položkou na kterou si nemůže normální podnikatel nikdy vydělat. Je jasné, že vysoké ochrany požívající zahraniční podniky jsou tak troch nedotknutelné a to více se utahuje kohout domácím. A ty prchají do šedé zóny odkud jsou vytahovány na světlo boží před bdělé oko statní orgány činnými v trestním řízení.

Je mi smutno z toho, že každým dnem se šance naší země zhoršují. Že je nám jedno, co dostanou v dědictví naše děti. Že o tom nic nevíme a ani o tom nemluvíme. A to je i takovým symbolem naší dnešní situace. Jak máme spolu mluvit, když není o čem....

Evropa a úpadek 05/2005

Napsáno 19. února 2005

„Tak nám zase neschválili novelu ZKV...“, chce se nám říci na úvod s Jaroslavem Haškem. Ovšem strašidelný ústřední komentář k tomuto nade vši pochybnost rozumnému legislativnímu aktu, který zabránil schválení paskvilu, který je těžké slovem vypovědět i perem vypsát, je opravdu pozoruhodný a zní: „Česká republika tak zůstává vystavena spolčení soudců a správců.“ To je perla, kterou musel vymyslet a novinářům zaplatit skutečný genius.

V každém případě autorovi této skvělé teze stačily peníze asi jenom na hloupou antipropagandu a nikoliv na motivaci zákonodárců a tak se opět potvrdila stará pravda, že jen velmi těžko se mohou zastánci určité změny těšit na její prosazení s tím, že je jich více než zastánců jiné změny. Ve své upřímné radosti totiž zapomínají na skupinu, která do sporu nevstupuje vůbec a je pro status quo. Tato skupina pak je spolu s nespokojenými reformátory skoro vždy dost silná na to, aby změnu zablokovala. A to nemluvíme o těch případech, kdy na zablokování čehokoliv stačí sama.

Chci na tomto místě zdůraznit, že si velice vážím obou hlavních protagonistů novely, kterými jsou podle mne Martin Jahn a Jaroslav Bureš. Stejně tak mnozí předkladatelé z řad poslanců jsou nejen politiky, ale i odborníky. Na druhé straně si nejsem jistý, zda si dobře uvědomují, o co tady vlastně jde. Zda si uvědomují, jak kontraproduktivní propagandu kolem svého návrhu připustili nebo se jí dokonce aktivně účastnili. A zda si zcela přesně uvědomili i možné dopady své novely, kdyby i nakrásně prošla tak, jak byla napsána. Rád bych nyní, byť již poněkolkáté v této rubrice, uvedl, jak to vidím, cítím a bohužel i na vlastní kůži poznávám já.

První základní skutečností na-li pravdou je to, že konkursní řízení v České republice bylo, je a zůstává zdaleka nejefektivnějším, ale i nejefektivnějším způsobem, jak převést majetek z jedné rukou do druhé na úkor třetích. To jsem napsal před mnoha lety, ještě déle to tvrdím a nikdy mi to nikdo nevyvrátil. Tragedie stratégů této novely spočívá v tom, že se pokusili sjednotit do svých šiků jen ty „třetí“. To jsou hrubě řečena věřitelé a stát, kteří se nejen nedostávají ke svým pohledávkám, ale ve své podstatě ještě navíc podobný převod z „prvních“ na „druhé“ podporují a financují. Velkou chybu učinili v tom, že jsi neuvědomili, že nejen faktickým obsahem, ale především propagandou kolem ní došlo k vytvoření hlubokého „antagonistického“ rozporu mezi dvěma pilíři státní moci. Zatímco moc výkonná se pasovala do role spasitele, tak soudní moc byla pasována do role zavrženého spolčence a sabotéra všeobecného blaha. Je nabíledni, že třetí pilíř, tedy moc zákonodárná, není dvakrát odvázaný z toho, že se má stát arbitrem takového rozporu a raději jej přerušit pro tmu nebo odložit pro nezpůsobilý terén. Pokud se týká věřitelů, tak tam se spojenectví vydařilo daleko lépe. Fungovalo až doposud, než sami někteří předkladatelé začali svou účast odvolávat poté, co se nepovedlo prosadit to, že oddělený věřitel bere sto procent zástavy a tedy v absolutním vyjádření, bere všechno. V ten moment se účastníci zájezdu v dresu bankovních domů rozhodli z autobusu vystoupit a jak se zdá utekl i průvodce s řidičem, neboť krátce poté se autobus celé novelizační frašky vykotil do příkopu.

Na tomto místě je třeba připodotknout, že podle mého názoru se podařilo celou záležitost strategicky naprosto prokaučovat už předem a rozpad ve vlastních řadách nastal samovolně, aniž by došlo na střet s těmi, kdo jsou spojeni s těmi „prvními“ (obecně se jim říká „tuneláři“, ale patří sem i skutečně nezaviněně krachující podnikatelé) a „druhými“ (těm se říká strategičtí, často zahraniční, investoři). Jejich jednota je často dána už tím, že jsou zhusta z jedné party.

Druhá základní pravda, na kterou nebrali novelizátoři vůbec zřetel, byla již spíše taktické povahy. Každý jakkoliv zesměšňovaný vesnický policajt ví, že když se ztratí prase, je třeba obejít vesnici a podívat se komu se kouří z komína a z oken voní pečínka, než zkoumat, kdo mohl vytáhnout kolíček v petlici u chlívka a nebo nechal otevřenou branku. Latiníci se ptají klasicky: „Qui bono?“ Tato novela mířila nejen strategicky chybně z jednoho pilíře státní moci proti druhému, ale navíc velice dojemně propagovala myšlenku, že prase nezmizí, když se kolíček zastrčí nebo dědeček nezapomene zavřít vrátka. Stará pravda, že příležitost dělá zloděje, platí pouze u morálně nalomených jedinců, kterým by prase vběhlo domů před plotnu, omráčilo se o stůl a potom devětadvacetkrát upadlo na nůž. Jinak se krade, protože je co krást, umíme to ukrást a máme z toho prospěch. A potom se na to připravujeme. Ne nadarmo platí opět stará pravda, že slabí na svou příležitost čekají a silní si ji vytvářejí. A mezi „prvními“ a „druhými“ na slabocha nebo blbce narazíte jen velmi fakultativně. Navíc je jim v jejich konání přímou oporou stávající zákon. Co si přát více...

Znovu a po několikáté říkám, že jsem pro nový zákon. Jsem pro něj mnoho let a snad jsem pro něj i něco udělal. Teď se rodí návrh nový v pořadí už asi z pátého hnízda. Věřím ve schopnosti Týmu Martina Jahna i Jaroslava Bureše. Čím dál více však ve mně sílí přesvědčení, že konkursní řízení musí být složeno ze dvou po sobě jdoucích procesů. Jeden má být v režimu justice a druhý v režimu ekonomů. Stanovení pravidel hry patří obecně zákonu a v konkrétních případech soudu. Hlavním rozhodčím musí zůstat nakonec soudce. Ale hra sama je otázkou hráčů a jejím výsledkem musí být nejen radost ze hry a dobrá podívaná pro sázející i nesázející diváky, ale i pozitivní ekonomický a společenský efekt. Tady by měl hlavní rozhodčí bdít jen nad dodržováním rámce pravidel a řízení hry ponechat na kapitánech týmů a svých asistentech. Tedy na správcích. Je totiž další starou pravdou, že kdo nikdy nehrál, nemůže mít cit prohru...

A nedostatek citu pro hru prokázali při přípravě projednávání i schvalování novely ZKV skoro všichni její zastánci. Kéž by se poučili a při přípravě, projednávání a schvalování nového zákona nedělali stejné chyby. Mělo by to daleko fatálnější důsledky!!!

Evropa a úpadek 06/2005

Napsáno 6. března 2005

Po aktuální vsuvce v minulém čísle na téma neschválené novelizace konkursního zákona bych se rád vrátil k otázkám, které podle mého názoru jsou pro ochranu ekonomických zájmů našich podnikatelských subjektů ale i obcí a územních celků důležité a bez jejichž neustálého vymýšlení, vytváření, uplatňování a určité stabilizace se těžko obejdeme. V této souvislosti bych rád upozornil na jeden velice zajímavý moment, který pokládám z důležitý i z širšího pohledu.

Říká se čert nikdy nespí. Státy, jejich armády, tajné služby a především propaganda to přetavily do podoby „Nepřítel nespí“. Česká nátura to obrátila v bič na poslední soudruhy, kteří bděli na partajních schůzích. Nicméně takový ten pocit, že někdo, kdo neustále někam pospíchá, usiluje o něco a vymýšlí nové nebo je pro změnu, není tak úplně s kostelním pořádkem, ten pocit v nás zůstává. Do toho se ještě plete ono zprofanované, že nesmíme zaspát dobu, aby nám neujel vlak a jiné perly. Výsledkem toho je, že všichni kdo o něco usilují jsou prostě „blbí“ nebo v horším případě podezřelí. K charakteristickému rysu české společnosti, který Václav Havel nazval „blbou náladou“ bych rád připojil neméně charakteristickou „důstojnou“, ne-li přímo „vznešenou podřímlost.“

Musím říci, že mi bylo dáno poznat trochu svět a totalitní škola mne naučila slušně číst i psát a dokonce i leccos pochopit, takže jsem schopen alespoň v hrubých rysech si všímat proměn okolního světa a některé z nich snad i chápat a ty základní i tak trochu předvídat. Na rozdíl od svého jmenovce Jaroslava Žáka, který před více než šedesáti lety napsal půvabné dílko „Svět se mění nenápadně“, musím konstatovat, že ten náš svět v tom nejen pokračuje, ale zároveň nabírá na tempu. Navíc svět Jaroslava Žáka byl o mnoho menší a podstatně méně propojený. Dnešní svět, ve kterém bojuje Evropa o své přežití a možná i o místo na slunci, je kolbištěm na které se mimo tradiční velikány Rusko a Spojené státy a Japonsko tlačí Čína Indie, islámský svět. Svě chce říci i Latinská Amerika, Tichomoří i Afrika. A všude a pořád se něco děje. Padají stará pravidla i tabu. Svět se teprve po necelých sto letech začíná vzpamatovávat z pout kolonialismu, jako jednoho z největších zhoubných nádorů ve svých dějinách. Je přirozené, že dynamický rozvoj celé řady světových regionů nejen slouží ke zvyšování životní úrovně, ale je i zdrojem nových nebývalých konfliktů, které ústí v řadu humanitárních katastrof. Na jedné straně dochází k navazování rozsáhlé spolupráce tam, kde dříve nebyla vůbec myslitelná, na druhé straně se k odvěké touze po odplatě za zvěrstva kolonialismu i neokolonialismu i praktická schopnost tuto odplatu uskutečňovat. Cítíme se tím zaskočení, protože v naší paměti není prakticky nic, co by kohokoliv ospravedlňovalo k teroru. Ale paměť utlačovaných je vždy delší a pomsta a touha po ní je bohužel mocným nástrojem pro politiky všeho druhu. Shrnuto a podtrženo, dnešní svět přináší takové možnosti, rizika i reálná nebezpečí jako nikdy předtím. To je sice asi pravda obecně platná v každé době, nicméně dnešek je vskutku mimořádný.

Jde o to, že dnes se jakýkoliv posun v myšlení lidí směrem k pocitu ohrožení stává obrovským kšeftem. Nejde jen o to, že když se podaří lidi v širším měřítku čímkoliv vyděsit, lze je lépe ovládat, ale lze i vysoce efektivně útočit ve jménu velkého, zpravidla nadnárodního, soukromého byznysu na veřejné statky a samozřejmě státy a jejich uskupení mohou zdatně omezovat a zatěžovat soukromý sektor.

Jako klasickou ukázkou ikon, které slouží jednomu nebo druhému zájmu a zároveň svorně ohlupují lidi, jsou v dnešní době globální oteplování a Kjótský protokol, ekologické zemědělství, pandemie chřipky, islámský terorismus, krize vědeckého myšlení, osy a říše zla, konflikt Sever – Jih a mnohé jiné. Je naprosto příznačné, že pokud jde o tato velká rizika, tak bychom jen těžko hledali nějaké, kterému by naši vůdci za naše peníze nečelili. Nestavíme dálnice, omezujeme energetiku, ničíme školství a vědu, dotujeme neschopnost, lenost a neefektivnost, tváříme se přitom chytře a válčíme všude, kam nás pozvou. Účastníme se tak nejrůznějších pyramidových her mocných tohoto světa a ještě tomu říkáme „pevné ukotvení v euroatlantické civilizaci“, která má jen jednu vadu a to tu, že ji nikdo nikdy neviděl. Připomíná tak neviditelnou ruku trhu, která má už v názvu zakotvenu určitou esoteričnost, nicméně můžeme ji občas pocítit, jak se hrabe v naší vlastní kapse...

Na druhé straně jako kdybychom úplně vypustili za svých myslí starou pravdu Werichovu, že vůbec nejhorší je srážka s blbcem. Prostá analýza tohoto výroku nás učí, že toto riziko nastává za splnění dvou podmínek: Těmito „conditio sine qua non“ jsou za první existence blbce a zároveň za druhé jeho výskyt v našem bezprostředním okolí. O tom, že blbec existuje polemizovat netřeba, zbývá nám tedy efektivně se porozhlédnout především v našem nejbližším okolí, jestli se na nás nějaký neřítí popřípadě, zda se do některého nesnažíme vrazit sami. Po vyloučení tohoto rizika bychom se měli rozhlédnout jestli toho nebezpečí není potenciální, tedy zda blbec někde vedle nás tiše nesedí. No a pokud ne, tak bychom měli své pátrání rozšiřovat ve stále větších kruzích a případné jednotlivé nálezy a hromadné výskyty blbců označovat podobně, jako tomu je v případě min a minových polí. Podobně jako u min pak stačí se jim při troše nepohodlí vyhybat, než přijde pyrotechnik nebo nás osud zavěje k jiným minám a minovým polím. Aktivních bojovníků s minovými poli jsou plné hřbitovy, stejně jako těch nepozorných. A s blbci je to stejné, možná o to horší, že blbost je na rozdíl o min prostě věčná...

Můžete tomu věřit nebo ne, ale tyto prosté pravdy a postupy jsou prazákladem všech efektivních metod, kterými nás současný svět zahrnuje v rámci snahy o zabezpečení vyššího stupně odolnosti soukromých i veřejných korporací proti krachu všeho druhu. Je naprosto příznačné, že u nás se v tomto ohledu prakticky nic neděje a iniciativy tohoto druhu jsou pohřbity pouze občanské a soukromé. Stát nedělá nic, mimo toho, že vytváří intenzivní takovou džungli předpisů, že z ní nikdo nemůže vylézt čistý a na druhé straně lze při troše vůle i toho největšího špindíru vyprat dočista do čista. Nedivme se, naši trojčí chlapci nahoře toho mají moc a musí řešit své vlastní problémy. Dělalí to s blahým přesvědčením, že naše problémy a celý svět na ně počká, až se dohodnou, jak si tady ještě do voleb rozčtvrtí vola. (ten čtvrtý díl budou muset dát jako oběť pro euroatlantickou civilizaci, nám mimo problémů nenechají nic). Neschopnost našeho státu spravovat zemi a problémy i radostí lidí, kteří v ní žijí, je do očí bijící. Pokud se proti takovým přístupům vzbouří obce nebo kraje a udělají cokoli rozumného, už je tu stát a vše rozumné ruší. Stát podporuje svým nekonáním prostituci, dětskou kriminalitu, bytovou krizi a v neposlední řadě i kšeftování s bankrotu.

Takže v dohledné době nezbude, než abychom začali každý sám u sebe. Uvědomili si sama sebe, své zájmy a přesvědčili se, zda se my sami nemůžeme někomu blízko nás jevit jako nebezpeční blbci. A teprve potom se podívejme opatrně vedle sebe a potom dál a dál. Nepodlehne přitom ani blbě náladě ani vznešené podřimlosti. Pro začátek doporučuji se moc nedívat na televizní zpravodajství, do novin a vůbec nahoru....

Evropa a úpadek 07/2005

Napsáno 12. března 2005

Je toho mnoho, o čem by bylo možné psát. O omluvě ve formě vyhrůžek nebo o vyhrožování omluvou, narozeninách TGM, tragickém skonu jeho syna, smrti JVS a KG, o prvním výročí madridského atentátu, o dvacátých narozeninách perestrojky, o MDŽ, 66.výročí obsazení Československa Němci, kterým se teď nesmí říkat „fašisti“, přestože si u nich neonacisté sedí vesele v zastupitelských sborech všech stupňů a řvou a hajlují o sto šest, o Dni učitelů, o Měsíci internetu, Velikonocích, prvním jarním dnu, rovnodennosti, změně na letní čas, sjezdu ČSSD a celé řadě dalších událostí, kterými je měsíc březen doslova nabitý. Co výročí, to samostatné téma a zároveň možnost prostřednictvím něj „nastavit zrcadlo“ dnešku. Již to samo o sobě je důvod k tomu odolat pokušení a zůstat u otázek spojených s otázkami víceméně odbornými. V souvislostech s náplní činnosti již dříve prezentované společnosti PREVENT AG jsem se začal zabírat otázkou, kde vůbec začít hledat příčiny ekonomických a finančních krizí společností a následných katastrof, stejně jako neméně důležitou otázkou, odkud začít hledat cesty k jejich řešení.

Postižen na duši a částečně i na těle studiem na matfyzu pokládal jsem za klíčové si nejprve pojmenovat nějakým srozumitelným způsobem problém, který chci řešit jeho základní vnitřní i vnější konfiguraci a vzájemné relace jejich základních stavebních kamenů. Po řadě konzultací jsem dospěl k názoru, že ve své podstatě jde o problém fungování ekonomicko sociálních systémů a obnovování jejich dynamické rovnováhy. Pro přiblížení se reálnému světu a snížení obecnosti a širě z hlediska času i prostoru jsem problém pojmenoval jako problém bezpečnosti korporací v podmínkách dynamických systémových změn jejich okolí.

Co tedy ohrožuje ekonomicko sociální systémy a systémy nebo korporace obecně? Kde hledat principiální zdroje jejich potíží? Jak tyto potíže či krize odstraňovat? Jak se jim naučit předcházet?

Na počátku tohoto hledání stojí mimo jiné i dvě základní teze.

Každá korporace, ať již veřejnoprávního nebo soukromoprávního charakteru, má velice složité vnitřní uspořádání, tedy budeme říkat svou vnitřní komplexitu. Podobně má svou komplexitu i jeho vnější okolí. Že se jedná o komplexity ve smyslu definice je zřejmé, neboť oba systémy, vnitřek i vnějšek korporací, mají složité nelineární uspořádání a vyvíjejí se nevratně v čase.

V tomto smyslu jsou zřejmé i zdroje možných krizí. Mohou v konkrétním čase přicházet jenom z vnějšku nebo z vnitřku korporace. Navíc tu jsou dvě trvalá další ohrožení. Tím prvním je potenciálně nutný zánik korporace v budoucnosti a trvale existující disproporce na hranicích systému korporace, která ovšem není ničím jiným než více nebo méně harmonickým průnikem vnitřní a vnější komplexity. Máme tedy vlastní korporaci a její okolí jako dva zdánlivě nezávislé přesto jemným předivem hraničních vztahů propojené světy. Oba mají společný proud času, který je unáší z minulosti do budoucnosti. Minulost je důležitá, budoucnost nejistá a přítomnost turbulentní, tvůrčí. Za těchto okolností se ekonomický systém musí obávat nebezpečí, která mohou přijít jednorázově nebo i opakovaně v konkrétním čase ze vzdáleného vnějšího světa nebo z vnitřku systému samotného. Můžeme velice zjednodušeně hovořit o invazi nebo vzpouře. Zatímco prevence vzpoury je víceméně v rukách řídicích struktur korporace, možnost invaze je možné eliminovat pouze částečně. Pro úspěšné zvládnutí obou rizik je důležité věnovat trvalou pozornost vytváření harmonického prostředí na hranicích ekonomicko sociálního systému a vyhnout se tak nepříjemnému vysilování systému v důsledku sice malých a lokálních, ale svou bezprostřední blízkostí a hustotou velice nebezpečných konfliktů. Trvale je rovněž nutné vytvářet jasnou představu i vizi jeho budoucnosti a eliminovat tak paralyzování jeho činnosti v důsledku obav jeho prvků, ze zániku korporace jako celku.

První základní teze tedy zní:

Ekonomicko sociální systém nebo „korporace“ se nachází ve stavu dynamické rovnováhy, pokud má kvalitní vnitřní uspořádání, harmonické rozhraní, maximum informací o svém blízkém i vzdáleném okolí a na základě takto získaných informací a dosavadních zkušeností neustále vytváří jasné operační, taktické i strategické plány a vize svého chování v budoucnosti. Nejsou-li veškeré tyto podmínky naplněny korporace žádoucí stav dynamické rovnováhy pomalu či rychleji opouští a propadá se do méně či více závažného stavu krize. Pokud se takový stav krize neřeší, systém směřuje ke katastrofě neboli svému neorganizovanému zániku.

Druhá základní teze potom zní takto:

Problémy se nadají řešit způsobem myšlení, který je sám vytvořil.

Pro praktické použití takových teoretických úvah je návazně nezbytné zabývat se jednotlivými oblastmi původu rizik. Cílem musí být určitá metodika jejich pojmenování, detekce a eliminace.

Pokud jde o vnitřní rizika, půjde o vytváření efektivních organizačních struktur a jejich kontrolních systémů. Bude řeč o podvodech, interním i externím auditu, o poučeních, která přinesly poslední

velké aféry jako ENRON, PARMALAT nebo JUKOS..... Otázka vnějších rizik spočívá v možné míře předvídání zásadních změn okolí, detekci přímých nepřátel i nových výzev. Je nutné postulovat základní atributy nové spontánní společnosti i metody zkoumání vztahů vznikajících v důsledku pohybů ekonomicko sociálních systémů v čase a mezi chaosem a řádem. Další pozornost bude směřovat na rizika pocházející z oblasti bezprostředního styku ekonomicko sociálního systému s jeho okolím. Je to prostor pro vytváření souladu mezi vnějším a vnitřním světem. Jde o jeden z nejpřirozenějších a nejzřetelnějších úkolů každého systému, ale zároveň je toto hledání jednou z největších výzev dnešní vědě, korporacím i lidskému společenství. V neposlední řadě je nezbytné hovořit o rizicích plynoucích z obav ze zániku systému. Klíčovým pojmem bude čas. Půjde o hledání modelu faktické nevyhnutelnosti zániku každého ekonomicko sociálního systému nebo korporace v čase a možnosti jejího přetrvávání v dalších generacích.

Zvláště pozorně je třeba sledovat v současné „spontánní“ společnosti klíčová ohniska napětí a potencionální zdroje krizí, jakými jsou hraniční pásma dotyku veřejného a soukromého sektoru společnosti a hraniční pásma dotyku mezi mocnými a bezmocnými. Tady nelze opomenout ani princip zpětné vazby a širší otázky fungování dnešních společensko ekonomických vztahů a hledání jejich nových funkčních modelů a to právě ve vytváření bohatého a tvůrčího přechodového pásma mezi soukromoprávní a veřejnoprávní sférou. Zde je velký prostor právě pro vznik nového typu korporací, které budou vytvářet tělo nebo páteř nového systému vztahů, který by měl být odolnější vůči krizím a tudíž bezpečnější pro všechny

Dnes je tomu tak, že soukromoprávní sektor používá ke komunikaci s veřejnoprávním sektorem především korupci a veřejnoprávní sektor ke komunikaci se soukromoprávním sektorem preferuje kriminalizaci. PPP v češtině znamená nejen Plný Pytel Problémů, ale rovněž Pánům Plno Prachů. A tento způsob fungování společnosti je nebezpečný nám všem a jeho původci by se nám snad mohli „i omluvit...“

Až budete číst tyto řádky bude již po pomlázce i po sjezdu a jistě vše bude zalito jasným sluncem. Jenom doufám, že nás zase odněkud nevyjukne mezi vlajkami ukrytý kluk z plakátu a nevyhrkne: „I Apríl, I Apríl...“

Evropa a úpadek 08/2005

Napsáno 3. dubna 2005

Na úvod této části tohoto seriálu bych rád zdůraznil, že když jsem v předchozí „aprílové“ části vyslovil obavy z toho, aby na nás nejmenovaný kluk z plakátu odněkud nevyjukl a nevykřikl: „I Apríl, I Apríl...“, neměl jsem o aprílové taškařici v Poslanecké sněmovně ani tušení a ani jsem mít nemohl. Tento díl totiž vznikl ještě v první polovině března, tedy s daleko větším předstihem než obvykle. Nicméně, bohužel, došlo k tomu, k čemu došlo a jsem přesvědčen, že jsme byli opět svědky toho, jak naše elita posouvá standardy chování způsobem, který bychom si před pár lety nedovedli ani představit. Musím říci, že nejtrefněji to popsal jeden můj soused, který při zhodnocení tohoto festivalu pokleslé kultury a etiky řekl: „Je obtížné se udržet. Je to jako když Ti vlastní dítě, které něco provedlo, s drzým ksichtem tvrdí nejen to, že nic neprovedlo, ale nakonec i to, že je stejně po Tobě. A to se neudržíš a bez ohledu na Makarenka a Chartu právně dítěte mu jednu vrazíš....Tady ale těch drzých cizích spratků sedí přes dvě stovky a to z nich jde i tak trochu strach.“ Ponechávám toto vyjádření bez komentáře. Řeknu jenom tolik, že v tomto představení poslanci a ministři zřejmě naprosto rezignovali na to, že by je měl někdo jakýmkoliv způsobem respektovat. Respekt (o úctě ani nemluvě) vyměnili za možnost smýčít státní pokladnu bez ohledu na cokoli a kohokoliv. A jsem upřímně rád, že jsem to mohl vidět a slyšet na vlastní oči. Smysly se brání tomu uvěřit. Laik žasne a odborník se diví...

Jen těžko přetěžko se budou po tomto festivalu arogance moci přesvědčovat občané, že je třeba pracovat, platit daně a nepřivlastňovat si cizí statky. Dokonce je bude těžké i nutit. Vůbec už si nedovedu představit, že by někdo měl odvahu dožadovat se nějakého řádného legislativního procesu a v rámci něj třeba konečně zacelení bolavé rány v úpadkovém právu.

Takže ve všeobecném rojení kolem posledního koláčku 80 miliard za TELECOM si zase jenom či „obyčejní lidé“ povšimnou, že tu nikdo nevládne a že tu řečeno s panem Kalouskem: „zůstal skutečně už jenom ten bordel...“ Ale to jenom na okraj, protože až tyto řádky vyjdou, tak už zase bude jiná doba.

Je těžké sedět první dubnovou nedělí nad článkem a nezmínit se o konci velkého pontifikátu Jana Pavla II. Už jenom proto, že trval prakticky celou moji dosavadní profesionální kariéru. Když nastoupil, bylo mi neuvěřitelných 20 let a jako student jsem informaci o jeho zvolení sdělil polským turistům, kteří se mě na Jungmannově náměstí náhodou ten den ptali na cestu. Na kolej jsem dorazil až za dva dny a celé to byl nádherný velký flám, ve kterém jsem byl slaven jako zvěstovatel papeže a posel dobrých zpráv. Nebudu nikterak tento pontifikát hodnotit, protože tomu nerozumím a jsem ateista,

byť rozhodně nemohu říci, že jsem nevěřící. Mohu jenom říci, že tento pontifikát včetně svého konce, o počátku nemluvě, ve mně zanechal hluboký dojem, pocit integrity a odpovědnosti ke svěřenému poslání. Jak hluboký kontrast je to ve srovnání s marionetami, které se pohybují na naší, ale dlužno říci, i na cizích politických scénách. Vždy jsem měl pocit, že Karol Wojtyła tomu, co říká, hluboce věří a je připraven o osud svého názoru odhodlaně bojovat. Byl ztělesněním svého poslání a zůstal mu věrný do posledních chvil svého pozemského života. Nešlo o to, zda s ním souhlasíte, či nesouhlasíte, ale on svým vystupováním budil onen respekt a úctu, kterou tolik postrádáme u jiných. Byl to veliký vůdce nejen katolíků a křesťanů, ale patřil nepochybně mezi největší duchovní vůdce, které kdy lidstvo mělo. Na svou stranu postavil i možnosti moderní komunikace a dopravy. Důstojnost jeho skonu byla jakoby kouzlem nechtěného postavena do kontradikce s nedůstojnou americkou soudní tahanicí o smrt Terri Schiavové. Jan Pavel II. nám svým umíráním sdělil, že justice není tou nejlepší rádkyní, když jde o poslední věci člověka. Že zákon zůstává pro etické a morální rozlišování správného a nesprávného, příliš hrubým sítem, který s bídou rozliší zákonné a nezákonné. Jak vyprázdněný musí být člověk, když se obrátí na soud s otázkou, zda může zabít vlastní ženu. a jak neuvěřitelně pokleslý musí být soudce, který rozhodne, že může...?!? Pokud je toto předobraz budoucnosti rozhodování o lidských osudech, pak mě poněkud mrazí. Už to, že společenská atmosféra vůbec umožní takové otázky klást a dokonce na ně dávat odpovědi jako při odpoledním čaji, je děsivé a taková společnost musí být nemocná. Snad ještě více než ta naše, kde je v pojmech zákonnosti, odpovědnosti, morálky, etiky a pravdy chaos skutečně mimořádný.

Dvě různé smrti, dva různí lidé a dva jakoby dva různé světy. Ale svět máme jenom jeden a je nás tady moc, abychom si mohli dovolit luxus a zároveň riziko takto zacházet se základními hodnotami, které nám jsou vlastní. Vždyť lidská práva nejsou smluvní, ale přirozená. Jsou lidem dána a nelze je od jejich osobnosti oddělit a učinit je spornými nebo obchodovatelnými. Toto jsou pravdy, které ve nejrůznější podobě vyjádřili největší myslitelé v průběhu tisíciletí vývoje lidské společnosti. Asi bychom si mohli nebo měli všichni říci, že je nejen zákonné, morální a etické, ale že je to dokonce i pravda. A měli bychom v této pravdě stát. Pokud nám někdo začne tvrdit, že naše přirozená práva jsou tu jenom z jeho dobroty, měli bychom mu za takovou dobrotu poděkovat a okamžitě ho vyhodit. Ať je to, kdo je to. Kamarád, soused, zaměstnavatel, stát nebo vetřelec jiného ražení.

My si na rozdíl od Jamese Bonda musíme vystačit jenom s jedním světem a to s tím naším. Nenechme si ho ničit a otravovat těmi, kteří pořád jenom vymýšlejí, jak nás omezit, uvázat, zavázat a ponížit. Jakkoliv mnozí z nás mají hluboko v podvědomí s těmito pokusy spojenou právě katolickou církev, je třeba říci, že jsou tu daleko horší nepřátelé, manipulátoři a loutkáři lidských existencí a osudů. Jsou o to nebezpečnější, že jsou bez vlastní víry a řádu. Jezuitské pálení knih je proti současné školské politice, takové, jak ji předvádí naše politická elita, jenom „mírnou kritikou starší české literatury“. Média všeobecnou zhlouplost podporují, kde mohou. Nádhernou ukázkou jsou například celodenní mediální rojení kolem úniku chlóru z chemičky. Přitom objemy uniklého chlóru jsou srovnatelné s jeho výparem nad Podolskou plovárnou za teplého slunečného dne a vodou s rozpuštěným chlórem

napuštěném bazénu. A tak, jak jsem uvedl minule, že největší problém je srážka z blbcem, tak bych dnes rád připomenul, že to platí i o onom blbci v nás. A blbec v nás nejsnadněji vyklíčí, když ho hnojíme nevzdělaností a na síle pak získává když se naroubuje „zdravým selským rozumem“. A tragedie je na světě.

Nevím, čím dnes skončit, aby se to zase tak tragikomicky nesplnilo. Snad vyjádřením naděje, že příště to bude o hodně veselejší....

Evropa a úpadek 09/2005

Napsáno 17. dubna 2005

V průběhu uplynulých dnů a týdnů jsme byli konfrontováni s novým pojmem v naší politice. Kašpárek, který měl okouzlit naivní publikum a odvést pozornost jinam na sebe vzal podobu „proevropské vlády.“ Je skutečně pozoruhodné, na co nepřijde český politik, když mu jde o to, aby ze sebe setřásl ty obtížné dobrmany, kteří se mu sápu ne jen po židli, ale i po gatích z Kenvela. Co vše je ochoten odhodit, pohodit či zahodit, aby je zmátl a získal náskok. Psal o tom již známý český praotec horroru Karel Jaromír Erben, když jeho milý zombík ve Svatební košili postupně modlitební knížku, růženec i křížek zahodil a byl se svou milou skokem deset, dvacet respektive třicet mil... Pohozené heslo o „proevropské vládě“ bylo očucháváno a posléze trháno, leč prchající již byl skokem vi se svou premiérskou sesličkou.

Tato floskule o proevropské vládě ve střední Evropě však mimo svou aktuální politickou účelovost má i hlubší vypovídací hodnotu o současném stavu naší země a jejím vztahu k evropskému integračnímu procesu. Jakkoliv se nám to zdá vzdálené, stále častěji pociťujeme na vlastní kůži, zač je toho v EU loket. Bohužel z těchto pocitů jsou vyjmuti ti, kteří zřejmě neproevropsky dohodli takové přístupové podmínky, že nad nimi zůstává rozum stát. Jen obtížně si je možné představit někoho proevropštějšího, než byli naši politici. Nicméně to nestačí a hlavním cílem jakési proevropské vlády se mělo stát schválení evropské ústavy. Představa, že úkolem vlády je v demokratické zemi má být dosažení nějakého předem určeného rozhodnutí je katastrofální. Okamžitě se objevily názory, že my občané bychom mohli všechno té velké krásné Evropě pokazit a že tu odpovědnost na sebe budou muset vzít zase poslanci a senátoři. A raději jen poslanci, protože na Senát není spolehnouti.

Píši o tom proto, že rozhodování o ústavě je svrchovaným právem každého občana a pro první ústavu nového politického útvaru nebo, chcete-li, korporace to platí minimálně dvojnásob. Korporace totiž není zdaleka jenom název pro podnikatelský subjekt. Veřejnoprávní korporací je například stát, územní samosprávný celek, města a obce a rovněž sdružení s povinným členstvím a mnohé další. Typickým znakem veřejnoprávních korporací je, že svou činností zajišťují, alespoň částečně, určité veřejné zájmy. A to by snad budoucí Evropská unie splňovat měla. Alespoň se k tomu pořád hrdě hlásí a bylo by nefér tomu nevěřit. Samozřejmě je třeba naše přesvědčení sem tam testovat, abychom neupadli do dogmatismu. Nástroj, který ve svém Zlatém věku řecké civilizace darovala Evropa sobě a posléze světu, je skepse nebo skeptický pohled na věc. Je pozoruhodné, jak se nám snaží politici vnutit názor, že skepticismus je zlo, které je třeba vymýtit. Už to by nás mělo upozornit na nepochybnou kvalitu skepse, protože to, co vadí politikům, je ve své drtivé většině dobré pro občany a pro lidi vůbec. Dokonce i pro politiky, když politiky přestanou být a stanou se z nich zase, ačkoliv je to neuvěřitelné, prostě jenom občané a lidé. Mám velkou radost z toho, jak v naší krásné kotlině vládne duch skepse a vítězí daleko úspěšněji než pravda na presidentské standardě. Je

napadán, označován jako provincialismus, zápecnictví, neschopnost se nadchnout pro velkou věc a v poslední době je to prostě neevropské možná až protievropské. Možná nám pan Cyril Svoboda, který už v minulosti navrhoval pouliční tribunály proti odpůrcům nových pořádků, navrhne založení výborů pro neevropskou činnost a mohl by si u svých kamarádů ve Vatikánu a ve Washingtonu půjčit metodiku čarodějnických procesů nebo maccarthysmu.

Mimochodem, je třeba si uvědomit, co nám euroskeptikům, ke kterým se hrdě hlásím, a všem ostatním Evropanům říkají Ti, kteří se snaží prosadit schválení zcela nepřehledného textu za každou cenu. Říkají toto: „Když neschválíte text, který má platit až za několik let, tak vám bude zle a hned hůř. Ergo. Jediná cesta, jak to odvrátit, je hlasovat pro.“ Proč bychom se měli mít hůř, než za stávajícího stavu, nikdo neříká a už vůbec ne, proč bychom se měli mít hůř hned v takzvaném období legisvakance. Spíše to zavání tím, že se už dříve pár horních chlapců dohodlo na nějakých velkých handlech. Velké handly nejsou žádný pouliční byznys a jsou během na dlouhou trať. Dosavadní systém správy evropských záležitostí je pro takové handly málo pružný nebo jak se říká eufemisticky „flexibilní“ Vždycky, když se blíží nějaký problém až průser, tak se koncentrují rozhodovací pravomoci, aby se už nakonec nikdy nevrátily do původní šíře zcela. Známe to ze starého Říma. Republika, konzulát, triumvirát, principát, císařství a konzulem se mohl nakonec stát i kůň...

Jenom opravdu věčný optimista, podepřený prostotou, která je, jak známo, svatá, si může myslet, že ústava tu je pro jeho blaho. Už způsob, kterým je souhlas vynucován, je zavrženíhodný a je ukázkou nové totality evropské víry par excellence. Jde o strašení a vydírání těch nejslabších a nejbezbrannějších, kteří ovšem mají nejvíc hlasů. Já osobně nejsem zastáncem referenda apriori. Největší radost bych měl, kdyby lidé dostali prostou otázku: „Chcete si ponechat své nezcizitelné právo hlasovat o první evropské ústavě nebo toto právo delegujete zastupitelským sborům vzešlým z nových voleb?“ A po nových volbách, ať již řádných nebo předčasných, se kterými bych toto referendum spojil, by bylo jasno a čisto a korektno.

Rád bych upozornil na to, že nově vznikající korporace, nazvaná Evropská Unie, musí prostě být více než prostý součet jejich zakladatelů. V tom je smysl každé korporace. Klíčovým smyslem musí být bezpečnost. Ta je ostatně duší vytváření korporací od počátku lidské civilizace. Je oním jemným pojivem vytvářejícím společně se vzájemnou důvěrou a odpovědností dobrou a prospěšnou korporaci, ať již jde o rodinu, kmenový svaz, stát nebo unie států všeho druhu. Spojené státy americké zrály do nám známé podoby dvě stě let a položit základy unie trvalo let sto a dvě krvavé občanské války, které trvaly bezmála dvě desetiletí. Evropa tolik času nemá a ani ho nepotřebuje. Ale prohlášení o nutnosti mít ústavu a fungující unii do roku 2010 to připomíná ono slavné „dohnat a předeht“, které bylo později přes „udržet krok“ a „neztratit ze zorného úhlu“ nahrazeno výrazem „neztratit stopu“ a později „mít na paměti“.

U nás jsme podlehlí neznámo odkud příšlé módě „outsourcingu“. Jakkoliv existují v řadě případů pro tento postup, tak pokud se korporace rozhodne „outsourcovat“ své základní životní toky a uzlové vztahy, tak se může snadno stát, že v zápasech, kde by korporace svými silami vyhrála, protože jí jde

o přežití, tam v reálném životě prohrává, protože za ní bojuje jenom jakýsi poskytovatel služby, pro kterého je jenom jedním z mnoha klientů. Navíc řada těchto poskytovatelů, dříve nebo později podlehne pokušení obrátit svou službu ve službu medvědí, která má za cíl smočít sosáček hlouběji nebo přímo vysát svého hostitele. Příkladem jsou soukromé služby u státního zdravotnictví, mnohé bezpečnostní, ale i účetní, právní, daňové poradenství u celé řady státních i soukromých subjektů. Nejen u nás, ale i ve světě. Jistě není náhodou, že nejplamennější filipiku proti defraudantům napsal finanční ředitel Enronu. Naprosto fatálně to platí o bezpečnosti. Žádný žoldák není schopen nahradit při obraně vlastního vojáka. To ví každý a vůbec se to netýká polemiky profesionální nebo lidové armádě.

Zdá se, jako bychom někdy z vlastních zaměstnanců udělali jenom jakési roboty na hlavní výdělečnou činnost a veškeré ostatní záležitosti si platíme dodavatelsky. To především demoralizuje vlastní lidi, dělající za plat a činí z nich podezřelé, které je třeba hlídat těmi, co tam jsou „na fakturu“ a ještě z toho děláme světový trend, protože jsme si to někde se slovníkem přelouskali v magazínu v cizí řeči. Nelze se potom divit, že nám správa našich věcí opět rychle zmizí v nenávratnu a my se stáváme pouhou loutkou. V politice se tomu někdy říká „výprodej strategických zájmů“. Ale to nám nehrozí. Za prvé jsme už dávno prodali a za druhé je pro nás v současném světě nějaké vlastní strategické zájmy mít...

Je toho mnoho, o čem musíme ve spojení s evropskou ústavou přemýšlet. Pro začátek bychom měli našim věrozvěstům položit prosté tři otázky. Co je podle této ústavy nedotknutelné? Jak tato ústava chrání sama sebe před zneužitím? Jakou novou kvalitu stability, bezpečnosti a spolupráce deklaruje? Ústava je totiž jenom nástroj. Stejně jako kladivo, soud nebo banka.

Smysl nástrojům dává činnost lidí. Proto je otázka zneužitelnosti, bezpečnosti a odpovědnosti tak palčivá po celá dlouhá tisíciletí lidské civilizace....

Evropa a úpadek 10/2005

Napsáno 29. dubna 2005

V jednom z minulých pokračování jsem napsal, že bezpečnost právnických i fyzických osob nebo jak jsem si dovilil uvádět „korporací“ , je do značné míry závislá na dodržování určitých pravidel vlastního bezpečného chování. To, co je nám jako jednotlivcům často zcela zřejmé nebo to, co je u nás vynuceno trpkými zkušenostmi, to se nám jako manažerům zdá být často na hony vzdálené a podle toho to taky mnohdy vypadá. Zjednodušená podoba jednoho z vyjádření Kantova kategorického imperativu, která v prastaré lidové moudrosti zní: „Co nechceš, aby Ti jiní činili, nečiň ty jiným“ nebo v jiné podobě: „Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá“, jako kdyby pro rozhodovací procesy, zejména ve velkých firmách, neplatila.

Chybí i celková společenská odpovědnost firem, které mohou díky svému nerozváženému chování napáchat mnoho škod ve svém okolí a dotknout se tak osudů mnohých firem, rodin i jednotlivců a to často naprosto zničujícím způsobem. Na druhé straně mohou firmy, které pěstují kulturu společenské odpovědnosti, být pro své sociální i fyzické teritorium pravým požehnáním. Bohužel až příliš často jsme právě v Evropě, jejímž nepominutelným atributem je sociální stát, stojící na širší společenské odpovědnosti korporací, svědky toho, že sociální odpovědnost korporací končí odevzdáním daní a transferem zisku mimo Evropu. Jsou to právě největší evropské korporace, které dosáhly v minulém roce vynikajících zisků, které nejen, že neposílily svou sociální odpovědnost, ale v rozporu s tím ohlásily masové propouštění . Jen tak pro zajímavost: Adidas má zisk 314 miliónů euro a propouští 400 lidí, Allianz má zisk 1,8 miliardy euro a propouští 4700 zaměstnanců, Commerzbank má sice pouhých 300 miliónů eur zisku, ale propouští 900 osob a Deutsche Telekom vydělal 3.2 miliardy euro a propustí v tomto roce 2200 lidí a do roku 2007 celkem 20 000. Henkel plánuje letos zisk necelé 2 miliardy euro a hodlá propustit 3000 zaměstnanců atd.atd. jak patrně, zřejmě tu probíhá velká demontáž tradiční evropské sociální odpovědnosti.

To plně odpovídá názorům našich „tržních komsomolců“ první poloviny 90. let, kteří mávali Samuelsonem jako bratr Kániš biblí. Křičeli přitom, cituji to, co jsem slyšel od jednoho budoucího ministra: „ ..podnik není žádný sociální systém, na to jsou odbory...“ Není divu, že to dotáhl tak daleko. Zbývá dodat, že přitom držel okopírovanou Samuelsonovu Ekonomii a oči mu opravdu planuly. Naproti tomu mne díky známému uskupení písmenek CSR zaujala problematika tzv. „corporate social responsibility“, což jsem pokládal za dílo socialistického ďábla, ale vzhledem k tomu, že jsem o tom našel nejvíce na britském webu www.csr.gov.uk, možná, že to za Kanálem pokládají za vážnou věc.

Naše roční a připustíme, že docela úspěšné fungování v EU by nás nemělo ukolébat a proto si dovoluji keyboardem vypsát několik praktických zkušeností, které jsem slovem, písmem i praxí získal ve svém veselém brožovaném životě a které bychom měli mít v těch nejširších i zcela osobních zkušenostech mít na paměti, abychom se chovali bezpečně a nepřivolávali na sebe pohromy a nebezpečí všeho druhu. Věřte nebo ne, ale za více než 40 let se při permanentní osobní odpovědnosti za osudy druhých naučíte dávat trochu pozor. Ale možná jsem měl jenom kliku. Prostě nikdo není dokonalý...

Měli bychom mít na paměti, že i se svými nejbližšími partnery bychom měli vždy jednat jako s budoucí konkurencí. Měli bychom dbát na to, aby se v našem okolí neobjevil nikdo příliš mocný, protože je to nebezpečné. A největším nebezpečím je v tomto smyslu velikost vlastní. Pokud něco opravdu chceme, pak bychom o tom měli mlčet až do té doby, než to bezpečně vlastníme. Neustále musíme pozorovat své okolí, hledat v něm zlo a aktivně ho poznávat a na základě poznání s ním aktivně a poučeně bojovat. Před zlem nelze uniknout. Nicméně je třeba vystříhat se zjevného násilí, otevřeného boje nebo i soudní pře, pokud existuje pokojné řešení. Rovněž přehnaná tvrdost při vyjednávání nás vystavuje velkým a nepředvídatelným rizikům. Je vždy lepší nesázet do hry to, co mi nepatří. Je lépe spokojit se s malou osobní ztrátou s vlastními kartami, než vsadit cizí osudy do hry s nadějí na velký zisk. Plně platí, že zlatá střední cesta vede nejen nejdál, ale, že je i zdaleka nejbezpečnější. Nebezpečí vždy číhá na okraji nebo na rohu. Štěstí spočívá v rovnováze a v pozici stejně vzdálené od všech stran. Je dobré co nejvíce vědět a co nejméně o tom mluvit. Je třeba se chovat přívětivě ke všem a zároveň nikomu příliš nedůvěřovat a to hlavně, pokud vás chválí. Důležité je si uvědomovat, že lidé nemohou mít o nás o mnoho lepší mínění než o druhých. Největší nedůvěru bychom však měli chovat k vlastním citům a vášním. Pokud se chystáme k dobrému skutku, měli bychom mít na paměti, že to může být ve svém důsledku nebezpečnější než skutek špatný. Dobrý skutek je vždy otázkou strategie a špatný spíše taktiky. Jedno z největších nebezpečí nám hrozí od toho, co je nám tajemstvím. Pokud si nejsme jisti, že poznání v tajemství skryté dokážeme pochopit ovládnout, měli bychom mu jít z cesty. Život není vědecká laboratoř. A nakonec je smutnou pravdou, že když neseme odpovědnost za druhé, neměli bychom na své triko kritizovat mocné jenom proto, že zrovna nejsme v jejich nebo na jejich straně...

Že jste to už někde slyšeli a četli...?! Určitě. Už v Eposu o Gilgamešovi je to psáno a o Machiavellim, Mazarinovi nebo Richelieuovi ani nemluvě. Kdo četl staré klasiky rovněž nezaváhá. A nakonec kniha knih, Písmo...tam je to mnohých podobách snad tisíckrát. Ostatně ne nadarmo říkají mnozí, že slovo BIBLE znamená Boží Instrukce Bláznivému Lidskému Egu....

Tak opatrně do druhého roku v Evropské Unii milí čtenáři

Evropa a úpadek 11/2005

Napsáno 15. května 2005

Naši zlatí, námi všemi vyvolení a zvolení zástupci nám opět naprosto zdrcující padesáti a půl procentní většinou pořídili další vládu. Je to vláda zcela nová od staré k nerozeznání a její pseudoschvalování se vyznačovalo předeherou v podobě již třetího handlu v jediném volebním období. Musím konstatovat, že poslanci dobře vědí, jakou cenu má každý jejich hlas a dokázali toho v tomto volebním období využít opravdu na ultimo. Byla radost pozorovat ty zručnější matadory s jakou bohorovností sbírají prebendy až do poslední vteřiny a pak si hned založí další frakci jako pozici pro to, aby vláda nás všech dále byla vystavena jejich pohrůžce odvolání a vykonávala popřípadě nevykonávala svou exekutivní funkci v zájmu této skupinky. A hlavně, aby to trpělivě snášela ještě celý rok a rozdávala stále nové a nové exekutivní pašalíky, europeníze nebo státní dotace.....Musím se přiznat, že věřím tomu, že nový pan premiér, který má s takovými týpký nejen z RaJe bohaté pracovní zkušenosti, si s tímhle politickým vydíráním dokáže poradit. Není to tak složité a chce to jenom použít známe poučky o hrubé záplatě na hrubý pytel...

Kupodivu svět kolem nás nepočkal na to až se u nás doma dohodneme a šel dál. Kolem nás prošlo i 60. výročí konce 2. světové války a je tak trochu smutné, že nejdéle trvající pozornost byla věnována otázce, zda lze znesvětit památku generála Pattona tím, že jeho sochu vytvořil údajný spolupracovník Státní bezpečnosti. Jen pro pořádek uvádím, že v době, kdy měl zmíněný mistr dláta se Státní bezpečností spolupracovat, tak již Státní bezpečnost jako taková neexistovala a systém tehdejší ochrany bezpečnosti státu byl organizován jinak. Nicméně platí, že všichni vědí o co jde....Komedie kolem pomníku a památky generála Pattona byla nakonec nepochopitelná i jeho vnukovi, který na odhalení sochy v Dýšině přijel. Jedno z posledních dějství frašky potom vyvrcholilo prohlášením nějakého znalce umění, že socha generála připomíná sochu komunistického potentáta. A je to....

Kdyby oslavy 60. výročí konce války záležely na vládě a parlamentu, tak bychom se dočkali tak maximálně podobné ostudy, jako když naši potentáti a deputáti oslavovali 15. výročí sametové revoluce. To proběhlo jako slavnostní zasedání s neslavným průběhem a ostudným koncem. Naštěstí se oslav ujali iniciativně sami občané a jejich nejrůznější sdružení a spolky. Bylo to velice pestré, barevné různorodé a tím i krásné. Naléhavě nám to připomnělo, kolik různých pohledů na tuto událost je v nás samých. A to je asi také to nejdůležitější poselství uplynulých 60. let. Nemáme na to jednotný a už vůbec ne jediný názor. A to je moc a moc dobře...Máme tedy spolu o čem mluvit. A to je to vůbec nejlepší!

Jedna věc by nám ale uniknout neměla. Bylo to sdělení amerického presidenta, kterému si pobaltští presidenti stěžovali v roli nových Evropanů na Rusko a jeho manýry a hlavně na pakt Molotov Ribbentrop. President Bush jim řekl naprosto zřetelně, že takové už velké smlouvy mezi velkými hráči prostě jsou. Když jde o velké zájmy, tak ty malé musí stranou. Takový byl i Mnichov pro Československo. Nulity mnichovského diktátu nebylo v mezinárodním právu ani v praktické diplomacii nikdy dosaženo. Žijeme s jeho důsledky doposud a žádná nulita by nám nepomohla. Rovněž omluva od našich spojenců Velké Británie a Francie by nám byla platná jak mrtvému zimník. Pan president Bush navíc udiveným pobaltským vůdcům sdělil, že si klidně mohou stěžovat i na něho a na USA, protože situaci v Pobaltí sice vytvořil v roce 1939 pakt Molotov Ribbentrop, ale již po necelých pěti letech jeho existence jeho výsledky na dlouhá desetiletí jeho výsledky fixovala Jalta. A tu podepsaly i USA a F.D.Roosevelt osobně.O Velké Británii a Churchillovi nemluvě. Sám Churchill tedy svým podpisem položil základy Železné opony proti které již o tři roky později tak plamenně mluvil na universitě ve Fultonu.

Pobaltským Evropanům by nemělo uniknout ani to, že už necelých 72 hodin poté, co si tak dramaticky postěžovali velkému strýčkovi Samovi, oni sami rukou a ústy Evropské komise uzavřeli a podepsali historickou smlouvu s Ruskem. A to smlouvu, která je především o bezpečnosti a spolupráci. Nemělo by to uniknout ani nám. Georgie Bush již tou dobou tančil národní tance na podiu v Tbilisi a to, co řekl o pár mil severněji především nebo předpředevším už zajímá jen jeho tým a letopisec. Vždyť na cestě z Pobaltí do Gruzie byl ještě v Beneluxu a také v Moskvě...Určitě se na jeho tváři objeví pobavený úsměv, když si představí, jak si ti tři pobaltští presidenti lámou hlavu s tím, kam si půjdou na strýčka Sama stěžovat. Pokud si na to vůbec kdy vzpomene...

Jsem velmi rád, že žiji v zemi, kde tyto prosté pravdy o spravedlivosti velkých dohod k malým hráčům máme hluboce zažitě. Naprostá většina z nás ví, že si musíme pomoci především sami, že nikdo za nás nemůže přežít. Děláme to tisíc let a děláme to dobře. Možná, že sem tam jsme za to hodni morálního pokárání, ale jsme tu, přežili jsme a to se počítá. Morální hodnotu individuální oběti ve prospěch obce nemá na úrovni větších celků kdo ocenit. Národní sebevraždy tak většinou upadají do hlubokého zapomnění...

Je naprosto jasné, že za daných okolností má v naší společnosti svou váhu každý hlas pro i proti Evropské ústavě. Na jedné straně je tu odvěká touha některých deklarovat svá práva na nezávislý postup a nepodřizovat se oficiálně „cizí“ vůli. Ve své praktické podobě to však znamená pouze a jenom tolik, že se cizím zájmům podřizujeme nebo budeme podřizeni buď skrytě nebo naopak násilím. Na druhé straně to však neznamená, že se máme někam manifestačně cpát, jak nám to káže druhá strana. Jde o to, že v přijímání Evropské ústavy bylo opominuto vyhlášení socialistické soutěže, kdo rychleji, masověji a s větší radostí bude pro. Nářky našich Eurohujerů jsou k smíchu, zatímco okázalé vystavování neexistující rozhodovací autonomie je spíše k pláči. Přečetl jsem si Smlouvu o

Ústavě pro Evropu docela pozorně, ale přesvědčila mne až brožurka Václava Klause, která vyvolává tolik zášti v Bruselu. Musím říci, že profesionálně a přehledně vybrané a uspořádané pasáže mne zřetelně utvrdily v mém dojmu, že takovou smlouvu potřebujeme. Na druhé straně si uvědomuji, že stejný text jiného přesvědčí o opaku a nebude to vina textu, ale naopak jeho zásluha. Text, který Václav Klaus předložil lidem, je podle mne vysoce seriózní a lze si na jeho základě vytvořit vlastní názor. To na se o blábolech z kanceláře Poslanecké Sněmovny nebo Černínského paláce skutečně říci nedá.

Nemyslím si, že by to mělo na našem způsobu přežívání mezi velkými něco převratného přinést. I nadále bude platit, že za nás nikdo konat, žít a přežívat nebude. Nicméně, skončí doba, kdy mohli naši sousedé jednat o nás bez nás a když už, tak máme alespoň nárok na kopii protokolu. A tvrdí nám, že dokonce na platný opis originálu. A nepřinese nám ho na bodáku ani německý ani ruský voják, ale přijde poštou z Bruselu...A možná i česky!!?

Evropa a úpadek 12/2005

Napsáno 29. května 2005

Toto číslo Konkursních novin vyjde na Medarda a to je den, kdy se s obavou díváme na nebe jestli se vlády nad počasím neujme legendární Medardova kápě a nebude pršet oněch biblických 40 dní. Vzpomínám si na období před 8 lety, kdy deště v tomto období zvedly hladinu moravských řek a způsobily záplavy, které nikdo nečekal a které změnily osudy lidí firem měst a obcí. To, co tenkrát katastrofálně selhalo, byl mechanismus civilní obrany. Ten v té době trpěl nálepkou totalitní libůstky a zbytečné rudé buzerace. Lidé projevovali tak dlouho uspokojení nad tím, že teď jim nikdo neříká a ani nemůže říkat, co mají dělat v případě ohrožení, až jim začalo téci zcela neobrazně nejen do bot, ale i do prvního patra. Pak se rychle ukázalo, že není nejen ten, kdo by jim něco řekl, ale že vlastně ani není co říct a pokud přece, tak je už pozdě. Celý život budu vzpomínat na rozhovor s významným úředníkem z Uherského hradiště, který mne zval do sklepa na oslavu završení určitého projektu v době, kdy již v Olomouci půjčovali pramice i na náměstích. Když jsem mu vysvětlil, že ten sklípek vidím v perspektivě tří dnů, kdy se měla oslava konat, jako poněkud vlhký, dával mi najevo, že se chci vyhnout jemu, kolegům a dobrému moku... Od té doby jsem s ním nemluvil, ale zůstane v mé paměti jako ztělesnění staré pravdy, že optimismus je často pouze nedostatek informací nebo totální neschopnost je zpracovat...

Často v tomto roce píšou o problematice bezpečnosti korporací. Korporacemi jsou nejen podniky, ale i obce města, stát, ale i některé nadnárodní struktury. Při svých úvahách systému ochrany a zabezpečení existence korporace jsem se nemohl vyhnout pokusu popsat základní vlastnosti možného obecného modelu mechanismu korporativní bezpečnosti (dále MKB). Hledal jsem nejen jeho obecné vlastnosti, ale jeho základní prvky a zejména nástroje, kterými působí dovnitř i vně korporace a v neposlední řadě i základními vybranými vazbami mezi těmito prvky a nástroji a jejich možnými synergickými nebo naopak vzájemně rušivými efekty.

První a základní obecnou vlastností je komplexita MKB. Pod tímto pojmem je skryta nejen tradiční komplexnost neboli úplnost MKB, ale i skutečnost, že sám mechanismus korporativní bezpečnosti je komplexitou ve smyslu jejího chápání současnou matematikou komplexit a současnou filosofií v moderní teorii dynamické rovnováhy systémů Z tohoto základního kvalitativního ukazatele MKB lze odvodit i další nutné vlastnosti a kvality MKB. Těmi jsou nezávislost, poznávací schopnost neboli kognitivnost a samoorganizace. Na tomto místě je nutné zdůraznit myšlenku, že stejně jako v případě korporace je i v případě pojmu mechanismus nemožné tento pojem oddělit od další klíčové vlastnosti a tou je bezpečnost. Bezpečnost je však podobně jako v případě korporace jednou z klíčových podstat mechanismu. To, že se jedná o mechanismus bezpečnosti nebo konkrétně o mechanismus

korporativní bezpečnosti, nehraje pro tuto skutečnost žádnou roli. Ovšem zabývat se bezpečností bezpečnostního mechanismu je už tak trochu mimo...

Jako první se nabízí přirozené rozdělení MKB na segmenty zjevné a skryté a na druhé straně na segmenty aktivního působení tedy aktivní a pasivního působení neboli rezistentní. Tato dělení vytvoří svojí kombinací v ploše 4 kvadranty.

Třetí základní rozdělení MKB se nabízí podle jeho „teritoriální oblasti působení“ dovnitř korporace a vně korporace dále pro jeho působení na hranicích korporace a v jejím blízkém okolí neboli sousedství a v oblasti prevence totálního zániku korporace v čase. Nad kvadranty tedy vyrostou čtyři vrstvy a vytvoří hranol složený, že 16 oblastí, z nichž každá je dána jinou kombinací oněch třech základních rozdělení. Jsem jednoduchý člověk a dál než k tomuto hranolku, který se pro mne stal malým, ale vlastním vodítkem pro celou řadu dalších úvah a hodnocení, jsem se nedostal.

Pokud se týká nástrojů, které se přímo nabízejí k zapojení do mechanismu korporativní bezpečnosti, pak je to v oblasti vnitřního působení především vnitřní audit včetně personálního, dále externí audit a příprava pracovníků a celý systém vnitrokorporátní kultury, včetně klíčového vztahu k zaměstnancům a manažerům.

V oblasti pohraniční nebo v sousedství se jedná o tvorbu strategií obchodních, společenských normativních vztahů s korporacemi působícími v blízkém okolí a to soukromoprávního i veřejnoprávními. Na straně jedné se jedná o vztahy do blízkého teritoriálního okolí a na straně druhé do blízkého institucionálního okolí korporace. Na straně jedné tedy půjde o vztah k malým dodavatelům a k veřejnoprávní korporaci, která je sídlem soukromoprávní korporace a na straně druhé ke státu, ale i ke korporacím typu Evropské unie nebo WTO, které mají menší či větší, ale nicméně bezprostřední vliv na bezpečnost korporace. Zde jsou důležitými nástroji například systém společenské odpovědnosti korporací (CSR), dále transparentní obchodní politika a celková otevřenost a prostupnost hranic korporace a tím vytvoření velice pružné a zároveň pevné zóny která začíná již před formálními hranicemi korporace a končí v jejím území. Klíčové jsou nástroje prezentující stabilitu, odpovědnost a jistoty, které korporace a její vztahy představují pro své okolí a tedy skutečnost, že ona sama nepředstavuje cílené nebezpečí. Jde tedy o reklamu, marketing a celý soubor public relations, který vytváří kvalitní bezpečný goodwill korporace.

Podobné, ale méně cílené a více nepřímé budou nástroje působení do vzdálenějšího teritoriálně a institucionálně nepřímého okolí korporace. Tady nastupují spíše nástroje corporate a competition intelligence a systém vysílání nejrůznějších signálů a impulsů a sledování odezvy na ně. Cílem

používání těchto nástrojů je hledání a mapování stávajících a budoucích rizikových polí nestabilit, matematicky vyjádřeno bifurkací, v okolí korporace. To umožní nastavovat parametry MKB tak, aby působil jako přirozený tlumič extrémních výkyvů a pohybů korporace mezi chaosem a řádem a následného rozkolísání korporace v oblasti turbulencí na její cestě časem od jedné své generace ke druhé.

S tím velice úzce souvisí hledání bodu zlomu v trajektorii existence korporace, za kterým již nebude možný její další rozvoj ve stávající struktuře nebo dokonce uspořádání. Zde je velice důležité nejen předvídání možných variant vývoje, ale klíčové je hluboké poznání vlastní historie korporace. Je totiž důležitou pravdou, kterou potvrzují i současné matematické teorie, že trajektorie kterou se systém ubírá v minulosti je pro jeho budoucí dráhu daleko důležitější než se doposud tvrdilo. Znamé pořekadlo, nová hra nové štěstí tedy pro osud složitějších systému platí jen zcela výjimečně.

Kéž by to došlo i stejně jako matematikům a dalším vědcům i dnešním sociálním inženýrům, kteří neustále oznamují, že musí začít znovu, na spálené zemi, na zelené louce na nepopsaném listu, či v zemi, která nevzkvétá. Tedy, jak kdo, podle partajní kravaty... Jak šedivě, leč neotřele, působí mezi těmito génii pan Paroubek, který tvrdí, že je tu proto, aby něco dokončil. No, uvidíme...

Jak jsem už řekl výše, jsem jednoduchý člověk. Ale když se dívám prostřednictvím svého vymyšleného hranolku a naše okolí a ne mechanismy, které nás mají chránit, často vidím jenom Potěmkinovu vesnici nebo umělého strašáka, který má vytvořit zdání nebezpečí a jeho autor čeká na peníze nás všech, aby ho s velkou slávou odstranil. Komu by to nebylo jasné, tomu připomenu komedii kolem opevňování bývalé budovy Federálního shromáždění v Praze. Daleko horší je, že hodně často nevidím vůbec nic...

Tím nic myslím především až příliš častou účelovost a následnou komercializaci bezpečnosti. Mám tím na mysli masový outsourcing v této oblasti a širokou nabídku všech možných služeb souvisejících s tím, že většina korporací na vlastní bezpečnostní mechanismus rezignovala a čeká ochranu svých zájmů za vlastní peníze o jiných. Často se mi zdá, jako kdyby se z vnitrokorporátní kultury vytratil i elementární pud sebezáchovy. Existuje okřídlené úsloví, že za peníze si nemůžeme koupit všechno a většinou máme na mysli přátelství a lásku. Ale možná, že si nemůžeme koupit ani vlastní bezpečnost a už vůbec ne bezpečí....

Evropa a úpadek 13/2005

Napsáno 10. června 2005

V dnešním pokračování bych rád seznámil čtenáře se zajímavým pohledem zvenčí na problematiku bankrotů a právních a hospodářských procedur, které ho doprovázejí. Následující text vychází z přednášky profesora Josepha Stiglitze, která byla pronesena před několika lety těsně před tím, než profesor Stiglitz získal Nobelovu cenu za ekonomii. Přednáška nesla název: „Quis custodiet ipsos custodes?“, tedy: „Kdo bude hlídat samotné hlídače?“ Pan profesor si název vypůjčil v Ivenaliových Satirách, ale jinak se celý text zabývá poměrně kritickým pohledem na výsledky transitivity ekonomik ve světě ve světle převažujících, zejména liberálních teoretických předpokladů z počátku devadesátých let. Joseph Stiglitz zastával v té době mimo jiné i post předsedy Světové banky a nelze tedy předpokládat, že by trpěl nedostatkem informací. Sama KSKŘI v ČR byla v inkriminovaném období několikrát cílem návštěvy expertů Světové banky a zdaleka nebyla v naší zemi jediná. Je třeba uvést, že J. Stiglitz není zrovna fanouškem postupů, které byly u nás zvoleny a má na to jistě právo. Celá přednáška je velice zajímavá, ale pasáž o bankrotech není dlouhá a je velice neutrální. Proto jsem se ji rozhodl přepsat pro Konkursní noviny. Nejde o přesný překlad. Poté, co se pan profesor Stiglitz pojmenoval hlavní příčiny finančních potíží transitivity ekonomik, které spatřoval především ve zcela nevyhovující struktuře a kvalitě pobídek, kterými jsou motivováni hráči na východních trzích, a zdůraznil roli corporate governance pro stabilizaci situace, vyjádřil na téma bankrotů zhruba toto:

Finanční zmatek vyvolal zájem o bankrot a zákony které ho ovládají. Bankrot právem patří do každé diskuse o řízení korporací z jednoduchého důvodu. Bankrot je prostředek, kterým dochází k přesunu práv řízení. Bankrot a převzetí firem spolu tvoří hlavní složky trhu pro management. Pravidla pro bankrot a převzetí, předurčují, jak tento trh pracuje a proto také, jak účinně pracuje tržní ekonomika.

Jednoduché modely zde byly zavádějící, stejně jako v obecné teorii firmy. V jednoduché teorii platí, že tým manažerů jako aktuálně nejefektivnější řídicí síla převezme aktiva firmy. Firma však ale ve skutečnosti zůstává trvale v „dražebním bloku“. Grossman a Hart (1980, 1981) dávno ukázali na klamnost této teorie pro firmy se široce rozptýlenými vlastníky. Každý akcionář, doufající, že převzetí firmy zvýší její hodnotu a ponechávající si akcie, se stane černým pasažérem na managementu firmy, zaměřenému ke zvýšení hodnoty firmy. Jen kdyby akcionář věřil, že úspěšný manažer přebírající firmu oškube její aktiva a sníží cenu firmy, bude ochoten prodat své akcie. Pak a jenom pak může být hodnotu snižující převzetí firem úspěšné. Toto je příklad managementu, který má charakter veřejného statku.

Ve skutečnosti však manažeři firmy mají k dispozici širokou paletu akcí, které zabraňují převzetí a zvyšují jejich vyjednávací pozici a to včetně zvýšení asymetrie informací mezi těmi uvnitř a vně firmy (nejen akcionářů, ale i těch, kteří by chtěli firmu převzít - Edlin a Stiglitz 1995). Kdyby mechanismy převzetí pracovaly dokonale, bankroty by nenastaly, nebo by byly vzácné. Řízení by bylo v každém okamžiku prováděno těmi, kteří jsou nejlépe schopni maximalizovat hodnotu aktiv. Jestli by se stalo, že hodnota těchto aktiv (bez náhrady manažerskému týmu, která bude navýšena o rozdíl mezi hodnotou firmy za daného týmu a za druhého nejlepšího týmu) převýšila požadavky na tato aktiva, pak tito další žadatelé budou ochotni přijmout odpisy, aby maximalizovali jejich současnou hodnotu. Odepsání je lepší, než co by obdrželi za alternativního manažerského týmu. Četnost těchto dobrovolných reorganizací a konverzí závazků může záviset na nestálosti ekonomiky a na rozsahu nejistot v době podepsání kontraktů a bylo možno očekávat řadu podobných reorganizací po původních privatizacích. Skutečně to byl jeden z argumentů nabízený jako racionalizace po prvním kole nedokonalé privatizace. Když převládla tržní ekonomika, podobné reorganizace by nakonec zabezpečily, že každé aktivum bude "optimálně" řízeno.

Tyto argumenty však ignorovaly nedokonalost procesu převzetí firmy a tyto nedokonalosti vyvolaly nutnost bankrotu. Asi před třiceti léty jsem se zabýval touto záhadou: za standardního paradigmatu bude jednotný názor na to které akce budou maximalizovat hodnotu a konflikty, které se tak často objevují před soudy, by nikdy nevznikly. Na jedné úrovni by odpověď byla snadná. Standardní teorie předpokládá úplný soubor cen, včetně cen za každého stavu a času a implicitně existovala perfektní informace v tom smyslu, že byla dohoda o ziscích (vstupy, výstupy, ceny, trhy, atd.) v každé možné situaci. To lze pokládat za část definice stavu situace, nebo alespoň jako důsledek předpokladů týkajících se racionality, chápajíc charakter rovnováhy v tom stavu. Vzhledem k nereálnosti těchto předpokladů různí účastníci trhu mohou mít různé názory na důsledky jednotlivých akcí a proto o tom, které akce jsou vhodné, tedy které akce maximalizují hodnotu na burze nebo očekávaný užitek každého účastníka. Podmínky pro jednotný názor jsou velice restriktivní.

Za těchto podmínek, existující "vlastníci" nemusí být ochotni se vzdát svých řídicích práv věřitelům, pokud nebudou k tomu přinuceni. Z jejich hlediska současná diskontovaná hodnota důchodu vlastníkům aktiv může být vysoce pozitivní, i když trh (odrážející hodnotu tohoto důchodu marginálním vnějším zainteresovaným činitelům) by věřil, že požadavky věřitelů převyšují tržní hodnotu firmy. V takových situacích vlastníci aktiv musí být "přinuceni" vzdát se svých práv.

Tradiční učebnicový model bankrotu popisuje jednoduchý postup: požadavky věřitelů nutno plně uspokojit a vlastníci aktiv dostanou zbytek. Když zbytek nezůstane, věřitelé převezmou odpisy. Ti se souběžnou hodnotou, dostanou tuto hodnotu. Věřitelé se účinně chytí řízení a vyberou řídicí tým, který maximalizuje jejich návratnost. Mohou se rozhodnout zachovat existující tým a dokonce mu dát část aktiv, když tím maximalizují vlastní návratnost.

Ve skutečnosti však typické případy nejsou tak jednoduché. Zájmy a chápání věcí různých věřitelů se mohou lišit. Neexistuje mezi nimi jednotnost názorů, podobně jako není jednota mezi akcionáři. Co je důležitější, soudy a právní systém představuje důležité překážky v mnohých zemích. Jsou-li dány konfliktní zájmy, musí být rozhodčí, který zabezpečí ochranu různých zájmů (v souladu se zákonem) a dodržení priority návrhů (odrážejíc různé smluvní úpravy). Ale zatímco učebnice pokládají soudy za počestné rozhodčí, tyto se stávají v řadě zemí, zejména těch se slabým právním systémem, aktivními účastníky procesu. Např. v řadě zemí zákon uznává postavení dalších zainteresovaných, např. dělníků a soud se může usnést, že pro ochranu jejich zájmů současný management musí zůstat na místě. Soud může také žádat další data pro určení oprávněnosti nároků. Jakákoliv akce, která má za následek zůstávání existujícího managementu na místě - bez příslušného dohledu - je pozvánka k "ošukání" aktiv. Potenciál pro korupci právního systému je zřejmý.

Problém se stává ještě více zmatečným, když některé dluhy jsou v rukou státních nebo polostátních bank za takzvaného bankovního socialismu. Obecněji pak za situace, kdy převážně existují banky, které půjčují peníze především politickým souputníkům. Mají dvojitou pobídku - neuznávat ztráty, které vzniknou bankrotem a udržet své politické druhy u moci. Navíc, vlastník firmy nebo jeho přátelé mohou koupit některé dluhy a stanou se věřiteli. Tito věřitelé mají zřejmě motivaci konfliktní se skutečnými věřiteli, ale mohou použít svou pozici, aby se u soudu odvolali a tak blokovali rozhodnutí, které vyžadují jednomyslnost, nebo velkou většinu.

Soudy v mnoha zemích hrály a hrají v období transformace nejasnou roli. Používám úmyslně slovo nejasnou. Následky jejich aktivit, kterým je zpoždění přenosu řízení na věřitele, jsou zřejmé. Pokud firma zůstane pod správou ustavenou soudem, určená správa má zdroj příjmů, z nichž část může být přesměrována soudcům. I když soud není podplacen, ale spoléhá na rady ustavené správy, rozhodnutí mohou být zpožděna. Ale dle právní vědy mnoha, ne-li většiny zemí, soud má povinnost dohlížet nejen na zájmy věřitelů, ale dalších zainteresovaných a oddálení rozhodnutí může být v souladu se širším mandátem soudu. Rychlé rozhodnutí výhodné pro věřitele může vést k uzavření závodu a vysoké nezaměstnanosti.

Dále se pan profesor věnoval otázkám spojeným se sociálním kapitálem a častým zmatením pojmů, kdy v různých zemích a kulturních podmínkách sice existují stejná slova a pojmy, ale mají jiný náboj nebo dokonce i význam. Dochází potom dříve nebo později k řadě přímých protimluv při sledování statistických dat a analytici si mohou hlavy ukroutit. Nicméně, to je jiná kapitola se vším všudy.

Když jsem přednášku četl, měl jsem pocit docela přesné definice toho, co se u nás v uplynulých 15 letech odehrávalo. Pokud se týká bankrotů, pak musím konstatovat, že uvedený text dokazuje, že nejen já a někteří další u nás si myslí, že konkurs nebo bankrot u nás není problémem, který je nutné řešit, ale nástrojem změny. Zřejmě si to myslí i pan profesor Stiglitz. Je potěšitelné, když si myslíte totéž, co předseda Světové banky a nositel Nobelovy ceny. Ale proti mocným zastáncům současné praxe to není mnoho platné.

Nejméně po desáté tedy uvádím, že v České republice je konkursní řízení stále zdaleka nejefektivnějším nástrojem na převod vlastnictví z jedné rukou do druhé na úkor třetích. Čí ruce jsou které, nechť si každý dosadí sám, ale já už jsem dospěl k poznání, že po tomto nástroji sahají dnes stejně často ruce první, druhé i třetí a hledají ty ostatní dvoje do party. Často je to půjčka za oplátku. Výjimečně si tuto „konkursní trojku“ dají dohromady nějaké ty čtvrté ručičky těch mocných.

Současné prověřování konkursů a kriminalizace soudců možná někoho odradí, někomu se možná dostane zadostiučinění, ale problém to v žádném případě nevyřeší. Mimo problém ekonomický a etický, který výrazně ovlivňuje i celkovou atmosféru ve společnosti, zde platí, že označení viníků mezi účastníky těchto konkursních trojek není věcí práva, ale spíše politické vůle a mocenské zvůle. Není tu ani Rychlých šípů ani Bratrstva kočičí pracky Ti, kterým současný stav vyhovuje, jsou velmi silní. Je to patrné i na posledních návrzích úpadkového zákona. Vypadá to hezky, ale funguje to stejně....

Celá přednáška je z hlediska uvědomění si optiky vnějšího pohledu na problémy, ve kterých jsme my sami ponořeni nesmírně zajímavá a vyjadřuje zejména to, čemu se říká globální pohled se všemi jeho přednostmi i nedostatky.

Pokud se to podaří, rád bych i letní pokračování této rubriky věnoval myšlenkám pana profesora Stiglitze.

Evropa a úpadek 14 a 15/2005

Napsáno 24. června 2005

Červen je v naší zemi již tradičně rokem volebním. Píši o tom proto, že tento červen to bylo 15 let od prvních svobodných a demokratických voleb v naší zemi. Tyto volby, jejich příprava, průběh i výsledek byly a navždy zůstanou tím nejpravdivějším zobrazením procesů, které k nim vedly a které jsou známé jako „sametová revoluce“. Všechna zaručená spiknutí a scénáře pro ně připravené, veškeré kulaté a hranaté stoly, to vše se přetavilo do nového demokratického stanovení poměru sil a je třeba říci, že si aktéři „sameťáčku“ mohli alespoň na chvíli oddechnout. Od pádu vedoucí úlohy KSČ až do voleb stál politický systém na velice nestandardních mechanismech. Položil jsem si otázku, která mne do té doby nenapadla. Co bylo klíčem k dohodám, které jsme v rychlém běhu událostí nejen uzavírali, ale dokázali je i plnit? Co umožnilo dosáhnout stavu, kdy se řešily složité ekonomické otázky a neztrácel se tolik důležitý čas pro to, aby nedocházelo vlivem politických změn ke kolapsům každodenního života? Co drželo pohromadě tu prapodivnou směsici lidí, jejich osobností a osudů, že to dokázali? Dnes jsou často vysmíváni, uráženi, kritizováni pro to či ono. Ale holá pravda je ta, že to dokázali. Přivedli zemi ke svobodným, demokratickým volbám a podřídili se jejich výsledku. Tento výsledek je opět rozdělil. Jejich dosud společné věci, zájmy a cíle přestaly existovat a oni se vydali různými směry. Nahoru, dolů, doprava, doleva i do hospody. A nebo prostě jen tak domů...Malé československé společenstvo sametového prstenu se tak postupně rozešlo.

Myslím na to rok před parlamentními volbami a po krachu „evropské ústavy“ až v souvislosti s touto ústavou mi došlo, proč jsme tenkrát před 15 lety prošli a proč neprošla evropská ústava. Jakkoliv je to neuvěřitelné, tak my jsme si tenkrát věřili. Měli jsme tisíc důvodů si nevěřit, ale měli jsme společný pozitivní cíl a společný strach z chaosu a násilí. Evropská ústava je festivalem nedůvěry a ošetřování partikulárních zájmů, ve kterém se vytrácí společný cíl a schází i společný nepřítel. Zdá se, že strašení globálními riziky má jenom zastřít, že už si na provázku vedu sousedovu kozu a teď mu musím ústavně znemožnit, aby mohl nahlas říci, že kradu.

Ale podtrženo a sečteno můj závěr zněl, že mechanismy sametové revoluce stály na celkové důvěře v to, že i když nemám apriori důvod partnerovi věřit, máme společný úkol a odpovědnost. A tento hierarchicky vyšší stupeň důvěry dokázal překonat existující osobní skupinové i lokální nedůvěry nepřátelství a konflikty zájmů. Někdy to bylo velmi těžké na každé i v každé straně i při vzájemné komunikaci dvou nebo i více stran. Na druhé straně mohu říci, že nešlo o náhodu. Péče o vlastní důvěryhodné chování byla první prioritou. A tak tu sedím a před horkým létem 2005 rok před nevíme kolikátými svobodnými volbami se ptám. Kolik vzájemné důvěry je politické scéně dnes. Kdo a jak nás povede a přivede k dalším volbám?!

Tady jsem si vzpomněl na pana profesora Stiglitze. V závěru minulé stati o jeho pohledu na bankroty jsem uvedl, že na tuto úvahu navázal ve své přednášce pasáží o sociálním kapitálu a napsal jsem, že to už je jiná kapitola. Ale možná ne. Pojdme se podívat na některé jeho myšlenky. Já jsem si za páně profesorovým pojmem sociální kapitál přestavil navrstvení takových sociálních vztahů a tradic, které umožňují to, aby jeden druhému prostě mohl věřit...

V nových postsocialistických tržních ekonomikách, stejně jako v zaběhnutých tržních ekonomikách existuje primární příklad extensivní sociální spolupráce (tj. za hranice rodiny) v každodenním životě především na pracovišti. Současná ekonomická literatura obšírněji zdůrazňuje rozsah, kterým ekonomické vztahy nejsou zprostředkovány přes neosobní trhy a roli sociálního kapitálu v zabezpečení především způsobu účinnosti takových vztahů. Klíčovou charakteristikou takových vztahů je, že zahrnují výměny, které se nedějí současně a které nelze vyžadovat smluvně. Spíše jedna osoba dělá "laskavost" druhé a věří že bude odměněna později. V tomto smyslu jsou takové transakce skutečně zcela podobné mnohým jiným tržním transakcím, které nezahrnují současnou výměnu dvou přesně definovaných kusů zboží, o kterých existuje téměř dokonalá informace. Když transakce neproběhnou současně, jedna strana slíbí zaplatit (nebo dodat) nějaké druhé straně později. Jestli vlastnosti zboží nejsou ihned zřejmé, prodávající může dát záruku na tyto vlastnosti, což je opět slib, který nutno dodržet v budoucnu.

Jsou dvě cesty jak dosáhnout dodržení takové smlouvy - pomocí mechanismu reputace a nebo pomocí soudu (někdy označované jako implicitní a explicitní smlouvy). Oba mechanismy jsou drahé a nedokonalé. Přímé náklady legální cesty jsou jasné, implicitní smlouvy, aby byly účinné, vyžadují rentu - odchylku ceny od marginálních nákladů a to má také sociální náklady. Účinnost mechanismu reputace je snížena, když stoupají úroky a když pravděpodobnost přežití firmy je snížena (nebo mobilita jedince je zvýšena). Přejít na tržní hospodářství je tak svým způsobem těžší, než udržování tržního hospodářství v chodu, protože nutno vložit původní investice do vytvoření reputace v době, kdy vybudovat reputační kapitál je zvláště nesnadné. Na druhé straně legální mechanismy byly v těchto ekonomikách rovněž slabé zejména proto, že soudy neměly zkušenosti v arbitráži tržních ekonomických vztahů. Ještě horší bylo, že vzhledem k bezprostřední historii soudů existovala patrně malá důvěra v jejich nestrannost (a dokonce i v západních zemích to bylo v historickém měřítku jen nedávno, co soudy získaly reputaci pro svoji čestnost).

Požadavky na informace a vyvolané transakční náklady na vynucení dodržet implicitní a explicitní smlouvy jsou obvykle různé a tak tyto dvě formy se měly nejlépe pokládat spíše za doplněk jedné druhou, než náhrada jedné za druhou. Problém v transaktivních ekonomikách byl, že oba mechanismy donucení byly slabé: Státní legislativní soudní kapacity byly omezené, zatímco sám proces

transformace, tedy velká výměna institucí, vysoké stínové úroky a krátké časové horizonty, poškozovaly efektivnost implicitních smluv. A tak zůstává skutečností, že i když není nutno vytvořit nové instituce, může samotný proces přechodu vytvořit bariéry pro fungování tržního hospodářství.

Zeslabení sociálního kapitálu přispělo k problémům způsobeným nedostatečným systémem řízení korporací. Jedinci podnikli akce, za které kdyby byli chyceni a ve stabilnějším prostředí by buď ztratili reputaci nebo v prostředí s lepším právním systémem by byli odsouzeni do vězení. Pouze alternativní strategie přechodu, věnující více pozornosti zachování sociálního kapitálu, který existoval a vytvoření nového, by mohla znamenat méně časté porušování zákonů. Bohužel, víme málo o tom, jak zachovat a vytvářet sociální kapitál. Spíše dnes vidíme, co vedlo spolehlivě k jeho zničení. Především porušování toho, co je široce pokládáno za součást sociální dohody. Například neplatit důchody a ostatní sociální náklady lidem, kteří jsou oprávněně přesvědčeni, že k tomu vytvořili svojí prací předpoklady, podkopává sociální kapitál, zejména když současně vláda převádí velký objem bohatství několika jedincům. Destrukce sociálního a organizačního kapitálu je způsob, jak pochopit zjevné anomálie sníženého výstupu i když materiální a lidské zdroje se neměnily a předpokládaná efektivnost alokace zdrojů roste. Zdá se také, že když jednou sociální a organizační kapitál je rozrušen, je těžké jej znovu obnovit. Když víme, že sociální kapitál existující ve firmě je na úrovni závodů, lze argumentovat, že podnikatelské úsilí, vycházející ze současných podniků, může být zvláště efektivní v zachování "kousků" sociálního a organizačního kapitálu v post-socialistických ekonomikách.

Platí, že politika a ekonomika jsou intimně provázány. Systém soudů, místní úřady, státní banky - všechny tyto instituce hrály roli v selhání, protože nebyly schopny poukázat na selhání trhu spojeného s řízením korporací. Ekonomové počítali s politikou ve své analýze reformního procesu, nicméně to byly politické úvahy stejně jako ekonomika, které poskytly racionální jádro pro strategii reformy doporučené mnohými reformátory. Politická dynamika je složitá. Reformy vyžadují, aby se nositelé skrytých zájmů vzdali svých rent, které mohou pokládat za vlastnická práva. Přímo z definice vyplývá, že jedinec se sobeckými zájmy tak nikdy neudělá dobrovolně. Jak je pak reforma vůbec možná? Někdy lze nalézt řešení Paretova typu, tedy takzvaná „velká ujednání“, kdy všechny nebo všechny větší skupiny jsou přesvědčeny, že jsou na tom lépe. V některých případech přestavba politické moci a změny v politickém chápání umožní reformy. Samotné politické koalice jsou změněny v chodu reformy. Poznání tohoto procesu může sloužit jako překážka reformy, pokud nositelé existujících mocenských vztahů se obávají, že změny povedou k novým koalicím s neurčitými dlouhodobými důsledky. Velice často ale účastníci politického procesu hrají šachy, promýšlejí jeden nebo nanejvýš několik tahů dopředu. S dostatečně vysokou diskontní sazbou může taková krátkozrakost dokonce být racionální. Ti, kteří se pokoušejí o reformu, mohou hrát s touto krátkozrakostí. V případě přechodných ekonomik existovaly velké skryté zájmy, které mohly hodně ztratit přechodem na tržní ekonomiku. U některých reformátorů existovala víra, že setrvačná síla reformy bude dosti silná, aby prosadila agendu privatizace přes zájmy těch, kteří jednali jako efektivní vlastníci. Je však zajímavé, že tato síla nebyla dostatečná, aby překonala opozici proti restrukturalizaci. Z tohoto hlediska tedy

požadovaný a jedině možný postup byl nejprve privatizovat, následně restrukturalizovat a pak regulovat. S privatizací se může dostavit silná ekonomická pobídka restrukturalizovat. Disekonomie "rámce" povede k rozpadu aglomerací patrně podobně jak se stávalo v USA po každé vlně fúzí. A když jednou restrukturalizace nastala, politický tlak na soutěž a regulace by uspěl.

Obecněji platí, že privatizace dá do pohybu proces legálních reforem, které postupně přivedou k efektivnímu systému řízení korporací. Architekti privatizace především v Rusku si byli vědomi nebezpečí z nedodržení vlastnických práv. Přesto, protože byl dáván důraz na politiku, reformátoři předpovídali, že instituce budou následovat soukromé vlastnictví spíše než obráceně.

Dle skromného názoru autora ale neexistuje žádná teorie. Vzácné konkrétní historické příklady nemohou opodstatňovat tento obecný optimistický odhad institucionálního vývoje. Skutečně existují obecné výsledky ukazující, že rovnováha pro instituce (včetně interakce mezi trhy a netržními institucemi) obecně nejsou „Pareto-optimální“. Ronald Coase sám zdůrazňoval, že transakční náklady jsou důležité a že s těmito náklady a nedokonalou informací výsledek vyjednávacích procesů není obecně vzato „Pareto-optimální“. Ale pozdější "coasiáni" zavřeli oči před těmito problémy, zejména v Rusku a vsadili se, že přerozdělení aktiv sekundárním trhem bude fungovat "dostatečně dobře". Nyní se zdá, že sázející se ztratil, sázky jakbysmet, a ruští dělníci a daňoví poplatníci zaplatí účet.

Nu, je to pár let, ale pan profesor se nespletl. I v naší malé zemi se ztrácejí sázející a to přímo uprostřed policejní akce. Na straně druhé je dobře, když se po nich najde ve vile na podlaze dost peněz na to, aby to pomohlo třeba zdravotnictví, na což už vyčerpání daňoví poplatníci málem neměli. To je situace, kdy je každá rada drahá a na takovou situaci je skutečně každá teorie krátká.

Pravda je, že pan profesor určitě nepsal o politické situaci u nás v roce 2005 rok před parlamentními volbami. Řada jeho obecných poznámek je ale plně aplikovatelná. Musíme si přiznat, že zatímco investiční kapitál k nám občas přichází, tak ten sociální je nepřenositelný a musíme si ho vybudovat sami pro sebe. Takové novodobé „národ sobě.“ Prostě si moc nevěříme. Nevěříme si nejen navzájem, ale většinou ani sami sobě. Tvrdošíjně odmítáme pochopit, že naše osudy nestojí ani na celebritách ani na zločincích. Stojí na jemném předivu vztahů těch, kteří „nejsou vidět“Pokud se to předivo začne narušovat a vztahy přestanou fungovat a našich dolních 10 miliónů se začne rozdělovat tak, že to bude narušovat klid v rodinách i v hospodách, pak se zločinci i celebrity stanou úplně zbytečnými. Již drahnou dobu někomu záleží na tom, aby v naší zemi žádná důvěra nebo sociální kapitál nebyla a nebyl. „Rozděl a panuj zní lákavě, ale spojuj a ved' bude lepší pro všechny“. Tak nějak podobně to řekl před dvěma sty lety J.W. Goethe. To nebyla rada pro politiky před volbami. To bych si nedovolil a také vím, že by se mi smáli. Ale jako námět k zamyšlení pro ty, kteří půjdou k volbám se to snad ještě smí....

A ještě poznámku k té důvěře mezi aktéry sametové revoluce na cestě k volbám. Dobře vím, kolik stran bylo popsáno těmi, kteří se prohlásili za vševědoucí scénáristy a loutkáře osudů lidí a země i za pragmatické vůdce zástupů. Víím, že jejich hrdinným ságám a rádoby vědeckým pracím nemohu konkurovat. Nicméně i tady platí, že každý cikán hádá podle své planety. A já bych nerad viděl na plakátech pouze samé krysaře. Sem tam by tam mohl být někdo, komu by se mohlo dát doopravdy věřit

Hezké léto, vážení čtenáři.

Evropa a úpadek 16 a 17/2005

Napsáno 23. července 2005

Uprostřed prázdnin usedám k počítači na konci týdne, který byl poznamenán údajným výrokem premiéra Paroubka o tom, že důchodová reforma není tak životně potřebná, jak by se mohlo podle vyjádření mnohých expertů a politiků zdát. Hysterie, která poté nastala v určitých kruzích, dávala tušit, že pan premiér tál do živého...Otázka, která se naskytá, je ovšem ta, které že to bylo vlastně masíčko a komu patří. Prý se i sama Evropská unie nějakým svým údem nechala slyšet, že je u nás reforma potřebná, takže říci, že budeme o ni „jenom“ přemýšlet či vážně uvažovat, je něco jako vzpoura proti vrchnosti nebo hvízdání v kostele.

Již nevím přesně, kde jsem publikoval svou letitou příhodu z dob, kdy jsem byl v Moskvě hostem jakési významné ekonomicko - politicko - vědecké mezinárodní konference, na které byl formulací a redakcí jejich závěrů pověřen jeden významný německý politik. Ten hned na počátku svého vystoupení navrhl, aby z celého textu závěrečného dokumentu bylo vyřazeno slovo reforma a pokud možno i transformace. Přítomní reformátoři se zděsili, protože si bez tohoto slova nedovedli představit nejen jakýkoliv přípitek té doby, ale tím méně i závěrečný dokument z konference, kde obě slova trůnila v názvu. Ten dobrý Němec jim laskavým hlasem sdělil, že to tak bude lepší, protože zatímco Západ většinou chápe pod slovem reforma změnu k lepšímu, pak ve střední a Východní Evropě a v Rusku zvláště jde o jakýsi podivuhodný proces, jehož výsledkem je pravidelně několik mrtvých, o trochu více uprchlých strašně bohatých, ještě o něco málo doma zůstavších méně bohatých a dále velká skupina zruinovaných, ještě větší počet nešťastných a k tomu opravdu velká grupa našťvaných. Tento proces pak rodí největší skupinu lidí apatických a lhostejných a tudíž k opravdové reformě zcela nepoužitelných. A navrhnul zkoprnělým praporečnickům reforem nahradit slovo reforma přímo slovním spojením „pozitivní změna“...

O tom, že o reformách spojených s transformačními procesy v posledním desetiletí XX. století si myslel své i pan profesor Stiglitz, z jehož přednášky „Quis custodiet ipsos custodes?“ jsem čerpal v uplynulých pokračováních, svědčí i jeho následující úvahy a myšlenky, které jsem z této přednášky právě na toto téma vybral.

Dvě ekonomické události dominovaly ve dvacátém století. První je vznik a pád socialismu a druhou je transformace centrálně řízených ekonomik socialistických zemí na tržní ekonomiky. Dnes jsou názory na první událost jednotné a říkají, že centrální plánování nemůže nahradit trhy a ani tržní socialismus nemůže nahradit pobídky spojené s kapitalismem. Zejména jde o pobídky vyrábět zboží levněji,

vyrábět co spotřebitelé chtějí a inovovat. Na druhé straně dnešní poznatky a zkušenosti z přechodu na tržní ekonomiku jsou více nejasné a musí být předmětem podrobné společenské a ekonomické analýzy bez politizujících hesel a ideologických zátěží.

Fakta i předpoklady přinejmenším vykazují určité rozpory. S jednou výjimkou - dané země jsou na tom obecně hůře než před transformací. Většina ještě nedosáhla úrovně HDP z r. 1989. Tyto výsledky jsou potvrzené dalšími ukazateli, jakými jsou délka života obyvatel a jejich životní úroveň. Ještě bezúspěšnější je statistika chudoby. Pro 18 z 25 zemí, pro které existují data z roku 2000, chudoba v průměru vzrostla z 4% na 45% obyvatelstva, použijíc normu 4 dolary na den, což odhaluje zničující změny v životní úrovni. Rusko a další země střední a východní Evropy dokázaly zrušit starodávný zákon ekonomiky o vztahu ekonomického růstu a nerovnosti. Jim se povedlo zaznamenat nižší růst a současně vyšší růst nerovností od počátku transformace.

Z globálního hlediska existuje jediný pozoruhodný úspěch a to je Čína. S populací větší než všechny transformované země dohromady, za dvacet let transformace její hospodářství rostlo 9.5% ročně v průměru. Chudoba klesla z 60% na 22%. Tři čtvrtiny přírůstků příjmů v rozvojových zemích byl uskutečněn v Číně.

Řada ekonomů, kteří hráli důležitou roli v transformaci, vyjádřili optimismus ohledně Ruska v knihách jako "Jak se stalo Rusko tržním hospodářstvím" apod. Překvapující bylo, že chyběly údaje pro takový optimismus. Pro zemi bohatou na přírodní zdroje není těžké najít investory, pokud ceny jsou dobré. Mnohem těžší je však vytvoření průmyslového a servisního hospodářství. Ze souhrnu zahraničních investic do Ruska v r. 1994 do výroby šlo jen 7%, zatímco do těžby surovin 57%. V roce 1997 údaje napovídají, že do výroby šly jen 3% a tento stav se nedaří výrazněji změnit ve prospěch odvětví s vyšší přidanou hodnotou.

Existují i další anomálie. Řada principů, vyplývajících z tzv. "zdravého rozumu", jak ukazují konkrétní údaje, byla porušena. Tak např. princip, že kdo liberalizuje rychle a úplně, při malé inflaci bude na tom lépe. Země střední a východní Evropy nevykazují kladný vztah mezi rannou liberalizací a růstem. Ve skutečnosti země, které rostly rychleji v úvodním stadiu transformace, nevykazují větší růst v pozdějších letech. Nejnovější údaje vrhají pochybnosti na dogma o nízké inflaci, země které rostly rychleji měly vyšší, ne nižší inflaci. V této otázce jsou dedukce mnohem méně jasné, než mnozí tvrdili ve druhé polovině 90. let. Rozdíly v počátečních podmínkách a poloze zemí vytvořily pro různé země různé příležitosti a tyto rozdíly mohly rozhodovat o úspěchu a rychlosti transformace, z čehož vyplývá, že pozorované korelace mohou být zavádějící. Tuto skutečnost však zastánci ortodoxních receptů často přehlížejí. Je pozoruhodné nakolik svět nyní vypadá jinak, než mnozí očekávali na počátku transformace. Země, které byly kárány za pomalost a neúplnost transformace jako Uzbekistán a

Slovinsko jsou na tom lépe, zatímco země vyhlášené za vzor a mezi nimi i Česká republika narážejí na potíže.

Tyto skutečnosti jsou překvapivé a měly by sloužit alespoň k podkopání důvěry v předešlé principy "zdravého rozumu". Je jasné, že současný stav není konečný, není to konečný výsledek transformace, ale je zřejmé, že snad se dala přílišná a nezaručená důvěra dřívějším principům "zdravého rozumu". Ukazují to bez jakékoliv manipulace skutečně základní a zcela přístupná čísla, několik standardních ukazatelů a jejich jednoduché korelace. Nehledě na to, zda jsou koeficienty statisticky významné nebo ne, výsledky přesto slouží ke zpochybnění dřívějších názorů, které zdůvodňovaly opačné statistické a ekonomické vztahy. Je třeba detailnější analýzy.

Inherentní problémy jsou v mnoha klíčových konceptech a vyvolávají základní otázky jako například: Je firma soukromá, když vydá akcie a tyto akcie jsou vlastněny státním podnikem? Nebo když privatizace je financovaná "měkkou" půjčkou z banky? Jak se dovíme, zda je půjčka měkká? (měkkost je zde užita ve smyslu J. Kornaye)

Velké množství zemí v transformaci poskytuje bohatství různých variant hospodářské politiky transformace, z kterých by bylo možno vyvodit smysluplné závěry. Tyto země se však enormně liší ve svých dějinách, geografické poloze a jsou obdařeny různými přednostmi. Pokud nezohledníme tyto rozdíly, zpochybníme jakékoli závěry. I když zohledníme všechny proměnné, zůstane ekonomický systém nedostatečně identifikován. Navíc politika transformace zůstane do značné míry endogenní, ovlivněna podmínkami země. Jsou špatné výsledky země způsobeny pomalou liberalizací nebo tam byly jiné faktory, které vedly k pomalé liberalizaci a růstu? Skutečnost, že někteří pomalí reformátoři si v delším horizontu vedli lépe, může poskytnout více informací o vlivu rychlosti transformace, než jen konstatování, že některé země liberalizovaly a rostly rychleji v úvodu reformy. V každém případě musíme postupovat opatrně. Jen když se podíváme na vztah vzájemně se potvrzujících částí teorie a faktů, můžeme získat jistý stupeň jistoty. Údaje o poklesu HDP a růstu chudoby byly potvrzeny nezávislými statistickými pracemi.

Dokonce i výsledky týkající se inflace nejsou v nesouladu s daty a teorií. Inflace je tradičně problémem, protože zasahuje do fungování cenového systému. Když však opatření proti inflaci jsou spojena s pohybem mimo tržní systém např. na spoléhání se na barterový obchod, cenový systém funguje ještě méně dokonale. Teorie o cenové a mzdové rigiditě hlásají, že zatlačí-li se inflace pod kritický práh, dojde k zásahu proti schopnosti ekonomiky se dynamicky přizpůsobovat. Jasně je, že kritický práh musí být vyšší, když jde o větší změny a pro reformující se ekonomiky tyto změny byly obzvláště velké.

Je zřejmé, že přechod na tržní hospodářství nepřinesl to, co jeho horliví zastánci slibovali. Zajisté jednotlivé země neudělaly všechno správně, ale žádná země to nedělá, a když kapitalismus je tak křehký, že nedokáže přežít normální lidské pochybení, pak jeho přednosti, alespoň pro tento svět, jsou zajisté zpochybnitelné. Ostatně dlouhodobá kritika socialismu spočívala v tom, že byl příliš utopický. Rozpaky nad krachem tolika experimentů jsou zvláště trapné, když teorie byla jasná ve svých předpovědích. Zkreslené ceny, centrální plánování a utlumená iniciativa v důsledku nejasných vlastnických vztahů znamenaly neefektivní alokaci zdrojů. Snížení těchto deformací, decentralizace rozhodování a privatizace - i když ne dokonalá - měla přivést země blíže ke křivce jejich výrobních možností. Výroba měla vyletět nahoru a místo toho poklesla.

Na tyto argumenty existuje na straně tržních komsomolců řada odpovědí. Jedna byla, že výroba se neměří správně. To může být pravda, ale při značném barterovém obchodu, lze najít argumenty jak pro nadhodnocení, tak pro podhodnocení údajů o objemu výroby. Dalším argumentem bylo, že pokles výroby bylo možno očekávat, když ztrátové podniky byly zavírané. Takové úvahy ukazují na úroveň zmatku, který by měl být pro ekonoma trapný a pro hospodáře nepřijatelný. Relevantní ztráty nutno počítat z hodnoty výstupu v poměru k ceně daných zdrojů. Když podnik je ztrátový, pak když jeho vstupy se použijí jinde, pro efektivnější účely, výstup by měl vzrůst. Ovšem výstup nevzroste, když zdroje z málo produktivního podniku se převedou do podniku zavřeného (stojícího). V každém případě pohyb k tržní ekonomice měl přivést země blíže k jejich možnostem a pak po efektivních investicích zvýšit tyto možnosti. To se nestalo.

Na straně pochybností o universalitě tržní regulace existuje několik hypotéz pokoušejících se vysvětlit tyto jevy. V jednom se shodují. Je mnohem nesnadnější vytvořit tržní ekonomiku, než se původně myslelo. Institucionální infrastruktura, zajišťující nejen dodržování dohod, ale také politiku soutěže, zákon o bankrotech a finanční instituce a regulace je samozřejmě žádoucí pokud není nutností. A i když vytvoření infrastruktury vyžaduje čas, bez ní privatizace může vést spíše k "ošukání aktiv, než tvorbě bohatství". Čeština dala tomuto „ošukání aktiv“ více eufemistické pojmenování, které přešlo i do mezinárodní praxe a tímto slovem je „tunelování“ anglicky „tunneling.“ Regresní analýza vlivu privatizace na růst HDP v reformních zemích neprokázala žádný statisticky významný efekt privatizace na ekonomický růst. Když však regresní analýza byla doplněna o řízení korporací (corporate governance), země, které měly úspěchy v řízení korporací a restrukturalizaci, vykazovaly pozitivní efekt privatizace.

V oblasti corporate governance ve vztahu k Ruské federaci, ale i k ostatním teritoriím, je nutné se soustředit na několik klíčových problémů: Především jde o nedostatky v řízení korporací, kombinované s volným pohybem kapitálu a omezující makroekonomickou politikou, učinily pro ty,

kteří získali kontrolu na ohromným průmyslovým potenciálem a přírodními zdroji, výhodnějším přelít svá bohatství do zahraničí, než jej investovat doma.

Dalším problémem je, že zatímco fungující tržní hospodářství potřebuje jak soutěž, tak soukromý majetek, zejména ruské reformy se soustředily více na to druhé, což může být vysvětlením rozdílu ve vývoji v Číně a Rusku. Výhledy privatizace, kromě prodeje cizincům nebo rozdělením podniků na malé a místně řízené závody, byly bezúspěšné a podobně dalším základním rozdílem mezi Čínou a Ruskem bylo, že Čína se soustředila na podniky a tvorbu pracovních příležitostí místo výlučného důrazu na restrukturalizaci existujících výrobních zdrojů,

Třetím klíčovým problémem je destrukce sociálního a organizačního kapitálu v průběhu reformy. Má svůj původ v údajně slabém základu sociálního kapitálu, který socialismus nedokázal podle některých svých kritiků vytvořit nebo došlo k jeho zhroucení v důsledku přílišné rychlosti a nevhodného způsobu reformy, bez odpovídajícího důrazu na tvorbu nového sociálního kapitálu?! Zničení sociálního kapitálu v průběhu reformy může hrát důležitou roli v selhání Ruska a jiných zemí bývalého Sovětského svazu ve srovnání s Čínou a ostatními státy, kde ekonomické reformy nebyly doprovázeny rozbíjením tradic a snahou o zachování sociálního kapitálu.

V neposlední řadě jde o to, že mnohé strategie reformy byly založeny na předpokladech politické dynamiky, pro kterou neexistovala ani teorie, ani praxe. Záleží na posloupnosti reformy a to zejména proto, že konkrétní reformy vytvoří zájmové skupiny, které mohou další reformy usnadňovat nebo blokovat. Scestné názory tvůrců reformy byly založeny na naivní víře v něco, co je známo jako Coaseho věta, tj., že když vlastnická práva byla příslušným způsobem přidělena, vyvine se účinné institucionální uspořádání. Taková víra ignoruje obě obecné teorie, které říkají, že může existovat neefektivní institucionální rovnováha a že vývojové procesy nemusí být efektivní,

A konečně naprosté zmatení pojmů existovalo mezi reformátory v souvislosti s popisem oblasti rozhraní mezi makroekonomikou a mikroekonomikou. Podobně zmatené byly často i praktické kroky na tomto rozhraní. Široce se rozšířila víra v Sayův zákon (myšlenka, která byla zdiskreditována před tři čtvrtě stoletím), že dělníky nebo zaměstnance, kteří nejsou dostatečně využíváni ve stávajícím zaměstnání, lze propustit a trh se o ně nějak postará a vytvoří nové pracovní příležitosti. Stabilita cen (nízká inflace) není konečným cílem, ale prostředkem k základnějším cílům jako je rychlejší ekonomický růst. Při přílišném důrazu kladeném na tento ukazatel však nejenže se cena za stlačení inflace nevyrovná získaným výhodám, ale samy výhody mohou být ve skutečnosti záporné. Makrostabilita sama o sobě neznamená vhodné prostředí pro mikrorestrukturalizaci.

Je vidět, že pan profesor Stiglitz si zrovna nemyslí, že slovo reforma a transformace jsou kouzelné šémy, které vložíte do jakéhokoliv systému a on způsobí změnu, kdy se z rozedraného prchajícího stanu značky Velorex stane nový Mercedes na hybridní pohon. Je dobré si dnes připomenout hesla devadesátých let, kdy se pod centrálním motivem na téma „kdo nereformuje s námi, reformuje proti nám a kdo nereformuje vůbec, reformuje proti všem“, objevovaly takové perly jako , že „teprve desetitisíce bankrotů nás přivedou k tržní ekonomice“ nebo „bolestné reformy jsou nezbytné“ či „bez obětí to dál nepůjde“ atd.atd.atd. Při troše nadsázky se dá říci, že pokud jsou obvinění soudce Berky a spol. pravdivá, pak tato parta prostě jenom plnila tehdejší politickou linii v tom smyslu, že bankrotů není nikdy dost a čím hůře v mikroekonomice, tím dříve lépe radostněji v makroekonomice a později snad i u v našich vyvětraných peněženkách. Nejsem škarohlíd, ale kdyby mě nějaký doktor přesvědčoval, že mohu být za 10 let vážně nemocen a proto mě musí ihned za mé peníze zmrzačit, abych měl po 15 letech poloviční naději že se uzdravím, tak ho s úsměvem opustím a pokud by naléhal, tak ho inzultuji nebo udám na lékařské komoře. Reformátoři všeho druhu takto o naše peníze žádají každý den a nabízejí naději ještě daleko mizernější a přesto nikdo nebije ani neudává, ba ani je příliš neodmítá. Lidé vystrašení obrazem černé budoucnosti jsou vděční za jakoukoliv naději komukoliv. Představa, že toho zneužívají jen zázrační léčitelé u zoufalých vážně nemocných a jejich příbuzných, je nebezpečný klam. Naopak, dnes se celé týmy lidí nezabývají ničím jiným než malováním takových obrazů budoucnosti, které si vyžadují okamžité reformy za naše peníze.

Nemohu tvrdit nic o potřebnosti penzijní reformy. Vidím ale zcela jasně několik věcí. Za prvé je to skutečnost, že nevěřím demografickým prognózám o počtu plátců a konzumentů v penzijním systému. Za druhé se nemohu srovnat s tím, že státní správa musí na tuto problematiku najímat experty za peníze. A za třetí si myslím, že lidem, kteří nejvíce volají po reformě důchodů nezáleží na penzích ani zbla. Ani na těch dnešních a ještě méně na těch budoucích. Pro ně je to jenom politické alibi, že něco dělají pro lidi. Něco, čemu málokdo rozumí, něco, zač nebudou nikdy bráni k odpovědnosti a něco, z čeho budou mít jejich kamarádi experti tlustě namazaný krajíc a jistě se podělí. Jediné, co je na penzijní reformě dnes jisté je to, že bude hodně drahá. A čím bude dražší, tím bude lepší. Teprve dnešní utrpení zplodí zítřejší štěstí. Per asperam ad astra. Krásný obrázek tradic křesťanské Evropy. Inu na víře v lepší příští se dá vydělat nejvíc. Církev svatá by mohla vyprávět.

Mám takový pocit, že pan premiér vyděsil mnohé, kteří již chystali tučnou tržní pobídku za peníze nás všech. V této zemi se neustále hovoří o korupci, konfliktu zájmu, klientelismu a bůh ví o čem ještě. Vymýšlejí se naprosto nesmyslné normy, které nemají jiný cíl než paralyzovat veškeré doposud aktivní lidi, kteří by se měli chuť nechat kamkoliv zvolit a něco tam dělat. Zveřejňování majetku soudců a dalších osob na internetu je přímým ohrožením jejich rodin i jich samotných. Takovou hloupost mohou vymyslet jen v zemi, kde v rámci boje proti světovému terorismu zneprůjezdí nejrušnější křižovatku ve státě pomocí vyřazeného transportéru, aby tak dali na odiv svou servilní aktivitu před lidmi, kteří nás všechny ohrožují vysíláním neodpovědných blábolů do teritorií, odkud přichází smrt. Nový zákon o střetu zájmů tak dá veškerou moc do rukou státní správy, která pak bude rozvíjet své již

dnes pevné vztahy se soukromým sektorem. Všechny, kdož jí v tom budou chtít zabránit, okamžitě napadne na základě zákona o střetu zájmů. Možná lepší než zákon o konfliktu zájmů by byl zákon o tom, že státní správa si má naše problémy řešit především sama vlastními silami. Někdy mám pocit, že státní správa funguje především na základě samotnou státní správou tučně honorovaných stanovisek soukromého sektoru a tak není vůbec zřejmé, čím zájem vlastně reprezentuje. Na nestranná placená stanoviska soukromého sektoru ve vztahu ke státní správě a potažmo k nám občanům, voličům a daňovým poplatníkům totiž věřím asi jako papež na Harryho Pottera.

Rozhodně bylo rozkošné sledovat, jak pan premiér tyhle loutkáře poplašil. Jenom věřím, že to udělal naprosto vědomě a nikoliv naposledy. A že nezůstane sám...

Evropa a úpadek 18/2005

Napsáno 13. srpna 2005

Dnes půjde o poslední zprostředkované setkání s panem profesorem Josephem Stiglitzem. Po jeho myšlenkách na témata bankrot, sociální kapitál a transformace centrálně řízených ekonomik bych dnes rád přiblížil čtenářům jeho pohled na problematiku řízení korporací nebo řečeno frekventovaným anglismem corporate governance. Na konci tohoto léta, které nebylo u nás doma ani ve v Evropě a ve světě žádnou okurkovou sezónou, je to navíc téma výsostně aktuální. Je to i tím, že otázku, která stojí v názvu přednášky J.Stiglitze, ze které čerpám toto léto základ obsahu této rubriky, si začíná klást stále více a více lidí. Kdo bude hlídat samotné hlídače? Tak se ptá Iuvenalis ve svých Satirách. Po dvou tisíciletích to má se satirou společného máloco. Při troše pesimismu dá říci, že hlídači přestávají náš svět hlídat a začínají ho řídit. Pro hlídače už není vidět, kdo náš svět tvoří a jak vlastně vypadá. Vzpomínám si na veškeré černé vize, které jsem četl ve sci-fi a futurologických povídkách, románech a filmech, ale i seriózních studiích. Věděl jsem od rodičů a dalších lidí i ze své vlastní malé zkušenosti, co dokáže udělat člověk člověku, když je přesvědčen, že má nad tím druhým neomezenou moc. Když londýnská policie zastřelila pěti ranami do hlavy nevinného člověka jenom proto, že utíkal a vypadalo to tak, že měl něco pod kabátem a ještě se k tomu hrdě hlásila a označila to za nové přístupy, chtělo se mi rvát. Napadlo mne, že to možná všechno bude tím, že jsme už dávno rezignovali na řízení a správu svých věcí, ale nechali jsme ji odborníkům všeho druhu. Přeneseně řečeno, tak, jako si dnes už ani na autě nejsme schopni vyměnit ani žárovku světlometu, tak podobně už dávno nejsme schopni dotknout se sami věcí kolem sebe bez jakýchsi zprostředkovatelů, komunikátorů, moderátorů, tlumočnicků, ať již se jim říká lobisté, nezávislí odborníci, manažeři, politici, úředníci nebo jakkoliv jinak. Pomalu a jistě nás utvrzují v přesvědčení, že my nejsme ti praví, kdo může o nás samotných rozhodovat, že jsme vlastně nesvéprávní a svět kolem nás je plný nebezpečí, která stejně nemůžeme pochopit ,a proto je zbytečné nám to vysvětlovat. V dnešním složitém světě si přece žádný jedinec nemůže bez hlídače osobovat právo vědět, co je pro něj dobré. Když už se nám podaří prosadit nějaké referendum a ono dopadne jinak než si hlídači myslí, tak nás obviní, že jsme selhali. Schyluje se k tomu, že za jakýkoliv nezdar bude moci koneckonců jen obyčejný občan, protože to nepochopil, volič, protože špatně volil a daňový poplatník, protože málo platí. A jak to vidí pan profesor J.Stiglitz?!

Alfred Marshall už na konci devatenáctého století shrnul v přednášce v r. 1897 výzvy a problémy pro nastávající XX. století. Mezi nimi bylo také to, co je známo nyní jako řízení korporací neboli corporate governance. Již tenkrát byla mezi klíčovými otázkou, jak zajistit, aby manažeři jednali v zájmu majitele firmy tj. akcionářů.

Koncem 60tých let minulého století byla otázka řízení korporací dána do kontextu s problémem nedokonalé informace a veřejného statku. V tomto kontextu se ukázalo, že majitelé měli nedokonalou informaci o možnostech manažerů a nemohli ani při podrobné kontrole výsledků jejich práce vydedukovat, zda manažeři udělali správné rozhodnutí. A byla to právě tato nedokonalost informací, která vyvolala nutnost delegovat na manažery další odpovědnost. Manažeři to nejen pochopili, ale dokázali toho i využít. Mohli tak podniknout další akce ke zhoršení asymetrie informací, čímž zesílili

svoji rozhodovací autoritu. Je třeba uvést, že tyto problémy mohou nastat i případě pouhého jediného vlastníka, který delegoval zodpovědnost.

Ve většině velkých společností různorodé formy vlastnictví vytvořily tzv. problém veřejného statku. Když kterýkoliv akcionář pracuje tvrdě na zlepšení řízení firmy, všichni akcionáři jsou zvýhodněni stejně. Ale v přeneseném smyslu se výhody dobře řízené korporace přenášejí i do jejího okolí. To znamená, že řízení se stalo veřejným statkem.

Když manažeři mají motivaci a prostředky jednat ve vlastním zájmu, když jejich zájmy se neshodují přesně se zájmy akcionářů a když různé formy vlastnictví neposkytují (nebo poskytují nedostatečně) motivaci pro monitorování manažerů, pak nemohou velké firmy fungovat. Když maximalizace hodnoty firmy je klíčem k úspěchu tržní ekonomiky a když místo toho firmy budou maximalizovat důchody manažerům, pak nemáme prakticky žádné ujištění o účinnosti tržní ekonomiky. Navíc platí, že složitě strukturované korporace vykazují zřetelné tendence k iracionalitě v rozhodovacích procesech. Je to přímý důsledek asymetrie informací a zároveň živná půda pro další a hlubší porušování principu racionality.

Existují čtyři možné cesty ven z tohoto dilematu.

První je silná kontrola managerů a jejich činnosti všemi a to těmi nejmenšími akcionáři. Tato cesta plodí ze strany managementu zejména právní protipatření, která by zbavila malé akcionáře některých práv a posléze akcií vůbec. Manažeři mohou mít vysoký stupeň osobní právní zodpovědnosti. Jen dvě země šly touto cestou a zajistily dostatečnou právní ochranu, takže se udržely různé formy vlastnictví akcií.

Druhou možností je, když existuje jeden silný spoluvlastník, takže se mu vyplatí hlídat management. Samozřejmě i tak je předpoklad nedostatečného nadhledu. My však nehledáme dokonalost, ale životaschopné, stabilní a bezpečné řešení, nebo z hlediska reforem řešení především to, které odvrátí katastrofu. Ale to vyvolává nový „problém zmocněnce“: jak můžeme být jisti, že majoritní akcionář nebude sledovat své zájmy na úkor minoritních? Jedno řešení je zřejmé a to opětovná eliminace minoritních akcionářů, čímž se vrátíme ke klasické formě vlastníkem řízené firmy. Toto řešení však má vážná omezení a ty zahrnují fakt, že firma se může rozšiřovat jen pomocí půjček. I když známý model Franco Modiglianiho a Merton Millera argumentoval, že korporativní finanční struktura nevede, jejich analýza ignorovala rozhodné otázky jako bankrot a asymetrii informací, právě otázky, které jsou zde středem zájmu. Roli bank posoudíme dále, ale obecně platí, že přílišné spoléhání na banku vystavuje firmu fluktuacím poptávky a cen, silně zvětšuje pravděpodobnost bankrotu s jejími vysokými transakčními a manažerskými náklady.

Třetí cestou jsou silné zákony na ochranu minoritních akcionářů před majoritními. Tato legální ochrana je poněkud jiná než diskutovaná dříve. Opatření podniknuta v zájmu "firmy" - dlouhodobá životaschopnost, stabilita, ochrana pracovních míst, může snížit hodnotu akcií a podpořit dlouhodobý

příjem managementu, ale to nebude přesun hodnot od malých akcionářů k velkým. Zde se malí akcionáři "vezou" na zájmech velkých akcionářů, aby hodnota akcií byla zachována.

V studii pro Světovou banku Alex Dyck z Harvardské university klasifikoval země podle síly ochrany akcionářů a koncentrace akcionářů. Hypotéza byla jednoduchá: jen země s velmi silnou legislativou dokázaly udržet různé formy vlastnictví. Výsledky potvrdily, že žádná země se slabou legislativou neměla diverzifikované vlastnictví. Z tohoto úhlu vyniknou slabiny kupónové privatizace, ať už se jevil lidový kapitalismus jakkoliv přitažlivým na první pohled. Tato forma privatizace vytvářela problematickou situaci, kterou se všechny země z rozumných důvodů snažily obejít, a to slabou právní ochranu kombinovanou s různými formami vlastnictví.

Je ještě jiný kontrolní mechanismus, který staví teorii firmy na hlavu. Je to stav, když firmu nekontrolují vlastníci (akcionáři), ale banky. Akcionáři mají práva, ale při diversifikovaném vlastnictví musí jednat v souladu s bankou, aby mohli tato práva vykonávat, a proto jednoduše nemají motivaci, aby tak činili. Když je dominantní věřitel, tak se mu vyplatí monitorovat, nebo když je více věřitelů, kteří spolupracují, tj. jednájí v dohodě, se vyplatí zvolit vedoucí skupinu, aby monitorovala firmu. Když jde o krátkodobé půjčky, nebo o řadu půjček, pak věřitel má právo kontroly, když se vypůjčovatel nechová jak si přeje, může si vynutit splacení půjček, nebo vnutit firmě bankrot. Za těchto podmínek většina firem nemá přístup k jiným zdrojům a hrozba konce se stane reálnou.

Je patrné, že při monitorování firmy banky nemají zájem maximalizovat její hodnotu, spíše mají zájem o minimalizaci pravděpodobnosti vlastní chyby. Ale při monitorování proti selhání se alespoň pojišťují proti nejhorším chybám a nejhorším příkladům manažerských krádeží. Z tohoto pohledu vznikl další problém. Počátkem reformy existovala řada varování proti záměně bank v bývalých soc. zemích se skutečnými bankami. Tyto banky nemonitorovaly podniky a nejsou ani k tomu motivovány. V řadě případů se staly zdroji "měkkých rozpočtových omezení" a jindy se staly nástrojem, který nahrával státní bohatství do rukou politických kamarádů.

Z tohoto vidíme potíže zemí, které se snažily o rychlou privatizaci, které nemohly, nebo nechtěly prodávat cizincům. Tehdy nebyli v zemi majitelé bohatství, schopni koupit aktiva. Pak zbývala kupónová privatizace nebo půjčky z bank. Většina těch co se zabývali kupónovou privatizací si uvědomovali tento problém, ale většina si myslela, že kupónové investiční fondy převezmou monitorování. Budou agregovat zájmy tak, aby se zmírnil problém veřejných statků. To mělo smysl, ale chtělo to jít dále. Pamatuji se, že jsem se tehdy ptal: kdo bude monitorovat monitory? A tak se také stalo, že investiční fondy poskytly nástroj pro vysoce výkonné zneužití. Tento stav byl zhoršen tím, že vzájemné fondy byly uzavřené. V otevřených fondech nespokojení investoři mohli vybrat své peníze a tak efektivně kontrolovat zneužití.

Rozsah a význam řízení korporací pro reformy je evidentní. Ve standardní teorii by uzavřené vzájemné fondy neměly nikdy prodávat se slevou (vzhledem k ceně daných akcií), protože existuje jednoduchá strategie pro zvýšení tržní hodnoty - rozpustit fond a prodávat akcie přímo. Nedokonalost trhu pro manažery vysvětluje, proč v rozvinutých zemích akcie a uzavřené vzájemné fondy často prodávaly se

slevou do 10%. Ovšem například v České republice se prodávalo se slevou 40 a více procent. Navíc standardní teorie říká, že když existuje akcionář s kontrolním balíkem (20 a více procent akcií), jeho zájem poskytovat veřejný statek doзору nad společností a managementem by měla zvýšit tržní hodnotu firmy. Empirické studie to potvrzují. V České republice však kontrolní zájmy dovolují "kontrolorovi" oškubat aktiva, nehlídaná právními omezeními. A tak se zdá, že když jediná strana získá moc, tržní hodnota klesá, odráží tak očekávání trhu, že řízení je více spojeno s „ošukáváním“ aktiv než s tvorbou bohatství.

Jak podniky potřebovaly provozní kapitál a díky slabosti trhu cenných papírů je tam nemohly získat, musely se obrátit k bankám. Byla vytvořena fasáda kapitalismu, ale kapitálový trh, podmínka sine qua non kapitalismu, nefungoval. Kdyby banky byly bývaly skutečnými bankami, mohly vykonávat funkci monitoringu. To však nebyly. Problém bank byl hlubší. Vlastnit podnik poskytovalo enormní opční hodnotu. Když podnik měl větší hodnotu než banka zaplatila, vlastník si ponechal rozdíl. Když hodnota byla nižší, vlastník jednoduše bankrotoval. Ještě horší však bylo, že vlastnit podnik poskytovalo enormní možnosti pro krádež. Právní struktura umožňovala enormně přeměrovat bohatství firmy do rukou "vlastníka", přičemž vlastník měl jen omezenou osobní zodpovědnost. V mnoha zemích, návratnost jednotky úsilí při těchto krádežích, vzhledem k slabé právní struktuře, jasně převýšila návratnost úsilí věnovaného tvorbě hodnot.

Tato demontáž podstaty vlastnictví, spočívající v odpovědnosti, plus opční hodnoty spojené s vlastnictvím znamenaly (při neexistenci kompetitivních úvěrových trhů) enormní návratnosti spojené se získáním půjček. Následky bylo možno předpovídat: půjčky dostali ne ti, kteří by nejspíše použili aktiva firmy nejefektivněji, ale ti s politickými konexemi a ti, kteří věděli nejlépe jak manipulovat systémem. Kdyby existovaly na trhu těchto zemí skutečné banky, tato zneužití nemusela nastat, nebo by byla méně výrazná.

Proces transformace obecně a privatizace zvláště, ukazují na starou pravdu, že v tržní ekonomice pobídky rozhodují. A to ať jsou jakékoliv. Ukazuje se také klíčové poučení, které mnozí tzv. reformátoři nepostřehli. Pouze za vysoce idealizovaných podmínek pobídky vyústí v efektivní výsledek. Deformované pobídky přivádějí spíše k „ošukávání“ aktiv neboli „tunelování“ než k tvorbě hodnot. V mnoha transformovaných zemích se přesně toto stalo.

Je nepochybné, že jsou to propojené instituce, které zajišťují provoz kapitalismu. To není jen soukromé vlastnictví, ale také finanční instituce a legální struktury a ty scházely v reformovaných ekonomikách. Privatizace bez účinných finančních institucí a legálních struktur byla vstupem do "terra incognita". Nastal rozsáhlý experiment, kde již existující teorie indikovala silné výhrady.

Ve skutečnosti problémy byly hlubší a předpověditelná selhání podstatnější. Jde o dva klíčové aspekty. První se týká konvertibility kapitálového účtu, předmět snad více relevantní pro diskusi o makroekonomické a kurzovní politice, než privatizaci. V typickém „Coaseho modelu“ by mechanismy popsané dříve sice jasně ovlivnily rozložení bohatství, ale nemusely by mít velký vliv na účinnost ekonomiky. Vždyť ostatně právě nositel Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1991 Ronald Coase

argumentoval, že pokud neexistují transakční náklady, původní rozdělení bohatství neovlivňuje účinnost, pokud jsou vlastnická práva jasná. V uzavřené ekonomice by však vlastníci nového bohatství měli mít pobídky investovat své bohatství do činností s největší návratností. R.Coase ovšem ignoroval transakční náklady (agency cost). A ti, kteří prokázali největší schopnost shromáždit pro sebe politické výhody, nebyli nutně nejvhodnější pro tvorbu bohatství nebo dokonce pro volbu managerů, kteří by byli toho schopni. Proto svěřit bohatství země těmto "žralokům transformace" nebyl nutně nejlepší způsob maximalizace tempa růstu. Dovolit těmto osobám vyvézt svůj tok peněz dramaticky změnilo jejich množinu možností. Nyní totiž čelili jednoduché kalkulaci, zda je očekávaná návratnost větší v zahraničí nebo doma. Přitom jim bylo zřejmé, že bezprávnost a morální neoprávněnost jejich bohatství je široce vnímána a mohou dříve nebo později vzniknout pokusy jej zabavit nebo silně zdanit. Zastánci těchto osob a metod, které je učinili bohatými, mohou argumentovat, že problém nebyl u oligarchů, ale u vlád a politické reprezentace. Přece jenom politici mohli umožnit tyto přesuny a dát jim alespoň jakýsi legislativní rámec a aktuální legitimitu. Ale žádná demokratická vláda nemůže zavázat své následovníky. Stabilita se dosahuje pomocí procesu sociálního konsensu. Je těžké dosáhnout takového konsensu, když proces privatizace (a obecně transformace) nemá alespoň minimální stupeň legitimacy, přesahující jedno či dvě volební období.

Situaci ještě zhoršil fakt, že s každým oligarchou, který se rozhodl neinvestovat doma, klesala návratnost pro další, kteří se rozhodli podobně. Tak byl vyslán zejména z Ruska silný signál do zahraničí. A tak zatímco bylo možno dosáhnout vysoké úrovně ekonomické rovnováhy při které by všichni investovali do ekonomiky doma, v rovnováze která nastala na mnohem nižší úrovni, tak učinilo jen minimum osob, které získali transformační investiční prostředky. Nízká konvertibilita kapitálového účtu byla podstatná složka selhání. Byl to přímý důsledek ustavení celkové struktury pobídek, která vedla ke katastrofálním výsledkům popsaným dříve.

Existují dvě protichůdné teorie firmy. Jedna je mírně modifikovaná tradiční teorie firmy řízené vlastníkem a pokládá akcionáře (shareholders) za skutečné vlastníky. Druhá teorie pokládá zainteresované (stakeholders) za osoby mající jasně definovaná "práva" na řízení a návratnost.

Tak "normálně" majitelé dluhopisů a ostatní věřitelé, dělníci a místní úřady nemají co mluvit do činnosti firmy. Majitelé cenných papírů a věřitelé mají právo na jistý příjem. Dělníci mají právo na smluvní mzdu. Místní úřady mají právo na výběr daní a kontrolu zón a regulací.

Když ale tito ostatní žadatelé o příjem z důchodu firmy jsou silně ohraničeni, zbývající „žadatelem“ vzhledem k řízení i důchodu je skupina akcionářů. Teorie měla jasnou strukturu i prognózu. Akcionáři maximalizují hodnotu akcií, respektují přitom dobře definovaná omezení požadavků ostatních a tím maximalizují společenskou účinnost. Tato na akcionáře zaměřena teorie, kdy tito jsou jasně zbytkoví nositelé práva na řízení a vlastnictví, se obvykle nazývá "prvenství akcionářů", nebo "suverenita akcionářů".

Existuje i alternativní teorie (popsaná poprvé právě J. E. Stiglitzem, nositelem Nobelovy ceny za ekonomii z roku 2001 už v roce 1985), někdy také označovaná "stakeholder theory" - teorie

zainteresovaných. V této teorii je řešen soulad velkého počtu zainteresovaných na chodu firmy a v této souvislosti stojí zato si všimnout v legislativě mnoha zemí, že v nich cílem korporací není pouhá maximalizace ceny akcií, ale soubor cílů, který zohledňuje zájmy dalších zainteresovaných. V této teorii je chování firmy popsáno jako výsledek složitého vyjednávání mezi všemi zainteresovanými osobami (stakeholdery).

Tento model poskytuje lepší obraz situace nejen ve většině transformovaných ekonomik, ale také v mnoha vyspělých zemích. Původní teorie je zaměřena jen na akcionáře a zanedbala zejména existenci místních úřadů. Při vysokém (potenciálním) zdanění místními úřady a regulaci, tyto mají jisté právo řízení a důchodu, ne méně než akcionáři. Podobně dělníci, když se mohou organizovat a nejsou omezeni legislativou, mohou provádět účinné řídicí výkony. Metaforicky, v takové situaci, řídicí a vlastnické požadavky mohou překročit 100% - nebo snad přesněji, více než jedna ze zainteresovaných stran má právo veta, spojené s jakýmkoliv návrhem alokace příjmu firmy.

Nyní vidíme lépe selhání privatizačních modelů prosazovaných hned po reformách. Naivně se spoléhalo na teorii akcionářů. Vlastnická práva státu se přenesla na nového vlastníka a tento bude maximalizovat tržní hodnotu akcií firmy. Ve skutečnosti model stakeholderů poskytl lepší obraz firmy. Přenesení tzv. vlastnictví státu na soukromého vlastníka ponechalo ostatní "vlastníky" svému osudu. Ostatní vlastníci, protože byli vynecháni při rozdělování, odpověděli nekooperativním chováním (tj. predátorské chování místních úředníků a neproduktivních zasmušilých dělníků), když ve skutečnosti jejich plná součinnost byla potřebná při restrukturalizaci. Mnozí noví vlastníci se ocitli nikoliv vlastní vinou v obklíčení a sáhli k rabování všeho co mohli, dokud mohli.

Nyní slovo o Číně. Ta nevyřešila dokonale řízení korporací (stejně jak by bylo těžké prohlásit, že USA nebo kterákoliv vláda na Západě to vyřešila). Velká čínská inovace - zdroj nových podniků a podstatný zdroj růstu - byly městské a vesnické podniky. Čína eliminovala problém "vrstvené agentury", která byla zdrojem potíží české privatizace a vyhnula se tak problémům řízení korporací, které byly zdrojem potíží v Rusku.

Čína prokázala, že není nutno mít dokonalou legislativu s ujasněnými vlastnickými vztahy, aby se přilákal zahraniční kapitál, nebo vyvolaly domácí investice. Zkušenost Číny přináší další otázku, často zapomínanou ve shonu za privatizací - důležitost konkurence. Standardní teorie zdůrazňuje, že jenom při vysoké úrovni tržní soutěže poskytují trh, soukromé vlastnictví a pobídka vidiny zisku účinný výsledek. Zajisté, když můžeme mít obojí, tedy soutěž i soukromé vlastnictví, je třeba zkusit obojí. Ale protichůdná zkušenost Číny a Ruska ukazuje, že pokud si musíme vybrat, konkurence může být důležitější než soukromé vlastnictví, zejména při formě "ersatz" privatizace, která nastala. Je to soutěž, která vyvolává "drive" za větší účinnost a nižší ceny. Ale soutěž je také důležitou složkou řízení korporací: je to nedostatek konkurence, který vytváří renty, které často jsou přesměrovány na neúčinná a neefektivní použití.

Pan profesor Stiglitz postřehl mnohé z toho, co si mnozí docela přesně pamatujeme, docela přesně. Musíme se s důsledky ekonomické transformace vyrovnávat každodenně. Nebyly by to ale krásné

Čechy, kdybychom z toho opět neudělali ideologický problém a předmět politického boje. Málokdo si uvědomuje, co a v jaké míře se z našeho světa vytratilo. Naprosto obecně řečeno, jde o vlastní integritu a odpovědnost za sebe a své okolí. Vytratila se vzájemná důvěra nebo řečena s profesorem Stiglitzem zmizel „sociální kapitál.“ My se hádáme o to, kdo za to může. Jestli čechákovství, protektorát, komunisti nebo thermidor sametové revoluce. Právce říká, že vinni jsou ti nalevo, ti nalevo, že ti napravo. Socani vidí čertovo kopytka v první polovině devadesátých let, modroptáci v 7 hubených letech vlády ČSSD. Nikdo se však ani nesnaží tento stav změnit, protože je pro politiku naší doby výhodný obecně bezu rozdílů barev. Dnešní politika se skládá z nadvlády lobistů a odborníků, kteří vytvářejí systematické konflikty mezi voliči a občany, politiky a státní správou, soukromou a veřejnou sférou tak, aby je potom za peníze všech nadšeně odstraňovali. Oni jsou těmi pravými hlídači. Bez nich nejde nic. Jenom oni poskytují alibi těm, kteří rozhodují a likvidují ty, kteří chtějí rozhodovat bez nich. Elity si hlídají osobně a technicky a ostatní masově ohlupují prostřednictvím virtuální reality v masmédiích. Jakákoliv struktura, která je nepotřebuje, je terčem jejich naprosto zběsilého útoku. Podle mne i tento motiv je třeba hledat za celkovým obrazem postupu proti technařům. Bude velice zajímavé pozorovat, jak se bude dařit hlídačům tuto skupinu eliminovat a jaké bude klíčový poměr sil kolem technoparty v příštích volbách. Zatím to vypadá tak, že mezi těmi, kdo půjdou volit, mají hlídači před technaři opravdu vysoko navrch. Celý postup je zatím z hlediska volební strategie vysoce efektivní a nádhernou ukázkou toho, jak se to má dělat, když víte kdo vám chodí k urnám a co si myslí. Snad nejkryštalitější ukázkou tohoto je poznámka kancléře Adenauera nad kritikou měkkého postupu německých úřadů vůči organizaci ODESSA. Kancléř se vyjádřil v tom smyslu, že ty milióny mrtvých mu k volbám bohužel nepřijdou, ale statisíce bývalých esesáku a jejich rodinných příslušníků bohužel ano. Ano, není Němec jako Němec, říkával už Zdeněk Nejedlý. A není bohužel jako bohužel...Dodávám já

Evropa a úpadek 19/2005

Napsáno 3. září 2005

Nikdo není dokonalý. Snad i proto se v nadpisu minulé rubriky objevila šestnáctka, zatímco já věrný prázdninovým dvojčíslům již sepisuji devatenáctku, která možná vyjde jako sedmnáctka. Uvidíme. To nic nemění na skutečnosti, že se po prázdninovém putování s profesorem Stiglitzem vrátíme do každodenní české reality babího léta 2005. Tento článek by měl být takovou malou předehtou k tomu, co připravujeme v příštím čísle. Rád bych právě v rámci této rubriky přinesl názory pana Ladislava Horňana, předního britského odborníka na krizové řízení a restrukturalizaci firem. Když jsem si kladl otázku, jak co nejlépe Ladislavovy názory využít, napadlo mne, že Ladislav v sobě vzácným způsobem spojuje různé pohledy na tuto problematiku. Jakkoliv sám tvrdí, že je [nejvíce zaměřen na britský trh, kde je praktikem a ne teoretikem](#), je mu také vlastní pohled evropský a světový. Je významnou osobností v rámci INSOL v evropském, ale i světovém měřítku a vedoucí osobností mezinárodního řetězce firem Hacker&Young. V neposlední řadě mu nechybí ani přehled o našem domácím českém a trochu i slovenském písečku. Mimo jiné i za významnou pomoc při zavádění problematiky krizového řízení a insolvenčních postupů do naší ekonomické praxe mu v tomto roce udělil náš stát významné ocenění Gratias Agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí.

Navíc tvrdí, že [všechno vidí velice obyčejně, konkurs je ekonomický nástroj, který by v tržním a svobodném hospodářství měl fungovat co nejjednodušeji a hlavně rychle, aby byl optimálně efektivní. Všechno ostatní jsou jen domněnky a leží mimo hlavní účel. To ostatní se může a má nechat politikům a státním zaměstnancům. Díky Bohu, říká Ladislav, v Anglii se podařilo přemluvit obě tyto skupiny, aby rozumně uvážily opravdový účel zákona a tím procházejí už mnoho let celkem rozumné úpadkové zákony](#). Těchto několik řádků, prostřednictvím kterých Ladislav přijal mou nabídku k nějaké formě sdělení svých názorů čtenářům Konkursních novin, mne definitivně přesvědčilo, že naše povídání bude právě o tom, zda tato jeho naprosto zřejmá a prostá argumentace je stejně prostě a samozřejmě argumentována a chápána v Evropě, ve světě a hlavně u nás doma. Velice se těším zejména na to, jak v tomto kontextu vyjde přemlouvání našich politiků a úředníků, aby „rozumně uvážili opravdový účel zákona“. Je sice pravda, že v Anglii se to povedlo „díky Bohu“, jak říká Ladislav, ale stojí psáno v Písmu: „přičiň se a Bůh ti pomůže.“ V období, kdy světlo světa spatřilo další dílko na téma úpadkový zákon, to bude „přičiňování se“ více než zajímavé....

Pod titulky jako [„Katastrofální stav úpadkového práva v Česku by se mohl stát brzy minulostí“](#) či [„Kabinet na svém středním zasedání schválil návrh insolvenčního zákona“](#), přinesl o tomto novém plodu naší legislativy na počátku září zprávy domácí i zahraniční tisk. Nová úprava má podle těchto článků [zjednodušit a zrychlit konkurzy, které v současné době trvají i několik let. Vyhlášení konkurzu navíc prý nebude nutně znamenat zánik podniku. V současnosti totiž české konkurzy až na pár výjimek končí likvidací. Nová úprava ale posílí možnost podnik prodat v rámci konkurzu, čímž se zajistí jeho pokračování](#). Shrnutí a podtrženo, nový zákon má zrychlit konkurzy, dát hlavní slovo věřitelům, posílit restrukturalizace na úkor likvidací, omezí korupci a vyřeší (tedy legislativně) osobní bankroty občanů, říkají média.

["Bude to výrazný impuls pro ekonomiku České republiky. Zákon usnadní podnikům přístup k financování, podpoří podnikatelskou činnost a zvýší zaměstnanost. To urychlí ekonomický růst," řekl ke schválení normě vicepremiér pro ekonomiku Martin Jahn. Podle nové úpravy budou mít při konkurzu hlavní slovo věřitelé. Ti mají mít zásadní vliv na jmenování konkurzního správce zvoleného soudcem. Mohou ho totiž odvolat a jmenovat si svého, což do celého systému podle Jaha vnáší protikorupční prvek. "Podnikatelé nyní pláčou nad ztracenými penězi, když jejich dlužník zkrachuje. Po nové úpravě konkurz musí vyjít věřitelům vstříc. Tak je to všude v Evropě," říká Jahn. Na nutnosti nového zákona se shodují i ekonomičtí odborníci. "Současné nevyhovující konkurzní právo je jednou z hlavních bariér hospodářského růstu. Nový insolvenční zákon postavený na věřitelském principu proto potřebujeme jako sůl," říká Michal Mejstřík z Univerzity Karlovy.](#)

[Zákon je nyní v rukou poslanců. Ti o podobné normě už letos jednou rozhodovali, po tříhodinovém jednání ji ale nakonec smetli se stolu.](#) Stínový ministr spravedlnosti za opoziční ODS Jiří Pospíšil konstatoval mimo jiné i na stránkách Konkursních novin, že konečný vládní návrh on ani opozice vůbec nezná a nemůže se k němu vyjádřit. ODS má samozřejmě, jak jinak, připravený vlastní návrh. Martin Jahn ujišťuje v médiích, že [pro přijetí zákona v parlamentu se bude vláda snažit najít podporu napříč politickým spektrem.](#)

Není to nic, co by nezaznívalo z nejrůznějších odpovědných úst zhruba posledních deset let. Mění se jen ta ústa. Politická, úřednická i ta odborná. Opravdu se těším nato až se s Ladislavem ponoříme do otázky, jak nejlépe se v české kotlině a ve Sněmovní ulici zvláště, přičinit, aby nám Bůh pomohl a podařilo se této naší Svaté trojici, tedy Otci úředníkovi, Synovi politikovi a odbornému Duchu, vysvětlit „opravdový účel zákona“ a donutit toto trio, aby ho respektovalo. Bude to asi opět pěkná bramboračka, protože v této zemi se zákony nepřijímají proto, aby něco fungovalo, ale aby se na tom dalo něco trhnout. A je třeba uvést, že z tohoto pohledu není stávající zákon daleko od skvostné dokonalosti.

Nicméně, jak už zaznělo na začátku, nikdo není dokonalý...V dalekém kyperském Paphosu, na samém východním okraji Evropské unie jsem stál v zamyšlení nad dlouhou frontou cestujících čekajících na odbavení letadlem kyperské společnosti HELIOS. Stáli tam a těšili se, že už konečně poletí. A vůbec jim nevadilo, že je už pár dní veřejně známo, že kyperský státní Úřad pro civilní letectví ústy svého šéfa Charalambose Hadjigeorgioua nonšalantně oznámil, že sice úřad existuje, kontroly vykazuje, dokonce je i leteckým společností fakturuje, jenom, že je už skoro rok tak nějak vůbec neprovádí. Stálo to přes sto lidských životů a tisíce a tisíce dalších byly ve smrtelném ohrožení...S některými předními kyperskými politiky to prý otřásl natolik, že dokonce zvažují, zda by se na tento úřad neměla poslat nezávislá kontrola. Ano, proti tomuto přístupu kyperské elity jsou letité hrátky té naší české kolem našeho úpadkového zákona skutečné jenom operetka... nejde o život. Ale na ostudu to stačí...

Bylo by půvabné, kdyby se přístupové rozhovory EU s Tureckem neuskutečnily mimo jiné i pro výhrady Turecka k tureckému hospodářství v České republice. Zatím, jak se zdá, je Turecko v nemilosti pouze kvůli tomu, že neuznává Kypr. A musím říci, že když si vzpomenu na cestující HELIOSU, na ty živé na letišti v Paphosu i na ty mrtvé před letištěm v Aténách, tak si myslím, že turecký odpor má mimo celé řady oprávněných širších politických souvislostí i zcela konkrétní důvod. Vždyť někde na

druhé polokouli už určitě někdo napsal, že v EU je možné skoro rok nekontrolovat velká dopravní letadla pro civilní přepravu osob. Takže vlastně i u nás...Dříve psaly některé české noviny, že u Madridu se bojuje o Prahu. Nyní můžeme klidně psát, že na Kypru udělali ostudu celé Evropě. A dávejme si pozor, aby něco podobného nenapsali někde jinde o nás. Třeba kvůli našim úpadkovým zákonům...

I tomto problému příště s Ladislavem Horňanem.

Evropa a úpadek 20/2005

Napsáno 16. září 2005

Dnes plním slib daný v minulém čísle Konkursních novin a obsahem tohoto pokračování bude rozhovor s panem Ladislavem Horňanem o úpadku způsobech jeho řešení. Následující text je záznamem naší přátelské diskuse na dané téma a byl Ladislavem autorizován. Na počátku našeho rozhovoru jsme se vrátili k problematice navozené právě v minulém čísle Konkursních novin. Shodli jsme se na tom, že nepůjde hledání konkrétních výtek k navrhovaným úpravám a nějaké statické pravdy o úpadku a způsobu jeho řešení a legislativní úpravě těchto procesů a postupů. Spíše by v duchu Talmudu mělo jít o hledání smyslu celé problematiky a způsobu jakým tento souhrn problémů a otázek s nimi spojených nastolit. K tomu ostatně směřovala i Ladislavova poznámka o tom, že „v Anglii se podařilo díky Bohu nalézt a politikům i státním úředníkům vysvětlit pravý účel zákona“. Připomenu, že Ladislav ho vnímá jako ekonomický nástroj, který musí být transparentní, jednoduchý a rychlý, aby mohl být efektivní. Otázka, která se přímo nabízela bezprostředně jako první, byla ta, co Ladislav vnímá jako hlavní důvod, proč tomu tak není u nás.

Nemohu říkat žádné kategorické soudy, ale mám pocit, který na mě nejsilněji dolehl v průběhu loňské konference v Praze, že u Vás je mnoho návrhů zákona, často vysloveně konkurenčních, a práce na nich postupují spíše izolovaně a bez patřičné shody. To by možná tolik nevadilo, pokud je pro jednotlivé politické a zájmové skupiny v České republice vlastní návrh zákona vnitřním i vnějším důkazem určité společenské životaschopnosti. Horší je, že každý a zároveň svým způsobem žádný z těchto návrhů je a není připravován s jasnou ambicí být tím vedoucím, klíčovým. To, že několik návrhů tak důležité a průřezové právní úpravy vstupuje do Parlamentu hlavními dveřmi a existuje očekávání, že se z nich až tam stane jeden kompromisní zákon, který projde hlasováním, je špatné. Je to špatné pro zákon i pro ekonomiku, ale i pro celý odborný i legislativní proces. I nyní jsou pro parlamentní jednání ve Sněmovně avizovány zákony dva, je dobré, že opozice tvrdí, že její návrh je velice blízký vládnímu. Na druhé straně říká, že konečné znění vládního návrhu nezná. Přitom je možné, že se svou iniciativou přijde i Senát. Možná... Je to složité a obtížně pochopitelné. Vzpomínám si na pana ministra Bureše, jak říkával, že je mnoho povolaných, ale málo vyvolených.

Řekl bych, že dlouhodobě má alespoň v tomto případě vláda problém být jasným lídrem takového procesu. Pracovali jste na návrhu v komisi při Ministerstvu spravedlnosti, byl schválen věcný záměr zákona, ale docházelo k jeho neustálému zpochybňování, co do podstaty, odbornosti i legislativní kvality. Vznikaly stále nové odborné skupiny pod vedením různých osobností s různým pohledem na věc. To vše tříštilo síly nejen na přípravu zákona, ale rovněž rozdělovalo příznivce změn zákona při jeho

schvalování v parlamentu. Nakonec evidentně vůbec nedošlo ke střetu se zastánci status quo. Zastánci rekonstrukce se svou nejednotností porazili v sami mezi sebou, dříve než k tomuto střetu mohlo dojít..

Jsem přesvědčen, že dobrý úpadkový zákon je prioritním zájmem každé rozumné vlády. Tomu musí odpovídat i odborné a politické úsilí při jeho přípravě. Vláda musí mít jasný, vlastní, silný názor, musí

ho jasně formulovat a široce konzultovat se všemi dotčenými osobami a skupinami. Se všemi nositeli zájmů v této oblasti neboli dotčenými nebo zainteresovanými osobami, tedy, jak říkáme my v Anglii, se stakeholdery. Takový zákon nemůže být pouze pro někoho. Takový zákon musí být pro všechny, kterým jde o celkové zdraví ekonomiky země, o dobrý stav byznysu v tom nejširším smyslu slova. A musí jasně působit proti těm, kteří by chtěli

nějakými rádoby zákonnými excesy nebo zneužíváním tohoto zákona nebo jiných norem tuto společnou hodnotu, tedy zdraví ekonomiky, narušovat nebo napadat. Je to zájem veřejný i soukromý. Bez zdravého byznysu nebudou na dostatečné úrovni tvorba ani spotřeba soukromých ani veřejných statků. V případě hluboké ekonomické krize by tímto způsobem mohlo dojít k narušení stability celé společnosti.

Ladislav Horňan, čestný člen **KSKŘI v ČR** a nositel významného ocenění **Gratias Agit**, je mimo jiné i Managing and Senior Partner **UHY Hacker Young** se sídlem v Londýně (www.uhy-uk.com), presidentem mezinárodního sdružení **UHY International**. (www.uhy.com) a významnou osobností **INSOL** v evropském i světovém měřítku

Úpadkový zákon je velice důležitý. Ve své podstatě je jeho úkolem vracet do ekonomiky majetkové hodnoty, které byly úpadkem zablokovány a nemohou se tak podílet na tvorbě nových hodnot. Otázka, kdo za to může, kdo je viník a kdo zaslouží jaký trest, je samozřejmě důležitá i u nás, ale je za dané situace spíše druhotná. Naopak, zákon by měl vytvářet kolem bankrotu takovou atmosféru a dávat takové nástroje, aby každý mohl včas svůj úpadek detekovat a bez větších dopadů ho rychle a účinně řešit. Úpadek není zločin. Je to přímý důsledek složitosti dnešního světa a obtížné odhadnutelnosti

budoucího vývoje. Zejména malé a střední firmy se dnes mohou často bez vlastních chyb a omylů dostat do pásma takových turbulencí, že prostě nejsou schopny přežít.

Je jasné, že takový zákon je vrcholným státním zájmem. Není věcí a priori politickou. Jako vrcholný státní zájem je odborně připravován a konzultován ve složkách výkonné moci, schvalován v legislativou a provozován mocí soudní a dalšími určenými osobami. Již při jeho přípravě se myslí na proces jeho konzultování a schvalování. Možná tohle, tento mechanismus, ten vrcholný státní zájem, to je to „oč tu běží, jak říká Hamlet. A možná právě to u vás v České republice nejvíce chybí. Zdá se mi, že je v tom více politiky než je zdrávo. Ale na druhé straně jste neměli dost času vybudovat efektivní a zejména dostatečně zkušenou státní správu.

U nás tento státní zájem nevyjadřuje jenom legislativa. Jeho zřetelným projevem je i Insolvenční Servis, organizace státní správy působící pod Ministerstvem obchodu a průmyslu . Tam působí státní úředníci s dlouholetou praxí, zkušenostmi a výtečným vzděláním. Jsou schopni nejen připravovat legislativu, ale i řešit konkrétní problémy , které se přímo dotýkají státu. Jsou to skuteční „guru“ insolvenčních postupů a legislativy kolem nich s velkou formální i neformální autoritou danými vysokou vážností jejich společenského postavení, hlubokými teoretickými znalostmi a širokými praktickými zkušenostmi.

Znovu bych rád zdůraznil slovo shoda. Pokud existuje shoda mezi potenciálním úpadcem, správcem klíčovým věřitelem, tak dnes můžeme v Anglii podle nového Enterprise Act zaregistrovat v soudu správu nebo jak se říká u vás konkurs doslova během několika hodin faxem. Za několik dní může být celá věc vyřízena a ukončena. Samozřejmě pokud se objeví spor musíme ho řešit. Pokud firma odmítá věřitelský návrh z důvodu rozporu, týkajícího se pravosti pohledávky nebo závazku, je zpravidla tento spor postoupen obchodnímu soudu, aby rozhodl o obchodním sporu ve věci obchodních vztahů navrhovatele a potencionálního úpadce. Nezabývá se tím soud, který by měl rozhodnout o správě. Jistě existují jasné případy, kdy rozhodne o sporu i on sám, ale pravidlo říká, že spory o pravost pohledávky před konkursní soud nepatří. Rovněž je u nás velice pozorně sledováno takzvané „zneužívání procesu“ anglicky „abuse of the process“ a existuje u nás značná odpovědnost navrhovatele za škody způsobené neoprávněným návrhem. Sám jsem byl jako likvidátor přímým účastníkem sporu finančního úřadu proti potencionálnímu dlužníkovi. Z důvodu zřetelné a průkazné závažnosti situace, jelikož šlo o desítky milionů liber nezaplacených daní, finanční úřad dosáhl už u konkurzního soudu předběžného opatření v podobě provizorní nucené správy, kterou jsem byl pověřen, ale na druhé straně se musel zavázat k okamžitému a účinnému odškodnění protistrany v případě, kdyby se zjistilo, že jeho návrh je neoprávněný. Šlo mimo jiné o zabezpečení více než patnácti milionů liber, které ležely v zahraniční bance.

Mimochodem byla to tehdy před dvěma lety jedna z prvních opravdových a úspěšných praktických aplikací Nařízení Rady Evropy č. 1347/2000 o řešení „mezinárodních“ insolvenčních případů v rámci Evropské Unie. Já osobně i moji kolegové z UHY jsme na průběh i výsledek tohoto případu patřičně hrdí. Velkou radost jsme měli i z toho, že se „třináctsetčtyřicetsedmička“ osvědčila a je to skutečně dobře a všestranně použitelná norma. Snad nevyzradím žádné tajemství, když uvedu, že zemí, kde byly peníze dlužníka deponovány, bylo Lucembursko. Spolupráce s tamními soudy byla právě díky unijní legislativě velmi dobrá a v zásadě bezproblémová.

Úpadková legislativa, lhostejno či národní nebo nadnárodní, a celé úsilí o její prosazení v praxi, to vše existuje znovu a především v zájmu všech, kteří chtějí dosáhnout shody při řešení objektivního problému, kterým úpadek bezesporu je. Těch, kteří to vnímají jako poruchu toho, co dává obživu a prostředky všem, občanům, podnikatelům i státu. Jako poruchu podnikání, byznysu. Jako něco, co musíme rychle společnými silami odstranit. Bankrot jednoho se nakonec negativně dotkne všech. Proto je umělé vyvolávání bankrotů a používání správy a konkursu jako nástroje k převodům majetku nebo ke konkurenčnímu boji pokládáno u nás za společensky vysoce nebezpečné a nemorální. Existuje to samozřejmě i u nás, ale snažíme se dostat tyto „mavericky“ co nejrychleji do autu. Nejde o to složitě hledat, proč je to nezákonné, když víme, že to není správné. Možná to zní pro vás nepochopitelně, ale mi máme dobře zažitou takzvanou „cestu levné rady“. To znamená, že poskytneme odbornou pomoc za levnou cenou, když vidíme jak můžeme jednoduše poradit... Není to žádná charita. Máme řadu zkušeností a použijeme třeba mladší kolegy poradce, kterým je to ku prospěchu jako možnost pro vyškolení a získání zkušeností. Možná, že řada nedorozumění plyne z toho, že u vás taková zkušenost chybí. Díky obrovským politickým a ekonomickým změnám, které jsou zdrojem obrovských příjmů konzultantů, si neuvědomujete, že jinak je standardním zdrojem příjmu naopak stabilita klientů.

V pozdních osmdesátých letech došlo v Anglii k velké bankovní krizi z nesplácených úvěrů. Benevolence bank málem uvrhla celé hospodářství do krize. Tehdy byly banky neuvěřitelně aktivní a my, kteří jsme jim pomáhali řešit likviditu jejich špatných půjček především do nemovitostí, jsme měli pravé žně. Jen co se situace uklidnila, tak banky přistupují od devadesátých let k problémům svých klientů daleko méně ofenzivně a dávají přednost tiché, ale účinné dohodě. Když tato období srovnám s odstupem času, tak musím říci, že naše příjmy nijak dramaticky nepoklesly, protože celková situace byla bez hrozící krize daleko lepší. Tato zkušenost nás naučila si vážit stability a shody. Mimo to nám problémy, se kterými jsme se při řešení bankovní krize potýkali, přineslo další jasné zjednodušení insolvenčních procedur, což zase jenom otevřelo cestu k dalším možnostem dohodnout se.

Je dobré si uvědomit, že cesta ke shodě začíná u potenciálního úpadce. Právě tam je možné pro všechny nejvíce získat i nejvíce ztratit. Včasné rozpoznání hrozícího úpadku, konzultace s odborníky a klíčovými věřiteli a rychlé rozhodnutí soudu, to v drtivé většině případů umožní rychlou účinnou správu

a její úspěch, spočívající v rychlém návratu majetku do ekonomiky, záchranu většího množství pracovních příležitostí, přiměřenou ochranu úpadce, dobré uspokojení věřitelů, odměnu správě a minimum následných sporů pod heslem „kdo za to může...?!“. Nechtěl jsem tady mluvit o konkrétních ustanovení zákona, ale způsob, jakým v něm je zachycena možnost změny správce konkursní podstaty věřiteli se mi zdá, řečeno s Vladislavem Vančurou skutečně „poněkud nešťastným.“ Podle mého názoru už dopředu navozuje konflikt, který by vůbec neměl nastat. Zákon jako by dopředu říkal, že soudem určený správce je na odstřel a ten správný je až ten „věřitelský“ přitom je to všechno jen a jen o shodě. Při dlužnickém návrhu je takový konflikt nadbytečný, protože by soud měl operovat už s návrhem na správce, na kterém je už dohoda nejdůležitějších věřitelů a u věřitelského návrhu je možné předpokládat spor v každém případě. Tak proč ho navozovat v zákoně a zdůrazňovat možnost sporu navíc mezi věřiteli a soudem. Ale možná už dobře nerozumím podmiňovacímu způsobu v češtině. Angličtina má pro podmínku několik výrazů, ale rozdíl mezi „měkkou“ podmínkou, kdy daný může a nemusí nastat, vyjádřená slůvkem „when“ a tvrdou podmínkou, kdy stav je předpokládán bez výhrad, vyjádřený slůvkem „if“, je velice známý. Možná legislativní češtině chybí nějaký výraz pro „měkkou“ podmínku. Nejdůležitější je si uvědomit, že když v Anglii dojde k věřitelskému návrhu, už vlastně dochází spíše k zániku podniku a nejde o nějakou záchranu byznysu nebo o reorganizaci, rekonstrukci či revitalizaci firmy. V takovém případě je už vlastně příliš pozdě se dohadovat o tom, že by měl být správcem ten nebo onen, samozřejmě s předpokladem, že oba umí pohřbít mrtvolu stejně dobře. Ale jak říkám, možná jenom už dost dobře nerozumím legislativní češtině.

Možná se hodí říci, že ona shoda, o které tady mluvíme, je samozřejmě podmíněna určitou změnou myšlení. Jde o úctu ke společným hodnotám. A dobře fungující tržní hospodářství a dobře fungující státní správa takovými hodnotami bezesporu jsou. V Anglii patří tyto společenské hodnoty k těm nejvyšším a nejvýznamnějším. Péče o tyto hodnoty je věcí většiny občanů a nepatří mezi otázky politické. Jsem přesvědčen, že právě Česká republika a její občané hledají cestu k pojmenování takových hodnot. Bude to ještě nějaký čas trvat, ale to úsilí je zřetelné a cesta, kterou se při svém snažení ubíráte, je správná. Nelze nic uspěchat, ale nelze ani zbytečně otálet....

Tady Ladislavovy úvahy kolem úpadkového zákonodárství končí. Snažil jsem se je převyprávět čtenářům tak, aby to bylo pravdivé a přitom jazykově správné. Úmyslně jsem se zdržel zachycení jakýchkoliv mých replik nebo komentářů. Pokusím se k této tématice vrátit samostatně někdy příště. Znovu jsem si při bezmála tříhodinovém rozhovoru s Ladislavem uvědomil, jak často hovoříme týmiž slovy o něčem úplně jiném. Proto je tak důležité ono hledání smyslu věcí, které jsme s Ladislavem svorně zmínili na počátku rozhovoru. Pokud se shodneme na smyslu věcí, pak jsme si porozuměli. A o to jde. V úpadkovém právu a v komunikaci všeobecně. Mezi lidmi je nám to celkem jasné. Kéž by to bylo jasné i mezi zájmovými skupinami. Jsou procesy, které nikde na světě v žádné společnosti nemohou mít vítěze, ale jenom poražené. Příprava úpadkového zákona je toho typickým příkladem.

Evropa a úpadek 21/2005

Napsáno 2. října 2005

Dnes jsem se sešel v útulné kavárničce Odkolek opět s protagonistou minulého pokračování této rubriky Ladislavem Horňanem a předal jsem mu několik výtisků Konkursních novin, aby viděl, co nakonec z našeho rozhovoru vzniklo. Ladislav byl spokojený a já jsem si na pár minut dovolil ten nádherný luxus pocitu dobře vykonané práce. Společně s námi seděl u stolu náš starý známý Volodymyr Martynyuk z ukrajinského Lvova. A tak se vlastně naše trojice rozešla matičkou Evropou od západu na východ, od Londýna po Lvov, a podala si ruce nad malým stolečkem u Odkolků v Praze. Mluvili jsme o všem možném, trochu nezávazně, tak jak je možné mluvit na kávě před sobotním polednem mezi starými známými. A znovu jsme narazili na ten starý fenomén stejných výrazů pro stejné věci s rozdílným významem. Bylo to až okouzující, jak jsme vyřkli stejná slova a pak jsme si vysvětlovali, jak je vnímáme. Byla to prostá slova jako občan, úředník, podnikatel, politik nebo odborář, ale i v těchto elementárních pojmech bylo mnohé, co bylo jaksi „ztraceno v překladu“. Znovu jsem si uvědomil, jak důležitý je společný jazyk, který je schopný přesně a bez zkreslení přenášet složité pojmy. Říká se, že neandrtálci měli sice delší historii, byli i početnější, silnější a měli i větší mozek, ale neuměli komunikovat o složitějších pojmech. To vyloučilo možnost jejich kvalitnější organizace a moderní člověk, cromagnonec, je nakonec vytlačil do pozice, ve které během několika desítek generací neandrtálci prostě zanikli. Nešlo ani o válku ani o chorobu ani o jinou dramatickou změnu, kterou vždy zoufale hledáme, protože obtížně chápeme procesy, které svou délkou přesahují aktivní věk jedné generace. Šlo o působení malé, ale trvalé výhody v delším časovém období....

Minule jsem slíbil, že se k Ladislavovým myšlenkám pokusím vrátit. Musím říci, že mě osobně nejvíce oslovila jeho myšlenka o hodnotách, které pro anglickou společnost představují zdravé podnikatelské prostředí a kvalitní státní správa. Navíc tyto deklarované společenské hodnoty prý sdílí i naprostá většina občanů. Tedy nikoliv podle známé české průpovědky, že „lid buduje socialismus, ale lidi na to kašlou.“Budu se na to muset Ladislava zeptat, jak se toho dá dosáhnout. Obávám se ale, že to bude jako s anglickým trávíkem. Chce to jen pravidelně zalévat a stříhat, ale alespoň sto let...Představa, že si Angličané váží úřednictva mne pobavila do té míry, že jsem se nad ní začal zamýšlet hlouběji. Nechci vypadat jako anglofil nebo jinak okouzlená duše, ale musím říci, že podle mne je úřednictvo je z aktuálního hlediska páteří každého moderního a především z historického pohledu každého úspěšného státu. Z toho plyne jednoduchý závěr: bez úředníků to nejde a záleží toliko na jejich kvalitě jako celku a potažmo samozřejmě i na jednotlivcích. Jde o kvalitu systému byrokracie. U nás není žádný. Odpověď na tradiční otázku proč není kupodivu tak složitá a cesta k vede přes pohled za Kanál, jak že to tam funguje. První pohled nám řekne, že to prostě funguje. Můžeme sice zjistit jak, ale není to tak podstatné. Již samotný fakt, že byrokracie funguje, vytváří totiž zajímavý efekt, který je možná podstatnější než samotný způsob fungování. Byrokracie totiž jako relativně suverénní společenská

vrstva vytváří mezi občany a politickou sférou jakýsi, nárazník, tlumič, ventil, převodník, překladač a iniciátor zároveň. Těch mnoho výrazů má naznačit, že byrokracie reaguje na odezvy z obou prostředí a přetváří je samozřejmě i ve vlastním zájmu, ale především v obecném zájmu tak, aby nenarušovaly celkovou stabilitu spravovaného subjektu, v tomto případě státu s názvem Velká Británie. A právě tento soulad obecného zájmu stability, který je zároveň nejvlastnějším zájmem byrokracie, dělá z byrokracie mocného hráče a stabilizující prvek každého společenského uspořádání, tedy mimo prvobytně pospolné společnosti a komunismu...Je třeba říci, že zejména v demokracii to byrokracie nemá lehké. Mezi lidmi se tradují hesla Velké francouzské buržoasní revoluce jako například, že „veškerá moc patří lidu“, zatímco mezi politiky se nese heslo revoluce rovněž Velké nicméně říjnové a socialistické a to že veškerá moc patří sovětům, tedy jim voleným vyvoleným. Posléze došlo zejména na konci dvacátého století k paralelní existenci těchto hesel v obou vrstvách a není proto divu, že se má byrokracie co otáčet a se slzou v oku vzpomíná na časy, kdy bylo vše z boží vůle nebo na ono Ludvíkovské: „Stát jsme My“, čímž myslel Já...

Ale vážně. Našemu českému státu chybí kvalitní byrokracie vytvářející tolik potřebnou stabilitu státu a společnosti jako sůl. Odpor proti byrokracii je naprostým nesmyslem, ale bohužel v českých kruzích jde o dlouhodobou tradici. Je to dáno i tím, že jsme několik století vlastní byrokracii neměli a tak jsme ji vlastně neměli vůbec. Jediná naše česká byrokracie byla ta československá komunistická. Ta trpěla tím, že byla rozdvojena na státní a stranickou a ještě v ní občas přeskočila jiskra národnostní řevnivosti. Ale je pravdou, že v určitých ohledech fungovala dokonale a v řadě ostatních uspokojivě. Bohužel, za 15 let od sametové revoluce, jsme se nezbavili utkvělé myšlenky, že co je s úředníkem, to je s čertem a podle toho to u nás i vypadá. Přitom jediný, kdo je bit, je občan sám. Politici si mnou ruce a opájejí se při pohledu na to, jak perly, které z nich padají, se kupodivu dlouhým pádem mění v kameny a někde dole rozbíjejí hlavy spoluobčanů. Vyčítavé zkrvavené pohledy vzhůru jsou interpretovány jako nepochopení dobré věci, dané dezinterpretací na obci nebo v novinách. Pokud se perla náhodou v kámen nezmění, tak dole vznikne o tu perlu z nebe spadlou hrozná rvačka, což zhůry je interpretováno jako bouřlivé nadšené přijetí nové myšlenky. Pozdější vyčítavé, neméně zkrvavené pohledy vzhůru jsou interpretovány podobně jako v prvním případě a celá akce je pouze doplněna štvanicí na toho lumpa s perlou, který už, už míří na nějaký ten ostrůvek...Naopak lid si myslí, že mu má vládnout jakýsi jiný živočišný druh a tak klade na politiky nároky přímo nadpozemské. Žádný andělský kůr by neobstál. Dobrý politik by neměl nic mít, měl by všechno vědět, měl by být všemocný a přitom bezmocný před majestátem lidu, nikoho k tomu nepotřebovat a protože se lidem nedostává normální péče takových pohádkových bytostí na obci, tak začnou vytvářet tlak na centrální moc hledat andělské bytosti na politickém nebi a pokud zákonitě zjistí, že tam jejich problémy řešit nemohou a ani to neumí, tak začnou brousit kosy při vidině nějaké té nové Velké...No je to tady znovu.

U nás jsou ministerstva, kde se za jedné koalice během dvou až třech ministrů vymění více úředníků, než je celá systemizace. Na obcích je to sice pomalejší, ale i tam se snaží, co to dá. Kraje se pořád

hledají, ale jejich jednobarevnost dává tušit, že za chvíli budou hledat jiní. Modroptáčníci pohrozili úřednictvu „nocí dlouhých nožů“, což vypovídá mnohé o myšlenkové základně Velkého Modrého Vůdce.“ Personální audity prosazované mladým a nadějným politikem růžových se naštěstí podařilo buldozeru našich osudů pozastavit a na čas snad i zahrnout. Každý, kdo někdy něco řídil ví, že nejdřív musí platit nějaká pravidla a pak se mohou kontrolovat. A pokud jsou špatná pravidla, tak to žádná kontrola nespraví...Je okouzující, že mladý růžový panter argumentoval při prosazování personálních auditů slovenskými zkušenostmi, stejně jako starý modrý pták v případě ekonomických reforem a rovné daně. Mimochodem, Slovensko se stalo zřejmě pro modrého ptáka i růžového pantera zřejmě nevyčerpatelným zdrojem poučení. A dokonce jsou to zkušenosti jednoho úřadu a jediného muže....

Doporučuji všem každému, aby si do té země zázraků zajel nebo alespoň zavolal, pokud tam má někoho známého a ten se zrovna nejmenuje Dzurinda nebo Mikloš. Dozví se takové věci, že pokud by to mělo přijít k nám, tak je třeba buď balit kufry nebo zavařovat. Zdá se, že čeští politici zapomněli na to, že jediným, a to říkám bohužel jediným, důvodem vzniku samostatné České republiky byly neukojené, byť oprávněné, slovenské ambice, které posléze doplnily probuzené ambice české, sice neoprávněné, ale o to lépe ukojitelné. Slovenské ambice se staly časem neoprávněnými a neukojenými, což má na Slovensko devastující dopad a je proto jenom přirozené, že se tyto ambice snaží vyvážet...A kam jinam vozit hloupé nápady než tam, kde se nejlépe osvědčili již dříve mnozí Slováci. No predsa do Prahy...

No, a jsme zase v Praze u Odkolků u stolečku s kávou. Napadlo mne tam, že by bylo krásné, kdyby do nějakého volebního programu pronikl zákon o úřednictvu a byrokracii. Je jedno jak by se jmenoval. Ale dával by všem určitý pocit jistoty a stability. Platil by pro občany i pro politiky. Byrokracie by byla strukturou nepodléhající rytmu volebních, předvolebních a povolebních tanečků a hrátek. Možná by dokonce bylo možno v této zemi vyřídit něco normálně i v období půl roku před i po volbách. Krásný sen.

Možná, že nikoliv nepodobný prvním snům posledních neandrtálců v horských jeskyních daleko od hlavního proudu evoluce před desítkami tisíc let. Možná při tom začali malovat nebo dokonce i mluvit, ale už nebylo o čem a s kým...Bylo prostě příliš pozdě.

Evropa a úpadek 22/2005

Napsáno 16. října 2005

Lidská paměť je podivuhodný nástroj, který má notorický sklon klamat svého nositele a to i v případě, že se nejedná o paměť nemocnou. Zatímco po staletí platilo, že „člověk si už nic nepamatuje“ generace našich dědů a otců už hovořila o skleróze a my hovoříme zasvěceně o Alzheimerově chorobě, popřípadě o chorobách pojmenovaných po jiných cizincích. To jak pokračuje výzkum lidské psychiky, ovšem nic nemění na tom, že máme neuvěřitelnou tendenci k potlačování vzpomínek na to špatné nebo složité a o to usilovněji si v paměti replikujeme to dobré a hlavně jednoduché. Možná je to tak, že to dobré přijímáme jaksi samozřejmě bez zbytečného rozpitvávání a také, že se nám z toho dobrého dostává menšího poučení než z toho špatného, jehož příčiny jsou po pečlivé analýze většinou velice složité, často nepřehledné a možná i proto máme tendenci to špatné z paměti vytlačit a ponechat v ní jen to dobré. Dobré se nerozebírá. Je jednoduché a příjemné. To, že ono dobré je v širším kontextu možná horší než to zlé, to si nechceme připustit. Vzpomínky na vojenské služby všeho druhu jsou toho ukázkou přímo klasickou. Navíc jsme po tisíciletí v naší lidské společnosti vystaveni neuvěřitelně silnému tlaku nejrůznějších symbolů, ikon, idolů, mýtů, pohádek a legend. Nejsou ničím jiným než zjednodušenými výklady okolního světa, které vytvářejí jeho vůdci proto, aby ukázali, co je dobré a co zlé a zneužili tak odvěké touhy člověka být dobrý. Brilantní ukázkou tohoto prostého mechanismu byly poslední volby v USA, kde George Bush se uchopil jednoduché symboliky dobra a zla daleko dříve a efektivněji než jeho protivník John Kerry. Proti jednoduché symbolice Bushovy kampaně neměla sofistikovnější Kerryho argumentace prakticky žádnou šanci, i když mu drželi palce občané moravskoslezského bruntálska.

Nádhernou ukázkou toho jak jsme klamáni a jak se necháváme klamat a koneckonců, jak jsme rádi klamáni, jsou současné kampaně kolem Unipetrolu a Viktora Koženého. Je velice dojemné pozorovat, jak v naší zemi probíhá systematická kampaň hledání nového nepřítele. Ten komunistický už nestačí a ani úporná snaha pánů senátorů Mejstříka a Štětiny už tohohle Škrholu do hry nevrátí. Růžový Kašpárek společenského dobra potřebuje nového nepřítele. Naprosto jednoznačně si ho hodlá vytvořit v prostředí první poloviny let devadesátých. Tam totiž skutečně leží skutečné rodné místo většiny našich dnešních problémů. Určitě však je to i rodné místo většiny našich současných úspěchů. Ale o tom nebude řeč. Protagonisté té doby jsou až na pár vzdálených ostrovanů pořád tady mezi námi. Ve své většině se mají dobře a zůstala i jim i moc. Jediné, co jsem nikdy nepochopil, je to proč se tito lidé nechávají svést k tomu, že kritizují současnou vládu za metody a postupy, které oni sami uváděli v naší společnosti v život. Křik kolem korupce v Unipetrolu se obrátí v mžiku proti jeho původcům, až se přijde nejen na to, jak byl Unipetrol prodán, ale i na to, kým a proč byl vytvořen. Přeneseně řečeno jde jenom o to, že než prase dorostlo, tak se vyměnil řezník a fronta před krámem. Ale tak už to v životě chodí...Česká společnost, jako lehce udivená Kolombína se už strašně těší, co

Kašpárek novému Škrholovi zase provede. A jak už to u Kolombíny chodí, je na Kašpárkově straně. Matěj Kopecký by měl radost. Je to staré, jednoduché a pořád na to chodí nové a nové děti.

S Viktorem Koženým je to podobné. On je sice kdesi pryč, ale jeho odpůrci a hlavně nadšení obdivovatelé zůstali doma. Volební potenciál Koženého úspěchu si už jiné politické strany využily v předchozích volbách. Teď bude využita ve jménu těch, kteří nezbohatli, jeho odvrácená tvář. Je to logické, zřejmé a přímo se to nabízí. Nepůjde ani o pravdu ani o objektivitu. Vždyť o Koženém nám lhali jedni, když vynášeli jeho úspěch a budou nám lhát druzí, když budou nyní ukazovat, jaká za tím úspěchem stála zlodějina a hlavně, kdo se na ní přiživil. Možná by to nemuselo být tak zlé, ale když už ODS, lidovci a mnozí další vyrazili do volebního boje pod praporem morální očisty Augiášova chlěva politiky sociální demokracie, bude dojemné sledovat jak zjistí, že kydat hnůj na kohokoliv může jen ten, kdy v něm docela pevně stojí. Mám takový pocit, že se zase bude nastavovat zrcadlo...

Sociální demokracie si naštěstí včas uvědomila, že když bude šetřit kolem Unipetrolu, že narazí na nemalou zlatou žílu předvolební munice, než v případě jednotlivce jako je Viktor Kožený. Bylo tedy vyhlášeno, že se přece jenom kolem Unipetrolu vyšetřovat bude. Ovšem toto šetření dostalo nový kabát komplexního pohledu na věc. To je věc chvályhodná a nezbyvá než si tedy položit základní otázky. Kdo bude vyšetřovat a co bude vyšetřovat?? Respektive, o co komu při vyšetřování půjde. Půjde o označení jakéhosi pofiderního viníka, který se bude náhodou aktuálně nacházet v dresu politického soupeře nebo půjde o nalezení objektivní informace o vývoji tohoto klíčového průmyslového větví v posledních 15 letech? Bude výsledkem mediální, politická a kriminální štvance a nebo něco jako „bílá kniha“ o chemickém průmyslu?

Je předvolební rok, takže si výsledek umím docela dobře představit. Nicméně, dal bych osobně přednost hledání smyslu před lopotným nalézáním nějaké statické účelové, předvolební pravdy. Musím říci, že mne záměr zabývat se transformací chemického průmyslu na nejvyšší úrovni velice zaujal a tak jsem se pokusil vzpomenout na to, co všechno přivedlo tučného čuníka Unipetrolu na polský pult

Uvědomil jsem si, čím vším si průmysl a nejen chemický v této zemi prošel a řekl jsem si, že by to bylo krásné, kdyby někdo o této cestě shromáždil fakta. Vedle problémů, na které by narazil, by byly nějaké ty drobné při prodeji Unipetrolu asi skutečně zanedbatelné.

Lidé kolem chemického průmyslu museli především svést obrovský zápas o přežití českého průmyslu jako takového. Dnes už si málokdo pamatuje, jak byla průmyslu dávána nálepka starých časů, komunismu, sovětismu, socialismu a kdoví čeho ještě. Chemický průmysl pak musel přežít ještě další

válku o své vlastní přežití, kdy bojoval s nálepkami neekologismu, smrdutosti, jedovatosti, dusivosti, ohrožování života lidí, zvířátek i kytiček. Prostě bylo to minimálně 5 let zápasu o právo na existenci v prostředí, kde podpora chemii byla brána jako úlitba starým časům a byla podezřelá apriori.

V dalších 5 letech docházelo vytváření nové struktury chemického průmyslu, realizaci prvních privatizačních záměrů, vstupu zahraničního kapitálu a také pádu Chemapolu, jako klíčového hráče na trhu. Dochází také k vytvoření a prvním velkým námluvám kolem Unipetrolu. Dochází k řešení nepominutelné otázky, zda pohltní Unipetrol Aliachem nebo Aliachem Unipetrol. Teprve na konci minulého století se začíná utvářet struktura chemického průmyslu tak, jak ji známe dnes a umíme ji pojmenovat i podle vlastníků, PKN Orlen v to počítaje. Druhá polovina let devadesátých tedy musí být chápána jako rozdávání karet do hry. Tak jak to v kartách chodí, jsou karty lepší a horší, dokonce jsou i poctivé a falešné, ale o těchto kartách bylo možné tvrdit s úspěchem to, že jsou reálné.

Dnes hra běží a nemá jasných vítězů a poražených. To se jen jednomu z hráčů povedl nádherně zahraný betl nebo spíše dvě sedmy: „domácí nakonec a polská ji strčí“, ale ukázalo se polská padla, ale nestrčila...

Mariášníci by řekli, že jde o takový malý renonc, zaplatí se runda a hra jde dál. Tak to bude i ve hře o náš chemický průmysl. Žádné vyšetřování ji nemůže zastavit. Ale bylo by dobré napsat zprávu o vývoji a aktuálním stavu pravidel této hry a vyjmenovat slavné hráče ty živé i mrtvé, aktivní i ty na odpočinku. Mám takovou zkušenost, že když znám pravidla, dějiny a vůbec realie nějaké hry nebo sportu, přináší mi její sledování nejen více potěšení, ale často i užitek.

Vždyť jde o hodně. Nejde přece jen o nějaký prodej Unipetrolu, jde o privatizační projekty, jde o Chemapol, Čepro, jde o lehké topné oleje, kerosiny, jde o strategickou ropu a zemní plyn, jde o bezpečnostně citlivou chemickou produkci. Jde nejen o minulost, ale i o budoucnost. Je tu první velká reálná šance pohlédnout na uplynulých 15 let alespoň trochu nezaújatě a nikoliv apriori z politických nebo ideologických pozic a s určitým poučením se podívat na možný budoucí vývoj. Ale jak říkám před, před volbami to půjde asi ztuha...

Bez moderní chemie se prostě v 21.století neobejdeme. Pouze tento jediný závěr o potřebnosti chemického průmyslu učiněný na nejvyšší úrovni by pro mne znamenal, že celé vyšetřování nabylo nadarmo. Možná, že by to někdo mohl říci i v souvislosti s dobou, kdy se milióny vystresovaných lidí po celém světě zamýšlí nad malou vědeckovýzkumnou a výrobní kapacitou chemického průmyslu v souvislosti nedostatečnou produkcí léčiv na ptačí chřipku. Určitě je v tom hodně propagandy a snahy zvýšit prodej. Ale reálná hrozba existuje. Zatím jsem nezaznamenal žádný pokus nejrůznějších

alternativních medicínských směrů uklidnit situaci tím, že věc je vyřešena například vypitím sudu vody s jedním rozpuštěným acylpyrinem. I když, možná že po téhle kůře by už ptačí virus byl minimálně zbytečný.

Napadlo mne, že to není práce pro jednotlivce nebo pro parlamentní komisi. Myslím si, že by bylo dobré, aby se mohli k v této věci vyjádřit svobodně všichni, kteří u toho byli a kteří o to projevují zájem. Nevím jakou formou, ale myslím si že by bylo krásné shromáždit názory a pohledy lidí, kterých se transformace chemického průmyslu nějak dotkla, ovlivnila je nebo naopak oni ovlivnili ji.

Možná je to naivní, možná je to otázka pro čtenáře. Ale prosím, pokud budete hledat odpověď, pokoušejte se myslet na smysl a nikoliv jen na pravdu nebo spravedlnost. Ty bývají ošidné a často se mění s dobou. Smysl přetrvává.

Při této příležitosti se namohu ubránit jedné poznámce. V člověku funguje celá řada pamětí, nejen ta, co ji ztrácíme společně Alzenheimerem a dalšími cizinci, kteří pomalu a jistě obsazují naše příbytky. Ono krásné české pojmenování profesora Aloise Alzenheimera : „...ten Němec, co u nás bydlí a schovává nám věci...“ mluví za vše. Máme i jiné paměti. Mezi nejvýznamnější patří imunitní systém a genetický kód. To jsou paměti, které nám umožňují přežít náš život a v evoluci zachovat lidský rod. Uvědomuji si jak je dobře, že do tyto paměti se podařilo mocným tohoto světa zatím ovládnout daleko méně než tu klasickou první paměť. Ale snaží se o to seč mohou. Udělejme všechno proto, abychom si zachovali tu první. Pak si zachráníme i tu druhou a hlavně i tu třetí...

Příště se pokusíme společně nezapomenout, co všechno se událo v uplynulých 15 letech na žírném úpadkovém poli v naší krásné české zemi.

Evropa a úpadek 23/2005

Napsáno 30. října 2005

Na konci předminulého dílu jsem sliboval malou retrospektivu trnité cesty úpadkového práva polistopadovou a zpočátku sametovou dobou až ke dnešním dnům, kdy nám na dveře klepe, pokolikáté už, zbrusu nový úpadkový zákon. Jistě jen nešťastnou shodou okolností jeho hlavní protagonista ještě před tím, než se o něj mohl v Parlamentu za vládu servat, oznámil přestup do odborné sféry.

Neuvědomil jsem si při tom, že jsme před nějakou dobou napsali s bývalým prezidentem KSKŘI v ČR Erichem Deutschem pro Konkursní noviny článek s názvem „Vzpomínky starých zbrojnošů“ a tudíž, že hrozí nebezpečí toho, že se budu opakovat a to bych opravdu, ale opravdu, nerad. Už, už jsem to chtěl vzdát, ale v tom mne napadlo, že opakování je matkou moudrosti, latiníci říkají „repetitio mater studiorum“, a že se asi toho tolik nestane, když si pár věcí připomeneme, abychom na ně nezapomněli.

V první řadě jde o připomenutí velice staré, přímo biblické pravdy o počtech povoláných a vyvolených. Tyto počty platí nejen v oné novodobé peep show na Primě, ale jsou všudypřítomné všude kolem nás v každodenním životě. Zdá se však, jako by do legislativního procesu mohl hovořit každý, kdo kdy prošel obecnou školou. Jistě nikomu nelze upírat žádná demokratická práva, ale možná by i v zákonodárství mělo platit to, co v elektroinstalaci, totiž to, že nakonec by měl připojení od určitého napětí a složitosti alespoň zkontrolovat odborník. Tedy certifikovaný odborník.

V tomto ohledu mělo úpadkové právo v naší zemi smůlu přímo mimořádnou. Bohužel od samého počátku byl úpadek brán v rozporu s elementárními zásadami zdravého rozumu jako symbol ekonomické porážky socialismu a politici neustále volali po „nutnosti velké vlny bankrotů“, která definitivně odnese staré pořádky a nastolí království trhu na zemi. Je třeba spravedlivě přiznat, že na takovou hloupost je každý zákon krátký a že splnit jednu ze základních podmínek úspěšné legislativy, totiž to, že by měla patřičně kodifikovat všeobecně přijímaný společenský standard, se nemohlo podařit naplnit. Druhou pravdou totiž bylo to, že společnost neměla žádný časový prostor si nějaký standard nebo alespoň dílčí názor vůbec vytvořit.

Pro právní kutily se tím otevřel prostor takové šíře a hloubky, že se v něm zpočátku málem ztratili. Pamatuji si období, kdy patřilo jaksi k bontonu mít vlastní návrh úpadkového zákona nebo jeho části. Trochu to připomínalo krásné časy, kdy se v období počínajícího českého trhu v pražských kavárnách

u každého stolečku otáčely zaoceánské lodi s obilím nebo jinými potravinami a obchodníků se vzácnými horninami bylo více než je dnes odborářů.

Nemohu si pomoci a nepřipomenout slova Jaroslava Bureše, který dlouhodobě z různých pozic velmi naléhavě upozorňoval na to, jak málo je v naší zemi lidí, kteří jsou schopni napsat dobrý úpadkový zákon. Poprvé jsem to od něho slyšel před 5 lety. To se ještě připravoval věcný záměr pro jednání vlády...Myslím, že se příliš nespletu, když vyslovím názor, že se od té doby počet dobrých legislativců příliš nezměnil. Právní nápady, které znásilňují ústavní pořádek a jakýkoliv pořádek vůbec, nás o tom přesvědčují až příliš často. Neuplyne týden, abychom neviděli, jak nějaký orel práva přijde s nápadem, který musí vyděsit k smrti každého. Připomeňme jenom účelové znásilnění ústavy pro urychlení předčasných voleb z dílny ODS nebo speciální zákon proti obchodu s pozemky v Ruzyni, tentokrát z vládního kapsáře.

Proč to píšu?! Nikdo, opravdu nikdo mne nemůže podezřívát z toho, že bych byl fanouškem stávající úpravy. Naopak, dlouhá léta říkám, že takhle je to špatně. Nejen to.Vždy jsem se snažil přispět k nějaké žádoucí změně. Nicméně, když dnes vidím, jak se do bezhlavé kritiky stávající úpravy pouští každý, kdo k tomu získá příležitost, dovolím si zvednout prst. Nadávat a divit se je nyní jakýmsi standardem. Když se dívám na řady kritiků, tak musím říci, že se mi dere na mysl poznámka o mrchožroutech neposedně hopkajících, kolem vyhasínajícího života. Možná by neměli zapomínat na to, že Slováci říkají, že „... zdochýňajúca mrcina najviac kope...“

Navíc bychom si měli uvědomit, že než zákon z dílny kutila nebo přijatý z účelových politických důvodů, to je snad lepší mít ten starý, který sice funguje špatně, ale funguje. Jde tu o starý konflikt, zda je lepší, když nevím, co dělat, nedělat nic, jak tvrdívala Alžběta II. nebo zda je nejhorší nedělat nic, jak tvrdíval Michail Gorbačov. Musím říci, že jsem v případě úpadkového zákona byl vždy na straně MSG, ale když slyším ty dnešní zběsilé kritiky a moudra na toto téma, tak je za mne konzervativec.

To neznamená, že bych byl proti navrhovanému zákonu. Vůbec ne. Jen se bojím, že už je dopředu avizován jako něco, co omezí pravomoci soudu a zároveň korupci. Říkají to i oficiální místa. Ptám se, co když si to někdo přeloží tak, že naše soudy jsou při konkursních řízeních nějakým hnízdem korupce?!? Dále se vyvolává očekávání, že společně se schválením nového zákona vyjde na naší úpadkové ulici slunce a už nikdy nezapadne. Nejen, že už bude jednou provždy lépe, ale i veškeré staré křivdy budou napraveny. Někdy se mi zdá, jako by ten nový zákon měl platit jakoby odjakživa a měly se podle něj přesoudit veškerá konkursní řízení od počátku věků...

A samozřejmě, jde o politiku a o vyřizování starých účtů. A to nebývá dobře nikdy. Z takové atmosféry nemůže povstat nic dobrého. A ani nepovstane... Ostatně, mám pocit, že těm chytřejším už to došlo a radši odcházejí někam, kde platí přece jenom jakási pravidla hry...

Evropa a úpadek 24/2005

Napsáno 12. listopadu 2005

V dnešním pokračování naší rubriky se chci vrátit otázce bezpečnosti a stability korporací. Tedy ke kvalitám, které by měly stát na prvním místě v řadě při prevenci stavů, které již dále nepřímo či přímo vedou k insolvenčnímu úpadku a tomu, co se jaksí univerzálně nazývá bankrot. Nemohu se ubránit dojmu, že to, co nazýváme bankrotem, zkoumáme velice málo z hlediska toho, co a kdy se vlastně pokazilo a narušilo v chodu podniku a daleko více se soustředíme na řešení následků.

Dovolím si předložit čtenářům model korporace jako určitého přediava, pavučiny nebo sítě interpersonálních sociálně ekonomických vztahů. Pro stálé čtenáře těchto řádek připomenu, že takové přediavo vztahů nazývá pan profesor J. Stiglitz sociálním a organizačním kapitálem. Psal jsem o tom v letních KONKURNÍCH NOVINÁCH číslo 15.

Pohled na korporaci jako na síť sociálně ekonomických vazeb, která vytváří sociální kapitál korporace je jednou z moderních možností chápání korporace. Právě síťové pojetí korporace dává už ze své podstaty jasný názor na vztah mezi aktuálními cíli korporace a časem. Walter W. Powell ve své knize Ani trh, ani hierarchie: Síťové formy organizace píše: „...na trzích je standardní strategií vytěžit největší možný zisk z bezprostřední výměny. V sítích se často dává přednost dlouhodobému pěstování vzájemné závaznosti a spolehlivosti.“

V síťové ekonomice tedy její účastníci nejsou pouhými nesmiřitelnými soky, z nichž ten nejsilnější přežije, ale jsou stále více partnery. Prvobytně pospolný kapitalismus volné soutěže poloviny 19. století generující nejen sociální darwinismus je touto ekonomikou tak trochu ignorován. Vztahy generované síťovou ekonomikou trvají často velmi dlouho a jsou stabilní. Stabilita těchto vazeb dovoluje společnostem soustředit se na svůj hlavní obor činnosti.

Jak na makroekonomické, tak na mikroekonomické úrovni už nejen síťová ekonomika, ale i síťové modely ekonomiky už řadu let nejen reálně existují, ale mají i svoji velkou budoucnost. Vzájemná finanční závislost, která překračuje hranice států a kontinentů, bude s postupem globalizace jen posílena. Chystá se revoluce managementu. Bude potřeba nový, na síť orientovaný, nehierarchický pohled na ekonomiku, a aby přechod na nový styl byl hladký, je třeba pochopit, k čemu propojenost vede a kde leží její teoretické i praktické základy.

Stabilita zákonů řídících vznik komplexních sítí se vysvětluje všudypřítomností bezškálové topologie, moderního matematického aparátu, který popisuje tak odlišné systémy, jako je síť v pozadí jazyka, vazby mezi proteiny v buňce, sexuální vztahy mezi lidmi, schéma zapojení počítačového čipu, metabolismus buňky, internet, Hollywood, world wide web, síť vědců propojených spolu autorskými vazbami a složitou pavučinu spolupráce v pozadí ekonomiky, abychom vyjmenovali jen několik příkladů.

Naproti tomu bez ohledu na průmyslové odvětví a obor podnikání má síť v pozadí všech korporací 20. století stejnou strukturu: je to strom, v jeho kořenech sedí výkonný ředitel a jehož rozvíjející se větve představují stále specializovanější nepřekrývající se úlohy manažerů nižší úrovně a dělníků. Když se pohybujete dolů větvemi, zodpovědnost klesá, a na samém konci jsou pasivní vykonavatelé příkazů vymyšlených v kořenech.

Přestože se korporativní strom vyskytuje všude, je s ním spousta problémů. Zaprvé musí být informace, jak stoupá hierarchií vzhůru, pečlivě filtrována. Je-li filtrování menší, než by bylo potřeba, může se nejvyšší úroveň stromu, kde se všechny větve setkávají, katastrofálně zahltnout. Jak se společnost rozšiřuje a strom narůstá.

To vede k nečekané organizační nepružnosti. Typickým příkladem jsou Fordovy automobilové továrny, jedny z prvních výrobních závodů, které hierarchickou organizaci zavedly naplno. Problém byl, že to dělaly příliš dobře. Fordovy montážní linky byly najednou tak těsně integrované a optimalizované, že i nepatrné změny v konstrukci automobilu vyžadovaly uzavření továren na týdny a měsíce. Optimalizace vede k tomu, čemu někteří říkají byzantské monolity, k organizacím tak přeorganizovaným, že jsou naprosto nepružné a neschopné reagovat na změny v podnikatelském prostředí.

Navzdory významné úloze, kterou již existující síťové struktury v ekonomice dlouhodobě mají, věnuje ekonomická teorie sítím překvapivě malou pozornost. Donedávna se ekonomové dívali na ekonomiku jako na soubor autonomních a anonymních jedinců, kteří se navzájem ovlivňují pouze prostřednictvím systému cen. Takovému pohledu se často říká standardní model ekonomiky. Předpokládalo se, že individuální akce firem ovlivňují stav trhu jen minimálně. Stav ekonomiky se nejčastěji popisoval agregátními veličinami, jako je zaměstnanost, výkon nebo inflace, a přehlíželo se vzájemné provázané chování na nejnižší úrovni, které je za tuto celkovou měřítko zodpovědné. Na společnosti a korporace se nenahlíželo tak, že interagují se sebou navzájem, ale s „trhem“, mytickou entitou zprostředkávající veškeré ekonomické interakce.

Ve skutečnosti není sám Jeho Veličenstvo TRH nic jiného než orientovaná síť. Společnosti, firmy, korporace, finanční instituce, vlády a všichni potenciální ekonomičtí hráči jsou uzly. Vazby kvantitativně vyjadřují různé interakce mezi těmito institucemi: koupě a prodeje, společné výzkumné a marketingové projekty atd. Vazby jsou orientovány směrem od poskytovatele k příjemci a váha těchto vazeb vystihuje hodnotu transakce. Struktura a evoluce této vážené a orientované sítě určují výsledky všech makroekonomických procesů. Pokud to víme, pak musíme hledat podobné sítě, které mají dostatečnou stabilitu, takovou, která by bránila vzniku sociálních a ekonomických krizí. Poučení můžeme již tradičně hledat v přírodě.

Obecně řečeno mají přírodní systémy jedinečnou schopnost přežít za nejrůznějších okolností. I když vnitřní selhání může mít vliv na jejich chování, často udržují své základní funkce i při vysokém výskytu

chyb. To je v ostrém kontrastu s většinou výtvorů lidské ruky, v nichž se závada na jedné komponentě často stane osudnou pro

celé zařízení. V poslední době rozpoznali vědci ze všech oborů odolnost přírodních konstrukcí a vzbudili v nás naději, že něco takového dokážeme realizovat ve strukturách vytvořených člověkem. Z toho důvodu je robustnost - což pochází z latinského slova „robust“ neboli „dub“, v antickém světě symbolem síly a dlouhověkosti - stále frekventovanějším problémem mnoha oborů.

Většina systémů s velkou tolerancí vůči selháním má jeden společný rys: jejich funkce je zaručována vysoce propojenou komplexní sítí. Robustnost buňky se skrývá v její komplikované regulační a metabolické síti. Stabilita společnosti vyrůstá z propletené pavučiny sociálních vztahů. Stabilitu ekonomiky udržuje jemná síť finančních a regulačních orgánů. Schopnost ekosystému přežít je zakódována v pečlivě vyvážené pavučině vzájemného působení druhů. Bezškálová síť je pavučina bez pavouka. Není-li tu pavouk, neskrývá se za těmito sítěmi ani žádný důmyslný projekt. Reálné sítě jsou samoorganizované. Představují živoucí příklad toho, jak nezávislá činnost milionů uzlů a vazeb vyústí ve velkolepé emergentní chování. Emergentní chování nebo emergence je takové chování, které nevyplývá z vlastností jednotlivých součástí systému, ale objevuje se jako výsledek složitě součinnosti těchto součástí. Jejich nepavoučí bezškálová topologie je nevyhnutelným důsledkem jejich evoluce. Pokaždé když se příroda, neschopná uniknout svým vlastním zákonům, chystá tkát novou síť, vytváří strukturu, jejíž základní rysy se shodují s desítkami jiných sítí usoukaných předtím.

Zdá se, že příroda se usilovně snaží dosáhnout robustnosti prostřednictvím vzájemné propojenosti. Taková univerzální volba síťové architektury je nejspíš víc než pouhá shoda náhod. Počítačové simulace, které jsme prováděli na sítích vznikajících v bezškálovém modelu, ukázaly, že podstatná část uzlů se dá náhodně odstranit z jakékoli bezškálové sítě, aniž by se rozpadla. Tato neočekávaná robustnost vůči selhání znamená, že bezškálové sítě jsou obdařeny vlastnostmi, které je odlišují od náhodných sítí. A protože internet, web, buňka a lidská společnost jsou, jak známo, bezškálové sítě, znamená to, že jejich dobře známá odolnost vůči chybám je přímým důsledkem jejich topologie - což je dobrá zpráva pro ty, kdo na těchto sítích závisejí.

Mnohokrát citovaným zdrojem robustnosti v přírodě je redundance, vlastnost zabudovaná ve všech sítích, ale naprosto chybějící ve většině lidských konstrukcí. Ve většině sítí existuje obrovské množství alternativních cest mezi většinou dvojic uzlů. Ačkoli vám váš senátor či poslanec může zprostředkovat krátkou cestu k prezidentu republiky nebo předsedovi vlády, není ve skutečnosti vůbec nezbytný. Pokud vás odmítne prezidentovi představit, je tu mnoho jiných cest, často stejně krátkých. Podobná redundance je zabudována v internetu. Jestliže nějaký směrovač nefunguje, přesměrují se zprávy po alternativních cestách. Redundance se vyskytuje i v ekosystémech. Predátor se jen velmi zřídka živí jedním druhem. Poté co se myši úspěšně pozvedly na úroveň domácích miláčků, kočka neochotně přežívá na konzervách. Alternativní cesty jsou důležitým zdrojem redundance a odolnosti k chybám. To znamená, že ve většině přirozených systémů není špatné fungování několika uzlů něčím fatálním, protože cesty vyřazené jejich nepřítomností jsou nahrazeny jednou z mnoha alternativních cest. Mnoho z nás tento jev poznalo na vlastní kůži, když jsme si vybírali alternativní cestu k cíli poté, co rádio hlásilo zácpu na

nejkratší cestě nebo když nás špatné počasí či zrušený let nasměrovaly na jiné centrum během naší letecké pouti.

Když uvažujeme o robustnosti, nemůžeme pominout dynamické vlastnosti komplexních systémů. Většina systémů, o nichž se ví, že jsou robustní, má četné řídicí zpětnovazební smyčky, které zaručují, že tyto systémy přežijí chyby a selhání. Internetové protokoly byly skutečně navrženy tak, aby „obcházely problémy“ a vyhýbaly se směrovačům, které mají poruchu. Buňky mají četné zpětnovazební mechanismy pro opravu chyb, které likvidují špatné proteiny a vypínají porouchané geny. Naše počítačové simulace však ukázaly nový prvek v odolnosti proti chybám. Dozvěděli jsme se například, že příroda pečlivě vyselektovala strukturu těch nejsložitějších proteinů a poskytla jim neporovnatelný stupeň odolnosti k chybám a útokům. Jen díky své topologii mají tyto systémy vysokou úroveň odolnosti - topologickou stabilitu.

Kde se tato úžasná topologická stabilita bere? To, co je pro bezškálové sítě typické, je přítomnost center, několika málo vysoce propojených uzlů, které drží tyto sítě pohromadě. Poruchy však nečiní rozdíl mezi uzly, ale postihují se stejnou pravděpodobností malé uzly i velká centra. Jestliže naslepo vytáhnu deset kuliček z pytlíku s 10 červenými a 9 990 bílými kuličkami, v 99 případech ze 100 budu mít v ruce pouze bílé kuličky. Tedy postihují-li poruchy v sítích stejně často všechny uzly, je mnohem pravděpodobnější, že budou zlikvidovány malé uzly, protože je jich mnohem víc. Podobně v bezškálových sítích postihuje selhání převážně početné malé uzly. Tyto sítě se tedy při poruchách nerozpadnou. Ani náhodné odstranění jediného centra nebude žádná tragédie, protože kaskáda několika velkých center bude udržovat síť pohromadě. Topologická stabilita vyrůstá ze strukturální nerovnoměrnosti bezškálových sítí: selhání postihuje mnohem více malé uzly. Současné moderní matematické modely a umožňují zkoumat otázku, jakou část uzlů je třeba odstranit z libovolně zvolené sítě, ať už náhodné nebo bezškálové, aby se tato síť rozpadla na kusy. Jejích výpočet především objasnil známý výsledek, že náhodné sítě se rozpadají, jakmile se odstraní kritické množství uzlů. Na druhé straně zjistili, že pro bezškálové sítě zmizí kritický práh tehdy, je-li exponent rozdělení konektivity menší nebo rovný 3. Fantastické na tom je, že zajímavé sítě, od internetu po buňku, jsou většinou bezškálové a mají exponent menší než 3. Takže tyto sítě se rozpadnou, teprve až odstraníme všechny uzly - z praktického hlediska nikdy.

Topologické pohledy na korporace nejsou samozřejmě universální a všeobjímající. Představují, ale nesmírně cenný zdroj poučení, především z hlediska potřeby uchování určité nadbytečnosti vazeb. Je tím i přímým varováním před tolik proklamovanou politikou ozdravování korporací pouhým „ořezáváním“ nákladů. Snadno by se mohlo stát, že se nedostatečně robustní síť sociálního kapitálu korporace zhroutí. Volání po určité nadbytečnosti vztahů a vazeb se sice jeví v přímém rozporu s klasickou ekonomickou teorií, ale ta nemohla nikdy předpokládat existenci tak složitých sociálně ekonomických organismů, jakými dnešní korporace bezesporu jsou. A stejně tak netušila nic o moderní teorii sítí. A možná ani nechtěla a nechce.

V dnešním světě jsme každodenně konfrontováni s nutností úspor, šetření, snižování nákladů, jsme neustále negativně i pozitivně motivováni jakýmsi zaklínadly o tom, že něco klesá nebo naopak roste, nějaká křivka nebo agregát zamíří buď nahoru nebo dolů nebo nedej bože či naštěstí stagnuje. Navíc mezi námi šmejdí neviditelná ruka trhu. V naprosté většině případů nemá chování těchto křivek s naším životem vůbec nic společného. Nicméně, tak jak se lidé mohou bát výroků šamanů a kněží, kteří hovoří s nadpřirozenými silami, nechávají se jiní lidé unášet výroky ekonomických analytiků. Možná, že se blíží doba, kdy se tito moderní šamani budou muset přeškolit nebo si dokonce i přiznat, že jim jejich křivkově agregátní kašpárek vyšel z módy.

Nedávno jsem slyšel slova Roberta F. Kennedyho o HDP. Už před 40 lety řekl, že HDP neříká o Americe vůbec nic. A přesto je tu HDP každý den s námi a poměřujeme jím všechno možné. Síla šamanů je obrovská a velice nebezpečná. Přesto si v dnešním světě stále více lidí uvědomuje, že to na čem skutečně záleží je vzájemná důvěra, porozumění a schopnost koexistence. Že záleží na kvalitě dneška a nikoliv na neustálé přípravě na světlé zítřky. Je přece celkem jedno, jestli nás někdo oblbuje tím, že se dnes chystáme pouze na život věčný nebo tím, že dnes pouze budujeme pro své děti lepší společnost nebo tím, že dnes pouze své děti okrádáme. Snaha otrávit nám dnešek je všem šamanům, kněžím, analytikům i politikům víceméně společná. Nedejme se. Carpe Diem, milí čtenáři. A já dodávám společně s mou drahou chotí ...et Noctem, carissimi...

Zkusme prostě normálně žít a pečujme o své nejbližší okolí. Přírodní i sociální.

Evropa a úpadek 25/2005

Napsáno 26. listopadu 2005

Často jsem letos psal o slovech a jejich významech i o tom, jak se věci ztrácejí v překladu. Pořád si vzpomínám na rozhovor mezi Ladislavem Horňanem z Londýna Vladimírem Martynyukem ze Lvova a mou maličností z Prahy u stolku U Odkolků v Rytířské ulici, kdy jsme hovořili o prostých, všeobecně známých pojmech v ustálených překladech a přece každý úplně o něčem jiném. Musím se přiznat, že mne čím dál tím více mé okolí nutí k tomu, abych se vracel ke své oblíbené literatuře a tou jsou slovníky všeho druhu a ty výkladové zvláště. Psal jsem letos hodně i bezpečnosti všeho druhu a jsem moc rád, že mi kamarádi poslali výkladový slovník pojmů z této oblasti. Je velice dobře zpracován a tak jsem se rozhodl pro dnešní pokračování pro dva pojmy, jejichž výklad mne zaujal nejen kvalitou zpracování, ale i jeho šířkou a souvislostmi v textu uvedenými. Oba pojmy, které pokládám za základní a které jsou každodenně skloňovány všude kolem nás a stávají se zaklínadly všeho druhu, modlami i univerzálními strašáky, zpracoval Miroslav Mareš. Jde o pojmy obecné bezpečnosti a bezpečnosti ekonomické. Miroslav Mareš uvádí:

Bezpečnost je důležitý pojem bezpečnostní terminologie. Často se používá i v obecné mluvě, i v řadě oborů společenských (politologie, sociologie, psychologie, ekonomie), přírodovědných (medicína, ekologie) i technických (strojírenství, informatika).

Ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost z roku 2001 je bezpečnost vymezena u přídavného jména „bezpečný“; jako synonymum se uvádí slovo jistota (resp. jistý). Bezpečný je ten, kdo není vystaven nebezpečí („být bezpečný před zloději“), popř. poskytuje ochranu před nebezpečím („bezpečný úkryt“) nebo je nepochybný, zaručený, důvěryhodný („bezpečný pramen informací“). Obecně je tedy bezpečnost vymezována negativně, ve vztahu k (neexistujícím) nebezpečím, hrozbám apod. Již latinský výraz *securus*, který tvoří základ anglického i německého slova, znamenal bezstarostný, klidný, nestarající se, nemající starosti .

V angličtině a francouzštině se rozlišují *security* a *safety*; tato distinkce se v ostatních důležitých jazycích nevyskytuje. Rovněž v češtině nemá ekvivalent. K jejich rozlišení obecné slovníky mnoho nepomohou, protože tyto termíny jsou v nich definovány jeden druhým. K rozlišení nám může být nápomocen výklad Mezinárodní agentury pro atomovou energii [3], týkající se radiační bezpečnosti. *Safety of radiation sources* se zejména týká opatření snižujících pravděpodobnost, že v jaderném zařízení nebo u rentgenového přístroje se přihodí nehoda, jež přivede nepřijatelné ozáření lidí. *Security of radioactive materials* naproti tomu znamená zabránění např. neautorizovaného zneužití ionizujících a štěpných materiálů. Protiopatření k posílení *safety* a *security* se přirozeně zřetelně odlišují.

Mimo uvedený (radiologický) kontext lze říci, že *safety* znamená obecně vazbu na jednotlivce a jeho potenciální ohrožení nedbalostí; předpokládá tedy náhodné, neintencionální ohrožení. V bezpečnostních studiích a politologii je však na místě užití obecnějšího *security*.

V odborných textech a slovnících vycházejí definice pojmu bezpečnost z jeho obecného používání a v různých vědních oborech se vztahují především k absenci určitých hrozeb. V tomto smyslu je bezpečnost pojímána jako ideální typus, protože většinou je možné dosáhnout pouze určitého rozsahu eliminace hrozeb či ochrany před hrozbami.

Podle Petra Robejška slovo „securitas“ pochází ze „sine-cura“ nebo-li „bez starostí“ a může být pojímána jako stav všeobecné jistoty, „nenebezpečnosti“. V realitě nedosahuje bezpečnost ani přibližně onu úroveň, kterou sugeruje pojem sám, nýbrž zprostředkuje spíše obecnou ideu o žádoucím stavu a nasměrování pokusů ke snížení rizik. Hledání bezpečnosti je však podle Robejška ještě z jiného důvodu nekonečný proces. Ve společnostech nadbytku, kde by bylo možné očekávat ubývání existenčních starostí, a tím i zájmu o zabezpečení, pozorujeme pravý opak. Energetickou bází nekonečné zabezpečovací spirály, která charakterizuje moderní společnosti, představují především tyto skutečnosti:

1. Zdá se, že rozvinuté společnosti projevují zvýšenou citlivost vůči rizikům (v předminulém století se mluvilo o štěstí, když se hlídači podařilo objevit oheň dříve, než shořel celý blok, zatímco dnes se od elektronických systémů očekává zaregistrování prvního slabounkého obláčku kouře);
2. V tom okamžiku, kdy se podaří riziko snížit, stoupá ochota k riskantnějšímu chování (modernizace nebezpečného silničního úseku vede k tomu, že zde řidiči mají tendenci jezdit rychleji a tudíž nebezpečněji);
3. Rozvinuté společnosti produkují četná vlastní rizika (oslabování monopolu státu na násilí, vytvoření sociálně znevýhodněných skupin, které se necítí být vázány normami „úspěšné části“ společnosti apod.) .

V bezpečnostních studiích, v oboru mezinárodních vztahů a v politologii je pojem „bezpečnost“ používán v obdobném smyslu jako v obecném pojetí a v pojetí dalších vědních oborů. Např. Ortwin Buchenbender, Hartmut Bühl a Harald Kujat v publikaci Wörterbuch zur Sicherheitspolitik z roku 1992 definují bezpečnost jako: „Stav, ve kterém se individua, skupiny a státy necítí ohrožené vážnými hrozbami, popř. se před nimi považují za účinně chráněné a svoji budoucnost mohou vytvářet podle vlastních představ. Stupeň bezpečnosti, popř. ohrožení závisí dalekosáhle na subjektivních pocitech, historických zkušenostech, pojetí sama sebe a poměru k okolnímu prostředí“ [5]. Starší dtv-Lexikon zur Geschichte und Politik im 20. Jahrhundert z roku 1972 uvádí, že bezpečnost je: „Pojem pro podmínky udržení stávajícího sociálního a politického systému“ [6]. V psychologii, sociologii a politologii se objevuje i rozdělení na bezpečnost subjektivní a objektivní, což respektuje i Dieter S. Lutz v Kleines Lexikon der Politik z roku 2001. Podle něho lze o objektivní bezpečnosti hovořit tehdy, když nebezpečí reálně neexistují, naproti tomu subjektivní bezpečnost označuje absenci strachu z nebezpečí .

Pojem bezpečnost bývá doplňován i různými adjektivy, která se vztahují především k charakteru (původu):

- a) hrozeb, které bezpečnost ohrožují,

- b) opatření, nástrojů či institucí, které mají bezpečnost zajišťovat a chránit,
- c) objektů, jejichž bezpečnost má být chráněna.

Proto je vymezována např. bezpečnost vojenská, ekonomická, ekologická, sociální, lidská apod. Především z hlediska objektu, jehož bezpečnost má být chráněna (doposud zpravidla národního státu), lze rozlišovat bezpečnost vnitřní (jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které pochází zevnitř objektu) a bezpečnost vnější (jde-li o existenci, potlačování a eliminaci hrozeb, které mají svůj původ vně objektu). Slovní spojení vnější bezpečnost však bylo a je často používáno v podstatě synonymně pro bezpečnost vojenskou a pojem vnitřní bezpečnost synonymně pro bezpečnost v oblasti policejní (kriminální). Objevuje se i dělení na tzv. „tvrdou“ (tj. tradiční vojenskou) a „měkkou bezpečnost“ (kriminalita, organizovaný zločin, nevojenské hrozby životnímu prostředí apod.). Bezpečnost kolektivu aktérů (zpravidla národních států, popř. i mezinárodních a transnacionálních organizací) je označována jako bezpečnost kolektivní, jde-li o bezpečnost v rámci celého světa, hovoří se o bezpečnosti globální. Bezpečnost v mezinárodním společenství se označuje jako bezpečnost mezinárodní, bezpečnost národního státu jako bezpečnost národní. Bezpečnost individua je bezpečností individuální. Všechny výše uvedené pojmy jsou zpravidla vzájemně provázány a jejich ohraničení není zcela jednoznačné. Bezpečnost je pojem komplexní.

Po skončení studené války se v návaznosti na reálné společenské a politické dění rozpoutaly debaty o tom, co vše z hlediska bezpečnostních studií, politologie, mezinárodních vztahů apod. pod pojem bezpečnost spadá. Pokles mezinárodního napětí ve vojenské oblasti a současně nárůst vlivu transnacionálních aktérů ohrožujících bezpečnost (organizovaný zločin, terorismus), ale i globalizace ekonomiky a celosvětové působení ekologických hrozeb postupně smazávají rozdíly mezi vnější a vnitřní bezpečností. Namísto národních států se někdy v návaznosti na Samuela P. Huntingtona hovoří o civilizacích, které spolu mohou soupeřit a vzájemně ohrožovat svoji bezpečnost. Podle Gerta-Jochima Glaeßnera je vhodnější hovořit nikoli o garancích bezpečnosti, ale o redukci nebezpečnosti. I pokud zůstává zachován pohled na národní stát jako na hlavního aktéra bezpečnostního prostředí, rozšiřuje akademická sféra i politická praxe okruh objektů, jejichž bezpečnost se považuje za důležitou pro bezpečnost nejenom celého státu, ale i celého mezinárodního společenství.

Sarrah Tarry dělí jednotlivé odborníky na:

- a) tradicionalisty, kteří se v rámci bezpečnosti stále zaměřují pouze na vojenské atributy (Stephen Walt),
- b) „rozšiřovatele“ (*the wideners*), kteří pojetí bezpečnosti rozšiřují do nových geografických prostorů, odkud hrozí nebezpečí i pro západní státy a celou planetu, např. do třetího světa (především Michael Klare, Daniel Thomas, ale v podstatě i Mohammed Ayoob a Ole Wóver) a
- c) prohlubovatele (*the deepeners*), kteří bezpečnost i z hlediska bezpečnostních studií vnášejí do oblastí, ve kterých se dosud tyto otázky neřešily; např. feminizace *security studies* přináší koncept ženské bezpečnosti (Spike Peterson), a to jak ve smyslu bezpečnosti žen jako potenciálních civilních obětí ve válkách (znásilňování, sexuální otroctví), tak i v rámci vnitřní bezpečnosti (násilí na ženách).

Použití synonyma jistota není v bezpečnostně politické oblasti zcela vhodné.

Pojem bezpečnost se stal natolik zažitým, že v jeho použití nedochází k výraznějšímu kolísání, je však zřejmé, že především ve státních orgánech a v akademické sféře budou přetrvávat rozdílné názory na efektivní rozsah bezpečnosti z hlediska státní politiky.

Na základě výše uvedených definic lze ve vztahu k jakémukoliv konkrétnímu objektu vymezit **bezpečnost jako stav, kdy jsou na nejnížší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.**

Pojem „ekonomická (též hospodářská) bezpečnost“ se používá v češtině i ve světových jazycích, a to především v politické a v akademické sféře, přičemž zřejmě více frekventován je v bezpečnostních studiích (a příslušných oblastech politologie, mezinárodních vztahů, ale i vědy o sociální politice) než v ekonomii. Ekonomika znamená souhrn výrobních vztahů (v určité společnosti) či výrobní činnosti (použití ve smyslu oboru zkoumajícího hospodářskou stránku činnosti určitého odvětví či úseku ani ve smyslu úspornosti/hospodárnosti není v daném kontextu správné).

Přesná definice ekonomické bezpečnosti a její vymezení vůči ostatním bezpečnostem (především národní) je problematická. Ekonomika totiž ovlivňuje schopnost státu realizovat bezpečnostní opatření, a proto se ekonomická bezpečnost prolíná se všemi dalšími oblastmi bezpečnosti. Heinz Gärtner v návaznosti na Barryho Buzana, Olého Waevera a Jaapa de Wildeho vymezuje hospodářskou bezpečnost jako vyvážený vztah mezi politickou strukturou a hospodářskou tržní strukturou. Hospodářská bezpečnost existuje (vyjma čistě ekonomických jednotek) v souvislosti s politickou a vojenskou bezpečností

V tradičním pojetí znamenala ekonomická bezpečnost především stav, kdy byl zajištěn dostatek finančních a výrobních struktur k vydržování dostatečně silné a odpovídajícím způsobem vyzbrojené armády, schopné porazit, popř. odstrašit vnějšího nepřítele. Na přelomu 19. a 20. století začal být kladen důraz i na zabezpečení takových sociálních podmínek, které by legitimovaly státní moc u svých občanů, a tím vyřazovaly hrozbu masových snah o svržení stávajícího politického systému zevnitř státu. V této souvislosti se začal používat i pojem sociální bezpečnost (*social security*), mj. v souvislosti s Rooseveltovým programem New Deal ve třicátých letech. Sociální bezpečnost byla pojmána jako ekonomická bezpečnost ve smyslu bezpečnosti (jistoty) příjmů, pročež sociální politika ve smyslu *social security* se koncentrovala rovněž na opatření, zajišťujících plnou zaměstnanost. Sociální bezpečnost dnes nabyla (vedle primární koncentrace na zvyšování konzumu) pestřejší množství součástí: bezpečnost pracovních míst, v zaopatření, zdravotní péče, bezpečnost majetku, hodnoty peněz, statutu apod.

Podle Aarona L. Friedberga se po skončení studené války změnil koncept ekonomické bezpečnosti (ve vztahu k národní bezpečnosti) v tom smyslu, že blahobyt národa závisí na jeho schopnosti úspěšně se zapojit do mezinárodní ekonomické soutěže, což vyžaduje být v popředí (*forefront*) vývoje a komercializace nových technologií a udržovat kapacity výroby a zajišťovat trh produktů vědeckého vývoje .

Proto je důležitá i ochrana před špionáží. Německý Spolkový úřad na ochranu ústavy v této souvislosti rozlišuje špionáž hospodářskou (*Wirtschaftsspionage*), která je vedena nebo řízena cizím státem anebo propojena s činností jeho zpravodajských služeb, a špionáž konkurenční (*Konkurrenzausspähung*), kterou vůči sobě provádějí konkurující si firmy .

Vladimír Šefčík upozorňuje v souvislosti s nárůstem vlivu ekonomiky v mezinárodních bezpečnostních vztazích i na problematiku ekonomické války. Uvádí tři základní významy pojmu:

4. Význam, který odpovídá sledování ekonomického cíle. V tomto případě jde o definování ekonomické války z hlediska ekonomické soutěže a konkurenčního boje mezi společnostmi, ale i zeměmi.

5. Význam, který odpovídá politickému cíli. Ekonomickou válku lze definovat jako stav, kdy je soubor ekonomických nástrojů používán státem nebo skupinou států s cílem zvýšit závislost určité země nebo skupiny zemí a donutit ji (je) ke změně stávající politiky.

6. Význam, který souvisí s vojenskými či polovojenskými cíli. Jde o stav, kdy je soubor prostředků a nástrojů ekonomického charakteru používán státem nebo skupinou zemí proti jiným zemím v rámci ozbrojeného konfliktu.

Šefčík upozorňuje i na odlišnost ekonomické války a obchodní války. Cílem obchodní války je monopolní ovládnutí vnitřního a zahraničního trhu nebo zvýšení podílu na trhu za pomoci všech prostředků, které mají daný monopol nebo monopoly k dispozici s cílem dosažení maximálního zisku. Monopoly sledují jenom ekonomický cíl. Podstatou ekonomické války je naproti tomu podlomit nebo zničit ekonomický potenciál protivníka za použití všech politicko-ekonomických prostředků (blokády, embarga, v době války i prostředků ozbrojeného boje).

Ekonomickou bezpečnost nelze s ohledem na rostoucí provázanost světové ekonomiky a globalizaci obecně vztahovat pouze na vnitřní nebo vnější bezpečnost, ale na obě tyto dimenze. Je úzce provázána se všemi dalšími oblastmi bezpečnosti. Jejimi nejdůležitějšími a vzájemně propojenými atributy jsou:

- měnová stabilita
- hospodářský růst
- nízká nezaměstnanost
- konkurenceschopnost
- určování tempa vývoje a aplikace nových technologií nebo alespoň výraznější snaha nezaostávat za celosvětovými trendy.
- surovinová dostatečnost
- schopnost zajistit obrannou sílu, popř. efektivní a potřebnou obranu způsobem stanoveným ve spojeneckých smlouvách, které zajišťují bezpečnost
- chránění velkých částí populace před bídou

Ekonomickou bezpečnost lze definovat jako stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (národního státu, seskupení států, supranacionální organizace apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopnosti objektu i jeho jednotlivých složek (tj. především jednotlivých firem) na vnitřních i vnějších trzích.

Je to trochu těžké čtení, ale jinak musím říci, že teprve když si člověk přečte, co to dá práce vypreparovat pojem, kterým jiní tak lehkovážně šermují, kdykoliv jim to slina na jazyk přinese, tak se určitě zamyslí. A to ještě neprostudoval uvedené zdroje literatury, které v článku nejsou. Každého jistě osloví něco jiného. Já si dovoluji vypíchnout ten závěrečný přehled propojených atributů ekonomické bezpečnosti a říci, že to je opravdové „finis coronat opus“. Na desítku řádků se tu vyjímá vyjádření toho, oč vlastně v ekonomice jde. Je to jasné, srozumitelné a zapamatovatelné. A lze to vyjádřit velice prostě tak, že jde o bezpečí a jistoty nás všech. Je z toho patrné, že nejde jen o elity nebo o bezdomovce. Jde o něco, co je přirozené a správné. Tak, jak je to popsáno, je to dobré, spravedlivé a čestné. Je to tedy kladné podle všech základních morálních kategorií. Prostě je to bezpečné a dává to jistoty.

Možná to dokonce je obecnější návod, jak se ve volebním roce orientovat v nejrůznějších špecích politických stran a jejich vůdců. Pojdme se ptát společně Maratóncem „...je to bezpečné?!“

V dnešní době, kdy je slovo jistota nebo jistoty atributem zpátečnictví a minulých pořádků a kdy jsme již patnáctý rok utvrzováni všemi možnými věrozvěsty v tom, že toliko ve všeobecné nejistotě je naše blaho a spasení, působí texty Miroslava Mareše ve výkladovém slovníku jako balzám na duši pro ty, kteří přece jenom nechtějí věřit tomu, že budoucnost je v totálním chaosu a budování jistot je jen možnou individuální úchylnou nebo libůstkou silných a úspěšných, zatímco jistoty kolektivní jsou přímo od ďábla. Trochu mi to připomíná myšlenky ministra financí Bushovy administrativy O'Neilla, který v rozhovoru pro Financial Times někdy v roce 2001 nebo 2002 vyslovil pochybnosti o tom, proč by se vláda USA měla starat o systém sociálního zabezpečení, zdravotní pojištění a jiné formy sociálního pojištění. Pan ministr míní, že: „Tělesně zdatní dospělí lidé by si měli pravidelným spořením ušetřit dost, aby se sami zajistili na stáří i pro případy nutné lékařské a zdravotní péče...“

Díky výkladu pana Miroslava Mareše víme, že tohle není určitě bezpečné...

Evropa a úpadek 26/2005

Napsáno 11. prosince 2005

Je advent, Den lidských práv a bůh ví co ještě. Tímto pokračováním končí třetí ročník mých úvah na téma Evropa a úpadek. Utíká to, utíká...Dostanete je do ruky před Vánočními svátky, všude bude shon a zmatek. Myslím, že je vysoká pravděpodobnost, že je budete číst až po svátcích. O čem psát v tuto dobu?! Podíval jsem se do loňského posledního čísla a zjistil jsem, že jsem psal o tom, jak si příliš nerozumíme. Jak vytváříme slova, říkáme je, píšeme je, soudíme se pro ně a dokonce si kvůli nim rozbíjíme hlavy i v hospodách i válkách a přitom si pleteme pojmy s dojmů. Uvědomil jsem si, že kromě otázek bezpečnosti korporací a samozřejmě otázek úpadku a občasných politických exkursů, byl právě motiv jazyka a dorozumívání se jedním z hlavních námětů mých letošních úvah. Jazyk je složitá struktura, kterou poznáváme společně se svým okolím. Sajeme ho doslova s mateřským mlékem(pokud je kojení zrovna vědecky uznanou metodou výživy kojenců), je naším chrámem, palácem a někdy i bludištěm nebo dokonce vězením. Zatím odolává i matematice, tradičně nejúspěšnějšímu nástroji na poznávání struktur, který člověk vytvořil. Rozhodl jsem se tedy ponořit se na konec roku opět do jazykových análů a napsat pár řádek o staré krásné české tradici kupování prospěchu, tedy jak se dnes říká tím ošklivým cizím výrazem, korupce.

V Čechách odpradáva platilo, že dosahování zisku úplatkem je méně nebezpečné než podvodem nebo dokonce lupem. Vždyť menší úplateček se někdy ani nezdál být úplatkem. Takové zainteresování dárkem, kterému se říkalo již za socíku ironicky „všimné“(korupce k nám vtrhla alespoň názvoslovně až po sameťáčku) nebyvalo hodnoceno na stejné úrovni jako např. podplácení soudce. Už staří Čechové měli přísloví na to, že když nepomohou slova, zajistí vyslyšení prosby nějaký ten dárek.“ Tať řeč nespomuož, peniez lépe muož!“ Jestliže tedy podplácení proniklo až do přísloví, musíme předpokládat, že to nebyla praxe jen tak ojedinělá. Ostatně to prokazuje jazyk také tím, že už před rokem 1500 u nás pro tento nešvar existovaly různé výrazy.

Úplatek, tedy dar mající zajistit prospěch podplácením, měl v češtině několik názvů. Abychom postupovali podle abecedy, začneme slovem alafanc. Toto slovo se dostalo do staročeské slovní zásoby z italštiny (all' avanzo znamená ku prospěchu) pres němčinu (alevanz znamená podvod) a vydává tak svědectví o tom, že podvod a úplatek neznaly hranic ani ve středověku. V Právech pražských se sice přísně předpisovalo, že „nižádný konšel nemá alaffancuov bráti od stran, které súdí“, avšak jedna věc byly předpisy, jiná věc byla skutečnost. Z Loun slyšíme stížnost, že „...z halafance konšel neoprávněně povolil měšťanovi vařit pivo“. V Písku zase se ozývá příznání hodnostáře, který prý „...nedostatečné osoby pro vzaté halafance promovírovati musel“. Tedy, řečeno dnešním jazykem, šlo o ekonomické, správní a politické podvody vynucené korupcí.

Není proto divu, že časem vzkypěla krev postižených a že vzbouřenci začali pro úplatkářství trestat svou vrchnost. V roce 1483 došlo v Praze k povstání, při kterém byli pobiti a popraveni konšelé – mimo jiné i proto, že „sú halafance brali od obojí strany, spravedlivé i nespravedlivé“. Nechci pomyslet, kolik předčasných voleb by se muselo konat v našich městech i obcích, o krajích a státu samém nemluvě, dnes, kdyby dnešnímu lidu také „vzkypěla krev“. Zajímavé je též dělení na „spravedlivé a nespravedlivé“. Možná, že ty spravedlivé byly proto, aby se „pískala rovina....“

Úplatky se tedy braly i dávaly. Ale steří Čechové jim neříkali jen (h)alafanc, nýbrž také koláč. Protože úplatky byly „nespravedlivé“ i „spravedlivé“, nazývaly se ty nespravedlivé také „křiví koláči“. Již básník Hradeckého rukopisu z šedesátých let 14. století si nad takovým úplatkem povzdechl: „Konšel umie mnohým radu dáti, a sám na to nechce dbáti, by křivých koláčiev nebral“. Podobně se vyjadřuje Tomáš Štítný ze Štítného při svém rozhorlení proti soudci, který není nestranný: „Súdce... maje větší milost k jedné straně, aneb koláčem jsa oslepen, má do roka nejměte úřadu svého“. O tom, zda se zmíněný Tomáš zabýval i praktickou otázkou, kdy by po roce soudil, anály nic nepraví a pak už je to dávno... Byla to jiná doba a teď je to úplně jinak. Teď je jasné, že u soudu a u pánaboha je možné všechno a kdo by dumal proti soudcovské nezávislosti, ten dumá proti státu a taky proti všem. Na druhé straně nový význam slova „koláč“ staví do naprosto nového světla ono staré dobré selsko socialistické úsloví „bez práce nejsou koláče“. Kdo ví, co tím kdo myslel...?!?

Ale to není všechno. Už ve středověku se dávání úplatků za vyhovění označovalo také pomocí slovesa podmazati. Nejstarší doklady jsou zde však omezeny na spojení „pomazati palec knězi“, a to v souvislosti s žádostí o něco, co byl kněz tak jako tak povinen vykonat. Tak husitské písně kritizují preláty za to, že berou úplatky, a uvádějí příklad ženy, která, aby dosáhla od kněze požehnání pro své novorozeně, „...svíci krásnou knězi dala, palec podmazala...“. Mistr Rokycana zase ostře tepe mnichy za to, že vyhoví přání věřících, jen když od nich dostane úplatek: „Když... palec jim věřící podmaží, hned vše oblehčí“ Tyto nejstarší doklady i podobné obraty v němčině i maďarštině osvětlil náš jazykozpytec E. Michálek tak, že původně se takto označovalo působení darem na kněze, aby ochotně vykonal obřad pomazání svěceným olejem. Pomazání totiž prováděli kněží palcem namočeným do oleje. Když se takový úplatek rozšířil i na necírkevní hodnostáři, zanikla ona původní souvislost se svěceným olejem, a sloveso „podmazati“ se zde začalo chápat jako výraz technický – s významem „zajistit hladký chod“. Projevila se tu stará zkušenost, že mazání os a kol zmenšuje tření. Proto už Jan Ámos Komenský takové „podmazávání“ vlivných lidí zdůvodňuje slovy „aby to hladčeji šlo...“

Zůstává otázkou, do jaké míry mohlo úplatkářství podplácené lidi obohatit. Jisté však je, že získání značnějšího prospěchu vždy předpokládalo i vyšší úplatek. Ale ve středověku bylo také spojeno s rizikem většího trestu. V roce 1402 byl obviněn pražský měšťan Kosman, „...že je se kupoval na

konšelstvo a dával dvě tuně oleje, aby konšelem byl“! Záznam této události nám také zachoval informaci, jak měl být Kosman za pokus o podplácení a za urážku konšelů potrestán: „ pražští měšťané shromáždění v takzvané velké obci „mienili sú jeho hrdla, cti a zbožie odsúdiť“.

Zůstává pozoruhodným faktem našich kulturních dějin, že pokus o podplácení úředních osob a činitelů byl u nás už v době přemyslovské hodnocen jako zločin hodný nejtěžších trestů. Stejně tak zůstává paradoxem, že přes tuto skutečnost se úplatkářství v našich zemích vždy dařilo. Tento paradox si umím vysvětlit pouze tím, že efektivita a tohoto postupu a zisk plynoucí z „kupování prospěchu“ stále vysoce převažuje nad jeho riziky.

Možná je to ale také tím, že středověk chápal velmi vypjatě klíčovou úlohu veřejného činitele nebo úředníka jako „péči o veřejné neboli obecné blaho“ Kořeny tohoto názoru sahají až do antiky k Aristotelovi, Platónovi a Ciceronovi. Postupně přes středověk se názor na obsah pojmu „obecné blaho“ velice rychle posouval a v Jungmannově slovníku je již obecné dobré významově vykládáno jen jako blaho státu. V tomto slovníku je také poprvé mnohoznačné slovo „obec“ zaměněno nově zavedeným slovem „stát“. Nelze se proto divit, že za dalších 170 let chápou mnozí veřejní činitelé v Čechách péči o obecné blaho jako péči o blaho své. Asi si říkají spolu Ludvíkem XIV. nebo proletáři všeho druhu „Stát jsme M(m)y“

Vážení čtenáři, tímto se uzavírá třetí ročník rubriky Evropa a úpadek, která byla dnes spíše na téma Čechy a úplatek. Přeji vám všem jen to dobré a děkuji za veškerou pozornost, kterou jste těmto řádkům v roce 2005 věnovali. Krásné Vánoce a úspěšný rok 2006, milí čtenáři.

A na konec, čím to začínalo...

Tak už i v Rusku... I.

Napsáno 27. prosince. 2002

Vážení přátelé, ano. Už i v Rusku pochopili, že dynamický vývoj v oblasti insolvence a bankrotů nelze řešit stále jednou ,byť novelizacemi připoohýbanou normou a napsali zákon nový, odpovídající nové situaci. Původní znění president Putin nepodepsal zejména proto, že nebyl spokojen s přesností některých definic, ale a to zejména, zákon ve své původní verzi kladl malý důraz na revitalizační procedury. Novou upravenou verzi president podepsal a vstoupila v platnost 3. Prosince 2002. Je to již třetí plnohodnotné nové znění zákona Ruské federace za posledních 10 let.

Pro mnoho čtenářů bude jistě překvapením, že při všeobecném českém, lehce přitroublém odvracení se od Ruska a možností, které skýtá, to byli právě naši odborníci, kteří přišli do Ruska vysvětlovat náš přístup ke krizovému řízení ve smyslu řešení ekonomických a finančních potíží pramenících z insolvence. A Rusko se ukázalo jako velmi učenlivý žák. Do tvorby zákona byli zapojeni nejen specialisté na domácí problematiku a realitu společenskou i ekonomickou, ale i velká skupina odborníků na právní systémy celé řady zemí nejen v Evropě. Při vládě Ruské Federace působí Institut srovnávacího práva, kde desítky profesionálů neustále zkoumají aktuální vývoj zákonných norem snad po celém světě. Tito lidé odvedli jako již tradičně skvělou práci a předkládali autorskému kolektivu podrobné analýzy mezinárodní zkušenosti. U nás pro srovnání tato činnost spočívá většinou v namnožení mizerného překladu nesmyslného množství papíru, které nakonec stejně nikdo nečte s výjimkou několika řádek, které nakonec papouškují všichni, aby navenek vypadali jako znalci a jeden před druhým nevypadal jako blbec.

Tři po sobě jdoucí znění zákona o insolvenční a bankrotu jasně a zřetelně ukazují na cestu, kterou se ubíralo a ubírá ruské ekonomické chování a myšlení v posledním desetiletí. Po určitých výkyvech a nerovnováznostech zákon začíná plně respektovat potřeby současného Ruska. Zákon dává možnost velmi jemného posouzení potřebné míry ochrany práv věřiteli dlužníka, otevírá nové cesty k tzv.finančnímu ozdravení podniku. Zákon rozšiřuje okruh právnických osob spadajících pod tento zákon a vyjímá je působnosti speciálních norem.Zákon je daleko méně rigidní a umožňuje přechody mezi jednotlivými procedurami, pakliže je to v zájmu kvalitního vedení konkursu. Zákon hovoří podrobně o nutných kvalitách ruského SKP a jeho výběru pro konkrétní kauzu, stejně jako vysoké odpovědnosti státu za rozhodnutí o prohlášení bankrotu. Pozornost je dána rovněž otázkám pojištění bankrotu, správce a mnohým dalším .Co je velmi zajímavé, jsou pasáže zákona věnované předbankrotní situaci, kdy je podnik možné zachránit a bankrot se hlásí pouze prvními signály.

Co dodat ?! Snad pouze to,že se opět máme kde přiučit. Nejde samozřejmě o nějakou implementaci ruských norem do našeho právního systému. To by nepřineslo nic dobrého a důkazů máme dost.

Pokud se však na nový ruský zákon podíváme obecněji, pak je poučení a know-how nasnadě. A co se týká přípravy? Ani nemluvit.

Na závěr informaci že zákon má číslo 127 – F3, název O nesastajateľnosti (bankrotstve) , nese datum 26.října 2002 a v některém z příštích čísel se mu budeme věnovat podrobněji.

Tak už i v Rusku... II.

Napsáno 11. ledna 2003

Tak už i v tom Rusku tak jak jsme slíbili, vracíme se podrobněji k novému úpadkovému zákonu platnému v Ruské federaci.

Federální zákon ze dne 26. října 2002 č. 127-F3 "O insolventci (bankrotu)"

Zákon nabyl platnosti 3. prosince tohoto roku (s výjimkou některých ustanovení). Je o již třetí dokument, který byl v minulém desetiletí schválen a který upravuje obecné záležitosti bankrotu. Jsou v něm podrobněji upraveny zásady pro uznání dlužníka insolventním (bankrotem), postupy a podmínky pro realizaci opatření, sloužících k zabránění insolventnosti, postupy a podmínky pro uplatňování příslušných procedur v případě bankrotu. Změny se dotkly prakticky všech oblastí vztahů, které nastávají v případě, kdy dlužník není schopen plně uspokojit pohledávky věřitelů. Přitom normy, zajišťující práva věřitelů, se v něm spojují s pravidly, chránícími zájmy poctivých dlužníků.

Nový zákon rozšiřuje okruh hospodařících subjektů, které mohou být uznány insolventními. Jeho účinky se rozšiřují na všechny právnické osoby, s výjimkou státních podniků, úřadů, politických stran a náboženských organizací (čl. 1, b. 2 Zákona). Výše finančních pohledávek vůči dlužníku, při níž může být zahájeno úpadkové řízení, činí v současné době, jak stanoví obecný předpis, 100 tisíc rublů (u právnické osoby) a 10 tisíc rublů (u občana). K zahájení úpadkového řízení na základě oznámení konkurzního věřitele a také na základě oznámení orgánu zmocněného ve věcech finančních závazků, jsou akceptovány pohledávky, potvrzené pravomocným rozhodnutím soudu, arbitrážního soudu, rozhodčího soudu. Požadavky oprávněných orgánů, týkající se zaplacení povinných (obligatorních) plateb jsou akceptovány pro účely zahájení úpadkového řízení v případě, že jsou doloženy rozhodnutím daňového orgánu, celního orgánu o vymáhání dluhu exekucí majetku dlužníka (čl. 6). A navíc, dle článku 7 tohoto Zákona, konkurzní věřitel nebo orgán zmocněný ve věcech finančních záležitostí je nyní oprávněn obrátit se k arbitrážnímu soudu až po uplynutí třiceti dnů ode dne, kdy je exekuční výměr odeslán úřadu soudních vykonavatelů (exekutorů) Ministerstva justice Ruska a jeho kopie – dlužníkovi. Zmocněný orgán je oprávněn obrátit se k arbitrážnímu soudu ve věci povinných plateb po uplynutí třiceti dnů od okamžiku, kdy daňový orgán, nebo celní orgán vydá rozhodnutí o vymáhání dluhu exekucí majetku dlužníka.

Zákon prodloužil dobu projednávání úpadkové věci (bankrotu) až na sedm měsíců, počínaje dnem doručení arbitrážnímu soudu žádosti o vyhlášení úpadku (bankrotu) dlužníka.

Byl zaveden nový postup pro případ úpadku – finanční ozdravení. Postup finančního ozdravení se uplatní vůči dlužníku za účelem obnovení jeho platební schopnosti a úhrady dluhu, a to v souladu s harmonogramem splácení dluhu a zavede se na dobu 2 měsíců. Úkolem realizace finančního ozdravení se pověřuje úřední správce, jehož kandidaturu schvaluje arbitrážní soud (čl. 2).

V době finančního ozdravení musí být činnost dlužníka a jeho věřitelů podřízena řadě omezení. Například, v tomto období mohou být pohledávky věřitelů, týkající se finančních závazků a povinných plateb, jejichž doba splatnosti nastala ke dni zavedení finančního ozdravení, předloženy dlužníku jen

při dodržení postupu, který stanoví Zákon, ruší se dříve schválená opatření pro zajištění pohledávek věřitelů. Majetek dlužníka může být zabaven výhradně v rámci úpadkového řízení, vykonatelnost určitých exekučních dokumentů se pozastavuje, nevyčleňuje se podíl v majetku dlužníka v souvislosti s jeho vystoupením z řad zakladatelů (účastníků), vydává se zákaz výkupu dlužníkem rozmístěných akcií nebo výplaty skutečné hodnoty podílu, vydává se zákaz výplaty dividend a jiných plateb z emisních cenných papírů, nevyměřují se smluvní pokuty (penále), nepřipočítávají se splatné úroky nebo jiné finanční sankce za neplnění nebo nenáležitě plnění finančních závazků a povinných plateb, vzniklých přede dnem zavedení finančního ozdravení. Pojednáváný dokument (čl. 53 a 146) připouští přechod z konkurzního řízení k nucené správě. Tento postup je možný, pokud vůči dlužníku nebylo uplatněno finanční ozdravení nebo nucená správa a v průběhu konkurzního řízení byly zjištěny skutečnosti, opravňující předpokládat, že solventnost dlužníka může být obnovena. Na rozdíl od dříve platné legislativní úpravy stanoví Zákon značné záruky věřitelům, jejichž pohledávky jsou zajištěny zástavou. Například, v souladu s článkem 138 jsou pohledávky věřitelů, týkající se závazků zajištěných zástavou majetku dlužníka, zařazeny do souboru pohledávek věřitelů třetího pořadí. Pohledávky věřitelů, týkající se závazků zajištěných zástavou majetku dlužníka, se uspokojují z prostředků, získaných prodejem předmětu zástavy, s výjimkou závazků vůči věřitelům prvního nebo druhého pořadí, tedy závazků u kterých právo k jejich vymáhání vzniklo před uzavřením příslušné zástavní smlouvy. Pohledávky věřitelů ohledně závazků, zajištěných zástavou majetku dlužníka, které nebyly uspokojené z prostředků, získaných prodejem předmětu zástavy, jsou uspokojovány v souboru pohledávek věřitelů třetího pořadí. V takovém případě je prodej předmětu zástavy realizován ve veřejné dražbě. Prodej majetku, který je předmětem zástavy, se připouští jen se souhlasem věřitele, jehož pohledávky jsou zajištěny zástavou tohoto majetku (čl. 82, b. 6).

Arbitrážním správcem může být ze Zákona jen občan Ruské federace, který je zaregistrován (zapsán v rejstříku) jako soukromý podnikatel, má vysokoškolské vzdělání, odpracoval celkem nejméně dva roky ve vedoucí funkci, který nebyl trestán pro hospodářskou trestnou činnost ani pro trestnou činnost středně závažnou, závažnou nebo velmi závažnou. Smlouva o pojištění odpovědnosti se uznává jako druh finančního zajištění odpovědnosti arbitrážního správce a musí být uzavřena nejméně na dobu jednoho roku s povinným následným prodloužením o stejnou dobu. Minimální částka finančního zajištění (pojistná částka z pojistné smlouvy) nesmí být menší, než tři miliony rublů za rok. Arbitrážní správce musí dodatečně pojistit svojí odpovědnost pro případ způsobení škod osobám, které se účastní úpadkového řízení a to na částku, která se stanoví v závislosti na bilanční hodnotě aktiv dlužníka. Po uplynutí roku od okamžiku, kdy Zákon nabude platnosti, se stanou závaznými požadavky jeho článku 20, týkající se zkoušky z teorie, předepsané programem pro přípravu arbitrážních správců, týkající se stáží a členství v samosprávné organizaci. Úplné znění zákona může laskavý čtenář nalézt na www.insolvency.cz

ROČNÍK 2006

Evropa a úpadek IV/1

26.12.2005

Naše rubrika vstupuje do čtvrtého roku své existence. Poprvé se objevila 5. února 2003 v KONKURNÍCH NOVINÁCH číslo 3. O Vánocích jsem se pustil do datování jednotlivých dílů ve svém archivu a tak jsem měl možnost se k řadě těchto dílek alespoň na chvíli vrátit. Byla to zajímavá připomenutí událostí kolem nás, ať již v oblasti odborné nebo společenské. Musím říci, že to byla právě tato retrospektiva, která mne přesvědčila o tom, že má cenu v psaní této rubriky pokračovat. Nevím, zda toto mé rozhodnutí čtenáře KONKURNÍCH NOVIN, potěší nebo zarmoutí, ale byl bych nerad, kdyby jim to bylo lhostejné.

Kladl jsem si otázku, o čem budu psát letos. A pak jsem si řekl, že to ukáže okamžik, kdy si sednu k počítači. Že bude vždycky o čem psát, protože se kolem nás pořád něco děje. A nejen kolem nás, ale i v nás samých. Nicméně rád bych tento rok zasvětil právě hledání odpovědí na otázky o nás samých. Kdo jsme, jak na tom jsme a co chceme, můžeme a budeme dělat dál? Kdo nám v tom může poradit nebo pomoci?

„Sebepoznání je první krůček k nápravě...“, to jsou památná slova mé již čtvrtstoletí zákonitě choti. Používá je zejména v návaznosti na dramatickou poznámku kohokoliv, která zní: „To jsem ale...“! Stejně tak říká, že pomoc nachází naprosto pravidelně na konci svých paží a to napříč politickým spektrem v podobě své pravice i levice... Pokusím se v tomto roce, bude-li mi osud a šéfredaktor nakloněn, ukázat, že poznat sama sebe a hledat pomoc sám u sebe jsou ty nejbanálnější a zároveň nejosvědčenější metody zlepšování svého postavení. Zbývá hledat odpověď na otázku, kam chodit na rady... Nevím to přesně, manželka na toto téma žádnou zásadu nemá, ale obávám se, že odpověď bude velice podobná těm dvěma předchozím.

V loňském roce jsem narazil na materiál s názvem „Jak jsme na tom. A co dál? Strategický audit České republiky“. Není to nic tajného, můžeme si ho všichni koupit v knihkupectvích a možná ani nestojí tolik jako Harry Potter. Jenom bych řekl, že možná na rozdíl od mladého čaroděje z Bradavic zůstává poněkud v ilegalitě. Více se o něm všichni můžete dozvědět na webu www.ceses.cuni.cz. Z toho je patrné, že materiál vznikl na Karlově universitě a CESES je zkratka pro Centrum pro sociální a ekonomické strategie při Fakultě sociálních věd. Jistě se najde řada kritiků, ale pro mne je tahle značka zárukou špičkové domácí kvality, a když si k tomu přidám to, že se to má navíc týkat nás a našeho státu, tak si myslím, že je to asi to nejlepší, k čemu se můžeme v této oblasti dostat. Pokud ovšem nepodlehne Murphyho zákonu, který nás učí, že odborník vždy přichází z jiného města a nebudeme hledat odborníky na strategický audit České republiky třeba někde mezi absolventy university v Phnomphenu a nebo dokonce nedej bože na Slovensku, jak se to teď stalo v kraji zvykem. To není nic proti Slovákům, to je jen výraz naprostého zděšení nad tím, jak nám ti nahoře, růžoví i modří, mávají před očima slovenskými zkušenostmi a reformami. Já naprosto respektuji právo národů na sebeurčení i na sebezničení, ale nekritický export a import zahraničních zkušeností mně vždycky trochu děsil, neméně než sebestředné národní kutilství a znovuobjevování velocipedu na přelomu tisíciletí. Prostě, všeho mnoho škodí.

Řekl bych, že strategický audit České republiky by měl být na různých úrovních a v různých podobách pevnou součástí vzdělávání a počínaje od takových předmětů, jako je prvouka na školách základních až po vědecké semináře z různých disciplín na školách vysokých. Od legendární práce Radovana Rychty, která vešla v polovině šedesátých let minulého století do podvědomí širší odborné veřejnosti pod názvem Civilizace na rozcestí jsem nic tak komplexního a přitom politicky nezabarveného z české provenience nečetl. Jistě jenom náhodou začínají autoři úvod své práce slovy, že Česká republika je zemí na strategickém rozcestí. Lze jenom doufat, že osud díla Radovana Rychty, které se v normalizaci dostalo na pomyslnou hranici normalizační ideové inkvizice, napotká i dílo CESES. Na straně druhé byla Civilizace na rozcestí prací, která spojovala odborníky z mnoha oblastí, a i když byla opravdu vysoko na indexu libri prohibiti, patřila léta k úhelným kamenům hledání východisek pro řadu odborných prací z nejrůznějších oborů lidské činnosti. Tento osud bych naopak strategickému auditu České republiky přál. A protože mu to přejí opravdu velice, dovolte mi, abych v naší rubrice představil úvod k této významné studii:

*Česká republika (ČR) je zemí na strategickém rozcestí. Základním problémem je, že jak převážná část mocenských a intelektuálních elit, tak široké vrstvy občanstva odmítají vzít tento fakt v plné míře na vědomí. Je zjevné, že nám „ujíždí vlak“ ani ne tak v technice, jako v **perspektivním myšlení**. Zaostáváme ve svých prioritách! Doháněním minulosti Západu Západ nedožene. Absence strategické předvídativosti vede k tomu, že velká část hmotných i intelektuálních kapacit národa se koncentruje na řešení „problémů včerejška“. Vedle nich, resp. nad nimi ovšem existují strategické problémy a samozřejmě i strategické volby jejich řešení.*

Právě na ně koncentruje tato Zpráva pozornost. Konkrétně jde o problémy demografického vývoje, sociální soudržnosti, budování společnosti vědění, ekonomické konkurenceschopnosti, životního prostředí, bezpečnosti, postavení země ve vnějších vztazích a v adaptaci systému vládnutí na nové sociální a ekonomické podmínky.

*V demografickém vývoji je **nejzávažnější hluboký a rychlý propad porodnosti**, v jehož důsledku dochází k **celkovému úbytku obyvatelstva ČR** a k jeho **demografickému stárnutí**. Přitom budoucí vývoj hrozí tyto tendence dramaticky zesílit. Řešení pomocí **zesílené migrace** do ČR stojí v cestě výrazné a trvalé odmítání etnických a kulturních odlišností. To signalizuje hrozbu konfliktu, který může být v budoucnu pro ČR určující: konfliktu mezi uzavírající se společnostmi na jedné straně a nabídkou a požadavky hodnot otevřené, multikulturní Evropy na straně druhé. V pozadí těchto konfliktů jsou negativní tendence v **hodnotových orientacích** obyvatelstva, jejichž první obětí se stává **rodina**. Pro příznivější obrát v úrovni reprodukce potřebujeme včas přijmout a realizovat promyšlenou **rodinnou politiku**, která by vytvářela příznivé prostředí pro vznik a existenci rodin s dětmi (včetně zlepšování jejich materiálních podmínek), zvyšovala společenskou prestiž rodiny a rodičovství a vytvářela tím podmínky pro překonávání oslabení rodiny v tržním prostředí.*

*Jde zejména o usnadnění koordinace nároků rodinného a pracovního života a o alespoň částečnou kompenzaci nákladů ušlých příležitostí spojených s rodičovstvím. Vzhledem k dlouhodobému charakteru změn přirozené reprodukce bude třeba formulovat i účinnou **migrační politiku**. Vyšší*

rozsah imigrace je zřejmě nejdůležitější činitel, který může populační úbytky přirozenou měnou a zrychlující se proces demografického stárnutí v příštích 10-15 letech mírnit. Bude třeba přijmout politické rozhodnutí o rozsahu a struktuře žádoucí imigrace a současně vytvářet potřebné podmínky pro integraci cizinců do naší společnosti. Souběžně lze uvažovat i o opatřeních, bránících odchodu mladých odborníků v rámci volného pohybu pracovních sil.

Pokud jde o „novou“ **sociální soudržnost**, její tvář po roce 1989 (formované společnou vůlí ke změně a nesené euforií ze změny poměrů) nepřežilo období přechodu společnosti k řešení rutinního uspokojování diferencovaných sociálních zájmů. Důsledkem nové diferenciací, spojené navíc s rostoucím počtem nezaměstnaných lidí, a nedoplňované dostatečně rychle novými mechanismy soudržností, je **nový typ sociální a morální krize české společnosti**. Ta se projevuje sociální desintegrací, jakou je vysoký stupeň korupce, konsumu drog, ale také alkoholu, agresivitou v chování lidí, lhostejností vůči porušování pravidel, kriminalitou a poměrně vysokým stupněm xenofobie. Tato situace vyžaduje přijmout strategii směřující k posílení sociální soudržnosti. Musí být založena na přístupu k vědění a informacím, a bude znamenat odklon od soudržnosti průmyslových společností vyznačujících se formálními, hierarchickými a byrokratickými strukturami a v mnoha případech sociální anomii, relativismem a nadměrným individualismem; **nová modernita bude posilovat vizi člověka jako sociální bytosti a schopnost společnosti k sebeorganizaci**.

Kvalita lidského potenciálu představuje hlavní bohatství země a tento fakt bude platit ve stále větší míře. Strategická reakce na tuto výzvu znamená přijmout **podporu vzdělání, výzkumu a vývoje jako absolutní prioritu**. Nová éra vyžaduje i její nový způsob. Místo přímé podpory a kontroly se začíná rodit nový a mnohem obtížnější úkol: vytvořit takové prostředí, kde je nejrozumnější individuální volbou učit se, investovat do svých schopností, být tvořivý a snažit se využít dostupného vědění k tvorbě svého i společenského bohatství. V první řadě je to prostředí, které doslova vtahuje občany všech generací, profesí a kvalifikací znovu a znovu do vzdělávání.

Jde o to vytvořit **dostatečný počet relevantních a rozmanitých vzdělávacích nabídek a motivovat občany, aby je využili**.

Za druhé je třeba **násobně zvýšit prostředky vydávané společností na celoživotní učení, tvorbu nových poznatků a jejich aplikaci**, a zvýšit podporu vzdělávání, výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů. Zakládání spin-off firem by prospěla podpora rizikového kapitálu. Je jasné, že veřejné rozpočty ani těch nejbohatších zemí nemohou poskytnout dostatek prostředků na rozvoj společnosti vědění. Je třeba přijít s dalšími neveřejnými zdroji, jako je zavedení sociálně únosného školného i na veřejných vysokých školách a motivovat příliv prostředků do vědy a výzkumu ze soukromého sektoru zaváděním daňových úlev.

Od sázky na přístupy osvědčené v minulosti se bude muset celý systém podpory vzdělávání, výzkumu a vývoje přeorientovat na **stimulaci a oceňování inovací**.

Po překonání tříleté recese (1997-1999) se **česká ekonomika** pohybuje už pátým rokem na dráze růstu. Je sice nižší než ve většině tranzitivních ekonomik, převyšuje však průměrná tempa růstu zemí OECD. Pro zemi je charakteristický vysoký a zvyšující se stupeň otevřenosti v zahraničním obchodě (exporty tvoří téměř dvě třetiny HDP) a enormní příliv přímých zahraničních investic (43 mld. dolarů kumulativně k 1. 1. 2004). **Slabou stránkou je chronická nezaměstnanost** a pokles výroby v domácích privatizovaných podnicích. Pro českou ekonomiku tak zůstává zásadní strategickou výzvou modernizace vlastní technologické základny, tzn. další **strukturální změny a růst technologií ve zpracovatelských odvětvích**. Předpokladem růstu životní úrovně je hospodářská politika založená na růstu kvality lidských zdrojů a zapojení ekonomiky do světových trhů. Potřebná je politická síla s jasnou vizí rozvoje společnosti a silným mandátem k potřebným reformám. Při jejich realizaci je nutné sladit fiskální a monetární politiku při zachování sociálního smíru. Další zásadní výzvu představuje adaptace české ekonomiky na **systémové podmínky EU** s cílem zvýšit konkurenceschopnost. Je to možné podporou malého a středního podnikání, investičních aktivit, reorganizací vzdělávání, výzkumu a vývoje, restrukturalizací veřejného sektoru a veřejných financí, zdravotního a penzijního systému.

Pokud jde o **životní prostředí (ŽP)**, v řadě jeho složek (především ovzduší a povrchové vody) došlo v uplynulém období k významnému zlepšení. V mnoha dalších oblastech však situace stagnovala, nebo se zhoršovala (negativní aspekty individuální automobilové dopravy, podíl na tzv. globálních environmentálních problémech, přetrvávající ohrožení lesních porostů kvůli starým zátěžím, vodní a větrná eroze v zemědělství, problematika odpadů včetně nebezpečných odpadů atd.). V mnoha rozhodnutích je navíc zřetelný styl myšlení 70. – 80. let, kdy „velké“ rovnalo se „efektivní“ a „pokrokové“. Zachování a zlepšování kvality ŽP je žádoucí kvůli kvalitě života obyvatel ČR, ale je důležité také pro rozvoj hospodářství a ekonomickou prosperitu (např. turistický ruch je dnes ve světě nejsilnějším hospodářským odvětvím a právě zde má ČR díky svému kulturnímu a přírodnímu dědictví řadu silných stránek). Hlavní strategické tahy bude žádoucí orientovat na zavedení ekologických daní a prosazení ekologické daňové reformy, zvyšování ekologické gramotnosti obyvatel a na dobudování institucionálního a právního rámce péče o ŽP.

Komplexnost vnějších i vnitřních bezpečnostních rizik, které mohou ohrožovat stabilitu české společnosti, vyžaduje budovat **komplexní systém bezpečnosti země**. Znamená to zabývat se analýzou bezpečnostních hrozeb a z nich vyplývajících rizik a zdrojovými možnostmi jako podkladu pro rozhodování; řešit obranu země výhradně z hlediska koaličního přístupu; věnovat se rostoucí roli zpravodajských služeb, kterou nelze řešit spojováním rozvědky a kontrarozvědky; zpracovávat prognostické scénáře, které by nastiňovaly varianty vývoje i zobrazovaly vývoj nejpravděpodobnější; výrazně zlepšit tvorbu bezpečnostní politiky, zvláště pokud jde o konkrétnost bezpečnostních strategií, které by se měly tvořit na Úřadu vlády; v rozhodování respektovat, že asymetrické hrozby vyžadují i asymetrické reakce.

Historické zkušenosti se musí pro ČR stát impulsem k **aktivnímu členství v evropské integraci**. Je třeba nejen tvořivě aplikovat unijní normy, ale i **vyhledávat spojence** pro prosazování cílů, které mohou být společné několika zemím. Vedle toho **využít našich specifických zkušeností z transformace, ze znalostí a staletých tradic** našeho působení na Balkáně, z dlouholetých praktických vztahů se zeměmi Blízkého východu a s nástupnickými státy Sovětského svazu. Boj proti novým hrozbám bezpečnosti, zejména

proti mezinárodnímu terorismu, ale i úsilí o omezování negativních důsledků ekonomické globalizace vyžaduje účinnou mezinárodní spolupráci, aktivní úlohu v **mezinárodních organizacích**, snažit se získat do ČR sídla nově vznikajících mezinárodních institucí, usilovat o významné pozice v již existujících a vysílat do nich na všech úrovních vysoce kvalifikované představitele.

Česká zahraniční politika by měla posílit své postavení člena EU k efektivnímu působení v zemích Asie, Afriky a Latinské Ameriky, zejména v těch, s nimiž jsme měli tradičně dobré a často neformální styky, a to nejen ekonomické. **Podpora rozvoje zaostávajících oblastí světa** podle našich možností a na ekonomických základech může přinést zajímavé možnosti pro český hospodářský rozvoj a propagaci ČR v globálním společenství. Rozvojová politika je také rozhodující strategií zajišťování bezpečnosti, přispívající k odstraňování sociálních zdrojů konfliktů a terorismu.

Jak vzhledem k nedostatkům současné podoby veřejné politiky a správy, tak i s ohledem na potřebu zvládnout výše uvedené strategické manévry **existuje mimořádný prostor k výraznému a systematickému zdokonalování vládnutí.**

Základním předpokladem žádoucího obratu bude především **výrazné posílení strategické dimenze řízení země.** Reálné uplatnění strategického řízení v činnosti státu si vyžádá i vytvoření dostatečných organizačních, analytických a prognostických kapacit na úrovni ústřední státní správy, které dnes naprosto neodpovídají potřebám.

Druhou inovaci představuje **harmonizace vazeb a dělby práce legislativní, exekutivní a soudní složky veřejné moci**, případně jejich doplnění posílením složky nezávislé kontroly.

Třetím úkolem do budoucna je **hledat nejlepší způsoby současného uplatňování přístupů reprezentativní, participativní a přímé demokracie.** Sociální zájmy jsou dnes natolik strukturované a změny podmínek života lidí natolik rychlé, že každý dílčí systém reprezentace zájmů zaostává za potřebami doby. Dosud převažující důraz na reprezentativní demokracii bude žádoucí doplňovat o demokracii participativní (spjatou s činnostmi občanského sektoru a aktivitami občanů samotných) a demokracii přímou (uplatnění referenda, užitím elektronických forem vyjadřování a uplatňování zájmů apod.). S tím souvisí i právní úprava lobbingu.

Dále bude třeba systematicky **posilovat kapacity veřejné politiky a správy**, zlepšovat a obohacovat jejich funkce, zvyšovat jejich schopnost adaptovat se a rychle reagovat na měnící se životní podmínky a potřeby lidí.

Nositelem inovací by měly být i samotné **politické strany.** Značné rezervy existují v nedostatečném politickém vzdělávání členů i nečlenů, v programové tvorbě, v režimech vnitřního řízení stran, v jejich personální politice, v deficitech vnitrostranické demokracie, komunikace a spolupráce s veřejností i s odborníky.

*Neméně významnou úlohou je **prevence prorůstání světa politiky, ekonomiky a médií.***

Tak jako je tomu v jiných demokratických zemích, nalézá se i naše politická a správní reprezentace pod neustálým tlakem řešení operativních úkolů. Boj o politické přežití v soupeření různých politických subjektů nedává tak jako tak mnoho prostoru pro pohled za horizont úspěchu v nejbližších volbách. Přesto se naše země v krátkém období své samostatné existence dokázala pod jejím vedením vzepnout k mimořádným výkonům, jejichž plody budeme sklízet desítky let – ať už šlo o transformaci ekonomiky, o přípravu na vstup do Evropské unie či o boj s vodním živlem v době povodní a následné řešení jejich příčin a důsledků.

Výsledky by však mohly být ještě výrazně lepší, kdyby se kromě politických dovedností více prosazovaly i kvality státnické – ve schopnosti strategického vhledu do budoucna, v naslouchání ostatním a v následném hledání co nejšířší možné shody o zásadních otázkách orientace země, v umění oslovit občanskou veřejnost a trpělivě ji získávat pro společné překonávání obtíží a nástrah na zvolené cestě. Ilustrujme tento soud na odborném odhadu, podle nějž by existující ekonomický potenciál země umožnil při svém plném využití až osmiprocentní růst hrubého domácího produktu ročně.

Země čeká.

Tolik úvodní slovo studie. Daleko širší text je pro zájemce k dispozici a www.ceses.cuni.cz, kde pod tlačítkem ke stažení, najdete text „Zpráva o stavu země“. Je složité a nevhodné k tomu něco dodávat. Naopak, pokud to bude vhodné, chci se v této rubrice na strategický audit České republiky, který vyšel pod názvem *JAK JSME NA TOM. A CO DÁL? * v nádherné grafické úpravě v Sociologickém nakladatelství neboli ve SLON v roce 2005, v maximální možné míře odvolávat a konfrontovat s ním to co se kolem nás děje i to, co nám různí mocní v dobrém i zlém slibují. Přečtěte si ho a zkuste to také...

A na závěr jednu veselou historku z EU. Evropská centrální banka a dvanáct národních bank eurozóny připravuje agitku pro mládežníky Evropské unie na téma, proč je důležité držet inflaci pod kontrolou. Trochu to připomíná nejrůznější stranicko svazácké iniciativy, například legendární „Strana hovoří s mládeží“ nebo „Mléko teče z luk“, popřípadě „Nesvítili někde zbytečně??!“ když jsme pokládali za důležité držet pod kontrolou spotřebu elektrické energie. Vymysleli jsme si tenkrát regulační stupeň nevím kolikátý, který říkal, že v celé vlasti svítí pouze v Rozvadově malá lampička a pod ní je na cedulce šipka směřující na západ a pod ní nápis „Poslední zhasíná!!!“ Protagonisty agitky (nyní vzdělávacího programu EU) a správnými euroklusíky budoucích eurogenerací je euroholka Anna a eurokluk Alex... Má to jednu vadu na kráse. V Bruselu je již několik let nejoblíbenějším chlapeckým jménem Mohamed. Tak jsme na tom. A co dál? No comment...

Vesele do nového roku 2006, milí čtenáři!

Evropa a úpadek IV/2

14. 1. 2006

Startovní příspěvek do nového ročníku byl trochu obsáhlejší, ale podle mne se jen výjimečně najde v českých luzích a hájích tak kvalitní a hlavně komplexní materiál, který by tak na malé ploše obsáhl tolik potřebný stručný přehled o tom, co je třeba pro naši dobrou blízkou i vzdálenější budoucnost udělat. Strategický audit české republiky z dílny CESES bezesporu takovým materiálem je. Rád bych se na tento materiál v tomto roce odvolával častěji a začnu radši hned.

Leitmotivem tohoto celého materiálu jsou alespoň pro mne dvě klíčová sdělení. To první zní, že nám ujíždí vlak právě ve strategickém myšlení a to druhé spočívá v tom, že ekonomický rozvoj není hlavním cílem společenského vývoje a zároveň, že ekonomický rozvoj není jediným klíčovým faktorem určujícím kvalitu života. Již několikrát jsem se zejména v uplynulém roce snažil varovat před „ekonomickými šamany“, kteří nás děsí poklesem či růstem čehokoliv, aniž bychom vůbec tušili, jestli to má vůbec růst nebo klesat. Z ekonomického růstu se stal nebezpečný fetiš, totem čí přímo svatá relikvie naší doby. Pokud hovořím o naší době, pak mám na mysli především posledních 60 poválečných let. Nikdy jsem od nikoho neslyšel ve jménu koho a čeho že má cokoliv růst nebo klesat.

Velice dobře si vzpomínám na přednášku velkého ekonomického guru zpoza Velké louže, který těsně po „sameťáku“ předložil nadšenému auditoriu svou vizi ekonomického růstu tehdy ještě společného Československa. V sále zavládlo svaté nadšení a někteří budoucí vůdci domácích ekonomických transformací nadšeně kývali a snad i trochu slzeli. Nicméně, jak je v kraji zvykem, našel se jeden nepolepšitelný hříšník, který povstal a zeptal se velmi naivně na prostou věc. Otázka zněla: Pane profesore, řekněte nám, prosím, kdo to všechno zaplatí...??!“ Guru se rozzářil a nehledě na pokročilý gender proces ve své vlasti a přítomné dámy odpověděl se širokým úsměvem: „Přece lid této země, pánové...“ Ten úsměv budu vidět do konce svých dnů a bohužel si také pamatuji na ty tleskající ruce. Od té doby vím a mám to od nejvyšších autorit, že ekonomický růst není sám od sebe, je velmi drahý a sociální skupiny, které ho platí a ty, které z něho mají užitek, mají jen velice omezený průnik. Spravedlivě musím říci, že ekonomický růst byl už významným fetišem socialistického hospodářství a o plánovaném ekonomickém stroji Tisícileté říše ani nemluví. Takže u nás má prostě tahle modla nejen tradici, ale bohužel i stálý úspěch. Připomenu první příkázání plánovačů let minulých, které znělo: „... v socialismu číslo neklesá...“ Stejně tak si většina lidí dobře pamatuje, jak propastný rozdíl byl v socialismu mezi těmi, pro které byl ekonomický růst oficiálně určen a těmi, kteří ho méně oficiálně organizovali. Rozdíly to byly značné a to se jednalo o růst malý. Je pozoruhodné, jak se dnes lidé nechávají unášet nadšením pro vyšší makroekonomické ukazatele v naději, že to snad znamená, že jim jednou něco také ukápnou.

Snad je to tím, že si velice pozdě uvědomujeme, že myšlenky, které jsou nám předkládány jako ideje budoucnosti, jsou již beznadějně „pasé“. Skoro všichni znají příklad Maginotovy linie nebo československých pohraničních pevností, které byly svou myšlenkou ukotveny v jiné politické i vojenské realitě a kromě vytvoření pracovních příležitostí se ukázaly být zcela bezcenné. Málokdo si ale uvědomuje, kolik takových myšlenek nás obklopuje nebo obklopovalo a my jsme podle nich konali

a konáme a tím směřujeme k problému. Já si dovolím citovat jen takové ty známější, které se navíc opírají o vysokou autoritu jedinice, který ji vyřknul. Připomeňme si třeba Aristotela a jeho tezi, že úrok je proti přírodě. Přitom úrok je pouhým vyjádřením přirozené míry rizika (pozor nezaměňovat úrok a lichvu) a bez uvědomění si této přirozené míry se jen obtížně můžeme vyhnout iracionálnímu nebo neodpovědnému chování. Prostě a jednoduše řečeno, je to jako hrát mariáš bez peněz... O dva tisíce let později tvrdí Albert Einstein, že bůh nehraje v kostky a odmítl tak prvky náhodnosti při stavbě hmoty. Je paradoxem, že už Nobelovu cenu nedostal za teorii relativity, ale za přínos kvantové teorii, která tak trochu stojí právě na náhodných jevech. Mnozí také tvrdí a Adam Smith byl mezi prvními, že nejlepší je vyrovnaný rozpočet, nicméně byly to právě mnohaleté deficity, které vedly k prosperitě mnoha zemí. Keynesiánci nás zase budou přesvědčovat, že dluhy se mají platit v době prosperity, ale není pamětník, že by k tomu někdy někde na vládní úrovni došlo. Marxisté přicházeli s tezí, že zisk je nezaplacená práce dělníka, ale socialistické ekonomiky postavené na odstraňování přirozené kategorie zisku také nedopadly nejlépe. Vzpomínám si na své dětství a slova otcova kolegy, který se vrátil z dlouhodobého služebního pobytu v obchodní výsadce v kapitalistické cizině a řekl něco, čemu jsem dlouho nerozuměl a zcela nerozumím doposud. Řekl: „ tak ti Láďo nevím, jestli je lepší mít spoustu zboží a málo peněz jako tam nebo žádný zboží a nějaký prachy jako tady...“ Až později jsem se dozvěděl, že tento dobrý muž po svém návratu odpovídal na ministerstvu průmyslu a obchodu za cenotvorbu. Jediné, co je jisté, že to ministerstvo sedělo Na Františku jako teď a také se jako teď jmenovalo, byť už je to přes 40 let. Někteří budou možná šokováni, ale i takoví guruové jako pánové Samuelsson řekli myšlenky, které se ukázaly být s odstupem času jako ne zcela pravdivé, jestli to už dokonce nebyly nepravdy v době svého vzniku. Mám na mysli tezi pana Samuelssona, že banka je finanční zprostředkovatel, zatímco dnes se zdá, že je především tvůrcem nebo výrobcem finančních prostředků. V případě pana Friedmana se diskutuje o jeho myšlence, že inflace je dána množstvím peněz a objevuje se názor, že inflace je daleko více dána úrokovou mírou. Při prostém zamyšlení se to zdá pravda, ale strašák velkého jména z původních tezí dokáže stále ještě spolehlivě většinu kritiků odradit.

Je to tím, že jsme se naučili věřit věcem ne proto, že jim rozumíme, ale protože věříme jejich autorům nebo apoštolům. Přitom úplně postačí, když si uvědomíme, jak bychom dopadli, kdybychom se dané myšlenky aktuálně drželi. Nejlepší je podívat se, jak dopadli před námi jiní. Problém je v tom, že musíme prioritně hledat protagonisty neúspěchu nebo poražené. Ty hledat je skoro nemožné a vítězové strašně lžou. Platí to, že úspěch má širokou rodinu, zatímco neúspěch je pravidelně oboustranný sirotek. I ty největší pravdy je třeba testovat nejprve na škodlivost a poté na neúspěšnost. Pokud zjistíme, že aplikace nějaké myšlenky, metody nebo teorie nevede k úspěchu nebo dokonce uživateli a jeho okolí škodí, je to dobrý důvod k pochybnostem, i kdyby tuto myšlenku prohlašovali za užitečnou sami američtí vědci (dříve sovětské vědci) nebo dokonce sám americký prezident, který zejména v myšlenkových schématech mnohých našich spoluobčanů nahradil věčného Lenina a aktuálního generálního tajemníka ÚV KSSS. Ve světle velkých krizí minulého století se dá říci, že klasická ekonomie Adama Smithe významně narazila v rámci Velké hospodářské krize, marxismus o něco dříve v rámci o nic menší Velké říjnové socialistické revoluce a keynesiánství o necelé půlstoletí později při též Velké ropné krizi. Není to vina ani Smithe ani Marxe ani Keynesa. Je to naprosto objektivní proces. Shodou okolností všichni tři tito teoretici hovořili o nutnosti myšlenkového vývoje. Na straně jedné však měli na mysli myšlenkový vývoj více méně v mantinelech svých teorií a na straně druhé nemohli předpokládat ani budoucí myšlenkový vývoj ani zabeďnost svých vykladačů ani vychytralost těch, kteří si z mrtvé pravdy udělali velký byznys.

Přesto tyto velké teorie minulosti neztratily nic ze své velké propagandistické hodnoty a pro mnohé zůstávají i velkými dogmaty. Je to o to horší je jejich zastánci dusí velice systematicky rozvoj nových teorií, které by více odpovídaly realitě dnešního světa. Stále nám schází uvědomění si toho, že každá velká teorie je svým způsobem odsouzena stát se tak trochu dogmatem a potom už jenom více nebo méně úctyhodnou minulostí. Ovšem to vůbec nevadí, abychom se na zvířata pořád dívali očima pana Brehma, na Němce a české dějiny vůbec očima pana Jiráska a na islám prizmatem křížových výprav. Jsme už pomalu ochotni věřit, že u Zimního paláce to nevypadalo jako ve filmu Sergeje Ejnzenštejna, ale stále nám nejde pod fousy to, že osvobození Bastily přineslo svobodu pouze sedmi vězňům. Čtyři byli padělatelé, ty hned zavřeli jinam, jeden byl pedofilní aristokrat a další dva cvoci neurčitěho původu. Jeden z nich snad byl Ir. Zkuste ale říci ve Francii něco proti jejich revoluci a dopadnete hůř než, kdyby jste řekli v Terchové, že Janošík byl stejně Maďar... Na druhé straně se nemůžete frantíkům divit, protože tu máme Masarykovu myšlenku, že státy zanikají společně s ideami, na základě kterých vznikly. V tomto ohledu se zdá, že náš stát je věčný, protože u jeho vzniku věru žádná idea nestála a proto ho také nemůže zánik nějaké ideje ohrozit. Pokud ovšem za klíčovou ideu nebudeme pokládat ono legendární páně Ježkovo, že „...na chvíli zhasneme...“ Teď abychom se báli, že někdo rozsvítí.

Když mluvím o neustálé nutnosti současných hodnocení velkých pravd a teorií a nutnosti perspektivního strategického myšlení a hledání nových pravd a teorií, pak tím rozhodně vůbec nereaguji na současnou bídu myšlení i konání u nás v České republice pár měsíců před volbami. Tady se vše začíná dělit na to po volbách a před volbami a stále více politiků dává jasně najevo, že ať tak nebo tak, tak po volbách bude stejně všechno jinak. Svědčí to jednoznačně o tom, že v našem společenském životě nejsou zřejmě pro politiky žádné viditelné hodnoty, na kterých by mohli po červnu stavět tak jako již mnohokrát předtím slyšíme jedině: „...dejte nám hlas a po volbách to začne jinak lépe a doopravdy. Pak bude čas na všechno ostatní. I na strategické myšlení...“ V podtextu toho je ale jasně slyšet, že nejlepší je nemyslet. Když si uvědomíme, jaká je to bída, tak určitě dokážeme lépe ocenit hodnotu práce CESES.

Evropa a úpadek 3/IV

26. 1. 2006

Až jednou, synku, nebudeš vědět kudy kam, zkus naslinit prst a vztyčit ruku... To říkával můj dědeček. Ze základních pouček o hledání další cesty mne oslovila ta, která říká, že nemůžeme vědět, kam chceme jít, když nevíme, kde stojíme. K tomu se ještě později připojila další teze, že k tomu je třeba ještě nevíc vědět, odkud jsme přišli. Když se dnes zamýšlím nad těmito myšlenkami a konfrontuji je s tím, co se kolem mne děje, tak mám někdy pocit, že naši zvolení vyvolení nejen že nevědí odkud přišli a kde jsou a tudíž ani netuší, nejen kam by chtěli jít, ale ani kam jdou a už vůbec ne, kam by mohli dojít a dokonce, že je jim zatěžko naslinit prst a vztyčit ruku. I když je pravda, že prst občas naslíní, protože se potom lépe počítají bankovky.

Myslím si, že nutně bychom si měli „sine ira et studio“ položit otázku, kde se právě nacházíme a nenechat se ukolébat bombastickým zjištěním, že už jsme v HDP předstihli Portugalsko. Tomu, že jsme se vklínili mezi tzv. staré evropské země neboli země „staré patnáctky“ bylo široce komentováno. Podle mne je to asi takový úspěch, jako když na sebe začaly v pokročilé přestavbě zase pasovat roury od kouřovodů a kolena od kouřovodů a to vše se dalo posléze napasovat nejen do příruby komína, ale dokonce i na vývod od kamen. Tím se reálný socialismus po 40 letech hledání vlastní cesty vpřed ke světlým zítřkům přiblížil na dohled od první republiky, kterou tehdy Únoru hrdě odvrhl jako starý podlý svět. Tam to bylo normální. Prý i v Protektorátu, tedy pokud se zrovna nesabotovalo. Při hledání odpovědi na to, kde se nacházíme, jsem se nechal letos již potřetí inspirovat studií CESES FSV UK.

Ta praví, že výsledky analýz modernizace ve střední a východní Evropě zařazují ČR na okraj evropských modernizačních center a charakterizují ji jako polomoderní společnost, která se do této pozice dostala díky své totalitní minulosti. Dlouhá desetiletí se v ČR uplatňovala asymetrická varianta modernizace, v níž dosti těžkopádný rozvoj vědy a techniky doprovázela společenská stagnace, neboli, v porovnání s vývojem na Západě, sociální a politická demodernizace. Listopad 1989 v tomto směru sice znamenal zásadní zlom, ale výsledné efekty po patnácti letech nejsou zcela jednoznačné. To by nebylo ještě tak hrozné, horší je ovšem to, že tato nejednoznačnost v sobě skrývá permanentní popírání minulosti v neustále se zkracujících se cyklech. Už nejde jen zavrženíhodný socík, už máme na tapetě i zavrženíhodnou „gründerskou“ první polovinu let devadesátých a pomalu se přes odsudek „balíčkového“ a „sarajevského“ období blížíme do období vzájemného popírání se period jednotlivých vlád růžové růže a to dokonce i v rámci jednoho volebního období. Jediné správné je to, co je teď a to není nic proti tomu, jak správné by to bylo, kdybychom u toho ještě vydrželi... S tímhle postojem se toho mnoho modernizovat opravdu nedá, protože proti myšárně je i hokynářský krámeček se zastavárnou skutečným supermarketem. Už jsme vylili s vaničkami tolik dětí, že se ani nemůžeme divit, že naše populace stagnuje....

Pro modernizaci „polomoderní společnosti“, jakou je ČR, bývá obvykle dobrým znamením, když se její obyvatelstvo společně s místními politickými elitami shodne v názoru, že je zapotřebí dohnat země, které jsou vpředu. Bohužel, na příkladu ČR lze ilustrovat, že tato shoda nemusí mít pro snižování náskoku vyspělejších zemí valný význam. Jak ukazují poznatky ze sociologických výzkumů i statistik

makroekonomických ukazatelů, naše elity i veřejnost delší dobu souhlasně volají po dohánění Západu, ale pořád se nám to jaksi nedaří. Naprostá většina elit i obyvatelstva chce modernizovat, ale zároveň konstatuje, že správný recept na dohnání Západu jsme zatím nevymysleli. Obecně dohánět v modernizační soutěži jiné země znamená buď přidat v tvořivém napodobování těch nejúspěšnějších, anebo si najít vlastní zkratku, tj. vynalézt jakousi „českou uličku“ k prosperitě.

Z výzkumů veřejného mínění vyplývá, že značná část české veřejnosti se k napodobování západních vzorů staví dost rezervovaně a požaduje, aby politické elity přišly s vlastní vizí „modernizace českou cestou“. Jinými slovy, chce, aby se elity ujaly vůdcovské role ve společnosti. Politické elity ale konkrétnější vizi budoucnosti, o kterou by stála většina obyvatelstva, zatím nebyly schopny nabídnout. Za to si od veřejnosti vysloužily různé hanlivé nálepky a notnou dávku nedůvěry. Podle značné části české veřejnosti naše elity nezápasí o odborné a morální vůdcovství, ale vyžívají se v kartelových smlouvách, zákulisních manipulacích a v korupční kolaboraci. Slušná vize dohánění Západu zatím chybí. Důsledkem takového chápání modernizace a dohánění je oblíbená stavba potěmkinských vesnic všeho druhu. Aktuálně je na čelném místě potěmkiáda na téma Pendolino. Skutečně jen naprostý prostáček může uvěřit tomu, že v téhle taškařici si někdo mohl myslet, že u nás bude někdy Pendolino sloužit lidem. Tím myslím cestující veřejnosti. Jinak posloužilo spoustě lidí se skutečně krásně napakovat a reklamní billboard s nápisem „Lepší než jsme doufali“ nebo jak ta slabomyslnost zní, už je jenom onou příslovečnou třešničkou na dortu lumpárny, která nás už stála deset miliard a další budeme vytažovat z kapsy jako králíky z klobouku, protože rozvrácené České dráhy prý potřebují vlajkovou loď. Že ji od počátku odmítli pustit i na Slovensko, o ostatních sousedních zemích ani nemluvě, nám nezabránilo v radosti. Až když tenhle zázrak jaksi nedokázal opakovaně úspěšně minout Olomouc a to lhostejno v jakém směru, začali se všichni hrozně divit. Kdo by si vzpomněl na varování odborníků o málo pravděpodobné kompatibilitě západního italského superelegána a ryze českou tratí. Ovšem na těchto odbornících ležela stigmata minulosti a jejich odbornost byla zpochybňována s ohledem na to, že byli odborníky už v socialismu a v uších jim necinkal svěží šustivý vítr, který vál od jihu. Možná, že si naši vyvolení řekli, že když to setkání Západu a Východu funguje v Dubí, tak to musí fungovat i v tomhle případě.... A ejhle, ono to nefunguje.

Navzdory tomu hledí veřejnost do budoucnosti optimisticky. Spontánně si vybuchovala vlastní vizi moderní společnosti. Jsme prostě nadšeni kutily do morku kostí i ve vizionářství. Problém spočívá v tom, že tato vize se podobá představě sice dobře fungující, ale pořád spíše průmyslové společnosti „kouřících komínů“ než postindustriální, informační (znalostní) společnosti, která se na Západě už delší dobu rozvíjí. Naše veřejnost chce dohánět minulost Západu, stále Západ vnímá jako něco, co zobrazovaly v normalizaci už tisíckrát půjčené a ohmatané katalogy Neckerman nebo Otto (někde balené pro větší výdrž do školních obalů), ale globalizovaná informační (znalostní) společnost současného Západu ji moc nezajímá. To svědčí o dezorientaci občanů, o jejich zásadním nepochopení toho, oč vlastně v současné globální modernizační soutěži jde. Veřejnost dobře nechápe, co je v sázce současného stadia vývoje české společnosti. Navíc paradoxně čeká na „modernizaci shora“. Očekává, že právě ten stát, který je podle ní ovládaný neschopnými elitami, zařídí, abychom náskok Západu dohnali. Naši občané si navíc vzájemně příliš nedůvěřují. Zůstávají v zajetí hluboce zakořeněného, ustrašeného oportunistu – jen se do ničeho nemíchat, aby se člověk nedostal do zbytečných problémů. Nevývívají na elity potřebný tlak, aby soutěžily o realizaci vlastních vizí modernizace. Ale ono to ani není možné, protože u nás ani nevíme, jak se na elity tlačí a často se ve svém tlaku omezujeme na poukazování na nejrůznější morální poklesky elit a apriorní tvrzení, že stejně kradou a nic pro nás nedělají. Na druhé straně elity na jakýkoliv tlak reagují apriori podrážděně a agresivně

s tím, že každého, kdo chce něco nového a moderního, paradoxně okamžitě olepí nálepkami protagonisty nebo alespoň zastánce starých pořádků.

Zdá se tedy, že nám „ujel vlak“ (nejde o Pendolino, to se ani nehne) ani ne tak v technice, jako v perspektivním myšlení. Zaostáváme ve svých prioritách. Respektive nezaostáváme, protože jen obtížně můžeme zaostávat v něčem, o čem ani nevíme, že se toho zúčastňujeme. Doháněním minulosti Západu Západ nedoženeme. Zatím to ale nikomu příliš nevadí. Hrozící „krize budoucnosti“ zůstává z valné části nereflektována. Ostatně vzpomeňme si na hesla let padesátých „Dohnat a předejít“, která byla v letech šedesátých nahrazena skromnějším „Udržet krok“. V normalizaci jsme si už méně halasně říkali, že důležité je „Neztratit stopu“. Dělali jsme to s nadějí, že se nám snad zase jednou podaří vrah z Wall Streetu alespoň zahlédnout. Dnes si musíme přiznat, že je vidíme, slyšíme, mluvíme spolu, ale nerozumíme jim. A oni nerozumí nám...

V průběhu let jsme ztratili schopnost pochopit podstatu toho, co vidíme a co chceme napodobovat. A tak napodobujeme jen vnější formu, často ji karikujeme a stavíme potěmkinské vesnice.

Výsledkem je hrdé Pendolino, tažené pomaloučku hodiny dvěma sovětskými dieselovými lokomotivami na vedlejší kolej, aby přestalo překážet tomu našemu českému, normálnímu, možná polomodernímu, ale jakž takž fungujícímu rychlíku...

Evropa a úpadek 04/IV

6.2.2006

Dnešní téma bude kupodivu opravdu o Evropě a úpadku, nicméně se zdá, že spíše o tom jejím. Vzhledem k častému námětu bezpečnosti zejména v souvislosti s korporacemi jsem si položil otázku týkající se bezpečnosti ve vztahu k Evropě, její Evropské unii a samozřejmě ve vztahu k jejím občanům. Mechanismům korporativní bezpečnosti jsem se věnoval v posledních letech opravdu intenzivně a došel jsem k některým velice zajímavým obecným závěrům, které jsem si nyní znovu uvědomil i ve vztahu ke „korporaci Evropa.“ Bylo to v souvislosti s nedávnými nepokoji ve světě, které byly vyvolány karikaturami proroka Mohameda v evropském svobodném tisku. Na jedné straně došlo k masivní podpoře svobody tisku a na druhé straně k masivnímu odporu vůči všemu evropskému, diplomatickými misemi EU počínaje a dánskými sýry konče. Došlo bohužel i ke ztrátám na lidských životech, k nemalým materiálním škodám a ke skutečně nezměrným škodám morálním. Morální škody se ovšem dají těžko sčítat a hlavně by o nich stejně nikdo nepsal a tak se o nich prakticky neví...

Dovolím si velmi polopatisticky popsat, co se stalo. Někomu v rámci sedmé velmoci se zdálo, že podzimní skandál vyvolaný dánskými novinami byl příliš lokální a že se špatně prodává. A tak se karikatury proroka Mohameda objevily v listu France Soir, který má egyptského vlastníka. Je nabíledni, že v takových novinách karikatura proroka Mohameda vyvolá velký konflikt, i kdyby čert na koze jezdil. Někdo prostě zařvat musí a hned je o čem psát. Je naprosto lhostejné, že bude ohrožena Evropa a její pověst rodícího se globálního hráče, že jsou ohroženy její zájmy i její majetek. Je naprosto lhostejné, že jsou ohroženy milióny Evropanů a to nejen jejich pověst, zájmy, majetky, ale i životy. Konflikt může začít a je o čem psát.

To, co je zarážející a bohužel naprosto příznačné bylo dlouhé mlčení evropských struktur. Mám tím na mysli tu partu, co má jasno v tom, jak velký má být evropský prezervativ nebo jak mají být velká písmenka na zákazu kouřit a kvůli které nesmíme mít ohřívání gulášek a poctivý rum. Tyhle hlouposti z nich padají jak na běžícím pásu. Ve všem ostatním jsou velice zdrženliví a ostýchaví a většinou sveřepě mlčí. Je to ale lepší, protože když na nás vytáhli Evropskou ústavu, tak i ti méně vnímaví pochopili, že na ničem větším, než je délka gumy nebo zločinnost ohřívání potravin(je paradoxní, že mražení jim nevadí), se neshodnou. Zároveň tím potvrdili, že Evropě naprosto schází jakýkoliv jednotný nebo alespoň pochopitelný obraz nebo tvář, kterou by se obracela na okolní svět. Chybí nám symboly, které by jednoznačně identifikovaly Evropu a její hodnoty. Lze proto velice dobře pochopit snahu mnohých prosadit mezi trvalé evropské symboly a hodnoty křesťanství. Je to hodnota kvalitní a nepochybná, ale dnes by její hegemonie mezi ostatními hodnotami spíše škodila. I když zůstává otázka, které to vlastně jsou. Zůstává i otázka jak by se měly evropské orgány chovat v momentu, kdy je tak závažným způsobem ohrožena její bezpečnost v nejširším smyslu tohoto slova. Je třeba uvést, že k dispozici mají několik obecně platných nástrojů a obranných mechanismů. Je jich pět a mají krásné názvy, projekce, introjekce, inverze, izolace a sublimace.

Obranný mechanismus projekce symbolizuje přesun konfliktních složek směrem ven jako složek příslušejících někomu jinému a naopak introjekce znamená převzetí cizích složek jako složek vlastních. Lidsky řečeno jde o prastaré podstrčení „černého Petra“ všeho druhu sousedům a naopak o více či méně upřímné výkřiky „cizinec je našinec“ Inverze neboli převrácení v opak odvrací konflikt zdůrazněním opaku a obranný mechanismus izolace vytrhuje obsah, který je zdrojem konfliktu, z jeho

souvislosti. Příkladem může být krásná sentence o poloprázdné a poloplné sklenici a legendární výrok o problému, který se u nás vyskytuje maximálně jednou za 10 let. Sublimace volí jako náhradu za řešení, o něž se usilovalo ze začátku, řešení morálně přijatelnější. Typickým příkladem je jakýkoliv více nebo méně shnilý kompromis. Někdy se tomu také říká „nechat to vyčichnout“ a nebo „salámová taktika“. Těchto pět základních technik je tu v různých podobách od počátku civilizace a najdeme je nejen v Bibli, ale i Eposu o Gilgamešovi. O antických klasikách nemluvě.

Obranné mechanismy však nefungují jen ve službě pasivní obrany nebo ochrany, nýbrž jsou zároveň více či méně transparentní výměnou mezi korporací a jejím okolím. V průběhu formování kultury, náboženství, hospodářství i politiky jsou obranné mechanismy jakožto mechanismy výměny vytvářeny prostřednictvím četných kolektivních symbolů pro možnou společnou existenci korporací i lidí např. nejruznějších obřadů, obyčejů, zvyků a uměleckých směrů. Význam obranných nebo výměnných mechanismů ve vztahu k okolnímu světu, jeho kultuře i jejím jednotlivým nositelům spočívá v tom, že vytvářejí hodnotové systémy k prevenci a obraně před nepřátelstvím a k upevnění nekonfliktních životních možností.

Tyto systémy představují ve své podstatě symboly pro více či méně zdravou nebo patologickou obrannou činnost korporace nebo lidského jedince. Dnes existují nejen moderní názory na úlohu symbolů ve společnosti, které vedou k jejich praktickému používání i nadužívání v reklamní a marketingové praxi, ale pomalu se začíná prosazovat jejich systematické vědecké zkoumání. Nesmíme zapomenout, že zvláště u nás neměly symboly na různých ustláno. Jejich nepřitelem z největších byl i samotný V.I. Lenin. Byl to tuhý ideologický zápas než lehce zdivočelí leninčiči připustili, že i v SSSR mohou být matematické symboly součástí platného poznání. Muselo se ale říkat, že jde o „osobité obrazy“. Přesto byla sovětská matematika vždy na světové špičce. Klobouk dolů... Je důležité si uvědomit, že prakticky vše, čím dnešní moderní člověk komunikuje, má výrazně symbolický charakter. Slova i obrazy, které představují základní kameny každé komunikace, jsou ve své podstatě symboly. Konec konců symbolický význam má i klacek v ruce. Už několik tisíc let lidé víceméně bez dalšího poznají, jestli je klacek v ruce symbolem hodnostáře, posla, útočníka, nebo poutníka. Rozeznáme kouzelníka od dirigenta, stejně jako špacírku od sukovice.

Když se vrátíme k chování evropských institucí, tak musíme konstatovat, že nevytvářejí dostatek symboliky, kterými by Evropa mohla navenek jednoduše a jednoznačně vyjadřovat své postoje a názory. Dokonce nevytvářejí takovou symboliku ani směrem k možným i zjevným vnitřním konfliktům. A ještě méně si uvědomují, že v dnešním světě se rozdíl mezi vnitřním a vnějším tak trochu stírají, že jsou pouze osoby nebo korporace dotčené naším chováním a s těmi bychom měli komunikovat bez ohledu na jejich aktuální polohu. Prostě hranice států a jejich společenství ztratily v moderním světě význam ve smyslu „my home, my castle“ už dávno neplatí, že si doma můžeme dělat, co chceme. A dvakrát to platí pro ty, kteří chodí s napřaženým klackem po světě a dělají tam pořádek ve jménu jakési obtížně pochopitelné „západní demokracie“. Slova o tom, že nám nikdo nebude říkat, co si můžeme v Evropě psát do novin, svědčí o obzvláštní duševní prostotě. Je to právě západní demokracie, které se stává jakýmsi symbolem Evropy, ale tento symbol je naprosto bezobsažný a lze jej z vnějšku interpretovat velice široce. Navíc ho nejednotně interpretuje i sama Evropa a to navenek i dovnitř sebe sama. Údajná svoboda, která se za ní skrývá, je obtížně pochopitelná. A v případě karikatur proroka Mohameda se tato svoboda projevila jako záměrná a velice nízká urážka. Těto nálepky se bude zbavovat jen velice obtížně. Nehledě na to, že svoboda slova

urážek vedených snahou vyvolat konflikt a následný zisk, je nonsens. Taková slova jsou zajatci sebe sama a svého účelu. Směrem k Evropanům pak nese tato svoboda jednoznačné poselství neodpovědnosti. Novináři jednoznačně vsadili cizí ztráty za svůj prospěch. A průvodním jevem odpovědnosti je právě to, že pečlivě zvažují, zda mé sázky neruinují cizí statky.

Evropa je dnes jenom obtížně čitelná. Připomíná někdy chytrou horákyň Boženy Němcové, jindy biblického Balámovu osla, umírajícího mezi dvěma hromádkami sena. „Já u pramene jsem a žízň hynu...“ napsal Francois Villon a mohl by to být refrén evropské hymny. Je těžké říci, když použijeme obranný mechanismus převrácení v opak, jestli současný stav Evropy je jejím úpadkem nebo nedostatečným vzestupem. V každém případě je to ale stav poněkud nešťastný. A přitom by se stačilo napít z pramene. Já sám jsem přesvědčen o tom, že ten evropský pramen je pramenem tolerance a různorodosti. Tato tolerance a různorodost jsou o to hodnotnější, že byly tak těžce vykoupeny překonáváním tolikeré intolerance a snah po jednotné pravdě... Tolerance a různorodost sebou nesou poznání a to pochopení a porozumění. Je tolik různých věcí, které sebou přinesla evropská civilizace. Přinesla i čtyři kardinální antické ctnosti spravedlnost, obezřetnost, rozumnost a udatnost. Křesťanství přidalo ty své: víru, lásku, naději a posléze ve středověku i pokoru. Říká se, že moudrost a udatnost jsou prvními ctnostmi vládců. Myslím, že bychom si neměli přivlastňovat tyto ctnosti a činit je součástí evropské symboliky a tak je trochu upírat jiným. Stejně tak si ale myslím, že symbolem Evropy by měla být tolerance a různorodost. A měly by být prostředkem nejširší zjevné i skryté výměny s naším okolím. Už ve jménu památky všech, kteří pro ně položili svůj život. Chtěně i nechtěně...

Opravdu nechci, aby byl přes mou příslušnost k Evropě do světa přenášen můj obraz jako necitlivého, nevychovaného ignoranta s normalizovaným prezervativem...

Evropa a úpadek IV/5

24.2.2006

Dostal jsem od svého starého známého zajímavý dotaz. Ptal se mě, jestli vidím nějaké systémové příčiny toho, co se kolem nás děje. Měl tím samozřejmě na mysli všechno to, co vnímáme tak negativně, selhání politiky . státní správy a tak vůbec. Je to významný novinář a jeho zájem byl pro mne velkou výzvou k tomu, abych se pokusil uceleně formulovat, kde je jádro pudla a pokud možno ještě k tomu to, kudy vede cesta ze stavu ve kterém se nacházíme a který mnozí z nás vnímají tak hluboce negativně. Rozhodl jsem se, že když už budu něco psát pro svého známého, že nic nebrání tomu, abych to v méně osobní rovině napsal i do KONKURNÍCH NOVIN. Navíc proto, že půjde i o určité shrnutí toho, o čem jsem psal v této rubrice už vícekrát.

Hledal jsem nějaký aktuální symbol, který by byl obrazem toho, co se děje. V poslední době začaly všude kolem nás padat pod sněhem střechy. Padaly jedna za druhou. Vzpomněl jsem si, že když jsem byl malý bylo sněhu daleko více než dnes a přesto střechy jaksi nepadaly. Nabylo to nedostatečnou medializací. Kdyby někde spadla střecha pod návalem sněhu, vědělo by se o tom široko daleko. Bylo to tím, že tenkrát byly střechy stavěny tak, aby nepadaly. Jejich prioritní a dá se říci skoro jedinou funkcí bylo chránit lidské obydlí nebo jinou stavbu předtím, aby do ní shora nic neteklo a nic nepadalo a tím méně střecha sama. Dnes má taková střecha ještě mimo jiné i tu funkci, aby na ní a její stavbě někdo vydělal. Má tedy charakter zboží. Pak je tu ještě další funkce a to ta, že musí být „in“. Esteticky, materiálově a musí reprezentovat. Svého majitele i autora. Samozřejmě pořád platí, že by neměla ani padat, ale v tom vícekriteriálním hodnocení už se to tak trochu ztrácí. Dá se říci, že to byla nádherná střecha a vyhověla ve všech kriteriích až na jedno. Nezůstala stát. Je to něco, jako když nám televizní komentátor nebo trenér z Turína vykládá, v čem všem byli ti naši borci lepší než soupeř, takže se zdá, že si ani ten soupeř ani neškrtnul. Oslavná tiráda ale pomíjí to zásadní, totiž, že ti naši prohráli... Opravdu okouzující okolnost přinesl prodej klíčových přístavů USA společnosti z islámského světa. Bezpečnostní experti prohlašují, že byla splněna veškerá bezpečnostní kriteria. Snad se jen zapomnělo, že je to podobné, jako kdybychom tomu, o kom tvrdíme, že nás chodí vykrádat, prodali vlastní dveře a nebo ho udělali vrátným. Nebo něco jako agent CIA afroamerického původu vysazený na sovětský venkov. Znáte to. Vodku umí pít, na balalajku umí hrát, ba i kozáčka umí tancovat. Všechna kriteria splňuje. Jenom prostě tak trochu nezapadá mezi ty místní s rovnými slámovými vlasy... Absurdní je to, že možná dostal tento úkol, protože, kdyby ho nedostal, mohla by z toho být rasová diskriminace. Prostě korektnost nade vše.

Je to tak. Jsme neustále zavalováni hodnocením všeho možného a podle všemožných kriterií, až se to podstatné úplně ztratí. A vůbec moc hodnotíme a soudíme. Neustále vyslovujeme soudy o tom, co je lepší a co je horší. Často se nám v rámci hodnocení všech možných názorů úplně ztrácí hodnocený jev. Často místo reakce na konkrétní změnu se zabýváme vyhodnocováním názorů na ni a pokud se tyto názory vzájemně negují jsme ochotni tvrdit, že se vlastně nic nestalo.

Velice zřetelně se to projevuje v oblasti korupce. Naprosto zapomínáme při všech rozborech korupčního chování, že na počátku toho existuje nějaký úkol pro konkrétní osobu. Místo toho, abychom se soustředili na výsledek toho, jak dobře dokázala tato osoba úkol splnit, tak hodnotíme, jak postupovala v souladu s jakýmiisí kriterií. Především jde o to, zda vybrala někoho, kdo vybere toho, kdo to má udělat. Vybírat ovšem nemůže sama, ale musí mít výběrovou komisi. Ta musí být alespoň

pětičlenná a měla by vybírat alespoň z pěti kandidátů. Teprve ten, který projde sítí minimálně 25 vazeb, může vybírat toho, kdo to udělá a když jich je také 5, tak už tu máme více než stovku možných vazeb, než se vůbec začne něco dělat. Takže ten zodpovědný je nakonec úplně bezmocný a může být obviněn jen z toho, že vybral výběrovou komisi pro výběr poradce pro výběr dodavatele bez výběrového řízení atd.atd.atd. Výsledek úkolu nikoho nezajímá, protože jsme uneseni tím, kdo koho v rámci té pavučiny znal a neznal a malujeme si to do novin. Pro příznivce těchto malůvek bych rád uvedl, že se všichni na této planetě známe asi tak přes pět osob. A u nás prakticky není možné najít dva lidi, kteří by neměli společného známého a o odborných a profesních komunitách platí, že se známe všichni navzájem. Kdyby ovšem onen odpovědný zadal tu práci svému známému, o kterém je přesvědčen, že věc udělá dobře a levně a je připraven za to převzít odpovědnost, tak si musí rovnou sbalit a odejít, protože ho napadnou, že nevytvořil onu pavučinu, ve které se ta korupce prostě objevit musí. Přímá odpovědnost za splnění úkolu, jaksí vylučuje korupci apriori nebo ji alespoň činí naprosto jasně odhalitelnou. Rozmělněná odpovědnost nepřináší ani transparentnější prostředí ani lepší výsledky. Můžeme hovořit o krizi řídicí práce a krizi odpovědnosti vůbec.

Před mnoha sty lety na počátku minulého tisíciletí řekl mnich Occamo památnou větu: „jednotlivosti nebudtež zmnožovány“. Která vešla v mnoha podobách do dějin lidského myšlení jako Occamova břitva. Ten dobrý muž se musí divit, když shlíží na tento svět, pokud ovšem za svou odvážnou myšlenku nepřišel do pekla, protože to by spíše vzhlížel...Pokud se nám zdá, že máme málo argumentů, tak je prostě rozdělíme. I ten největší průser se dá rozdělit na řadu dílčích úspěchů a naopak i ten nejlepší výsledek lze interpretovat jako náhodný důsledek dlouhé řady chyb. Nová doba přinesla i statistiku, což je věda, která podobně jako dámské bikiny odhaluje mnohé, ale to podstatné zakrývá. Jsou nám sdělovány nejrůznější divoké závěry vyplývající z korelace dat a na základě těchto korelací se dovozuje identita nebo podobnost nositelů dat a jejich skupin. A protože mezi muži a lesbickými ženami lze vypočítat vysokou korelaci v parametru „zájem o ženy“, můžeme dovodit, že normální muž je vlastně lesbička a naopak. Že je to hloupost?! To je. Ale víme to zřetelně a jasně jenom proto, že je to v přímém rozporu s naší zkušeností. Horší už to je v legislativě. Vezměme si takový zákon o DPH, ve znění známém také jako „euronovela“. Cituji paragraf 37: „...a koeficientu, který se vypočítá jako podíl, v jehož čitateli je číslo 19 v případě základní sazby daně nebo číslo 5 v případě snížené sazby daně a ve jmenovateli číslo 100, vypočtený koeficient se zaokrouhlí na čtyři desetinná čísla...“ Že neumíte zaokrouhlovat setiny na čtyři desetinná místa?! Můj devítiletý potomek také ne. Ale kolik hloupostí asi bude v zákonu, který uzákoňuje takový nesmysl. Možná stovky, možná žádná. Neumíme o tom rozhodnout, protože to není obsahem naší zkušenosti. Ale věřit takovému zákonu můžeme opravdu jen těžko.

Rád bych vrátil na počátek a řekl, že náš klíčový problém spočívá v tom, že jsme dokázali vyprázdnit obsah pojmů a proměnit je v jakési prázdné věšáky nebo naopak ve volně poletující symboly, které už žijí vlastním životem. Neukotvenost nás všech v našem reálném světě se tomu dá říci. Zbývá tedy pokusit se odpovědět na otázku, který je to náš reálný svět a jak se v něm ukotvit. Je totiž mnoho světů. Pojdme si to ukázat na prostinkém příkladu zeleného světla na semaforu. Zelené světlo na semaforu je zeleným světlem a říká mi, že mohu bezpečně projít. Je to jev sám o sobě. Všechno ostatní je vyklad jinými jevy. Možná je to proud Newtonových částic nebo Huygensovo vlnění světelného éteru, možná je to Maxwellovo elektromagnetické vlnění a možná něco úplně jiného. Moderní věda přinesla i základní poznání, že reálný svět není totožný se světem, který nám ukazují naše smysly. Keplerův heliocentrismus je nejdramatičtější posunem reálného světa mimo antropocentrismus a geocentrismus, který moderní věda přinesla. Je tedy patrné, že ani naše

antropocentrické vidění ani vidění moderní vědy neumožňuje pohlédnout na náš reálný svět ani na naše bezprostřední okolí v jejich celé šíři. Je pravdou, že vidíme pouze to, co vidět doopravdy můžeme. Naše možnosti vidět jsou dány naším obzorem. Pokud tedy říkáme, co vidíme, popisujeme nejčastěji náš obzor. Dále popisujeme ty předměty, které nám brání ve výhledu na náš obzor a hledáme odpovědi na otázku, co je za obzorem. Stručně řečeno obzor je to, co formuje náš reálný svět. Planeta Země viděná z dostatečné dálky je bodem, ale i ta nejmenší kulička je z dostatečné blízkosti rovinou. Moderní věda přinesla různé metody poznání, ale proměnila náš reálný svět do spleti symbolů, které nevyprávějí nic o jeho podstatě. Návrat k věcem samým, takovým, jakými jsou, k jejich danosti, která jev podává v jeho původní podobě, je v dnešní době jedním z našich možných ukotvení v reálném světě jevů.

Lidé se v džungli jevů začínají ztrácet a pod vlivem médií rezignují na rozhodování sami o sobě. Rozhodovat sám o sobě však může jen ten, kdo si uvědomuje sám sebe se všemi svými nedostatky i přednostmi a kdo je schopen žít vlastní život podle vlastních pravidel a zásad. Je to tedy otázka určitých pravidel chování a struktury vlastních mravních hodnot. A tady máme druhou pevnou kotvu. Naše ukotvení v reálném světě se projevuje se tak, že jsme schopni sami určovat a sdělovat, co je správné a podle toho konat bez toho, abychom se neustále ohlíželi kolem sebe, zda někdo neříká něco jiného nebo nás někdo neposlouchá, aby to někomu hlásil. Když kolem sebe vidím, jak lidé významně šeptají, vypínají telefony a ti, co se cítí zvláště významní, vyndávají baterky, musím se smát. Většinou z nich vypadne takový blábol, že je opravdu lepší, že je nikdo neslyší. Paradoxní na tom ovšem je, že lidem byl dán dar řeči hlavně proto, aby je někdo slyšel. Říkat něco, co nemá nikdo slyšet, je skutečně nonsens.

Pokud se mohu opřít o významné sociologické výzkumy, pak platí, že člověk dělá nejméně chyb, když pracuje podle sebe a pro sebe. Otázka tedy nestojí tak, zda mám hamounit pod sebe nebo se obětovat pro druhé, ale do jaké míry jsou mé zájmy v souladu se zájmy mého okolí. Rozvoj sociální inteligence je ovšem klíčovým úkolem výchovy. Na tento úkol však už v naší době rezignoval opravdu kdekdo. Když se mluví o výchově k čemukoliv, tak se hned ozve pokřik o tom, že stačí dostatečný objem objektivních informací a každý si udělá svůj názor... Udělá nebo neudělá a podle toho to také vypadá. Dnes máme možnost sebou nosit na malé paměťové kartě celé dějiny lidstva a dokážeme určitě recitovat spoustu dat, ale o jejich smyslu a tom, co dává lidskému životu inspiraci a sílu nám ta ohromná hromada dat neříká vůbec nic. Možná jsem naivní, ale měli bychom se z dějin především učit, kdy hledat tu sílu a inspiraci. Bylo by to určitě lepší než ty věčné nářky nad tím, jak krásně by se žilo, kdyby se žilo jako třeba za první republiky, socialismu nebo za starého Rakouska. Podle mne nelze dějiny chápat jako návod k tomu, jak žít život, který už prožili jiní dávno před námi.

Když někteří moudří mužové hovoří nejen o tom, že je třeba budovat morálku lidských činů a slov, ale i morálku lidských ambicí, dívají se na ně ostatní jako na špatně oprášené zkameněliny nebo vycpaniny, patřící do vitrín v zadním traktu muzea, kam dojdou už jen velmi unavené školní výpravy a to ještě, když venku prší a je zavřený bufet a stánek se suvenýry. Rád bych poznamenal, že kam až paměť lidstva sahá, tam pády řídí a civilizací měly svůj počátek v relativizaci mravních hodnot.

Obávám se, že ten můj známý možná očekával nějaké konkrétnější problémy. Možná zneužívanou soudcovskou nezávislost, možná konkursy na objednávku, možná jiné formy manipulace s budoucností. Možná očekával, že budu psát o naprosto chybějící státní správě nebo o notorické výstavbě potěmkinských vesnic všude tam, kde nechápeme, co že to po nás zase někdo chce. Snad jsem měl psát o neblahém vlivu Evropské unie, která má stovky a stovky dotací a odměn pro ty, kteří nic nedělají a stovky a stovky pokut a jiných trestů pro ty, kteří se snaží něco dělat, neřkuli vyrábět a už vůbec ne potraviny. Z pomoci postiženým strukturálními změnami se stal byznys líných a neschopných, organizovaný těmi nejschopnějšími, protože ti, kdyby se angažovali v něčem smysluplném, tak by byli zavrženi. Vynalézavý český duch dovede tenhle absurdistán k dokonalosti. Snad očekával, že si budu stěžovat na úroveň sdělovacích prostředků, nebo na to, že neumíme vyřešit situaci na dálnici, nakoupit systém na mýto a nebo obyčejný vlak. Možná, že očekával mé rozhořčení nad tím, jak hloupě se chováme v mezinárodní politice vždy, když problém překročí hranice Evropy. Musím říci, že tohle všechno vnímám jako přímý důsledek toho, co se dá nazvat relativizace základních mravních hodnot a z toho plynoucí naprostá dezorientace naprosté většiny lidí v jejich reálném světě. Navíc jim tento reálný svět pořád někdo bere a podsouvá jim ten svůj virtuální. Ale to už by byla jiná kapitola... a možná příště.

Evropa a úpadek IV/06.

5.3.2006

Minulé pokračování Evropy a úpadku končilo slibem návratu k tematice různých světů, které nás obklopují a orientaci lidí v nich. Zvažoval jsem pečlivě, zda tento slib splnit. Šlo mi o to, abych se nedostal od tématu rubriky až příliš daleko. Nakonec jsem se však rozhodl, že sliby se plnit mají. Jak daleko jsem uhnul od Evropy a úpadku, posudte sami.

Kdysi dávno jsem napsal, že otázka úpadku společnosti je jedním z významných bezpečnostních rizik pro existenci korporace. Tedy pro existenci korporace a plnění jejich úkolů a zadání z hlediska standardního ekonomického nebo hospodářského řízení korporací. Je však namístě uvést, že v oblasti řízení korporací je ekonomický přístup pouze jedním z možných. Vedle něj existuje přístup z hlediska společenského řízení, který ještě více akcentuje širší sociální funkce korporací a ještě dále od něj je přístup z hlediska toho, co se nazývá „přírodní kapitalismus“. Tento přístup vidí bilanci korporace s ohledem dopadů její činnosti do přírody v celé její šíři. Často ale nerespektuje skutečnost, že činnost korporace má vytvářet podmínky pro důstojný život lidí. Na straně druhé však existuje celá řada přístupů, které ekonomický přístup nejrůznějším způsobem oklešťují na styl řízení, který upřednostňuje jen některé skupiny uvnitř korporace nebo dokonce mimo ni samou. Jeden z extrémů tohoto přístupu vyjadřuje již aristotelovská chrematistika nebo chrematologie, tedy metoda či nauka zabývající se pouhým růstem bohatství. Na konci takového řízení korporací je pravidelně bankrot nebo jiná forma zničení korporace ve jménu růstu bohatství malé skupinky osob nebo dokonce pouhého jednotlivce.

V minulém pokračování jsem hovořil o tom jak nám často pod nánosem statistik hodnotících hodnocení nějakého jevu zmizí tento jev jako takový. Měli bychom se tedy snažit vyhýbat přílišnému hodnocení a hodnocení hodnocení a přijmout jako zásadu princip neutrálního hodnocení změny. Základními charakteristikami změny jsou potencialita, modalita a gestor změny. Při hledání vhodného výrazu pro potencialitu změny, je pro tuto charakteristiku významné to, že tu existuje možnost změny. Nikoliv tedy změny negativní nebo pozitivní. Samozřejmě z toho vyplývá, že i změna sama není apriori změnou negativní nebo pozitivní, změnou k horšímu nebo k lepšímu. Pro kvalitu změny je daleko důležitější ta okolnost, zda zpětná vazba charakteristik změny, které určují konkrétní změnu, je samovyrovňovací nebo samozesilující. Důležitý je i časový odstup ve kterém se jednotlivé charakteristiky změny utváření konkrétní podoby změny účastní. Z tohoto poznání pak také vyplývá, že pokud změnu můžeme zároveň chápat jako výsledek určitých procesů, pak lze naprosto obecně říci že z určitého časového odstupu se může každá změna, každý výsledek, jevit jako významově neutrální. A na tomto místě lze jako další závěr konstatovat zajímavý paradox, který spočívá v tom, že reálné ekonomické výsledky lidské činnosti a řízení sociálně ekonomických procesů mají svůj zdroj právě v tom, že jsou konstatovány a konzumovány právě v čase, kdy je změna nejvýraznější a tyto reálné ekonomické výsledky jsou pravidelně upřednostňovány před stavem rovnováhy, který samozřejmě zaručuje celému systému daleko větší stabilitu nebo bezpečnost. Lze to přirovnat k třesení stromem pro urychlení sklizně ovoce. Rychlá sklizeň je pravidelně upřednostňována před rizikem vyvrácení stromu nebo alespoň poškození padaných plodů či bezpečností toho, kdo stromem třese. To vede ve svém důsledku k umělému vyvolávání změn a jejich asymetrií, přehnanému zdůrazňování jejich pozitivních nebo negativních dopadů a porušování přirozeného běhu času.

Zdá se, že jde tedy především o to, jak a odkud se na korporaci díváme, co v ní doopravdy vidíme a do jaké míry je to v souladu s tím, co od tohoto pozorování nebo jiné formy nakládání s korporací očekáváme. Možná je to neuvěřitelné, ale je to právě způsob pohledu na věc, který charakterizuje civilizace a kultury daleko obecněji a přitom jednodušeji než nejrůznější náboženství, kultury nebo politické systémy. Dopracoval jsem se k tomu, že se mohu víceméně s kýmkoliv na této planetě domluvit na tom, že každá věc ne kterou se díváme má část kterou vidíme, tedy část zjevnou, dále část, kterou nevidíme, tedy část skrytou, a potom třetí komponentu, která leží mezi nimi a kterou lze nazvat docela prostě obzor. Dovolme si malý výlet do minulosti a zamyslet se nad tím, jak se s tímto viděním věcí vypořádaly tři základní evropské myšlenkové proudy, které postupně v uplynulých třech tisíciletích dominovaly našemu kontinentu. Půjde o antiku, středověkou křesťanskou vědu a novověkou vědu evropskou.

Antický vědec je zaujat jednoznačně především tím co je zjevné. Jen to, co je před obzorem, je jisté, skutečné a určité a tedy jen ono může být předmětem vědy. Obzor je znamením nejistoty. O světě za ním se můžeme pouze dohadovat. Nicméně, existují cesty za obzor, máme možnost tam dojít, ale antika se bojí nejen nepředvídaných překážek a hrůz, ale i propadání do nicoty. Dokázala však odvážným myšlením před obzorem objevit mnohé z toho, co jí zůstalo skryto, daleko dříve než se to stalo součástí zjevného světa před obzorem.

Středověký křesťanský učenec naopak hledí k obzoru s nadějí, že tam existuje dokonalý svět, východisko z nedokonalého světa před obzorem, ve kterém se nachází. Tento svět je pro něj jen neuspořádané výhonky boží dokonalosti sídlící za obzorem. Na druhé straně svět za obzorem nemá tajemství. Je ideálem toho, co je před obzorem. Utrpení před obzorem nás připraví dokonale na svět za obzorem, který je tím pravým světem. Cesta za obzor tedy není nebezpečná. Vše je pouhou otázkou přípravy.

Novověký evropský vědec hledí rovněž k obzoru a dokonce až za obzor. Nehledí až k bohu, ale ví, že k poznání toho co je před obzorem je nutné dojít minimálně na obzor, ale lépe až za něj. Pravdu vnímá jako to, co nalezne, až pozná celý svět, až ho sevře do klece přírodních zákonů a naplní tak antický ideál dokonalé vědy. Jedná se o syntézu antiky a středověku. Je tu na jedné straně Homérova Odyssea a na druhé straně Kolumbovy plavba za obzor. Antika otvírá cestu fantazii a středověk pokroku. Jinými slovy v novověku se nám snoubí i potýká „antická“ schopnost odvážně myslet se „středověkou“ schopností odvážně jednat.

To, co nám bylo dáno, je naším štěstím a zároveň tak trochu prokletím. Neustále stojíme před posuzováním toho, jaké místo náleží odvážným idejím a jaké odvážným skutkům. Často se nám stane, že uprostřed tohoto dilematu ztratíme vůli po čemkoliv, ale bohužel stále častěji toto dilema nemáme vůbec, protože o něm prostě nevíme. To vede k naší obrovské ovlivnitelnosti cizími názory, které se tváří jen trochu zasvěceně a které nám dokáží vysvětlit, že naše nečinnost, nevědomost a z nich plynoucí nemožnost jsou vlastně jen přímým důkazem společenského a civilizačního pokroku. Přesvědčují nás o tom, že moderní člověk jen přijímá okolní svět, konzumuje jeho dary a nezatěžuje se otázkami. Vzdělaní lidé jsou prezentováni jako jacísi kverulanti, kterým není nic dobré. Pasivita a lenost jsou vyzdvihovány jako moudrost a jsou dotovány.

Když jsem se díval v základní škole na obrázek, jak kapitalismus vrhá do moře kávu, aby udržel cenu, tak jsem byl šťastný, že žiji v socialismu, což hlásala hned vedlejší nástěnka. Když mi dnes ministr zemědělství z televizní obrazovky tvrdí, že prostě Evropská unie musí pokutovat ty zemědělce, kteří vyrábějí mléko, aby mohla dotovat ty, kteří omezují výrobu něčeho jiného, protože jinak by to znamenalo konec zemědělství v Evropě, tak mám pocit, že musí kalkulovat s tím, že většina z nás buď vypadla v dětství z kočárku na hlavu, nebo že rezignovali na zdravý rozum jiným způsobem. Tady totiž přichází ke slovu hlavní riziko celé věci. Spočívá v tom, že když nemáme jasno odkud a na co se díváme a co vidíme, tak si velice snadno dáme namluvit, že se díváme od jinud na něco jiného a vidíme něco úplně odlišného. Snadno se nám zamění příčina za důsledek. Takže z bankrotu a úpadku už není složitý a bolestný sociální a ekonomický problém, ale naopak radostné zbohatnutí. A protože je přece cílem naší společnosti dosahovat zisku, tak je přece bankrot, na kterém vydělám, naprosto morální a legitimní. Ještě není sem tam legální, ale to je už jen technický nebo legislativní nedostatek. To se napraví nějakým tím pozměňováčkem...

Není klasičtějšího případu než ptačí chřipka. V současné době umírají po světě milióny ptáků. Představují obrovské hodnoty. Přírodní, sociální, ekonomické. Ničí je nemoc. Tato nemoc není vůbec prezentována jako problém této planety. Jako něco, co nás ochuzuje. Místo toho se neustále zdůrazňuje, jak se dá na strachu lidí, který je už dva roky uměle vyvoláván, vydělat. Zdravý rozum českých lidí je napadán v rámci mezinárodních výzkumů jsem hodnoceni negativně, že se nechá zblbnout pouhá třetina z nás, zatímco evropský standard je polovina. A tak se alespoň vypustí zpráva, že když budeme hodní, tak vakcínu dostanou až dvě třetiny z nás. Ale to bychom se museli chovat vzorně. Kladu si otázku, kdo je určen být v té jedné třetině. Ale musím říci, že když si uvědomím, kdo bude vybírat, musel bych se stydět, kdybych tam neměl patřit i já.

Evropa a úpadek IV/07

26.3.2006

Tak nám klekla Tesla Rožnov... Tahle informace mne zavála o čtvrtstoletí zpátky. Tenkrát se v Rožnově výroba plochých obrazovek rozbíhala. Hovořilo se o západních i o japonských technologiích... A také do naší vysokoškolské party dolehly hlasy o tom, že tam nejsou lidi. Valašsko, tenkrát to byl pro nás úplně jiný svět než ten náš v Sudetech, kam se naši rodiče seběhli z půlky Evropy, aby osídlovali pohraničí. Tenkrát to byl bezmála střed Československa, na Slovensko blízko, nová práce, nová fabrika, žádné staré provozy, ještě z Rakouska Uherska nebo první republiky. Moderní výroba, byty, slušný plat i perspektiva. Není divu, že jsme zanedlouho vyprovázeli jednoho z nás na nádraží i s obrovským kufrem, ve kterém si odvázel z Jizerských hor na Valachy ještě mokrá inženýrský diplom a vše ostatní, s čím tam chtěl začít. O osudech Tesly jsme pak slyšeli průběžně. Vzpomínám si na diskuse kolem perspektivnosti výrobního programu v souvislosti s rozvojem digitalizace, LCD, plazmové technologie a bůh ví, čeho ještě. Velmi jsem se bavil, když jsem slyšel před pár lety argumenty na téma, že to se starou dobrou obrazovkou ještě není tak špatné, když u nás v Hranicích na Moravě, od Rožnova co by kamenem dohodil, staví Phillips takové velkokapacitní monstrum na jejich výrobu. Na mou prostou otázku, proč stát neposkytl řádově nižší podporu rožnovské Tesle, když jsou podle něj ty klasické obrazovky tak perspektivní, mi bylo naznačeno, že nevím nic o strategii, taktice a vyšších záměrech. Prostě taková ta klasická odpověď, která Vám sdělí, že ta evidentní blbost je vlastně geniální, jenom je to nad možností vašeho chápání. Je velice zábavné položit otázku, zda by se mohl hlasatel státní geniality snížit k tomu, aby se alespoň pokusil vysvětlit pouze ty nejprostší základní kameny, na kterých stojí chrám génia. A tu se dozvíte, že je to tajné, nebo, v lepším případě, že to Váš protějšek rovněž netuší, ale že to říkal ministr, premiér nebo jiný vyvolený a o tom, že se nediskutuje. (alespoň ne do doby, než ve funkci skončí) Ještě veselejší je, když se dozvíte, že je to výsledek analýzy...

No, výsledek se dostavil. Rožnovská Tesla je v trůblu, její pražská matka ECIMEX Group je v trůblu, hranická Phillipska je v trůblu a její holandská nebo bůhvíjaká maminka jakbysmet. Technologický rozvoj ve světě se zase jednou, samozřejmě zcela neočekávaně, vydal jiným směrem, než si usmysleli naši volení i jmenovaní vyvolení. No, a máme tu dvě konkursní řízení. Jedno domácí, podle starého konkursního zákona a druhé s mezinárodními prvky, ve kterém bude důležitou roli hrát směrnice EU 1347/2000. Navíc máme v Čechách před volbami a tak případ dostal řádnou publicitu. Objevují se nejrůznější názory a kolem celé věci se vytváří něco jako právně ekonomicko politický folklór. Všem samozřejmě vévodí otázka, kdo za to může, že na Valachách budou muset zase pomalu oprašovat řezbářské náčiní a pastýřské hole, aby měli čím nakrmit děti.

V Hospodářských novinách vyšel článek, Česká televize dala prostor SKP i manažerům Tesly Rožnov (nyní TCT). Správce konkursní podstaty se snažil prezentovat svůj záměr postavit rožnovské provozy znovu na nohy a to ve spolupráci s třetím subjektem, konkrétně s známou firmou Osinek. Manažeři Tesly (TCT) popisovali svou trnitou cestu ke státní podpoře, která připomínala cestu slepičky za douškem vody pro dusícího se kohoutka. Na rozdíl od příběhu v pohádce ovšem nakonec slepička vodu u poslední instance nedostala s argumentem, že se kohoutek dusí, což ovšem, jak dobře víme, byl důvod proč mu slepička vodu sháněla. Kdybych před pětačtyřiceti lety byl prostřednictvím Hrubínových pohádek konfrontován s touto absurdní argumentací držitele tekutiny, myslím, že to byla žába, tak bych se o pětačtyřicet let později nemusel tak moc divit.

Z krajské metropole nedaleko od Rožnova se mi ozval můj dlouholetý známý, skutečný odborník na konkursní právo, sám mnohonásobný zkušený SKP. Záměr popsáný v uvedeném článku a presentovaný i správcem konkursní podstaty v televizi zpochybňoval mimo jiné i z následujících

důvodů. Napsal mi, že SKP nemůže konat cokoli ho napadne, nebo je mu navrženo. Jeho mantinely jsou dány ustanoveními ZKV a vaření předvolebního guláše k nim nepatří. Smysl současného ZKV vidí v uspořádání majetkových poměrů úpadce a poměrném uspokojení věřitelů, což mimo jiné znamená, že pražský správce matky ECIMEX GROUP má své vlastní věřitele a tito musí být uspokojeni z prodeje rožnovského majetku a pro podobné experimenty zde asi nebude prostor.

Jestliže správci u úpadce TCT nic nepatří, pokračují argumenty mého známého, vše patří matce ECIMEX Group t.č. rovněž v konkursu, tak by neměl rožnovský SKP jednat s Osinkem. Jediná možnost jak udržet fabriku v chodu je, aby Osinek si pronajal budovu a zařízení od pražského správce. Současná situace je nejen důsledkem neuvážené podpory investic v Hranicích, kdy se spíše mělo pamatovat na existujícího domácího výrobce v Rožnově. Je také věcí odpovědnosti majitelů TCT, že nechali situaci dojít tak daleko a toto se nyní promítá v nezaměstnanosti těžce zkoušeného Valašska. Také státní orgány měly reagovat dříve podporou exportu a nikoli až když je zle.

Z výčtu finančních závazků TCT a jeho finančních potřeb pro rozjezd vyplývá nereálnost celého záměru, ale současně je můj známý toho názoru, že aktivita Osinku je politická a že dochází k zasahování moci výkoné do moci soudcovské, neboť konkurs je soudní řízení sui generis a SKP by se rozhodně neměl podílet na politických hrátkách. Podle znalce tamních poměrů je u SKP TCT patrný nedostatek manažerských zkušeností a marketingových dovedností, nebýt absence těchto atributů určitě by asi postupoval obezřetněji. To, že se úpadce nepokusil ani o vyrovnání resp. nucené vyrovnání nasvědčuje podle mého známého tomu, že ani v budoucnu by nebyl schopen uhradit poměrnou část svých závazků ve vyrovnání, což je zcela v kontextu s jeho další budoucností jako výrobce výběhového produktu, pro nějž již brzy nebude na trhu uplatnění. Ostatně podpora Osinku by byla v rozporu se směrnicemi ES. Sečteno, podtrženo, šlo by tedy vyloženě o neúčelné vynaložení peněz daňových poplatníků.

Četl jsem ten dopis mnohokrát a přemýšlel jsem o tom, co v něm stojí. Upřímně řečeno, viděl jsem obrovský zmatek. Vůbec ne v tom, co mi napsal. To bylo jasné a zřejmé stanovisko, které akcentovalo procesní stránku konkursního řízení, jako určitého právního instrumentu k řešení úpadkové situace právnické osoby. Bylo to jasné odmítnutí tohoto řízení jako instrumentu poslední naděje na spásu. Naděje a spása stojí mimo legislativu. Ten zmatek jsem viděl v tom, že tento pohled nesdílí zdaleka všichni. A různé názory na roli konkursního řízení v řešení úpadku se samozřejmě v takovém případě, jako je tento konkurs, musejí střetnout. Naděje a spása prostě nestojí mimo život. Tesla Rožnov totiž není jenom právnická osoba. Je to podstatný kus toho, co někteří nazývají sociálním kapitálem. Na Valašsku dokonce jedním z nejpodstatnějších. Je to i kus historie, tradice, symbol změny. Změny k lepšímu. Je tedy jenom přirozené, že se lidé brání tomu, aby se z Tesly stal symbol zmaru. Nevím, do jaké míry je dotčený SKP odborník, nevím do jaké míry ho ovládají vlastní rozum a city nebo cizí zájmy. Vím jenom to, že bych se v případě jako je TCT asi také nedal svázat rámcem konkursního zákona. Pokusil bych se o cokoli, co bych považoval za správné. Vzhledem k aktuální situaci v kraji bych se snad začal učit korejsky. Pokud chceme dělat to, co je správné, nemůžeme hledat v sebelepším zákoně a nalézt tam pro naše konání jakési ospravedlnění nebo alibi. Konat správně je otázkou osobní odpovědnosti a také rizika. Může to dopadnout tak, že ze správce se stane viník, ten, co za to může. Protože dávat naději a nenaplnit ji je podle mínění lidí daleko horší než žádnou nedávat nebo ji dokonce rovnou brát. Rázem jsou zapomenuti všichni, kdož právnickou osobu do úpadku přivedli a na ráně je ten poslední, SKP, jako ten, který ji definitivně pohřbil, dorazil ji, rozkradl atp., atp. Navíc SKP, který chce něco zachraňovat, neustále jitrí svědomí těch, kteří to něco skutečně již dávno zachránit mohli a děsí ty, kteří chtějí z mrtvolky ještě pořádný vývar. Je to prostě něco tak nepatřičného jako v průběhu dědického řízení resuscitovat bohatého strýčka. A tak se může snadno stát, že SKP

entuziasta, který opustí trochu těsné sako konkursního zákona, se z ničeho nic ocitne v daleko pevnější svěřací kazajce zákona trestního. A někdy nakonec i v kleci.

Zkrátka a dobře, na život je každý zákon trochu krátký. Je tu ještě mnohé navíc. Je tu tradice, morálka, cit. Je tu vášeň, bohatství a moc. Je tu moudrost a odvaha. Všechna ta slova a jejich obsah dělají život životem a člověka člověkem. Nicméně, občas se vyplatí nechat je mimo instituci správce konkursní podstaty. Jenom to nejde vždycky a všude.

Evropa a úpadek IV/08

8.4.2006

Když v sobotní podvečer usedám ke klávesnici, tak voda v Čechách opadá a v Praze se demontují protipovodňové bariery. V Německu naopak Labe trhá rekordy z konce 19. století. Toto číslo dostanete do rukou až po Velikonocích. Do voleb nám zbývá 6 týdnů. Zkrátka a dobře, je o čem psát. Rád bych se vyhnul nějakému příliš aktuálnímu tématu a tak zůstaneme pro začátek u těch povodní. Zaskočily nás i naše vyvolené tak jako vždycky všechno. Velká voda na jaře, kdo to mohl po té extrémní zimě čekat...?!? Bylo to stejně překvapivé jako sníh v zimě. Bylo by to pro zasmání, kdyby nešlo o lidské osudy a často i životy.

Vzpomínám si na období před čtyřmi lety, kdy se nehovořilo o ničem jiném, než jak se musíme připravit. Projektů byla celá řada a většina z nich byla velmi moudrá a směřovala k tomu, aby se zvýšila schopnost krajiny zadržovat vodu. Takové nemastné projekty to byly. Nějaké výsadby, péče o porost, odvodnění ploch, čištění potoků a rybníků. Přestat orat po spádnici, louky sekat... Prostě žádný vejvar bokem z toho nekoukal a také to tak dopadlo. Neudělalo se prakticky nic. Jak by také mohlo, když nám naši vedoucí představitelé sdělovali, že starostové a samosprávy nemají vodohospodářům do jejich práce co mluvit, protože to nejsou odborníci, což vodohospodáři naopak prý jsou. Pro normálního člověka není žádné tajemství, že těžiště prevence proti povodním leží na územích, kde není žádná voda vidět. Takový normální člověk si pamatuje z vlastivědy obrázek koloběhu vody v přírodě a uvědomuje si, že i ty největší řeky a viditelná voda mimo oceány tvoří jen malý zlomek vodní masy, která se pohybuje v podobě přebytku mezi místy kde probíhá klíčová výměna země vzduch a moře vzduch a naopak. Vody na planetě ani nepřibývá ani neubývá jen tak trochu mění své skupenství a místo této změny. A to je všechno. Zadržovat ji, když teče a myslet si, že tudy vede cesta, je nesmírně naivní. Trochu to pomůže, ale musí to být jen třešnička na dortu celé řady opatření, které umožní krajíně zvyšovat její schopnost jímat vodu.

Pocházím z Desné v Jizerských horách a můj tatínek tam byl dlouhá léta kronikářem. Letos uplyne 90 let od protřžení přehrady na Bílé Desné a tatínek se spolupodílí na zajímavé publikaci k tomuto výročí. Knihu k 80. výročí napsal sám, ale o deset později už táta řekl, že jeden neumí všechno, a píše ji autorský kolektiv. Pomáhám tatínkovi a tak mám také možnost leccos slyšet a číst. Když kolem začala stoupat voda, tak jsem si připomněl pár pasáží z této knihy, které jsou věnovány povodním, které předcházely nejen stavbě přehrad v Jizerských horách, ale i řadě dalších opatření.

V průběhu druhé poloviny 19. století bylo zaznamenáno celkem 7 větších povodní a to v letech 1850, 1858, 1860, 1875, 1888, 1890 a 1897. Ta poslední byla dle pamětníků nejničivější.

Škody způsobené povodní v roce 1897 činily v povodí obou Desných, tedy Černé a Bílé, a Kamenice jen v tanvaldském soudním okrese podle úředního sdělení vyšším instancím 1,1 miliónu zlatých korun a na jabloneckém soudním okrese 460 tisíc zlatých korun a na semilském okrese 600 tisíc korun. Celkem činily škody způsobené jmenovanými řekami 2,160 miliónu zlatých korun. Mnohem větší škody v tomto roce způsobila rozvodněná Jizera. Jen na majetku firmy Josef Riedel v Kořenově se škody odhadovaly na 1,380 miliónu. zlatých korun celkové škody v povodí řeky Jizery činily v roce

1897 2,9 mil. zlatých korun. A zlatá koruna, ta měla tenkrát takovou sílu, že by z ní Euro přešel jenom úplný magor.

Tyto obrovské škody vzniklé při povodni vyburcovaly nejvyšší zemské činitele, kteří se v čele se zemským místodržitelem přijeli osobně na místě přesvědčit o skutečném rozsahu škod způsobených dosud neregulovatelnými řekami. Místodržitele Franze hraběte Coudenhove doprovázeli kromě pražských úředníků rovněž okresní hejtman z Jablonce a Tanvaldu, starostové a podnikatelé z postižených měst obcí.

Velkoprůmyslník Wilhelm Riedel upozornil místodržitele na nebezpečí spočívající v nedostatečné péči o lesy položené ve vyšších polohách, patřících Rohanům, Clam-Gallasům a Des Foursům. Místodržící přislíbil prošetření toho upozornění a přijetí účinných opatření, která by zabránila vzniku opakovaných povodní. Místodržitel ustanovil komisi vedenou tajným státním radou Phillipem, ta se dostavila 30. srpna 1897 s úkolem prošetřit možné příčiny vzniku povodní. Komise po krátkém pobytu odcestovala, aniž by sdělila nějaké závěry. Na základě intervencí na ministerstvu zemědělství byla zřízena další komise, která po prošetření příčin povodní vydala v září 1902 výnos, ze kterého vyplývala majitelům lesů, uživatelům vodních děl a obcím povinnost předcházet škodám z povodní. Hlavní příčiny podle komise spočívají v nadměrné akumulaci vody v lesní půdě, nedostatečné péči o vodohospodářské poměry, stavební a podnikatelské činnosti v povodí toků.

Tato komise navrhla výbor složený z podnikatelů, ze kterého později pocházeli zakladatelé budoucích vodních družstev. Tato družstva měla za cíl realizaci řešení a později přijetí dalších opatření, která vyústila ve stavbu jizerskohorských přehrad.

Vzpomněl jsem si na všechna opatření která přijala ministerská komise před sto lety. Bylo to kromě omezení výstavby v záplavových oblastech, především opatření ke zvýšení schopnosti krajiny zadržovat vodu. Hlavně šlo o lesy a jejich strukturu. Už tenkrát se vědělo, že obnova vykáceného jizerského lesa monokulturami není to pravé ořečové. Rovněž úbytek velkých smrků prý škodí. Říká se, že velký smrk udrží v jehličí až tři kubíky vody. Ale když foukne a on je sám, tak voda spadne a ještě ho to vyvrátí. Těch opatření bylo skutečně hodně a teprve na konci se jako pojistka a zároveň pro potřeby rozvoje průmyslu a později i zásobování pitnou vodou začaly budovat přehrady. Ale i ty přehrady byly vlastně proto, aby možné ulevit té obrovsky efektivní houbě, kterou představují lesy a jejich půdní podloží, speciálně v Jizerských horách, a nedopustit její dlouhodobé nasycení.

My jsme schopni namísto tisíce drobných náprav minulých chyb argumentovat tím, že nemůžeme nic dělat, protože se lidé nechtějí nechat zatopit kvůli nějaké přehradě. A házíme to na zelené. Každý soudný člověk, který byl tuhle zimu v přírodě, musel vědět, co na jaře přijde. A po březnových mrazech prostě skokové oteplení přijít prostě muselo. Znovu připomínám řadu drobných místních projektů, které se objevily po roce 1997 a hlavně 2002 a tehdejších hrozných povodních. A přes jasnou hrozbu se neudělalo prakticky nic. Opravily se domy a jak říká básník... život se vrátil do starých kolejí..., jenže ty už jsou zase pod vodou.

Ale o tohle nejde. Jde o to, že jsme všichni věděli, co nám hrozí a neudělali jsme nic. Můžeme to házet jeden na druhého, metat bláto nahoru a dolů, ale pravda je jedná. Neudělali jsme nic pro naši budoucnost, protože bychom se dneska museli všichni trochu uskrovnit. Prostě být tak trochu skrovnější, střídmější, nenáročnější na svůj standard a růst, možná zdrženlivější, nevím. Znamená to jediné. Utáhnout si opasky a něco pro sebe a všechny ostatní udělat. Je to nepopulární a my nemůžeme vinit naše politiky, že jim do toho nechce. Jde jim o hlasy. O naše hlasy a my o žádném utahování slyšet nechceme. Bohužel, je to cesta do pekel a ke všeobecnému úpadku. Nepřítelem naší civilizace a její svobody a demokracie není ani tak komunismus, islám, terorismus, Lukašenko nebo Al-Kajda s ptačí chřipkou, ale naše vlastní, promiňte mi ten výraz, nenažranost. Ta povede zákonitě k vyčerpání všeho a všech a k následné neschopnosti čelit těm skromnějším, kteří se mezi tím stali stejně dovední, jako jsme my sami. A bez pár super technologií, které jsou ještě stále duševním vlastnictvím Západu se ten nový svět klidně pár let obejde a pak na to přijde sám a jinak nebo mu to prostě někdo za kus žvance vykecá. Zkrátka a dobře dá se říci, že po sto padesáti letech od časů, kdy Evropou bloudilo strašidlo komunismu, se nyní začíná zjevovat příznak úpadku. Na rozdíl od komunismu je bohužel zcela reálný. Má klíčový, jasný a zřetelný znak a ten se jmenuje neochota a neschopnost odložit individuální spotřebu ve veřejném zájmu.

Musíme si přiznat, že kolem nás hrdých Zápaďanů stoupá rychle i jiná než vodní hladina. Je to úroveň kvalifikovanosti pracovní síly. Přestáváme být něčím výlučným, něčím, čím jsme byli po bezmála 500 let. Už není na této planetě moc lidí, které bychom okouzlili zmetkovými korálky a zrcátky nebo vyděsili výstřelem. To, co umíme my, už umí stamiliony lidí. A rozhodně nejsou ekonomicky využitelní a nedají se zotročit. Kolem nás dramaticky roste počet lidí, kteří dokáží to, co my, za zlomek našich nároků. A tak se sám systém postavený na zbožštěném zisku, který jsme vytvořili, začíná obracet proti svým tvůrcům. Přestáváme být schopni si uvědomovat, co se kolem nás děje. Zatímco doma pořád už tisíce let vězíme v paradigmatu naturálních vztahů, pak venku mimo náš domácí svět se pořád ještě rozhlížíme očima paradigmatu materiálně tržního. Okolní svět se ale stále více podřizuje paradigmatu informačně právnímu a s nebývalou rychlostí odsunuje materiálně tržní svět do říše tradic. Jevy kolem nás jako by ztrácely své hmotné tělo a stávají se informací, která může být ve vteřině někde na druhém konci světa a hlavně na tisíci, milionech míst najednou a je všude stejně velká jako byla na počátku v době svého vzniku.

Prostě začíná nám téct do bot. Můžeme s tím stále ještě udělat velmi, velmi mnoho. Nedá se ale čekat, že si poradíme s touto celosvětovou potopou, která tak dramaticky zmenšuje náš civilizační ostrov, když si neumíme poradit s pár sty milionů kubíků vody, která nám, tak nějak už víceméně pravidelně sem tam přebývá...

Evropa a úpadek IV/09.

22.4.2006

Minule to bylo tak trochu o povodních, ale hlavně o evidentních a jasných rizicích a hrozbách, proti kterým jsme neudělali v zásadě vůbec nic. Byl na to čas, byly k tomu kapacity a byly by se na to našly i peníze. Jenom zájem jaksi scházel. Došlo opět k ohromným škodám. Kdyby se to stalo kdekoliv, v čemkoliv menším než ve státě, tak by okamžitě nastoupila mašinerie orgánů činných v trestním řízení a začalo by se hledat v oblasti porušování povinností při správě cizího majetku, porušování závazných pravidel hospodářského styku, zneužívání informací tamtéž, zanedbání a bůhví jak všelijak se ty nejznámější gumové pasáže našeho trestního práva jmenují.

Vzpomeňme jenom na to, jak se začalo zuřivě vyšetřovat při minulých povodních, kdo že z vedení hlavního města pustil vodu do pražského metra, než se přišlo k tomu, že by se při procesu mohlo přijít na to, kdo pustil vodu do Prahy a kdo svými idiotskými ideologicky motivovanými opatřeními udělal z metra jeden velký cedník. A najednou bylo ticho. Po čtyřech letech se po další ještě daleko předvídatelnější ohromné škodě vyhlásí, že by se na řešení protipovodňových opatření mohlo vykoupsnout z evropských peněz až 50 miliard a to už je taková vidina vývaru bokem, že se asi ne jeden zadek na veřejné židli snad konečně zvedne. Nejdříve sice začnou potentáti vyhrožovat všem, kterým dříve za tučný bakšiš povolili stavět v záplavových zónách, že je odtamtud vypráskají málem bez náhrady jako nepřátele státu, ale pak jim dojde absurdita jejich vyhrůžek ala „nemyslete si, že za vás budu dělat svoji vlastní práci“ a veřejní činitelé se začínají vesele ohlížet po evropských hroznech. Pokud budou viset vysoko, budou nejen kyselé, ale úsměv zkysne nám všem, kteří budeme mít opět vysoko vodu nebo budeme bydlet na pahorcích ve stanovách městečkách. Prostě bude to takový celoroční víceletý pionýrský tábor s ústřední hrou na téma „Kdo za to může...?!“ Nepochybně správná odpověď, že my sami, protože jsme si opět zvolili nenažrané chrapouny, kterým víc záleží na vlastním klidu a plné kapse než na cizím neštěstí, nebude v tomto stanovém městečku příliš populární.

Ale dosti nadsázek a nejapného žertování, neboť budoucnost je přece zalita jasným sluncem, ať již hodím do volební urny cokoliv... tedy myslím jakýkoliv volební lístek, abych nebyl obviněn z toho, že navozuji atmosféru, že do urny lze hodit opravdu cokoliv. Četba volebních slibů, to je vize ráje na zemi. Přiznám se, že jsem vždy měl a mám moc rád pana Miroslava Singera a velice si ho vážím. Ovšem po jeho výroku, že největší hrozbou pro tuto zemi nejsou nesplněné volební sliby, ale naopak ty splněné, musím říci, že ho přímo zbožňuji. A to bez ironie, urážky nebo dokonce pokusu o registraci, vážený pane viceguvernére. Na tak malé ploše tolik pravdy a inspirace, to je koncentrace blížící se hustotě černé díry. Fakt hustý, jak by řekla dnešní mladá generace.

Píšu o tom proto, že sdělovací prostředky jsou plné informací o tom, jak jsou nejrůznějšími způsoby stíhány činy v hospodářské sféře, které se i s velkým časovým odstupem zdají někomu nepohodlné nebo vedly podle jeho názoru k současným problémům. A hned je tu trestní oznámení opentlené patřičnou publicitou. Zejména ve zpětném pohledu se zdá být kauzalita kroků vedoucích od minulého kriminalizovaného kroku k aktuálnímu problému zcela zjevná a není tedy vlastně co řešit. Nikdo se nezabývá tím, že podobně osudný může být jakýkoliv předcházející krok v této nebo úplně jiné kauzální linii. Nikdo nezkoumá, ani jaké informace byly obecně dostupné při takovém rozhodnutí v době, kdy bylo učiněno, a už vůbec nikdo nezkoumá, jaké informace tenkrát mohl mít nebo měl ten,

kdo rozhodoval. Navíc podání trestního oznámení a vyvolání aktivity orgánů činných v trestním řízení je vydáváno za vyřešení problému.

Někdy je to doslova absurdní, jako třeba v případě evropských odpadků v evropské Libčevsi, které jsou opět bůhví proč vydávány za německo teutonský odpad na národu českého roli dědičné. Odpad nikdo neodvezl, naopak ho někdo zapálil a vychytrale ho nikdo nehasil, protože hašení by mohlo podle odpovědných papalášů být ještě nebezpečnější než hoření. A to je perla svou brilancí a vypovídací brizancí nikoliv nepodobná bonmotu pana Singera. Policie obvinila za nadšeného pokřiku médií šest lidí a kupodivu požár kvůli tomu neuhasl, kouř smrdí dál a popel zůstává na svých místech. Tedy nestalo se k odstranění problému vůbec nic, ale má se vytvořit zdání, že jeden Němec ve vazbě je dost dobré řešení a co že by ještě lidi chtěli. Přitom by stačilo si uvědomit, že mít doma pořádek je vždy spíše důsledkem toho, že se doma uklízí než přezkoumávání toho, kdo doma dělá nepořádek. Dokonce odhalení viníka a jeho potrestání pořádek nenastolí, pokud ovšem trestem není úklid. Omlouvám se za tuto prostou exkurzi do mých domácích poměrů a prosím všechny, u kterých je to jinak, aby mně pomohli prohlédnout.

Nemohu se ubránit jedné poznámce. V souvislosti s aférou Karla Srby byla obviněna firma CERTOS, která se zabývala výběrovými řízeními a představovala v tomto oboru naprostou špičku. Byla s velkou pompou máchána ve špinavé vodě spolu s údajným organizátorem vraždy novinářky a ještě před několika týdny se celostátní televizní stanice ostentativně ptala veřejnosti, jak může věřit někdo agentuře, kde pracuje bývalá pracovnice CERTOSU. Prostě co je s CERTOSEM, to je s ČERTEM. O tom, že byl CERTOS v březnu zbaven soudem všech obvinění a podezření ani muk...Doporučuji věnovat výsledku tohoto procesu více pozornosti, protože má řadu zajímavých konsekvencí. Ale pomůže to majitelům a manažerům CERTOSU?! Vůbec ne. Firma je zničena, know-how v nenávratnu, trh někde úplně jinde. Několik lidských osudů tak trochu na šrot. A důsledky křivého obvinění neponese nikdo. Všichni přece jednali s nejlepšími úmysly v zájmu spravedlnosti.

Ostatně podobným způsobem řešíme i problém zvaný IPB. Vy jste vyhráli arbitráž, my vám obviníme manažery...Lepší je falešný protiútok než přiznání chyby. Teď se pokusíme řešit podobným způsobem problém Pendolino a nezůstane jen u toho. Trestní oznámení se začnou brzo vznášet i nad Lesy České republiky podobně jako ptactvo nad českými luhy a háji. A na spadnutí je podobná veselice i u tendru na elektronické mýtné. Zdá se, že každý, kdo učiní zásadnější hospodářské rozhodnutí bude dříve nebo později odstíhán. To samozřejmě naprosto rozkládá prvek osobní odpovědnosti v rozhodování každého soudného manažera a vede k vytváření takových rozhodovacích struktur a strategií, které prakticky znemožňují odpovědného člověka nalézt. A podle toho pak vypadají i ona rozhodnutí. Rozhodnutí, u kterých není možné postihnout nejen jejich autora, ale často ani jejich reálný obsah musí vest toho nebo to, o čem je rozhodováno naprosto spolehlivě do pekel. Ve svém důsledku totiž znamenají nulovou jistotu v hospodářství a to je přes zuřivý a poněkud dementní odpor tržních komsomolců postavené přece jenom tak trochu na plánování. A jaká může být kvalita plánování, když existuje nízká jistota o podobě současného stavu, protože, ten může za 5 let být označen za úplně jiný než se jeví aktuálně dnes, kdy je třeba přijmout strategické rozhodnutí, jehož důsledky přesahují právě oněch 5 let. Nevím, jak se tyto postupy srovnávají s tím že retroaktivita práva není možná. Věřím, že to v právní teorii pořád platí, ale v právní praxi už jen těžko a hospodářská realita je výletů proti proudu času doslova plná. Einstein by opravdu valil oči.

U nás se stalo již přímo pravidlem, že s novým vedením čehokoliv přichází i nová trestní oznámení na vedení minulé a to nejen ta přímo předcházející. Panuje přitom vždycky taková slavnostní atmosféra, jako že už konečně zavládne právo a pořádek. Já se vrátím a se mnou přijde zákon, říkají naopak ti, co odcházejí a nejdnou se i vrátí...

Mezi minulostí a přítomností hospodářského subjektu, mezi kterými poletují jako „mušky jenom zlaté“ trestní oznámení a orgány činné v trestním řízení, často stojí jako velice nešťastný kompars správci konkursních podstat a dokonce i soudci konkursních soudů. Ovšem jen do té doby, než si obě strany, které spolu válčí přes trestní zákoník, uvědomí, že cesta vede přes onu zlatou střední a vrhnou se společně na správce a když to jen trochu jde tak i na soudce. Na soudce je to o to lepší, že za tím je cítit vinu státu a ta se dobře mediálně prodává a před evropskými soudy ještě lépe odsuzuje. Nechci unavovat, ale je ve světle těchto poznámek jasné, proč u nás pořád roste hospodářská kriminalita, co do objemu majetku tak co do četnosti, jak říkají policisté „nápadu“. V temných časech socialismu se říkávalo, že komunismus nastane až všichni všechno rozkrademe a potom si to budeme půjčovat. Mám takový neblahý pocit, že dnes si mnozí myslí, že opravdový ráj kapitalismu nastane až budou všichni vedoucí v base a ti ostatní už se nějak mezi sebou dohodnou. To má ovšem k leninské vizi komunismu opravdu jenom krůček. Možná, že to ještě blíže než ke kapitalistickému ráji má ke skutečnému biblickému ráji, kde ovšem zůstává šéfem nekriminalizovatelný a nikomu neodpovědný Bůh. Snad je odpovědný jen sám sobě, ale kdo ví. Možná, že ta kriminalizace všeho a všech je motivována právě pocitem vlastní nedotknutelnosti těch, kteří tak usilovně kriminalizují. Nicméně jak říká klasik na každého jednou dojde...

S reálněsocialistickým žertíkem však tahle vize evokuje společnou otázku, a to, kdo to všechno bude sakra živit...?! Možná ti v base...

Evropa a úpadek IV/10

7.5.2006

V tomto pokračování se ještě tak trochu vrátíme k tomu minulému, které bylo věnováno kriminalizaci všeho možného a všech možných a neustálého kladení legendární otázky: „kdo za to může...?!“

Nechtěl jsem se v tom dále pitvat, ale odpověď jsem našel na místě zcela nečekaném. V jednom z nejstarších dochovaných literárních děl naší civilizace a to Eposu o Gilgamešovi. Jen pro pořádek připomenu, že mocný člověk Enkidu se utkává v úvodu tohoto eposu s dvoutřetinovým bohem Gilgamešem, krutým králem Uruku, a zápasí spolu den a noc a potom se sbratří. Po aktu smíření padne na Enkidua něco, co bychom mohli moderně nazvat chandra aneb blbá nálada. A tu se objevuje všelék, když Gilgameš naprosto nečekaně praví, že za vším špatným tedy i za blbou náladou nového lidského pobratima Enkidua stojí Chumbaba a je ho v rámci všeobecné terapie a generálního návratu šťastného úsměvu třeba společně zabít... Je to blesk z čistého nebe, iracionalita, která naprosto mění běh celého eposu. Jako první další krok je konstatováno, že se navíc Chumbaba obklopil velkým cedrovým lesem a i ten je třeba již naprosto v souladu s novou logikou, že za všechno špatné může Chumbaba, porazit, vykloučit a snad i vypálit.

Nevím, jestli se jedná o první doložené spojení lidské iracionality spojené s ničením životního prostředí, ale když se podíváme na stav lesů kolem středozemního moře tak to muselo fungovat opravdu dobře. Nemluvě o cedrech v dnešním Libanonu, kde podle eposu Chumbaba žil a odtud mohl za vše špatné v tehdejší městském státě Uruku, tedy v dnešním Iráku. Řekl bych v souladu s logikou dnešní doby, že z té cedrové holoseče mohl být perfektní loďařský nebo nábytkářský byznys, ale možná, že to byla opravdu jen čistá iracionalita. Něco, jako když se v Sovětském Svazu za gorbačovského nového myšlení začaly v rámci boje s alkoholismem klučit vinohrady.

Neříkám to s žádným velkým despektem, protože je mi známo, že získávání a mocenského politického vlivu je v celé historii naší civilizace spojeno s iracionalitou. Česky řečeno: čím větší blbost, jinak řečeno, čím méně ověřitelná teorie, tím větší politický vliv. Chce to jenom správný tým vyznavačů a hlasatelů té nové iracionality pokud možno v jednotném dresu a jde se na to. Je úplně jedno, jestli se jedná o to, že slunce je vejce velkého ptáka, kterého zná jen ta parta, co chodí v jeho peří a tudíž je něco lepšího než zbytek lidstva a má tedy od ptáka přirozený pouvoir ty ostatní řídit, nebo jestli jde o to, že dlouholebí blondatí árijci v hnědých košilích mají stejný pouvoir nad těmi ostatními. Je zvláštní, že pokud se za to ta parta vezme opravdu účinně, pak se mezi jejich vyznavači začínají objevovat projevy skupinové hysterie. To například jeptišky začínají kolektivně mňoukat, provádět kopulační pohyby, ale i štěkat a nadávat. Nejde o nic katolického nebo křesťanského. V roce 1987 se něco podobného stalo v jedné malajsijské trochu přísné dívčí islámské škole a řešil to až ministerský předseda. Podobné projevy známe z průmyslového prostředí a dokonce z hodin krasopisu v Saské Kamenici, poté Karl-Marx Stadt a nakonec Chemnitz. Stalo se l.p. 1906.

Píšu o tom proto, abychom si uvědomili, že bez Chumbabů všeho druhu by se naše civilizace rozvíjela úplně jinak. Potřeba Chumbaby je jednou z příčin toho, proč se nedaří ve větší míře odstraňovat konflikty a reálně zvyšovat skutečně celkový blahobyt a učinit tak lidstvo snad o malý chloupeček šťastnější. Nikoliv skrz bohatství, ale skrz odstranění stresu a frustrace z hrozcích válek, nemocí,

nedostatku energetických zdrojů a zničeného prostředí. Prostě s Chumbabou to jde těm nahoře s námi dole o hodně lépe a nikoliv neoprávněně konstatoval Jonnathan Swift, že politická strana je šílenstvím mnoha pro blaho několika. Konec konců jeho obraz nesmiřitelné války trpaslíků, kvůli sporu, na kterém konci se mají rozbít vejce na hniličko, je nádhernou demonstrací všeho výše uvedeného.

Nemohu se ubránit dojmu deja vu, když poslouchám chvalozpěvy na nový konkursní zákon. Je příznačné a přirozené, že se začínají objevovat i otázky směřující k tomu, zda bude v rámci nové úpravy možné eliminovat Chumbabu Berku a kolektiv, jejichž proces již byl ohlášen do historického Tábora. Obávám se, že je to jen velká iluze. Konkursní zákon, tak, jak je nastaven, je výrazně „prověřitelský“ a mezi nimi fandí snad až příliš těm větším. Je tedy jen přirozené, že se na ty menší zase nedostane. Co je pozitivní, je zřejmé posílení důvěry těch, kterým se říká investoři. Bohatí nás pohladí a budeme nepochybně pochváleni i v Bruselu. Možná i Světová banka nás poklepe na rameno před rozvinutou zástavou. Jen není jasné čím zástavou na co. Na druhou stranu jsme dnes svědky toho, co dokážeme podepsat investorům pro to, abychom získali do Nošovic automobilku. To není smlouva mezi rovnými partnery, to je ukázka korporokracie v čisté formě. A nic na tom nemění ani to, že se nám říkájí, jaká je to vyvážená smlouva, že ta na tu kolínskou TPCA nebo TPCA byla a je daleko horší.

Zdá se, že tenhle zákon je až příliš „přírodní“. Kodifikuje totiž darwinovské „větší bere“ a dovádí to ke klasickému „vítěz bere vše“. Zdá se, že spojit se s velkým investorem bude pro standardní podnik a podnikatele možným polibkem smrti. Při příslovečné loajalitě dnešního managementu zůstane nakonec podnikatel tím černým vzadu. Mobilita investic a managementu totiž mnohonásobně převažují schopnost podnikatelů na ně reagovat. Nový zákon dále sníží již tak nízká rizika investorů a managementů. Potlačena bude rovněž role soudů a konkursních správců. Na druhé straně možnosti revitalizací usnadní vzestup podniků pod novým vlastníkem. A tak se mi rýsuje linka: přirozená nebo za provizi vytvořená potřeba investic - šikovná úvěrová smlouva - prefabrikace jejího porušení – konkurs - věřitelská revitalizace a nakonec prodej funkčního zainvestovaného podniku za cenu investice plus všech podnikových aktiv plus slušného zisku. A nikdo nemůže říci ani popel. Zatímco dnes je Chumbaba soudce a správce, kteří brání věřitelům v dosažení jejich práv a peněz a sem tam sami něco urvou nebo dají urvat jiným, pak podle nového zákona je Chumbabou podnikatel, který nepochopil, co všechno by se dalo dělat s jeho podnikem, kdyby mu nepatřil. A až mu nebude patřit, tak mu můžeme nabídnout instituci osobního bankrotu, aby nemusel dopadnout jako Budenbrookovi. Jsme přece v 21. století.

Pokud si někdo myslí, že jde o nějakou fantazii, rád uvedu příklady toho, kdy bankrotu již nyní předchází nebo předcházel nejprve handl o věřitelské pozice. Nicméně si myslím, že Konkursní noviny nechte nikdo, kdo by takové příklady neznal sám. Nechtě si představí tento model v rámci nové úpravy a musí na něj přímo dýchnout duch efektivity. Udělat někoho bankrot přes půjčku nebo investici bude opravdu hračka. A tak se mi zdá, že tento zákon má stejnou bolístku jako ten předtím. Totiž, že z něj není patrné, že jde o nástroj ochrany a snad i záchrany podnikatele před věřiteli a že by neměl provokovat k vytváření schémat, které jeho aplikaci umožňují účelově využít. Přiznám se, že nevím, jak takový zákon napsat, aby chránil ty, které má chránit, před sebou samým. Samozřejmě, tam, kde existuje určitý stupeň podnikatelské kultury, jak o ní například hovořil v loňském dvacátém pokračování třeba Ladislav Horňan, tam je takové účelové využívání značně omezeno vědomím, že je

to možná zákonné, ale rozhodně to není správné. A rozhodování na úrovni, co je správné, má mít v každé normální společnosti přednost před rozhodováním na úrovni, co je zákonné.

Ale rozhodně nelze vinit konkrétní zákon z toho, že tomu tak není. Ne nadarmo se říká, že právní stát není otázkou kvality jednotlivých zákonů, ale otázkou úrovně právního vědomí. Jenom to jásání nad novým zákonem mi připomíná jásoť některých členů KSČ nad změnou na postu generálního tajemníka po odchodu Gustáva Husáka. Ano, to bylo opravdu něco nového, co tu ještě nebylo... Nicméně, cesta k nové, opravdu nové kvalitě se definitivně otevřela.

Evropa a úpadek IV/11

20.5.2006

Tento příspěvek vzniká v den, kdy uplynulo 500 let od smrti Kryštofa Kolumba nebo jak říkají znalci Cristóbal Colón. Protože říkat Kryštof Kolumbus, to je přece takové příliš české neevropské a prostě s Kryštofem Kolumbem nejste in. Naštěstí ale Kryštof Kolumbus není žádná mediální hvězda, takže se u něj doslovná citace jména v cizím jazyce tolik nenosí a navíc naprostá většina těch, kteří si takto hrají na svěťáky, nemá o Kryštofu Kolumbovi ani páru. K tomu ještě existuje i jméno italské, které zní Cristoforo Colombo, zřejmě proto, že se má všeobecně za to, že se narodil v rodině tkalce a hospodského Domenica Colomba v italském přístavním městě Janově. Snad někdy v roce 1451... Nicméně Kolumbus po sobě nezanechal ani řádku v italštině. Psal dobrou španělštinou a mizernou latinou. Kryštofa Kolumba si nárokují i jiné národy, třeba Katalánci a Portugalci, ale i Francouzi, Řekové, Korsičané nebo Židé. Kolumbus sám odpovídal na přímou otázku na svůj původ slovy „Vine de nada“ - „Pocházím odnikud“. Naše doba, která je náchylná divokým teoriím, přiměla nakonec španělskou vládu k otevření Kolumbova hrobu v Seville a získání vzorku DNA, který by měl dát na úrovni dnešního poznání definitivní odpověď na otázku původu objevitele Ameriky.

Kryštof Kolumbus jako objevitel Ameriky to také nemá lehké. Přesto, že je nepochybné, že objevil Ameriku pro tehdejší západní křesťanský svět, rojí se stále nové teorie o tom, kdo dojel do Ameriky před Kolumbem a jak ho tedy smést z piedestalu dějin. Rád bych na tomto místě poznamenal, že to, co dnes tak rádi vydáváme za světová prvenství, nemá ani v dnešní globalizované době ani u dnešních skutků příliš velký význam. Slovo objev má význam přece jenom ve vztahu k nějaké skupině, pro kterou objevem je. Je samozřejmě problémem, jak velká ta skupina je, jak nás o tom učí Cimrman ve své tezi o světovém úspěchu na Litoměřicku. Slovo objev je otázkou vztahu a nikoliv stavu. A nejrůznějším ratingům mohou být podrobovány pouze stavy a nikoliv vztahy. Prostá otázka, zda pád stromu v pustém lese vyvolá zvuk, má jasnou odpověď ne. Zvuk je něco, co vzniká v uchu. A proto zvuk vzniká pouze tam, kde je i ucho nebo chcete-li sluch. Vlnění vzduchu o určité vlnové délce tam je, stejně jako vlnění světla o určité vlnové délce. Ale musí tam být lidské oko a nos, aby mohlo být konstatováno, že ten les je zelený a krásně voní nebo psí oko a čumák, aby si pes vyhodnotil tu zapáchající šedou a nepřiliš ostrou masu před sebou. A tak, i když se dnes zdá, že před Kolumbem už v Americe byl leckdo, pro křesťanskou evropskou civilizaci je objevitelem právě on.

Daleko zajímavější je otázka, jak se to Kolumbovi podařilo. Zde jsme v zajetí nejrůznějších mýtů a uměleckých licencí, které nám představují Kryštofa Kolumba jako právě toho, koho z něj dotyčný autor chtěl mít, aby tím podpořil nějaké své nebo někým jiným objednané vidění světa. Začal s tím v první polovině 19. století americký diplomat ve Španělsku jménem Washington Irving. Jeho životopis Kolumbův je doslova mýtotvorný a ukazuje ho jako muže nové doby, který se rval s nepochopením zpátečnických exponentů starých dobrých časů, kteří měli na sobě především katolický dres. A byly to sympatie královny Isabely Kastilské, které toto nepřejícnictví a bezmála konflikt středověku a novověku pomohly překonat a jak jinak postavily se s půvabnou ženskou intuicí na stranu pokroku a dobra.

Podle doložených listin je ten konflikt ale ještě daleko zajímavější než poněkud prakomiksové vidění páně Irvingovo. Dovolím si jen poznamenanat, že tenkrát neměli o existenci nějakého středověku nebo novověku lidé ani páru, katolictví bylo v té době jasnou a nespornou jedničkou a její ve Španělsku

doposud. Ten spor byl spíše odborný než ideologický. Spor byl o to, že Kolumbus neoplýval velkým vzděláním a jeho plány na doplutí do Indie západním směrem trpěly značnými logickými i aritmetickými chybami. Měl sice k dispozici relativně přesné arabské výpočty délky rovníku, ale pletl si arabské a italské míle o kilometrech ani nemluvě. Arabské výpočty byly podezřelé apriori a aritmetické chyby byly evidentní. Představte si, že bychom si dnes podali žádost na grant z evropských fondů na osídlování Měsíce, protože podle našich výpočtů stačí mít hodně dlouhý žebřík a základ výpočtů máme od Al-Kajdy. V rámci výpočtů si pak přehodíme anglické míle s mikrometry a jdeme si pro grant. Po zamítnutí našeho projektu můžeme spekulovat o všech zákulisních protivenstvích, ale nic to nemění na tom, že jsme se spletli a odborníci na to přišli. Zůstává nám pouze naše vize. A ta zůstala i Kolumbovi.

Isabela Kastilská prostě rozhodla, protože byla královnou a to je nade vše pochybnost i kritiku. Prostě slovo královny je zákon a basta. A Kolumbus skutečně objevil zemi. Sice úplně jinou zemi, než o které snil a do které měl podle svých výpočtů doplout, ale za to kupodivu zhruba ve stejné vzdálenosti, kterou jeho chybné výpočty určily. Tomu se říká klika. Narození na šťastné hvězdě. Navíc udělal v očích Jejího Veličenstva hlupáky z celé řady odborníků a rádců a co hůře, udělal z Jejího Veličenstva odborníci a to se neodpouští. Proto není divu, že po smrti královny to s Kolumbem vzalo rychle špatný konec i když popravdě řečeno, vedl si po svém nečekaném triumfu politicky, společensky i lidsky tak neobratně, že snad ani jinak dopadnout nemohl.

Na tomto místě je třeba zvolat třikrát sláva královně!!! Nicméně to asi bude jejím papežským požehnáním a stoprocentní imunitou, že se postavila proti mínění odborníků. To u nás jsou lidé s odpovědností neustále doháněni do úzkých posuzováním jejich rozhodování těmi, kteří nikdy žádnou odpovědnost nenesli a naštěstí ani neponesou, leč jsou prohlašováni odborníky nebo jimi dokonce i jsou. V tom je Kolumbův objev pro mne největším poselstvím dneška. To poselství spočívá v tom, že jasná vize ve spojení s pravomocí může přinést lepší rozhodnutí a tedy i výsledek než rozhodování podle rady odborníků a to dokonce i rady správné. Mandát vůdce, ať již je dán bohem, rodem nebo demokratickou volbou by neměl být zpochybňován z expertního hlediska apriori. Každý vůdce potřebuje i důvěru. A tu u expertů mít nikdy nebude a ani nemůže mít, protože expertů je moc. Jen u oboru tak prostého, nicméně společensky vysoce ovlivnitelného, jako je právo, se říká, že tři právníci mají sedm názorů. U složitějších oborů je to ještě daleko horší.

Kryštof Kolumbus byl současníkem velikých mužů té doby, doby počínající renesance, Leonarda da Vinci, Albrechta Dürerra, Rodriga de Borgia jako papeže Alexandra VI, Nicolý Machiavelliho a mladého Martina Luthera. Žil dobu vydání určovacího klíče Kladivo na čarodějnice, nástupu rodu Tudorců, jagellonské doby v Čechách a založení Thurzovsko-Fuggerovské společnosti na Slovensku. Mimochodem její stříbro plulo do Nového světa i na Kolumbových lodích. Z odstupem pěti století hledají historici datum, kdy se zrodil novověk. Někteří říkají, že to je rok 1453, kdy Turci dobyli Konstantinopol, jiní říkají že to bylo až 1640 s příchodem anglické revoluce a zbytek zůstává u objevení Ameriky v roce 1492. Hledat přelomová období v minulosti je oblíbeným sportem historiků a je třeba říci, že je to činnost, která nikomu nevdává, ničemu neškodí i když je pravidelně ideologicky, politicky a tedy mocensky zneužívána k dokazování nejrůznějších nároků kohokoliv na cokoliv. Je to tak trochu jako u nás v obchodních sporech s trestním prvkem. Hledání trestných činů a jejich viníků v minulosti podle současných kritérií a úrovně poznání umožňuje dříve nebo později vznést oprávněné nároky na

majetek a tak opět přispět z znejistění majetkových poměrů, které jsou základem jistot společnosti, která o sobě prohlašuje, že je materiálně tržní a demokratická.

O Leonardu da Vinci jsem se nezmínil náhodou. Když před pěti stoletími maloval svá díla, tak nemohl tušit, co se z nich dá za půl tisíciletí vykoumat a jaké poselství do nich skryl. Právě v době, kdy se trápil s Poslední večeří, vyhlásil na náměstí ve Florencii dominikánský mnich jménem Savonarola Ježíše Krista za krále. Tak jak to chodí, byl to pro někoho svatý muž, pro jiného fanatik víry a pro dalšího zaprodanec pekel a tak pro jistotu skončil podle praktické příručky Kladivo na čarodějnice a jí předcházející papežské bule Summis desiderantis na hranici. Nicméně to bylo hlavně proto, že vyhnal z Florencie Medicejské, uchopil se moci a vytvořil v ní teokratický stát demokratickou ústavou a přísnými mravnostními prvky a navíc chtěl z Florencie udělat nový Řím. Navíc ho chránil francouzský král Karel VIII. a jeho vojenská intervence. A to, jak jistě uznáte, muselo být pro papeže v Římě opravdu silná káva a příručka o upalování se opravdu začala hodit. Girolamo Savonarola vzplál 23. května 1498. Na druhou stranu, ona ta vláda mravnosti sebou nese vždycky nekonečnou řadu hranic nebo šibenic a v tomto případě tomu bylo stejně, takže možná v tomto pámbůh zaplat' za ni(za tu příručku)... V každém případě současník a soupeř Savonarolův Nicola Macchiavelli měl poněkud vytříbenější metody. Asi také ho proto po jeho politickém pádu neupálili na náměstí, ale jenom ho z Florencie vyhnali. Možná také proto, že se nikdy necpal tak dopředu a nebyl to tak okázalý kolaborant s cizí mocí.

Leonardo téhož roku 1498 domaloval v Miláně svou poslední večeři, ale jednak spěchal, jednak používal nějakou tvůrčí technologii malby temperou na zeď, takže se jeho dílko začalo brzy loupat a opadávat, takže je dnes opravdu těžké říci, co mistr vlastně na zeď namaloval, leč o to více o tom lze spekulovat. Je to podobné jako spory o Michelangelovy barvy v Sixtinské kapli. Po napsání desítek odborných prací, proč právě tak a ne jinak a co tím chtěl Michelangelo sdělit, vyšlo najevo, že strop Sixtinské kapele byl prostě tak trochu začouzený a že Michelangelo maloval barvami veskrze jásavými a dojem z restaurovaného stropu je naprosto odlišný. Pokud jde o mne, tak pocházím z rodiny, která vždy oplývala knihami o výtvarném umění, včetně detailů prací a tak pro mne vždy seděla vedle Krista při poslední večeři zobrazené na Poslední večeři po pravici žena, aniž by to v mé duši zanechalo jakoukoliv škodu. Nebylo to prostě pro mne tenkrát v rozporu s ničím, co jsem znal. Dokonce jsem na to zapomněl a až s výklady kolem knihy Dana Browna jsem si na to znovu vzpomněl a potvrdil jsem si svůj názor v klasické knize o souhrnném Leonardově díle z vydavatelství Taschen.

Co je zajímavé, je to, jak se někteří lidé rozhodli řešit problém s rozvracečskými myšlenkami a konstrukcemi Dana Browna. Samozřejmě, sáhli po příručce a už stavějí hranice. Pálit budou knihy. Což o to, knihy se pálí od doby vzniku knihtisku. Pálil je jezuité, katolíci, komunisté, fašisti, protestanti...prostě každý najde v té které skupině někoho, kdo pálil knihy, stejně jako v každé té skupině lze nalézt někoho, kdo knihy psal. Fanatismus je spojen s libovolnou ideologií stejně neoddelitelně jako její tvůrčí potenciál. Pálení knih o interpretaci Leonardova obrazu nemá nic společného ani s Leonardem ani katolickou církví ani s Danem Brownem. Je to projev fanatismu, který si zaslouží otázku: „Je vůbec nějaký novověk?“ A nebo někdy platí ono tiché: ...pánbůh zaplat'...?!? “

Uplynulo půl tisíciletí od smrti Kryštofa Kolumba a mnozí rádoby vyvolení nám zase tvrdí, že nastává nová doba. Od vizí věku Vodnáře, přes Fukuyamův konec dějin až po vize spojené s Nostradamem nebo mayským kalendářem. Když se podíváme do kratochvilných čtení od vynálezu knihtisku, tak podobné vize najdeme pomalu v každém Pečírkově kalendáři. To, že žijeme na úsvitu nové doby, je stará finta mocných k ohlupování lidí již od počátku civilizace. Podobná proroctví najdeme už na sumerských tabulkách, v egyptských hieroglyfech o Knize knih ani nemluvě. V záři ohně, který plane z Brownových knih, bychom si měli uvědomit, že se od našich předků zase až tolik nelišíme a že to jediné, co si máme chránit, je zdravý rozum a přispívat k určité přírodní i společenské rovnováze nebo dokonce harmonii. Konec konců osvítit nás může každé světlo, pokud ho ovšem vidíme. A to osvětlení a z něj plynoucí poznání by mělo spočívat v tom, že žijeme jen jednu dobu a že po celé její trvání se někteří z nás snaží ovládat ty druhé a na straně druhé někteří z nás hledají u druhých ochranu a pomoc. Potud je to přirozené a vychází to z podstaty evoluce. Jde jenom o to, aby jedněch ani druhých nebylo příliš moc.

A teď, když dovolíte, si risknu jeden dost krkolomný oslí můstek. Až budete, milí čtenáři, číst tyto řádky, budou se pomalu otevírat volební místnosti. Jednou z mála věcí, které lidé skutečně za oněch 500 let dostali, je právo účasti na věcech veřejných. Mnozí mocní už přemýšlejí dlouho o tom, že to byla chyba, protože se zhusta nedaří voliče zmanipulovat a udělat z voleb loutkové divadlo, které by jenom posvětilo předem připravený plán. Platí, že čím více nás k volbám přijde, tím to budou mít loutkáři těžší. Takže, nashledanou u voleb.

A abych nezapomněl, Kryštof Kolumbus byl od nás, z Kryštofova Údolí!!!

Evropa a úpadek IV/12

4.6.2006

Uzávěrka tohoto čísla připadá na období těsně po volbách a zároveň přesně na den, kdy tomu bude na chlup 25 let, co jsme s mojí lepší polovičkou uzavřeli sňatek. I tenkrát byly volby, dokonce jsme šli volit přímo ze svatebního veselí, byť tenkrát lehce omezeného tím, že bylo zakázáno podávání alkoholických nápojů. Svatba byla v Paláci kultury, v restauraci Panorama, zhruba někde v místech, odkud jsme měli možnost sledovat předvolební debaty lídrů politických v nedávných pořadech Otázky Václava Moravce na ČT1. Ostatně lehce zažloutlé fotografie ze svatební hostiny dodnes poněkud připomínají především tu debatu mezi pány Paroubkem a Topolánkem. Prostě dvě hlavní postavy a za nimi Hradčany...

Píšu o tom proto, že jsme se do těch míst vždycky rádi po pěti letech výročí od svatby vraceli. Vyrazil jsem tam za rezervací i letos, ale rozpleskl jsem se o zavřené skleněné dveře a vyklizenou restauraci za nimi. Bylo mi to líto až do chvíle, kdy mi několik přátel a známých řeklo, že hospoda, kde měli oni svatební hostinu sice stojí, ale manželství že je jaksi v čudu. Někteří a některé to říkali s úsměvem, ale našli se i takoví, kteří se neloučili s manželstvím u soudu, ale na hřbitově, a tak jsem si řekl, že ta ztráta hospody zase asi není tak úplně to hlavní. Konec konců, naděje umírá poslední a třeba tam za pět let zase nějaká občerstvovna bude.

Je tedy nabíledni, že taková atmosféra vede nejen k zamyšlení nad uplynulým čtvrtstoletím, ale rovněž nad tím, co je podstatné a nepodstatné a nádavkem tak trochu i nad tím, co nás čeká a nemine v čtvrtstoletí příštím. A tak se má mysl tak trochu pokusila roztáhnout mezi léta 1981 a 2031. Měla na to ostatně dost času, protože vzápětí poté, co jsem napsal úvod článku a posteskl jsem si nad chybějící restaurací v „Pakulu“ nyní Kongresovém centru Praha, dostal můj potomek nádherný exemplář zánětu středního ucha a já jsem pozoroval půlku noci nebe na dvoře Thomayerovy nemocnice v Krči. Takže bylo stejně po oslavách a malá dírka v synkových uších spolehlivě překryla velkou nostalgickou dírkou v rodičovských duších. A o tom to asi celé je. Malý špendlík přítomnosti se dotkl duše rozepjaté nad celými věky a z celé filosofie zůstal jen strach, „aby ho to nebolelo“. A touha, kdyby to tak raději chtělo bolet mne. Těžko říci, co je iracionálnější. Jestli rozpínání mysli nad širokými vodami času a nebo její touha vzít na sebe bolest blízkých.

Můžeme vzpomínat i plánovat jakkoliv chceme, ale žijeme teď. Již v Horaciovi najdeme tuto sentenci: „Zatímco mluvíme, závistivě plyne čas. Na zítřek proto nespolehej. Užívej dnešního dne...“ Čas je něco velice zvláštního. Svatý Augustin se podívoval: „Čas je něco zřejmého a všedního, a přesto to zůstává beznadějně skryto, a něco neuvěřitelného je řešení té záhady. Víím to, když se mne naň nikdo netáže, mám-li to však někomu vysvětlit, tak to neumím“ Při hlubším zamyšlení je opravdu těžké tvrdit, že čas existuje. Minulost totiž již neexistuje budoucnost ještě neexistuje. Zbývá přítomnost. Jenže ta je jen kontinuálním přechodem budoucnosti v minulost, pomyslná linie mezi očekáváním a vzpomínkou, nemá jít odkud kam, ale je samotným teď. Nebo jak sám svatý Augustin střízlivě konstatoval: „Přítomnost neobsahuje žádný časový rozměr“. Je to pravda. Přítomnost netrvá ani hodinu, ani minutu, ani vteřinu, netrvá vůbec. Jestliže není minulost a není budoucnost a ničím není přítomnost, čímpak je potom čas...?!?

Pacient je nebo není orientován v prostoru a v čase, stojí na prvním řádku většiny lékařských anamnéz. Byl to mimo jiné Immanuel Kant, který stojí u neoddělitelného pojmu dvojice prostoru a času, ve století dvacátém vzniká čtyřrozměrný časoprostor, kde čas je jediným rozměrem. Přítomnost je v tomto smyslu nulovou souřadnicí času. Zatím se moderní vědě nepodařilo obhájit tezi, že existuje absolutní na předmětech a organismech nezávislý čas. Jako veličina mající vlastní kvanta. Ostatně podobně je tomu i u prostoru. Zatím platí, že bytí ve světě také nutně znamená bytí v čase. To ovšem vede nepřímě k tomu, že si začínáme pojem času, čas svazovat s rychlostí a naivně se domníváme, že čím budeme rychlejší a dokážeme tedy svým pohybem dříve vyplnit určitý prostor, tím budeme mít více času. Další zavádějící slogan je „Čas jsou peníze“. Jinými slovy, že ho asi lze někde ušetřit a někde snad i dokonce hromadit. Všem, kdo podléhají těmto iluzím doporučuji dvě půvabné pohádky. Které jsou ovšem velkými příběhy. Michael Ende napsal půvabnou knížku Děvčátko Momo a ztracený čas a Antoine Saint-Exupéry napsal svého Malého prince. Nemusíme znát ani Aristotela ani Platóna, svatého Augustina ani Tomáše Akvinského, Newtona ani Leibnitze, Kanta ani Heideggera, Freuda ani Macha, Pauliho, ani Schrödingera, Gödela ani Turinga, Feynmana ani Hawkinga a dokonce ani Zeilingera nebo Stoniera. Proto, abychom pochopili, že chápat čas jako něco, co můžeme jakkoliv uchopit, je pošetilé a navíc mimořádně nebezpečné, stačí ta malá, ale neobyčejně moudrá dílka pro děti, které ostatně chápou čas daleko přirozeněji než my dospělí. Pro děti je čas vaničkou vody, ve které se bezstarostně koupou a cachtají, namísto nás velkých, pro které je čas možná celým mořem, ale zato nám pořád uniká...spíše je však kapkou letící rychlostí světla od nás pryč a neustále se vracějící. My ji však znovu a znovu dokážeme propásnout, protože se snažíme ji dohonit a někdy dokonce i chytit, schovat, otočit, ukrýt před ostatními. A jak říkám, je to opravdu hra s ohněm.

Otázky spojené s časem se dotýkají základních filosofických otázek a v první řadě té, která hledá základní smysl existence lidstva a života vůbec. Zdá se, že máme jen dva úkoly. Tím prvním se přežít přítomnost v čase nám vymezeném a použít k tomu v maximální možné míře své zkušenosti, dostupných informací, tedy minulosti. Tím druhým je zabezpečení pokračování naší existence v budoucích generacích. Tedy vsadit naši vlastní genetickou informaci do rulety evoluce života. Když se nad tím zamyslíme hlouběji, konec konců těmto úkolům podřizujeme ve valné většině vše. Hanba i čest výjimkám.

Na straně druhé tyto nejobecnější úvahy přinášejí konkrétní klíčové poučení ve vztahu k problematice bezpečnosti osob i korporací. Toto poučení spočívá v poznání, že bezpečnost korporace přímo závisí na schopnosti korporace poznávat své okolí i sebe sama a na schopnosti úspěšně zvládat změny, které z okolí i z ní samé bez jejího přičinění přicházejí. Na přesném rozpoznání charakteru změny závisí možnost využitelnosti energie této změny pro vlastní potřeby korporace. Přitom platí, že klíčovou charakteristikou změny není její apriorní kladný nebo záporný charakter, ale především její podstata, která spočívá v charakteru zpětné vazby, která ji vytvořila. Na druhé straně musí korporace v zájmu svého přežití rovněž vytvářet a do svého okolí i dovnitř sebe sama směřovat vlastní změny. Tvorba a směřování těchto změn musí být podřízena zájmu přežití nebo maximálně trvale udržitelného rozvoje v přirozeném souladu s během času. Tyto vlastní změny nesmí být nikdy podřízeny mimočasovým maximalizacím hodnot jednotlivých faktorů růstu v té míře, že by mohly v konečném důsledku korporaci nevratně destabilizovat.

Pojem změny je nerozlučně spjat s pojmem času. A právě schopnost vnímat čas, která je lidstvu již mnoho tisíc let dána je pro něj na jedné straně největším darem i na straně druhé největším

prokletím. Tato schopnost totiž přímo generuje možnost uvědomovat si budoucnost a myslet na ní. A s tím je spojena odedávna ambice budoucnost předvídat, předpovídat a nakonec i měnit. Zatímco schopnost předvídat budoucnost je nejjistějším zdrojem bezpečí a skrytého vlivu, tak předpovídání budoucnosti je odvěkým zdrojem moci. Ambice a méně nebo více úspěšné pokusy budoucnost spoluvytvářet a činit ji nepřírozeně výhodnější pro autora předpovědi je historicky nejčastějším zdrojem sebezničení. Přesto obrovská moc a bohatství, které může být na krátkou dobu uměle a nepřírozeně nakloněná budoucnost přinést, z ní činí zdaleka nepřitažlivější objekt našeho světa. Právě schopnost odolat svodům připravit si vlastní příznivou budoucnost a to i na úkor druhých je nejspolehlivějším zdrojem bezpečnosti, bezpečí a stability pro jakoukoliv korporaci.

Další nadějí pro zvýšení bezpečnosti, bezpečí a stability pro tento svět je skutečnost, že lze nalézt určitou korelaci mezi bilancemi světového oběhu finančních prostředků a bilancí energetickou. Dá se říci, že expanze růstu objemu i rychlosti oběhu finančních prostředků dnes přináší do lidské civilizace nemalý objem problémů než disproporce v těžbě, distribuci a spotřebě energie. Finanční prostředky nejsou ve své současné podobě v zásadě ničím jiným než informacemi. Jedná se v drtivé podobě o salda na elektronických účtech, která oběhnou naši planetu dříve než jsme my lidé schopni vytáhnout z kapsy drobné na chléb náš vezdejší. Při troše pesimismu by se dalo říci, že se finanční prostředky možná tak trochu vymykají lidem z ruky. Dokážou se totiž vrátit na místo svého vzniku v takové podobě, objemu a koncentraci, že vytvoří kolem svého původce takovou smrtělák zámku, která ho spolehlivě zničí. V dnešní civilizaci a jejích mocenských hrách je možné s vysokou pravděpodobností tvrdit, že nejvyšší a nejskrytější zájmy tohoto světa jsou spjaty s energetickými zdroji, distribucí energie a její spotřebou. Možná tedy existuje reálná naděje, že by se společně s harmonizací globálních energetických toků mohlo podařit poněkud „zkrotit“ i globální toky finančních prostředků. Mohlo by se tak podařit zabít dvě mouchy jednou ranou. A protože už Jára Cimrman řekl A.P.Čechovovi nad titulem Dvě sestry ono legendární: „...a není to málo Antone Pavloviči...?!“, tak možná i tři mouchy nebo víc. Třetí mouchou však bezesporu bude například fyzická bezpečnost lidí a ochrana majetku, protože dramaticky ubude sporů a genocid a válek z nich plynoucích, ve kterých zahynuly jen v minulém století stamiliony lidí. Stejně tak byl zničen ohromný majetek. Jenom skromný důchod z něho by možná navždy odvrátil od naší planety hlad nemoci a ničení životního prostředí.

Jak je patrné, je myšlenka komplexního chápání bezpečnosti nejen potřebná a správná, ale upozorňuje zároveň na to, že je třeba pečovat v dnešním světě nejen o bezpečnost fyzickou a hmotnou, jak je již po tisíciletí tradicí a nově i o bezpečnost energetickou, ale v souladu s nimi i o bezpečnost informační. Informační bezpečnost ovšem nikoliv ve smyslu utajování, ale ve smyslu zvládnutí informačních toků a porozumění jejich zdrojům, distribučním pravidlům a užití. Je to o to vážnější, že můžeme již s plnou odpovědností tvrdit, že „peníze“ nejsou čas, ale informace. Neméně důležité je uvědomění si souvislostí mezi hmotou, energií a informací, podobně, jak to naznačují některé vědecké práce, které hledají cestu odlišnou od klasické fyziky. V každém případě je v prostředí našeho planetárního života tato souvislost neopominutelná. A teprve při zvládnutí této trojice bezpečností v jejich souvislostech je možné hovořit o bezpečnosti celku nebo prostě o bezpečí pro tento svět.

Ostatně její opomíjení vede lidstvo do slepé uličky s názvem globalizace. Její zastánci o ní říkají, že je užší a užší jen pro ty, kdo v ní neumí vidět Václavák a tvrdí, že oni vidí přímo Elysejská pole. Globalizace není ani peklo ani ráj. Je to klasický rozporuplný proces, ale jeho rozpory nám mají zůstat

skryty proto, aby mohla malá hrstka vydělávat víc, než mohou kdy užít. Možná chtějí ukrást slunce jako Wolkerův milionář nebo schovat čas do banky jako šediví pánové z pohádky o děvčátku Momo. A tak už snad nastal čas... To mne vrací na počátek příběhu a slyším svou babičku. Všeho do času, dočkej času, všechno má svůj čas... jak banálně to tenkrát před 30 lety znělo mým chytrým uším plným Lorenzových transformací, Pauliho principu a Schrödingerovy kočky... A jak hloupě si připadám dnes po oněch 30 letech, kdy mám všechny své vědecké knihy po ruce, ale babičku bůh ví kde. Není mi dáno se jí ptát. A tak tady zůstává ono věčné: „kdo, když ne my a kdy, když ne teď“.

Úsměv Mony Lisy je legendární již celá staletí, ale kdykoliv ho rád vyměním za dnešní úsměv své ženy. Ba dokonce i za úsměv dívky, která mne pustí v metru sednout...Vždyť spolehlivější než skála v příboji je vlna, která olizuje líně pláž. Vrhněme se proto do toku času a nechejme se jím nést, kam chce, do moře věčnosti nebo pod studenou sprchu každodennosti. Vzpomínat na uplynulé čtvrtstoletí a plánovat nebo snít o tom budoucím není zbytečné. Ale důležité je žít. Tady a teď. A proto již podruhé v této rubrice říkám „carpe diem“ a má choť dodává přes rameno „...et noctem...“

Evropa a úpadek IV/13

18.6.2006

Je opravdu horký červnový večer a v máme 14 dnů po volbách, zatímco na Slovensku se bývalí spoluobčané právě od uřen vracejí. Po týdnu neuvěřitelných spekulací o chodidle Baroše a stehně Kollerově a strategickém géniu Brücknerově jsme dostali od Ghany jednoduše nářez a na starodávném Staroměstském náměstí zklamaný dav provozoval místo fandění našim rasistické bučení. Zklamaný dav se ostatně choval daleko hůře, když projevoval své zklamání nad výsledky voleb na náměstí Václavském. Nicméně bylo dost frustrující slyšet, že se kolem Staromáku široko daleko bál objevit kdokoliv, kdo nebyl čistý Slovan podle vzoru Árijec. Inu, začíná se zdát, že národní zájmy a nacionalismus ve svých nejprimitivnějších formách začínají na širých rodných evropských lánech bujet o sto šest. A nejen v těch nejprimitivnějších a primitivních, ale i v těch velice sofistikovanych.

Vzpomínám si, jak před několika lety vstoupil do rakouské a tím i do evropské politiky fenomén Haider. Tehdy v reakci na svobodnou vůli rakouských občanů zazněly bruselské trouby a zvěstovaly příchod Antikrista a nad Rakouskem se začal vznášet interdikt, nikoliv nepodobný tomu, který papež vyhlásil nad Prahou, dokud tam bude dýchat Mistr Jan. Rakušany to velice pobouřilo, stálo to mnoho diplomatického úsilí, ale vztah k Unii to trvale poškodilo. O pět let později se zdá při pohledu na výroky předních evropských lídrů, že Jörg Haider není Antikristem, že byl jenom tradičním nešťastníkem, který řekl, že císař je nahý, o něco dříve, než se to sluší a poněkud příliš tradičním a srozumitelným slovníkem. Pokud bychom ovšem srovnávali obsah i formu Haiderových myšlenek a výroků s rétorikou současného vedení polského státu včetně jeho prezidenta, pak se jedná skutečně o jemné poznámky korutanského intelektuála k některým dílčím nesrovnalostem mezi rakouskými zájmy a politikou EU ve srovnání s hrubým polským nacionalismem, xenofobií, rozdmýcháváním proti evropských a protiruských nálad a vášní a útoky na vše nekatolické. Evropa mlčí. Interdikt nikde i když to, co se v Polsku děje, je natolik protievropské a neetické, že by si to, viděno optikou, kterou EU pohlížela na Rakousko a Heidera, zasloužilo velice tvrdé sankce. Možná je to tím, že Polsko je pod ochranou papeže a tím i boží. A bůh v Polsku pomáhej všem, kdo v něj slepě nevěří. Ostatně, jak by mohl Brusel kritizovat Polsko, když si chce do své ústavní smlouvy napsat tak usilovně, že Evropa stojí na univerzální hodnotě křesťanství.

Daleko více než tyto medializované viditelné projevy nové nacionální vlny by nás však měly zajímat skrytější projevy. Pokud bychom měli hledat jejich společný jmenovatel, pak by se dal pojmenovat jako boj proti globalizaci. Zatímco Brusel hovoří neustále o důležitosti vytvoření Evropské unie jako globálního hráče a partnera Spojených států, Ruska, Číny, Japonska, Indie nebo latinské Ameriky či světa islámu, tak evropské země si nedělají žádné iluze o schopnosti EU toho dosáhnout. Příkladem mohou být dlouhodobě budované vztahy velké Británie s USA, Německa s Ruskem a dlouhodobě autonomní politika Francie. Vedoucí evropské státy si jsou vědomy toho, že se nemohou stát samy globálními hráči, ale jak se zdá ještě méně věří tomu, že toho mohou dosáhnout v rámci Evropské unie. Institucionální rámec EU a jeho vývoj v posledních letech jim dává za pravdu.

Před několika dny jsem se blížil po okruhu od Černého Mostu na Jižní Město a k obrovské nevoli ostatních účastníků silničního provozu jsem překračoval povolenou rychlost jen o 20 a až 30 kilometrů za hodinu, což na tomto místě znamená, že jste za blbce a ostatní na vás začnou najíždět a troubit. Byl vlahý podvečer a tu mi z počínajícího šera vystoupil obrovský osvětlený bigboard s nápisem „Vy kontrolujete klimatické změny“. Vůbec jsem netušil, co že je to za reklamní chyták, a už vůbec mne nenapadlo, že to může někdo myslet vážně. Až když jsem na druhý den uviděl tenhle trochu menší výkřik i na sídle informačního centra EU v Jungmannově ulici, pochopil jsem odkud vítr fouká. Na

www.euroskop.cz jsem pochopil, že to Brusel myslí vážně. Vzpomněl jsem si na legendárního pana Vajíčko a totalitní otázku „Nesvítí zbytečně“, která zářila z černobílých obrazovek neméně jasné jako pouliční osvětlení v pravé poledne. Bůhví proč jsem si vzpomněl i na nápis ve školní jídelně, který zářil vedle okénka, kam jsme chodili vracet nádobí s často nedojedenou stravou. Stálo tam „Nedojeds?!? Ber si méně!!!“ Když jsem si četl, na čem se usnesl klíčový politický summit EU v polovině června, skromně řečeno mnoha slovy úplně na ničem, tak jsem si uvědomil, že takto vedená Evropská unie se může skutečně zmocit pouze a jenom na kárání svých obyvatel, že se nechovají podle představ bruselského úředníka. Konec konců, je lépe se usnést na čemkoliv než na ničem, je zřejmě heslo summitů EU. V tomto trendu lze očekávat, že budoucí komuniké ze summitů EU budou obsahovat základní shodu nad tím, kde a kdy se summit konal, popřípadě jako bonus i shodu nad tím, jaký byl den v týdnu.

Ostatně vraťme se k tomu bigboardu za Černým Mostem. Hned za ním se tyčil další s nápisem „Češi myslí na jedno!“ A podle obrázku šlo o pivo. O malý kousek dál byl ovšem třetí bigboard, který hlásal, že prezervativy Pepino hledají partnery napříč politickým spektrem a mně se vrátila naděje, že Češi myslí i na něco jiného než na pivo nebo fotbal. Rozhodně ale Češi nemyslí na klimatické změny a už vůbec ne na jejich kontrolu. Je pravda, že bučíme na Staromáku, když si černoušek kopne do mičudy a Čech to nechytí, ale nevolíme masově ani Českou národní stranu jako Slováci ani Ligu českých rodin nebo Českou sebeobranu jako Poláci a Národní frontu máme narozdíl od Francouzů už taky za sebou. Je to dobře a znamená to, že bychom se mohli v nové době dobře vyznat a hodně z ní vytěžit.

Položme si nyní možná poněkud absurdní otázku. [Co společného mají Bolívie, Polsko, Francie, Rusko, Španělsko a Peru?](#) A odpověď?! [Každý z těchto států po svém bojuje proti globalizaci. V únoru oznámila francouzská vláda své rozhodnutí spojit energokoncerny Suez a Gaz de France. Naoko jde pouze o to, že velké podniky snáze zaplatí nákladné investice. Hlavně však záleží na tom, aby francouzská vláda mohla ovlivňovat cenu energie. "Národní šampiony" \(jak jim ve Francii říkají\) navíc nemůže spolknout zahraniční investor. Francouzský ministerský předseda Dominique de Villepin hovoří o "ekonomickém patriotismu".](#) Průkopník Haider před lety hovořil o tomtéž, ale v nevhodnou dobu a hlavně neměl ve svém slovníčku ta správná nová slůvka jako „národní šampion.

["Stejně argumentuje španělská vláda, která se zuby nehty brání tomu, aby německý energogigant E.ON ovládl španělský koncern Endesa. Z Itálie požadavky na ochranu domácího průmyslu dobře známe, ale teď už i z Německa slyšíme, že je třeba globalizaci ukázat, kam až smí jít a že se německí podnikatelé mají chovat "vlastenecky".](#) „Ekonomický patriotismus“ se tomu říká v nové evropštině.

[Michail Chodorkovskij přišel o své ropné impérium, protože Vladimír Putin by rád kontroloval ruský energetický sektor. Zestátnění majetku Chodorkovského proběhlo \(alespoň na oko\) státoprávní oklikou. Přímočaře postupuje nový bolivijský prezident Evo Morales, který škrtem pera zestátnil velké části ropného komplexu země. Přidat se chce i Venezuela, pátý největší ropný exportér světa. Prezident Hugo Chavez plánuje zvýšení podílu státu na všech aktivních ropných koncernech v zemi na minimálně padesát jedno procento. Také právě zvolený peruánský prezident Ollanta Humala plánuje zestátnění některých klíčových oborů. Čím dál tím více států se začíná vzpírat globalizaci. Ještě donedávna si vlády nechaly líbit diktát ekonomiky a poslušně zachycovaly nezaměstnané do ochranné sítě sociálního státu. Teď se karta obrací. Národní státy nemají z čeho vydržovat nezaměstnané a udržovat životní standard občanů. O situaci v Německu, kde zahraniční investoři produkují největší zisky, platí největší daně, ale zároveň rozbíjejí sociální kapitál masovým propouštěním bílých límečků jsem v této rubrice psal v loňském roce. \[Nespokojenost obyvatelstva se stoupající nezaměstnaností a\]\(#\)](#)

klesající životní úrovní si v demokratických společnostech vynucuje ochranářskou politiku vlády. Frustrovaní voliči mohou politikům odebrat jejich moc. Proto se národní státy neřídí podle ekonomických teorií a nabádání globalizátorů, nýbrž vstupují do arény jako soudržné pospolitosti, energicky brání zájmy svých vlastních občanů. Francouzský ministerský předseda Dominique de Villepin hovoří "o ekonomickém patriotismu". Hospodářská politika evropských států je zaměřená především národně; řečeno na rovinu je národně egoistická. Národní stát slábne, tvrdí přívrženci globalizace. Naštěstí to není absolutní pravda, podobně jako žádné jiné tvrzení. Podívejme se na již zmiňované Polsko. Loni v prosinci vyzvala polská vláda italskou banku Unicredito, aby prodala část svého právě získaného polského impéria. Poláci okamžitě okřikla Evropská komise, že o tom rozhoduje ona, nikoliv členská země. Poláci se však nezalekli a prohlásili, že když Unicredito do konce dubna nevyhoví, část jeho filiálek prostě zestátní. Šef Unicredita Alessandro Profumo dlouho neváhal, partii vzdal a upsal se k prodeji dvou set z pěti set šedesáti polských filiálek své banky. Proč tolik povyku? Varšava se obávala propouštění polských zaměstnanců v nově vzniklé italské bance. Právem - Italové už měli spočítáno, kolik na personálních nákladech ušetří.

Rozhodný postup našich sousedů je příkladem národní antiglobalizační politiky, která je ovšem samozřejmě tak trochu šmrncnutá i polským nacionalismem a unikátní schopností Poláků jít kdykoliv proti všem. Západně orientované země sice svobodné podnikání zakázat nemohou, ale omezit je z pudu sebezáchovy musí. Používají k tomu zejména dvě zcela systémové metody: Jednak oddělují vlastní trhy od globalizační válcovačky výrobních nákladů, která ničí prioritně pracovní příležitosti. Oddělování provádějí za pomoci celní politiky, ztěžují zahraničním investorům vstup na domácí trh a subvencují vlastní výrobce. Stejně jako Poláci se chovají Francouzi, Italové, Španělé a mnozí jiní. Sama Evropská komise je zavalena stohy stížností na členské země, které brání cizincům při nákupu domácích firem. Mimochodem, i sama Evropská unie, stejně jako globálně orientované Spojené státy a Japonsko, brání pomocí cel a subvencí vlastní (kupříkladu zemědělské) trhy před levnější konkurencí. Cílem této politiky je odpojit některé trhy od světové konkurence, tj. vyčlenit části národní ekonomiky z dosahu globalizace. Je to ekonomicky nerozumné? Možná, ale i politicky nevyhnutelné. Mimochodem, právě tato metoda ukončila globalizaci před sto lety. Nevládnutí tohoto procesu pak vedlo ve 20. století k celé sérii politických, ekonomických a válečných katastrof.

Druhou cestou, jak omezit destruktivní vliv globalizace na vlastní ekonomiku, je snaha států kontrolovat klíčová hospodářská odvětví. Z tábora zastánců globalizace slyšíme, že v éře globalizace údajně zaniká ekonomická role státu. Vlády v rozvinutých zemích jako by to neslyšely. Dobře vědí, že tam, kde nadnárodní koncerny sídlí, nepropouštějí, nýbrž investují, honosí se sociální odpovědností a platí daně. Hospodářská moc, a tím i politická stabilita států souvisí také s počtem centrál velkých firem ("global players") na jejich území. I zde se zatím nejdůsledněji chová francouzská vláda. Výslovným cílem její hospodářské politiky je vznik zmiňovaných "národních šampionů". Národní sjednocení firem ve strategických branžích je žádoucí; nadnárodní sjednocení je pro Paříž přípustné jedině tehdy, když má vlastní firma návrh a samozřejmě, když má sídlo někde na území Francie.

Zdá se tedy, že globalizace není nezvratný vývojový trend, a podobně se zdá, že to nebude ani universální recept na hospodářský úspěch v 21. století. Pohonným motorem globalizace je evidentně hledání globálně nejnižších pracovních nákladů. A právě tím globalizace nastavuje nohu kapitalismu, který je výsledkem individuální kalvínské morálky a lokální spolupráce s národními státy, které sám pomáhal v 19. století vytvořit. Aby nepadl, je nutné přibrzdit nadbytečný kapitál, který se toulá v podobě lehkonožé informace o jakémsi saldu ne jakémsi účtu po celém světě a chtivě se rozhlíží po nových možnostech rozmnožení. I když se přibrzdění podaří, tak ještě není vyhráno. Prosadí-li státy

obranářská opatření a rozpojí některé globální trhy, bude to mít výhody i nevýhody. Na lokálních trzích by pak měly opět šanci domácí produkty, které zajišťují domácí pracovní místa. Ale ty jsou zase dražší než uniformní globalizované zboží. Spotřebitelé, kteří najednou budou muset platit vyšší ceny za domácí výrobky, svým vládám jistě nepoděkují. Je to ale lepší než být bez práce. Politici však ve skutečnosti nemají na vybranou. Když se jim nepodaří uchránit kritickou masu pracovních příležitostí doma, tak bude reakce voličů daleko razantnější.

Že to znamená návrat k plánovanému hospodářství? To jistě ne, ale co když alternativa zní: řízený, nebo žádný kapitalismus? Jde opravdu o víc, než se zdá na první pohled. Buď úspěšně zbrzdíme globalizaci, nebo si zopakujeme sto let starou lekci násilného ukončení globalizačního excesu v krvavých lázních první poloviny 20.století. jen velice málo si uvědomujeme jaký zlom pro celou Evropu znamenal konec „století páry“. Nevíme o něm vůbec nic a učit se nám moc nechce. Ale kdo by chtěl hned malovat čerta na zeď?! Nicméně se zdá, že globalizační vlak se rozjel příliš rychle než aby stačilo jen brzdit. Chce to i nějaký úhybný manévr, ale to na kolejích nejde. Jestli nemáme k dispozici výhybku, tak nezbývá než věřit, že jde o alespoň o globalizační trolejbus.

Rád bych za řadu myšlenek v tomto pokračování poděkoval panu Petru Robejškovi, z jehož statí jsem je čerpal.

Evropa a úpadek IV14-15

29.6.2006

Je konec června a na Slovensku byli v efektivitě politických jednání po volbách opět o něco úspěšnější. Však již Jára Cimrman chválil Slováky za jejich postoj k pohotovosti v legendárních horách. Kritizoval rozvolněné poměry v českém Blaníku a vyzdvihoval jak vojáci ve slovenském Sitně mají jednu nohu stále ve třmeni a oči upřené na velitele, aby už už mohli vyrazit... Myslím, že jakékoliv srovnávací politologické analýzy jen těžko mohou překročit rámec, který takto geniálně formuloval zakladatel a klasik české politologie Jára Cimrman, a proto se do toho nebudu pouštět ani já.

Zbývá nám rok do účinnosti nového úpadkového zákona a v těchto dnech vstupuje do našeho života zákon o provozu na pozemních komunikacích. Přes ohromný zmatek, který vzniká na našich silnicích je dobré si uvědomit, že se ve svém důsledku jedná o velice jednoduchou problematiku, kdy se po předem stanovených trasách na předem vymezeném území pohybují jasně definované předměty, které se řídí jenom tím, že do sebe nemají vrážet a jezdí vpravo. Zákon, který dokázali naši poslanci vytvořit, prokázal nade vše pochybnost, že pravděpodobně vůbec v této zemi nežijí a hlavně, že jim bylo jasné, že se jich v oblasti sankční díky jejich imunitě vlastně ani netýká. Dokázali z normy, která mohla být velice prostá, vytvořit molocha, který provoz na některých pozemních komunikacích v svých některých v zásadě znemožňuje. Vůbec nemluvím o tom, o čem mluví všichni. O bodovém systému, odebrání řidičáků, pokutách, které zruinují normální rodinu stejně spolehlivě Baťa malé ševce. Paradoxně tak tento zákon určitě vytvoří obrovskou klientelu pro zákon o úpadku. Do roka budeme bez řidičáku, takže těžko co vyděláme a po krk v dlužích kvůli pokutám. A tu nás do své náruče přijme zákon o úpadku i se svou pasáží věnovanou osobním bankrotům.

Nechci v žádném případě nikomu brát optimismus z toho, že máme nový úpadkový zákon. Jen si uvědomuji, že otázka úpadku je mnohonásobně komplikovanější než provoz na pozemních komunikacích a že jej schvalovali titíž zákonodárci. Nicméně se ukájím nadějí, že snad platí, že naše zákony jsou tím lepší, čím je problematika složitější, protože do předlohy poslanci tolik nemluví a nejsou tak tvůrčí. Na druhou stranu se obávám, že zákon o úpadku zrovna mezi normy, které by prošly bez pozornosti zákonodárců, opravdu nepatří.

Nejzábavnější bylo pozorovat, jak všichni zákon o provozu na pozemních komunikacích obhajovali, jak z něj dělali málem novou ústavu, hovořili o velkých i malých kompromisech, obětech a dohodách, aby doslova i pár dní před jeho platností začalo být jasné, že si ho dokonce někteří odpovědní i přečetli a poněkud se zděsili. Je to tradiční rituál, kdy se novináři ptají na literu zákona, zatímco zákonodárci hovoří o duchu zákona na úrovni důvodové zprávy jeho věcného záměru, která je prošpikována dobrými úmysly. A právě těmito dobrými úmysly je dlážděna cesta do pekel paragrafované verze, která ještě několikrát projde Parlamentem, kde je 281 účastníků silničního provozu a tudíž také odborníků na slovo vzatých. Je jenom škoda, že jsme neměli možnost pocítit zákon na své kůži už před volbami. Jejich výsledek by byl zřejmě poněkud odlišný.

Takhle to dopadlo tak, jak to dopadlo. Tradičně plichtou. Ta plichta je výpovědí o naší společnosti, která nemá ráda ani velká vítězství a vítěze ani velké porážky a poražené v prachu cesty nebo na stromech u ní. I když v rámci objektivitu musíme přiznat, že ty poražené snáší lépe než ty vítěze. Ale

nejlépe jsou na tom poražení vítězi nebo vítězni poražení. Tak to prostě je. Svou volbou vytváříme už tradiční rámeček české politiky, která trpí nedostatkem shody na velkých cílech a přemírou iniciativy při strkání nosu do soukromí lidí. Jinak řečeno, možná s Janem Werichem, náš politik je příliš malý na to, aby nás nadchnul a příliš velký na to, aby nás dokázal nena.... Pro pořádek uvádím, že Werich hovořil o pohádkovém Palečkovi a jeho velikosti ve vztahu k moderní době.

Z tohoto stavu pak rekrutuje tradiční způsob života naší společnosti, který je tak bytostně český. Paradoxně je tento způsob života její největší předností i slabinou zároveň. Je totiž tvořen ve svém základu žitím v přítomnosti. Náš smysl života je v každodenních drobných radostech. Nemáme žádný velký cíl, naším každodenním cílem je užít si dnešního dne. Epikurejci by měli radost. Tyto drobné cíle a každodenní hemžení se skládá do neuvěřitelně pestrých obrazců, někdy harmonických a zdánlivě někam směřujících aby se v zápětí rozpadly do nového chaosu nebo dokonce vytvořily obraz sporu a vzájemné nevráživosti. A najednou, z ničeho nic je tu opět nádherný obraz posouvající se kamkoliv. Moderní matematika tyto jevy nazývá atraktory a jsou z té oblasti matematiky, která je populární pod názvem fraktály. Každý si toto heslo může pustit ve vyhledávači a rychle narazí na krásný svět podivuhodných proměnných obrazců ,ba i těles.

Možná hledáme štěstí. A tady víme lépe než kdokoliv na této planetě, že je to přece „muška jenom zlatá“, a také se většinou tak chováme. Ubránili jsme se tak všem velkým filosofiím a ideologiím, které před nás kladly obrazy šťastné budoucnosti. Přes často zdánlivé masové poblouznění jsme si vždy zachovali ve své drtivé většině to své malé každodenní štěstí, ať již šlo o dobrou knihu nebo dobré pivo nebo dobré kamarády. Je nám jasné, že naše drobné každodenní štěstí nám nemůže žádná vláda dát někdy si myslíme, že nám ho nemůže ani vzít. To druhé je omyl, který čas od času napravujeme totální změnou poměrů, „tam nahoře“ a potom se vracíme ke svým každodenním drobným radostem a cílům a z nich plynoucího pocitu štěstí.

O cestách a cílech toho napsali filosofové za několik tisíc let tolik, že se snad jen těžko dá vymyslet něco nového. Naše společnost je živoucím důkazem toho, jak lze fungovat bez velikých ideálů, společenského směřování a velkých kormidelníků v proudu dějin. I když možná, že je to oceán nebo dokonce jenom docela malý rybník dějin, ve kterém si vymýšlíme proudy, abychom měli pocit jakého si směřování kamsi vpřed tedy pokroku. Snad je dobré věřit, že se nejedná o louži nebo dokonce o žumpu dějin, protože trochu iluzí přece jenom neškodí. Zatímco jedni říkají, že bez dosažení cíle jsme promarnili život, jiní říkají že cíl není ničím, ale cesta je vším. Jedni tvrdí, že to správné štěstí plyne z pocitu podílu na společném velkém díle a druzí říkají, že právě štěstí je pouze a jenom individuální. Zdá se, že v české kotlině jsme si to tak nějak spojili a hledáme a nalézáme každodenně každý sám to své a zároveň vidíme, že v tom nejsme sami a tak se různě sdružujeme a rozcházíme, souhlasíme spolu a přeme se.

Pokud bych se měl vrátit k těm přednostem a slabinám, tak asi nejobecněji lze říci, že naši společnost je velice snadné ovládnout formálně z venčí, ale je v zásadě nemožné ji vnitřně skutečně zlomit. Přesvědčili se o tom mnozí. Pokud bych si snad něco přál, tak by to bylo to, abychom si sami sebe více uvědomovali a občas se ozvali, když o nás často píší naši vlastní intelektuálové tak velice ošklivě. Na druhou stranu je to možná právě tato určitá netečnost k elitářským výlevům, která dělá česku

společnost tak silnou, že všechny ty útoky a bláboly, okupace, Bílé hory, internacionální pomoci, sametové a únorové i jarní a husitské revoluce, restituce, privatizace, etatizace i nacionalizace a snad i raketovou základnu u Dobříše nakonec přežije a ještě si ke každé době vytvoří svérázný humor. Je naprosto nepochybné, že zvládne i něco tak banálního, jako je to, co mnozí politologové nazývají volebním patem. Jsou to rádoby odborníci, kteří mají společné jen to jediné, totiž, že nikdy nedělali politiku a už vůbec nikdy nenesli žádnou odpovědnost. Kdyby se takto uvažovalo v reálném životě, který je plný podobných „patů“ tak už bychom se dávno pozabíjeli nebo umřeli hladu. Je charakteristické, že se doporučuje měnit pravidla hry. Udivuje mne, že tyto řeči neustávají ani v souvislosti s politickým zvratem na Slovensku. Možnost velkého vítězství dává také možnost velké porážky. Je přece nesmyslné doufat v to, že budu jen a jen vyhrávat, pokud to myslím s demokracií vážně. Lidem na Slovensku byly doslova vnuceny brutální osobní oběti a oni je podstoupili s tím, že musí být hůř, aby mohlo být lépe. A než k tomu došlo, tak přichází jiní, kteří jim řeknou, že lépe už bylo a začnou znovu. Nechápu, proč se nedokážeme s rovnováhou v naší politické kultuře smířit a efektivně ji využít. Ale to nechme jiným.

Je před námi léto, prázdniny a dovolené. Pokusme se je prožít spokojeně s naplňováním našich malých každodenních cílů a nenechme se vyděsit nějakým velkým strašením z médií, co že jsme to zas u těch voleb provedli. Udělali jsme to dobře a chytře, protože tak vysokou jistotu, že si tady nikdo nebude hrát na spasitele, jsme už dlouho neměli. Skoro bych řekl, že je to skvělá reakce na modré vyhrožování noci dlouhých nožů a na červenorůžové parlamentní válcování. Ani velká koalice nemůže překročit stín opoziční smlouvy a vřelých předvolebních vztahů.

Já jsem osobně rád, že nám nehrozí ani splnění předvolebních slibů, jak před tím tak kouzelně varoval pan Miroslav Singer. Prostě léto budiž pochváleno a užijte si ho každý po svém, milí čtenáři.

Evropa a úpadek IV/16-17

28.7.2006

Je tomu už čtvrt století, co jsem se jakousi shodou šťastných náhod podíval létě 1981 do slunné Itálie. Mimo tisíce dojmů, které bych označil jako standardní, byť z kraje za zrcadlem nebo zpoza hranic všedních dnů, si velice dobře vzpomínám, jak jsem se svými valutovými mikroprostředky navštívil obchodní dům STANDA a tam mimo jiné také zabloudil do oddělení domácích potřeb. Vzpomínám si, jak jsem stál před přeplněnými regály a nebyl jsem schopen rozpoznat, k čemu že by ty věci v regálech mohly být v domácnosti dobré. Dovolím si upozornit na to, že můj život byl od útlého dětství stížen naprostým nedostatkem služebnictva, takže jsem byl docela orientovaný ve všem, čemu se říká domácí a kuchyňské práce. Do té doby mne italský kapitalismus příliš neoslnil, ale před tím regálem jsem si začal uvědomovat, že tahle společnost je asi někde úplně jinde než naše, když bych se nedokázal zorientovat v běžné domácnosti. STANDA totiž nebyl žádný luxus naopak byl to ten nejlevnější obchoďák a „standa“ bylo synonymum nebo dokonce výraz pro slevu.

Čas od času se tak ve svém životě setkám se skupinou předmětů nebo výrazů, které mne naznačí, že jsem nedouk a donutí mne dohnat alespoň to základní. V poslední době to byl shluk následujících a mnohých jiných podobných výrazů. Posuďte sami: vendor integrity screening, hostile takeover consulting, litigation support, mystery shopping, product diversions, sick leave fraud investigation, pre-employment screening, database comparison a ještě několik dalších tomu podobných. Intuice mne vedla po stopě k moderní terminologii kolem nástrojů, které se nabízí v dnešním podnikatelském prostředí k potírání nejrůznějších nepravostí a k samozřejmě především k jejich prevenci. Nalezl jsem i jedno velice zajímavé utřídění a skutečně základní výklad výše uvedených i celé řady dalších pojmů a tak jsem neodolal a ve druhém letním dvojčísle vám ho předkládám. Jsem přesvědčen, že jsou to slůvka jednotlivě velice užitečná a ve svém celku dávající určitý obraz toho, jak dnešní špičkové firmy vnímají nebo mohou vnímat své okolí. Tedy i nás...

Celá skupina odborných termínů, na které jsem se zaměřil a která se někdy vyjadřuje sice komplexním, ale zároveň i problematickým termínem SECURITY, se dělí v podstatě do čtyř podskupin. V první podskupině (Business Intelligence & Investigations) se nacházejí služby, které umožňují klientovi získat informace o právnických osobách, napomáhají mu orientovat se v obchodních vztazích a chránit jeho majetek. Ve druhé podskupině (Intellectual Property & Brand Protection) jsou služby, které klientovi usnadňují ochranu jeho duševního vlastnictví. Ve třetí podskupině (Background Investigations) se nacházejí služby, jichž prostřednictvím získá klient informace o fyzických osobách, a to jak o třetích osobách, tak o vlastních zaměstnancích. A konečně ve čtvrté podskupině (Fraud & Loss Prevention) se nachází služby, které si dávají za cíl předcházet škodám prostřednictvím preventivních opatření. Také sem patří produkty napomáhající vhodnému výběru dodavatelů bezpečnostních služeb. Nutno podotknout, že řada následujících termínů nemá vhodný český ekvivalent. Přesto je u každé služby kurzívou uveden alespoň přibližný překlad.

Pojďme se nyní podívat na první podskupinu s názvem „Business Intelligence and Investigations“. *Obchodní zpravodajství a vyšetřování* má za cíl vybavit klienta dostatečným množstvím kvalitních a ověřených informací, které mu umožní správné rozhodování při jeho obchodních aktivitách. Zároveň mu má napomoci při vedení obchodních sporů, odhalování podvodů a minimalizaci škod z nich vzniklých. V této oblasti je těžko definovatelný typický zákazník. Služby tohoto typu jsou použitelné pro jednotlivce, malé a střední podniky i pro velké korporace. Stejně tak je mohou využívat tuzemské společnosti, jako i zahraniční subjekty. Zcela univerzální jsou tyto služby z hlediska branže klienta. První z nich je CORPORATE INTERNAL INVESTIGATION. *Interní korporátní vyšetřování* zahrnuje především odhalování interních podvodů, vyhledávání nežádoucích praktik uvnitř vlastní společnosti a další vyšetřování a dokazování. Do této oblasti patří zejména vyšetřování zaměstnanců a

managementu v případě podvodů a krádeží, skrytých provizí a kickbacks (česky malých domů), neohlášených střetů zájmů, obstaravatelských podvodů, úniků informací, neoprávněného nakládání s důvěrnými skutečnostmi a elektronické kriminality

Druhou možnou službou je INVESTIGATIVE DUE DILIGENCE. *Investigativní Due Diligence* minimalizuje riziko při všech typech obchodních transakcí, umožňuje uzavírání dohod pouze s důvěryhodnými partnery, napomáhá zejména v oblasti fúzí, akvizic a uzavírání dlouhodobých smluvních vztahů. Prostřednictvím této služby lze zjistit především historii společenských vztahů, současné společenské vztahy (včetně skrytých), významné společenské vazby, finanční a ekonomickou historii, finanční zdraví společnosti, platební morálku při platbách daní a sociálního pojištění, množství zaměstnanců, obchodní reputaci, vedené soudní a arbitrážní spory

Třetím pojmem je VENDOR INTEGRITY SCREENING neboli *zjišťování integrity třetích stran*. Umožňuje klientovi provést zodpovědný a bezrizikový výběr smluvních partnerů (zejména výhradních zástupců, oficiálních distributorů, subdodavatelů, prodejců, ad.). V případě již existujících problémů pomáhá odhalovat porušování smluvních vztahů a dodává podklady pro řešení konfliktů s nesolventními partnery.

Jako čtvrtá následuje COMPETITIVE INTELLIGENCE, která zahrnuje *zpravodajské informace o konkurenci* umožňující přizpůsobit svou vlastní tržní strategii jejímu chování a tím výrazně napomáhají zefektivnit výsledky vlastního podnikání.

Pátým výrazem pro opravdu zvláštní službu je HOSTILE TAKEOVER CONSULTING. Vyjadřuje *poradenství při nepřátelském převzetí*. Umožňuje klientovi zvolit správnou strategii při setkání s tímto fenoménem. Nepřátelské převzetí vždy vyžaduje maximální informovanost o druhé straně, ať už jej klient sám iniciuje nebo je jeho obětí.

Šestým pomocným chapadélkem je LITIGATION SUPPORT neboli *podpora při vedení sporu*. Zajišťuje klientovi dostatečnou informovanost při vedení sporu, především o jeho podstatě, o chování ostatních stran a o dalších nezbytných skutečnostech, jejichž znalost je klíčovou podmínkou pro úspěšné absolvování sporného soudního nebo arbitrážního řízení.

Sedmičku má v naší první velké podskupině ASSET SEARCH. Jde o *sledování finančních toků a dohledání ztraceného majetku*. Tyto služby zmírňují následky finanční a hospodářské kriminality a napomáhají navrácení odcizeného či zpronevěřeného majetku jeho právoplatným majitelům. Jde například o sledování finančních toků v tuzemsku, sledování finančních toků v zahraničí, vyšetřování off-shore společností, fyzické dohledání a sledování hmotného majetku a sledování přeshraničního pohybu zboží a jiného majetku.

Osmým a závěrečným pojmem je INSURANCE CLAIMS INVESTIGATION v překladu vyšetřování pojistných nároků. Jde o službu poskytovanou pojistitelům, kteří mají podezření na podvodné jednání pojištěnců a na neoprávněné čerpání pojistného. Pomáhá ověřit tvrzené skutečnosti, popřípadě odhalit utajované skutečnosti, které mají vliv na pojistné plnění.

Druhou velkou podskupinou je „Intellectual Property and Brand Protection“. V této podskupině se nacházejí všechny služby poskytované v souvislosti s ochranou duševního vlastnictví. V České republice se jedná o velmi aktuální a ožehavý problém. Podle zkušeností zmíněné společnosti počet zakázek v této oblasti dlouhodobě roste, což poukazuje na rostoucí počet případů zneužití duševního vlastnictví u nás. Zároveň to však naznačuje, že čím dál tím větší množství klientů se pro potřeby soudního jednání vybavuje i nezbytným informačním zázemím. Mezi obvyklé zájemce o tyto služby se sice řadí přímo jednotlivé poškozené společnosti, ale především advokátní kanceláře, které se specializují na ochranu duševního vlastnictví. Pro tyto klienty jsou získané důkazy často klíčovým východiskem pro úspěšné vedení soudního sporu. Podívejme se, jak se službám z tohoto koše „nadává“

Prvním pojmem je ANTI-COUNTERFEITING INVESTIGATIONS neboli *vyšetřování při boji s padělaným zbožím*. Je službou, která klientům pomáhá nacházet a identifikovat distributory, dovozce či přímo výrobce padělaného zboží v tuzemsku i v zahraničí. Toto komplexní řešení zpravidla obsahuje i související služby Mystery Shopping, Custom Investigation a Product Diversion, které jsou poskytovány i samostatně (viz. dále). Cílem je odhalení všech klíčových článků padělatelského

řetězce, zdokumentování celého procesu od výroby až k distribuci a získání důkazů použitelných pro zásah úřadů a následné soudní jednání.

Druhým v řadě je TRADEMARK, COPYRIGHT & PATENT INVESTIGATION. Jde o *vyšetřování při ochraně obchodních značek, autorských práv a patentů*. Tato služba pomáhá vytvořit dostatečné informační zázemí pro soudní spory vedené za účelem ochrany klientova duševního vlastnictví. Zaměřuje se především na získání všech podstatných údajů o neoprávněném uživateli, o způsobu porušení duševního vlastnictví a o jeho rozsahu a následcích.

Třetí na řadě je už zmiňovaný MYSTERY SHOPPING čili *předstírané nákupy*. Ty především umožňují kontrolu vlastní distributorské sítě, zejména dodržování všech smluvených podmínek a povinností. Jak již bylo výše řečeno, jsou rovněž jedním z prostředků vedoucích k odhalení prodejců, kteří nabízejí padělané či neautorizované zboží.

Následuje rovněž již zmíněný CUSTOMS INVESTIGATION & PRODUCT DIVERSION. Jde o *celní vyšetřování a sledování pohybu zboží* a umožňuje klientovi přesně identifikovat a dlouhodobě sledovat pohyb exportovaného a importovaného zboží. Díky tomu rovněž umožňuje lépe bojovat s padělkami. Kromě toho tyto služby umožňují odhalovat nežádoucí reexporty zboží, které jsou v rozporu s platným právem či s uzavřenými smlouvami. V rámci této služby lze také fyzicky sledovat pohyb zboží, a to jak vnitrostátní tak mezinárodní.

Třetí velkou podskupinou v řadě je „Background Investigations“. V této skupině služeb se nachází vybrané vyšetřovací postupy, které mají za cíl získat informace o fyzických osobách nebo pouze ověřit jejich hodnověrnost a faktickou správnost. Tyto služby se dělí do skupin především podle toho, jestli se jedná o vyšetřování vlastních zaměstnanců či nikoli.

První službou je PERSONAL INVESTIGATION, neboli obecně *vyšetřování fyzických osob*. To umožňuje získat všechny potřebné informace, přičemž rozsah zjišťovaných skutečností může být velmi různorodý. Jedná se vesměs o informace o rodinných a osobních poměrech, majetkových poměrech, pracovních poměrech, podnikatelských poměrech a vazbách, společenských poměrech a reputaci, politických vztazích a vazbách a trestněprávní minulosti.

S předchozí službou souvisí i PRE-EMPLOYMENT SCREENING neboli *prověření životopisných údajů uchazečů o zaměstnání*. Tato služba poskytuje budoucímu zaměstnavateli jistotu, že najímaná osoba splňuje všechny požadované morální, odborné i profesní kvality. Důkladné ověření údajů pomáhá odhalovat lživé, zkreslené či zveličené skutečnosti obsažené v předkládaném CV. Jde o preventivní nástroj, který nekonkuruje práci personalistů či headhunterů, nýbrž ji účinně doplňuje. Dovoluje totiž ověřit hloubkově všechna předložená fakta přímo v terénu, a to v rozsahu běžně nedosažitelném. Zpravidla se opírá o informace ověřené u několika (na sobě nezávislých) zdrojů. Tato služba je doporučována zejména u osob pracujících na pozicích, jež jsou rizikové z hlediska bezpečnosti, náročné na integritu osobnosti nebo vyžadují vysokou odbornou kvalifikovanost. Jde například o osoby na vedoucích a manažerských pozicích, zaměstnance v bezpečnosti, osoby nakládající s utajovanými daty a informacemi, osoby na pozicích zodpovědných za finanční toky a osoby na pozicích se zvýšeným rizikem kick backs

Následuje standardní EMPLOYMENT SCREENING. Jde o *prověření životopisných údajů stávajících zaměstnanců*, které umožňuje dodatečné zjištění nepravdivých údajů uvedených zaměstnancem při jeho přijetí do zaměstnání. Takové zjištění může znamenat nalezení požadované záminky pro propuštění dosud problémového zaměstnance legálním způsobem.

Poněkud nadstandardní a komplexnější službou je pak EMPLOYMENT SECURITY AUDIT. *Personální bezpečnostní audit* je celkovou hloubkovou kontrolou všech zaměstnanců nebo jejich vybraných skupin, které pracují na „rizikových“ pozicích. Může proběhnout jednorázově nebo se může jednat o dlouhodobý proces. Na ten pak zpravidla navazuje rovněž trvale poskytovaná služba Pre-Employment Screening. Komplexní personální bezpečnostní audit se zaměřuje (dle požadavků klienta) především na ověření životopisných údajů, prověrku trestněprávní minulosti zaměstnanců a prověrku jejich integrity.

K tolik ve státní správě diskutovaným testům integrity se úzce váže pojem INTEGRITY CHECKS.

Prověry integrity jsou řízené preventivní procesy vedoucí k ověření integrity zaměstnance či jiné osoby působící na pozici, která vyžaduje vysoce morální a loajální chování vůči zaměstnavateli. Velice aktuální a potřebnou službou se při novém zákonu a nemocenských dávkách jeví obsah výrazu SICK LEAVE FRAUD INVESTIGATION. *Vyšetřování zneužívání nemocenské dávky* souvisí s nově zavedenou povinností zaměstnavatele, platit za zaměstnance nemocenskou v prvních 14 dnech nemoci. S tímto faktem logicky stoupá potřeba kontroly poctivého čerpání této dávky ze strany zaměstnavatele jako jejího plátce.

Čtvrtou podskupinou je „Fraud and Loss Prevention“. Tato skupina služeb vychází ze zásady, že „prevence je levnější než léčba“. Seskupuje především produkty, které si kladou za cíl předcházet bezpečnostním rizikům a ušetřit klientovi prostředky vynaložené na pozdní řešení již vzniklých problémů. Tyto služby se týkají všech oblastí klientovy činnosti, které pro něj mohou v budoucnu znamenat zvýšené riziko a jejichž nedostatečná kontrola může způsobit bezpečnostní problémy či finanční ztráty. Často se také jedná o segmenty podnikání, které klient „outsoursuje“. V takovém případě nastává potřeba zajistit kvalifikovaný výběr vhodného dodavatele. Významná je také průběžná kontrola kvality plnění nasmlouvaných služeb.

Prvním pojmem v této podskupině je DATABASE COMPARISON. *Srovnávání databází* je komparace (zpravidla elektronická) několika klientem vybraných databází. Většinou se jedná o porovnání databáze vlastní s jednou či více veřejně přístupnými databázemi. Patří mezi ně především tuzemský obchodní rejstřík a registr živnostenského podnikání. Toto komplexní srovnání napomáhá rychle a hromadně identifikovat všechny „problémové“ subjekty a předcházet nechtěné spolupráci s nimi.

Druhý v řadě je PERSONAL SECURITY AUDIT. Jde o *audit fyzické bezpečnosti*, který pomáhá odhalovat slabá místa a nedostatky bezpečnostního zajištění budov a objektů. V případě ostrahy objektu zajištěné prostřednictvím bezpečnostní agentury audit sleduje především nezávislou a úplnou kontrolu plnění jednotlivých ustanovení smlouvy mezi klientem a agenturou. Proces kontroly si klade za cíl odhalit i slabá místa fyzické ostrahy, na které smlouva nepamatovala. Obdobně probíhá i audit fyzické bezpečnosti zajišťované vlastními zaměstnanci. Takový audit probíhá bez jejich vědomí na základě propracovaných postupů a testuje všechny složky bezpečnostního systému. Zaměřuje se na vnější i vnitřní ochranu a na prověrku všech procedur souvisejících s bezpečností objektu.

Následuje DATA SECURITY AUDIT. *Audit zabezpečení dat* je komplexní prověrkou nakládání s písemnými i elektronickými nosiči, které obsahují citlivé či utajované skutečnosti. Kontrola se zaměřuje především na bezpečné ukládání, skladování, archivaci, zálohování, skartaci a mazání, kopírování, přenos a distribuci dat

Dalším pojmem je IT SECURITY AUDIT neboli *IT bezpečnostní audit*. Ten pomáhá odhalovat slabá místa a nedostatky bezpečnostního zajištění elektronických a počítačových systémů. Cílem je odhalit nedostatky, které mohou způsobit vnitřní či vnější napadení systému a jeho zneužití.

Jako doplněk patří do této skupiny také pojem TENDER ORGANIZATION, zahrnující *organizování tendrů*. Obsahuje komplexní zajištění výběrových řízení v oblasti bezpečnosti, a to především u fyzické ostrahy objektů a jejich elektronického zabezpečení.

Abychom se ještě lépe zorientovali, kam že se dnes pojem SECURITY, který jsme tak podrobně rozpitvali, řadí, tak je dobré vědět, že to všechno leží v zásadě v dobré společnosti pojmů jako PUBLIC RELATIONS a PUBLIC AFFAIRS. V této skupině se nacházejí služby napomáhající klientovi zvolit správnou strategii při komunikaci s veřejností, a to od dlouhodobého vytváření pozitivního dojmu až po řešení složitých momentálních krizových situací jako například POSITIVE PR, CRISIS COMMUNICATION, MEDIA ANALYSES, CORPORATE REPUTATION MANAGEMENT nebo CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY. A všechno dohromady je to o informacích. Rád bych na tomto místě podotknul, že pokud by snad chtěl někdo namítnout, že o peníze jde až v první řadě, nabízím pojem finanční prostředky. Pokud se na ně chceme podívat moderníma očima, pak jde v zásadě o salda na účtech, tedy ve své podstatě o nic jiného než o informace.

Nabízí se i jiný pohled. Jde konec konců o důvěru, respektive o soubor nástrojů k tomu, jak zjistit, jestli mohu svému partnerovi věřit. Důvěra je základní, trvalou, „zlatou hodnotou“ podnikání. Ale takový soubor nástrojů může být i zdrojem nedůvěry. Tak trochu to zavání oním legendárním výrokiem Felixe Edmundoviče Dzeržinského: „Důvěřuj, ale prověřuj...“ Je to prostě vrcholně rozporuplné a aby to nebylo tak úplně jednoduché, tak se stále více dostáváme z časů kdy smlouva, jako vyjádření důvěry mezi dvěma vlastníky, byla úhelným kamenem společenského pořádku, do nové doby, kde klíčovou roli hrají distributoři práv a informací. Přes období závislosti v naturálně-rodové společnosti se přes nezávislost a svobodu v materiálně-tržní společnosti dostáváme právě k novému informačně-právnímu paradigmatu, které je charakterizováno vzájemnou závislostí. Zatím si s tím nevíme moc rady. Zůstává otázkou kudy z toho ven. Máme převzít americký model chápání důvěry dovedený do absurdity politickou korektností, sexuálními harašením, aférou s Clintonovými doutníky,¹¹ zářím, pádem Enronu a Worldcomu a následným krachem Arthura Andersena a sledováním kvality konzervativní křesťanské morálky na úrovni za kterou by se nemusela stydět ani Svátá Inkvizice?!? Nebo se máme vydat vlastní cestou shnilého kompromisu u vědomí toho, že jsme přece jenom Evropany a mezi nimi patříme k mistrům kličky, o české uličce nemluvě?! Asi ani jedno ani druhé. Velice bych plédoval za to, abychom se ta slůvka výše uvedená dobře naučili a pochopili, co se za nimi skrývá, a otevřeně deklarovali, že takové nástroje máme a umíme je použít. A právě tady se začíná obávaná SECURITY snoubit s velice efektivně například s PUBLIC RELATIONS a PUBLIC AFFAIRS. Prostě jde o to, že skrz SECURITY můžeme daleko více než to, jaké nároky klademe na ty druhé, ukazovat, jací jsme my sami. A o to jde. Protože jde o důvěru. A ta, jak víme, také zavazuje... Možná že bych SECURITY více vysvětloval skrze výraz SAFETY. Bezpečí. Více bych tlačil na cíl a nezdůrazňoval prostředky. Je to přece stejné bohatství jako jakýkoliv kapitál a rozhodně se jedná o veřejný statek.

Konec konců, dokud neuznáme bezpečnost, bezpečí a důvěru za ekonomické kategorie, tak se budeme pořád jenom divit a žádné represivní postupy nás z toho údivu nevyvedou.

Evropa a úpadek IV/18

20.8.2006

Je to zvláštní. Jsou lidé, které potkáváte denně, dokonce s nimi komunikujete a zůstávají Vám cizí. A jsou jiní, které jste viděli několikrát za život a přesto je mezi vámi jakési zvláštní pouto a porozumění. Takový byl i můj vztah s Ladislavem Sprockem. Spojovalo nás na dálku mnohem víc než společné křestní jméno, Konkursní noviny a jejich redakční rada. Při odeslání minulého příspěvku jsem ho chtěl osobně o něco poprosit a tak jsem kromě příspěvku a obvyklého přání všeho dobrého poslal i výzvu k setkání. Když zůstala neoslyšena i druhá smska, řekl jsem si, že prostě není čas. Telefonát z redakce mne zastihl v Karlových Varech na kolonádě u šálku kávy a já jsem si uvědomil, že už Ladislava Srocka neuvidím nikdy. Že to, co jsem v přímém kontaktu ve vztahu k němu promeškal, už nikdy nedoženu. Náš vztah v této své aktivní podobě skončil. Zůstane vzpomínka. Mezilidské vztahy mají naštěstí mnoho podob. Jsou přímé, nepřímé, fyzické i duševní, korespondenční, mohou být i mimo čas a prostor. Mohu se upnout ke svým zemřelým předkům, stejně jako k nenarozeným potomkům. Mohu mít krásný vztah ke Galileovi, stejně jako k budoucím dobyvatelům kosmu. Na lidském vztahu je nejkrásnější to, že nepotřebuje reciprocitu. Proto je cit neracionální a proto nám dává takové poznání, které rozum dát prostě neumí. Mohu klidně milovat někoho, kdo o tom neví, stejně jako někoho, kdo mne dokonce nenávidí. V obou případech mohu zažívat stejně libé duševní pocity, jako když miluji Jiřinu odvedle. Jen ty tělesné pocity se jaksí nedostavují a opětování lásky je také problematické. I když ona je to vždycky tak trochu sázka do loterie a s Jiřinou určitě větší než Galileem. Víím jedno, s Ladislavem Sprockem mi bylo moc a moc příjemně, a to na dálku i osobně. Teď už mi zůstalo jen to na dálku a asi také tak trochu to mimo čas a prostor. Věřím, že takových je nás hodně, kteří budeme vzpomínat na Ladislava Srocka a se kterými tady tak trochu pořád zůstane.

V této rubrice jsem často psal o insolvenční, bankrotu, úpadku a zániku v mnoha jeho podobách. Nevzpomínám si, jestli jsem někdy psal svou úvahu o těchto věcech také pod bezprostředním vlivem smrti někoho blízkého. Přesto je to právě obyčejná smrt, která by měla být v otázkách úpadku tou největší inspirací. Vždyť všechno má svůj čas. Všechno má svůj čas zrození i zániku. Platí to o přírodě, společnosti i o jedincích všech druhů. Platí to zcela nepochybně i o podnicích, hospodářských jednotkách všeho druhu o korporacích vůbec. Žádná korporace není věčná. Dokonce i Adolf Hitler počítal s „jen“ tisíci lety říší a byl překonán až skvělou hloupostí v hesle „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak.“ Mnohokrát mne napadlo, jestli by se s ty „věčné časy“ nedaly zaměnit za „věčnost“. Určitě by to bylo pravdivější a reálnější. A to „a nikdy jinak“ bych škrtnul, stejně se to na transparenty těžko vešlo. Myslím, že by bylo daleko lepší, kdyby se na psalo „Se sovětským svazem na věčnost“ a mohlo by se to věšet hlavně u hřbitovů, podobně jako, když se na budově pankráckého soudu spojeného s legendárním kriminálem objevil transparent „Vítáme účastníky XV. sjezdu KSČ“ nebo když se na lvovském dělostřeleckém učilišti skvěl transparent „Komunismus náš cíl.“ Život tropí náhodně a iracionální hlouposti, ale ty nejsou ničím proti hloupostem, které dokážeme zplodit plánovaně takzvanou logickou nebo dokonce racionální cestou. Připomeňme si jen několik vynikajících racionálních či logických zkratk, které k takovým veleblbostem vedou.

Prvním je chybný závěr ve stylu podle sebe soudím tebe. Příklad: můj přítel je geniální, určitě ho budeš mít také rád. Druhým je chybný závěr z pocitu na skutečnost. Příklad. Miluji Lucii Bílou, určitě je to báječný člověk. Třetím je zobecňování jednotlivých pozorování do podob přírodních nebo společenských zákonů. Příkladem může být tvrzení jedné geniální bílé krvinky, že srdce bije věčně. Po deseti letech a tisících generací bílých krvinek se vzdálení potomci génia rozhodnou postavit autorovi

tisíci generacemi prověřené pravdy postavit pomník v podobě opravdu zdařilého trombusu. A okolí si řekne. Srdeční trombóza ve čtyřiceti?!? No má to za sebou. Musíme tam všichni... Jestli je nám krvinka k smíchu, tak si představme sami sebe jak určujeme trendy v počasí nebo spekulujeme o vývoji kosmu. Další perlou je chybný závěr z minulosti na budoucnost. Ta se snoubí s předešlou. Nicméně stále častěji jsme v zajetí toho, že minulost, přítomnost a budoucnost jsou něco jako dráha střely. A to v obou směrech. Na tomto místě jsou hodné pozornosti životopisy slavných. Zatímco pravdou je například, že padouši i vzorňáci se v dětství v podstatě obdobně zajímali o brouky, tak v životopisu o padesát let později jim padouši trhali nožičky, zatímco hodní chlapci je zabíjeli éterem a napichovali na špendlík. Neméně tragická je domněnka, že z existence určité situace vyplývají určité povinnosti. Samotný fakt, že se vedle mne někdo topí, nemůže implikovat automaticky mou povinnost ho zachránit. Já se mohu chovat super korektně a racionálně a přitom nepohnout ani prstem. Dalším tragickým omylem je chybný závěr z kvantity na kvalitu. To, že na hnoji sedí mnoho much, ještě neznamená, že je chutný, stejně jako fronta na cokoliv nikterak nevyovídá o tom, co to je. A podobné je to s velikostí cifry na cenovce. Sedmým chybným závěrem je usuzovat z určité dílčí podoby na identitu. Pohádku o kůzlátkách a vlku známe stejně dobře jako tu o Karkulce. Nicméně většinou dopadáme podobně tragicky. Naopak někdy jasně vidíme, co před námi stojí, ale my se necháme zmást dílčími diferencemi a radši si nalžeme, že se jedná o babičku nebo maminku...Číňané ne nadarmo říkají, když má něco zobák jako kachna, peří jako kachna a plave to jako kachna, je to kachna. Dalším omylem velice oblíbeným je chybný závěr z důsledku na důvod. Někdy říkáme, že když se něco stane, důvod se vždy najde. A jen málokdy je to ten správný. A na závěr si dovolím dva úplně klasické každodenní chybné závěry. Ten první je ten, že ze statistiky usuzujeme zpětně na skutečné poměry a druhým, celkem desátým je ten, že máme tendenci věřit tomu, že to, co se slíbí se, také splní. To, co my vám můžeme slíbit, to vám nikdo nemůže dát. Hrnek s tímhle heslem koupíte na každém trhu, ale podvody všeho druhu na tomto základě fungují už tisíce let.

Žádný z výše uvedených logických vztahů není zcela iracionální a přesto vede k tragickým omylům. Mají jedno společné. Dávají svému autorovi pocit vnitřního uspokojení ze správného, logického a racionálního rozhodování, přesto, že ho nade vše pochybnost od něj právě na hony vzdálily. Kdyby se onen jedinec rozhodoval iracionálně náhodně a možná chaoticky, dosáhl by po několika krocích zřejmě lepšího výsledku než v důsledku těchto chybných „racionálních“ závěrů. A to mne vrací na počátek k citu, rozumu, racionalitě a iracionalitě a také ke smrti.

Jednou z největších iluzí naší doby je Homo sapiens sapiens. Nejsme lidé rozumní rozumní. Jsme obrovská změť citů, emocí, iracionality a v ní se sem tam objevují ostrůvky rozumu a racionality. Až příliš často se však jedná o pseudoracionalitu, falešné uspokojení z logického postupu, založeného buď na chybném určení vstupu nebo dokonce na vlastním chybném postupu. Vidíme tedy, že není nic snadnějšího, než dát lidem pocit, že se rozhodují rozumně, racionálně a správně. A to ve volbách, stejně jako před regálem s pracími prášky nebo vložkami všeho druhu. Pokud se chceme rozhodovat racionálně, měli bychom vycházet z toho, co je jisté. A jednou z takových základních jistot je smrt. Nemůžeme ji ošidit ani obehrát. Je nevyhnutelná a proto je důležitá. S ohledem na to, že vše má svůj čas, bychom měli hledět na sebe i na své okolí. Pokud jde o nás, tak bychom měli vědět, že se nás smrt netýká. Protože dokud jsme tu my, není tu ještě ona a když přijde ona, nejsme tu už my. To by si měl uvědomovat každý. Tam, kde toto uvědomění chybí, nebo kde nemůže být (například u korporací) tam bychom se měli otázkami konce trvale zabývat. Včas bychom měli rozeznat, že se čas nějakého typu korporace nachýlil a učinit příslušné kroky. Buď vytvořit nové generace korporace nebo připravit její úplný zánik. A měli bychom takový postup preferovat, učinit ho výhodný pro všechny. Konec

konců, kdo si uvědomí při sporech na věřitelském výboru, že se ještě včera smál nebo červenal, když viděl v televizi nebo v kině rodinné spory pozůstalých po nějakém drahém zesnulém.

Je pozoruhodné, jak se v životě dokážeme úporně bránit nevyhnutelnému a jak to dokážeme fantasticky vytěsnit z našich pocitů. Snažíme se ošdit čas a nakonec obehrát i smrt. Ale to nejde. Dařbuján a Pandrhola by mohli vyprávět.... Ale možná, co když právě v této hře je jeden ze smyslů života. Jeden významný anglický fotbalista kdysi řekl, že fotbal je hra, ve které se 22 chlapů honí dvě hodiny po hřišti za míčem a nakonec vyhrají Němci... V životě se také všichni pořád po světě za něčím honíme a nakonec vyhraje.....?!?

Evropa a úpadek IV/19

10.9.2006

Po třech měsících od konání voleb byla jmenována nová vláda. Její vyhlídky na důvěru jsou dost malé a tiše se očekává, že na počátku října nezíská důvěru a je všeobecně známo, že další vláda začne vznikat až o další měsíc později, kdy by mohly politikům napovědět výsledky senátních a komunálních voleb, odkud vítr fouká. Prostě něco jako když si v pokeru vyměníte karty. Nicméně se zdá, že u nás to bude spíš takový lízaný mariáš ve dvou, maximálně „očko“. Bylo by to jinak velice zábavné, protože pohled na výměnu vlády nepostrádá komično stříženě absurdně. Často se na něm podílí nejen nováčkovská nezkušenost nastupující garnitury a její snaha přijít s nestandardními řešeními, ale tyto faktory jsou doplňovány prapodivnými kejklemi garnitury odcházející. Klasickým případem byla výměna náměstků na ministerstvu zdravotnictví, kde nový ministr dál staré náměstky hledat přes sdělovací prostředky, aby je mohl odvolat. Neméně hořkosladké byly úvahy nad nasazením armády pro zajištění autobusové dopravy, očividná protokolární bezradnost při oficiálních aktech a verbální obrat kormidla zahraniční politiky o údajných 180 stupňů, tedy čelem vzad. Celý obraz tak zdůrazňuje dočasnost stávající situace a nízkou váhu učiněných vládních rozhodnutí. Výsledkem je, že v této zemi se nevládne. Prostě není, kdo by vládl, a pokud je, tak má velice slabý mandát. A tady končí každá zábava. Naše země je na tom o to hůře, že se u nás politické vedení státu dlouhodobě nedaří oddělit od jeho správy. Absence vrcholových rozhodnutí se tak promítá hluboko do každodenního chodu státu. A to může mít jediný důsledek. Všeobecný úpadek.

Nejde jen o onen tak často již od první republiky skloňovaný všeobecný úpadek mravů, který je na naší politické scéně již delší dobu dobře patrný. Nyní jde o to, že v naší zemi začínáme pociťovat všeobecný nedostatek vedení, řízení a správy věcí veřejných. Nejde o to, která vláda, které strany klade na veřejné zájmy, služby a statky jaký důraz. Jde o to, že jakákoliv vláda členské země EU si nemůže dovolit ve své praktické politice veřejný zájem ignorovat a dokonce je pozorně monitorována i po stránce programové a dokonce jsou sledována i její prohlášení. V tomto ohledu je rámec EU dostatečně pevný. Problém je v tom, že to všechno předpokládá, že členská země vůbec nějakou vládu má. A že tato vláda produkuje nějaké řízení, které je mimochodem již bezmála půlstoletí samo osobě pokládáno právě za veřejný statek. Jenže tak nějak tiše, moc se o tom nemluví a u nás převládá názor, že když není kocour doma, myši mají pré... Bezvládlí je u nás pokládáno tradičně za stav indikující možné všeobecné blaho. Je v tom určitě i kus odporu k totalitě jakéhokoliv druhu. Pravdou ale je, že signálem neblahých procesů ve spížírně může sice být přemnožení myší, stejně jako absence kocoura, ale o skutečném stavu spížírny to nevyovídá nic.

Můžeme v naší zemi horlivě diskutovat o čemkoliv, ale neměli bychom si nechat uniknout, že kolem nás dochází ke kvalitativní i kvantitativní změně v tom, za co a kolik máme platit. A tento proces jaksi dramaticky mění situaci v našich spížírnách i kapsách a to právě směrem k úpadku. Základem jsou ceny energií. Kde se vzala, tu se vzala, se objevila teze o energetické bezpečnosti a v návaznosti na ni z ničeho nic i prohlášení, že doba levných energií je minulostí a že si musíme všichni zvyknout. Toto prohlášení zaznělo ze státem kontrolované společnosti ČEZ a bylo podpořeno řadou nezávislých ekonomů a analytiků. Abychom si zvykli že může být i hůř, tak jsme občas povyděšeni nějakým tím výpadkem dodávek proudu nebo výbuchem plynu, abychom přijali zdražení energií jako alternativu k tomu, že budeme sedět v zimě ve tmě, a zapomněli na časy, kdy jsme mohli sedět v teple a při světle a dokonce mít ještě i na jiné věci. Zvýšení cen elektrické energie není výsledkem nějaké hry tržních sil, ale jednoduchého převládnutí soukromého zájmu nad veřejným. Dalším pozoruhodným

procesem prochází sféra veřejné dopravy. Ta je neustále prohlašována za ztrátovou a tím jaksí za nežádoucí. Hlasy, které hovoří o tom, že veřejná doprava má svou těžko záúčtovatelnu cenu, jsou zatlačovány do pozadí jako bezmála komunistické a neliberální. Situace v autobusové dopravě v Ústeckém kraji byla typickou ukázkou toho, jak se střetl veřejný se soukromým zájmem a kdo na to doplatil. Dlouhodobé problémy má i veřejná osobní doprava železniční a to už nemluvím o dopravách městských nebo chcete-li obecních. Všude je to podobné, jen podmínky jsou jiné. Základem ale je, že soukromoprávní subjekt vykonává veřejnou službu. A to jde někdy dohromady docela těžko.

Povšimněme si, že podobný problém nastává všude, kde chceme veřejné výdaje jaksí přirozeně spojit s podnikatelskou sférou. Prostě makroekonomika se do mikroekonomických vztahů dá nacpat jen velmi těžko. Pokusme se otázky veřejných služeb, jako jsou zdravotnictví, školství, policie, armáda, soudy a v neposlední řadě i vláda a správa jako celek nějak dostat do bilance. To, že je lepší, když jsou lidé zdravější, vzdělanější, bezpečnější a je pečováno o jejich zájmy, to cítí intuitivně všichni. Nicméně vyčíslit to je hrozně těžké a dá se říci, že v současných platných účetních pohledech neekonomiku skoro nemožné. Navíc střet veřejného a soukromého zájmu je v ekonomice i ve společnosti stabilně přítomen a jeho úplné utlumení by nepochybně znamenalo utlumení dynamické rovnováhy hospodářských i ekonomických vztahů. Problém skutečně nastává, až když je jeden z těchto zájmů ignorován, potlačen nebo přestane působit z jiných důvodů. Pak nastává nutně úpadek a je úplně jedno, jestli je to ve státě nebo v trafice. Pokud se totiž někdo domnívá, že v soukromém podniku ono veřejné a soukromé přestává fungovat, pak se velice mýlí. Dokonce i ve v obchodní společnosti, která má jednoho člověka a ten je zároveň vlastníkem, manažerem, zaměstnancem i spotřebitelem, může docházet k celé řadě zásadních rozporů a může dojít k úpadku tak, že si ten jeden člověk přestane uvědomovat všechny své role a preferencí jakékoliv z nich přivede onu „one man show“ spolehlivě k bankrotu. Prostě to IČO přestane fungovat. V každé roli je nějaká míra obecného nebo veřejného zájmu smíšená se zájmem soukromým. V čisté formě existují málokde a málokdy.

Každý z čtenářů Konkursních novin včetně mne se s úpadkem v nějaké jeho podobě a v nějaké konkrétní roli určitě setkal. Pokud se zamyslíme, tak podle mého závěru musíme dojít k závěru, že za nám známými bankroty stojí tento konflikt zájmů v naprosto drtivé většině. Jistě, každý dokážeme nalézt případ, který byl tak říkajíc „vis major“ ale většinová příčina je v nějakém tom vnitřním nebo vnějším konfliktu zájmů. Preference soukromého zájmu přináší prohlubování dalšího konfliktu, který je mimochodem jedním z klíčových rozporů společenských. Je to konflikt mezi individuální racionalitou a kolektivní iracionalitou, které někteří autoři říkají „grouphink“. Preference veřejného zájmu tento rozpor tlumí, ale na druhé straně přináší, přináší potlačení rozvoje individuální racionality a celý systém sice nezešílí, ale jaksí ztuhne. Je v zásadě jedno, jestli je daný jedinec v euforii nebo v depresi. Pro každodenní praxi je nepoužitelný tak jako tak. Žádný rozpor je stejnou katastrofou jako rozpor příliš velký. Navíc existuje ověřená schopnost společenských uspořádání upadat jaksí „zadem“ z tuhé totality do neomezeného liberalismu, aniž by došlo k dostatečně dlouhé fázi nějaké rovnováhy. Zdá se tedy, že obě uspořádání jsou tak daleko od sebe, že se až vzájemně dotýkají zády. Jak jsem již řekl, naše společnost vykazuje až geniální schopnost čelit extrémům, ale i naše dějiny mohou posloužit řadou příkladů.

Až budete číst tyto řádky budou už k dispozici informace o tom, jak dopadly oba semináře k zákonu č. 182/2005 o úpadku a způsobech jeho řešení, které pořádá tento měsíc KSKŘI v ČR. Rád bych jejich výsledkům věnoval další pokračování této rubriky. Především se chci soustředit na to, jaké kvalitativní

posuny nový zákon přináší v rámci přístupu k úpadku. Starý zákon viděl úpadek očima první republiky a přes více než 20 novelizací se tohoto pohledu nezbavil a upřímně řečeno ani zbavit nemohl. Nyní půjde především o to, jaký pohled na úpadek bude spoluvytvářet nový zákon. Ten platný zákon ustálil představu, že konkursní řízení je zdaleka nejefektivnější způsob převádění majetku z jedněch rukou do druhých na účet třetích. Napsal jsem to už mnohokrát, stejně jako zastávám myšlenku, že tam, kde se konkursní podstata stává poptávaným božím, tam musí růst i nabídka. Proto je tolik podivných bankrotů, protože se to osvědčilo a je to vysoce efektivní. Kriteřiem nového zákona by měla být vysoká rychlost se kterou se konkursní podstata vrátí mezi produktivní prvky ekonomiky a zároveň minimální ohrožení integrity veřejné správy soudů. Zdánlivě tedy opět proti sobě stojí veřejný a soukromý zájem. Možná ano, ale jsem přesvědčen, že zdraví ekonomiky a veřejné zprávy by mělo být zájmem společným. Podobně, jako to před rokem v čísle 20 Konkursních novin 2005 vyjádřil ve této rubrice Ladislav Horňan. I když ono se to zdraví a integrita dá těžko vypočítat a ocenit. Cenu toho všeho poznáme bezpečně, až o to přijdeme. A jen naprosto výjimečně se nám to podaří prodat i kdyby to mělo být jen těch legendárních 30 stříbrných. Prodávají jiní a my za to musíme platit.

Abychom nemuseli zaplatit tolik, měli bychom se možná více starat o to, kdo nám vládne a zejména jestli nám vůbec někdo vládne. Je to paradoxní. Při pohledu do prázdné kabiny dopravního letounu cítíme vzrušení a drama, zejména pokud jsme na palubě a 10 000 metrů ve vzduchu, a neuspokojí nás ani to, že se tam posadí nějaký steward nebo krásná letuška. Ani hrdina z lidu nás neumí nadchnout a oprávněně cítíme potíže a strach. Na druhé straně nás pohled na prázdnou Strakovu akademii nechává v klidu a maximálně nám to přinese na tvář pobavený úsměv. Prostě loď se potápí a na palubě se tančí... Jen zůstává otázkou, kdy muzikanti odloží housle a klarinet a začnou bubnovat. A popravdě řečeno na palubě jsme všichni, milí čtenáři.

Evropa a úpadek IV/20

23.9.2006

Když jsem minule sliboval, že se v tomto pokračování vrátím k novému úpadkovému zákonu a chtěl jsem k tomu využít mouder zaznělých na seminářích KSKŘI v ČR, netušil jsem, že s nástupem nové vlády se nám dostane informace daleko závažnější. Z ministerstva spravedlnosti zazněl jasný hlas, že nový zákon a jeho vstup v platnost je ohrožen. Důvod?!? Není počítačový systém a na něm fungující insolvenční rejstřík. V rozpočtu na to nejsou peníze a práce ještě nezačaly, takže se to nedá stihnout. Připadalo mi to jako veselá historka, než jsem si uvědomil, že podobná slova už jsem někde slyšel. Ano, to nám naše drahá Evropská unie začala naznačovat, že nás do schengenského prostoru v domluvené době nepustí, protože nemá hotový počítačový systém a na něm rovněž nějakou evidenci. Asi pohybu osob. Nedávno nám to sdělila naprosto natvrdo, že si budeme muset u starých dobrých patnácti věžových evropských bran ještě nějakou dobu uctivě čistit boty. Zamyslel jsem se hlouběji, podíval jsem se kolem sebe, a zjistil jsem, že kolem mne je takových podivností celá řada. A že mají kupodivu zcela jasný společný základ. Jde o nástroje, kterými se někdo neustále snaží rozrušovat a relativizovat společenské jistoty a obecnou důvěru lidí v nějaký řád a spravedlnost.

Když píšeme společenské nemám tím na mysli výraz sociální jistoty jako právo na práci, vzdělání, zdraví, sociální dávky nebo penze. Nemám tím na mysli ani určitou stabilitu trhu, po které jedni volají a druzí ji zatracují. Mám na mysli tu základní jistoty každé společnosti, totiž ty, která ji vytvářejí. Společnost lidských jedinců se utváří proto, že má schopnost nějakým způsobem lépe uspokojovat potřeby jedince, než by to dokázal jedinec sám. Každá společnost má jedinci poskytovat komunitu, bezpečnost, spravedlnost tedy věci, po kterých touží intuitivně každý nebo alespoň naprostá většina jedinců lidského rodu. Tyto věci jsou také bezesporu předpokladem úspěšného rozvoje jedince a s ním i celé společnosti. Protože tak jako společnost může jedinci poskytnout podmínky pro jeho rozvoj, které jsou pro něho samotného nedostižné, tak na druhé straně se společnost nepohne ani o píď, pokud se nepohnou její jednotlivci. Nositelem společenského pokroku je naprosto nutně jednotlivec. A jedinec, aby se mohl kamkoliv pohnout musí být schopen předvídat alespoň základní osobní a společenská rizika a benefity, které mu jeho pohyb přinese. Dá se tedy říci, že jednou ze základních společenských jistot moderní doby je i předvídatelnost práva.

Podívejme se nyní kolem sebe očima takového jednotlivce, který má v dnešní společnosti svá nezadatelná práva. A co uvidíme?!? Na nic se nedá spolehnout. Má být platný nový zákon? Ano. Usnesl se na tom Parlament? Ano. Podepsal to prezident? Ano. Podepsal to premiér? Ano. Vyšel ve sbírce zákonů? Ano. Ano, ano, ano, ano, ano...ALE. A je tu to kouzelné slůvko. Ale. Ale, někdo někde někdy zapomněl na tvorbu nějakého softwaru. A je to. V žádném zákoně nenajdete nic o podmínce platnosti zákona, kterou je nějaký software. Ale jak říká klasik: „to dá přece rozum, néé?!“ Podepsali jsme vstup do EU s tím, že si ještě počkáme tři a půl roku, než nám páni otevrou hranice? Ano. Splnili jsme, co jsem slíbili? Ano. A zase tisíce ano, ano, ano...Všichni se usmívají, ale není software, tak zase táhněte. A nikomu to není tak hrozně líto jako těm starým dobrým patnácti zemím.

Dívejme se dál. Rozhodnutí zastupitelstev všeho druhu jsou neustále přezkoumávána policií na základě nejrůznějších udání. Rozhodnutí obce netvoří pro její obyvatel vůbec žádný systém jistot. Přijde policie nebo jiný úředník a vše se změní. A to nejlépe se zpětnou platností. Schází nám jakákoliv úcta k demokratické volbě. A to nejen k cizí, ale dokonce i k té naší vlastní. Prostě, volil jsem Pepu, ale

jestli nebude dělat,co se mi líbí, tak ho udám. Zavařím mu. A konec konců, proč bych to nedělal, když to mohou dělat a organizovat i politici a posílat na sebe kontroly a policii, tak co já bych si nepřisadil. Tím, že nerespektujeme vlastní volbu, ohrožujeme tím samu podstatu utváření a prosazování veřejného zájmu. Protože, ať chceme nebo nechceme, veřejnost jsme my a nikdo jiný. Veřejnost nezačíná u těch, které volíme. Začíná u nás samotných. U naší sebeúcty a respektování vlastní i cizí demokratické volby. Čím výš, tím by to mělo platit výrazněji.

V tomto světle se možná poněkud jinak jeví i rozhodnutí Ústavního soudu o setrvání soudkyně Brožové v křesle předsedy Nejvyššího soudu. Nechci vůbec hodnotit konkrétní kauzu, ale výklad práva na výkon veřejné funkce, tak jak ho podal Ústavní soud se mi v tomto kontextu zdá být výsostně aktuální. Tvzení, že se jedná nejen o právo být volen, ale i o právo na přiměřenou ochranu tohoto mandátu, je nesmírně významné. Chtělo by se dokonce říci, že by výkon veřejné funkce měl požívat nejen přirozenou ochranu,ale i přirozenou úctu. To je však již pohříchu v rukách našich zvolených vyvolených.

Poslanci mají imunitu a to jim opravdu nic nehrozí, pokud se ovšem v opilosti nepotlučou o chodník, mezi sebou nebo s voliči. Nikdo se jich nezeptá, proč to nebo ono. Drží se od lidí v bezpečné vzdálenosti. Zastupitelé jsou na tom daleko hůř. Ty nechrání nic a jejich rozhodnutí vyvolávají vášně bezprostředně. Navíc ve své většině pracují veřejně zadarmo. Bylo dobré, kdyby vešlo do podvědomí společnosti, že zastupitel není fackovací panák, kterého mohu víceméně beztrešně mlátit, nadávat mu nebo ho udávat. Dnes je situace taková, že udavačství má zelenou a zastupitelé a zastupitelstva jsou lovná a často i škodná. Je to opravdu smutný pohled na společnost, která si zvolí své zastupitele a potom je nijak nechrání. Nedává jim onen pocit spravedlnosti, bezpeční a komunity, které požaduje od nich pro sebe. Volbou se z nich stávají „oni“ a na ně si musíme dávat pozor, protože kdo ví, jak se tam dostali. A udat je, to je bezmála občanská ctnost, ale v každém případě povinnost. Zatímco na úrovni celostátní je imunita dovedena ad absurdum, na úrovni zastupitelstev se jí tragicky nedostává.

Poprvé jsem si uvědomil, že ve vztahu k vlastním rozhodnutím a názorům schází úcta i té nejvyšší úrovni, když poslanci zvolili Václava Havla prezidentem a následně ho začal jeden sládkovec urážet, chráněn vlastní imunitou. Jediný, kdo se ozval, byl hvizd paní Dagmar, který dal na celý sál jasně najevo, co si o tom dáma myslí. A světe div se. Nikdo nekritizoval sládkovce, všichni se vrhli na paní Dagmar, že se neumí chovat. Mě tenkrát zamrazilo, že se nikdo nepozastavil nad mlčením té stovky důstojných mužů, kteří Václava Havla volili a sládkovec jejich volbu dehonestoval takříkajíc úplně dočista dočista. Nikdo se nezvedl, aby demokraticky oponoval nebo aby úplně nedemokraticky sládkovci jednu ubalil. Důstojné nebo zbabělé mlčení těch, kteří volili Václava Havla prezidentem vrhlo v mých očích na jejich volbu temný stín. A nebyl jsem sám. V zájmu objektivitbych rád připomenul, že okolnosti oněch voleb byly velice podivné. Rozhodující hlas seděl v base... Ale opakuj, pokud už se někdo i za těchto okolností rozhodl hlasovat pro, měl by si asi své postoje lépe chránit.

Dnes je takových mlčení jako housek na krámě. Je to důsledek velmi nízké sebeúcty našich lidí a dlužno podotknout, že nějakého pozitivního příkladu se mohou dočkat jen velice těžko. Sdělovací prostředky prahnou daleko více po tom, aby přinesli jakoukoliv zprávu a jakémkoliv podezření než zprávu, že někdo nějak rozhodl a šel za svou věcí až na konec světa. Daleko spíše se setkáme

podobnými příběhy v nejrůznějších pořadech pro zákazníky našich obchodů, kteří jsou zásobování heroickými příběhy o tom jak někdo šel s prodřenou ponožkou až do Bruselu či Štrasburku, kde slavně zvítězil. Kdybychom měli takovou péči o kvalitu naší demokracie, jakou projevujeme v případě kvality nakupovaného zboží, mrkví počínaje a počítači konče, určitě bychom na tom nebyli hůře.

Nicméně v této souvislosti se chci ještě jednou vrátit k našemu jedinci. On ten jedinec vystupuje v současné společnosti v mnoha rolích. Je to samozřejmě člověk, jako lidská bytost a má svá lidská práva, je i výše zmiňovaným spotřebitelem a má svá práva spotřebitele. Ale v demokracii má každý z nás i významnou veřejnou funkci. Jsme občany. Máme svá občanská práva a s nimi spojené i povinnosti. Občas se nám to všechno plete významně dohromady a velice často vypadáváme z role. Mnohým se to hodí. Hlásíme se k spíše k právům a povinnosti nás moc neberou. Nicméně v duchu rozhodnutí Ústavního soudu bychom se měli zamyslet i nad tím jak vykonáváme svá občanská práva a plníme si své povinnosti a zda k tomu požíváme také přiměřené ochrany. Nebo je to spíše tak, že se po nás radši nikdo nechce víc než hodit lístek do urny a potom už jen mlčet?! Máme právo na platné zákony v době, kdy o tom rozhodli námi zvolení zástupci nebo nemáme?! Kdo nás ochrání před zvůli nějakého úředníka nebo softwarového odborníka?!

Jak jsem již poznamenal, je to problém předvídatelnosti práva. Ta je u nás velmi, velmi problematická. A nejde jen o chaos v zákonech, o neustálé novelizování a s tím související derogace. Nepořádek je i ve lhůtách a termínech všeho druhu. Skutečně se v tom nedá vyznat. A vrcholem rozkladu jistoto je neustálé zpochybňování rozhodnutí státních orgánů a to i se zpětnou platností jinými výkonnými státními orgány nebo soudy. Digitální licence a smlouvy s Lesy ČR jsou jen špičky ledovce. O váze rozhodnutí zastupitelstev jsem už psal výše. Dovolím si jen připomenout, že jedním z pilířů Evropské unie je i princip subsidiarity, což se dá velmi zjednodušeně vyložit jako princip místní svrchovanosti. Ovšem nemůžeme se divit, že se nám tenhle pilíř drolí. Když se podíváme na další pilíř, kterým je volný pohyb zboží a osob, tak máme oprávněný pocit, že se jednalo ze strany „old fifteen“ o klamavou reklamu. Drojí se i další. Celé je to o tom, že nikde v demokratickém světě není tak zřejmá asymetrie mezi vahou rozhodnutí volených zástupců a administrativy jako právě v Bruselu. A právě v této zjevné tzv. informační asymetrii spočívá příčina vnitřního úpadku demokratických hodnot a tradic starého kontinentu. Tam, kde je pánem úředník, tam není pro demokracii místo a hra na ni je jenom ke škodě věci. To není filipika proti úředníkům. Oni jenom přirozeně vyplňují prostor, který je jim dán.

Je třeba asi dvou set miliónů korun, aby nový zákon o úpadku mohl začít fungovat nebo dokonce jenom vstoupit v platnost. Říkal to pan ministr a zaznělo to i na seminářích KSKŘI v ČR. Alespoň na tom kroměřížském. Systém není. Rejstřík není. A kdybychom si náhodou chtěli na fungování našeho státu jít stěžovat do Evropy, do Bruselu, Štrasburku nebo do Haagu, tak nás tam v uvozovkách možná ani nepustí, protože nemají počítačový systém. Takže to asi nebude to správné místo ke stěžování. Hezké je, že v Evropě neřeknou, že na to nemají peníze nebo politickou vůli. Hovoří o technických potížích. Aspoň to bychom se měli naučit. Zatím se však zdá, že zastánci starého dobrého úpadkového zákona z roku 1991 opět zvítězili. Pokolikáté už?!?

A na závěr jednu důležitou poznámku. Celé je to o odpovědnosti. Každý má tu svou. Mají ji občané, zastupitelé i poslanci, stejně jako politici, úředníci, podnikatelé, vojáci, učitelé, lékaři, vědci... prostě

všichni máme tu svou. Měli bychom si to uvědomovat vždy, když se chystáme svalit odpovědnost na někoho jiného a sami si umýt ruce. Dočista dočista. I když musíme si uvědomit, že když se pohybujeme v nepřehledné džungli, tak nám jde především o přežití. To platí pro tu tropickou džungli stejně jako pro tu právní a informační. A pro přežití je hygiena moc důležitá. Takže se občas nemůžeme divit, že si mnozí ruce radši myjí, než by s nimi pomáhali druhým z trůblu.

Evropa a úpadek IV/21

8.10.2006

Občas se ve svých příspěvcích v této rubrice odkazuji na některé předešlé díly. V tomto díle tomu bude nejinak. Rád bych se poněkud hlouběji zamyslel nad významem o obsahu slova, které jsem zmínil v minulém pokračování. Tím byl krásný český výraz „předvídatelnost“. Oblíbeným rčením, které má svou obdobu snad ve všech světových civilizacích, kulturách a jazycích je ono známé: „šedivá je teorie, zelený je strom života“. Toto slovní spojení má mnohostranné využití. Od popírání významu vzdělání a preferenci zkušenosti, přes omlouvání nepořádku všeho druhu až po universální vysvětlení všech možných absurdit v případě, že se nehodláme uchýlit k mysticismu nebo jinému nadpřirozenu. Když jsme naladěni optimisticky, tak někdy říkáme rozverně: „Život tropí hlouposti“. Když jsme naopak poněkud rozladěni, říkáme rozladěně: „To snad není možné...“ Okamžitě však vedle nás stojí nějaký mentor či logik a praví: „Příteli, už samotný fakt, že jev nastal nebo věc existuje, je dostatečným důvodem proto, aby byl nebo byla možná.“ A je to...

Předvídatelnost je slovo velice samozřejmé a velice nenápadné. Nicméně patří ke sloům, která lze označit za klíčová. Otázku předvídatelnosti vývoje v našem okolí si klademe denně tolikrát, že si to u ani neuvědomujeme. Domnívám se, že si také dáváme podobný počet odpovědí a mnohé z nich si také neuvědomujeme. Říkáme tomu podmíněné a nepodmíněné reflexy. Pokračuje to jednáním na základě zkušenosti a citu. Až daleko za nimi se objevují rozumové a logické pochody, vytváření nejrůznějších taktik a strategií. Možná, že to pokračuje motlitbami, rozjímáním a meditací. Nevím. Tady jsem na velmi tenkém ledě. Co ale vím, je okolnost, že zvýšená předvídatelnost okolí má léčivé účinky. Ticho a klid léčí. Jedním z důležitých principů léčby nebo kompenzace autismu je právě umělé zvyšování předvídatelnosti v okolí autistické osoby. Prostě předvídatelnost je pro nás velice žádoucí a pro její zvýšení kolem naší osoby jsme připraveni udělat doslova cokoli. Velká vydání za nejrůznější proroctví věštby a orákula vůbec nevyjímáme. Rovněž od svých vůdců, vedoucích, nadřízených a autorit vůbec očekáváme naprosto přirozeně, neučiní okolí kolem nás jaksi klidnější předvídatelnější, klidnější a tudíž bezpečnější. Takže ono nevinné slůvko předvídatelnost má velice úzkou vazbu ke slůvku bezpečnost. A to už zdaleka tak nevinné není.

Cítíme se tedy právem ohroženi, když tomu tak není a autority všeho druhu kolem nás šíří jen chaos a zvyšují nepředvídatelnost chování našeho okolí. Je toho kolem nás každý den jako housek na krámě. Dokonce se zdá, jako kdyby si některé autority kolem nás přímo zakládaly na tom, že nás znejistují. Když už se zdá, že je klid, tak se najednou v hlavním městě vyrojí mraky policistů se samopaly, kteří mají odradit teroristy, které nikdo nezná od útoku na cíl, o kterém nikdo nic neví. Jediným výsledkem je, že se lidé začnou bát a jsou zase o trochu více nejistí. Někteří věrozvěsti otevřeně říkají, že jistoty jsou atributy starého totalitního světa a že nový svět je světem permanentních změn, ve kterém přežijí jen ti nejzdatnější. Přitom trochu vystrkují prsa, abychom si uvědomili, že takoví jsou právě oni. Že jsou vyvolení, nezničitelní, omyvatelní až splachovací. Obvykle stačí jedny volby nebo jedno trestní oznámení a fasáda se začne trochu drodit. Nicméně ve snižování předvídatelnosti a tudíž i bezpečnosti našeho okolí jsou naše dnešní autority velmi zdatné. Nejde jenom o falešné teroristické poplachy. Jde o to, že se nás snaží pořádkem nějak tak trochu rozběhat.

Předvídatelnost práva je jedním z pilířů právního státu. Doporučuji si otevřít Seznam a do vyhledavače zadat slovo „předvídatelnost“ a uvidíte, jak je frekventované všude, kde jde o lidská práva a legislativu

vůbec. Nálezy Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a názory dalších autorit, církevní nevyjímaje, se předvídatelností jen hemží. Neabsolutizují ji, ale dávají ji prvořadou důležitost, jako principu. Rozhodnutí soudů a dalších veřejných a státních orgánů a institucí jsou však často velice nepředvídatelné. Tím se i při sebelepší legislativě systematicky nabourává základní pilíř právního státu. Tím je právní vědomí jeho občanů. To, že máme právní džungli a nikoliv právní řád není žádné tajemství. Ale horší je, že i z džungle by se měla vynořovat jen nějaká zvířata. Prostě některá rozhodnutí v naší zemi se dají přirovnat k tomu, že vás v hluboké džungli začne ohrožovat hejno dravých sledů. Nejde zdaleka jenom o soudní rozhodnutí, rozhodnutí správní jsou na tom ještě hůře. A co více. Guvernér ČNB otevřeně hovoří o tom, že se snižuje předvídatelnost vývoje veřejných financí. Měl tím na mysli, že se pro vládu rapidně snižuje předvídatelnost výsledku státního rozpočtu. Pokud se podíváme na nejrůznější prognózy a reálné výsledky, pak se dá konstatovat, že odchylky rostou. Možná tato informace znamená, že dochází k tomu, že se zvyšuje tlak na výběr daní bez ohledu na to, jakým způsobem. Při nejistotě se organizuje přísun peněz do státní kasy pod heslem: „...raděj víc, než míň – ono se to neztratí“. Nejrychlejším a lety prověřeným způsobem jak rychle nahrabat to, co ve státním rozpočtu možná chybí a možná nechybí, je útok na majetek drobných podnikatelů a malých firem. Zákon o správě daní a poplatků je postaven na presumpci viny, v tomto případě na presumpci krácení odvodů daní. Podnikatel je povinen prokazovat a správce daně je oprávněn důkazy hodnotit a rozhodnout o nich. V džungli neustále se měnících právních norem, kde ani jedna strana neví, kde je sever, je to opravdu boj jehňátka s vlkem. Pokud se má dotovat státní pokladna, stačí ze strany správců daně jednoduše zamítat všechny důkazní prostředky předkládané daňovým subjektem a je vyděláno. Co na tom, že bylo postupováno v rozporu se zákonem, ba dokonce v mnoha případech i v rozporu se zdravým rozumem. Doměrky daní včetně příslušenství se musí zaplatit nejlépe ihned. A pokud se snad stala chyba, tak se přece, milí mí maličkatí trpaslíci, můžete soudit.

Stát se stále více dostává s občanem a jinými soukromými právníckými osobami do soudních sporů. Přitom rovnost těchto subjektů před zákonem je velice sporná. Finanční úřady například učiní celou řadu chybných rozhodnutí. Je to naprosto přirozené, protože jejich pozice není lehká a rozhodnutí je mnoho. Nicméně problém začíná tam, že rozhodnutí finančních úřadů je nejprve vykonatelné a pak se můžete soudit. Jinými slovy, zaplatíte a pak můžete sumu vymáhat zpátky soudní cestou. Kolik soukromníků se může několik let soudit, aniž by je to zničilo. Pět, možná deset procent. Kolik z nich bude úspěšných, těžko říci. Zbytek je čistý neoprávněný zisk státní pokladny. A tak se z původního, možná neúmyslného jednání správců daní stává systém. A kdyby někdo netušil, jak to dopadne, tak všichni můžeme vzpomenout na to, jak si stát začal započítávat DPH, které měl vyplatit firmám v konkursu, proti vlastním pohledávkám a stal se tak vlastně věřitelem nulté kategorie. Že to bylo nepředvídatelné a v rozporu s právem, je nepochybné. Přesto zvítězil zájem státu na výběru daní. Jen připomínám ono dvojí rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v této věci, které vyšlo rovněž v KONKURNÍCH NOVINÁCH. Řada konkursních řízení, které měly za cíl revitalizaci firmy, tak vlastně ztratila smysl. A podobně může ztratit smysl celá řada jiných podnikatelských a živnostenských záměrů. V nejistotě a nepředvídatelném prostředí se prostě podnikat nedá. A za situace, kdy je pádem situace ten, kdo je na tahu, připomíná spíše dětskou hru „pán hradu“, ale nikoliv právní stát. Na druhé straně mohou správci konkursních podstat oprávněně očekávat, že pokud bude státní pokladna dotována sankcionováním daňových poplatníků na úkor rozumného hospodaření s daňovými příjmy, nelze než předpokládat, že práce pro správce konkursních podstat bude dost a dost..

Stát si ale neuvědomuje, že svým kořistěním u malých se může snadno stát obětí těch velkých. Jeho nepředvídatelné právní a správní kroky ho stále častěji přivádějí před soudy se soupeři, kteří nejen že mají sílu se státem hrát, ale i vyhrát. Nadnárodní korporace nemají problém se naším státem vypořádat. Nejen, že mají lepší právníky, ale navíc náš stát si najímá pro svou ochranu soukromoprávní poradenské firmy a advokáty, často právě z nadnárodních korporací. A s těmi se možná dokážou ty nadnárodní korporace, které náš stát žalují, dohodnout lépe než jejich klient, český stát. A výsledek je nasnadě. Když si to sečteme, tak nutně dojdeme k závěru, že se ta nepředvídatelnost našemu státu jen těžko může rentovat. Na arbitrážích prodělá více, než vybere neoprávněně na daních. I když, konec konců, stát břemeno prohraných arbitrází přenese zase jenom na daňové poplatníky. A navíc neoprávněný výběr daní přináší efekt ihned a platit prohrané arbitráže, které se vlečou, budeme muset až za pár let. Takže to už může být problém jiné politické garnitury. A tak se k nepředvídatelnému chování přidruží ještě jeho dvojče, chování neodpovědné.

Kdo prošel sedmou třídou, ten ví, že každá akce budí svou reakci. A ta je obvykle symetrická. Znamená to jediné. Nepředvídatelné a neodpovědné chování jednoho vyvolává nepředvídatelné a neodpovědné chování na straně druhé. Tedy neodpovědné ke svému okolí a odpovědné výhradně k sobě samému. Ve svém důsledku to znamená uzavírání se jednotlivých ekonomických a společenských subjektů do sebe, tedy jakousi formu sociálního autismu, česky sobectví. Sociální a organizační kapitál společnosti se atomizuje a rozkládá, společnost se destruuje zevnitř. Není to nic, co bychom nemohli pozorovat i v jiných strukturách. Například mouchy, když se cítí ohroženy, tak začínají kličkovat, podobně jako zajíci a nejinak se chovaly i německé ponorky v severním Atlantiku, když se dostaly pod tlak spojeneckých sil. Kapitáni těchto ponorek poté křížovali daný prostor podle toho, co jim ukázaly jednotlivé vrhy kostkami. Kostky jako symbol náhody tak určovaly nejen nový kurs ponorky, ale i čas jeho budoucí změny. Úspěšnost spojenců se výrazně snížila, než našli na náhodné křížování protizbraň v náhodném vyhledávání cílů. Do války tak vstoupil prvek náhody a pravděpodobnost. Jediné, co bylo za dané situace vyloučené, byla jakákoliv spolupráce ponorkového svazu.

Možná, že snížená předvídatelnost a odpovědnost v chování a rozhodování veřejných a státních institucí má v budoucnu znamenat přechod k jakési „fuzzy společnosti“, kde to budeme spíše jen tak náhodně zkoušet, jak ten druhý zareaguje. Obávám se, že takto prostě žádná společnost nemůže fungovat. Lidé se totiž od pradávna sdružují do nejrůznějších teritoriálních, ekonomických a ideových korporací prioritně právě proto, aby zvýšili předvídatelnost chování svého okolí a tím především svoji bezpečnost. Proto každá korporace má svá nepsaná i psaná pravidla a zásady. Život obecně je prostě systém, který směřuje svým organizačním potenciálem proti postupnému zvyšování entropie tedy nepořádku.. Lidský mozek představuje vrchol tohoto organizačního principu. Korporace jako organizace lidských jedinců tak můžeme považovat za určitý vrchol evoluce. Problém je v tom, že jejich vrcholové řízení je dnes natolik vzdálené od původního jednotlivce, že na něj naprosto zapomíná. Proto dochází k takové eskalaci neodpovědnosti, nejistoty a nekonceptčnosti. I proto se hledají naprosto technokratická řešení namísto těch, která by respektovaly okolnost, že jde konec konců o organizace lidí a pro lidi. Platí to nejen o ekonomických korporacích, ale bohužel čím dál více se to začíná projevovat i v korporacích teritoriálních a politických. Ideové korporace si na odpovědnost ke svým členům v zásadě nehrály nikdy. Stojí totiž na víře a nikoliv na racionální účasti.

Byla to právě racionální účast na správě věcí veřejných, která stála u kolébky demokracie. Myslím, že mohu s klidným svědomím říci, že zvyšující se nepředvídatelnost o neodpovědnost ve společenských vztazích může stát u její rakve. Uvědomit by si to měli všichni, kdož tak bezstarostně vnášejí do společnosti taková hesla, jako je to, že pravidla jsou zde proto, aby se porušovala, pořádek nazývají dogmatismem a prosté plnění slibů nedostatkem tvůrčího potenciálu a invence. Přitom mají demokracie a právního státu plná ústa a ohánějí se jimi, kde jen mohou. Přitom jim klidně kopou hrob. Dějiny jsou plné případů, kdy lidé rezignovali na společenský řád, který je prostě přestal zajímat, protože ho přestali považovat za svůj. Největší říše světa dojely na to, že nakonec prostě začaly být svým vlastním lidem lhostejné. Posledním příkladem byl Sovětský svaz a před ním jich byla dlouhá řada. Možná prvním takovým případem byla Staroegyptská říše, která přečkala bezmála tři tisíciletí. Demokracie je velice křehká, ale zároveň velice vitální. Smrtícím virem pro ni je ovšem neschopnost podřizovat se pravidlům, jejich relativizace a okázalé ukazování toho, jak je hra bez pravidel výnosná. „Fuzzy společnost“ možná bude všelijaká, ale jedno vím jistě. Nebude demokratická a z chaosu, který se bude zdát báječný jen chvilku, se brzo zrodí diktatura jako řemen. A možná taková, která označí demokracii za definitivně překonanou a zařadí ji do učebnic jako brzdu všeobecného blaha. Už jsem jednou v učebnicích něco podobného měl a byl bych moc nerad, kdyby to tam bylo znovu. Konec konců někteří zástupci starých východoasijských společností říkají, že když měli na letopočtu kolem dvou tisíc, tak to taky sem tam zavánělo demokracií, ale že teď už mají pár tisíc let pevný kastovní systém a že se to moc a moc povedlo. Bohužel mluvit se dá jen s těmi z horních pater. A Židé měli na letopočtu už přes tři a půl tisíce, když přišel Ježíš. My máme jen dva...

Už několik desetiletí nám nejrůznější autority tvrdí, že naše civilizace se nachází na rozcestí. Je škoda, že nám nejsou schopni říci ani, odkud jsme přišli ani, kam vedou cesty, které máme před sebou. Vše je podle nich příliš složité, než abychom to my, obyčejní lidé, mohli pochopit. Kabinetní ukázkou jsou poslední bezpečnostní opatření v naší zemi, která nás mají chránit před něčím, o čem my sami, kterým jde údajně o život, nesmíme vědět. Je paradoxní, že to říkají lidé, kteří jsou u vlády týden i s cestou a před tím byli podle vlastních slov jedněmi z nás... Je to chucpe první kategorie a trochu to připomíná malého černouška, který spadl do vápna, sedí na zápraží a na smějící se spoluobčany afrického původu reaguje povzdechem, že stačí, aby byl člověk pět minut bílý a už ho ti černí začínají štvát...

Možná, že bychom si při každém našem rozhodování nebo posuzování věcí měli uvědomit, že mít kolem sebe předvídatelné prostředí je naším základním přirozeným právem, které se vzájemně podmiňuje s právem na život. A to, že každý má právo na život, znamená v našem pojetí jednoznačně to, že máme povinnost chránit životy jiných jedinců i život jako takový. Bohužel, nepředvídatelnost našeho okolí nás stále více vede k výkladu, že právo na život se týká výhradně našeho vlastního života, který je výjimečný a jedinečný a ostatní nemají jinou povinnost než nám ho usnadňovat. A tenhle výklad nemůže dlouho vydržet žádná společnost. Proto bychom si předvídatelnost našeho společenského prostředí, naše bezpečí, měli chránit ze všech sil. A měli bychom vědět, že opravdové bezpečí je jenom pokud je bezpečím pro všechny, pokud je nedělitelné a nikoho nevyklučuje. A to činí z předvídatelnosti a bezpečí významné veřejné statky. Naše statky. Nás všech a nikoliv těch, kteří cítí být vyvolenými a nikoliv zvolenými.

Až vyjdou KONKURNÍ NOVINY s tímhle příspěvkem, budeme mít pár hodin do komunálních a senátních voleb. Já bych rád volil právě předvídatelnost. Doufám, že ji tam někde najdu. Naděje umírá poslední...

Evropa a úpadek IV/22.

22.10.2006

Dnešní zamyšlení bude směřováno do okolí subjektu, který se dostane do úpadku. Půjde o to, abychom si uvědomili, že úpadek není zdaleka jenom záležitostí úpadce a jeho věřitelů. Často se na to zapomíná a problém úpadku se tak zužuje pouze na problém čistě právní nebo ekonomický. Řešením úpadku se pak naprosto samozřejmě myslí poměrné uspokojení věřitelů správcem konkursní podstaty, popřípadě ještě následné možné trestní konsekvence úpadku, a tím to pro okolí prostě formálně končí. Je to tak zákonné, jde o standardní postup a je to tak jistě v pořádku. Nicméně tento přístup nikterak nekoreluje se závažností procesu úpadku, jeho podstatou a důsledky pro hospodářství i společnost.

Úpadek, bankrot, zánik nějakého systému nebo organismu je jev, který můžeme pozorovat každodenně kolem sebe v přírodě, společnosti i v ekonomice. Otázkou zůstávají příčiny a důsledky každého takového jevu. Jakékoliv zjednodušování je spíše zavádějící. Nicméně skutečností zůstává, že každý systém nebo organismus je v našem vesmíru ve vztahu ke svému okolí nenahraditelný a neopakovatelný. Prostě v každém svém okamžiku, který poznamenává ohromný počet zániků i nových počátků je jiný a nemůže se k původnímu stavu vrátit. *Panta rhei*, vše plyne nebo nevstoupíš dvakrát do jedné řeky, se říkává a toto rčení je jen zdánlivě v příkrém rozporu s poučením, že každý je nahraditelný. Život biologický, společenský i ekonomický je totiž postaven na neustálé výměně, směně a doplňování a hledání nejširšího spektra budoucích možných stavů. Těch vysoce pravděpodobných i naprosto absurdních. Tyto stavy se neustále třídí a selektují až vytvoří nové „aktuální“ a hurá na další nejbližší příští. To vše je ovšem příliš složité, než abychom to mohli nacpat do vzorců, grafů a pouček. Dokonce i pod kůží zadřená poučka, že přežívají jen ti nejzdatnější, nejsilnější a nejbezohlednější připisovaná Darwinovi, je jenom zoufalým oslím můstkem, který měl Darwina přiblížit tehdejšími klíčovými vrstvám anglické společnosti, které byly obklopeny kapitalismem volné soutěže. Darwin se podobné interpretaci bránil, byla v naprostém rozporu s tím, co měl na mysli, ale neubráníl se. Jak říká jedna moudrost, není důležité, co říkáte, ale co lidé slyší a hlavně, jak tomu rozumějí a jak to dále interpretují.

Ekonomika je charakterizována procesem tvorby, zániku, substituce a komplementace nejrůznějších statků, služeb, nástrojů, zkušeností, informací a bůhví čeho ještě. A tyto všechny prvky hledají podobně jako prvky biosféry neméně bouřlivě své budoucí nejbližší příští. Kdo je zdatnější se vždy ukáže až *ex post*. Je to ten, kdo má nejpočetnější nebo nejzdatnější příští generaci a to se dá říci *ex ante* jen velice obtížně. Ekonomika není jen pouhé rozdělování vzácných statků a ekonomie vědou o tomto rozdělování. Toto zužování, redukce ekonomiky stejně jako ekonomické vědy je podle mého názoru už překonané. Ekonomie jako věda by si měla daleko více všímat onoho bujení ekonomiky nebo možná „ekonoféry“, jejího neustálého růstu, co do objemu i různorodosti, jejího hledání a nalézání budoucích stavů. Možná by to učinilo naše hospodářské i společenské okolí předvídatelnější, ale zcela jistě by to odstranilo řadu škodlivých mýtů, kterými se ukájíme, když zoufale hledáme jistoty tam, kde je nemůžeme nalézt. V tom připomínáme poloslepou babičku, která sice ztratila brýle v temném křoví, ale hledá je pod lampou na cestě, protože tam dopadá malý světelný kužel...

Existuje řada metod jak zkoumat naše okolí a pokoušet se předvídat, jak asi může vypadat naše budoucnost a pokusit se na ni dobře připravit. Schopnost přizpůsobit se novým podmínkám, neboli

schopnost adaptace je základní podmínkou úspěšnosti jedince, stejně jako druhu, profese nebo odvětví. Již legendární Cimrmanův dodatek k sokolskému: „ přeskoč, překroč nepodlézej“, který zní: „můžeš i podlézt, ale nezapomeň se potom zase narovnat“, je symbolem právě takového adaptabilního chování, které znamená dlouhodobý úspěch. Existují pojmy jako krajina zdatnosti (landscape of fitness), koevoluce - termín, který se stále více prosazuje vedle prosté konkurence, perkolující sítě, robustnost atd.atd. Metody operující s těmito pojmy jsou schopné odhalit některá řešení adaptivních procesů, které jsou nevyhnutelné pro přežití korporace. Kdo tvrdí, že nalézají řešení optimální, ten lže. Přes veškeré snahy však nejde o ryze vědecký postup. Důležitá je diskuse, přínos prosté lidské zkušenosti a konec konců i víry. A potom také onen legendární „čuch“. Povšimněme si prosím, že ti velmi úspěšní z nás nebývají obvykle velkými „mysliči“, ale jsou spíše „cítiči“. Mají intuici. Racionální, nebo vědecký přístup k hledání budoucích stavů nás totiž vede po linii kauzality, příčiny a důsledku a jejich základních logických vazeb. Vynecháváme tak kvůli několika liniím celou zbylou plochu, která je daná nikoliv kauzálním principem, ale koincencí neboli synchronicitou jevů, česky trochu zjednodušeně prostě „náhodou“. Základní poučení pro nejrůznější fáze krizového řízení spočívá v tom, že je důležité umět se pohybovat jak ve světě kauzality, tak ve světě synchronicity a hlavně mezi nimi umět přecházet. Pokud nějaká situace nastane, není za každou cenu hledat její příčinu a dokázat si novou situaci zařadit. Daleko důležitější je umět novou situaci řešit. Ukájet se tím, že něco není možné, že náhoda neexistuje je často osudné. Již minule jsem psal o tom, že když něco existuje, je to zároveň i možné.

To vše je ovšem málo platné ve společnosti, jako je ta naše česká, tedy v korporaci Česká republika. U nás stačí pouze to, že někdo uveřejní dlouhodobě platnou studii o schopnosti naší krajiny zadržovat vodu, o potenciálu výstavby přehrad, a to tváří v tvář evidentnímu a víceméně zřejmému scénáři oteplování a změny klimatu v příštích 50 letech a již tato studie je smetena z politických důvodů. Nevím, jestli politikum spočívá v tom, že někdo vidí za hrozícím nedostatkem vody dráp svého politického soupeře, nebo zda je v tom odpor ke komunismu, za kterého vznikla též jedna verze studie, nebo zda se jedná o odpor ke kapitalismu, který měl též podobnou studii za první republiky a nebo jde dokonce o odpor ke starému mocnářství, neboť i staré Rakousko - Uhersko se systematicky zabývalo hydrologickými poměry na svém rozsáhlém teritoriu. Takže, například už za starého Procházky bylo rozhodnuto o stavbách necelé desítky jizerskohorských přehrad, které jsou dnes, bezmála sto let po svém vzniku, naprosto samozřejmými rezervoáry pitné vody, ochranou před povodněmi, společenskými i rekreačními centry. Komunismus už přidal jenom jednu. Zdá se, že nám dnes schází někdo, kdo by dokázal rozhodnout s větší perspektivou než do příštích voleb. Tato časová bariéra, která brání jakémukoliv strategickému rozhodování a plánování musí být nakonec pro každou korporaci dříve nebo později fatální. Ignorování zjevných rizik, která budou dlouhodobě ovlivňovat život naší společnosti na bázi konjunkturální politické zvůle je vrcholně neodpovědné. Je naprosto zřetelné, že výhradně politické vedení korporací ve čtyřletém cyklu je absolutně nedostatečné a v ekonomice by taková korporace nepřežila ani ty čtyři roky. Znovu se tu u nás ukazuje naprostá absence standardní státní správy, která je svým systémem definitiv pro klíčové osoby své struktury proti politickým změnám a výstřelkům více imunní a může se věnovat strategickému vedení korporace, v tomto případě našeho státu.

Pokud se týká našeho státu, nemohu si odpustit jednu poznámku. Minule jsem psal o tom, jak se náš stát podivným způsobem prosadil v konkurzních řízeních na věřitele „ nultého řádu či pořadí“, když si začal započítávat mj. vratky DPH proti závazkům firem v konkursu. Po několika letech proběhla nedávno na ČT24 zpráva, je tu nález Ústavního soudu, že se tomu tak dít nemělo a že daňová správa,

obecné soudy i Nejvyšší správní soud při posuzování této záležitosti pochybily. Kladu si otázku, zda to vůbec ještě bude komu co platné...?!? Bude stát něco někomu vracet?!? Nahradí někdo někomu zmařené úsilí a pověst?!? Ano nebo ne?!? A je to vůbec ještě možné?!?(informaci ČTK a serveru Aktuálně.cz o tomto nálezu ÚS uvádíme na jiném místě tohoto čísla. Celé znění nálezu Ústavního soudu ČR najdou naši čtenáři na www.concourt.cz. Pozn. red.)

O tom, jaký důraz je kladen na okolí korporace při jejím hodnocení, svědčí případ metody přední ratingové společnosti Moody's. Říká se jí „Moody's triangle“ česky trojúhelník firmy Moody. Jde o rovnostranný trojúhelník u jehož základny je první největší lichoběžníková oblast hodnocení ratingu a tou je zhodnocení polohy korporace v nejširším slova smyslu. Začíná se světadilem a končí se místem a jejich geografickými, přírodními a sociálními konsekvencemi. Nad touto oblastí mezi dvěma rovnoběžkami se základnou trojúhelníku leží druhá menší lichoběžníková oblast a tou je poloha firmy korporace a její postavení v rámci odvětví a zhodnocení tohoto odvětví a jeho perspektivy. A teprve třetí, nejmenší oblast, malý trojúhelníček mezi druhou rovnoběžkou a vrcholem trojúhelníku, je hodnocení samotné korporace, jejího vnitřního stavu a kondice.

Podle těchto indicií se nabízí naprosto legitimní otázka. Je korporace přítomna více uvnitř sama sebe nebo ve svém okolí?! Kde jsou reálné hranice korporace? Kde je onen pomyslný plot, kde je brána?! A existují vůbec?! Nejsou vlastně hranice korporace tam, kam až sahají její vztahy?! Nejsou její hranice dány v jejích stakeholderech neboli držitelích zájmů?! Připomenu jenom, že stakeholdery neboli držitelé zájmů jsou lidé, fyzické nebo právnické osoby, které jsou nějak dotčeny činností korporace nebo jejichž vlastní činnost se dané korporace nějakým způsobem dotýká. Prostě a jednoduše, mají k ní nějaký přímý vztah, společné zájmy. Pokud bychom si jako model vzali samotného člověka a položili si otázku, kde jsou jeho hranice, pak vidíme, že neumíme jednoznačně odpovědět. Máme tu hranice somatické, dané povrchem kůže, ale jsou tu další rozměry lidské existence. Psychické, sociální, ekonomické, kulturní, biologické, informační a možná, že to není všechno. Velice významná je hranice časová. Každý člověk má svou minulost, přítomnost a budoucnost. A každá lidská existence, život jednotlivce, je časově omezený. Všechno má svůj čas, říkávala moje babička a měla větší pravdu, než jsem si ve svém netrpělivém mládí mohl pomyslet. Naprosto analogické je to i s hranicemi korporací, které konec konců nejsou ničím jiným než systémy s personálním substrátem a ve svém základě jde o ideové, hospodářské nebo teritoriální organizace lidí a významné stavební prvky lidské společnosti. Navíc sám název korporace vychází z latinského „corpus“ tedy tělo a vychází z archaické představy že právě konkrétní korporace tvoří jakési jedno tělo a v něm funguje jakási nadstandardní komunikace. Proto třeba v antických armádách byla podporována sexuální promiskuita, protože v rámci jednoho těla to je jaksí normální. Později se promiskuita omezila spíše na názorové, myšlenkové a obecně morální zásady, ale vliv korporací na své příslušníky tím nijak nepoklesl. Spíše se otevírá otázka, kdo tím příslušníkem vlastně je.

Zdá se tedy, že to co dnes nazýváme okolím korporace a myslíme si, že to už k ní jaksí nepatří, je její součástí více, než jsme si ochotni v praktickém životě připustit. Je tedy samozřejmé, že bychom se měli okolím korporace zabývat daleko více než doposud. Navíc bychom si měli připustit, že to, co jsme až doposud vnímali jako docela ostrou dělící čáru mezi korporací a jejím okolím, je vlastně docela hodně rozostřený přechod vyplněný celou řadou vztahů a dokonce pokud nahlédneme na korporaci jako na síť sociálního a organizačního kapitálu, pak taková hranice začíná ztrácet na významu a smyslu a doslova z našich úvah zmizí. Při úpadku je to o to zajímavější, že od momentu, kdy zazní poplašný

zvon,signalizující možný bankrot, tak dochází k jakémusi masovému přesunu „zevnitř ven“,abych použil původní dělení. Z korporace začínají do okolí prchat jednotlivé její komponenty, především management, ale často můžeme vidět i úprk některých vlastníků a zaměstnanců. Pokud se ovšem jedná o klasický model podnikatel, management, zaměstnanci, obchodní partneři, investoři, pak jasně vidíme, že v krátké době zůstane ztělesněním korporace právě zase jenom chudák podnikatel, jehož sázka je největší a břemeno rovněž. Všichni ostatní mohou mít z bankrotu ztrátu nebo dokonce i zisk, ale necítí žádnou osobní angažovanost a vesele prchají na další píseček. Podobnost s potápějící se lodí je symbolická, ba i ony příslušné prchající krysy by se našly. Bohužel jen výjimečně dochází ke kolektivnímu úsilí o záchranu lodi. Namísto honosného rčení, že kapitán opouští loď jako poslední, dnes spíše platí, že kapitána tam raději všichni co nejrychleji nechají. Koncovka je ovšem vizuálně identická. Kapitán - podnikatel se potopí i se svou lodí.

Nicméně masivní transfer jednotlivých stakeholderů v případě ohrožení korporace a jejich přechod na nové role ve stylu „já nic, já muzikant“ svědčí o tom, že určovat jakési pevné hranice korporace je více méně iluzorní nebo alespoň časově velice omezené. Stačí okamžik a všechno je jinak. I proto se po všechny dějiny lidské civilizace vždy nejvíce cenila skutečná loajalita, i když po pravdě řečeno, nebyla nikdy příliš oslavována a podobně je to i s jejím odměňováním. Panská láska po zajících skáče. Stará pravda, která onen hromadný úprk z potápějící se lodi přece jenom poněkud ospravedlňuje. Prostě, nikdo není dokonalý.

Zajímavý pohled na problematiku stakeholderů korporace v úpadku nabízí letošní podzimní číslo revue Eurofenix, kterou vydává INSOL Europe. Článek se jmenuje „The protection of creditors in Austrian insolvency proceedings“ a je na straně 10. Tam se za stakeholdery pokládají vlastníci, management, zaměstnanci, poradci, banky, investoři, věřitelé, dlužníci, veřejný sektor, konkurence, veřejnost, ale například i konkursní soud. Článek pojednává o nejrůznějších vazbách mezi nimi a možných dopadech těchto vazeb na průběh úpadkového řízení a ochranu věřitelů. Pokud nemáte Eurofenix k dispozici, doporučuji zkusit www.insol-europe.org a tam zkusit štěstí. V Eurofenixu se také začíná objevovat zajímavé slovní spojení, které zní „pan-european insolvency“ a najdeme ho v tomtéž čísle na straně 20. Jde o to, že dnes již vstupujeme do období, kdy hovořit o spolupráci při řešení národních firemních úpadku s mezinárodními prvky nestačí. Spíše už můžeme hovořit o úpadku evropských společností s některými národními prvky. Není to jev masový, ale zkrátka a dobře je tu a přináší potřebu nové kvality řešení. Znovu je to o okolí společnosti a jejích stakeholderech. Tímto problémem se zabývá i čtvrtletní revue INSOL International INSOL WORLD, kde letošním třetím čísle najdeme podrobnou informaci z konference INSOL International ve Scottsdale a na straně 23 pak zajímavou zprávu s názvem Corporate Governance in the Distressed Company Environment. Odkazují rovněž na www.insol.org. Vedle sebe tak leží i pohled evropský a americký.

Začíná se nabízet otázka, kde a jak hledat stakeholdery, jak prozkoumávat okolí korporace včetně korporace samé a hledat v něm nerovnováhy a z nich plynoucí změny, které mohou korporaci ohrozit nebo se stát naopak zdrojem jejího rozkvětu. Před časem mne napadla jedna metoda, která se mi zdá docela jednoduchá a účinná. Postupuji z nějakého místa korporace po linii spojující její vnitřní prostředí s vnějším okolím a na této cestě hledám stakeholdery, kteří mají dvě základní charakteristiky. Projevují nějakou míru aktivity nebo pasivity ve vztahu ke korporaci a jsou více nebo méně zřetelní, zjevní, veřejně známí. Tímto způsobem se mi stakeholdeři začnou formovat do určitého prostoru, který je dán zmíněnými třemi kvalitami a zjednodušeně si ho můžeme představit

jako kostičku s osmi segmenty. A protože je korporace vlastně organizací osob fyzických a právnických, které jsou mimo jiné i stakeholdery dané korporace, představuje tak nakonec zmíněná kostička určitou mapu korporace. Podobně můžeme postupovat v případě hledání změn v okolí korporace. Tentokrát již nepůjde jen o osoby, které mohou být nositeli změny, nositelem změny v okolí korporace může být doslova cokoliv. Nicméně i ono cokoliv má podobné vlastnosti jako stakeholderi. Má svou polohu hmotu, svou aktivitu nebo energii a svou známost nebo zjevnost, tedy informační obsah. Každá změna má podle zákonů kybernetiky nejen svého nositele, ale i svůj způsob a svou potencialitu, tedy pravděpodobnost, že se uskuteční. Když to dáme všechno dohromady, dostaneme zase určitý prostor ve kterém se prolíná osmička obecných kombinací vlastností nositelů, způsobů a potencialit změn v okolí korporace. Tenhle prostor jsem si pojmenoval prostorem proměnlivosti okolí korporace.

Změny v okolí v korporace jsou velmi důležité. Svůj původ mají v nejrůznějších nerovnovážných stavech. Takovou nerovnováhou může být nedostatek, stejně jako přebytek nebo nějaký posun ve vnímání času. Jak už jsem se už zmínil, nejde jenom o detekci rizik pro korporaci, ale i detekci nových příležitostí pro rozvoj korporace. Změna může být ve svém důsledku jak smrtící, tak životodárná. Prostě platí staré známé, že změna je život. Rizika však neplynou ani tak z přirozených změn a jejich potencialit. Největší riziko se začíná objevovat, když si někdo řekne, že by bylo dobré své okolí začít ovlivňovat do té míry, že je možné uměle v něm pěstovat jen nerovnováhy a z nich plynoucí změny, které jsou zdrojem rozkvetu korporace. A tady začíná něco, co nemůže dlouhodobě fungovat a ve svém důsledku to přináší velká rizika pro celkovou stabilitu okolí korporace a tím samozřejmě pro korporaci samotnou. Každý, kdo se cítí být pánem situace a svého osudu, je většinou jen malý krůček od svého pádu. Nebo úpadku, chcete-li. V současné době jsme kolem sebe svědky vytváření umělých poptávek na neracionální, často čistě emocionální bázi. Už nejde o užitek, ale o pocit. Nic proti tomu, ale nesmí to jít na úkor potlačování poptávek po věcech zcela racionálních. Příkladem může být poptávka po multikinech, víceúčelových halách nebo golfových hřištích. Je to v naprostém pořádku, kdyby tato víceméně uměle generovaná poptávka nebyla provázena upozaděním péče např. o silnice, železnice a chodníky a infrastrukturu vůbec. Stejně tak je ve společnosti systematicky vytvářena poptávka po velkém osobním úspěchu na úkor normálních mezilidských vztahů, poptávka po boji proti čemukoliv ve jménu vítězství nad kýmkoliv na úkor bezpečnosti lidí. A podobné je to se zbožšťováním okamžitých velkých zisků na úkor dlouhodobého harmonického udržitelného rozvoje. Všechno to je nahrazování přirozených nerovnováh těmi umělými nepřirozenými, jen zdánlivě přínosnějšími. A to je cesta do pekel.

Evropa a úpadek IV/23.

4. 11. 2006

Minulé pokračování bylo trochu delší, mimo jiné i proto, že jsem si neodpustil několik poznámek na téma nálezu Ústavního soudu z 18. října. Tak, jak již bylo uvedeno, nález se dotýká svévolného započítávání fiskálních pohledávek státu vůči podnikům nacházejícím se v konkursu, vzniklých před prohlášením konkursu, proti nárokům těchto podniků vůči státu, vzniklým v období po prohlášení konkursu. Shodou okolností tento nález přišel právě v době, kdy jsem se v této rubrice zabýval otázkami předvídatelnosti práva a předvídatelnosti jako významnému prvku jistoty a bezpečí vůbec. Navíc šlo v případě časového souběhu nálezu ÚS a mého článku o čistou koincidenci nebo synchronicitu jevů, tedy o úkaz, o kterém jsem minule také psal. K tomu právě minulé pokračování přineslo i pojem okolí korporace. Rád bych se těmto několika pojmům věnoval dnes trochu podrobněji z obecnějšího pohledu.

Inspirovala mne k tomu zajímavá poznámka jednoho mého zřejmě stálého čtenáře, který mi sdělil, že mu z toho vychází jako jediné jisté to, že „...nikdo a nic nemůže být větší než jeho okolí...“ Možná to byla ironie, ale zároveň to bylo jednoznačné i prosté a tak se mi zdálo smysluplné pokusit se tuhle nenápadnou myšlenku rozvinout. Jako první doplněk mne napadla další nesporná myšlenka, totiž ta, že počet okolí je vždy menší než počet toho, čím okolí tvoří. Z toho plyne, že mnozí vyvíjíme, „koevolujeme“ nebo konkurujeme ve společném nebo částečně společném okolí.

Jako první je nutné rozlišit ono „něco“ nebo „někoho“ a „jeho okolí.“

Domnívám se, že právě toto vymezení se vůči svému okolí je jedním ze základních přírodních, sociálních i ekonomických procesů. Je zřejmě daleko složitější, než si mohu troufnout vysvětlit. Je to i proto, že naše vysvětlovací možnosti a jazyk jsou velmi nedokonalé a jaksi už vycházejí z onoho pocitu vymezení se každého mluvčího vůči svému okolí. Možná to bylo tak, že na počátku probíhaly v přírodě nějaké události. Bude to asi pravda, protože kdyby neprobíhaly, tak by nemohlo docházet k žádným změnám a k žádnému vývoji by vůbec nedošlo. Celá řada událostí probíhala samozřejmě i v jednom okamžiku a odehrávala se na různých místech ovšem s různou hustotou nebo frekvencí. Kdyby nedocházelo k nepravidelnému rozdělení jevů a událostí podle různých lokalit, nacházela by se příroda a celý vesmír zcela nepochybně ve stavu termodynamické smrti, konečné rovnováhy, a jejich vývoj by se rovněž zastavil. Díky postupnému hromadění příbuzných nebo podobných událostí v jednom místě možná začalo docházet k tomu, že se informace, kterou příroda i vesmír obsahují podobně jako energii nebo hmotu, postupně měnila na organizaci. Postupným zvyšováním organizační složitosti takové lokality, dojde k prvním samoorganizujícím krůčkům, pocházejícím z prvotního pocitu určité nenáhodnosti vlastního okolí a její nadřazenosti nad okolním zmatkem, a jejímu pozorování okolních procesů a událostí a dávání si jich do kauzálních souvislostí s událostmi, které probíhají v jejím původním rámci. Můžeme to nazvat vytvářením základních prvků představy sebe sama a okolního světa tedy. Tak se začíná v přírodě objevovat to, co lze s trochou nepřesnosti nazvat inteligencí. Pokud platí, že tento konkrétní prostor hromadění určitých jevů je vždy menší než jeho okolí, pak musí v procesu takového sebeuvědomování zákonitě docházet k procesu stále intenzivnějšího sebeutvrzování prvotních dílčích představ a vytváření prvních paradigmat, základních obecných vzorců a obrazců vnímání, chápání a poznávání. Z okolí totiž přichází stále více potvrzujících signálů a tento jev je o to intenzivnější, čím intenzivněji se na tyto potvrzující jevy zaměříme. Je

přirozené, že dochází i ke kauzálnímu odůvodňování čistých náhod neboli synchronicit. Tedy k něčemu, co bychom mohli nazvat omylem. Těch omylů je dokonce daleko více než oněch kauzálních „tref do černého“, ale to je z hlediska formování biologického, sociálního či ekonomického systému nebo korporace celkem vzato lhostejné. Důležité je, že vzniká určitá část časoprostoru charakterizovaná vlastními pravidly, rituály a také vlastním tajemstvím zrodu. Pokud si totiž přiznáme, že původ většiny toho, co nazýváme vlastní realitou, je většinou jenom dílem náhody a ní navazujících omylů, pak bychom mohli prostřednictvím takových systémů a korporací jen obtížně dosahovat uspokojení svých tužeb po majetku, moci a vášních všeho druhu a hlavně jen obtížně bychom mohli ovládat jiné. Naopak každý organismus i každá korporace svůj původ i svůj zdroj životní síly umně skrývá. Pohádky jsou toho plné, vzpomeňme jen, kde byl ukryt zdroj životní síly Kostěje Všemocného nebo tu krásnou staro i novodobou pohádku o Svatém Grálu. Někdy se této neprůhlednosti říká opacita a je opakem transparence.

V této souvislosti mne často velmi pobaví ona současná neuvěřitelná touha po transparentnosti všeho možného. Průhlednost našeho okolí se stává stejným idolem jako daleko starší průhlednost dámského oděvu. Zapomínáme na to, že s naprostou transparentností ztrácí naprostá většina jevů i systémů svou přitažlivost a tím i vliv a moc. V dobrém a špatném. Historická zkušenost nás učí, že zprůhlednění je předzvěstí pádu. Opravdu teď nemluvíme jen o dámském oděvu. Jedno z nejkouzelnějších pravidel korporátního vedení nás učí, že dříve nebo později se v každé organizaci najde člověk, který ví, o co běží. Je třeba ho okamžitě propustit. Celá řada starých dobrých německých fórů stojí na záměně pojmů Ministerium a Mysterium a jsou opravdu povedené...

Méně veselé už je uvědomování si toho, kam to některé tajuplné korporace dovádějí a co z nich povstává. Nejde jenom o tajné služby s jejich veskrze infantilními hrátkami nebo o sekty, ohrožující často přímo životy svých členů ve jménu jediné zjevené pravdy. Připomeňme jen náboženské i světské hony na čarodějnice všeho druhu. My starší máme v dobré paměti, jak byla jakákoliv událost ve světě i v kosmu v reálném socialismu okamžitě vykládána jako potvrzení nějaké myšlenky Vladimíra Iljiče obsažené v jeho Spisech. Velice podobné to bylo podle pamětníků v Třetí říši nacionálního socialismu. I ta měla svého neomylného vůdce a jeho myšlenky, které sepsal do Mein Kampf. Z hlediska fungování a práce s tajemstvím je podle mého názoru pro nás největším zdrojem poučení všechna tři velká monoteistická náboženství a mezi nimi jako korporace samozřejmě katolická církev. Konec konců v Bibli lze nalézt také cokoli a prostřednictvím konkrétního verše lze kohokoliv povznést i potopit.

Tady máme ostatně také vysvětlení toho, jakou tragédií je potom to, když někdo začne základní paradigma organismu, systému nebo korporace zpochybňovat nebo dokonce zavrhnout. Paradigma totiž mezitím přeroste v systém teorií a ty se stávají nenápadně systémem pravd a končí jako dogmata. A prostřednictvím zuřivé obrany dogmat se pak snaží jejich zastánci udržet moc míst toho, aby se snažili o něco posunout svá původní paradigma. Přitom oni sami nejlépe vědí, kde se stala chyba, ale nejsou toho sami schopni, protože jsou sami zajatci svého paradigmatu vidění světa. I proto jsou revoluce tak krvavé. Skoro vždycky ale začínají tak, že se vraždí ve jménu starých dogmat zevnitř ven a potom teprve následuje odvěta ve jménu nového paradigmatu zvenčí dovnitř. Nicméně ten správný švank nabere to revoluční vraždění až když se začne dočišťovat zevnitř ven v rámci již nového paradigmatu. Pak je relativní klid než se nové paradigma nestane opět dogmatem a celá veselice se může opakovat. Nicméně platí, že zpochybňování paradigmat je staré tak jako paradigmat sama.

Chvála buď proto každému systému, který má ve svém paradigmatu uloženu možnost jeho změny jako věci veskrze pozitivní. Na druhé straně se zdá, že podobná paradigmata nepřinášejí svým korporacím příliš moci, majetku ani uspokojování vášní. Tvrdá a rigidní paradigmata jsou na tom jakoby daleko lépe a úspěšněji, byť za cenu větších obětí. Není to pravda. Alespoň ne u moci. Největší moc je ta, co zůstává skrytá.

Paradigmata vidění světa mají v sobě také neomylně obsaženo předvídání jeho vývoje. Čím více jde o racionální nebo dokonce vědecká paradigma, tím více se prosazuje dlouhodobé předvídání a věštění na základě několika i mnoha po sobě jdoucích logicky nevyhnutelných kroků. Naopak paradigmata, která více než jiná akceptují i akcentují náhodu, pracují s tím, že budoucnost vzniká na základě určitého výběru ze všech možných budoucích stavů, které nastanou hned po přítomnosti. Některé autority tento krok nazývají „nejbližším příštím“ A čím více možností nejbližšího příštího si dokážu představit a připravit se na ně, adaptovat se, tím mohu být úspěšnější. Obrovské množství variant již v několika krocích dává tušit, že nám asi nepomůže ani výpočetní technika. Takže zůstávají pro každou korporaci jen dva základní úkoly. Přežít dnešní den a mít co nejpočetnější a nejúspěšnější budoucí generaci. Biologicky nejde o nic jiného než o péči o imunitní systém a pokračování cesty genetické informace. Imunita chrání přežití jedince, genofond chrání přežití rodu. Dochází i k postupnému transferu mezi opakované zkušenosti z každodenní praxe do podvědomí. Podmíněné reflexy se stávají nepodmíněnými a po mnoha generacích se stávají součástí genetické výbavy.

Tady se nám vrací pojmy předvídatelnost a jistota. Není to tedy vlastně tak, že předvídatelnost a jistota jsou jenom sociální chiméry změkčilé Evropy?! Nejde problém západní civilizace jako je ostré a vzájemně se vylučující pojmy pravda – lež?! Přece, už když dorazíme na Balkán, tak se nám začíná zdát, že se nám pravda a lež začne tak trochu měnit na to, co je vhodné a nevhodné a příjemné nebo nepříjemné. Na východních tureckých hranicích je s pravdou a lží v našem smyslu vnímání definitivní konec. Tam začíná krajina slůvek jako perské „taraf“ nebo romské „čaćiphen.“ Znamená to něco jako „milá řeč“ nebo taky „milosrdná lež“. Navíc v Orientu moudře platí, že zdrojem pravdy je vládce nebo nadřízený vůbec. Tato hranice chápání pravdy je pro nás Evropany daleko důležitější než si dokážeme připustit. Za touto hranicí totiž pro nás potenciál mnoha evropských hodnot definitivně končí, protože je tamní lidé nejsou schopni interpretovat. O to více je aktuální, abychom získali Turecko do EU a nepřipomínali mu genocidu Arménů a ostatních etnik před stoletím. Konec konců to byl spíše důsledek importu modelu centralizovaného evropského národního státu do decentralizované Otomanské říše, než orientální barbarství. Byli bychom skutečnými hlupáky, kdybychom se o podobné násilí na turecké realitě pokusili podruhé po sto letech a tak Turecko možná definitivně ztratili.

Pojmenovávání pravdy a lži, stejně jako vytváření předvídatelného prostředí a určitých jistot patří k nepochybným evropským hodnotám. To, že jsme si schopni uvědomit, že jinde je tomu jinak by nemělo vyústit v jejich paušální odmítání. Byla by to hloupost. Na druhé straně si při horování pro jistoty všeho druhu musíme uvědomit, že pojišťovny i kasína jsou chrámy jedné bohyně. Je to Fortuna, bohyně štěstí. Audates Furtuna Iuvat. Štěstěna přeje připraveným. Nikoliv odvážným, jak se někdy mylně překládá. Je důležité si uvědomit, že vytváření jistot je pouze dílčím mechanismem posilování předvídatelnosti a že může být pouze pro někoho. A nikdo by se neměl na ně plně spoléhat. Vždy bychom měli mít v úctě ty, kteří se programově nespolehají a vytvářejí své jistoty pro sebe sami. Zvláštní úcty pak zaslouží ti, kteří je vytvářejí i pro jiné ve svém okolí. Pravými světci jsou pak ti, kteří je vytvářejí především pro jiné bez ohledu na sebe. Ti už jsou dokonce podezřelí a

výsledky jejich úsilí dává těmto podezřením často za pravdu. Nikdy bychom totiž neměli zapomenout, že příliš mnoho nesystémových jistot škodí a rozvrací sociální smír v našem okolí stejně agresivně jako jejich nedostatek. A agresivita snižuje celkovou předvídatelnost onoho nejbližšího příštího, které je pro nás tak důležité.

Je důležité si uvědomit, že ani ve vysoce morfologicky uspořádaném prostředí nedokážeme dostatečně přesně určit, kde začínáme my a kde končí naše okolí nebo naopak. Navíc si musíme uvědomit, že my sami jsme mnohonásobným okolím jiných jedinců. Z toho všeho vyplývá, že předvídatelnost našeho prostředí se může omezit opravdu pouze na jeho nejbližší stavy. Na druhé straně je pestrost našeho prostředí zárukou, že v něm dokážeme nalézt řadu dobrých budoucích stavů a východisek z naší současné pozice. To, čeho bychom se měli děsit, je jednotvárnost a šed', obrovská přehlednost a konec konců i průhlednost. Takové prostředí totiž nedává takřka žádnou naději na změnu. Na změnu k lepšímu ani k horšímu. A jak víme, změna je život... Život není možný bez toho, že je takříkajíc na dluh, na úkor jiných. Života někoho není bez zániku jiného, vlastní zrození není bez smrti cizího. Vlastní zánik pak dá šanci jinému. Moderní biotermodynamika hovoří jednoznačně o tom, že energie, hmota a informace obsažená v nějakém systému se může zvyšovat jen na úkor destrukce jeho okolí. Život si bere z úporností sobě vlastní ze svého okolí prostřednictvím řízené i neřízené destrukce svou komplexitu, integritu, akceschopnost a možný růst. Na naší planetě život ve vrcholové fázi stojí na pomalé autodestrukci naší hvězdy Slunce. Věřím, že kdyby toho byly pozemská biosféra, sociosféra nebo ekonomie schopny, že by začaly Slunce pošťuchovat, aby ho podojily víc. Konec konců, krásně to napsal Jiří Wolker ve své pohádce „O milionáři, který ukradl Slunce“.

To, co platí v přírodě v jejím životě a co jsme více nebo méně ochotně přijmout v rámci biologických věd, platí plně i o společnosti a její kultuře. V neposlední řadě to platí i o ekonomice a trhu, jako jejím nejkompexnějším projevu. Úpadek je jev, který můžeme vidět v každém systému. Je koncem i počátkem, zmarem i novou nadějí. V každém případě představuje změnu...

Evropa a úpadek IV/24

13. 11. 2006

Po uplynulých pokračováních, které se dívaly na úpadek jako na v zásadě organickou součást života včetně toho hospodářského, se dnes chci zaměřit na to, kdo je v této době nejvíce ohrožen úpadkem a jak tomuto stavu a jejího vývoji přispívá naše okolí, Evropskou unii nevyjímaje.

Byla to moderní biologie, která byla jako první postavena před úkol vypořádat se s neustále se dynamicky měnící globální mapou živočišných druhů, kde se jedny mění v druhé, některé vznikají jako zcela nové, jiné jako komplementy stávajících a jiné bez náhrady zanikají. Byl Charles Darwin, který v polovině 19. století prorazil možná ne jako první, ale zato naprosto viditelně onen krunyř, který doposud chápal stvoření jako něco dříve shora daného, statického a neměnného. Byla to pro velkou část mocných tohoto světa velká rána a je patrné, že se s porážkou nesmířili doposud. Neustálé soudní spory v USA o zákaz výuky evoluční teorie i poslední nátlakové akce v Polsku ukazují, že Darwin se trefil do černého, i když nad některými pozdějšími interpretacemi svých myšlenek z úst svých zastánců by se asi divil ještě více než nad argumenty svých odpůrců. Navíc je třeba si uvědomit, že spor mezi kreacionisty a evolucionisty je víceméně sporem uprostřed západní civilizace a že naprostá většina obyvatelstva naší planety není dotčena ani výchovou postavenou na novověké evropské vědě ani problémem stvoření nebo vzniku druhů jako takovým. Prostě to vidí úplně jinak nebo to prostě nevnímá.

Omlouvám se za malý exkurs do procesu vzniku nového úpadkového zákona, ale podobnost je jistě zcela náhodná. Připomenu jenom, jak zastánci nového zákona a změn vůbec vedli mezi sebou zápas o podobu této změny a když jásal nad prosazením svého odborného názoru, ukázalo se, že je to vítězství pouze v táboře zastánců nějaké změny. Při hlasování pak byli pravidelně porázeni svými odpůrci, na jejichž stranu se přidali ti, kteří nechtěli žádnou změnu a ti, kterým to bylo jedno. Poslední zpráva z tohoto podzimu byla taková, že sice máme nový zákon, ale někdo ho zapomněl zohlednit v rozpočtu. Takže vlastně zase nemáme. Psal jsem o tom v této rubrice pravidelně. Další typickou ukázkou téhož je zákon o státní službě. Těžko najdete jednotlivce, který by vám nesdělil, že je nutný. Ale nikdy nenajdete dost velkou skupinu potřebnou k tomu, aby ho prosadila. Tady platí známá poučka, že skupinové rozhodování přináší taková řešení, ke kterým by žádný ze zúčastněných jednotlivců nikdy nepřistoupil, kdyby rozhodoval sám. Ponechám na čtenářích, aby si sami vyhodnotili, kdy lze hovořit o kolektivním rozumu a kdy o kolektivní hlouposti.

V ekonomice nebo, jak někteří píší, v ekonosféře, můžeme rovněž pozorovat podobné procesy vzniku, záměny, doplňování a zániku jako v přírodě. Jde nejen o hmotné statky a služby ale i o technologie. Krásným a často zmiňovaným příkladem je nahrazování koně jako dopravního prostředku autem. S koněm se vytratily stáje sýpky seníky, kovárny, výrobní kočárů, sedlářství, ale i dostavníková pošta a boží muka. Objevily se různě zpevněné povrchy cest, které se stále rozšiřovaly a napřimovaly, benzinové pumpy, petrochemický průmysl, motely, dálniční kostely a roztahaná předměstí a satelitní městečka. Nemluvě o autokinech a fastfoodech všeho druhu. Významný světový ekonom rakouského původu, který se narodil v Třešti a působil mimo jiné i na Kolumbijské universitě, Joseph Schumpeter, nazýval období, kdy staré statky mizejí a nové se objevují, „smrštěmi tvůrčí destrukce“.

Je otázkou dalšího výzkumu, zda se potvrdí současné populární teze, že tyto změny v ekosféře se řídí stejnými pravidly a podléhají stejnému mocninnému rozdělení jako změny v biosféře. Někteří jsou tak daleko, že vidí analogii mezi živočišnými druhy a firmami nebo korporacemi. Podobná pravidla lze přý uplatnit i na technologie. Osobně se domnívám, že život je příliš bohatý a náhodný, než aby se dal pořídit křivkám mocninného rozdělení. Navíc se zdá, že se příliš mnoho odborníků snaží pod mocninou křivku nacpat skoro cokoli, protože to zkrátka frčí. Co se však zdá z mého pohledu nepochybné je, že modely konkurenční rovnováhy jsou pro dynamicky se rozvíjející se ekosféru možná trochu statické. Určují sice mistrně, jak se ustavují rovnovážné ceny, při kterých se trh vyčistí, ale neodpovídají na otázku neustálé proměnlivosti a současného růstu trhu jejich dynamiky.

Velice obtížně se každému z nás, kdo byl postaven při řízení nějaké korporace do kvalitativně nové situace, popisuje to, co najednou uvidí. Před ním se otevře jakoby v mlze několik cest, z nichž každá má svá nejasná pro i proti, chtělo by se počkat, ale ty cesty se rychle uzavírají a objevují se nové. Některé tyto cesty vedou zákonitě k úpadku. Jediné co jasně cítíte, je, že zůstat na místě a čekat už není možné. Tlak na rozhodnutí roste a relevantních informací nepřibývá. Speciálně krizové řízení je v zásadě jenom o tom, že kdo chvíli stál, nestojí opodál, jak je tomu ve „standardním“ řízení, ale nestojí vůbec. A ve strategickém řízení velkých korporací je tomu podobně. Krizový manažer je tak vlastně neustále přítomen v jakési šedé zóně, která leží mezi zkušeností a realitou.

To však je jenom jeden aspekt, který určuje samotnou všudypřítomnost cesty k úpadku. Druhým aspektem je okolí korporace a jeho parametry, které dávají více nebo méně možnost se této úpadkové cestě mezi ostatními možnostmi prosadit, jinak řečeno, učinit ji pravděpodobnější. Základním okolím korporací v současné Evropské unii je evropský model sociálního státu a v širším slova smyslu je to postmoderní společnost. Základními atributy sociálního státu jsou jeho jistoty, které poskytuje všem svým občanům bez ohledu na jejich reálné sociální a hmotné postavení. Klíčovým slovem občanů Evropské unie je právo, práva, mít právo. Ne nadarmo se říká, že člověk se stává dospělým v tom momentu, kdy začne na roveň svým právům a jejich vyžadování stavět své povinnosti a jejich plnění. V tomto ohledu je Evropa největším dětským táborem na světě bez ohledu na neustále se zvyšující věk svého obyvatelstva.

Zdá se však, že v současné době jsme ve fázi, kdy nadprodukce vzrostlých evropských za sebe neodpovědných nedospělců byla účelová a pro někoho výhodná. Vypadá to tak, že v horních evropských patrech je příliš mnoho chytráků, kteří dobře vědí, že s dětmi všech velikostí se dá dobře manipulovat a ještě lépe se na nich dá vydělávat. Není to nic nového. Od „panem et circenses“ až po „kdo si hraje nezlobí“. Evropský sociální stát pochopitelně nevznikl najednou současný stav není výsledkem realizace nějakého projektu, ale řady postupných kroků v reálném prostředí a reálném čase. V řadě těchto kroků nebylo zcela zřejmé, kde se jedná ještě o službu potřebným a kde už nastupuje parazitismus. Asi jako někdy není zcela zřejmé jestli platí že páv má ocas nebo ocas páva. V každém případě je ten nádherný ocas pávovi v kritických chvílích značně na obtíž...Podobně mnohé instituce sociálního státu ho v řadě ohledů ovládly a učinily ho méně akceschopným. Všude se postupně rozvíjí konzervování stavu a přednost zachování status quo je dominujícím rysem současné Evropské unie.

Nejde jenom o sociální oblast. Jde i o výdaje na záchranu středověké katedrály na úkor výdajů na současnou školu. Jde o všeobecnou nechuť ke změnám. Problém je v tom, že tato politika se dotýká stále menší skupiny aktivních osob. Roste počet důchodců, kteří mají nárok na důchod za zásluhy, roste věk, při kterém vstupuje mládež do aktivního ekonomického života. Roste počet sociálně vyřazených, kteří berou podporu a jinak na sociální stát kálejí a snaží se ho podojit kde mohou a roste i počet těch, kteří jsou bohatí a nepotřebují ho a hledají cesty jak stát dosoudit a vyrazit z něj nějaké prostředky. Rozvoj institucí sociálního státu a kalvínská idea úspěchu jako stigmatu spasení způsobily rozpad klasické rodiny jako základu státu. Celá evropská literatura od 18. století je prolezá pohádkami o hloupé rodině nebo obci a osvětleném jedinci, který se vzbouřil „proti poměrům“ a samozřejmě vyhrál a stal se tak efektivnějším, když odhodil veškeré sociální vazby. Budovatelská díla socialistického realismu byla v tomto ohledu jen klonem svého druhu. Heslo, že dělníci mohou ztratit toliko své okovy, pomohlo kapitalismu k jeho rozvoji více než cokoli jiného.

Sečteno a podtrženo. Pokud můžeme hovořit o nějakém řádném podnikatelském prostředí, ve kterém by podnikatel požíval přirozené úcty a ochrany, tak právě tohle v současné době velmi rychle mizí. Klasická korporace a podnikatel jsou v Evropské unii ohroženými druhy. Problém je v tom, že EU nemá absolutně nic, čím by mohla jejich životodárnou roli nahradit. Střední vrstva se svými zásadami a pravidly, péčí o rodinu a stavovskou čest je v současné době nenahraditelnou stabilizující skupinou. Evropská unie však nehledá svou budoucnost ve svých vlastních lidech a jejich práci a iniciativě, ale neustále se obrací někam mimo sebe, s někým se srovnává a někoho se bojí. Neúměrná „postmoderní, korektní a gender“ péče sociálního státu o parazitní menšinu na úkor nebo dokonce za současného potlačování hodnototvorné většiny je osudnou chybou, která nejprve sjednotí menšinu proti většině potom rozvrátí i onu většinu. EU jaksi ze zásady nehledá řešení problémů v iniciativě svých lidí nebo v její stimulaci, ale v zakládání nových institucí a směrnic. Někteří odborníci hovoří o skanzenotvorné tendenci v přístupu k utváření Evropské unie. Já bych hovořil „úředníkovtorné“ tendenci a s gustem si představuji posledního občana EU, který nebude úředník. Co ten se naběhá. Za těchto okolností je zřejmé, že toto prostředí přímo vyzývá mnohé malé a střední podnikatele k tomu aby to „zabalili“ a nechali se zaměstnat velkými nebo živit státem. S nimi se do sociální sítě propadají i jejich zaměstnanci a hlavně v propadlišti dějin mizí ta tolik potřebná vitalita a mobilita statků a služeb v ekonosféře Evropské unie.

Atmosféra v ekonosféře Evropské unie je atmosférou nehrávající v každém ohledu úpadku klasických soukromých firem. Nejsou schopny reagovat na obrovský administrativní tlak státu i Bruselu a na obrovské množství rizik, která nejsou schopny ani zaznamenat natož vyhodnotit. Kdesi daleko v Bruselu se rozhoduje o tom, jestli se zde bude pěstovat cukrovka nebo vyrábět látky nebo kolik může stát pivo. Výsledkem je to, že nejvíce peněz dostávají ti, kteří to zabalí. Jsme trestáni za výrobu mléka a vinařství. Kdo přestane pečovat o půdu v EU je dáván za příklad. Za těchto okolností se může krizové řízení scvrknout na pouhé hledání přepážky, kde mi můj odchod ze scény dobře zaplatí. To je ale jenom první fáze. Penízky se rozkutálejí a zůstane tu levná disponibilní kvalifikovaná pracovní síla. Při příslušné nechuťi pracovat u těch, kteří mají tvořit skupinu zaměstnanců se zdá jenom logické, že nahoře v Evropě nějakého sociálního inženýra napadlo, že jediným disponibilním zdrojem kvalitních zaměstnanců budoucnosti jsou dnešní malí podnikatelé. A samozřejmě z nových zemí to půjde nejrychleji. I proto staré země dusí naše podnikání všude a vždy a zuřivě si chrání svůj drahý i „drahý“ střední stav.

I ve světě moderních technologií a globálních hrátek stále platí, že v krizových situacích hraje nakonec klíčovou roli disponibilní množství a kvalita půdy a vody a schopnost společnosti jejich dary využít. Jde o dva klíčové, v zásadě neobnovitelné, zdroje a záruky přežití. Evropská unie stojí před celou řadou vnějších i vnitřních rizik a zapomíná na to, že nejvíce zemí a měst v historii položil hlad a žízeň. A hlavně pasivita obránců. Klasická první zásada krizového řízení a přežití v extrémních podmínkách vůbec říká, že problémy, které nám hrozí, nás spolehlivě zničí, pokud proti nim nebudeme nic dělat. Moje choť říká, že má pět pomocníků. Když nezabere ten na krku, tak má ty dva na konci rukou, a když nezabere ani tohle, tak má ještě nohy. Jsme spolu bezmála 30 let, ale nikdy se nespolehala na někoho cizího, mě nevyjímaje. Ale to je jen zdánlivě nesouvisející poznámka na konec...

Evropa a úpadek IV/25

2.12.2006

Komora specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR měla svoji valnou hromadu. Jsem její pračlen a několik let i „bafuňář“ musím říci, že jsem měl z průběhu jednání radost. Nejen z toho, že jsme se naučili jednat bez zbytečných emocí a hrabání se v proceduře, ale i z určitého obsahového ustálení činnosti KSKŘI a jasné představy o tom, co by měla v dalším období dělat. Instituty a obsahy, které byly vneseny do činnosti komory v průběhu prvních let její činnosti prošly prověrkou času a na těch, které to vydržely, je to i vidět. Stejně tak na stabilizaci a kontinuitě těch členů komory, kteří tvoří zdravé jádro a pro které se stala součástí jejich životů. Dobré je i to, jak se vedle těchto osob začínají objevovat nové tváře. Pevné je ukotvení komory v mezinárodním prostředí a na domácí scéně má vybudovanou širokou škálu pevných vztahů a neustále usiluje o nové. Zkrátka a dobře, zdá se, že KSKŘI je jeden z dobrých a životaschopných projektů, který má své kořeny v první polovině devadesátých let.

Jedním ze základních a dlouholetých obsahů činnosti KSKŘI v ČR byla rekodifikace úpadkového práva v České republice. Díky její názorové a časové kontinuitě se dá bezesporu konstatovat, že KSKŘI byla jedním z pevných bodů nebo úhelných kamenů celého bezmála desetiletého procesu snahy o rekodifikaci úpadkového práva v České republice. Mnohokrát se v této souvislosti vedla debata i o tom, co nastane, až se to podaří. Bylo od počátku jasné, že nový zákon přinese kvalitativně jinou dobu a pozice KSKŘI v ní bude nejistá. Počáteční optimismus, spočívající v tom, že snad bude na KSKŘI a její členy brán v zákoně nějaký zvláštní ohled, velice rychle vyprchal. Na tomto místě bych rád zdůraznil to, že toto poznání spočívající v tom, že nová úprava nejen že nemusí komoře pomoci, ale, že ji může dokonce poškodit, odsunout ji na úplně vedlejší kolej nebo ji udělat úplně zbytečnou, se nikdy nestalo ani na okamžik v komoře námětem úvah nad tím, jestli by nakonec nebylo lepší zachování status quo. Nechtěl bych, aby to znělo nějak příliš staromilsky nebo dokonce naivně, ale stojím si za tím, že KSKŘI byla v celém procesu přípravy rekodifikace tím účastníkem, kterému nešlo o sebe, ale o věc jako takovou.

Byla to právě diskuse na valné hromadě, která se jednoznačně nesla v kontextu změn legislativy v polovině příštího roku a pozice komory v těchto změnách. Katalyzátorem diskuse bylo zpoždění tvorby doprovodných předpisů k zákonu a tudíž stále přetrvávající nejistota nad tím, jak se vlastně nakonec rekodifikace konkrétně dotkne konkrétních účastníků insolvenčního procesu. Toto je snad největší tragedie legislativního procesu, kdy zákon tvoří sice jakýsi rámec, ale ten musí být dotvořen vyhláškami a předpisy nižší právní síly. Paradoxně se právě tyto podzákoné normy nejvíce dotýkají konkrétních osob a konkrétních zájmů. A jsou to zpětně právě tyto osoby a jejich zájmy, které celý ten proces řídí a tak ho klíčovým způsobem ovlivňují. Oblíbená floskule, že se něco řídí zákonem, je z hlediska praktického naprostým nonsensem. Za svého života jsem už slyšel tolik přívlastků ke slovu řízení, že si na ně nemohu ani vzpomenout. Ekonomické řízení, řízení korunou, rozpočtové řízení, systémové řízení, finanční řízení, chozrazčot, controlling, kanban a já nevím co ještě všechno. Na konci toho všeho ale zůstává prostá otázka, kdo řídí?!? A najednou máme za všemi těmi honosnými, často z cizích jazyků převzatými fíkovými listy názvů řídicích metod a postupů, naprosto konkrétního člověka. Honzu, Janka, Jeana, Juana, Hanse, Johnyho nebo Váňu. Nezapomeňme na jejich ženské protějšky. A tihle konkrétní lidé, mají své konkrétní zájmy, motivace a cíle se kterými vstupují do řídicího procesu. Dnes se díky nekonkrétnosti zákonných úprav a absenci těch podzákoných dá o jejich přístupu snad jen spekulovat. Jen bych rád poznamenal, že hantýrku o řídicích procesech již

tradičně přebíráme z prostředí, které má u nás doma největší vliv. Dnešní angličtině předcházela ruština, která nahradila němčinu a v určitých kruzích i latinu.

Takže tu máme zákon nebo dokonce zákony, dá se říci, že máme rozdané karty, dokonce i tak trochu známe pravidla, ale nemáme jasno v motivacích hráčů. Předpoklad, že všichni hrají aby vyhráli, už neplatí ani ve sportu, zvláště, když je spojen se sázením. Bohužel, ze zákona není jasně patrné to základní. Totiž, co je cílem této hry. Je ten cíl obecně společenský, který má směřovat ke zvyšování kvality sociálního a organizačního kapitálu ve společnosti nebo je obecně ekonomický a jde o pouhou minimalizaci finančních ztrát?!? Nebo jak kdy?!? Znovu se na tomto místě vracím k rozhovoru s Ladislavem Horňanem ve dvacátém pokračování této rubriky v roce 2005. Jasně tam formuloval klíčové zájmy britské společnosti a z nich plynoucí cíle pro úpravu úpadkového práva. Je samozřejmé, že žádný přístup k řešení insolvence a úpadků není dokonalý. Všude jsou nějaké problémy a při méně přesné analýze by se mohlo dokonce zdát, že je to jedno, jak se to řeší, protože výsledkem jsou velice podobné negativní jevy ve většině evropských států. Při podrobnějším pohledu je ovšem patrné, že to, co se nám zdá podobné, má úplně jiné příčiny a hlavně úplně jiné důsledky. To je dané odlišnou společenskou tradicí v přístupu k insolvenčnímu a úpadku a odlišnou aktuální právní úpravou téhož. V České republice máme potíže s tím, že svoji autentickou tradici nemáme v podstatě žádnou, protože i prvorepubliková úprava vězela až po uši ve společenském prostředí staříčkého mocnářství a nová posametová úprava na ni navázala velmi úzce a ani více než dvacet novelizací s duchem starého Rakouska moc nepohnulo. Takže shrnuto a podtrženo, nová úprava je první, která byla upečena takříkajíc u nás doma a vychází ze zkušeností, které jsme učinili v posledních 15 letech i z toho, že jsme členy Evropské unie.

KSKŘI si jasně uvědomuje, že vstupuje do velice mlhavého prostředí, ve kterém nebude příliš patrné, kdo je kdo. Jediné, co je zřejmé, je to, že až se mlha rozpustí, bude tu jiná doba. Komora si uvědomuje své šance a rizika tohoto přechodného období. Chce dělat to, co dělala doposud a dělala to dobře. Chce zastupovat zájmy svých členů a usnadnit jim vstup do této jiné doby, doby s jinými parametry a jinak rozdanými kartami. Cesta vede přes aktivní podíl na přípravě podzákonných norem a přes složité vysvětlování rizik a výhod toho,co má nastat. Nebude to v žádném případě lehké. Lidé, které komora zastupuje a kterým se dá nejobecněji říkat právě insolvenční specialisté(nebo jak se někdy říká přeneseně z angličtiny „praktici“), jsou těmi, na které chtějí všichni účastníci insolvenčních řízení již tradičně hodit všechny neúspěchy a naopak jim odebrat zásluhy za cokoliv dobré. V tom je jejich okolí vzácně jednotné. Už dávno jsme si říkali, že by bylo klidně možné přejmenovat KSKŘI v ČR na KČFP tedy Komoru českých fackovacích panáků. Budou to právě členové KSKŘI v ČR, kterých se nová úprava dotkne nejvíce. Právě oni jsou zasaženi největší mírou nejistoty, čekají je nejen zcela nové formální podmínky pro výkon jejich práce, ale i náročné odborné zkoušky. Mnozí přijdou doslova o vše, co dlouhá léta budovali, a zatím se nezdá, že by na to chtěl někdo brát velký ohled. Soudce zůstane soudcem, úpadce úpadcem a věřitel věřitelem, ale správce jim být do budoucna nemusí. Navíc určitě vzroste tlak na to, aby ubylo správců, kteří nemají formální právní vzdělání. Zatím se tak dělo vždy, když šlo o jakoukoliv změnu a nelze spravedlivě očekávat, že tomu bude tentokrát jinak.

KSKŘI tedy stojí před velice složitým obdobím. Přesto, že dosáhla jednoho ze svých klíčových obsahových cílů, tak právě realizace tohoto cíle může vážně ohrozit její samotnou existenci. V dnešní době racionality a efektivnosti se to zdá neuvěřitelné, ale neměl jsem na valné hromadě ani na okamžik pocit, že je to nějaký důvod nerealizovat své jasné záměry v příštím roce nebo nějak

taktizovat nebo couvnout a starat se o sebe. Žádný nářek na téma,co s námi bude... Stát se může cokoliv. Účinnost zákona bude možná odložena, protože stav připravenosti podzákoných norem je opravdu nedobrý a navíc chybí insolvenční rejstřík, který je ve vztahu k účinnosti zákona něco jako *conditio sine qua non*. Příští rok tedy možná bude ještě spíše rokem příprav než rokem, ve kterém začne nová úprava platit. Jakákoliv snaha cokoliv urychlit by mohla nejvíce poškodit právě zájmy KSKŘI, která už více než 5 let tvrdí, že už je na novou úpravu skoro pozdě a vždy narazila na bohorovnost svých partnerů a jejich neschopnost se odborně nebo politicky dohodnout.

Příští rok bude v KSKŘI také rokem volebním. Volby budou určitě připraveny dobře, ale je jasné, že nové vedení KSKŘI, které bude za rok zvoleno již bude stát nepochybně tváří tvář nové realitě v daleko ostřejších obrysech, než je tomu dnes. Bude důležité, jaký program přijme valná hromada v roce 2007 na další období. Upřímně řečeno, když jsem si před valnou hromadou tohle všechno uvědomil, tak se mi vrátila stará vzpomínka na rok 1988, kdy vstoupil v platnost zákon o státním podniku a já jsem navštívil jeden významný podnik, který měl velmi schopného a vzdělaného ředitele s dlouhou a úspěšnou řídicí praxí. Byl to podnik, který jako první uskutečnil volby zcela nového orgánu, který se tenkrát jmenoval „rada pracovního kolektivu“. Na otázku, kterou obdržel od zástupců tisku, jestli bude stačit na nové úkoly a bude umět „nově myslet“, odpověděl: „Mám na to svůj názor a radím se s kolegy ostatními řediteli a shodli jsme se, že v nových podmínkách máme jen dva úkoly. Tím prvním je dobře připravit volby nových ředitelů státních podniků a tím druhým je v nich v žádném případě nekandidovat. A to už jsem musel ve svém životě „myslet po novém“ asi tak devětkrát a mám pocit, že bych to dokázal i po desáté...“ Byla to slova více než prorocká. Jsem velice rád, že jsem měl na valné hromadě KSKŘI pocit, že její současné vedení uvažuje jinak než tehdejší ředitel a že nehodlá na jiné podmínky rezignovat a hodit veslo komory někomu, kdo náhodně usedne do loďky. Zkrátka a dobře, že cítí odpovědnost. Byl to moc hezký pocit a já za něj valné hromadě KSKŘI v ČR velice děkuji. Hezkých pocitů není nikdy nazbyt a musím říci, že to byla před adventem opravdu krásná chvílka k rozjímání.

Přeji čtenářům Konkursních novin ve zbytku adventního času mnoho podobných hezkých pocitů a krásné a klidné prožití Vánoc.

ROČNÍK 2007

Evropa a úpadek po sté...

31.12.2006

Rubrika Evropa a úpadek vstupuje svým stým pokračováním do pátého roku své existence. Rok 2007 je skutečně již pátý kalendářní rok, ve kterém se texty s vlaječkou Evropské unie budou v KONKURNÍCH NOVINÁCH objevovat. A je to právě celkově její sté pokračování, které tento v pořadí pátý ročník zahajuje. Když jsem na počátku roku 2003 po dvou pokračováních s názvem „Tak už i v tom Rusku“ přišel ve třetím díle s názvem „Evropa a úpadek“ a věnoval ho Nařízení Rady Evropy 1346/2000, vůbec jsem netušil, co všechno budu s touhle rubrikou prožívat. Každé dva týdny jsem hledal ve svých příspěvcích nějaký pohled na vztahy mezi evropskými hodnotami a hospodářským vývojem nejen v samotné Evropské unii nebo u nás doma. Snad postačí, když připomenu, že když se objevil název „Evropa a úpadek“ poprvé, bylo členských zemí EU 15 a Českou republiku dělilo více než jeden a čtvrt roku od členství a dnes, kdy čtete tyto řádky, je členských zemí EU 27. Z hlediska rozšiřování EU šlo tedy zcela nepochybně o naprosto přelomovou pětiletku a takový nárůst počtu členů v tak krátké době se už nebude nikdy opakovat i kdyby se do EU hlásil celý svět. Nyní zbývá odpovědět na daleko složitější otázku, která zní, čeho jsme schopni v téhle partě dosáhnout.

V poslední době neustále čteme o tom, v jaké že to žijeme zlomové době, prý stojíme na jakémsi rozcestí. K tomu se přidává prohlubující se skepse ze současného stavu věcí. Mezi skepsí občas naopak probleskne světlo nekritického optimismu a radosti nad tím, že už bude konečně jednou pro vždy lépe a radostněji. Myslím, že obě nekritické polohy jsou plodem „přání,otce myšlenky“. Život jde prostě dál a hledá si své cestičky do nejbližší budoucnosti, kde se dá a jak se dá. Velké prognózy se budou vždy hodně číst a snad i dobře prodávat, ale žít se podle nich opravdu nedá.

Nedávno jsem stál u kamaráda v kanceláři, kde na stěně visela mapa světa dovezená z Číny. Pověstná Říše Středu tam skutečně zaujímala centrální polohu jen mírně asymetrickou, tak, aby mapa vypadala tak, že na jejím levém okraji byla Velká Británie a na pravém Grónsko. Uprostřed všeho byla velká společná modrá louže Indického a Tichého oceánu a Atlantický oceán zmizel, rozdělený do dvou tenkých modrých proužků rámuujících okraje mapy. Náš svět jinýma očima. V téhle perspektivě byla Evropa západním poloostrovem velkým asi jako Čukotka s Kamčatkou na východě a oba poloostrovy tak vytvářely levý a pravý appendix eurasijského superkontinentu. Nad touhle mapou si může člověk daleko důrazněji připomenout, že ve světě se dějí i jiné věci než ty, které k nám doléhají z Bruselu nebo z Kramářovy vily a které většinou zní že se někdo s někým nedohodl, což je interpretováno jako špatná zpráva. V poslední době však stále více platí, že daleko horší zprávy mají svůj původ ve skutečnosti, že se někdo s někým dohodl.

Nad čínskou mapou světa jsem si také vzpomněl, jak se před čtvrtstoletím začala objevovat v tehdy dostupných sovětských strategických úvahách zkratka ATR. Asijatsko-tichookeanskij regijon tomu Sověti říkali a překladu netřeba. Základem této strategické úvahy byl bouřlivý rozvoj v zemích kolem Tichého oceánu, který se měl stát vůdčím geopolitickým a globálně ekonomickým pohybem v budoucích desetiletích. Dokonce měl být tak silný, že v jeho rámci mělo docházet i k rozpadu tehdejších tradičních států, USA nevyjímaje. Tehdy byl jedinou nadnárodní organizací v tomto regionu ASEAN. Během minulého desetiletí přibyla Panasijská zóna volného obchodu a Šanghajská organizace spolupráce. V obou hrají vedoucí úlohu Moskva a Peking. Naprosto nepominutelným partnerem se stává Indie. To, co se dnes děje kolem největší louže na světě začíná dávat vizi ATR skutečně za pravdu.

Kolem největší louže světa se skutečně dějí věci, které mění svět a díky informační revoluci a globálnímu obchodu tyto procesy stále více doléhají i k nám do Evropy. Rozhodně se vyplácí tyto procesy pozorovat, poučit se z nich a naučit se je využívat.

Nemělo by to ovšem na druhé straně znamenat, že si to, co se odehrává v ATR a zejména jeho asijské části vyložíme jako proces, který je nám od samého počátku nepřátelský a který ohrožuje naše, jak často říkáme, základní hodnoty. Výraz základní hodnoty se objevuje vždy, když si nejsme tak úplně jisti, které to jsou a nebo si jisti jsme, ale takové hodnoty zrovna v médiích „nefrčí.“ Kabinetní ukázkou toho, jak se dlouhodobě manipuluje s procesy v Asii v neprospěch Evropy je známý článek v Technickém magazínu z roku 1989, ve kterém dnešní důchodce z Vysočiny uvedl mimo jiné i to, že v Nepálu je více vysokoškoláků než v tehdejší ČSSR. Při dosažení určitých čísel do vybraného vztahu byl sice nepálský index příznivější, ale zároveň šlo o srovnávání nesrovnatelného. Kdyby někdo srovnával nepálské indexy v časové řadě a dokumentoval na tom vývoj nepálské vzdělanosti, tak to není žádný problém. Nicméně srovnání dvou indexů z tak rozdílného prostředí je prostě zavádějící a manipulativní. Evropská unie má i po mnoha letech po podepsání boloňských smluv pořád ještě potíže se srovnávací bází statistických dat o vzdělání a to i v tak základních aspektech jako je naše vnímání základního, středoškolského a vysokoškolského studia. Mezitím se počet vysokoškoláků v populaci stal jakousi prapodivnou modlou. Otázka kvality ustoupila do pozadí. A snad právě tady by stálo za to obrátit se k moudrosti Východu a připomenout si staré čínské přísloví, že ani deset bubnů nenahradí jeden zvon. Přístup k vysokoškolskému vzdělávání by se neměl plést s jeho dosažením.

Evropa na prahu roku 2007 je díky mediálnímu tlaku vlastních i cizích médií velmi často vykládána jako skanzen, jako něco neefektivního, nedávajícího šanci k úspěchu, hnízdo byrokracie a vůbec všechno špatné. Už dlouho jsem si nikde nepřčetl, že Evropa je docela fajn místo k žití. Tedy s výjimkou katalogů cestovních kanceláří. Neustále jsme zavalováni nějakými indexy nebo i absolutními čísly, z nichž lze dovozovat, že celý svět je na tom lépe než my. Zapomínáme na to, že tato čísla jsou umělými konstrukty a že o skutečném stavu věcí nevyovídají příliš mnoho. Už v půlce 60.let minulého století pronesl Robert Kennedy úvahu nad tím, že žádný růst HDP neučiní lidi šťastnějšími a nedopadl příliš dobře. Dnes máme takových idealizovaných veličin a indexů hned několik a každé mediální srovnání s okolním světem dává tušit budoucí úpadek Evropy a její odsun na periferii v globální hře o moc a bohatství. Když bylo před časem uvedeno, že v České republice je nejméně lidí pod hranicí chudoby ze všech zemí OECD a tím prakticky i na celém světě, bylo to vykládáno divně jako symbol úpadku a hlavně velikých budoucích problémů.

Konflikt mezi veřejným a soukromým zájmem je v dnešní Evropě tím, co musíme pokládat za klíčové. V udržení dostatečné síly na obou stranách a vytváření prostoru společného zájmu je tím, co povede Evropu k prosperitě, jejímž základem by mělo být udržení různorodosti, vzájemného respektu a tím i zvyšování bezpečnosti pro občany EU i občany zemí v jejím těsném sousedství. Je to právě přístup k bezpečnosti, ve kterém je pohled veřejného a soukromého sektoru snad nejvíce odlišný. Bankrot konkrétního podniku může jeden soukromý subjekt vnímat jako žádoucí úspěch, ke kterému přispěl v rámci konkurenčního boje, druhý soukromý subjekt ho může vnímat jako ztrátu a třetímu to může být jedno. Pro veřejný sektor to však v každém případě znamená poškození sociálního kapitálu, ztrátu jistot, snížení předvídatelnosti a ohrožení bezpečnosti občanů v širším slova smyslu. Proto veřejný sektor má tradičně jiné vidění událostí než sektor soukromý. Zatímco vidění soukromého sektoru sleduje především ekonomické cíle, tak sektor veřejný upřednostňuje ty neekonomické. Hledání

společného zájmu při zachování vzájemného respektu je jedinou cestou vpřed. Uplynulá doba jasně ukázala, že korupce ze strany soukromého sektoru vůči veřejnému a kriminalizace ve směru opačném prostě k žádoucímu stavu nevede. Za velmi důležité a evropské v tom nejlepší slova smyslu pokládám zapojení třetího partnera do tohoto vzájemného vyjednávání a tím je občanská společnost. Představa, že my obyčejní lidé máme jenom hodit lístečky do urničky a potom koukat, co se bude dít, je opravdu tragická. Představa, že mohu do věcí, které se mne týkají mluvit až tehdy, až mám nějaký mandát(počet lístečků v urničce nebo jiných lístečků ve šrajtofli, popřípadě mám nějaký doklad o vzdělání, že jsem odborník), je prostě nepřijatelná.

Rád bych proto na úvod roku 2007 apeloval na kritické myšlení a pozorovací talent oproti nekritické důvěře ve vnější autority, na vlastní odpovědnost oproti jejímu delegování na jiné, na odvahu oproti malichernému strachu z budoucnosti a na vlastní aktivitu a tvořivost tam, kde oficiální struktury a instituce selhávají. Platí už po staletí, že začít se má u sebe a ve svém blízkém okolí, protože bližní jsou prostě především ti, kteří jsou nám na dosah nebo na dohled. Globální odpovědnost jednotlivce je jiné pojmenování pro totální neodpovědnost. Změny v našem okolí se bez nás nikdy neuskuteční a pokud k tomu přece jenom dojde, tak to bude bez výjimky k naší škodě. Vlastní odpovědnost za nás samotné je ovšem velice náročná a když si ji nehlídáme, tak se vždycky najde někdo, kdo to těžké břímě z nás sejme a tak nás vlastně zbaví svobody. Svobodu můžeme vždy jen získat, ale nemůžeme ji ani obdržet ani darovat. V rámci vědomí si vlastní odpovědnosti a ceny osobní svobody se institucionalizovaná moc a moc „lidí s mandátem“ nemusí stát nutně prokletím a dá se udržovat v přijatelných a někdy i docela úzkých mezích.

Já osobně pokládám za jednu z největších evropských hodnot a tradic to, že se na našem kontinentě vždy nakonec prosadily společnosti, které individuální odpovědnost podporovaly, proti těm, které ji redukovaly. Ne vždy to tak bylo. Při úpadku Římského impéria se marně vzpomínalo na republikánské ctnosti, ale nakonec se ukázalo, že to nebylo tak úplně marné i když to trvalo poněkud déle. Asijské hodnoty, tradice a společenské pravdy, které k nám doléhají se stále větší naléhavostí, jsou jiné a jistě vedou k výsledkům, které stojí za pozornost a poučení. Neměli bychom ale proto podléhat pokušení zbavit se našich hodnot, tradic a společenských pravd a nahradit je něčí, co je nám bytostně cizí. Naše evropská obtížnost a odpovědnost individuální volby, která je neoddělitelně spojena s uvědoměním si vlastní svobody a její ceny, je hodnotou, na kterou rezignovat by znamenalo skutečný úpadek Evropy.

Přeji čtenářům Konkursních novin do nového roku 2007 především pocit, že jsou skutečnými aktéry vlastního života i životů svých blízkých, cítí a mají za ně skutečnou odpovědnost a považují se tak za svobodné lidi.

Evropa a úpadek 2

13.1.2007

Dnes bych rád psal o problému, který může způsobit Evropě celou řadu problémů a nasměrovat ji ke konkrétní formě úpadku. Jde o otázku energetické bezpečnosti Evropy. Tak jako obvykle nepůjde jenom o energie a energetické suroviny, ale rovněž o tradiční evropské hodnoty.

Tak jako už několikrát před tím, byl přelom roku spojen s přerušením dodávek energetických surovin z Ruska. Zatímco dříve šlo o Ukrajinu a plyn, letos šlo o Bělorusko a ropu. Ropovod Družba se stal předmětem „nedružby“ a točilo se kohouty o sto šest. Zřejmě šlo více o to, jakou kdo bude mít pozici při dalším slučování Ruska a Běloruska ve společný stát než o energetické vydírání EU, nicméně v Bruselu vznikla okamžitě iniciativa na zabezpečení energetické soběstačnosti EU. Svými cíli a proklamacemi nebyla daleko od proklamovaných společensko ekonomických cílů, které byly vyhlašovány stranickými sjezdy a nebo pracovními kolektivy na počest výročí a sjezdů. „Dohnat a předejít“ nebo „Již příští generace bude žít v komunismu“ či „Pětiletku splníme do 3let (do tří dnů)“ to je jen malá ukázka z hesel, která mne napadala, když jsem viděl, jak pan Barroso s plamenným zrakem vyhlašuje nástup k velkému pochodu za energetickou soběstačností a bezpečností Evropy. A napadla mne i slova Michaila Gorbačova, který říkal „...tudy, soudruzi, cesta nevede...“

Problém evropské energetické bezpečnosti totiž podle mého názoru leží trochu někde jinde než jenom v dislokaci a kapacitě zdrojů. Energetickou bezpečnost Evropy zdaleka neohrožuje jenom to, že řada těchto zdrojů leží za hranicemi EU. Pojďme se podívat do oblasti, kde je naprostá většina zdrojů uvnitř EU. V uplynulém roce jsme byli svědky řady výpadků dodávek elektrického proudu a to nejen kvůli přerušení vedení, ale i špatné harmonizaci dodávek, slabé průchodnosti některých uzlů a nedostatku náhradních tras. Základní problém evropské energetické bezpečnosti spočívá v uvědomění si kvality cíle evropské energetiky a jeho reálného prosazení do života. Zatím se zdá, že v tomto ohledu nemá EU jasno vůbec a nebo nemá dostatek sil k tomu, aby nějaký cíl prosadila i přes odpor některých států a jejich národních šampiónů, energetických gigantů, které sledují, využívají a možná i zneužívají ve zvýšené míře nově se probouzející politické i mocenské národní zájmy. Jde o společnosti, které se chovají podobně jako ČEZ ve vztahu k ČR, ale podstatně větší, které jsou klíčovými hráči i na evropském trhu. Na rozdíl od ČEZu je ovšem vlády domovského státu nechtějí prodat „nastojato“ a peníze použít na zalepení nějaké díry v rozpočtu. Vlády jiných zemí chtějí své národní šampióny na rozdíl od české vlády také využívat a možná zneužívat ke svým politickým a mocenským hrám. Že to není v zájmu Evropy, o tom slov netřeba.

Pokud má mít debata o energetické bezpečnosti Evropy vůbec nějaký smysl, pak je zapotřebí si uvědomit, že energetika má tři základní pilíře. Těmi je výroba, distribuce a spotřeba. To by nebylo ani v jiných odvětvích nic neobvyklého, kdyby se v tomto případě nejednalo o vyšší stupeň vzájemné závislosti, než je tomu v jiných odvětvích. Energie má totiž oproti jiným komoditám tu nevýhodu, že se obtížně skladuje. Je to stále velký technický problém a u elektřiny zcela zásadní. Více než kdekoli jinde v jiných odvětvích tedy úspěch energetiky závisí na harmonizaci zájmů všech zúčastněných. Obecně by se to dalo shrnout po pojem rozumná dostupnost. To znamená dostatek zdrojů za rozumnou cenu, dostatek distribučních kanálů v síti, která bude dostatečně robustní, aby odolávala možným rizikům a dostatek dostupné energie pro spotřebitele. Optimalizace výnosů, nákladů i zisku musí tedy být jednoznačně prováděna z celkového pohledu odvětví v rámci EU a navíc v rámci

celkového stanovení cílů, z nichž ten autoekonomický (míra zisku samotné energetiky) bude jenom jedním z mnoha. Dílčí optimalizace z pohledu jakéhokoliv segmentu musí nutně znamenat ohrožení zájmů těch druhých a tím i ve velmi krátké době i bumerangový efekt ohrožení zájmů toho, kdo preferoval své krátkodobé zájmy na úkor těch ostatních. Základní úlohou a cílem energetické sítě a energetiky vůbec musí být zabezpečení jistoty dostatku dostupné energie pro spotřebitele.

Pokud začnou výrobci nebo distributoři sledovat za každou cenu pouze zvyšování svého zisku prostřednictvím deregulace cen a spotřebitelé obdobný zájem s cílem maximální úspory, ať již prostřednictvím snižování spotřeby nebo vyhledávání levných zdrojů, musí být důsledek jenom jeden. Snižování nákladů, omezování investic, fatální ohrožení energetické bezpečnosti a v konečném důsledku omezení dodávek energií s nepředvídatelnými důsledky pro ty, kteří chtěli přece jenom vydělat nebo ušetřit. Představa, že se tyto zájmy střetnou na jakémsi jednotném evropském trhu, kde dojde k rozumné rovnováze zaručující spokojenost všech, je nebezpečná iluze. Už proto, že takový evropský trh v zásadě neexistuje, protože v poslední době dochází k rozpadu posledních zbytků jeho základů prostřednictvím eskalace národních zájmů v energetice prostřednictvím budování a prosazování národních šampiónů. A i kdyby byly takový evropský trh a taková rovnováha možné, pak by v žádném ohledu nezohledňovaly zájmy budoucí evropské energetické bezpečnosti, protože tyto zájmy ať chceme nebo ne, představují z hlediska ekonomického nic jiného než další náklady a tedy i tlak na růst cen a posunutí cenové rovnováhy trhu mimo realitu možností většiny spotřebitelů. Prvořadou úlohou EU a jejích orgánů je tedy postavit před evropskou energetiku neekonomické cíle, trvat na jejich realizaci a aktivně k ní přispívat všemi dostupnými prostředky od legislativy, ekonomická opatření až po aktivní propagandu důležitosti vytvoření skutečně jednotné evropské energetiky postavené na neekonomických cílech. Nejde vůbec o to, aby byla energetika ztrátová nebo dotovaná. Jde především o to, aby v jejím rámci nebyly zneužívány krátkodobé národní nebo segmentové výhody a tím narušována tolik potřebná harmonická rovnováha mezi výrobcí distributory a spotřebiteli na evropském trhu.

Znovu je na tomto místě rozumné připomenout význam slova robustní. Svůj původ má v latinském výrazu pro dub, který zní „robus“. Nejde o nic více a o nic méně než o to, že v dostatečně robustním systému by nemělo docházet k jeho kolapsu, pokud dojde ke zrušení některých linií nebo uzlů sítě, kterou jeho vnitřní, ale i vnější vztahy představují. Přeneseně řečeno ve vztahu k lidskému tělu by dostatečně robustní síť by neměla mít jedno srdce a jeden mozek měla by mít náhradní nebo paralelní systémy k nosnému, pohybovému, nervovému, krevnímu a lymfatickému systému. Bylo by toho asi více, ale bylo by to zbytečně složité. Ještě je nutné si uvědomit, že naprostá většina úspěšných živých organismů nemá své klíčové uzly a systémy mimo svá těla a navíc je i ve svém těle úspěšně skrývá. Prostě a jednoduše živé organismy nepěstují facility management a nejsou transparentní (průhledné), ale opacitní (nepřehledné).

To, že energetika představuje už ze své povahy orientovanou síť, to tuší i ti, kteří nevědí, co je to orientovaná síť a možná ani energetika. Méně už se ví, že orientovanými sítěmi jsou i jiné nám důvěrně známé pojmy jako například trh ale i společnost. O společnosti jako o pavučině nebo orientované síti sociálního nebo lépe řečeno sociálně- organizačního kapitálu jsem psal v této rubrice už několikrát. Poprvé to bylo tuším v létě roku 2005, když jsem uváděl stať profesora J. Stiglitze „Quis custodiet ipsos custodes?!“. Pojem sociálně organizačního kapitálu (SOK) je spojením pojmů sociální kapitál a organizační kapitál, tak jak je použil pan profesor. Myslím si totiž, že z povahy věci je

společnosti v každém jejím místě a konec konců i v každém jejím jedinci přítomna jak ona sociální tak organizační složka, podobně jako v každém živém organismu jsou společně přítomny jeho komplexita(složitosť) a organizovanost. Podobně jako u přírodních organismů platí i u těch společenských, že jsou životaschopné až od určité míry vlastní složitosti a organizovanosti a jejich dostatečného vzájemného souladu. Tato hranice určuje také jejich další pohyb směrem od ní pryč k větší složitosti a organizovanosti. Tento pohyb se děje prostřednictvím třídění podle stability v čase a směřuje korporace právě k jejich stále rostoucí stabilitě. Tato tolik žádaná stabilita ovšem nakonec nenápadně přerůstá ve stagnaci přírodních i společenských systémů a začíná směřovat k jejich zániku.

Tento krátký exkurs do teorie má jen jeden jediný účel. Podtrhnout důležitost nalezení vztahu mezi nutností budovat evropskou energetickou bezpečnost a energetiku vůbec na ekonomických i neekonomických cílech a udržováním tradiční evropské hodnoty, kterou je právě rovnováha ekonomických a neekonomických cílů, nazývaná někdy s hrdoostí jindy s pohrdáním sociálním státem. Sám pojem sociální stát v sobě obsahuje přesně vyjádření obou složek SOK i jejich nutnost jejich spojení a jednoty dynamické rovnováže. V obou případech energetiky i sociálního státu jde o orientované sítě SOK a jejich harmonizace je jedním z nejdůležitějších úkolů, které před Evropou a její Evropskou unií v příštích deseti letech stojí. Je patrné, že se sjednocování trhu nemůže dosáhnout prostřednictvím pohlcování jednoho národního šampióna druhým nebo jinými cestami, po kterých nám v kapsách šmátrá neviditelná ruka trhu. Asi půjde spíše o nutnost vytvoření nové kvality evropského řídicího systému elektroenergetiky a postupného hledání optimálního objemu a kvality jeho pravomocí.

Z hlediska budoucí energetické bezpečnosti Evropy je daleko důležitější si od samého počátku uvědomit na jakých základních hodnotách a principech má stát než to, kde a jak jsou dislokované energetické a finanční zdroje pro její vytvoření. Na straně druhé by pro samotnou energetickou bezpečnost nemělo být zapomenuto na to, že v zájmu zvyšování jakési bezpečnosti by neměl být utlačován sám systém, jehož bezpečnost má být budována. V tomto případě rozvoj samotné energetiky. V poslední době jsme bohužel až velmi často svědky obojího. Na jedné straně absence principů od těch morálních až po logické a na straně druhé přehnaného zdůrazňování bezpečnosti jako základní kvality čehokoliv bez ohledu vlastní kvalitu onoho čehokoliv. Obojí má společného jmenovatele a tím je snadnější vydělávání peněz. Bez zásad, pravidel a v atmosféře umělého strachu z neznámého se vždycky vydělávalo nejlépe, zvláště když bylo potom kam utéct.

To, co jsem uvedl ve vztahu k evropské energetické bezpečnosti, platí v principu podle mého názoru i v řadě jiných případů. Budování a udržování jakéhokoliv systému nebo korporace se musí naprosto nutně potkat s otázkami spojenými s harmonizací sítí sociálně organizačního kapitálu. Podobně je to v případě zániku takového systému. Zásadou zůstává udržení dostatečné robustnosti takové sítě SOK a v případě jejího zániku je prioritním úkolem udržení maximální míry stability v jejím okolí. Je podivuhodné, jak odpovědně se dokážeme chovat při jištění sítí domácích elektrických spotřebičů a jak zvyška kašleme na stabilitu společnosti, které jsme nedílnou součástí. Možná je to tím, že si myslíme, že i společnost má svého elektrikáře. Nemá a bohužel platí, že každý z nás je nejen svého štěstí pyrotechnik...

Evropa a úpadek 3

27.1.2007

Druhá polovina ledna byla doslova nabita událostmi, které mají podle mého názoru velice úzkou souvislost s tématem této rubriky. Nejdřív přišel velký vítr zvaný orkán Kyrill, následovala nová vláda, sněhová a dopravní kalamita a nakonec opravdu tuhý mráz, doprovázený oficiální žádostí USA o umístění svých vojsk na našem území. Tomu všemu předcházely zrádně konstruktivní přístup dvou poslanců a zcela náhodně vyvolaná aféra kolem pana Čunka. A zakončeno to bylo rezignací ministryně Třeštíkové ve dvou kolech. Všechno to bylo proloženo několika neuvěřitelnými soudními historkami. Připomenu jenom namátkou kauzy Mlynář, Smitka, Minařík a Doležal. Opravdu se urodilo.

Jak to všechno souvisí s Evropou a úpadkem?!? Rád použiji onu strašlivou floskuli „je to o...“ Ano, obojí je o hodnotách. Pokud totiž připomeneme starou myšlenku o ideálech a hodnotách, se kterými povstávají, stojí a padají státy i říše všeho druhu, pak si musíme připustit, že to, čeho jsme byli svědky, opět poněkud přispělo k úpadku tradičních evropských hodnot v očích lidí jednoho malého státu v srdci Evropy. V plné míře se tady opět projevila ona nepředvídatelnost, které jsem věnoval jedno pokračování této rubriky z loňského podzimu. Zkrátka a jednoduše, s politikou i soudními verdikty je to u nás podobné jako s počasím. Zatímco o počasí vedeme řadu debat a neustále upozorňujeme na to, že tohle nikdy nebyvalo nebo že počasí není normální, tedy, že je pro nás jaksi nepředvídatelné, když v lednu kvetou rostliny a ptáci sedí na vejcích, pak k politice, která nám po celých 229 dní po volbách není schopna dát vládu s důvěrou, jsme daleko tolerantnější a k dění v soudních síních se až na jednotlivce příliš nevyjadřujeme, protože je to pro nás jakési novodobé tabu. Nicméně počasí, politika i justice ovlivňují naše životy a osudy více, než jsme si ochotni připustit a je paradoxní, že nejvíce zehráme právě na počasí, jehož vliv můžeme měnit ze všeho nejméně.

Klimatické podmínky jsou každou společností jedním z klíčových faktorů utváření jejích priorit a to morálních, politických i ekonomických. Není to žádná objevná myšlenka. Pokud se podíváme například na způsob určování ratingu různých subjektů společností Moody's pak narazíme na „moodyovský trojúhelník“, který je základem pro určování pořadí priorit pro hodnocení. Základnu tohoto trojúhelníku tvoří geografické, klimatické a sociální okolí subjektu. Je nabíledni, že klimatické změny mohou velmi snadno způsobit úpadek konkrétní společnosti, ať již se jedná o jakýkoliv typ korporace spjaté s nějakým teritoriem. Rodinou počínaje a civilizací konče. Nicméně byla řeč o morálce a morálních principech. Podívejme se jakými principy se má podle autorů evropské ústavy řídit Evropská unie a my, její občané. Cituji preambuli:

Hlavy států Evropské Unie(výčet),

Inspirující se evropským kulturním, náboženským a humanistickým odkazem, ze kterého vzešly všeobecné hodnoty nedotknutelných a nezadatelných práv lidských bytostí, demokracie, rovnosti, svobody a právního státu,

Přesvědčení, že po bolestných zkušenostech nyní již sjednocená Evropa je odhodlána pokračovat v nastoupené cestě civilizace, pokroku a prosperity pro blaho všech svých obyvatel,a to i těch

nejzranitelnějších a nejpotřebnějších, že chce zůstat světadílem otevřeným kultuře, poznání a společenskému pokroku, že si přeje prohlubovat ve svém veřejném životě demokratičnost a transparentnost a usilovat o mír, spravedlnost a solidaritu na světě,

Přesvědčení, že národy Evropy, třebaže zůstávají hrdé na svou identitu a národní historii, jsou odhodlány překonat své dřívější rozpory a ve stále užším svazku vytvářet svůj budoucí osud,

Jisti si tím, že Evropa „jednotná v rozmanitosti“, jim poskytuje nejlepší možnosti k tomu, aby při zachování práv každého jedince a s vědomím své odpovědnosti vůči budoucím generacím a této planetě mohli pokračovat ve velkém dobrodružství, které z ní činí mimořádný prostor pro naději lidstva,

*Odhodlání pokračovat v práci dosažené v rámci smluv o založení Evropských společenství a Smlouvy o Evropské Unii při zajištění kontinuity *acquis communautaire*,*

Vděční členům Evropského konventu za to, že vypracovali návrh této ústavy ve jménu občanů a států Evropy

Jmenovali své zplnomocněné zástupce(následuje výčet), kteří se po výměně svých plných mocí, jež byly shledány v dobré a náležité formě, dohodli se na následujících ustanoveních:

Následuje několik set stran těžko srozumitelného textu, který vychází z předpokladu že výše uvedená preambule neplatí. Výchozím momentem reálného textu ústavy je totiž řešení neshody a nikoliv budování shody. Je to materiál nikoliv konstruktivní, ale obranářský. Je to výsledek toho, když se nikdo do společného hrnce nechystá nikdo nic dát, ale lžíci má za zády každý a čím větší, tím lepší. Celý text pak budí dojem virtuálního dortu kočičky a pejska od Josefa Čapka. Je to stokrát dobrý dort, ale dohromady to moc neladí a ještě je to v souladu s pohádkou Obušku z pytle ven „dort, jaký svět neviděl.“

Výsledkem téhle vypočítavosti je ústava počtářská, je to instruktivní příklad toho, jak se i největší ideály lidstva dají spolehlivě utopit v politicko mocenské hokynařině.

Za ocitování stojí ještě v pořadí druhý článek ústavy, který nese název Hodnoty Unie. Cituji:

Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společně členskými státním ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností práv žen a mužů.

Ponechám na každém čtenáři, aby si porovnal výše uvedené hodnoty se signály, které se k nám prostřednictvím médií dostávají z horních pater naší společnosti. V nich je jakýkoliv princip, jakákoliv hodnota relativizována a jejich zastánci jsou označeni za dogmatiky a milovníky starých pořádků. Navíc se velice aktivně s některými zatočilo. Stačilo několik měsíců, aby i poslední zastánci představ, že v politice je platná nějaká elementární slušnost, byli odkázáni do role neznámků, protože v politice to prostě chodí jinak a slušní tam jdou za blbce. Otevřeně to tvrdí naše politické špičky v čele s premiérem a jen někteří z nich se přitom tváří zkormouceně. Většinou se radují z toho vyjití skrývané pravdy na světlo a sebe pokládají za jakési věrozvěsty a světlohoše. Homosexuálové tomu říkají „outcomming“ Vůbec nejhorší na tom je to, že Ti, co to říkají, tomu dokonce věří. Jsou přesvědčeni, že mohou nemorálními prostředky budovat a pozdvihovat společenskou morálku, popřípadě si myslí, že společnost žádnou morálku nepotřebuje.

Navíc vystupují tak, že se zdá, že očekávají poděkování za to, že svou vlastní nemorálností z nás snímají naše vlastní hříchy a nebo dokonce povinnost nějakou vlastní morálku mít. Princip zastupitelské demokracie si vykládají tak, že se za nás mohou nejen cpát na recepcích a hlasovat v Parlamentu, ale že za nás budou i hřešit a snad ve všech příkázáních s výjimkou toho prvního, které v jejich pojetí ovšem zní „v jednoho Boha, kterého jsi si ve volbách zvolil, věřiti budeš.“ Ostatní příkázání porušují rádi a zdá se, že snad dokonce tak nějak musí. Možná, že se při nějakém zvláště vydařeném politickém kousku dozvíme, že naši vyvolení za nás dokonce zástupně šílí. Již nyní však platí, že si za nás osobují právo odpouštět i když zase jak a komu a co. Nicméně již dnes se díky podobnému chování elit v naší společnosti výrazně vychyluje a rozostřuje vnímání toho, co je společensky normální nebo dokonce únosné. Někde se dá dokonce říci, že morální standard přestává být nejen prakticky použitelný, ale dokonce ani uchopitelný.

Pokládám za důležité uvést jednu podstatnou okolnost. Souvisí to s kořeny počínajících společenských krizí, které vyúsťují v pády a zániky malých i velkých korporací rodin, firem, států, říší i celých civilizací. Dokonce to souvisí i s kořeny sebevraždy jako zánikem individuální korporace člověk. Většinou si zánik spojujeme s nějakou naprosto zjevnou příčinou popřípadě příčinou, která je uvedena v učebnici dějepisu nebo ještě lepe v nějakém filmovém, nejlépe hollywoodském, pseudohistorickém „srajleru.“ Na počátku krize však bývá něco, co zpravidla nebývá předmětem dějin ani mediální prezentace. Bývá to něco, co by se dalo nazvat vnitřním morálním rozchodem stále rostoucího počtu jednotlivců dané společnosti s morálními zásadami tak, jak je tato společnost hlásá. Tento rozchod je nejprve velmi tichý a nezatelný, ale později se začíná projevat v něčem, co bylo nazváno v různých dobách různě. Poklesem oddanosti lidu vůdci, snížením iniciativy pracujících, úpadkem nadšení lidu při hrách, manifestacích nebo vítání potentátů či prostě jenom „blbou náladou“. Často následuje skrytá nebo i otevřená institucionalizace takového odlišného pohledu. Pokračuje rozšiřování propasti mezi oficiálním a neoficiálním viděním věcí a jevů a tento proces vrcholí nějakou událostí, která už najde svou cestičku do příběhů. Porážkou ve válce, revolucí, ale i epidemií nebo jinou přírodní katastrofou. U jednotlivce, který nenajde vnější objekt agrese, to končí útokem proti sobě samému. Tyto události pak jsou označeny jako příčiny zániku konkrétní korporace a to i tehdy, když s ním nemají nic společného. Je to zejména proto, že nemáme rádi věci bez příčiny a bez následku. Prostě kauzální vysvětlování existence věcí a jevů je v nás uloženo výchovou příliš hluboko a svým způsobem nás také omezuje v chápaní okolního světa a jeho běhu. Přesto zůstává pár zániků velkých říší a civilizací bez své zjevné oficiální příčiny. Mezi nimi čestné místo zaujímají tisíciletá egyptská Stará říše a potom Mayská říše. Kolem doby jejich konce není v dohledu žádná válka, žádná epidemie, žádný převrat ani žádná přírodní katastrofa.

Možná že právě tady nastupuje jako možná odpověď ona všeobecně blbá nálada, vyprázdnění původního smyslu společenských rituálů a morálních zásad hlásaných z hora. Při bližším pohledu najdeme něco podobného i u říší, jejichž zánik byl oficiálně vysvětlen. Starý Řím sice podlehl oficiálně Vandalům, ale fakticky mrtev byl už daleko dříve, když se staly prázdny postupně snad veškeré morální pilíře, na kterých stál. Je velmi důležité si uvědomit jakou státotvornou a stabilizační úlohu mají ve společnosti její morální principy a ostatní hodnoty, které přijme za vlastní. Vyžadují tedy nejpečlivější výběr, dlouhou tradici, opatrné utváření a pečlivou ochranu, podobně jako pravda v Husově listu všem věrným Čechům.

Zdá se, že je to velmi složité a hlavně se to dotýká i mocných. Snad i proto se teď mocní tohoto světa vrhli v duchu nejlepších sovětských tradic místo na ochranu morálních principů na boj s počasím. Po tolik populárním heslu poručíme větru dešti, tu teď máme heslo, že zabráníme klimatickým změnám do deseti let. To jsou dvě pětiletky. Mocní tohoto světa, kteří budou sedět většinu těch dvou pětiletěk létat tryskovými letadly z kontinentu na kontinent z konference na konferenci, které budou platit průmyslové koncerny a dřevařské firmy, nás budou kárat, že netopíme plynem, který nám už popáté zdražili, ale nasbíraným klestím, které nám přinesla klimatická změna v podobě nějakého orkánu. Tím přispíváme ke globálnímu oteplování a vlastní zkáze. Hanba nám...

A když se náhodou kupodivu nepodaří během dvou pětiletěk zastavit klimatické změny, které tu jsou už několik miliard let, tak obviní nás všechny z podvracení jejich úsilí a vrhnou se na zastavování kontinentálního driftu. Inu, jsou to naši vyvolení zástupci.

Evropa a úpadek 4

10.2.2007

Od té doby, co jsem napsal poslední část letošní rubriky a dával jsem ji přečíst několika známým, jsem dostal dva zajímavé dotazy nebo možná spíše náměty pro své psaní. Ten první se týkal možnosti zabývat se podrobněji souvislostmi ekonomických a morálních hodnot ve vztahu k budoucnosti Evropy a ten druhý dotaz-námět byl velice jednoduchý, a to jak už to tak bývá, odpověď na něj nebyla o nic jednodušší než na ten první.

Můj starý známý, dá se říci významný novinář, mi položil otázku v tom smyslu, že by ho zajímalo, jak já osobně vidím problematiku krizového řízení, co na něm pokládám za klíčové a co naopak za podružné, jaká je moje osobní zkušenost. Odkázal jsem ho na své články v KONKURZNÍCH NOVINÁCH, ale potom mne napadlo, že by nemuselo být úplně nezajímavé takovou úvahu napsat a pokusit se v ní uhodnout skutečně to podstatné. A tady je mé skromné vyznání.

Krizové řízení je v českém názvosloví vyloženo jako řešení situací spojených spíše s nenadálými přírodními nebo i společenskými událostmi nebo dokonce katastrofami. V ekonomice je jeho použití problematické a to hned ze dvou důvodů. Tím klíčovým je to, že to, co podle mého názoru představuje v české ekonomice skutečné odvrácení budoucích vážných potíží a krizí se nemůže nazývat oficiálně krizovým řízením, protože u nás by se přechod firmy na jakékoliv krizové řízení nebo vyhlášení krizového stavu rovnalo zákonitě hromadnému útoku na ni a následnému zániku. Nejlépe prostřednictvím málo výnosného konkursu nebo likvidace. To, že naše společnost neposkytuje prakticky žádnou oficiální možnost ochrany firmě v potížích, vede k tomu, že se problémy skrývají, nehledají se jejich skutečné příčiny, ale spíše se hledá viník a tím bývá s železnou pravidelností ten poslední u vesla a spolu s ním likvidátor nebo SKP. Krizové řízení v ekonomice se tak stává naprosto zbytečně jakousi šedou zónou, která evokuje v očích veřejnosti představy nezákonnosti a nezasloužených zisků. Druhým, méně závažným je to, že se stále více prosazuje názvosloví spojené s výrazem „insolvence“, který k nám proniká z anglosaského prostředí. I Komora specialistů pro krizové řízení v ČR (KSKŘI) se v anglickém překladu jmenuje Czech Chamber of Insolvency Practitioners (CCIP) a výraz o krizovém řízení z názvu zcela vypadl.

Pokud, se týká samotného obsahu výrazu krizové řízení v ekonomice, pak bych rád připomenul, že když se poprvé koncipovaly obsahy seminářů na toto téma na VŠE Praha, tak to bylo bráno jako specialita, která je potřebná zejména ve vztahu k tehdejšímu tzv. přechodnému období od centrálně řízeného k tržnímu hospodářství. A protože to byl přechod, který byl naplánován na určité období mělo jít navíc o specialitu dočasnou. Nicméně, jak už to s dočasností u nás bývá, brzo se ukázalo, že se nejedná o dočasnou záležitost a už vůbec ne o specialitu. Naopak se zdá, že období nějaké tržní stability je pryč a někteří tvrdí, že to byla jen pohádka pro socialistickou ekonomiku a občany, kteří pozorovali západ a jeho trh zejména prizmatem obchodních katalogů. S odstupem času se dá říci, že metody, které byly ještě před 20 lety vyhrazeny i ve světě pro jakési zvláštní stavy, jenž ovšem nikdy, nikdo, nikde přesně nedefinoval, se staly standardní součástí portfolia nástrojů řízení firem nazývaného někdy honosně corporate governance.

Tyto skutečnosti ovšem mají jen málo společného s nějakým osobním přístupem, pohledem nebo názorem. Pokud bych se měl vyjádřit k tomuto aspektu, pak bych na prvním místě uvedl to, že krizové řízení vnímám především jako určitou misi, která má před sebou nějaký cíl. Za nejdůležitější pokládám osobně ztotožnění se nejen s tímto cílem, ale především z charakterem takové mise. Krizové manažery většinou příliš slávy nečeká. Když jsem v mládí četl o legendě působení Lee Iaccocy v Chrysleru v první půlce 60 let, byla to krásná pohádka o tom, jak někdo přišel, viděl a zvítězil. Četl jsem ji ještě několikrát z různých zdrojů a v různých dobách a pohádka byla čím dál tím víc úplně

nepohádková. Žádné, ani úspěšné, krizové řízení se neobejdou bez obětí. Pravdou je, že krizový manažer přináší oběť vždy. Říká se, že není na světě člověk ten, který by se zalíbil všem. Stejně tak platí, že každé rozhodnutí někoho upřednostňuje a jiného upozaduje. V krizovém řízení to platí mnohonásobně a také to daleko více bolí. Rozhodnutí je mnoho a v relativně krátkém čase. Řadě lidí a jejich skupin se mění budoucnost a některým se dokonce úplně bere. Uprostřed toho všeho stojí jediný člověk a to ten, kdo má to právo a povinnost rozhodnout a své rozhodnutí také podepsat. Někdy je to velmi bolestné a často i „kontroverzní“ jak se teď často říká a píše. Krizový manažer je se svou odpovědností a svými rozhodnutími sám. Pokud se jedná o opravdovou krizi a opravdové krizové řízení, tak se nemá za koho ani za co schovat, na co nebo na koho se vymluvit. Zůstává sám se svou vírou ve správnost projektu, který řídí a provádí, a v sebe sama. Nemůže se vymlouvat ani na své spolupracovníky, které si do týmu vybral. Může se na ně spolehnout, ale nesmí toho zneužívat. Nemůže na ně přenášet odpovědnost za rozhodnutí do kterých se mu nechce. Může si nechat od svých blízkých kolegů z týmu poradit, ale nemůže je činit za neúspěch odpovědnými. Zkrátka a dobře krizové řízení je charakterizováno nedělitelnou řídicí pravomocí, ale také nedělitelnou odpovědností. A takové vedení vyžaduje pevnou víru ve správnost konání jedince na kterém taková pravomoc a zároveň odpovědnost leží. A především od něho samotného.

Ted' je na řadě otázka, kde se taková víra bere, respektive, kde by se měla brát. Pro rozhodnutí, zda je navrhovaný projekt správný nejen odborně, ale i morálně, jsou důležité dvě věci : odborné znalosti a lidské zkušenosti. Zkrátka, je to celý rozměr osobnosti krizového manažera, která buď nalezne nebo nenalezne soulad s projektem nebo jeho záměrem. Soulad se hledá o to lépe, když se může krizový manažer na zpracování takového projektu podílet nebo jej alespoň účinně oponovat. Převzít odpovědnost za nějaký diktát je většinou zcela chybné a konec konců postupovat podle nalinkovaného postupu není tím správným kreativním krizovým řešením, není to ono každodenní rozhodování do nejistoty a napjaté očekávání odezvy z okolí. Každé opravdové krizové řízení je unikátní a ke každému musí mít krizový manažer stejný přístup při rozhodování, zda jej přijmou nebo odmítnout. Minulé zkušenosti se moc nepočítají. Jsou důležité, ale přeceňování sebe sama nebo lehkovážnost se nevyplácejí. Možná když si klademe otázku, kde hledat základ víry krizového manažera v konkrétní projekt, tak ta mimo odbornosti a zkušenosti bych nazval bezesporu pokorou. Byl bych nerad aby tenhle příspěvek byl jako vystřižený z katechismu, ale pokoru před úkolem a víru v jeho správnost bych doporučoval každému, kdo se chystá nějaký projekt krizového řízení vést. A připomenu jenom, že ten úkol je vždy charakterizován velkou pravomocí a nemenší odpovědností.

Takže tady máme pokoru, víru, odpovědnost, pravomoc, odbornost a zkušenost. Nechci těmto slovům dávat nějaké pořadí nebo priority. Nicméně si myslím, že žádné z nich nesmí chybět. Pokud některé schází, je lépe se do projektu nepouštět. A tak bych přidal ještě odvahu. Nikoliv odvahu do toho skočit, ale odvahu si přiznat, že tentokrát na to nemám. Odvahu odmítnout.

Takže ještě jednou pro pořádek, podle abecedy :

Odbornost, odpovědnost, odvaha, pokora, pravomoc, víra a zkušenost. Možná to není nutné, ale já to tak cítím a tak tomu i věřím. A navíc se mi to už párkrát opravdu vyplatilo.

Evropa a úpadek 5

24.2.2007

Minulé pokračování jsem věnoval osobnímu pohledu na to, co pokládám v krizovém řízení firem za podstatné. Jmenoval jsem sedm věcí, nebo možná spíše vlastností, které by měl mít podle mého názoru dobrý krizový manažer a končil jsem tím, že by měl mít navíc i odvahu určitý projekt odmítnout, přiznal si, že se mu některé z těch sedmi vlastností v dostatečné míře aktuálně nedostává. Toto pokračování bych rád věnoval otázce neméně důležité a to problematice času v krizovém řízení.

Čas je zvláštní věc. Snad nejkrásněji to vyjádřil sv. Augustin, když napsal, že ví, co je čas, ale když se ho na něj někdo zeptá, neumí to vysvětlit. Spor o povahu času je jedním z uhelných kamenů chápání reality. Nejrůznější filosofie, náboženství a civilizace, kultury, ale i menší uskupení mají své chápání času. Nenechme se zmást linearitou času Issaca Newtona nebo jeho einsteinovskou relativitou nebo časovou šipkou. Nevratnost a spojitost je kulturní konstrukt, který prakticky plně vyhovuje běžné lidské zkušenosti. Stejně tak existují na druhé straně v lidské kultuře hluboké postřehy týkající se cykličnosti času, jeho nelinearity, nespojitosti, které dávají neuvěřitelně zajímavé podněty. Rovněž moderní fyzika začíná zejména na úrovni kvant pracovat s časem úplně jinak než ve fyzice klasické nebo relativistické. Nemyslím, že se tyto poznatky nějak podstatně dotýkají problematiky krizového řízení, ale přesto je právě čas nebo spíše nalezení správného času v krizovém řízení velmi důležité.

Správný čas. Být ve správném čase na správném místě. Všechno má svůj čas. Dočkej času jako husa klasu. Všeho do času. Čas jsou peníze. Nevstoupíš dvakrát do téže řeky. To je jen pár nejběžnějších, všeobecně známých úsloví na téma času. Svědčí o velké vážnosti, se kterou je čas lidskou společností vnímán. V jakékoliv krizi to platí dvojnásob. Ve své podstatě je krize mimo jiné i vybočením z obvyklého času nebo časového rytmu. A důsledkem výpadku z rytmu je diskomfort skoro pro všechny zúčastněné.

Každá organizace, firma nebo korporace má něco, co by se dalo nazvat jejím vnitřním rytmem, něco, čemu se u živých organismů říká biologické hodiny. Tento vnitřní rytmus je duán nejen vnějšími podmínkami, které představuje právní, společenské a kulturní prostředí, ale i vnitřní vztahy v korporaci, ať již těmi formalizovanými nebo neformálními. Poznání správného rytmu korporace, jeho regulace a optimalizace jsou jedním z tajemství kvalitního řízení každé organizace. Často se hovoří o jakémsi citu pro věc, o schopnosti něco vycítit a vytušit, ale to jejen ta menší část pravdy o hledání toho správného rytmu. Daleko důležitější jsou takové instrumenty, které jsou schopno takový rytmus spoluutvářet. Jde o celou škálu plánovacích mechanismů a tvorby vnitřních norem. Ve větší a složitější korporaci prostě není možné se spolehnout na heslo, že pořádek je pro blbce, protože inteligent ovládá chaos.

Čas od času se sice objeví geniální „tušič“ či „genius okamžiku“, ale z dlouhodobého pohledu může ve většině korporací, zejména těch výrobních, napáchat více škody než užitku. Korporace totiž mají přirozenou tendenci setrvávat spíše v „pásmu přežití“ a v určitém řádu, než aby trvale atakovaly hranice chaosu a hledaly tam nové, atraktivní příležitosti nebo optimální řešení. To se samozřejmě

promítá i do vnitřní normotvorný, která obvykle příliš nepřeje novátorství nebo dokonce hazardu, byť i s velmi dobrými nadějemi na zisk. Hranice chaosu je tedy spíše doménou menších firem a jednotlivců, kteří mají na rozdíl od velkých korporací úplně jiný vnitřní rytmus a schopnost adaptace.

Krize korporace začíná zejména tam a tehdy, když se korporace začne pohybovat z pásma přežití právě k hraně chaosu. Je lhostejné zda se přitom pohybuje sama korporace nebo hrana chaosu nebo dokonce oba. U velkých korporací je často pozorovatelný jev, kdy pohyb korporace směrem k hranici chaosu vyvolá i pohyb této hranice směrem ke korporaci. V praxi to vypadá tak, že nevhodný vnitřní řídicí organizační krok nebo postup vyvolá takovou odezvu ve vnějším prostředí, že to celý problém jenom znásobí. Je to podobné jako kdyby na sebe korporace a hrana chaosu působily nějakou neviditelnou přitažlivou silou. Krach Enronu nebo Chodorkovského imperia jsou jen těmi mediálně významnějšími, ale příklady najdeme doslova všude. Korporací, která vyrostla ve dvou desetiletí doslova z nápadu a která se v posledních letech několikrát dotkla hranice chaosu, je Microsoft. Podle posledních odborných názorů, spojených s nástupem OS VISTA se zdá, že Microsoft se začíná od této hranice stahovat do pásma přežití a stane se standardním strojem na zisk. Mnozí to pocítíme především tak, že se o Microsoftu Billu Gatesovi a Windows přestanou vyprávět ty báječné vtipy.

Vše co bylo až doposud řečeno, směřuje k pojmu, který jsem si sám pro sebe pojmenoval „happy hours“ podle těch hodin v restauracích, kdy máte slevu. Již staří Řekové znali pojem „hórai“, což znamenalo speciální kvalitu určitého času, který je vhodný k nejrůznějším počínům a zvyšuje naději na úspěch. Nechci nikterak komentovat, jak byly tyto „hórai“ určovány pomocí nejrůznějších věštb a předpovědí. To, že byly určovány často velmi šarlatánsky, nic nemění na tom, že existují. Pro krizového manažera je klíčové umět si naklonit čas a to především tím, že si dokáže představit, vyprojektovat a nakonec využít vlastní vnitřní rytmus jim řízené organizace. A to vyžaduje především schopnost plánovat, plánovat a zase plánovat. Jen pomocí dobré představy o budoucím chování řízeného subjektu je možné určit ony „horai“ nebo „Happy hours“ ve kterých je daný krok krizového manažera nejúčinnější a snad i nejúspěšnější. Většina úkonů krizového řízení totiž nemá možnost reprízy. I proto se vyplatí je pečlivě připravit a uskutečnit ve správný čas.

Kvalita času je pojem, který je zcela jistě z řady důvodů kontroverzní. Jsme zvyklí čas přijímat jako něco neměnného, plynoucího od budoucnosti přes prchavou přítomnost do minulosti s tím, že s tím nemůžeme celkem nic dělat. Není to tak úplně pravda, ale je skutečností, že s časem je si „divno hrát“. Tak, jak právě v krizovém řízení je to často nezbytné, tak naopak v běžném životě nebo podnikání jsou snyhy odročit si čas často u kořene těch největších krizí. Možná se dá tedy říci, že v krizovém řízení je nám ten malý hříšek proti běhu času odpouštěn. Zkrátka a dobře, že účel světí prostředky. Ale nic se nemá přehánět. Prostě, všeho do času.....

Evropa a úpadek 6

10.3.2007

Dnešní pokračování bude více „evropské“ než ta dvě předchozí. Nicméně nebude o nic méně úpadkové. Rok 2007 je charakterizován úsilím německého předsednictví v EU o rehabilitaci Smlouvy o evropské ústavě, která při schvalovacím procesu narazila ve Francii a Nizozemí a v některých zemích se vůbec nedostala na pořad vážných politických jednání. Nejinak tomu bylo i u nás v České republice. Teď nejde vůbec o to, jaké argumenty se proti evropské integraci používají, byť nad nimi zůstává rozum stát. Na druhé straně totiž zastánci integrace nepřišli s žádnou srozumitelnou vizí budoucí Evropy a navíc některé praktické kroky směřující údajně v duchu evropanství k světlé budoucnosti Evropské unie nejsou o nic méně absurdní než zmíněné argumenty proti integraci a ústavní smlouvě.

Popsal bych situaci asi takto. Skupina lidí stojí na plošině a všude kolem sebe vidí obzor. Probíhá mezi nimi tradiční spor mezi zastánci názoru, že nejlepší je se usadit a snažit se místo, na které stojí, co nejlépe uzpůsobit k obrazu svému. Druzí chtějí prozkoumat celou viditelnou plošinu a hledat možné lepší místo a ty třetí neodolatelně přitahuje obzor a to, co je za ním. Úmyslně vynechávám marginální skupiny zoufalců i nadšenců všeho druhu. Když se zamyslíte, tak si jen těžko vybavíte situaci při kolektivním rozhodování o budoucím směřování skupiny, kdy by se ony tři základní názory nějak neprojevil. Vztah k obzoru je v každé skupině diferencovaný a pro evropskou civilizaci to platí dvojnásob.. Antické, křesťanské, pohanské i moderní tradice Evropy se totiž výrazně odlišují právě vztahem k obzoru a jeho pojmání jako hranice dvou různých světů. Antika se světa za obzorem bála a představoval pro ni zásvětí, záhrobí, podsvětí – prostě něco temného a hrozivého. Naproti tomu křesťanství mělo své slzavé údolí na tomto světě a věří, že za obzorem čeká lepší svět, který ovšem je určen jen pro ty poslušné a bohabojné. Moderní tradice se dá charakterizovat tak, že se snaží zkoumat obzor jako právě ono pravé místo k žití. Problém je v tom, že po prozkoumání obzoru sezná, že existuje ještě jiný obzor a pak další a další. Spor naší skupiny je tedy tradiční a naprosto standardní. Zůstává však ještě něco nevyřčeného. Vzpomeňme si na onu plošinu, na které skupina stojí a kde se skupina rozhoduje. Skoro nikdo nikdy si neklade otázku, na čem to vlastně stojí a zda vůbec může určit, na čem to vlastně stojí. Skoro vždycky je to tak, že ona plošina není tím, čím se jeví, tedy nějakou nehybnou jistotou. Může to být jen vor, který žene řeka k vodopádu, stejně jako kra, která draftuje ledovým oceánem, stejně jako kontinenty putují po stamiliony a miliardy let po horkém magmatu. Obzor se tedy mění těm i oněm, záleží ale pouze na nich, jaké budou jejich osudy v příštích chvílích. Naše schopnost poznat a ovládnout celý relevantní prostoročas je velmi velmi omezená...

Státy EU rovněž směřují ke svému obzoru danému neodvratným bodem zvratu, který rozhodne o tom, zda se budou dále spojovat nebo rozcházet. Tento „breaking point“ vidí všichni, i ti méně chápeví. Nejde vůbec o to, zda nastane či ne. Jde o to, že jedni se na něj těší, protože se jim budoucí integrace líbí, druzí se na něj těší s nadějí, že na něm něco vydělají a budoucnost je příliš nezajímá a třetí se ho bojí a všemožně se snaží postup skupiny zbrzdit. Bohužel europesimisté a eurooptimisté vedou otevřené spory a vzájemně se oslabují a tím předávají pomalu klíčové pozice těm, kteří se těší na onen bod zlomu, obzor, jako takový nikoliv proto, aby šli dál, ale proto, aby si na něm postavili DUTY FREE a mýto. A to je ze všeho ta nejhorší varianta.

Evropská integrace je ryze neekonomický cíl pro korporaci s názvem Evropská unie. A je to cíl pro celek. Snaha o „fantovské“ řešení tohoto úkolu na základě možných ekonomických zisků a ztrát pro

jednotlivé členské země je pokusem o kvadraturu kruhu nebo perpetuum mobile. Jestliže se jakýkoliv systém má překlopit do skutečné nové kvality a struktury, pak je poněkud protismyslné a anachronické kalkulovat s budoucími zisky a ztrátami jeho stávajících částí, protože ty už prostě v nové kvalitě a struktuře nebudou v současné podobě existovat.

Situace, ve které se nyní EU nachází, se podobá stavu, který byl v minulém pokračování popsán jako „pohyb korporace kolem hranice chaosu“. Takový stav není dlouhodobě udržitelný zejména proto, že dochází k relativizaci hodnot a nouzi pravidel, kterými se korporace řídí, aniž by se vytvářely nebo dokonce mohly vytvářet pravidla nová. To má samozřejmě devastující dopad zejména na neustálé dílčí systémy a na druhé straně to posiluje kruhovou obranu systémů, které jsou nastavené a fungují. To v praxi vytváří živelnou diskriminaci v evropských vztazích daleko účinněji než na druhé straně stačí nejrůznější reglementy EU harmonizaci deklarovat nebo dokonce reálně vytvářet. A v kombinaci právních systémů se to projevuje zvláště bolestně. Tento stav se samozřejmě velice neblaze dotýká úpadkového práva a úpadku jako takového. Nejde pouze o to, že zatímco obchodní společnosti se „europizují“, tak úpadkové právo se v tomto směru spíše stahuje do národních jurisdikcí. Nařízení 1347/2000 se stalo tak trochu legendárním „kulem v plotě“. Daleko podstatnější je to, že se neutváří evropský standard společného nebo morálního pohledu na úpadek. Ten zůstal na lokální nebo skupinové úrovni a je v rámci EU velice roztržštěný. A protože platí, že dobrý zákon by měl být normativním výrazem širšího společenského konsensu, vypadá to tak, jak to vypadá. Často hovoříme o evropských hodnotách. V minulých pokračováních jsem o těchto hodnotách psal v kontextu se zněním Smlouvy o evropské ústavě a její první hlavy. Jsem přesvědčen o tom, že významnou evropskou hodnotou bylo vždy hledání, nalézání, rozumný pohyb v duchu poznání. V poslední době jako kdyby se zdálo, že Evropa místo poznání hledá zisk a pohybuje se tam, kde ho cítí ve větší míře. Bojím se toho, že je to cesta opravdu, ale opravdu špatným směrem. A jestli někdo tvrdí, že si za získané peníze může potom kdykoliv poznání koupit, tak se opravdu, ale opravdu hluboce mýlí....

Evropa a úpadek 7

25.3.2007

V minulém pokračování téhle rubriky jsem se soustředil na některé vazby mezi evropskými hodnotami a pohledem na úpadek jako takový. Za tradiční evropskou hodnotu jsem označil mimo jiné i schopnost hledání a nalézání nových možností a přístupů k řešení problémů, které evropskou společnost trápí. Pravda, nebyla to asi vždy řešení optimální. Často se jednalo spíše o záplatování, které známe z dnes již legendárního přístupu Microsoft k „drobným omylům“ ve Windows. Ale na druhé straně platí, že posedlost optimálními postupy a řešeními vede spíše k zamrznutí a stagnaci vývoje než k nějakému, natož významnému, pokroku. Mimochodem, je to právě matka příroda a její evoluce, která nám poskytuje nespočet příkladů toho, že tzv. optimální řešení leží opravdu daleko a daleko od reálného života. Navíc se často můžeme setkat s tím, že „evoluční flikování“ na jednom místě vede k podivuhodným kvalitativním posunům na jiném místě. Krásným příkladem je například evoluce savčího oka. To patří v přírodě k těm nejméně dokonalým, i když ze seznamu vypustíte krtku. Jiní obratlovci, měkkýši a zejména hmyz mají oči daleko a daleko dokonalejší. Matka příroda ovšem neučinila žádný transfer know-how a nezměnila savčí oko podle úspěšnějších vzorů. Flikovala a záplatovala a přitom ponechávala savce s tak nedokonalým okem, že se jim z toho začal zdokonalovat mozek, aby byl schopen nedokonalý signál přicházející okem lépe analyzovat. Možná, že právě tady byl učiněn jeden z mnoha prvních krůčků k Homo sapiens. Nicméně si nemohu odpustit poznámku k tolik v současné době přetřásanému konfliktu mezi teoriemi postavenými na principu evoluce a těmi, které stojí na podstatě stvoření. V poslední době se skrývají za termínem „inteligentní design“. Z toho plyne, že by měl být i nějaký designér neboli tvůrce a měl by být podle všeho inteligentní. Ovšem některé postupy a výsledky, tak jak nám je příroda předkládá, činí takovou inteligenci minimálně spornou. I když osudem géniů je býti nepochopen, je to s tím naším údajným inteligentním designérem opravdu na pováženu. Na tomto místě si dovoluji doporučit čtenářům KONKIJRSNICH NOVIN knihu Jaroslava Flegra Zamrzlá evoluce. Podobných a ještě krásnějších úvah a hlavně poučení se tam dá najít habaděj.

Psal jsem také o tom, že Evropa se blíží k jakémusi rozhraní, bodu zvratu, který je sice neodvratný, ale málokdo je schopen přesně určit, jakým směrem tento bod leží a jaká cesta k němu vede. Nezbývá tedy, než znovu a znovu hledat, prohledávat možné budoucí stavy a pokoušet se obsazovat ty, za kterými se dá takový bod tušit. Bylo by totiž velmi smutné, kdybychom se nechali příchodem k tomuto bodu nějak významně zaskočit. Toto riziko narůstá s vlivem těch, kteří hledají v nastávající změně jen a výhradně zisk a již dnes si představují kvalitativní změny optikou burzovních obchodu s futures a jejich deriváty nebo jako velkou sázkovou kancelář, kasino nebo pojišťovnu. Dovolím si na tomto místě znovu připomenout, že kasino a pojišťovna jsou přes veškeré vnější rozdíly pouze chrámy jedné bohyně a to Fortuny. Hazard a pojišťovnictví jsou prostě z jednoho hnízda. Je to sázení na budoucnost. Přes to, že sázení a hazard obecně vždy přitahoval lidi inteligentní a schopné, a přes to, že náš život a vše kolem nás je nám systematicky představováno jako svým způsobem hra, jejíž pravidla jsou pouze v menší míře závislá na nás samých, nemohu tento způsob vidění reality přijmout a musím před ním varovat, stejně jako před hráči v roli odpovědných vůdců společnosti a korporací všeho druhu. Určitě existují posty i celé oblasti činnosti, kde se hráči skvěle uplatní a dokonce i taková, kde jsou prakticky nenahraditelní, ale do špičkových pozic prostě nepatří. A paradoxně je to i samotná teorie her, která nám říká, proč to není to pravé ořechové.

Především jde o to, že realita a hra jsou dvě v zásadě odlišné věci a i když některé hry docela dobře modelují některé reálné procesy do komplexnosti života to má stále velmi daleko. Většina čtenářů si určitě vzpomene na hru Life, která vznikla někdy kolem roku 1970 a kolem které se popsaly stohy papíru a vznikla celá litologická literatura. Byla interpretována jako skutečný model vývoje života a

přítom bylo patrné, že hnacím motorem této hry není žádná dědičnost, ale třídění z hlediska stability. To má samozřejmě i velký význam v přírodě i ve společenských a hospodářských procesech, ale není to dostačující princip. Podobnými nedostatky trpí v současné době i ostatní hry, které jsou vydávány za možné modely přírodních a společenských procesů. Na tomto místě bych chtěl podtrhnout jednu velice často opomíjenou skutečnost. Jen velice vzácně najdeme mezi poučkami o zákonech, kterými se řídí ve svých pohybech biosféra, takové, které nebyly dříve pozorovány v sociosféře nebo dokonce v ekonosféře. Připomenu pouze vývoj názoru kolem „věžňova dilematu“ a otázek kolem altruismu a jeho kořenů, výhodnosti nebo naopak nevýhodnosti. Dnes v zásadě žádná hra nebo jiný algoritmus nejsou schopny postihnout to, čemu se někdy říká strategie závazků. Tedy něco, co se dá vyjádřit stručně slovy „pomohu ti vždy“. Právě strategie závazků umožňuje vznik komplexnosti a organizovanosti, která byla zřejmě klíčovou silou utváření individuální inteligence lidského jedince a především toho, čemu se říká extelligence, tedy společného kulturního a informačního dědictví lidské společnosti. Pokud by se někdy podařilo poodhalit principy chování strategie závazků, pak by se nepohybně podařilo poodkrýt dvířka k poznání principů vztahů takových věcí a pojmů jako je láska, rozum, víra a biologie a věda vůbec. Mám takový pocit, že by to bylo pootevření Pandořiny skříňky nebo dveří u třinácté komnaty a tak asi zůstaneme navěky fascinováni takovými věcmi jako je nezištná láska hrdinství, sebeobětování, sebezapření, pokání a mnohými dalšími, které posouvají život kolem nás kupředu více, než jsme si ochotni prizmatem Má dáti - Dal vůbec přiznat nebo dokonce pochopit.

V poslední době se objevuje ve zvýšené míře termín „přirozené hry“. Jsou to procesy, jejichž pravidla se utvářejí společně vývojem herního prostředí a samotných hráčů. To vypadá velice realisticky a životně. Má to však jednu malou vadu. Platí totiž, že přirozené hry jsou ty vítězné a ty ostatní a navíc pro vítězné hry platí, že vítězné hry hrají vítězové. A těch je příliš málo na to, abychom s nimi vystačili při vytváření jakýchkoliv standardních společenských nebo ekonomických procesů. Otázka po osudu poražených nemá ani v oblasti přirozených her své místo. A to nás přivádí zpátky k úpadku.

Úpadek je na tom jako lira ještě hůře než ostatní. Z hlediska zdravého rozumu a dokonce i Obchodního zákoníku je přece organickou součástí podnikání. Ovšem podle společenského pohledu a je tomu jinak a z hlediska Trestního zákona ještě úplně jinak. Pokud úpadek nastane, najednou jakoby se korporace propadla do úplně jiného světa, do úplně jiné hry podle jiných pravidel. Na druhé straně by ta pravidla měla v rozporu s podstatou hry preferovat ty, kteří jsou méně schopní. Vítězové podle pravidel uznávaných před úpadkem, se dostávají do pozice předem odsouzených; je pozoruhodné, jak se společnost brání zavedení nějaké mezihry mezi hrou na téma „vítěz bere vše“ a hrou na téma „vítěz jde sedět“. Jediné, co by se dalo uvést jako protiargument je to, že možná je to tak, že celá ekonomika je touto mezihrou na téma „ocamcaď až pocamcaď“ bez vnitřních pravidel a řádu a zmíněné dvě hry jsou jen marginálními extrémami.

Život prostě není hra a vložit lidské osudy do rukou hráčů je hazard. Je pozoruhodné, jak se nás snaží neustále přesvědčovat o tom, že odpovědnost a péče o osudy i těch posledních je něco, co patří na smetiště dějin a že se máme nechat vložit do osudí a stát se pouhým žetonem v osudí. Pak prý nastane ten pravý ráj rovných příležitostí. Pokud ovšem není ta hra, při které se vrtíte v osudí, naprogramována podobně jako české Bingo. Prostě vtipnější vyhrává ...

Evropa a úpadek 8

12.4.2007

V předminulém pokračování jsem se dotknul některých momentů při rozhodování skupiny o jejím dalším směřování. Psal jsem o různých přístupech jednotlivců a jejich skupinek uvnitř skupiny k otázkám prozkoumávání okolí a dotýkání se, respektive překročení stávajícího horizontu. Uvedl jsem, že pravidelně jsou ve skupině, kromě marginálních nadšenců a škarohlídů všeho druhu, přítomni ti, kteří chtějí zůstat na místě a dosažené místo zvelebovat, dále ti, kteří chtějí prozkoumat co nejširší okolí a možná se dotknout i horizontu a tak trochu za něj juknout a pak ti, kteří chtějí horizont překročit a dojít snad tak až na konec světa. Shodou okolností jsem v nedávné době měl možnost číst dva velice zajímavé články, které se dotýkají skupinového rozhodování, a tak bych se rád dnes k této problematice vrátil a seznámil s obsahem článků i čtenáře KONKURNÍCH NOVIN.

První článek napsal v Ekonomu číslo 9 Zbyněk Fiala. Je v rubrice Inspirace a nese název „Pestrost, nezávislost, decentralizace“ a je věnován recenzi knihy Jamese Surowieckého „Wisdom of Crowds“ česky Moudrost davu. Je velice zajímavé si tento článek přečíst. Není totiž nijak zaujatý a komentuje základní myšlenku knihy velice střizlivě. O co jde?! Použiji k tomu tezi, která je v článku zdůrazněna velkými písmeny v barevném rámečku a zní: **„Když máme skupinu, ve které jsou lidé s dostatečnou kvalifikací a jsou zasvěceni do různých stránek problému, je lepší, má-li rozhodovací pravomoc skupina jako celek, než když se tato pravomoc svěří do rukou jen jednoho nebo dvou členů, byť by byli sebeschopnější.“** O této myšlence a o dalších, které ji rozvíjejí, se s novinářskou licencí v článku hovoří jako o poselství z jiného světa. Dovolím si citovat jen některé sentence. „Dav má často větší schopnosti než drtivá většina jednotlivců“ nebo „šéfové by se měli obklopovat dostatečně diversifikovaným a kritickým týmem“. Doplním jenom že pan Surowiecki není vědec. Je to významný novinář z exkluzivního magazínu New Yorker a to, co dal dohromady jsou výsledky soudobé sociální psychologie a zejména behaviorální ekonomie, které byly roztroušeny po různých studiích. A jak uvádí i Zbyněk Fiala, teprve novinářská zkratka, která se povznesla nad rezortní slepotu specialistů, nabídla nový a přístupný pohled na lidskou pospolitost a spolupráci a zapůsobila jako opravdová bomba, otevírající oči i neodborníkům.

Tady je namístě se pozastavit a zeptat, proč že se jedná o takovou bombu, protože sena první pohled zdá že to, co kniha praví přece jasně dá i zdravý selský rozum. Bomba spočívá v tom, že už dlouhodobě je skupina, kolektiv a vše, co je v něm provozováno, systematicky zatracováno a teď nemám zdaleka na mysli jen puritánský pohled na některé skupinové hrátky v nedostatečném oblečení. Například párovou jízdu na saních.... Co je s kolektivem, to je s čertem, ať žije svobodné individuum - jediný ideál společenského vývoje přelomu tisíciletí. Kolektiv páchne kolektivismem, socialismem a tak vlastně i nacismem a komunismem. To je opravdu zkratka hodná hlavy hýkavce, ale můžeme ji klem sebe slyšet dnes a denně a je celkem jedno jestli nám to vykládá celebrita, organizátor vědy nebo nějaký vyvolený vůdce národa. Pokud se tedy na hladinu veřejného mínění rybníka, kterým se už prohání jen samé důstojné individuality, vrhne kámen, který je navíc doprovázen novým hejnečkem mladých rybek, které mohou být stejně tak dobře mřenkami, jako piraňami, tak se nelze divit, že se začíná hovořit ve zkratkách a floskulích a jedná se o „bombu.“ Představa, že by se musel velký a silný jedinec jediný zdroj inspirace, vědění a bohatství všeho lidstva začít o svůj piedestal dělit s nějakým kolektivem, je pro některé autority, které navíc svou kariéru postavily na poplívání kolektivního rozhodování jako ústředního zdroje všeho zlého, něčím jako pro kněze mejdan v kostele. Prostě svatokrádež. Vzpomínám si, jistě zcela nepatřičně, na rozhoření některých autorit, když se přišlo s koncepcí skupinové podoby pražského pomníku J.V.Stalina, který vešel do paměti lidu jako „tlupa z Letné“. Já osobně v se ve svém životě potkávám spíše s lidmi,

kterým jsou extrémní názory cizí a vědí, že vše má svou omezenou platnost a někdy je potřeba více hlav a někdy se to prostě musí rozseknout z jedné hlavy a vody načisto. Ostatně podobně vyznívá i článek Zbyňka Fialy a pokud mohu posoudit i sama kniha Janusze Surowieckiego.

Druhý článek na dané téma jsem objevil v úplně odlišném koutku. V třetím letošním čísle měsíčníku Lidé a Země. V rubrice Téma měsíce je článek Richarda Jaroňka s názvem „Ztracená životní síla“, který vypráví příběh legendárních Křováků, kteří se ve skutečnosti jmenují Sanové. Ten článek je nesmírně zajímavý, ostatně podobně jako celý příběh afrického kontinentu, který je dnes poněkud zplundrovanou kolébkou lidského pokolení. Mimo jiné mě tam zaujala pasáž o dělbě práce a životním stylu Sanů. Na samý závěr této části článku je konstatováno, že Sanové nemají žádného vůdce, rozhodnutí je vždy výsledkem vůle celé skupiny včetně žen. Musím říci, že oba články, ten o knize moudrosti davu a ten o Sanech, se skvěle doplňovaly a samozřejmě ten o rozhodovacím procesu Sanů navíc vytvářel intenzivně ono známé „nihil novum sub sole“. Ano, ano, pane Surowiecki, už Křováci se rozhodovali kolektivně... A také se podívejte, jak dopadli, je slyšet hlasy odpůrců kolektivního rozhodování.

Spor o to, jaký styl rozhodování je lepší, je starý jako lidstvo samo. Dnes jsme svědky prohlubujícího se trendu argumentovat ve prospěch čehokoliv buď tím, že tomu tak bylo vždy, nebo tak, že tomu je tak i v přírodě. Proto se nám nejrůznější autority i pseudoautority snaží neustále vymývat mozky s tím, že to, či ono je tu od pradávna, už od Sumeru nebo Egypta či Říma nebo, že to je přirozené, protože to dělají i veverka, včely nebo mravenci. Už pozoruhodně málo se klade otázka, zda je to, co vidíme v přírodě, opravdu přirozené a hlavně jestli je to také správné. Až příliš často rezignujeme na otázky morálního posouzení nějakého konání před argumentem, že se jedná o něco, co je nám dáno tradicí nebo přírodou. Je pozoruhodné pozorovat, jak se před námi shromažďují neustále argumenty vyzývající nás s přimknutím se do náruče autority nějakého osvětleného vůdce, protože ten nás ochrání před kolektivním zhrounutím, zaslepením a oblnutím a následným obráním ve stylu kupónové privatizace nebo kolektivizace zemědělství. Jak jsem už ale poznamenal minule, život není hra a přináší nám neustále nové a nové otázky a problémy k řešení, staví nás před nová a nová rozhodnutí. Možná je svým způsobem pravda, že tu vše už v nějaké podobě bylo, ale je zvláštní, že na údajně starou otázku většinou aktuálně nefunguje ta stará odpověď, byť by byla i notoricky známá. Některé odpovědi můžeme, máme či musíme dát sami a o některých odpovědích se můžeme, máme nebo dokonce musíme poradit. Ke kolektivnímu rozhodnutí nebo k poradě o kolektivní podpoře individuálního rozhodnutí potřebujeme zjevně dvě věci. Kolektiv a čas. Již méně zjevná je skutečnost, že potřebujeme někoho, kdo to kolektivní rozhodování zorganizuje. Ve většině literatury jako kdyby vůbec takový organizátor nebyl nebo jako kdyby se tiše předpokládalo, že si ho je možné vždy najmout. „Autorsoringovat“ se tomu teď říká. Ale problém je i s tím kolektivem a časem. Má-li mít kolektivní rozhodnutí svou kvalitu, o které mluví Surowiecki, pak tento kolektiv musí mít také nutně svou kvalitu. Musí jít o lidi nezávislé, vzdělané a věci znalé. To tvrdí i základní teze „Moudrosti davu.“ Výběr takových lidí není jednoduchý a ve skupině, která je vytvořena pro jiný účel než pro účel kolektivního posuzování a rozhodování je taková kvalita jen obtížně dosažitelná. Právě vytváření týmu pro podporu rozhodování by mělo být jedním z klíčových úkolů každého špičkového řídicího pracovníka. Představa, že tak mohou činit placení poradci, je zcestná. Nejsou nezávislí, právě protože jsou placení a o tom ostatním si dovolím jen spekulovat. Největším pokušením je vytvářet si takový tým s tím, že v něm vědomě potlačím nějaké názory. Na druhé straně je však obtížné dostat do týmu pro realizaci nějakého projektu ty odborníky, kteří s ním od začátku nesouhlasí. Přesto je to nutné. Potlačování opozice se v rozhodovacím procesu velmi rychle vymstí. Je podivuhodné, jak trpělivě to

dokážeme snášet v politice. Možná je proto, že se těšíme na to, jak se na opozici vyřádíme my, až se to otočí... Škody jsou nedozírné, ale nejsou zdaleka tak patrné, jak je tomu například v podnikové sféře. Nicméně, pořád tady platí to, že bez „vedoucího“ je to kolektivní rozhodování tak trochu nonsens. Jednak proto, že bez něj skupina v potřebné kvalitě nemůže vzniknout, jednak proto, že by nebylo nikoho, kdo by do takové skupiny vnášel otázky a problémy, a jednak proto, že ona skupina a její rozhodnutí potom nemají toho, kdo by kolektivní názor reprezentoval. Myslím, že i Křováci nebo Sanové, chcete-li, budou mít nějakého svolávače a zadavatele otázek. Ovšem žijí v malých skupinách s minimální dělbou práce, takže je možné, že mají možnost svolat summit kýmkoliv a kdykoliv. Možná, že to ale nebude fungovat vždy, ale nejsem Křovák, tak nemohu sloužit. Podobné je to i s výzkumy veřejného mínění. Jak tazatelé, tak respondenti jsou skupiny, které mají předem danou morfologii. Nejinak je to i s bookmakery a jejich ovečkami chtivými sázení i když tam už dokáže matematika, statistika a teorie her překlenout ne jeden náhodný nebo nestandardní jev. Pokud se ovšem vrátíme k původně v předminulém pokračování zmíněné skupině, putující po nějaké plošině, tak se vůdce bez vlastního rozhodování a pevného názoru spíše neobejde a kolektivní rozhodování se spíše omezuje na jakousi hru na pocit účasti při rozhodování. Této hry na pocit účasti jsme bohužel svědky i tam, kde toho není vůbec potřeba. Veřejně jsme toho svědky při věčném dohadování se na téma přímé demokracie a úlohy referenda v řízení politiky.

Zmínil jsem i potřebu času. Zdůrazňuji dostatek času na kolektivní rozhodování a nejen toho. Jde i o správný čas. O „hórai“, tedy čas pro takové rozhodování vhodný. Není čas jako čas. Všechno má svůj čas, což ovšem nemůže být argument pro věčné odkládání rozhodování a rozhodnutí nejlépe na neurčito. Tady bych se vrátil k Sanům. Zdá se, že ti mají na kolektivní rozhodování vhodný čas skoro pořád a také to zpětně ovlivňuje a stabilizuje horizontální strukturu nehierarchické sociální sítě jejich malých skupin. Jednotlivé skupiny Sanů jsou pak na sobě skoro nezávislé a potkávají se jenom, když je k tomu nějaký zvlášť pozoruhodný důvod, třeba astronomický svátek. Tedy důvod dlouhodobě předvídatelný. To se to pak kolektivně rozhoduje.

Když ovšem pohlédneme do našeho hájemství, které je z jedné strany dáno Evropou a z druhé strany úpadkem, pak si musíme přiznat, že tu nemá kolektivní rozhodování na různých ustláno. Úpadek sám o sobě je projevem krize a ta v evropské kultuře dlouhodobě evokuje i koncentraci rozhodovacích pravomocí do rukou užšího okruhu osob. Vzpomeňme jen římskou republiku a její konzuláty a principáty. Konzuly, principy a diktátory. Krize se ukázala být natolik mocným prostředkem koncentrace moci, že se nemohu ubránit podezření, že třeba Spartakovo povstání bylo natolik úspěšné právě proto, že vytvořilo permanentního strašáka a po jeho potlačení se již Řím ke klasické republice nikdy nevrátil a za sto let už mohl císař jmenovat konzulem i svého koně... Mezitím byl Řím prakticky permanentně ohrožen víceméně nedefinovatelnými nebezpečnostmi, která systematicky bránila diktátorům, principům a císařům v tom, aby se s klidným svědomím mohli vzdát své dočasné moci a navrátit ji republice. Dojemná péče to byla. Prostě krize a demokracie se nemají moc rády. Evropa hledá po století působení strašných ideologických diktatur, které se ovšem na druhé straně zaštiťovaly právě jednotnou vůlí lidu, svůj nový vztah ke kolektivnímu rozhodování. Na jedné straně je mnoho dobré vůle, možná dokonce nadšení a na straně druhé je mnoho důvodných obav. Hledá se i využití moderních technologií. Připomenu třeba e-voting v Estonsku i jinde a pokusy o elektronický přenos vůle jednotlivce všeho druhu. Zdá se, že zatím to není to pravé ořechové. Je jisté, že technologické nástroje budou muset ještě urazit svůj kus cesty ke kompatibilitě se sociálními a zejména politickými procesy, ale na druhé straně se zdá, že klasické demokratické procesy, jak je máme kodifikované v evropských konstitucích, už také nejsou úplně „up to day“. Půjde tedy o

vzájemné sblížení podstaty věci a způsobu jejího provedení, které povede k možné nové kvalitě rozhodovacího procesu. Pokud bude ovšem vůle toto sblížení nastoupit.

Tuto novou kvalitu potřebuje Evropa velmi a velmi naléhavě. Stačí se podívat na to, jak se zoufale snaží architekti nové evropské ústavy vytvářet rozhodovací principy Evropské unie na principech římského práva a evropské politiky národních států 19. století a jejich ústavních pořádků. Je to pokus o kvadraturu kruhu. Prostě to tudy nejde. Je to slepá ulička. A v této slepé uličce řádí banda nikým nezvaných organizátorů této kvadratury kruhu, kteří de facto rozhodují bez jakéhokoliv mandátu a ostatním dávají onen sladký pocit účasti. Říkají si lobisté, poradci, organizátoři výběrových řízení atd.atd. Takže naše hledání cesty ke kolektivnímu rozhodování je teď ve fázi, že se nerozhodujeme vlastně vůbec. To vyvolává krize a tam už zase je kolektivní rozhodování pouhou popelkou. A znovu a pořád dokola. Že se to nepovedlo, bude zjevné, až se nějakým evropským komisařem stane oblíbený živočich, loutka nebo robot nějakého opravdového bosse. A nebo, že by už tenhle moment v novém kabátě už dávno kolem nás prošel nepoznán a nepovšimnut do minulosti?!?

Evropa a úpadek 9

27.4.2007

„Tak nám odložili zákon...“ Napadla mne parafráze úvodní věty ze Švejka. Když jsem se dozvěděl z médií o zrychleném legislativním řízení, ve kterém byla platnost úpadkového zákona posunuta zatím o půl roku na Nový rok 2008. Příčiny tohoto kroku můžeme určitě hledat na různých místech, ale opět tu vystupuje do popředí apriorní nechuť udělat jakýkoliv rozhodný krok, který by už nebylo možné jakkoliv relativizovat nebo dokonce vrátit zpět. Bylo by jednoduché obviňovat současnou vládu i když i ona má svůj nezanedbatelný díl viny. Tedy na samotném aktu odkladu. Signalizovala ho již na podzim, kdy se argumentovalo tím, že uvedení zákona v platnost nebylo legislativně ani finančně dostatečně zabezpečeno. Vina se svalovala, jak je v kraji zvykem, zleva doprava a zprava doleva, z přítomnosti do minulosti a z budoucnosti do přítomnosti a naopak, takže došlo ke známému stavu, kdy nikdo nemůže za nic a všichni za všechno. V tomto stavu nezbylo nakonec než platnost zákona odložit a tak přiřknout, tak jako už mnohokrátě předtím, zastáncům staré úpravy a status quo.

Potvrdilo se tak, kouzlem nechtěného, mnohé z toho, co jsem v téhle rubrice psal v minulých pokračováních, které byly víceméně věnovány kolektivnímu rozhodování. Dosáhnout skutečně reálné změny je totiž něco úplně jiného, než o takové změně všechno vědět, umět ji popsat a představit okolí. U nás jsme svědky neustálého zaměňování úvah, plánů, projektů změn a rozhodnutí o nich za reálný výsledek, tedy za změnu samu. Kouzelné byly v tomto smyslu komentáře k dalšímu evergreenu našeho legislativního procesu a to k novému trestnímu zákonu a trestnímu řádu. Znovu se objevila již několik let stará informace, že by se hranice trestní odpovědnosti měla snížit a již se objevily komentáře v tom smyslu, že ministr chce zavírat děti. Bylo to podáváno s takovou vehemencí, že se chtělo člověku pohlédnout na ulici, jestli tam ještě vůbec nějaké děti zbyly a nebo zda už úpí někde v železech na nějakém tom dětském Pankráci nebo Guantanámu. Ministr v tom byl už úplně nevině, ale u nás prostě nelze žádnou správnou zprávu bez patřičné personifikace do médií vypustit. A tak máme mediální virtuální svět kolem sebe plný změn a jejich původců, ale při sebemenším kritickém pohledu tahle bublina praskne a zjistíme, že je víceméně vše při starém. Snad mimo to, že ve virtuální realitě zase něco z toho opravdu reálného kolem nás zmizelo, ztratilo se, rozpustilo či vypařilo se. Takže shrnuto a podtrženo pod umělým závojem virtuálních změn se úplně reálně mnohé přemísťuje, až by někdo mohl říci, že se nedej bože snad i tak trochu krade.

Nicméně problém vztahu reality a jejího popisu je daleko obecnější, než by se na první pohled mohlo zdát. Často se hovoří o informacích, méně častěji o znalostech, ale jen opravdu zřídka kdy o dovednostech. To, že o něčem něco vím je na hony vzdálené tomu to umět a ještě daleko vzdálenější tomu něco na základě toho dokázat. Prostě do dovést. Dovést jen tak nebo prostě dovést to něco do zdárného konce. Jsme toho svědkem opět všude kolem sebe. Jsme svědky obrovské mánie ochrany informací. Přitom základní paradox se objevil už před několika desítkami let, kdy se přišlo na to, že veřejně dostupný informační prostor obsahuje vše potřebné k tomu, co potřebujete vědět, když si chcete postavit jadernou zbraň. Malou, ale svoji... Přitom veškeré instituce, které se jaderným programem v jakékoliv jeho podobě zabývají podléhají vysokému stupni režimu utajovaných skutečností a tento stav se v zásadě po celou dobu existence jaderného výzkumu vývoje a výroby nezměnil. Už mnohokrát v téhle rubrice zaznělo, že je mnoho povolání, ale málo vyvolených. I proto dostal Mordechaj Vanunu mimořádný trest za vyzrazení izraelského jaderného tajemství, i proto se ti odborníci, kteří umí doopravdy vyrobit jadernou zbraň, unášejí nebo vyvažují zlatem a to i přesto, že v zemích, kde doposud jaderné zbraně nemají, si rovněž umí přečíst podrobný návod, dokonce mu i rozumějí a sehnat materiál není v dnešním světě a stavu jeho šedého a černého trhu

žádný velký problém. Zdá se tedy, že problém je zcela prozaický. Prostě „nejsou lidi“. Naštěstí, protože kdyby „byli lidi“, tak už by možná nebylo lidstvo.

Nejde ale zdaleka jenom o jaderné zbraně. Asi jen málokterý člověk, který se pohybuje v hospodářské sféře, neslyšel o Toyotě a jejím výrobním systému (Toyota Production System – TPS. Připomenu jenom ta nejnámější hesla a pojmy jako je kanban a visačka kanban, andon a andon šňůrka, kroužky kvality a štíhlá výroba a její dynamika. Papírů, které byly na téma Toyota pomalovány na flipchartech celého světa v posledních třiceti letech, stály život opravdu velký les a peníze za tyto informace zaplacené by možná pomohly odstranit hlad v Africe, ale stejně nikdo nedělá auta tak jako Toyota, přesto, že se o to konkurence velice vehementně snaží. Toyota zveřejňuje veškeré informace o svém systému výroby, organizuje exkurze, dny otevřených dveří, konference a semináře, Dá se říci, že nic netají. A přesto to nejde, Přesto, že jsou všechny informace dostupné a jsou srozumitelné. Podobně je na tom prestižní M.I.T., jedna z nejlepších světových technických universit, která rovněž zveřejnila veškeré sylaby svých přednášek a celý systém vzdělávacího procesu. Veškeré informace, které můžete na M.I.T. dostat, si můžete přečíst na internetu a přesto asi nikdy nebudete mít znalosti na úrovni absolventa M.I.T. A už vůbec podle těchto informací nevytvoříte druhý M.I.T. Někde je něco, co není vidět, a to něco je strašně důležité. Je to neviditelná „duše“ systému nebo podniku. Někde za informacemi, jejich pochopením a znalostmi se ukrývají dovednosti. A nositelem dovednosti jsou sice podobně jako u informací a znalostí lidé, ale jsou to zcela konkrétní lidé na konkrétních místech a je jich velice a velice málo. Jinými slovy se dá říci. Že informace, které se u nás stále ještě pokládají za prioritní objekt utajování se stávají komoditou a to, co se ve světě stále více a více prosazuje, jsou znalosti a dovednosti. Asi všichni známe nějakého toho lektora, často ověnčeného akademickými tituly z domova i zahraničí, jak má copyright na každé průsvitce nebo power pointu, které stejně někde omaloval, jak ležely, tak běžely, nebo je jen málo pozměnil. Agent s teplou vodou, říkávali naši otcové podobným chytrákům. S vážnou tváří hovoří o tom, že je to jeho dušení vlastnictví, které si musí chránit, protože je to zdroj jeho obživy. Obživou ovšem může být jen a jen proto, že se najde dostatek lidí ochotných za něco takového zaplatit dostatek peněz. Pokud tomu tak bude, potud budeme svědky podobných taškařic a dotud budou regály knihkupectví praskat pod návaem knih na téma jak na to. na cokoliv od guláše, přes turnedos rossini, poličku, asertivitu, zahradní bazének, chov koz, snadný výtěžek a celkový úspěch a šťastný život až po atomovou bombu nebo sebevraždu. Přitom ještě žádná kniha receptů nenaučila nikoho vařit a jediné, co přinesly, je zvýšený počet žaludečních nevolností, tichých domácností a požárů kuchyní.

Nemusíme se ale toulat po světě, v USA ani v Japonsku. Klidně se můžeme vrátit o osmdesát let zpátky na moravskoslovenské pomezí a poslechnout si, co tenkrát říkal Tomáš Baťa. „Tajemství výrobních nemáme. Vynakládáme mnoho námahy i peněz na nové výzkumy, ale obvykle než nový vynález prakticky použijeme, přijdeme na něco lepšího. Proto nemáme ani jednoho patentu, který by mohl chránit naše výrobky. Také obchodních tajemství nemáme. Kalkulace a účty našich ztrát a zisků se u nás nacházejí v rukou dělníků a zřízenců.“ Za těmito otevřenými informacemi stála skryta „Soustava řízení Baťa“ a přetrvala a ž do dnešních dnů. Po dlouhých 40 let byla u nás jedním z nejpřísnějších tabu a kontakty špičkových funkcionářů předlistopadového režimu s firmou Baťa a synovcem jejího zakladatele dávaly tušit „praskání ledů“ více než nepovolená shromáždění a nebo Několik vět. I firma Baťa vždy měla a má svou duši, svou vlastní exteligenci, kterou nesou kupředu časem ti, kteří nejen znají, ale i umí a především dovedou.

Podobnými otázkami se ve svém článku „The Biocycle of Business: Managing Enterprise As a Living Organism“ zabývá i profesor Milan Zelený. Velice zajímavý je i jeho příspěvek v březnovém Moderním řízení, ze kterého jsem v dnešním pokračování rovněž čerpal. Mimo jiné uvádí krásnou sentenci o lodích a jejich výrobcích, když říká něco v tom smyslu, že nejlepší lodě nedělají ti, kteří mají nejlepší technologie a nejlepší technologické postupy, ale ti, kteří mají úctu k moři a touhu poznávat dálky za obzorem. Říká, že podniky mají duši, jsou to živé organismy, jsou to organizace lidí. Takový organismus je charakterizován spoluprací a úctou k ní, touhou poznávat a učit se, respektem k důvěryhodnosti a spolehlivosti a teprve potom touhou něco získávat a schopností sebe i to získané bránit. Profesor Zelený se nebojí napsat, že klíčová je láska a úcta k lidem. To jsou věci, které se opravdu dnes příliš nenosí, protože dnes můžeme stále více slyšet citovat spíše poručíka Hamáčka, který proslul výrokem, že lidí je přece jako Je smutné, že až příliš často můžeme tato slova slyšet od mladých manažerů, kteří jako kdyby snad ani nevnímali, že součástí řízeného systému jsou také lidé natož aby si uvědomovali, že právě lidé jsou jedinými možnými nositeli jediných reálných hodnot. Tedy nápadu a schopnosti, umu, dovednosti ho uskutečnit.

Všímat si rozdíl mezi popisem a realitou, mezi vyprávěným příběhem a skutečností, mezi záměrem a opravdovou změnou je někdy smutné, jindy zábavné, ale vždycky velice poučné. Dovolím si tohle pozorování čtenářům KONKURSNÍCH NOVIN vřele doporučit. Závěry nechám na každém z vás, milí čtenáři.

Evropa a úpadek 10

15.5.2007

Desáté letošní pokračování této rubriky bych rád věnoval opět trochu více konkrétním evropským tématům. Krátce předtím, co dostanete toto číslo KONKURSNÍCH NOVIN do ruky, totiž uplynou už tři roky od okamžiku, kdy se Česká republika stala plnoprávným členem Evropské unie a za pár měsíců nás čeká další krok do Schengenského prostoru, který nás učiní ještě rovnoprávnější. Je to příležitost nejen k malému ohlédnutí, ale zejména k zamyšlení se nad tím, jaká je reálná praxe fungování EU a porovnat ji s tím, jak nám byla a je předkládána z Bruselu nebo ze Strakovy akademie. Zdá se, že když událost samotného vstupu rozložíme do delšího časového období, tak můžeme dojít k závěru, že se vlastně nic zvláštního nestalo. Při této příležitosti si nemohu nevzpomenout na vzpomínky své babičky na vznik samostatného československého státu v říjnu 1918. Bylo jí tenkrát osmnáct let a jak bývalo v jejích společenských kruzích zvykem, měla za sebou už osm let práce ve fabrice z toho čtyři léta byla válečná. Událost, která je opředena mnohými mýty a pokryta slávou, popisovala v tom smyslu, že jednoho krásného dne se objevil mistr a sdělil užaslému osazenstvu dílny v sudetské textilce skutečnost, že výplata bude o několik krejcarů menší, protože v Praze byla vyhlášena jakási československá republika a ta že je o hodně menší než staré dobré mocnářství, tudíž, že jsou menší trhy a vůbec, že nastává všeobecná nejistota, takže snížení platu je vlastně to jediné, co musí přijít okamžitě. Babička dále sdělovala, kam všude mohla na rakousko-uherský „arbjatsbuch“, jehož platnost rázem skončila a ona se mohla dostat tak jedinečně do Mukačeva. Od té doby nemohla babička přijít na jméno Masarykovi s Benešem, což bylo později československými institucemi vykládáno nejprve jako negativní a posléze pozitivní ideově politický postoj a mnou samotným to bylo spojováno s tím, že Masaryk s Benešem přece dávali střílet do dělnictva, což ukazoval obrázek s výjevem od duchovského viaduktu, který visel vedle mé lavice po pět mé docházky do obecné školy. A takové lidi přece moje babička mít ráda nemůže. Všechno do sebe zapadalo a babiččino přiznání, že u kořene jejího ideově politického postoje byla ona nižší mzda a omezení pohybu po Evropě, bylo jedním z mých největších překvapení na Prahu dospělosti a zároveň jednou z prvních praktických etud na téma „všechno je jinak“. Takových bylo v mém životě ještě mnoho a mnoho a mám takový pocit, že mne čeká ještě mnoho a mnoho dalších. Musím se přiznat, že se mé pocity při setkání s tímto podivuhodným projevením podstaty věci a jevů se od mladistvého pobouření nad tím, že je jiná, než myslím já, stále více posouvají k pobavení na tímtéž. Chtělo se mi do předchozí věty vsunout někam i slůvko porozumění, ale vím, že bych si tím zadělal jen na další pobavení.

Od té doby se podařilo československé politice, samozřejmě v evropském kontextu, tedy částečně bez vlastní viny, ještě několikrát zmenšit nejen trhy, ale i akční rádius svých občanů. Léta devadesátá přinesla pak poněkud ambivalentní situaci, kdy na jedné straně došlo ke znovunabytí svobody pohybu pro občany, ale na druhé straně přišlo k rozpadu federace a k rozdělení na Českou a Slovenskou republiku. V tomto kontextu je společný vstup obou členů bývalé federace do Evropské unie nejen svého druhu obnovením některých formálních československých vazeb, ale především jde o bezesporu jedno z největších jednorázových zvětšení životního prostoru českého člověka od dob císaře Karla IV., Otce vlasti, blahé paměti. Možná, že by v tomto kontextu mohl někdo očekávat i odpovídající nárůst platů a mezd, když babičce s rozpadem Rakouska Uherska sebrali pár krejcarů, že by bylo přirozené, při zvětšení teritoria jejím vnukům a pravňukům zase naopak pár krejčárků přidat. Budiž zaznamenáno, že něco podobného snad v české kotlině neočekával nikdo. Český člověk se držel celkem neomylně zdravého rozumu a shovívavě ignoroval celou řadu scénářů možného vývoje v souvislosti se vstupem ČR do EU, tak, jak mu byly předkládány oficiálními i neoficiálními místy. A shrnuto, sečteno a podtrženo, z pohledu občana České republiky se skutečně nic zvláštního nestalo. Pro něj zůstalo v platnosti známé úsloví, že největší nebezpečí pochází vždy od toho, kdo je nejbližší a tak naprostá většina jeho každodenních problémů a potíží není generována od nikud jinud než od jeho bližních a blízkých spoluobčanů, rodiny, sousedů a úředníků na nejbližší radnici nebo jiném

příslušném úřadě. Tady připomínám staré heslo všech lodníků a námořníků, totiž, že přes palubu vás může hodit jenom ten, s kým jste na jedné lodi. Dlužno podotknout, že tradiční zůstal pro občana i zdroj naprosté většiny jeho příjemností, blaha a blahobytu. Bylo jím je a zůstane vlastní přičinění až přičinlivost na jakém poli už ponechám fantazii čtenářů. Snad bych jen podotknul, že snad toliko „národa role dědičná“ leží trochu ladem....

Tady se nabízí otázka, proč je fungování EU tak na hony vzdálené lidem, kteří v ní žijí. Jsem přesvědčen o tom, že je to obecnější problém. Je spojen s něčím, co bych se pokusil nazvat jako konflikt mezi individuální a tzv. společenskou morálkou na straně jedné a tím, co je vnímáno jako morálka korporace. Tento pojem není, alespoň podle mého povědomí, příliš frekventovaný, stejně jako jeho obsah. Velice často totiž můžeme číst o nejrůznějších morálních nebo etických kodexech nejrůznějších korporací, ale při jejich bedlivějším studiu zjišťujeme, že se víceméně dotýkají chování jednotlivců nebo maximálně jednotlivých organizačních součástí těchto korporací. Nejpropracovanější a nejtradičnější jsou v tomto smyslu základní právní dokumenty jednotlivých států, tedy jejich ústavy. I ony však omezují výklad etických zásad fungování konkrétního státu jako celku na několik velice nekonkrétních vět ve svých preambulích. Zbytek je věnován zásadám fungování jednotlivých pilířů moci a občanským a jiným právům a povinnostem. Možným zdrojem poučení by se mohly zdát být zásady fungování náboženských organizací. Jde o svým způsobem korporace založené ne základě určité myšlenky ideje nebo názoru. Sám jsem tento typ korporací pojmenoval jako ideové, některé autority hovoří o eklesiomorfních organizacích nebo skupinách a jiní hovoří právě o organizacích, postavených na sdílení určitých etických hodnot. Zdá se mi, že jakkoliv tyto organizace se velice dopodrobna věnují morálce svých příslušníků a to na nejrůznějších úrovních, pak v působení navenek se omezují výhradně na šíření, popřípadě nucování svého názoru svému okolí a to podle svého charakteru, doby a místa svého působení od opatrného naznačování po náboženskou válku, křížové výpravy, upalování a ukřižování jinověrců, nevěřících a později i vlastních heretiků nebo naopak horlivců všeho druhu. U těchto korporací můžeme více než samotný obsah morálních zásad pozorovat jejich ostrý zlom v jejich chápání na hranicích korporací a to jak směrem dovnitř tak i navenek. Navíc směrem ven převládá vesměs negativní vymezení a nutnost porušování vnitřních morálních zásad právě ve jménu rozšiřování onoho vnitřku. Je to sice přístup, ale podle mého názoru je do dnešního provázaného světa, ve kterém zhusta není patrné, kde je nahoře a kde je dole, kde je uvnitř a kde je okolí, poněkud nevhodný. Nicméně naprosto jasně ukazuje, kam se můžeme vrátit, když se nám nepodaří vytvořit určitý soubor etických hodnot pro moderní svět. Projdeme zpátky branou do náruče eklesiomorfních organizací s jedinou vírou pravou uhlířskou a navrátíme se do lůn národních států. Dojde přitom k mnohonásobnému třídění a utřásání těl, duší i charakterů, než se zase srovnáme podle toho, kdo je dobrý národovec, věřící občan a horoucí vlastenec. Kdo by chtěl vědět, jak ta brána bude vypadat a jak to bude vypadat za ní, doporučuji Dantovo Peklo.

Složitost problému vytvořit etický kodex fungování organizace spočívá mimo jiné v tom, že ho mohou vytvořit zase jenom lidé a klíčová myšlenka bude tak jako všechny původní myšlenky v historii lidstva patřit pouhému jednotlivci. Navíc korporace bez lidí není prostě korporací - personální substrát tomu říká právníká literatura - a oddělovat člověka jako lidského jedince a člověka jako součást instituce je velmi problematické. Pořád ještě dochází i k neustálé záměně a nepochopení odlišností při otázkách souvisejících s člověkem a jeho existencí jako takovou a jeho nejmenší institucí tedy s občanem. Zmatení nastává v záměně lidských a občanských práv a ve vytváření nejrůznějších míšmašů a právních kočkopsů podle toho, jak se to komu zrovna hodí. Přesto je patrné již na rozdíl mezi lidskými a občanskými právy, že občanská práva jsou víceméně vyvážena povinnostmi. A tyto

povinnosti se prolínají všemi možnými úrovněmi organizace až potom někde na vrcholu se začínají rozplývat a rozostřovat až se ztratí docela. Zásady fungování nebo povinnosti státu nejsou nikde příliš zdůrazňovány. Jsou dány jeho mezinárodními závazky a potom jakýmsi souborem zásad, kterému se říká mezinárodní právo. Rovněž v mezinárodním právu je možné se pokusit nalézt zdroje poučení a možné cesty přístupu k vytváření určitých morálních zásad fungování a vzájemného působení korporací. Ostatně mezinárodní právo samo říká, že je tu přímo od toho. Na druhé straně samo mezinárodní právo je spíše souborem zkušeností a souborem platných mezinárodních smluv, které vytvářejí jeho institucionální rámec a je často bezradné tam, kde je třeba nějaké rychlé a účinné reakce. Nemá na to smlouvu ani patřičnou zkušenost nebo zásadu. Mezinárodní právo je ovšem jednou z neuspořádanějších součástí lidské extelligence a má za sebou celou řadu pokusů o sestavení takových norem mezinárodního a mezistátního života, které mají svou platnost a účinnost, ať už se to někomu líbí nebo ne. Problém je opět v tom, že naprostá většina lidí není schopna působení mezinárodního práva vnímat nejen proto, že k tomu nemá patřičné vzdělání a jazykové schopnosti, ale především proto, že se teorie i praxe mezinárodního práva s životní realitou jedince nebo menších skupin a organizací naprosto míjí.

Evropská unie je ve fázi hledání určitých zásad a hodnot svého fungování stojí rovněž před problémem, jak je vhodně deklarovat. Tomuto tématu jsme věnovali už několik letošních pokračování z počátku roku a tak nebudu pitvat dál. Připomenu jen, že neustále stojíme před otázkou pro koho a za jakým účelem Evropskou unii vytváříme. Všudypřítomná je samozřejmě otázka smyslu takového počínání a jeho možného výsledku. Už jsem slyšel mnoho hesel a řečnických otázek. Připomenu jen Evropu regionů, Evropu národních států, a otázku: Evropa německá nebo evropské Německo? Rád bych slyšel i něco jako Evropa lidí nebo Lidská Evropa, ale zatím ani vidu ani slechu. Zdá se, že ten omílaný konflikt mezi existujícími národními a potenciálním evropským státem, reprezentovaným jakousi federací je sporem neschopným vyprodukovat efektivní řešení, protože obě alternativy, které jsou předkládány, jsou prostě špatné a vzhledem k vývoji okolního světa nedostatečné. Navíc, jak již bylo rovněž zmíněno, ani toto ani jiné řešení je přijímáno s apriorní nedůvěrou těmi, kteří se už v tom naučili chodit a kteří by měli rázem jinak strukturovaného medvěda, či spíše nějaké exotické zvíře, které by nevěděli jak porcovat a mohlo by dojít nejen k obnovení starých sporů, ale mohli by, nedej bože, přiskákat i noví supíci, kteří by chtěli svůj podíl. A to nemluvíme o té variantě, že by vzniklo nějaké stvoření, které by se porcovat nedalo vůbec.

Naskýtá se tedy možnost hledání odpovědi na otázku po moderním obsahu a formě určitých etických pravidel fungování korporací právě v oblasti jejich polidšťování, uvědomění si skutečnosti, že jde víceméně především o organizace lidí a pro lidi i když se jedná o instituce se vším všudy. Až příliš často se setkáváme především u korporací ekonomického typu s tím, že člověk je zde vnímán pouze jako součást kapitálu, jako prostředek a nikoliv jako jediný možný nositel znalostí a dovedností, tak, jak jsem o tom psal v minulém pokračování. Na druhé straně se objevují legislativní pokusy o určité „polidštění“ právnických osob. I v připravovaném českém Trestním zákoně se objevilo něco jako právo organizace na přiměřenou sebeobranu. Kdyby nedošlo k oné ložské šarádě s paragrafem o zneužívání informací v obchodním styku a následnému shození a odložení celého trestního kodexu, pak bychom už měli blízko k prvním zcela novým praktickým zkušenostem, protože by šlo o skutečný nejen právní, ale i filosofický průlom v chápání existence a fungování korporací. Judikáty v této oblasti by pak vlastně určovaly nakolik má organizace právo činit kroky, které by byly jinak v rozporu s právem, aby ochránila své oprávněné zájmy proti nejrůznějším pokusům o její zničení. Šlo by tak vlastně o přiznání toho, že korporace má svá práva a od nich bychom zase mohli nastoupit cestu k tomu, jak jich má užívat a jak se má chovat. Judikáty klem použití tohoto paragrafu by vlastně postulovaly určitou míru možné nutné sebeobranu a tak by vymezily nové pole vzájemných vztahů korporací, o kterých jsme doposud uvažovali pouze v rámci relativně rigidního obchodního práva a na něj navazující soudcovské volnosti v rozhodování. Trestní právo doposud znalo jen a pouze posuzování chování jednotlivců podle paragrafů, které příliš nebraly ohled na to, proč byly tyto

konkrétní kroky činěny. Nový trestní kodex je opět na pořadu dne. Uvidíme, co v něm nakonec zůstane.

Na závěr tohoto pokračování bych rád přislíbil, že se příště k problematice etiky korporací určitě vrátím. A protože inspirace není nikdy dost, dovolím si připomenout půvabný překlad knihy Tao te ting, jehož autorem je Václav Cílek a vyšel s poznámkami překladatele inspirovanými komentářem, který provedl před dvěma tisíci let jistý Wang-Pi. (Dokořán,2005). V této jedné z nejstarších knih, které lidstvu zůstaly zachovány v prepisech a překladech, ale i v originálních archeologických nálezech z nedávné doby, je mimo jiné také verš, který se dotýká velkých států. Stojí tam v Cílkově překladu doslova a do písmene toto: „Spravovat velký stát je jako smažit malou rybu“. Dobrá rada nad zlato... Jiný verš je možná méně inspirativní, ale o to více konkrétnější a hovoří o tom, že účel spočívá v tom, co je viditelné a smysl v tom, co je neviditelné. A to mne vrací samý počátek vzniku myšlenky dnešní Evropské unie, někam do let šílenství druhé světové války. Tím smyslem byl tenkrát zcela nepochybně evropský mír. Čím déle, tím lépe. Možná trvalý nebo dokonce věčný mír. Mír není nikde vidět, nedá se uchopit ani prodat, ale zároveň se projevuje ve všem kolem nás. Mír nebo nějaká jeho podoba odpovídající konkrétnímu prostředí by tedy měl rozhodně zůstat základem jakéhokoliv etického kodexu libovolné korporace Ekonomické, ideové nebo teritoriální. Státu, církve, podniku, mezinárodní organizace podobně jako Evropské unie. Pokud nepůjde jen o prázdnou proklamaci z prvomájového průvodu nebo zástěrku pro přípravu války, pak ze smyslu „mír“ vychází celá řada jiných smyslů a účelů, které by mohly dát etickým kodexům korporací a nakonec i chování a fungování korporací novou podobu a řád.

Půjdu zkusit zkoumat proces smažení malých ryb...

Evropa a úpadek 11

30.5.2007

Minule jsem slíbil, že se vrátím k možnému způsobu tvorby etických kodexů pro korporace 21. století. Končil jsem tím, že úhelným kamenem a univerzálním smyslem takového kodexu se ukazuje být pojem „mír“. Dokonce jsem slíbil, že se budu věnovat smyslu verše z Tao te Tingu, ve kterém se správa velkých států přirovnává ke smažení malé ryby. Sliby se mají plnit nejen o Vánocích a Velikonocích a tady je výsledek.

Přiznám se, že jsem se trochu lekl, když mi při studiu podkladů a zamýšlení se nad obsahem minulého pokračování vyskočilo do popředí tak banální slůvko jako je „mír“. Báľ jsem se toho, že je to příliš jednoduché, neobjevné a že je to jenom důkaz nejen mé, ale možná i všeobecné bezradnosti nad tím kudy a jak dál. Navíc jsme doslova obklopeni tlakem slov a pojmů, které hovoří o válce, boji, sporu, kompetenci, konkurenci, tvrdosti, asertivitě, darwinismu, prosazování práva silou a bůh ví jakých ještě a slůvko mír se krčí někde v koutku, malé tak, že není skoro ani vidět. Nakonec jsem se rozhodl tomuto pocitu nepodlehout. Přiznám se, že mi k tomu pomohl i další minule zmíněný veršik z Cílkova překladu Tao te Tingu, totiž ten, že smysl spočívá v tom, co není vidět, zatímco účel tkví v tom, co vidět je. Připomněl jsem si i další myšlenky na toto téma, stejně jako řadu odborných prací na téma, že řešení sporu nespoluprací nebo silou není možná tím nejefektivnějším řešením, jak by se mohlo zdát na základě studia například historie. Platí totiž, že dějiny píší hlavně vítězové a ti hrozně lžou, přičemž poražené je velmi těžké najít ve stavu, aby se mohli také vyjádřit. Vedle pojmu „mír“ se tedy vynořuje další slůvko a tím je „spolupráce“. Ale i moderní manažerské teorie začínají upřednostňovat hledání prostoru mimo nejostřejší konkurenční zápas jako správného místa pro rozvoj korporace. V knize „Strategie modrého oceánu“ dávají jeho autoři Renee Mauborgneová a W.Chan Kim evidentně přednost moři v čistě modré barvě klidu, před mořem zbarveným krví z konkurenčního boje. Klasickým příkladem úspěšné operace v tomto duchu je vyvedení General Electric z dosahu konkurence J. Welchem v letech 1983-93.

Altruismus jako takový prošel v dějinách mnohonásobným zkoumáním a jednotlivé doby a jejich autority ho buď zavrhovaly nebo rehabilitovaly. Při bližším pohledu je patrné, že názory na altruismus vyslovené konkrétním jednotlivcem vypovídají více o době a prostředí, ve kterém vznikaly a dále o povaze a postavení onoho jednotlivce než o altruismu jako takovém. Omezím se jen na komentáře k problému, který je znám pod pojmem „věžňovo dilema“. Toto jednoduché schéma má dát odpověď na otázku, zda je lépe spolupracovat a konat s ohledem na druhého nebo naopak. Tak, jak se tento problém rozvíjel a rostla schopnost počítačů určovat stavy rozložení výhodnosti a nevýhodnosti ve stále více a více krocích hry a pro větší počet „věžňů“, tak se vyvíjely i jejich interpretace, hodnocení a nematematické komentáře kolem nich. Druhým takovým problémem je tzv. Nashovo pravidlo, které minimálně nezavrhne jednání s ohledem na zájmy skupiny oproti tomu myslet jen a jen na svůj zájem. Ještě dnes se dají kolem tohoto Nashova pravidla přečíst takové ostré polemiky ze strany liberálů, že se zdá, že jde spíše o červený hadr před býkem než o pár řádků ne stránce papíru před rozumným člověkem. Třetím takovým pojmem, kolem kterého se točí otázka spolupracovat či nikoliv, je problematika „Paretovských řešení“. Tedy takových, při nichž nikdo z účastníků při změně stavu nezaznamená újmu. Naposled připomenu letošní osmé pokračování naší rubriky, které jsem věnoval knize pana Surowieckého „Moudrost davu“, ve které se minimálně praví, že individuální řešení nemusí být vždy ta nejlepší. To, že kolektivní rozhodování není bez předchozí spolupráce možné a bez následné spolupráce, že je zbytečné, uvádím jen pro pořádek. V neposlední řadě nemohu nezpomenout stále silněji se ozývající se hlasy o nutnosti rozumné spotřeby a také o klimatických změnách, které, ať již jsou nebo nejsou způsobeny v převážné míře lidským působením, evokují

v každém rozumně uvažujícím člověku myšlenku, že bez určité uměřenosti ve vlastních ambicích, spotřebě a širší spolupráce se těmto změnám asi nebudeme moci účinně postavit nebo lépe řečeno nebudeme se jim umět úspěšně přispůsobit či dokonce dokázat jich využít ve vlastní prospěch.

Spolupráce není zdaleka jediným slůvkem, které se vedle míru historicky velice často vynořuje. Dalším takovým slůvkem je „spravedlnost“. Znamé je samozřejmě spojení „spravedlivý mír“, ale již ve Starém i v Novém zákoně jsou nerozlučně spjaty na mnoha místech hodnoty jako mír, pokoj, spravedlnost a právo. Mír je přitom něčím víc než jenom nepřítomností konfliktu. Předznamenává štěstí, život a spásu. Je zároveň harmonií a smířením. Je to jeden z komplexních smyslů tohoto světa. Jde vyjádření toho, že celek je vždy víc než suma jeho částí. Tady je myšlenková podobnost mezi Biblií a Tao te Tingem zvláště nápadná. Liší se snad jen v míře vyřčeného. Ostatně velice podobně jsou na tom oba starověké texty i s výrazy pro pojem „možná“ nebo „možnost“, hebrejsky „timšel“. Samozřejmě, že od spravedlnosti a práva už vede cesta dál k pojmům jako dobrá vláda a hlavně k problematice ctností. V ekonomice ale i jinde a u jiných typů korporací by možná takovými ctnostmi měla být stabilita, jistota a předvídatelnost.

Když hovořím o míru, tak nemám rozhodně na mysli nějakou idylu, svět jako rozkvetlou louku zalitou sluncem, po které se vznášejí snad už ani ne lidé, ale na půl andělé. Mír znamená i to, že působím na své okolí takovým způsobem a tak dlouho, až je mi nabídnuto to, oč by se jinak muselo bojovat. Neplatí ovšem to, že pokud chci mír, tak mám připravovat válku. Mír neznamená v žádném případě prostředí, ve kterém není vítězů a poražených, prostředí ve kterém jsi jsou všichni rovni. Naopak mír umožňuje širokou diferenciaci a dává čas k jejímu uskutečnění. Poskytuje prostor a čas pro každého, aby si našel své místo. Zároveň však nevytváří nejrůznější gheta, ze kterých by už nebylo úniku. Možná, že i tento pohled je příliš idealistický, ale vycházím z toho, že základním projevem přírodního, společenského i ekonomického života je růst počtu možných vazeb, variability životního prostoru a tím i vytváření stále nových a nových možností, kterých se mohou ti hledající uchopit a přijmout je za své. Vycházím z toho, že hledání nových možností a jejich využití je daleko efektivnější než boj o využívání jinými již využívaných možností. Rozhodně je možné zdůrazňováním nových možností, které se otevírají před společností a ekonomikou poněkud upustit páru tam, kde hrozí otevřený konflikt. Ten totiž v konečném důsledku zničí nejen staré, ale i nové možnosti a začíná se tak trochu znovu. Nezbyvá, než si připomenout pojem „modrý oceán“. Někteří si tato kataklyzmata chválí, jako otevření prostoru pro masové investice a nový kvalitativní rozvoj, ale já je pokládám za šílence, protože vidím spíše to utrpení miliónů lidí, které předchází radosti několika investorů.

Žádná spolupráce a zejména ta počínající však není možná bez toho, že by byl pro ni vytvořen nějaký patřičný institucionální prostor. V této souvislosti si dovoluji připomenout slavný Toleranční patent Josefa II., který byl doprovázen i výnosem o stavbě „Toleranzhausů“, tedy domů a prostor, kde se měli vyznavači různých věrouk scházet a začínat se tolerovat. Osvícenému panovníkovi totiž bylo jasné, že kdyby mělo k tolerování dojít na území jedné nebo druhé strany, nedošlo by zřejmě k tolerování, ale spíše k něčemu úplně jinému. Možná také Jeho Veličenstvo potřebovalo vhodně alokovat nějakou tu státní zakázku nebo šlo o nějaké to PPP, jak bychom řekli dnes. Mimochodem právě současná situace kolem PPP u nás v české kotlině a moravském úvalu je pro náš problém institucionálního prostoru ke spolupráci velice názorná. Už, už se zdálo, že to půjde bez něho a najednou zase nic. Většina projektů se stahuje. Zůstává dálnice D3, protože bez ní už to opravdu nejde. Najednou je všechno drahé a předražené. Problém bude sice spíše v tom, že smlouvy kolem stávajících projektů nemají ty správné

partnery a různá „fí“ by se mohla kutálet nesprávným směrem. Zkrátka a dobře, otázka PPP byla pojata v minulém období politicky a nikoliv ryze institucionálně. Stát si nevytvořil prostor, jehož existence by byla delší než volební cyklus. A protože většina projektů PPP potřebuje ke svému naplnění několik desítek let, je nabíledni, že tahle časová disproporce je víceméně nepřekonatelná. Bohužel, kromě standardní otázky „komu ku prospěchu?“ se dnes stále více prosazuje její rozšířená verze „komu a kdy ku prospěchu?“ Odpověď je „nám a hned“ a s tím se dá vybudovat opravdu jen pramálo. Když si k tomu připočteme svérázné chápání ludvíkovského úsloví „Stát jsme My“, které je vnímáno jako „stát jsme my, kluci,co spolu chodíme“ a je lhostejno jestli do Lidáku nebo Jánský Vršek, pak je zřejmé, že o nějakém budování nebo dokonce budování státu a natož jeho etického kodexu se nám může opravdu jenom zdát. Slovo prostor ovšem má zároveň význam daleko širší. Dává možnost určit polohu korporace, zavést pojmy nahoře dole vně i uvnitř a nakonec snad i napravo a nalevo nebo vpředu a vzadu.

Zdá se ovšem, že do etického kodexu patří zřejmě společně s prostorem naprosto nezbytně pojem času. Etický kodex se neobejde bez určitého časového rozměru a to jak směrem do budoucnosti a do minulosti, ale především v chápání rozměru přítomnosti. Nejde tedy jenom o tradice a odpovědnost k dílu předchozích generací a na druhé straně k vědomí vlastní konečnosti a nutnosti připravit dobře své pokračovatele. Jsem přesvědčen, že prostor přítomnosti lze chápat i jako prostor vlastní odpovědnosti, prostor, kde nemohu říci „za to ještě nemůžu“ a „za to už nemůžu“, popřípadě „včera není dnes a kočka není pes“ nebo „je jiná doba“, popřípadě „jenom hlupák nemění názor“ a tím se vyzout ze všeho, co jsem hlásal a co platilo doposud. Etický kodex korporace by měl mít přirozený přesah přes periody běžných taktických i strategických strukturálních, obsahových a personálních změn. Měl by respektovat svými časovými rytmy a takty rozdílnost strategického a taktického a operativního vedení, řízení a také odpovědnosti rámci korporace.

Prostor a čas přímo evokují pojem rychlosti. Etický kodex (nebo možná „deklarace stability korporace“) by měl mít mimo jiné i svůj rytmus a řád a měl by jasně dávat najevo, že všechno má svůj čas a že řečeno s Komenským „veškeré spěchání toliko pro hovado dobré jest“. Dnešní představa o tom, že mohu více stihnout, budu-li rychlejší je velice a velice ošidná. Lineární rychlost, tato modla minulého století, přinesla daleko více problémů než užitku. Hlavně tam, kde se ze světa techniky přesunula často přes ekonomiku do společenských vztahů. Vzpomeňme jen na různé „strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje“ nebo dokonce na nejrůznější „velké skoky“. Na konci toho všeho byly vždy hromady nešťastných nebo mrtvých a pár často uprchlých nových bohatých a mocných.

V neposlední řadě jsem přesvědčen, že etický kodex (deklarace stability) by měl mít svou část, která by byla věnována názorům okolního světa na korporaci a to těm příjemným i nepříjemným. Když už pro nic jiného tak proto, aby okolní svět viděl, že jsou tyto názory vnímány a bylo by samozřejmě ideální, kdyby byly i reflektovány v ostatním textu. Nikdy to nebude bezesbýtku možné, protože, jak říkávala moje babička „není na světě člověk ten, aby se zalíbil lidem všem“. A korporace, která by se líbila všem v jejím okolí by vlastně ani nemohla mít vlastní tvář a nebyla by korporací. Nicméně by měla věnovat ve výpovědi o sobě určitý prostor i svým dobrým i špatným sousedům a partnerům, stejně jako konkurentům nebo dokonce nepřátelům.

Máme tady pojmy jako mír, stabilita, předvídatelnost, spolupráce, spravedlnost, možnost, různorodost, odpovědnost, prostor a čas. Jsem přesvědčen že tyto pojmy jako základní stavební kameny osnova pro moderní vyjádření smyslu, účelu a podoby konkrétní korporace v naprosté většině případů naprosto postačí. Spojuje je pojem člověk nebo lidé. A tato slova by měla být v moderním etickém kodexu asi tím nejčastějším. Bez lidí by žádné korporace ani žádná etika prostě nebyly. Zapomínat na ně v etickém kodexu by bylo velice ošidné. Nikoliv ovšem tak, že se na ně nakonec všechno hodí nebo tak, že se stanou někteří z nich nedotknutelnými. Je to ve vědomí přesahu, širší odpovědnosti v rámci korporace, než je rozměr odpovědnosti za sebe, a v poznání, že v rámci korporace mohou způsobit mnohem více dobrého i zlého, než jsem schopen jako jedinec. Přes veškeré technologické vymoženosti je právě korporace, jako organizace lidí, jejich schopností a dovedností asi, jak se zdá, z hlediska svého potenciálu oním pomyslným vrcholem lidské evoluce. Začaly být vytvářeny před tisíci lety hlavně proto, aby zvýšily bezpečnost a bezpečí svých účastníků, původně přirozeně sociálně cítících tvorů, kterým dnes říkáme primáti. Teprve postupně se do cílů korporací dostávaly i jiné účely a cíle a to včetně těch, které v nedávné i vzdálené minulosti většinu z nich dokázaly zničit. Byly tam vnášeny víceméně skrytě jednotlivci bez ohledu na ostatní. Připomenu jen klasickou větu Jonathana Swifta o tom, že politické strany jsou šílenstvím mnoha pro blaho několika. Politické strany jsou ve své podstatě nepochybně korporacemi s ideovým základem. Bohužel, právě naprosté opomíjení jakékoliv ideové jednoty politických stran jako nepotřebného balastu, neodpovídajícího pragmatické době a pragmatickému účelu politické strany, vedou k současným politickým fraškám. Pokud totiž jsou hlavní postavy demokratické politické scény, politické strany, převlečené za šašky, velké drama s nimi nezahrajete. Snad jediné ono Simmelovo „A s klauny přišly slzy“. Ideová prázdnota je to, co ničí současnou politiku daleko více než korupce. Na straně druhé jedno s druhým úzce souvisí. Ideová prázdnota je totiž ve vedení korporací branou ke korupčnímu chování a mezi „obyčejnými“ účastníky je zdrojem rezignace a program a cíle korporace.

Přes složité cesty, kterými jsem se ubíral při zpracování tohoto textu, jsem nezapomněl na slib, který jsem učinil a hloubal jsem nad významem verše Cílkova překladu Tao te Tingu, který zní, že „spravovat velký stát je jako smažit malou rybu“. Musím říci, že jsem byl překvapen kolik souvislostí tenhle prostý verš poskytuje. Nechci unavovat vším, co mi přišlo na mysl, ale posuďte sami. Malá ryba se musí smažit velmi opatrně. Ve chvíli je v plameni. Jde o jeden jediný možný pokus jak usmažit jednu jedinou malou rybu. Každý kousek je vzácný. Smažení malé ryby, ale také znamená, že se nesmaží velká. Znamená i to, že se ryba nevaří, že nad ohněm nevisí kotlík. A nejde jenom o jídlo a nádobí, jde i o vůni a o celkový obraz, které smažení poskytuje. A hlavně jde o to, co se skrývá za ním. Já osobně jsem si říkal že jde především o tu vůni a o rituál než o tu trochu masa. Nicméně platí, že smažení malé ryby může v tomto ohledu udělat stejně dobrou službu, jako smažení velkého tuňáka. A možná ještě lepší... Jde určitě i onu unikátnost, neopakovatelnost, kouzlo okamžiku. V každém případě doporučuji čtenářům zamyslet se také.

Evropa a úpadek 12

4.6.2007

Toto pokračování naší rubriky bych rád vrátil od teoretických ekonomických, právních a filozofických úvah na téma budoucnosti Evropské unie do prostředí současné evropské právní praxe. Problematice bankrotu, úpadku a následných konkurzních řízení v evropském měřítku se věnuje podle mého názoru v České republice nedostatečná pozornost. Nejde jen o to, jakým způsobem se u nás dlouhodobě přistupuje k základní evropské úpadkové normě tedy k Nařízení č. 1346/2000. Tedy spíše jako k nutnému zlu než k potřebnému, byť rozhodně ne univerzálnímu nebo dokonalému nástroji. Koneckonců podobným způsobem byl mezinárodní kontext implementován i do rekodifi -kace českého úpadkového práva. Možná závažnější je ale to, že kolem nás se začíná stále častěji objevovat prostředí, pro který byla tato norma připravována a my jako kdybychom tak tyto situace a novou kvalitu prostředí, ve kterém se máme naučit co nejlépe pohybovat, tak trochu ignorovali. Velice mne zaujal v tomto kontextu článek Pavla Utěšeného, advokáta z advokátní kanceláře Brož & Sokol & Novák z aktuální praxe Evropského soudního dvora s názvem Duplicita konkurzního řízení. V rubrice Daně & Právo ho přineslo letošní EURO číslo 15. Rozhodl jsem se text článku citovat celý: „Zjištění o existenci úpadku, zvláště pak majetkového, není jistě potěšující. To platí pro úpadce - tedy osobu, jejíž majetku se úpadek týká - i pro jeho věřitele. Do tohoto vztahu (úpadce - věřitel) dále nezbytně vstupuje i soud, který se na návrh věřitele (věřitelů), či dokonce úpadce musí jeho nepříznivou majetkovou situaci zabývat. Na dále uvedeném případě bude ilustrováno, že v praxi nemusí být vždy zcela zřejmé, který konkrétní soud má úpadkovou situaci věcně řešit. Tento problém, s nímž se nedávno potýkal i jeden dobře známý český podnikatel, nabývá na ještě větším významu za situace, kdy úpadce vykonává svou činnost ve více členských státech Evropské unie, respektive je-li kapitálově propojen s obchodní společností, která sídlí v jiné zemi EU než úpadce. Rozhodnutí ESD. Evropský soud dvůr (ESD) nedávno vydal zajímavé rozhodnutí. Řešilo právě otázku, který soud je příslušný zahájit „hlavní“ úpadkové řízení, a to za situace, kdy ve vztahu k majetku jednoho dlužníka byla ve dvou různých členských státech zahájena dvě konkurzní řízení (nejdříve v Irsku a následně též v Itálii).

Poznamenejme, že se tato věc týkala mediálně známé italské obchodní společnosti Parmalat a její stoprocentní dceřiné společnosti Eurofood sídlící v Irsku. ESD rozhodl, že soudem příslušným zahájit „hlavní“ úpadkové řízení, jež se týká majetku dlužníka (Eurofood) nacházejícího se ve více členských státech, je soud toho členu EU, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Tím je stát, kde se nachází sídlo dlužníka, ze kterého obvykle spravuje své zájmy. To však kupříkladu neplatí u společnosti, jež by na území členského státu, kde sídlí, nevykonávala žádnou činnost (typicky takzvané společnosti „poštovní schránky“). ESD dále s odkazem na Nařízení č. 1346/2000 o úpadkovém řízení uvedl, že „hlavní“ úpadkové řízení zahájené soudem členského státu musejí uznat soudy ostatních členů EU automaticky (od okamžiku, kdy nabude účinnosti), aniž by měly možnost přezkoumávat příslušnost soudu státu, ve kterém bylo řízení zahájeno. Členský stát může odmítnout uznat úpadkové řízení zahájené v jiném státě EU zcela výjimečně - kdyby účinky tohoto uznání byly ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem této země, zejména s jejími základními svobodami nebo ústavními právy a svobodami jednotlivce (například s právem na spravedlivý proces). V dané věci ESD nakonec rozhodl, že za „hlavní“ úpadkové řízení je nutné považovat to, jež bylo zahájeno v Irsku, a že

irským soudům navíc příslušelo odmítnout uznat rozhodnutí toho italského, a to s odvoláním se na výhradu veřejného pořádku.

Uvedené rozhodnutí je „první vlaštovkou“ ve věci výkladu evropského Nařízení č. 1346/2000 o úpadkovém řízení, a je tedy vítaným příspěvkem pro oblast konkurzního práva. Poznamenejme, že účelem uvedeného nařízení není zavést jednotné úpadkové řízení, ale zajistit, aby ta mezinárodní probíhala účinně a koordinovaně. Jedním z proklamovaných důvodů pro vydání uvedeného nařízení byla i snaha zabránit některým dlužníkům v jejich časté aktivitě, při níž převádějí svůj majetek na území jiného členského státu za účelem získat pro sebe výhodnější právní pozice. Ač se zkoumané rozhodnutí může zdát - zejména kvůli interpretaci otázek procesní povahy - spíše suchou právní materií, jeho obsah a důsledky mohou být pro konkurzní praxi v obdobných případech velmi významné. Důvodem je nejen vyjasnění obsahu a náplně některých pojmů a postupů předvídaných v daném nařízení, ale zejména i skutečnost, že dle dotyčného nařízení z určení příslušného konkurzního soudu plyne takzvané rozhodné právo. Tedy právo, podle něhož se řízení povede. Ekonomický dopad. To je velmi důležité proto, že právní úprava konkurzního řízení se může v jednotlivých členských státech značně lišit. A to nejen v ryze procedurálních otázkách (kupříkladu u podmínek a náležitostí vyžadovaných k zahájení konkurzního řízení), ale i v takových aspektech, jako jsou například konkrétní práva konkurzních věřitelů, způsob a možnosti uspokojování jejich pohledávek, účinky konkurzu na majetek úpadce a na úkony s ním spojené. Může tedy být, a v praxi tomu tak zajisté bude, navýsost praktickou otázkou, kde (v jakém členském státě) se konkurzní řízení povede. Zejména pro konkurzní věřitele má vyřešení této otázky nezanedbatelný ekonomický dopad. To platí například nejen ve vztahu k výši uspokojení jejich pohledávek vůči úpadci, ale i z hlediska nákladů spojených s uplatněním a prosazováním důvodnosti těchto jejich pohledávek - zejména právních.“

O složitých cestách úpadců při putování za spravedlností v rámci České republiky jsem v této rubrice psal už několikrát. Rád bych v této souvislosti připomněl například kauzu spojenou se Zbrojovkou Brno, jejíž konkurz byl prozatím završen velice úspěšnou dražbou jejího areálu za více než 700 miliónů korun. V této věci rozhodoval o místě vedení konkurzu v roce 2003 mimo jiné i Nejvyšší soud ČR. Tedy nihil novum sub sole. O tom, že se v rámci EU bude usilovně bojovat za možnost určit výhodné bitevní pole, není pochyb. Díky Nařízení č. 1346/2000 umožňuje takové spory vést a judikatura v podobném případě je tedy více než žádoucí. Nerad bych ale opakoval myšlenky obsažené v článku Pavla Utěšeného. Spíše bych na závěr rád připomenul, že bychom si měli uvědomit, že je to už 7 let, co bylo Nařízení č. 1346/2000 přijato a 5 let, co vstoupilo v platnost. Máme tedy právě v těchto dnech takové malé výročí, protože, pokud mne paměť neklame, v obou případech se jednalo o konec května. V článku se píše o prvních vlaštovkách. To, že přiletěly po pěti letech, nutně navozuje otázku, zda to není pozdě. Myslím, že není. Některým orlům zákonodárství ze země legislativních smrští se to může zdát jako věčnost, protože oni předkládají novely ještě v období legisvakance a nezdá se jim to ani trochu divné, podobně jako to, že jsou připraveni přilepit jakoukoliv novelu do jakékoliv normy a ještě se chlubí svou vynalézavostí. Měli bychom si uvědomit, že přijetím nějakého zákona se nemění svět. Že dobrý zákon by měl regulovat vztahy mnoho let a tomu musí odpovídat i doba jeho legisvakance a doba jeho „náběhu“ do praxe. Pokud se často odvoláváme na funkční úpadkové zákony v některých zemích, měli bychom se také podívat na to, jak dlouho platí a jakými problémy si od doby své platnosti tyto vzorové zákony prošly. Když poslouchám očekávání, která zaznívají v souvislosti s novým českým úpadkovým zákonem, obávám se trochu, že nejsou reálná. Někdy jako bychom slyšeli, že nový zákon bude univerzálním lékem. Nebude. Nebude, protože nemůže být. Bude

trvat dlouho, než si nová úprava vytvoří své prostředí, ve kterém se naučí všichni pohybovat. Bojím se i toho, že se po první kolizi sáhne k novelizaci a potom novelizaci novelizace.

Vznikne podobný slepenec, jaký potkáme v české legislativě tak často jako housku na krámě. Prostě všechno chce svůj čas.

Evropa a úpadek 13

11.6.2007

V dnešním pokračování bych velice rád navázal na nejen na letošní nosné téma naší rubriky, kterým je nepochybně určitá krize pravidel, kterými se řídí současná Evropská unie, krize vnímání evropských hodnot a hledání východisek z této situace. V předchozích částech bylo hodně prostoru věnováno klíčovým slovům, na kterých by měla pravidla moderní korporace stát a bylo řečeno, že je důležité, aby tato korporátní pravidla nebyla směřována výhradně nebo přednostně k jednotlivým součástem či organizačním jednotkám, ale zejména a především ke korporaci samé. Je totiž velmi snadné určovat pravidla těm „dole“, stejně jako je snadné mít jasnou představu jak by se měli chovat ti „nahore“ nad námi. Snad nejobtížnější ale je vytvářet pravidla sám pro sebe, bez toho, že bych se definoval složitě a negativně jako „někdo“ mezi těmi „nahore“ a těmi „dole“, ale prostě a jednoduše autenticky a pozitivně. Vůbec sebeuvědomění si sebe sama je klíčem k mnohému a pro korporaci je to mnohonásobně důležitější, ale také složitější.

Možná bychom se měli pokusit zamyslet se nad tím, kde se vlastně berou v lidské společnosti normy chování, které jsou dříve nebo později petrifikovány více nebo méně úspěšně v podobě psaných zákonů. Poučení můžeme hledat samozřejmě v přírodě a u života jako takového. V přírodě se určité normy a řád vynořují v podobě dočasně ustálených živočišných a rostlinných druhů a jejich vztahů. Normy a z nich povstávající řád jsou tedy ve své podstatě emergentním produktem přírodního chaosu, rozpínání biosféry, onoho neustálého hledání nejbližšího příštího možného stavu jejího řádu. Život je navíc charakteristický tím, že si vytvořil sám o sobě svůj virtuální resp. digitální svět, do kterého jako informace zaznamenává tyto své normy a jejich řád. Tím se život výrazně odlišuje od jiných, neméně složitých disipativních struktur, jako třeba od tornád, ohně, kontinentálního driftu, počasí vůbec, které o sobě nezanechávají žádný záznam, žádnou informaci a jejich historie nenávratně končí společně s těmito jevy samotnými. Zmizí jeho zdroj, energetická nerovnováha, a zmizí i jev zároveň s informací o něm. Jen jedna disipativní struktura našla ten správný fígl a díky ní trvá život na naší planetě již více než 4 miliardy let.

Tento fígl, vlastní digitální svět, je možné popsat jako prostor genetických kódů, jako obrovskou paměť života. Život ji používá někdy zručně někdy méně zručně ke své evoluci. Někdy sice sáhne, obrazně řečeno, při potřebě práce se dřevem po svářečské příručce, ale určitě ji tam vrátí s poznámkou, že tudy cesta nevede a nebo k tomu přidá příručku o požární bezpečnosti. A jako třešničku na tomto dortu své paměti dal život vzniknout lidské řeči a písmu. Na tomto místě si dovoluji pouze malou poznámku o tom, jak jsou, podle mého názoru, strašně raněné lidskou pýchou názory v tom smyslu, že virtuální světy jakkoliv vytvořené mohou ovlivňovat nebo dokonce zničit život jako takový v zájmu zachování svého digitálního nebo virtuálního. Ať chceme nebo nechceme, virtuální a digitální světy tvoří a píše je jen a jenom jediný autor a tvůrce. A tím je život sám.

To, co platí o životě jako celku ovšem nemusí nutně platit o jeho jednotlivých součástech, jednotlivých říších, rádech, třídách, družích, či jak se to všechno v přírodovědné systematice jmenuje, stejně jako o společnostech, korporacích, městech, obcích, státech či jak se všelijak jmenují ony výtvořiny druhu homo sapiens sapiens. Ty mohou být vlastními normami přivedeny k nenávratnému zániku a i když si můžeme zcela s realitou povzdechnout, že i to je život, tak nám to příliš nepomůže a přinese to spoustu zbytečného neštěstí. A právě proto je naše vlastní normotvorba pro nás samotné tolik a tolik

důležitá a proto vyžaduje jen ty nejlepší z nejlepších a já mohu v této rubrice už po několikáté připomenout slova Jaroslava Bureše o tom, že legislativa má mnoho povolanych, ale málo vyvolanych...

Pokud se podíváme obecně na to, co by mělo být základním úkolem normotvorby pak bychom mohli, bez urážky, ale naopak s úctou, tak trochu po selsky říci, že by to mělo být posilování důvěry uvnitř korporace a posilování její důvěryhodnosti navenek. Před několika lety jsem věnoval celé léto této rubriky jedné stati profesora Josepha Stiglitze s názvem „Quis custodiet ipsos custodes“ čili „Kdo bude hlídat hlídače“. V něm se pan profesor obsáhle věnoval pojmu sociální kapitál. Sociální kapitál se z určitého úhlu pohledu někdy dá s důvěrou prakticky ztotožnit. Je to sice trochu zkratka, ale na druhou stranu to činí pojem sociálního kapitálu jaksí lidsky srozumitelnější a přijatelnější. Na druhé straně pojem sociální kapitál a jeho výklady zase umožňují nové pohledy na důvěru a její aspekty. Tak jak jedno léto naší rubriky bylo „prázdninami s profesorem Stiglitzem“, pak toto léto bych rád strávil s profesory hned dvěma. Jedním z nich je Richard Scheffler z Berkeley a druhým je mediálně daleko známější Francis Fukuyama. Oba se velice věnují sociálnímu kapitálu a jeho zkoumání, oba se zabývají jeho vlivem na negativní i pozitivní stránky společenského vývoje a naopak. Rád bych vycházel i z jejich konkrétních prací. V případě Francise Fukuyamy to bude jeho „Velký rozvrat“ a v případě Richarda Schefflera půjde o jeho přednášku o vztazích sociálního kapitálu ekonomiky a zdraví, kterou přednesl v květnu v Karolinu. Cílem tohoto mého snažení by měla být ukázka toho, že většinu problémů, které následně složitě řešíme, si vytváříme sami, když si před sebe stavíme prostřednictvím normotvorby natolik složité překážky, že se stávají neřešitelným rébusem a labyrintem. Ukazuje se totiž, že prosazení takových norem do života je natolik drahé a celkově kontraproduktivní, že norma ve svém konečném důsledku společnost spíše rozeštvává, než aby posilovala vnitřní důvěru.

Pokud se podíváme na základní roztrídění norem a obory lidské činnosti, které se na jednotlivých třídách, pak uvidíme zhruba následující obrázek. Normy lze třídit v jednom směru na normy hierarchicky vytvořené a na normy živelně vzniklé. V druhém směru pak vidíme rozdělení na normy racionální a iracionální. V prvním takto vzniklém kvadrantu tvořeném racionálními a hierarchicky vytvořenými normami se pohybují takové pojmy jako jsou formální právo, ústavní vláda, tedy pojmy, které jsou mimo právní vědy především předmětem oborů jak jsou sociální inženýrství a politologie. V kvadrantu tvořeném racionálními a živelně vzniklými normami najdeme pojmy jako trh, zvykové právo a další pojmy, které jsou přednostně předmětem zkoumání ekonomie. Ve třetím kvadrantu norem iracionálních a živelně vzniklých se pohybují historické tradice, nejrůznější tabu, lidové náboženství a obecně normy, vzniklé na biologickém základě, kterým se zabývají antropologie a biologie. Zbývá čtvrtý kvadrant iracionálních a hierarchicky vytvořených norem a v něm nalezneme zjednodušeně řečeno to, čemu se říká zjevené náboženství a další pojmy, kterými se zabývá přednostně sociologie ale samozřejmě i jednotlivé církve v rámci své teoretické práce.

Na tomto místě je důležité zdůraznit, že bez tohoto, byť možná nedostatečného, pokusu o komplexní vyjádření možných zdrojů norem lidského chování se jen obtížně dobrat nějakých východisek. To, že naprostá většina pokusů o nalezení cesty do budoucnosti jejímu řádu, které nebyly postaveny na metodě pokus – omyl, skončily nejen nezdarem, ale často, zejména ve dvacátém století, přímo katastrofou, spočívá podle mého názoru v tom, že byl preferován jeden nebo maximálně dva kvadranty a jejich obsahy jako zdroje pro nalezení možného nejbližšího příštího, zatímco ostatní kvadranty byly buď ignorovány nebo dokonce násilně potlačovány. Tím vůbec nechci říci, že se nám

při komplexnějším přístupu podaří nalézt nějaký dokonce snad univerzální klíč k budoucím normám lidského chování. Naopak jsem přesvědčen, že se nám to nikdy zcela nepodaří. Na druhé straně je ono předpovídání budoucnosti a jejího řádu drogou, která je opiem lidstva od počátku jeho dnů a bude jí až do jejich konce. Věřím, že pokud se budeme na původ možných budoucích norem a budoucnosti vůbec dívat komplexněji, pak se snad budeme dopouštět méně tragických omylů a budeme k této problematice přistupovat s daleko větší pokorou. Protože pokud bych měl v duchu křesťanských tradic vypíchnou mezi smrtelnými hříchy opravdovou jedničku, pak je to podle mého názoru lidská pýcha.

Zaručených receptů, jak vyvrát na vlastní budoucnost a učinit ji známou, je lidská historie plná. Nejde jenom o věštění z křišťálové koule, lógru, ruky nebo kuřecích kůstek nebo vnitřností všeho druhu. Někdy se k tomu vyrvávala i lidská srdce zaživa, ale tenhle způsob byl přece jenom poněkud nešťastným a starodávným středoamerickým obřadům začaly docházet diváci asi jako když u nás začíná klesat volební účast. Na druhé straně jde o velká a komplexní paradigmata, mezi která patří nejen ona tradiční náboženská, ale dnes vidíme, že jim začíná velice zdatně konkurovat i paradigmata vědecká. Ta dokáží vláčet lidské osudy neméně úspěšně než víry všeho druhu. Věda brání svá paradigmata neméně zdatně než církve a některé své odpůrce ničí neméně rafinovaně jako dříve Svatá inkvizice. Dlužno přiznat, že věda dnes tolik nemučí a neupaluje, ale to je hlavně tím, že to aktuálně už tolik nefrčí. A vědět dnes stačí, že se dotýčný škůdce zvěčnělé pravdy nepustí k publikacím v patřičných časopisech a je mu vyhrazena rezervace blouznivců našich hor. Prostě mu nevyrvě srdce z těla, ale pero z ruky. A je to. V řadě zemí fungují nejrůznější dokonce státem financované komitěty pro čistotu vědy, země EU nevyjímaje. Prostě podobnost s Goyovými přízraky je čistě náhodná a vatikánská kongregace pro čistotu víry se nemusí cítit ani v 21. století jako kůl v plotě.

Myslím, že nebudeme nikdy schopni nalézt spolehlivou metodu při určování toho, která z možných budoucností je ta správná. Dokonce selháváme i u tak zdánlivě prostého úkolu, jakým je predikace toho, jestli změny, ke kterým se kolem nás schyluje, budou ty s negativní nebo s pozitivní zpětnou vazbou. Jinými slovy, zda jsou regulovatelné, ovlivnitelné či nikoliv. Podobný spor probíhá i na poli zvaném globální oteplování. Zatímco někteří si myslí, že globální oteplování je jevem, který je lidské činnosti víceméně nezávislý a procházíme obdobím, kdy je řízen víceméně pozitivní zpětnou vazbou a že nám tudíž nezbývá než jej respektovat a dobře se připravit na zvládnutí jeho důsledků, druzí jsou plni přesvědčení, že důvodem je činnost člověka a tudíž, že změna lidského chování může ovlivnit i globální oteplování a je tudíž jinými slovy schopna přinést globální ochlazování. To jsou zastánci toho, že tento proces je řízen negativní zpětnou vazbou. Nebudu to komentovat. Jen si vzpomínám na knihu Marka Twaina Princ a chudšas, kdy se nevzdělaný Tom Canty pozastavuje při svém prvním královském soudu nad vážně vznesenou obžalobou spočívající v tom, že dvě ženy, matka s dcerou, způsobily vichřici tím, že si svlékly punčochy. Ale jinak jsem pro to, že globální oteplování způsobil člověk, protože tato témata jsou dnes dobře placena grantovými agenturami a jsou za ně vědecká uznání a taky je kolem toho daleko více kongresové turistiky. Když napíšete, že se otepluje kvůli zvýšené sluneční aktivitě nebo aktivitě zemského jádra a elektromagnetického pole Země, tak nedostanete ani grant ani uznání a pošlou vás tak jedině do.... Takže já už nezapaluji ani táborák na špekáčky a učím se jíst zmrzlou pizzu.

Myslím, že příklad diskuse o globálním oteplování je velice instruktivní pro celou řadu méně globálních a méně mediálně známých problémů. Znovu je to o pokoře a o schopnosti si přiznat, že něco prostě stojí mimo náš vliv. Že prostě nejsme schopni některé věci ani odhadnout a že se musíme

připravovat jen na jejich možné důsledky. Jedna ze základních pouček říká, že obrana se nebuduje proti konkrétní akci, ale především proti potenciálu vytvořenému k jejímu uskutečnění, ať již ona sama bude jakákoliv. A tímto způsobem bychom měli přistupovat i k normotvorbě jako praktickému nástroji k obraně proti potenciálnímu rozkladu sociálního kapitálu nebo, chcete-li, důvěry. A právě hranice toho, kde až jsme skutečně schopni efektivně posilovat vnitřní důvěru i vnější důvěryhodnost korporace, by také měla být hranicí, za kterou by normotvorba neměla nikdy vstoupit.

U nás v České republice se za touto hranicí pohybuje legislativa prakticky neustále. Říkáme tomu legislativní smršť. Na rozdíl od disipativního tornáda zanechává po sobě tenhle větříček opravdový informační (k)anál, včetně všeho, co k tomu patří. Až to jednou někdo všechno přečte, zblázní se a nebo prohlásí, že našel důvod zániku korporace Česká republika. A bude mít pravdu.

Evropa a úpadek 14 - 15

29.6.2007

Jen málokdy se podaří, že se zabýváte nějakým problémem, uvažujete o něm nahlas i potichu, slovem i písmem a přitom se dočkáte toho, že paralelně s tím provede život sám velký experiment na totéž téma. Potom máte poměrně ojedinělou možnost vrátit se k napsanému a dobře si vzpomenout na vyřčené i myšlené a porovnat to s tím, co přinesla praxe. Chce to kus vnitřní poctivosti a ochoty si přiznat, že život dokáže přinést to, co nedokáže nikdo vymyslet. Šedivá je teorie, zelený je strom života, říká se okřídleně.

Nedávný summit Evropské unie v Bruselu byl praktickou ukázkou a zároveň testem toho, o čem jsem prakticky celé první pololetí psal. Hlavy států se sešly proto, aby položily základ nové základní normě Evropské unie poté, co se nepodařilo prosadit „Evropskou ústavu“. Výsledek je všeobecně známý, byl a je přetřásán zleva zprava i od prostředka. Bezesporu šlo o summit, který zůstane v evropské paměti. Myslím, že je předčasné vymýšlet pod jakým heslem nebo zkratkou se bude do té paměti ukládat, ale nepochybně tam bude a patří tam. V minulém pololetí jsem napsal mnoho o rozhodovacích procesech a normotvorbě. Nehodlám se a nebudu se ve vztahu k průběhu summitu hodnotit sám. Dovolte mi nicméně, abych vedle sebe postavil některé teze z minulých pokračování a jednotlivé momenty z průběhu summitu, které k nim podle mého názoru patří. Možná i tak to bude poněkud subjektivní, ale já na druhé straně zase příliš nevěřím na absolutní objektivitu jakéhokoliv autorského díla, takže se asi mnoho nestane.

Takže pro začátek se pojďme podívat, co dohodli státníci na summitu EU?!

Stop ústavě EU - Myšlenka ústavy Evropské unie prakticky skončila se zamítavými referendy ve Francii a Nizozemsku. Státníci se nyní dohodli na základních obrysech nové, stručnější unijní smlouvy, v níž ovšem mnoho bodů z původní ústavy zůstalo. Text dohody by měl být doladěn na říjnovém summitu EU v Lisabonu a ratifikován parlamenty jednotlivých zemí do června 2009. Jedině v Irsku bude o nové smlouvě rozhodovat lidové referendum.

Co "zmizelo" - Nová smlouva nebude mít "ústavní" charakter a neobsahuje zmínky o vlajce či hymně; z textu mimo jiné také zmizela (na návrh Francie) z hlavních cílů EU svobodná konkurence. To nepotěšilo zastánce svobodného trhu, ale zúčastnění politici vesměs tuto změnu bagatelizovali.

Institucionální změny - Prezident Evropské unie bude volen na dva a půl roku (maximálně na pět let) místo současného půlročního rotujícího předsednictví. Ministr zahraničí EU se bude nazývat vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Funkce přitom bude spojovat dosavadní post stejného názvu a funkci komisaře pro zahraniční vztahy. Nový vysoký představitel bude také místopředsedou Evropské komise.

Hlasování - Do roku 2014 bude platit hlasovací uspořádání podle smlouvy z roku 2000 z Nice, které je velmi výhodné pro Polsko, ale i pro menší státy unie. Potom bude platit systém dvojí většiny předpokládaný v euroústavě (vyžaduje souhlas 55 procent členských států, které zároveň představují 65 procent obyvatel EU). Do roku 2017 budou státy mít na výběr ze dvou možností hlasování. Británie si navíc prosadila, že může pomíjet rozhodnutí týkající se oblasti vnitra a justice.

Občanská práva - Podle dohody nadále platí právní závaznost Charty základních práv EU pro všechny členské státy až na Británii. Ta si vymohla výjimku, že dokument nesmí zasahovat do jejího práva. Národní parlamenty - Návrh počítá s posílením role národních parlamentů, což prosazovali zejména Nizozemci. Parlamenty mohou zvrátit návrhy Evropské komise, které by výrazně zasahovaly do národních kompetencí. Musí se jich na tom shodnout 55 procent.

Menší Evropská komise - Exekutiva EU v budoucnu zeštíhlí ze současných 27 komisařů na 17. Komisaři budou vybíráni rotačním způsobem mezi všemi členskými státy, jejich mandát bude pětiletý.

A teď se pojďme vrátit k některým pasážím z mé rubriky letošního roku.

Hned v úvodním letošním pokračování, které bylo shodou okolností celkové stým, bylo uvedeno toto: „Evropa na prahu roku 2007 je díky mediálnímu tlaku vlastních i cizích médií velmi často vykládána jako skanzen, jako něco neefektivního, nedávajícího šanci k úspěchu, hnízdo byrokracie a vůbec všechno špatné. Už dlouho jsem si nikde nepřečetl, že Evropa je docela fajn místo k žití. Tedy s výjimkou katalogů cestovních kanceláří. Neustále jsme zavalováni nějakými indexy nebo i absolutními čísly, z nichž lze dovozovat, že celý svět je na tom lépe než my. Zapomínáme na to, že tato čísla jsou umělými konstrukty a že o skutečném stavu věcí nevypovídají příliš mnoho. Už v půlce 60.let minulého století pronesl Robert Kennedy úvahu nad tím, že žádný růst HDP neučiní lidi šťastnějšími a nedopadl příliš dobře. Dnes máme takových idealizovaných veličin a indexů hned několik a každé mediální srovnání s okolním světem dává tušit budoucí úpadek Evropy a její odsun na periferii v globální hře o moc a bohatství. Když bylo před časem uvedeno, že v České republice je nejméně lidí pod hranicí chudoby ze všech zemí OECD a tím prakticky i na celém světě, bylo to vykládáno div ne jako symbol úpadku a hlavně velikých budoucích problémů. Konflikt mezi veřejným a soukromým zájmem je v dnešní Evropě tím, co musíme pokládat za klíčové. V udržení dostatečné síly na obou stranách a vytváření prostoru společného zájmu je tím, co povede Evropu k prosperitě, jejímž základem by mělo být udržení různorodosti, vzájemného respektu a tím i zvyšování bezpečnosti pro občany EU i občany zemí v jejím těsném sousedství. Je to právě přístup k bezpečnosti, ve kterém je pohled veřejného a soukromého sektoru snad nejvíce odlišný. Bankrot konkrétního podniku může jeden soukromý subjekt vnímat jako žádoucí úspěch, ke kterému přispěl v rámci konkurenčního boje, druhý soukromý subjekt ho může vnímat jako ztrátu a třetímu to může být jedno. Pro veřejný sektor to však v každém případě znamená poškození sociálního kapitálu, ztrátu jistot, snížení předvídatelnosti a ohrožení bezpečnosti občanů v širším slova smyslu. Proto veřejný sektor má tradičně jiné vidění událostí než sektor soukromý. Zatímco vidění soukromého sektoru sleduje především ekonomické cíle, tak sektor veřejný upřednostňuje ty neekonomické. Hledání společného zájmu při zachování vzájemného respektu je jedinou cestou vpřed. Uplynulá doba jasně ukázala, že korupce ze strany soukromého sektoru vůči veřejnému a kriminalizace ve směru opačném prostě k žádoucímu stavu nevede.“

Druhým úryvkem je pasáž z třetího pokračování věnovanému Evropské ústavě a evropským hodnotám. Po citaci Preambule bylo uvedeno: „Následuje několik set stran těžko srozumitelného textu (Evropské ústavní smlouvy), který vychází z předpokladu, že výše uvedená preambule neplatí. Výchozím momentem reálného textu ústavy je totiž řešení neshody a nikoliv budování shody. Je to materiál nikoliv konstruktivní, ale obranářský. Je to výsledek toho, když se nikdo do společného hrnce

nechystá nikdo nic dát, ale lžíci má za zády každý a čím větší, tím lepší. Celý text pak budí dojem virtuálního dortu kočky a pejska od Josefa Čapka. Je to stokrát dobrý dort, ale dohromady to moc neladí a ještě je to v souladu s pohádkou Obušku z pytle ven „dort, jaký svět neviděl.“ Výsledkem téhle vypočítavosti je ústava počtářská, je to instruktivní příklad toho, jak se i největší ideály lidstva dají spolehlivě utopit v politicko mocenské hokynařině“.

Další dva úryvky jsou z čísla 6 věnovanému rozhodovacím procesům. První zní:

„Dnešní pokračování bude více „evropské“ než ta dvě předchozí. Nicméně nebude o nic méně úpadkové. Rok 2007 je charakterizován úsilím německého předsednictví v EU o rehabilitaci Smlouvy o evropské ústavě, která při schvalovacím procesu narazila ve Francii a Nizozemí a v některých zemích se vůbec nedostala na pořad vážných politických jednání. Nejinak tomu bylo i u nás v České republice. Teď nejde vůbec o to, jaké argumenty se proti evropské integraci používají, byť nad nimi zůstává rozum stát. Na druhé straně totiž zastánci integrace nepřišli s žádnou srozumitelnou vizí budoucí Evropy a navíc některé praktické kroky směřující údajně v duchu evropanství k světlé budoucnosti Evropské unie nejsou o nic méně absurdní než zmíněné argumenty proti integraci a ústavní smlouvě.“

Druhý, celkové nejdelší, pak pokračuje takto: „Státy EU rovněž směřují ke svému obzoru danému neodvratným bodem zvratu, který rozhodne o tom, zda se budou dále spojovat nebo rozcházet. Tento „breaking point“ vidí všichni, i ti méně chápaví. Nejde vůbec o to, zda nastane či ne. Jde o to, že jedni se na něj těší, protože se jim budoucí integrace líbí, druzí se na něj těší s nadějí, že na něm něco vydělají a budoucnost je příliš nezajímá a třetí se ho bojí a všemožně se snaží postup skupiny zbrzdit. Bohužel europesimisté a eurooptimisté vedou otevřené spory a vzájemně se oslabují a tím předávají pomalu klíčové pozice těm, kteří se těší na onen bod zlomu, obzor, jako takový nikoliv proto, aby šli dál, ale proto, aby si na něm postavili DUTY FREE a mýto. A to je ze všeho ta nejhorší varianta. Evropská integrace je ryze neekonomický cíl pro korporaci s názvem Evropská unie. A je to cíl pro celek. Snaha o řešení tohoto úkolu na základě možných ekonomických zisků a ztrát pro jednotlivé členské země je pokusem o kvadraturu kruhu nebo perpetuum mobile. Jestliže se jakýkoliv systém má překlomit do skutečné nové kvality a struktury, pak je poněkud protismyslné a anachronické kalkulovat s budoucími zisky a ztrátami jeho stávajících částí, protože ty už prostě v nové kvalitě a struktuře nebudou v současné podobě existovat. Situace, ve které se nyní EU nachází, se podobá stavu, který byl v minulém pokračování popsán jako „pohyb korporace kolem hranice chaosu“. Takový stav není dlouhodobě udržitelný zejména proto, že dochází k relativizaci hodnot a nouzi pravidel, kterými se korporace řídí, aniž by se vytvářely nebo dokonce mohly vytvářet pravidla nová. To má samozřejmě devastující dopad zejména na neustálé dílčí systémy a na druhé straně to posiluje kruhovou obranu systémů, které jsou nastavené a fungují. To v praxi vytváří živelnou diskriminaci v evropských vztazích daleko účinněji než na druhé straně stačí nejrůznější reglementy EU harmonizaci deklarovat nebo dokonce reálně vytvářet. A v kombinaci právních systémů se to projevuje zvláště bolestně. Tento stav se samozřejmě velice neblaze dotýká úpadkového práva a úpadku jako takového. Nejde pouze o to, že zatímco obchodní společnosti se „europeizují“, tak úpadkové právo se v tomto směru spíše stahuje do národních jurisdikcí. Nařízení 1347/2000 se stalo tak trochu legendárním „kulem v plotě“. Daleko podstatnější je to, že se neutváří evropský standard společného nebo morálního pohledu na úpadek. Ten zůstal na lokální nebo skupinové úrovni a je v rámci EU velice roztržštěný. A protože platí, že dobrý zákon by měl být normativním výrazem širšího společenského konsensu, vypadá to tak, jak to vypadá. Často hovoříme o evropských hodnotách. V minulých pokračováních jsem o těchto hodnotách psal v kontextu se zněním Smlouvy o evropské ústavě a její první hlavy. Jsem přesvědčen o tom, že

významnou evropskou hodnotou bylo vždy hledání, nalézání, rozumný pohyb v duchu poznání. V poslední době jako kdyby se zdálo, že Evropa místo poznání hledá zisk a pohybuje se tam, kde ho cítí ve větší míře. Bojím se toho, že je to cesta opravdu, ale opravdu špatným směrem. A jestli někdo tvrdí, že si za získané peníze může potom kdykoliv poznání koupit, tak se opravdu, ale opravdu hluboce mýlí....“

Následují úryvky z desátého pokračování. První: „Tady se nabízí otázka, proč je fungování EU tak na hony vzdálené lidem, kteří v ní žijí. Jsem přesvědčen o tom, že je to obecnější problém. Je spojen s něčím, co bych se pokusil nazvat jako konflikt mezi individuální a tzv. společenskou morálkou na straně jedné a tím, co je vnímáno jako morálka korporace. Tento pojem není, alespoň podle mého povědomí, příliš frekventovaný, stejně jako jeho obsah. Velice často totiž můžeme číst o nejrůznějších morálních nebo etických kodexech nejrůznějších korporací, ale při jejich bedlivějším studiu zjišťujeme, že se víceméně dotýkají chování jednotlivců nebo maximálně jednotlivých organizačních součástí těchto korporací. Nejpropracovanější a nejtradičnější jsou v tomto smyslu základní právní dokumenty jednotlivých států, tedy jejich ústavy. I ony však omezují výklad etických zásad fungování konkrétního státu jako celku na několik velice nekonkrétních vět ve svých preambulích. Zbytek je věnován zásadám fungování jednotlivých pilířů moci a občanským a jiným právům a povinnostem. Možným zdrojem poučení by se mohly zdát být zásady fungování náboženských organizací. Jde o svým způsobem korporace založené ne základě určité myšlenky ideje nebo názoru. Sám jsem tento typ korporací pojmenoval jako ideové, některé autority hovoří o eklesiomorfních organizacích nebo skupinách a jiní hovoří právě o organizacích, postavených na sdílení určitých etických hodnot. Zdá se mi, že jakkoliv tyto organizace se velice dopodrobna věnují morálce svých příslušníků a to na nejrůznějších úrovních, pak v působení navenek se omezují výhradně na šíření, popřípadě vnucování svého názoru svému okolí a to podle svého charakteru, doby a místa svého působení od opatrného naznačování po náboženskou válku, křížové výpravy, upalování a ukřižování jinověrců, nevěřících a později i vlastních heretiků nebo naopak horlivců všeho druhu. U těchto korporací můžeme více než samotný obsah morálních zásad pozorovat jejich ostrý zlom v jejich chápání na hranicích korporací a to jak směrem dovnitř tak i navenek. Navíc směrem ven převládá vesměs negativní vymezení a nutnost porušování vnitřních morálních zásad právě ve jménu rozšiřování onoho vnitřku. Je to sice přístup, ale podle mého názoru je do dnešního provázaného světa, ve kterém zhusta není patrné, kde je nahoře a kde je dole, kde je uvnitř a kde je okolí, poněkud nevhodný. Nicméně naprosto jasně ukazuje, kam se můžeme vrátit, když se nám nepodaří vytvořit určitý soubor etických hodnot pro moderní svět. Projdeme zpátky branou do náruče eklesiomorfních organizací s jedinou vírou pravou uhlířskou a navrátíme se do lůn národních států. Dojde přitom k mnohonásobnému třídění a utřásání těl, duší i charakterů, než se zase srovnáme podle toho, kdo je dobrý národovec, věřící občan a horoucí vlastenec. Kdo by chtěl vědět, jak ta brána bude vypadat a jak to bude vypadat za ní, doporučuji Dantovo Peklo.“

A v desátém pokračování navazuje odstavce: „Evropská unie je ve fázi hledání určitých zásad a hodnot svého fungování stojí rovněž před problémem, jak je vhodně deklarovat. Tomuto tématu jsme věnovali už několik letošních pokračování z počátku roku a tak nebudu pitvat dál. Připomenu jen, že neustále stojíme pře otázkou pro koho a za jakým účelem Evropskou unii vytváříme. Všudypřítomná je samozřejmě otázka smyslu takového počínání a jeho možného výsledku. Už jsem slyšel mnoho hesel a řečnických otázek. Připomenu jen Evropu regionů, Evropu národních států, a otázku: Evropa německá nebo evropské Německo? Rád bych slyšel i něco jako Evropa lidí nebo Lidská Evropa, ale zatím ani vidu ani slechu. Zdá se, že ten omílaný konflikt mezi existujícími národními a potenciálním evropským státem, reprezentovaným jakousi federací je sporem neschopným

vyprodukovat efektivní řešení, protože obě alternativy, které jsou předkládány, jsou prostě špatné a vzhledem k vývoji okolního světa nedostatečné. Navíc, jak již bylo rovněž zmíněno, ani toto ani jiné řešení je přijímáno s apriorní nedůvěrou těmi, kteří se už v tom naučili chodit a kteří by měli rázem jinak strukturovaného medvěda, či spíše nějaké exotické zvíře, které by nevěděli jak porcovat a mohlo by dojít nejen k obnovení starých sporů, ale mohli by, nedej bože, přiskákat i noví supíci, kteří by chtěli svůj podíl. A to nemluvím o té variantě, že by vzniklo nějaké stvoření, které by se porcovat nedalo vůbec.“

Závěrečné dva úryvky jsou z minulého pokračování, tedy z čísla 13. První pasáž zní: „V dnešním pokračování bych velice rád navázal na nejen na letošní nosné téma naší rubriky, kterým je nepochybně určitá krize pravidel, kterými se řídí současná Evropská unie, krize vnímání evropských hodnot a hledání východisek z této situace. V předchozích částech bylo hodně prostoru věnováno klíčovým slovům, na kterých by měla pravidla moderní korporace stát a bylo řečeno, že je důležité, aby tato korporátní pravidla nebyla směřována výhradně nebo přednostně k jednotlivým součástem či organizačním jednotkám, ale zejména a především ke korporaci samé. Je totiž velmi snadné určovat pravidla těm „dole“, stejně jako je snadné mít jasnou představu jak by se měli chovat ti „nahore“ nad námi. Snad nejobtížnější ale je vytvářet pravidla sám pro sebe, bez toho, že bych se definoval složitě a negativně jako „někdo“ mezi těmi „nahore“ a těmi „dole“, ale prostě a jednoduše autenticky a pozitivně. Vůbec sebeuvědomění si sebe sama je klíčem k mnohému a pro korporaci je to mnohonásobně důležitější, ale také složitější.

A úplně na závěr poslední věta: „Pokud se podíváme obecně na to, co by mělo být základním úkolem normotvorby, pak bychom mohli, bez urážky, ale naopak s úctou, tak trochu po selsky říci, že by to mělo být posilování důvěry uvnitř korporace a posilování její důvěryhodnosti navenek.“

Tady by se podle mého názoru slušelo skončit. Ponechám hodnocení na čtenářích. Úryvky, věnované EU a tvorbě její základní normy, stejně jako evropským hodnotám na, kterých by měla nová smlouva stát, byly napsány v období delším než půl roku a rozhodně nebyla cíleny k nějaké konfrontaci s realitou summitu. O této realitě se budeme dozvídat jak doufám stále více a více a dokonce snad dojde k tomu, že nám někdo zveřejní na čem to vlastně státníci dohodli. V době, kdy tento text vzniká, žádný text veřejně přístupný nebyl a někteří, co tam byli, dokonce tvrdí, že se stále dopracovává pod vedením Řecka. Můžeme se dočkat mnohých překvapení, protože řecký přístup je tradičně obmyslný jako Homérův Odysseus. V dobré paměti mějme i to, jak právě řecká vláda to nějak zaonačila se státními financemi, aby byla země přijata do EU. Když se na to přišlo, bylo už pozdě, protože z EU se nedá nejen vystoupit, ale nelze z ní nikoho ani vyloučit. Vzpomínám si majitelku internetové kavárny na Korfu, jak se smála, když jsem to asi před rokem v hovoru připomněl. „Co se divěj?!? Maj, co chtěj, když maj co do činění s Řekama...“ Řekla ta dáma na adresu Bruselu s převahou příslušnice národa, který dal světu geografii a geografii pojmy Evropa i Asie s tím, že Evropa byla to vlevo nahore v lese a Asie to samé nahore napravo za lesem. Máme se tedy na co těšit... Prověrka mých názorů petrifikovaných vydáním v KONKURNÍCH NOVINÁCH v prvním pololetí 2007 bude tak pokračovat ještě několik let. A vlastně potud, pokud se na ně definitivně nezapomene. Litera scripta manet.

Ale možná nám to tentokrát ani neukážou. Chybu s tím, že lidé by měli mít právo mluvit do věcí, které se jich týkají, nebudou potentáti opakovat. Zatím jenom Irsko bude riskovat lidové hlasování a tom, co ještě nikdo neviděl. Je to země magická, snad to nějak zvládnou. A nebo jim někdo řekne, že je to

zbytečné, že už je to stejně jedno. Jen by bylo zajímavé, kdyby Irové nakonec uplatnili vůči Angličanům stejnou logiku jako Poláci vůči Němcům. Politika Anglie vůči Irům, zejména v polovině 19 století, měla totiž za důsledek daleko větší procentuální úbytek irského obyvatelstva než politika Velkoněmecké říše vůči Polákům o století později. To by o 150 let později bylo Irů... Prostě, jak jsem napsal v úvodu, to, co přinese život, lidský rozum nedokáže vymyslet. Naštěstí to platí i naopak.

Evropa a úpadek 16 - 17

29.7.2007

První prázdninové pokračování bylo věnováno summitu EU v Bruselu a některým postřehům z jeho závěrů, které jsem konfrontoval s tím, co zaznělo na podobné téma v této rubrice v tomto roce. To, že lze výsledky summitu vnímat skutečně různě, o tom vypovídají snad nejlépe hlasy, které zaznívají z Polska. Uvedu namátkou jen několik z nich, které ovšem postihují docela přesně atmosféru mezi současnou vládoucí polskou politickou reprezentací.

Německo se pokouší zvrátit poválečné poměry Varšava - Nová smlouva Evropské unie je prý pokusem Německa zvýšit svůj vliv v Polsku a podkopat řád, který byl nastolen po druhé světové válce. Prohlásil to polský vicepremiér Roman Giertych.

V proslovu ke kolegům z nacionalistické koaliční strany Liga polských rodin Giertych rovněž řekl, že přijetím nové smlouvy, jejíž obrysy byly přijaty po dlouhé debatě na červnovém summitu EU, by Polsko přišlo o svou suverenitu a spadlo pod „evropský právní systém ovládaný převážně Němci“.

To by pak, uvedl vicepremiér, mohlo umožnit Němcům uspět s jejich požadavky na domy a majetky, které měli v Polsku před rokem 1945.

„Co se stane našim občanům, pokud majetkové otázky budou řešeny soudy EU a unijní soudy jsou hlavně německé soudy?“ prohlásil Giertych. Giertych rovněž řekl, že pokud se Polsko rozhodne přijmout společnou evropskou měnu, pak to umožní Německu získat kontrolu nad polskou ekonomikou. *„Nebudeme souhlasit s tím, aby v Polsku bylo zavedeno euro, a nikdy nedovolíme bance ve Frankfurtu (Evropská centrální banka), aby měla kontrolu nad naší měnou,“* dodal.

Na mezinárodní scéně si Polsko svým zvyšováním požadavků v Evropské unii a slovními útoky na Německo a Rusko vypěstovalo za poslední roky pozici párie Evropy. Jediným bližším spojencem je Česko, což potvrdila i včerejší návštěva Václava Klause, podle něhož díky tvrdému polskému postoji při nedávném klíčovém summitu EU už unie *"nebude stejná jako před ním"*.

Vztahy Česka a Polska jsou, zejména po nedávném summitu EU, kde tvrdý polský vyjednávací postoj podpořila hlavně česká delegace, podle obou politiků *"bezprecedentně dobré"*.

"Postoj Polska na summitu ukázal velkou psychologickou změnu: je možné, aby se jedna či dvě země postavily proti většině a dokázaly se prosadit. Evropská unie už po tomto summitu nebude stejná jako před ním," řekl český prezident, podle něhož je nová "reformní smlouva" jen mírně upravený předchozí návrh euroústavy.

Polský prezident Lech Kaczyński označil Česko za *"dvojnásobného spojence"* v EU i v NATO.

Václav Klaus dostal od Lecha Kaczyńského nejvyšší polské státní vyznamenání, Řád bílého orla. *"Heslo Za vlast a národ, které toto vyznamenání doprovází, symbolizuje náš příspěvek debatě o dnešním globálním světě a Evropské unii,"* řekl Klaus s tím, že pokud by on byl před dvěma týdny na summitu v Bruselu, podpořil by polské požadavky ještě výrazněji.

Nemohl jsem si odpustit tyto citace, protože se velice výrazně váží k nosnému tématu tohoto léta a tím je sociální a organizační kapitál, důvěra v vzájemných vztazích a kultura normotvorby v EU. Je

velice nešťastné, když se někdo rozhodne získávat pro sebe něco tím, že začne jiné rozeštvát, urážet nebo vydírat své obecně deklarované partnery postoji, které jsou sice zcela absurdní, ale zároveň natolik neúnosné, že přesahují rámec svého autora, v tomto případě Polska, a mohou být interpretovány jako názor celku, v tomto případě jako politika EU. Rád bych jenom připomenul, že nejen v USA a Jižní Americe, ale i v naprosté většině asijských zemí je Evropa vnímána jako nepochopitelný, v zobrazovacím měřítku jejich map světa směšně malý poloostrov, kde se pro Američany drží zcela nepochopitelně příliš mnoho jazyků a málo válečného ducha a pro Asiaty stejně nepochopitelně příliš mnoho demokracie a lidských práv a strašně málo lidí. O Austrálii a Oceánii nemluvě.

Typickým modelem pro chování Polska jako člena EU je chování a postavení některých členů základní společenské skupiny, rodiny, které je v určité širší společnosti neúnosné. Vzpomeňme legendárního výroku Vladimíra Menšíka na téma, že součástí námluv bylo i zjištění, nemá-li budoucí příbuzenská větev rodiny ve svých řadách magora. Vladimír Menšík ve svých slavných vyprávěních říkal, že určitě měla, ale když se blížila návštěva, strčili ho do sklepa. Jen skutečně velice tradiční a sociálně slabší rodiny to dodnes řeší tím, že takové jedince izolují a zavírají je po dobu kontaktu do sklepa, kozího chlívků nebo do komory. Pokud jde o setrvalý stav a lépe situovanou rodinu, následoval a následuje obvykle klášter, armáda, blázinec a nebo akademická půda. Dnes bývá těmto jedincům dokořán otevřena i náruč šoubyznysu, politiku nevyjímaje. Daleko standardnější metodou se však postupně stalo uplácení takových jedinců drobnými výhodami tak, aby se svého počínání po dobu kontaktu zdrželi. A tak se pro ně z jejich nešvaru stal v rámci skupiny postupně dobře placený byznys, ale zároveň i určitým způsobem nezastupitelná role černé ovce rodiny nebo jiné skupiny. Sama existence takové role a hlavně její vhodné obsazení se ukázaly jako nesmírně osvobozující pro ostatní členy skupiny. V rodině i v jiných skupinách tak vzniká systém osobností, které za ostatní nějakým způsobem zástupně vykonávají nějakou roli. Blázní, šílí, jsou chudí, nemocní nebo naopak jsou odpovědní, starají se, pomáhají. A ostatní mohou vesele proplovat mezi těmito póly a je jim dobře. Dokonce dochází k tomu, že mnozí takto původně úplní outsideři se stávají určitými idoly a jejich role získávají určitý širší rozměr a jsou schopni oslovit i daleko větší okruhy lidí než svou původní skupinu nebo rodinu.

Ve světle této úvahy lze docela dobře pochopit Polsko, které si za svých staletých handicapů chce udělat svůj evropský byznys. Chce hrát roli onoho chudého nemocného provždy ubližovaného, který se neumí chovat a dokáže tím ovlivnit názor světa na celou rodinu EU a brát za to peníze a jiné výhody. Dokonce lze pochopit i to, že se to EU v určitém ohledu docela zamlouvá, protože Polsko splňuje velmi dobře roli onoho sociálně, mentálně i hmotně postiženého jedince takřka v dokonalé podobě. Je totiž velice pohodlné být v nějaké skupině za průměrného džentlmena, když je ve skupině stát, jehož elita se chová tak, jako ta současná polská. To, co by se dříve v evropské politice dlouho tradovalo jako neuvěřitelné a diskvalifikující faux pas, to je dnes ve světle polské oficiální rétoriky pouhou, snad trochu košilatou, ale pořád ještě společenskou konverzací. Polsko posunulo hranice diplomacie tam, kam osnovy diplomatických akademií celého světa jen obtížně dokážou dohlédnout.

Co se dá ovšem jen velmi těžko pochopit je to, že se Česká republika stylizuje do role pomocníka a jakého si přihrávače tohoto evropského obecního chudého duchem, chováním i statky. Snad jedině, že by to byla sázka na Kristova proroctví o tom, že poslední budou prvními a nebo, že Království nebeské bude patřit chudým duchem. V tomto ohledu si myslím, že máme díky současné reprezentaci podstatnou část tohoto království již teď zabranou a nepotřebujeme k tomu nadbíhat Polsku. Snad

možná jen pro ty jejich údajně nadstandardní vztahy ke Králi nebo z obav, že by mohlo Polsko brát Království celé. Není v celé historii doložený příklad, že by se obecní chudý s někým o svůj darovaný krajíc dělil. Kdo se dělí, totiž už nepotřebuje pomoci a tak by přišel o svůj zdroj obživy a smysl své existence. Stejně tak není v Evropě pamětníka, že by jakýkoliv polský stát někomu něco dal nebo někomu pomohl. Nikdy na to neměl ani hmotné ani morální prostředky. Polsko nikdy nedokázalo vytvořit dostatek sociálního kapitálu, který by mu umožnil podělit se s jinými o cokoliv. Naopak vždy dokázalo uvnitř sebe sama vytvořit takovou atmosféru, která vedla k trojímu nebo snad čtyřnásobnému dělení Polska. Jediné, čeho mělo Polsko vždy nadbytek, byla neuvěřitelná hrdost a pocit nadřazenosti nad ostatními. Nyní se k tomu přidala i neuvěřitelná dávka skutečného chucpe, které plyne z toho, že Polsko dobře ví, že ho popáté nikdo dělit nebude a z EU ho také nikdo nevyloučí. Jsem tady a máte se mnou problém říká Polsko. A za to, že nebude větší, budete platit. Skoro se chce vzpomenout na Juru Jánošíka a jeho legendární výrok: „Keď ste si ma upiekli, tak si ma aj sjedzte...“. Juru ovšem krátce potom pověsili za žebro. Polsko čeká na další ohledy a prebendy.

Na tomto místě bych velice rád zdůraznil, že to, o čem píšu, se vůbec nebo jen velice okrajově dotýká Poláků jako takových. Mám v Polsku známé a mohu potvrdit, že Poláci nemají s tím, co o Polsku slyšíme a s polskou politikou vůbec jen málo co společného. Starají se o sebe a snaží se přežít. Mezi polskou elitou a polským lidem nebo lépe řečeno mezi polskými lidmi leží neuvěřitelné pásmo lhostejnosti. Poláci kašlou na polský stát a elitu a polský stát a elita kašlou na Poláky. Je to problém rovněž už staletý a tradiční.

Je třeba si položit otázku, nakolik je ve skutečném v zájmu České republiky pomáhat bratrům Kaczyńským stát se mluvčími střední Evropy? A pokud chceme bojovat za polské zájmy, má smysl říkat, že Poláky podporujeme, ale ne dost, abychom pro ně vetovali? Není to nejlepší cesta, jak se dostat do role pasivního diváka závěrečné dohody, jejíž obě strany na nás nakonec budou nevržit nebo se nám smát? Ostatně Nicolas Sarkozy již po léta navrhuje, aby se v EU vytvořilo jakési "direktorium" velkých států včetně Polska. Chceme tomu napomáhat? Chceme snad, aby polské současné politické chucpe mělo ještě větší vliv než nyní?!? Vždyť prvními, komu by dalo Polsko pocítit svou nadřazenost, by byla právě Česká republika. Zatím tak učinilo vždy, když k tomu mělo sebemenší šanci a nebránilo mu v tom ani, to že se neslo na hnědé vlně německého fašismu, tak jako v roce 1938, když Polsko vznášelo agresivní územní požadavky vůči Československu a hrálo tak Hitlerovi do karet. Nakonec to bylo ale právě Polsko, které se o rok později stalo obětí „paktu Ribbentrop Molotov“. Polský stát byl rozdělen počtvrté a stálo to život 6 milionů jeho obyvatel. Těch, kteří vedli po první světové válce Polsko a přivedli ho před sovětské a německé kulometry ne počátku války druhé, tedy Pilsudského a Moscického nacionalistické soldatesky, se to nedotklo prakticky vůbec. Nejcharakterističtější rysem současné polské politiky je povýšená jistota, že se polské elitě nemůže v současné EU nic stát a že této elitě dokonce bude EU muset poskytovat oporu v jejích útocích a výbojích mimo EU, aby sama Unie neztratila svou tvář a pověst subjektu směřujícího přes veškeré obtíže k jednotné zahraniční a bezpečnostní politice.

Pochopit, proč se česká zahraniční politika tak těsně přimkla k polské, je skutečně obtížné. Argumentace pragmatismem a tím, že Polsko svou aktivitou nahrává českým zájmům je velice pochybené. To, co možná Česká republika získá, bude draze vykoupeno tím, co ztratí. A jako první ztratí pověst konstruktivního hráče a získá pověst rozbíječe, malého vyděrače, kterého nelze odstranit a který pak za ústupky sbírá drobné. Ztratí důvěru svého okolí i důvěru svých občanů. Je to jedna

z nejdopornějších rolí, které, alespoň podle mého názoru, může někdo hrát. A tady myslím platí, že „...kto sa mieša do otrúb, toho svině zožerú...“ Česká republika by se měla snažit daleko více hledat svou roli v tom, co dokáže vytvořit, než v tom, co dokáže rozeštvat nebo zničit. Konec konců nedávno při přípravě návštěvy nového premiéra Velké Británie Gordona Browna v USA, padla myšlenka, že zatímco hodnota státu ve 20. století spočívala v tom, kolik toho dokáže zničit, v 21. století by měla spočívat v tom, kolik toho dokáže vytvořit. Zdá se tedy, že politika ČR je tak jako už mnohokrát před tím mimo čas a prostor. Ostatně jen v jedné zemi na světě stavěli Stalinovi pomník, když už ty ostatní celý svět boural...

Evropa a úpadek 18

27.8.2007

Poslední odstavec minulého pokračování byl uvozen větou, že je velmi obtížné pochopit, proč se česká zahraniční politika tak velice úzce přimkla k polské. Tato otázka vyvolává samozřejmě řadu dalších neméně aktuálních a je často velice obtížné na ně hledat a zejména nalézat odpovědi. Otázek je tolik a odpovědí tak málo, že to začíná navozovat otázku jaksi vyššího řádu, otázku která zní, jaká je vůbec kvalita vládnutí v české republice bezmála dvě desítky let poté, co se vydala ještě společně se slovenskou republiku cestou občanských svobod, demokracie, lidských práv a svobodného trhu.

Odpověď opět není jednoduchá, protože vyřknout jednostranný soud je nejen jednoduché, ale i nesprávné, byť dnes tolik populární. V Čechách jsme měli vždy obdivuhodný nadbytek lidí, kteří věděli, jak se to má dělat. A nejde zdaleka jenom o vedení sportovních, zejména fotbalových a hokejových klubů, trenérskou činnost nebo dokonce o sportovce jako takové. V naší zemi leží v jedenáct večer v restauracích na stole víc hlav skvělých politiků, než kdy bylo členů parlamentu a starostů už od dob českých stavů. S tímto folklórem jsem byl konfrontován již od útlého dětství prostřednictvím komentářů mého děda všeměla, který všechny odpovědné odsuzoval do podivné kategorie s nálepkou „šišmáci“. Šišmáci byli od vedoucího tajemníka přes národní umělce, konstruktéry a řemeslníky až po Pepu Masopusta všichni, kteří se dopustili něčeho, co se moc nepovedlo a co by můj děd podle svého názoru zvládl lépe. Rád bych poznamenal, že můj děda uměl skutečně ledacos a ledacos také dokázal. Nicméně jeho okamžité jasnozřivé vidění toho, jak se má dělat to či ono poté, co se to nepovedlo, bylo i pro můj dětský organismus poněkud únavné. S postupem let jsem takových potkal více a více a s vlastním narůstajícím věkem se mi zdá, že jsem snad jeden z mála, který neumí vyřešit kvadraturu kruhu, ožulit Nedvěda nebo porazit Al-Kajdu. Zjistil jsem, že nárůst všemělů je přímo úměrný poklesu počtu mých spoluobčanů, kteří jsou ochotní se do něčeho společného pustit a nést tak svou kůži na trh.

Dnes se poměrně široce přiznává, že kvalita toho, co se nazývá vládnutí nebo v širším časovém kontextu strategické vládnutí, závisí na čtyřech základních faktorech. Tím prvním je určitá struktura hodnot nebo etika vládnutí, dále to je síla a struktura institucí a nástrojů vládnutí, pak úroveň poznání pole, na kterém mám vládnout, čemuž se cizokrajně říká kognitivní zdatnost a v neposlední řadě je to kvalita sociálního kapitálu nebo jednoduše řečeno stupeň a kvalita společenské důvěry. Když se podíváme na to, jak je na tom naše současná česká společnost s onou důvěrou, pak uvidíme velice zajímavý obrázek. Bylo provedeno několik sociologických průzkumů, které zkoumaly stupeň důvěry jednak z pohledu občanů a jednak z pohledu elit. Na první pohled je patrné, že elity mají daleko větší tendenci důvěřovat svému okolí než „normální“ občané zvaní v průzkumech veřejnost. Rozdíl je velice výrazný a to v desítkách procent. Zatímco elity uvádějí, že většině lidí je možné věřit asi tak z padesáti procent, veřejnost uvádí, že jen asi z jedné pětiny. Na opačnou otázku odpovídají elity i veřejnost symetricky, nedůvěřuje polovina elit a čtyři pětiny veřejnosti. Je to velice zřetelné, možno říci ostré, schází jakákoliv šedá zóna se zadními vrátky se slůvky možná, spíše nebo nevím. Následovaly i další otázky, ale uvedu jen jednu. Jde o otázku, kdo by měl řešit problémy občanů. A zde dochází až k dojemné shodě. Veřejnost i elity shodně uvádějí, že ten druhý. Občané tvrdí, že stát, tedy elity, a elity jsou vysoce liberální a tvrdí, že především občané sami. A tak tu máme opravdu zvláštní obrázek. Občané se nechtějí účastnit správy věcí veřejných a elity se k tomu necítí být povolány. Navíc mezi občany a elitami se evidentně vytváří propast nedůvěry nebo, vzhledněji řečeno, pásmo deficitu sociálního kapitálu. Je totiž nabíledni, že elity se víceméně stýkají opět s příslušníky elity a relativně

vysoce si důvěřují. Občané si v zásadě nedůvěřují a elitám už vůbec ne. Čestnou výjimku tvoří sem tam prezident jako instituce, což je ovšem v Čechách jev tradiční bez ohledu na osobu nebo politickou barvu konkrétní hlavy státu. Zdá se tedy, že elity začínají vytvářet jakýsi klub, který má několik jednoduchých pravidel. Tím prvním je příliš se neangažovat pro občany, tím druhým je nekoukat příliš ostatním členům klubu pod prsty a tím třetím je likvidovat v zárodku jakékoliv pokusy o rozvoj občanské společnosti a potenciálu veřejnosti uskutečnit jakoukoliv kolektivní akci. Občané pak vidí svou osobní budoucnost optimisticky v tom, že si dokáží pomoci sami vlastními silami, ale nevidí žádný užitek v tom angažovat se pro celek. Na to je tu jakýsi anonymní stát, na který se normálně plivá, ale který má být po ruce vždy, když bychom pro sebe vzájemně měli něco udělat nebo dokonce, nedej bože, bychom měli udělat jen tak něco pro druhé. To už by zavánělo jakousi socialistickou dobrovolností a my přece platíme ty strašné daně, aby to všechno za nás někdo udělal. Nevíme přesně kdo a už vůbec nevíme co a jak, ale to nevadí. Když něco není, tak budeme nadávat. To celé vytváří dvě podivuhodná uskupení, která vybízejí k více nebo méně trefným charakteristikám. V případě neobvykle bohatě strukturálně sjednocené české elity se hovoří až o „korupční symbióze elit“ a česká veřejnost si pomalu vysluhuje pověst „liberálů se státním větrem v zádech“. Státní větry ovšem neznamenají to, co přeneseně před čtvrt stoletím, tedy SKVTIR ergo Státní komisi pro vědeckotechnický a investiční rozvoj. Dnes se bojím domyslet....

Je patrné, že tento stav sociálního kapitálu nebo úroveň důvěry v české společnosti v zásadě vylučuje úspěšné vládnutí v tom smyslu, že bychom vládnutí definovali jako kolektivní schopnost ovlivňovat budoucnost k lepšímu. Technokratičtěji řečeno, lze vládnutí popsat jako systém hodnot, veřejných politik a institucí, pomocí nichž společnost spravuje hospodářské, politické a společenské záležitosti interakcí mezi státem, občanskou společností a soukromým sektorem a samozřejmě i uvnitř těchto struktur. Tento systém musí samozřejmě fungovat na všech úrovních lidského snažení. A znovu jsme zpátky u hodnot, tedy u určité etiky, která vytváří v konkrétním časově a prostorově omezeném sociálním poli určitou morálku. Je až s podivem, jak se nám ta etika nebo morálka neustále do toho vládnutí vrací, byť je zejména u nás tak velice usilovně vykazována za vrata. Je to dáno tím, že struktura sociálního kapitálu české společnosti přímo vyzývá k tzv. expertokracii. Tato expertokracie, čili faktická vláda odborníků, se ve vztahových otázkách opírá o silné korporace a zájmové skupiny reprezentované lobisty. Na odborníkovi se přece přímo vyžaduje, aby vydal odborný posudek a netahal do svých hodnocení jakoukoliv morálku nebo jinou tendenčnost. Pokud ovšem nad takto formulovanými expertními stanovisky nestojí klenba pevných společenských hodnot, pak si s takovým stanoviskem může dělat šikovní reprezentant skupinových zájmů prakticky cokoli, protože proti němu nestojí žádný oponent, který by reprezentoval ony pevné společenské hodnoty. Naopak je pro něj velmi jednoduché získat voleného zástupce pro to, aby svou účastí dal expertnímu stanovisku, poohnutému ve směru skupinového zájmu onen kýžený celospolečenský rozměr a nálepku veřejného zájmu. Divili bychom se, co vše se dnes dá označit za veřejný, tedy za náš společný, zájem. Nedíváme se, protože nás to nezajímá. Snad jen jedno číslo. Pocit, že je správné se aktivně veřejně angažovat pro druhé nebo pro celek, má u nás jen asi jedno procento veřejnosti. Na druhé straně je třeba ocenit, že současná nejsilnější vládní strana má ve svém stále platném Politickém programu z roku 1995 uvedeno, že za nepřijatelnou je třeba považovat ideu korporativistického či syndikalistického státu, kdy jsou mnohé role patřící státu zákonem svěřovány do rukou korporací a institucí, které jsou pod kontrolou jen určitých skupin občanů....

Na počátku dvacátých let minulého století napsal německý filosof Nicolai Hartmann krásnou kapitolu svého díla Etika a nazval ji O míjení. Popsal tam jev, který každý z nás tak nějak jinak a přitom podobně

a společně cítí. Popsal to, kolik zajímavých lidí a věcí v životě nenávratně mineme. Z neschopnosti je, nejen morálně, vůbec uvidět, z nedostatku času se zastavit, z vlastního egoismu, falešné hrdosti nebo i prostého strachu. Na druhé straně ovšem toužíme po tom, abychom byli sami viděni, povšimnuti, vnímáni, osloveni, zaznamenáni a zhodnoceni svým okolím. To, po čem tak toužíme, však zároveň beznadějně míváme. Nedáváme jiným to, po čem od nich sami nejvíce toužíme. Někdy více z neschopnosti, ovšem někdy bohužel více ze zlého úmyslu. Nicolai Hartmann se zamýšlí nad tím, že tento stav mravního světa člověka je si až děsivě podobný stavu mravního světa společnosti, kde partikularismus neumožňuje ono tolik potřebné se setkávání a vzájemnou angažovanost a dochází tak k programovému míjení polických stran, etnik i celých národů a států. Hodnota příslušnosti ke skupině je standardně vyšší než hodnota prosté příslušnosti k lidskému společenství nebo dokonce k lidskému druhu. Lze se pak divit, že náš věk, který má nadbytek straníků a stranických vůdců trpí tak citelným nedostatkem občanů a státníků, ptá se Nicolai Hartmann v Německu dvacátých let dvacátého století, asi tak deset let před nástupem Hitlera k moci... Na Nicolai Hartmanna jsem si vzpomněl nejen proto, že mám pocit, že i my se začínáme v naší společnosti nebezpečně míjet, ale i proto, že se první části jeho díla dostalo po osmdesáti letech i českého překladu. Struktura etického fenoménu se jmenuje kniha, kterou jsem si pět let po jejím vydání koupil v nakladatelství Academia, kde také vyšla, za pouhých deset korun českých. Zdá se tedy, že etika a morálka u nás opravdu mnoho neplatí, ba ani nestojí.

A když už jsem u knih, tak si dovoluji čtenáře KONKURNÍCH NOVIN upozornit na zajímavý sborník Strategické vládnutí Česká republika od kolektivu pod vedením profesora Martina Potůčka, který vyšel nedávno v nakladatelství GRADA. Je v něm opravdu mnoho zajímavého a i kdyby někdo vůbec nesouhlasil s obsahem či vyzněním textu, pak je v každém případě třeba ocenit bohatost a přesnost uváděných oficiálních zdrojů včetně internetových adres. Z některých jsem čerpal inspiraci a některé citace i pro naše dnešní pokračování této rubriky. Musím však přiznat, že jsem byl rád, že jsem se mohl neméně pevně opřít i její předešlá pokračování věnovaná sociálnímu kapitálu, důvěře a etice v interpersonálních vztazích na všech úrovních společenských struktur a korporací od individuálních a rodinných přes obecní až po evropské nebo globální.

Evropa a úpadek 19

3.9.2007

Když se dívám zpátky na jednotlivá pokračování této rubriky, tvoří tak trochu také svým způsobem kroniku své doby. A protože jsme v roce 2007 a v České republice, určitě by nebylo moudré pominout zcela téma, které lze souhrnně vyjádřit jako „radar v Brdech“. Jen s málokterým tématem je spojeno tolik velkých i malých slov, frází i flokulí na téma hrozeb, krize, ohrožení a dokonce zániku a zároveň skloňováno slovo Evropa ve všech pádech i slovesných druzích, takže asi do této rubriky zcela přirozeně patří.

Nedávno jsem se vrátil z rodinné dovolené na Krétě a to první, co vás udeří do očí, když vylezete v Heraklionu z budovy letiště je krásná bílá koule radaru na malém návrší nad letišťem. Dovolenu jsem strávil v nedalekém Gouves pod dalším kopcem, na kterém byly dvě tak veliké radarové antény, že hora ztratila svůj důstojný řecký název a byla současnky přejmenována na „Micky Maus“, což vyjadřovalo nejen její tvar, ale i to, že šlo americký radar, který byl řízen z nedaleké americké základny. Skutečností je, že radar i základna již nebyly více než deset let funkční, nicméně název hory zůstal a v americké základně bylo vybudováno mořské akvárium. Obklopen těmito výdobytky civilizace, krétsko mínojským géniem loci a nepřiliš hlučnou rodinou jsem se mohl věnovat úvahám o tom, co že se to vlastně u nás doma pod pláštěm tématu radar v Brdech vlastně děje. Výsledek bych shrnul pod alternativní titulek „radar v Brdech z krét(en)ského odstupu“.

Ptal jsem se lidí, jak na období aktivní činnosti radaru a americkou vojenskou přítomnost vzpomínají. Názory se samozřejmě různily, ale měly takový jeden docela zajímavý společný podtext. Pochopil jsem ho tak, že Kréta je tak důležitým místem, že prostě není v silách Kréty nebo dokonce Řecka ubránit se vlivu strategických mocenských zájmů na ostrově a ani z toho plynoucí občasné přítomnosti cizích vojsk. Konec konců proto jsme v NATO, říkali mnohohlasně. Na druhé straně ovšem neméně silně zazníval hlas, že jakákoliv vojenská přítomnost nebo jiná artikulace strategických zájmů není s to Krétany nebo Řeky pokořit, vzít jim jejich svobodu. Bylo v tom slyšet tak nějak po řecku ono neuvěřitelně hrdé francouzské „merde“ od Waterloo. Řecké moderní dějiny jsou dějinami nesvobody. Období cizího vlivu nebo dokonce útlaku ze strany Osmanské říše, Velké Británie, fašistického Německa i vlastní vojenské junty jsou za posledních několik set proloženy jen velice krátkými obdobími vlastní suverenity nebo multilaterálního spojení, jako je tomu právě nyní, kdy je Řecko členem nejen NATO (1952), ale i EU (1981) a je i členem eurozóny (2001) a schengenského prostoru (1992). Pře veškeré tyto vazby se doslova na každém kroku potkáváte s jasným vyjádřením psaného i nepsaného národního řeckého motta, které zní: „svobodu nebo smrt“ a na Krétě to platí dvojnásob. Shrnuto a podtrženo slyšel tohle: „S tím že tu radar a základna byly zřízeny jsme nemohli nic dělat a přinesly snad i něco dobrého pro některé z nás. Ale nás taková věc změnit nemohla a nikdy jsme se s ní nesmířili. Je to nutné zlo, ale Američany jsme nepodřezávali jako Turky nebo Němce. Jsou cizí, ale jsou to spojenci. Radar to je politika a ta je v Aténách.“

Přivedlo mne to k zamyšlení nad tím jak daleko nebo blízko mají lidé k politice a politikům a jaké jiné vlivy na ně působí a utvářejí jejich názory, které se nakonec promítají i do jejich názorů politických a do volebních preferencí. Někdy se totiž zdá, jako kdybychom byli v zajetí oné známé dichotomie „my a oni“ my jsme my a oni jsou politici. Už není nic ostatního a navíc je prý mezi „námi“ a „jimi“ pouhý obchodní vztah. Politika je prý vlastně jenom marketing nějaké značky nebo osoby. Kde je tradice a

víra a kde zůstaly cit a rozum?! A kde je zalezlá moudrost?!? Kde je rodina, obec, přátelé, profese?!? Neptáme se po smyslu, po hodnotách, ale v lepším případě jen po účelu. Příliš často však zůstáváme beznadějně klouzat po povrchu pouhé formy... tady bych připomenul legendární výrok ministryně obrany v tom smyslu, že se jí radar líbí, že je takový pěkný, bílý a kulatý... Takže je vlastně stejný jako pingpongový míček.

To vše odcizuje život a politiku, veřejnost a elity. Lidé začínají bez důvěry ve stát a politické vedení hledat vlastní řešení toho, co je tíží. A tak se vracejí věštění z karet, horoskopům, fyzickým trestům, hrdelnímu právu a radikálním řešením všeho druhu. Touží po jakémkoliv řádu. Obracejí se tam, kde cítí jakékoliv hodnoty, ať již jsou jakkoliv pochybné, protože se jim jiné nepředkládají. Rozum žádné hodnoty nenabízí, jenom fráze a floskule o své nepostradatelnosti a tak lidé se obracejí k tradici a víře a hledají hodnoty u nich. Citelný je odklon od osvícenské tradice směrem k tmářství všeho druhu. Je cítit výrazný odklon od priorit rozumu a svobody k odstraňování zla společně s jeho nositeli a protože odstraňování zla není nikdy dost, vede to k vyhledávání stále nových a nových nositelů a jejich následnému odstraňování. Zlo tak začíná paradoxně vítězit, protože jen těžko mohu zlu více prospět než odstraňováním lidí pro jejich údajné odlišnosti. Sílí tlak na politiku pořádku a do popředí se tlačí radikálové všeho druhu. V Evropě je na vzestupu neonacismus. USA jsou v rukou neocons. Je to přímý důsledek toho, že osvícenství si vedlo ve své adoraci rozumu často neméně nevybíravě než jeho předchůdci. To, co prožíváme je velký návrat. Nebo spíše velké opouštění současného pojetí svobody a rozumu a sen o návratu, protože nikdo netuší, kam že se to vlastně vracíme. Veškeré představy selhávají, protože nevstoupíme dvakrát do téže řeky. Je možné říci, že to, čeho jsme svědky se dá nazvat největší epidemií stupidity, kterou kdy evropská civilizace zažila. Nebylo jich v dějinách málo, ale ta co ji nyní prožíváme je skutečně zdrcující. K tomuto závěru jsem dospěl za krásné krásné krétské noci, když jsem za řevu cikád a šplouchání moře pozoroval, jak Měsíc pomalu klouže mezi uši Mickey Mause a přenechává nebe barevně osvětleným letadlům, která z železnou pravidelností odvázejí a přivázejí na Krétu další a další turisty a jiné odvázejí. Snad to byl velký oblouk od radaru Brdech k evropské stupiditě, ale mně to tu noc nepřišlo...

Nyní mi dovoluňte malý exkurs do pojmu stupidita. Koukolík s Drtilovou definují stupiditu (a iracionalitu) jako protiklad kritického myšlení (a racionálna). Stupidita pro ně (a tedy ani v tomto článku) není hanlivý výraz, nepovažují ji za cosi, co je automaticky "špatné" a velmi správně upozorňují, že nad mnoha rozhodnutími se lze tázat, zda šlo o projev hrdinství, velikosti, moudrosti, nevědomosti, omylu, stupidity, iracionality nebo všeho dohromady. Stupidita dle Koukolíka a Drtilové není nadávka, není ani totožná s mentální retardací (autoři "*mají za to, že nejefektivnější je stupidita tehdy, jsou-li jejími nositeli lidé s IQ nad 140*"), nejde ani o nevědomost ani o omyl. Wellesova definice stupidity, kterou autoři používají, říká, že "**stupidita je naučené poškozování procesu učení**". Dále tvrdí, že **jde o normální dysfunkční psychologický jev zhroucení mechanismu zpětné vazby mezi chováním a prostředím**".

Laicky řečeno je stupidní chování takové, o němž lze z pozice nezúčastněného pozorovatele prohlásit, že jde o chování iracionální, vyšinuté, neadekvátní; že nerespektuje realitu, že vychází z nekritických úvah či že ignoruje možné následky. Stupidně se chová řidič, který v nepřehledném úseku předjíždí vysokou rychlostí do zatáčky, stupidně se chová člověk, který je přesvědčen, že když desetkrát padla červená, že musí příště už padnout černá, stupidně se chová člověk, který koupí něco impulsivně bez uvážení na základě teleshoppingové relace, stupidně se chová odborník, který je přesvědčen o důležitosti svého oboru pro ostatní lidi a domnívá se, že jeho nadšení musí sdílet i ostatní... Zkrátka

stupidně se čas od času chováme všichni, a kdo říká, že on se nikdy stupidně nechová, tak lže a Bůh kvůli němu zabije koťátko.

Se stupiditou a jejími projevy souvisí pojmy **neurotický** a **psychotický paradox**. *Neurotický paradox* je chování, zaměřené na získání momentálního blaha nebo výhody bez ohledu na to, že v dlouhodobé perspektivě je toto chování zničující. *Psychotický paradox* je takové chování, které je bezprostředně škodlivé či neprospěšné, za příslib odměny či úspěchu ve vzdálené, neověřitelné budoucnosti.

Kouzelný příklad uvádějí Koukolík s Drtilovou: V průběhu kupónové privatizace sdělovací prostředky opakovaně přinesly informaci, že se průměrná cena kupónové knížky pohybuje kolem 30.000Kč. Přesto reklamní kampaň přiměla velký počet lidí, aby tuto knížku předali fondům Viktora Koženého na základě pouhého příslibu výplaty 10.000Kč za rok. Stupidní chování na základě psychotického paradoxu jak vyšitě.

Z hlediska skupin je stupidita prospěšná i škodlivá, může napomáhat skupinové soudržnosti, ale může skupinu i rozbít. Skupina může být v ideálním případě chápána jako systém, v němž je v rovnováze objektivní, racionální, logické zpracování informací na straně jedné a idea spolupráce a skupinové soudržnosti na straně druhé. Obě tyto složky se mohou vzájemně narušovat, a při narušení této rovnováhy se začíná projevovat stupidita: Leckdy mohou objektivní a racionální informace zničit skupinovou soudržnost, na druhé straně může idea "spolupráce" narušit objektivitu a racionalitu při zpracování informací; extrémním případem je tzv. groupthink, viz dále.

Příklad: Existuje pracovní skupina, jejíž členům se navzájem dobře spolupracuje a která funguje. Pokud analýza prokáže silné rozdíly kvality a kvantity práce mezi jednotlivými členy, může to vést až k rozpadu skupiny. (Někdy stačí zveřejnit vyšší mzdy jednotlivých členů.)

Jeden z nástrojů stupidity je **jazyk**. Jazyk slouží pro výměnu informací a zároveň posiluje skupinovou soudržnost - leckdy už podle volby slov lze zjistit, do jaké skupiny mluvčí patří ("*došlo k zajištění pachatele*", "*tak to je fak hustý, takovej megavýchit, to nedám*", "*dnešní doba je typická svou adorací individuality, fragmentarizace, kontemplativní samoty*"). Některé prvky jazyka, např. eufemismy, mohou chránit člověka před úzkostí z poznání kruté reality, zároveň však mohou být zdrojem stupidity, která je určitým druhem sociálního obranného mechanismu; tento obranný mechanismus může být jak prospěšný (posiluje skupinu a tím zároveň chrání její členy), tak vysloveně škodlivý (může např. bránit rozpoznání škodlivého chování vůdců skupiny).

Podobně může být zdrojem stupidity i myšlenkové schéma. Schéma je nástroj, který člověku pomáhá rychleji řešit problémy, které již v minulosti úspěšně řešil. Na druhou stranu svádí k ignorování informací, které do tohoto schématu nezapadají, a tím může vést k vysloveně stupidním rozhodnutím.

Velmi zajímavou stupiditou je takzvaný **groupthink**. Nejde o "*skupinové myšlení*", spíš o "*skupinovou stupiditu*" obvykle vysoce inteligentních lidí. Lidé groupthinku propadají tehdy, jsou-li členy velmi soudržné skupiny, u níž snaha po dosažení jednomyslnosti převažuje nad motivací k zvažování jiných možných řešení. Ideálním příkladem je většina politických orgánů, komisí a podobných institucí (co třeba orgány EU?), dále skupiny expertů v různých oborech, úzké vedení podniků, armády, ale některé rysy lze vyzorovat i u aktivistů (občanských, ekologických, opensourcových i jiných) apod. Typickými příznaky groupthink jsou:

- **Iluze nezranitelnosti** - přesvědčení o tom, že se skupina nemůže dopustit chyby, že vše dobře dopadne, že se skupina nemůže zmýlit

- **Racionalizace chyb** - skupina označí nežádoucí skutečnosti žádoucími slovními nálepkami. Například "naše vojsko provedlo taktické zkrácení fronty a zaujalo předem připravené strategické pozice".
- **Víra v morální oprávněnost existence skupiny a jejích rozhodnutí.** Vyplývá leckdy z přesvědčení, že "víc hlav víc ví" a že skupina nutně ví víc než jedinec, že je moudřejší, zkušenější a její rozhodnutí kvalitnější. (*Víra v morální oprávněnost je typická pro ekoaktivisty či bojovníky za kdejaká práva kdečeho, nejlépe toho, co jim samotným nehrozí.*)
- **Sdílení myšlenkových stereotypů a schémat**
- **Autocenzura** - členové skupiny vědomě potlačují "nežádoucí" či "hříšné" myšlenky, popř. se z nich "vyzpovídají" skupině či nadřízenému. "Hříšné myšlenky" jsou často racionální úvahou, která nezapadá do schématu. Vyzpovídání provozují např. křesťané nebo komunisté (*"soudružská sebekritika před kolektivem"*).
- **Iluze jednomyslnosti** - vzniká, když členové skupiny nevyjadřují své skutečné mínění a hovoří pouze o bodech, v nichž se skupina shoduje. Pokud nikdo nevyjadřuje nesouhlas, posiluje se tím iluze jednomyslnosti.
- **Tlak na nonkonformní členy** - groupthink vytváří pocit bezpečí a harmonie. Tlak skupiny na "zlobivé" pomáhá tento pocit udržet.
- **Ochrana před negativními informacemi** - této činnosti se často někteří členové skupiny chápou spontánně a snaží se ochránit nejen sebe, ale i další členy skupiny před negativními informacemi (*"strážci mysli", mindguards*).

Pod vlivem groupthink stupidity přestává skupina uvažovat o alternativách; volí jednu myšlenku, které se drží. Přehlízí, ignoruje nebo potlačuje námítky či skutečnosti, které svědčí v neprospěch této myšlenky, přehlízí rizika zvoleného řešení, nehledá informace pro rozhodování, ale pro podporu svého řešení, chová se tedy iracionálně a stupidně.

Pokud by se snad některým z vás, čtenářů KONKURNÍCH NOVIN, zdálo, že některé výše popsané jevy v exkursu do pojmu stupidita pozorujete kolem sebe a nebo dokonce, že snad se objevují v kampani kolem radaru v Brdech, tak asi nebyl můj krét(en)ský oblouk od radaru v Brdech k stupiditě tak úplně mimo mísu. Nezbývá než poděkovat paní Drtilové a panu Koukolíkovi za krásnou knihu s názvem Vzpoura deprivantů a rád bych upozornil, že vznikla již v minulém tisíciletí a že i její druhé vydání vyšlo dávno předtím, než jsme se u nás začali bavit o radaru v Brdech. I když spojení „začali bavit o radaru“ je v tomto případě opravdu nepatřičné... Možná lépe z ní, než jsem „se začali bavit radarem“ v Brdech a vůbec nejlepší asi bude než jsme „začali bavit radarem“ v Brdech. Otázkou zůstává jenom, koho že jsme to začali bavit.

Já osobně si dovedu představit spoustu lidí, kteří se evropskou epidemií stupidity dobře baví a hraje jim do karet. A ta taškařice s radarem v Brdech je toho jenom malou českou kabinetní ukázkou.

Evropa a úpadek 20

16.9.2007

Minulý exkurs do základů stupidologie a obsahu termínu stupidita vůbec by neměl svádět k tomu, že se snad podařilo nalézt nějakou universální odpověď na všechny vyřčené i nevyřčené otázky kolem současného stavu sociálního kapitálu u nás doma v české republice a v širším pohledu i v Evropě. Snad je možné konstatovat, že byla nalezena částečná odpověď na otázku, co že se to vlastně děje, ale schází ucelenější odpověď na otázku, proč se tomu tak děje a hlavně absentuje odpověď na otázku, kudy z toho ven.

Především je zajímavé sledovat, jak se na stav, kdy je patrné, že se Evropa začíná točit v nekonečných kruzích, kdy rituály naprosto vytlačily původní smysl a hodnoty, pro které byla prováděny, promítá do myšlení a chování lidí. Změny, které kolem nás nastávají, začínají postrádat pro běžného člověka smysl a značná část občanů se začíná ve společenských změnách ztrácet. Ve vztahu k české společnosti to tak vnímá bezmála dvě třetiny lidí. Jsme tak svědky značného stupně rezignace nejen na vnímání nebo dokonce porozumění změnám, které nastávají, ale většina z nás se je prakticky vůbec nepokouší ovlivňovat nebo jim jinak čelit. To, že změny, které kolem nás nastávají, uvrhávají náš život do chaosu, není nic výjimečného. Bývá však obvyklé, že se ve společnosti nalezne skupina, která je schopna buď apriori lidem ukázat východiska a následně tuto svou schopnost proměnit v nějakou politickou výhodu nebo tohoto chaosu nějak využít ve svůj prospěch a následně opět lidi přivést na pevnou zemi určité předvídatelnosti a jistoty. Teď se však zdá, že chaos narůstá a maják v podobě nějakého vůdce nebo vůdčí skupiny je v nedohlednu. Zdá se, že současné procesy nikdo neřídí, nesnaží se řídit a snad z nich nikdo ani neprofituje. Prostě taková nepřehledná bramboračka, kde pravá ruka neví, co dělá levá. I když je to vysvětlení jednoduché a nepochybně vystihující značnou část procesů, které kolem nás probíhají, rozhodně není toto vysvětlení postačující. Je příliš pohodlné a dává příliš klidu. To že nejsme schopni vnímat toho, kdo ze zmatku kolem nás profituje, ještě zdaleka neznamená, že nikdo takový neexistuje. To, co je patrné je to, že nejen naše země, ale i ostatní evropské země postrádají dlouhodobě skutečné vůdčí osobnosti, odpovědné politiky, státníky, kteří by nespojovali své politické kroky výhradně s úsilím uspět v příštích volbách, ale konali by naopak proto, že uspěli v těch minulých. O EU jako celku se mi v této souvislosti nechce mluvit, protože stávající normativní systém EU přímo vylučuje, aby v čele EU stanula nějaká skutečná osobnost, která by byla spojena s nějakou výraznou politikou jako vyjádřením určitých jasných a obecně prospěšných hodnot. Vše je relativizováno, vše je vzájemně podmíněno a provázáno, takže z toho vyplývají znovu a znovu naprosto nepochopitelné výstupy, které jsou před veřejností neobhajitelné. Vzpomeňme jenom na bájnou lhavost lisabonského procesu, který si v ničem nezadal s usnesením stranických sjezdů v duchu „dohnat a předejít“, což se postupně změnilo v „postupné přibližování“ a „držení kroku“, aby to nakonec vyústilo v praktické „neztratit stopu“.

Zkrátka a jednoduše, máme tu naprostou absenci srozumitelného vedení a vládnutí a to vše je zahaleno do neproniknutelné houšti odborných výrazů, politické hantýrky a mediální mlhy. Tady se nám do obvyklého společenského schématu trojúhelníku tvořeného státem, trhem a občanskou společností začínají nasouvat média. Rád bych poznamenal, že média nejsou podle mého názoru zdaleka jen terminus technicus pro tzv. sdělovací prostředky. Média jsou veškeré instituty a instituce, které nám zprostředkovávají „mediují“ okolní realitu a ovlivňují nám tak náš vlastní způsob jejího vnímání. Možná se mýlím, ale mám pocit, že se nedokážeme na média podívat dostatečně komplexně. Není mi dostatečně jasné, proč se z řad „médií“ vyřazují takové instituce jako je rodina,

škola, obec. Naprosto se pomíjí takové instituce jakými jsou církve a celá sféra nejrůznějších organizací a aktivit občanské společnosti. Nedovedu také například pochopit, proč se musíme pořád dozvídat, že současná vlna násilí mezi dětmi je generována vlivem televizního vysílání. Připadá mi to skoro stejně prostoduché jako říkat, že dochází ke globálnímu oteplování a že za to může lidská činnost. V poslední době se lidé také hrozí nad tím, že si mladí lidé natáčejí své násilné chování na mobilní telefony a pomalu se začíná dovozovat, že nebýt mobilních telefonů, tak by se mladí lidé měli rádi. Pořád se něco reguluje, zasedají rady pro to či ono, píšou se bájivé etické kodexy, udělují se pokuty a marně se omezuje internet. Přitom holou skutečností je, že většina mladých žije v úplně jiném světě než v tom, který se my starší snažíme regulovat, abychom se potom ve vlastní komunikaci a rituálech utvrzovali v tom, že jsme to udělali dobře a moudře a hlavně, tak, že se na tom zase někdo napakuje. Je zvláštní jak nevěšmavě dokážeme míjet v některých procesech věci podstatné a jak se dokážeme soustředit na věci zcela podružné a od podstaty věci odvozené. Klasickým případem takového zmatení významů je právě kampaň kolem globálního oteplování nebo kolem amerického radaru v Brdech. A možná právě na nich bychom se měli zkusit naučit přemýšlet o tom, jaká je skutečná míra odpovědnosti jednotlivých zprostředkovatelů reality na obrazu, který vidíme. Možná, že na tomto místě je patřičné připomenout, že klíčovou odpovědnost za náš pohled, názor nebo dokonce konání neseme my sami a že na je to náš rozum, cit i víra, celá naše osobnost, která nám má okolní realitu zprostředkovat a připravit půdu pro nějaké rozhodnutí.

Hromadné sdělovací prostředky a především tisk a televize jsou dnes všelijak demonizovány a je jim přikládán obrovský vliv a tudíž také vina za všechno špatné. Přesto, že mají tak obrovský vliv, málokdy si přečteme nebo poslechneme, že mohou také za něco dobrého, pokud ovšem pomineme Černé ovce, Občanské judo nebo Všechny prezidentovy muže. Nicméně řada vážných a zkušených lidí upozorňuje na to, že se dnes dá hovořit o tom, že vedle moci výkonné, zákonodárné a soudní se začíná prosazovat i moc čtvrtá a tou je moc mediální. Najdou se dokonce takoví, kteří tvrdí, že je to moc daleko mocnější než ty tři klasické dohromady. Jiní říkají, že média jsou propletena s dalšími podobami moci – mocí ekonomickou, vojenskou, zpravodajskou a politickou a jejich jednotliví aktéři je využívají ke svým cílům. Další názor tvrdí, že média se na Západě stala po druhé světové válce rozhodujícím „religiem“, přebírají řadu aspektů tradičních náboženství, nabízejí symboly, interpretují svět, nabízejí společenskou zkušenost, sdílejí témata a jsou především určitými arbitry pravdy. Najdou se i hlasy, které jednoznačně tvrdí, že média už dávno nejsou zástupcem veřejnosti a „hlídacím psem demokracie“, ale že se veřejnost a její „vox populi“ staly naopak pouhým instrumentem tlaku, který média vytvářejí. V zájmu různých skupin a především sebe sama. Rozhodně si však lze učinit závěr že média se tak či onak zapojují nejen do kontrolních funkcí řídicích procesů, ale také do rozhodování na politické a správní úrovni a to včetně procesů dlouhodobých rozhodovacích procesů a především ovlivňují významným způsobem intelektuální pole ve společnosti. Jinými slovy bez médií to nešlo, nejde a určitě nepůjde. Zůstává otázka určitých mezí a hranic, za kterými se ten, kdo má „mediovat“ nebo komunikovat nějaký problém stává vládcem „mediovaných“. V podstatě jde jenom o to, že takový stav může nastat jenom když se mezi dvěma nebo více osobami nahromadí taková neprůchodná zmeť všeho možného, že přes ni na sebe přestanou vidět. Pak se najednou v takové džungli usadí někdo, kdo v ní umí chodit a začíná přes ni informace přenášet až donášet. Jakmile nad ním ztratíme kontrolu a nejsme schopni se s tím druhým domluvit bez něho, jsme tomuto přenašeči a donašeči vydáni na milost a nemilost a záleží jen na něm, jak to s naším vztahem a nakonec námi samými dopadne. Stačí připomenout Hamleta nebo Othella, ale dějiny jsou plné takových příkladů a to z dob, kdy nebylo po tisku a televizi ani vidu ani slechu a o internetu nemluvě.

Zdá se tedy, že základní metodou jak udržet nejrůznější mediátory na uzdě a v patřičných mezích je systematické budování důvěry ve vlastním okolí a na základních směrech sociálních vazeb. Mobilní telefon a internet nám k tomu dávají úplně nový rozměr. Já například věnuji každodenní čas v metru, abych napsal smsky pro své bližní, se kterými nemohu delší dobu mluvit. Podle způsobu a obsahu odpovědí se dá docela dobře poznat, jestli se náš vzájemný vztah formuje naší vzájemnou komunikací nebo zda do něj někdo něco vnáší, donáší, formuje jej. Snažím se prostě komunikovat sám a bez prostředníků i tam, kde se mi dvakrát nechce. Je velmi důležité zažít osobně alespoň jeden dotek s čímkoli, než si o tom nechat za velké peníze nechat vykládat například od advokáta, věštce, přírodního léčitele či kněze nebo za mírný poplatek si o tom číst v novinách nebo sledovat v televizi. Není to jednoduché. Spousta takových setkání vyžaduje pečlivou přípravu znalostní i osobnostní, ale na druhou stranu taková setkání se stávají kamínky mozaiky mého osobního světa, na které se mohu více spolehnout než na pouhé sdělené nebo zprostředkované. Řada setkání je nakonec daleko příjemnějších, než by člověk původně očekával, ale to hlavní je pocit, že jsem měl možnost se onoho člověka, věci nebo problému možnost přímo dotknout a že teď už bude daleko složitější se mnou ve vztahu k tomuto člověku, věci nebo problému se mnou manipulovat.

Myslím si, že je to právě budování si vlastních malých světů důvěry a poznání společně s vytvářením pevných sociálních vazeb, co by nás mělo ochránit před manipulací a v konečném důsledku přinést i větší schopnost kolektivní akce a v neposlední řadě zaplnit určitou propast nebo pásmo nedůvěry, které se začíná v naší společnosti otevírat mezi tzv. veřejností a tzv. elitami. Vždyť možná i sama tato propast nebo pásmo nedůvěry je umělou konstrukcí, která má sloužit pro lepší manipulaci. Já osobně si myslím, že není, ale dokud se opravdu nepodívám a nedotknu, těžko říci. V každém případě ale pro mechanismus vytváření takových světů platí to, co platí pro ty velké. Potřebujeme určitou strukturu a hierarchii vlastních hodnot, morálku chcete-li, potom znalosti o svém okolí, určité nástroje jak toto okolí poznávat a komunikovat s ním a v neposlední řadě základní penzum důvěry sama v sebe a v to, že všechno není úplně špatně a dá se s tím něco dělat. To je myslím základní kámen každého malého i velkého světa každého z nás i nás všech společně.

Evropa a úpadek 21

6.10.2007

Minulé pokračování končilo úvahou o budování vlastních malých světů důvěry, ze kterých se potom mohou skládat světy větší. Bylo v něm i trochu varování před nejrůznějšími mediátory, vykladači a manipulátory či opinionmakery či spindoktory, jak se teď někdy módně říká. Již bylo řečeno, že jejich základní úlohou je oddělit nás od reality a učinit pro nás nedosažitelnou. Dělají vše složité, náročné, obtížně uchopitelné. Dělají nám prostě život složitý nepřehledný a když už se začínáme ztrácet a voláme tak trochu o pomoc objeví se jejich pomocná ruka, my ji uchopíme a necháme se vést. Je nám skoro už jedno kam, hlavně když jeto pryč z toho chaosu. Rád bych na tomto místě upozornil, že dávno před komunikační nedosažitelností reality jsem se od ní nechali oddělit fyzicky a tomu všemu říkáme civilizační a technologické vymoženosti, souhrnné pokrok. Jsme tímto způsobem například odděleni od zdrojů obživy, ale i od výroby základních nástrojů, kterými bychom si mohli zabezpečit přežití, kdyby třeba do našeho supermarketu nějaký ten týden nic nedovezli. Představme si například naši schopnost přežít a obnovit základní infrastrukturu v porovnání s poválečnou generací. Zejména v městských aglomeracích je tragicky nízká. Rád bych na tomto místě vyzdvihl to, jak se naše země vzpamatovala z povodní. Měl být velký zdroj naší sebedůvěry, ale my raději pořád upozorňujeme na to, že někde v Horní Dolní někdo postavil něco trochu jinak, než to odpovídalo po povodňovým regulím a dotačním titulům. Pořád slyšíme o nárůstu škod pojišťoven a žehráme na klimatické změny a nekázeň řidičů. Pravda je ale taková, že budujeme stále provázanější a složitější systémy podporující naši komfortní existenci a škody na nich jsou zcela zákonitě dynamicky rostoucí, protože stačí dobrá trefa a zhroutí se všechno. Naše civilizace je prostě zranitelná a tato zranitelnost roste.

Nejde ale jenom o vnější ohrožení společnosti klimatem nebo přírodou vůbec. Je tu nové kolo „vnitrospolečenské“ války o zdroje. Nikoliv o suroviny, ale o základní zdroje. A těmi jsou půda, voda, vzduch a něco, co by se dalo nazvat místem k životu. Životní prostor se tomu říká a zlověstněji Lebensraum. Sdělovací prostředky jsou plné sporů o energetické suroviny, ale to byla, je a zůstane v pomyslném ratingu konfliktů vždycky jenom druhá liga. Válka o suroviny to je liga třetí, možná až divize. Kdyby nebylo dramatického růstu poptávky z Číny a indického subkontinentu, tak by se ceny některých ještě před sto lety strategických surovin, kvůli kterým vypukla Velká válka, později nazvaná první světová, nepohnuly už mnoho desítek let z místa. Energetické zdroje a suroviny mají tu výlučnost, že jsou aktuálně nenahraditelné. Ale když šlo o prostor k životu, tak se nejedná, nevyjednává, nevyhrožuje, nepodmaňuje a nevyhrává. Vyhlašuje se. Organizují se genocidy. Nejde o zisk a jeho míru, ale o celou kulturu a o především o holý život. Bez výjimky a bez lítosti.. Cílem hodiny není něco získat, ale vyčistit prostor od nežádoucích a příliš početných jedinců. A to je jiný balet.

Složitost a nepřehlednost současného světa má ovšem ještě jeden sice skrytý, ale velice pozoruhodný potenciál. Je to stále sílící vábení sirén jednoduchých a rázných řešení, které nachází uvnitř všeobecného chaosu stále více a více ochotných uší. Navíc jsou tyto uši stále více utvrzovány v tom, že to přece už takhle dál nejde a že se musí něco stát. že do toho musí někdo nebo něco praštit. Výraz praštit do toho byl v mém mládí synonymem rozhodnutí o vstupu do manželství a to většinou za situace, když už se možnosti nemanželského styku jaksi vyčerpaly. Znamenalo to, že už to takhle dál nejde, tak se vezmeme bude to jinak a snad to nebude horší. Jiný vzorec o praštění nám přináší pověst o Gordickém uzlu, který byl rozetnut mečem Alexandra Velikého. To teď nevíme, zda to bylo složitostí uzlu nebo Alexandrovou mentální nedostatečností, ale kvalitativně nové řešení zamotaných situací vstoupilo hluboko do podvědomí lidí o mnoho set let později posílené ještě neméně

legendárním Kolumbovým vejcem. Dnes říkají lidé z třetí kultury, což jsou matematici, fyzici, lékaři biologové a další vědci a technici, kteří se zamýšlejí nad dnešním světem způsobem, který byl ještě před sto lety vyhrazen čistým intelektuálům. Jen pro pořádek dodám, že jako první kultura se pokládá ta klasická završená hudbou, literaturou a filosofií, zatímco ta druhá je světem čisté empirie nebo chcete-li pýchy vědy. Pojem třetí kultura je znám necelých 15 let, ale ujal se jako vyjádření toho, že svět je příliš složitý, než aby se dal vyložit pouhým rozumem nebo naopak jen vírou nebo citem.

Lidé dnes začínají masově cítit, že to, co bylo po mnoho desetiletí přirozeným základem jejich životů, přestane zřejmě během jednoho nebo dvou desetiletí platit. Je to patrné i v naší západní kultuře. Věci jsou jaksi dočasné, instantní. Týká se to literatury, architektury nebo hudby. Vznikají instituce a firmy, které nemají nárok na nic jiného než na zrušení nebo na jepičí život ke škodě svého okolí. Transformace a reformy, které jsou představovány jako řešení, jsou pouhým eufemismem sociálního úpadku. Lidé jsou náchylní opět naslouchat vizím o zániku světa. Není to nic nového a vždycky to byl báječný byznys. Se zánikem světa operovali husité v 15 století, podobně jako nacisté ve století dvacátém. Necht' zhyne starý podlý svět je heslem radikálních dělnických hnutí a komunismu. Někteří cynici tvrdí, že za velké myšlenky bojovali ve dvacátém století jen Němci, Rusové a Číňané. Bohužel vždycky bylo v pozadí zničení všeho, co bylo. Francouzi prý bojovali více za své sýry a víno a Angličané za své zahrádky a radost ze života. Američané pro prestiž a peníze. Pánbůh zaplať za to, dodávám já. Ve vizi konce světa se skrývá velice atraktivní naděje, že to zlé zhyne a to dobré se nakonec zachrání. Krásně tuto vizi popisuje Apokalypsa. Rozumný skeptik by však měl namítnout, že tohle je příliš riskantní a dokonce ani dějiny nic takového neznají. Tedy pokud za dějiny nebereme pojetí německé otázky podle Aloise Jiráska nebo tzv. MDH, veselá a mravoučná příběhy o vítězství pracujícího lidu nad reakcí. Výsledkem chaosu nemusí být nový lepší řád, ale také nový a daleko strašnější chaos. Možná tedy stojí za to do toho našeho světa příliš nepráskat a snažit se ho učinit snesitelnějším a obyvatelnějším, přívětivějším a trochu více přehledným. Přemýšlet, jednat a vyjednávat. Stabilizovat to, co ještě stabilizovat dá. Uvědomit si jediné. To, co probíhá je příliš rychlé. Nemůže to tak jít dál, musí dojít ke zlomu.

Když jsem hovořil o pocitu Západu podobnému pocitu tonoucího pod klenbou, ve které stoupá voda, který nevidí jiné řešení, než klenbu jakkoliv zbořit, pak nemohu vyloučit, že podobný pocit vládne i ve světě Východu, Severu nebo Jihu, ale nemohu sloužit, protože o nich tolik nevím. Mám informace spíše opačné, vypovídající o velké sebedůvěře především Indů, Číňanů a jiných východních národů. Rád bych na tomto místě připomněl expanzi těch, kterým se říkalo „noví Rusové“. Ať chceme nebo ne změnila v posledních 20 letech svět. Ale co takový nový Ind nebo nový Číňan?!? O těch nevíme skoro nic a oni už přitom mluví o tom, jak nám všem brzo ukážou. Řeknu jen úplnou hloupost. Nejlepší software umí dělat Indové a nejlevnější počítače Číňané. A abych nezapomněl, dohromady je jich asi tak necelá půlka lidstva. Jsou snad díky tomu současnými problémy, tak jak je začíná vnímat západní svět, nedotknutelní?!? Určitě ne. Spíše si však myslím, že tento pocit bezvýchodnosti a nutnosti jakékoliv změny za každou cenu, se periodicky nevyhne žádné civilizaci nebo kultuře. Problém je v tom, že v současném světě se začínají potkávat hned tři velké problémy, které se dotknou doslova každého. Je to problém klimatický, problém demografický a problém energetický. Je to situace, která v lidských dějinách ještě pravděpodobně nenastala. Poprvé máme o budoucí změně nejen tušení, ale i dostatek informací, dostatek znalostí a možnost komunikovat a nalézt určitá řešení. Problém je v tom, že to mnozí nechtějí slyšet. Chtějí do toho praštit a věří, že na ně to nepadne. Nebo, že jich přežije více. Zdá se, že doba, kdy světem vládly technologie pomalu končí. Nastupují opět prosté kupecké počty. Kolik je čeho a kolik je koho... a nás je po čertech málo. A jsme strašně křehcí. Psal o

tom před sto lety Spengler ve svém Úpadku Západu, píší o tom Huntington ve Střetu civilizací i Fukuyama v konci dějin nebo Velkém rozvratu, píší o tom Brzezinski i Kissinger jako praktičtí politici, píše o tom kde kdo. Dokonce i já... Zdá se ovšem, že tyto názory nenachází sluchu tam, kde je tomu nejvíce potřeba a to je u obyčejných lidí. Ti si neuvědomují budoucí hrozby a daleko důležitější je pro ně dnešek a pro mnohé dokonce včerejšek. Příliš mnoho lidí žije vzpomínkami a příliš málo lidí sní. Většina žije v reálném čase. Cena budoucnosti je ve srovnání s přítomností zcela marginální. To je realita. A když k tomu připomenu smutnou skutečnost, že pro většinu demokratických politiků je budoucnost omezena horizontem příští volební kampaně, není se co divit. Není nikdo, kdo by vnášel do společnosti témata, která by vyzývala lidi k zamyšlení nad horizontem příštích desetiletí.

Za této situace je pochopitelné, že se občané začínají znovu a znovu přiklánět k jednoduchým řešením, která mají společný podtext. Je to jednoduchost, prvoplánovost a čištění prostoru a společnosti. Diskuse k našemu trestnímu zákoníku je přímo ilustrativní. Podle některých by se měli preventivně zavírat už novorozenci a jen postupně se podmíněně propouštět. Jiní by rádi trestali naopak staré, aby neužírali mandatorních výdajů nebo nezacláněli v práci, jiní cizince, jiní kohokoliv za jakoukoliv minulost, další za majetek nebo za chudobu. Všechno je to vedené heslem: „...více zeleného žrádýlka pro nás správné poctivé a spravedlivé občany a národovce... A s ostatními pryč. Až zůstanu jen já...“ Pokud si někdo myslí, že nové hnědé nebezpečí pro Evropu číhá uvnitř tlup hajlujících psychopatů, pak je na omylu. Nejhorší je skryté smýšlení tzv.řádných a slušných lidí střední třídy a jejich otevřené volání po pořádku a čistotě ve všech ohledech. Všichni odsuzují nacismus a přitom se knihy o Třetí říši, jejích pohlavárech, vojácích a zbraních za stovky korun se na pultech knihkupectví ani neohřejí. Že by je spořádaní lidé střední třídy kupovali proto, aby si uvědomili, jak to bylo tenkrát hrozné...?!? Určitě, jinak to ani nemůže být. Ale jinak jsme nesmiřitelní. Zakázali jsme vydávat Mein Kampf. Je to pokrytectví nejvyššího stupně. Jen málokdo ví, že nakonec byl soudní zákaz a veškeré rozsudky zrušeny.... Stát bude muset zřejmě uhradit nakladateli způsobenou škodu. Mezitím se prodaly desetitisíce „faktografických“ knih daleko škodlivějších a to dokonce s obrázky a fotografiemi. Každý přece ví, že knížky bez obrázků jsou jen opravdu pro zažrané knihomoly a moc netáhnou.

Nedávno jsem četl v jedné knize Václava Cílka krásnou pasáž o tom, jak se do Evropy dostala klíněnka jírovcová a o tom, jaké podobenství to představuje. Jak je najednou všechno trochu jinak a co se s tím dá dělat. Kniha se jmenuje Tsunami je stále s námi a stojí z přečtení. Odnul jsem si z ní následující citát: „.....jsme součástí proudu života, který trvá skoro čtyři miliardy let. Kumulovaná zkušenost evoluce říká: nadechuj se zvolna a vydechuj pomalu....“ Ponechám na čtenářích, aby si sami uvědomili konsekvence, které toto prosté moudro přináší. Evropě je tohoto moudra třeba jako koze drbání...

Evropa a úpadek 22

20.10.2007

Víkend, kdy vznikalo toto pokračování rubriky Evropa a úpadek, a dny předcházející byly doslova nabity událostmi, které měly jistě významný vliv na budoucí směřování tohoto kontinentu. Vyjmenuji jen některé. V Lisabonu byla schválena všemi 27 hlasy okleštěná euroústava zvaná nová reformní unijní smlouva, v Polsku proběhly mimořádné a ve Švýcarsku řádné parlamentní volby, ropa se na světových trzích dostala nad 90 dolarů za barel, kurs dolaru spadl pod 19 korun českých, americké akcie skončily s poklesem a začaly s propadem. Mimo tyto události mi poštou přišla brožurka European Communications & Cooperation Guidelines for Cross-border Insolvency, jeden státní zástupce přišel na to, že zastavení trestního stíhání jednoho vicepremiéra bylo překvapivě nezákonné, přišlo se na to, že jeden člověk selhal a vynesl z BIS tajné informace a stalo se nepochybné, že jeden člověk na budovu BIS střílel a trefil. Nelze zapomenout ani na to, že cena bochníku chleba a čtvrtky másla se přehoupla v součtu přes 60 korun - rovněž českých, rozvádí se francouzský prezident, USA nabídl Rusku pobyt jeho kontrolorů na jejich budoucím radaru v Brdech, Benazír Bhútovou přivítal v Pákistánu sebevražedný pumový atentát a skončil sjezd KSČ. Ne té, kterou kdysi obnovil Miroslav Štěpán, ale té, co ji kdysi vedli Mao Ce-tung a Čou En-laj. Komunistické strany Číny. Česká republika prohrála, údajně díky vyššímu stupni politické a mravní integrity, s Chorvatskem hlasování o místo nestálého člena Rady bezpečnosti OSN, nicméně se zdá, že jí zůstane předsednictví v EU v prvním pololetí 2009. Zkrátka a dobře, není to žádná okurková sezóna. Přímo se nabízí celá řada konkrétních i obecných témat. Mohl by to být veselé i smutné, zábavné nebo dokonce i poučné. Nicméně jsem se rozhodl věnovat podstatnou část tohoto pokračování až z hrdého Albionu poštou k mým rukám dorazivší brožurce.

Pro jistotu zopakuji její název European Communications & Cooperation Guidelines for Cross-border Insolvency a dovoluji mi, abych jí říkal v dalším textu brožurka nebo Pravidla. Klíčové slovo je guidelines a to jsou pravidla, rady nebo návody. Pokus o trochu otrocký překlad do čisté češtiny zní takto: Pravidla pro evropské dorozumívání a spolupráci v oblasti přeshraniční platební neschopnosti. Přeloženo do češtiny normální - Pravidla pro evropskou komunikaci a kooperaci při řešení insolvence. Slovo cross-border, které se dá překládat různě, ale mimo adjektivum „přeshraniční“ se musí vždycky opsat, je tak trochu oříšek. A nikoliv jen ten překladatelský. Řešením „cross-border insolvency“ se v evropském právu zabývá Nařízení Rady EU 1347/2000, které vešlo v platnost a tím i přímo do jurisdikcí členských zemí před více než pěti lety v roce 2002. Do našeho právního řádu potom při našem vstupu v roce 2004, nicméně teprve platnost nového českého úpadkového zákona snad tento proces završí. Je nutné si přiznat, že praxe řešení úpadků s mezinárodním prvkem je dnes v EU hodně daleko od představ, se kterými se dané Nařízení připravovalo. Možná, že je to jenom netrpělivá optika vidění celého procesu z hlediska člověka, který si v řadě oblastí sliboval rychlejší odstraňování bariér v evropské komunikaci a spolupráci. Nicméně je také pravdou, že když se na přelomu století intenzivně připravovaly zásady nového úpadkového zákona, tak se jen těžko hledal někdo, kdo by předpokládal, že to bude až rok 2008, kdy vstoupí v platnost. Ještě v půlce roku 2003 byl asi největším škarohlídem Pavel Rychetský, který tvrdil, že on vidí jako realistický až rok 2006. Zdá se, že úpadek a jeho řešení je věcí, do které si národní jurisdikce nechtějí nechat příliš mluvit a úporně se drží toho, že co je doma, to se počítá. V praxi to potom vypadá tak, že se příliš neřeší otázka, kde se má vést hlavní a kde vedlejší řízení, ale probíhá to prostě tak, že se hlavním na svém území cítí každý. Takže ono to slůvko „cross – border“ je oříškem nejen jazykovým, ale i faktickým a praktickým. Ostatně o tom, jaké právní bitvy se mohou kolem otázky hlavních vedlejších řízení udát, jsem v KONKURNÍCH NOVINÁCH psal v loňském roce, když jsem citoval odborný článek z týdeníku Euro.

Za několik týdnů má z Evropy zmizet zase celá řada oněch skutečných hranic i policejními pohraničními kontrolami a schengenský prostor se má významně rozšířit, ale celá řada právních a administrativních hranic v EU přetrvává a vytrvale odolává snaze je překonat. Jako kdybychom si teprve při jejich odstraňování začali uvědomovat jejich význam a děsili se toho, oč vlastně máme přijít. Možná je to, jako když vězněnému zvířeti odstraní plot nebo klec. Stejně ony neexistující hranice dodrží i nadále. Takže nakonec dojdeme k závěru, že vůbec nejvíce hranic, které rozdělují Evropu, zůstává v našich myslích. A v poslední době se derou z myslí zpátky do slov a činů. Ostatně více než dobré volební výsledky těch politických sil, které hlásají obranu nějakých hranic, jsou toho výmluvným svědectvím. Volby ve Švýcarsku vyhrála strana, která se postavila proti všem, kdo nejsou slušnými a hlavně bílými Švýcary, takovým stylem, že z toho mrazí. Jako volební symbol měla kozlíka, který běhá v počítačové hře po hranici a nepouští do země černé ovce a obíhá ostražitě úřady a požívá jako chutné zelíčko švýcarské pasy, které by měli ze švýcarských úřadů dostat přistěhovalci. Ale zpátky k brožurce a Pravidlům.

Brožurku s pravidly připravil mezinárodní autorský tým pod vedením profesorů Boba Wesselse z Amsterdamu a Miguela Virgóse z Madridu. Tento tým patří k akademickému křídlu (academic wing) INSOL Europe (www.insol-europe.org) organizace, která sdružuje evropské specialisty na insolventní, bankrot a revitalizaci nejen ze zemí EU. Je příznačné, že to jsou v první řadě ti, kteří jsou nuceni aktivně řešit problémy, které přeshraniční insolvence přináší, insolvenční specialisté, kteří přicházejí s prvními pravidly pro dorozumění a spolupráci. Možná to nikoho jiného nebolí nebo má jiné důležitější starosti, pod heslem směrnicí jsi dostal, realizace je tvoje věc. Brožurka obsahuje 18 nikoliv složitých pravidel a možná, že bude prospěšné se s jejich názvy a strukturou seznámit. Pravidlo první nese název Overriding objective, druhé Aim, 3. Status, 4. Liquidator, 5. Direct Access, 6. Communications, 7. Information, 8. Information by a Liquidator in Secondary Proceedings, 9. Authentication, 10. Language, 11. Obligations Incurred by and Fees of Liquidators, 12. Cooperation, 13. Cross-Border Sales, 14. Assistance in Reorganisation, 15. Coordination between Secondary Proceedings, 16. Courts, 17. Notices, 18. Scope. Těchto 18 pravidel má kolem padesáti odstavců a jsou zachyceny na osmi stranách brožury. Ostatních osmdesát stran obsahuje kapitoly jako Představení pravidel (Introduction, 10 stran), Vysvětlení pravidel (Explanation, 42 stran) a dvě přílohy (Appendix) a to Vzorový protokol (Check list Protocol) a Autorský tým (Task Force a Review Group). Tento přehled s anglickými titulky předkládám čtenářům proto, aby si mohli udělat základní obrázek o tom, oč obsahově jde. Překlad bývá napoprvé ošidný, nicméně bych velice plédova zato aby se nějaký český překlad objevil. Na druhé straně, kdo v téhle branži nekomunikuje anglicky, může si na cross-border insolventci nechat zajít chuť. Nicméně jako instruktivní příklad kvality evropské normotvorby a možností jejího praktického využití by to stálo za to už jen z pedagogického hlediska. Já jsem Pravidla pochopil tak, že je to pokus o nastavení určitých mezinárodních a přitom vnitrouijních pravidel, která vůbec umožní se o věcech v praxi normálně bavit a snad sem tam i něco standardně a opakovaně vyřešit. Nechci tím vůbec říci, že se podle „třináctsetčtyřicetsedmičky“ nepodařilo nic za pět let vyřešit. Není to pravda. Je známa řada pozitivních příkladů, ale skoro vždycky to bylo nikoliv o jasném právním prostředí, ale o šikovnosti a výmluvnosti insolventního specialisty, toho, kterého brožurka nazývá Liquidator. A tak je to zase taková ta prapodivná povinnost. Legislativa nevytvořila jasná zákonná pravidla, podle kterých to musí jít tak a tak a do tehdy a do tehdy, ale vytvořila právní prostředí, ve kterém to jde nějak a do někdy udělat. A projdou jen ti nejlepší a vtipnější vyhrává. Takže je to jako v džungli. Projít se prokazatelně dá, ale ne všechny výpravy, které do ní vstoupí, z ní také vyjdou.

Navíc, pokud si v této džungli někdo na někoho počká a má zájem, aby z ní nevyšel se zdravou kůží, má skoro vyhráno.

Rozhodně doporučuji čtenářům KONKURNÍCH NOVIN se s brožurkou a Pravidly seznámit. Velice bych rovněž apeloval na KSKŘI v ČR, aby se pokusila tyto zásady nejen rozšiřovat, ale aby k nim otevřela i určitou diskusi, tak, aby další evropská pravidla již nebyla bez našeho podílu. Jsem přesvědčen, že naši specialisté mají dostatek zkušeností, aby k takovému dokumentu dokázali něco říci a KSKŘI v ČR dokázala svou metodickou činností a trpělivým vysvětlováním již několikrát, že je schopna dosáhnout určitého stupně porozumění v rámci ČR, kde byly rozdíly v přístupu jednotlivých krajských soudů k řešení konkursů skoro legendární. Myslím, že by komora dokázala i k těmto pravidlům určitou měrou přispět. Protože, kdo dosáhl porozumění v Čechách, pro toho to v Evropě už nemůže být až tak velký problém.

Evropa a úpadek 23

3.11.2007

Minulé pokračování jsem začal výčtem událostí kolem nás a s odstupem dvou týdnů nemohu, než doporučit čtenářům, aby se podívali kolem sebe, kam až se jednotlivé věci posunuly. Jsem si vědom toho, že u některých záležitostí jde vývoj tak rychle, že posun je patrný ještě než se k vám dostane text, který vzniká asi s 10ti denním předstihem, u jiných to trvá déle a jsou i záležitosti, které se moc nepohnuly od doby, kdy jsem o nich začal poprvé psát někdy na konci roku 2003. A to nemluvím o věcech, které se snad zdánlivě, snad doopravdy, někdy subjektivně a někdy objektivně, jaksi nehýbou z našeho pohledu vůbec. „Svět se mění nenápadně“ napsal před mnoha lety můj jmenovec Jaroslav Nicméně pokračování dvacáté druhé vzniklo 20. října a pokračování dvacáté třetí budete číst někdy po polovině listopadu. Určitě bude stát za to, podívat se, kolik z toho, co jsem z dění u nás doma i ve světě víceméně náhodně vypíchl, se stalo jen pouhým hrdinou okamžiku, která událost si prožila svých pět minut slávy na červeném koberci a které události budou možná ty, které jsou důležité pro naši budoucnost. Tato malá retrospektiva je, alespoň pro mne, vždy zajímavým cvičením a to mi postupně otevřelo cestu k zajímavé sázkové hře, kdy se dívám na přítomnost, její události, změny, které přinášejí a osoby, které jsou jejich nositeli a aktéry, a odhaduji jejich potenciality a sázím si na některé z nich, jako na ty, které v sobě nesou skutečnou budoucnost. Je to krásná rozcvička a dá se provozovat skoro vždy a všude. O budoucnosti totiž můžeme říci s jistotou toliko tolik, že je ve své podstatné části skryta a svinuta v naší přítomnosti. Prožil jsem na tomto světě již bezmála půl století a proto vím, že někde kolem mne jsou již narozeni a žijí lidé, kteří budou spolurozhodovat o mém budoucím osudu a o osudu naší společnosti až do konce mých dnů. Už například určitě žijí všichni prezidenti, které kdy jako občan uvidím nebo budu dokonce volit. Zbývá je jen najít a dívat se jak rostou a ne je honit po Chicagu, AV ČR nebo ve vlastní rodině, když se blíží ústavní termín. Dívám se kolem sebe na dnešní mladé lidi a se zájmem si je představuji jako budoucí lídry politického, hospodářského i občanského života naší společnosti. Jsem dalek toho, abych se svěřoval se svými pocity. Mohu jen prozradit, že nevidím žádné zvláštní katastrofy, ale bude to velice zajímavé, jak se tato generace vypořádá s výzvami, které představuje nepříjemný souběh nebývalých klimatických, energetických a demografických změn, které v příštích dvaceti letech zasáhnou svět a samozřejmě také Evropu a malý stát v jejím středu. Hrozně rád bych pokračoval v tisíciletých tradicích textů, které říkají, že mladá generace nestojí za nic, ale neudělám to. Já mladým lidem velice věřím. A hlavně sázím na ty, kteří nechtějí žít z plodů „vyčûranosti“ svých předků při změně zvané „sameťák“ a chtějí vytvářet svůj vlastní svět. Možná mám růžové brýle mámení, ale vidím jich kolem sebe docela dost a mám pocit, že jich je v poslední době stále víc. Možná také, že senilním... Konec konců, zkuste se podívat kolem sebe sami. Jen prosím nezapomeňte, že ten budoucí svět bude úplně jiný než ten náš. Čekají nás opravdu velké změny a musíme s tím naučit počítat. Do dvaceti, třiceti let se definitivně vyčerpají a skončí veškeré procesy, které probíhaly od konce druhé světové války ve světě a zejména v Evropě a jejich výsledek předstoupí před soud nově se složivší situace, která bude mít úplně jiné parametry a hodnoty než ta dnešní. Některé z těchto hodnot už jsou dnes patrné a tak trochu ostýchavě na nás jukají zpoza opony jako herci před přestavením. Jiné jsou ještě zcela skryty, ale některé o sobě už dávají vědět zcela neomaladě a docela často se dokážou sarkasticky vysmívat tomu, jak se snažíme deklarovat věčnost neměnnost současných procesů a hodnotové struktury. Musím říci, že nejveselejší obrázek mi skýtá většina domácí politické scény, která na jedné straně se usilovně formálně odděluje od totalitní minulosti a na straně druhé netouží po ničem jiném než po bohorovném užívání si moci po vzoru partajních bossů. Je nad slunce jasnější, že to nejde a proto je polistopadová politická scéna definitivně na odchodu. Již je tu příliš mnoho těch, které tohle divadlo nudí a chtějí si zahrát vlastní autorský kus.

A jací jsou ti noví herci, scénáristé, režiséři i autoři nových kusů?!? Především nejsou průměrní ani standardní. Nejsou srovnatelní ani mezi sebou. Starý dobrý ideál „dobrého průměru“ táhnoucí se naší společností po mnohá desetiletí ze starého mocnářství je jim úplně cizí. Průměrnost jako nositelka standardu v nich prostě není přítomna. Nejsou ani dost dobře vnitřně konzistentní a předvídatelní. V současném jedinci se objevují takové kombinace vlastností, které by byly dříve v zásadě nemožné. To jim umožňuje vytvářet naprosto nečekané aliance a týmy a stejně snadno je nečekaně rozpouštět. Přináší to řešení, která byla pro nás nemožná. Úspěšná i neúspěšná, ale kvalitativně úplně jiná. Nekádrují, netřídí se a priori. Žijí daleko více současností, přítomností, než si to dovedl kdy kdo ze starší generace představit. Svět dnešních mladých lidí opouští kontradiktorické myšlení, nemá žádné nepřekonatelné hranice nebo meze, které by bránily využití příležitosti. A svět těch starších pro ně neexistuje a do jejich světa nijak nevstupuje, protože to z větší části neumí a z menší části se toho bojí. Ze světa dnešních mladých lidí můžeme slyšet i naprosto otevřené výroky na způsob, že: „... pravda není až tak relativní, nicméně je nežádoucí“. Není to krásné vypořádání se s relativismem a neukojeností klasické postmoderny, které dosáhly vrcholu v reakcích naprosté většiny našich současných elit, které ať se jich zeptáte na cokoli, tak vždy záleží na okolnostech a úhlu pohledu na cokoli?!? Trochu mi to připomíná některé dřívější „přesvědčené“ ateisty, kteří po několika panácích přiznávali, že Bůh je, ale je třeba ho mýtit. Svět dnešních dvacetiletých je tak bez nadsázky světem jiným a po mnoha desítkách let možná světem novým a můžeme se na něj dívat a hledat v něm to, co bude tyto mladé lidi utvářet a motivovat za dvacet let, až budou zcela nepochybně těmi, kteří budou společnost vést... To však vyžaduje to základní. Alespoň trochu jim dnes porozumět v tom podstatném. Tedy pokud nechceme na svou vlastní budoucnost zcela rezignovat. A to znamená především a zejména porozumět a pokusit se interpretovat pro nás samotné náš vlastní dnešek.

Básník Robert Frost kdysi napsal: ...však zvládne-li život svůj dnešek? Míň v přítomnosti žije než v tom, co mu budoucnost chystá, a v obou ještě méně než v zašlých dnech. Přítomnost je pro naše smysly příliš nabitá, matoucí, příliš současná pro fantazii“. K tomu si dovolím připojit i známé úsloví George Orwella z jeho románu s názvem „1984“: „Kdo ovládá minulost, ovládá budoucnost. Kdo ovládá přítomnost, ten ovládá minulost.“ Je až paradoxní, že naše současné elity, které se ohánějí Orwellem ve vztahu ke komunistické, socialistické nebo obecně totalitní minulosti, nevidí nic z toho, co chystá budoucnost, kterou oni sami svou rezignací na přítomnost pomáhají utvářet. Je to velké téma a lze ho uchopit z různých stran. Jeden pokus jsem zaznamenal nedávno a jeho duší je můj letitý kamarád Petr Sak.

Petr Sak napsal společně s Jiřím Marešem, Hanou Novou, Vítem Richtermem, Jarmilou Skalkovou a se svou dcerou Karolínou knížku a nazval ji „Člověk a vzdělání v informační společnosti“. Každému, kdo by chtěl na datech vidět to, o čem je toto pokračování Evropy a úpadku a kdo by k tomu chtěl číst názor renomovaných odborníků, ji mohu doporučit.

Kniha je podle mého názoru velkou ucelenou výpovědí o tom, jak Petr Sak vidí současný svět, jeho společnost a lidskou existenci v ní. Mohu dosvědčit, že to, co v prvních kapitolách knihy napsal, je skutečně jeho lidský pohled a nikoliv něco, co bylo vykonstruováno pro potřeby nějaké sebe prezentace nebo publikace. Možná, že kdyby šlo jenom o publikační otázku, tak by mohl být text jednodušší. Pokud se to někomu zdá složité, pak má rozhodně pravdu. Cenné je to především v tom, že je to poctivý pokus zachytit intimní, osobní vidění světa zralého, vzdělaného muže, který se podstatnou část svého života zabýval tím, že sbíral a vyhodnocoval data a informace a vždy, když se mu složily do nějaké struktury, tak z nich postavil další malý kousek svého názoru na svět. Výsledkem není nějaká umělá líbivá konstrukce nebo stavba, ale prostě dům.

Rozdíl mezi domem a stavbou je zcela zásadní. Stavba nemá duši, nemá svůj *genius loci*. Dům ano. Dům je daleko více než pouhá stavba. Dříve se slovem dům daleko více myslelo společenství lidí v něm žijících než samotná stavba. Dům a nikoliv rodina tvořil v raném středověku základní jednotku společenského života. Domácnost byla širším pojmem než rodina. Dům byl součástí života obce stejně jako světa vrchnosti. Tohle píšu proto, abych přiblížil čtenáři to, co ho čeká na prvních stránkách knihy. Je to dům názorů Petra Saka na tento svět a procesy v něm probíhající. Je to dům složitý, ale rozhodně ctihodný. Má staré základy a zároveň je plný moderních prvků. Je v něm dokonce poznat i působení nové generace. Není to už jenom dům Petra Saka, patří už také jeho dceři Karolíně, je to už tak trochu i její dům. Svě důstojné místo v tomto domě má ale celý autorský kolektiv. A rozhodně má tento dům svého *genia loci*. Takový může být jen dům, který má už něco za sebou, dům, který prověřil čas, že stojí dobře postaven na dobrém místě.

V tomto domě najdeme místnosti věnované otázkám obecným i zcela konkrétním. Od otázek směřování evoluce až po otázku e-learningu, od hodnotové orientace jednotlivců a skupin až po faktory ohrožení hodnot svobody a demokracie. Najdeme v ní ohromné množství statistických dat a jejich vyhodnocení stejně jako velice důležitou kapitolu o knihovnách, jako o moderních studnách informací, vzdělání a snad i vědění. Cesta domem není přímočará a jednoduchá. Najdeme v něm řadu překvapivých schodišť, chodeb, šachet a jiných komunikačních kanálů. Určitě je tam i propadlo, ale zatím jsem na něj nenarazil. Pokud teď snad navozuji v čtenářích představu bludiště nebo alespoň strašidelného zámku, pak musím uvést, že v tomto domě se sice nedá chodit se zavřenýma očima, ale nedá se v něm také při troše pozornosti a vnímavosti ztratit. Dům pohledu Petra Saka na tento svět je totiž nejen z venku, ale i zevnitř jasně orientován a podřízen názoru, že v klíčovém vzájemném vztahu jednotlivce a společnosti nemá nikdo nic zadarmo. Jasně tu jsou odsuzována vidění světa prizmatem extrémního individualismu, stejně jako extrémního kolektivismu. Je to právě vzdělání, které je kladeno na první místo mezi nástroji, které mohou současného člověka učinit obranyschopným nejen proti informačnímu tlaku, ale i proti svodům jednoduchých vizí okolního světa, které právě svádějí lidi nejúčinněji k pádům do extrémů a extremismu všeho druhu. Prostě a jednoduše řečeno, veškerá komunikace je komunikací mezi jedincem a jeho prostředím. Tato komunikace probíhá jak směrem do jeho okolí a tak směrem do jeho nitra. Kniha velice pečlivě rozebírá právě fenomén komunikace a upozorňuje na veškeré její složky. Je to právě svobodné vzdělání, které může dát jednotlivci schopnost vytvořit si vlastní informační pole, dobře se v něm orientovat a pohybovat a řídit co největší část strukturálních interakcí tohoto pole s jeho okolím. Mimo vzdělání má podobnou schopnost ochrany člověka před informačním tlakem už jenom víra a cit. Pokud se vzdělání, víra a cit dokážou potkat ve správných dávkách, ve správném jedinci, který je ve správném místě a čase sociálního pole, pak by snad mohlo přijít i poznání. Kniha je touto myšlenkou alespoň podle mého názoru prodchnuta a mně se podle tohoto směrníku docela dobře knihou procházelo, podobně jako již zmíněným domem. Rád bych zdůraznil, že já jsem tuto knihu pochopil jako knihu o svobodném vzdělávání. O vzdělávání, které vychází z podstatné části z iniciativy jednotlivce a nikoliv z tlaku společenské nutnosti nebo dokonce z potřeb elit tuto společnost řídit.

Na tomto místě si dovoluji citaci vlastního citátu Petra Saka, který je uveden v záhlaví pasáže s názvem „Eroze demokracie a současné projevy totalitarismu“: „Dokonalým otrokem je ten, kdo je přesvědčen, že je svobodný, a je ochoten za zemi, která mu tuto svobodu dává, položit život“ Já bych napsal obecně: „...za toho, kdo mu tuto svobodu dává...“, ale citát je citát.

Na závěr bych rád řekl, že tato kniha představuje opravdu veliký kus poctivé, každodenní, trpělivé, mravenčí sociologické práce stejně jako obraz skutečně moderního myšlení nad jejími výsledky a originálního názoru na ně. Práce Petra Saka a kolektivu nebude vyvolávat jenom souhlas, ale určitě nezůstane bez povšimnutí a vyvolá podle mého názoru tolik potřebnou diskusi především nad tím, co

s výsledky takové práce udělat, aby byly skutečně prospěšné lidem, nezůstaly jenom majetkem několika vyvolených a staly se nástrojem skutečně svobodného vzdělávání lidí. Václav Cílek ve své knize „Tsunami je stále s námi“ uvedl myšlenku, že až příliš často máme tu smůlu, že se správná intuice a dobrá fakta potkávají jen málokdy. Jakkoliv by se mi chtělo napsat, že se mi zdá, že se to v tomto případě povedlo, uvědomuji si, že tohle může prokázat jen čas a přeji autorům knihy a Petrovi Sakovi zvláště, aby jejich dílo v tomto časovém testu uspělo.

A ještě si neodpustím přece jenom malou připomínku. Rozhodně bych ono svobodné vzdělání vložil i do názvu knihy. Protože není nic snadnějšího než informačně zotročit člověka „správně a patřičně“ vzdělaného. Proti němu je potom přírodní analfabet skutečným tulákem po hvězdách. Přimlouval bych se i za následnou přístupnější až „komiksovou“ podobu tohoto textu, který by učinil knihu a její základní myšlenku přece jenom bližší těm, komu je určena především. Otrokům, kteří se cítí svobodní ...

Evropa a úpadek 24

18.11.2007

Dnes je 17. listopad. Bylo by opravdu složité vyjmenovat veškeré konsekvence, které tento den může dnes vyvolávat. Přivádí mne to malému zamyšlení, k čemu máme vlastně svátky a jiné významné dny. Přitom nejde jen o svátky a významné dny státní, církevní, obecní nebo jinak veřejné, ale i dny sváteční rodinné a v neposlední řadě samozřejmě i osobní. Každému z nás jsou jaksi dány do kolébky narozeniny a jmeniny. Vzpomínám si na dávná léta, když jsem předával na pracovišti v libovolné dny libovolnému spolupracovníkovi vlastnoručně na úředním diplomu vyhotovený dekret, že byl právě jmenován tím, jehož jméno se právě skvělo v kalendáři...V doušce potom dekret obsahoval taktní upozornění, že z tohoto jmenování pro něj vyplývají povinnosti uspořádat malou oslavu... A bylo to.

Svátek je tedy důležitou záminkou pro nějaké konání a proto není svátků nikdy dost. Je to příležitost ke konání skutků, které by jindy neprošly. Ne nadarmo jsou z historie známé „dny nepravého krále“, divoké svátky, kdy na trůn usedá jedinec z lidu, aby celý den vládl. Různé společnosti s takovým nepravým králem po ukončení jeho mandátu nakládaly různě od doživotního uctívání až po okamžitou rituální smrt, která ovšem vlastně není ničím jiným než obdobou téhož. V Československu tomto smyslu proslula akce „Mládež řídí Brno“, která byla rovněž později završena rituální smrtí tzv. Šlingova spikleneckého centra. Vzpomněl jsem si na to, když jsem si přečetl, jak mladý a sympatický brněnský primátor tvrdí v tisku, že mu v jeho funkci vzdělání nechybí. Jen teď nevím, jestli to více vypovídá o stavu jeho ducha nebo o stavu primátorském. Držím mu palce, aby dopadl lépe než Šling a jeho parta.

Dá se tedy říci, že sváteční dny představují určité alibi, povolenku k tomu, co bychom normálně nekonali. Jsou to ovšem poukázky časově omezené, řekli bychom jednorázové. A to mne přivedlo k hledání toho, jestli nemáme ve svém okolí také nějaké poukázky dlouhodobé nebo dokonce permanentky. Určitý návod, kde hledat mi poskytly dva příklady z médií. Jeden je aktuální debata o tom, že Jarek Nohavica byl agentem, na což upozornil svou agitační písni Jaroslav Hutka a ten druhý příklad je očištění osoby Jana Antonína Bati českou justicí po šedesáti letech. Uvědomil jsem si, že jde o dva příklady téhož. J. A. Baťa dostal 15 let těžkého žaláře v roce 1947 u lidového soudu za to, že se veřejně nepřihlásil k odboji. Každý v té době musel vědět, že odboj je něco, co probíhá skrytě a s utajením, takže podobný výrok je zcela absurdní. Přesto byla ovšem možnost připravit pana Baťu o majetek lákavější než udržení elementární mravní identity. Platil přece Malý dekret a další Benešovy dekrety už byly schváleny Parlamentem. Tyto dokumenty obsahovaly přesný návod, co bylo třeba o někom napsat, aby přišel o všechno. Ta proč ne. Máme přece bianko šek, denunciaci se je vrchnosti a eráru milá a na udavače se taky dostane. Nějaká ta národní správa nebo uznání za věrné služby lidu.

Podobně jako s Malým dekretem to bylo s nepřáteli socialismu. Na nich si mohl každý nahrabat politické i jiné bodíky. Stačilo si ohřát polívčičku, říci jakoukoliv hloupost o komkoliv, kdo režimu nevoněl, a odpustek byl na cestě. Základní dokument k tomu vhodný nesl název Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti. K tomu byly vydány na nejrůznějších úrovních seznamy zavržených. Opět to byl jasný návod, jak se vlichotit vrchnosti, tentokrát již nikoliv lidové, ale socialistické. Ani naše mladá právě plnoletá demokratická současnost není takového návodu prosta. Jmenuje se prostě jednoduše lustrační zákon, přesto, že jeho oficiální název je daleko eufemističtější. Spojení lustrační zákon je ovšem velice instruktivní, ilustrativní a odhalující meritum věci. Stačí nahlédnout do latinských knih. Tam stojí, že slovo „lustralis“ znamená „očistný“ a v širším smyslu „po pěti letech se opakující“. Slovo „lustratio“ pak může být nejen „očistěním“ nebo „očistnou slavností“, ale rovněž „přebýváním v doupěti“ a naposledy slovo „lustratio“ znamená osvěcovat, ale i oběti očisťovat nebo prostě konat. K tomu je jistě zatěžko cokoliv dodávat, možná jenom to, že se nabízí jistě nesprávná a

nepatříčná poznámka, že by to také mohlo být „posvítit si na někoho“ a to nejlépe rovnou laserem na zaměřovači.

Známe i jiné dokumenty, které zakládají možnost ničit osudy bližních a získávat tak přízeň vrchnosti a majetek. U nás je dobře známé „Kladivo na čarodějnice“, které bylo sepsáno pod názvem Malleus Maleficorum v roce 1486. Byla to vlastně příručka, nebo dnes bychom řekli prováděcí předpis, který sepsali dva příčinliví němečtí služebníci boží Jacob Sprenger a Heinrich Kramer. Dva roky před tím, v roce 1484 byla totiž sepsána a posvěcena papežem Inocencem VIII. bula s názvem „Summis desiderantes affectibus“, která se stala základem veškerého systematického pronásledování odlišností ve jménu Páně a vrchnosti. Její metody jsou obsaženy, samozřejmě v dobovém hávu, ve všech podobných dokumentech až po dnešní dny. Jeho základem je to, že špatnosti páchané na základě tohoto dokumentu, jsou bohu milé a vlastně správné. A jak na to jít bylo právě obsaženo v metodické příručce „Malleus maleficorum“. Alexander Dumas psal ve Třech mušketýrech o kardinálském listu pro mylady de Winter, Jan Drda o vyšším principu mravním a v té souvislosti padla legendární věta, že vražda na tyranu není zločinem. Nikdo sice neříká, kdo má právo soudit, že je někdo tyran, ale kdo by se tím zabýval, když je všechno jasné. Tady máme kardinálský list, kladivo na čarodějnice, malý dekret nebo lustrační zákon a támhle je někdo úspěšnější s pěkným majetkem... Může se to, bůh a vrchnost to chce, něco to určitě hodí a tak hurá na to... Ostatně „Malleus maleficorum“ nemá sémanticky s čarodějnicemi nic společného, to je jenom aplikační zkratka. Slovo „maleficus“ znamená „zločinec“, „zločinný“ nebo „škodlivý“. Malleus je kladivo. Přeneseně česky je to „Klacek na špatnost“. Nezbývá než dodat, že bula Inocence VIII. byla prvním papežskou listinou, která vyšla tiskem. Tisk byl takový internet 15. století, který způsobil později taková zvěrstva proti božímu a feudálnímu řádu jako renesance, protestantství, osvícenství a vznik moderní vědy. Pokrok nelze zastavit a jistě se i my máme na co těšit.

Když se podíváme do novin tak uvidíme podivuhodný souběh událostí s tímto tématem. Baťa a jeho rehabilitace. Lidový soud se tenkrát opíral o malý dekret a jistě se cítil oprávněný udělat, co udělal. Prokurátorka Brožová-Polednová a její odsouzení za štvanici na Miladu Horákovou, která skončila justiční vraždou. I ona se cítila oprávněna takto konat a tvrdí to doposud. Máme tu Jarka Nohavicu a jeho údajné sdělování všeobecně známých skutečností o Karlu Krylovi, opřené o „Poučení“, a v neposlední řadě Jaroslava Hutku a jeho otevřené upozorňování na konání Nohavici opřené o lustrační zákon. Všichni se cítili oprávněni to udělat, protože je tu přece onen kardinálský list, kladivo na čarodějnice v mnoha podobách, který jejich konání posvěcuje a priori.

Stejně tak se cítil oprávněn použít zbraň policista, který střelil na ujíždějící vozidlo a místo zadní pravé pneumatiky zasáhl míchu spolujezdkyně. Zdůrazňuji, že byl oprávněn, jen to tak trochu stálo jeden zničený lidský život a erár přišel o náboj. Bude zajímavé sledovat, jak se dnešní oficiální spravedlnost s touto konzumací oprávnění konkrétní osobou vypořádá.

Proto mi dovolu, abych se v den, kdy je svoboda skloňována ve všech pádech a obrazně řečeno se bojím otevřít i lahvičku s kapary, aby ne mě nějaká ta svoboda nebafla, pokusil prostě a jednoduše formulovat své vidění svobody a svobodné lidské bytosti. Dovolím si říci, že já cítím svobodu tehdy, když nemusím dělat to, co nechci, a nechci dělat všechno, co dělat mohu. Přece přes to, že mne nějaký oficiální dokument opravňuje k nějakému chování, ať již jde o světský nebo církevní zákon, politickou doktrínu rozkaz nebo jiný pokyn nadřízeného nebo dokonce zákony nepsané, nemohu se přece zbavit své osobní odpovědnosti za své konání. To, že je něco aktuálně zákonné, ještě neznamená, že je to také správné. A to nemluvíme o tom, že to může být brzo nezákonné, protože žijeme v zemi, která má za sebou za devadesát let asi tak deset ústavních pořádků... můj tatínek je zažil všechny. A desítka ústavních pořádků, to je na něco více než jeden průměrný lidský život trochu moc, to už je snad skoro něco jako jeden velký nepořádek. Mělo by být tudíž v kraji zvykem, že se

k sobě budeme chovat spíše podle obecných pravidel slušnosti, úcty a také sebeúcty, než podle pokynů posledního vydání kladiva na čarodějnice. Když o tom vykládám po světě, tak dostávám otázku, jak můžeme být tak hloupí, že vždycky věříme, že to poslední vydání je už to definitivní. Já se jen tak smutně dívám a pak většinou zavládne hluboké ticho. Je to víceméně všude stejné...

A proto si dovoluji v souladu s pestrými významy slova „lustratió“ poradit. Nevrhejme se s nadšením do „očistných slavností“, abychom „po pěti letech“ nemuseli „přebývat v doupatech“.... Zůstaňme prostě svobodnými lidmi, protože jinak bychom se také mohli ocitnout v roli nepravých králů. A jsou časy, kdy poptávka po nich roste. Takovým nepravým králem byl i Albrecht z Valdštejna, jeden z největších lupičů a denunciantů v českých dějinách vůbec. Po necelých čtyřech stoletích se zcela příznačně se jeho osobnost stala v roce 2007 v Čechách předmětem výstavy roku a odborníci se předhánějí v dokazování, jaký že to byl pašák. Pokud se týká jejich reakcí na námitky, že byl tím, čím byl, že se přece nezastavil před nikým a před ničím, tak se od odborníků dozvíme, že byl „přece člověkem své doby“... Ale „to jsme přece všichni“, takže se můžeme všichni těšit, že se za své udávání bližních a shrabování jejich majetku můžeme také jednou možná dočkat své oslavné výstavy. Jen bychom neměli zapomínat, že mezi tím udáváním a kapsováním se a výstavou byla taky ta ošklivá rána halapartnou v Chebu. A ještě navíc 25. února..., že by to byla dávná předzvěst vítězství pracujícího lidu nad reakcí?!? Asi ne, ale svátek to byl náramný. Dneska je 25. únor už jenom svátek Liliány.

Evropa a úpadek 25

2.12.2007

Toto číslo už je opravdu předvánoční, ba adventní. Advent je čas očekávání, někdy méně a někdy více napjatého. Kdysi šlo o významný spor, zda půjde o „adventus Jovi“ nebo o „adventus Domini“. Ten druhý vyhrál a kolem roku 325 našeho letopočtu bylo křesťanství a s ním příchod Páně uznán jako státní náboženství Římské říše a Jupiter se odebral do důchodu zpátky do Řecka, odkud byl kdysi dávno do římského Pantheonu převzat ještě jako Zeus, jak říkáme, „i s chlupama“. Císař Konstantin, který to všechno zařídil, však zemřel ještě jako pohan a my víme, že ani nová ideologie Řím nezachránila před úpadkem, který trval ještě více než 150 let, než se říše západořímská odebrala na věčnost. Její tradice pak žila ve druhém Římě, v byzantské Konstantinopoli, a po roce 1453, kdy byla dobytá Turky a stala se Istanbulem, se tradice přesunula do „třetího Říma“, kterým byla Moskva jako centrum pravoslavi a to až do roku 1917, kdy padlo Ruské impérium a v revolučních tradicích VKS(b) jaksi nebylo pro ty římské místo.

Je tedy s odstupem času patrné, že hledání nové identity a hlavně její nalezení v křesťanství se Římu tragicky nevyplatilo. Křesťanství totiž bylo příliš dlouho nepřítelem římského státu, než aby bylo schopno převzít roli jeho státní ideologie. Celá struktura římského státu byla poplatná jinému než křesťanskému vidění světa. Byl to stát bezesporu antický a křesťanská ideologie ho nemohla nikdy modernizovat, mohla ho jenom paralyzovat a zničit, což se také stalo. Z hlediska fungování státu a občanské společnosti bylo daleko efektivnější s křesťany kmitat lvy, než je pouštět do vlády. Ovšem nelze zapomínat na to, že občanská společnost římská byla vlastně státní elitou, která společensky i vojensky potlačovala daleko početnější skupinu „neobčanů“, žijících na území Římské říše a to nemluvíme o ohromné armádě otroků. Křesťanství tedy bylo nesporným nositelem naděje pro naprostou většinu obyvatel římské říše, ale naprostou zkázou pro širší elitu, které se tenkrát říkalo občané. Byla to naděje na vlastní lidskou důstojnost a vzájemnou rovnost. To bylo tenkrát velké novum. Bylo by také velice nespravedlivé vidět důvody pádu Říma právě v přebírání křesťanství. Důvodů byla dlouhá řada a zavedení křesťanství bylo spíše důsledkem předchozích citelných potíží než jejich příčinou. Mělo by to být důležitým poučením pro dnešek, pro celý západní nebo chcete-li křesťanský svět, a Evropu a EU dvakrát, že neřešení podstatných problémů se nedá nehradit lakováním, pudrováním nebo jinými kosmetickými úpravami, byť by jejich efekt byl zdánlivě fascinující. Hledání nové tváře je teď velmi frekventovaný výraz, ale pokud si někdo ještě dokáže vzpomenout na velké lidské i společenské neštěstí, která u nás povstala ze socialismu s lidskou tváří, měl by se od nejrůznějších „faceliftů“ držet stranou.

Jared Diamond ve své knize Kolaps (Collapse, Penguin, London, 2006) připomíná 5 základních důvodů, proč se společnosti dostávají do potíží, přijímají chybná řešení a postupně zanikají. Diamond tvrdí, že těmito důvody jsou **klimatické změny**, dále **změny životního prostředí**, **nepřátelství sousedé** a **přátelství obchodní partneři**. Tyto první čtyři příčiny nebo faktory nemusí být přítomny v každém případě společenského kolapsu společně, stačí jedna z nich. Co je však přítomno vždy a Diamond to pojmenovává jako pátý faktor, je **chybná reakce dotčené společnosti**. Na tomto místě je dobré si uvědomit, že nesprávná reakce je většinou důsledkem nedostatečného poznání společnosti o prostředí, ve kterém se nachází a o situaci, která se v něm aktuálně složí a jenom menšinou je důsledkem samotného rozhodovacího procesu. Pokud se totiž zamyslíme nad klíčovými důvody přijímání nesprávných rozhodnutí, pak musíme konstatovat, že prvním důvodem je to, že korporace **nerozezná existující problém včas** (v čemž je implicitně zahrnuta i základní varianta, že jej nerozezná vůbec), za druhé to, že problém sice **rozpozná, ale nebere ho na vědomí**, za třetí jej sice **vezme na vědomí, ale nepřijímá žádná řešení**, a teprve za čtvrté jsou důvodem chybných rozhodnutí ona **chybná řešení sama o sobě**. Z toho je patrné, že podstatná část chybných postupů pochází z primární

neznalosti počátečních podmínek a teprve zbytek má původ v nenalezení správného postupu, které může mít svůj původ jak v neznalosti, tak v různém typu groupinku, a teprve nakonec ve své marginální části v chybném racionálním rozhodovacím procesu mezi několika rovnocennými variantami.

Jared Diamond se zabývá úpadkem nebo kolapsem lidských společností a civilizací bez ohledu na to, zda jsou malé, velké, starobylé nebo moderní. Příkladem mohou být Velikonoční ostrov, ostrov Pitcairn, srovnání Haiti a Dominikánské republiky nebo civilizace mayské, antické, ale i současné problémy Rwandy, Austrálie nebo Číny. Rozhodně stojí za to se s názory Jarreda Diamonda, který už je u nás známý svými knihami „Třetí šimpanz“ nebo „Proč máme rádi sex?“, seznámit. Kniha měla vyjít i česky v nakladatelství Academia a to někdy v prvním pololetí příštího roku.

Pokud bychom se měli držet prognóz, které v tomto roce uveřejnil The Economist, pak by měl být onen překlad Diamondovy knihy patřit k těm příjemnějším událostem příštího roku. Britský týdeník totiž předložil velice chmurnou vizi roku 2008 a let následujících. Doslova hovoří o kolapsu ve východní Evropě a ekonomických a sociálních potížích, jaké již dlouho lidé nepoznali. Hovoří o sociálních bouřích, stávkách, možných střetech se státní mocí. Tak trochu to budí dojem a vyvolává představu, jako kdyby měla Kateřina II., ponakouknout za fasádu potěmkinovských vesnic nových demokracií, nebo kdyby mělo ono andersenovské dítko opět vykřiknout, že císař je nahý. Hovoří se o kolapsu dolaru do roku 2010, sílících ambicích Kremlu a naprosto nové situaci na světových trzích díky rostoucí poptávce Číny a Indie, tedy více než jedné třetiny světové populace. Hovoří se o novém světě. Je naprosto nepochybné, že příští rok bude velice složitý a stane se první reálnou zkouškou toho, co jsme v posledních necelých dvou desetiletích vytvořili. Možná to bude zkouška všeho, co jsme dokázali vytvořit po druhé světové válce a to nikoliv pouze u nás nebo v Evropě, ale i celosvětově v prostoru, kterému říkáme svět západních hodnot. Bude to zkouška nejen našich vlastních schopností, ale i prověrka vztahů, které jsme navázali. Řada legend a mýtů, které jsme si po sametové revoluci vytvořili nebo přejali, bere rychle za své. Mezi nimi je i zelený mýtus o možné energetické soběstačnosti bez tepelných elektráren, jaderných reaktorů a prolomení těžebních limitů. Vzhledem k reálným termínům máme skutečně už jen posledních pár let na to nastartovat výstavbu nových zdrojů. To neznamena, že se máme vzdát péče o životní prostředí. Nicméně bych každému zelenému doporučil, aby se jel podívat někam, kde má obyvatelstvo nedostatek dodávek energií a potažmo i nízký příjem na hlavu. Exploatace životního prostředí tam nabírá takových rozměrů, že to opět patří spíše do Diamondovy knížky o společenském kolapsu. Příchod nové energetické politiky a nového přístupu našeho státu k vlastní energetické bezpečnosti by tedy měl být dalším adventním tématem tohoto roku.

Pokud se zmiňuji o katastrofických vizích v The Economist, nikterak to neznamena, že bychom se s nimi měli nějak fatálně ztotožňovat. Jsem si vědom toho, že i The Economist se musí prodávat a určitě by se prodával hůř, kdyby tam psali, že bude vše O.K. Nicméně řada faktorů o kterých se jejich úvahy opírají reálně existují a mohou v našem světě způsobit změny, které neumíme dnes dobře pojmenovat natož zhodnotit. Náš svět se stál světem jedné veliké sítě, je to svět jaksi plochý. Několikanásobný nositel Pulitzerovy ceny Thomas L. Friedman to dokonce uvedl v názvu své knihy, která se jmenuje „Svět je plochý“. Celá kniha stojí na myšlence, že se nám podařilo svět obrazně řečeno vrátit do doby předkolumbovské, kdy byla placatost světa jeho oficiální křesťanskou doktrínou. Mnohé je také postaveno na hříčce s významově bohatým anglo - americkým slovíčkem „flat.“ Kniha je oslavou plochého a zároveň síťově uspořádaného světa, který má pro pořádek několik vad na krásu. Bohužel, mimo nesporných předností má tento náš plochý svět řadu principiálních nedostatků. Především jde o to, že plochý svět není globální, vedle něj existuje ještě jeden svět neplochý a ten bohužel má k tomu světu plochému dva velice nepříjemné vztahy. Tím prvním vztahem je hluboká

závislost plochého světa na neplochém pokud se týká zdrojů. Když říkám zdrojů, tak mám na mysli vše od kvalifikovaných pracovních sil až po zdroje energetické. A tím druhým vztahem je hluboké ponížení, které je výsledkem staletého zneužívání neplochého světa tím později plochým a z něho plynoucí nenávisť neplochého k plochému. Pro představu to vypadá tak, že globální plochost světa je konstantní, ale zvýšená plochost jednoho světa a z ní plynoucí zvyšující se celkové bohatství a sociální spravedlnost na straně jedné je vykoupena zvyšující se neplochostí a z ní plynoucí chudobou a sociální nespravedlností na straně druhé. Pan Thomas Friedman je přesto svým plochým světem docela unesen a na adresu kritiků amerického nadšení a naivity pro plochý svět uvádí, že jde především o to, že ostatní svět Američanům to nadšení a naivitu závidí... Inu, opravdu je ztělesněním toho, čemu my říkáme svatá prostota.

Na závěr tohoto adventního pokračování rubriky Evropa a úpadek si dovoluji ještě jedno podobenství. Bůh rozmetl Babylonskou věž a zmátl lidem jazyky. Prý to udělal jen a jen proto, že to jinak správné a bohumilé společné stavební usilování mělo špatný cíl. Dosáhnout božské výšky a tak snad i božského postavení. I my dnes máme ono fyzické vyjádření velké globální sítě, kterou se snažíme my z plochého světa pokrýt svět. Je to síť sítí, zvaná internet. Je tím, co je nám společné, je tím co symbolizuje onen plochý svět je jeho radost i prokletím. Jiným, méně uchopitelným symbolem je slůvko globalizace. Myslím, že je zřejmé, že se nám nepodaří do ní chytit celý svět. Naopak Ti, kteří se do ní doposud nechytily se teď, budou snažit do ní chytit nás. Už přišli na to, že se ta síť nedá roztrhnout ani protrhnout, že je robustní a pevná. Zdá se tedy, že jim došlo, že každá síť má dvě strany a je jen otázkou, kdo z ní udělá onen legendární „rybářský pytel na tři“ tedy „sak.“ Jak již bylo řečeno, mají ti v „Neplochově“ od naší sítě zdrojové šňůrky pevně v rukách a dostatečný motiv nás chytit... Připomeňme si podzimní výlovy rybníků a to, jak také může fungovat síť.

Příjemný advent, milí čtenáři. Velký Rybář přichází...

ROČNÍK 2008

Evropa a úpadek 1/2008

27.12.2007

Minul už zimní slunovrat, Vánoce, novoroční svátky a za námi je i večer Tříkrálový. Na kalendáři se objevila opět krásná osmička a znamená, že se své vlády ujal rok 2008. Mnozí spojují osmičku na konci letopočtu s významnými dějinnými událostmi a je možné říci, že při určitém pohledu tomu tak opravdu je. Zvláště po dvaceti letech, což možná navíc souvisí s určitým generačním cyklem. Jiní cynicky podotýkají, že tento rok bude tradičně průměrný v tom smyslu, že bude sice horší než rok předcházející, ale daleko lepší než rok následující. Vstupujeme tedy do nového roku plni očekávání, obav i nadějí, tak jako tomu je už po dlouhá staletí. Činili tak po staletí naši předkové a to dokonce i v dobách, kdy jim na stěně nevisel žádný kalendář a dokonce i tehdy, když neměli ani tušení o zázraku neposkrvněného počtetí. Slunce stoupající po obloze a prodlužující se den, to jsou zřejmě ony prastaré symboly nové naděje a nového života pro nás i kolem nás. Pokud se týká oněch nadějí a obav, spojených s nadcházejícím rokem, doporučuji každému si dobře vzpomenout na to jaké naděje i obavy spojoval s rokem, který právě končí, a pak se pokusit si jejich naplnění či nenaplnění dobře uvědomit. A pokud si nemůže vzpomenout, tak ať si запиše ty dnešní a za rok se na ně podívá. Každému přeji příjemnou zábavu, protože paměť je děravá a krátká a proto se tak snadno necháváme ovlivnit. Mocní to dobře vědí a tak se nám snaží systematicky vnucovat svou vizi minulosti a našich přání a obav v ní, aby potom věci náhodně nastalé mohli vydávat za svůj příspěvek ke splnění našich přání a zklidnění našich obav. Je to ale úplně jinak. Stačí tužka, papír a nezapomenout, kam jsme si ho schovali....

Evropa se těsně před slunovratem dočkala tří velice významných událostí. Byl jím podpis Reformní smlouvy dne 13. 12. 2007, rozšíření Schengenského prostoru o týden později a také vyhlášení evropské Charty lidských práv, které těsně předcházelo podpisu Reformní smlouvy. Tyto události uvádím nejen proto, že přirozeně patří do naší rubriky, která je tak trochu i malou kronikou významných událostí spojených s Evropou, ale také proto, že jsou ve svém vyznění velice rozporuplné a nesou sebou nejen znaky kroků vedoucích k postupné integraci a snad i povznesení Evropy, ale zároveň přinášejí řadu chtěných i nechtěných reakcí, které ukazují na to, že jsou stejnou měrou symboly úpadku nejen integračního procesu, ale možná i Evropy samotné. Začnu oslavami rozšíření Schengenského prostoru. Jejich vyvrcholením bylo setkání politiků v tzv. Trojzemí, tedy na společné hranici Česka, Německa a Polska. Nic proti tomu, polská vláda sabotovala právě v Trojzemí systematicky v posledních letech propojování dálniční a silniční sítě a tak byla účast nového polského premiéra jistě příležitostí, jak mu připomenout polské závazky. Zbytek už byl opravdu fraška. Údajně zmizelé hranice se uzavřely, veřejnosti byl odepřen přístup a za přítomnosti televizních štábů k sobě promluvili politici sami. Určitě se řezala i nějaká kláda. Bylo to skutečně tak absurdní, že by to lépe nevymyslel ani Franz Kafka ani Václav Havel. Skutečně by mě zajímalo, z koho měli ti politici tak panický strach, že kývli na takovou taškařici. Příznačné je i to, že to prošlo víceméně bez velkého komentování ve sdělovacích prostředcích. Svědčí to o tom, že to asi není nic neobvyklého... Stejně tak nám dali najevo Rakušané, co si o nás myslí a s námi o celém Schengenu, když se na oslavách neobjevil žádný jejich „pohraniční“ hejtman a jeden z nich dal před oslavami otevření hranic přednost předvolebnímu shromáždění odpůrců sjednocování Evropy, kde kázal o nebezpečí, které pro rakouský „hérenfolk“ představuje ten „čechiše ksindl“, a určitě si hlasů nabral dost a dost... Musím říci, že mne s rakouským protičeským běsněním v poslední době smiřuje už jenom to, že se budu mít možnost ještě za svého života podívat na to, jak dostavujeme Temelín a pravděpodobně i na to, že uvidím stepovat Rakušánka před ČEZem se smeknutou čepicí a prosíkem, že si doma potřebuje rozsvítit. Možná tam s ním bude stepovat již pouze vzteky zelená Dana Kuchtová. Radost z rozšíření

Schengenského prostoru ve mně namísto jakéhosi celkového uspokojení vyvolává škodolibou radost, že Rakušáci, neboli, řečeno slovy pana Schwarzenberga „ti magoři“, nemají dost traktorů, aby ucpali všechny díry, které jim Schengen udělal do jejich panského kožichu. Sám se za to stydím, je to takové neevropské, ale nemohu si pomoci. Připomeňme si v tomto ohledu i Dekret kutnohorský, ve kterém se již před šesti sty lety praví: „Dávati v lásce přednost cizinci před domácím je zvrácením pravé lásky.“ a jen o kousek dále považoval dekret: „za nespravedlivé a velmi neslušné, aby cizinci a přistěhovalci v hojnosti užívali získaného majetku domácích obyvatel, kteří na něj mají po právu nárok“. No, snad jsme za těch šest století trochu zmoudřeli, ale asi nijak zvlášť.

Daleko zajímavější je informace o dění na východní hranici schengenského prostoru, především na té ukrajinské. Doporučuji pozorně sledovat důsledky smluv o malém pohraničním styku, které mohou, ale také nemusí, znamenat v zásadě nekontrolovaný přístup Ukrajinců a ostatních běženců do Evropské unie. Víme, že ve staré středověké Evropě nebyly hranice liniové, ale šlo o široká pásma. Například České Budějovice byly Přemyslovci postaveny jako pohraniční město a za nimi se táhl bezmála stokilometrový pohraniční hvozď, který končil až u Dunaje...Jak to bude fungovat se stokilometrovým pásmem malého pohraničního styku mezi Slovenskem a Ukrajinou si aktuálně neumím představit. A mezi Polskem a Ukrajinou už vůbec ne... Nicméně se nechám překvapit prvními výsledky. V každém případě vím, že největšími ochránci Schengenské hranice budou stávající nelegální a pololegální struktury, které žijí ze zprostředkování víz. Ti totiž přijdou malým pohraničním stykem o kšeft jako hrom. O kšeft už přišly slovenské hory a lázně a úbytek východní klientely je patrný i v České republice. Je toho mnoho, na co můžeme v příštím roce pozorně dívat...

Horší je situace kolem Reformní smlouvy a evropské Charty lidských práv. Tady se především české politické kruhy nechávají slyšet, že tomu prostě nedokázaly zabránit a proto smlouvu musí napřed posoudit Ústavní soud. Jsou to mimochodem tytéž kruhy, které běsní, když má Ústavní soud posuzovat reformu veřejných financí. Hrozné je i to, že jako záminka je dáována evropská Charta lidských práv. Tu je prý třeba zkoumat zvláště pečlivě, aby snad se naši občané neodvolávali u evropských soudů na nějaká svá práva, která se našim vyvoleným zvoleným nelíbí. Celkem příznačně proti Reformní smlouvě a Chartě vytáhli modří a rudí. Je zbytečné se ptát proč, protože ač jsou možná z různých sociálních prostředí, tak styl jejich uvažování je velice podobný. Bez jejich souhlasu se prostě u nás nic dít nemůže. U jedněch je to sladká vzpomínka a druhých nenaplněná touha. Obě jsou stejně marné jako marnivé a bohužel také nebezpečné. Mají významné evropské spojení. Velkou Británii a samozřejmě Polsko. Nicméně, ani sám proces podpisu Reformní smlouvy nebyl bez kouzla nechtěného ... Především si Portugalci jako předsedající země, držící navíc post předsedy Evropské komise, vydupali podpis v Lisabonu a na věčnou paměť bude tato smlouva slouti jako „Lisabonská“. Není to dvakrát šťastné, protože už několik let máme Lisabonskou strategii o pokroku v evropské vědě a výzkumu a to je jeden z největších propadáků v historii této evropské integrace. Svoji naivitou a mírou nadšení snese srovnání snad jen s heslem konce let padesátých, že „ještě naše generace bude žít v komunismu“. Někteří ji říkají Lisabonská tragedie a jiní komedie. Ostatně, Lisabonská strategie je volně přístupná a každý si může přečíst, v jaké zemi zázraků podle představ jejich autorů již dnes žije. Podpis Reformní smlouvy se mohl klidně odehrát v Bruselu, kde byl den na to další jednodenní summit EU nebo by summit v Lisabonu mohl být dvoudenní, ale to by utrpěla prestiž Bruselu. A tak to nad Evropou vypadalo jako na leteckém dnu. Pro vládní letku nebylo kam plivnout. Je tedy patrné, že Evropská unie má podivuhodný potenciál shazovat sama před sebou a svými občany výsledky vlastního integračního procesu. Navíc kvůli tomu poletování nezbyl čas na alespoň trochu moudré stanovisko k samostatnosti Kosova. Znovu budou v Evropě vinou nerozhodnosti EU v roce 2008 umírat lidé. Všechny smlouvy, charty i schengeny budou najednou malé, prázdné a zbytečné tváří v tvář lidskému utrpení... A naši evropští panáci budou jen bezmocně krčit rameny ve svých fracích a uniformách.

Pokud se máme držet tématu Evropa a úpadek, pak nemůžeme nezapomenout toho, že v platnost vstoupil nový úpadekový zákon. Pro zajímavost upozorňuji na pětisetstránkovou brožurku INSOL Europe s názvem The Insolvency Law of Central and Eastern Europe. Tam společně s dalšími jedenácti zákony popsán a stručně zhodnocen na třiceti stranách i nový CIC, což znamená Czech Insolvency Codex. Předkládám čtenářům KONKURNÍCH NOVIN závěrečné shrnutí oněch třiceti stran. V mém neumělém překladu zní ve svých podstatných pasážích asi takto: *Nový Zákon o úpadku se ve srovnání se starým Zákonem 328/1994 od základů změnil a zjednodušil právní regulaci jednotlivých pravomocí i procedur. Zvláštní význam má to, že nový zákon obsahuje společnou proceduru otevření celého případu konkrétního úpadku, která může přejít do případu likvidace, reorganizace nebo vyrovnání. Pokud předběžné podmínky nevyhovují procedurám reorganizace nebo vyrovnání, pak obvykle případ přechází do procedury likvidace. Procedura likvidace obvykle přináší ukončení činnosti právnické osoby a jejich vyřazení z obchodního rejstříku, a to buď po realizaci aktiv anebo z důvodu jejich nedostatku, což na podstatě procedury likvidace nic nemění. Procedury reorganizace a vyrovnání naproti tomu dostaly nový obsah, protože jsou zaměřeny na obnovení solventnosti dlužníka a jsou završeny v momentu, kdy jsou požadavky věřitelů uspokojeny v souladu s plánem reorganizace či vyrovnání. Zvláštní normy zákona se týkají insolvence bank a pojišťoven v závislosti na stádiu, ve kterém se konkrétní případ jejich úpadku nachází. Výrazně se zkvalitnily nové předpisy o výběru a kontrole administrátorů (insolvenčních správců). Na druhé straně normy zákona, které se týkají přechodných období dvou a šesti let jsou problematická a po právu jsou zhodnoceny jako legislativní riziko, protože přibrzdí proces změn na velice vážném místě pro celý zákon a navazující praxi řešení úpadku. Role soudu je v nové úpravě méně významná a současně s tím se zvyšuje význam administrátora (insolvenčního správce) a orgánů věřitelů. K nedostatkům nového zákona patří nepřesné určení stavu úpadku a bezprostředně hrozící nelikvidity a rovněž chybějící úprava případů mezinárodní insolvence ve vztahu k územím mimo hranice EU a Dánska. Problematickým se jeví také malá provázanost textu úpadekového zákona s trestním zákoníkem. Existuje naděje, že lhůty pro jednotlivé případy úpadku se podaří zkrátit a jednotlivé procedury se stanou více transparentními.* A máme tady zase naději. Ta, jak víme, umírá poslední a rádi se necháme překvapit.

Je tedy patrné, čeho všeho si budeme v této rubrice v roce 2008 všimati. Budeme to sledovat o to pozorněji, že za rok už bychom měli EU předsedat a rok 2008 by měl odpovědět na otázku, jak jsme na to připraveni. Pořád se zdá, jako kdybychom nevěděli, co můžeme Evropě přinést. Doporučuji se obrátit opět k dějinám. Přes veškeré účelové výhrady nebo naopak vynášení do nebes je to bezesporu husitství, které bylo v českých dějinách tím, kdy český národ obohatil lidstvo o nové hodnoty, dal světu významné osobnosti a myšlenkové impulsy. Dokázali jsme tenkrát ovlivnit na dlouhá staletí nejen sebe sama, ale celou Evropu a její myšlení. Možná by to mohla být právě změna stylu myšlení, které bychom měli skomírající Evropě přinést. Neměli by nám vadit ani nějaké ty křížové výpravy, ve středověku jsme přežili čtyři o jednu více než islám. EU to potřebuje a EU si to i zaslouží. Mimo jiné to bylo právě husitství, které dalo vzniknout prvnímu ucelenému projektu evropské politické hospodářské a vojenské spolupráce. Ukázal na obrovský potenciál malých národů a skupin, které dokážou pod skvělým vedením měnit svět. Husitství podkopalo pevné pilíře intolerance katolického středověku a otevřelo cestu toleranci novověku. Předběhlo ostatní Evropu minimálně o sto let a ukázalo v praxi to, nač se jinde neodvážili ani pomyslet. Vyplynulo z něj také poučení, které snad nejpregnantněji formuloval TGM, když napsal: „U Lipan světu ukázal Čech, že toliko Čechem může býti přemožen a zničen. Nepřítel je v nás a podlehlí jsme mu.“ K tomu je těžko cokoliv dodat. Snad jenom PF 2008, milí čtenáři. Pour Felicité, pro štěstí. Někteří to čtou Průserům Fstříc. Inu, jsme přece Češi...

Evropa a úpadek 2/2008

14.1.2008

Napadlo mne, že někdy se málo zamýšlíme nad podstatou a původem slov, která každodenně používáme. Slova mají někdy nádherné „cívíčko“, jak dnes říkáme namísto dřívějšího českého slova životopis. Často to jsou překvapivé cesty, kterými se významy i zvuky slov ubíraly, takže se dá říci, že nejen cesty boží, nýbrž i cesty slov jsou nevyzpytatelné. V názvu naší rubriky se už pět let objevují slova „Evropa“ a „úpadek“. Začal jsem pátrat v knihách i v síti sítí po jejich původu a možných významech. Mezi mnoha texty bych rád uvedl blog Kamila Krbálka a bakalářskou práci Aleše Hendrycha.

Slovo Evropa má svůj původ pravděpodobně v asyrském slůvku „ereb“, což znamená tmavý a jeho protikladem je slůvko „acu“, které znamená jasný a později se z něj vyklubala Asie. Zkrátka a dobře, na západě obrovské pevniny, dnešního superkontinentu Eurasie, již miliony let leží rozeklaný poloostrov, obklopený mnoha ostrovy, ale po většinu historie lidstva, a dejme tomu i psané, se necítil jakkoliv oddělen od ostatního světa. Slovo „europa“, které se vyklubalo z onoho „ereb“ prý popisovalo světelný jev při západu slunce, na rozdíl od slova „asia“, což byl obdobný jev při svítání. Časem byly těmito slovy nazvány i teritoria, nad kterými k těmto jevům docházelo. Asie, země vycházejícího slunce, Evropa země zapadajícího Slunce. Pro konkrétní území na západě ohromné pevniny začali toto jméno systematicky používat po řeckém vzoru až Římané, ale stále nemělo zdaleka ten samý význam, co mu přisuzujeme dnes. Připomenu jen slovo Maghreb, které má generace v zeměpisu neslyšela, ale dnes je to běžný pojem vyjadřující země západního islámu a arabsky znamená opět západ, tmu a vše s tím související, tradičně spíše špatné než dobré.

Být Evropanem není samozřejmost, není to samozřejmost pro nikoho. Ani nejstarší národy, které se považují za Evropany, ještě nezapomněly na dobu, kdy Evropany nebyly. A nemohly být, protože Evropa neexistovala. Evropa byla založena, tak jako se zakládají města nebo státy. To je velký rozdíl oproti Austrálii, Africe nebo dejme tomu Americe. Už proto, že to jsou přirozená teritoria a navíc jim jejich jména dala až Evropa. Byly ovšem doby, kdy žádná Evropa nebyla. Keltové a Germáni postupovali na západ a na jih, vstupovali na území Římské říše, docházelo k obrovskému kontaktu dvou světů. Na jedné straně stála rozvinutá římská antická civilizace, absorbující vědění Řeků a víru Židů, na druhé „barbarský“ svět hrdých válečníků. Střet byl mohutný a protikladný. Útočníci zničili Západořímskou říši, ale též převzali její kulturu a ta se tak mohla dostat daleko za hranice svého původního rozšíření. Římané dokázali vstřebat myšlenky Řeků a Židů a poskytnout je dalším, ale ne všichni příjemci byli schopni a ochotni pokračovat v jejich díle. Nejlepšími žáky pak byli Keltové a Germáni, kteří dokázali předat poselství nové civilizace i Slovanům. Evropa se zrodila v okamžiku, kdy si noví Evropané uvědomili, že jejich úkolem je předávat toto poselství dál. Evropa je daleko více institucí než teritoriem a být Evropanem je možná něco jako být poslem. Někdy dobrých a někdy špatných zpráv. Evropanství je tedy možná spíše poselstvím a snad i posláním nebo misí, než místní příslušností.

Se slovem Evropa je nerozlučně spjata slovo renesance, znovuzrození. Evropané znovu budovali něco, co jejich předci zničili, rozvinutou civilizaci zaniklého národa. Vraceli se ke kořenům a bolestně si uvědomovali, o co přišli. Snažili se pochopit a prožít zaniklou skutečnost a věděli, že se jim to nikdy nemůže podařit. A tak budovali nový svět. Dlouhá řada „renesancí“, počínaje tou „karlovskou“ a konče tou, kterou právě prožíváme, zvanou znovusjednocení Evropy, je cestou, po které Evropa a s ní Evropané krácejí. A tato cesta byla umožněna tím, že kořeny se zachovaly, že bylo se k čemu vracet. Možná právě a jedině Evropa má takovou schopnost a možnost a takovou touhu a potřebu.

Evropa je nádoba, která má obsah. Nemůžeme jednoduše ztotožnit nádobu a to, co je v ní. Nemůžeme jednoduše ztotožnit Evropu a myšlenky, které v ní kolují.

Evropa je proces předávání myšlenek, energie, která formuje myšlení. Samotné myšlenky vůbec nemusely vzniknout v Evropě. Vědeckou metodu a racionalismus převzala Evropa od Řeků, víru a morální schémata od Židů. I v současnosti proudí do Evropy obrovské množství myšlenek, které se zde proměňují. Nádoba zůstává, ale obsah se mění. Nemůžeme jednoduše ztotožnit Evropu a Evropany, protože obrovskou expanzí se civilizace vzniklá v Evropě rozšířila do Ameriky nebo Austrálie a stala se podnětem k formování globální civilizace. Evropané se mění jinak, než se mění Evropa. Opět je těžké říci, co je na tom dobré a co špatné. Číňanem se člověk musí narodit a má-li se stát člověk dobrým muslimem, musí zcela zapomenout na svou předchozí kulturu a přijmout tu arabskou. Stát se Číňanem nebo muslimem je těžké, ale když už jimi jste, je to určitá jistota. Naproti tomu stát se Evropanem je snadné, stačí říct „...jsem Evropan a tady, kde stojím, je Evropa...“. Existence pravého Evropana a jeho osud jsou naopak těžké a složité, protože nikde nenalezne klid věčných pravd, nikdy si nemůže přivlastnit nic z myšlenek, které ho naplňují, a jen velice těžko hledá solidaritu jiných Evropanů. Evropan bývá vyhnancem ve svém vlastním světě.

Podívejme se nyní na slovo úpadek a slova, která s ním tak často souvisí, jako jsou krach, bankrot insolvence nebo konkurs, které si nejen právní teorie, ale i hovorový jazyk během dlouhé historie tohoto jevu vytvořily. Přesto, že je často zaměňujeme, a jsou ve své podstatě velice podobného významu, přece jenom v nich sem tam určité rozdíly můžeme spatřit. Jedním z velmi dobrých příkladů může být termín úpadek (či jinak bankrot, krach). Samo slovo „bankrot“ vzniklo spojením slov, která původně znamenala převrženou lavici na znamení, že penězoměncem měnil tak dlouho, až „doměnil“ či „proměnil“, tedy až mu nic nezůstalo, neboli bankrot (z italského: banca rotta – rozbitý stůl) je označení stavu, kdy hospodářský subjekt nemůže vyrovnat své závazky, poněvadž aktivní složky jeho jmění jsou nižší než platební povinnosti.

Co se týče výrazu „konkurs“, určité vysvětlení nám může podat Ottův slovník naučný, který uvádí: „V právu jest slovo konkurs (lat. concursus) synonymem termínů úpadek, krida či falliment. Konkurs záleží v tom, že jmění dlužníka v nedostatku platebních prostředků se nalézajícího (insolventního) se věřitelstvem pod auktoritou soudu zpeněžení a výtěžek mezi věřitele rozdělí.“ „Konkurs předpokládá, jak již ze slova concursus (rozumí se concursus creditorum, sběh věřitelstva) patrně, více věřitelů. Je-li věřitel jen jediný, konkurs se nevyhlásí nebo uvalený zase zruší. Účelem konkursu jest zjistiti a zpeněžití veškeré jmění úpadcovy (kridatářovy, konkursantovy), jež tvoří podstatu konkursní, dále je účelem zjistiti všechny pohledávky, které mají z tohoto jmění býti zaplacený a rozděliti výtěžek zpeněžené podstaty konkursní mezi věřitele.“

Český jazyk pro výraz bankrot ani konkurs nenašel v právní terminologii odpovídající spisovný český překlad. Hovorově se používá slovo „krach“ (pocházející z němčiny), což označuje stav, kdy podnikatel, obchodník či bankéř přišel o své peníze a nastal u něho úpadek. Úpadek byl odjakživa synonymem hospodářského neúspěchu, neschopnosti prosadit se v tržním prostředí a zpravidla byl chápán jako příznak neschopnosti vůbec. Ta byl ztvárňován i v uměleckých dílech.

Termín úpadek klade důraz nikoli na řízení a jeho podstatu, nýbrž charakterizuje především hospodářský stav dlužníka, tedy stav, který může být podnětem vyvolávajícím konkursní či vyrovnací řízení. Výraz úpadek tedy vzhledem ke svému pojmovému obsahu v jednom směru příliš úzký, v jiném příliš široký. V minulosti se také někdy používalo místo výrazu konkurs cizího slova krida (cridare, italsky gridare – veřejně vyvolávat), popřípadě falliment rovněž slovo italského původu. S tím souvisí i krásný český výraz „přijít na buben“, což jsem si jako dítě vykládal pod vlivem posledního přání Jana Žižky z Trocnova poněkud „hororózně“ tak, že dlužníka stáhnou doslova nebo alespoň přeneseně z kůže a ta je poté použita k výrobě předmětného hudebního nástroje. Až poněkud veselejší realie především kolem židovských anekdot mne poučily, že u obchodu nebo závodu úpadcovy se bubnuje, aby tak byl úpadek a především úpadce dán veřejnosti ve známost.

Dlužníka i současná právní úprava konkursního práva označuje termínem úpadce. Cizí slovo kridatář se u nás nevžilo a ostatní slůvka už mají pejorativně zabarvené významy. Termín „vyrovnání“, užitý v názvu aktuální právní úpravy, byl v Českých zemích zaveden zákonem č. 64/1931 Sb. namísto dříve užívaného termínu „narovnání“. Ke změně pravděpodobně došlo proto, aby byl vyjádřen rozdíl od pojmu „narovnání“ (transactio), tedy jednoho z institutů vedoucího k zániku závazku. Jazykově je ovšem novější termín méně přesný, neboť může vzbuzovat dojem, že závazky dlužníka jsou v rámci procesu vyrovnání zcela uhrazeny. Takže vlastně došlo oproti původním významům k jejich faktické záměně. I proto je tak velice důležité, aby každý zákon měl ve svém úvodu něco jako malý významový slovníček, protože není nic snadnějšího než ve smíšeném lese terminologie obecné a právní češtiny a především v jeho houštině homonym pořádně, hloupě a často osudně zabloudit.

S oběma slovy „Evropa“ i „úpadek“ je tedy spojeno opravdu velice mnoho zajímavého. Bylo to jen opravdu malé zamyšlení nad významem dvou slov. Zdánlivě nemají nic společného. Mohou vytvářet různá slovní spojení. Mimo souřadného „Evropa a úpadek“ to jsou podřadná „Evropa úpadku“ nebo „úpadek Evropy“. Nicméně když jsem víceméně nezávisle skládal z různých zdrojů informace o významu těchto slov a potom jsem je položil vedle sebe, zdá se mi, že obě slova toho mají významově společného více, než by se na první pohled zdálo. Ne, nejsou to synonyma, ale přece je v nich v obou hodně a hodně náboje zániku a temného vůbec.

Evropa a úpadek 3/2008

27.1.2008

K textu tohoto pokračování rubriky se vy, čtenáři KONKURNÍCH NOVIN, dostanete v době, kdy bude vrcholit kampaň před prvním kolem volby prezidenta České republiky. Možná, že už bude pátek 8. února za námi a bude znám výsledek. Tedy další volba, Klaus nebo Švejnar, striktně řazeno podle abecedy. Více možností není. Nebudu v žádném případě rozšiřovat neuvěřitelnou tiskovou či vysílací plochu, kterou tomuto státnímu aktu věnovala média. Dovolím si pouze upozornit, že právě na tomto domácím poli, které je nám docela známé, si můžeme docela dobře uvědomit, kolik to bylo ryziho „povyku pro nic“, co je podstata a co jsou jen mediální šumy a to jak média pracně řeší a rozplétají uzly a zápletky, které sama upletla, utáhla nebo zašmodrchala. Média pojala prezidentskou volbu jako příběh a tak jsme svědky podobných metod a technik jako v případě Aničky z Kuřimi a Tromso, heparinového vraha z Havlíčkova Brodu, radaru z Marshalových Brd nebo tragické smrti skladatele Svobody z Jevan. Ve všech těchto případech se stalo něco ve své podstatě velice prostého, ale to prostě netáhne. A tak se vytvoří záhada spekulace a reálná prostá událost se zamění složitým fiktivním příběhem. Lidé potřebují příběhy. Někteří filosofové dokonce tvrdí, že nejsme pro své okolí ničím jiným než příběhy, které vyprávíme. Často je to pravda. Většina podvodů, manipulací, ale i hrdinských legend a mýtů stojí na příbězích, pohříchu často fiktivních, abychom se vyhnuli prostému slovu lež. Příběh má obrovskou sílu zafixovat historické události v určitém kontextu, který poté odolává jakýmkoliv pokusům vědy změnit pohled lidí na určitou dobu nebo historickou událost. V našich podmínkách bych rád vypíchl do popředí Staré pověsti české, které zafixovaly vnímání české historie prakticky na jedno století bez ohledu na jakoukoliv historickou realitu. Pokusem o vytvoření nového legendotvorného pracoviště je i uzákonění Ústavu pro studium totalit. Uvidíme, zda výsledky jeho kolektivní vědecké činnosti vyústí v příběhy stejně manipulativní a rekovorné jako literární činnost soliterního gymnasiálního češtináře Jiráskova. Připomeňme si pouze v této souvislosti Orwellovu tezi z jeho románu „1984“. „Kdo ovládá přítomnost, ten ovládá minulost, a kdo ovládá minulost, ten ovládá budoucnost“.

Když jsem se nedávno probíral knihou Ivana Kratochvíla a Václava Cílka „Příroda řízení a naděje“ narazil jsem mimo jiné i na úvahu současníka Shakespearova Francise Bacona, anglického úředníka, soudce, diplomata, politika, ale především skvělého filosofa, který působil v době, která se nazývá alžbětinská a časově patří na přelom 16. a 17. století. Byl to právě Francis Bacon, který je autorem legendární věty, že: „Bez veškeré pochybnosti spočívá moc člověka v poznání.“ V temných časech totality, kdy jsme programovali první počítačové obrázky, se tento výrok dostával mezi lid v podobě grafického dílka nejčastěji se zadumanou opicí a anglickým textem „Knowledge is power“, kteréžto obrázky potom zdobily kolejní pokoje, či byly vítaným dárkem při návratu na rodný venkov. Vzpomínám, že má babička ho měla nad plotnou vedle dečky s nějakým jiným mravoučným heslem jako třeba: Dej kráve do držky, ona ti do dížky. Dodnes, i po třiceti letech, vzpomínám na ono souznění sto let staré dečky někde z Laibachu a dírkovaného počítačového papíru, na kterém opice a Baconova myšlenka v páře plotny beznadějně bledly. Nicméně Francis Bacon uvažoval i o věcech naprosto světských a lidských a mne zaujala jeho úvaha o lidech ve vyšším postavení. *Lidé ve vysokém postavení slouží trojnásobně - slouží panovníkovi nebo státu, slouží slávě a slouží práci. Proto nemají svobody: ani osobní, ani ve své práci, ani ve svém čase. Je to zvláštní touha hledat moc a ztratit svobodu nebo hledat moc nad druhým a ztratit moc nad sebou samým. Stoupání na místo je pracné a lidé bolesti dospívají k větším bolestem, někdy je také nízké, protože za pomoci nedůstojnosti dospívají k důstojnosti. Postavení takového člověka je kluzké a návrat znamená buď pád, nebo alespoň úbytek sil. Neboť lidé nemohou odstoupit, kdyby chtěli, a nechťejí, kdyby byl pro to důvod.* Je patrné, že tato úvaha se zdaleka netýká jen doby alžbětinské a je plně aktuální i dnes. Mnozí politici, úředníci i vysocí manažeři by mohli vyprávět. Tedy pokud si to jsou schopni vůbec uvědomit. Řekl bych, že u především

u politiků je tato schopnost mimořádně nízká a neustále jsme svědky toho, že jejich úsilí se ve funkci udržet je vyčerpává natolik, že jim už nezbyvá sil na to, aby v tomto postavení pro své voliče cokoliv vykonali. Stojí tedy zcela na místě otázka, zda je možné takovým lidem svěřit do rukou osud čehokoliv a zda naše demokratická volba není jen tvorbou líbivá fasády na skutečném domě moci, vládnutí a řízení, kterého konstrukce, plány a útroby však mají zůstat voliči skryty. Zdá se, že něco na tom bude, protože dávno již osiřelé ministerstvo pro místní rozvoj bez svého ministra vysloveně pookřálo a je patrné, že ho ke své činnosti vůbec nepotřebuje. Rovněž si dovolím připomenout období po volbách 2006, kdy Česká republika byla horkým favoritem na titul největší nevládní organizace v Evropě, se rovněž se jednalo o období všeobecného rozkvětu a kdyby nebylo médií, většine z nás by se podařilo zapomenout, že tato země kdy nějakou vládu měla. Pravdou ovšem je, že nová vláda se to snaží razantně dohnat a že nám zapomenout opravdu dlouho nedá.

Nedávno jsem dostal dotaz, co si myslím o filmu „Zeitgeist“, který je v podstatě postaven na myšlence, že demokraticky zvolení politici nemají ve svém postavení svobodu a že skutečná moc leží na „mužích za oponou“. Je to film prodchnutý myšlenkami na spiknutí, lež a klam. Nedemokratické zlo tam útočí na demokratické dobro a vše je uvozeno nářkem JFK nad tím, na co a koho si máme dávat pozor. Je to opravdu rozkošná představa, jak se JFK, zvolený hlasy organizovanými Cosa Nostrou, které dohodl jeho otec, a penězi, které jeho otec získal z obchodu s lihem za prohibice a z veřejných zakázek na ministerstvu námořnictví a které významně rozmnožil na kšeftování s Třetí říší, rozhořčuje nad tím, že veškerá moc nepatří „nové generaci Američanů“ (v té době jsme my říkali „pracujícímu lidu“ nebo „novému socialistickému člověku“), zmiňované v jeho inauguračním projevu, ale kupodivu těm, kteří ji zvolili resp. nechali zvolit. Nelze se vůbec divit, že když vyšlo najevo, že to myslí vážně a že ztratil přirozenou plachost, tak padla kosa na kámen, resp. Cosa na JFK. I v naší ústavě se můžeme dočíst, že veškerá moc patří lidu a o Paroubkovi, Topolánkovi nebo Klausovi se Švejnarem se tam nedočtete vůbec nic a to ani ve výkladu Ústavu státu a práva. Pokud by někdo plédoval podobně jako JFK za čistou demokracii, tak si prosím představte, že máte dům, rodinu a stádo ovcí a v zásadě každý rok vám nějaké grémium, ve kterém máte maximálně jeden hlas, vybere majordoma, rodinného lékaře a hospodáře nebo jejich přímé nadřízené. Nejpozději za deset let jste bezdomovec, kterému maximálně zůstala roztrhaná ovčí vesta. Tedy pokud několikrát již v pořadí rodinný lékař nezmění diagnózu nebo terapii a vy už nebudete vůbec. Přitom je pozoruhodné, že čím je situace klidnější, tím horší kvality je volba. To většinou vyvrcholí v okamžiku, kdy je už jedna z posledních možností vybrat někoho, kdo je schopen něco zachránit a na vrchol se tak dostane nesporně ten největší neschopa, kterého je možné najít. Když potom nastane reálná krize, tak do politiky a demokratických procedur vždy vstoupí nová krev a je možné říci, že taková období jsou velice plodná a plná změn, z nichž alespoň některé jsou nutně k lepšímu. Druhou podstatnou věcí je okolnost, že demokracie a její kvalita je problémem naprosté minority lidí, protože pro naprostou většinu lidstva je to jen folklór nebo nutné zlo, které je trpěno proto, že tam odkud přichází, mají buď větší peníze, nebo lepší zbraně. Nicméně většina lidstva žije v přesvědčení, že se ten nesmysl časem poddá, protože jeho samopožírající potenciál je pozoruhodný sám o sobě. Odhaduji, že počet těchto diváků v divadle světa, kde na jevišti probíhá to, čemu říkáme zápas o demokratické hodnoty, se blíží pěti a půl miliardě. Těžko říci, jestli v tom divadle dávají tragedii nebo komedii, ale diváctvu je to jedno, protože tuší, že pro ně to jednou dopadne prostě dobře.

Tyto řádky nepíšu proto, abych chtěl žít někde jinde, jindy a jinak. Mám rád svou dobu i svou zem. Ale bojím se toho, že když budeme demokracii ve 21. století pořád posuzovat očima antického Říma, buržoasních revolucí nebo očima 19. a 20. století, tak se nikam nepohneme a demokracie zůstane za pár století jen legendou nebo mýtem, pokud vůbec něčím. Kam vede takové vnímání demokracie, nám ukázal kabinetní demokratický kousek zvaný „kauza stravenky“. Má se změnit zákon, budiž, je to politické rozhodnutí. Ale do tohoto zákona se skrývají i paragrafy, které zasáhnou konkrétní osoby a

přítom je demokratickému státu úplně jedno, jestli tam nakonec budou nebo nebudou. Ovšem, když tam zůstanou, tak to pro ty konkrétní osoby bude znamenat smrt. A najednou se objeví pomocná ruka a za velké peníze odstraní něco, co sama vytvořila. Zdánlivě se zdá, že to byli ti zlí za oponou, ale není to pravda. Jeli v tom všichni, před oponou za oponou, „vsjo ravno“. Politici nakonec využili skandálu, aby odstranili navzdory opozici výhody pro zaměstnance. Konec bude takový, že na to doplatí zaměstnanci, veřejné stravování a blbá nálada se posílí. Vydělají firmy organizující závodní stravování a politika vládnoucí elity. A právě tohle jsou herecké etudy (Benjamin Reich jim říkával hry s nulovým efektem), kdy si diváci v divadle na hře „Zápas o demokratické hodnoty“ mnou spokojeně ruce... neví, že nakonec prohrajeme všichni. Pád demokracie jako jednoho možného politického systému distribuce moci uvrhne svět do ohromného zmatku. Demokratické principy jsou totiž všudypřítomné. Platí v českém mariáši, perském šachu, japonském go stejně jako ve starých hrách amerických afrických a tichomořských. Absolutizace demokracie a její povyšování na jediné možné optimum škodí nejvíce jí samé. Pokud si bude sama demokracie uvědomovat, že k jejím hodnotám patří ti nahoře, stejně jako ti dole a ti za oponou, stejně jako ti před ní a vůbec největší hodnotou je, že spolu mluví, pak může celé to divadlo skončit a ostatní svět může jít domů. Jinak se radostně dočká našeho konce a potom dojde i na něj...

Evropa a úpadek 4/2008

11.2.2008

Minulá úvaha o možných potížích demokracií se sebou samými má úzkou vazbu na problematiku krizí, bankrotů a úpadku jako takových. Nejde totiž zdaleka jenom o dopad problémů na organizaci samotnou, ale také a často především na její okolí nebo prostředí. Zánik nebo potíže nějaké organizace mají daleko složitější důsledky než jen ty, které se dotýkají jí samé. Navíc se zdá, že pro moderní uvažování je stále více charakteristické, že si uvědomuje veškeré nepříjemnosti, které mohou problémy nebo zánik někoho přinést těm druhým. Stopy tohoto uvažování nalezneme ve smyslu společenském nejen na té nejvyšší globální úrovni, ale prostupuje až do světa lidského jedince. Stejně tak pokud vezmeme hledisko fyzikální pak z kosmologických škál makrosvětla, prochází až do mikrosvětla a k Planckovým délkám. Společné těmto světům společnosti a přírody je uvědomování si důležitosti rovnováhy a určitého stupně její stability. Jde až na velice řídké výjimky o rovnováhy dynamické, které jsou zárukou většího možného počtu stabilních stavů. Asi jako když jedeme na kole, je naše stabilita přece jenom větší než pracná stabilita při balancování ve stupačkách na jednom místě. Zároveň si však musíme uvědomit, že upadnout je prostě možné v zásadě v každém okamžiku. Pokud je nám tohle jasné, měli bychom si uvědomovat, že i hrozba úpadku podnikání je v zásadě všudypřítomná a počet možných příčin je daleko více a jsou daleko méně předvídatelné než při jízdě na kole nebo třeba na lyžích nebo dokonce při prosté chůzi.

NATO formulovalo na přelomu tisíciletí některé základní hrozby a rizika, které ohrožují stabilitu existence lidstva na této planetě, a na velice čestném místě tam najdeme problematiku, kterou NATO nazývá „zhroucené státy“. NATO velice barvivě popisuje potíže, které mohou nastat, když se z nejrůznějších příčin nějaký stát zhroutí, tedy jinými slovy přestane existovat jako subjekt mezinárodního práva, obchodních a celé řady dalších vztahů. Představme si prostě, že se najednou v nějaké látce prostě udělá „díra“ tedy vlastně prázdno neboli vakát. Z prosté zkušenosti jsme prostě schopni okamžitě vyjmenovat několik nepříjemností spojených s „dírou“. Dírou táhne, dírou je vidět, díra je ošklivá a hlavně díra hrozí rozšiřováním a dalším ničením a posilováním nepříznivých vjemů. Okolí díry má tendenci se do díry hroutit a tam na sebe často velice chaoticky narážet. Zkrátka a dobře díra je opravdu velice nepříjemné narušení našeho prostředí, minimálně z hlediska estetického a potažmo psychologického viz problematiku děr neboli ok na dámských punčochách.

Pokládám rovněž za důležité si uvědomit, co vše nám s dírou odchází nebo je alespoň narušeno. Pro jednoduchost a obecnou srozumitelnost si uvědomme, že každá věc nebo jev kolem nás je charakterizován svým smyslem neboli ideou, účelem neboli obsahem a strukturou neboli formou. Obrazně řečeno pokud spadne dům, tak trosky nejsou jenom ze stavby samotné a z dobrého bydlení pro jeho obyvatele jako jednotlivce či rodiny, ale i ze sociálních vztahů mezi nimi, a dům navíc přestává být součástí obce. Je zvláštní, že když spadne dům tak je škodolibých úšklebků daleko méně, než když se někomu položí podnikání a to přesto, že důsledky zhroucení podnikání v obci jsou neméně ničivé, než když spadne dům. Radost nad tím, že se Franta položil a nebude už v hospodě vykládat o svých dovolených na Seychelách nebo v Brdech (to podle velikosti obce a cenové skupiny restaurace), bude rychle vystřídáno tím, že do hospody přestane kromě Franty dalších pár lidí chodit, protože na to nebude mít a navíc je budou lidé potkávat na ulici a po pár útěšných frázích se jim začnou vyhýbat. Tehdy možná ty chytřejší napadne, že kdyby místo hrdinských prognóz, že se Franta stejně položí, mu pomohli s nějakým tím kšeftem, tak mohl být klid.

Pokusme se nyní ukázat na prostých příkladech, jak se ty smysly, účely a formy projevují a chovají při určitém typu změn našeho prostředí. Je třeba zdůraznit, že jde o změny bez jakéhokoliv hodnotového začlenění. Nejde tedy jen o rizika a hrozby z nich plynoucí, ale rovněž tak o příležitosti nebo o změny

ryze neutrální, které s sebou nenesou, kromě časového a prostorového posunu korporace žádné další konsekvence.

První typ takové změny vede ve svém důsledku ke stagnaci a „zamrznutí“ korporace. Někdy se tomu říká organizační smrt. Je zachován především smysl a částečně i forma, ale ztrácí se obsah nebo možná jinak a lepe řečeno účel korporace. Mimochodem podobně končí i živočišné a rostlinné druhy, které po dosažení určité složitosti a vnitřní variability nastupují svou cestu k neodvratnému zániku čili vyhynutí. Příroda například zcela přirozeně nechce dále provozovat vzor Panda velká, protože se jí zdá medvídek, který sežere denně několik desítek kilogramů bambusu prostě jako poněkud neúčelný výstřelek. Jde v zásadě o černobílý průtokový ohříváč bambusu. Podobně již vyhynula celá řada lidských technologií a jejich produktů, jejichž účel si dnes musíme chodit připomínat do muzeí. **Druhý typ** změn vedoucích k zániku korporace jsou ty, které vedou k turbulencím a chaosu a korporace se v zásadě rozpustí. Zůstává účel, obsah a částečně i smysl, ale ztrácí se forma. Takovou změnou může být například nahrazení živé síly spalováním uhlovodíků a důsledkem je například nahrazení koní automobily, zájezdních hostinců a přeprahacích stanic benzínovými pumpami, autoopravnami, motoresty a motely a pytlíků s ovsem kanystry benzínu. Vedlejším produktem je potom třeba boom koňských uzenin a guláše a úpadek sedláctví na straně jedné a rozvoj pásové výroby a vynález pneumatik na straně druhé. **Třetí typ** možného zániku korporace je spojen s takovými změnami, které přinesou stav, kdy je korporace ve svých formálních i obsahových podobách zachována, ale ztrácí původní smysl. Někdy se podaří nalézt jiný. Například tak, jako se některé lodi nebo továrny stávají kulturními památkami. Je tedy zachována forma a částečně i účel nebo obsah, ale ztrácí se původní smysl. Mimochodem právě představa korporace jako lodi (forma) dopravující nějakou produkci (účel) na prodej (smysl) je celkem univerzálním modelem předchozích situací. Stačí si uvědomit, že pro zánik takové korporace stačí zničení lodi, chybějící produkce anebo její neprodejnost. Hodně bychom se mohli o podobných, byť jinak formulovaných i myšlených, příkladech dočíst v díle našeho rodáka z Třešti a pozdějšího vynikajícího amerického ekonomu a politologa světového jména Josefa Aloise Schumpetera. Někteří ho pokládají za jednoho z vůbec největších ekonomů dvacátého století. Jeho vidění ekonomiky je neodmyslitelně spojeno právě se stavem dynamické rovnováhy a jejího obnovování.

Je tedy důležité si uvědomit, že díru do našeho prostředí, jinými slovy zánik jeho části, může zavinit i něco, co nemusíme na první pohled nejen vidět, ale ani vnímat. Ba dokonce některé možné příčiny ani vnímat nemůžeme. Co si však uvědomit můžeme a musíme, že čím je naše prostředí blíže nám, tím více z nás je vněm obsaženo a tím více s každou dírou v něm sami ztrácíme. Můžeme tuto úvahu i otočit a položit otázku tak, zda my sami nejsme konec konců jen zvláštním uspořádáním, organizací, svého prostředí. U nás samotných jako živočišného druhu bychom museli do této úvahy zapojit i čas, ale pokud se týká korporací nebo podniků, pak můžeme klidně říci, že jsou určitou organizací forem, účelů a smyslů změn, které aktuálně probíhají, a výsledným smyslem této organizace je uspokojení nějakého nedostatku, účelem je zisk nebo jiný prospěch a formou nějaká právnická osoba. Organizace tohoto typu jsou tedy vysoce závislé na svém prostředí a zároveň ho spoluvytvářejí a nesou svůj díl odpovědnosti zato, že v něm nezůstane po nich díra. Měly by si také projevovat mezi sebou vzájemnou solidaritu a podporu. V tom jsou nejliknavější právě ty organizace, jejich formy účely a smysly si jsou nejpodobnější, tedy ty, které se vnímají jen čistě konkurenčně. Je to stará zkušenost, že čím více jde o subjekty podobné, tím více se snaží mezi sebou zdůrazňovat rozdíly. Zdá se tedy, že stěžejní podmínkou soudržnosti je určitý stupeň různorodosti a odlišnosti. Stejnorodost a jednoduše vedou naopak ke štěpení nebo k jakési totalitě ve jménu jedné podoby a ničení různorodosti v zárodku tak dlouho, dokud se jednoduše struktura nezhroutí požíráním sama sebe nebo tlakem zvenčí.

Možná to všechno zní banálně a dokonce slyším, jak si mnozí říkáte: „To ví přece každý...“ Musím říci, že na první pohled to tak vypadá, ale na druhý a další to jsou právě tyto největší obyčejnosti a banality, jejichž opominutí přivedlo mnohé společnosti do vážných problémů. Moderně se píše o sociálním a organizačním kapitálu a sociální kohezi. Už několikrát jsem tyto výrazy nahradil slovem důvěra nebo vzájemná důvěra. Každá zhroucená organizace musí nutně znamenat snížení sociálního a organizačního kapitálu nebo chcete-li díru (možná lepe trhlinu) do důvěry. Určitě jsme to už každý zažili, když nám umřel někdo blízký, zavřeli provozovnu na rohu nebo přestali vydávat naše noviny. Nechci vůbec mezi tyhle události dávat rovnítko, ale společné mají to, že se náš život musí začít ubírat jinými cestami a to díru nebo trhlinu v našich vztazích musíme nějak zalátat nebo jinak zacelit. Někdy je to možné, někdy ne. Podobně je to sítí tržních vztahů. Tak, jak už jsme přijali tezi o rovnováze v přírodě (aniž bychom se jí řídili) a někdy se nám daří si nalákat do hlavy poučky o rovnováze tržní, tak ve společenských vztazích nám to moc nejde. A v politice už vůbec ne. Tam máme pocit, že jediné, co má cenu je okamžitý úspěch bez ohledu na následky. Naprosto bezostyšně dáváme mandát k tomu, aby se někde dělaly do našeho prostředí díry bez ohledu na to, co z toho povstane. Klasickým příkladem může být vztah evropských zemí k samostatnosti Kosova. Je to naprosto klasický příklad toho, jak si Evropa na svém teritoriu vytvoří zhroucenou provincii a posléze zhroucený stát. Bude zajímavé sledovat, co z toho povstane. Jsem přesvědčen, že počáteční radost vyplývající z toho, jak tomu Srbsku (Frantovi) zase sklaplo, brzo vystřídá jekot mnohých ostatních evropských menšin: „my taky,my taky, my taky chceme svůj stát“. Prostě občas je lepší tomu Frantovi opravdu pomoci, i kdyby vykládal už po sté o dovolené na Marsu, a ponechat si status quo než se chvilku radovat a potom mít hodně dlouho hlavu v pejru. Konec konců přesně do doby než se objeví nový Franta. Ještě hlučnější, ještě chlubitější. Ale potom chaosu vypadá jako Spasitel...

Evropa a úpadek 5/2008

25.2.2008

Tento příspěvek do rubriky Evropa a úpadek začínám psát v den, kdy byla vyhlášena nezávislost Kosova. Je to událost přítomná, čerstvá, nemající svá výročí a není se za ní kam ohlédnout. Už v den svého vzniku budí rozpory a vášně. Tohle číslo KONKURNÍCH NOVIN má uzávěrku 25. února. Je to datum v našich dějinách tradičně sporné. Z významných výročí připadajících na tento den si připomeňme alespoň zavraždění Albrechta z Valdštejna v Chebu a únorové události v Praze. Obě výročí jsou v různých dobách a různých skupinách obyvatelstva proklínána i oslavována, prostě tak, jak kdo chce. KONKURNÍ NOVINY se ke svým čtenářům dostanou v týdnu, kdysi připomínáme výročí smrti Stalina, výročí narození Masaryka a navíc MDŽ. Platí o nich totéž, co v případě předcházejícím. Možná to platí o každém výročí. Minulost jako kdyby nebyla tak jasná, jak by se mohlo na první pohled zdát. Jako kdyby se stále více podobala budoucnosti, protože to, co se z ní vynořuje, neposkytuje o moc více jistot než prognostické ústavy, matematické modely v superpočítačích popř. věštění z kávové sedliny nebo pohled do křišťálové koule. Přitom je budoucnost jaksi podivně spjata s nadějí, s něčím pozitivním, kladným, zatímco minulost je neméně podivně spojována s něčím beznadějně prošlým, ztraceným, prostě s negativním, špatným. Znovu to zaznělo v nedávno skončené prezidentské kampani, kdy mohutně zaznívala teze, že Václav Klaus je mužem minulosti a Jan Švejnar je mužem budoucnosti. Popřípadě včerejška a zítřka. Jeden je špatný a jeden je dobrý. Bylo to velice primitivní a zpočátku také velice účinné. Nešlo o volitele, tam bylo už dlouhodobě jasno, že to bude o chlup, ale bylo pozoruhodné, jak se lid dokázal nadchnout jakousi nespécifikovanou změnou „Švejnarovou“ budoucností podobně, jako před lety jistotou „Koženého“ desetinásobku. Jsem dalek toho, abych zde dával jakkoliv najevo své prezidentské preference, protože ty nikoho nezajímají a omezím se na konstatování, že je to tak dobře. Představa, že by se u nás volba prezidenta změnila v lidovou zábavu, podobně jako třeba na Slovensku, mě prostě děsí. Proto se chci v tomto pokračování věnovat tomu, co pro nás, pro občany nebo prostě pro lidi i pro korporace a pro jejich řízení znamená minulost, budoucnost a samozřejmě přítomnost.

Řízení je příprava budoucnosti (I. Kratochvíl). Řízení je metoda, pomocí které chceme zvládnout budoucí rizika a hrozby a snižovat jejich negativní dopad na firmu (M. Fischel). Řízení je proces vytváření určitého prostředí, ve kterém jednotlivci, pracující ve skupinách, efektivně uskutečňují zvolené cíle (H. Koontze, H. Weihrich). Řízení je schopnost dosahovat stanovených cílů rukama a hlavami druhých (J. Hayse). Řízení je kombinací vědy a umění (D. M. Gvišiani). Kdo má rád definice klasiků, vybral jsem pět, kteří možná nejsou úplně top, ale o to více pozornosti zaslouží. Osobně jsem vždy vnímal velmi pozitivně názory těch vlastníků a manažerů, kteří viděli účel odpovědného řízení nikoliv jako pouhé efektivní hospodaření, ale rovněž jako péči o obecné blaho. Zní to trochu vznešeně, ale jde v podstatě o to, aby řízení vytvářelo harmonické vztahy nejen uvnitř řízené organizace, ale i v jejím okolí. Tedy, jinak řečeno, aby vytvářelo harmonické prostředí, jehož součástí je i řízená organizace. Bohužel, české slovo „prostředí“ pomalu a jistě následuje svého anglického kamaráda „environment“ a je stále více a více vnímáno v užším významu životního prostředí a toto spojení barví význam slůvka „prostředí“ naprosto osudově do zelena. Prostředí však má celou řadu jiných barev, které představují i další kvality, jako jsou hospodářské, sociální, kulturní, náboženské, politické, které by měly vytvářet onu harmonii. K této harmonii patří zcela přirozeně i vnímání času.

Veškeré naše jednání se odehrává v přítomnosti. Tady a teď, říkáme. Hic Rhodos, hic salta. Záleží jen a jen na nás, jak budeme tuto přirozenou hranici mezi minulostí a budoucností nebo mezi budoucností a minulostí vnímat. Zda si řekneme, že čas nás mívá z budoucnosti a ubírá se do minulosti, anebo zda je tomu naopak. Jde kolem nás z minulosti do budoucnosti. Možná jsme unášeni proudem času a naše rychlost je stejná jako proud nebo je menší a nebo je větší. Možná se to mění, možná ne. Možná plaveme proti proudu. Možná jen plaveme jezerem časoprostoru a naše dráha nám vytváří naši minulost. Možná je to úplně jinak. V každém případě je vnímání přítomnosti naším výsostným privilegiem a není na tomto světě nikdo, kdo je oprávněn nám říkat, jak jsme ho povinni vnímat. Nejsme povinni být zajatci lineárnosti času, můžeme se vrátit k pohledu cyklickému. Nemusíme vnímat pouze potůčky kauzálních řetězců příčin a následků, můžeme se ponořit do tůní synchronicit. Přítomnost je dokonce naším výsostným majetkem, který se prakticky nedá sdílet s druhým jedincem. A pokud ano, tak je to v dobrém i zlém malý zázrak. Přítomnost bude asi skutečně velkým individuálním soukromým bohatstvím, protože je to právě ona, kterou se nám snaží někdo nejen pořádně bez náhrady brát, ale ti rafinovanější se nám ji výhodně vyměnit za budoucnost nebo za minulost. Pozorujeme to kolem sebe. Příliš mnoho lidí žije mimo přítomnost. Mnozí ji už nemají vůbec nebo ji nevnímají a žijí z představ o světlých zítřcích nebo ve vzpomínkách na slavnou minulost. Obojí je lidem příjemné, ale hlavně ponechává jejich vlastní penzum přítomnosti buď nevyužitou, a tak se zvětšuje prostor pro přítomnosti těch, kteří nemění, nebo se jejich vlastní přítomnost obrací proti nim samým. A tudy přichází do našeho prostředí krize a později úpadek. Přítomnost se zčistajasna stává věcí veřejnou a následují „události“, které posléze interpretují historici např. jako komunistický puč, popř. jako vítězství pracujícího lidu. Přítomnost se až příliš snažíme systematicky interpretovat právě pomocí minulosti nebo budoucnosti. Vezměme si klasický příklad otázky, kterou nám položí dítě na podzim. Může znít: „Proč tu leží ten kaštan?!“, ale máme k dispozici celou paletu plodů. Máme dvě základní odpovědi. Ta první přichází z minulosti a odpovídáme, že tu leží proto, protože sem spadl. Ale pokud to není pod kaštanem, tak ho tam musel někdo nebo něco přinést. Prostě musel se tam nějak dostat. Druhá přichází z budoucnosti a říká, že tu leží, aby se z něj stal nový strom nebo potrava, popř. ve spojení se sirkami krásná figurka... Bohatství přítomnosti se tak vytrácí. Jen zcela výjimečně se zamýšlíme nad přítomným kouzlem onoho ležícího kaštanu a odpovídáme, takto: „Leží tu, protože ho vidíme a můžeme spolurozhodnout o jeho osudu.“ Máme veliké množství variant a pokud si je uvědomíme, naše přítomnost se jako kdyby rozšířila a my v ní hledáme budoucnost toho kaštanu a s ní i budoucnost naši a celého světa. Vnímáme přítomnost a přemýšlíme o ní. Následuje rozhodnutí. A možná právě tohle je řízení....

Přítomnost nás obdarovává příležitostmi vstoupit do běhu tohoto světa, do našeho prostředí a něco udělat. Dopustit se skutku. Každá taková příležitost je krátká a neopakovatelná. Náhračkou za to je takových příležitostí skoro nekonečně mnoho. Jsou příležitosti vhodnější a méně vhodné. Připomenu starořecké „hórai“, babiččiny „požehnané časy“ a dnešní „happy hours.“ Pokud se tedy chceme stát aktivními spoluautory vlastního prostředí, máme bezpočet možností. Je ovšem třeba je zaznamenat, správně pochopit a uchopit a udělat to, co pokládáme v danou chvíli za nejlepší. Příležitosti o sobě dávají vědět většinou prostřednictvím změn našeho prostředí. Máme veliký problém uvědomovat si stav věcí nebo jevů, ale pro uvědomování si změn jsme vybaveni nepoměrně lépe. Bohužel i přítomnost jevíce stavem než změnou. Je samozřejmě oním prostorem kde se budoucnost mění v minulost a naopak, ale při tomto vnímání ji propásneme skoro spolehlivě. Přítomnost je snad lépe uchopitelná jako ztělesnění možnosti volby. Čím více máme možností, tím bohatší a komfortnější máme přítomnost, tím více žijeme nyní a nikoliv v představách nebo vzpomínkách. Samozřejmě můžeme přijímat rozhodnutí pod vlivem svých představ a vzpomínek. Můžeme pro to mít dokonce řadu dobrých důvodů a můžeme se tvářit, že právě tohle naše prostředí potřebuje ze všeho nejvíce.

Nebude to pravda a budeme vypadat mírně řečeno poněkud mimo misku nebo, jak říká klasik, budeme plakat krásně, leč na vedlejším hrobě.

Dovolím si pouze dvě poznámky. Rozhodování EU je přesně tím způsobem určování změn našeho prostředí, které jsou hluboce mimo přítomnost. Vyhlášení samostatnosti Kosova naprosto jednoznačně ukázalo, že vedení EU vůbec nežije přítomností, ale že ji nechává protékat mezi prsty a pokud přijímá rozhodnutí, tak to jsou rozhodnutí, kterými EU bojuje spíše proti Titovi nebo Miloševičovi. Ale ti už jsou dávno mrtví. A tak je Kosovo díky politice EU opět po mnoha stoletích bitevním polem. Tenkrát na Kosově poli to byla v tehdejší realitě Evropa, která byla poražena na hlavu. A jak to tak vypadá ani podruhé tomu nebude jinak. Na druhé straně nám EU zakazuje klonování lidí, což je také rozhodnutí z jiného století. Stejně tak se nemohu nakonec ubránit poznámce na téma prezidentské volby. Tu vyhráli nepochybně lidé přítomnosti tedy dneška. Byli to ti, kteří dokázali během onoho klíčového času pro sebe onu přítomnost získat. Jednali bez skrupulí a sentimentu. Konec konců nějaký ten hrdinský příběh pak o nich nějaký ten dvorní historik napíše tak jako tak. Zatím se totiž v historii neudálo žádné dost velké svinstvo, které by nebylo historiky oslavováno, pokud se ho dopustili vítězové. Zdá se, že poražení žádné historiky nemají, podobně jako v nebi nejsou žádní právníci. A na samý závěr ještě připomenu znovu již poněkud citát z Orwellova díla „1984“. Kdo ovládá přítomnost, ten ovládá minulost a kdo ovládá minulost, ten ovládá budoucnost... Není divu, že nám naši přítomnost mnozí tak umně skrývají a jiní se o ni tak zuřivě perou. Nenechme je a o svůj kousek přítomnosti se nedejme připravit. Buďme duchapřítomní. Ušetří nás to podobných taškařic, které potom musíme nazývat skromně a neutrálně „událostmi.“ Nebylo by únorových a květnových událostí stejně jako těch říjnových a listopadových. A měli bychom větší klid o jeden ústav méně.

Evropa a úpadek 6/2008

9.3.2008

V závěru minulého pokračování jsem si dovolil poznámku k tomu, jak vedení EU a Evropská komise zvláště vnímají přítomnost jako jediný možný prostor k činům. Upozorním ještě na jeden kabinetní příklad téhož. Je to stanovisko EU k tomu, že si Česká republika dovoluje jednat samostatně o své potupné vízové povinnosti při cestách našich občanů do USA. Zdůrazňuji okamžitou hysterii, která vznikla z toho, že by někdo mimo společnou politiku EU mohl mít úspěch. Byla doprovázena vyzdvihováním minulých zásluh, které ovšem byly pouze na růžovo natřenými faktickými lapsusy a rovněž řadou slibů a plánů, ze kterých jasně vyplývalo, jaký zázrak byl jedním bilaterálním memorandem zbořen. Postupováno tedy bylo podle dvou osvědčených schémat. To první nás učí, že každý velký průser se dá rozdělit na řadu dílčích úspěchů a to druhé říká, že slibem nezarmoutíš a to může EU slíbit, to už nemůže nikdo dát. To vše naštěstí trvalo pouze doslova několik hodin. I ten nejhoupější z Evropanů totiž ví, že k tomu, aby mohla EU něco dojednat, tak k tomu potřebuje jednotné stanovisko, které bude prosazovat. Konference ministrů vnitra a spravedlnosti členských zemí EU nade vši pochybnost ukázala, že takové stanovisko nikdy neexistovalo, neexistuje a dlouho existovat nebude. Jediným výsledkem tak byla deklarace ochoty o věci dále (čti do nekonečna) jednat. Velmi rychle se tak ukázalo, že veškeré hrdinské historky o boji EU za práva svých nových členů v této věci, stejně jako sliby o bojích budoucích a hlavně o konečném vítězství byly jen obyčejná hloupá lež, anebo je tak tajné, že ho nikdo neviděl. Také by se mohlo jednat o zázrak v duchu údajných křesťanských pilířích Evropy, u jejichž paty stojí, jak Kristus zázračně nakrmil a napojil, ba opojil, hladové a žíznicí. My méně věřící dobře víme, že kde není ani smrt nebere ani Kristus a EU nedávají a kde není mandát, tam se nejedná a nevyjednává, ale maximálně nezávazně konzultuje. A pokud se týká zázraků, používáme známou Humeovu břitvu, která nás učí, že připouštíme existenci zázraku jen v případě, že by jeho vyloučení způsobilo situaci ještě zázračnější než zázrak sám. V malých českých poměrech to znamená asi tolik, že je více lží než zázraků. Takže se spokojíme raději s reálným malým českým nedůstojným zrušením víz do USA a netoužíme po věčně očekávané zázračné a důstojné změně poměrů z Bruselu snad někdy spadlých. Právě si ovšem uvědomuji, že konání a jednání EU a Evropské komise zvláště má hluboce křesťanské kořeny, protože pro tyto instituce je zázrak zcela všední modus operandi.

Víra v zázraky se naprosto jedinečně projevuje i v prohlášeních představitelů EU, že uznání Kosova je případem „sui generis“ tedy svého druhu a nelze se o něj opírat v případě jiných nároků. Radostný pokřik z Baskicka, Čečenska, Abcházie, Korsiky, Jižní Osetie i Podněstří svědčí ovšem o tom, že jde o opětovnou víru v čistý zázrak. Ruce si radostně mnou na jižním Slovensku a možná dojde k pozdvížení praporů moravské identity, abychom se tak neradovali z toho, že to ostatní je daleko a České republiky se to vlastně ani netýká. Představitelé Francie zdůvodňují svůj postoj tím, že nelze upírat samostatnost teritoriu, na kterém po ní touží většina obyvatel a tak mimoděk podtrhují svůj podpis na řešení sudetoněmecké otázky v Mnichově. Na druhé straně je určitě povzbuzující, že víme, že Francie má své politické standardy, které nemění. USA si zase umínily, že v případě Kosova dokážou celému světu, že i muslimský stát může fungovat demokraticky, když jim to v Iráku zatím příliš nevychází. Nejrychlejší v uznávání ovšem byl Afghánistán, ze kterého proudí do Evropy naprostá většina drog, majících svůj původ ve šťávě máku. Tradičním distribučním místem je právě Kosovo. Afghánistán i Kosovo se jistě těší na to, že se tento byznys stane v budoucnosti předmětem obchodní spolupráce dvou nezávislých států...

Velice nerad bych ale toto pokračování vyčerpal pouze příklady, které se váží k minulému textu. To, čeho jsme svědky, je přímý důsledek naprosté neúcty k jakýmkoliv normám, které kdy platily. Je úplně lhostejné, zda se v případě uznávání Kosova jedná o porušování základních principů mezinárodního

práva nebo dokonce popření konkrétní rezoluce, tuším, 1244 RB OSN. Pohrdání normami vidíme všude kolem sebe a je to čím dál tím víc patrné. Vše, co platilo dřív, neplatí buď už, pro nás nebo právě tomto případě. Platilo to dříve, pro jiné osoby nebo pro jiné případy. Dokonce jsme často svědky pokusu o takové znásilnění normy, které vychází z předpokladu, že norma je všude v okolním časoprostoru platná jen zrovna, když bylo třeba, tak zázračně platit přestala. Znáte to: „Hospodin učinil veliký zázrak, pánové, všude byla sobota, jen kolem mne úterý...“ tvrdil rabín užaslým souvěrcům, když jim vysvětloval, proč se o šábese ohnul u Staré synagogy pro napěchovanou šrajtofli, která ležela na chodníku. Léta jsem se tomu smál, ale dnes už pro podobné výroky nemusíme chodit do židovských anekdot. Jsou totiž obsaženy nejen v politických a správních, ale bohužel i v soudních dokumentech a výrocích v množství rozhodně větším než malém. Pokud půjdeme kamkoliv do dějin nějakého opravdu prokazatelného společenského úpadku, pak najdeme tuto fázi relativizace hodnot a norem naprosto neomylně všude a bez výjimky. Kolem nás se vrší zdánlivě sofistikovaná rozhodnutí se zdůvodněními, které naprosto zjevně odporují jakémukoliv zdravému rozumu. Netvrdím, že taková rozhodnutí nemohou existovat, ale potom musí být neveřejná. Tvrdím, že Nejvyšší soud má plné právo ponechat určitého soudce v jeho úřadě i za okolností, že si prostě vymyslel soudní líčení a zfalšoval jeho protokol, tedy veřejnou listinu. Může to udělat, pokud má k tomu pádné důvody. Nemusí je zveřejňovat. Ovšem pokud se dostane na veřejnost informace, že tomuto soudci pomohlo to, že se proti jeho rozhodnutí ve smyšleném líčení nikdo neodvolal, pak to má ve veřejnosti a jej morálce naprosto devastující účinek. Mně například není jasné, jak se může někdo odvolat proti rozhodnutí v líčení, které neproběhlo. Přece již samotné podání odvolání by jaksi celé toto líčení legitimizovalo. Ostatně již Jana Husa upálili, protože odmítl odvolat to, co nekázal, s odůvodněním, že kdyby odvolal to, co nekázal, tak by vlastně přiznal, že to kázal. Shrnuto a podtrženo. Pokud se věci mají tak, jak byly zveřejněny, jedná se vlastně o kostnický soud naruby. Mimochodem pozadu nezůstal ani Ústavní soud. Podle dostupných informací definitivně zhatil možnost, aby se poslanci Kasalovi omluvily noviny, které uvedly, že je spolupracovníkem jakési sovětské či ruské tajné služby. Omluva byla zamítnuta údajně s odůvodněním, že politik musí být připraven snášet negativní publicitu. Zřejmě lhostejno, zda pravdivou nebo lživou. Pan poslanec zřejmě neuměl dostatečně hodnověrně doložit, že nespolupracoval a tak si musí zvykat. Stejně jako nebohé pogramotné ženy nebyly schopny v čarodějnických procesech hodnověrně prokázat, že nejsou čarodějnice, protože jakýkoliv pokus o vlastní srovnání dotyčné ženy s čarodějnici bylo okamžitě soudem interpretováno jako vlastní sebeusvědčování, protože dotyčná se srovnává s čarodějnicí, tudíž o ní něco ví, takže když utáhneme šrouby, tak si nakonec vzpomene, že vlastně mluví o sobě. Ostatně zkuste si to sami vyvrátit sami před sebou, že nejste něco, o čem nic nevíte nebo to, co dokonce neexistuje. Natož potom před soudem, který by ovšem měl naopak nechat totéž dokazovat toho, kdo vás nařknul....

Do třetice Nejvyšší správní soud zase přispěl k tomu, že Plzní mohli pochodovat neonacisté a těm, kteří náckové nejsou, se hrozilo obuchem, aby nenarušovali demokracii. Naštěstí hodně foukalo a byl to snad jediný pozitivní dopad tlakové níže Emma, že se nesešlo tolik lidí, že by došlo k násilí. Zdůvodnění toho, proč musí lidé snášet hnědý teror v ulicích, doporučuji jako ukázkou toho, že Spravedlnost umí být opravdu nejen slepá, ale i, jemně řešeno, poněkud neprozíravá...

Znovu opakuji. Nerozumím tomu a to, co o tom slyším mezi lidmi, mne děsí. Myslím si, že zase padla spousta zábran před nekalým jednáním, když se lidé navíc zkresleně ze sdělovacích prostředků dovídají věci, které jim jasně říkají, že normy psané i nepsané pro někoho nebo někdy nebo pro něco prostě neplatí. Navíc, když je ten někdo ze skupiny, která ty ostatní navíc soudí a odsuzuje a je nadána mocí říkat jak věci jsou, pak je to skutečně rána. K tomu se dozvídáme, že asi budeme muset platit PČR za vyšetřování nehod, které nebudou mít větší škodu než 250 000 Kč. Možná dojde k tomu, že si nebudeme muset za bezpečnost a spravedlnost platit jen když poteče krev nebo dokonce když počet obyvatel určité society nebo teritoria poklesne v důsledku vendety nebo jiného kriminálního útoku

pod určitou mez, která bude uznána jako nutná k zachování genofondu. V armádě se krade a v tajné službě se vynášejí informace, ale nezneužívají se. To je obrázek několika posledních dní. Byl bych velice rád, aby to, co teď píšu, nebylo bráno politicky. Toto není vina nějaké strany nebo jednotlivce. Toto je stav společenské nemoci, jejíž virus zasáhl celou společnost a to již před několika desítkami let a neustále se množí a sílí. Dokonce si dovolím říci, že je to důsledek hrůz, které jsme prožili ve dvacátém století, kdy se bohužel až příliš často ukázalo, že dodržovat pravidla a mít důvěru k vůdcům se tragicky nevyplácí. Je to všeobecná krize důvěry. Sociální kapitál vybudovaný za stovky let se hroutí a nové vazby, které ho nahrazují, jsou příliš neosobní, než aby byly schopny přinést novou kvalitu důvěry mezi lidmi. Je čas mandatářů, poradců, zprostředkovatelů, mediátorů a moderátorů. Sami jen tak mezi sebou moc nemluvíme. Posíláme si navzájem pověření, anebo si vzkazujeme přes média. Někomu se nutně musí hodit. Je čas si položit onu starou dobrou otázku: Cui bono?!?

Evropa a úpadek 7/2008

23.3.2008

Jsou Velikonoce a tak by se chtělo psát o leččems. O kulturních tradicích Evropy, o hlasování v polském Sejmu, o uznání Kosova, o prvním doopravdy padlém českém vojákov, o summitu NATO, prostě o spoustě velkých témat. Chtěl jsem psát i o tom, jak se mi začaly v počítači objevovat mimo SPAMu obsahující reklamu na posilující léky všeho druhu, metody prodlužování některých údů a žádosti o sdělení mých přístupových práv do České Spořitelny objevovat i zprávy z adresy tcreurtopstories@troubledcompanyreporter.com. Nejprve jsem je pokládal také za SPAM, ale rychle jsem zjistil, že obsahují celou řadu velice zajímavých informací o nejruznějších firmách v „trůblu“, v „trablích“ čili v nesnázích. Přivedlo mne to k webu troubledcompanyreporter.com a pokud někdo touží potom, aby se seznámil s přehledem možných nesnází, se kterými se dnešní korporace potýkají, pak jen těžko lze doporučit lepší zdroj. Pro dnešní téma jsem se nakonec rozhodl, když jsem sháněl v knihkupectvích jednu knihu o učících se organizacích, zapomněl jsem název i autora a byl jsem kvůli tomu věnovat pozornost celým regálům knih, kde by se mohla nacházet. Zaujala mne následující skutečnost, která mne v regálech s nadpisy ekonomika, management nebo marketing udeřila do očí.

Současná odborná literatura je plná titulů, které slibují více či méně zaručené metody zaručující bezpečný rozvoj a stabilní existenci korporací jako celku nebo jejich určitého typu v delším nebo kratším budoucím časovém intervalu. Tyto tituly přitahují pozornost laické i odborné veřejnosti, protože tato nabídka je nadmíru lákavá. V dnešní situaci, kdy je slovo bezpečnost přítomno snad v každém terminologickém okruhu a věci bezpečnosti se stávají i věci a jevy zcela všední, aby se tak zvedla jejich atraktivita a cena, je nad jiné důležité si uvědomit, kde jsou hranice velmi omezené reálné nabídky bezpečné a stabilní budoucnosti a kde začíná už bezbřehý prostor naplněný nereálnými sliby, klamavou reklamou a šarlatánstvím. V následujících řádcích jsem se pokusil formulovat odpověď na otázku, jaké jsou vůbec reálné možnosti takové sliby a lákavé nabídky naplnit. Pokusil jsem se shrnout mnohé z toho, co již bylo i v této rubrice o problematice bezpečnosti a stability korporací napsáno a nabídnout velice skromný a neokázalý nástroj pro utváření bezpečného a stabilního prostředí korporace, který nese název management prostředí korporací (MPK). Je to pokus o komplexní nástroj řízení, který má zabezpečit dlouhodobé stabilní fungování korporace a její schopnost reagovat na změny v jejím vnitřním prostředí i vnějším okolí. Základní výzvu pro takový systém bezpečnosti a stability korporací představuje kvalita a kvantita neustále probíhajících změn jejich prostředí.

Prostředí korporace je klíčovým pojmem tohoto výkladu. Vše k čemu v přítomnosti přicházíme, je výsledkem uspořádání našeho prostředí, které probíhá z našich vnitřních potřeb a idejí stejně jako z vnějších tlaků po celou historii života a lidské společnosti zvláště. I proto je někdy tak velice obtížné něco významně změnit tam, kde bylo vykonáno již mnoho práce před námi. Abychom mohli s prostředím jako s pojmem v našich úvahách dále pracovat, nebudeme ho nijak zvláště pojmenovávat a pokusíme se o definici prostředí sice vysoce obecnou, která je však svým způsobem univerzální. Jde o to, že se budeme dívat na prostředí jako na souhrn jeho vlastních změn. Je to zcela v souladu s realitou, ale je to poněkud nestálé, trochu mlhavé a zdánlivě neuchopitelné. Nicméně pokud si uvědomíme, že nejsme prakticky vnímat nic jiného než změny svého prostředí, když k tomu přidáme skutečnost, že změna jako taková se dá docela dobře popsat pojmy z elementární kybernetiky a teorie systémů a navíc si uvědomíme, že máme na dosah pohled, který je vysoce nezávislý na konkrétním jevu, předmětu nebo věci, pak to za pokus určitě stojí. Prostředí korporace tedy budeme definovat jako prostor jeho změn. Tento prostor budiž dán třemi souřadnicemi, z nichž ta první hovoří o poloze, druhá o aktivitě a třetí o známosti příslušné změny.

Nyní je třeba položit onu klíčovou otázku, tedy jaké jsou opravdové možnosti ovlivňovat naše prostředí. Tato otázka dává možnost celé široké palety přístupů k odpovědím. Zvolený přístup vychází z toho, že bychom si měli uvědomit následující skutečnosti a omezení z nich vyplývající. Především jde o to, že řízení je založeno na určitých předpokladech budoucího vývoje, dále o to, že naše schopnost úplnosti a relevance takových předpokladů je silně omezena a v neposlední řadě o to, že nám nezbývá tedy než se maximálně poučit z minulosti a využít všech možností, které nám dává přítomnost.

Z uvedeného vyplývá, co je základní metodou působení MPK a jaké jsou jeho reálné možnosti. Jediné, co může MPK reálně sledovat a vyhodnocovat, jsou jednotlivé změny jeho prostředí a to na jeho modelu, kterým je fázový prostor možných změn. MPK si musí v tomto prostoru stanovit jakousi referenční hranici korporace, a tak si rozdělit fázový prostor na vnitřní a vnější prostředí korporace a prostor změn na ty, které probíhají uvnitř a vně korporace. Stejně tak musí MPK stanovit pomyslnou hranici toho, co je mu známé a neznámé, a vytvořit tak hranici jemu známého okolí. V neposlední řadě si MPK stanoví hranici toho, co je pro něj z jeho pohledu z hlediska aktivity spíše pasivní, nebo naopak aktivní změna. Protože se jedná o prostor změn, půjde vlastně proložit prostorem tři roviny, a vytvořit tak osm oktantů, tři osy a jeden počáteční bod. Nyní je patrné, že mechanismus korporativní bezpečnosti vlastně nemá při reagování na změny v prostředí i v okolí korporace k dispozici jiné nástroje než posouvání oněch dělicích rovin fázového prostoru změn neboli našeho prostředí, popřípadě uspořádávání jednotlivých změn podle jejich kvalit do příslušných oktantů.

To v praxi neznamená nic jiného než v případě první roviny mezi vnějším a vnitřním prostředím zmenšování, nebo naopak zvětšování různých typů hranic korporace. K takovým krokům potřebuje korporace zejména u formálních hranic vždy především určitý prostor a čas, a nelze je proto provádět kdykoliv, ale pouze v příhodném časoprostoru nazývaném starými řeckými filozofy „hórai“. V tomto případě budeme hovořit o tom, že MPK má k dispozici nástroje strukturální nebo organizační. V případě druhé roviny, ležící mezi známým a neznámým prostředím, jde o získávání nových poznatků o dosud neznámém okolí korporace nebo o jejím vnitřním prostředí či přehodnocování stávajících poznatků. Tímto způsobem korporace prostřednictvím získávání informací zvětšuje svou paměť a získává zkušenost. Zároveň snižuje chaotičnost svého prostředí a dává mu určitý řád. Dá se říci, že ho uspořádává. Tento proces může být v zásadě kontinuální, permanentní a všudypřítomný. Proto záleží tolik na vnitrokorporátní kultuře, do jaké míry zapojí do poznávací a informační činnosti ve svůj prospěch maximální lidský i technický potenciál, který má k dispozici. Budeme hovořit o nástrojích informačních nebo kognitivních. V případě třetí roviny mezi prostředím pasivním a aktivním jde především o harmonizaci toho, co je vnímáno ve vztahu ke korporaci jako působení pasivní, nebo naopak aktivní. Jinými slovy jde o zmírnění potenciálových spádů a nestabilních nerovnováh prostředí. Ty jsou v prostředí korporace jedinými možnými zdroji veškerých možných hmotných finančních nebo informačních toků. Tyto spády a z nich plynoucí toky mohou být rizikem, hrozbou zániku, ale i příležitostí, prostředkem a zdrojem dalšího rozvoje korporace. Možným způsobem harmonizace je doplňování těchto nerovnováh nejrůznějšími usměrňovači, měniči nebo urychlovači tak, aby toky vyrovnávající nerovnováhy mezi oblastmi aktivity a pasivity proběhly ku prospěchu korporace a neohrozily ji svou velikostí, směřováním nebo charakterem. Tento proces „regulace toků“ nemůže sice probíhat kontinuálně, ale měl by být vysoce standardizován a podřízen rozhodovací pravomoci co nejširšího spektra členů korporace. Budeme hovořit o tom, že korporace používá nástroje regulační.

Jen tímto způsobem je možné vlastní aktivitou korporace aktivně přispívat k udržení změn ve vnitřním i vnějším prostředí korporace v pásmu určité dynamické rovnováhy, ve kterém tyto změny nepovedou k zániku korporace, ale naopak budou zdrojem její žádoucí stability. Ve své podstatě jde o neustálé

„vyhmatávání“ rovnováhy a pásma stability korporace v rozsáhlém poli možností, které změny prostředí korporace nabízejí. Je třeba zdůraznit, že se zmíněné nástroje i opatření vzájemně podmiňují a jsou úzce propojeny. Ani jeden typ opatření není uskutečnitelný bez podpory ostatních typů a také bez toho, že by se jeho důsledek nestal následně objektem jejich zájmu. To samo klade určité nároky na organizační výstavbu korporace tak, aby na sebe mohla tato opatření vzájemně působit.

Tento proces se dá shrnout pod pojem poznání (kognice), který je úzce spojen s procesem sebeutváření (autopoiesis). Korporace se v procesu poznávání neustále strukturálně propojuje se svým vnitřním i vnějším prostředím, tedy se svým okolím i sama se sebou, a tak toto prostředí utváří a s ním mění i sebe, a harmonizuje tak své prostředí. Jinými slovy jde o vytváření kognitivní domény korporace prostřednictvím širokého spektra interakcí, které mají svůj původ jak v samotné korporaci, tak v jejím okolí a jsou také směřovány do vnitřního i vnějšího prostředí korporace. V praxi jde o soubor regulačních, organizačních a informačních opatření, která mají potenciál vyslat do prostředí korporace signály a přijmout nejen jejich odezvy, ale zvýšit také schopnost vnímat ostatní signály pocházející z prostředí korporace.

Management prostředí korporací má však i druhou možnost, jak se bránit zániku korporace. Je to permanentní hledání nových možných forem, obsahů a smyslů korporace tak, aby v případě nástupu nevládnutelné změny nebo série změn bylo možné původní korporaci s jejím smyslem, obsahem i formou v těchto jejích charakteristikách vhodným způsobem obměnit. Stejně tak je možné se na eventuální zničující změny připravovat tak, že MPK vytváří rodinu nebo síť korporací s odlišnými charakteristikami tak, aby přestála „s minimálními ztrátami na životech“ prakticky jakoukoliv možnou změnu. V rámci této možnosti se také jasně ukazuje, jaký je správný recept na přístup korporace k vlastní budoucnosti. Je to jednoznačně hledání co možná nejširšího spektra nejbližších příštích stavů namísto budování jednoznačné dlouhodobější vize vývoje, která je však postavena na jen několika, nebo dokonce na jediné premise nejbližšího příštího kroku. Jde o to, aby ono výše uvedené „neustálé „vyhmatávání“ rovnováhy a pásma stability korporace v rozsáhlém poli možností“ probíhalo alespoň z větší části v rámci dříve uvažovaných variant a nebylo tak úplným tápáním ve tmě, pokud se ona jediná předem vyvolená světlá cesta ukáže jako slepá.

Zadání vytvářet co nejvíce nejbližších příštích stavů by ovšem nemělo omezovat tvorbu vizí vzdálenějších budoucností. Je ovšem důležité hledat od těchto vizí zpětně postupné kroky právě směrem ke známým nejbližším příštím. Pokud se nalezne takové spojení mezi nejbližším příštím stavem a příslušnou vizí i prostřednictvím vzájemně kauzálně provázaných účelů, pak lze takový scénář rozhodně zařadit minimálně mezi možné. Z tohoto úhlu pohledu je také patrná vzájemná provázanost a podmíněnost veškerých výše uvedených činností. Do této možnosti také jednoznačně spadá permanentní zvažování varianty možného zániku korporace, a to jak v rámci přechodu do příští generace s novými charakteristikami, tak v podobě prostého zániku bez následnictví. Vyhýbání se tomuto tématu nejen přináší většinou dramatický zánik s řadou zbytečných problémů a škod, ale a priori ochuzuje i spektrum uvažovaných možností o řadu krajních variant, které mohou být pro hledání nejbližšího příštího korporace velmi důležité. Jenom zadání, která se nám jeví z hlediska dnešního poznání jako absurdní, a hledání odpovědí na ně mohou v konečném důsledku naše poznání rozšířit.

Je třeba znovu zdůraznit důležitost poznání pro přijímání správných řešení. Pokud se totiž zamyslíme nad klíčovými důvody přijímání nesprávných rozhodnutí, pak musíme konstatovat, že prvním důvodem je to, že korporace nerozezná existující problém včas, za druhé to, že problém sice rozpozná, ale nebere ho na vědomí, za třetí jej sice vezme na vědomí, ale nepřijímá žádná řešení, a teprve za čtvrté jsou důvodem chybných rozhodnutí ona chybná řešení sama o sobě. Z toho je patrné, že podstatná část chybných postupů pochází z primární neznalosti počátečních podmínek a teprve

zbytek má původ v nenalezení správného postupu, které může mít svůj původ jak v neznalosti, tak v různém typu groupthinku, a teprve nakonec ve své marginální části v chybném racionálním rozhodovacím procesu mezi několika rovnocennými variantami. Je třeba, aby korporace změnily způsob, jakým pohlíží na procesy učení a vzájemnou interakci na všech svých úrovních, aby změnily způsob myšlení (pohledu na svět) od tradičního „lineárního“ myšlení směrem k myšlení systémovému a přeměnily se v učící se organizace – v organizace rychle reagující a přizpůsobivé, v nichž si lidé uvědomují, jak jejich vlastní jednání vytváří jejich skutečnost (a bývá tedy také příčinou jejich problémů) a jak ji mohou měnit, čili v organizace, které nepřetržitě zvyšují svou schopnost spoluutvářet svou vlastní budoucnost.

To je v zásadě vše. Možná, že je to opravdu málo, možná, že je to až moc. Když jsem se ale díval do oněch nekonečných regálů s knihami zaručujícími bezstarostný úspěch tam, kde bychom měli stát spíše s pokorou, uvědomil jsem si, že je to možná nezdravá víra v naše vlastní možnosti, tolik podobná onomu poručíme větru dešti nebo obrátíme tok sibiřských řek, které nás přivádějí do současných trůblů, trablů a nesnází. A také bezstarostnost a neodpovědnost našich slibů. Schází nám pokora, pokání a dokonce se zdá, že neočekáváme ani nějaké vykoupení. Žijeme podle hesla, co si dnes vezmeme, to nám nemůže zítra již nikdo dát. A tak raději neustále vykupujeme sami sebe. Možná se spíše prodáváme a nakupujeme, ale kdo by hledal rozdíl. A tak se mi nakonec stejně do mého textu protlačily ty Velikonoce...

Evropa a úpadek 8/2008

6.4.2008

Nedávno jsem navštívil Berlín a vůbec ono území, které bylo známé jako NDR. Měl jsem možnost mluvit s lidmi z různých profesních, sociálních i názorových skupin a musím říci, že mne některé informace docela překvapily. Přivedly mne mimo jiné i k dalšímu zamyšlení nad tématy naší rubriky, tedy nad Evropou a úpadkem.

Bylo o čem přemýšlet, protože jsem se dozvěděl nebo znovu uvědomil, že se nacházím na území, do kterého bylo investováno po pádu berlínské zdi hodně přes jeden bilion marek a někteří skeptici tvrdí, že to byl dokonce skoro bilion euro, a přes to jsou ekonomické a sociální výsledky takové doslova koňské injekce doslova mizivé. Území bývalého NDR přišlo o bezmála čtvrtinu obyvatelstva a dramaticky se zhoršila jeho sociální, věková i vzdělanostní struktura. Průmyslová výroba je velmi malá a území bývalé NDR nevyvíká ani, co se týká výkonů ve službách, vědě nebo výzkumu. Možná bych našel nějaká příhodnější slova, ale asi bude nejpřesnější, když si dovolím napsat, že v zemích bývalé NDR chcípnul pes. Vzhledem k objemu investic se jedná bezesporu o druhý německý hospodářský zázrak, protože v učebnicích ekonomie nenajdete žádnou rovnici, která by vám dovolila úvahu, že při takovém obrovském objemu investic můžete dostat tak žalostný výsledek. A to jsem se ani slovem nezmiňoval o desetiletích, kdy mezi oběma Německy existoval vnitroněmecký obchod v desítkách miliard marek ročně v kursu jedna ku jedné, což byla skrytá pomoc NSR vůči NDR s tichým souhlasem SSSR. Navíc byl při zániku východoněmecké marky vzájemný kurs obou marek tak příznivý, že se dá říci, že šlo většinou rovněž o výměnu jedna ku jedné...

Bylo by to pro nás v České republice nesmírně povzbuzující, protože nám nikdy nikdo nic nedal a dnes můžeme s klidným svědomím říci, že jsme nechali bývalou NDR tak daleko za sebou, že už na ni není ani vidět. Patrné je to především v dynamice hospodářského a společenského rozvoje. Nicméně platí, že NDR už dávno není a tak je úplně zbytečné se vůči němu jakkoliv vymezovat a můžeme si ponechat poučení, že masivní investice ještě nemusí samy o sobě znamenat nastartování rozvoje, ať už jsou jakkoliv velké. Daleko více si musíme všimnout toho, že se jedná o určitý neúspěch Německa jako celku a Německo je pro nás klíčovým partnerem v dobrém i zlém prakticky po celou naši historii. Jeho problémy se dříve nebo později zcela zákonitě promítnou nejen do našich vzájemných vztahů, ale následně se tyto problémy přelijí i k nám. Navíc dnes je Německo společně s Francií skutečným motorem Evropské unie a jeho potíže se tak promítají do celé EU a tak jak to už v EU chodí, budou nejsilněji dopadat na její periferii a tudíž i k nám. Není to ovšem zdaleka jen nenastartování hospodářského a společenského rozvoje „Ossis“, je tu celá řada dalších problémů. Mezi prvními z nich je problém energetický. Německo má už nyní vážné potíže spojené s odmítnutím jaderné energetiky a s následným pokusem dosáhnout dostatečného objemu energetického příkonu z alternativních zdrojů. V Německu na první pohled uvidíte tisíce stožárů větrných elektráren. Tam, kde se u nás pereme o to, jestli postavíme jednu nebo dvě a potom je nepostavíme, protože se zjistí, že v půdě jsou žížaly nebo něco podobného, tam stojí v Německu větrné parky o desítkách větrníků a možná že i o stovkách. V Německu je dnes kolem tří tisíc stanic na bioplyn, které nejsou sice patrné na první pohled, ale často jsou patrné na první „čuch“. Problém není ani v tom, že by větrníky hyzdily krajinu, ani v tom, že by stanice na bioplyn poněkud smrděly. Problém je v tom, že to prostě nestačí. Pozoruhodná informace z dnešního Německa zní, že v některých jeho oblastech, lhostejno zda na západě nebo východě, severu nebo jihu, se množí blackouty, čili víceméně pravidelně vypadá proud. Všiml si toho i jeden významný německý politik, předseda FDP a to až tehdy, když nemohl sehnat obyčejnou svíčku zřejmě na velikonoční stůl. Bylo mu řečeno, že svíčky nejsou proto, že je nejen často tma, protože nejde proud, ale že si je lidé kupují i proto, že pro řadu z nich je stále obtížnější hradit účty za elektřinu. Myslel jsem si, že se jedná tak trochu o velikonoční politický folklór,

ale když jsem se ptal dál, dozvěděl jsem se, že je to velice vážný problém. Představitelé významných německých firem tvrdí, že firmy byly sice odškodněny za své odstoupení od jaderné energetiky, ale že tím ztratily tempa na obrovském poli vývoje a výzkumu technologií pro jaderný průmysl a energetiku, který má samozřejmě celou řadu aplikačních dopadů i do ostatních průmyslových odvětví. Tato ztráta je nejen nenahraditelná, protože to je něco jako když seberete sportovnímu klubu tréninková hřiště nebo zemědělství experimentální políčka a dáte jim peníze na nákup hotových hráčů nebo vyšlechtěných plodin odněkud jinud. Větrné elektrárny jsou závislé na větru, což přináší nejen problém nedostatku, když nefouká, ale především problém harmonizace energetické sítě tehdy když fouká. Blackouty tak mají svůj původ nejen v nedostatku, ale paradoxně i v nadbytku, který nelze v daném čase uregulovat... To je ovšem Němcům sedícím ve tmě venkonce úplně jedno. Jediné, na co se mohou spolehnout, je to, že od příštího období budou platit zase o něco víc za něco, čeho se jim paradoxně dostává stále méně a v horší kvalitě.

A teď to vůbec nejzajímavější. Přes veškerá jasně patrná fakta existuje dnes v Německu neobyčejně silný společensko - politický konsensus spočívající v názoru, že odklon od jaderné energetiky byl správný a návrat k ní nemá žádné relevantní zastánce. Jaderná energie se stala v Německu symbolem zla. Ještě horší je, že odmítnutí jaderné energetiky se stalo symbolem správného rozhodnutí. Uctívání tohoto symbolu pak zcela přirozeně generuje naprosto iracionální víru v to, že existuje cesta jak ji nahradit a že tato cesta se objeví o to dříve, čím usilovnější budeme ve vymítání ďábla jaderné energetiky. Přiznám se, že jsem na setkání s touto realitou nebyl vůbec připraven a znovu jsem si uvědomil, jaká je obrovská síla kolektivního zhroupení neboli „groupthinku“. Všichni se víceméně vymezují vůči tomuto odmítavému postoji k jaderné energii jako symbolu bez ohledu na jeho reálnou hodnotu, obsah logiku nebo souvislosti. Toto vymezování pak už samovolně vytváří ty dobré i ty zlé, ale hlavně nedává alternativy. Je tomu tak jako v oné legendární otázce: „Koho volíš?!? Losnu nebo Mažňáka?!?“ Odpověď: „...ale třeba Bahňáka...“, okamžitě odhaluje nepřítele zvenčí, někoho, kdo by mohl mít vlastní názor, který by rozbil uzavřený kruh popíračů a udavačů onoho kterého symbolu či idolu, kteří sice vedou vzájemný zuřivý zápas, ale ve skutečnosti jsou navzájem podmíněni nemohou jeden bez druhého být a okamžitě společně napadají všechny, kdož by chtěli bludný kruh jejich půtek přetrnout.

Nepíšu o tom jenom proto, abych upozorňoval na potenciální nebo dokonce již existující problémy u našich německých sousedů. Píšu o tom proto, že i u nás máme řadu podobných víceméně nesmyslných symbolů, totemů, bůžků či idolů, od kterých odvíjíme své úvahy, názory a následné názorové rozepře, které jsou samozřejmě stejně nesmyslné jako symboly a axiomy s nimi spojené. Opravdovým klenotem v tomto smyslu je mezi našimi domácími symboly bezesporu radar v Brdci. Je na něm kouzelné především to, že je deklarován jako čistý symbol, ale je posuzován jako něco, co má konkrétní účel. Jde o symbol loajality k určitému politicko - společenskému prostoru a přitom je posuzována jeho vzdálenost od Trokavce nebo Míšova, dělají se studie na jeho zdravotní závadnost a polemizuje se, zdali je namířen na Írán nebo na Rusko. Nikdo neřekne, že jde o kouli v na kopci, která má být zdaleka vidět, směřovat může všude a nikam, ale její smysl spočívá v tom, že má být patrné, či vlastně jsme... Takový kulatý nadčasový Stalinův pomník 21. století, řekl bych. Radar ovšem není sám. Stejně tak se symbolem stala hrdinka stravenka, která se stala symbolem sociálního státu, stejně jako desetikorunové poplatky u lékaře se staly symbolem jeho demontáže... Strana zelených se stala symbolem jiné kvality politiky a vnitrostranických vztahů a její ministr Karel Schwarzenberg se stal dokonce symbolem politické etiky a elegancie arbitrem v případě Jiřího Čunka. Paradoxně se tak dostal do role toho, kdo nakonec vystaví Jiřímu Čunkovi dekret na svatozář, přestože byl původně tím, kdo se mu měl postavit. I takto lze se symboly manipulovat. „Z aristokrata slouhou snadno rychle“ by se mohla jmenovat tahle etuda politické manipulace.

Vraťme se k ale k hrdince stravence. Zaznamenal jsem pro čtenáře KONKURNÍCH NOVIN dva názory. Ten první je od manažera přední advokátní kanceláře a říká, že *pokud dají svému zaměstnanci dva tisíce korun ve stravenkách, tak oproti tomu, kdyby mu měli dávat tutéž hodnotu v čisté mzdě, ušetří asi dva tisíce korun, protože by je to na nákladech stálo zhruba dvojnásobek*. Oproti tomu stojí názor zkušené daňové poradkyně, která sama zaměstnává několik lidí. Ta říká, že *poskytne-li zaměstnavatel zaměstnanci s hrubou mzdou 20 000,- Kč 20 stravenek v hodnotě 100,- Kč, dosáhne úspory na mzdových nákladech zhruba 338,- Kč. Tato úspora se rychle rozplyne ve zvýšených nákladech na zpracování účetnictví a vedení složité evidence cenin, částečně i v poplatcích na nákup stravenek. Na druhé straně tento zaměstnanec, který třímá v ruce 20 papírků, navíc účelově vázaných, v celkové hodnotě 2000,- Kč dostal ve skutečnosti k čisté mzdě přidáno pouze 316,- Kč. Každý zaměstnavatel, který poskytuje zaměstnancům stravenky, o tom dobře ví a stravenky jsou poskytovány spíš jako stabilizační faktor s malým dopadem na hospodaření, popřípadě daňovou optimalizaci společnosti. A je to! Oba jsou vysoce kvalifikovaní, oba jsou profesně i životně zkušené lidi. Vyberte si, posuďte sami. Jsme tu svědky rozdílné interpretace. Je to jev čím dál tím častější. Pokud se někde objeví nějaký názor, je okamžitě rozředěn jiným názorem, často zcela opačným. V současné době se informace nedají potlačovat, ale dají se ředit, jeden typ informace je možné neutralizovat informací opačnou. Tato strategie ředění a neutralizace informací se v posledních letech začíná používat záměrně a systematicky s cílem vytvořit neprůhledný informační labyrint. Dřívější režimy informace skrývaly, ty dnešní režimy, ale i velké korporace, je násobí a trivializují téměř bezvýznamnými, ale za to velkými obsahy dat. Pokud je cílem ideologií ovládat masy a pokud dříve platilo, že nástrojem tohoto ovládnutí je předepsané uctívání symbolů, pak nástrojem současnosti je právě relativizace symbolů a hodnot a jejich celkové znejistění. Přeneseně řečeno, dnešní Bůh má jméno „Snad“. A činit závěry a rozhodnutí na základě podobného labyrintu informací pak musí zákonitě vést k výsledkům, které celkovou nejistotu jenom posílí. Třeba jako masivní investování do bývalé NDR...*

Evropa a úpadek 9/2008

15.4.2008

Minule jsem se věnoval tomu, co začíná chybět Evropě zatím tak trochu skrytě, ale a v krátké perspektivě to začne být více než patrné. Šlo o elektrickou energii. Mimochodem v reakci na minulé pokračování jsem dostal z Německa od jednoho čtenáře informaci, že za měsíc březen 2008 se jen v Porýní - Vestfálsku krátkodobě nebo i dlouhodobě ocitlo bez dodávek elektrické energie 57 tisíc domácností. Neumím to ohodnotit, ale zdá se mi to docela dost.

Zdálo by se to být naprosto osudovou otázkou, protože energetický problém a pojem energetická bezpečnost jsou v Evropě skloňovány ve všech pádech, ale jsem přesvědčen, že existuje ještě horší problém. Setkal jsem se s ním opakovaně a v různých podobách v řadě rozhovorů a diskusí s lidmi významnými i zcela obyčejnými. Jedno však měli společné. Zabývají se výrobou. Tímto problémem je kvalita vzdělávání a to v oblasti, kterou pokládám přes veškeré možné výhrady za klíčovou. Jde o oblast výchovy a přípravy na technických vysokých školách, byť naprostá většina popisovaných problémů platí obecně. Dovolím si nejprve objasnit, proč pokládám právě úroveň technického vzdělání a vzdělání v aplikovaných přírodních vědách za klíčové. Jde o to, že je na nich závislá budoucí úroveň výroby v Evropě a její soběstačnost a obranyschopnost. Přes veškeré ideologické úvahy a aktuální převahu toho či onoho -ismu můžeme my lidé, naše organizace a korporace reálně spotřebovat jen to, co je vyrobeno. Pokud ovšem pomineme přírodní sběračství a lov, které se jako základní způsob obživy v Evropě přežily někdy před začátkem našeho letopočtu a sběračství v praxi přežívá pouze v Polsku, když v Krkonoších na české straně rostou borůvky. U nás a několika dalších zemích je to sbírání hub. Jinak je nám k hmotnému užítku pouze to, co je vyrobeno a je výsledkem lidské práce. Jistě by bylo příjemné umět žít ze vzduchu, vody, trochy minerálů a slunečního svitu, popř. borůvek a hub, ale tak nějak to nejde. Ani jiné druhy energií, přírodní i uměle vyrobené nám nemohou zachovat život samy o sobě a stejně tak peníze, jakkoliv je lze za v zásadě za cokoli směnit, jsou samy o sobě jen zcela nepotřebnou cifrou nebo saldem na libovolném nosiči. Nejsou víc než informací o tom, co bychom mohli, kdyby je bylo za co vyměnit.

Pokud bych se měl pokusit shrnout to co nejen našim, ale evropským mladým „technickým kádrům“ chybí, pak bych na prvním místě uvedl paradoxně neschopnost komunikace. Je to v postmoderním světě a v informační společnosti pozoruhodné, ale je to tak. Největší slabinou všeobecně je komunikace v mateřském jazyce. Nejen o technických problémech, ale v zásadě o čemkoliv. Často mluvíme o jazykových schopnostech, ale dovednost něco přeložit nebo si říci v cizím jazyce o jídlo nebo napsat powerpointovou prezentaci nebo poslat e-mail ještě vůbec neznamená schopnost komunikace. V našem světě platí více než kdykoliv předtím, že jsme jen to, co dovedeme vyjádřit a mateřský jazyk je pro to ten nejdokonalejší nástroj. Existují samozřejmě i nonverbální způsoby komunikace, ale jazyk je a dlouho zůstane základem. Jeho nezvládnutí jako komunikačního nástroje je důležitým prvkem úpadku ve všech dobách. Ne nadarmo Bůh způsobil zmatení jazyků a tak zařídil pád Babylonské věže. Na tomto místě je pak třeba podtrhnout i katastrofální úroveň matematického myšlení, vnímání a vyjadřování a komunikace. Matematika, kterou velice usilovně a z neznámých důvodů učíme naše děti s neobvyklou tvrdošijností jako počty a posléze výpočty, je především jazykem. Je jazykem se svými symboly, konstituenty i konstrukty. Sama matematika je potom naukou o strukturách a jejich zkoumání a popisu. Komunikace v ní je obrovskou možností nalézt porozumění po celém světě. Jako kabinetní ukázka tuposti je zrušení matematiky jako povinného maturitního předmětu a tím její odsunutí ve významu předmětů až někam hodně a hodně dozadu. Další ránu dostaly přežívající matematické talenty tím, že MŠMT se systematicky a staví proti jakékoliv podpoře talentů, protože přece nebude vychovávat elity. Pokud dojde k soukromým nebo i veřejnoprávním, např. krajským pokusům tento nerozum napravit, mohou jeho autoři počítat s tím, že si na ně

ministerstvo posvítí. Matematika nemá na různých ustláno možná i proto, že se ministři, pro které nebyla matematika věc škoře noční můrou, ve funkci nikdy moc neohřáli. Výjimku tvořil v letech padesátých a šedesátých profesor František Kahuda. Pobył skoro 10 let. Podle pamětníků to však byl opravdu velký kádrový omyl. A podle toho všeho to u nás s úrovní matematického vnímání a vyjadřování také vypadá. Pohříchu nejen u nás...

Jazyk je naším prostorem svobody osobnosti a to směrem dovnitř při vnímání a uvědomování si sama sebe, stejně jako navenek při komunikaci s okolím, ale může být i naším žalářem, malou klecí, ze které není úniku. Řekl bych, že nám narůstá neuvěřitelným tempem počet autistů nového typu. Pro dnešní absolventy je stále větším problémem přirozeně a srozumitelně v mateřském jazyce vyjádřit problém a učinit ho přijatelným a srozumitelným pro posluchače. Naopak je pro ně podobně obtížné přijmout v mateřském jazyce popis problému a přeložit si ho a přijmout tak, aby byl strukturován do podmínek jejich vlastní osobnosti a stal se impulsem pro nějakou jejich další činnost nebo rozhodovací proces. Tento problém se násobí, pokud je komunikace nebo pokus o ní veden napříč různými obory, sociálními skupinami nebo dokonce generacemi. To v řadě oborů a profesí tolik nevadí, ale v technice nebo při výrobních činnostech je to naprosto fatální záležitost. Výrobní jednotka totiž představuje velice pestrý profesní, sociální i věkový svět, ve kterém mají všichni své místo a své úkoly a bez schopnosti komunikace tento svět ztrácí svou základní schopnost a tou je opakovaný takt výroby zboží. Tím se opět nechci dotknout jiných oborů lidské činnosti, ale rád bych podtrhnul, že dlouhodobá zkušenost říká, že mimo některé naprosto mimořádné osobnosti a jejich objevy se naprostá většina užitečných nápadů a věcí zrodila z týmové spolupráce. Pokud dnes jsme svědky určité atomizace lidské společnosti na poměrně uzavřené generační, profesní a sociální diaspory a to nejlépe v jejich konjunkci, pak si musíme uvědomit, že to je jev, který zejména v Evropě generuje nebezpečí rozpadu samé podstaty evropanství a jeho rozebrání mezi soudržnější a početnější komunity. Má to celou řadu příčin, ale rád bych zdůraznil, že jsem přesvědčen, že často najevo okázale dávaná neochota komunikovat, která je vydáváná za určitou přednost a projev stavovské cti, je ve skutečnosti jen špatně skrývanou neschopností komunikovat vůbec. V jiných souvislostech to vidíme na procesu stále menšího počtu osobních kontaktů mezi lidmi, které vedou k převaze tzv. nukleárních rodin, růstu tzv. singles a dramatickému poklesu natality. Méně dětí, to není jenom lepší antikoncepce. Je to i menší počet pokusů. To je celoevropejský jev, opět s čestnými výjimkami. Velká rodina a její bohatý vnitřní život a komunikace jsou dnes vnímány minimálně jako něco exotického, až patologického, něco jako dvouhlavé tele. Postupně je taková rodina vnímána dokonce jako něco nebezpečného, protože kde je moc bratrů, tam by si mohli i pomoci a krev není voda. A tak, než bychom se pokoušeli vytvářet sami podobné velké rodiny, raději napadáme a omezujeme ty cizí a vydáváme je bezmála za přežitky feudální společnosti, neznající blaha jeslí, domovů seniorů a hospiců, stejně jako polotovarů, veřejného stravování a komunálních služeb a řemesel všeho druhu, včetně toho nejstaršího. Zatímco dříve se říkalo, že není dobře člověku samotnému, pak dnes platí, že klíčové je si nezadat. Komunikace, která je jedním dechem vydáváná ve všech příručkách za klíčovou hodnotu v postmoderní společnosti se tak začíná masově zvrhávat v nezávazné a nesouvislé blábolení, které si ani nedělá nárok na odezvu. Ostatně, zkuste si občas „zakomunikovat“ s někým v nějakém call centru, třeba o tom, že vám nejde telefon nebo internet. Předem varuji, nesnažte se s ním promluvit, protože to je pro toho biologického komunikátora na druhém konci drátu prostě absolutně nestravitelné a znamená to pro něj duševní šok. V tomto ohledu začíná být komunikace s přístrojem zvaným „answermachine“ opravdu osvěžující, protože od ní nemůžete očekávat živou odezvu, se kterou ti naivnější z nás počítají při komunikaci s živou bytostí v call centru.

V obrovských prosklených budovách pak řídí běh našich životů tisíce lidí, kteří vědí, že není důležité problém řešit, ale rozeslat o něm e-mail nebo udělat meeting s powerpointovou prezentací. Nejdůležitější ovšem je nekomunikovat o něm osobně, protože to za prvé není „in“ a za druhé by

v rozhovoru jeden na jednoho mohl padnout nápad, že by se měl problém vyřešit a kandidáti na řešení jsou jenom dva, ale první na ráně je vždy ten, kdo s ním tak nepatříčně přišel a narušil tak onu krásnou bublinu osobní integrity druhého. Představa, že problém zmizí, když se o něm jaksi skupinově a víceméně anonymně ví, je opravdu dětinská, ale kupodivu funguje. Zadržávat se začíná tam, kde platí určitá pravidla, která nejsou závislá na vůli lidí se přesvědčit, že problém po radostné prezentaci nebo hromadném rozeslání e-mailů zmizel nebo se stal menším a ještě menším. Je to především opět v oblasti techniky a výroby. Zákony práce a působení jednoduchých strojů prostě není sto zvrátit Francouzská buržoasní revoluce ani VŘSR nebo Únor, ba ani perestrojka, sameťák, Lisabonská strategie, Lisabonská smlouva nebo Topolánkův baťoh. Taková nakloněná rovina odolává ideologickým reformám a ekonomickým hrátkám s čísly stejně neochvějně jako politika logice nebo dokonce zdravému rozumu.

Dodám jen tři poznámky. V Indii stojí před branami západních společností tisíce perfektně matematicky komunikujících mladých lidí s dvěma rodnými jazyky. V Číně požadují titíž mladí lidé navýšení své pracovní doby až na 60 hodin týdně a zbytky tradičních britských výrobních kapacit se začínají ocitat v indických rukách, stejně jako ohromné objemy amerických cenných papírů v rukách čínských... Jsou tam kvalitní lidé i dostatek energie a hlavně žádné hloupé předsudky a regulace. Evropský průmysl si tak pomalu ale jistě začíná balit kufry. Bude to jedno z největších stěhování průmyslu za šedou kůrou v historii lidstva. Zdá se, že v KONKURNÍCH NOVINÁCH bude pořád o čem psát.

Evropa a úpadek 10/2008

3.5.2008

Minulé pokračování rubriky Evropa a úpadek se dotýkala otázek spojených s úrovní především technického vzdělání nejen v naší zemi, ale v širším evropském kontextu vůbec. Závěry to nebyly příliš radostné. Prostě se zdá, že se Evropa zamilovala do představy, že se nebude zahazovat nějakou výrobou, ale že se soustředí na činnosti s vysokou přidanou hodnotou. Zde bych rád upozornil na malý háček v této tolik omílané frázi. Jde o přidanou hodnotu, což jaksí předpokládá, že už někde nějaká hodnota je a zároveň platí, že kde nic není, tam nelze přidanou hodnotu jaksí přidat. Tedy nula plus přidaná hodnota je pořád nula. Představa, že někde bude v potu tváře vznikat základní hodnota a my k ní potom budeme přidávat tu svoji vysokou přidanou hodnotu a budeme brát pěkné čisté transferovatelné zisky, zatímco oněm tvůrcům původních hodnot necháme tričko, trenky, vietnamky a hrstku rýže na tvorbu nových hodnot, je opravdu poněkud archaická a tak trochu to zavání představami koloniálních úředníků z 18. a 19. století. Představa, že v EU vytvoříme takové nepostradatelné služby a know - how, že si za ně budeme moci všechno dovézt a tudíž se doma nemusíme špinit výrobou, je dětinská a navíc těch pár let, kdy by to bylo částečně možné, už pomalu, ale za to nenávratně končí.

Byl pozdní večer, první máj, a na TA3 hovořil nejmenovaný slovenský komisař EU a dokládal, že se Evropa skutečně pod vlivem Lisabonské strategie (což je pozoruhodné dílko, které na rozdíl od skromného cíle let padesátých, který říkal, že již tehdejší generace bude žít v komunismu, tvrdilo na přelomu tisíciletí, že EU se podle této Lisabonské strategie do roku 2010 stane nejdynamičtějším, nejs sofistikovanejším, nejbohatším a bůh ví jakým ještě „nej“ útvarem na naší planetě. Převedeno do řeči let padesátých Lisabonská strategie říká, že za dvě pětiletky budeme žít v ráji, zatímco V. I. Lenin psal, že každá úspěšná pětiletka je krůčkem ke komunismu - doporučuji všem, aby se za dva roky nezapomněli podívat kolem sebe, abychom ten ráj náhodou nepropásli) zvedá k oněm rajským výšinám a v loňském roce prý dokonce poprvé předstihla v objemu HDP USA. Panu komisaři bylo mu úplně jedno, že USA je asi o polovinu méně lidí než v EU a k tomu tam poněkud klesá dolar, takže to asi zase nebude tak velká sláva. Bylo mu také úplně jedno, že HDP vypovídá o skutečné výkonnosti hospodářství nějakého územního celku asi tolik počet slov o kvalitě literárního díla. Dokonce platí, že čím větší je onen celek, tím je HDP více k ničemu. Navíc v souvislosti s Lisabonskou strategií a její realizací velice pochvaloval moudré vedení EU Portugalskem, jako předsednickou zemí a vedení samotné Evropské komise panem Barrosem. Doslova řekl, že když je společnost otevřená, liberální a připravená myslet celoevropsky, tak v Evropě není malých a velkých a že to bylo portugalské předsednictví, které díky těmto atributům například našlo kompromis pro rozšíření Schengenského prostoru. Pobavilo mne to opravdu velice a přesvědčilo mě to o tom, že když člověk pobude několik let za kouřovým sklem bruselského paláce, tak ztratí smysl pro realitu podobně jako ona rakouská nešťastnice, kterou veskrze hodný tatínek držel čtvrtstoletí ve sklepě. Nicméně pronést nahlas v médiích myšlenku, že Portugalsko reálně ovlivňuje klíčové procesy v EU, to chce skutečně naprosto mimořádné penzum fantazie a naprostý nedostatek soudnosti. V každém případě ovšem platí, že pochvalou šéfa nikdy nezarmoutíš. To se panu komisaři z hlavy nevykouřilo. Zároveň platí, že je to právě tento dobrý boží muž a neméně dobrý křesťan, který má v EU na starosti vzdělání, výchovu, kulturu a mládež.... Hned je mnohé jasnější!

To Robert Fico je jiný kádr. Na setkání významných levicových lídrů, které se uskutečnilo v Londýně na pozvání britské Labour Party, se postavil naprosto čelem k projednávané tezi, že lékem na současné světové neduhy je finanční stabilita, ekonomický růst a liberalizace obchodu. Uvedl, že Slovensko všechny tyto atributy splňuje, ale že to má malý háček, totiž, že slovenský občan jaksí zůstává chudý. Takže se zdá, že tahle trojice požadavků je sice možná nutná, ale určitě nepostačující. Jeho přátelé,

slovenští novináři, z toho okamžitě učinili skandál, že prý Robert Fico označil finanční stabilitu, ekonomický růst a mezinárodní obchod jako příčiny chudoby a žádali prostřednictvím opozice jeho hlavu. Je sice pravda, že je zcela nepochybně nepotěšil slovenský tiskový zákon, ale na druhé straně jejich matoucí informace o slovenské politice a Slovensku vůbec si asi nic jiného nezaslouží. Je to takové to na hrubý pytel hrubou záplatu a nešťastné je to z obou stran. Celkem vzato, jediný, kdo na to doplatí, je normální čtenář, a to i zahraniční, který očekává trochu seriózní informaci. Podle slovenských novin se aktuálně zdá, že Slovensko dnes dělá spíše reklamu filmu Hostel než EU a eurozóně, do které se chystá vstoupit.

V souvislosti s kvalitou mediálních soudů a následných poprav mi vytanul na mysl nedávný případ, kdy se ukázalo, že vyhazov členů Rady pro rozhlasové a televizní vysílání pro jejich údajný podíl na znehodnocování investic americké společnosti CME do Novy, byl neoprávněný. Čistku provedl s poctivostí sobě vlastní spravedlivě rozhořčený premiér Špidla. Někteří členové Rady se nedali a soudili se. Asi tak za jednu pětiletku se ukázalo, že důvod k jejich vyhazovu prostě nebyl. Navíc se zdá, že důkaz, který byl pro celé arbitrážní řízení klíčový, byl podvrh a navíc ho do arbitrážního spisu dodala sama česká strana, která potom až neuvěřitelně spěchala s tím, jak dostát svým závazkům a známých 11 miliard CME vyplatit. Informace se objevila nikoliv v souvislosti s logickou otázkou kdo, komu, za co a proč tenkrát vlastně zaplatil, nýbrž v souvislosti s tím, že jaksi není odkud a jak vyplatit nikdy nepropuštěným členům rady jejich zákonné finanční nároky. A tady je nutné vidět, kde leží onen skutečné úhelný kámen moci. Pokud máte skutečnou reálnou moc, pak umíte učinit cokoliv, byť na okamžik, skutečností a pravdou a přehodíte výhybku určitého procesu nenávratně ve svůj prospěch. Lze sice očekávat, že se na to časem přijde, ale už se nic nezmění. Maximálně se najde nějaký chudák, který u toho pokud možno vůbec nebyl a ten se rituálně obětuje, aby bylo spravedlnosti učiněno za dost. Problém je totiž v tom, že vlak po té výhybce už dávno projel a možná, že ta výhybka nebo dokonce celá trať už ani neexistuje. Příkladů podobných událostí, které nikdy nestaly, a přesto ovlivnily svět, je celá dlouhá řada. V poslední době se v souvislosti s otýněním některých dokumentů o vietnamské válce ukazuje, že tzv. incident v Tonkinském zálivu, který byl záminkou pro otevřený vstup USA do války a barbarské bombardování Vietnamu se ve skutečnosti prostě nestal. To Němci o pětadvacet let dříve si museli vysílačku v Gliwici přepadnout sami, aby měli možnost zaútočit na Polsko. Naopak o čtyřicet let později stačilo USA a Velké Británii k útoku na Irák už jenom tvrdit, že má zbraně hromadného ničení a dělat to tak dlouho, až se už, už zdálo, že je pozdě. Dnes je úplně jedno, kromě poučení z toho plynoucího, zda to bylo tak či onak, protože zbraně byly prodány, peníze vyplaceny, volby vyhrány, medaile rozdány a těch pár milionů životů přece při dnešní populační vlně ani nestojí za řeč... Nelze se ovšem potom divit, že se mezi námi najdou i takoví, kteří si o nejnovější ikoně ublíženého Západu, padlých Dvojčatech v New Yorku, myslí své a odmítají hrozit směrem na Východ.

Jde o velké věci, které mění dějiny a úplně stejně vypadají i věci malé. Začít můžeme u toho pána z Amstetenu, který uplatňoval svou moc na své rodině a terorizoval ji. Přišlo se na to, přišlo. Asi bude i potrestán, ale životy postiženým to nenapraví a ztracený čas to nevrátí. Nedávno se zase ukázalo, že dlouhá řada obvinění a vazeb uvalených na jednotlivé osoby před volbami v roce 2006 byly také zřejmě jenom účelové pokusy o ovlivnění veřejného mínění. Lidé byli propuštěni a najednou chybějí důkazy, kterých bylo při jejich zatčení tolik, že se ani nevědělo, který lepší použít. Otázka zní, kdo z těchto lidí bude ještě mít sílu se znovu pokusit o nějaký veřejný život a kolika z nich se to podaří. Účelu bylo dosaženo, volby vyhrány a penězotoky přesměrovány. Lidí máme dost. Klidně můžeme nějaké zničit, koneckonců, co by chtěli, zůstali živí...

Čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN stojí, podle mého názoru, daleko častěji než průměr běžné populace před obrazem takového sociálně ekonomického zmaru. Bankrotu, chcete-li. Je lhostejno, zda se jedná

o osobu právnickou nebo fyzickou-podnikatele nebo dokonce nejčerstvěji o bankrot osobní, říkejme občanský. Dobře vědí, jak kolik bankrotů je důsledkem skutečné chyby a kolik jich vzniká prakticky bez toho, že by ten, kdo zbankrotuje, mohl běh věcí nějak reálně ovlivnit. Stojíme na konci cesty snů, nadějí, výzev, šancí, příležitostí a vedle této hromady trosek nacházíme vždy nějakého člověka. Je to pachatel nebo oběť?!? Často se to zdá být tak jasné. Jsou toho plné noviny a dokonce i policejní protokoly, obžaloby a někdy i dílčí soudní rozhodnutí. Ať chceme nebo nechceme, nemůžeme zůstat proti tomuto informačnímu tlaku imunní. Má to vliv na náš postoj ke konkrétnímu případu bankrotu i ke konkrétnímu člověku, který byl u trosek nalezen. A najednou je všechno jinak. Z bandity je hrdina...Rád bych popřál každému z nás co nejvíce sil, aby se dokázal takovému tlaku ubránit a nepodlehli prvnímu lákavému výkladu a příběhu, který nám media nabídnou. Nestát se někdy nějak něčím nástrojem je v zásadě skoro nemožné. Ale je třeba o to celý život usilovat a hlavně se s tím nikdy nesmířit. Teprve smíření s otroctvím znamená ztrátu svobody. To platí pro jednotlivce, stejně jako pro stát...

Evropa a úpadek 11/2008

18.5.2008

Toto pokračování bych rád věnoval několika aspektům uvažování o možných rizicích a hrozbách a zejména docela jednoduchým příkladům toho, jak se dokážeme mýlit nebo se nechat zmýlit... pokusím se klást jednoduché otázky a nabízet zdánlivě jednoduchá řešení. Začnu tím, jak často zůstáváme ve své praxi zaskočení tím, že se naše očekávání nenaplní. Zejména to platí o negativních očekáváníích a to zejména proto, že jsme při uvažování o rizicích a hrozbách automaticky naladěni na negativní očekávání a o to více jsme překvapeni a uvedeni ve zmatek, když se naše pesimistické prognózy nenaplní. Zdálo by se, že to musí platit i symetricky, tedy v případě, když se nenaplní nějaká naděje nebo nevyjde nějaká šance, ale není to tak. Dá se říci, že zejména odborníci a specialisté na rizika mají osu symetrie posunutou hluboko v negativní zóně, takže se dá říci, že neutrální vývoj už je vnímám jako velmi příznivý. O to větší je to rána, když nevyjde ona pesimistická prognóza. Již jsem v této rubrice psal o tom, že není lepšího léku na důvěru v prognózy, než se rozpomenout na prognózy let minulých a porovnat se zpětně skutečným vývojem. Dovolte mi, abych to ukázal na prognózách světových cen ropy na rok 2007, se kterými pracoval v roce 2006 při přípravě plánu ruský petrochemický průmysl. Základní výchozí cenou bylo asi 45 USD za barel. Kolik to bylo, doopravdy máme ještě doposud v živé paměti. Rád bych na tomto místě připomenul vystoupení jednoho našeho poslance, který v Parlamentu v květnu před třemi lety pronesl ve vztahu k programu biopaliv následující sentenci... *“Dámy a pánové! Až stoupne cena za barel ropy na mezinárodních trzích někam mezi 50 až 55 dolarů, pak tento program teprve najde své uplatnění bez dotací, bez státních zásahů, bez těchto dohadů, kdo ty dotace dostane, a ten program tady bude žít, jako žije dneska v některých jiných zemích, třeba v Latinské Americe obdobný program cukrové třtiny Dnešní diskusi považuji za umělý problém!”* Dnes je cena 125 USD a brzo se dočkáme dvoustovky. Nicméně programu biopaliv to nikterak nepomůže, protože u nás pořád bude platit, že na to, abychom vyrobili litr bionafty, potřebujeme víc než litr nafty normální a tím je to dáno celkem jednou pro vždy. Snad jedině, že bychom měli tři sklizně jako ve zmíněné Latinské Americe, zneužívali otrockou práci a dělníky platili v naturáliích nebo dokonce sem tam jenom obuškem. Pak by to možná mohlo fungovat. Nicméně v obou případech došlo k něčemu, co se dá nazvat šokem z pozitivního vývoje. Rázem se objevila rizika a hrozby, se kterými nikdo nepočítal. Ruský petrochemický průmysl musel řešit naléhavé problémy ve svém financování a finanční oblasti vůbec, protože, když nejste připraveni, tak vám přebytek finančních prostředků může přinést nemenší potíže než jejich nedostatek. Je to podobné jako s povodní a suchem nebo s energetické oblasti s blackouty z nízké výroby elektrické energie nebo naopak z neschopnosti zvládnout její nadvýrobu a harmonizovat ji do disponibilních rozvodných sítí, třeba tehdy, když to v Německu trochu více fouká. Jde o obecný problém zvládnutí toků. Naši zemědělci se vrhli na řepku jako šílení. Republika je žlutá tak, že když ji projedete autem, tak vás bolí oči a z vůně řepky jste jemně řečeno „lehce zhulení“. Došlo to tak daleko, že zemědělci rozorali meze a remízky a jejich políčka dorazila ke kořenům lesních stromů na lesních pozemcích, které je obklopují. Zemědělci neváhali a ořezali větve přesahující nad jejich novodobé velké, rodné, širé lány, protože dotace na hektar z EU se přiděluje podle leteckého snímkování a každý metr musí být dobře vidět. O takových výsledcích se našim agitátorům kolektivizace nezdálo ani po zhlédnutí sovětského agitačního týdeníku. Zelení rovněž zežloutli vztekem a zvířátka si zase nemají nejen kde hrát, ale ani vyvádět mláďátka o ostatním nemluvě. A dobrá zpráva na konec. Ceny potravin stouply až o polovinu. U nás se to ještě většinou dá finančně zvládnout, ale ve světě už dochází k větším hladovým bouřím. Snad poprvé po padesáti letech.

Pokud se týká cen ropy, pak existují i opačné případy. Kdo zalistuje až do počátku let devadesátých, najde v plánech ropných společností kalkulace s tím, že po akci Pouštní bouře proti Iráku dojde k růstu ceny ropy až na 80USD za barel. Namísto toho cena upadla a v připravených finančních korýtkách a trubkách se proháněli myši suchou nohou. Prostě takový je život, zvrát zdánlivě jasné tendence je věc, se kterou se prostě počítat musí. Proto chodí prozíraví politici na významná jednání vybaveni nejméně dvěma projevy (plus variantami mlčet nebo odejít) a krizový manažer by měl tak trochu připomínat římského boha Januse, který měl hlavu se dvěma tvářemi obrácenými současně na opačné strany.

Mimochodem byl to bůh městské brány, symbolu počátku všeho. Jeho dvoutvárnost plynula z toho, že brána byla najednou vchodem i východem.

Často se rovněž setkáváme jako by s protichůdným hodnocením jednoho jevu, který je někde interpretován jako jasné pozitivum a jinde jako negativum. Při bližším pohledu zjišťujeme, že správná otázka vedoucí k řešení zní: Kdo hodnotí? Existuje totiž vážný rozpor mezi vnímáním hospodářských procesů a jejich následným hodnocením mezi majiteli a manažery. Otázka majetku a vlastnictví je složitější, než se zdá. Teprve nedávno jsem se přesvědčil, že učebnice ekonomie se těmito termíny vyhýbají jako čert kříží. Až budete mít někdy čas, zalistujte jejich věcnými rejstříky. V některých slovo majetek ani nenajdete a slovo vlastnictví spíše najdete ve spojení s jinými slovy nebo v odkazech na právní literaturu. Připomenu jen, že majetek a vlastnictví jsou dvě různé věci a že držení, nakládání a užívání jako tři základní prvky vlastnictví se ve své čisté podobě projevují jen u unitárního ryze soukromého vlastnictví. Všechny ostatní formy vlastnictví mají s některým z těchto prvků určitý problém. Nejde jenom o neustále napadané státní nebo vysmívané všelidové vlastnictví, ale i o družstevní, akciové nebo jiné podílové vlastnictví. Mimochodem, pokud se hlouběji zamyslíme nad podstatou věci samé, dojdeme nutně k závěru, že státní vlastnictví je více než co jiného spíše slovní obrat než výraz s reálným obsahem. Pokud budeme hovořit o podnicích, které mají skutečné soukromé vlastníky a nikoliv pouhé akcionáře, jejichž podstatným cílem je dividenda ze zisku, pak zejména u standardních výrobních podniků pochopíme, že se zájmy manažerů a majitelů mohou často rozejít. Jinými slovy, manažerům jde o výsledek v podobě zisku, jako důkazu jejich úspěšnosti, zatímco majitelům jde o výsledek v podobě růstu majetku. Právě rychlý růst zisku může signalizovat to, že se někde bere z podstaty, kterou je právě onen majetek. Pro jednoduchost uvedu případ zanedbávání provozního a opravárenského režimu ve strojírenství nebo v dopravě. Výkon roste, ale hrozí velké ztráty na majetku. Rozhodně tedy mohu každému majiteli doporučit, aby si kontrolu rizik ponechal ve svých rukách.

Často také existují naprosto odlišné pohledy na to, jak již pojmenované riziko řešit. Odpověď je opět velmi prostá. Rizika je třeba ovlivňovat a řídit. Otázka opět zní, jak je ovlivňovat a jak je řídit. V zásadě se hovoří o administrativním, přímém řízení a ekonomickém řízení, které se někdy nazývá řízením pomocí zájmů nebo řízením korunou, nepřímým řízením atd. atd. na rozdíl od majetku a vlastnictví se to v učebnicích ekonomie a managementu metodami nepřímého řízení jen hemží. Osobně jsem přesvědčen, že slovo podstatné slovo řízení patří ze své podstaty pouze k tomu přímému nebo administrativnímu, zatímco k tomu druhému nepřímému se spíše hodí substantiva jako pobídka, stimulace nebo motivace. Zajímavější to začne být hned od okamžiku, kdy položíte idiotskou otázku: Kdo řídí?!? Kdybych to měl popsat obrazně, pak se po této otázce odborníci rychle rozprchnou, protože na každou obmyslnou odpověď o kolektivní odpovědnosti, demokratických principech řízení, strukturách a mechanismech řízení se obrníte trpělivostí a úsměvem opakujete: A kdo to je?!? Heslo nedávné doby, že za vším musíme vidět především člověka, nás většinou dovede k cíli. Pak také teprve plně pochopíme politické heslo, že my (komunisté, socialisté, křesťané, liberálové, rojalisté, republikáni, demokrati, fašisti, bezpartijní, vsjo ravno) děláme všechno pro člověka. Mohu vám z vlastní zkušenosti říci, že není většího zážitku než takového člověka osobně poznat. Není to totiž člověk- symbol nás všech, je to úplně normální člověk z masa a kostí, jednotlivec se svými zájmy a majetkem (...a nyní teprve nastupuje potřeba dotáhnout naše hledání do konce podle okřídleného „cherchez la femme“). Inu, ne nadarmo říkával už Jonathan Swift, že politika a politická strana jsou šílenstvím mnoha pro blaho několika. To samozřejmě platí, byť s určitými limity, i o činnosti hospodářské. Nicméně platí, že zodpovězení otázky, kdo řídí, je klíčové a má rozhodující roli také při odpovědi na otázku, jak řídit. Často se totiž hovoří o tom, jak se nepřímo řídí prostřednictvím zájmů, ale potom vidíme, že některé zájmy jaksi slévají v jeden vyšší reprezentovaný konkrétním nositelem a tento zájem potom řídí zájmy ostatní, které jsou mu podřízené. A to už je řízení přímé. Přímé řízení vyžaduje hierarchii, nadřízenost a podřízenost ve vertikále, nepřímé řízení nebo spíše, lépe řečeno stimulace nebo motivace vyžadují naopak horizontální síť rovnoprávných vztahů (včetně právního postavení) mezi motivovanými nebo stimulovanými. A motivy, stimuly a cíle se do takové sítě vnášejí

v drtivé většině z venku a to shora. Přímé řízení je vynikajícím nástrojem pro rychlé změny systému a reakce na změny v jeho okolí a vykazuje často nižší stabilitu stavů, které nastolí. Nepřímé řízení naproti tomu vytváří pomalu stabilnější stavy, ale není v zásadě schopno jakékoliv reakce na změny prostředí. A tady si musíme uvědomit to podstatné. Každá organizace má ve svém důsledku dva základní existenční motivace. Jde jí o vlastní udržení se a o vlastní rozvoj. Řízení může prakticky zcela zabezpečit to první, přičemž často dojde k tomu, že dobře řízená organizace je sice zcela funkční, ale jaksi k ničemu, nicméně skutečný kvalitativní rozvoj organizace je spíše důsledkem oslabení řízení. Tak jako had nevyroste, pokud neshodí svou kůži, podobně jako rak svůj krunýř, tak i organizace se nemůže kvalitativně ani kvantitativně změnit pokud nezmění parametry řízení, které ji doposud držely při životě. Had je při svlékání kůže oslabený a rak je doslova bezbranný. Totéž platí i pro organizaci hledající nové parametry svého řízení. Pravdou ovšem je, že ona pravidla neurčuje organizace sama. Možnost kladení cílů zevnitř je jednou z největších iluzí, jejímž nejznámějším jménem je demokracie. Cíle jsou formulovány někým někde mimo organizaci, přesněji řečeno nad ní. V tomto složitém světě, v džungli, kde skutečně není patrné na první ani desátý pohled patrné kdo koho cokoliv, si musíme pomáhat třemi základními otázkami. Komu to patří?!? Kdo to řídí?!? Jaký to má cíl?!?

Evropa a úpadek 12/2008

31.5.2008

Dnešní text bude volně navazovat na ten minulý, který se zabýval naším často mylným vnímáním rizik a hrozeb nebo dokonce jejich zaměňováním za naděje a příležitosti a naopak. Jedenácté pokračování bylo završeno výzvou, abychom nezapomínali na tři základní otázky. Komu to patří, kdo to řídí a jaké to má cíle?!? Odpovědi se mohou zdát jednoduché, ale vzhledem k tomu, jaký zmatek panuje nejen v definicích, ale především ve vnímání pojmů jako jsou majetek, vlastnictví, řízení, motivace a cíl, pak to není ani zdaleka tak prosté, jak by se mohlo na první pohled zdát. Uvědomění si podstaty jednoduchého a málokde vysvětleného pojmu majetek přitom tvoří zajímavé východisko i k pojmu vlastnictví a odtud vede cesta i k takovým pojmům jako jsou motivace, cíle, organizace a řízení.

Majetek se ve své fyzické podobě objevil v podobě zásoby, tedy hromádky čehokoliv, co nebylo nutné nebo možné okamžitě spotřebovat. Skoro okamžitě v návaznosti na objevení se takové hromádky u kohokoliv, kdo si její existenci ani neuvědomoval, se v jeho okolí objevil někdo jiný, kdo dostal vynikající nápad, že by se mu taková hromádka, s níž si ten, kdo ji vytvořil, evidentně nevěděl rady, k něčemu mohla hodit. V okamžiku, kdy na ní jakýmkoliv způsobem uplatnil svůj zcela neoprávněný i když prvotní nárok, došlo i tomu méně bystrému autorovi hromádky, že tady není něco v pořádku, a že i když si neví s hromádkou rady, tak určitě ví, že se jí nechce vzdát a pocítil k hromádce vztah a cit doposud nepoznaný. A právě při střetu těchto dvou nároků, jednoho vědomého, leč neoprávněného, a druhého nevědomého, leč oprávněného, vzniká institut vlastnictví a zároveň s ním i další pocit, pocit spravedlnosti. A tak pojmy vlastnictví a spravedlnost stejně jako jejich protipóly provázejí směnu majetku a statků později nazvanou obchod již po celé tisíciletí. Vznikl institut trhu jako přísně ohraničeného území s přesně určitými pravidly, (připomínám slova jako mercatus, forum, rynek, rynek, Ring, market, Markt, mercado, marché, mercato, která vždy znamenala v principu bezpečné, hlídané, zpočátku zdmi nebo hradbami obehnané místo, kde nebylo možné nosit zbraně a kde platil tržní řád) která dávala oběma stranám, prodávajícímu i kupujícímu minimálně pocit spravedlnosti při směně jejich majetku. Zároveň se ve spojení s majetkem a vlastnickými vztahy objevují motivace jednotlivých osob s nimi spojené, jasné obrysy cílů jako budoucích podob těchto vztahů, jejich plánování jako map cest k jejich dosažení a vytváření organizací jako nástrojů k jejich uskutečnění. V souvislosti s trhem a současnou podobou a výkladem tržních vztahů a především známé teze, že trh si sám tvoří svá pravidla, si dovoluji připomenout slova ze závěru minulého pokračování totiž, že možnost kladení cílů zevnitř je jednou z největších iluzí, jejímž nejznámějším jménem je demokracie. Cíle jsou formulovány někým někde mimo systém, přesněji řečeno nad ním. Proto dnešní tolik frekventovaný pojem globální trh je více méně slovní floskulí než slovním spojením s reálným obsahem. Slovo globální totiž vylučuje existenci hranic a zároveň významně ztěžuje tvorbu jeho pravidel mimo něj samotný, protože už mimo jeho všeobjímající náruč údajně nic není... Možná by se tedy spíše hodil lépe výraz globální směna bez pravidel, ale toho se asi nedočkáme. Slovo trh přece zní tak solidně.

Přímé určování cílů systému zvenčí nebo seshora můžeme nazvat řízením. Agregaci zájmů uvnitř korporace s určitým cílem můžeme nazvat vedením, motivací či manipulací podle toho nakolik jsou naše cíle zjevné nebo skryté. Veškeré tyto procesy vyžadují jedno společné a tím je představa nebo vizualizace určitého cíle a cesty, která k němu vede. Pokud se však objeví obraz, který jsme ve svých představách neměli, nezbyvá nám nic jiného než a něj reagovat (k dispozici máme opět řízení, vedení, motivaci, manipulaci), anebo nepředvídaný obraz ignorovat.

Pokud se podíváme na cíle, které jsou v našem okolí v konání lidí a organizací patrné, pak vidíme, že je můžeme rozdělit na dvě základní skupiny. Nazvěme je cíli ekonomickými a mimoekonomickými.

V několika předchozích pokračováních jsem ty druhé pojmenovával neekonomickými nebo dokonce společenskými, abych oddělil cíle v ekonomické a ty, které leží mimo ně v sociální sféře. Musím se přiznat, že v dnešní době ekonomických priorit je pro mne i jazykové obtížné pojmenovat komplexně něco, co nemá za apriorní cíl zisk nebo jiný ryze ekonomický výsledek. Proto i já ponechávám jako základní výraz cíl ekonomický a jeho doplněk do jedné cíl neekonomický nebo mimoekonomický. Pokud bychom měli pojmenovat nějaký neekonomický cíl, pak je to v kontextu našich současných domácích politických problémů a třenic jednoduše řečeno zdravý pacient, vzdělaný žák, aktivní senior a vycvičený voják. Vnášení dílčích ekonomických cílů dovnitř těchto mimoekonomických nebo dokonce vydávání těchto mimoekonomických cílů za ekonomické a hlásání programu, že na vzdělanosti, zdraví, sociální kohezi a bezpečnosti se dá především vydělat, vede k ohromným rozporům, které vedou naprosto zákonitě k nebezpečným nejen politickým ale i celospolečenským střetům, které mohou pohřbit daleko více než jednu politickou garnituru. Ekonomické cíle vkládané dovnitř systémů, které mají jako celek ať již ekonomický nebo mimoekonomický cíl mají ohromný potenciál vyžít systém zevnitř. Je to patrně například u unitárně majetkové držení korporací, jejichž vlastníci prostě nestrpí, aby uvnitř těchto korporací existovaly nějaké dílčí ekonomické cíle, protože by zákonitě způsobily narušení podoby onoho vrcholného ekonomického cíle, jehož je autorem a který má sloužit jemu. Pokud jsou do rámce vrcholného ekonomického cíle vkládány dílčí ekonomické cíle, pak může jít jen o slabé či špatné vedení nebo jeho nejednotnost, roztržitost majetkové struktury korporace nebo o takzvanou demokratizaci řízení, která ovšem není ničím jiným než jak honosně nazvat mechanismus přiřazování si mimo směr hlavního cíle. Často jde o důsledek tzv. informační asymetrie, kterou vůči vlastníkům cíleně a systematicky vytvářejí manažeři. Jak je to v systémech, které mají mimoekonomické cíle, pak jen stačí se podívat na náš systém vzdělávání, zdravotnictví, sociální péče a na naši armádu, policii a v poslední době i na pražskou kulturu, abychom si uměli odpovědět sami... Úkoly a cíle těchto systémů jsou jasně dané a zřetelné, peníze na tyto cíle jsou veřejné a přitom jsme přesvědčováni neustále, že pro fungování těchto systémů a naplnění jejich mimoekonomických cílů je základní podmínkou řada soukromých zisků. Představa, že se dá generovat soukromý zisk z veřejných zdrojů, je stará jako lidstvo samo a tyto útoky soukromé sféry na veřejné peníze probíhaly, probíhají a budou probíhat, za prvé potud, pokud se budou soukromé a veřejné zájmy mít možnost setkávat, a za druhé pokud nedojde k uvědomění si jejich podstaty a dílčích projevů v nejširší veřejnosti. Jde o klasický střet mezi pravidly a životem, jedná se naplnění onoho faustovského: Šedivá je teorie, zelený je strom života...

S rozdělením cílů na ty ekonomické a mimoekonomické, přičemž oba tyto cíle mají své místo v hospodářských systémech, se úzce pojí i rozdělení motivací. Obecně řečeno, jde o motivaci orientovanou na osobní prospěch, někdy nepřesně a často pejorativně zmiňovanou jako egoismus, a o motivaci orientovanou na prospěch celku, opět nepřesně a často pejorativně zmiňovanou jako altruismus. Existuje řada modelů vývoje chování podle takových motivací, z nichž nejznámější je tzv. vězňovo dilema, citované snad už i v příručkách pro sňatkové podvodníky a kavárenské povaleče, podobně jako Schrödingerova kočka nebo kosmologická konstanta. Existují i modernější modely hledání agregací motivací a cílů z nich plynoucích, z nichž bych rád uvedl teorii redistribučních systémů, jejímž „otcem“ je doc. Radim Valenčík. Nicméně důležité zůstává to, že se mnohokrát ukázalo, že i nejsilnější spojení soukromých zájmů se podařilo prolomit pomocí nezištného sebeobětování se nebo spolupráce a že podobně naopak platí to, že i nejkrásnější a nejužší nezištná spolupráce pro obecné blaho vzala za své díky systematickému uplatňování osobních ambicí nebo zájmů. Problém spočívá v tom, že občas se zcela neracionálně hledá s obrovským úsilím na základě politické objednávky i vědeckými metodami teorie, metody a důkazy, že jedna z těchto motivací je ta správná, převládající a původní, zatímco ta druhá je ta správná, podřadná a odvozená, namísto toho, aby se hledala systematicky pro každý konkrétní příklad žádoucí rovnováha těchto motivací a to na

základě nějakého alespoň trochu obecnějšího přístupu. Možná to jde, možná ne, ale v každém případě se tomu věnuje jen málokdo. Důvod je nasnadě. Pokud se totiž určí, že je něco správné, původní a převládající, pak to lze šířit a potlačovat jeho opak. Je lhostejno, zda za správné pokládáme politický systém, rasu, víru, barvu kůže nebo konec vajíčka uvařeného natvrdo, který má být naťuknut jako první (Jonathan Swift - Cesta do Liliputu). Nalezení toho správného a nesprávného je nejlepším zdrojem nerovnováh, společenských krizí a soukromých zisků z nich plynoucích od počátku lidstva. Pokud bych měl ukázat na poslední takový skvělý pokus ukázat vědeckými metodami zjevenou pravdu a vydělat na ni a ještě rozdělit svět na pravověrné a kacíře je problém „vědecky prokazaného“ globálního oteplování. Ten je společně se západním konceptem lidských práv jednou z nejsilnějších zbraní, které dnes používá vyspělý západní svět proti zbytku planety. Důsledkem jsou přechody pro jednu se možná vyskytnouší se medvědy za půl miliardy na straně jedné, desítky usmrčených lidí vedle něj (od automobilů, ne od medvědů) nedostatek peněz na platy učitelů a hlad v rozvojových zemích. Naopak nalezení zobecnitelné cesty rovnováže mezi egoismem a altruismem, chcete-li, by mohla vést k masovému uvědomění si toho, kolik času zbytečně trávíme v životě bojem ve jménu kohokoliv za naťukávání vajíček na tom správném konci a také k poznání, kdo že z toho našeho nesmyslného boje za vědecky prokazanou nebo od Boha danou správnou věc prospěch. To je pro elitu hluboce nežádoucí stav, protože pokud nelze lidmi manipulovat, nelze jim ani vládnout a hlavně nelze je tak masově okrádat.

Tím bych svůj exkurs do světa jednoduchých pojmů, které kolem sebe každodenně slyšíme tisíckrát a které slouží ke zdůvodnění čehokoliv kdykoliv pro kohokoliv a proti komukoliv, ukončil. Možná je mé vnímání chybné, ale v každém případě je konzistentní a umožňuje mi konzistentní pohled kolem sebe. Dává mi možnost mít vlastní názor na určité věci a umět si ho zdůvodnit. Pokládám to za důležité. Omlouvám se čtenářům za to, že toto pokračování bylo až příliš osobní. Příště to napravím.

Evropa a úpadek 13/2008

15.6.2008

Je večer, pátek, třináctého, konkrétně 13. června 2008 a já začínám psát třinácté letošní pokračování rubriky Evropa a úpadek. Před malou chvilkou vešlo ve známost, že irské referendum odmítlo Lisabonskou smlouvu. Nezbyvá mi než k tomu přičinit jednu základní poznámku. Při velice opatrných komentářích k referendu o další podobě EU v Irsku jsem se dozvěděl zajímavou úvahu. Stav je prý takový, že když bude ošklivé počasí, tak vlažní příznivci další integrace k urnám nepřijdou a jazýček vah se může naklonit ve prospěch odpůrců, kteří obecně bývají vždy poněkud „nepromokavější“ než zastánci stávajícího trendu vyjádřeného v tomto konkrétním případě Lisabonskou smlouvou.

Asi jsem zbytečně podezřívavý, ale nemohu se ubránit dojmu, že pokud něco tak údajně zásadního pro budoucnost EU, jako je ratifikace Lisabonské smlouvy, závisí od něčeho tak vrtkavého a nepředvídatelného, jako je počasí v Irsku dne 12. června 2008, pak asi není něco úplně v pořádku. Přemýšlel jsem, proč je to tak, a přitom jsem na Seznamu.cz hledal počasí v Evropě. Žádné irské město jsem tam nenalezl a tak mi došlo, že je to asi z hlediska reálných mocenských zájmů jedno. Jinými slovy, „je to takovej humbuk pro lidi“, jak říkával Václav Kopecký. Mocným na tom prostě nezáleží. Protože, kdyby na tom záleželo, tak by tu byl jiný systém schvalování a jiný tah na branku.

Je proto celkem lhostejné, zda vyhrají promokaví nebo nepromokaví, pro nebo proti, ti na Lisabon nebo ti na Bělehrad, kočka dírou nebo pes oknem. Zbývá se ptát komu a na čem vlastně záleží a kdo představuje to, čemu se říká ovládající zájem, v tom smyslu, jak jsem o něm psal minule. Je to opravdu jen a jen kouzlo nechtěného, že přístup k referendu v Irsku odhalil skutečný postoj evropských elit k reformě evropských institucí. Premiér Irska se nechal slyšet, že Lisabonskou smlouvu nikdy nečetl a evropský komisař za Irsko se nechal slyšet v tom smyslu, že by ji četl jen někdo, kdo není normální. Shrnutí podtrženo skutečným evropským elitám je naprosto jedno, jak lisabonská smlouva dopadne, protože tato BBBEU nebo 3BEU (Banking, Byrokracy and Business Elite Unie) má zajištěny své prebendy, zisky a postavení naprosto nezávisle na tom, zda bude v Evropské komisi 27 komisařů nebo jenom 18, jestli budeme mít hymnu vlajku prezidenta nebo zda budeme nebo nebudeme čipovat děti. Důležité pro ně bylo, že se něco děje, hlasuje se, dochází k třenicím a že se odhalují zájmy na těch nižších úrovních, které ještě nepochopili, že o to vůbec nejde.

Jen v tomto tisíciletí Evropané byli hnáni k urnám kvůli Nice, pak kvůli tzv. ústavě a teď kvůli převlečené ústavě zvané Lisabonská smlouva. Vždy postupně a mimo volby do EP. Ani jednou to nebyla žádná sláva, byť Nice na podruhé prošla. Paradoxní bylo i to, že se říkalo, že právě Irové by měli podpořit další evropskou integraci, protože to byla právě EU, která je posunula z periferie Evropy a zároveň z velké chudoby na jedno z předních míst mezi členskými zeměmi. Opak je pravdou. Irové dobře vědí, že každá změna současného stavu je pro ně už jen změnou k horšímu. Byli už proti smlouvě z Nice, která umožňovala vstup desítky tzv. nových zemí, a nakonec hlasování pod nátlakem opakovali opačným výsledkem. Nával lidí z východní Evropy na jejich pracovním trhu je přesvědčil o tom, že byli proti naprosto správně. S pracovní silou, především z Polska, přišly i jiné zvyky, nepořádek, nedostatek míst pro Iry a celá řada dalších drobných nedorozumění. EU v Irsku doplácí na paradoxní leč všudypřítomnou pravdu. Není horšího hříchu než jednou obdarovaného obdarovat podruhé méně nebo dokonce vůbec. V tom okamžiku se naivní dárce propadne v hodnocení obdarovaného až daleko za ty, kteří mu nedali nikdy nic. Navíc Irové museli vnímat štedrost Evropy jako náhradu za to, čeho se na nich po staletí dopouštěla, hlavně rukama anglických sousedů. Navíc dnes dokáže Irsko velice umně argumentovat ohrožením tradičních, především katolických hodnot a má pro to nespočet důkazů, které vždy tak nějak míří proti Londýnu, který ztělesňuje v Irsku skutečně jen to nejhorší. Pokud někdo neví proč, tak jen například připomenu, že Anglie nechala na konci první

poloviny 19. století řadit v Irsku hladomor po neúrodě brambor. Bez mrknutí oka nechal hrdý Albion snížit počet obyvatelstva z 8 zhruba na 2 miliony. Byla v tom i emigrace, ale nejméně polovina z těch 6 milionů lidí zemřelo hlady. Byly to především děti. Ir nebyl pro Angličana nikdy člověk a někdy jako kdyby se zdálo, že je tomu tak ve vypjatějších chvílích doposud.

Rád bych se vrátil ještě jednou k tomu, proč hlasování dopadlo tak, jak dopadlo. Mnohokrát jsem v této rubrice psal o Insolvenčním zákonu v době, kdy se o něm psalo ještě jako o rekonstrukci úpadkového práva a mnohokrát jsem upozorňoval na to, že i když je příznivců více než odpůrců, tak to vůbec nic neříká o tom, jak hlasování dopadne, protože existuje mlčící šedá, temná masa, která se nevyjadřuje a které je to buď jedno nebo které status quo prostě vyhovuje. Podobné, zdánlivě neočekávané, výsledky hlasování vidáme kolem sebe častěji. Je to tím, že máme tendenci se zaměřovat jen a jen na to zjevné a aktivní kolem nás a ono naopak z našeho vnímání vytlačuje ostatní nepochybně přítomné. Je to zjevné a pasivní, skryté a aktivní a skryté a pasivní. Podobně jako kolem sebe se s klapkami zjevného a aktivního díváme i na sebe sama, když řečeno knižně, obracíme svůj zrak dovnitř. Dovolím si starý příklad z jednoho židovského snad vtipu, snad příhody nebo poučného příběhu. Otázka zní takto. Dva muži se spustí do komína. Když vylezou, jeden z nich má tvář špinavou a druhý čistou. Který z nich se umyje?!? Takřka automaticky se nabízí odpověď, že ten, který ji má špinavou. To je nepochybně zjevné a doslova aktivně se nabízející řešení. Je špinavý-umyje se. Jde o prosté, informativní, formálně logicky správné řešení. Nicméně existují další tři stejně dobrá řešení, byť trochu jiné kvality. To druhé je, že se omyje ten čistý, protože vidí špínu na tváři toho druhého. Tedy, vidí špínu - umyje se. Je to zjevné, ale tolik se to nenabízí, je to pasivní. Jde tu o porozumění a pochopení toho, že lidé mají sklon dívat se na druhého a sobě samému rozumět podle toho druhého. Potom existují další dvě řešení, která už jsou skrytá, protože nereagují přímo na otázku kdo z nich, která implikuje, že správná odpověď obsahuje jen jednoho muže. Tyto dvě odpovědi zní buď „oba“ nebo „žádný.“ Řešení „oba“ je tu proto, že poté, co se umyl ten s tou čistou tváří, se umyje i ten se špinavou, protože vidí, jak se myje ten s čistou a myslí si, e by se měl též umýt. Naprosto opačně se pak dobereme k rovnocennému řešení „žádný“ protože, když muž s čistou tváří vidí, že se ten se špinavou tváří nemyje, nebude se mýt také. Tato řešení jsou sice skrytá, ale pokud prolomíme onu skrytost danou tím, že otázka na ně přímo nemíří, pak se nabízejí a jsou svým způsobem aktivní. Spadají do oblasti, kterou můžeme charakterizovat slovem moudrost. Máme čtyři řešení, více kombinací není. Jsou skutečně všechna?!? Určitě ne. Chybí nám řešení z oblasti skryté a pasivní. Něco, co stojí mimo formální logiku, porozumění moudrost a dokonce mimo otázku. Je to obrovský prostor, který se nám otevře, pokud do něj dokážeme vstoupit a je plný krásných myšlenek a nápadů. A v tomto větě doslova klopýtne o velice hloupou otázku, která zní: a je to vůbec možné, aby dva muži se spustili do téhož komína a vylezli z něj jeden se špinavou tváří a druhý s čistou?!? Jinými slovy není to, čím se tak urputně zabýváme a brousíme na tom svůj ostrovtip a logiku, celé blbost?!? Nemanipuluje někdo s námi tím, že nás pošle hledat odpověď na nesmyslnou otázku?!? Není to podobná výprava, jako ta Maruština za jahodami v zimě?!? Tam tu nesmyslnost a zlý úmysl macechy cítíme naprosto jednoznačně a navíc je tam i jasně slovně vyjádřen. Podobá tu je nejen ve zlém úmyslu, ale i v tom, že dobré Marušce se podařilo projít do světa, kde jsou jahody i v zimě. Dokázala se zachránit, protože nepodlehla nabízející se konstrukci, že má i s hrnkem v lese zmrznout...Věděla, že svět je především symetrický a že vedle toho zjevného nesmyslu s jahodami v zimě musí existovat nějaký skrytý smysl. Hledání řešení mimo prostor zjevného a aktivního je vzrušující a svět skrytého a pasivního je světem, kde jsou nám naše poznávací schopnosti a dovednosti víceméně k ničemu. Je to svět činů, který generuje nikoliv odpovědi, ale otázky. Je to svět velice neuchopitelný, ale zároveň plný úcty k realitě. Dáváme zde přednost skutečnosti, skutečnému životu. Je nesmírně důležité nenechat se unést předpoklad a logickými konstrukty pryč od reality. Patříčnost logických a rozumových úsudků bychom měli vždy posuzovat a poměřovat zkušeností vlastní i těch druhých. A ještě jedno zásadní

poučení z toho plyne. Značné množství problémů vyřešíme tím, že si uvědomíme jejich bezvýznamnost nebo nesmyslnost. Díky tomu se můžeme věnovat věcem podstatným a dokážeme si jich vážit. Pokud bych se měl vrátit k onomu židovskému příběhu, tak ten končí myšlenkou, že je důležité si uvědomit, že nic na světě není zřejmé samo sebou. Bez tohoto poznání se nemůžeme obejít. To, co vidíme, je jen cesta. Pokud se po ní vydáme, spatříme i to, co zrakem nelze postřehnout: světlo osvětlující světlo samotného světla...(rabi Nilton Bonder JIDIŠE KOP).

Vybavení tímto jednoduchým příkladem z židovského mudrosloví se můžeme daleko aktivněji vydat po stopách toho, proč nám pořád někdo vstupuje do života tím, že nás nutí, abychom se rozhodovali o věcech zcela nepodstatných, takových, kterých jakékoliv řešení není sto cokoliv kolem nás skutečně změnit. A nejen toho proč, ale i toho, kdo nám takové hlouposti předkládá. Zdroj je zřetelný a jasný. Je jím 3BEU, která generuje naprosto systematicky celou sérii kroků, které jsou naprosto zřetelným výsměchem lidem, z jejichž daní rostou bruselské paláce a provozuje se taková byrokratická marnotratnost, o které se nezdálo žádnému systému od počátku lidské civilizace... Nikdo nedokáže vysvětlit, proč se o takovém kroku, jako je Lisabonská smlouva, nehlasuje v celé Evropě najednou, proč to není součástí voleb do Evropského parlamentu. Pro Českou republiku členství v EU prakticky znamená, že vezme své peníze a odešle je do Bruselu, odkud je za nesmírně složitých podmínek a labyrintem úřednických kapes dostává zpátky, aby je mohla za dalších nesmírně složitých podmínek připojit k penězům, které jí zbyly. A postavit něco, co potřebuje. Posléze k tomu musí postavit cedulku, že se tak stalo za podpory EU. Shrnutí podtrženo. Česká republika sice oficiálně dostává o něco více, než dává, ale neoficiálně se jí vrací díky všimnému na všech úrovních daleko méně a dostupnost těchto navrácených prostředků je velice problematická. Ještě několik let poté, co je postaveno, hrozí nesrovnalosti ve vyúčtování a povinnost vracet. Kdo nevěří, jak vypadá klasická pomoc EU při financování, tak ať si vzpomene na to, co nám EU provedla s financováním čističek odpadních vod.

Současné evropské elity vyprázdnily dokonale smysl obsahu EU a ponechali jen podobu formální nádoby, která se stává stále více pouhou přestupní kasičkou pro nejrůznější peníze, které se mění na fondy a ty opět na jiné peníze, až se v nich nikdo nevyzná, ale podstatou vždy zůstává, že je jich méně než v předchozím kroku. Toto rozhodně nemůže stačit k tomu, aby pro EU někdo hlasoval, protože tohle kouzlo zná každý už ze skořápek nebo z vystoupení Davida Copperfielda. Pravdou zůstává, že se od skořápkářů nechá sem tam někdo okrást, ale jen těžko lze očekávat, že by je lidé volili... Zkratka stále více zkratka EU připomíná spíše výraz Elite Unjustness než European Unie.

Evropa a úpadek 14 - 15/2008

24.6.2008

EU spíše jako Elite Unjustness než European Unie, to byla poslední slova minulého „nešťastného“ pokračování z pátku třináctého června, ze dne, kdy Irové v referendu odmítli Lisabonskou smlouvu. Toto dvoudílné letní pokračování naší rubriky KONKURSÍCH NOVIN se dostane ke svým čtenářům o prázdninách a bude to v rámci letních dvojčísel. Rozhodl jsem se věnovat těm otázkám, které rezonují Evropskou unií, tedy otázkám priority formy v podobě Lisabonské smlouvy nebo obsahu v podobě reálné spolupráce. Stejně tak se v současné EU stále více sváří pojmy demokracie a bezpečnost. Do jaké míry je to šťastné a do jaké ne, to ukáže čas. Já osobně jsem přesvědčen, že každé ne podobným smluvním dokumentům EU je vlastně zároveň výrazným ano ve jménu smyslu evropanství.. Význam pojmů Evropa a EU se totiž začíná stále více rozcházet a v některých ohledech se zdá, že začínají stát proti sobě. Pokud začneme pátrat po tom, kdy se to stalo, pak musíme za původce označit maastrichtskou smlouvu a samotný vznik Evropské Unie z předchozích Evropských Společenství (European Community). Možná tedy bude zajímavé podívat se, v čem spočívají rozdíly významů obsahů, smyslů a významů slov Evropa a unie. O slově Evropa jsme si mnohé řekli ve druhém letošním pokračování naší rubriky a proto je na co navazovat.

Připomenu jen, že se slovem Evropa je nerozlučně spjato slovo renesance, znovuzrození. Evropané znovu budovali něco, co jejich předci zničili, rozvinutou civilizaci zaniklého národa a dokonce antiku jako takovou. Vraceli se ke kořenům a bolestně si uvědomovali, o co přišli. Snažili se pochopit a prožít zaniklou skutečnost a věděli, že se jim to nikdy nemůže podařit. A tak budovali nový svět. Dlouhá řada „renesancí“, počínaje tou „karlovskou“ a konče tou, kterou právě prožíváme, zvanou znovusjednocení Evropy, je cestou, po které Evropa a s ní Evropané krácejí. A tato cesta byla umožněna tím, že kořeny se zachovaly, že bylo se k čemu vracet. Možná právě a jedině Evropa má takovou schopnost a možnost a takovou touhu a potřebu. Evropa je nádoba, která má obsah. Nemůžeme jednoduše ztotožnit nádobu a to, co je v ní. Nemůžeme jednoduše ztotožnit Evropu a myšlenky, které v ní kolují. O to hůře to pak je možné ve vztahu těchto myšlenek a nádoby uměle prefabrikované nádoby zvané Evropská unie. Evropa je proces předávání myšlenek, energie, která formuje myšlení. Samotné myšlenky vůbec nemusely vzniknout v Evropě. Vědeckou metodu a racionalismus převzala Evropa od Řeků, víru a morální schémata od Židů. I v současnosti proudí do Evropy obrovské množství myšlenek, které se zde proměňují. Evropská nádoba zůstává, ale obsah se mění. Nemůžeme jednoduše ztotožnit Evropu a Evropany, protože obrovskou expanzí se civilizace vzniklá v Evropě rozšířila do Ameriky nebo Austrálie a stala se podnětem k formování globální civilizace. Evropané se mění jinak, než se mění Evropa. Opět je těžké říci, co je na tom dobré a co špatné. Číňanem se člověk musí narodit a má-li se stát člověk dobrým muslimem, musí zcela zapomenout na svou předchozí kulturu a přijmout tu arabskou. Stát se Číňanem nebo muslimem je těžké, ale když už jimi jste, je to určitá jistota. Naproti tomu stát se Evropanem je snadné, stačí říct „...jsem Evropan a tady, kde stojím, je Evropa...“. Existence pravého Evropana a jeho osud jsou naopak těžké a složité, protože nikde nenalezne klid věčných pravd, nikdy si nemůže přivlastnit nic z myšlenek, které ho naplňují, a jen velice těžko hledá solidaritu jiných Evropanů. Evropan bývá vyhnancem ve svém vlastním světě. Být Evropanem není samozřejmost, není to samozřejmost pro nikoho. Ani nejstarší národy, které se považují za Evropany, ještě nezapomněly na dobu, kdy Evropany nebyly. A nemohly být, protože Evropa neexistovala. Evropa byla založena, tak jako se zakládají města nebo státy. To je velký rozdíl oproti Austrálii, Africe nebo dejme tomu Americe. Už proto, že to jsou přirozená teritoria a navíc jim jejich jména dala až Evropa. Byly ovšem doby, kdy žádná Evropa nebyla. Keltové a Germáni postupovali na západ a na jih, vstupovali na území Římské

říše, docházelo k obrovskému kontaktu dvou světů. Na jedné straně stála rozvinutá římská antická civilizace, absorbující vědění Řeků a víru Židů, na druhé „barbarský“ svět hrdých válečníků. Střet byl mohutný a protikladný. Útočníci zničili Západořímskou říši, ale též převzali její kulturu a ta se tak mohla dostat daleko za hranice svého původního rozšíření. Římané dokázali vstřebat myšlenky Řeků a Židů a poskytnout je dalším, ale ne všichni příjemci byli schopni a ochotni pokračovat v jejich díle. Nejlepšími žáky pak byli Keltové a Germáni, kteří dokázali předat poselství nové civilizace i Slovanům. Evropa se zrodila v okamžiku, kdy si noví Evropané uvědomili, že jejich úkolem je předávat toto poselství dál. Evropa je daleko více ztělesněním určitého myšlenkového bohatství než teritoriem a být Evropanem je možná něco jako být poslem. Někdy dobrých a někdy špatných zpráv. Evropanství je tedy možná spíše poselstvím a snad i posláním nebo misí, než místní příslušností.

Proto k Evropě a organizaci spojené s jejím jménem daleko více slušelo slovo společenství, jako vyjádření oživujícího vztahu mezi legalitou a legitimitou, který teprve dával smysl celoevropskému konání, než spojení, jednota, sjednocení, svazem. Připomenu, že i Sovětský svaz byl v překladech do románských i anglosaských jazyků Unii. V češtině se poprvé významněji objevilo v souvislosti s celní unií s Říší za protektorátu. Dovolím si ocitovat Václava Bělohradského a říci, že: „...právě slovo unie ve své ošklivosti vyjadřuje to, co se stalo s Evropou po Maastrichtu - přestala být společenstvím lidí (nejen z Evropy) a začala být unií mezi materiálními základnami (nejen evropskými) Slovo unie je slovem, které dává jasně najevo pýchu z poznání toho co je zákonem celku a co je pro něj a jeho části dobré. Legalizací této pýchy prostřednictvím Lisabonské smlouvy a postupným donucením jednotlivých členských států a občanů k přizpůsobení se, by mohla Evropa, její poselství a její smysl definitivně zahynout. Je ovšem patrné, že to co se má stát pod nátlakem legálním není v očích Evropanů ani trochu legitimní. Takže možná kdybychom měli hledat nějakou definici Evropy, pak by to byl, řečeno opět s Václavem Bělohradským, onen prostor nepokojného chvění a oživujícího vztahu mezi legalitou a legitimitou.

V den, kdy začal červnový summit EU, aby se postavil čelem k irskému NE Lisabonské smlouvě a nakonec přijal usnesení, že jedeme dál kaňonem černým podle bílých skal, Irsko ne Irsko, odsouhlasil švédský parlament velkou většinou hlasů zákon o plošném sledování veškeré komunikace přes hranice švédského království tajnou službou bez souhlasu soudu. Kdo si chce tuto zprávu poslechnout, doporučuji <http://www.ct24.cz/svet/19337-na-zahranicni-komunikaci-svedu-dohledne-tajna-sluzba/> V praxi to znamená sledování kohokoliv, kdo učiní jakýkoliv kontakt do švédského království a kohokoli, kdo bude ze švédského království jakkoliv osloven a dokonce o tom ani nemusí vědět. A toto posvětil demokraticky zvolený zastupitelský sbor členské země EU, takže tím okamžitě vytvořil v rámci EU novou hranici horší ostatního drátu s elektřinou, cvičenými psy a střelbou. Na hranicích Švédska se napříč Evropou spustila informační a komunikační opona, chce se parafrázovat projev Winstona Churchilla z Fultonu. O více než 60 let později je ve Fultonu i v Bruselu ovšem hluboké ticho. Jde o přece o bezpečnost a to musí jít demokracie a svoboda stranou. Zajímavou odezvu jsem dostal z Německa, kde můj známý konstatoval, že v Německu se nikdo na nic neptá, spíše se mluví o zdařilém vstupu Švédska do příštího kola celoplošného šmírování. Poznamenal, že tím pádem ovšem německý výraz „Schwedische Gardinen“ tedy otrocky přeloženo „švédské záclony“ a přeneseném významu „mříže“ dostává dodatečný skoro globální smysl. Nedávno prý v německém rozhlasu zaslechl zprávu od představitele Svazu zaměstnavatelů Německa, který na dotaz ke skandálu kolem odposlechů v

Deutsche Telekom odpověděl asi takto: „u nás se oficiálně, jenom v zemi Bádensko-Württembersko, se provedlo v roce 2007 více odposlechů, než v celých Spojených státech dohromady...“ Z toho je

patrné, že to, co někde ještě vadí, je jinde už dávno standard. Je však hrozné dívat se, jak se právní stát, jeden z pilířů demokracie, právně sám sebe ruine, když dělá z každého občana potenciálního narušitele zákona.

Teze o tom, že demokracie a bezpečnost se jaksi nemají rády, že jedna potlačuje druhou nebo dokonce, že si musíme vybrat, zda tu či onu, je v současné době velice frekventovaná a pohříchu je podle ní v praxi stále častěji postupováno. Stále více je tento rozpor brán jako něco automatického. Postavit bezpečnost proti demokracii je nejen mimořádně nepřesné a zavádějící, ale bohužel i velice nebezpečné a nedemokratické a co je vůbec nejhorší: opravdu, ale opravdu to hodně vynáší...

Otázka přitom stojí tak, jestli je to skutečně demokracie a bezpečnost, které tu stojí proti sobě?!? Je tu navíc ještě jedno ošidné slůvko a to přivlastňovací zájmeno, které se velice účelově tulí ke slovu bezpečnost a rázem tu máme moji, tvoji, naši, vaši, jeho, její, jejich bezpečnost proti jakési ničím demokracii. Nikdy neslyšíme: vyberte si - vaši demokracii nebo vaši bezpečnost nebo dokonce vaši demokracii nebo bezpečnost. Kdepak. Vždycky slyšíme jenom: vyberte si - chcete demokracii nebo VAŠI bezpečnost?!? Prostě ona ta demokracie už tak nějak nemůže soutěžit s onou bezpečností, protože se tak nějak nemá jako slovo k tomu být něčí... Nebo jinak řečeno slovo demokracie je jaksi více kolektivní a anonymní, zatímco bezpečnost je slovo více individuální a konkrétní. Anebo ještě jinak. Možná tu stojí velká, ale ničím, demokracie proti malé, ale naší, bezpečnosti.

Možná bude lépe si uvědomit dvě věci. Tou první je to, že slovo demokracie je významově blízké slovnímu spojení „vláda lidu“, byť původní řecký význam slov „demos“ i „kratein“ je trošku jiný než těch dnešních „lid“ a „vládnout“. Prostě byla to jiná doba s jinými reáliemi. Zkusme tento význam ještě rozepsat na „způsob správy věcí veřejných, kde zdrojem veškeré moci je občan“. (Píši úmyslně občan a ne člověk, protože notorická záměna občana jako instituce za člověka jako biologického jedince a lidských práv za občanská je jedním z největších zmatení, kterých se celkem systematicky dopouštíme a nakonec tím mateme především sama sebe a pleteme si tak na sebe a svou suverenitu velký bič, kterým mnozí ochotně práskají nad našimi hlavami)

Tou druhou věcí je to, že slova demokracie i bezpečnost mají dva důležité významové svorníky. Tím prvním je slovo svoboda a tím druhým je slovo odpovědnost. Ponechám na čtenářích, aby se pokusili vytvořit si veškeré možné větne permutace složené z těchto čtyř slov. Nicméně vybaven tímto rozšířením mohou položit vedle sebe místo původní otázky (chcete demokracii nebo VAŠI bezpečnost?!?) otázku poněkud symetričtější. Chcete ztratit svou odpovědnost za svou svobodu nebo chcete ztratit svou odpovědnost za svou svobodu?!? Bezpečnost i demokracie nejsou ničím jiným než odpovědností jednotlivce za jeho vlastní svobodu. Jednou, v případě bezpečnosti, jde o spíše o odpovědnost za svobodu jedince a podruhé, v případě demokracie, o odpovědnost za svobodu těch druhých. Tragédií současnosti je právě odebrání této odpovědnosti jednotlivci nejrůznějšími institucemi a vyprazdňování bezpečnosti i demokracie na pouhé vnější formy bez obsahu. Tento obsah jim může dát jen odpovědnost lidského individua při co největším možném počtu těchto odpovědných jedinců bez toho, že by se navzájem ve svůj prospěch nebo kolektivně ve prospěch anonymní instituce této odpovědnosti vzdávali. Jen individuální odpovědnost občana může, je-li mnohonásobně přítomna, zajistit skutečnou bezpečnost, skutečnou demokracii a skutečnou svobodu jednotlivce i celého společenství. Stavět demokracii proti bezpečnosti a bezpečnost proti demokracii může vést jenom k jedinému. K rozpadu synergie individuální odpovědnosti a ke ztrátě svobody jednotlivců i celku.

Způsoby, kterými jsou demokracie i bezpečnost vyprazdňovány, se podobají jeden druhému jako vejce vejci. K lepšímu pochopení tohoto procesu si musíme uvědomit, že jak demokracie, tak bezpečnost

mají charakter společenských neekonomických cílů. Jsou to navíc veřejné statky a jako takové jsou nedělitelné a nevylučitelné a mají svou universální hodnotu pro jednotlivce stejně jako pro celou společnost nebo jinou libovolnou societu. Ve známém procesu sekuritizace dochází k tomu, že se na bezpečnosti začíná vydělávat. Podobně je tomu však s demokracií. Do bezpečnosti a do demokracie se začínají systematicky vnášet dílčí ekonomické cíle. Bezpečnost a demokracie, provázené svobodou, jsou slova, která nesou zisk, především pokud se podaří někomu odebrat jejich obsah nebo někomu vnutit jejich prázdnou formu. A právě pro větší zisk se vyplácí stavět proti sobě obě prázdné formy demokracie a bezpečnosti. Po své formální a vnější stránce se totiž tváří jako navzájem omezeně kompatibilní. Najednou je to pro nás složitě a musí se objevit velký loutkář, který to umí správně vzít do ruky, zařídit to. Nejen že budeme bezpeční a demokratičtí, ale ještě na tom vyděláme peníze, hlásá velký loutkář a pilně tahá za šňůrky. Peníze však už veřejným statkem nejsou a tak se jich nikdy nedostane na všechny. A ti, co nevydělávají, pak také na vlastní bezpečnost, demokracii a svobodu rezignují a přenechávají péči o ně těm, kteří vydělávají a ti toto břímě ochotně přijímají, protože to opravdu nese. Přitom už dávno zapomněli na to, že přitom šlo také o svobodu, demokracii a bezpečnost všech a už pečují jen a jen o tu svoji... A potom přichází důležitý krok, kdy jsou demokracie a bezpečnost jaksi zbožštěny, postaveny na piedestal nebo rovnou na nebesa, stanou se nedotknutelnými a jsou ochraňovány řádem vyvolených pravověrných, kteří jediní mají právo hovořit o těchto svatých pojmech a modlách. Vše ostatní je svatokrádež, pochybování je hřích a přivlastňování si bezpečnosti a demokracie je zločin. Ten, kdo chce být svobodným jaksi sám za sebe, je protispoločenský, nedemokratický a nebezpečný živel s jednotnou aktuální nálepkou teroristy s příslušným přívlastkem nebo předponou.

Bohužel i slovo svoboda se stále více stává pouhým headlinem, v jehož jménu jsou zabíjeny a zotročovány a zesměšňovány celé velké skupiny lidí. Zní to pořád stejně. Přinášíme vám svobodu, demokracii a bezpečnost. Málo kdo napíše bezpečí. Možná i tady je kořen neporozumění. Slovo bezpečnost zní v mnoha jazycích různě. Proti security leží safety. Jedno má svůj kořen v latinském „securus“, tedy v jistotě, to druhé s latinským původem ve slově „salus“ v celistvosti a zdraví. Čeština zná bezpečnost a bezpečí. I další jazyky mají více výrazů, které jaksi odlišují stav a pocit od procesu. Nicméně platí, že svobodu, stejně jako bezpečnost a demokracii nám nemůže nikdo dát natož přinést. Můžete ji ale získat, vybojovat, říkává se. Ale daleko spíše platí, že ji všichni máme, že je nám dána, a ti ostatní nám ji mohou jenom vzít. Nezapomínejme, že to, co nám berou, je vlastní odpovědnost za naše životy a za naše prostředí. Pořád se o to mnozí pokoušejí a snaží se ji vyměnit za bezcenné tretky, podobně jako dříve měnili v Americe bývalí Evropané Indiánům jejich svobodu za ohnivou vodu a přitom brali zlato a půdu. To, co zažil v devatenáctém století rudý muž, je nyní v sofistikovanější podobě nastraženo na muže bílého. Je jenom věcí naší vlastní odpovědnosti, zda to dopustíme. Tak si vyberte... Já říkám, že volba mezi bezpečností a demokracií je Sophiina volba, která dříve nebo později pohltí všechny. Voliče, volitele, volené, vyvolené i voly... Možná i samotné volby, demokracii a svobodu.

Evropa a úpadek 16 - 17/2008

31.7.2008

Minulé pokračování bylo završeno pokusem popsat vnímání bezpečnosti a demokracie lidským jednotlivcem, občanem. Jsou samozřejmě i jiné pohledy, které směřují odjinud a jinými směry. Jsou to pohledy korporací, které jsou sice konec konců také tvořeny jednotlivci, ale někdy to na jejich názorech není poznat a často ani nemůže. Obrazně řečeno, pokud bychom demokracii vnímali prioritně jako krásný velký barevný deštník, pak nesmíme nikdy zapomínat na to, že ty pestré barvy a celá taka krása jsou nesený tyčí, která má na jednom konci špičku a na druhém hák. A to nemluvíme o tom, že uvnitř té tyče bývá nenápadný mechanismus, který umožňuje to celou krásu rychle sbalit, aby té tyči nepřekážela...

Jde o to, že pokud jsme demokracii definovali jako určitou odpovědnost za svobodu jedince ve vztahu k druhému jedinci, pak ve vztazích korporací tento moment často chybí a určitá obdoba občanské rovnosti neb dokonce lidských práv nemá ve vztazích korporací bohužel svoji obdobu. Daleko spíše najdeme v korporátních (včetně politických) vztazích demokracii jako určitý způsob, kterým elity ovládají své prostředí. Demokracie je způsobem ovládnání, formou vlády. A zatímco na horizontální úrovni je demokracie velice standardním způsobem vyjednávání, pak ne vertikálně se tak trochu vytrácí. Tam dochází ke kladení cílů, ovládnání, řízení, vedení. Dovolím si teď malou letní exkursi do názvosloví a vzájemných vztahů jednotlivých pojmů v oblasti vztahů ovládajících a ovládaných. To první, co se budeme snažit najít a pojmenovat, je ono něco, co způsobuje pohyb v prostředí korporací.

Bezesporu platí, že pokud budeme hovořit o nositeli dynamiky změn prostředí korporace, pak musíme dokázat najít i způsob a potenciál této dynamiky jako celku. Jinými slovy hledáme hybatele těchto změn jeho vlastnosti. Hybatelem změn prostředí korporace jsou zájmy, ambice a vize, které mají své původce v různých úrovních korporací a dělí se podle směru jejich uplatňování. Tyto různé podoby představ o budoucím fungování budeme nazývat cíle. Budeme hovořit o různých podobách kladení cílů a vytváření cest vedoucích k jejich dosažení. Vzhledem k ukázané architektuře jednotlivých korporací i tříd korporací máme možnost rozdělit tyto cíle (zájmy, ambice a vize) na ovládající, partnerské a ovládané.

Pokud bychom přijali pozici nositele ovládajícího zájmu, pak vidíme, že můžeme tento zájem směrem dolů prosadit buď direktivně bez jakýchkoliv dalších podmínek a takový proces nazveme řízením. Pokud není řízení, jako přímé kladení cílů, možné, pak nastupuje právě vytváření podmínek pro prosazení našeho zájmu v korporaci nižšího stupně. Tento proces se může nazvat vedením a z pozice ovládajícího zájmu má širokou škálu možných postupů od motivace až po manipulaci a to v závislosti na tom nakolik zůstává předmětný cíl skrytý. Kladení cílů, ať již prostřednictvím motivace nebo řízení úzce souvisí s tím, že si tento ovládající zájem musíme umět představit, vytvořit si o něm obraz. Může se nám však stát, že se nám v procesu kladení cílů objeví i obrazy, které jsme nikterak nepředpokládali a které byly tudíž vneseny do korporace nižší třídy vneseny odjinud. Tyto obrazy musíme buď bezvýhradně přijmout nebo v zásadě přijmout a nějakým způsobem na ně reagovat (tedy řízením nebo vedením) nebo odmítnout a to buď tím, že na ně reagujeme (opět řízením nebo vedením) nebo tak, že je ignorujeme.

Pokud bychom přijali pozici nositele ovládaného zájmu, pak máme směrem k ovládajícímu názoru jen velice úzkou možnost prosazení vlastních cílů a to výhradně prostřednictvím vedení s tím, že začínáme z opačného konce než zájem ovládající, tedy u manipulace, kdy je náš cíl zpočátku skrytý.

Zbývají partnerské zájmy a vztahy jejich nositelů. Nositelé partnerských zájmů mají jako základní

nástroj vyjednávání neboli negociaci. Prostřednictvím takového vyjednávání se jednotlivé zájmy, ovládaný stejně jako ovládající, mohou posílit nebo zeslabit. Obecná tendence je ovšem taková, že negociace oslabuje zájmy ovládající a posiluje zájmy ovládané. A právě tuto negociaci musíme doplnit do trojice k řízení a vedení. Právě tyto partnerské vztahy a vyjednávání mají na horizontální úrovni korporátních vztahů nejbližší k demokracii.

Zbývá odpovědět na otázku, odkud mohou být do korporace vnášeny cíle, které nejsou v souladu s ovládajícím zájmem. Tímto zdrojem mohou být pouze motivační, ale spíše skryté, manipulativní techniky ovládaného zájmu. V tomto případě jde o cíl, který se objeví nenadále a neočekávaně a je třeba na ně reagovat. Prioritní je zde řízení a následuje vedení, popřípadě výsledky negociací na úrovni nositelů ovládaného zájmu. Tady jde o cíle v rozporu s původním ovládajícím zájmem, obsahově neznámé, ale nikoliv nečekané. Podobně se takový sporný cíl může objevit jako výsledek negociací na úrovni ovládajícího zájmu. Pak jde o cíle v rozporu s původním ovládajícím zájmem, ale jsou výsledkem vyjednávání, očekávané a známé. Nesmíme zapomenout ani na vnášení cílů z jiné korporace na naší úrovni, která může na ovládaný zájem a jeho nositele uplatňovat stejný nárok jako „naše“ korporace. Taková situace je podobně nečekaná jako ta, která má manipulativní zdroj, nicméně vyžaduje jinou kvalitu reakce. Prioritní je zde negociace a následuje motivace.

Pokud jsme hybatelem změn prostředí korporace označili cíle, které jsou do tohoto prostředí vnášeny, pak je nutné odpovědět rovněž jednoznačně na původní otázku, kdo je nositelem těchto cílů. Jednoznačně to jsou osoby, ať již fyzické nebo právnické, které se tak podílejí na samotném vytváření korporací prostřednictvím sítě vlastních vztahů. Přitom samy tyto osoby jsou korporacemi. Pokud bychom měli odpovědět na otázku, kdo je zdrojem nebo autorem těchto cílů, pak je to jednoznačně lidský mozek. Kdo vnáší cíle do lidského mozku, asi zůstane navěky tak trochu záhadou. Lidský mozek není schopen vydedukovat, poznat více odpovědí, než kolik má otázek. Pokud se ovšem lidský jedinec rozhodne vstoupit do neznána, pak má jeho mozek možnost vidět obrazy, které nelze vymyslet. Může se nesměle pustit do zpětné dedukce na téma, které otázky by vedly k odpovědím, které jsou v souladu s obrazem, který nám neznámá „terra incognita“ předestřela. Ve zjevném můžeme jít od otázek k odpovědím, ve skrytém musíme jít od odpovědí k otázkám...

Jak již bylo řečeno, je demokracie formou vládnutí, tedy formou, v níž se ve společnosti cestou využití demokratických mechanismů zajišťuje vztah ovládaní, kdy společenské elity řídí a vedou zbytek společnosti při správě věcí veřejných. Proto jde v demokracii v zásadě vždy o to, do jaké míry mohou vládnoucí elity prosazovat své specifické zájmy na úkor zájmů ovládaných. Vyspělá demokracie je mechanismem, který funguje jako regulátor egoistického prosazení zájmu vládnoucích elit na úkor ovládaných a v tomto směru působí jako sociálně- politický stabilizační mechanismus.

Politické demokracie nevznikly samy o sobě nebo dokonce proto, že je demokracie krásná a ušlechtilá, ale proto, že se ukázaly jako jediná efektivní forma vládnutí v kapitalistické společnosti založené na tržní ekonomice, svobodě podnikání, pohybu osob, kapitálu, idejí atp., protože bez toho nemůže vyspělá tržní ekonomika fungovat.

Ačkoli je pro fungování vyspělé tržní ekonomiky demokracie nezbytným prostředím, neznamená to, že by uvnitř tohoto prostředí neprobíhal neustálý zápas ovládajících elit o to, aby zvětšily profity vyplývající z ovládající pozice a aby tuto pozici stabilizovaly. Překážkou je demokracie. Proto se vládnoucí elity v demokracii trvale snaží demokratické mechanismy „reformovat“ tak, aby jejich specifickým zájmům lépe vyhovovaly a umožňovaly jim lépe kontrolovat ovládané, stabilizovat vlastní mocenskou pozici a zvyšovat profity z ní plynoucí. Původní demokracie se tak mění v manipulativní elitokracii, která nese vnější formální znaky demokracie, ale ve své podstatě jde o Potěmkinovu vesnici. Naprosto charakteristické procesy pro manipulativní elitokracii nastupují vždy, když nějakým

nedopatřením dojde k tomu, že přes veškerou manipulaci dojde k tomu, že výsledek neodpovídá původním představám. Typickým příkladem je chování evropských politických elit ve vztahu k irskému odmítnutí Lisabonské reformní smlouvy.

Hrozba terorismu je vítanou záminkou pro „reformování“ demokratických mechanismů a získání větší kontroly nad ovládanými. Čím vyšší je míra kontroly ovládaných vládnoucími, tím méně funguje demokracie jako efektivní sociálně ekonomický regulační mechanismus přirozených společenských rozporů. Za určitým bodem (uzlový bod míry) se stává demokracie jen formální schránkou, která již není schopna plnit svoji roli. Vedení a řízení společnosti vládnoucími elitami je ve skutečnosti realizováno cestou jiných než demokratických mechanismů, jde především o manipulativní techniky, včetně nátlaku a vydírání. Pokud nevnímáme demokracii jako fetiš, musíme si nutně položit otázku, zda tato nově vzniklá forma vládnutí nevytváří příznivější prostředí pro fungování ekonomiky a řešení sociálních pnutí ve společnosti než demokracie?!? Platí sice výše uvedené, totiž to, že demokracie je pro fungování vyspělé tržní ekonomiky nezbytným prostředím, ale na druhé straně platí stejně to, že teprve určitý rozvoj hospodářství umožnil vznik demokratických institucí a rozšíření demokracie jako významného způsobu chování a prosazování zájmů, zejména v euroatlantické civilizaci. Nejde tedy o vzájemnou podmíněnost navěky, ale hospodářství si bude intenzivně hledat jemu pohodlné způsoby společenského řízení a to může demokracii vážně ohrozit v momentu, kdy se demokracie ukáže jako nemoderní veteš. Naštěstí ovšem platí, že známá Marxova teze, že základna je určující pro nadstavbu, není tak úplně pravdivá. Znamená to ovšem to, že nesmíme bránit demokracii jako fetiš nebo modlu, ale jako živou bytost, jako něco, co je nám lidem za určitých podmínek do značné míry přirozené a vlastní. A právě uvědomění si toho, že právě živá demokracie má svá omezení, že není universálním receptem na spásu, je první podmínkou pro její udržení všude tam, kde je to možné a efektivní.

Je patrné, že pokud je tomu tak, jak jsem uvedl výše, totiž že procesy stojící za takzvanou volbou mezi demokracií a bezpečností požírá volby, voliče, volené, vyvolené, atd. atd., pak to tedy nemusí ještě nutně znamenat, že jde nutně o proces zániku demokracie a její nahrazování novým systémem vládnutí. Demokracie může stále představovat široce přijatelný společenský model vládnutí v rozvinuté tržní ekonomice. To však neznamená, že se na určité historicky relativně krátké období nemůže prosadit určitý typ autokratické nebo spíše elitokratické manipulativní moci. Pokud ovšem takový regres současná civilizace přežije, může být taková autokracie vystřídána novým vyšším typem demokracie. I zde však zůstanou ovládající a ovládaní. To je přirozený rys jakékoli korporace a dokonce přirozený společenský a přírodní jev. Byl, je a bude vlastní i životu na evropském kontinentu. Jde však především o to, abychom bránili smysl Evropy, abychom nerezignovali na to, co je správné a pravdivé jenom proto, že nám bude stačit, že je to či ono nutné. Je nutné nejen bránit, ale především rozvíjet a kultivovat onen prostor mezi legalitou a legitimitou, tak aby se stal místem, odkud budeme moci posuzovat legalitu a legitimitu kolem nás. Je důležité, abychom se mohli k tomuto prostoru obracet, kdykoliv máme pocit, že nám kdekoliv vnucují legalitu na úkor legitimacy. V tomto smyslu se do třetice obracím k Václavu Bělohradskému, který v reakci na výsledek referenda v Irsku uvedl, že hlas proti EU je možná hlasem pro Evropu.

Zbývá se pokusit o nějaký nápad, postup, který by mohl ten nešťastný způsob spolupráce, který stojí na prioritě jakéhosi smluvního rámce, který se postupně stává čím dál tím více samotným cílem místo toho, aby byl prostředkem, nějak pozměnit. Možná, že by se mohl ten systém trochu otočit, že by jednotlivé země předkládaly tři okruhy problémů. Jeden by obsahoval domácí problémy, druhý celoevropské problémy a třetí problémy v jedné členské zemi, které se té, které konkrétní země nejvíce dotýkají. O časovém období nechci hovořit, ale stávajících sedm let by mohlo být zcela postačujících. Měli bychom tedy před sebou v dnešních počtech maximálně 51 problémů, které by se měly závazně řešit. Prakticky jich bude daleko méně, protože dojde k řadě agregací. Tyto problémy by

se měly nejen řešit, ale i vyřešit. Ten první okruh problémů by řešily národní vlády se závaznou pomocí ostatních 26 partnerů a jako protihodnotu by odstraňovaly to, co jiným vadí v třetím okruhu. Pokud se týká druhého okruhu, tam by šlo o vzájemnou dohodu a spolupráci. Řešení by neleželo na Bruselu, ale na národních vládách a jejich schopnosti spolupracovat. Nicméně účast na takové spolupráci by byla také základní členskou povinností každého členského státu. Myslím, že tohle není nic převratného nebo něco, co se v rámci EU dnes vůbec neděje, ale není to jaksi z celého toho molochu patrné. Možná by bylo lepší, kdyby každá vláda mohla říci svým občanům, že v rámci našeho členství v EU dostaneme plnou podporu v tomto námi vybraném směru našeho rozvoje, budeme spolupracovat na těch a těch společných programech a uděláme si sami pořádek v tom či onom. Snad by to EU lidem poněkud přiblížilo, aby bylo patrné, k čemu je to dobré. Možná by potom byli ochotnější mít pro speciální politické potřeby politickou reprezentaci Evropy pro jednání s dalšími velkými hráči, evropské vojenské a policejní síly a evropskou vědu a jednou snad i nějakou evropskou kulturu. Klidně by skousli vlajku i hymnu a snad i obraz prezidenta by si někam pověsili.

Upřímně řečeno, vidím jeden velký základní problém, spočívající v tom, že potom bychom nemuseli žít tolik naprosto zbytečných potentátů a byrokratů. Nejhorší je to, že oni to vědí také. Jsou příliš silní a jen těžko to připustí. A proto se mi zdá, že tohle plýtvání penězi i energií lidské práce neskončí, dokud bude z čeho brát a potom to bude trvat ještě tak dlouho, než se zcela vyplatí bruselské důchody. Nezapomínejme, že EU je rovněž významný zaopatřovací ústav pro své vysloužilce. Takže to vidím tak na padesát let...

Evropa a úpadek 18/2008

31.8.2008

Dvě předchozí dvojčísla obsahovala dvě obecnější zamyšlení nad vztahy bezpečnosti, svobody a demokracie, tedy slov, která slycháme takřka každodenně a kterými se zaštiťují nejrůznější aktéři při provádění nejrůznějších akcí. Jako kdyby se zdálo, že komu nejde o svobodu, demokracii a bezpečnost, ten nemá vůbec právo na to být slyšen, natož cokoliv konat. Musím se přiznat, že jsem při psaní těchto úvah tak trochu myslel na stále silnější propagandu kolem olympijských her v Pekingu, ale vůbec jsem netušil, že zároveň s nimi přijde, bohužel, jiný praktický příklad a tím je násilný spor o Jižní Osetii a Abcházii mezi Gruzii a Ruskem. Na obou dvou stranách jsme byli svědky doslova gejzíru propagandy, komu jde více o bezpečnost, svobodu a demokracii popř. dokonce o mír, že bylo a je velmi obtížné se v této záplavě vyznat. Jen připomenu novou svěží formulaci „donutit k míru“, která si v ničem nezadá s „humanitárním bombardováním“ a podobnými perlami.

Pokusme se na rusko-gruzínský konflikt podívat optikou vztahu ovládajícího a ovládaného zájmu v interkorporátních vztazích tak, jak jsme ho v naší rubrice popisovali minule. Je patrné, že výchozí situace je taková, že ovládající zájem představuje Rusko a ten ovládaný Gruzie. Je neoddiskutovatelnou skutečností, že mocenské zájmy Ruska na Kavkaze jsou jednou z politických ruských politických priorit již několik set let a souvisejí s odvěkou touhou ruské elity dostat vliv nebo dokonce hranice Ruska k teplým mořím. Proto, pokud budeme uvažovat aktuální výchozí stav, pak je nepochybné, že tím, kdo ovládá, je Rusko a je stejně nepochybné, že tím, kdo je ovládaný a chce se z tohoto vztahu vymanit, je Gruzie. Je rovněž naprosto patrné, že Gruzie nemá sama ve svém sousedství nebo obecně na své úrovni ovládaného zájmu žádnou oporu pro takové osvobození se z ruského vlivu a samozřejmě nemá žádnou možnost takový krok samostatně učinit. Z toho vyplývá, že pokud k takovému kroku došlo, pak ho musela Gruzie učinit v koordinaci s jiným nositelem ovládajícího zájmu. Tím jsou v současné době na naší planetě ve vztahu ke Gruzii jedině USA. Jsou to USA, které razí již bezmála 20 let doktrínu unipolárního světa a konce dějin a deklarují, že mají právo zasáhnout, pokud jsou jejich zájmy ohroženy kdekoliv na světě a to tím, že USA seznají, že je tam ohrožena svoboda a demokracie. Toto univerzální prohlášení zahrnuje nejen Gruzii, ale i samotné Rusko. Na Kavkaze tedy jde o vyjasňování si nové kvality vzájemných vztahů mezi Ruskem a USA, ve kterém Rusko jasně sděluje, že se necítí být ovládané z USA. Teprve čas ukáže, zda tomu nebylo náhodou tak, že na rozpoutání rusko-gruzínského konfliktu mělo aktuálně více zájmu Rusko, kterému se zdála doba nanejvýše vhodná k tomu, aby sdělilo USA i celému světu, že v Rusku se už strýčku Samovi a dolaru klanět nebudou, ať to stojí, co to stojí. Zatím se na jedné straně tvrdí, že na vině je Rusko a na druhé straně, že je vinna Gruzie, která se opírala o USA. Bude zajímavé sledovat s odstupem času, zda náhodou se neukáže jasněji obraz toho, že šlo daleko vyšší hru a že Gruzie v celé záležitosti hrála jen roli toho, kdo má být rozbombardován, aby potom mohl dostat humanitární pomoc. Pravdou je, že v Gruzii je u moci člověk, který je pro osobní ambice a slávu ochoten obětovat kdykoliv cokoliv a kohokoliv. Nakonec si dovolím v této souvislosti připomenout nedávné výročí srpna 1968, které bylo se vstupem Ruska do Gruzie skloňováno ve všech pádech. Zdá se mi, že na počátku onoho vstupu vojsk Varšavské smlouvy (čti ruské okupace) nebyl obrodný proces a Pražské jaro, ale nutkavý pocit tehdejší ruské (sovětské) elity mít na území ČSSR svá vojska, rakety a přiblížit se na dotek armádě USA v Bavorsku. Prostě ruský ovládající zájem byl obsedantním způsobem drážděn oním prázdným neobsazeným políčkem na jeho strategické mapě ovládajícího zájmu v podobě klínu, který se dotýkal 100 kilometry hranice SSSR. Navíc Rusko si historicky neumí přestavit vyjádření svých ovládajících zájmů jiným způsobem než vojenskou přítomností. Je třeba spravedlivě uvést, že Rusko po staletí také jiný vývozní artikl než armádu a zbraně nemělo. Teď se to bude velmi dynamicky měnit společně s významem vývozu energetických surovin. Ale s tímto nástrojem se Rusko teprve učí zacházet. Je pouze na něm, zda se z ruských dodávek surovin stane něco víc než obyčejný klacek. Je

velkou otázkou, zda bude Rusko vůbec schopno uchopit svou pozici energetického zdroje jinak než zbraň, tedy v rozporu se svou dosavadní historicitou, tedy se souborem idejí, symbolů a institucí, které Rusku umožňují jednat nejen vůči sobě samému, ale i reprodukovat sebe sama jako celek. Toto není zdaleka jen problém Ruska, s podobnými problémy se potýkají i jiné státy a společnosti. Na prvním místě je třeba vzpomenout právě USA, které již dlouhodobě vzdorují nové realitě tvrdošíjným lpěním na anglosaských protestantských hodnotách, na kterých vznikly a které se stále více dostávají do střetu s hodnotami hispánského a černošského obyvatelstva Spojených států. Podobně se americký agresivně komiksový styl chování přestává zamlouvat na mnoha místech světa. Změna historicky zakódovaného chování a řešení vlastních problémů (připomínám, že některé autority to nazývají historicitou) tváří v tvář kvalitativně i kvantitativně novým změnám prostředí organizací je jedním z klíčových faktorů jejich dalšího stabilního rozvoje nebo, chcete-li, přežití.

Na téma onoho nového pojmu „historicita“ si dovoluji posloužit malou bajkou a škorpiónu a žábě. Škorpión sedí na kameni u potoka a najednou se zvedne voda, z kamene se stane ostrov a ten se rychle zatápí. Škorpión neumí plavat a je jasné, že se utopí. V tom kolem plave žába a škorpión ji poprosí, zda by ho nepřevzela na zádech na břeh. Žába namítá, že škorpióna zná a že ji určitě hned bodne. Škorpión namítá, že to by zahynuli oba a žába to uzná jako dobrou záruku. Škorpión nastoupí žábě na záda a okamžitě ji bodne. Umírající žába se ptá, proč to udělal, když sám zahyne a tonoucí škorpión odpovídá slavnou větou: „Je mi to opravdu líto, milá žábo, ale bylo to silnější než já...“ Ve svém životě jsem se mnohokrát setkal s takřka nevysvětlitelným konáním některých jedinců nebo organizací a mnohokrát za tím bylo právě ono něco, co je silnější než to, co z onoho jednotlivce anebo organizace právě vidíme nebo můžeme jinak vnímat. Teprve při hlubším studiu jejich chování v minulosti dojdeme k závěru, že tam někde hluboko u jejich vzniku se vytvořily mechanismy, které se projevují za určitých podmínek, které však dost často nevypovídají o aktuálním stavu prostředí. A tak se někdy povede geniální tah a někdy je to tah poslední. Z jiné strany na tento jev upozorňuje TGM, když říká, že státy zanikají s idejemi, na kterých vznikly. Karel Schwarzenberg to kdysi glosoval, že z toho plyne dobrá zpráva, že Česká republika nemůže zaniknout, protože žádné ideje nemá... Je to podobná úvaha, jako když se ptáte, proč některé státy nemají žádné schodky státního rozpočtu. Prostě stačí nemít rozpočet.

To, že se styl chování a reakce na některé klíčové změny prostředí mění jen velmi těžko, mne přesvědčilo italské řešení potíží národního leteckého přepravce Alitalia. Nejprve zaznívaly hrdé hlasy, že se národní klenot Alitalia neprodá. To bylo před volbami. Dnes Berlusconiho kabinet změnil konkurzní zákony především tzv. Marzanův zákon a pozastavil platnost některých antimonopolních zákonů. V praxi to má znamenat, že Alitalia bude moci jednat o prodeji svého majetku i když je v konkurzu a vláda bude moci odškodnit drobné držitele bezcenných akcií Alitalie ze zvláštních fondů. Alitalia už je oficiálně v konkurzu a požádala o ochranu před věřiteli. Ztráty činily přes dva miliony euro denně. S celým problémem se chce stát vypořádat tak, že Alitalii rozdělí na good Alitalia a bad Alitalia. Tu dobrou má sanovat konsorcium 16 významných národních investorů, jako Banca Intesa, druhá největší letecká společnost Air One, motocyklová firma Piaggio nebo pojišťovna SAI-Fondinaria. Ti mají vložit dohromady miliardu eur a sanovaná good Alitalia má přilákat dalšího významného investora. Nakonec by to všechno mělo skončit prodejem Alitalie buď KLM-Air France nebo Lufthanse někdy kolem roku 2013. Dohody o jistě nezištné pomoci státu v této překerní situaci budou jistě o to zajímavější, že jsou na dobu nejméně 5 let a musí tedy obsahovat i nějaké ty kompenzace, kdyby se dílo nedařilo. Jistě to nebude nic v rozporu s evropským antimonopolním právem ani dobrými mravy, protože ty si Itálie vždy dokáže nastavit buď novým zákonem anebo novou vládou.

Za kouzelnou shodu náhod a možná přímo kouzlo nechtěného ovšem pokládám avizovanou osobu člověka, který se má ujmout oné bad Alitalie. Je komisař Augusto Fantozzi, který zhruba před deseti

lety byl i italským ministrem financí. Není však zdaleka tolik znám jako televizní a filmová postava Huga Fantozziho, malého bankovního úředníka či „pana účetního“, tak jak ji ztvárnil italský herec Paolo Villaggio. Jsem přesvědčen, že lepší symbol celé záchranné akce si Itálie nemohla vybrat a tak opět mimoděk potvrdila, že přes veškerou snahu jsou prostě věci silnější než ona sama... Mimochodem říká se, že byznys Alitalie stál především na přepravě Řím - Miláno a že by jí měl v dohledné době začít konkurovat vlak. Jistě se tedy celý proces urychlí, protože jen konkurence mezi Alitalia a One Air držela ceny rozumně na uzdě. Ceny letenek půjdou nahoru a potom nastane útek na vlak, který to má celé zvládnout asi za 3 hodiny, což je samozřejmě úplně jiný balet než absolvovat dvě ohromné zácpy a mezitím se někde na letišti svlékat z opasek a zouvat z bot s tím, že už zapomenuté manikúra nebo voda po holení znamenají pokus o únos. Myslím si, že by italská produkce měla uvažovat o dalším filmu o panu účetním Fantozzim. Navrhuji třeba „Fantozzi v oblacích“. My máme o podobných taškařicích natočen základní film Anděl s ďáblem v těle, který se stal více než „realsocialistickou“ kritikou poměrů první republiky spíše předzvěstí věcí příštích. Zatím však veselé historiky z dob budování kapitalismu v Čechách na své umělecké ztvárnění čekají. Výjimku tvoří film „Sametová vražda“, kde je vysoká jistota, že reální „hrdinové“ tohoto příběhu jsou buď mrtví, nebo v base. Nicméně nějakou malou nadsázku třeba s názvem „Štáva nebo krev?!?“ bychom snad snesli.

Nakonec se vraťme ze slunné Itálie domů, kde začínají legislativní mudrci přemýšlet o tom, jak zavést do právního řádu správní a pokud možno i trestní odpovědnost firem. Důvodem ovšem není to, že by to mohlo znamenat kvalitativně nový pohled na organizaci jako součást společenské praxe, která i při neustále proklamované svobodě individua, ba i jedince, hraje ve společnosti stále více a více podstatnou roli. Jinými slovy, že by se organizací mohl změnit onen „soubor idejí, symbolů a institucí, které jim umožňují jednat nejen vůči sobě samému, ale i reprodukovat sebe sama jako celek“. Že by se jim mohla posílit naděje na stabilitu a prosperitu v této turbulentní době, ve které často nejsou schopny reagovat na změny prostředí v rámci své historicity. Ne, kdepak. My tím chceme tím řešit problém, že nemůžeme nějakému Krejčířovi nebo Pitrovi či komukoliv jinému zablokovat přístup k penězům na kontě firem, které nějak ovládá. A najednou začínáme povykovat, že jsme jedna ze tří zemí EU, která to ještě nemá. Výsledek bude jistě tomuto prvotnímu popudu a srovnání odpovídat. Jsem hluboce přesvědčen o tom, že ve společnosti, která svým způsobem stojí na organizacích o korporacích, které založily osoby fyzické nebo občanské, ale již dávno v nich ztratily díky jejich komplexitě reálný vliv, nelze vystačit s pouhou odpovědností individuální. Na druhé straně ovšem musí být odpovědnost firem podepřena jejich právy a povinnostmi. Bez odpovídajících práv a povinností není možné hovořit o odpovědnosti. Již několikrát byl učiněn pokus o deklaraci jakého si práva na přiměřenou obranu u organizací, které by měly možnost kroky, které by byly jinak trestné odvracet hrozící nebezpečí ať už směřující vůči nim nebo vůči jinému. Je to viděno jako něco nestandardního právě proto, že se dnes vnímá jako něco, co utváří společnost, pouze a jenom jedinec. Přiznání společenské odpovědnosti organizací musí předcházet legislativnímu zakotvení jejich odpovědnosti správní nebo dokonce trestní. To však musí zároveň znamenat, že vztah jedince k organizaci nemůže být jen a jen čistě vlastnický, že určité organizace nelze z vůle jednotlivce prostě zrušit. Znamená to i to, že princip odpovědnosti organizace by se měl zakotvit jako princip ústavní. Možná by na tomto principu mohla začít budovat nová kvalita smluvní podoby politické organizace EU, když se ukázalo, že ani evropský „nadstát“ ani stát ani „podstát“ v této roli nemůže obstát a že nemůžeme v rámci současné evropské historicity nalézt k propojeným ekonomikám dostatečně ekvivalentní politickou organizaci, která by měla legitimitu omezovat rozvoj soukromého bohatství ve prospěch veřejně prospěšných systémových změn. Je velkou otázkou, zda taková politická organizace ještě může nést název demokracie. V každém případě do politické přítomnosti i budoucnosti Evropy promlouvají organizace tak či onak. Neoficiálně to už dávno dělají, čím dříve to budou dělat legálně v rámci svých práv, povinností a odpovědnosti, tím dříve bude možné hledat další možnosti. Teď by

stačilo přiznat stávající stav. Ne kvůli nějakému uprchlíkovi, ale především kvůli nám, kteří jsme zůstali.

Evropa a úpadek 19/2008

14.9.2008

V tomto pokračování rubriky Evropa a úpadek zůstaneme doma a budeme si všimát toho, jak se utváří prostředí organizace, nebo možná korporace, která nese název Česká republika. Na úvod bych rád připomenul, že tento název píšeme bez jakýchkoliv přívlastků a připojených zkratk, takže vycházíme z předpokladu, že Česká republika je suverénní demokratický stát, ležící ve středu Evropy. Pojem prostředí korporace je velmi důležitý a jeho význam se nám přiblíží, pokud si sami uvědomíme, nakolik jsme sami jako lidští jedinci determinováni svým prostředím. O prostředí korporace a možnostech jeho ovlivňování jsem v rubrice Evropa a úpadek jsem psal v jejím sedmém letošním pokračování. Připomenu jen, že základním modelem prostředí korporace je fázový prostor jeho vlastních změn, protože je to právě změna, která je pro nás nejlépe zaznamenatelným projevem našeho vlastního prostředí. Lidský jedinec a jeho prostředí jsou v tomto smyslu průnikem několika různých identit. Pokud přijmeme dělení, které je dáno kombinacemi tří vlastností, které vyjadřují polohu, aktivitu a informační obsah, pak můžeme například říci, že člověk má svou biometrickou, biologickou, racionální, iracionální, ekonomickou, přírodní, sociální a kulturní identitu. Vůbec si nedělám patent na nějaký objev, ale domnívám se, že takové dělení může poskytnout poměrně komplexní a přitom srozumitelný obraz lidského jedince. Každý z nás se může zamyslet nad tím, jak tyto své identity vnímá, jak jsou v jeho případě utvářeny a jaký má on sám na jejich utváření vliv. Stejně tak si může každý z nás uvědomit, co nejvíce jeho prostředí v rámci jeho jednotlivých identit narušuje a kde se sám dopustil při jejich utváření chyby. Jaké změny, které sám vyvolal, mu přinesly prospěch a které problémy a podobně přemýšlet o změnách, které přišly bez jeho přičinění.

Pokud se člověk naučí takto přemýšlet a uvažovat o sobě, umožňuje mu to podobně uvažovat o jiných korporacích, například rodinách, obcích, podnicích, nejrůznějších klubech a společenstvích a samozřejmě i o státu a společnosti, ve kterých žije. Pro zjednodušení si můžeme Českou republiku namodelovat jako souhrn jejího vnitřního a vnějšího přírodního, společenského, ekonomického a kulturního prostředí. Je patrné, že i změny tohoto prostředí vycházejí buď z iniciativy, která pochází zevnitř nebo zvenčí. Motorem těchto změn jsou zájmy, které jsou generovány prostřednictvím určitých představ a vizí, které vyúsťují v kladení si nejrůznějších individuálních, skupinových, společenských i globálních cílů. A právě hledání a procházení cest k těmto cílům vytváří onen pestrý kaleidoskop změn, kterých jsme v prostředí každé korporace neustále svědky.

Musíme se tedy ptát především, zda existuje dostatek silných cílů, které si jako Česká republika klademe, tak, aby měly vliv na probíhající změny a náš stát nebyl pouhým chytačem koček za ocas. Podívejme se, zda dokážeme nějaké takové cíle identifikovat. Prvním takovým v poslední době propagovaným cílem je předsednictví ČR v EU zatím pod hesly „Evropa bez bariér“ a „Evropě to osladíme“. Co chce naše země v čele EU doopravdy dělat, zůstává záhadou. Dalším cílem je zavedení eura a v tomto případě je tento cíl pouhou deklarací a v naší společnosti se jenom obtížně hledá reálná síla, která by na tom měla zájem. Daleko aktivnější je náš stát při realizaci cíle postavit na našem území americkou radarovou základnu nebo naopak nepostavit Národní knihovnu. Velkým cílem zůstává vyrovnání s církvemi, které má z veřejných rozpočtů vytáhnout za tři generace tři sta miliard. Za cíle lze označit i rušení širokého spektra veřejných prostorů - poštovních úřadů, policejních služeben, lékařských ordinací, lékáren stanovišť záchranné služby, rušení a slučování škol, omezování veřejné dopravy, její zdražování a rušení spojů. Podobně se ruší divadla, knihovny, kina, ale kupodivu i celá řada dalších míst, které měly společné především to, že se v nich scházeli živí lidé a mohli si vyměňovat informace, živě spolu hovořit, dotýkat se jeden druhého, bavit se. Důvod je jeden společný. V daném místě a čase se udržování takového veřejného prostoru nevyplácí, je ztrátový, má vysoké poměrné náklady atd.atd.

Za cíle lze označit také v zásadě permanentně probíhající trojici reforem. Penzijní, školskou a zdravotní, které občas přerostou do čehosi, co dostává souhrnnou nálepku reforma veřejných financí, která bývá pojmenována podle aktuálního premiéra a nějakého zavazadla. Připomenu pouze Klausovy balíčky a Topolánkův batoh, ale myslím, že by se nemělo zapomínat na premiéra Špidlu a jeho... Společně s omezováním veřejného prostoru generují tyto reformy velice zřetelný systematický cíl, kterým je pro elity naší země privatizace výnosů a nacionalizace nákladů. Školská reforma je nesmyslná, protože jakákoliv státní maturita nemůže odstranit základní dva trendy, které v naší společnosti dlouhodobě fungují. Jde o to, že hlupákům se lépe vládne a vzdělání nevynáší. Dokud toto bude platit, pak je každá školská reforma úplně zbytečná. Stejně tak jde reformu zdravotní, která se v praxi snaží nalézt ty škůdce, kteří se za veřejné peníze snaží doopravdy léčit. Penzijní reforma se pak snaží přesvědčit občany, že hospodaření v mnoha soukromých pytlích bude daleko transparentnější než v jednom veřejném. Důsledky takové praxe vidíme nejen v českém zdravotnictví, ale i ve slovenské penzijní reformě. Nefunguje to. Ovšem rekordmanem v prohospodaření veřejných prostředků je mýtný systém. Ten má být během tří let své existence ztrátový. Tolik soukromých zakázek se nalepilo na tento peněžní zdroj složený z veřejných vložených i soukromých vybraných (vzhledem k charakteru však jde spíše o daň) prostředků, že náklady přesáhnou výnosy. Samozřejmě v rámci zkvalitnění výběru mýta.

Samostatným cílem, sice nedeklarovaným, ale o to v praxi zřetelnějším, je porcování dotací z EU a směřování podstatné části z nich mimo původní účel. Evropské dotace se v naší zemi přímo vsakují a to i do projektů, které jsou svou absurditou pověstné, jako jsou akvaparky v místě, kde není voda, lyžařské areály tam, kde není sníh, vzdělávací centra tam, kde nejsou studenti, větrné elektrárny tam, co nefouká atd. atd. Důležité přestává být, co se má postavit a k čemu to má sloužit, ale podstatné je, kolik se z toho dá utrhnout přes nejrůznější subdodávky. V tomto ohledu jsou absurdní projekty naprosto ideální, protože se na původní účel záměru nakonec nemusí dát nic a akce vyvrcholí poslední subdodávkou, kdy za patřičný, poslední, obolos sdělí nějaký znalec, že není voda, sníh, studenti, vítr - prostě to, bez čeho to celé nemůže fungovat. V celku podtrženo fondy EU nesloží v naší zemi k ničemu, co by mohlo být prezentováno směrem k občanům jako užitečná věc. Je to dáno i tím, že se dlouhodobě zhoršuje kvalita i dostupnost veřejných služeb a roste jejich cena. Nikde není ani vidu ani slechu o tom, že by někdo řekl: s pomocí EU jsme mohli něco zkvalitnit a zlevnit... Není to ani možné. České republice EU nic nedává, protože naše země se potácí v oblasti plateb a dotací někde v pásmu, kterému říkáme „fifty-fifty“. Jen cestou z Prahy do Bruselu a z Bruselu na místo určení se z toho, co do Bruselu posíláme, desítky procent ztrácí. Otázkou ovšem je, kolik by se ztratilo, kdyby ty peníze zůstaly v Praze, nebo zda by český stát byl ochoten alokovat prostředky do některých rozumných oblastí tak, jak to občas činí EU.

Ještě jeden cíl je sice jasně nedeklarovaný, ale o to patrnější. Je to cíl, který říká, že vše a kohokoliv lze nějak koupit a tento cíl je nutné naplnit doslova za každou cenu. Zdá se, že jediné, co má cenu, je jistota vlastnictví. Věci nebo člověka, to je lhostejné. Zejména u lidí je to velice neprozíravé. Získávání lidí úplatky nebo vydíráním, jak se někdy eufemisticky říká pozitivní či negativní motivací je cesta do pekel. Připomenu jen okřídlené úsloví poradce prezidenta Nixona, který vždy tvrdil, že když někoho držíte za koule i za krk, je i jeho srdce na vaší straně. Když pominu, jak pan prezident dopadl, tak doporučuji si uvědomit, že v takovém případě máte skutečně plné ruce práce a hlavně nesmíte už nikdy pustit. Navíc, když držíte někoho za krk, tak se od něj mnoho nedozvíte a o důsledcích držení za koule raději pomlčím, kdyby si snad někdo četl KONKURNÍ NOVINY před desátou večer. Srdce držence je možná na vaší straně, ale jak říkám, co z toho. U nás je ovšem tato metoda získávání lidských srdcí skutečně společenským standardem. Stejně tak je u nás oprávněné užívání věcí jen v případě že se nacházejí v úplném vlastnictví. Společné užívání veřejných věcí a služeb je něco, co je pod úroveň těch kteří se cítí oprávněni vnášet do naší společnosti standardy chování. Z toho plyne, že

sice toho slýcháme hodně o demokracii, ale velice málo o partnerství a když, tak spíše o tom registrovaném. Někdy se až zdá, že u nás je skutečné partnerství velice opovrhované a pokud se snad někde objeví, je tak dlouho terčem útoků, až se podaří jeho obraz tak či onak poškodit nebo dokonce samotné partnerství rozvrátit. Je to podobná obsese, jako když se na nové čisté fasádě prostě musí v naší době okamžitě objevit nějaká ta čmáranice, protože ta čistota prostě dráždí.

Dovolím si v této souvislosti připomenout určitý souhrn výzev, kterým podobně jako jiné společnosti musí čelit na počátku 21. století i ta naše v České republice. Jejich uspořádání jsem si vypůjčil u Václava Bělohradského. Tyto výzvy jsou základními zdroji cílů, které jsou do naší společnosti vnášeny zvenčí. Především jde o trend stále křiklavějšího ho rozporu mezi tzv. tržní cenou výrobku a skutečnými celospolečenskými náklady na jejich pořízení a užívání. Příkladem mohou být obrovské veřejné náklady na těžbu surovin a s nimi spojené studené i horké války o přístup k těmto zdrojům. Tyto náklady se vůbec nepromítají do vstupních cen, které jsou na počátku bilancí soukromých korporací, které vedou k jejich ziskům. Lze tedy konstatovat, že současný trh stojí zcela na něčem, co se dá nazvat politická cena, protože skutečná cena základních zdrojů pro ekonomiku zůstává zcela podceněna. Podobně roste druhý rozpor mezi tím, co víme a tím jak se chováme. Zdá se, že představa o tom, že určitý objem informací bude stačit ke změně chování, je mylná. Přes neustálé varování, že prostě není možné mít dost všeho pro všechny, přes to, že na této primitivní představě ztroskotal i komunismus, tak jsou dnešní politická hesla skutečně postavena na slůvku „všem“ a politické kampaně se tak daleko více podobají reklamě na hygienické potřeby než výběrovému řízení na správu země. V této souvislosti bych rád připomenul, že kdyby obyvatelé Číny přešli na západní standardy, pokud se týče hygienické spotřeby papíru, tak by se rychle zjistilo, že s tím máme problém. A to je drobnost. Třetí problém spočívá v tom, že moderní technologie a spotřební výrobky z nich pocházející vyžadují stále širší spolupráci a koordinaci při jejich užívání. Potřeba určité solidarity, spolupráce je sice velice zřetelná tím více, čím je společnost bohatá, ale systém, který stojí na konkurenci, není schopen takovou koordinaci, solidaritu a spolupráci potřebnou při spotřebě jeho produkce utvářet. Čtvrtým problémem a zároveň výzvou je to, že to, že práce přestává být základním zdrojem smyslu života důležitou podmínkou zapojení člověka do společnosti rovných a svobodných jednotlivců. V širším smyslu pak dochází k paradoxu, že úbytek práce z hlediska jejího objemu a společenské důležitosti nevede kupodivu ke společnosti volného času, protože chybí investice do nového smyslu společenského dění, který dříve poskytovala práce. Průměrný Evropan dnes stráví v práci asi jen desetinu života a sotva polovinu času, co před sto lety. Český páteční útek na chalupy a dvojí život, který je dnes chápán jako projev pasivního odporu proti totalitě (čímž počet odbojářů třetího odboje stoupl asi tak tisíckrát) byl vlastně docela geniálním řešením tohoto úbytku práce (job scarcity). Kupodivu jako první to prohlédli mladí lidé a už nechtějí vnímat školu jako prostředek přípravy na budoucí povolání a věřit tomu, že dobré studijní výsledky jim zajistí dobrou práci. Prostě to kolem sebe nevidí, takže nemají žádný důvod tomu věřit. Jak již ovšem bylo řečeno výše, škola na to odmítá jakkoliv reagovat a vzhledem k realitě je dnes daleko méně přípravou na život než v době Marie Terezie. Posledním pátou výzvou a z ní plynoucím velkým cílem je hledání politického systému, který by byl schopen odpovídajícím způsobem být partnerem současným technologiím a jejich možnostem při ovlivňování lidského, skupinového i společenského chování. Je velmi obtížné tvrdit, že tímto systémem bude něco, co ještě unese název demokracie.

Na závěr připomenu pět základních rizik, která z našeho prostředí pro nás samotné a společnosti, jichž jsme členy, přicházejí, tak, tak jak je formuloval Jared Diamond ve své knize Kolaps. První čtyři jsou postupně poškozování našeho životního prostředí, příchod velkých změn přírodního prostředí, nepřátelští sousedé a příliš vzdálení přátelé. Pátým klíčovým rizikem je způsob, jak společnost na tyto problémy reaguje. Jared Diamond analyzoval ve své knize kolapsy společností od starého Říma až po Sovětský svaz a vždy našel souběh několika těchto rizik, které nakonec společnost naprosto rozloží.

Nezbývá než posoudit, nakolik jsou v naší České republice podobná rizika a výzvy reflektovány a nakolik nacházejí odraz v cílech, které si před sebe klade. Ale o tom snad až někdy příště.

Evropa a úpadek 20/2008

28.9.2008

Skutečně jen málokdy se poštěstí, že život poskytne během několika dní autorovi určité obecnější úvahy naprosto transparentní příklad z praxe a to měřítku skutečně epochálním. To, co jsem uváděl v minulém pokračování a co mělo jednoho společného jmenovatele, tedy privatizaci zisků, nacionalizaci nákladů a současné vyprazdňování veřejného prostoru, to vše se ukázalo transparentně na příkladu toho, co se dnes nazývá krizí finančních trhů, která naplno propukla v USA a dnes již zasáhla i některé asijské a evropské instituce.

Myslím si, že nejlépe je se podívat na to, co že se to vlastně nachází v krizi. Tvrdí se, že to jsou finanční trhy. Pokud se podívám na prázeklad významu slova trh, tak naleznu v mnoha jazycích slova, která zní velice podobně a řada jazyků má výrazy naprosto odlišné. Jde o slova stará, tak stará, jak dlouhá je tradice obchodu. Nicméně se dá říci, že prázeklad významu těchto slov je společný. Slovo trh představuje ve své podstatě vymezené místo, na kterém platí určitá pravidla. Jinými slovy není to všude a není to pro každého. Prostřednictvím plotu a pravidel, tedy určité izolovanosti tohoto prostoru, se v něm vytváří podmínky pro nadstandardní úroveň důvěry mezi těmi, kteří mají do tohoto prostoru přístup. Když se ovšem podíváme na jeden z přívlastků spojení „finanční trh“, pak často slyšíme slovo „globální“. Dá se tedy tušit, že tenhle trh se s nějakými těmi hranicemi příliš nezabývá, natož aby nějaké vůbec měl.

Pokud se týká přívlastků tohoto slova, dá se hovořit o postupující specializaci trhů. Vezměme si jen několik aktuálních i původních názvů náměstí českých a moravských měst. Kozí rynek, Senovážné náměstí, Zelný trh, Obilní trh, Koňský trh, Dobytčí trh atd.atd. Zde je patrné určité oddělení komodit a bylo by jistě zajímavé pozorovat na vlastní oči setkání komodit Zelného trhu a Kozího rynku. Pokud se podíváme na slovo „finanční“, tak můžeme mít vážné pochybnosti o tom, co že se to na tom trhu vlastně prodává. Vidíme tam sliby nezvané hrdě futures a jiné deriváty, vidíme tam obrovské množství virtuálních elektronických sald, sem tam se mihnou i nějaké skutečné peníze, ale není to v žádném případě trh skutečných hodnot, které jsou podloženy jakoukoliv realitou. Pod známými hesly- „to, co já ti mohu slíbit, to ti nemůže nikdo dát“ a „to, co na co si dneska vypůjčíme, na to nemusíme zítra vydělat“, se tak provozoval podivuhodný virtuální prostor bez pravidel a hranic.

Dlouhodobě se u nás píše o tom, že sedět před hracím automatem s nadějí, že se na displeji objeví tři stejné obrázky a dole zacinkají peníze, je naprosto prodělečné a závislost na takovém přístroji má přesnou psychiatrickou diagnózu. V prostoru finančních trhů je to pro srovnání asi tak, že vůbec nevím, jaké obrázky na kotoučích jsou, těch kotoučů je nespočetně, některé jsou hranaté a těžko se dá říci, kdy se který otočí. Přesto je závislost na takových instrumentariích nejen bez diagnózy, ale naopak je systematicky do společnosti vnášena pod heslem, že žít na dluh je naprosto standardní a je to jediná cesta ke štěstí. Kdo nemá půjčeno, není dostatečně „in“ a hlavně nemůže spotřebovat. A právě okamžitá spotřeba je to hlavní. Je daleko důležitější, než všechno to, co nastane potom. Tedy, pokud toho „potom“ není tak trochu nad hlavu. Jako třeba teď.

Před necelými 40 lety opustily peníze definitivně svou zlatou paritu a vydaly se na dráhu své svobodné existence, která hlavně způsobila to, že jich může být pod různými záminkami v různých podobách libovolně mnoho. Toto prostředí muselo zákonitě ovlivnit za ta dlouhá léta i celou generaci finančníků a především ty mladší, kteří se do ní už narodili. Dovedu si dobře představit, že toto prostředí umožnilo určitou infiltraci radostného pocitu ze zadlužení jako léku na nutnost odložit spotřebu do doby, než si na ni vydělám, i do horních pater finančních institucí, včetně těch nejctihodnějších. Pokud se Velká hospodářská krize někdy pojmenovává jako „krize z nadvýroby“, pak možná to, co se děje nyní, může nést název krize z „nadspotřeby“. Všeobecné žití nad poměry nemůže

nikdy trvat dlouho. Individuálně je to jasné, teď je to jasné úplně, přestože řada renomovaných ekonomů tvrdla dlouhodobě opak. Nelze zcela vyloučit, že někteří tomu i doopravdy věřili a věří. Hlavně ti, které nikdy nepustili k jakémukoliv hospodaření, o domácnosti nemluvě.

Představa, že se věhlasná americká finanční soustava a s ní i pořádný kus světa dostala do osidel „úžery“ podobně jako romská rodina v Chánově nebo Matiční, je skutečně velice instruktivní. O to více, že v obou případech jde o to, že „úžerníci“ jsou z vlastního hnízda. Obavy některých našich spoluobčanů z toho, že se otevře malá černá díra v CERNu, která pohltí celou planetu, nabízejí analogii, zda se na Wall Streetu neotevřela velká černá díra, která pohltí celou tu obrovskou bublinu finančních trhů, nikoliv jen tu hypoteční. S maturitou z fyziky a zdravým rozumem si myslím, že daleko pravděpodobnější je ten druhý scénář, čímž neříkám, že nastane. Do jedné ze svých prací jsem napsal, že pokud heslem 20. století bylo slůvko „růst“, pak heslem 21. století by mělo být slovo „stabilita“. Možná, že to, co prožíváme, označí historici za konec novověku a začátek...čeho vlastně?!? No, hlavně jestli nějakí historici vůbec ještě budou.

Shrnuto a podtrženo. Finančnímu trhu se nedá věřit. Nemá pravidla a nemá hranice. Nejde zdaleka už jenom o ideologii trhu, která z něj dělá předmět posvátného uctívání a všelék podobně jako kdysi z ramena sv. Víta nebo jiných relikvií. Jde i o samu podstatu. Trh není univerzální instrument. Myslím, že můžeme s klidným svědomím konstatovat, že na menších trzích ohraničených a s jasnými pravidly lze dosáhnout dobrých řešení, které se mohou stát základem i pro chování i mimo ně. Jinými slovy, mohu docela dobře konstatovat, že cena kozy na Kozím rynku je vodítkem pro to, kolik může koza stát i jinde. Dokonce i pro to, jak má prodejná koza vypadat. Ale nemůže to nic vypovídat o tom, jak má vypadat kůň nebo kolik má stát kráva...Nebo tuleň v Grónsku. Tomu se nedá opravdu věřit.

Nedá se věřit ani slovům a soudům, které pronášejí různí experti, auditoři a především ratingové agentury, protože oni i ony stejně jako všichni ostatní na finančním trhu profitovali z růstu finančních trhů a tak dávali vysoká ocenění těm, kteří bublinu přifukovali a jim zabezpečovali jejich příjmy. Na místě je otázka z Iuvenalisových Satir-Quis custodiet ipsos custodes? Mimo jiné je to i název jednoho z článků profesora Stiglitze (v této rubrice jsme článek rozebírali v létě 2005), který byl vedle tržních skautů a komsomolců přelomu tisíciletí vykreslován jako stará konzerva. Jak říká jeden můj známý: „Můžeš mít policajty, prokurátory, soudy, katy i plné kriminály a stejně je Ti to k ničemu, když si lidé nemyslí, že normální je nekrást...“ Nebo nežít na dluh, dodávám já. Je pozoruhodné, jak se v USA replikovala ve stonásobném měřítku aféra Enron. I zde selhaly kontrolní mechanismy, audity a ratingy, protože byly živы z rostoucího obratu. Rozdávát si odměny z toho, co smlouvou prodám a nikoliv z toho, kolik dostanu zapláceno, by položilo každou trafikou a je naivní se domnívat, že to nepoloží finanční instituci. Tedy pokud na to není zpráva Světové banky nebo MMF, které ostatně v poslední době podivuhodně mlčí. Také audit od Andersenů by se hodil. Je až podivuhodné, jak málo se spojuje činnost dnes již bývalé firmy Andersen, smutné hrdinky aféry Enron, s osobou významného pohádkáře. Možná se objeví ratingová agentura Grimm Brothers. I když ono Korouhev a Sprostý také nezní nijak dvakrát...

Dlouhodobě píšu o sociálním kapitálu nebo o důvěře jako o něčem, co dokonale prostupuje historii lidské civilizace a kultury. Důvěra je to, co dějiny postihují velmi obtížně, ale stojí za většinou dohod, které výrazně přispěly k úspěchům druhu Homo sapiens. Dovoluji si proto vnímat to, co se děje, prioritně jako krizi důvěry. Důvěry v naše vlastní prostředí a tím i v sebe sama. Prosím všechny, abychom si uvědomili, že najednou se na stole neobjevilo „pět v českých“, ale „tisíc tisíců v amerických“. Milion milionů státních dolarů z daní po celém světě to stojí. Zatím, a ještě bude. A to nám říkali, že není na sociální pojištění, na zdravotnictví, na školství a na hladové umírající děti.... A teď se zjišťuje, že nakonec jsou, ale že půjdou na záchranu těch, kteří nám celou dobu nutili žít na dluh a závislost jako životní styl a sami si vypláceli odměny na úrovni HDP malých rozvojových zemí.

Znárodnění nákladů na zcela zjevně opět krátkodobé řešení tohoto problému (co bude „potom“ opět nikoho nezajímá) a jejich přenesení na daňové poplatníky na celém světě povede jen a jen k dalšímu rabování ve veřejném prostoru. Přeneseně řečeno, můžeme se chystat na to, že u nás zůstane pošta už jenom Praze na Hlavním nádraží, kde ovšem pojedou osobní vlaky jen v sudé úterý...Teď jsme investory na Wall Streetu skutečně všichni, ani jsme nechtěli. O tom se Otcům kupónové privatizace nezdálo ani v nejbujnějších snech...

Jsem dlouhodobě zastáncem názoru, že předpovídat budoucnost v její komplexitě je nemožné. Nicméně existují pojmy jako „nejbližší příští“ nebo „možné scénáře“. V souvislosti s posledním vývojem v USA se mi zdá jako zajímavá představa toho, že jde možná o zásadní krok ke změně United States of America (USA) na United Corporations of America (UCA). Turbulence ve veřejných penězích USA je přece jenom příliš velká a hlavně existuje dlouhodobě vysledovatelný zájem zbavit se všech veřejných, hlavně sociálních výdajů. Druhá vize, která se mi vkrádá na mysl, je vidina Zápotockého měny z roku 1953 po americku. Představa, že USA (UCA) znovu ovládnou dolar, nekontrolovaně poletující v obrovských objemech po světě tím, že ho vlastně zlikviduje nebo sníží jeho cenu a donutí všechny ostatní přijít k nějakému tomu „šaltru“ ukázat zelené a dostat za ně nějaké jiné, ovšem selektivně podle rozhodnutí strýčka Sama, je velmi neodbytná a hlavně lákavá. A pokud někdo argumentuje, že to by USA definitivně politicky znemožnilo a položilo, pak odpovídám: „...a o to právě možná jde... USA est mort, vive UCA!“ Je velice důležité si uvědomit, že nelze ani pomyslet na to, že tato záležitost nebyla dlouhodobě připravovaná a že neměla posloužit právě k vytažení obrovské sumy peněz z veřejných rozpočtů. Při zpracování tohoto pokračování rubriky Evropa a úpadek se na obrazovkách objevila debata prezidentských kandidátů v USA, kteří na jakési universitě vystoupili v prvním ze třech televizních klání. Nechci tvrdit, že předvolební televizní debata mezi Paroubkem a Topolánkem byla něco extra, ale dovoluji si vyslovit názor, že takové nesmysly se přece jenom asi báli vyslovit nebo jim je někdo nedokázal napsat. Jan Werich kdysi pronesl památnou větu v tom smyslu, že to nejhorší, co může člověka potkat je nápad, že spasí svět (klackem). Obama s McCainem přinesli důkaz o tom, že mezi americkými prezidentskými kandidáty je spasitelství světa universální diagnóza. Nejkouzelnější ovšem bylo to, že každý z nich chtěl spasit úplně jiný svět. Obama takový ten vyčtený z politických komiksů, kterými ho zásobují volební štáby, a McCain svět svého mládí, který byl ten poslední, kterému rozuměl nebo ho byl alespoň schopný vnímat. Rozhovor o metodách spasení dvou rozdílných zcela virtuálních světů, pak připomínal rozhovor slepých s hluchými po divadelním představení. To, co se jim děje ve státní kase odbyli několika frázemi a opět hurá do světa spasit ho Bůh ví před čím. Krize finančních trhů mezitím změnila své pojmenování a byla samotným Georgem Bushem jun. nazvána „velkou finanční krizí“, ohrožující samotné základy globálního finančního systému.

Pro lepší náladu si dovolím čtenářům KONKURNÍCH NOVIN nabídnout dvě internetová videa, na kterých se mohou přesvědčit, že když se obvyklé televizní rozhovory o finančních trzích posunou jen úplně maličko k nadsázce, vypadá to velmi vesele. Ostatně se bojím, že o nic moc víc než ta trocha humoru nám nezbyvá. Předem se ovšem omlouvám těm, kdož vysmátí, s financemi bezpečně uloženými do širokého portfolia komodit pevně stojí uprostřed rozbouřeného oceánu finančních trhů. (<http://www.youtube.com/watch?v=YbD-omir4c0>, http://www.youtube.com/watch?v=jUrC5yd7_F0&feature=related).

Úplně poslední poznámku bych rád znovu věnoval významu slova trh. Toto slovo nepředpokládá v žádném z jazyků tvorbu jakýchkoliv hodnot nebo statků. Týká se pouze a jenom jejich směny. Buď za zboží jako obchod výměnný (honosně barter) anebo za ekvivalent (šáteček, kroužek nebo penízek). Žádná hodnota se na žádném trhu nikdy nevytvořila. To není nic proti trhu. To je upozornění pro ty, kteří si myslí, že se dá jenom obchodovat a nevytvářet hodnoty. I slib může být velkou hodnotou. Má

to ovšem jednu důležitou podmínku, musí být splněn. Finanční trh své sliby nesplnil, došlo k ohromnému zhroucení důvěry. Je třeba rovněž vidět, že to poškodí miliony a miliony snů lidí na celém světě, které jsou spojeny s tím, že si půjčí nikoliv na to, aby si koupili ještě větší cokoliv než souseď nebo kolega v práci, ale na to, aby něco vybudovali, vytvořili hodnoty, které budou sloužit nejen jim samotným, ale i ostatním...

Zemětřesení na Wall Streetu přinese do Evropy a celého světa tsunami insolvence a bankrotů výrobních podniků. Insolvenční byznys může pomalu začít nakupovat šampaňské.

Evropa a úpadek 21/2008

12.10.2008

Dvacáté pokračování jsem věnoval krizi na finančních trzích a označil jsem ji prioritně jako krizi důvěry. Domnívám se, že v „jedenadvacítce“ je třeba říci i ono příslovečné „bé“ tedy, co je hlavním důvodem toho, že dochází k rozkladu důvěry mezi fyzickými i právníckými osobami i důvěry občanů k institucím, stejně jako institucí k občanům. Tato eroze se v poslední době dynamicky zrychluje, ale dá se říci, že její trvání je dlouhodobé. Necítím se povolán říci, kdy současná doba postupného rozkladu důvěry nastala, ale ze své zkušenosti si dovoluji poznamenat, že mám osobně takový názor, jako by to bylo někdy v letech šedesátých. Celý svůj život mám totiž pocit, že se tento stav nelepší. Možná je to jen vidění světa vesnického kluka z hranic Sudet, který měl možnost vidět a vnímat život v obcích, které zůstaly v Protektorátu, ve kterých zůstaly společenské i mezilidské struktury a vztahy dlouhodobě zachovány, a těch, které byly znovu osídleny po dvojí násilné výměně obyvatelstva před a po druhé světové válce. Všiml jsem si toho rozdílu a zůstal ve mně celý život, možná jsem na podobné věci trochu citlivější. Chodil jsem do školy s dětmi rodičů, kteří byli každý odjinud, z různých zemí i různých sociálních vrstev. Přitom o pár kilometrů dál spolu žili lidé a jejich rodiny po mnoho generací. Znali se dobře a dlouho a my jsme se teprve poznávali. Přes to, že se nezdálo, že vztahy nás dětí a mladistvých z obou lokalit jsou natolik odlišné, čím jsem starší, tím více si uvědomuji, že se prostředí spolu s dlouhodobým pobytem v něm vписuje do našich vztahů více, než můžeme v mládí poznat a pochopit, a to i mezigeneračně.

Důvěra a sociální kapitál se rodí v místě a v čase. Je složité hovořit o důvěře tam, kde existuje určitá anonymita. A je to právě stále větší anonymita jednotlivých relací a oddělování prostoru a času v nich, které vedou k erozi sociálního kapitálu a rozkladu tradičních vazeb. Od těch politických až po rodinné. Michel Foucault dokonce nazval spory, které vedou k dalšímu rozkladu důvěry „bojem mezi zbožnými potomky času a narušivými obyvateli prostoru.“ Postmoderní společnost je ovládána především těmi, pro které nemá čas, příčina a důsledek žádný velký význam. Jsou jednou tam a než přijde důsledek, jsou už jinde. Jejich život je určován nabízejícími se možnostmi bez ohledu na jejich souvislosti jejich původu, prostoru a času. Do tohoto procesu vstupuje i ta okolnost, že už dávno nevnímáme jen to prostředí, které je bezprostředně dáno našimi smysly. Sdělovací prostředky nám přinášejí doslova celý svět s jeho katastrofami a problémy. Možná, že to byla právě šedesátá léta, která přinesla přes veškeré cenzury prostřednictvím televize svět do našich domovů a kdy náš svět přestal definitivně končit za naším plotem nebo humny. To, co je v našem bezprostředním okolí, přestává být tolik důležité, jako bylo dřív, protože je jakoby ředěno obrazy vzdálených realit nebo dokonce i fikcí. Síťová odvětví energetiky nás každého jednotlivě připoutávají k anonymním trubkám, ventilům, drátům a vypínačům. Tlak na zvyšování spotřeby nás připoutává k anonymním kasičkám, ze kterých jsme si vzali úvěry a půjčky. Je proto velmi obtížné tvořit nový sociální kapitál, protože mezilidské vztahy mezi jedinci, kteří nejsou nikterak svými pány, protože jsou závislí na anonymních trubkách, drátech a kasičkách, je velice obtížné. Je to absolutní nedostatek suverenity, který vede k nízké kvalitě vztahů navazovaných takovými jedinci. Vše je jaksi příliš instantní, nemá to žádné včera ani zítra. Je to tady a teď a zítra bude něco jiného někde jinde, protože už nebudeme tady. Nedostatek suverenity je i problémem demokracie. Pokud se podíváme do antiky i do časů prvních evropských a amerických demokracií a jejich otců zakladatelů, pak jasně vidíme, že demokracie tenkrát byla ryze výběrová záležitost a že právo rozhodovat demokraticky o osudech obce nebo státu bylo dáno jen úzké skupině osob. Vyloučení bývali lidé nemajetní, ženy a samozřejmě lidé nesvobodní a cizinci. Od samého počátku tvrdili otcové zakladatelé různých demokracií, že rozhodovat mají jen ti, kteří mají co ztratit a tudíž také co chránit a bránit. Tedy lidé s majetkem, postavením, rodinou, lidé ctihodní. Je velmi obtížné nastolit demokracii pro všechny, ale možné to je. Je to možné ve společnosti, kterou si pamatují ze svého dětství, ve společnosti, která měla svůj cíl v tom, že všichni budou mít co ztratit.

V různých částech světa, různé politické systémy hledaly cestu proti sociálnímu vyloučení a tak i doutnajícím problému destruktivní skupiny hlasů v podmínkách všeobecného volebního práva. Hledaly se nejrůznější formy pojištění, zajištění, záchranných sítí proti individuálnímu nebo skupinovému neúspěchu. Pak se začala karta obracet a ti, kteří neuspěli a kteří byli v dobách mého dětství těmi zachraňovanými, se později stále více stávali viníky. Individualizace společnosti pokračovala. Stále více se sázelo na ty úspěšné a oni neúspěšní byli vyháněni nebo recyklováni. Problém lidského odpadu vyvstal velice hroživě a dnes jsme v situaci, kdy ho není kam odsouvat ani kde recyklovat. Dnes jsou různě vyloučení lidé označováni příčinou možného zlého. Jsou novými strašáky. Je to neúspěch podle aktuálních kritérií, který dělá z lidí vydědence. Pokud je totiž nevyženeme, zůstává jim volební právo, a i když ho nevyužívají, stávají se nevyzpytatelnými. A navíc zůstávají mezi námi, kteří jsme byli uznáni úspěšnými. Můžeme spotřebovávat. To totiž zůstalo prvním kritériem úspěšnosti lidského jedince. Na druhém místě je zbytková schopnost prodat jakousi svoji práci. Vše ostatní je nepodstatné. Společenský, kulturní a ekonomický potenciál takového jedince je blízky nule. Zůstává pouhou použitelnou součástí přírody, má reprodukční schopnost, ale jinak je zcela závislý na institucích, které snad kdysi pomohl vytvořit. Nechci, aby to vyznívalo nějak tragicky, ale je dobré si uvědomit, nakolik kvalitu našich vlastních vztahů ovlivňují nejrůznější závislosti, kterým jsme vystaveni.?!? Jaká je vlastně naše potenciální schopnost nést odpovědnost za navazované vztahy?!? Pokud bychom chtěli vidět příklad naprosto transparentní a mediálně známý, pak je to otázka podle čeho vlastně mají hlasovat naši poslanci zvolení námi ve volbách. Jsou oni suverénními osobnostmi s vlastním svědomím nebo to jsou pouze stranické loutky vystavené podle moderního stylu uvažování v případě neposlušnosti hrozbě zesplatnění milionových směnek. Jsou nesvobodní ve svém rozhodování, protože jsou dlužníky.

Druhým klíčovým vlivem je sama kvalita prostředí, do kterého se snažíme umísťovat nové vztahy a udržovat vztahy staré a posilovat tak důvěru. Mnohokrát jsme v této rubrice už slyšeli o slovech jako bezpečí, jistota, předvídatelnost, odpovědnost. Myslím, že můžeme docela dobře pozorovat, jak jsou do společnosti a jejich vztahů vnášeny opaky těchto slov. Šíří se nebezpečí, nejistota, nepředvídatelnost a neodpovědnost. Dovolím si malou zkratku a použiji výraz, že naším prostředím se šíří strach. Možná bude v této souvislosti na místě malý citát, který se váže i k předchozímu textu. Alexander Hamilton kolem roku 1785 v Listech federalistů napsal: „Zuřivá destrukce života a majetku jakožto průvodní jevy války a neustálé vypětí a strach, který je přítomen ve státě žijícím v nebezpečí, donutí národy, jež si nejvíce zakládají na svobodě, aby kvůli bezpečnosti a klidu začaly volat po institucích, které mají tendenci likvidovat jejich občanská a politická práva. Pro větší bezpečí budou nakonec ochotny podstoupit riziko, že jim ubude svobody.“ Druhá světová válka byla takovou destrukcí života a majetku, o které se Alexanderu Hamiltonovi ani nezdálo. Možná trvalo oněch dvacet let do let šedesátých, než se naši předkové vypořádali materiálními ztrátami a jejich děti se obrátily k hledání postmateriálních hodnot. Ronald Inglehart to nazval Tichou revolucí. A možná se tyto postmateriální hodnoty nedaří už po dvě generace nalézt, což opět zvyšuje onu nejistotu, nepředvídatelnost... zkratka strach. Strach má ve společnosti ohromnou sebereprodukční schopnost. Dobře víme, že tak trochu je všudypřítomný v něčem, co některé autority nazývají existenciálním chvěním. Ve společnosti existují trvalé obavy z neznámého, z ran osudu, nepředvídatelných katastrof. Typickými generátory takového existenciálního chvění v současnosti jsou takové kampaně, které vytvářejí příznaky typu globálního oteplování, terorismu, přistěhovalectví nebo ptačí chřipky. Jakmile se strach prosadí ve své nějaké konkrétní podobě strachu z něčeho konkrétního, tak zcela přirozeně utváří ve společnosti zvýšenou opatrnost a opatrné chování, toto chování jeho konkrétní hmatatelné projevy potom generují nové vlny a kola obav. Skoro by se dalo říci, že pokud existuje nějaký model skoro dokonalého „perpetua mobile,“ pak je to bezesporu sebereprodukce propletence strachu a

jednání, jež je tímto strachem podnícené. Připomeňme si jenom posedlost bezpečností v poslední době, sekuritizaci problémů, které se k ní vážou jen velmi vágně. Připomeňme si stále větší zdi kolem nás, zátarasy, zámky, mříže, bezpečnostní rámy, prohlídky rostoucí počet stále větších a bezpečnějších aut (hlavně SUV), plně obsazené hodiny bojových umění, prodej oblečení a nejrůznějších předmětů sloužících k ochraně a v neposlední řadě samozřejmě zbraní. To vše generuje ve společnosti jen další vlnu obav. Když se pak cokoliv stane a vždycky se stát může, pak už se hledá viník toho, že se neudělalo dost. Tedy nepostavilo se dost zdí, zátarasů...atd. atd. Je ovšem nabíledni, že tolik zdí se nedá postavit z veřejných prostředků a bezpečnost a zabezpečení se stává soukromým byznysem a individuální záležitostí jednotlivce. To samozřejmě zcela mění dynamiku onoho „perpetua mobile“ sebereprodukce strachu a opatrnosti, protože to se roztáčí tím rychleji, čím více dokáže vytvářet zisk. Nezapomínejme na to, že když stavíme zdi kolem starého, nezbyvá nám už sil na nové...

Z uvedeného je patrné, že posilování sociálního kapitálu a zvyšování důvěry je v současné době velmi obtížné. Schází nejen dostatek subjektů, které mohou důvěryhodné vztahy navazovat, ale ani prostředí, ve kterém se mají takové vztahy utvářet jim, není příliš nakloněno. Korporace, které jsou postaveny právě na vyšší kvalitě vlastního sociálního kapitálu, která jim umožňuje vystupovat navenek jednotně v rámci svého smyslu, obsahu i formy, se díky tomu dostávají do potíží. Dochází k dalšímu rozředování prostředí, korporace jako kdyby se rozvolňovaly a rozpouštěly v prostředí, k jehož agresivitě ovšem na druhé straně mnohé z nich samy přispěly. Společností se šíří strach a je na místě hovořit společně se Zygmuntem Baumanem o pojmu „management strachu.“ Tento management strachu je součástí managementu prostředí a je samozřejmé, že na jedné straně se najdou metody, které mají toto prostředí zklidňovat vnášet do něho důvěru a na druhé straně se najdou metody, které do něj mají vnášet právě strach s cílem dosáhnout dílčích cílů a výhod. Zdá se, že bohužel je to právě šíření strachu, které má v současné době navrch. Prostředky a síly, které vydáváme na zahánění nejrůznějších nočních můr, chybí znatelně tam, kde potřebujeme naopak vytvořit veřejné prostory nové důvěry a vzájemného setkávání se jednotlivci i skupin. Rád bych tady připomněl výstavbu „toleranzhausů“, která následovala po vydání Tolerančního patentu Josefa II. Před více než dvěma sty lety, mimochodem právě v době Listů federalistů Alexandra Hamiltona totiž bylo i v byrokratickém rakouském habsburském císařství jasné, že nestačí jen uzákonit náboženskou toleranci, ale že je třeba vytvořit i veřejný prostor, kde by s tou tolerancí mohlo na úrovni konkrétních jednotlivců prakticky začít.

Na závěr tohoto pokračování si jen dovolím poznamenat, že nedůvěrou a strachem byla hluboce zasažena naše Evropská unie. Nedokázala se shodnout na jednotném postupu při řešení finanční krize a tak některé poněkud neuvážené kroky strhly lavinu opatření, pro která nebyl dobrý důvod. Různé úrovně garancí, rozvolnění Paktu stability a růstu, zcela zbytečné výpady mezi jednotlivými členy EU, útoky na euro jako společnou měnu - to jsou jen některé průvodní jevy toho, o čem jsem dnes psal. Nedostatku suverenity na straně jedné a prostředí otráveného strachem na straně druhé. Než odešlu toto pokračování do redakce, dozvídám se, že britská vláda hodlá vstoupit do dvou důležitých britských bank a de facto je převzít. Vyzvala ostatní země k následování. Opět zřejmě bez jakýchkoliv předběžných konzultací. V těchto dnech se o osudu Evropské unie rozhoduje daleko více než kdy před tím. Je to opravdový boj mezi důvěrou a strachem, který se nás bytostně dotýká. Definitivně poslední zpráva říká, že lídři eurozóny rozhodli o přijetí záruk za mezibankovní trh a o tom, že nenechají padnout žádnou banku ve své působnosti. Veřejný sektor tedy i nadále dělá pro záchranu toho soukromého vše, co může, a to za naše peníze bez našeho mandátu. Stojíme tak před prastarou otázkou, kolik jeptišek je třeba angažovat v nevěstinci, aby se stal klášterem...

Evropa a úpadek 22/2008

26.10.2008

Toto pokračování naší rubriky vzniká těsně před tím, než si připomeneme 90. výročí vzniku samostatné Československé republiky. 28. říjen je den, který si z pochopitelných i nepochopitelných důvodů připomínají spíše obyvatelé České republiky než Slovenské republiky. Mezi ty pochopitelné důvody bych řadil to, že Slováci měli neustálý pocit mladšího bratra a nedostatku účasti na řízení. Určitě to v řadě ohledů i období platilo, ale pokud si připomeneme federalizaci v roce 1968, mimochodem i její 40. výročí si v těchto dnech připomínáme, a následné období normalizace, tak je to minimálně sporné. Mezi ty méně pochopitelné důvody bych pak zařadil to, že Československo bylo naprosto unikátním projektem, který dokázal zcela v rozporu s obvyklou politickou praxí a celou řadou chmurných předpovědí spojit v jediném státě dva národy se zcela rozdílnou historií, kulturou, tradicemi a především se zcela rozdílnou úrovní hospodářského a sociálního rozvoje a během tři čtvrtě století je dokázal vypustit do světa v podobě dvou emancipovaných moderních více či méně „národních“ evropských států. Kvalita společného československého základu i zkušenosti z federálního soužití umožnily oběma státům se nejen kulturně rozejít, ale dokonce po deseti letech se opět setkat jako rovný s rovným v Evropské unii a po více než čtyřech letech členství můžeme konstatovat, že se ani jeden z nich ani v EU neztratil. Slovensko za necelé dva měsíce vstoupí do eurozóny, která si nyní dělá čáku na Evropu první kategorie, jakousi EU v EU. Vzájemné česko-slovenské vztahy politické, společenské, kulturní, hospodářské i ty čistě mezilidské jsou na zcela nadstandardní úrovni. Opět navzdory celé řadě chmurných prognóz a zaručených předpovědí krachu toho či onoho. Jsem hrdý na to, že jsem Čechoslovák a jsem hrdý na to, že jsem se mohl já i mí rodiče a prarodiče na „projektu Československo“ aktivně účastnit. Nezastávám názor, že se jednalo o projekt, který jednoznačně přispěl jenom k emancipaci Slovenska a že „Češi Slováky živili“, jak se nám v průběhu oněch společných let i po nich mnozí snažili mnohokrát namluvit. Jsem přesvědčen, že stejnou měrou v oněch letech uzrávala i česká strana, protože to, že někomu z vlastní vůle pomáhám a vykonávám tak určitou misi, je vždy nesmírně obohacující pro obě strany. Nejsem si jist, jestli někdy někde v moderních dějinách existoval podobně úspěšný projekt harmonizace rozvoje dvou tak rozdílných teritorií i národů ve společném státě. I když rád na Československo vzpomínám, tak si jasně uvědomuji, že v momentu, kdy obě federální republiky svým způsobem dozrály k politické samostatnosti, tak se „projekt Československo“ svým způsobem vnitřně v určité etapě vyčerpal a bylo nejlepší ho ukončit, k čemuž opět došlo neobvykle kulturně, civilizovaně a bez zbytečných emocí. „Projekt Československo“ se tak zcela přirozeně v příhodný okamžik naplnil. Možná bylo dokonce dobře, že v té době první poloviny devadesátých let neexistovaly žádné vnější politické síly a zájmy, ať již mocenské nebo sousedské, které by Českou a Slovenskou republiku držely tak trochu násilím pohromadě v době, kdy scházela vnitřní energie k nastartování nové etapy budování společného státu. Desetiletá zkušenost politické samostatnosti byla před vstupem do EU pro oba státy nenahraditelná a dala mnohým možnost lépe poznat skutečné kvality minulého společného soužití. Přiznám se, že mi to tenkrát, na počátku devadesátých let, bylo velice líto a že jsem dělal všechno proto, aby byl společný stát zachován. Přiznám se dokonce k tomu, že bych o něj bojoval i s odstupem oněch 15 let znovu. Ale na druhé straně jsem velice rád, že je to tak, jak to je. Jen bych přivítal, kdyby si společná státnost a výsledky soužití v Československu vysloužily na obou stranách ještě více úcty.

Uplynulých devadesát let nám dává celou řadu zkušeností a poučení, která bychom měli daleko více využívat nejen v našem vztahu k našemu členství v EU, ale i Evropské unii jako takové. Prošli jsme za oněch devadesát let celou řadou zkoušek, zásadních zvrátů i nenápadných změn, zažili jsme více než desítku ústavních pořádků. Pokud se zastavíme jen u data 28. října, tak kromě již zmíněné československé samostatnosti v roce 1918 a zákona o československé federaci z roku 1968, si tento den připomínáme rovněž tzv. Den znárodnění z roku 1945. Tenkrát došlo k znárodnění klíčového

průmyslu, dolů a bank. V roce 1988 byly oslavy tehdy 70. Výročí československé státnosti po první od roku 1939 provázeny násilnostmi ze strany vládnoucího režimu. Události roku 1939, smrt dělníka Václava Sedláčka a studenta Jana Opletala rychle vyústily nakonec v tragický 17. listopad 1939 a ty z roku 1988 již celkem nezadržitelně směřovaly k 17. listopadu 1989. Určitě se tento den stalo ještě něco významného, na co si teď nemohu vzpomenout. Zkrátka a dobře, 28. října je opravdu na co vzpomínat, o čem přemýšlet a z čeho se poučit.

Jen málokterý národ má takové rozsáhlé zkušenosti z fungování v nadnárodních politických a státních společenstvích všeho druhu, které shromáždil v průběhu staletí národ český domovem v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Jeho dějiny a zkušenosti by měly být pro současnou politickou elitu České republiky opravdovým pokladem, ze kterého může čerpat určité poučení vždy, když se dostává ve vztazích v rámci EU do určitých potíží. Myslím, že základní poučení je několiké. To první spočívá v tom, že nám zadarmo nikdy, nikde, nikdo, nic nedá. Druhé pak hovoří o tom, že sami toho uprostřed Evropy mnoho nedokážeme a to třetí nás učí, že špatné sousedské vztahy tu vedou skoro vždy k osudným potížím, které nemohou zvrátit ani sebelepší přátelské vztahy ke vzdáleným zemím. Je to jednoduché jako mlýnek a pořád se to opakuje dokolečka dokola už pár set let. Někdy jako kdyby se zdálo, že Česká republika je útvar náhle z nebe spadlý, jehož politické dějiny začínají vždy posledními volbami, v našem konkrétním případě krajskými a senátními z druhé poloviny října. Tvůrčí vynalézavost hraničící s politickým kutilstvím při trnitém objevování postupů, které byly již dávno vyzkoušeny našimi předky nejen v rámci československé státnosti, ale rovněž v rámci Rakouska-Uherska nebo Svaté říše římské, skutečně nezná mezí. Jediné, co nás spojuje s našimi předky, je právě ono neustálé vynalézání již dávno objeveného a především značná vnitřní nejednotnost, která tradičně rozmlžuje naše postoje na mezinárodní scéně do té míry, že skoro nejsou vidět. Nicméně, bez ohledu na cokoli, se blíží oněch šest měsíců, po které bude Česká republika předsedat Evropské unii a bude na ní vidět, ať se budeme snažit mlžit sebevíce. Je naprosto příznačné, že se v době, kdy se do Evropy valí hospodářská krize, ozývají hlasy, které říkají, že by EU měla dál předsedat Francie, že by takové předsednictví, jako je české nebo švédské měly být potlačeny v zájmu zajištění všeobecného blaha a zvládnutí krize. Nevím, kolikrát už se v dějinách stalo, že byl libovolně široký konzulát nahrazen principátem nebo dokonce diktaturou a kromě několika případů v antickém starověku není pamětníka, že by se pak věci vrátily bez násilí do původního stavu. Hospodářská krize a s ní spojená krize politických systémů metod řízení, které vznikly v období relativní stability a růstu, si vyžaduje něco víc než ochranu bankovních elit ze strany těch nejbohatších elit politických a koncentraci moci, která nebude mít jiný cíl než udržení blahobytu mezi horními deseti tisíci bez ohledu na ostatní. Už naprosto nesmyslné záruky bankám ukazují, že tady vůbec nejde o tvorbu budoucích hodnot, které představují zemědělství a průmysl, ale o ochranu bohatství nashromážděného nesmyslnými finančními operacemi za politické podpory těch, kteří se teď chystají ještě pevněji uchopit moc, aby si jí za toto bohatství mohli hodně dlouho a hodně vesele užívat. Pravda je totiž ta, že se nám jenom snaží namluvit, že tato krize je něco, co jsme dosud nepoznali, ani nezažili a že se musíme jenom bát a vzdát se všech svých práv, aby to ti vyvolení nahoře mohli v klidu zvládnout. Lžou. Prožili jsme již řadu krizí a dobře víme, že na ni doplácet vždy jen a jen ti nejchudší z nás. Ti, kteří mají málo nebo skoro nic a potom ti, kteří mají zrovna hodně rozspekulováno a nestačili si ještě dost ulít stranou na horší časy. Skutečného reálného bohatství se při troše zdravého rozumu žádná hospodářská krize dotknout nemůže. Skutečná bohatství mají totiž tu podstatnou vlastnost, že jsou do značné míry autonomní a dokážou své vlastníky po dobu krize bez problémů zabezpečit. Kroky EU by tedy měly být v krizi vedeny zájmy těch nejchudších a nikoliv těch nejbohatších. Podpora by měla směřovat k podpoře autonomie a nezávislosti EU a ke zlepšení sousedských vztahů zejména vůči všem státům na evropském geografickém teritoriu, Blízkému a Střednímu Východu, Maghrebu, ale i africkému kontinentu jako celku, kterému Evropa a zejména ta západní tolik dluží a kde může mít světová

hospodářská krize doslova fatální dopady, ale kde leží i obrovské příležitosti. Mělo by nám konečně dojít, že kamarádství se Spojenými státy sice znamená to, že nemusíme nikde nikoho bombardovat ani mučit, protože to udělají Američané vždy ochotně za nás, ale že politická i hospodářská cena za takové přátelství je příliš vysoká. Američané za nás sice bombardovali ochotně krásný evropský Bělehrad, ale devět let poté nás dohnali k zaplacení tím, že nás donutili uznat Kosovo a tak balkánský problém institucionalizovat a hlavně odložit jeho konec na neurčito, protože nyní má albánská rozpínavost efektivní základnu ve státě, jehož vláda patří spíše do Haagu než do Prištiny. Shrnutí podtrženo. Naše vlastní nerozhodnost při řešení krize v bývalé Jugoslávii nás stojí nejen rozbité město a rozvrácený stát, ale i politickou jednotu a z ní vyplývající sílu a vliv. Podobně krátkozraké a sebezničující je jakési nesmyslné udržování přátelských vztahů s Čínou ve jménu obchodu za každou cenu. Číně jsme podobně ukradení jako Spojeným státům, jen místo kazetových bomb rozhazuje po Evropě levné zboží pochybné kvality, často zdraví nebezpečné. Oba velcí vzdálení přátelé stejně jako další přitom pilně skupují padající akcie klíčových evropských podniků. Politická cena za pochopení k východním metodám zacházení s lidmi je rovněž příliš vysoká a promítá se nepříznivě do samotných základů evropských hodnot. Tím neříkám, že bychom měli na druhé straně Číně radit a vměšovat se do jejích vnitřních záležitostí. Máme plné ruce práce zamést si před vlastním prahem, protože podle toho, co se odehrává a na evropské scéně lidských práv se evropský přístup ve vztahu k přistěhovalcům, ale i k jinak sociálně vyloučeným Evropanům, od čínských metod zase tak příliš neliší, jen je to tak trochu více ve fraku neboli „cravate blanche.“ Je naprosto příznačné, že největší problémy má v tomto ohledu právě Francie, jejíž prezident se teď tolik cpe na evropský trůn, tak jako ostatně před dvěma sty lety jistý Napoleon. Naštěstí se zdá, že oba panové mají společný spíše vzrůst než inteligenci, ale i tak si musíme dávat dobrý pozor na to, abychom se nedivili, nezažili druhý Slavkov a nemuseli opět upírat oči k Moskvě, Lipsku a nakonec k Waterloo...Mimochodem je to právě i kvalita vůdců, která dává zřetelnou výpověď o době. Ti dnešní mají jedno společné. Jsou to ti, kteří dlouhodobě dokázali největší trpělivost při vyšetřování soukmenovců z příslušného partajního hnízdečka. Nemají za sebou větší problém než to, že jim někdo vyfouknu lóži zdarma ve Státní opeře. V této souvislosti bych rád připomenul i dvojí vyhnanství Napoleona na Elbě a později na Svaté Heleně. Činím tak proto, že zejména v tomto období stojí za to citovat myšlenky Milana Kundery, které napsal v knize *L'Art du roman* již v roce 1986 v tom smyslu, že globalizace a jednota lidstva, kterou přinesla, znamená především to, že není kam utéct. Po této krizi zmizí Elby, Svaté Heleny, Bahamy i Belize. Myslím, že ti, kteří se sápu na pozadí současné hospodářské krize k moci, to dobře vědí. Mají jen jeden pokus. O to budou nebezpečnější a o to si musíme dávat lepší pozor, abychom neztratili vlastní svobodu, politická, sociální a hospodářská práva jenom proto, že je vyměníme za příslib ochrany a pofiderního bezpečí od nějakého hochštaplera, kterému potom budeme platit pravidelné výpalné.

Bylo by skvělé, kdyby se naše elita dokázala v souvislosti s nadcházejícím předsednictvím zapomenout na malicherné spory a naplno využila toho, že nás bude vidět a slyšet k tomu, aby jasně řekla, že Evropská unie a evropské hodnoty jsou takové kvality, že vydrží jakoukoliv krizi. Jediné, co nevydrží, je zrada sebe sama. A takovou zradou by bylo opuštění principu evropské spolupráce, ve které žádná z členských zemí nemá patent na rozum. Zradou by bylo umlčení malých a slabých. Demokracie je silou slabých a je velmi důležité, aby právě slabí byli v krizích slyšeni. Ostatně, nechodme daleko. Stačil první větší úpadek v českém průmyslu, aby se naplno projevil účel nového úpadkového zákona. Jde o to, uspokojit práva zástavních věřitelů, tj. především bank. Zaměstnanci zůstali bez výplat, zastání i naděje. A tak jdou proti vládě. Ve volbách i na ulici. Zatím nemají hole v ruce. Zatím mají holé ruce. Zatím...

Evropa a úpadek 23/2008.

10.11.2008

V Evropě je opravdu živo. Politici poletují sem a tam a nazpět. Probíhají nejrůznější Géčka jako G7,8,12,15, 20, jako o život... Schází se nejrůznější instituce, fondy, bankovní rady, komise... My jsme si připomněli a někteří i oslavili nejen 28. Říjen, Dušičky, Halloween, bitvu na Bílé hoře, ale i VŘSR a 17. listopad s jeho MLSR. Proběhly americké volby, otevřeli jsme Svatomartinské a také Beaujolais est arriveé. V tomto rušném období bychom neměli zapomenout na kabinetní ukázkou „bad government“ a „horrible practice“ při zavádění značky Zimní výbava. Tuto kabinetní ukázkou předvádí skupinka osob, které také dá říkat kabinet, takže je kabinetní hned dvakrát.

Úporná snaha našich politiků o zviditelnění se na pozadí světového politického dění vede opravdu k neobyčejně obveselujícím scénkám. Při jen trochu realističtější pohledu na kvalitu skutečného konání lidí, kteří se svými neortodoxními nápady cpou na světovou politickou scénu a hodlají si užít svých pár minut slávy ve zprávách světových agentur, je ovšem i méně bystrému občanovi jasné, že tenhle nápad asi nebude úplně tím v misce... Posledním jejich výkřikem je jejich zjevné tetelení se na to, až jako předsedové EU budou rozprávět nejlépe v Praze s Barackem Obamou, protože to, co mu můžeme poradit my, to nikde jinde nedozví. Třeba bychom ho mohli pobavit oblíbeným bonmotem, že bývalý komunista je něco jako bývalý černocho. Rád bych tedy v této souvislosti pouze připomenul, že titíž lidé z vládnoucí strany, kteří hovoří plamenně o nutnosti vstupu Gruzie a Ukrajiny do NATO, dělají ze sebe rusobijce a jsou budoucími organizátory olympijských her v Praze i významnými bojovníky za lidská práva v Číně a propagátory České republiky jako ostrova jistoty a pohody v moři zmítaném ekonomickou krizí, jsou zároveň těmi, pro které je charakteristická neschopnost pochopit hloupost uznání Kosova a její nutné důsledky, neschopnost zorganizovat vydání jedné jediné plastové kartičky s hrdým názvem Opencard pro Pražany, neschopnost přijmout výsledky mezinárodní architektonické soutěže na jediný objekt a uznat právoplatnost vlastního rozhodnutí o pozemcích v této věci a nakonec i neschopnost přiznat vlastním poslancům právo na jejich vlastní odlišný názor při hlasování o zákonech, které by jinak mohly vstoupit do učebnic a knih pana Koukolíka jako okouzující příklady groupthinku. Možná bychom mohli v tomto duchu legislativního kutilství nepostavenou knihovnu na Letné nazvat zákonem „Knihovnou Járy Cimrmana“ a po pustém pozemku s názvem „Grand Shit“ (v mnoha jazykových mutacích) provádět zkoprnělé turisty a nakonec jim vnutit informační letáček na téma „Po Stalinovi odstřelen i Kaplický“ nebo „Cizinec není našinec“. Tito naši vyvolení lidé se nám také rozhodli postavit do cesty značku Zimní výbava a udělali kolem toho takový chaos, že by nás to mělo konečně přivést k zamyšlení nad tím, že to, co se děje kolem věci a procedury tak prosté, jako je zavedení nové dopravní značky, platí stonásobně všude tam, kde nám naši vyvolení vstupují do života ve věcech skutečně vážných. Tedy v otázce reforem zdravotnictví, školství, policie, justice, důchodů a bezpečnostních záruk. V případě dopravní nám možná jde s takovým vedením nám trošičku o nervy, určitě to leze hodně do peněz, ale v těch ostatních případech už jde o víc a možná i tak trošičku o život.

Teď trochu vážně. Výročí a události, které si v těchto připomínáme, mají mnohé společné v tom, že při nich šlo o moc. A to nikoliv jen ve významu množstevním, tedy jako že o hodně, ale i o moc jako takovou. Otázky moci jsou opravdu nesmírně zajímavé a do popředí vystupují právě teď, když se před námi vynořila nutnost řešení finanční a ekonomické krize. Již několikrát jsem v této rubrice upozorňoval na to, jak v Evropské unii obtížně hledáme podobu agregace politické moci národních států do úrovně kvality, která by mohla zvládat sociální a ekonomické procesy, které zrodila globalizace. Připomenu v této souvislosti jeden odstavec z osmého pokračování z dubna roku 2007. *Tuto novou kvalitu potřebuje Evropa velmi a velmi naléhavě. Stačí se podívat na to, jak se zoufale snaží architekti nové evropské ústavy vytvářet rozhodovací principy Evropské unie na principech*

římského práva a evropské politiky národních států 19. století a jejich ústavních pořádků. Je to pokus o kvadraturu kruhu. Prostě to tudy nejde. Je to slepá ulička. A v této slepé uličce řádí banda nikým nezvaných organizátorů této kvadratury kruhu, kteří de facto rozhodují bez jakéhokoliv mandátu a ostatním dávají onen sladký pocit účasti. Říkají si lobisté, poradci, organizátoři výběrových řízení atd.atd. Takže naše hledání cesty ke kolektivnímu rozhodování je teď ve fázi, že se nerozhodujeme vlastně vůbec. To vyvolává krize a tam už zase je kolektivní rozhodování pouhou popelkou. A znovu a znovu a pořád dokola. Že se to nepovedlo, bude zjevné, až se nějakým evropským komisařem stane oblíbený živočich, loutka nebo robot nějakého opravdového bosse. A nebo, že by už tenhle moment v novém kabátě už dávno kolem nás prošel nepoznán a nepovšimnut do minulosti?!?

Uplynulo jeden a půl roku a jakési tenkrát vzdálené potíže na jakémisi vzdáleném americkém hypotečním trhu, s čímsi, co se jmenuje „subprimes“ a co jsme neuměli (a možná ani dosud neumíme) ani dobře přeložit ani dobře popsat, se staly příčinou toho, že se v naší zemi v příštím roce ocitnou bez práce desetitisíce lidí. Najednou Evropa i celý svět hledají mechanismy jak zvládnout krizi a k tomu potřebují moc. Najednou jako kdyby se zdálo, že se jí tragicky nedostává. Ukazuje se totiž, že existují instituce i osoby, které jsou schopné takový problém řešit prostřednictvím mezinárodních smluv. Ukazuje se rovněž, že existuje i dostatek peněz i ostatních nástrojů na řešení takových problémů. Dokonce se zdá, že obecně tyto osoby a instituce mají představy a z nich vyplývající plány, jak krizi řešit. To jediné, co chybí je efektivní moc, soustředěná v rukách takových osob a institucí, která by byla schopna realizaci jednoho vybraného plánu prosadit.

Moc žila v pevném svazku manželském s politikou (obecně s řízením) v klasickém národním buržoasním, ale i později i socialistickém národním státě. Dříve ve feudalismu společně s mocí a politikou (řízením) žily v jednom panství i vlastnictví a víra. Dá se říci, že na feudálním panství bylo vše soustředěno v jedněch panských rukách. Toliko církev svatá byla tak trochu stranou, ale moc ji spojovala s pány, protože jednomu bez druhého byla moc k ničemu a přestala být mocí. Kapitalismus přinesl postupný rozvod těchto manželství a svazků vlastnictví, řízení a víry, které nějakým způsobem kotvily moc k místu a času. Američan Thomas L. Friedman, vlivný politolog a publicista, trojnásobný držitel Pullitzerovy ceny napsal ve své knize „Svět je plochý“ s podtitulem „Stručné dějiny jedenadvacátého století“ následující slova: Cituji: *Všechny pevné a zakořeněné poměry, provázané starými, ctihodnými představami a názory jsou rušeny, všechny nově utvořené stárnou dříve, než mohou zkostnatět. Vše trvalé a stálé se mění v páru, vše posvátné se znesvěcuje a lidé jsou posláze donucováni dívat se na své životní postavení a vzájemné vztahy střízlivýma očima. Poněvadž buržoasie potřebuje rozsáhlejší odbytiště pro své výrobky, honí se po celé zeměkouli. Je nucena všude se zahrnovat, všude zakupovat, všude navazovat spojení. Těžíc ze světového tržiště, učinila buržoasie výrobu a spotřebu všech zemí kosmopolitickou. K velké žalosti zpátečníků podryla tak průmyslu všech zemí pod nohama národní půdu. Prastarý národní průmysl všech zemí byl zničen a je ničen ještě denně. Je zatlačován novým průmyslem, jehož zavedení je pro všechny civilizované národy životní otázkou, průmyslem, který již nezpracovává domácí suroviny, nýbrž suroviny z nejvzdálenějších pásem, a jehož výrobky jsou spotřebovávány nejen ve vlastní zemi, nýbrž současně ve všech zemích světa. Místo stalých potřeb, spokojujících se s výrobky domácími, vznikají nové, které vyžadují, mají-li být ukojeny, výrobky z nejvzdálenějších zemí a podnebí. Stará místní a národnostní soběstačnost je nahrazena všestranným stykem, všestrannou vzájemnou závislostí národů. A stejně jako s hmotnou, má se to i s duševní produkcí. Duševní výrobky jednotlivých národů se stávají obecným statkem. Národnostní jednostrannost a omezenost je stále nemožnější a z četných národních a místních literatur vzniká literatura světová. Rychlým zdokonalováním všech výrobních prostředků a nesmírně usnadněnou dopravou strhne buržoasie do civilizace všechny národy, i barbarské. Levné ceny jejich výrobků se stávají těžkým dělostřelectvem, kterým boří do základů všechny čínské zdi, kterým nutí ke kapitulaci nejtvrdošijnější nenávisť barbarů k cizincům. Nutí všechny národy, aby si osvojily buržoasní*

výrobní metody, nechtějí-li zahynout; nutí je, aby si sami zavedli tak zvanou civilizaci, to je aby se sami stali buržoay. Tvoří si zkrátka svět podle svého obrazu. Jestli se vám zdá, že je trochu archaické, na Američana málo „gender“ a zároveň strašně povědomé, pak vězte, že Friedman citoval Komunistický manifest, kterému bylo letos 160 let. „Je těžko uvěřitelné, že tohle Karel Marx zveřejnil už v roce 1848“, povzdechl si ten dobrý Američan, opomenuv přitom s typicky americkou velkorysostí Bedřicha Engelse a přiznal se, že jeho kniha je vlastně pokusem o popis téhož. „Užasl jsem, jak pronikavě Marx popsal síly, které zplošťovaly svět v průběhu průmyslové revoluce, a jak přesně naznačoval způsob, jímž tytéž síly budou svět zplošťovat nadále...“; říká dále Friedman a možná se tak dopouští nějakého v České republice nezákonného kroku. Rozhodně by neprošel ani v Americe za let McCarthyho „neamerické činnosti“ a obdiv k Marxovi je dnes jedním z pevných základů Senátního návrhu na zákaz KSČM z důvodu neústavnosti. To nás vrací na začátek k tragikomickým představením naší politické scény. Jen tak mimochodem. V Německu a Velké Británii se Karel Marx umístil v soutěži formátu „Největší Němec“ a „Největší Brit“ vždy v první trojce. Myslím, že je na našich vyvolených, aby sdělili Baracku Obamovi, žádný dobrý Američan by neměl citovat Karla Marxe, přitom obdivně žasnout a ještě k tomu mít Pulitzerovu cenu. A navíc s tím podezřelým jménem. Jak se s podobnými literárními elementy vypořádat dobře víme a můžeme americkému prezidentovi nabídnout „know-how Kundera.“

Otázka, kam se dnes zatoulala moc, je ovšem vysoce aktuální. Zdá se být zřejmé, že se ji podařilo odpoutat od teritoria a částečně i od času a proto se tak špatně potkává s reálnou politikou a také s reálnou ekonomikou, tedy s tou, která tvoří reálné hodnoty. Pokud se podíváme na to, co potřebuje nějaká korporace ke své existenci, pak vidíme, že to jsou jednoznačně lidé, nějaký majetek, energie, peníze a samozřejmě nějaký nápad, ideu či plán, prostě informace. Položme si otázku, kolik korporací má skutečně tyto atributy pod svojí kontrolou. Která ze společností si vychovává vlastní vedoucí pracovníky?!? Kolik zůstává rodinných firem, ve kterých je vedení dáno příslušníkům rodiny?!? Kolik firem si drží vliv na své dodavatele čokoliv?!? Co všechno způsobuje outsourcing, facility management, headhunting, personal management, security a bůh ví, co ještě to jsou za cizí slova?!? Na kolik je korporace, v obklíčení těchto dodavatelů ještě sama sebou a nakolik je jenom hostitelem parazita?!? A jaký je zájem těchto parazitů na tom, aby nositel přežil?!? Kdo konec konců potřebuje danou korporaci?!? Anonymní majitelé, management, investor?!? Konec konců víme, že management většiny korporací nemá ke konkrétní společnosti žádný zvláštní vztah a postupuje spíše tak, abych se mohl co nejlépe uplatnit jinde. Investor přesune své peníze jinam. Majitelé malinko pozmění portfolio svých akcií. I to je významný prvek „tekutosti“, o které píše Zygmunt Bauman, „zploštění“ Thomase Friedmana nebo „měnění se v páru“ z Manifestu. Černý Petr drží v rukách zaměstnanci, popř. skuteční podnikatelé. Ti mají problémy, ti nesou stigma neúspěchu, ti jsou vytlačeni na okraj společnosti. Typickým obrazem je to, že v důsledku americké finanční krize je v USA několik miliónů lidí bez práce, ale na odměnách managementu institucí, které krizi způsobily a byly zachráněny z peněz těch, kteří jsou teď bez práce, bude rozděleno 20 miliard dolarů. Dá se tušit, že moc musí mít hnízdo tam, kde existuje schopnost přesunout z veřejných do soukromých rukou bilion dolarů, dát z nich 20 miliard odměn a poslat milióny lidí na dlažbu. Kdo toto dokáže, ten má skutečnou moc, protože prosadil změnu, která proti zájmům skoro všech. Také to dává tušit, že ta krizemi nebyla jen tak shůry spadlá, když jsou za ni odměny. A tohoto někoho teď chtějí politické reprezentace národních států, které jsou již mnoho desítek let beznadějně mocensky „demodé“, postavit do latě. Budou to mít opravdu těžké a je jen otázkou kolik se jich bude muset dát dohromady, aby pochopily, kdo proti nim stojí. Možná, že si je můžeme definovat jako „dodavatele“. Dodávají lidi, peníze, energie i myšlenky. Pocházím z Jizerských hor a proto vím prostinkou pravdu, že pánem zde byl vždycky faktor. Ten nosil práci, peníze i informace ze světa. Měl všechny v hrsti. Nikdy neopomněl ve svých zprávách ze světa šířit strach, že bude hůř a on že uvidí, co se s tím dá dělat. Určitě, že ale na tu konkrétní chalupu

nezapomene. Možná, že v dnešním velkém globalizovaném světě to jsou právě moderní faktoři, kteří drží tento svět tak říkajíc pod krkem a on je za to ještě miluje. Připomenu zde, již po několikáté, výrok poradce presidenta Nixona, který zněl zhruba takto: „Když někoho držíte zároveň za krk i za koule, je i jeho srdce na Vaší straně...“

Lidé mají strach z toho, že oni sami jsou jen hříčkou přírody a podobný strach mají ze společnosti jejich vztahů. Čím více se člověk naivně vrhá proti přírodě, aby ji ovládl, tím méně se stará o svá společenská pouta. Přitom by prvním postulátem plánu jakékoli zásadní společenské změny mělo být to, že to, co člověk vytvořil, může také člověk změnit. Společnost i hospodářství, ekonomika i finance jsou dílem člověka. Uvidíme, co na to řeknou všechna ta G...

Evropa a úpadek 24/2008/

23.11.2008

Minulé pokračování naší rubriky se zabývalo otázkami hledání dostatečného objemu a kvality moci potřebné k tomu, abychom byli schopni nějakým způsobem z nějakého místa vůbec probíhající finanční krizi a nastupující hospodářskou recesi vůbec nějak efektivně ovlivnit. Připomenu poslední řádky: „*Lidé mají strach z toho, že oni sami jsou jen hříčkou přírody a podobný strach mají ze společnosti jejich vztahů. Čím více se člověk naivně vrhá proti přírodě, aby ji ovládl, tím méně se stará o svá společenská pouta. Přitom by prvním postulátem plánu jakékoli zásadní společenské změny mělo být to, že to, co člověk vytvořil, může také člověk změnit. Společnost i hospodářství, ekonomika i finance jsou dílem člověka. Uvidíme, co na to řeknou všechna ta G...*“

Poté co jsem napsal tyto řádky, jsem se účastnil konference **Bezpečnostní strategie pro Evropu: nové priority, nové výzvy** která v rámci předsednictví Francie v EU proběhla v polovině listopadu v Praze. Pro pořádek uvedu, že hlavními pořadateli konference byly Středisko bezpečnostní politiky CESES FSV UK Praha a Institut ochrany obyvatelstva GR HZS Lázně Bohdaneč, s podporou velvyslanectví Francie v ČR a Zastoupení Evropské komise v ČR a navíc připomenu čtenářům www.ceses.cuni.cz. Klíčovým dopoledním programovým blokem byla panelová diskuse na téma Aktuální a perspektivní priority bezpečnostní politiky EU a předsednictví Francie a ČR v EU. Jedním z klíčových slov v debatě bylo slovo chaos. Jako první s ním přišel Lubomír Zaorálek. Řekl jasně, že vlastně ani nevíme, co chceme. Že neznáme priority a cíle, kterých chceme dosáhnout. Ostatní diskutující se snažili uchopit slovo chaos po svém, ale upřímně řečeno vracelo se na stůl jako bumerang. V té chvíli mne znovu napadlo, že možná to, co všichni hledáme a čeho se zároveň nejvíce bojíme, je vytvoření evropské instituce, která by měla reálnou moc. To, co bylo donedávna problémem Evropy nebo EU a jejího věčného dohadování, se tváří v tvář světové hospodářské krizi stalo problémem celosvětovým. Celý svět hledá způsob, jak agregovat dostatek moci, aby prohlubující se krizi zkontroloval. Hledá ji na oněch nejruznějších zasedáních, tím posledním je G20 ve Washingtonu. Ve Washingtonu se na G20 prý sešlo devatenáct představitelů (prezident Sarkozy byl za Francii i EU), kteří představují 85 procent světové ekonomiky a 65 procent světové populace. Je to jasná většina. Doplním další čísla. Z více než poloviny globálních investic profituje pouhých 22 států, které obývá jen 14 procent světové populace, zatímco 49 nejchudších zemí si mezi sebou dělí pouhého půl procenta globálního produktu. Je to zhruba úhrn příjmů tří nejbohatších lidí planety. Devadesát procent celkového bohatství planety zůstává v rukou jednoho procenta obyvatel. Finanční a hospodářská krize tento trend významně urychlila, když z jasně definovaných a určitých veřejných pokladen vytáhla obrovské sumy v bilionech dolarů do naprosto indiferentních soukromých kapes. Jde o ohromný proud polarizace příjmů a nákladů a nyní se hledá obrazně řečeno přehrada moci, která by dokázala tento proud zastavit. Je patrné, že to nebude jednoduché a jinde než na globální úrovni se takovou moc, může jen těžko podařit najít, shromáždit a ustavit. V okamžiku, kdy píšu toto pokračování, je víceméně jasné, že se to nepodařilo ani ve Washingtonu. Způsob agregace moci vyjádřený kódem G20 se evidentně neosvědčil. Jediným výsledkem je to, že se vrcholní vyvolení tohoto světa sešli, rozšířili klub o nové partnery ad hoc, ale nedokázali se ani shodnout na tom, že se ve stejné sestavě ještě někdy vůbec sejdou. Nevytvořili žádnou instituci a vydané komuniké je opravdu podivuhodná směs slov, z něhož se dá pochopit jen to, že se nic nestane a uvidí se v dubnu. Dá se ale tušit, že se neuvidí vůbec nic. Celý text je pak jen opatrnou poníženou suplikou před božstvem Peněz, Růstu a Trhu, ve které se opatrně praví, že pokud božstvo PRT neseštopí z našich krků a rozkroků, tak že mu už brzo nezbude, než nám vyrvat naše srdce, a to nejlépe ještě dříve, než přestanou bít. Tak decentně a ušlápnutě z komuniké zaznívá, že bychom snad mohli sem tam něco ve fungování božstva PRT regulací omezit. Tudy cesta nevede. Problémy se prostě nedají řešit prostřednictvím nástrojů a metod, které je samy vytvořily. A navíc se

blíží Vánoce a není vhodný čas pro to, aby si vyvolení kazili advent a svátky něčím tak světským jako je rostoucí nezaměstnanost a nastupující fašismus v Evropě.

Položil jsem si tedy znovu otázkou možného způsobu hledání moci. Podíval jsem se do filosofického slovníku a tam jsem se dočetl, že moc je schopnost prosazovat vlastní autoritu a vůli vůči jednotlivci či skupině. V určitém ohledu tedy jede o schopnost dosahovat předem naplánovaných cílů s žádnými nebo minimálními korekcemi. V jiném slovníku jsem našel, že autorita ve vztahu k moci je mírou a rozsahem vlivu a práv na rozhodování. Obecně se jedná o všeobecně přirozeně respektovanou vážnost, vlivnost a význam jedince či instituce. Hledal jsem vlastní prostý výklad a pomohl mi můj malý synek, který se vrátil z tábora se záchranářskou problematikou a vážně mi sděloval, že nestačí, že je někdo u zraněného a ví jak poskytnout první pomoc, že je ještě také důležité, že na to prostě má „koule“...(asi viděl přenos z Parlamentu nebo otázky Václava Moravce, budu mu to muset zatrhnout, protože by to s ním mohlo duševně otřást) Řekl bych, že mi dost pomohl. Možná, že se dá říci, že moc se může projevit tehdy, jestliže se nám podaří v jasně vymezeném prostoru a času shromáždit dostatek poznání o nějakém procesu a schopností jej vykonat. Stručně a jasně řečeno - prostě dosáhnout změny ve smyslu a směru stanoveného cíle. V tomto smyslu je hledání způsobu agregace dostatečné moci s cílem dosáhnout změny v dosavadním průběhu hospodářské krize nelehkým zadáním. V současné době se totiž zabýváme neobyčejně plodnou diskusí na téma jakým způsobem krizi zastavit. Nebudu ji komentovat, protože si ji užíváme všichni společně a povětšinou z ní nejsme příliš moudří. Jen se dá tušit, že pravda je někde mezi odstraněním politiky a odstraněním trhu. A to ještě nevíme, zda „mezi“ znamená opravdu mezi. Zatím si ještě (s výjimkou možného objemu finančních prostředků) vůbec neklademe otázku, kolik potenciálu bychom skutečně na přesměrování nebo dokonce zastavení postupu krize měli vynaložit. I kdybychom dokázali uspokojivě odpovědět na obě dvě tyto otázky, které jsou vzájemně podmíněné, tak nám to není zcela nic platné, protože my se bojíme diskutovat o tom, komu tyto znalosti a prostředky svěřit, aby dané změny dosáhli. Ještě více se bojíme říci, že nikdo takový aktuálně ani neexistuje. Bez toho, že vytvoříme instituci nebo jednotlivce (prostě konkrétní časoprostor), který se stane nositelem dané změny, pak se prostě nestane vůbec nic a budeme dál vést neplodné rozhovory po jakési pseudosíti, které nic nenadřadíme, dokud tato síť nebude krizí zničena. Představa toho, že jakoukoliv krizi nového řádu lze zvládnout síťovými vztahy, které vznikly na základě zkušeností krizí staršího řádu, je nebezpečná a naivní. Na druhou stranu je pravdou, že každá síť klade neuvěřitelný odpor nejen krizím nižšího řádu, ale také vlastní sebestrukci i když je jasné, že už prostě nestačí. Ideály plochého světa a horizontálních struktur se mohou stát tváří v tvář nové kvalitě krize a potřebě zvládnout ji ve vertikálních vztazích klasickým administrativním řízením a mocensky nebezpečnou pastí. O to více moci bude třeba nashromáždit, aby ji bylo možné použít a staré sítě eliminovat. Kdysi jako malé dítě jsem měl leporelo s názvem „Kam se schoval nůž“, kde dědeček s malým chlapcem Martínkem hledali po lese ztracený nůž. Podle hesla, kdo hledá, najde, ho nakonec našli. Hledání moci však není dětská hra. Možná bychom se také měli pustit jako slepci do temného lesa se světlem s jedinou nadějí, že nás moc najde sama. Je těžké k tomu najít dostatek odvahy, moudrosti i pokory, ale možná to bude lepší než si hrát na Všeználky a hledat moc pod lucernou, protože tam je lépe vidět. Je totiž starou pravdou, že jedině poučení z chybného konání na základě dobrých, ale nesprávných úsudků vede postupně k úsudkům lepším a nakonec dokonce i k těm správným.

Když položíte otázku, kde se dnes nachází moc, tak uslyšíte celou řadu jednoduchých odpovědí, z nichž největší skupina vychází z toho, že se moc po rozvodu s politikou, se kterou žila v manželství v národním státě, minimálně zasnoubila s mezinárodní nebo globální ekonomikou. Často se moc automaticky hledá tam, kde je bohatství nebo peníze. Myslím, že tomu tak úplně není. Je prokazatelné, že ani obrovské bohatství nedokázalo přinést potřebnou změnu. Často to bylo právě bohatství, které jen prohloubilo problémy. Krásným příkladem je zlato Inků. Nejenže nedokázalo

podpořit vojenské nebo diplomatické odvrácení záměrů conquisty jedné lehce deprivované rodiny z Estremadury, ale nakonec, když říše Inků padla, tak pouze malá jeho část, vržená na trh, způsobila málem bankrot Španělska a takovou chudobu Jižní Ameriky, že se s ní potýká doposud. Velice vážně bude nutné zkoumat spojení moci a kapitálu, ale jen příliš málo dnes skutečně víme o tom, co je to kapitál a jak složitý společenský vztah představuje. V určitém ohledu se zdá, že kapitál pro svůj růst a existenci potřebuje takový složitý komplex právního i společenského prostředí, ve kterém není právě pro tvrdý mocenský zásah prostě místo. Naopak, všude kolem sebe vidíme nedostatek pravomocí a odpovědnosti svěřených do jednoho místa, do konkrétní osoby nebo instituce. Za to všude vidíme vytváření stále nových a nových struktur „hlídačů“ a „hlídačů hlídačů“ a hlídačů... otázka, mnohokrát zde již zmiňovaná. „Kdo bude hlídat samotné hlídače?“ je tedy opět na scéně. Sám z vlastní zkušenosti vím, že lidé mají tendenci věřit, že někde jinde“ tam nahoře“ je to prostě jinak a že tam sedí ti, kteří do toho vidí. Nechci brát nikomu iluze, ale celá má dosavadní životní zkušenost říká, že tam nahoře sedí úplně stejní lidé jako dole. Pak ovšem ještě zbývají všechny ty tajné spolky a lóže, ale tam nemohu sloužit. Buď jsou tajné a pak se o nich neví anebo tajné nejsou a pak se zdá, že do toho moc nedovedou zasáhnout.

Moc byla vždycky velice úzce propojena s těmi, kteří byli nadáni darem věštit budoucnost. Nejinak jsou na tom i věda zvaná ekonomie a její lidé. Nejsem si úplně jistý tím, kolik ekonomických vědeckých předpovědí a proroctví týkajících se hospodářského vývoje se naplnilo. Kdo skutečně v uplynulém čase předpovídal tak velký problém v tomto rozměru a času a hlavně, jestli mu někdo uvěřil a provedl účinná opatření. Víme, že se tak nestalo, ale je možné, že takové předpovědi byly, ale nedostalo se jim sluchu. Takoví také bývají hrdiny mnoha příběhů na téma: „já jsem vám to přece říkal, že to špatně dopadne...“ Erasmus Rotterdamský říkal, že jenom hlupáci riskují předvídaní budoucnosti a je pravdou, že svět proroky vždy vynášel i kamenoval, nebo se jich bál podle toho, co se zrovna hodilo. Nebudu se pouštět do kritiky věstců všeho dluhu, protože pohříchu pro většinu z nich platí, že o něčem vědí více než my, ale všichni mají schopnost nám svou představu vnutit a hlavně mají systém, se kterým pracují a kterého se drží. Je víceméně lhostejné, co to je. Dlaň, čajové lístky, kávová sedlina, vnitřnosti, kuřecí kosti, let ptáků, kouř, karty, I-ting nebo křišťálová koule, popřípadě počítač, mikroskop nebo dalekohled. Zastánci věd přírodních říkávají, že vědy se dělí na ty přírodní a proti přírodě. Je to žert z dob, kdy se mezi vědy počítal i vědecký komunismus, dějiny MDH, marxistickoleninská filosofie a politická ekonomie socialismu. Dnes se věda zvaná ekonomie pomalu ale jistě dostává do stejného pytle a je možná pravda, že mnohé z toho, čím se dnes zabývá, už ztratilo dávno to, proč a kolem čeho ekonomie vznikla, tedy ekonomicky nebo hospodářský smysl. Na straně druhé je třeba si říci, že předmět zkoumání ekonomie je daleko složitější a komplexnější než předměty studia přírodních věd a hlavně její ambice a očekávání s ní spojená jsou daleko větší. Na obranu ekonomie je třeba uvést, že jí sledované tendence jsou často velice nestálé, že chybí objektivní kritéria hodnocení, že není možné v zásadě provádět žádné vědecké experimentální výzkumy a pokusy, že obrovský vliv má společenská reflexe nejen v samotné ekonomice ale i ve vztahu k výsledkům samotné ekonomické vědy a v neposlední řadě tu hraje roli i ohromná setrvačnost rozdílné časové posuny a zpoždění mezi příčinami a důsledky našich finančních ekonomických i hospodářských kroků. Připomeňme si všechny ty módní hity a tendence o, kterých jsme měli možnost číst a které v podobě knih plní s takovým úspěchem regály v knihkupectvích. Vědecká organizace práce, síťové metody analýzy, systémový přístup, funkční a hodnotová analýza, komplexní systém oceňování a řízení kvality a neposlední řadě je to risk management a analýza úrovně korporativního řízení. V sedmém letošním pokračování jsem napsal mimo jiné toto. *Současná odborná literatura je plná titulů, které slibují více či méně zaručené metody zaručující bezpečný rozvoj a stabilní existenci korporací jako celku nebo jejich určitého typu v delším nebo kratším budoucím časovém intervalu. Tyto tituly přitahují pozornost laické i odborné veřejnosti, protože tato nabídka je nadmíru lákavá. V dnešní situaci, kdy je slovo bezpečnost přítomno*

snad v každém terminologickém okruhu a věci bezpečnosti se stávají i věci a jevy zcela všední, aby se tak zvedla jejich atraktivita a cena, je nad jiné důležité si uvědomit, kde jsou hranice velmi omezené reálné nabídky bezpečné a stabilní budoucnosti a kde začíná už bezbřehý prostor naplněný nereálnými sliby, klamavou reklamou a šarlatánstvím.

Toto pokračování zakončím velice důležitou zkušeností, která je na rozdíl od výsledků věštění budoucnosti ověřená staletími. Čím obtížnější a složitější je problém, tím snadnější a jednodušší řešení se používají. Příklad gordického uzle a jeho rozmotávače Alexandra Velikého je klasickým podobenstvím. To, že přicházejí ve složitých situacích jednoduchá řešení je realita. Problém je v tom, že tak jako veškerá jiná řešení jsou i ta jednoduchá dobrá a špatná. Některá jsou vysoce žádoucí, jiná jsou naopak nepřijatelná. Pozorně to můžeme sledovat na příkladu problému romských ghett. Nejhorší ovšem je, když s řešeními přichází jenom někdo a ten, kdo by s nimi přijít měl, mlčí nebo tvrdí, že je to složité. Tomu lidé nikdy neuvěřili a podpořili nositele těch jednoduchých. Bylo by dobré si uvědomit, že podobně jako je nám jasné, že nemůžeme svěřit řešení romských ghett neonacistům, tak těžko můžeme svěřit náš vlastní osud do rukou těch, kterým na nich nezáleží. Zatím ovšem k jednoduchým neonacistickým řešením mlčíme anebo je dokonce tiše podporujeme. Tím si ovšem jen dláždíme cestu do vlastního ghetta.

Evropa a úpadek 25 - 26/2008

7.12.2008

Končí se rok 2008 a s ním i šestý ročník rubriky Evropa a úpadek. Tento osmičkový rok skutečně přinesl do dějin naší malé země mnoho nového a do evropské i světové historie se zapíše jako rok nástupu první skutečně globální hospodářské krize. V minulém pokračování jsem přinesl několik čísel o proporcích rozdělování světového bohatství a v tomto pokračování bych rád přinesl pár čísel, která by poněkud osvětlila proporce této hospodářské krize. Tak tedy světové HDP je asi 54 000 miliard USD, HDP USA je asi 15 000 mld. USD, objem CDS (Credit Default Swaps) tedy derivátů zajišťujících úvěrová rizika je na trhu asi za 62 000 mld. a objem CDO (Collateralized Debt Obligations) - zajištěných dluhových obligací je na asi 700 mld. USD. Celkový dluh USA je 145 000 mld. USD a současný objem akcií v úpadku je 6000 mld. USD. Pro srovnání si jen dovoluji uvést, že HDP České republiky je asi 240 mld. USD a doplnit výpočet, že zatím USA dotovaly krizi v rozměru zhruba 7 procent svého HDP. Tento poměr představuje ona první injekce Kongresu USA ve výši přes 700 miliard USD na pomoc bankovnímu sektoru. Již dnes se připravuje další ve výši kolem 800 mld. USD a právě v těchto dnech sedí v Kongresu ředitelé Fordu, General Motors a Chrysleru, aby z veřejné kapsy vytáhli do svých kapes 35 miliard dolarů podpory rádobý pro své podniky. Vyhrožují ohrožením 250 tisíc pracovních míst. Nezaměstnanost v USA přerostla 10 000 000 lidí a tempa jejího růstu jsou nejvyšší od roku 1974. To ovšem nikterak nebrání některým nenapravitelným optimistům, aby nám nesdělovali, že se vlastně nic neděje. Tvrdí, že zatímco ve Velké hospodářské depresi z počátku 30-tých let minulého století bylo v roce 1934 ohroženo 40 procent amerických hypoték, teď to jsou 4 procenta. Od roku 1929 do roku 1933 se nezaměstnanost dostala na 25 procent, padlo 11 000 z celkového počtu 25 000 amerických bank, ceny prý klesly o čtvrtinu a akciový index spadl na jednu šestinu původní hodnoty. Proti tomu je to prý teď jenom čajíček. Objem dosavadních sanací zlehčují tím, že od roku 1991 muselo Finsko vynaložit na svou hospodářskou krizi vynaložit 12,8 procenta HDP, mexická finanční krize stála od roku 1994 19,3 procenta HDP, japonská krize od roku 1987 stála Japonsko 24 procent HDP a Jižní Korea zaplatila od roku 1997 již celkem 31 procent HDP. Pro srovnání česká sanace bank stála 6,8 procenta HDP. Připomeňme, že když se z Kongresu uvolní druhý plánovaný balíček 800 mld. USD tak už bude USA zhruba na 15 procentech HDP sanací a to ještě skutečná hospodářská krize ani pořádně nezačala. Přesto velvyslanec ČR při OECD Karel Dyba to nazval malým klopýtnutím kapitalismu a Martin Loužek z CEPu, blízkému Václavu Klausovi, použil formulace, že kapitalismus neumírá, ale prochází tvůrčí destrukcí. Nejde o tyto eufemismy, jde o faktické dopady do životů lidí.

Končí se rok 2008 a ve dnech, kdy budou čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN otevírat toto vánoční dvojčíslo, bude vrcholit advent, podivuhodný předvánoční čas určený k zamyšlení, rozjímání a půstu. Dovolte mi při zahájení adventního času jednu jedinou poznámku a snad zamyšlení. Žijeme všichni, jeden každý z nás, na planetě Zemi společně s ostatními šesti miliardami lidí. Lidí jako jsme my. Polovina z těchto šesti miliard lidí má roční příjem nižší než 1000 USD na hlavu. Tedy méně než 3 dolary denně. Velká část těchto dolarů 3 USD denně pochází z nejrůznější pomoci a mezinárodních vztahů. Prostě nemají svůj původ v samotné činnosti oněch 3 miliard chudých. Čím je onen příjem nižší a zejména tam, kde je do jednoho dolaru, tím je tento poměr vyšší. Jde o jednu miliardu lidí, kteří žijí za méně než dolar denně. Na pomoc hladovějícím se bohaté země rozhodly uvolnit v loňském roce něco kolem 22 miliard USD a zatím se za rok podařilo reálně vyplatit nebo uvolnit necelé 3 miliardy. Finanční krize již stála během posledních pouhých 3 měsíců veřejný sektor více než 3000 miliard dolarů a tyto dolary skončily v bankách. Je to živobyť poloviny lidstva na půl roku. Již dnes je zcela patrné, že tato polovina lidstva začíná na finanční krizi tvrdě doplácet. Jsou přece globálně první na řadě. Když každého z nich oberou banky jen o jeden jediný dolar, tak se miliarda lidí dostane na nulu a pravděpodobně zemře. K nám se tato informace dostane s reklamními letáky bank a supermarketů před příštím adventem a s radostnou zvěstí OSN, že chudých na tomto světě výrazně

ubýlo. Konec konců nebylo třeba hospodářské krize, aby každé necelé 4 vteřiny umřelo na světě jedno dítě hladem. Jeden, dva, tři, čtyři a už další. Jeden, dva, tři, čtyři a znovu... To není předvolební letáček KSČM, takové jsou údaje Světové banky. Jde jen o děti, kdyby šlo o mrtvé bez ohledu na věk, tak je to každou vteřinu jeden. Bim, bam dva, bim, bam tři.... Než sníme svačinu, je pár set lidí po smrti hladem. Ale to není výzva k půstu, Bůh chraň.

Nepodléhejme proto ani před Vánocemi sentimentálním nářkům těch „krizí postižených“, pro které jsou tři dolary denně směšné nic a myslíme na to, že pro každého druhého z nás na této planetě jsou každý den úplně vším. A přitom se nahlas ptejme, kde jsou ty 3000 miliard dolarů?!? Já mohu posloužit informací, že dvacet miliard dolarů, tedy těch, které nebyly vyplaceny na pomoc nejchudším, půjdou v USA na odměny manažerů bank, které přijaly veřejnou pomoc. Odmítali totiž záchranu, kdyby měla znamenat omezení jejich příjmů. Tím dosáhl bankovní sektor důležitého vítězství. Bylo totiž postaveno na jisto, že když mu chcete dát peníze, tak za to musíte zaplatit. My to známe již dávno, protože bankovní poplatek za vklad je a především byl jako doma, ale v takovém rozměru to přece jenom neznáme. Je to chucpe první třídy, inu Západ. Požadavky dalších a dalších velkých firem směřované na veřejný sektor nejsou ničím jiným než sprostým vydíráním, které zneužívá současné špatné situace a přitom naznačuje, že bossové těchto firem jsou schopni učinit ji ještě horší a pro prosté lidi nesnesitelnější. Přesto dostávají peníze oni a nikoli fondy sociálního, pracovního a zdravotního pojištění. Veřejný sektor se dal na největší morální hazard v dějinách, když se rozhodl podporovat ty nejbohatší, kteří jsou fakticky vinni bídou těch, které má veřejný sektor zastupovat především, protože je přece svobodný otevřený a demokratický. Přitom by to bylo logické, protože liberálně konzervativní kapitalismus přece neustále hlásá, že to neživotaschopné musí zaniknout, že za chyby se platí, padni komu padni a tak všelijak podobně. Jeho exponenti a veleknězi pobíhají po světě s relikvií neviditelné ruky trhu. Je však patrné, že neviditelná ruka trhu je žádoucím orákulem jen tehdy, když rozděluje zisk. Jakmile jde o ztrátu, tak se stává náhle viditelnou a jde si sednout před veřejnost se žebráckou holí a poníženou suplíkou. Bohužel s úspěchem. A to nejen v USA, ale i v EU, kde si automobilky vydobily příslib takřka neomezené podpory Francie a Německa. Británie k tomuto opatření nesáhla zejména proto, že již dávno žádné automobilky nemá. Je dobré vědět, že více než jedna třetina HDP Velké Británie má svůj původ právě v bankovních spekulacích, které způsobily současnou finanční a následně ekonomickou krizi. Jinak řečeno -Velká Británie spíše „točí peníze“, než že by vytvářela jakési nové hodnoty. Tedy snad kromě úspěchů britských vědců, kteří tak spolehlivě nahradili v populárně vědeckých žurnálech a článcích dřívější vědce sovětské. Uvědomme si ovšem, že například objev procesu klonování je spíše výsledkem pudu sebezáchovy než tvůrčí invence. Kroky Velké Británie tedy budou v každém ohledu odlišné od kontinentální Evropy, která se zase nechce za žádnou cenu vzdát štědrých dotací těm, kteří nic nedělají na úkor těch, kteří vytvářejí hodnoty, a říká tomu společná zemědělská politika.

V adventním čase jsme si rovněž připomněli 60. přijetí Všeobecné deklarace lidských práv. Tento dokument čítající asi 1700 slov je ztělesněním dávného lidského snu po respektu a zachování důstojnosti každého lidského jedince, každé osobnosti. Připomeňme si několik článků. *Všichni lidé na světě rodí se svobodní*, říká hned článek první. *Nikdo nesmí být držen v otroctví a nevolnictví*, stojí v článku čtvrtém. *Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu*, to je článek pátý. *Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství*, deklaruje článek 18 a článek 24 přidává, že *každý má právo na odpočinek a na zotavení*. Nakonec připomenou některé odstavce z článků 25,26 a 27, kde se praví, že *mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc, každý má právo na vzdělání a každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích*. Když se podíváme do současného světa, tak se nám to zdá jako hudba z Marsu. Je patrné, že to platí velmi a velmi selektivně, takže z toho vyplývá, že jsou na světě síly, které si osobují právo rozhodovat o tom,

kdo z nás je a není člověk. Nechci nikoho jmenovat, protože by to zavánělo politikou. Dovolím si pouze poznamenat, že všeobecně platí, že právní vědomí je v tomto smyslu celosvětově na velice nízké úrovni. Velice dobře si to můžeme sami otestovat na otázce vnímání základního lidského práva, práva na život. Většina z nás se domnívá, že jde o náš vlastní život a jeho zachování doslova za každou cenu a pouhá nevýznamná menšina věří, že jde o to, aby každý chránil životy těch druhých. Protože život je něco více než existence jednotlivce. Dokonce lze říci, že život jednotlivce je podobný nonsens jako vlastnictví jednotlivce. Bez patřičných vztahů k dalším jednotlivcům, jejich životům a vlastnictvím nemá obojí příliš smyslu. Světoví politici často žehrají na to, že je strašně obtížné lidská práva vymáhat. Nejdřív způsobí válku nebo humanitární katastrofu a potom se diví, že se k sobě lidé ošklivě chovají. Je mi jich opravdu líto. Na straně druhé bychom se my sami neměli spokojit s ubezpečením, že už je vše v pořádku, protože jsme přece poslali tři vojáky, Člověka v tísní a prošlé mléko, takže jsme nejen nevinní, ale navíc jsme vlastně spasitelé. A že třeba ve Rwandě byl zavražděn milión lidí?!? Jéjej, to se asi stala někde chyba. Příště pošleme raději všechny čtyři vojáky a k tomu mléku ještě starou kopací mičudu. Hlavně ať k nám nelezou nebo, nedej bože, ať nám sem nic nevozí. My máme dost starostí s našimi nepřizpůsobivými.

Když posloucháme všechny ty řeči o krizi a její velikosti a nejrůznější srovnání, měli bychom si uvědomit to, že krize je jen slovo. Není to nic exaktního, dokonce to není nic ani obecně dobrého nebo špatného. Obsah tomuto slovu dává individuální i kolektivní zkušenost. Tak jak se již stalo zvykem, je krize slovo nadužívané a to znamená, že dnes máme za potřebí jej používat již v momentu, kdy se sníží tempa růstu. Je to právě proto, že vlastně většina Evropy po druhé světové válce vlastně nic jiného než růst nezná. Naopak lidé prožívající krizi let 30-tých, měli za sebou léta chudoby, první světovou válku, léta smrti a hladu, obrovskou chřipkovou epidemii a revoluce a politické zmatky první poloviny dvacátých let. Byli většinou chudí a nepojištění. Jistě byli vůči krizi a potížím z ní plynoucím daleko odolnější než je dnešní Evropan. Navíc se slova jako krize, kolaps, bezpečnost a taková ta strach šířící slůvka stala dnes pevnou součástí politického žargonu, protože politici zjistili, že se jim lépe vládne, když odstraňují obavy a strach, které sami vyvolali, než aby řešili problémy, které přinesl sám život. Když se nad tím zamyslíme hlouběji, tak zjistíte, že když se vyskytne problém, tak jej politici neřeší, ale velmi rychle vygenerují nový, kterému dají větší publicitu a tak se ten původní reálný problém vedle toho nového virtuálního tak trochu zcvrkne. Dokonce ve většině případů zanikne nebo se na něj zapomene, což potvrzuje, že byl buď rovněž virtuální anebo se ukázalo, že prostě jenom všeho do času. Čas od času se ovšem vyskytne opravdu velký reálný problém a pak už hrátky se slovy a management strachu a obav prostě nestačí. Je to totiž problém toho řádu, že se dotýká reálného života lidí a z hlediska jeho délky a intenzity se zdá, že jej nelze ani někde v závětrí přečkat. Pak se stáváme svědky pozoruhodného nejen politického, ale i odborného hemžení. Celá situace je podobná tomu, když na louce nadzvednete větší kámen. Ten zmatek pod ním docela přesně poskytuje podobný obraz, jako když se před politiky nebo před ekonomy objeví reálný problém. Politika ani ekonomie nejsou ze své povahy na žádný reálný problém připraveny. Pracují totiž jenom s obrazy a modely reality, které si přizpůsobují a přiohýbají tak dlouho, až naprosto zapadnou do stávajícího paradigmatu, doktríny nebo vědecké teorie. Obrovské vědecké ekonomické teorie jsou pouze do spousty cizích slov převlečené staré dobré zkušenosti o sedmi tučných a sedmi hubených letech nebo dokonce o tom, že když dáte krávkě do držky, ona vám dá do dížky. Celé slavné keynesiánství a desetitisíce stran počmáraných grafy a vzorci neříkají nic jiného, než říkal Josef egyptský Velkému faraonovi. V dobrých letech zrním šetřit a ve špatných ušetřené vydávat a zasívat. Přesto jsme dodnes ochotni uvěřit tomu, že to byly Keynesovy teorie, které vytáhly svět z velké hospodářské krize 30-tých let. Pro takové tvrzení nemáme jediný experimentální důkaz, protože provádět srovnávací experimenty v ekonomii a společenských vědách je spíše nemožné než jenom obtížné. Museli bychom prožít 30-tá léta dvacátého století ještě jednou a to dokonce paralelně dvakrát a jednou

keynesiánské přístupy aplikovat a jednou ne. Museli bychom mít dva paralelní světy a ten jeden bez Keynesa, což nejde, protože by nebyly stejné, anebo oba bez Keynesa a to by už nebyly ty světy 30-tých let. Snad právě proto se kdysi jeden velice talentovaný mladý muž jménem Niels Bohr rozhodl vzdát se pro velkou složitost studia ekonomie a věnovat se něčemu prostšímu, třeba jaderné fyzice. Sice i tam byl dostižen kvantovou teorií a Pauliho i Schrödingerovými důkazy o vlivu pozorování na jeho předmět, ale takovou míru hermeneutiky, kterou můžeme pozorovat v ekonomii, přece jenom v jaderné fyzice nepotkáme. Přesto se dnes velká skupina lidí odborníků i laiků shoduje v tom, že ekonomie je věc důležitá, něco jako církev hospodářského života, protože produkuje osoby, které v období relativní stability, nedotčeném krizemi, dávají širokým lidovým vrstvám pocit, že tam někde nahoře nebo v ústavu sedí lidé, kteří tomu všemu rozumějí. A to přispívá ke klidu a radostnějšímu odevzdávání desátku této církvi růstu. Navíc má tato církev i obrovský vliv, že může svými špatnými věštbami skutečně přivolat nepohodu a dokonce zcela výjimečně dokáže i svými rituály přivítat i lepší časy. Nicméně to první jí jde lépe. To co nemůže je předpovědět jakoukoliv zásadní krizi, protože by okamžitě vina padla na hlavu jejích kněží. Krize proto přicházejí neočekávaně a kněží ekonomické církve je přecházejí v diasporách ústavů a kateder, aby se hned poté, co je po krizi, rozlétli do vnějšího světa s radostným pokřikem na téma: „...my jsme to říkali už dávno...“

Vážení čtenáři KONKURNÍCH NOVIN, dovoluji mi, abych Vám popřál co nejklidnější prožití adventu, krásné a spokojené Vánoce a hodně veselý Nový rok 2009. Obávám se, že celý nový rok 2009 už nebude tak veselý a že se dočkáme věcí, které většina z nás ještě nikdy nezažila. Doporučuji tedy všem především pozorně se dívat, protože tentokrát tato světová atrakce dorazí nejen za 5 tisíc a více Kč do SAZKA Arény, ale bude to lidová zábava, vstup volný. Dále bude důležité nevěřit tomu, co nám všem o tom, co vidíme, budou naši i evropští a světoví vyvolení nalhávat, aby si zachránili zdravou kůži, teď už nejen, jako tradičně, na křesle, na kterém sedí, ale aktuálně, za časté i na vlastním zadku. Dámy a pánové, světová hospodářská krize přichází...Téma Evropa a úpadek dostává nový rozměr.

ROČNÍK 2009

Evropa a úpadek 01/2009

4.1.2009

Rubrika Evropa a úpadek zahajuje svůj sedmý ročník a přichází ke svým čtenářům v prvních dnech půlročního období, ve kterém Česká republika předsedá Evropské unii. Když se před 6 lety rubrika objevila poprvé, tak probíhaly teprve její přístupové rozhovory jako kandidátské země.

Českou republiku čeká hned na začátku velká příležitost učinit své předsednictví úspěšným ještě dříve, než si ho většina veřejnosti a mnoho českých politiků dokáže vůbec uvědomit. Jde o to, že Evropa čelí nutnosti řešit možnou energetickou krizi související s dodávkami ruského plynu přes Ukrajinu do EU a naléhavé potřebě zvládnout novou kvalitu konfliktu mezi Izraelem a Hamasem v Gaze a to i v jeho širších souvislostech. Pokud je jen trochu pravdou, že jsme na předsednictví dobře připraveni, pak máme možnost vyniknout, protože postavení České republiky mezi aktéry obou problémů i jejich faktická znalost z naší strany jsou relativně dobré a české vynalézavosti spojené s celou škálou kompromisů se tak meze nekladou. I když to nebude nepochybně síla českého slova, ale spíše síla vlivu reálných mocností, co přinese výsledek, tak už bude nevdzy zapsáno, že se podařilo něco vyřešit za českého předsednictví. Možná, že by „nový, svěží vítr“ do řešení obou konfliktů mohlo přinést zjevené poznání, že oba zmíněné konflikty vyhovují a slouží nejen přímo zájmům obou jejich hlavních aktérů (Hamasu i Izraele, stejně jako Naftogazu i Gazpromu), ale i zájmům jejich širšího politického okolí. Pokud by Praha našla odvahu věci jen pojmenovat... ale nepředbíhejme. Ostatně, než se dostane první letošní číslo KONKURNÍCH NOVIN ke svým čtenářům, budeme všichni o dost chytřejší a snad i moudřejší.

Nicméně evergreenem našeho předsednictví bude řešení finanční a ekonomické krize. Na poli tohoto zadání se nedá mnoho vykonat, protože probíhající hospodářská krize je běh na trochu delší trať a není opravdu v silách nejen ČR, ale ani celé EU nějak podstatně přispět k jejímu zvládnutí. Můžeme se ovšem pokusit o zmírnění jejích dopadů a to především tam, kde může napáchat vůbec nejvíce škod a to do myslí lidí. Frustrace ze současné ekonomické situace a potažmo, ze ztráty lesku liberálního kapitalismu není opravdu na místě. Prosím čtenáře, aby se podívali na ještě nedávná prohlášení nejrůznějších ekonomů, finančních analytiků, profesorů všeho možného i nemožného, politologů i politiků, kteří viděli svět úplně jinak, než to viděl skoro každý, kdo měl všech pět pohromadě a srovnali to s tím, co říkají teď. Je to lepší než jakákoliv silvestrovská show. Někteří dokonce dnes nazývají celý kapitalismus globálním Ponzioho schématem, což není nic jiného než legendární „letadlo“, pyramidová hra čili multi-level marketing. „Ponzioho schéma“ zní ovšem honosně, nic nehledě na to, že Charles Ponzi byl americký investiční podvodník, který již v roce 1920 obral asi 40 000 lidí zhruba o 15 milionů tehdejších dolarů. Pan Ponzi ovšem není autorem tohoto nápadu, ten je mnohem starší. K tomuto tématu si dovoluji připojit století starou poznámku Rosy Luxemburgové, která ve své práci Akumulace kapitálu napsala, že: *„... ačkoli kapitalismus potřebuje nekapitalistické sociální organizace jako prostředí pro svůj rozvoj, kráčí kupředu jedině tak, že vstřebává právě tento souhrn předpokladů, který jediný dokáže zaručit jeho existenci...“* Každému, kdo by chtěl vědět podrobněji, proč je kapitalismus „letadlo“, tomu doporučím sto šedesát let starý Komunistický manifest. Doporučuji v této souvislosti citát, který jsme uvedli v loňském dvacátém třetím pokračování naší rubriky. Marx s Engelsem sice neznali ani pojem „letadlo“ či multi-level marketing ani pana Ponzioho, ba ani samotné letadlo nikdy neviděli, pyramidu asi jenom na obrázku, ale co se týká kapitalismu, měli jasno. Netřeba citací dnešních žijících a na pětníku obrátivších se expertů, analytiků, profesorů a politiků, když máme klasiky. Je skutečně zajímavé a zhusta obveselující dnes ve sdělovacích prostředcích i ve svém okolí pozorovat, kolik věrozvěstů a proroků předpovídalo a vlastně vždycky říkalo, že kapitalismus je cizí ošklivé kačátko, vyzobávající zrníčka šrotu těm hezkým, našim... Stačilo k tomu jedině. Dramaticky se snížil objem peněz, které jsou odborníkům všeho druhu přidělovány na to, aby liberální kapitalismus

bez přívlastků chválili do nebes, tedy až za hrob. Hned se vyrojí spousta pomlouvačů, kteří dokonce docházejí k závěru, že kapitalismus je vlastně takové letadlo a ti, kteří se ještě bojí říci, že je padající letadlo, tak tomu říkají jak výše uvedeno Ponzioho hra a vzdělanci schéma. Za časté to jsou jedni a titíž. Někteří již pilně zkouší taneční krok, gesta a chodí pilně do „solárka“, protože i z USA vane „nový, svěží vítr“

Nevím, jestli to dělají s vidinou toho, že ve svých vizích už vidí nový svět s novou mocí, která je vyzve k tomu, aby ji chválili ještě více a radostněji, nebo jen tak ze zvyku. Mnozí opět pilně oprášili vztah mezi ekonomikou a ekologií, finančními a energetickými toky, další papouškují termodynamické zákony. Zejména bez druhého zákona už se v lepší společnosti neobejdete, podobně jako před pár lety bez Schrödingerovy kočky (jsem velmi rád, že pro poučené čtenáře KONKURNÍCH NOVIN nemusím poznamenávat, že Erwin Schrödinger nebyl německý pasák). Známe pojmy jako přírodní kapitalismus, bioekonomika, ekologická ekonomika a hovoří se dokonce o biofyzikální ekonomice, která by měla být součástí nikoliv společenských, ale přírodních věd. Nerad bych někoho zklamal, ale žádná z těchto ekonomik nás nemůže po kratší nebo delší časové době uchránit zklamání, že jde vlastně o letadlo. Všechny mají společné to, že jsou v konečném důsledku energeticky ztrátové, tedy že spotřebovávají více, než produkuje. Každé uspořádání i uspořádání, každá organizace i organismus jsou, v konečném důsledku, ve své energetické bilanci ztrátové a bez dodávání další energie nemohou trvale existovat. Totéž platí i o letadlu. Bez dalšího přísunu energie prostě musí spadnout. Záleží jen na jeho konstrukci, jestli se tak stane dříve nebo později a v jakém finálním úhlu a rychlosti dopadu.

Pohádka o tom, že kapitál je jakési perpetuum mobile na majetek a bohatství, které může ovšem fungovat jen ve společenském paradigmatu liberálního kapitalismu, je hloupost skutečně globálního rozměru. Na druhé straně je zcela nepochybné, že potenciál majetku stát se kapitálem existuje a to bez ohledu na společenské paradigma. Stejně tak existuje odvěká touha lidí získat něco zadarmo a hluboká víra v to, že je to v podstatě možné, jen se aktuálně neví, jak na to. Představa, že dokážeme vytvořit sociální systém, který by byl imunní proti kolapsům, je dětinsky naivní. Ovšem ani to nejnaivnější dítě si nešáhne na žhavá kamna více než tak asi třikrát. Opravdu zvědavé snad i pětkrát. Pak se poučí. Přestane být trochu dítětem, ale to neznamená, že se kvůli němu přestane topit nebo se dokonce vyhodí kamna. Dnes je svět plný těch, kteří chtějí v chladných dnech vynést kvůli popálenému dítěti kamna do závěje a tvrdí, že se dá topit sněhem. Nedá. A bez kamen to také nepůjde. Nejlepší bude se s nimi naučit zacházet. Opravdovou hrou s ohněm je ale to, že se začne masově zneužívat poznání, že každé uspořádání, každý organismus jsou v podstatě napadnutelní z té pozice, že žijí na úkor jiných, že je ostatní živí. Není lepší živné půdy pro opravdový společenský kolaps.

Bude daleko lepší přidržit se starých moudrostí, z nichž jedna praví, že veselá mysl je půl zdraví a druhé dodává, že čistota je rovněž půl zdraví. Hospodářská krize má obrovskou schopnost k vyčištění všeho možného, někdy až moc. Zbývá tedy podívat se na krizi tak trochu s veselou myslí jako na obrovský potenciál, možnost a příležitost a přitom jen tak trochu brzdit to čištění, aby přece jen pár věcí zůstalo. Řečeno slovy známého podobenství o Augiášových chlévech, zajistit, aby ta voda přivedená Héraklem do chlévů, nenarušila statiku této antické stavby... Pak je to spíše „Néemelem, nemelem, séébrala nám voda mlejn“. Krize v sobě mají ukryty podivuhodné možnosti a výhody. Často stačí jen změnit úhel pohledu nebo dokonce i pozorovatele a je to nejen patrné, ale často i nad slunce jasnější. Pro Evropu hospodářská krize znamená, že má po dlouhé době společného nepřítele. Naposledy byla Evropa ohrožena Osmanskou říší a válka s Turkem skutečně pomohla Evropu popostrčit o kus dál. A když už jsme v tom podobenství, tak si můžeme připomenout Tolkienovo Společenstvo prstenu. To mělo přes obrovskou různorodost a původní nesváry a odlišnosti svých členů společný úkol a cíl, který je dokázal přenést přes dosavadní malicherné nesváry. V době klidu,

míru a hospodářského růstu si můžeme dovolit luxus nesnášet se, hledat rozdíly a vymýšlet si extrabuřty, podobně jako imunitní systém člověka se v období nedostatku boje se zraněními a infekcemi baví produkcí alergií. Krize by nám měla přinést zpět to podstatné, co už dlouho přežívá někde hluboko pod nánosem toho všeho, co jsme za podstatné, ať již z cizího nebo vlastního popudu, pokládali.

Krize je rovněž oním symbolickým údolím stínů a chaosu, kterým si musíme občas projít, abychom našli nová pohoří s novými obzory. Před vstupem do země zaslíbené musí vyvolený národ projít pouští, před použitím živé vody bychom měli použít vodu mrtvou. Konec konců, trochu toho nepořádku přinese každá změna. Nejen ty k horšímu, ale i ty k lepšímu. Uklidit bez nepořádku je skoro stejně nemožné jako vymalovat nebo se dokonce přestěhovat. Krize je prostě nutnou součástí našeho bytí. Jsme jako zubní pasta nebo jako olivy. Aby z nás něco pořádného vylezlo, je nás třeba zmáčknout, někdy trochu, jindy pořádně. Někdy to jsou dokonce i krize fatální. Vzpomeňme jen na seriál „Ptáci v trní“, kde se praví, že jistý druh ptactva vydává krásný zpěv, až když jim trn prorazí hrdlo a oni, nevidění, v křoví umírají. Je to sice krásné, ale je to i naposledy. To jediné, oč tu běží, je to, aby nás to zmáčknutí nezabilo, ale probudilo a posílilo.

Naše evropské tradice jsou plné obrazů a podobenství o hříchu, vykoupení a odpuštění. Jsou pohanské, židovské i křesťanské. Ekonomické teorie a praxe jich samozřejmě nejsou nikterak ušetřeny. Vykoupení má nejen syntakticky, ale i sémanticky s mnoho společného s dluhem. Dříve totiž upadali dlužníci do otroctví a vykoupit je, znamenalo především zaplatit za ně jejich dluhy. O období současných krizí, hraje roli vykupitele stát. Někdy je ovšem složité hledat konkrétní původce hříchu a nabídkou vykoupení jim přinést odpuštění. Jde o to, že přes veškerá moderní kázání o neexistenci kolektivní viny, něco jako kolektivní hřích existuje. Vzpomeňme jen na nacistické Německo nebo jiné režimy v dějinách. Byly spáchány hrozná zla, velké hříchy nedělány hrozná dluhy, ale konkrétní viník se hledá těžko. Je to jako hledat v koloně pomalu popojíždějících vozidel jejího viníka nebo dokonce viníka znečišťování ovzduší či snad v posledku celého globálního oteplování (doporučuji čtenářům zaznamenat, že se těžko udržitelná propagandistická představa neustálého oteplování nahrazuje konceptem klimatických změn. Ten nelze napadnout, protože klimatické změny tu jsou od počátku věků). Kolektivní hřích spočívá jaksí v drobných posunech, které produkují více méně všichni, které samy o sobě neznamenají skoro nic a rozhodně nemají statut individuálního hříchu. Táhle trochu, tady trochu. Zaokrouhlíme, něco odpustíme, vyměníme luky za šípy a je to. Průšvih jako Brno. Stará židovská tradice říká, že je v tomto případě dobré hromadně položit ruce na obětního beránka a toho potom zabít anebo vyhnat do pouště. Křesťanským podobenstvím je mzda na vinici Páně. Kristův Hospodář platil stejně každému, kdo se přičinil, ať již pracoval hodinu nebo celý den. Je to sice pokrok, ale nejde o nic jiného než, že naše dluhy nakonec musí někdo vykoupit a navíc musí dát novou příležitost. Vykupitel, beránek nebo erár. Dlužno podotknout, že Kristus také rázně vyhnal penězoměnce z Chrámu, protože pokud by tak neučinil, pak by ty více nebo méně spravedlivě rozdané nebo vydělané peníze nesloužily k obstarání skutečných hodnot, ale skončily by někde v měšcích penězoměnců výměnou za slib, že se kdesi jednou namnoží a potom se rozhojněné vrátí.

Ale dost podobenství. To, co nás čeká a čím už mnozí z nás procházejí, je skutečně lépe nahlížet jako na velkou příležitost k návratu ke skutečným hodnotám, úctě k nim a k práci, která je vytváří, stejně jako k lidem a společnostem, kteří tuto práci vykonávají. Hospodářská krize by měla jasně ukázat, že to, co nám bylo předváděno jako vědecká teorie kapitalismu, svobody a demokracie, je jedna velká propaganda, podobná jako politická ekonomie socialismu se stejnými písmenky, s podobnými slovy, odlišnými větami, ale naprosto identickým smyslem. Obhájit aktuální moc a její aktuální individuální i korporativní protagonisty. Nyní před námi stojí císař trhu bez přívlastků a liberálního kapitalismu a je nahý. Ozývají se sice hlasy, že je nahý, ale to nestačí. Problém není v císařově oblečení. Problém je

v císaři. A recept na problém přece známe. Využít jeho potenciálu a s veselou myslí a nadhledem ho odstraňovat. Přitom doporučuji nezapomenout, že většina skvrn se dá odstranit bez porušení podstaty látky, ale někdy to prostě nejde a zůstane skvrna nebo díra a jsou i okamžiky, kdy je nejlepší ten starý hadr prostě vyhodit... Píše se to v příručkách pro hospodyňky už asi dvě stě let.

Evropa a úpadek 02/2009

18.1.2009

Druhé pokračování nelze opravdu začít jinak, než malou rekapitulací toho, co se událo od minula, zvláště poté, co jsem před čtrnácti dny napsal, že než se dostane první letošní číslo KONKURNÍCH NOVIN ke svým čtenářům, budeme všichni o dost chytřejší a snad i moudřejší, pokud se týká vývoje v obou případech dvou G, tedy Gaza a Gazy. Dnes je neděle 18. ledna 2008 a poslední zprávy hovoří o tom, že Izrael vyhlásil jednostranné příměří, Hamas to pochopil a vyhlásil také příměří a že se Rusko a Ukrajina znovu dohodly a hned, jak se ještě něco podepíše, tak plyn už opravdu poteče. Myslím, že jsme nejen o něco chytřejší, ale snad i moudřejší v tom smyslu, že je daleko zřetelnější, že mezi Ruskem i Ukrajinou probíhá spor, který je generován zájmovými skupinami, které se rvou o provize z cenových rozdílů. Jasná tendence Ruska k tomu, aby došlo k narovnání cen, svědčí o tom, že na ruské straně je už daleko větší personální korelace mezi těmito zájmovými skupinami a státem a naopak Ukrajina, která je rozdělena naprosto zřetelně i nejen politicky, ale i ekonomicky, se ze všech sil snaží, aby udržela v plynovém obchodě chaos, který by uživil početnou armádu zprostředkovatelů, kteří potom štědrě platí i onen politický zápas. Zdá se tedy, že za delší konec tahá země exportní a nikoliv tranzitní. Navíc se Rusku daří vzhledem ke krokům Ukrajiny celkem spolehlivě ukázat na možného velkého viníka v pozadí, který je tím třetím, jenž se směje, a tím jsou Spojené státy. Ani EU není bez viny. Pasivní přístup EU k vlastní ekonomické bezpečnosti a rozvoji evropských energetických zdrojů, odstoupení od jednání s Ruskem o strategickém partnerství a velice chladný vztah k členství Ukrajiny v EU jsou jen některé základní chyby, které si EU může přičíst. Je pro ni charakteristické to, že Evropská komise dokázala jenom kárat Slovensko za záměr obnovit ve stavu krajní nouze provoz reaktoru v Jaslovských Bohunicích. Hysterická reakce Rakouska svědčí o tom, že EU má k pochopení toho, že by měla představovat nejen prostor bez cel, ale i prostor porozumění a solidarity, opravdu hodně daleko. Na tomto pozadí je možné konstatovat, že chování České republiky v období této krize je z pozice předsednické země EU i dobrého souseda skutečně chvályhodné. Dokázali jsme přivést Rusko i Ukrajinu opakovaně za jednací stůl v různých místech a na nejrůznějších úrovních a dokázali jsme okamžitě a účinně pomoci Slovensku. To, že jsme nepočítali s tím, že někdo připiše do podepsané smlouvy rukou poznámku zcela měnící její smysl, svědčí jenom o tom, že dosažení dohody nebylo v dané době možné. Dehonestace ukrajinské politické důvěryhodnosti, které se sama dopustila, je naprosto bezprecedentní a svědčí o tom, že ukrajinský stát není v rukách těch, kteří se ukazují na mezinárodních jednáních a sdělovacích prostředcích. Pokud se týká Gazy, pak lze jenom konstatovat, že jsme ani neklamali a dokázali jsme přispět v obvyklém rozsahu našich možností ke křehkému příměří, které se zatím tváří, že vzniklo nezávisle na obou stranách z jejich originální vůle. Pravda je ale taková, že svět čeká na nového amerického prezidenta a jeho názory a řešení. Je to čekání na Godota, protože americký prezident přijde, ale kromě velkého humbuku nepřinese nic. Kdybych to měl přirovnat k malým českým školním poměrům, tak Obama dosáhne zpočátku podobné efekty jako nový ředitel školy. Svačiny se budou vydávat v prvním patře a nikoliv v přízemí a na klíči od tělocvičny se vymění modré koule za červené, zatímco na klíči od počítačové učebny tomu bude právě naopak. Škola je prostě příliš složitý mechanismus, než aby na něm mohl jednotlivec v omezeném mandátu cokoliv změnit. Dá se očekávat, že komplexita Spojených států a světa, do kterého zasahují, je nejméně taková. Ostatně náklady na pompézní inauguraci a velký vlakový výlet z Philadelphie do Washingtonu po stopách Abrahama Lincolna dávají tušit, že Obama v sobě nezapře spíše estrádního umělce než člověka, který to myslí vážně s péčí o blaho země a jeho lidu. Americké volby vyhrál virtuální mediální obraz, který nejvíce ztělesňoval odpor Američanů k současné politické realitě. Nepochybně největší změnou, které USA dosáhnou, bude on sám a jeho neustále opakování toho, že potřebujeme změnu. Je jenom otázka, jestli je to ta změna, kterou potřebujeme. Nicméně, vyjádření, která se od nového amerického prezidenta očekávají, budou mít ohromný vliv na veškeré

krize ve světě a dokonce i na zásadní postoje českých poslanců k radarové obraně, protože stačí ochladnutí zájmu USA a radar ztratí svou obchodní cenu na českém politickém bazaru.

V naší rubrice se na konci uplynulého roku objevila řada čísel, která měla alespoň trochu vypovědět o rozměrech současné světové ekonomiky a také jejího problému, který se nazýval postupně americká hypotéční bublina, americká hypotéční krize, americká finanční krize, světová finanční krize světová ekonomická krize a dnes už jsme tak daleko, že někteří si dovolí naznačovat, že snad dokonce ani česká ekonomika, ten ostrov stability a safe haven uprostřed rozbouřeného světového oceánu možná eventuelně neporoste, že se prostě české globální ekonomické Lurdy nekonají. V této souvislosti bych rád připomněl estrádní vystoupení předsedy vlády, guvernéra ČNB a ministra financí na počátku října, kdy po společném „dání hlav dohromady“ svorně tvrdili, že jediné, co se u nás může stát, že se osvobodíme z okovů prudkého růstu a nastanou normální, standardní časy „mírného pokroku v mezích zákona“. Už tenkrát jsem to v jiném médiu komentoval tak, že pánové zjevně museli dát hlavy hromady s pořádným rozběhem. V naší rubrice bylo podle mého názoru dostatečně včas řečeno, že si o růstu můžeme nechat jen zdát a že letošní rok bude pro odborníky na insolvenční právní žněmi. Říkám to nerad, ale nešlo o omyl. V listopadu spadla průmyslová výroba meziročně o 17 procent a to, co se dozvíme o prosinci, kdy řada podniků zrušila jakoukoliv výrobu již dávno před zimním slunovratem ani nemluvě. Rovněž čísla za letošní leden nebudou z nejveselejších, protože velké podniky zahájily výrobu až 12. ledna, ale řada z nich si ještě týden počkala. Slovensko přicházelo od počátku roku kvůli nedostatku energií denně o 100 miliónů euro. Tohle všechno uvádím jen proto, abychom si uvědomili, že i když tato rubrika se velmi usilovně snaží upozornit na možné extrémní budoucí stavy naší současnosti, tak se přece jenom zdá, že platí ono legendární faustovské, že šedivá je teorie, zelený je strom života. Je to stav, se kterým by se snad už tak nějak mohlo počítat, protože máme hlubokou zkušenost, že neustále uvažujeme v intencích minulosti, když modelujeme budoucnost. Nicméně, realita nás vždy tak nějak kolektivně překvapí. Není se čemu divit, protože jsme každoročně svědky toho, že jsou naši vyvolení a jejich odborníci překvapeni tím, že v zimě napadne sníh a v létě, že je horko a potom prší. Říkají tomu, že je něco zaskočilo. Je zvláštní, že se nikdy nedočkáme informace o tom, při čem že je to zaskočilo, protože to by asi byly televizní zprávy s hvězdičkou.

Problematiky naší rubriky se bytostně dotýká situace ve sklářském a keramickém průmyslu. Jsme zde svědky toho, jak se jako bumerang vrací do nepříznivé společenské situace okolnost, že odborný přístup k přípravě insolventního zákona byl zcela obětován ve prospěch tehdy aktuálních mocenských a ekonomických zájmů. Český insolvenční zákon nejen že přestal chránit dlužníka, byť se na první pohled zdá, že má formálně více šancí, ale de facto zbavil jakýchkoliv práv jeho zaměstnance. To vše se potkalo v okamžiku, kdy se ti, kterým dal zákon nejvíce práv, tedy banky, neohlíží na nikoho a na nic a stahují likviditu z podniků a tím je posílají ke dnu. A najednou se zjišťuje, že tu není nikdo, kdo by měl povinnost chránit zájmy zaměstnanců, kteří byli dokonce dříve skupinou úpadku preferovanou a ti, kteří v podniku v úpadku dále pracovali, měli dokonce za svou činnost i mzdu. Dnešní zaměstnanec musí de facto pracovat bez nároku na mzdu, byť se právní výklady hemží zaklínadly, že tomu tak není a ani nemůže být, protože „zákonodárce měl na mysli...“ Stačila radikální změna sociálně-ekonomické situace a ze zákona, jehož tvůrci se v určitý moment soustředili na petrifikaci „jediného správného“ přístupu k problému, se stala noční můra a generátor sociálních tragedií těch nejpotřebnějších. Speciálním případem jsou potom zahraniční zaměstnanci. Jen v loňském roce jich na našem území oficiálně přibýlo 40 000. Pokud jejich pobyt byl legalizován na základě zaměstnaneckého poměru, pak musí do deseti dnů po jeho ukončení opustit naši zemi. Ne všichni jsou ze sousedních zemí. Situace pracovníků z jihovýchodní Asie, především Vietnamců, začíná být katastrofální. Objevují se případy jejich sebevražd, doma je často nečeká nic jiného než nenávid rodiny, která se kvůli nim zadlužila v naději, že jí investice do jejího člena v českém ráji vrátí. Opět se jedná pouze o nedostatek

představivosti při tvorbě zákona, kdy jeho součástí měla být povinnost nést náklady s repatriací u toho subjektu, který zabezpečoval příchod pracovníka do ČR. Ale kdo by na to myslel, když nejsou lidi a za příchod jednoho Vietnamce si nejrůznější příživníci rozdělí od 5 do 10 tisíc dolarů. Tváří v tvář problému se zdá, že stát využije osvědčené praxe managementu strachu a protože už dávno rezignoval na sociální smír kohokoliv s kýmkoliv, bude se snažit učinit ze zahraničních zaměstnanců a především z Vietnamců nepřítele a strašáka a bude očekávat zvýšený tlak většinové společnosti na jejich odchod ze země. Ostatně, ono smutně proslulé „...ať táhnou...“, které je oblíbeným heslem českého lumpenproletariátu, se nakonec českým politikům vždycky hodí do krámu. Hospodářská krize, která významně zostří vidění takřka neviditelných nespravedlivostí, prudce zvýší poptávku po vinících a nebude nic snadnějšího, než je spravedlivému hněvu lidu předložit.

Jak již bylo výše uvedeno, objevují se již nyní hlasy analytiků i politiků, které hovoří o ohromném překvapujícím hospodářském propadu, ale zároveň prakticky jedním dechem tytéž hlasy tvrdí, že to vlastně bylo svým způsobem patrné, že již tehdy a tenkrát se objevovaly jasné příznaky atp. atp. Je opravdu velice zajímavé, jak se usilovně hledá viník v zásadě libovolné krize a jak se nakonec dříve nebo později vždy zpětně najde nějaké uspokojivé logické vysvětlení. Vydá se řada vědeckých a populárně vědeckých statí, napíše se řada článků, přijdou i paměti a pak vyjde bestseller a nakonec přijde hollywoodský trhák a my si půjdeme zaplakat do kina. Je zcela lhostejné zda, jde o krizi plynovou, finanční nebo o tu v Gaze, či úplně jinde. Možná by bylo daleko prospěšnější, kdybychom si dokázali říci, co nám tyto krize přinesly za poznání. Bylo by velmi rozumné, kdybychom si uvědomili, jaký je při neočekávané události podíl její nepravděpodobnosti a naší nepřípravenosti. Události, jakou je současná ekonomická krize, jsou události v zásadě běžné, které se staly krizí nebo dokonce kolapsem především díky naší vlastní nepřípravenosti. Nejde o nic nepřírozeného nebo dokonce nadpřírozeného, byly jen vytlačeny ze spektra možností, které normálně uvažujeme, právě díky našemu velice omezujícímu a zjednodušujícímu myšlení. Především se neustále tváříme, jako kdybychom dokázali budoucnost předvídat nebo dokonce spočítat, namodelovat a tak vlastně i směřovat, řídit a ovládat podle naší vůle, zkušeností a plánovacích mechanismů. Je paradoxní, že věnujeme, opojeni vlastní dokonalostí, nejvíce času plánování budoucnosti a nikoliv tomu, abychom si uvědomili, že pro takové plánování nemáme dostatek informací ani podkladů. Přirovnal bych to k plánování cesty na mapě, která je povětšinou bílá, ale přesto je vydávána za věrný obraz reality, protože ta bílá místa jsou přece sněhová pole, i když jde o mapu rovníkové Afriky. Nemáme jediný snímek, jediného očitého svědka, nemáme žádnou zkušenost, ale přesto vedeme zasvěcené diskuse o tom, jak pojmenujeme na den narození královny kopec, na který musíme dojít právě v poledne, jejím jménem. Naše debata je postavena na zkušenosti z minulých výprav, o nichž už jsme přece napsali hrdinské cestopisy, ve kterých jsme vyzvednuli vlastní prozíravost a omyly svedli na ty, kteří nedošli. Tímto způsobem u sebe sama snižujeme schopnost vlastní pokory před nečekaným a především naši schopnost myslet a žít rámci neočekávaného. Chováme se přesně naopak. Přijmeme nějaký názor na budoucnost na základě nedostatečné informace a minulých zkušeností, které už jsou ovšem přizpůsobeny jasnému a logickému výkladu světa a jsou definitivní. Pokud se realita začíná od tohoto ideálně uspořádaného obrazu vyvíjet, neupravujeme obraz, ale potlačujeme informace, které ho narušují. Citujeme klasiky, mocné tohoto světa a impaktované časopisy, jejich výroky ohýbáme v náš prospěch a v neprospěch nepořádných informací a jejich autorů. Základní problém by se dal popsat jako neustálé otevírání nůžek mezi tím, co víme a tím, co si myslíme, že víme. A právě z tohoto prostoru mezi ostřím nůžek se začínají vynořovat události, které označujeme jako naprosto neočekávané, šokující a bezprecedentní. Západní civilizace je na tom tak, že pokud by v ní někdo začal upozorňovat třeba na možný pád meteoritu nebo neznámý virus či cokoliv jiného, tak zcela zjevně bude vyloučen z diskuse, protože nemá dostatek citací v impaktovaných časopisech. Nechodme ostatně daleko. Pokud někdo upozorňoval již před lety na to, že současná hospodářská krize je

v zásadě nevyhnutelná, tak byl hnán do tábora komoušů, socanů a „třeticestníků“ všeho druhu. Obrovskou sílu naopak má neustále teze o konci dějin, který vyřknul Francis Fukuyama, který prohlásil, že liberální kapitalismus je nepřekonatelným vrcholem společenského vývoje lidstva. Bylo by to veselé, kdyby tomu tolik lidí nevěřilo, stejně jako dílu Střet civilizací nedávno zesnulého Samuela Huntingtona. Tento škvár, který učí lidi najít nebezpečí a protivníka, který vás chce zabít, v zásadě kdykoliv kdekoliv a je tak nevyčerpatelným zdrojem legitimizace, ba dokonce legalizace jakékoliv agrese, je stále ještě textem, podle kterého se vyučuje chápání světa na vysokých školách Západu. Vychovává tak generaci elity, která věří, že má nástroj k tomu jak odhalit nepřítele mezi těmi, kteří si nechtějí kupovat naše výrobky, chodit prostovlasí, pít alkohol nebo roztloukají vejce na opačném konci než my. Je to takové Velké kladivo na čarodějnice.

Na konci tohoto pokračování si dovoluji navrhnout, abychom přestali pokládat nestability, neočekávanosti, krize, kolapsy za něco neobvyklého, ale abychom je zahrnuli pod pojem standard a naučili se v nich myslet a žít. Naopak, abychom zdánlivé stabilitu a klid pokládali za něco řídkého, vzácného a zároveň vysoce podezřelého a signalizujícího, že se zase věci brzy vrátí k nestabilnímu a turbulentnímu normálu. To ovšem neznamená, že budeme podporovat a volit ty, kteří mají destabilizaci jako program, ze kterého chtějí těžit. Většina z nás má přece jenom ráda klid.

Evropa a úpadek 03/2009

17.2.2009

Jestliže si po uplynutí prvních několika týdnů roku 2009 nemůžeme na něco stěžovat, tak rozhodně ne na to, že se nic neděje. Doslova každý týden se přihodí něco, co alespoň trochu mění dosavadní představy o možném vývoji v rámci dosavadních zaběhnutých poměrů. Všechno je jinak..., nabízí se legendární citát umírajícího moudrého rabína a skutečně se zdá, že na málokterou dobu tak zjevně sedí. Z hlediska toho, co jsem v životě prožil já, to mohu srovnávat skutečně naplno snad jen s obdobím před 20 lety a podle mých tehdy dětských pocitů a následného vyprávění a četby i s obdobím kolem roku 1968. Události jsou jako husy, také chodí pohromadě, řekl kdysi někdo velmi chytrý, moudrý a s dobrým pozorovacím talentem. Dá se tedy očekávat, že když se něco děje bude se toho dít více a navíc nám zkušenost říká, že se po krátkém uklidnění bude dít ještě jednou, protože bude docházet ke stabilizaci nových poměrů a ta bývá spojena zejména na počátku s celou řadou událostí, které ovšem mají na rozdíl od původního zmatku, který k nim vedl, nějaký viditelnější řád. Současný svět bych přirovnal k velice bouřlivému moři. Některým to rozbíjí lodi, někteří se přímo topí a jiní čekají na břehu s prknem, aby si vybrali tu správnou vlnu, na které se sklouznou. Dlužno podotknout, že svět byl takový od pradávna a že to není nic nového. To, co se nyní objevilo, je takové malé tsunami. Zdá se, že nevzniklo úplně přirozeně složením nebo interferencí normálních vln, podobně jak tomu bývá na širém moři, když se tam neočekávaně zjeví vlna, která láme tankery a ropné plošiny. Tady se zdá, že současná krize představuje vlnu, kterou někdo způsobil, protože se chtěl sklouznout opravdu daleko, má asi prkno nového typu, a možná, že se mu to i povede, ale pro ostatní jsou její následky tragické. Snaha vyložit tuto krizi jako shodu náhod je pokusem odvést pozornost od konkrétních viníků. Důvod současného stavu bych tedy přirovnal k tsunami vyvolané umělým podmořským výbuchem. Možná se utrhnul větší útes, než měl, možná se sesula celá podmořská hora, ale v každém případě někdo položil výbušninu, natáhl dráty a odpálil ji. Ostatně není to poprvé za posledních pár let, co někdo bral bank a někdo jiný nesl náklady a především faktický nedostatek nějaké komodity. Je lhostejno, zda šlo o energie nebo potraviny (byť jde v zásadě o totéž). V posledních pár letech jsme zaznamenali čtyři významné „bubliny“ – nejprve technologickou (tzv. dot.com firmy), dále krachy Enronu, WorldComu, Parmalatu, potom krizi komoditní (ropa, potraviny) a nakonec krizi hypoteční, která nastartovala současnou finanční a následně hospodářskou krizi. Za vznikem každé z těchto bublin stáli konkrétní lidé. Konkrétní lidé museli lhát o možnostech dot.com firem, konkrétní lidé museli zfalšovat účetnictví Enronu a dalších firem, aby opticky vykazovaly vyšší zisky a mohl tak akcionářům přinést vyšší prebendy. Konkrétní auditorské firmy musely zfalšované účetnictví Enronu a jemu podobných svým jménem zaštitit. Zcela konkrétní lidé museli zařizovat a vytvářet balíčky „subprime hypoték“ o nichž dobře věděli, že je jejich příjemci nemohou nikdy splatit. Konkrétní lidé je museli tyto trochu zapáchající balíčky dále balit do krásných krabiček nejrůznějších voňavých příležitostí. A jistě to nedělali pro něčí modré oči. Jen pro ilustraci: za vyřízení „subprime“ hypotéky se platila pětkrát vyšší provize, než u standardní! Všichni tyto konkrétní lidé museli dobře vědět, že páchají podvod na budoucnosti jiných za „30 stříbrných“. Ovšem do vlastní kapsy. O nenasytosti Wall Streetu se popsal ne jeden list papíru. O nenasytosti politiků, mnohem méně. O rizicích hypotečního trhu se v americkém Kongresu hovořilo dlouho před vypuknutím finanční krize. Návrhy na okleštění pravomocí a nastolení finanční disciplíny v hypotečních bankách typu Fannie May a Freddie Mac však neprošly, a to díky vlivu bankovní lobby, která si je pranic nepřála. Současná krize ovšem začíná kolem sebe generovat celou řadu absurdit a vystoupení některých osob, které dávají tušit, že pro ně je současná krize více méně nadějí na ještě větší kšeft. Je zcela symbolické, že Světové ekonomické fórum v Davosu se zabývalo víceméně tím, jak začít vydělávat na lidské bídě po krizi zatímco to loňské Fórum se předhánělo v ujištěních, že je finanční svět zdravý jako řípa a Wall Street, jeho symbol, přímo kvete. Trochu mi to připomíná slova soudruha Jakeše z října 1989, když po návštěvě 40. výročí založení NDR prohlásil, že soudruh Honecker běhá jako mladá veverka a žádné změny nebudou. Když se tedy někdo podívá s odstupem času do agendy Davosu, tak zjistí, že ho největší hospodářská krize tak nějak minula. SEF ji prostě tak nějak taktně přešlo, asi jako když v anglické konverzaci u čaje o páté překryjete frázemi o počasí, kvalitě jablkového koláče a

služebnictva náhlé vyrušení informací, že se potopil Titanic, bylo vybombardováno Coventry, ztroskotat útok u Gallipoli, Gordonova obrana Chartúmu anebo legendární útok lehké kavalerie v Krymské válce. Přece jen však je patrné, že se mezi finančníky něco děje. Společnost, která zabezpečuje vrtulníkové spojení s hotelovým komplexem, si povšimla, že si ti dobří muži daleko více než v minulosti objednávají jednomotorové, pomalejší vrtulníky, místo rychlejších, dvoumotorových. Wall Street dnes prakticky neexistuje, nevíme, kde je, řekl ve svém vystoupení v Davosu Vladimír Putin. Nemá tak úplně pravdu. Zpravodajství International Herald Tribune informuje na čelních stranách listu o tom, že se tam začínají aktivizovat a sdružovat manželky i milenky makléřů a bankéřů z Wall Streetu, dokonce bez ohledu formu svého vztahu k určitému pánovi a hodlají řešit újmy, které jim krize přinesla. IHT informuje, že základní tezí v jejich komunikaci je názor, že jejich partneři jsou v době krize k ničemu. Nechci být škodolibý, ale rád bych poznamenal, že kromě finanční krize může na makléře a bankéře dopadnout zhubněji už jenom aliance manželky a milenky. U nás se zase jeden mladý a nadějný člen NERV rozhodl objasnit hloubku krize tím, že doporučuje dát si o jeden biftek méně. Trochu to připomíná Marii Antoinettu, která na informaci, že lid nemá chléb, položila legendární otázku, ...a proč nejedí koláče?!? Nicméně je známým faktem, že žádný oběd není zadarmo. Nereprezentují-li celospolečenský zájem politici, je jen otevřenou otázkou, kdo jej zvedne ze země a jak jej bude interpretovat. Bude to Dělnická strana, nebo jí obdobná? Komu dá ten milion nezaměstnaných vzešlých z krize ve volbách svůj hlas? Není ale také možné, že nezaměstnaní na volby vůbec čekat nebudou, vezmou do rukou hole a nastane v pořadí další Pražská defenestrace?! Nedostatek odhodlání a neochota jednat ve veřejném zájmu se v politice na první pohled zatím moc netrestal. Při bližším pohledu je ovšem patrné, že pokud se takový zájem ignoroval příliš hrubě, tak docházelo k těm nejkrvavějším čistkám. Při pohledu na členy NERVu není opravdu možné najít jedinou tvář, kterou by bylo možné jakkoliv podezřívát z neloajality k tomu, kdo ji platí. Celospolečenský zájem, nalezení východisek z krize, by teoreticky měli hájit právě politici námi zvolení a placeni z našich daní. Zřejmě jim - ve srovnání s lobbisty - „platíme“ mnohem méně, takže platí ono známé přísloví: „koho chleba jíš, toho píseň zpívej!“. Odpovídá tomu i složení NERVu, kde převládají zástupci bankovní a automobilové lobby, a to ještě ze zadu „vykukuje“ energetická lobby. Kdo bude hlavním příjemcem státní pomoci, je tak předem asi každému jasné! Již dnes je patrné, že se krize zneužívá masově všude tam, kde to jen trochu jde, aby se podnikatelé zbavili jakékoliv sociální odpovědnosti. Ostatně, říkají velice oprávněně, že oni přece platí daně, mimo jiné právě proto, aby se stát postaral. Podívejme se ale například na Hyundai v Nošovicích, která je jedním z nejabsurdnějších případů na téma má dáti – dal. Korejci na pobídkách a daňových úlevách dostali pět miliard korun, za něž se zavázali „vytvořit“ tisíce pracovních míst. Nemluví o tom, že bylo zničeno veliké úrodné údolí, které každoročně rodilo kvalitní zeleninu. Náklady na jedno pracovní místo tak činily pět milionů korun a nějakou tu fůru zelí a možnost cokoli užitečného do budoucna pěstovat. A to ještě odhlížíme od skutečnosti, že Hyundai „dováží“ své zaměstnance i z Polska a Slovenska. Jak se dnes ukazuje, jedná se vesměs o nadbytečné kapacity a nadbytečné pracovníky, které krize nemilosrdně smete. V Davosu se korejští podnikatelé setkali s naším prezidentem a on označil setkání s nimi za plné optimismu a naděje. Možná se bude v Nošovicích vyrábět pálivá korejská zelná pochoutka kimčí... Z dovezeného zelí, pochopitelně.

Pohled na svět jako na moře plné vln je velice inspirativní. Každá z nich představuje nerovnováhu, potenciál, který může přinést změnu, jejímž bude zdrojem. Změnu někomu užitečnou jinému neužitečnou. Někdo si takové možnosti nebo z ní plynoucí změny ani nepovšimne. Svět je velký souhrn možností a potencialit a je na každém z nás, jak se v nich dokáže vyznat utřídit si je a používat je ve vlastní prospěch a potěšení, tak jako když si surfař vybere tu správnou vlnu. Ti aktivnější jdou tak daleko, že se snaží vlny něčím nahradit na souši a hledají tam nové možnosti nerovnováhy a potenciality a další jdou tak daleko, že se je pokouší uměle vytvářet a potom jich využívat nebo je nabízet dalším. Říká se, že slabí čekají na svou příležitost a silní si ji vytvářejí. Malý problém je v tom, že díky tomu, že jsme vedeni k vypjatému individualismu a nutkavému pocitu, že jsme to my, kdož je vyvolen učinit něco velikého, tak je těch, co si myslí, že jsou silní, tak trochu moc. Výsledek je nasnadě. Vytvořené možnosti jsou většinou chiméry v podobě nereálných slibů a nejrozšířenější

nemocí Západu je deprese z neúspěchu. Nejde tady vůbec o to, že by měla existovat nějaká autorita, která by měla určovat to, že někdo má a někdo nemá, to vůbec ne. Po dlouhá staletí a tisíciletí to byla nějaká vyšší moc, která byla univerzální a která řídila naše osudy a byla zdrojem našich úspěchů i příčinou neúspěchů. Pánbůh dal, Pánbůh vzal. Osvícenství přišlo s determinismem a s tím, že svět je vypočitatelný. To vedlo k tomu, že většina z nás propustila boha jako manažera svých osudů a významný prvek sounáležitosti s ostatními lidmi a na místo boha ve svém vlastním životě většina z nás nominovala, a následně zvolila či jmenovala sebe. Kromě toho, že jsme sebe a své individuum povýšili nade vše ostatní, o mnoho více štěstí to nám ani našemu okolí nepřineslo. Zatímco křesťanství preferovalo nesprávně lidský rod a člověka jako jediné dílo boží, které Bůh stvořil k obrazu svému, pak my sami jsme na toto místo posadili ze všech lidí právě jen a jen sebe. Ve svobodné společnosti má každý právo naplnit svůj sen, a pokud se tak nestane, vnímáme to jako životní selhání. Západní a zejména americké školství dnes automaticky očekává, že učitelé budou vychovávat jen a jen budoucí šampiony. Ostatně nemůžeme tomuto poznání uniknout, protože americké plakátové filmové agitky jsou toho plné. Pokud já si vzpomínám, tak v socialistické literatuře a filmografii v tomto smyslu působil podobně sovětský člověk. V příběhu letce Meresjeva, který se plazil těžce zraněn sněhem asi čtrnáct dní a s protézami se chce vrátit k létání, říká na všechny jeho pochyby jeho spolupacient: „No ty savjétskij čelavjek...!!!“ To je odpověď na všechno a totéž vidíme v daleko přitroublejší podobě nejen v amerických filmech, ale bohužel i v americké realitě. Obamova kampaň je toho typickým příkladem. V realitě je to tak, že stačí, aby na jeho dekret o procesu na Guantánamu řekl prostě libovolný soudce ne a je po slibech i po změnách... Mladí lidé na Západě mají naprosto nerealistická očekávání toho, co jim může život dát. Standard svých rodičů, kteří na něj často dvacet let tvrdě pracovali, pokládají za přirozenou startovní čáru a očekávají exponenciální růst bohatství a prestiže. Je jenom přirozené, že toto je vynikající prostředí pro bankovní půjčky. To, co se dnes označuje jako selhání bank, můžeme také interpretovat jako selhání klientů. Nejde jenom o to, že chtějí všechno hned a tak vytvářejí poptávku po šílených úvěrových produktech, ale díky neustálému posilování vlastního ega ve škole rovněž zapoměli na složené úrokování, takže vlastně ani nevědí, kolik a jak dlouho budou vracet. Navíc na straně bank už sedí titíž mladí s podobným pohledem na svět a svou roli v něm. Ovšem pro tyto lidi nemá žádná budoucnost svou hodnotu, stejně jako jakákoliv minulost. Žijí prostor, tady a teď, „carpe diem“ dotažené ad absurdum... Pokud se dostaví neúspěch tak se dnešní lidé nedívají vyčítavě na nebesa nebo nezpytují své svědomí. Viníky mají po ruce. Pocit supermana se rychle překlápí do pocitu oběti. Jde o oběť poměrů, politiky, rodiny, školy, přátel. Jedinými nevinými jsou oni sami. Mimochodem počet dětí, které mají pocit, že jsou zneužívány svými rodiči, dramaticky roste. Je načase si položit otázku, zda jsou rodiče takoví zvrhlíci nebo zda to náhodou společensky nefrčí a navíc to neléčí pocit křivdy, že dítě nedosáhlo na nové kecky za pět tisíc. Bude zajímavé pozorovat, jak se tato frustrace projeví na americkém supermanovi Obamovi, kterého očekávání jeho okolí povýšilo skoro na Boha a jehož neúspěch je tudíž zcela nabíledni. S trochou cynismu se dá říci, že bílé Americe přijde velice vhod, když to bude demokratickou náhodou černý prezident, který bude muset dát potlačit lidové nepokoje, vedené především opět barevnými. Obamy by mohlo být někomu jako člověka líto, ale je to ve skutečnosti spíše multimediální projekt než lidský jedinec, takže adresovat lítost něčemu takovému je sice možné, ale veskrze zbytečné.

Do třetice se vrátím závěrem k obrazu světa jako rozbouřeného moře. Zmíním se o skutečnosti, že každá i ta sebevětší vlna má svůj protějšek, se kterým tvoří stav dynamické rovnováhy. I ta největší vlna se jednou zhroutlí sama do sebe nebo se stáhne z pobřeží. Každá má svůj čas. Je důležité si toho být vědom a umět uchopit časoprostor, ve kterém existuje stav dynamické rovnováhy a pokoušet se v něm přežít a najít budoucnost. Je zcela zbytečné hledat budoucnost na jedné vlně, stejně jako si jí nevímat, když se nás chystá smést. Přesto, že Vladimír Putin nazval současnou krizi dokonalou bouří, nemělo by nás to vést k rezignaci a obviňování našeho okolí. Krize by tak dosáhla toho nejhoršího, čeho by mohla. Prohloubení krize důvěry mezi lidmi. Nikoliv té nakaširované, plakátové, sovětské či americké. Myslím té obyčejné, normální lidské důvěry v sebe sama, své blízké a bližní. Dokonce si myslím, že jedinou správnou reakcí na současnou krizi je začít si obyčejně lidsky pomáhat. Prostě neulehnout v bouři na dno lodi a modlit se nebo nadávat. Sednout k veslům a společně veslovat. Pryč

od útesů, na širé moře, kde má každá vlna svou protivlnu... Tak se mi nakonec povedl také plakát. Inu taková už je doba...

Evropa a úpadek 04/2009

17.2.2009

Hospodářská krize ještě ani pořádně nezačala a začínají se objevovat první prognózy na téma, kdy že nastane její konec a vrátí se čas prosperity. Většina analytiků a odborníků přizvaných médií, aby pohovořili o tomto tématu, se shoduje na jakémsi pofiderním druhém pololetí letošního roku. Jen výjimečně se ozývají hlasy o tom, že bude až v dalších letech. Prognostický model zvaný „druhé pololetí“ je generován asi touto hlubokou analytickou myšlenkou. Je únor a data máme za prosinec. To znamená, že do pololetí se nic nedozvíme, protože v dubnu ještě bude určitě zle (duben - ještě tam budem). Pak budou prázdniny a to znamená, že když nebudou zasedat politici, tak by se mohlo něco vzpamatovat. To ovšem nebudeme vědět dříve než v říjnu, takže nějaký ten optimismus se bude hodit do předvánočního trhu, kdy bude stejně povinný. Takže tedy budeme předem říkat, že dobré zprávy přijdou ve druhé polovině roku.

Na druhé straně se hospodářská krize dostala na ratingu bezpečnostních rizik amerických tajných služeb na první místo, dokonce i před Al-Kajdu. Ukrajinská vláda se velice vážně zaobírá úvahami o postupu při zhroutilí vlastní ekonomiky a vidí možný nástup tohoto problému právě někdy o prázdninách. Skutečné potíže zasáhly celou řadu především neobyčejně dynamicky rostoucích menších evropských ekonomik; je patrné, že jejich růst neměl pevný základ. Značné problémy má Rusko, i když jeho premiér v Davosu žertoval, že v Rusku jsou na překvapivé dokonalé krize dobře připraveni, protože je překvapí skoro každý rok... Je velmi snadné být optimistou nebo pesimistou a prognózovat hloubku anebo délku krize. Mám takový pocit, že tyto scénáře tak nějak vidí na konci krizového procesu v zásadě ozdravený svět, připravený k novému růstu v zásadě podle týchž pravidel, která měl před tím, než krize přišla. Obávám se, že tomu tak není a že už samo řešení krize dává za pravdu starému úsloví, které říká, že problémy se jen těžko dají řešit postupy, na jejichž základě vznikly. Rovněž svět po této krizi bude už nepochybně jiný než ten, který do krize vstoupil. Zdá se mi totiž celkem nepochybné, že tato krize je krizí důvěry, která má své kořeny ve vyčerpání mechanismů, které ji dokázaly v dosavadním světě nastolovat a obnovovat. Po této krizi se už svět do původních kolejí nevrátí. Nastane jev, který známe například ze školních základů elektřiny magnetismu. Póly magnetu se prostě nevrátí na svá místa, ale dojde k přepólování. Je, který přepólování a podobné jevy popisuje, se nazývá hystereze a probíhá po hysterezní křivce. Ta znázorňuje skutečnost, že od určitých stavů, kterým se říká fázový přechod, se už nelze vrátit po původní cestě do původního místa, pokud vůbec. Jedním z kroků téhož je legendární proměna kvantity v kvalitu. Podobně dojde v důsledku hospodářské krize k výraznému posunu a změně struktury hodnot.

K Vánocům jsem dostal krásnou knihu s velice poetickým názvem „Něco krásného se končí“. Je to sborník prací našich předních vědců na téma „kolapsy v přírodě a společnosti“. Musíme si položit otázku, co že to vlastně v této obrovské společenské krizi končí, jaké cykly se uzavírají. Končí socialismus, kapitalismus nebo západní civilizace vůbec?!? Myslím si, že takto otázka nestojí a nemůže stát. Myslím si, že jde o souběžný konec celé řady cyklů, ale o několika z nich bych chtěl napsat několik řádků.

Když se podíváme do anamnézy ve vlastní zdravotní dokumentaci (teď už můžeme), najdeme tam základní východisko, které říká, že pacient je orientován v prostoru a v čase. Je to typický příklad Schrödingerovy kočky nebo tmy v ledničce. Ten, kdo není orientován v prostoru a v čase, ten si to tam nepřečte, protože toho není schopen nebo tomu, protože není orientován v prostoru a v čase, prostě nerozumí. Čas a prostor je něco, co nám je dáno. Každému možná trochu jinak, ale je. To, co nás spojuje s našimi blízkými na bazální úrovni, je právě ono vnímání prostoru a času. Václav Bělohradský kdysi napsal, že existuje možnost žít čas a možnost žít prostor. Poukazoval na to, že velké skupiny elit dnes žijí prostor, jímž se pohybují v zásadě bez potřeby vnímat nějaké časové souvislosti - předtím, teď a potom. Nepotřebují vnímat a zvažovat důsledky svého konání, protože je v daném místě nikdy neuvidí, protože už tam nebudou. I to je důsledek hesla - Přemýšlej globálně, jednej lokálně. V čase prý žijí ti, kteří se usadili a žijí spjatí s konkrétním prostorem a tak mohou hodnotit plynutí času

v tomto prostoru, vidět ono předtím, teď a potom a „žít čas“. Když jsem si přečetl úvahy našich vědců o kolapsech ve společnosti, uvědomil jsem si, jak často jsou spojeny se střetem těch, kteří žijí prostor a těch, kteří žijí čas. V loňském jedenadvacátém pokračování jsem se této problematice dotkl a napsal jsem, že *Michel Foucault dokonce nazval spory, které vedou k dalšímu rozkladu důvěry „bojem mezi zbožnými potomky času a náruživými obyvateli prostoru.“ Postmoderní společnost je ovládána především těmi, pro které nemá čas, příčina a důsledek žádný velký význam. Jsou jednou tam a než přijde důsledek, jsou už jinde. Jejich život je určován nabízejícími se možnostmi bez ohledu na jejich souvislosti jejich původu, prostoru a času.* Podíval jsem se do období před mnoha tisíci lety a uviděl jsem tam člověka sběrače a lovce žijícího prostor na konci paleolitu a skoro po celý mezolit. Čas byl pro něj něčím cyklickým, neustále se vracejícím, tak jako pohyby Slunce a Měsíce a později pravidelné střídání ročních období. Stabilizace čtvera ročních dob, jejich průběhu a hlavně jejich spojení s plodností rostlin a jejich předvídatelnost, spojená s pozorováním solárního a lunárního cyklu, to vše umožnilo někdy v mezolitu začít sběračství tak trochu plánovat a racionalizovat, dokonce snad i pečovat, byť jenom neuměle a nikoliv celoročně, o blaho rostlin, které byly objektem sběru. To vše napomohlo tomu, aby člověk více začal svůj život spojovat s nějakým, pro sběr zvláště vhodným, úrodným místem. Mezolitických památek je málo a pak se najednou na Předním východě objevuje velice rázně neolit. Jeho nástup, po počátečním formování právě na Předním východě, je do ostatních území tak prudký, že se hovoří o neolitické revoluci. Člověk se usadil, stal se většinou zemědělcem a začal žít čas trochu jinak, byť ten byl stále ještě převážně cyklický. Zdaleka to ovšem nebyly pouze ekonomické důvody, které vedly člověka k usazení. Je totiž nábíledni, že zemědělec pracuje více než sběrač a tedy nemůže jít o nějakou úsporu času jednotlivce. Spíše šlo o několik impulsů spojených s přebytkem po nějakém zvláště úspěšném sběru, objevily se první nadbytečné zásoby, sklady, dělba práce, obchod a také to, co nazýváme duchovními potřebami. Hrubě řečeno, za pochodu se přemýšlí opravdu špatně a hlavně se špatně rozjímá o okolním světě, prostředí a o tom, kdo to všechno řídí. Čím více se člověk usazoval, tím více prostoru v jeho životě získávalo náboženství. Z člověka lovce a sběrače se stal někdo, kdo začal přetvářet své prostředí, zemědělec nebo chcete-li v jeho nadstavbě – zahradník. Člověk s představou, jak chce místo, kde žije, přetvořit k obrazu svému. Je naprosto samozřejmé, že se zahradníkem úspěšně koexistoval typ, kterého bychom mohli nazvat snad nejlépe hajným, tedy člověkem, který má spíše pečovat o to, aby se věci ubíraly svou přirozenou cestou a příliš se nezasahovalo do tohoto běhu světa. V lidech také pořád zůstával klasický sběrač a pochopitelně lovec, onen obyvatel volné prostoty. V každém případě byl určitým motorem neolitické revoluce také dobrý nápad těch chytřejších, že když bude někdo dřepět na zadku, hodně dělat a hojně se modlit, že se bude o to lépe běhat po světě a přitom hřešit. Tak se začaly formovat první skutečné mocenské elity. Stručně řečeno, nesporným motorem pokroku vždy byla touha mít se dobře na úkor těch druhých. Lidé se nejvíce dají zaujmout prací, přemýšlením a vírou a dají se rovněž prostřednictvím těchto činností nejlépe ovládat. Přes veškeré další časy až do nedávné doby, nehledě na všechny ty doby měděné, bronzové, železné a starověk, středověk a novověk, člověk byl převážně zemědělcem až do první světové války, respektive do doby, než začal masově využívat ve svém životě energii z uhlovodíků. Ty dokázaly pro lidskou svobodu daleko více, než si byli a jsou političtí hrdinové lidského pokroku schopni nebo ochotni přiznat. Říká se, že na standard, který dnes má z uhlovodíků běžně každý z nás, by musel mít v první polovině 19. století zhruba asi 70 „energetických otroků.“ Dívám se kolem sebe a uvědomuji si, že nás je teď doma v panelovém bytě 5, a tudíž si představuji těch 350 lidských jedinců, kteří pracují pro pohodlí jedné jediné rodiny. A představte si počet lidí ve vchodu, v domě, v bloku. Vypadá to na celé krajské město otroků, kteří by zabezpečovali energetický standard obyvatelům jednoho většího panelového bloku. Je tedy patrné, že dosáhnout tak masového energetického luxusu, který umožnil většinové uvolnit člověka od hroudy, která mu „nohy víže“, by bez masivní spotřeby uhlovodíků prostě nebylo možné. Když se svět vzpamatoval z druhé světové války, bídy a hrůz, které přinesla, tak přišla léta šedesátá a jejich vyvrcholení v roce 1968. Od té doby mám takový zřetelný pocit, že lidé zase začínají pokoušet masově žít prostor. Mezitím v průběhu staletí, ale zejména počínaje osvícenstvím dosáhli, alespoň na Západě, dokonalosti v žití času. Kauzalitu učinili základním principem. Čas se stal přímkou s rovnoměrným průběhem, proměnil se v časovou osu a stal se dělitelným a jednosměrně orientovaným od minulosti do budoucnosti. K tomu

se připojil determinismus a přesvědčení o tom, že svět je vypočitatelný. To vedlo k tomu, že většina z nás propustila Boha jako manažera svých osudů a významný prvek sounáležitosti s ostatními lidmi a na místo Boha ve svém vlastním životě většina z nás nominovala, a následně zvolila či jmenovala, sebe. Kromě toho, že jsme sebe a své individuum povýšili nade vše ostatní, o mnoho více štěstí to nám ani našemu okolí nepřineslo. Zatímco křesťanství preferovalo nesprávně lidský rod a člověka jako jediné dílo boží, které Bůh stvořil k obrazu svému, pak my sami jsme na toto místo posadili ze všech lidí právě jen a jen sebe. Dvacáté století přineslo do věčných pravd tolik pochybností, že se ten vypočitatelný svět zatřásl a mnozí začali hledat znovu svého boha. Navíc se odněkud vynořil Východ, který nikdy nepodlehł přímkovému času a determinismu a z něho plynoucí „vědotecnice“. To sice mělo za důsledek jeho několikasetletou porobu vědeckotechnicky vyspělým Západem, ale dnes si „vědotecniku“ v klidu nakoupí a je stále silnější a silnější. To vše dohromady umožňuje stále větší skupině lidí žít prostor, nestarat se o to, co bude zítra a o to, co bylo včera. Vždyť čas se vždy někde dohnat, znovu se s ním lze potkat. Myšlenka Hérakleitova, že nevstoupíš dvakrát do téže řeky, jako by ztrácela platnost. Důležitý je pohyb a lov, popřípadě sběr všeho, co se u cesty necesty žitého prostoru nabízí. Když se dnes podíváme kolem sebe, to, co vidíme, jsou především znovu lovci a sběrači. Pohled na pohyb rodinek i jednotlivců nebo dokonce celých skupin po obchodních centrech se příliš neliší od sledování osamělých lovců a jejich tlup někdy před takovými 15 000 lety.

Pokud se tedy opravdu zamyslíme nad tím, co vše překrásné se v této době končí, tak to není zdaleka jenom období paradigmatu růstu, nebo paradigmatu kapitálu. Je to i konec osvícenství, konec „vědotecniky“ jako univerzálního nástroje pokroku, je to i konec liberálního individualismu a je to i svým způsobem i konec neolitu, jako období, kdy se člověk usadil. Možná jednou přijde doba, kdy se lidé znovu usadí, ale zatím je jich v pohybu příliš mnoho. V pohybu jsou nejen ti bohatí a mocní, to ostatně není nic nového, tak tomu bylo vždy a byl to, jak výše uvedeno, jeden z účelů usazení většiny, ale s nimi všichni, kdož se je snaží napodobit a dříve by byli mocensky přinuceni držet se zpátky. Vyšší střední třída se tak dala rovněž na pochod a kromě tekutosti světa, o které píše Zygmunt Bauman, tak přispěla i k rozštěpení a fatálnímu oslabení vlastního stavu, který byl po staletí pilířem Západní společnosti. V pohybu tak není obrazně řečeno horních deset tisíc, ale v pohybu je horní milion. Bohužel, ale v pohybu jsou bohužel také stamiliony „dolních.“ Osob sociálně vyloučených, nezaměstnaných, uprchlíků, lidí bez domova a vlasti. Zatím se s těmi horními na svých cestách příliš nepotkávají, ale jednou to bude muset přijít a pak bude najednou těm nahoře tato planeta malá. Je prostě příliš mnoho lidí na cestě v pohybu a velice málo na svém místě.

A je tu ještě jedna velice významná věc, která velice úzce souvisí s krizí důvěry. Současný svět je labutí písní světa bílého muže, světa, ve kterém si bílý muž za svůj velký úkol vytkl přetvořit jej k obrazu svému. Začalo to velice nenápadně již na konci 19. století, například když Sigmund Freud začal upozorňovat na to, že lidé nejsou tak zcela pány sebe sama. Byl proto velice tvrdě napadán, samozřejmě i rasově jako Žid. Ovšem pochopení toho, že pokud bílý člověk nevládne sám sobě, musí nutně směřovat k tomu, že tedy nemůže absolutně vládnout ani jiným, dokonce ani těm v otroctví a koloniích. Celé dvacáté století se neslo ve znamení velice dynamického sebezpochybování této mise bílého muže a po roce 1968, který byl v tomto smyslu skutečně přelomový, to vedlo k jejímu prakticky totálnímu odmítnutí. V praxi to můžeme vidět na současných vojenských misích USA a NATO ve světě. Díky „vědotecnice“ se podaří nepříteli porazit, ale ovládnutí území a nastolení jakéhokoliv řádu blízkému bílému muži se tragicky nedaří. Myslím, že základním důvodem je to, že si prostě od začátku a správně nemyslíme, že máme právo prosazovat své vidění světa násilně někde jinde. Je naprosto patrné, že tyto nedotažené mise přinesly světu daleko více žalu a hrůz, než kdyby se nezasahovalo vůbec. Bez této důvěry ve vlastní pravdu a důležitost jejího prosazení za každou cenu je ovšem veškeré válčení jen plýtvání životy a penězi. Ostatně, pokud se kdekoliv v okruhu anglosaské civilizace objeví vůdce se silným názorem a vůlí ji prosadit, hned se vytvoří obraz veřejného nepřítel podle vzoru malý černý nebo velký šedý knír... Proto tato velká krize, která snad na počátku 21. století nepřinese tolik žalu a hrůz jako obě světové války a hospodářská krize za tři desetiletí století minulého, přinese zcela jistě i nové vnímání světa a jeho hodnot. Dovolím si tento proces nazvat,

v protiváze tolik skloňované globalizaci - deglobalizací. Připomínám pouze, že svět již jednou globalizovaný byl a bylo to právě před první světovou válkou, kdy se dosavadní postup a metody globalizace vyčerpaly a začala desetiletí hrůzy. Snad lze jen doufat, že mocní tohoto světa seznají, že se pokračování globalizace válkou buď neosvědčilo, anebo se do tohoto století tak nějak nehodí. Osobně doufám dokonce i v to, dojdou k závěru, že jeden svět a jeden globální řád na něm prostě nejsou možné...

(zak)

Evropa a úpadek 05/2009

1.3.2009

V poněkud bouřlivém roce 2009 si opravdu nelze stěžovat na nedostatek témat, která by se hodila pod název naší rubriky. Na druhé straně je třeba zaznamenat, že zatímco dříve nebylo téma úpadku, krize, kolapsu nebo dokonce katastrofy v atmosféře všeobecného nadšení z věčného nebo alespoň tisíciletého růstu příliš zmiňováno, dnes je skutečně „překrizováno“ a „přeúpadkováno“ ba, díky našemu předsednictví i přeevropováno. Ještě před rokem nás mnozí ti, kteří dnes kolem sebe šíří pilně atmosféru zmaru a beznaděje, ubezpečovali, že se nic neděje a že kapitalismus, s ním celý svět a hlavně ten finanční je na tom lépe než kdykoliv dříve. Nyní zní světem úplně jiné písničky ba i hity, ale interpreti jsou jedni a ti samí. Ne nadarmo se říká, že dobrá kapela zahraje na křtinách, stejně jako na svatbě nebo na pohřbu. Odpověď na otázku, proč tomu tak je i v širším, společenském měřítku je poměrně prostá a ukazuje jednu velice zajímavou vlastnost současného světa, tak, jak ho utvářejí média...

Existuje něco jako duch času nebo doby, jazykem západních Slovanů zvaný „cajtgajst“. Termín a několik jeho souvislostí si s dovolením vypůjčím u biologa Stanislava Komárka. Média dokážou velice přesně vycítit, jak ten aktuální „cajtgajst“ vypadá, na jakou vlnu je naladěn a snaží se ho velice úporně všelijak reprodukovat a zesilovat, celkem bez ohledu na to, jaký zrovna je. Zesilováním se „cajtgajst“ stává viditelným a slyšitelným a přirozeně začíná být reálnou silou vynášející do čela společnosti ty, na které onen duch doby aktuálně dýchá nejvíce a ze kterých je také, s prominutím, nejvíce cítit. Paradoxně tak jsou podobně vytvořené elity utvářené v souladu s představami romantiků demokracie vůlí lidu, vůlí sice nikoliv projevenou ve volbách, ale takovou tou podvědomou a hlavně bezprostředně projevenou. Tento mechanismus vede k tomu, že lid má takové představitele, jaké si zaslouží, tedy takové, jaký je on sám. Tyto elity mají tendenci pokračovat v reprodukci „cajtgajstu“, který je vynesl na výsluní, všemi způsoby a proto se řídí heslem, to co mohu dneska, to už nemusím moci zítra, a prakticky veškerá jejich činnost je soustředěna na systematickou adoraci současnosti nebo dneška, chcete-li. Cokoliv činěné s nějakým výhledem se beznadějně ztrácí v hlučných oslavách dneška a tak současná politická realita nejvíce ze všeho připomíná permanentní karneval nebo masopust včetně masek, průvodu, opilosti a sem tam nějaké té zabíjačky. Zvláště tragicky se to projevuje v kvalitě legislativy. Stačí počátek krize, aby bylo patrné, že klíčové zákony, které mají společnost vést právě přes krizová období, jsou postaveny našimi nad štědrým včerejškem plesajícími zákonodárci na modelu věčné konjunktury růstu. Zvláště zřetelně je to patrné na legislativním základu sociálního zabezpečení a také, bohužel, na insolvenčním zákoně. Naše země a s ní značná část Evropy tak není připravena zvládnutí skutečné nezaměstnanosti, nikoliv té s různými přívlastky. Sociální sítě jsou nastaveny jako trampolíny pro řešení strukturálních změn, ale nejsou schopny zadržet ohromný počet lidí, kteří se do nich dostávají a nemají se kam vrátit, protože práce a volná místa prostě nejsou. To nejhloupější, co sedá dělat, je omílat v duchu starého „cajtgajstu“ neustále pohádky o všemocné ruce trhu, samoregulaci a škodlivosti státních zásahů za situace, kdy se milionům lidí v Evropě začíná hroutit svět a očekávají, že jim jejich obec, stát nebo unie nějak pomohou.

„Cajtgajst“ ovšem není neměnný. Ke změnám „cajtgajstu“ ale nedochází postupně nebo dokonce plánovitě působením nějaké politiky nebo výchovy, mění se spíše rychlým přepólováním nebo fázovým přechodem, často do zcela opačných poloh nebo polarit, a tak by se mohlo na první pohled zdát, že se změnou polarit přijdou také jiné elity. To je pravda pouze částečná, protože média i lid už mají své oblíbené hlásné trouby a jen velice obtížně si zvykají na nové věrozděje. Proto je daleko praktičtější při přepólování „cajtgajstu“ rychle přepólovat i elity, jejichž příslušníci jsou v tomto smyslu neobyčejně plastičtí a rychlí. Není to záležitost pouze doby postmoderní. Dovolím si připomenout, že již ve středověku se mnozí hlasatelé pravd nazývali „tuba Spiritus Sancti“, tedy troubou Ducha

Svatého. Z dvacátého století si dovolím připomenout profesora Švejcara (neplést s profesorem Švejcarem), který vždy neomylně nasával „cajtgajst“ a podle něho modifikoval své vědecké pravdy o výchově dětí v kojeneckém věku. Stihl se totálně popřít asi třikrát až čtyřikrát, ale zůstal nejen koryfejem pediatrie, ale navíc byl i uznáván a mezi lidem oblíben. Dnes je takových Švejcarů jako housek na krámě, ba dá se říci, že kdo není jako Švejcar, jako kdyby nebyl. Zdánlivě jde o hrdiny okamžiku, potvrzující okamžitý stav duše lidu bez jakýchkoliv souvislostí. Problém je v tom, že tito hrdinové okamžiku jsou stále početnější a stále věčnější. A duše lidu je spokojena a bloudí po nákupech. Ukazuje se, že to není ani současná krize, která by byla sto probudit lidi k tomu, aby si uvědomili, že současná rezonance aktuálního „cajtgajstu“ je vede do pekel. Lidé kolem nás se propadají do problémů, přestáváme je potkávat u regálů se vším možným, ale kdo by na to myslel, když je tolik půjček a ty báječné slevy. A z reproduktorů bouří elity v duchu „cajtgajstu“, že kdo nakupuje, ten poráží krizi jako Bajaja draka. U vašeho regálu se bojuje za Wall Street. Kdo by odolal...

Je velmi důležité a zajímavé si uvědomit, že je to možná tak, že současná symbióza lidu a elit zprostředkovávaná medii, začíná navozovat stav, který známe důvěrně ze současné školy. Jde o hlubokou symbiózu postavenou na vzájemném nevměšování se. Současná škola stojí a padá v pevném sepětí šedé průměrné žákovské masy s pseudoelitou průměrných učitelů. Klíčovými pravidly je klid za klid a důsledná eliminace všech, kteří se ho snaží narušit. Spokojenost je všeobecná a těm několika magorům, kteří se chtějí ve škole učit nebo tam dokonce chtějí někoho vzdělávat, jasně ukážeme, že u nás jim pšenka nepokvete. Výsledkem je klid ve škole a všeobecný úpadek vzdělání. Ten je pak jednou z důležitých podmínek spokojenosti lidu s hlasitou rezonancí „cajtgajstu“ nebo chcete-li s děláním politiky podle průzkumů veřejného mínění. Vraťme se na začátek. „Cajtgajst“ je vyladěn na katastrofickou strunu a média se předstihují v tom, jak probíhající krizi učinit ještě krizovější anebo ji rovnou proměnit v katastrofu. Trochu to připomíná přilévání oleje do ohně pekelného nebo přistrkování větráku k hurikánu. Poptávka po katastrofách je totiž větší než po krizích. Hollywood to ví už dávno a pilně nás zásobuje bouřemi, tornády, asteroidy, zhroutenými elektromagnetickými poli a zemětřeseními. Politici si toho povšimli a přidali globální oteplování, islámský terorismus a polského instalátéra, doplněného ptačí chřipkou. Stát sociálních jistot byl velice rychle nahrazen státem „ochrany před negativními jevy“. Je až neuvěřitelné před čím vším nás ten náš hodný stát musí chránit a není divu, že mu potom nezbývá na to, aby nám sehnal práci nebo kus žvance, když práce není. Nebezpečí, která na nás číhají, bychom si ani neuvědomili, kdyby je náš moudrý stát před námi nepředestřel a nenechal si dobře zaplatit za naše sledování, hlídání a nesmyslné zákazy. Kdo by před pár lety řekl, že může být nebezpečné a veřejnost ohrožující vozit v kufru šampón nebo dětskou výživu, platit hotovými penězi nebo jenom telefonovat nebo kouřit. Uvědomme si, že při každé takové činnosti jsme legitimováni, šacováni, špehováni, zařazováni do seznamu podezřelých a prověřováni. Kamery jsou všude, i na dětských záchodcích ve školách. Ve školkách a jeslích po vás chtějí pro jistotu občanský průkaz. Když je to všechno prověřeno, monitorováno natočeno a uloženo, objeví se nový magor, který spáchá libovolný, zcela nepředvídatelný, exces a kolektivní trest následuje. Pamatuji si časy, kdy potenciálním nepřítelem byl každý, kdo měl dlouhé vlasy, lenonky nebo na krku křížek. Nikdy by mě nenapadlo, že se dožiji doby, kdy budou za nepřátele vydávány dívky, které nosí na hlavě šátek. Dříve na nás číhalo nebezpečí v divočině, pustém lese nebo hřbitově a dnes vidíme, že největší hrůzy nás čekají ve škole, v církvi, v zájmovém kroužku, na stadionu, na letišti, prostě tam, kde je hodně lidí.

Státy se zbavují sociální odpovědnosti a daly se na cestu ochrany. Vydatně jim v tom nahrávají média, protože pokud se stane jakýkoliv exces typu kuřimská kauza, rakouský incest nebo masakr v americké nebo jiné škole, média se vrhnou na instituce a mají jedinou otázku. Kdo selhal a kdo je za to odpovědný?!? Je zvláštní, že tak činí jen tehdy, když je patrné, že jde o ojedinělé selhání jednotlivce, který se prostě zbláznil. Média volají po prevenci jménem občanů, dříve lidu. Ptají se politiků, úředníků, policistů, lékařů, sociálních pracovníků tak dlouho, až vznikne nový zákon, přepis, omezení,

kteřé dává ten omamný pocit bezpečí a toho, že se něco udělalo. Od médií přijde pochvala, jak se dotyční činí pro blaho lidu, a média už jdou stopovat nového magora. Někdy to jde dokonce tak daleko, že si magora vymyslí nebo někoho k magorskému chování vyprovokují. Takový magor je potom interpretován jako něco, co dřímá v každém z nás a v čem je nám všem třeba zabránit. Mýtus rizikové společnosti a samospásné prevence je houfně podporován v médiích i odborníky, psychology, sociology a samozřejmě specialisty na bezpečnost všeho druhu. Politici se toho samozřejmě chytají, protože boj s nebezpečím a moderními strašáky je vděčnější než boj třeba s nezaměstnaností. Nyní se začíná v médiích objevovat nový hit. Jsou to informace o tom, že obezita je stejně nebezpečná jako kouření. Jistě si dovedete představit ten dokonalý soubor opatření k zefektivnění kalorického přísunu neodpovědným jedincům. V prodejnách potravin a restauracích bych například zavedl zvláštní průkazy, které budou opravňovat osoby s různým BMI k nákupu různého objemu a sortimentu jídla. Také bych tlustým zvednul jízdné a palivový příplatek, popř. bych je vyřadil z veřejného pojištění. Ale tlouštíci nejsou jediní na ráně. Široká „mainstreamová“ společnost má přirozeně celou dlouhou řadu menšin, které je třeba označit a předělat. Čím širší je průměrnost, tím větší je shoda na rušivém vlivu menšin a tím agresivnější k nim má průměrný občan vztah. To jsou viníci. Z povahy věci a kupeckých počtů je patrné, že bohatě strukturovaná občanská společnost tento problém nemá, protože je tvořena v podstatě samými menšinami.

Evropská unie a její byrokracie je odborníkem na vytváření menšin všeho druhu, z nichž některé stejně nesmyslně podporuje, jako jiné potírá. Je proto jenom pro současnou evropskou byrokracii charakteristické, že na pořad dne přichází celá řada nápadů jak přijít s celou řadou regulačních opatření na evropské úrovni, aby se zabránilo opakování finanční krize. Jde o to, jak na základě vzniklého problému urvat větší díl moci bez další odpovědnosti, protože pro celý návrh je charakteristické, že kontrolní orgány budou mít velké pravomoci, ale žádnou odpovědnost. Ta zůstane na národní úrovni. Autor návrhu je ostatně bývalý prezident MMF, takže se není vůbec čemu divit. V duchu politiky „ochrany před negativními jevy“ zde jde opět o ochranu před krizí namísto odstraňování příčin jejího vzniku. Ta je přitom velmi jednoduchá. Jde o zhroucení určité stupnice hodnot, na kterých byla postavena dosavadní logika společenské prestiže. Pokud stále více platí, že ten, kdo pracuje, je v zásadě neškodný idiot a k všeobecnému přijetí za váženého člověka stačí mít pouze peníze, lhostejno jak nabyté, pak bude zřejmě velmi obtížné donutit jakoukoliv regulací lidi a instituce k tomu, aby vytvářeli hodnoty, vyráběli a přetvářeli svět, když je přece možné za peníze všechno koupit. V této rubrice se o současnou krizi píše již od loňského září jako o krizi důvěry. Dovolím si připojit další moment k zamyšlení, zda se nejedná také o určitý kolaps hodnot. Takový kolaps není obvykle předmětem zkoumání historiků a zůstává skryt pod nánosem toho, čemu se říká vzcnost lidské dějiny. Otevírá se před námi otázka, kdy se jaké hodnoty se zhroutily, že došlo k takové krizi důvěry?!? Jsou to otázky spojené s hodnotou lidské práce nebo s hodnotou mezilidských vztahů. Obecně je příčina krize nasnadě, ve své konkrétní podobě je to daleko složitější. Pokusím se o formulaci odpovědi v tom smyslu, že je patrné, že jsme podlehlí omylu, že naše ekonomické, sociální i přírodní prostředí jsou zde jenom jako zdroje, které už byly vytvořeny jenom proto, aby nám posloužily. Tato totální redukce smyslu na účel ve prospěch určité formy je možná tím, co nás samotné nyní dohnalo zezadu a začínáme tak jako legendární Ouraboros požírat sebe sama.

Na samý závěr tohoto pokračování si dovolím ocitovat ze závěrů neformálního summitu šéfů vlád zemí EU v Bruselu dne 1. března, který byl svolán s cílem zamezit projevům protekcionismu. Věta vět z prohlášení předsedy Evropské rady Mirka Topolánka zní: „Shodli jsme se na tom, že jsme nezaznamenali žádný náznak protekcionismu.“ Na zdvořilou otázku novinářů, proč byl tedy takový summit s cílem boje proti protekcionismu svolán, bylo sděleno, že se v obsáhlé diskusi při obědě ukázalo, že je to víc virtuální mediálně akcentovaný problém než realita. A je to. Stačí jeden oběd a vše je zalito jasným sluncem. Takže možná, že celá krize je jen důsledkem zhroucení tradičních hodnot

evropské kuchyně a kdyby všude vařili tak dobře jako v Bruselu, tak by snad ani nebylo o čem psát a možná ani o čem mluvit.

Inu, nejen láska, ale i jiné vztahy procházejí žaludkem...

Evropa a úpadek 06/2009

15.3.2009

Je opravdu velice nepříjemné zmínit se v minulém pokračování naší rubriky o nejrůznějších magorech a jejich vražedných útocích, po kterých následují mediální a politické kampaně, které mají za cíl další a další omezování svobody občanů, a být bezprostředně poté konfrontován hned s několika podobnými činy. Nesmyslné zabíjení na škole v Německu i na ulici v USA a v neposlední řadě i na rodinné oslavě v Petřvaldu je především ohromnou osobní a rodinnou tragedií. Bohužel jsou i startovacím blokem pro volání po nesmyslné prevenci a ochraně před něčím, před čím prostě nikoho ochránit nejde. Protože volání po omezení zbraní je už poněkud okoukané, byl okamžitě učiněn pokus zmanipulovat internet, aby bylo patrné, že útočníci oznamují své úmysly na internetu a tudíž je tento třeba omezit a regulovat. Naštěstí tato bublina splaskla dříve, než se jí podařilo nafouknout. Dovolím si pouze jednu poznámku navíc. Uvědomme si, kolik mediálního prostoru bylo poskytnuto těmto tragediím a kolik z nás zaznamenalo, že v jiných částech světa zahynulo díky dědictví nebo aktuální přítomnosti „mise bílého muže“ násilnou smrtí mnohonásobně více lidí. Za čtrnáct dní zemřelo ve světě bez jakékoliv mediální pozornosti téměř půl miliónu lidí hlady.

Jako příklad z jiného soudku nám může posloužit i masové kácení stromů v našich městech, obcích a alejích mezi nimi, které je sice jakoby odborné a odborně posvěcené, ale především je v zájmu prevence a bezpečnosti a jeho odpůrci jsou umlčováni poukazem na události ve Zlíně, kde zcela nečekaně padlý strom zabil dvě děti. V televizním vysílání se již objevila slova starostlivé aktivistky „alarmistky“, která s vyděšeným výrazem sděluje divácké obci, že v zásadě každý vzrostlý strom v zástavbě je potenciálně nebezpečný. Už vidím, jak vzroste prodej dřevorubeckého náčiní a lesní dělníci, vyhnaní krizí z lesů, se vrhnou na městskou zeleň. Alarmistů mezi námi přibývá, protože vzhledem k tomu, že se něco může pokazit vždycky, přináší varování před čímkoliv velkou pravděpodobnost onoho opojného pocitu, který prožívá ohromná skupina našich bližních v situaci, kdy mohou pronášet slova typu „já jsem to (vždycky) říkal, že to tak dopadne...“ Poselství špatných zpráv se tak stává nejen vítaným nástrojem individuálního uspokojení duchovního, ale jak jinak v poslední době začíná mnohým i pěkně vynášet. Typickým případem je alarmismus kolem globálního oteplování. Bude velice zajímavé pozorovat, co budou oni poslové nutnosti omezit průmyslovou výrobu a produkci skleníkových plynů za velké zelené investice o pár procent dělat, až je hospodářská krize omezí na násobky jejich záměrů a s klimatem to ani nehne, protože prostě ani nemůže. Ale alarmu, poplachů a jejich poslů je kolem nás čím dál tím více. Je totiž čím dál tím více těch, kteří jsou frustrováni tím, že nedokážou obstát a něco pořádného vytvořit a tak alespoň sýčkují, že se něco někomu jinému nepovede. Navíc zjistili, že to může i vynášet a tak máme o obavy a špatné zprávy postaráno. Pochváleny budiž společnosti, kde být poslem špatných zpráv znamenalo často smrt. V atmosféře špatných špatnějších zpráv se nejen špatně žije, ale především špatně podniká. Jakékoliv společenské prostředí a jeho paradigma se neobejde bez tvorby, směny a spotřeby hodnot, k čemuž je třeba především sociálního kapitálu mezi lidmi i institucemi navzájem, tedy vzájemné důvěry, a hlavně důvěry v budoucnost, tedy naděje. A je to právě důvěra a naděje, které jsou alarmismem a sýčkováním systematicky a účelově rozrušovány a sami lidé tak aktivně napomáhají rozvoji hospodářské krize, která sice hrozí zničit milióny lidských osudů, ale na druhé straně je příslibem velkého uspokojení těch, kteří vždycky říkali, že to špatně dopadne. Mnohým to přinese i nějakou tu vědeckou nebo novinářskou cenu a dalším slušné peníze. Ostatně spekulace na pád, tedy na medvěda, je stejně legitimní jako spekulace na růst, tedy na býka. Doporučuji čtenářům KONKURNÍCH NOVIN sledovat, jak již nyní dynamicky narůstá počet těch, kteří předvídali hospodářskou krizi a jak se mezi nimi začínají objevovat tatáž jména, jejichž nositelé krizi ještě před několika měsíci úporně bagatelizovali. Je totiž období, kdy předpověď krize přináší peníze a slávu. Ke

slovu se samozřejmě dostávají i ti, kteří předpovídají rovnou konec světa a rovněž jim přináší tato krize tučné období slávy, zisků a přílivu nových oveček.

Stále častěji se na internetu i v tisku objevují více nebo méně pravé citáty z díla Karla Marxe a Bedřicha Engelse. Někdy i ty pravé jsou vytrhovány ze svého kontextu ve snaze je co nejvíce naroubovat na současnou situaci a ukázat, že „tohle, co se děje“ už jednou někdo říkal nebo předpovídal. Toto podivuhodné prolnutí klasiků marxismu s Nostradamem, Sibyllou, Libuší nebo Slepým mládencem je rovněž znakem naší neméně podivuhodné doby. Dílo Marxe a Engelse je na druhé straně nepochybně stále zdrojem poučení a především obdivu, pro svůj hluboký vhled do tehdejší společenské situace a odhalení mechanismů jejího pohybu a pojmenování základních prvků tohoto mechanismu, jeho vazeb, jakož i sil, které ho pohánějí. Přesto s odstupem půldruhého století není možné tehdejší poznání a poučení přímo aplikovat na dnešek a rovněž zpětné srovnání poněkud kulhá, stejně jako je doslova směšné, leč o to více populární, neustálé srovnávání současné krize s „Velkou depresí“ před osmdesáti lety. Možná však je třeba hlubšího zamýšlení nad tím, zda síly, které pohánějí dnešní společnost a její krizi, nejsou vůči těm z Marxovy doby více méně totožné, zda onen mechanismus není tomu dnešnímu hodně podobný a zda by nebylo záhodno se zamyslet především nad tím, jestli v dnešní době není třeba jinak pojmenovat nebo určit novou identitu, kvantitu i kvalitu jeho elementů a vazeb. Není to úkol nikterak jednoduchý, ale některé úvahy se možná nabízejí. Jedna z otázek, která se nabízí, je otázka vymezení tzv. tříd, které jsou v marxismu určeny prioritně vlastnickým vztahem jejich příslušníků k výrobním prostředkům. Praxe uplynulé doby ukázala, že to není úplně to pravé, protože ona třída dělníků a rolníků, která se dostane ve dvacátém století k moci, nebyla schopna stát se vlastníkem výrobních prostředků a nechává se nahradit nějakým zástupcem nejčastěji státem nebo družstvem. Státní vlastnictví je ovšem podle samotného Marxe nonsens, podobně jako vlastnictví jediného rolníka k půdě, protože nemá v daném státě kompetitivního spoluvlastníka a není tak vůbec neplněna podstata vlastnictví. Je důležité si uvědomit, že v tomto smyslu skrývá podobnou past i globalizace, protože v rámci absolutní koncentrace není možné si přivlastnit naši planetu. K tomu ostatně Marx píše: *Z hlediska vyšší ekonomické formy společnosti, soukromé vlastnictví zeměkoule jedinými individui se bude jevit stejně absurdně jako soukromé vlastnictví jednoho člověka jiným. Ani celá společnost, národ, nebo dokonce všechny současně existující společnosti dohromady, nejsou vlastníky zeměkoule. Jsou jen v jejím držení, s právem užívat výnosů bez jejího poškození, a jak "boni patres familias", musí jí předat následujícím generacím ve vylepšeném stavu".*(Kapitál, díl III., část VI.) Zůstává tedy otázkou, zda ony třídy není z dnešního pohledu vidět spíše jako velké skupiny lidí, kterým se děje nějaká společenská křivda a které mají zájem na odstranění takové křivdy na nastolení nikoliv „spravedlivějšího“ ale jinak spravedlivého pořádku, který lépe vyhovuje jejím zájmům. Často je ovšem takováto skupina zneužita nějakou skupinou politickou, které pomůže k moci. Je naprosto nepochybné, že dnešní doba takové skupiny utváří ve značné míře a přitom vůbec nejsou propojeny nějakými vlastnickými zájmy. Jejich společným pocitem je především frustrace z kvality jejich účasti na společenském životě a to počínaje nemožností získat obživu jinak než milodarů až po nemožnost získat první pořadí na Plese v opeře. Otázkou ovšem zůstává, zda takto, na základě společného pocitu křivdy vytvořené skupiny, budou také dobrými nositeli správy věcí veřejných, pokud se ujmou moci a pocit křivdy pomine. Další otázkou je problém důsledků mocenského zneužití takové frustrace.

Druhým takovým společným rysem je to, že se z globálního pohledu stále větší počet lidí ocitá v prostoru mimo zákon a tím i fakticky mimo oficiální společnost. Nejde jen o tzv. třetí svět. Podobný trend ovšem zaznamenávají třeba i USA, kde je to významným zdrojem jejich domácích problémů a počet takových lidí roste i v Evropě. Paradoxně nejde o ty, které tím obvykle myslíme, tedy ty, na které pamatuje trestní zákoník a kteří konají a žijí tak, jak se nesmí. Jde o ty, kteří se nacházejí v prostoru, na

který zákon nepamatuje a tudíž kteří z pohledu společnosti jako kdyby nebyli. Mimo lidi bez domova, pojištění, práce a mimo jakoukoliv evidenci, je část tohoto extralegálního prostoru stále více využívána právě těmi, kteří se chtějí vyhnout omezování svých spekulací a proto vymýšlejí obchodní produkty a postupy na které zákony nepamatují. Nelze v žádném případě tvrdit, že poslední bublina obchodu s deriváty, která spustila současnou krizi, by byla nezákonná nebo protizákonná. Ona prostě byla jenom „mimozákonná“ jak říkají někteří „extralegální.“ Prostě byla vymyšlena a umístěna mimo regulaci, a pokud by se některé nástroje na ni mohly vztahovat, tak byly odstraněny. Zdá se tedy, že v tomto extralegálním prostoru je nejen značný počet osob, ale i prostředků. Nejde jen o ty, které si tam zvětšuje extralegálními spekulacemi ta legální společnost, jde i o to, že lidé v tomto prostoru musí nějak žít. Jejich činnost, vztahy a často i existence se nacházejí mimo evidenci a přitom oni musí žít, pracovat, vytvářet rodiny a širší společenství. To vše předpokládá tvorbu směny a spotřebu statků, o kterých legální sféra rovněž mnoho neví. Začasté je extralegální sféra kriminalizována a je tlačena do role sféry nelegální. K tomu je ovšem třeba sil, které legální společnost nemá, protože by ztratila příliš mnoho času a prostředků a nakonec by sama ztratila možnost využívat extralegalitu jako prostoru pro neomezené spekulace. Jiným příkladem extralegality v určitém smyslu jsou daňové ráje nebo nejrůznější jiné známé a přesto trpěné díry v zákonech. U nás v České republice byla takovou slavnou dírou otázka LTO v celních a daňových zákonech. Je tedy třeba zkoumat nejen to, co je ve společnosti legální nebo nelegální, ale i to, co je extralegální, co leží v oblasti, na kterou zákon nepamatuje, a když, tak snad jen obecnou zásadou, že vše, co není zakázáno, je povoleno. To, co společnost v této souvislosti v poslední době zcela pomíjí, je otázka toto, co je legitimní nebo nelegitimní. Otázka, kterou si klademe v souvislosti se současnou finanční krizí, je otázka regulace finančního trhu, anebo jeho ponechání jeho vlastní neviditelné ruce. Je patrné, že zde platí poučka, že od určitého momentu není možné se v chodu žádného systému obejít bez pomoci zvenčí. Dovolím si v této souvislosti upozornit na geniálního brněnského rodáka Kurta Gödela, který nevždy změnil vědu i svět svým teorémem o neúplnosti a nerozhodnutelnosti z počátku 30. let 20. století a na nádhernou formulaci téhož, jejímž autorem je současný český psychiatr profesor Cyril Höschl, který napsal, že *všichni, kteří se někdy věnovali nějakému problému, brzy vycítili, že ať jsou, kde jsou, bez pohledu nebo dokonce pomoci zvenčí se už dál nedostanou.* Neviditelná ruka trhu není schopna současný finanční trh zvládnout, protože pohyb na něm je příliš rychlý a nepředvídatelný a i ta nejrychlejší ruka je pomalá a pokud již něco náhodně uchopí, je to tak jemné, že jí to proteče mezi prsty. Je nepochybné, že současný finanční trh se nedá ani zničit ani nějak omezovat. Co je ovšem možné učinit, je oddělit jej a s ním celý kasinový kapitalismus od trhu výrobků a služeb, tedy od trhu lidské práce. Pokud se tak nestane, pak není žádné reálné síly, která by zabránila vysávání finančních prostředků z výroby a služeb směrem do spekulativního prostředí, kde existuje daleko větší možnost zisků. Je zvláštní, jak například USA velice pečlivě sledují a omezují „občanský“ hazard na několik málo míst v zemi, a jak na druhé straně ponechávají zcela bez regulace hazard podnikatelský. Evropa je v tomto harmoničtější a u nás je „občanský“ hazard králem.

Když se podíváme do současného světa, pak musíme konstatovat, že se dědici vládců buržoasně demokratické společnosti, která byla objektem analýzy klasiků marxismu, drží na řadě míst u moci už jen prostřednictvím manipulací médií, zpravodajských služeb nebo dokonce přímého násilí. Dokonce i v tradičních baštách kapitalismu začíná platit, že demokracie a blahobyt jsou stále užší a užší skupinu osob a tato skupina se začíná schovávat za vysokými zdmi v obrněných autech a elitních školách. Skutečných protagonistů této někdejší „třídy buržoů“ je stále méně a méně a jsou shromážděni do několika málo skupin nebo rodin, které žijí z vyvolávání umělých bublin trhu a jejich kolapsů. Stejně tak vyvolávají války, ale už se jim nedaří nastolovat mír, protože už zdaleka v těchto válkách nebojují jen sami mezi sebou, jak tomu bylo v devatenáctém a dvacátém století. Na druhé straně je obtížné ve zbytku lidstva a světa identifikovat skupinu nebo skupiny, které by měly nebo mohly převzít obrovskou

moc, která se koncentrovala v rukou této hrstky mocných. Zdá se, že není úplně jasné, kdo by měl takovou skupinu zájmově agregovat a politicky ji vést k moci. Potenciál konceptu politických stran se v tomto smyslu již vyčerpá a na scéně se objevují náboženství. Musíme si přiznat, že neúspěšnějším agregátorem současného odporu vůči světu, ze kterého přišla světová finanční a hospodářská krize, je aktuálně islám. Je to o to nepříjemnější, že toto vedení nedělá velkého rozdílu mezi původci a oběťmi krize v Západním, křesťanském světě a v něm se reálná síla, která by usilovala o převzetí moci od špiček finančního kapitálu, zatím prostě neobjevuje. Levicová hnutí a politické strany v Evropě jsou buď demokratické a pak jsou nuceny pouze dělat štafáž současné krizi (příklad naší ČSSD) bez toho, že by poukazovaly na hlavního viníka, natož navrhovaly vlastní mocenská řešení. Ostatní strany jsou nedemokratické (u nás např. KSČM) a tím jsou médií a zpravodajskými manipulacemi postaveny v očích veřejnosti na úroveň AI–Kajdy. V USA v zásadě neexistují politická hnutí vůbec a je proto jen přirozené, že se Američané upnuli v zoufalé situaci na po všech stránkách novou tvář jejich prezidenta jako k novému Spasiteli. To bude nutně zdrojem nové velké frustrace, protože žádný jednotlivec není schopen naplnit taková očekávání. Pokud se hovoří o Rooseweltovi a jeho New Dealu, pak je třeba připomenout, že kdyby nebylo vstupu USA do války, skončil by krachem. Teprve válka a nutnost jiného způsobu řízení ekonomiky a společnosti a jeho podřízení neekonomickým cílům přineslo úspěch myšlenek New Dealu, ale také vznik toho, čemu se dnes říká vojensko-průmyslový komplex a CIA. Sám prezident Obama hovoří o odkazu prezidenta Lincolna, který je ovšem více z říše legend než reality podobných jako „pravda Jiřího Washingtona o sekyrce“ Navíc Abraham Lincoln skončil svůj život poněkud varujícím způsobem. Je tedy otázkou, zda jediným efektem „obamománie“ nebude nakonec hromada nových frustrací a pozvednutí turistického ruchu v Keni včetně vytvoření opevněného muzea v rodném domě jeho otce.

Na samotný závěr dvě malé peripetie. Ta první říká, že v komuniké ze společného setkání ministrů financí a guvernérů národních bank skupiny G20 se říká, že vyjadřují odhodlání bojovat proti krizi všestrannou podporou růstu, doslova – *jsme připraveni zapojit veškeré úsilí, které je nutné k obnově růstu*. Je to věta jako z Pečírková kalendáře nebo ze závěrů sjezdu KSČ. Ta druhá připomíná, že již v krásném animovaném seriálu Břetislava Pojara „Pane, pojďte si hrát“ přichází za oběma medvědy krátce poté, co zaseli mrkev a kedlubny, kozel převlečený za pána a nabízí jim falešnou hru o budoucí úrodu. Je poražen a tak se začíná vydávat za čerta a slibuje hloupějšímu medvědovi za úrodu pravý důstojný plnovous, který není ovšem ničím jiným než slepencem kozích bobků. Nakonec končí odhalený kozel jako pohon kárky. Jeho vlastní chtíč ho žene dopředu za mrkvi, která se houpe před jeho mlsnou hubou na udici, která je v rukou medvědu na kárce.

Vím, že je to pohádka a k tomu stará, totalitní a animovaná, ale možná bychom mohli od některých trochu prozíravějších vůdců naší doby očekávat, že se pokusí navrhnout něco, co by využilo ohromné energie současného hospodářského pádu k nastartování nových příležitostí. Zatím je však patrné, že se manifestačně rozhodli svorně čurat proti větru. Nadějí tak, nejen v tomto smyslu, zůstává Angela Merkelová.

Evropa a úpadek 07/2009

29.3.2009

Toto pokračování naší rubriky vychází v KONKURNÍCH NOVINÁCH v době, kdy jsme uprostřed velikonočního, svatého nebo též pašijového týdne, který začal Květnou nedělí, která nebyla tentokrát charakterizována ani tak příchodem Ježíše do Jeruzaléma, jako spíše příjezdem Obamy do Prahy a jeho projevem. Máme za sebou londýnský summit G20 a neformální pražský summit EU-USA. Prostě vysloveně sváteční období a možná dokonce, že to bude zrovna Škaredá středa nebo Zelený čtvrtek, kdy tyto KONKURNÍ NOVINY otvíráte. Snad již bude jasněji i v tom, v jaké podobě a do kdy bude fungovat naše vláda, jejíž statut „bez důvěry“ činí až příliš často z naší republiky největší nevládní organizaci v Evropě. Myslím ovšem, že aktuálních zpráv o domácí i zahraniční politice a hospodářské krizi bude ve sdělovacích prostředcích tolik, že spekulovat o něčem v naší rubrice, která je psána se čtrnáctidenním předstihem, by nebylo ničím jiným než panskou pýchou a nošením sov do Atén.

Snad proto nebude na škodu, když se u příležitosti Velikonoc v dnešním pokračování vrátíme o dva tisíce let zpátky a zamyslíme se nad událostmi, které přinesly do Evropy novou kvalitu myšlení, kterou bylo bezesporu křesťanství. Vznik křesťanství byl i reakcí na krizi, kterou v té době určitá část Evropy a její společnosti v souvislosti s ohromnou koncentrací moci v Římě procházela, a odpovědí na otázky, které se ve starých paradigmatech dařilo nacházet jen velmi obtížně. Přesným určením data Kristova umučení se zabývali i velcí mužové vědy. Sám Isaac Newton určil v roce 1733 tři nejpravděpodobnější data a to 7. dubna 30 nebo 3. dubna 33 či 23. dubna 34. Od té doby se autority kloní více k té či oné variantě, ale s novými daty v zásadě nepřicházejí. Jako nejpravděpodobnější se jeví z dnešního pohledu 3. duben 33, ale důležitější je to, že k tomu došlo v předvečer židovských Velikonoc, tedy svátku pesach. Pesach znamená přejítí či přechod a je připomenutím oné noci, kdy Hospodin poslední desátou ranou zabil v Egyptě všechny prvorozené, překročil přitom domy svých dětí izraelských označených krví beránkovou a faraon ještě toho dne propustil Židy ze své moci a nastal velký exodus. Pesach se také někdy nazývá svátkem nekvašených chlebů, protože Židé díky rychlému obratu faraonova přístupu k židovské otázce nestačili ani upéct na cestu chléb z kvašeného těsta, protože nemělo dost času vykvasit. To vše se odehrálo někdy po roce 1250 před Kristem, tedy „BC“, pro ateisty „př.n.l.“ a podle posledních „gender“ historických a archeologických publikací se píše pouhé „-“. Tak si můžeme přecíst, že Ježíš Kristus se narodil někdy mezi léty -11 a -4 nejspíše však -7 nebo -6. Je tedy trochu sporné, kolik je mužů, který má „Kristova léta“, ale to je asi ten nejmenší zádrhel.

Svět Ježíše Nazaretského, zvaného Kristus, byl naprosto nepochybně dominován Římským impériem. Bylo to období vlády prvního císaře Augusta a jeho adoptivního syna Tiberia. Za jeho života existovala i první nezávislá germánská říše, zvaná podle svého vládce a snad krále Marobudova nebo Marbodova, která měla své centrum na území Čech a Moravy. Přes tuto jednoznačnou dominanci mocenskou existovaly v této době na území Imperia Romana dva náboženské koncepty. Hebrejský monoteismus a antický, původně starořecký, polyteismus. Oba vycházejí z širších kulturních kontextů, kterým se říká eremiální - pustinný a hyletický – lesní. Tyto kulturní kontexty měly zpočátku docela pevné vazby na určitá etnická prostředí, ale ještě v době vrcholného helenismu se začaly ve Středomoří rozvolňovat, mísit a jejich směs se stala živnou půdou pro kořeny křesťanské i „pokřesťanské“ Evropy. Velmi jednoduše řečeno, prostředí pustiny nebo pouště evokuje mimo jiné představu jednoho boha ovládajícího to „jedno“ vše ohromné, co stojí mimo mne. Kdo nikdy nestál sám na poušti obklopen tichým prostorem, ten si jen obtížně umí představit ten pocit vlastní nepatrnosti a velikosti toho „zbytku“. Mnohokrát jsem se zamýšlel nad tím, proč jsem nikdy neměl tentýž pocit uprostřed oceánu a pak mi došlo, že jsem tam nebyl nikdy sám, protože jsem stál na lodi. Pouštní prostředí také velice zdůrazňuje sluchové vjemy. I proto je v eremiální kultuře právě slyšené slovo a později psaný text tím nejposvátnějším, klíčem k podstatě bytí. Tak je tomu doposud, pokud

jde o islámský Korán nebo židovskou Tóru. Naopak prostředí lesní, členité, provokuje představu mnohosti a to i co se týče struktury nadpřirozeného. Zcela přirozenou součástí je kultovní uctívání stromů a přírodnin všeho druhu. Do skupin hyletických kultur patřila nejen kultura řecká, ale i ostatní kultury vázané na indoevropské jazykové prostředí, zatímco eremiální kultury jsou nesené jazyky semitskými. Hyletické kultury jsou daleko více vizuální a podstatnou roli v nich hrají nejrůznější obrazy a podobenství. Uvědomme si, že naopak kultury eremiální pracují daleko více se symboly a ornamenty a velice dovedným způsobem s nimi umělecky i vědecky manipulují. Mám na mysli nejen nádherné ornamentální výzdoby staveb, ale třeba i židovskou kabalou a arabskou algebru. V neposlední řadě lze nalézt také fundamentální odlišnosti těchto kultur v přístupu k řešení některých obtížných situací, které mají netriviální řešení a jsou svým způsobem krizové. Eremiální kultury sahají k manipulaci, k fragmentaci problému, ať již formální nebo právní, a následné syntéze do příznivější nebo alespoň uchopitelnější podoby. Kultury hyletické mají větší schopnost smíření se s daným stavem, částečně díky určité neostrosti vizuálního vnímání a tendenci k určité všeobjímající relativizaci. Pokud bychom měli označit přístup eremiálních kultur za manipulativní, pak přístup hyletických kultur by byl spíše kontemplativní. Ani jeden z přístupů není zjevně ideální. Na závěr si k tomuto velice zkratkovitému výkladu ovšem neodpustím ilustrativní poznámku ve vztahu k tomu, jak dnešní lidé vnímají nějakou krizi. Ti první tvrdí, že je to jen a jen potvrzením toho, že vždycky všechno „nestojí za nic“, a věc v zásadě přijmou, druzí se snaží nepříznivý vjem nějak vytěsnit a manipulují s ním tak dlouho, až si najdou to malé dobré, co jim umožní zapomenout na velké špatné. Velice časté je také jakési přijetí novým pojmenováním problému a jeho zařazením do příslušného šuplíku nebo krabičky se symbolem bez toho, že by se s ním cokoliv dělalo. Každému je jasné, že mu pojmenování psa, který mu trhá kalhoty i s lýtkem, třeba milým slůvkem „Bobík“, nepomůže, ale v případě složitějších problémů je tento přístup docela častý. Stačí ujistění, že to, co se nám hroutí, není vlastní život, ale že je nástup nového období s patřičným názvem, třeba „postmoderna“, a jsme hned klidnější. Je tedy patrné, že v našem konání můžeme skutečně vystopovat přístupy s kořeny jak eremiálními tak i hyletickými. Určitou novinkou je ovšem v současnosti stále častější přístup stupidní, totiž ignorování reality zcela. Prostě nic se neděje, jedeme dál, kaňonem černým podle skal. A la „...České republiky se krize nedotkne...“

Tyto velké myšlenkové, náboženské a kulturní zdroje byly k dispozici ve své vrcholné podobě již v období, kdy na scénu vstoupil Ježíš Nazaretský. Dovolím si ještě jedno malé odbočení směrem do minulosti, ke kořenům toho, co dnes nazýváme náboženství, a jeho úloze ve společenském pohybu od minulosti k budoucnosti. Nezapomínejme na to, že žijeme pouhých několik málo století v konceptu odluky státu od církve a osvícenském panství rozumu. Náboženství tu prokazatelně existuje již více než 10 000 let. Nemyslím tím nějaký náhodný kult, ale náboženství v jeho plné struktuře dané náboženskými prožitky, vírou a praxí. Náboženství, které již po více než 10 000 let ovlivňuje celou řadu lidských činností, které tím či oním způsobem směřují k nadpřirozenému, které se rodí zcela zákonitě jen a jen v našich myslích a mozcích, a k jeho propojení s přirozeným, reálným, každodenním světem. Ovládnutí nadpřirozeného nebo alespoň komunikace s ním byla vždy důležitým atributem moci a je jím, sice v jiné podobě, i nejateističtějších společnostech, mezi které se může ta česká určitě počítat. Jde o mýty, legendy, výtvarné umění, architekturu, které vyjadřují takovou touhu po nadpřirozeném i po moci a reprezentují její úspěšné nositele. Vytváří zjevné i skryté symboly moci. Je možné, že to byl právě již příliš bohatý vnitřní svět některých našich předků, touha spojit se s nadpřirozenými silami a ovládnout své bližní, co zastavilo sběrače a lovce a donutilo je usadit se a stát se zemědělci. My jsme zatím byli přesvědčeni o tom, že náboženství je pouhou nadstavbou nad hospodářstvím, je jím určováno a nikoliv naopak. Na druhé straně nám však nepřijde vůbec divné, že ty největší megalitické stavby Evropy a pyramidy po celém světě, včetně těch egyptských, byly postaveny pro náboženské účely, protože jiný praktický důvod evidentně nemají. To, že byly zároveň symboly moci a pomáhaly

budovat a udržovat státní infrastrukturu a celou společnost v chodu, je věc druhá a řekl bych následná. Náboženství tedy možná není pouhou nadstavbou, ale je zřejmě se základnou v minimálně ekvivalentním stavu. Ve čtvrtém letošním pokračování naší rubriky jsem napsal, že „*Čím více se člověk usazoval, tím více prostoru v jeho životě získávalo náboženství*“. Určitě to bylo i naopak, ale trochu by to mohlo připomínat spor o prvotnost vejce a slepice.

Doba Ježíše Krista volala po novém náboženství, a proto byl postupně vytvořen koncept, kterému říkáme křesťanství, ve kterém byl Bůh trojjediný, božské Slovo bylo inkarnováno a stalo se Tělem. Tento koncept se neutvořil přes noc a trvalo několik staletí, než se utvořil, zpevnil a ovládl tehdejší civilizovaný svět Imperia Romana. Odtud se šířil barbarskou Evropou na sever a na západ později i na severovýchod. Na jihu ho od dalšího šíření odřízl islám, který byl daleko více a hlouběji myšlenkově spjat s judaismem a zůstal pevně vězet ve svých eremiálních kořenech. Jsou to právě Velikonoce, které jsou velkou příležitostí k zamyšlení se nad těmito procesy, které mají tak významný vliv na to, jací dnes jsme, jak se chováme a jak vnímáme svět. Nejde jen o ryze sváteční čas rozjímání. Jde i o zamyšlení nad tím, zda i my nepotřebujeme pro další svoji pouť do budoucnosti nějaký nový symbol nebo systém symbolů, chcete-li nové náboženství, nové spojení s nadpřirozeným, nový vztah k němu. Zdá se, že pouhým popíráním a vytěšňováním nadpřirozeného se sice můžeme posouvat pomocí „vědotekniky“ kupředu, ale je otázkou, do jaké míry je tento posun komplexní a obecně prospěšný. Příčiny současné krize můžeme hledat skutečně leckde, ale možná stojí za zamyšlení pokusit se o její hledání i ve fundamentálních základech lidské společnosti a mezi ně kámen náboženství určitě a nesporně patří. Při nejrůznějších potížích a krizích máme tendenci obviňovat své okolí a řešeno nadneseně, máme tendenci ke změně a revizi své společenské smlouvy, jak o ní kdysi psal Jean-Jacques Rousseau. Obviňujeme společnost, přírodu, ekonomiku i kulturu, podle toho, kde nás pata tlačí, nebo prostě jen tak. Nejčastěji ovšem útočíme proti společenským a ekonomickým vztahům, protože ty vnímáme jako nejvíce námi vytvořené a dané a tedy ty, které je možné nejsnadněji změnit. Řečeno slovy židovského mudrosloví, jsou pro nás spíše zjevné, zatímco příroda a kultura jsou spíše skryté. Každý z nás má ovšem také svou druhou smlouvu, smlouvu s vlastním vědomím. Uvědomujeme si své fyzické i psychické danosti jako věci zjevné a strachujeme z jejich nedostatečnosti. K našemu vědomí doléhají i přímému vědomí skryté danosti biologické a podvědomé iracionální. Tam na nás doléhá strach z neznámého, z toho, co nás přesahuje. S tím vším se musíme ve své smlouvě s vědomím vyrovnat, to vše musíme strukturovat a vytvořit z toho smluvně přijatelný rámec i jeho obsah tak, abychom mohli vůbec existovat v souladu sami se sebou. Zdá se, že současné volání po změně je vnímáno podobně nešťastně jako pojem „právo na život“. Pouze s tím rozdílem, že právo na život je většinou vnímáno lidskými jedinci jako právo na existenci právě onoho konkrétního jedince a pouze menšinou jako povinnost chránit život ostatních jedinců a právo očekávat totéž od nich, zatímco změna je vnímána jako nutnost u všech ostatních a nikoliv u mne samotného. NIMBY se tomu říká u mladých nadějných „yupíků“ z velkých firem velkého světa a znamená to „No In My Back Yard“, tedy „nikoliv na mém dvorku.“ Přitom jedinou změnou, kterou můžeme skutečně provést, je změna nás samotných, změna ve smlouvě s naším vědomím. Změnou, kterou hledáme ve světě, se musíme stát my sami, napsal kdysi Mahátmá Gándhí a měl pravdu, kterou potvrdil i v rámci praktických kroků a velkých společenských změn, u jejichž ideových základů byl jako jejich tvůrce a v jejichž čele později stál jako duchovní i politický vůdce.

Období, ve kterém se nacházíme, je velice složité a přímo volá po nalezení nového myšlenkového paradigmatu. Problém, před kterým stojíme, je kvalitativně i kvantitativně nový a nesrovnatelný s ničím, co je nám z historie známo. Víme spolehlivě jen jediné. Ve většině takto velkých problémů se řešení nenašlo a došlo ke kolapsu, ze kterého jen někdy dříve nebo později povstala nová společnost, civilizace nebo kultura nebo jejich uspořádání. Jsou i případy, kdy nepovstala, a nastal konec. Nad mayskými pyramidami roste prales již přes tisíc let a nic nenaznačuje, že by se dnešní potomci Mayů a

Toltéků nějak chystali k novému kulturně civilizačnímu skoku. Zůstali prostě pod korunami pralesa a jsou v klidu. Rovněž Velikonoční ostrov a dlouhá řada dalších případů dnes pustých míst po bývalých velkých civilizacích dávají tušit, že nemístný optimismus a stupidní trvání na tom, že se vlastně nic neděje, opravdu není na místě. Stejně tak není na místě vidět viníky všude kolem sebe a mlátit je hlava nehlava nebo se vrhat na každého, koho média nebo naše okolí označí jako původce špatných časů. Já osobně bych hledal hluboko až tam někde, kdy se ustavila smlouva s vědomím a člověk začal utvářet tuto společnost. Možná skutečně prožíváme více kolaps samotných základů neolitu než cokoliv z kolapsu jeho pozdějších vrstev, kapitalismus nebo socialismus nevyjímaje.

Jsem hluboce přesvědčen o tom, že změnu, o které, zasažen „obamomanií“ blábolí celý západní svět, jsme nenašli ani na jednání G20 ani v projevu Obamy s Hradčany jako kulisami, jak o tom mnozí snili, mluvili a psali. Najdeme ji uvnitř sebe sama, podobně, jako když hledáme v životě pomoc a pomocníky nalézáme obvykle na konci svých paží. Nyní budeme muset hledat uvnitř své mysli. Najdeme tam určitě netušené jevy a věci a bude důležité se v nich umět vyznat. Podle mne tam především musíme objevit ztracenou důvěru v sebe sama a poznání, že se nemusíme a nemáme spoléhat na pomoc shůry od nejrůznějších institucí nebo dokonce Baracka Obamy. Spolu s nalezenou sebedůvěrou budeme moci hledat důvěru i u jiných a sami jim ji tu vlastní dávat. Vytvářet novou síť vzájemné důvěry, postavené na sebedůvěře jejich členů. Budeme ovšem muset nalézt pro tuto síť novou symboliku a také nové vůdce, řečeno slovy náboženství, nové proroky. Na závěr bych chtěl říci všem, kteří mají pocit, že už se svět propadl do zla a stal se peklem lidí, že nikdo není dokonalý a dokonalé není ani zlo ani jeho odvěký symbol peklo. A pokud zůstaneme u tohoto symbolu, pak existují v zásadě jen dva přístupy ke zlu a pekle. Buď přijmout peklo za své a stát se čertem, ďáblem a jako takový přestaneme peklo vnímat jako zlo a peklo. Nebo můžeme trpělivě a riskantně hledat v pekle místo, které peklem není. Určitě tam je, protože nic není dokonalé a pokud je, tak je to smrt a konec všeho, včetně zla a pekla. Kdo hledá, najde a až najde, pak musí v tom místě, které není v pekle peklem, udělat vše proto, aby dostalo čas a prostor k životu, trvání a rozvoji. V nedokonalosti světa spočívá naše jistota, že naděje umírá opravdu poslední. Chyby a poruchy v řádu tohoto světa, nikoliv jeho dokonalost, jsou zdrojem jeho pohybu, chcete-li evoluce. A chybovat je nejen lidské, chybovat je i přírodní až kosmické.

Krásné Velikonoce, milí čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN. Jsou to velké svátky, svátky jara, vzkříšení, nového života a naděje...

Evropa a úpadek 08/2009

12.4.2009

Toto pokračování vzniká o velikonočních svátcích, kterým byla věnována část minulého dílu naší rubriky. Jak bylo s určitou skepsí avizováno, nestalo se nic světoborného, byť návštěva Baracka Obamy prý byla pro prodejce všeho možného neméně dobrý byznys jako v temných časech totality prodej banánů na Letenské pláni o Prvním máji. Při této příležitosti se (v k tomu speciálně zřízeném pouličním stánkovém prodeji) objevovalo ovocnářské zboží, které bylo jinak k vidění jen na Vánoce. Prostě svátek se vším všudy. Vzpomínám si na mé rozhovory s jedním vysokým církevním hodnostářem, velmi starým, vzdělaným a velice moudrým mužem, který mi na místo očekávaného nadšení z první návštěvy papeže Jana Pavla II. v dubnu 1990, poznamenal: „Synu, mladý příteli, obávám se, že tato země nedozrála k přijetí Svatého otce a tak jediným výsledkem pro mou vlast a její lid asi budou zase jen ty banány na Letné...“ Namítl jsem mu, že při jeho věku to bude asi první a zároveň poslední návštěva papeže, jeho šéfa, v jeho rodné zemi a on my vysvětlil, že i papež je věc pomíjivá, že on už je se svým skutečným šéfem na tom dávno domluven. Na tomto místě je nutno poznamenat, že příjezdy Leonida Brežněva do tehdejší ČSSR nejsou v mé paměti spojeny ani se zlepšením zásobování ani s jiným mediálním nebo organizačním a bezpečnostním humbukem jako je příjezd Obamův. Na rozdíl od Obamova příjezdu však byl příjezd Leonida Brežněva vždy spojen s nějakými reálnými smlouvami, prostě s něčím, co mělo na lidi v této zemi dopad. Pohříchu většinou k horšímu, takže možná je i dobře, že měl Obama tak málo času a k tomu ještě chodil skoro všude pozdě. Poznamenávám, že Brežněv přicházel a později byl přiváděn docela přesně. Je ovšem pravda, že v temných časech totality nebylo třeba prodat tolik reklamy a tolik novin a odvíšlat tolik času, jinými slovy, zaplnit tak velký mediální prostor tak, aby sloužil trhu. Obamův projev na Hradčanském náměstí byl sice brilantním rétorickým cvičením v nádherných kulisách, ale nepřinesl opravdu nic, co by mohlo jakýmkoliv způsobem ovlivnit běh tohoto světa. Prohlášení, že USA vstoupí do boje za kontrolu pohybu jaderných materiálů, sice zněla impozantně, ale u lidí, kteří o tom vědí alespoň to, co se dá najít na první kliknutí na internetu, to muselo vzbudit opravdu jen a jen úsměv. Můžeme se sice dočkat toho, že nás budou prohlížet Geigerovým počítačem a skenovat vším možným i v samoobsluze a na toaletách, jestli neneseme jaderný materiál a dojde k dalšímu bezpečnostnímu šílenství tam, kde žádné nebezpečí nehrozí, a na světovém trhu s jaderným materiálem stoupnou ceny, protože bude vše dražší a na tom černém se bude dařit jako nikdy. Možná, že v některých krajích ČR vyhlásí za jaderný materiál i jádra lískových oříšků. Obamův projev ostatně už vzbudil kritiku a to nejen faktickou, ale pochopitelně i tu politickou, protože například Francie si do svého jaderného arsenálu a byznysu nechce nechat tradičně mluvit a dokonce kvůli tomu opustila pod vedením Charlese de Gaulla i vojenské struktury NATO. Jen se do nich pod vedením Nicolase Sarkozyho slavně vrátila, tak už je zase v mezinárodní politice kontrola jaderného byznysu na stole a v Elysejském paláci je oheň na střeše. Přesto jsem se nemohl na onu Květnou neděli ubránit tomu, abych si neuvědomil paralelu se vstupem Ježíše a jeho průvodu s palmovými ratolestmi do Jeruzaléma a hlavně nepomyslel očekávání, zvědavost nadšení, obavy i strach, především těch mocných vyvolal a jak to s ním nakonec během pár dní, kterým říkáme Svatý týden celé dopadlo. V této souvislosti si dovoluji znovu upozornit na jediné osobní setkání Baracka Obamy s Václavem Havlem a na slova Václava Havla právě o ohromných rizicích, které jsou spojeny pro Obamu s očekáváním, že nový americký prezident spasí tento nemocný svět. O tom, jak rychle se nadšení umí proměnit v rozčarování a nenávisť, by mohl vyprávět ne jeden z nás. Organizační nadšení, realizační vystřízlivění, hledání viníků, potrestání nevinných a vyznamenání nezúčastněných, tak se tomu kdysi říkalo. Dnes by možná byl jiný slovník, ale podstata je táž. Už mnoho tisíc let. Když jsem se na Obamův projev díval, nemohl jsem si nevzpomenout na Martina Luthera Kinga a jeho legendární projev, který je znám pod slovy „Mám sem“ nebo „I have a dream“ *Sním o tom, že jednou na červených kopcích Georgie budou synové bývalých otroků a synové*

bývalých otrokářů schopni spolu zasednout u stolu bratrství. Sním o tom, že moje děti budou jednoho dne žít v zemi, kde nebudou posuzovány podle barvy kůže, ale podle svého charakter. To, mimo jiné, řekl Martin Luther King 28. srpna 1963 a 4. dubna 1968 byl zavražděn. Nebylo mu ani 40 let.

Nebylo ovšem všechno jen tak virtuálně nevinné. Mistrovským kouskem byla v tomto smyslu ta více než miliarda dolarů pro MMF jako výsledek usilovného snažení G20. Dá se říci, že MMF jako účelová organizace pod rozhodujícím vlivem americké administrativy dostala do ruky ohromnou částku a byla pasována samotnou G20 na spasitele světových financí. Při pohledu a na výsledky, kterých tato organizace v posledních 20 letech po pádu bipolárního světa dosáhla, pak se rozhodně nedá mluvit o nějakém viditelném úspěchu, tedy pokud nevidíme přivádění poslušných oveček k ostříhání na Wall Streetu. Jistě každý z nás zaznamená sem tam v médiích odsuzující komentáře na téma, že tak či ona radnice, ten či onen státní orgán se snaží přesunout peníze ze svého rozpočtu za nějakým účelem do nějaké nejlépe přímo řízené organizace, která s nimi pro daný účel jistě lépe a efektivněji naloží, neboť byla právě proto jen proto příslušným orgánem zřízena. Výsledkem je to, že se s penězi nakládá bez další kontroly příslušného orgánu a někdy se objeví informace, že peníze tak nějak scházejí a to přesně na účel, za kterým byly tyto peníze do účelové organizace vydány. USA ovšem na G20 dosáhly daleko více. Peníze z veřejných rozpočtů členů G20 budou převedeny do MMF pod faktickou kuratelou USA. Nás to bude stát asi 27 miliard korun. Přidat miliardu učitelům nejde, půl miliardy na sociální ústavy je zločin narudlé rozpočtové nekázně. Policistům zakazují na služebnách květiny, protože se musí zalévat a voda je prý drahá. Nabízí se shnilý kompromis v podobě pěstování živých kamenů a zvláště suchomilných kaktusů. Ty potřebují vodu tak jednou do roka právě proto, aby nehnily. Bylo by to veselé, ale pokládám za tragické, že třeba Itálie nemá dost prostředků na obnovu kraje Abruzzo, které zasáhlo ničivý zemětřesení. Pro Evropskou Unii se to nabízí další možnost jak ukázat, že umí zareagovat rychle i v jiném případě než když jde o to, jak má být zahnutý banán nebo jak sanovat a podporovat z našich daní americkou finanční oligarchii, která stála u vzniku finanční krize a nese za ni plnou odpovědnost. Možná by to bylo nové silné téma i pro české předsednictví, které se po vyslovení nedůvěry vládě potácí místo na čele někde na chvostu dění. Pro spravedlnost chci připomenout, že to byla velká zásluha Velké Británie, že se to USA na G20 tak pěkně povedlo. Nelze se divit, protože pokud má Anglie či Velká Británie nějakého nepřítele, kterého je třeba systematicky oslabovat i když s ním je náhodu několik desítek let v jednom klubu, pak se tento nepřítel určitě spíše nachází za Kanálem a nikoliv za Velkou Louží. Velká Británie a Gordon Brown vesele křepčí nad epochálním výsledkem G20 a čekají na tučných třicet stříbrných. Hrdý Albion musí doufat, že za to bude jistě bohatě odměněn tučným spropitným od Strýčka Sama, protože když více než třicet procent HDP plyne Velké Británii z finančních spekulací, pak jim ani nic jiného nezbyvá. Schopnost a ochota pracovat, vyrábět, pěstovat nebo sloužit jsou u lidí Spojeného království v nenávratnu a britští vědci všechno nevytrhnou, ani kdyby vynalezli znovu parní stroj, klonování nebo cokoli nového. Shrnutí a podtrženo. Velká Británie projedla nejen vše, co kdy vytvořila, ale i to, co za celá staletí po světě jemně řečeno vzala, aniž by jí to patřilo. Takovým ovšem nezbyvá než sloužit komukoli a čemukoli za jidášský groš. Summit G20 byl velkým vítězstvím anglosaského pojetí liberálního kapitalismu a nelze se divit, že se jím pyšnilo i české předsednictví, protože pro vládu v demisi je podobný kapitalismus jediným možným. Jen těžko si lze v duchu Topolánkova vystoupení v Bruselu představit lepší cestu do pekel-a tu máš čerte kropáč, ono to jde, zvláště, když budeme muset také přispět. Skoro by se chtělo Topolánkův výrok parafrázovat: *Ano je to cesta do pekla, ale teď je to také naše peklo. Hurrááá...* Slova francouzského prezidenta o tom, že G20 naopak znamená konec anglosaského modelu kapitalismu, svědčí o tom, že je při fatální prohře lépe ji označit za vlastní vítězství než přiznat barvu. Že by totiž francouzský prezident tuhle angloamerickou boudu a malou domů neviděl, tomu se nedá prostě věřit.

Americká diplomatická ofensiva se po získání prostředků, které mají nahradit minimálně výdaje Bushova stabilizačního balíčku a po oznámení toho, že zamýšlí společně s Ruskem šacovat Evropským

spojencům jaderné kapsy, přišla na summitu EU–USA s heslem Turecko do Evropy. Je to jen a jen logický pohled americké diplomacie na mapu světa, který vede k tomuto názoru. Evropa má hluboké muslimské kořeny. Evropská politika byla po staletí utvářena především Habsburskou, osmanskou a ruskou říší a nepřijetí Turecka, a dovolím si říci i Ukrajiny, způsobí tváří v tvář geopolitickým výzvám takové problémy, proti nimž budou potíže vzniklé na základě jejich přijetí jen opravdovými marginalitami. O Ukrajině je ještě možné jednat s Ruskem, ale otázka Turecka prostá ano-ne. Zdá se ovšem, že současný tah americké diplomacie, ať je jakkoliv konsekventní, má dlouhodobé kořeny a zároveň napravuje vlastní pochybení z dob vlády Bushe mladšího, má za cíl spíše znovu destabilizovat Evropu, která je v této otázce poměrně hluboce rozdělena. Jde o odpor těch, kteří vidí za Tureckem islám, terorismus, šátky na hlavách žen a dívek a protesty proti kreslenému humoru v evropském tisku. Prostě současnou medializovanou virtuální realitu. Nepochopitelné je ovšem to, proč třeba Francie, která je tolik proti Turecku, plédovala na druhé straně tolik za uznání Kosova. Posledním leitmotivem výletu pana Obamy do Evropy bylo přesvědčování o nutnosti přenést novou válku do Afganistánu. Je to jeho volební slib, že přenese těžiště válečných operací z Iráku do Afganistánu. Američané prostě nikdy nepochopí, že věci se dají řešit i jinak než násilím. Možná, pokud by chtěli EU skutečně pohnout k nějakému racionálnímu pohybu, tak by stačilo říci. „Už jsme zaplatili dost životů a dost dolarů i vlastního dobrého jména. Odcházíme za oceán, udělejte, co uznáte za vhodné. Eto vaše djélo...“ Možná by to přineslo více efektu než ten primitivní verbuňk.

Poslední slova minulého ročníku této rubriky byla: *„Dámy a pánové, světová hospodářská krize přichází...Téma Evropa a úpadek dostává nový rozměr.“* Znělo to jako proroctví, které je záměrně formulováno tak, že se musí vyplnit, ať již tak či onak. Několikrát jsem se v průběhu let zabýval otázkou, zda téma Evropa a úpadek je blíže pojmu evropského chápání úpadku, bankrotu, chcete-li, anebo zda jde více o úpadek Evropy. Jednotlivá pokračování naší rubriky se obsahově blížila více tomu či onomu pólu, ale vzhledem k situaci, která ve světě dnes nastala, je načase se skutečně ptát i po vztahu Evropy a úpadku, krize nebo dokonce kolapsu, který svým rozměrem Evropu a EU přesahuje. Rád bych v této souvislosti připomenul, že se v Evropě dlouhodobě ozývají hlasy, že je příliš evropská a tudíž málo efektivní, odvážná, prostě cool. Za příklad jí byly a jsou dávány nejen USA, ale i Japonsko, asijské tygři a v poslední době i Čína. Dnes jako kdyby se zdálo, že určitá, snad větší stabilita, snad menší konjunkturnalnost, snad zbytky zdravého rozumu zatím drží Evropu přece jen na mírnější trajektorii pádu, než je tomu v případě USA nebo jiných zemí. Nesmíme zapomenout ani na to, že Evropa má velice ztíženou pozici v tom smyslu, že mimo konflikt v bývalé Jugoslávii v 90. letech 20. století nepoznala válku. Velmi často se klade otázka, do jaké míry lze srovnávat Velkou depresí 30. let minulého století? Jsem přesvědčen, že nikoliv. Tehdejší krize byla primárně krizí z nadvýroby a to ještě z nadvýroby výrobních prostředků, zatímco tato krize je primárně krizí z nadspotřeby, kdy se ukázalo, že finanční deriváty na straně spotřebitele najednou ztratily své kouzlo a tržní cenu a najednou schází poptávka a spotřeba. Viníky jsou jednoznačně ti, kteří takové šíření derivátů druhého rádu (stručně řečeno příslibu toho, že dojde k příslibu, že jednou něco, co ještě není, prodá za konkrétní cenu) připustili a bezuzdně na něm vydělávali s jasným vědomím, že to prostě jednou spadne.

Za několik dnů tomu bude už 5 let, co naše země vstoupila do Evropské unie. Evropa její Evropská unie i evropská společnost v širším slova smyslu se potýkají s krizí nebývalých rozměrů, která již zdaleka není jen krizí finanční či ekonomickou, ale je krizí institucionální, společenskou a svým způsobem i civilizační a kulturní. Je to všeobecná krize důvěry mezi lidskými jedinci a institucemi navzájem i napříč. Sociální kapitál evropské společnosti erodoval a jeho množství se dostalo pod kritickou mez. Ukazuje se, že k jejímu překonání bude třeba daleko více než pouhé opětné naplnění peněženek spotřebitelů a otevření úvěrových linek podnikům. Je patrné, že žádné finanční prostředky nemohou nahradit ztráty způsobené rozpadem společnosti, kolapsem jejich institucí a hodnot. Dlouhodobě víme, jaká rizika představují pro své okolí zhroutené státy, a vyvíjíme značné úsilí, abychom kolapsům

států mimo Evropu zabránili, a přesto jsme v podobě Kosova sami jeden předem zhroutený (a řečeno žargonem Bushovým „darebácký“) stát ustavili. Sami jsme uvnitř samotné EU vystaveni rizikům, která sebou přináší takové jevy, jakými jsou protekcionismus a nacionalismus všeho druhu, které prohlubují sociální a ekonomické rozdíly mezi lidmi, obcemi, regiony i státy Evropy. Na druhé straně vedou k zostřování bezpečnostních norem, utváření širokého standardu normality a odchylky od něho se nelítostně likvidují. Přirozená společenská pestrost a diverzita s prostupnými hranicemi je nahrazována novým systémem ghett a železných opon, které jsou stavěny a spouštěny mezi úspěšnými a neúspěšnými, bohatými a chudými, starousedlíky a přistěhovalci, pracujícími a nezaměstnanými, lidmi s domovem a bez domova, těmi, kdož se vejdou do pásma normality a těmi, kterým je uzavřeno. Hranice normality je pevná a nelze ji překonat, a když, tak jenom směrem vyloučení z normality. Přirozená a srozumitelná důvěra mezi lidmi je nahrazována nesmyslnými předpisy, které říkají, kdo jaký je a jak se k němu máme chovat, přičemž je masově zaměňována rovnost za totožnost a zapomíná se na to, že výraz rovnost potřebuje ještě třetí komponentu, vůči které je možné rovnost zachovávat, zatímco totožnost potřebuje pouze dva komponenty a je velmi, velmi vzácná...Na závěr mne zaujal text, který je připisován Tomáši Baťovi a pochází z roku 1932. Věřím v jeho autentičnost, proto ho uvádím. V mnoha souvislostech se váže na to, co bylo v této rubrice o krizi, sociálním kapitálu nebo důvěře na straně jedné a o vydávání peněz z veřejných rozpočtů na záchranu soukromého zisku na straně druhé řečeno. *Krise? Příčinou je morální bída. Přelom hospodářské krize? Nevěřím v žádné přelomy samy od sebe. To, čemu jsme zvykli říkat hospodářská krize, je jiné jméno pro mravní bídu. Mravní bída je příčina, hospodářský úpadek je následek. V naší zemi je mnoho lidí, kteří se domnívají, že hospodářský úpadek lze sanovat penězi. Hrozím se důsledku tohoto omylu. V postavení, v němž se nacházíme, nepotřebujeme žádných geniálních obrátů a kombinací. Potřebujeme mravní stanoviska k lidem, k práci a veřejnému majetku. Nepodporovat bankrotáře, nedělat dluhy, nevyhazovat hodnoty za nic, nevydírat pracující, dělat to, co nás pozvedlo z poválečné bídy, pracovat a šetřit a učinit práci a šetření výnosnější, žádoucnější a čestnější než lenošení a mrhání. Máte pravdu, je třeba překonat krizi důvěry. Technickými zásahy, finančními a úvěrovými ji však překonat nelze, důvěra je věc osobní a důvěru lze obnovit jen mravní hlediskem a osobním příkladem.* Na úplný závěr si dovoluji vyslovit názor, že tato krize byla vytvořena lidmi a pro lidi. Věřím tomu, že vše co bylo lidmi vytvořeno, mohou také lidé změnit.

Uvidíme, co změní nově jmenovaný premiér Jan Fischer...

Evropa a úpadek 09/2009

26.4.2009

Toto číslo KONKURNÍCH NOVIN vychází v období, kterému jsme dříve říkali „slavné májové dny“. Je skutečně velkou otázkou, zda je letos co slavit. Otázkou je i to, zda si občané nechají nějak otrávit domácí politickou a světovou hospodářskou krizí dvojnásobně tři dny volna. Zřejmě nedojde ani k žádným občanským protestům v souvislosti se stupňující se aktivitou neonacistů a tak náměstí a ulice našich měst budou patřit především jim. Zdá se, že si žádná politická strana nechce rozlobit své voliče tím, že by po nich chtěla občanskou angažovanost. V souvislosti se Dnem vítězství nad fašismem pouze připomenu, že to byl údajně právě Miloš Zeman, kdo přišel v roce 1990 s výborným nápadem posunout státní svátek z devátého na osmý květen a to mimo jiné nejen kvůli návratu do Evropy, ale i proto, aby bylo o den více volna. Těsně po svatém Jiří, kdy toto pokračování vzniká, se v tisku objevily zprávy, že naši zemědělci mají po svých odvěkých nepřátelích jaru, létu, podzimu, zimě a socialismu a těch novodobých, což je EU, obchodní řetězce, ministerstvo zemědělství a kapitalismus i desátou morovou ránu a tím jsou líné a ospalé včely. Obávám se, že to budou nakonec včely, které to všechno za všechny odkašlou, protože nemají svou politickou, stavovskou ani odborovou reprezentaci. Podobně jako Romové. Bylo lze ovšem rovněž zaznamenat, že po pádu vlády a neuvěřitelně tragikomickém procesu sestavování nové došlo k opadnutí osobních nenávistí mezi politiky do takové míry, že snad bude nakonec možné prosadit něco rozumného, třeba novelu insolvenčního zákona. Tento zákon prostě jaksi nepočítal s tím, že by mělo při vypořádání dojít i na zaměstnance, což se samozřejmě v době krize a rostoucí nezaměstnanosti začíná ukazovat jako podstatný problém, Zkrátka a dobře, není to zákon do nepohody, je to zákon do sladkých časů konjunktury, který neměl jiný cíl než usnadnit bankám, aby se rychle dostaly ke svým penězům bez ohledu na cokoli a kohokoliv. V souvislosti s přípravou tohoto zákona a usilovným se udržováním toho starého zákona o konkursu a vyrovnání jsem několikrát uvedl, že kouzlo konkursního zákona tkví v tom, že dělá z konkursu zdaleka nejefektivnější a zároveň nejefektivnější způsob převedení majetku z jedné rukou do druhé a na účet třetích. Účelové využívání ZKV bylo něco houska na krámě a tak je možná u příležitosti novelizace na místě otázka, zda se v tomto smyslu podle insolvenčního zákona něco teoreticky nebo dokonce prakticky změnilo. Připomeňme si na úvod to, že úpadekové právo by mělo poskytnout přiměřenou ochranu dlužníka před věřiteli a zároveň jim zajistit v maximální možné míře jejich oprávněné nároky jejich vymahatelnost. Insolvenční zákon umožňuje podání insolvenčního návrhu a předpokládá nařízení zahájení insolvenčního řízení soudem doslova během několika hodin a navíc jeho okamžité zveřejnění na internetu. Je lhostejno, zda do dvou hodin nebo více, protože je jasné, že takový návrh nemůže nikdo kvalifikovaně přezkoumat. Praxe tento úkon svěřila asistentům soudců a ti se nemohou v dané lhůtě s jakýmkoliv sebemeně komplikovaným návrhem ani seznámit. Zveřejnění vyhlášky a probíhající insolvenční řízení má však přitom řadu přímých a bezprostředně negativních dopadů do práv dlužníka. Zahájení je neprodleně oznámeno finančnímu úřadu, úřadu práce a správě sociálního zabezpečení. Dlužník je omezen v nakládání svým majetkem a v platbách a může dojít k řadě odstoupení ze smluvních vztahů s dlužníkem. Samozřejmě negativně je takové řízení vnímáno obchodními partnery a bankami. To vše by bylo pochopitelné a tento proces reaguje a zdlouhavé procedury mezi podáním návrhu a prohlášením konkursu podle ZKV. Problém je v tom, že pokud chcete někoho zničit, tak tady máte naprosto dokonalý zákonný nástroj. Otázka šikanózního podání insolvenčního návrhu je v zákoně řešena tak nedokonale a bez jakékoliv znalosti praxe, že se to zdá až nemožné. Pokud bude insolvenční řízení posléze zastaveno a to vinou navrhovatele, nese odpovědnost za veškerou škodu a další ujmy dlužníku, popř. ostatním účastníkům řízení. Za náhradu škody ručí členové statutárního orgánu navrhovatele. Dovedu si představit okamžitě asi tak pět způsobů, jak se splnění takové povinnosti úspěšně bránit. To nemluvím o tom, že existuje spousta sporů a animozit, které ústí do touhy způsobit protivníkovi spoustu škody, i když to bude něco stát.

Navíc je vysoce pravděpodobné, že na troskách mnohaletého podnikání se jen těžko vyčíslují škody a vede se mnohaletý spor o náhradu. A zisk spojený se zničením konkurence a poškození osobního nepřítele je prostě k nezaplacení. Na vše ostatní je tu MasterCard CreditCard. Na druhé straně obsahuje insolvenční zákon neobyčejně represivní úpravu přihlášení pohledávek. Jde zhruba o to, že pokud by navrhovatel přihlásil pohledávku, která je ve výši o polovinu vyšší, než bude nakonec zjištěna, tak hrozí osobě, která přihlášku podepsala, závažné sankce. Do nepříznivého světla se dostane i věřitel jako takový a jeho důvěryhodnost je rázem zpochybněna. Opět se zdá, že autoři zákona neměli ani ponětí o tom, co může praxe naprosto běžně přinést, třeba v naprosto zřejmé oblasti smluvních pokut, ale i mnohých dalších, kde se může v dobré víře přihlásit částka vyšší, než bude nakonec zjištěna soudem. Nemluvě o tom, že celá řada pohledávek může být ke konkrétnímu datu co do své výše nejistá. Koneckonců, to, co bude nakonec zjištěno soudem, nemůže stejně nikdo ovlivnit, takže v riziku je vlastně každý, kdo něco přihlásí. Insolvenční zákon obsahuje ve svých ustanoveních dvě zcela extrémně represivní procedury, které přímo volají po svém zneužití k vyřizování nejružnějších osobních i obchodních účtů a vztahů a manipulacím se samotným insolvenčním řízením. Přitom je pro obě tyto úpravy charakteristické to, že reagují na špatnou praxi předchozí právní úpravy ZKV. Naprosto paradoxně však svou nepromyšleností a odrzeteností od reality spíše posílila možnosti, aby tato praxe byla ještě horší než špatná. Nezbyvá tedy než poznamenat a dodat, že zatímco kouzlo ZKV tkvělo v tom, že udělal z konkursu zdaleka nejefektivnější a zároveň nejefektivnější způsob převedení majetku z jedné rukou do druhé a na účet třetích, pak insolvenční zákon znamenal v tomto ohledu další významný krok vpřed.

Insolvenční zákon má v sobě ještě jedno malé, ale o to ostřejší čertovo kopýtko, které rovněž získává na ostroti a celkovém původu v době hospodářské krize. Je to kopýtko s názvem odporovatelnost. Není to opět nic nového, odporovatelnost úkonům byla pevnou součástí ZKV a je úhelným kamenem úpadkového práva v tom smyslu, že chrání věřitele a jejich nároky před nekalou činností úpadce v době, kdy už to jde tak říkajíc z kopce. Problém je v tom, že se v současné době nejen prudce zvýšilo riziko insolvence, ale především nová litera zákona ještě není v soudní praxi zažitá a není tak příliš jasná, jak se mohou soudy v konkrétních otázkách popsaných v insolvenčním zákoně postupovat. To, co je poměrně zřejmé, jsou termíny a lhůty. Insolvenční správce má na podání odpůrčí žaloby jeden rok od prohlášení insolvenčního řízení a může odporovat úkonům, které byly uskutečněny do jednoho roku před podáním insolvenčního návrhu. Ovšem v případě úkonů vůči osobám tvořícím s dlužníkem užší vztah, osobami spjatými a blízkými, třeba koncernovými nebo rodinnými vztahy, se tato lhůta prodlužuje na tři léta. Pokud by snad mělo jít o úkony, které byly učiněny s eventuálním úmyslem zkrátit ostatní věřitele, pak takové úkony lze přezkoumávat zpětně až pět let od zahájení insolvenčního řízení. A protože toto lze s menším nebo větším úspěchem u některých jinak standardních operací tvrdit skoro vždy, je třeba v rámci rámce počítat s tím, že pokud se náš obchodní partner nedostane pět let po našem obchodu objektem insolvenčního návrhu, pak si teprve můžeme výsledek našeho obchodu doopravdy započítat. Do té doby by měl být veden spíše v jakýchsi „dohadných položkách,“ ať již de jure nebo de facto. Pokud by totiž byl takový obchod prohlášen na základě odpůrčí žaloby jako nevýhodný pro úpadce, naší povinností je vydat plnění, které jsme od úpadce na základě neúčinného úkonu nabyli. Samozřejmě nepomůže ani to, že takové plnění už třeba nemáme. Potom musíme vydat rovnocennou náhradu a to znamená zpravidla vyplatit příslušnou finanční částku. Přirozená otázka, zda máme nárok na to, aby nám insolvenční správce vydal to, co jsme kdysi poskytli dlužníkovi jako protiplnění, má jednoduchou odpověď, že možná ano, možná ne... Něco dostat můžeme, pokud se to nachází v majetkové podstatě a je to přitom jasně určitelné a hlavně rozpoznatelné a oddělitelné od jiného majetku dlužníka v podstatě. Ideální případ vypadá tak, že jsme jednoho krásného dne dlužníkovi prodali auto za milion. Za několik let vrátíme milion (možná i s příslušenstvím) a dostaneme hromadu sotva pojízdného šrotu, protože někdo naznal, uvěřil nebo

nabyl přesvědčení, že auto jsme měli před třeba 5 nebo i 7 lety bývalému váženému obchodnímu partnerovi, dnešnímu úpadci, prodat jenom za 950 tisíc... Pokud ovšem hromadu šrotu nelze najít, pak vrátíte milion (možná i s příslušenstvím) a získáváte nárok, který je považován za přihlášenou pohledávku. Spadáme samozřejmě mezi nezajištěné věřitele. Když budeme uspokojeni z desetiny, tak můžeme slavit. A to je ještě otázkou, co bude vzato za základ oné desetiny. Jestli to bude ona hromada šrotu, tak při dnešních cenách druhotných surovin nemůžeme na oslavu otevřít ani lahev šampaňského, ale tak maximálně oko, aby nám čerstvý vzduch zchladil hlavu a přidal kyslík. Řadu kouzelných možností nám skýtá i situace obrácená. Tedy, když si my auto za milion koupíme a bude zjištěno na základě soudem nabytého přesvědčení, že jsme za něj měli dát více. Celkem s jistotou můžeme očekávat, že nebude stačit to, že auto vrátíme. Můžeme očekávat i to, že budeme mít celou řadu potíží s účetnictvím a daněmi, protože rázem se stane otázkou, zda jsme mohli po ta uplynulá léta uplatňovat odpisy. Nejistota, která je do obchodních vztahů vnášena prostřednictvím odporovatelnosti v insolvenčním zákoně, je mementem, které musíme mít na paměti při uzavírání nejrůznějších kontraktů a mělo by nás vést především k ostražitosti a pozornosti při smluvních podmínkách plnění. Přirozeně se zdá, že bychom měli pozorně sledovat, zda náš partner není rizikový, zda se pod ním nekymácí židle, ale současná doba je natolik turbulentní a zpětná lhůta odporovatelnosti natolik dlouhá, že to nemá vůbec žádný smysl. Ostatně představte si, že bychom začali posuzovat obchody s cennými papíry banky Lehman Brothers několik let před její krach. Jaké jistoty a garance a ratingy byly s touto firmou spojeny. Jací obchodníci a bankovní domy tyto papíry nabízely a za pár týdnů byl konec. Mohl by někdo předpokládat, že se položí právě tato banka nebo Washington Mutual a nikoliv AIG nebo Citi Bank, které dostaly úplně nesystémově ohromnou pomoc, zatímco Lehman Brothers nedostala nic a Washington Mutual nedostala dost?!? Největší světové autority nevěděly předem nic, ale příslušný krajský soud bude po více než pěti letech už vědět skoro všechno a bude mu jasné, že jsme mohli předpokládat a měli vědět. Cestou předběžné ostražitosti tedy asi cesta nepovede. Recept na to, jak se při přípravě na nějakou událost zajistit proti jejím interpretacím ve zpětném pohledu a ještě od soudní instituce je totiž zcela vyloučené a tak můžeme jen poněkud snižovat rizika. Měli bychom se vyhýbat takovým plněním, které v sobě mají hodně různých součástí, splátek, časových rovin a jiných nejednoznačností. Červená by nám měla svítit kdykoliv, když uvidíme ve smluvním vztahu nějakou nerovnováhu nebo nevyváženost. Znovu je ovšem třeba poznamenat, že obchod je možné uskutečnit až, když se potkají dva zájmy, tedy dvě nerovnováhy, které se smlouvou navzájem svým způsobem harmonizují. Ovšem pohled na harmonii partnerů v roce třeba 2009 nemusí odpovídat jejich pohledu v roce 2015 a s jistotou bude možné tvrdit, že nebude odpovídat pohledu třetích osob, ať již jednotlivce - insolvenčního správce nebo instituce, tedy příslušného soudu. Ostatně jako obraz možného spektra takových pohledů na dřívější vztahové harmonie by nám mohla vhodně posloužit praxe rozvodových soudů. Hodně pozornosti bude třeba věnovat i liteře obchodního zákoníku, který obsahuje celou řadu ustanovení, která hovoří o tom, jaké charakteristiky mohou činit smlouvu nebo úkon neplatnými nebo neúčinnými. Ne nadarmo se říká, že nejvíce času a peněz, včetně těch za advokátní rady, ušetří pohled do zákona. Pokud budeme mít po zachování veškeré opatrnosti dobrý pocit, že jsme udělali, co jsme mohli, pak nesmíme zapomenout na to, že po nás může insolvenční správce vymáhat odpůrčí žalobou i plnění z aktů, které byly prohlášeny neúčinnými na základě opomenutí úpadce, dříve našeho váženého obchodního partnera. To je ovšem už skutečně za hranic jakýchkoliv možností, protože pokud má být obchodní vztah partnerský a svobodný, tak lze jen velmi obtížně našeho partnera školit a mistrovat s tím, že to, či ono by mohlo být dříve nebo později interpretováno jako opomenutí, zvláště když za opomenutí může být se zpětným pohledem označeno cokoli, i to, co nebylo v době uzavírání smlouvy nebo i jejího plnění vůbec známo. Příkladů může být nespočet a především soudní rozhodnutí oplývají často přesvědčením soudu, že mělo být vykonáno ještě to či ono, i když k tomu v dané době chyběly znalosti a postupy. Je například zcela jasné, že ve Starém Egyptě při obchodech

se radioaktivním smolincem na obklady egyptských hrobek byla zcela opominuta jaderná bezpečnost a bude velmi těžké argumentovat tím, že tenkrát o radioaktivitě nebylo nic známo a bezpečnostní metodika nebyla ani v plenkách.

To, co samozřejmě zůstává vůbec nejhorším dopadem insolvenčních řízení, jsou škody v prostředí úpadce. Žádný zákon pochopitelně nemůže tyto důsledky odstranit, ale mělo by být v permanentním povědomí všech účastníků řízení a zejména insolvenčních správců i soudů, že se řízení netýká zdaleka jen úpadce a navrhovatele, popř. přihlášených věřitelů. Týká se velice širokého okolí nebo prostředí úpadce, ve kterém se nacházejí subjekty, které s ním byly nějakým způsobem spojeny. Ti všichni jsou nebo mohou být úpadkem poškozeni i pro ně mění jejich prostředí, jejich svět. Proto by měl být insolvenční zákon a zejména jeho, vzhledem k hospodářské krizi, snad až příliš vyhocené nebo kategorické pasáže, které dosud neprošly dlouhodobou soudní praxí a jejichž výklad není opřen o dostatečnou judikaturu, uplatňovány s velkou rozvahou a umírněností. Dá se totiž očekávat, že až se hospodářská krize ještě více prohloubí, pak se objeví spousta chytráků, kteří si řeknou, že se dá dobře vydělat na nikoliv na tom, že dobře oberou na kost úpadkovou mršinu, která ostatně nebývá v době krizí příliš tučná, ale se od ní vydají zpět časem za ostatními dosud živými a budou je obírat o klid a peníze. Tak dosáhnou toho, že se nákaza úpadku bude šířit ještě daleko více a rychleji a jen a jen posílí sílu hospodářské a společenské krize.

Možná si to zaslouží nový bonmot v tom smyslu, že bychom si měli dát pozor na to, aby se insolvenční zákon nestal sám zdrojem šíření nákazy insolvence. Pravda je však taková, že tato nákaza naši společnost neohrozí zdaleka tak, jako nákaza nedůvěry, xenofobie, rasismu a všeobecné občanské pasivity. Tato nákaza je pro společnost daleko nebezpečnější, než virus prasečí chřipky, který má prý pandemický charakter a je tak nejnovějším hitem managementu strachu, který šíří nevolení vyvolení a jejich odborníci světem. Nic nedělejte, sedněte, buďte hodní a čekejte na pilulku, injekci, lepší zprávu nebo na jinou Krysařovu píseň...

Evropa a úpadek 10/2009

10.5.2009

Je toho opravdu hodně, co v této rubrice zaznělo v souvislosti s tématem úpadku. Jednou z častěji akcentovaných otázek byla otázka předvídatelnosti. Šlo o předvídatelnost obecnou, ale rovněž o konkrétní předvídatelnost práva. Na podzim roku 2006 jsem těmto otázkám věnoval víceméně přímo hned dvě pokračování naší rubriky a je zvláštní, že tenkrát jsme měli také vládu, která vládla bez důvěry Poslanecké sněmovny. Bylo to v období po volbách, kdy to trvalo celkem více než sedm měsíců, než jsme se naši tehdy vyvolení dobrali kabinetu s důvěrou, ale mezitím muselo proběhnout přebíhání, které někdo nazývá konstruktivním. Připomenu jen pár řádků: *Společnost lidských jedinců se utváří proto, že má schopnost nějakým způsobem lépe uspokojovat potřeby jedince, než by to dokázal jedinec sám. Každá společnost má jedinci poskytovat komunitu, bezpečnost, spravedlnost tedy věci, po kterých touží intuitivně každý nebo alespoň naprostá většina jedinců lidského rodu. Tyto věci jsou také bezesporu předpokladem úspěšného rozvoje jedince a s ním i celé společnosti. Protože tak jako společnost může jedinci poskytnout podmínky pro jeho rozvoj, které jsou pro něho samotného nedostižné, tak na druhé straně se společnost nepohne ani o píď, pokud se nepohnou její jednotlivci. Nositelem společenského pokroku je naprosto nutně jednotlivec. A jedinec, aby se mohl kamkoliv pohnout musí být schopen předvídat alespoň základní osobní a společenská rizika a benefity, které mu jeho pohyb přinese. Dá se tedy říci, že jednou ze základních společenských jistot moderní doby je i předvídatelnost práva.* Jen těžko bych po bezmála třech letech našel lepší věty a bohužel tato slova jsou stále aktuálnější. Minulé pokračování jsem se zabýval možnými nejistotami a nepředvídatelnostmi, které může přinést insolvenční zákon ve spojení s nedostatečnou judikaturou a možnou volností rozhodování soudů. Insolvenční zákon v tom ovšem není ani zdaleka sám. Často se objeví nějaké rozhodnutí soudu, které získá velkou publicitu, v médiích převládne nějaká jeho interpretace a ta žije dál svým vlastním životem a ovlivňuje právní vědomí společnosti i jednotlivců daleko silněji, než samotné rozhodnutí nebo dokonce zákon sám. Zákon je zasunut někde hluboko pod nánosem interpretací a ví se o něm pramálo. Známa úsloví, že lepší než hodiny sporů právních odborníků je jeden laický pohled do zákona a druhé, že názorů právních odborníků je vždy více než odborníků samotných jsou rovněž v hlubokém podvědomí a pokud se k tomu ještě připojí mediální kampaň a zkratkovitě, jasně pochopitelné novinářské interpretace je tu další právnická legenda a na další neštěstí v oblasti právních jistot zaděláno. Je to o to horší, že se tím naprosto narušuje vláda práva či pravidel nebo zásad. Uvědomme si, že to, co dnes nazýváme demokracií má své hluboké kořeny v touze dávných elit obklopujících své náčelníky, vladaře, krále či císaře nějakým způsobem ochránit své výsady, které od něj získaly. Bylo jim totiž jasné, že majetku a výsad má každý vladař jen omezeně a proto dříve nebo později musí nastat okamžik, kdy musí někdo upadnout v nemilost, aby mohl být někdo jiný odměněn. Tento proces tvorby pravidel a zásad se nikterak nedotýkal mnohých již tehdy existujících zákoníků, počínaje tím Chammurapiho a konče třeba Sachsespiegelem, které upravovaly vesměs poměry těch dole a vzhledem k privilegovaným směřovaly jen zcela výjimečně. Vzhledem k počtu pravděpodobnosti byli vladařovou zvůlí nejvíce ohroženi ti jemu nejbližší a nejvíce odměňovaní, protože jejich zavržením bylo možné uspokojit větší pocit nových milců. Proto v bezprostředním okolí vladařově existoval vždy tlak na to, aby existovala pravidla, která by zvůli panovníkovu omezovala a jednou přidělená privilegia a hlavně majetky ponechávala těm, kterým byly dříve uděleny. A tak se vláda jednotlivce začala doplňovat vládou práva. Připomeňme v této souvislosti Magna Charta Libertatum anglického krále Jana Bezzemka. K majetkovým právům se začala připojovat i práva politická, která se postupně šířila po staletí společností shora dolů, až se dostala do středu pozornosti těch, kterým neměla být nikdy udělena, to znamená nemajetných a jejich vůdců. A právě boj za politická a sociální práva nemajetných vrstev v 19. století přinesl ve století

dvacátém tolik dramatických střetů mezi pohybem demokracie shora dolů a zdola nahoru. Nicméně to, po čem toužili všichni, byla předvídatelnost jejich životů i osudů a pravidla, která by ji umožňovala.

Toto vše uvádím proto, že se v nedávné době stal headlinem mnohých medií rozsudek Nejvyššího soudu ČR, který se týkal odpovědnosti společnost Hyundai za následky autonehody. Při prezentaci automobilky dostali novináři možnost vyzkoušet si nový vůz, a jeden z nich havaroval a zabil kolegu. Nehodu způsobil v běžném provozu porušením dopravních předpisů, a to přesto, že byl poučen, že není na autodromu a přepisy dodržovat musí. Pozůstalí se obrátili na soud s žádostí o náhradu nemajetkové újmy v penězích za zásah do svých osobnostních práv. Nejvyšší soud rozhodl oproti rozhodnutím předchozích soudních jednání, že tuto nemajetkovou újmu má uhradit automobilka. Média radostně ožila. Například Lidové noviny dne 23. dubna mimo jiné napsaly: *Půjčování aut se v budoucnosti může stát nebezpečným riskem. Svědčí o tom loňský rozsudek brněnského Nejvyššího soudu. Ten měl za úkol rozsoudit spor mezi automobilkou Hyundai a příbuznými jednoho z novinářů, kteří zahynuli v roce 2002 během testovací jízdy. Muž, který řídil, jel příliš rychle a zabil sebe i svého kolegu. A právě příbuzní novináře na sedadle spolujezdce se rozhodli zažalovat automobilku o odškodnění za nemajetkovou újmu. Soudy nejdříve dávaly za pravdu automobilce. Všechno ale zvrátil průlomový verdikt Nejvyššího soudu. Ten řekl, že musí pozůstalým zaplatit odškodné; případ se poté vrátil k pražskému městskému soudu, který přikázal automobilce vyplatit celkem tři sta šedesát tisíc korun. Hyundai se včera k verdiktu soudu odmítla vyjádřit. Nejvyšší soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že odpovědný není viník, nýbrž provozovatel auta. V případě dvou novinářů z roku 2002 tedy ten, kdo trvale právně i fakticky vozidlem disponuje, tedy automobilka Hyundai. „Není zde proto podstatné a významné, pokud provozovatel vozidla byl, nebo nebyl vlastním fyzickým původcem zásahu (nehody - pozn. red.),“ stojí ve verdiktu Nejvyššího soudu. Na rozhodnutí reagovali odborníci a experti na dopravní problematiku s velkým překvapením. „Je to velmi zvláštní a myslím, že na první pohled i nespravedlivé. Je to i dosti nebezpečný precedens,“ řekl LN mluvčí Ústředního automotoklubu Pavel Kuchálik. Verdikt soudu totiž v podstatě snímá zodpovědnost z viníka nehody a přesouvá ji na majitele vozu. Půjčovně bude zřejmě vyšší Podle Kuchálíka na rozhodnutí rychle zareagují půjčovny automobilů. „Samozřejmě převládne podnikatelský záměr, ale bude to pro ně komplikace a určitě to přinese zvýšené náklady v případě nějaké tragédie. Je samozřejmě možné, že se to promítne do výše půjčovného,“ soudí. Podobně komentoval rozsudek i dopravní expert Jan Hořín. „Je to průlom, protože jestli toto řekl Nejvyšší soud, tak padají veškeré výmluvy řidičů a vlastníků vozidla na osobu blízkou a podobně,“ řekl Hořín. „Je to překvapující, protože jestli se někdo na silnici chová jako zvíře, tak proč by to měl odnášet vlastník,“ nesouhlasí s Nejvyšším soudem Hořín. Nižší soudy by se verdiktem Nejvyššího soudu měly řídit i v budoucnosti. Spor mezi rodinou mrtvého novináře a Hyundai je ovšem specifický, a není proto jasné, jestli budou postupovat stejně ve všech obdobných případech. „Nebylo to například nezištně půjčené auto, šlo vlastně o propagaci výrobku,“ vysvětluje specifičnost případu mluvčí Městského soudu v Praze Petr Kulawiak. Až soudní praxe proto ukáže, jak budou posuzovány třeba případné spory mezi dvěma fyzickými osobami nebo mezi klientem a autopůjčovnou. Odborníci se každopádně shodují, že z lidského hlediska nenese automobilka za smrt novinářů žádnou odpovědnost. Tudiž by rodinám zemřelých žádná odškodná vyplácet neměla. „Nechápu vinu provozovatele. Kdyby tam byla spoluvina, třeba vozidlo bylo ve špatném technickém stavu, tak by o tom bylo možné diskutovat,“ prohlásil Kuchálik. „Z lidského pohledu je v tom Hyundai nevinně. Je to asi tak, jako kdybych půjčil Frantovi Vomáčkovi auto a on se v něm zabil. Jeho manželka by pak po mně chtěla peníze, protože jsem mu auto neměl půjčovat,“ vysvětlil Hořín. Dlužno podotknout, že podobnými názory a interpretacemi se média tištěná i elektronická v těch dnech jen hemžila. Ještě týž den se vyjádřil pro média v tiskovém prohlášení i sám NS ČR, cituji z Práva 24. dubna: *Nejvyšší soud ještě včera odpoledne vydal písemné prohlášení, ve kterém se mimo jiné zdůrazňuje, že není možné hovořit o nějakém překvapivém závěru, když jde o rozhodnutí na základě posouzení dlouhá léta**

platného Občanského zákoníku (§ 427), podle něhož je majitel vozidla objektivně odpovědný za škodu způsobenou provozem tohoto vozidla. Prohlášení také zásadně odmítá nejen „překvapivé závěry“, ale zdůrazňuje i to, že „rozsudek Nejvyššího soudu v žádném případě neřeší viníka ani příčiny nehody, jak je v médiích NS bez znalostí věci podsouváno“. Nejde o průlomové rozhodnutí, ale o rozhodnutí na základě dlouhá léta platného Občanského zákoníku. Tak reagoval včera Nejvyšší soud (NS) v prohlášení na interpretaci svého verdiktu v kauze smrtelné nehody v testovacím vozidle. NS loni posuzoval případ z roku 2002. Tehdy automobilka Hyundai půjčila dvěma novinářům testovací vůz. Řidič, který značně překročil rychlost, 25. dubna havaroval a on i jeho spolujezdec zahynuli. Podle některých interpretací je rozhodnutí nejvyšší soudní instance, na které první upozornily LN, v zemi zcela zásadní v tom, že jako viníka tragédie určila nikoli řidiče, ale majitele vozu, tedy automobilku. „Jde o naprosto neúplnou a zmatečnou interpretaci výroku Nejvyššího soudu. Ten se vůbec nezabýval tím, kdo je, či není vinen v tomto případě, ale rozsudek vynesl na základě platného Občanského zákoníku, který již řadu let řeší odpovědnost pro provozovatele vozidla za způsobenou škodu,“ uvedl mluvčí NS Petr Knötig. „Spor navíc nebyl o viníkovi nehody, to posuzuje vyšetřování, ale byl to spor na ochranu osobnosti, kterou podali pozůstalí po spolujezdcích,“ sdělil. „Případ se pak na základě našeho rozhodnutí vrátil k Městskému soudu v Praze. Ostatně rozsudek v plném znění si může každý přečíst na našich internetových stránkách (www.n.soud.cz, sp. zn. 30 Cdo 999/2007),“ dodal Knötig.

Jak je u nás v kraji zvykem, ani toto jasné prohlášení příliš neotočilo mediálním pohledem na celou věc a do společnosti se dostalo jednoduché poselství. Nikomu nic nepůjčuj nebo na to doplatíš. Je těžké cokoliv dodat, protože je jasné jediné. Předvídatelnost výsledků, ke kterým lze dojít na základě našeho právního řádu zase dostala jednou pořádnou ránu. Nejde o to, jaká je realita, nejde ani o váhu tohoto precedentu a jeho interpretaci v rámci odborné veřejnosti. Jde spíše o to, kolik škody se podařilo vytvořit v pohledu normálních konzumentů médií na naše soudnictví a statní moc jako takovou. Výsledek je bohužel jasný. Lidé mávli rukou a řekli „tady už je možné všechno“ a zařadili si tuto „kauzu Hyundai“ hned vedle kauzy Čunek a případ justiční mafie. Je to ohromná škoda, ale obávám se, že vypuštěné slovo je jako šíp. Už se také nedá vrátit. Pro média by to mělo platit dvakrát. Ale neplatí...

Evropa a úpadek 11/2009

22.5.2009

Toto číslo KONKURNÍCH NOVIN vyjde doslova několik hodin před tím, než se otevrou po celé EU volební místnosti a proběhnou volby do Evropského parlamentu. Tato rubrika nemůže ponechat tuto skutečnost bez povšimnutí, zvláště když to jsou již druhé evropské volby, které zaznamenává. Tehdy v roce 2004 jsem ve třináctém pokračování z 13. června 2004 napsal, že: *...třináctka je šťastné číslo a když je třinácté pokračování psáno třináctého, tak to už se musí někdo opravdu samým štěstím zbláznit. Asi to nebude ČSSD, která si podle povolebních odhadů výsledků voleb do Evropského Parlamentu stále drží své pěkné tři mandáty. Nicméně první komentář páně premiérův k tomuto výsledku, který leží mimo jím vytýčené odhady a to směrem dolů, musí učinit šťastným snad každého. Tři mandáty ČSSD a třicet procent volební účasti označil za neúspěch ODS, které se prý nepodařilo dostat k referendu o současné politice vládní koalice dost občanů, takže o co vlastně jde. Vládní strany dostaly podle průzkumů tolik mandátů jako KSČM a jednu z nich se nepodařilo na grafech pomalu ani najít. Slova předsedy vlády jsou nicméně krásným příkladem klasické politické poučky, která říká, že každý velký průsvih se dá rozdělit na řadu dílčích úspěchů. Je velikým štěstím, že to pan premiér ví a neváhá tuto prastarou fintu použít...Politika je věc ošidná a hrát se má až do samého konce. Řečeno s Václavem Klausem: „...nesmíme se tam ztratit...“ a doplněno s Vladimírem Špidlou: „...určitě se tam neztratíme...“*

Uplynulo 5 let a můžeme si s klidem říci, že jsme se neztratili. Dokonce máme za sebou již bezmála celé půlroční české předsednictví a hodnocení je, jak jinak, poněkud rozporuplné. V současné situaci je velkou otázkou, zda jít vůbec volit. Slovo volba pro mne vždy znamenalo právo si vybrat to, co bych chtěl a tomu dát svůj hlas. Dnes stojím před volbou, která v každém ohledu připomíná onu legendární volbu fordovskou. „Náš zákazník si může vybrat, jakoukoliv barvu vozu, pokud to bude černá“, řekl Henry Ford a Ford T, který zaplavil před bezmála stoletím z jeho výrobních pásů Ameriku, byl opravdu výhradně černý. Český volič stojí před podobnou „fordovskou volbou“. Pokud nezná nějakého kandidáta osobně a nechce mu udělat radost, tak opravdu neví. Neví, proč volí, neví, kam volí a neví ani koho vlastně volí, protože faktické postavení instituce, do které posílá své preference, a jejich členů - poslanců, záleží na spoustě faktorů, které nemůže nikterak ovlivnit. Politické strany nemají vůbec žádnou chuť ztrácet s voličem čas a představovat mu nějaké programy nebo dokonce práci Europarlamentu, křičí jen, aby nevolil ty druhé strany a jejich kandidáty, a urážejí je. Výsledkem může být to, že si to volič tak nějak sečte a zjistí, že nejsilnějším slovem této kampaně je slovo „nevolit“, ať už ty či ony nebo támhle ty. A může se rozhodnout, že poslechne, a zůstane doma. Dalším podstatným leitmotivem volební kampaně bylo slůvko „změna“. Ostatně, kdo by po Obamově prezidentské kampani odolal. Bohužel je třeba poznamenat, že změna v této kampani zůstal opravdu onou obamovskou, tedy změnou pro změnu, odnikud nikam bez toho, že by se řeklo, co se má změnit a jak se to má změnit. Připomenu jako volební heslo jen „změnu naší budoucnosti v Evropě“ a dovoluji si poznamenat, že něco tak výjimečně „prázdného, ploského a nicotného“, řečeno s Williamem Shakespearem, je k vidění a ke slyšení jen málokdy. To už by bylo opravdu lepší jít do voleb s heslem „Za Evropu bez koryt“, které je v době, kdy se EU podílela významně na rozpoutání hysterie kolem nové mexické prasečí chřipky a poskytla ohromné „šrotovné“ farmaceutickým gigantům, zvláště aktuální. Navíc se zdá, že lidé už mají nutných i nečekaných změn a reforem s nimi spojených opravdu plné zuby a tak by možná vítězným heslem mohlo být něco na způsob ujištění: „Dáme Vám pokoj“ nebo „Nebudeme vás štvát.“

Před měsícem jsem se v této rubrice zabýval některými otázkami spjatými s možnými riziky, které přináší nový insolvenční zákon do jistot v obchodních vztazích, ale i při uplatňování samotných nároků v insolvenčním řízení a v minulém pokračování jsem psal o předvídatelnosti práva v souvislosti

s rozhodnutím NS v kauze Hyundai. Dnes bych se chtěl k insolvenčnímu zákonu vrátit. Potkal jsem starého známého, který patří mezi postižené v dnes již mediálně velice známé kauze Pražského stavebního bytového družstva Na Hutmance v Praze 5. Jde pro pokračování případu podivných obchodních praktik kolem tohoto bytového družstva, které vyvrcholily v únoru letošního roku zahájením insolvenčního řízení. Nehodlám zde rekapitulovat celé dění, čtenářům pouze doporučím „vygúglovat“ si heslo „Hutmanka“ a dozví se toho, co hrdlo ráčí. Fajnšmekrům pak doporučím insolvenční rejstřík na justice.cz. Chtěl bych čtenářům KONKURSNÍCH NOVIN pouze předestřít několik otázek, které se přímo vážou k problematice praxe uplatňování těch ustanovení insolvenčního zákona, které jsem zmiňoval vzhledem k nedostatečné judikatuře jako problematické v předminulém čísle. Možná se mi to jen zdá, ale mám pocit, že se v kauze „Hutmanka“ jedná o případ doslova modelový a to, jak ve vztahu k tomu, zda a jak bude řízení po prohlášení úpadku MS v Praze pokračovat, popř. zda budou a jak budou vyvozeny nějaké konsekvence ze skutečnosti, že s klíčovou pohledávkou uplatněnou v insolvenčním řízení nemusí být vše v pořádku a věřitel o tom prokazatelně ví. Velice stručně popíšu vzniklou situaci. Jedním z věřitelů ve zmíněném řízení je i nizozemská firma Frenn Trading, která koupila pohledávku za „Hutmankou“ v řádu desetimilionů, která má svůj původ v úvěrové smlouvě s IPB a skončila v Konsolidační agentuře, odkud byla prodána jinému soukromému subjektu. Nejde vůbec o to, co všechno se o této firmě nebo pohledávce říká, ukazuje nebo píše v médiích. Jde o to, že Hutmanka se dovolala ve věci předmětné pohledávky Frenn Trading, o jejíž platnosti a vymahatelnosti rozhodl na konci loňského roku MS v Praze pod sp.zn. 18 Co 403/2008-760 k Nejvyššímu soudu ČR a ten pod sp.zn. 32 Cdo 516/2009-861 rozhodl o tom, že vykonatelnost rozsudku MS v Praze a tedy i této pohledávky odkládá do konečného rozhodnutí NS ČR o dovolání Hutmanky. NS ČR tak rozhodl několik týdnů před tím, než MS v Praze rozhodl usnesením v dubnu letošního roku v insolvenčním řízení o úpadku Hutmanky. Hutmanka se odvolala na počátku května k Vrchnímu soudu v Praze mimo jiné i s poukazem na rozhodnutí NS ČR a celou řadu dalších skutečností. Nyní si dovoluji předestřít některé otázky, které mne napadají. Věděl MS v Praze o rozhodnutí NS ČR? Spíše ano, vždyť jeho prostřednictvím bylo dovolání podáváno a určitě obdržel i výsledek. Pokud ano, pak by bylo zajímavé vědět, proč to nemělo na jeho další konání při prohlašování úpadku vliv. Je těžké uvěřit, že by soud jednal v tzv. dobré víře a nevědomosti, která hříchu nečiní. V případě soudu je jednání v dobré víře ostatně velice problematické. Pokud náhodou opravdu MS v Praze o rozhodnutí NS ČR nevěděl, neměl mu to někdo z účastníků řízení před NS ČR sdělit? Zdá se, že k tomu nedošlo. Je nepochybné, že jak Hutmanka, tak Frenn Trading o rozhodnutí NS věděly. Další otázka. Pokud o tom věděly, není právě ta okolnost, že Frenn Trading neinformoval o nové právní situaci kolem své pohledávky MS v Praze a trval na svém stanovisku a pohledávce, se kterou se připojil do insolvenčního řízení, zaděláním si na to, aby bylo využito těch ustanovení insolvenčního zákona, které řeší nepodložené insolvenční návrhy a zejména přihlášky sporných pohledávek??? Tedy právě těch ustanovení, kterých jsme si všimli v naší rubrice. Záhadou zůstává, proč neinformovala MS v Praze alespoň Hutmanka?!? Dále. Bude Vrchní soud v Praze čekat na definitivní výsledky řízení o dovolání před NS v Brně nebo svým rozhodnutím nějak ovlivní insolvenční řízení zahájené MS v Praze již před tímto rozhodnutím? Jinými slovy, je pozastavení vykonatelnosti soudem znakem toho, že by na takovou pohledávku mělo být pohlíženo jinak než na vykonatelnou nebo ne? Má být takové insolvenční řízení nějak „zmrazeno“ nebo nastanou naopak dostihy, kolik nevratných kroků dokáže v období do rozhodnutí soudů vyššího stupně insolvenční správce a to za spolupráce soudu, který prohlásil úpadek?!? Kdo bude volán k odpovědnosti, pokud NS ČR rozhodne definitivně ve prospěch Hutmanky? A kdo bude volán k odpovědnosti, pokud dá Hutmance za pravdu odvolací Vrchní soud v Praze? Otázek se může vyjít více, ale ty základní, které se týkají rozhodování soudů v obchodních a insolvenčních věcech a jejich následků, jsou položeny. Celou řadu dalších otázek ostatně vyvolávají i následná doplnění odvolání úpadce a vyjádření navrhovatelů, jak je můžeme sledovat v Insolvenčním rejstříku.

Skutečně se zdá, že insolvenční řízení kolem Hutmanky by mohlo přinést do praxe kolem insolvenčního zákona celou řadu velice potřebných rozhodnutí, které by mohly být jako judikáty posléze významným vodítkem při zhodnocení sporů v ostatních insolvenčních řízeních a napomoci tak získání větší jistoty při předvídání možností jednotlivých účastníků sporů. Přes veškeré zákony, judikáty a pravidla však platí, že u pánaboha a u soudu je možné úplně všechno a proto vám vždy každý rozumný právník poradí, že lepší je rozumná jistá dohoda než u soudu utrpené vítězství a prohře ani nemluvě. Celý případ Hutmanka obsahuje mimo zmíněné otázky spjaté s bonitou pohledávky a chováním klíčového věřitele v celé kauze rovněž velice zajímavou otázku spojenou s postavením družstva jako podnikatelského subjektu ve vztahu k některým procedurám insolvenčního zákona. Právě s ohledem na právní formu dlužníka bylo MS v Praze zamítnuto oddlužení a rovněž tento krok Městského soudu v Praze je předmětem odvolání k Vrchnímu soudu. V každém případě stojí za to se s kauzou Hutmanka seznámit i jinak než prizmatem všemožných spikleneckých teorií, rejdu starých struktur, mafií, tunelářů i KGB a dívat se na něj jako jeden z prubířských kamenů uplatňování nového insolvenčního zákona. Není to sice tak mediálně vděčné, ale o to prospěšnější a poučnější. Dá se očekávat, že probíhající obchodní spory budou provázeny podáním trestních oznámení a rozhodně nelze vyloučit, že se dočkáme i trestních řízení a v nich bude osobních útoků určitě více než dost. Zdá se být nesporné, že jak již bylo řečeno na počátku, je současné insolvenční řízení pouhým vyvrcholením dlouhodobého a docela smutného příběhu kolem Hutmanky a nejsmutnější na něm je to, že nejhorší důsledky v něm mohou nést členové družstva, které by mohlo potkat i to, že se v důsledku nejrůznějších hrátek těch, kteří žádné riziko nenesou, stanou obrazně řečeno bezdomovci. Bohužel, Hutmanka není jediným bytovým družstvem, které potkal takový osud. Podobný příběh jsme mohli a stále můžeme sledovat v případě bytového družstva Kavčí skála v Říčanech.

Jak bylo na úvod řečeno, toto číslo KONKURSNÍCH NOVIN vyjde těsně před volbami do Evropského parlamentu. Sdělovací prostředky budou plné velké politiky a velkých slov. Možná ale, že o našich základních životních jistotách se bude více rozhodovat v soudních sporech kolem Hutmanky, než někde ve volbách do jakého si podivného sedmisethlavého politického útvaru, potulujícího se bezúčelně za naše peníze mezi Štrasburkem a Brusel. Já osobně věřím tomu, že utváření judikatury a posléze ustálené soudní praxe kolem tak důležité normy, jakou je insolvenční zákon, je pro naši společnost i jednotlivé občany daleko důležitější. Když se totiž člověk se zdravým rozumem dívá na ty postavičky a figurky, které před námi defilují na domácím i evropském politickém loutkovém divadle, pak se nutně musí stát fanouškem vlády pravidel, psaného i nepsaného práva...

Všichni jsme odsouzeni žít ve světě voleb, ne všichni však máme prostředky k tomu, abychom si mohli vybírat. Na zdi nedaleko Hlavního nádraží v Praze se skví červeně nasprejovaný nápis „KDYBY VOLBY MOHLY NĚCO ZMĚNIT, UŽ DÁVNO BY JE ZAKÁZALI!“

Evropa a úpadek 12/2009

7.6.2009

Toto pokračování vzniklo o víkendu, kdy se v této zemi dělo mnohé. Nejde jenom o volby do Evropského parlamentu, ale rovněž o schvalování programového prohlášení vlády v nedělním odpoledni, kdy prý i Bůh odpočíval a řadu dalších více nebo méně důležitých věcí. Událostmi byly nabitě i dny předcházející. Nebudu se pouštět do přílišných komentářů, protože těch si čtenáři užijí určitě dost a dost v jiných médiích a mám pocit, že je před nimi dokonce těžké utéci, asi tak jako před vajíčky u Anděla. V této souvislosti bych rád poznamenal, že ve vajíčkovém mediálním šílenství poněkud zanikla informace, že dubnový pokles průmyslové výroby v České republice dosáhl bezmála jedné čtvrtiny a zaznamenal tak smutný rekord, o kterém se věrozvěstům z vlády, ministerstev, ČNB ani tzv. nezávislým odborníkům, poradcům a ekonomům ani nezdálo. Naopak, docela svorně zprava i zleva radostně troubili, že už se propad zpomaluje. Dnes si všiml dokonce už i profesor Švejnar, že krize možná nepolevuje. Na tomto místě je třeba si ujasnit několik zásadních pouček pro hodnocení růstu a poklesu v chápání našich vyvolených, aby nám bylo jasné, s kým máme tu čest a co můžeme čekat. Podívejme se na to, jak se soukromý sektor v posledních letech choval. Ve své podstatě už se byl ochoten dělit se sektorem veřejným jen o výsledky zvyšující se dynamiky růstu přírůstků zisku. Nejme v kategorii zisk - ztráta nebo kategorii menší nebo větší zisk. Jsme výhradně v kategorii růst zisku (růst růstu), ale to ještě jen v části rostoucího růstu zisku (růst růstu růstu). A nikoliv jen třeba vloni o dva, letos o další dva a další rok také o dva nebo o stálou kladnou dynamiku růstu zisku tedy vloni o dva, letos o čtyři a další rok o osm. Jsme v kategorii toho, že když zisk rostl vloni o 2 tak letos musí růst o 4, ale napřesrok už ne o 8, tedy dvojnásobek, ale alespoň o 12 tedy o trojnásobek, když ne o 16, tedy o třetí mocninu. Tady jsme v kategorii „růst růstu růstu růstu“ a pořád je to krásně český. Kdykoliv se tempa růstu přibrzdila, tak začal globalizovaný soukromý sektor útočit na sociální stát a posléze na stát a veřejný sektor jako takový. Na druhé straně je jasné, že taková tempa růstu zisku nemůže dát výroba v jakékoliv zemi se standardním sociálním systémem. Je dokonce jasné, že je výroba nemůže dát vůbec. To vedlo k ničení sociálního státu, transferu výrob do zemí, kde rozvrátily i zbytky společenských a kulturních tradic a na druhé straně k otevření velkého globálního kasina bez pravidel. Soukromý sektor se začal dělit výhradně jen o část z toho, oč mu bylo „rychleji a více“ lépe. Pokud vůbec platil za svých zisků daně, tak ty nestačily pokrýt ani malou část společenských škod, které přitom napáchal. Zvláště okouzlejícím dojmem v této souvislosti působí teze, mimochodem velmi stará, že kapitalismus je systém, který přetavuje soukromý chtíč ve veřejné blaho. Pokud by si snad laskavý čtenář KONKURNÍCH NOVIN myslel, že jsem blázen, pak poznamenám, že je to nejen teze velmi stará, ale že jsem ji nedávno slyšel na významném veřejném fóru z úst pana Sony Kapoora, který se zabývá pro řadu britských, evropských a snad i světových soukromých i veřejných institucí otázkami regulace finančních trhů. Rovněž teze o trvalé tendenci kapitalismu k privatizaci výnosů a nacionalizaci nákladů nabrala v posledním období zcela absurdních rozměrů. Neméně absurdně ovšem v tomto smyslu vystupují prohlášení našich i světových ekonomů, že když přidáme důchodcům nebo třeba učitelům, tak zadlužíme naše děti. Poslední velká hra v globálním kasinu přinesla na příští generaci tolik dluhů, že bychom se museli všichni na celé planetě stát na několik set let otroky, abychom tento dluh splatili výsledky práce lidských rukou, která, jakkoliv je to kacířské tvrdit, je v posledku nejen jediným zdrojem těch užitečných hodnot, bez kterých nemohou lidé žít, ale zároveň i posledním zoufalým způsobem, jak se dostat k penězům. Řešení, které nám nabídla naše vláda, které se říká vláda odborníků, je naprosto poplatné tomu, že dluhy, které se udělaly „nahore“, se musí zaplatit „dole“. Největší břemeno ponesou učitelé, policisté, vojáci, důchodci a potom přijdeme o vše, co by mohlo sloužit nám všem. Přijdeme o veřejnou dopravu a dálnice, ale rozdáme „šrotovné“, abychom pomohli bohatým automobilkám. Pád druhé největší z nich, americké General Motors, je nádhernou ukázkou toho, jak jsou pravidla tohoto světa, morální nevyjímaje, nastavena jen a jen pro

období růstu a blahobytu a jak jsou zcela neúčinná při poklesu a nedostatku. Dvojnásob je to vidět v oblasti určitých pravidel morálních nebo jak se někdy hezky říká etických kodexů. Americký prezident už kolem GM otočil tolikrát, že už není zcela patrné, zda mu hledíme při dalším výroku vůbec do tváře. Nicméně je již jasné, že to erár zaplatí a to včetně odstupného. Stejně tak způsob, jak se řešil úpadek evropského panství GM, které fungovalo pod značkou Opel, je kabinetní ukázkou dvojí morálky. Jakákoliv pravidla pro jakoukoliv německou, evropskou nebo dokonce obecně lidskou přiměřenost řešení tohoto problému okamžitě padla a dokonce se ukázalo, že je najednou milejší naprosto netransparentní firma Magma, která má ovšem cash peníze a nikdo neví a ani nechce vědět, odkud je má a odkud je ona sama, než transparentní Fiat ze sousedství, protože přece nepřiznám, že soused je na tom o něco lépe a nesvěříme svůj osud. To by bylo přece ponižující. To ho radši svěřím do zcela neznámých rukou, jen když přijdou nějaké peníze a když se to nepovede, tak mohu říci, že partner selhal. Aby se to vylepšilo, přidala se do tohoto guláše o to transparentnější ruská polostátní banka Sběrbank. Podobný vzorec uplatňují i odpůrci slovenské vlády a jejího jaderného programu, když vládu napadají, že si ke spolupráci vybrala sobě blízký ČEZ a nikoliv nějaké společnosti buh ví odkud, s Buh ví jakými zájmy. Především tak křičí ti, kteří se nemohli přiživit na transparentním výběrovém řízení, které je zcela obecně lidu známo jako zdroj a místo největší korupce. Dokonce zlí jazykové říkají, že by stačilo dělat pouze výběrová řízení na fiktivní projekty, že by to uživilo víc lidí než projekty sami. Zcela určitě se ovšem ve výběrových řízeních točí více peněz než v samotné tvorbě hodnot, které jsou potom opatřeny nejrůznějšími cedulkami až megabillboardy, za čí podpory vznikly. Takové počínání svědčí o tom, že současné standardy chování, tak, jak se vyprofilovaly v různých oblastech lidského konání po druhé světové válce, jsou definitivně minulostí. Jde nejen o politiku, ale i o právo a morálku lidských vztahů vůbec. Zatímco ve velké politice je celkem jasné, že například složení stálých členů Rady bezpečnosti OSN už dávno neodpovídá současným rizikům a hrozbám stejně jako aktuálnímu rozdělení sil ve světě, v menším si to připustit umíme jen podstatně hůře.

V oblasti morálky má aktuálně významné místo oblast tzv. boje s korupcí. Toto aktivistické heslo má v sobě ovšem nejedno čertovo kopýtko. Impulsů k tomu, abychom se u tohoto tématu zastavili, je hned několik. Samozřejmě, že je to obsaženo v novém programovém prohlášení letní překlenovací vlády, ale stejně tak je to i trvalá evropská priorita a slyšeli jsme o ní skoro pořád, tedy pokud jsme byli ochotni sledovat kampaň do EP. Nedávno se rovněž objevily výsledky významné studie společnosti Ernst&Young a v neposlední řadě se na televizní obrazovky vrátil film „Jáchyme, hoď ho do stroje“. Slova Ladislava Smoljaka, co by psychologa Karfíka z tohoto filmu: „Neber úplatky, neber úplatky, neber úplatky nebo se z toho zblázníš...“, ale je to marný, je to marný, je to marný...“, jsou asi nejkrásnějším úvodem do této problematiky, jaký si můžeme přát. Jakkoliv to zní vesele a hlavně jednoduše, pak musíme konstatovat, že ani materiál „Výsledky evropského průzkumu Ernst&Young o podvodech a korupci ve firmách se zaměřením na Českou republiku“, nepřichází s významně odlišným hodnocením. Dovolím si uvést několik čísel ze shrnutí výsledků: 40% českých a 38% slovenských respondentů očekává, že počet případů hospodářské kriminality se v následujících několika letech zvýší. Evropský průměr v tomto očekávání je 55%. Pouhých 13% oslovených Čechů věří, že jejich vedení jedná vždy čestně a poctivě (pro srovnání na Slovensku je toto číslo 66% a evropský průměr je 9%). 64 českých respondentů oproti 27% slovenských si myslí, že je management ochoten dělat etické kompromisy, aby v těžkých časech splnil ekonomické cíle. V Evropě si to v průměru myslí 70% respondentů. Oproti tomu bezmála shodný počet českých (83%) a slovenských (86%) respondentů rozhodně nebo spíše souhlasí s tím, že by členové statutárních orgánů měli nést osobní odpovědnost za případy hospodářské kriminality, které se v jejich společnostech vyskytnou. Evropský průměr je v tomto smyslu 70%.

Úplatek kvůli získání nebo udržení zakázky považuje v Evropě celkově za ospravedlnitelný 43%, pokud to podniku umožní přežít ekonomickou krizi, vcelku přijatelné jsou pro tyto účely i pro 34% osobní

dary, pro 17% nadstandardní prostředky na reprezentaci a pro pouhých 6% zkreslování výsledků hospodaření. Jiné metody korupce získaly celkem 31% a jen 7% respondentů nevedlo žádný způsob možné techniky korupce. Průzkum Ernst&Young byl proveden s více než 2200 představiteli významných evropských firem z 22 zemí a celé znění studie lze nalézt na <http://www.ey.com/CZ/cs/Issues/Business-environment>. Jeho uveřejnění sice věnovala média značnou pozornost, ale jak je v kraji zvykem je vypovídací schopnost mediálních výstupů na hony vzdálena hodnotě studie. V případě korupce je to však ještě složitější. Je velmi složité vyslovit nějaký soud, když kromě několika paragrafů v trestním právu, které ovšem vypadají v každé evropské zemi úplně jinak, chybí EU nějaký jednotící předpis v tom smyslu, co je třeba vnímat jako korupci, resp. jaké jednání už je nepřijatelné, pokud je jisté obtížné definovat, jaké počínání je správné. EU, která má definován nejen prezervativ a teplotu guláše, ale i křivost některých druhů ovoce a zeleniny takový předpis nemá. Neexistuje ani nic takového, jako je v oblasti insolvence známé Nařízení Rady EU č. 1347/2000, které jsme stejně jako jeho implementaci v české legislativě v naší rubrice již mnohokrát probírali. Něco jako zoufalý pokus na toto téma lze nalézt na <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33301.htm>. Bohužel nám to jako Evropanům nedokáže sdělit ani to, jak bychom se měli evropsky chovat ve světě, abychom v jiných kulturních a civilizačních podmínkách uspěli a přitom se nezpronevěřili dobrému vychování z domova. USA takový nástroj mají a jmenuje se Foreign Corrupt Practises Act (FCPA) a najdeme ho na <http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/fcpa/>. Ihned na první pohled je však patrné, že se týká víceméně pouze chování Američanů a jejich firem v zahraničí, a možná, že v samotných USA je to také trochu džungle. V každém případě však existuje mravokárná organizace zvaná Transparency International, která káže v anglosaském a spíše americkém tričku vodu po celém světě, takže je velmi dobrý předpoklad, že doma se pije víno, ne-li něco ostřejšího.

Jak jsem již naznačil, je otázka, co je korupce a jaká je její společenská role, stará stejně jako dějiny ekonomického myšlení. A protože ekonomické myšlení nalezneme již v nejstarších myšlenkách lidstva, je otázka po úloze dobra a zla v ekonomickém myšlení i v hospodářské praxi stará jako lidstvo samo. Dokonce v legendární nejstarší dochované filosofické větě, ve které Anaximandros z Milétu praví, že *vznik a zánik se děje podle nutnosti, neboť vše si navzájem platí poutu a pokání za své bezpráví, podle pořadí času*, je takové bohatství ekonomického myšlení, že někomu zůstane utajeno po celý život a to i přes usilovné studium a dlouhou praxi. V tomto smyslu mne velice zaujala kniha Tomáše Sedláčka „Ekonomie dobra a zla“, ve které jsou zachyceny různé přístupy různých kulturních okruhů k problémům dobrého a zlého počínání a jejich vymezování.

Otázka korupce a morálky je i otázkou pojmů jako jsou legalita, extralegalita a legitimita. O těchto pojmech ve vztahu k nejrůznějším problémům, včetně korupce, a jejich vztahům k prostředí se ovšem žádná evropská ani národní diskuse nevede. Máme spoustu odborných i pseudoodborných posudků a studií, ale chybí nám společenská debata, která by vyústila v určitý převládající názor společnosti na daný problém a jeho vztah k ní. Různé společnosti, kultury a civilizace v různé době mohou vnímat podobný problém a jeho vztah k nim různě. Z různých pohledů a odstupů můžeme tvrdit, že dobře nebo špatně. Ale vůbec nejhorší je, když takový názor chybí nebo se mění podle toho, co se aktuálně hodí. Takový přístup k závažným problémům znamená nutně společenský, kulturní nebo civilizační kolaps. Evropské volby tak otevřely velmi vážnou otázku, jakou legitimitu mají poslanci, které volí více než 5 procent z jedné pětiny oprávněných voličů, tedy pouhé jedno procento...

Evropa a úpadek 13/2009

21.6.2009

Toto číslo KONKURNÍCH NOVIN vyjde na počátku prázdnin. Prázdniny jsou kouzelné slůvko, které má i po letech uplynulých od časů školních lavic zvláštní vůni a zvuk snad pro každého z nás. To slovo navozuje pocit určitého časoprostoru, který není naplněn a priori a je tedy otevřen tomu, abychom ho naplnili sami. Je tedy i symbolem svobody, svobodného rozhodování o sobě samotném a svém čase. Prázdniny tak stojí v myslích mnohých z nás v opozici proti povinnosti, kterou představovala v našem dětství jasně a nezaměnitelně škola a s ní institut povinné školní docházky, který v naší zemi vládne dětským osudům prakticky nezměněn od časů Marie Terezie. Rád bych využil těchto nadcházejících prázdnin a v obou letních dvojčíslech KONKURNÍCH NOVIN bych se rád zabýval v této rubrice otázkami spojenými právě s učením, poznáváním a věděním tak, jak se jeví v současné EU. V dnešním pokračování však nemohu vynechat malé ohlédnutí za uplynulým půlrokem a to především proto, že to bylo 6 měsíců, kdy Česká republika předsedala EU.

České předsednictví nemělo na různých ustlání ještě dávno předtím, než vůbec začalo. Za hlavní problém pokládám to, že si nedokážeme otevřeně říci, co to vlastně je „předsednictví EU“ a oč v něm kráčí především. Dovolím si názor, že Evropa a její společnost je posedlá tím, čemu se říká vytváření a udržení zdání, zachovat si fasádu čili „dekórum“ nebo všelijak jinak. Je to starodávný produkt pokusu o udržení křesťanské a především katolické morálky středními třídami. Celý projekt Evropské unie se v průběhu let podařilo podivuhodným způsobem vyprázdnit a zhusta v něm morálku a majetkové vztahy zcela oddělit, resp. nepřipustit, aby se kdy potkaly nebo dokonce zasnoubily. To, čím trpí současný svět, tedy rozvodem manželství politiky a moci, v Evropské unii pocítujeme velice podobně, ovšem s tím, že nejsme po rozvodu, ale před manželstvím. Celé fungování EU je jedno velké vytváření jakéhosi zdání a předsednictví EU je jakousi Ligou mistrů tohoto svérázného pokrytectví. V příběhu Egyptana Sinuheta popisuje Mika Waltari slavnost nepravého krále, rituál, kdy je na jeden den zvolen králem někdo z lidu, celý den je objektem velkého uctívání a na konci své vlády je zabit, aby se netrápil ze svého pádu z trůnu. V EU je den nepravého krále permanentně, protože i když předsednictví padne na toho pravého, tak se chová podobně zmateně jako ten nepravý, s falešnou skromností, tedy pokud se náhodou nejedná o Nicolase Sarkozyho. V Evropě je všeobecně známo, že bez požehnání Německa a Francie se v ní nic nestane a pokud ano, je to dříve nebo později pacifikováno. Německo i Francie se k tomu velmi otevřeně přiznávají a dokonce jsem byl na vlastní oči a uši svědkem toho, jak významný představitel Francie zaníceně vysvětloval, že je to až tak, že když se Francie s Německem za oponou dlouho nedomluví, co a jak má dále v EU demokraticky probíhat, pak je prý ostatní země doslova prosí o to, aby se už kuloárně dohodly, protože jen tak lze posunout EU o kousek dál a je vytvořen nový prostor pro hraní onoho podivného loutkového divadla. Obrazně řečeno, je to tedy tak, že se „loutkové“ divadlo nehraje ani se neposouvá na další štaci, když se dva loutkáři, Francouz a Němec, nedomluví.

České předsednictví mělo od samého počátku jeden problém a jednu výhodu, spočívající v tom, že bylo naprosto nestandardní. Zcela v duchu nejlepších českých tradic se kouzlem chtěného i nechtěného stalo české předsednictví mnohonásobným zrcadlem, možná přímo zrcadlovým bludištěm, které bylo nastaveno EU a jejímu fungování. Velký český herec Vladimír Menšík říkával, že v každé rodině se najde nějaký ten mentálně slabší nebo jinak postižený, ale že když přijdou z vedlejší vesnice na námluvy, tak ho správná rodina zavře do komory nebo do sklepa. Český národ, pokud takový vůbec existuje (nejraději bych psal „rázovitý lid české kotliny a moravsko-slezského úvalu“), má podivuhodný koníček posílat zmíněné jedince vítat „pýtače“ až k brance, popř. je vpustit na scénu v okamžiku vrcholícího vyjednávání o věnu. „Češi jsou smějící se bestie“, tvrdil velitel pražského gestapa a již ve Švejkovi se dočteme, že „ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande“. Obavy

z českého předsednictví tak neplynuly ani tak z toho, že bychom nedokázali připravit kvalitní obsahovou náplň předsednictví (která má ostatně jen umně zahalit zákulisní jednání mocných) nebo že bychom dokonce nedokázali předsednictví zvládnout administrativně. Obavy plynuly z toho, že nedokážeme zachovat onu okázalou prázdnou důstojnost a půl roku si hrát s plným zaujetím na předsedu, který žádným předsedou není. Prostě, že nezvládneme roli nepravého krále. Navíc jsme měli tu smůlu, že jsme získali předsednictví po Nicolasi Sarkozym, který zasadil „zachovávání dekora“ ránu skutečně nebývalou, když si sám sebe neustále pletl s Napoleonem Bonapartem po bitvě u Slavkova. Období českého předsednictví bylo poznamenáno celou řadou nečekaných událostí, které si vyžadovaly rychlou reakci, na které nejsou zákulisní politické či úřednické manipulace EU vůbec přizpůsobeny. Často se tak stalo, že se české předsednictví muselo postavit k některým věcem čelem bez toho, že by bylo hláskou troubou německo-francouzské tiché dohody nebo bruselské byrokracie. Když už hrozilo, že české předsednictví bude svým způsobem úspěšné, tedy, že se mu podaří udržet onu nezbytnou míru zdání, k tomu alespoň v Parlamentu vysloví kompletní souhlas s tím, aby prezident ratifikoval Lisabon, a navíc pod jeho vedením naslibuje EU Irům, že když budou pro Lisabon hlasovat, tak pro ně nebude platit, padla v březnu v Česku vláda. Důvod byl jediný. Je to teze Lidového domu, že jediné takové předsednictví je dobré, které přináší preference ČSSD. Pokud tomu tak není, je třeba jej zničit. Velkého spojence našel Lidový dům v Hradu, jehož otevřená animozita k současné podobě EU překonává snad už jenom neláska k současné ODS a jejím vládám. Paradoxně se tak ovšem posílil vliv českého předsednictví na chování EU, protože rázem se ukázalo, že není třeba zachovávat jakékoliv „dekorum“ a cudný modrý závoj s hvězdami, zakrývající realitu, padl. Je tak velkou zásluhou českého předsednictví a okolností, které ho obklopovaly, že pro politicky vnímavějšího evropského voliče odhalilo do značné míry onu vyprázdněnost současného směru evropské integrace, který vede jednoznačně k evropskému superstrátu, ve kterém již nebude třeba ani nepravých králů, ani rotujících předsednictví a stejně tak ani voličů. Nepůjde v něm o nic jiného než přesouvání veřejných peněz do soukromých kapes a návrat jejich části do soukromých kapes „veřejných“ činitelů, aby se tak celý proces urychlil. Navíc to bude prostor pro exhibování podobných nevolených vyvolených superstar jako je Nicolas Sarkozy. Nyní zbývá naslouchat, zda a kdy se z davu ozve onen legendární dětský hlásek, sdělující že „ta paní EU je úplně nahatá.“ Určité dětské zabrblání jsme zaslechli v eurovolbách, ale ještě to nebylo úplně ono.

České předsednictví se tak stalo významným argumentem pro to, abychom si uvědomili, že tudy cesta k novému evropskému společnému domu opravdu nevede. Jeho staré poválečné základy jsou již zvětralé a nestabilní a technologie, kterými se stavěly stěny, jsou velice nesourodé a střecha, která má to vše zakrýt, je děravá a chybí jí krovy. Kvůli zeleným se zapomělo na komín. Je velice dobře, že se alespoň na chvíli postavil do čela stavby polír, kterému okolnosti a vlastní prostoduchost umožnily položit přímou i nepřímou otázku, jestli co celé nepadne. Bylo by krásné, kdyby tuto otázku někdo slyšel a kdyby se začala hledat odpověď. Bohužel dějiny stavebnictví jsou plné případů, že se spíše odstranil polír, než by se opravila nebo dokonce snesla špatná stavba. Nezbyvá než doufat, že v tomto případě tomu bude jinak. Česká republika určitě přišla během svého jistě nezapomenutelného předsednictví o velkou část svého „dobrého evropského jména“. Ovšem vzhledem ke kritériím této soutěže evropské elegance a hlavně vzhledem k obsazení poroty není opravdu čeho litovat. Kdo by pochyboval, tomu připomenu jen skandál kolem delegace Evropského parlamentu na Blízký Východ a jednání jejich členů s Hamásem, který měl snad všechny parametry porušení školního řádu na školním zájezdu zvláštní školy. A komu by to nestačilo, ten ať si zkusí koupit od září obyčejnou, nyní neevropskou, žárovku.

Nadcházející prázdniny by měly být pro ty u nás doma i v Evropě, kterým zůstal zbytek odpovědnosti za osudy lidí, kteří jim dali hlas, velkou příležitostí k zamyšlení nad tím, jak se kolem nás začíná projevat takový ten všeobjímající plíživý úpadek, který se ovšem v některých místech už kolem nás

zdaleka neplíží, ale přímo s halasným pokřikem Hurrrá, Urrrá nebo Hrrr na ně... na nás běží a útočí. Přitom se kolem nás ozývají chlácholivé komentáře, ze kterých jde strach. Například jsme uklidňováni, že slabá letní překlenovací loutková vláda může pro zemi vykonat mnoho dobrého a že je to tak vlastně lepší. V době, kdy jde doslova o každý den, jehož promarnění může znamenat ve svém důsledku prohloubení a prodloužení krize o stovky dnů, se naše země zbavuje škrtáním rozvojových projektů, krátí peníze na vědu a výzkum, pro učitele, lékaře a policisty. Je to přirozené, protože na nic než na škrtání ve vlastní kompetenci nemá vláda mandát. Omezení dopravních staveb je ranou do týla nejen zkvalitnění dopravy, posílení veřejného prostoru a přílivu nové vlny soukromých investic, ale i životní úrovni desetitisíců pracovníků ve stavebnictví a rovněž mezinárodním závazkům státu na poli životního prostředí. Stranické sekretariáty v Lidovém domě a na Jánském vršku dělají, že se to jich netýká a zbrojí proti sobě na volby. Typickou ukázkou jejich uvažování je situace kolem státních maturit. Ty byly již jednou odloženy proto, že bylo uznáno spravedlivým, aby všichni, kdož na dané škole studují, byli již před podáním přihlášky na ni seznámeni se skutečností, že budou konat státní maturitu. Již se zdálo, že tomu nic nebude bránit, kromě obvyklého folklóru, spočívajícího v tom, že se hovoří o otázkách bezpečnosti státních maturit a pak trochu o penězích. Pak padla vláda i se zeleným ministrem Liškou. Najednou si partaje uvědomily, že jde o nové mladé voliče a začaly tažení proti státním maturitám a přidaly se tak ke studentům, kteří proti zavedení státních maturit začali protestovat na Facebooku. Z vystupování loutkářů z ČSSD a ODS jako kdyby bylo slyšet, že pokud potřebujeme nějaké kvalitní odpovědné vládnutí nebo alespoň kvalitnější loutkové divadlo, tak si musíme počkat, až se mezi sebou buď vytlučou, nebo dohodnou. Pak mezi nás opět sestoupí a nechají se milostivě zvolit. Jakékoliv protesty proti své bohorovnosti nechávají označovat za fašismus a extremismus a posílají na vybrané jedince policii nebo najaté ochranky. Ve své aroganci zapomínají na to, že se může snadno stát, že lidé na ně čekat nebudou a dají hlasy komukoliv jinému, kdo se namane, třeba TOP 09 nebo KSČM, ale klidně i Dělnické straně a některým dalším. Možná nepůjdou k volbám vůbec. Neschopnost současných největších politických stran si přiznat, že to je především jejich arogantní, agresivní a hrubé chování, které je zdrojem nestandardního, možná někdy nelegálního, ale zcela určitě legitimního a oprávněného chování, zejména mladých voličů, může znamenat opět po dvaceti letech naprosto principiální změnu naší politické scény. Tato změna bude generována nejen nechutí k současné politické reprezentaci a všemu, co představuje, ale rovněž velkým tlakem hospodářské krize, která dorazí do našich domovů a kuchyní. Nebude třeba příliš přemýšlení, aby byli nalezeni viníci. Budou to podle jednoduchého vzorce všichni ti, co u toho byli, ať tak či onak. Vlna bankrotů, především malých a středních podniků, odchod kapitálu ze země a rychlá pauperizace střední třídy povede k radikalizaci voličů, která bude hledat vhodný objekt, na který bude moci v dobrém i zlém orientovat svou frustraci. Z hlediska evropského bude klíčové sledovat vývoj na trhu státních obligací. Disproporce mezi tržní situací obligací jednotlivých států, členů eurozóny, napoví o budoucnosti eura a evropské integrace možná více než stávka v Evropské centrální bance. Jako transparentní srovnání doporučuji Německo a Řecko. Z hlediska vývoje globální hospodářské krize bude důležité sledovat naopak trh americkými obligacemi a hlavně ochotu světa do nich alokovat své prostředky. Prasknutí bubliny na trhu státních obligací by mohlo konečně přinést poznání, že se nejedná o krizi kapitalismu jako takového, ale především o krizi důvěry, o politickou krizi Západu.

Nastávající prázdniny bychom tedy měli vyplnit mimo jiné pozorným sledováním politického, společenského a hospodářského vývoje nejen v naší zemi. Zda se totiž, že „něco překrásného se končí“. Bylo by velmi vhodné, aby se tím většina z nás nenechala překvapit podobně jako před 20 lety. Nabízím bonmot, že jsme to nyní pod vedením dvou stran dotáhli za dvacet let až tam, kde jsme již dříve byli pod vedením jedné strany po letech čtyřiceti. Přeji vám krásné a podle vašich představ co nejvíce naplněné prázdniny, milí čtenáři.

Evropa a úpadek 14-15/2009

20.7.2009

V letošním roce jsem hledal s dlouhým předstihem téma k letním dvojčíslům KONKURNÍCH NOVIN a rozhodl jsem se věnovat prázdninový čas tématu vzdělávání pod taktovkou EU a jeho důsledkům pro vzestup nebo úpadek evropské společnosti. EU má značnou schopnost prognózovat v zásadě cokoli a to na libovolně dlouhou dobu. Důležitou podmínkou přitom je to, aby ti, co takové věštby pronášejí, nebyli v době jejich plánovaného naplnění již ve svých funkcích. Jedno z takových proroctví zní, že v roce 2020 bude trh práce v EU spočívat více než ze tří čtvrtin na službách. Takové proroctví ovšem vyvolává mediální humbuk na téma, kam máme dát studovat své ratolesti, aby byly v tomto období in a zajistili jsme jim skvělou budoucnost. Jedna z nejstarších agentur EU zvaná Evropské centrum pro rozvoj profesního vzdělávání (Cedefop) tvrdí, že do tohoto roku se v EU uvolní celkem asi sto miliónů pracovních pozic. Osmdesát procent z nich jsou odchody do penze uvolněná stávající místa, ale zbývající místa mají vzniknout především ve službách. Největší vyhlídky mají informační a komunikační technologie (ICT), pojišťovnictví, poradenství, zdravotní péče, sociální práce nebo třeba pohostinství. Jde o prý trend, který vyžaduje celoživotní vzdělávání a který preferuje obory, které vyžadují vyšší kvalifikaci. Jde o známé zaklínadlo znalostní společnosti nebo společnosti vědění. Počet míst v zemědělských a řemeslných profesích bude příští dekádě klesat. Musím se přiznat, že mám z takových dělení profesí na ty pro „vzdělance“ a ty pro „blbce“ dlouhá léta osypky. Vzpomínám si na časté úsloví socialismu, které znělo: „uč se nebo budeš blbej a půjdeš na dělníka!“ Paradoxní na tom bylo to, že dobré studijní výsledky měly být důvodem zmrazení vstupu mladého člověka mezi oficiálně vládnoucí třídu a ještě navíc toto úsloví vlastně tuto elitu intelektuálně ostouzelo. Nikdy jsem nepochopil, proč by měl být dnešní řemeslník nebo zemědělec méně kvalifikovaný nebo by měl potřebovat nižší vzdělání než nějaký sociální pracovník nebo pojišťovák. Byl bych moc rád přesvědčen, že je to hlavně tím, že ti, kteří toto tvrdí, nemají ani ponětí, o čem dnes řemeslo nebo zemědělství vůbec je. Bojím se ale toho, že za tím je více méně zlý úmysl elity manipulovat s evropskou veřejností. Celý trend a všeobecný tlak na celoživotní vzdělávání, které již ve válečných letech charakterizoval jeden moudrý muž tak, že není ani tak důležité něco vědět, znát nebo dokonce dosáhnout moudrosti, ale důležité je se celý život učit, není možná ničím jiným, než dalším nástrojem jak vnutit občanům pocit vlastní nedostatečnosti a sociální nekompetentnosti a tak je vlastně utvrdit v tom, že se vlastně nemají do ničeho plést a, jak už říkal Vladimír Iljič, učit se, učit se, učit se. Možná, že jde spíše o to, že kdo se učí, nezlobí a hlavně je neustále udržován ve stavu trvalého pocitu již zmíněné vlastní nedostatečnosti a sociální nekompetentnosti, což je jedna ze tří základních freudovských lidských fóbií vedle strachu z toho, co nás přesahuje a strachu z nedostatečnosti naší fyzické schránky. Jednoduše, zatímco strach z toho, že člověk nedokáže ovládnout přírodu nebo strach z vlastní smrtelnosti, je jaksi daný, má své hranice i meze a tyto dva strachy jsou dokonce často stimulující, protože se s nimi dokážeme smířit, jsme si jich vědomi a to nás vede k tomu, že se k těmto našim limitům chceme neustále blížit nebo alespoň vztahovat v méně nebo více bláhové naději, že jich můžeme dosáhnout, ale stále při základním vědomí toho, že jich dosáhnout nemůžeme. To naše fóbie ze sociální nedostatečnosti a nekompetentnosti je jiná káva. Je to dokonale dvousečná zbraň. Sociální limity a bariéry kolem mají tu vlastnost, že jsou přirozeně stvořeny lidmi a jako takové mohou být lidmi také změněny. To je samozřejmě pravda, ale není to pravda jednoduchá. Na jedné straně není žádného důvodu před nimi rezignovat a hovořit o nutnostech, danostech a osudovosti takových hranic, tak, jak nás například dnes mnozí nutí sklánět se před božstvem trhu a činit z něj něco, co nelze ovládnout a s čím je třeba se smířit, tak jako s jeho základními produkty, kterými jsou bohatství a chudoba a zejména všeobecně se rozšiřující propast mezi nimi, polarizace individuálního bohatství i moci proti všeobecnému sociálnímu úpadku. Na straně druhé nelze podlehnout tomu, že změny těchto limitů jsou otázkou jednoduchých a generalizujících receptů, které nás mohou přivést do ráje, kde sociální

limity jsou jen noční můrou. Je paradoxní, že právě takové jednoduché generální recepty na ráj, kampaně a hnutí, která je provázejí, jsou často nejistější cestou do ještě většího otroctví, závislosti a podřízenosti. Tedy cestou do pekel. Proč nemůže nastat úplně jednoduše na světě ráj, vyplývá z několika pozoruhodných vlastností lidského druhu, které vytvoření ráje brání tak říkajíc a priori. Říká se jim kulturní univerzálie. Jde o lidské schopnosti, vlastnosti a druhy chování vyskytující se ve všech kulturách světa. Kulturní univerzálie si pravděpodobně v sobě neseme od chvíle, kdy jsme jako společnost vznikli, tedy od starší doby kamenné neboli paleolitu a zdá se, že si je ponese do té doby, dokud budeme příslušníky svého druhu Homo sapiens (stupidus), jak říká s oblibou profesor František Koukolík. Když se podíváme na kulturní univerzálie z pohledu sociálních limitů a bariér a jejich tendování k ráji nebo peklu, trochu přivřeme oči, aby nám prvoplánové rozdíly nezastíraly podstatu, pak uvidíme, že všude, opravdu všude na naší planetě lidé prostě neumí být nestranní a objektivní a to jak individuálně, tak skupinově. Lidé jednoznačně upřednostňují rodinné vazby a vazby ve vlastní skupině před ostatními. Naše rodina, církev, strana, národ, fotbalový klub, kultura jsou prostě ty nejlepší. Jedinci, kteří se tomuto schématu vymykají, existují, ale nejsou schopni tento tlak kulturní univerzálie dlouhodobě zvrátit. Lze dlouhodobě, ba desítky let, oslavovat chlapce Pavlíka Morozova, který udal svého otce a dokonce lze zakládat pionýrské skupiny a školy jeho jména, ale všichni víme, že to byl parchant nevděčná, že je to proti přírodě udávat rodiče a když pomine tlak na to, takového hochu oslavovat (třeba díky sametové revoluci), tak se hned vyvalí spousta hnusu, odporu a reakce, která je o to ostřejší, oč déle jsme byli nuceni tuto přirozenou preferenci danou kulturní univerzálií v sobě potlačovat, aby naše děti mohly studovat, my sami jsme mohli někomu nebo něco šéfovat či prostě jen dělat svou práci nebo cokoliv jiného. Další limity se týkají spíše vlastností lidských jedinců. Jsme geneticky nadáni nadřazeným a násilným chováním a tendujeme k sebezprosazování a to i za cenu podvádění, jsme nadáni rozumem i iracionalitou, máme své vědomí i podvědomí a tento koktejl lidské duše obsahuje jako významnou ingredienci navíc morální cit a chování. Tato divná směsice se v nejrůznějších kombinacích a objemech ingrediencí dědí, čímž se v každé generaci vytváří nový pocit nerovnosti, nespravedlnosti a jiné vnímání sociálních bariér a limitů a to i v té nejspravedlivější společnosti, jakou si umíme představit. Téměř s jistotou můžeme předpokládat, že když už nějakou náhodou takovou nádhernou, spravedlivou společnost svou krví, potem a slzami vybudujeme, tak se za chvíli ozve z naší vlastní kolébky potomkovo pohrdlivé: „No nic moc...“ Sociální skupiny druhu Homo sapiens (stupidus) pak na základě těchto vlastností lidského jedince projevují další dvě významné kulturní univerzálie. Tou první je to, že jakmile je skupina větší než zhruba 100 osob, tak se v ní už nedá udržet standardní reciprocita chování jedinců a začínají se v ní prosazovat šizůňkové všeho druhu a skupina začíná potřebovat specializovaný represivní aparát. Navíc při rostoucím počtu jedinců nad stovku se jejich přirozená vzájemná důvěra i důvěra ve skupinu rychle hroutí a objevuje se tendence nahrazovat přirozenou důvěru důvěrou institucionální. A pak už jenom zůstává ona již mnohokrát v naší rubrice citovaná otázka z Iuvenalisových Satir, tedy, kdo bude hlídat hlídače?!? Tou další univerzálií je obecný výskyt stupidity ve skupině, možná přímo jejich vzájemnou podmíněnost. A je to právě stupidita a z ní plynoucí chování zvané groupthink, které umožňují jednotlivcům i celým skupinám se velice podivuhodnými, leč docela dobře popsatelnými způsoby, jakými jsou například sebeklam, propaganda, zkreslování a třeba poslušnost, odříznout od reality a budovat virtuální světy, ve kterých se dokážou zcela ztratit. Pozoruhodné na tom je to, že stupiditě daleko častěji propadají skupiny elit, složené z lidí inteligentních a mocných, které potom vedou do katastrofy ty, které měly vést ke štěstí nebo je alespoň ochránit před neštěstím. Možná můžeme říci, že tito lidé, kteří propadají groupthinku jsou ty nejlepší produkty výchovně-vzdělávacích systémů dané společnosti. Dovolím si pouze podtrhnout, že z kulturní univerzálie podobně jako vzniku ráje brání poměrně efektivně i vzniku pekla, byť je třeba přiznat, že ne tak dokonale a účinně.

Je to právě povýšení permanentního procesu na cíl, ritualizace opakováním až do zhroupení nějaké, jinak veskrze prospěšné, činnosti, které je jedním ze základních a nejstrašnějších prostředků masové manipulace. Je to patrné nejen v oblasti celoživotního vzdělávání, ale i v oblasti permanentních a nikdy nekončících reforem všeho druhu a zejména ve všeobecném pozvednutí obrazu lovce a lovu na piedestal životních hodnot současného člověka. Obraz hajného ochránce i zahradníka tvůrce je zapomenut. Přitom nejde o kořist, jde o lov. Lovit je „in“, kdo neloví, není „in“ nebo se stává kořistí. Cíl není ničím, proces, hnutí je vším. Postmoderní anarchie. Právě rozpad jasných cílů nebo kladení cílů v současné etapě společenského vývoje je jedním z nejtvrdějších metod ovládnutí společnosti. Nikdo nikdy nemá nic hotové. Nikdo není dostatečně kompetentní, všichni se musíme učit, nikdo není autoritou. To zaznívá z politických shromáždění, stejně jako z médií a činí to z lidí bezbranné hloupé ovce, které čekají, až je někdo pošle na školení, dá jim práci, pustí je k volbám a pohodí jim kus žvance. Lidé začínají ztrácet jakoukoliv vazbu mezi tím, jak se sami hodnotí a tím jak žijí. Zoufale čekají na nějaký vnější impuls ocenění nebo rating od anonymní instituce, který by jim řekl, kam patří a na co má či nemá nárok. A všichni se musíme učit, učit, učit a ještě jednou učit, protože od Lenina je třeba učinit přece jen nějaký pokrok. Jen ti co se učí, mají nárok na to, aby nás vedli. Paradoxní je na tom to, že jak výše uvedeno má přes osmdesát procent z nás má v roce 2020 pracovat ve službách, významově tedy nějak něčemu sloužit, ale není tak úplně jasné komu nebo čemu. Blíží se snad věk nebo čas sluhů?!?

Celkově ovšem platí a všichni to ze své životní praxe dobře víme, že schopnost kriticky myslet, natož dosahovat úspěchu není primárně vázána na vzdělanostní nebo kulturní úroveň, na školy nebo university. Ani mravní úsudek není důsledkem náboženské osvěty, nýbrž především lidskosti. To jen fanatici osvícenství a v poslední době manažeři vědění a bohužel i politika EU stavějí vzdělance a kulturtrégera proti davu, lůze, buranům. Ti druzí se stávají snadnou kořistí každého demagoga, jsou nesvéprávní a potřebují laskavou péči a vedení, zatímco v prvních spočívá útěcha a naděje. Takový pohrdavý postoj vyvěrá z intelektuální nevyvinutosti samotných hlasatelů takových tezí nebo, a to je bohužel pravděpodobněji, ze zlého úmyslu. Samo formální vzdělání ještě nikdy nikoho nespasilo před iracionalitou. Naopak, jev zvaný groupthink je o to silnější, oč více členů skupiny je na vyšší vzdělanostní a kulturní úrovni. Podobně náboženská výchova nikdy nikoho neochránila před hříchem. Největší diktátoři i známí masoví vrazi se mohou pochlubit velmi dobrým vzděláním a zejména kritickým myšlením. Vzdělanci s elitním vzděláním sestrojili a prosadili svržení atomové bomby a hnali by svět do další války, kdyby je Harry S. Truman, člověk bez universitního diplomu, původem nepříliš úspěšný malý farmář a zkrachovalý obchodník s textilem z amerického středozápadu neposlal do patřičných mezí. Zcela naprázdno vycházejí pokusy a stanovení jakékoliv relace mezi vzdělaností a kulturní úrovní jedince a kvalitou jeho mravní a ideové volby v mezních životních situacích. Konec konců nejlepší ukázkou toho, kam nás vede vysoce vzdělaná elita současného světa, začasté pocházející z hluboce věřících aristokratických a křesťanských kruhů i žáků nedělních škol, je současná hospodářská krize a jejich chování v ní, kdy pobírají za naše vědomé ožebračení ohromné odměny ze státních dotací a pokud je nedostanou, tak vyhrožují soudy a politickým nátlakem. Snad by to mělo být důvodem k snad poněkud nepřiměřené, nicméně racionální, společenské reakci, aby se asi tak na jednu až dvě generace dostávali do společenských elit jen absolventi zvláštních škol bez vyznání. Arthur Clark autor Vesmírné Odyssey a jeden z největších vizionářů vždy tvrdil, že neexistuje žádná souvislost mezi inteligencí a schopností přežít. Pokud se podíváme do dějin, při objektivním pohledu jen obtížně rozlišíme podle stavu jednotlivých politických útvarů, území nebo společností období, kdy byly vedeny těmi vzdělanci a kulturtrégera nebo naopak těmi poněkud slabšími. Nemohu se při tom ubránit poznámce, že se dokážeme sice v kině dojímat nad Forrestem Gumpem, ale smějeme se císaři Ferdinandovi nebo Georgi Bushovi. Na obranu toho posledního bych rád vyslovil proroctví, že na něj

jednou bude Amerika zejména po vládě Baracka Obamy vzpomínat s velkou úctou a nostalgií. Určitě platí, že George W. Bush je symbolem plného využití jinak skromných možností.

EU to ovšem vidí jinak. Vidí koncept gramotného zaměstnance a pro gramotnost si určila taková kritéria ovládnutí ICT, která dělají z většiny Evropanů lidi negramotné. Dvě třetiny je nás podle EU negramotných a jen deset procent z nás se celoživotně vzdělává, což je údajně ohromná tragédie, která musí být neprodleně napravena nebo dojde k nějakým hrozným věcem, které se obecně schovávají pod heslo ztráty konkurenceschopnosti a nenastolení všeobecného ráje společnosti vědění. Stejně tak americký guru managementu Peter F. Drucker přišel před lety s fenoménem dělníka vědění, který bude zaměstnán získáváním a rozdělováním informací a nahradí dělníka průmyslového. Podle Druckera půjde o „osobu vzdělanou v nehumanitním smyslu, která se vyznačuje schopností využít svého vědění v současnosti a k vytváření budoucnosti.“ Ale to nestačí takový dělník vědění a celá společnost vědění už budou nejen postindustriální ale i „postkapitalističtí“. To proto, že vědění přece může získat každý a může se s ním zúčastnit hospodářské soutěže, padnou konečně všechny třídní bariéry, každý bude vlastníkem nejdůležitějšího výrobního prostředku této společnosti, tedy vědění. Kdo se octne na spodku společenského žebříčku, nemůže se vymlouvat na vlastnické poměry, násilí nebo vykořisťování. Prostě se učil buď málo nebo pomalu, nebo něco, co se nehodí, ale v každém případě si za to může jen a jen sám. Sociální odpovědnost společnosti vědění je tak nulová. Povšimněme si prosím, že se panu Druckerovi někde úplně vytratil majetek a vlastnictví. Protože zmizet prostě nemůže, tak si je možné docela dobře představit, že jeho dělníci vědění a celá společnost vědění budou jen takovým dokonalým postkapitalistickým koncentrákem obehnaným dokonalým virtuálním plotem nevědomosti, z něhož bude žít a týt elita obklopená obyčejným majetkem, o který se bude prát jen sama mezi sebou, protože ostatní si budou myslet, že to nejcennější, tedy vědění, patří jim. Společnost vědění je tak velice nebezpečnou utopií, která však má významný potenciál přivést do otroctví vlastní nedostatečnosti nekompetentnosti, která je ovšem ve skutečnosti dílem evropské bruselské byrokracie ohromnou, většinu občanů EU a de facto je vyřadit z účasti na společenském a politickém životě.

Musím se přiznat, že se celý život učím, studuji, snažím se poznávat. Nejde zdaleka jen o teorii. Život mne naučil, že je to především praktická zkušenost a zejména chyby a omyly, kterých se dopouštíme ve své činnosti, které nám přinášejí nejvíce poznání a postupně i moudrost, pokoru a úctu. Dělán to především kvůli sobě v bláhové naději, že bude snad méně snadné dělat ze mne úplného hlupáka. Nikdy by mne nenapadlo, že se z institucionálního vzdělávání může stát nejen takový byznys, který prakticky vyprázdnil vše, co je na vzdělání dobré, ale především takový nástroj manipulace a ovládnutí mas. To, že se právě vzdělání a výchova stávají ve velkých lidských společenstvích nástrojem manipulace k širší nevědomosti, nemorálnosti a hlavně poslušnosti, je pravda stará jako velké společnosti samy, ale dnešní doba to dovádí do totální dokonalosti. Že se může stát doslova drogou, která eroduje jeden z nejméně popsaných komplexů kulturních univerzálií, který můžeme popsat jako zdravý rozum. Přitom vůbec nejde o to, abychom se přestali vzdělávat nebo odmítali výchovu. Jde spíše o to, aby výchova a vzdělávání vedly daleko více lidské jedince k uvědomění si a poznání sama sebe, než k neustálému poznávání ostatního a ostatních. Už to, že o sobě vím málo a méně než o ostatním a neznám cenu sama sebe, vede k malé sebeúctě, sebedůvěře a strachu ze sociální nekompetentnosti. Do našeho prostředí patří naše nitro neméně než naše okolí. Obecně pak platí, že s výchovou a vzděláváním je to jako se vším. Jak říkávala moje babička, čeho je moc, toho je příliš. A také-všeho do času.

Evropa a úpadek 16-17/2009

15.8.2009

Druhé prázdninové pokračování naší rubriky bych dále rád věnoval otázce, které se váže do značné míry k tématu z minulého čísla KONKURNÍCH NOVIN. Jde o evropskou vzdělanost, vzdělání a vědění a jejich skutečnou a vnímanou hodnotu. Rád bych se pokusil podrobněji ukázat, že to, co EU v této oblasti činí, nemá za cíl pozvednutí vzdělanosti nebo kulturní úrovně Evropy a jejích obyvatel, ale přednostně zisk a manipulaci s občany a veřejným míněním. Pokusíme se společně nahlédnout i do toho, jak se na vztahu Evropanů ke vzdělání podepisuje evropská integrace v rámci EU, žebříčky PISA, projekt TALK a v neposlední řadě to, co nazýváme boloňský proces. Inspirací k tomuto pokračování bylo několik telefonátů, které mě před nějakým časem upozorňovaly na rozhlasové vystoupení mého spolužáka, významného profesora i akademického funkcionáře, který v rozhovoru s redaktorkou představoval nový komplexní studijní technický obor. Kupodivu se telefonáty nesly v podobném duchu, kdy volající měli pocit, že můj spolužák nevyužil mediální možnosti, aby svůj „produkt“ patřičně propagoval. Kupodivu jsem se vzpamatoval docela rychle a začal jsem reagovat v tom smyslu, že to snad byla možnost minimálně vzájemná, ale pak jsem si uvědomil, že být profesorem v uznávaném oboru moderních technologií je v chápání většiny lidí post ve srovnání s redaktorem naprosto bezvýznamný a to byl prvotní impuls k zamýšlení. Volajícím jsem vysvětloval, že ten obor je natolik náročný, že ho nelze nabízet jako housku na krámě, že to předpokládá dlouhodobý zájem, studijní výsledky a nakonec jsem dokázal říci, že si umím představit, že se otcové zakladatelé nového oboru spíše bojí popularizace, aby se jim na pečlivě a dlouhodobě koncipovaný obor nenahrnula spousta hňupů, kterým doma řekli, ať na to jdou, že v rádiu říkali, že to má budoucnost, tak to v tom budou určitě i prachy. Se spolužákem profesorem jsme se potkali poprvé na počátku 70. let, kdy jsme se účastnili nejrůznějších olympiád, později jsme spolu hráli basketbal a bydleli vedle sebe na koleji, takže mám pocit, že ho docela dobře znám. Musím říci, že mne docela poděsilo, když jsem si uvědomil, že tento člověk, který byl mimo jiné již dvakrát zvolen rektorem, je v očích mých známých někým, kdo by měl být okouzlen možností, kterou mu udělila jakási redaktorka. Navíc to vždy byl a je člověk neobyčejně pevných zásad, který svá slova i činy vždy posuzoval především vlastním svědomím a světská sláva mu byla méně než polní tráva. A tak jsem si položil onu širší otázku, jaká je vlastně hodnota takového člověka a hodnota toho, co ví a co učí. Jak tuto hodnotu vnímá jeho okolí, škola, obec, země, Evropa, svět?!? A jaká je hodnota vědění, poznávání a poznání v současné Evropě? Je zdrojem jejího vzestupu, stagnace anebo úpadku?!?

Četl jsem kdysi jakýsi citát z přednášky Friedricha Schillera, který mi byl do té doby znám pouze ze šuplíku „německý literární romantismus“ a byla to i otázka k maturitě. Friedrich Schiller ve své stati z roku 1789, která nesla název „Co jsou obecné dějiny a proč je studujeme?“ rozdělil učence na ty, jimž jde o poznání pravdy a na ty, kteří se tím jen živí, a jimž nejde o hodnotu pravdy, ale jen o ohodnocení jejich činnosti. Nejde zdaleka jen o to, že si myslím, že můj spolužák odpovídá prvnímu typu. Horší je, že Schillerův popis druhého typu učenců se ohromujícím a děsivým způsobem hodí i na nový typ evropského vědeckého manažera nebo hůře „manažera vědění“, usilujícího o eficienci, který jasně rozlišuje mezi užitečným věděním zaměřeným na výsledky a studiem, které *slouží jen k potěšení ducha duchem, a proto je prohlašuje za zbytné a veškerá jeho pile se řídí požadavky, které mu dává budoucí pán jeho osudu*. Dále Schiller říká o takových učencích, že *nehledají odměnu v pokladu svého myšlení, ale očekávají odměnu skrze cizí uznání. Pokud k němu nedojde, jsou takoví učenci nejnešťastnějšími lidmi ze všech. Žili zbytečně, marně se starali a pracovali, nadarmo hledali pravdu, když se jim pravda neproměnila ve zlato, chválu současníků, knížecí přízeň. Politováníhodný je člověk, který s nejušlechtlejšími ze všech nástrojů, vědou a uměním, neusiluje o nic vyššího a vyššímu nesměřuje než námezdná síla s nástrojem nejnižším! Protože v říši naprosté svobody v sobě nosí duši otroka*. Je patrné, že se středoškolské osnovy let sedmdesátých příliš nemýlily, když zařadily Schillera

mezi romantiky, ale jeho postřehy jsou přesné. Evropa bohužel v minulosti doplatila právě na vypjatě romantické, elitářské pojetí německé vědy a celé společnosti, které nakonec vyústilo v ideu nadčlověka a všeho toho dalšího, co to sebou neslo, včetně plynových komor. Dnes trpí Evropa a její věda naopak tím, že když se chce jakýmkoliv způsobem oprít o kořeny svých vědeckých tradic, které jsou nepochybně významně německé, tak zaznívá anglosaský ryk, že jde o návrat hnědého moru. Už nelze ani označit živočicha nebo rostlinu za nižší a vyšší, jak jsme se ještě donedávna běžně učili ve škole. Všechno si je tak nějak víceméně rovné. *Více triček a kecek na operních premiérách, méně krve na barikádách.* Tak asi uvažují dnešní tvůrci toho, co se právě nosí a hodí. Prostě, tak nějak všeho mnoho škodí. Ze všeobecného zglajchšaltování vzdělání a vědění v současné Evropě ovšem zcela zákonitě začínají vystupovat požadavky na elitní university, centra excelence a mnohá jiná dříve zapovězená témata. Připomeňme jenom pokusy o ustavení Evropského technologického institutu jako protiváhy amerického MIT a především až mičurinské nadšení eurooptimistů, že špičky vědění nám porostou jako houby po dešti, jen co jim ukážeme ohrádku s krásným názvem EIT. Opravdu to více než zdravým rozumem zavání Lebensbornem. Jen málokdo si klade otázku, proč se mají v nějakém místě soustřeďovat lidé, aby tam dostali svobodu bádát a byli ochráněni od vzdělávacích reforem všeho druhu, namísto toho, aby každý získal svobodu bádát tam, kde právě je.

Úvaha Friedricha Schillera je ovšem velice cenná v tom smyslu, že ukazuje na velice efektivní rozpoznávací nástroj v oblasti vzdělání, vědění, poznávání a procesů kolem nich. Jde o rozlišování podle toho, co slouží prohlubování samotného poznání a hledání hlubší pravdy a co je jenom děláno v zájmu vnějších efektů. Jak již bylo výše naznačeno, existuje také manažerský přístup ke vzdělání a takový „manažer vědění“ to je přímo současný společenský hit. Vzpomínám si, jak mne kolem mých středoškolských studií okouzila informace, že si v Americe vedou nejrůznější žebříčky a statistiky v nejrůznějších sportech. Začalo to pro mne tenisem, ale daleko zajímavější to bylo v kolektivních sportech, pokračovalo to basketbalem, hokejem, baseballem, ale i atletikou a motoristickým sportem. Sledováno a vyhodnocováno bylo kde co a byla tak i v kolektivních sportech spousta jednotlivců, kteří byli v něčem nejlepší. Byla zavedena důmyslná kriteria a velice podstatné na nich bylo i to, že se příliš neměnila. Dokonce statistiky několikrát zabránily i reorganizaci soutěží nebo změně pravidel, protože pak by se jen obtížně hledal přes ty změny srovnání, kdo byl vlastně lepší hlavně, kdo byl vůbec nejlepší. Nic proti tomu, ale postupně jsem zaznamenal vstup takových žebříčků i do vědy. Základním instrumentem jsou tzv. impaktované časopisy, které mají různé bodové koeficienty, podle kterých získává příslušná stať váhu své publikace. Publikační činnost se, jakožto měřitelná, se stala velice významným kritériem úspěšnosti vědecké práce. A začalo se měřit. Dnes žijeme v tzv. terciárním školství, což je termín pro pomaturitní studia, ve světě kreditů, výkonnostních bodů. Oficiálně jde o jeden ze zvláště pikantních aspektů boloňského procesu a nazývá se propočítání studijních výkonů podle systému ECTS (European Credit Transfer System). Pikantnost nespočívá v ničem bulvárním nebo cokoliv odhalujícím. Spočívá v tom, že ETSC měří údajně *student workload*, tedy pracovní objem, jaký student potřebuje pro dosažení určitého učebního cíle. Kredity či výkonnostní body udělované za určité studentské aktivity-teoreticky nejen za semináře a přednášky-nepředstavují tedy prakticky žádný obsahový ekvivalent studia, nýbrž pouze jen vynaložený pracovní čas. Patří k ironii světových dějin, že marxistické učené o hodnotě vynaložené práce, které ekonomická věda s pohrdáním odložila na smetiště dějin, se v evropských vzdělávacích plánech dočkalo radostné renesance. Hodnota studia se měří podle průměrného pracovního času, který na ně byl vynaložen. Takovou renesanci marxismu jako jádra vzdělávací reformy, která ovšem sama sebe mylně označuje jako liberální, nelze podceňovat. Otcové těchto reforem s jasnou tváří plnou důvěry možná s určitou dávkou cynismu říkají, že něco, co má cosi společného etikou, vyučuje se to Dublinu a berou se za to čtyři kredity, je srovnatelné s čímsi, co se studuje v Debrecínu, zní to podobně a jsou za to také čtyři kredity. Výsledkem je veselá tautologie znějící asi takto: „Všude, kde se studuje, se studuje“. Pro takové

tautologické pojetí je ovšem zapotřebí monstrózní balík předpisů a implementačních metodik a samozřejmě velké hejno poradců, pokud možno zcela nevzdělaných. Nemohu se ubránit dvěma vzpomínkám. Před čtvrt stoletím jsem seděl na víně s jedním studentem VŠP ÚV KSČ a když hladina alkoholu dostoupila meze upřímnosti, tu se mi přiznal, že nevěří tomu, co jim tvrdí škola, totiž, že časová mzda je socialističtější než úkolová. Byl to člověk z praxe, inženýr a doplňoval si politické vzdělání. Musím říci, že mne to poměrně vyděsilo, protože jsem si dovedl představit důsledky této teorie pro produktivitu práce poměrně jasně. Druhá vzpomínka se váže na mládežnický cestovní ruch, který, aby nebylo nutné požívat tolik peníze a složitě je přepočítávat, stál na tzv. „Zakopanském systému“, což byla úmluva podepsaná v polském Zakopaném o obodování všech výkonů v cestovním ruchu a tyto body se proti sobě započítávaly. Takže postel v Zakopaném v zimě osm bodů v létě dva body na Slapech naopak a v Praze po deseti bodech pořád, atd.atd. Šlo to ztuha, ale šlo to. Není mi nic známo o tom, že by teď chtěl v cestovním ruchu někdo Zakopanský systém odněkud vykopávat. Když si vzpomenu na ten ohromný balík tabulek, tak jsem ty, kteří s ním pracovali, vždy litoval. Nicméně je třeba přiznat, že ve stavu určité nouze to byla cesta, která umožnila, alespoň to málo, co bylo. ETSC však nejsou reakcí na žádný stav nouze. Teď už je jen třeba dosáhnout toho, aby byly v evropských studijních oborech názvy přednášek a seminářů všude stejné, posléze se bude všude vyučovat anglicky a na základě toho doufat v normativní moc a evropské vysoké školství bude sjednocené takovým způsobem, že bude možné všude studovat to samé, takže radostným výsledkem bude, že budou všichni moci zůstat doma. Sjednocení, které mělo podpořit mobilitu ji tak poměrně paradoxně začíná podvazovat. Ne nadarmo je neoficiálně dobře známo, že v programech Erasmus jsou pro stipendisty zdaleka největším přínosem večírky. Zavedení kreditů však má i další závažný důsledek. Studijní plány se už nesestavují podle přednášek a seminářů pro splnění studijních cílů, ale podle výkonů, které musí studenti podat. Práce se studenty se tak může zcela oddělit od přednášek a seminářů. Když se do toho zapojí ještě moderní metody e-learningu, může být důsledkem takového vývoje virtuální universita na dálku. Studenti si na internetu zjistí své úkoly, vypracují je, obdrží odpovídající kredity a universitu uvidí na vlastní oči jen jednou při závěrečných zkouškách. Příklad lékařské university ve Štýrském Hradci jasně ukazuje, že to není hudba budoucnosti. Universita přesně tímto způsobem organizuje předstudijní běh, který rozhoduje o dalším studiu. Přednášky v něm pochopitelně nabízejí soukromé subjekty za velké peníze a univerzita zde funguje jenom jako certifikační autorita. Jde o další vyprázdnění smyslu slova univerzita jako pospolitosti učitelů a žáků.

Bylo by ovšem pošetilé psát o mánii ratingů žebříčku a vynechat přitom pojem PISA, což je Programme for International Student Assessment OECD, jehož úkolem je každé tři roky přezkoušet základní kompetence patnáctiletých žáků a udělat mezinárodní srovnání. Výsledky tohoto testu se staly tučným mediálním soustem a zčistajasna bylo úplně jedno, co se v dané zemi reálně pro vzdělání dělá, protože vše bylo přebito pořadím země v ratingu testu PISA. Cílem politiky vzdělanosti se stala orientace na lepší umístění v příštím žebříčku. Místo osvícenských cílů vzdělání, tedy autonomie, sebevědomí a duchovního proniknutí světa, místo cílů reformní pedagogiky, tedy přiblížení se životu, sociální kompetence a radosti z učení, místo cílů neoliberálních politiků, tedy flexibility, mobility a uplatnění, nastoupil jediný vzdělávací cíl - obstát v testu PISA. U lidí, kteří propadli mechanismu žebříčků, se rychle projeví symptomy nutkavosti, které známe z psychoanalýzy. Cokoliv se objeví, musí se okamžitě zařadit. Tak jako musí někteří neurotici počítat v koupelně kachlíky, je současný expert v oblasti vzdělání nucen odpovědět na jakoukoliv otázku, kterou dostane, ve formě žebříčku. Věc sama není nikdy předmětem zkoumání nebo reflexe, vždy jde jen o místo v nějakém pochybném žebříčku. Fetišizace žebříčků a ratingů je výrazem chybějícího úsudku jako určité formy nevzdělanosti. Kant nazval již v roce 1798 chybějící úsudek prostě a jednoduše hloupostí. Představa, že posuzovat znamená kvantifikovat, je tedy hloupá. V tomto smyslu je zajímavé posoudit oblíbený výrok „letního“ premiéra Jana Fischera, že „kdo nemluví v číslech, neví, o čem mluví“. Jde sice o citát lorda Kelvina,

ale šídlo v pytlí neutajíš. Ve světle těchto skutečností je už daleko jasnější, proč se při tom všem vůbec nediskutuje o relevanci a spolehlivosti testu PISA, který vykazuje neuvěřitelné výkyvy a trendy hodnocení i u institucí, které jsou zcela zjevně naprosto stabilní. Test PISA se stal neuvěřitelně snadno posvátnou bílou krávou hodnocení dosaženého vzdělání mladých Evropanů. Už sama skutečnost, že se nám v Evropě tak snadno objevilo posvátné nedotknutelné zvíře, svědčí o tom, že je něco v nepořádku především s generací starší.

Vědění je moc, napsal kdysi Francis Bacon a touto větou jako by zahájil projekt moderny. Dnes bychom se měli ptát a srovnávat, kterou moc měl tenkrát na mysli a o jakou moc vědění jde dnes. A především o jakou moc a koho nad kým půjde do budoucna. Tyto otázky jsou jen zdánlivě slovními hříčkami. Dvacáté století totiž v mnoha ohledech ukázalo, že i věda je svého druhu náboženstvím, že není univerzální silou společenského pokroku a vzestupu člověka. Není schopna nahradit všechna ta náboženství, kulty, mystéria, rituály, mýty, magie a ideologie. Francis Bacon stál na počátku cesty vědy jako kacířského nahlížení na svět až k současnému postavení jediného nástroje na získání pravdy. Vědecké vědění bylo spojeno snad ještě s většími nadějemi než Barack Obama. Uvědomme si, že dnes není prakticky nic přijatelné, co neprojde jakousi odbornou nebo vědeckou oponenturou naprosto podobně jako ve středověku neprošlo nic, co by neschválila církev svatá. Paradoxní na tom je to, že dnes již samotná věda svými výsledky- například Gödelovými větami o neúplnosti - upozorňuje na to, že je pouhým jedním z mnoha nástrojů poznání a že nemá patent na pravdu. Věda si je schopna přiznat svou vlastní nedostatečnost, zejména v oblasti tolik klíčové jako je předvídaní budoucnosti. Připomeňme jen prosté konstatování, že dnes věda není schopna přijmout záruky za to, že její výpočty drah kosmických těles jsou natolik přesné, že mohou vyloučit kolizi se Zemí. Vědě to slouží ke cti, ovšem jde o marginální jev spojený s těmi vědci, řečeno s Friedrichem Schillerem, *jimž jde o poznání pravdy*. Dnešní svět však ve jménu elit ovládají a manipulují společně s politiky a médi *ti, kteří se tím jen živí, a jimž nejde o hodnotu pravdy, ale jen a jen o ohodnocení jejich činnosti*. Věda sama poznala, že nemá dost sil na ovládnutí přírody a budoucnosti, ale podobně jako církev si toto své pracně vybudované postavení ve společnosti bude bránit tím, že se v dobře placených službách elit soustředí na ovládnutí společnosti samé a její přítomnosti. Mimo politiků v tom má mocné spojence a spolupracovníky i v médiích. Povšimněme si, že ještě nikdy se to v médiích a v politické praxi a argumentaci tolik nehemžilo prezentací nejmodernějších vědeckých poznatků. Nejde o nic jiného než o vymítání zdravého rozumu způsobem, který je srovnatelný s masovým vymítáním ďábla. Je velice obtížné takovému integrovanému tlaku čelit, ale není to zdaleka beznadějně. Lidská společnost zatím dokázala odolat všem tlakům, otevřeným represím i důmyslným způsobům manipulace, které ji měly svést do bludného kruhu, definitivně ji ochočit a ustanovit nadvládu pravé elity po všechny časy a nikdy jinak. Bylo by velmi neprozřetelné, kdyby současný stav vedl k odmítání vědy nebo dokonce jejímu zavržení a v duchu neblahých tradic lidské společnosti dokonce k jejímu pronásledování. Najít nové postavení vědy a vzdělávání v 21. století není úkolem výhradně ani pro politiky ani pro vědce. Je to hledání pro každého z nás nejen ve svém okolí, ale doslova i v každém z nás.

Prázdninová pokračování naší rubriky končí. Snažil jsem se v nich vyhnout aktualitám a zaměřit se na obecné a dlouhodobě platné trendy v evropské společnosti. Kromě zmiňovaných autorit bych velmi rád doporučil pozornosti čtenářům KONKURNÍCH NOVIN knihu Konráda Liessmanna „Teorie nevzdělanosti“ s podtitulkem „Omyly společnosti vědění“. Byla mi inspirací a pomohla mi utřídit řadu myšlenek, které byly obsahem letních textů. Důrazně bych se ovšem chtěl zároveň ohradit proti jejich pojmenování „letní překlenovací texty.“

Evropa a úpadek 18/2009

30.8.2009

Prázdniny skončily a začal nejen nový školní rok, ale i předvolební kampaň. Za čtyři týdny, pokud neprojde ústavní stížnost Miloše Melčáka nebo nedojde k jinému zásahu vyšší moci, půjdeme k volbám, které jsou neobyčejně důležité, protože do značné míry rozhodnou nejen o tom, jak se budeme vypořádávat s hospodářskou krizí a jejími následky, ale budou i velkým referendem o cestě naší společnosti v uplynulých dvou desetiletích po sametové revoluci, stejně jako o stavu, do kterého jsme se dnes dostali. Budou to volby, ve kterých se bude rozhodovat nejen o naší budoucnosti, ale i o našem pohledu na naši současnost a minulost. Dovolím si v tomto smyslu malé zamyšlení nad tím, co pokládám pro všechny tyto tři pohledy za klíčové z hlediska toho, že bychom se všichni velice rádi vyhnuli tomu, abychom jednou naše volební rozhodnutí spojovali se stavem úpadku naší společnosti.

Myslím, že to, co nám v současné době velice chybí, je nejen odvaha nazývat věci pravými jmény, ale často dokonce i schopnost pojmenovat je vůbec. Jsme v zajetí nejrůznějších klišé, floskulí, political correctness, gender i obecně ideologických omezení, doslova strachu z toho, že řekneme něco nepatřičného na nepatřičném místě, že výsledkem je nakonec pouze mlčení a dokonce takové obyčejné, pokorné, zdaleka ne významné. Možná, že je v tom i obyčejný strach z toho přiznat, že se něco aktuálně nedaří, protože takové přiznání je okamžitě napadáno jako oslavování totalitní minulosti. Neschopnost pojmenovat místo, na kterém stojíme a směr, ze kterého jsme přišli, ovšem zároveň významně omezuje naši schopnost reálně pojmenovat směr, kterým se chceme vydat, natož místo, které chceme dosáhnout. Možná to vypadá příliš jednoduše, ale opravdu, pokud se podíváme na to, jak je nám našimi elitami představována současná realita, pak si nemůžeme nepovšimnout, že se pojmenování věcí vyhýbá, jak může, a o nazvání pravým jménem ani nemluvíme. Dát věci nebo jevu jméno znamená se k němu nějakým způsobem připoutat, stát se v přeneseném smyslu slova jeho kmotrem. Zdá se, že nikdo nechce být kmotrem nějakého problému, a tak se vymýšlí řada dílčích úspěchů. Ne nadarmo se říká, že úspěch má širokou rodinu, zatímco neúspěch je zpravidla sirotek. Na straně druhé je třeba uvést, že se nelze naši vyvoleným příliš divit, protože poslové špatných zpráv byli zhusta nejen veřejně popravováni despoty, ale i lynčováni lidem. Pojmenování totiž může být velmi snadno špatnou zprávou, protože než k němu dojde, tak se o věci nebo jevu dá smýšlet prakticky jakkoliv. Pojmenování způsobí, že to už není tak snadné a to bez ohledu na to, zda je to pojmenování správné nebo pravdivé, příjemné nebo nepříjemné. Stačí prostě, že je, že jméno existuje. A už to stačí, abychom my ostatní takové v zásadě libovolné pojmenování pro sebe pokládali za špatnou zprávu. Shrnuto a podtrženo, raději se pojmenování zříkáme a takzvaně mlžíme. Děláme to všichni, ale u elit je zvláště citlivé a hlavně patrné a zhoubné. Jasná pojmenování mají totiž kromě potenciálu generovat přízeň i nepřízeň rovněž potenciál provokovat jiná pojmenování, vyvolávat diskusi. Pojmenování ale znamená i možnost věc nebo jev ovládnout. U příležitosti zahájení 70. výročí II. světové války jsme svědky podivuhodného mocenského zápasu o znovu pojmenování a doslova redefinování událostí, které k ní vedly. Pojmenování věci nebo jevu je velkou sázkou v nejlepším a úplném smyslu slova.

Nedávno jsme se jednoho pojmenování dočkali. Šlo o Národní park Šumava. Hejtman Jihočeského kraje Zimola, poučen účinkem slova pandemie ve vztahu k prasečí chřipce, se vyťasil s pojmenováním situace v bezzásadových pásmech parku v tom smyslu, že se jedná o „kůrovcovou pandemii“. Bylo to velmi nekorektní, nesprávné, ale velice účinné. V reakci náměstka MŽP Pelce jsme se totiž konečně dozvěděli, že lesní porost na Šumavě, tak jak ho známe, prostě zmizí, zanikne a snad na ní vyrostě něco nového, ovšem určitě lepšího než doposud. Zdá se, že se po mnoha a mnoha letech začne kolem Národního parku Šumava konečně dít něco smysluplného, co může vyústit v takové řešení, které nebude diskriminovat člověka, především člověka místního a bude tak i ku prospěchu přírodě.

Už mnoho let se na rozdíl od NPŠ jaksí nedaří pojmenovat situaci v ČSA. Přitom je to více než jednoduché, byť to bude určitě trochu nepřesné a možná dokonce i nekorektní. Nelze se však ubránit dojmu, že o prodeji ČSA bylo rozhodnuto již dávno a dávno před příslušným rozhodnutím vlády a od té doby dělají státní managementy vše proto, aby ČSA tzv. „připravily k prodeji“. Pokud se mluví o záchraně, pak jenom do doby než se objeví ten správný kupec, který bude patřičně „uznalý“ Nezachraňuje se proto, aby ČSA sloužily pasažérům a dobrému jménu České republiky jako národní přepravce, ale proto, aby se daly dobře prodat. Snad se mnou budete souhlasit, že připravovat firmu k prodeji je činnost na hony vzdálená tomu, aby bylo pečováno a její rozvoj. Kdo tomu nevěří, ať si položí otázku, jaký je rozdíl mezi chovatelem koní a koňským handlířem a snad mu to bude celé poněkud jasnější. Bylo by proto velice fajn, kdyby nám někdo řekl, že se stát rozhodl, že už nechce svého národního přepravce, ale že chce udělat radost vybranému soukromníkovi a přitom si tak trochu pomoci bokem. Stejně tak by bylo poctivé, aby sdělil, že ten soukromník první, co udělá, je to, že se zbaví všech zaměstnanců a vybere si znova svůj tým. Komu se to nelíbí, může jít hned, protože hladového létajícího i pozemního personálu je v Evropě dostatek. Starému managementu zbývá pár týdnů života a tak zvolil elegantní způsob odchodu. Nabídl rezignaci výměnou za dobrovolné snížení platů zaměstnanců. Je opravdu ubohá nabídka. Na jedné straně odchod lidí, kteří už měli být dávno pryč, na straně druhé proti tomu, že zaměstnanci dobrovolně odstoupí od kolektivních smluv a podřezou si tak sami pod sebou větev. Stát tomu ovšem tleská, protože může vybranému soukromníkovi nabídnout další bonus a to jsou zkrotlí zaměstnanci, kteří budou mít při propuštění daleko menší nároky. Spíše je pravda ovšem taková, že ČSA půjdou v soukromých rukou okamžitě do insolvenčního řízení, zbaví se na státní náklady všeho nepotřebného a pak povstanou jako Fénix z popela, anebo se prostě rozplynou v nenávratnu a zůstane jen ono legendární OK a vzpomínky.

Ukázkou velice nešťastného pojmenování je chování slovenské vlády a SNS ve věci slovensko-maďarských vztahů. Tady odvaha pojmenovávat rozhodně neschází, ale bohužel ze slovenské strany jde zpravidla o pojmenování možná razantní, ale obecně nepřijatelné, které pouze přispívá, ba přímo vyzývá, k tomu, aby maďarská strana nazvala věci daleko trefněji a podržela si sympatie evropské veřejnosti na své straně. Na tomto příkladu je vidět, že odvaha a razance je málo, a je třeba myslet i na to, kam ten svůj první kámen na herním poli hry o jméno umístím, aby se pro soupeře stal problémem a nikoliv návodem k vítězství. Naneštěstí pro Maďarsko a naštěstí pro Slovensko sáhli Maďaři v reakci na poslední slovenské pojmenování návštěvy maďarského prezidenta na jejich území nikoliv k účinné rétorice, ale k násilí. Toto násilné pojmenování věcí fyzickými útoky na slovenské výsočné území a osobu velvyslance je pro ně krajně nevýhodné a Maďaři dobře vědí, že začali tahat za kratší konec a okamžitě vyzvali k jednáním, kterým se léta vyhýbali. Přitom je to znovu docela jednoduché. Slovensko si musí přiznat, že je multietnickým a nikoliv národním státem a Maďarsko si musí přiznat, že území Horních Uher už mu prostě nepatří a Slovensko je suverénním státem. Takové uvědomění si ovšem na obou stranách vyžádá spoustu času a vzájemných kontaktů, pojmenovat jeho základ se ovšem dá společně velmi rychle, i když to možná bude stát nějaký ten volební hlas z nacionalistické spodiny obou zemí. Chce to jen a jen trochu té odvahy, ovšem společné, a o trochu víc rozumu.

Takové razantní pojmenování ovšem pořád chybí v tom nejdůležitějším, co v současné době ovlivňuje osud naší země, a tím jsou důsledky hospodářské krize. Je to problém celosvětový, ale zůstaňme doma. Pokusy ministra financí Janoty pojmenovat velikost krize číslem schodku státního rozpočtu se ukázalo být evidentně neúčinné. Číslo nám moc neříká, i když máme premiéra, který údajně myslí jenom v číslech. Možná mělo zaznít, že naše země se přibližuje pomalu a jistě k bankrotu. Možná by mělo zaznít, že politické elity to nezajímá, protože nejsou ve své většině na této zemi vůbec závislé a úplně klidně si odjedou užívat svého života kamkoliv jinam. Mělo by zaznít, že jde už skutečně o osud každého z nás. To, jakým způsobem politické strany odmítají zabývat se propadem veřejných financí,

to jak jejich představitelé i odborníci lžou o odrážení se ode dna, jak se bojí říci pravdu a pojmenovat současný stav, to je obrázek, který má před očima mnohý z nás ze své profesionální i osobní zkušenosti s krachujícími podniky a společnostmi. Ti, kteří někdy přišli do takového podniku řešit insolvenční, si jistě vzpomenou, že klíčové bylo sdělení, že podnik, o kterém většina jeho personálu a managementu neustále mluví, tu již prakticky neexistuje. Čím delší tradice, tím to bylo horší. Často bylo v takovém podniku obtížné najít vůbec skupinu lidí, kteří si to byli ochotni připustit a pro záchranu nebo alespoň pro maximálně bezbolestný zánik něco udělat. Měli bychom si dobře zapamatovat, že se lídři největších politických stran odmítli sejít u premiéra, kterého evidentně pokládají za loutku. Ovšem jen a jen za svoji výhradní a loutkář druhého u své loutky jen těžko snáší. Měli bychom si dobře pamatovat, že se nikdo ani nepokusil navrhnout, aby se kvůli prohlubujícím se problémům s rozpočtem sešla mimořádná schůze parlamentu. Státní rozpočet tak bude navržen se schodkem 230 miliard korun. Každému tak naroste dluh o 23 000 Kč. Ovšem pokud to rozepíšeme na ty, kteří platí daně, pak je to několikanásobně víc. Pozoruhodné je také sledovat, u koho a čeho se ve státním rozpočtu nejvíce škrtá. Jsou to prostředky, ze kterých nekouká žádná vratka do politických kapes. Škrtá na vědu, školství, zdravotnictví, sociální péči a platy státních zaměstnanců. Učitelů, vojáků, policistů... Velké předražené státní a ostatní veřejné tendry zůstávají nedotčeny, protože jsou zdrojem soukromých i partajních „mimobilančních peněz.“

Nemohu se při pozorování toho, jak se naši současní vyvolení schovávají před realitou a jak se ji bojí jakkoliv pojmenovat, ubránit dojmu, že tohle už jsem jednou viděl. Myslím, že je velmi dobré, že si letos tolik připomínáme situaci před 20 lety. Pádu komunistického režimu totiž předcházelo konec konců totéž. O skutečných problémech se nemluvalo a nikdo je nechtěl pojmenovat. Tehdejší doba měla ovšem tu výhodu, že jsme víceméně věděli, kam se může situace ubírat, i když jsme ani netušili, kam se může dostat. Dnešní doba je náročnější o to, že ani netušíme, kam se může situace díky naší nečinnosti v příštích měsících a letech ubírat. Může se stát, že dnes obávaná a tolik zatracovaná medvědí náruč nám bude připadat jako vysvobození. Bude v ní aspoň teplo.

Na závěr bych rád připomněl zlaté pravidlo ze všech knih o přežití. *Problémy, do kterých jste se dostali, se rychle stanou bezvýznamnými proti těm problémům, které nastanou, když s těmi stávajícími nebudete nic dělat. Výsledkem Vaší nečinnosti bude jediné - smrt.*

Evropa a úpadek 19/2009

13.9.2009

Člověk míní, pánbůh mění. To by se chtělo napsat na margo nevinné poznámky z minulého pokračování, že „za čtyři týdny, pokud neprojde ústavní stížnost Miloše Melčáka nebo nedojde k jinému zásahu vyšší moci, půjdeme k volbám...“ Neuplynulo ani 24 hodin od uzávěrky KONKURSNÍCH NOVIN a všechno bylo jinak. Dnes již víme, že stížnost byla nejen přijata, ale i to, že jí bylo v plném rozsahu vyhověno. Volby tedy nebudou v říjnu, ale snad v listopadu, pokud nedojde k přijetí další ústavní stížnosti na nový pokus vyvolat předčasné volby. Stížnost přijde v každém případě a určitě nebude jedna, protože po Melčákově vítězství u Ústavního soudu bude počet stěžovatelů růst jako houby dešti. Pro pořádek bych rád uvedl, že nová stálá změna Ústavy ČR, umožňující ničím a nikým neomezené rozpouštění Poslanecké sněmovny na základě dohody dvou stran, tak jak byla projednána za několik hodin Parlamentem, je ze své podstaty i způsobem svého vzniku neméně protiústavní než Ústavním soudem odmítnutý parlamentní pokus o ústavní zákon, již podruhé jednorázově zkracující volební období.

To první, co tento postup přinesl a zároveň jediný reálný výsledek rozhodnutí ÚS, které je ovšem přímým a v zásadě nutným důsledkem toho, co se v tomto státě odehrávalo v posledních letech, je obrovská nestabilita společenských poměrů. Po politické a hospodářské nestabilitě, je to sice to poslední, co bychom si mohli přát, ale zároveň se zdá, že to muselo zákonitě přijít. Nejsem si úplně jistý tím, že někdo v této kategorii uvažoval, protože na váhy veřejného zájmu bylo na jedné straně položeno materiální jádro ústavy a na straně druhé možnost řešit politickou krizi předčasnými volbami. Je smutnou pravdou, že na pomyslné misky vah můžete položit jen dvě věci, na každou stranu jednu, a tím jaksi všechny ostatní vyloučit. Obávám se, že nikdo neptal, jaký je skutečný veřejný zájem občanů této země, stejně tak jako se nikdo neptá, jestli existují nějaké další alternativy, než ony pomyslné dvě. Třetí cesta nebo alternativa je v naší zemi hanlivý výraz a alternativy čtvrté, páté a další už se bojím jen pomyslet. Totalitní paradigma, znějící - můžete si vybrat cokoli, co je v souladu politikou KSČ, se po dvaceti letech změnilo na demokratické paradigma, znějící, že si můžete vybrat z čehokoliv, co je vám předloženo. Těžko říci, které paradigma je bližší onomu legendárnímu Fordovu sloganu, že *můžete mít auto jakékoliv barvy, pokud to bude černá*. Pokud bych se měl pokusit přiblížit jinak, pak bych řekl, že jsme se propracovali od přímočaré ideologické masáže ze seriálu Okres na severu po dvaceti letech až k seriálu Rozpaky kuchaře Svatopluka, kde jsme si mohli ten způsob masáže vypínáním nebo zapínáním žárovky zcela demokraticky ze dvou možností vybrat. Je samozřejmé, že obě bylo natočeno předem, obě sloužilo témuž cíli, a aby byla analogie dokonalá, oba seriály napsal jeden a tentýž autor. Kromě pobavení tehdejších papalášů nad tím, jak se zpitomělý národ vrhá v sobotu večer (nyní v prime time) od televize k vypínačům a zpět, zvýšeného odbytu žárovek a sem tam vyražených pojistek to moc jiných reálných efektů nemělo. Tedy mimo té krásné iluze, že máme na něco vliv. Současná mimořádná volební kampaň byla a je připravena úplně stejně jako Rozpaky kuchaře Svatopluka na bázi myšlenky Kinoautomatu, který okouznil svět na EXPO 67 v Montrealu. Proto lze jen doporučit všem, kdo jsou vystaveni tlaku těch, kdož se ohánějí právem občana, povinností odpovědného občana nebo dokonce existenční nutností člověka konzumovat právo volby nebo dokonce svobodné volby výběrem ze dvou nabízených možností, aby se začali horečně shánět po té vyloučené třetí. Popřípadě čtvrté, páté... Celé se to dá uzavřít i tak, že vlastní třetí a další názor nebo dokonce vlastní konkrétní konkurenceschopný návrh je největší nepřítel podstatných náležitostí demokratického právního státu stejně jako totalitní moci. V naší společnosti se to projevuje v aktuálně tak, že rozhodnutí ÚS a další politické hrátky jsou tématem pouze pro politiky a pak pro kavárenské a hospodské povaleče. Oběma těmito skupinám jde o bezpracné příjmy a péči státu. Lidi, kteří se rozhodli navzdory tomu všemu v této společnosti přežít v důsledku vlastní

práce, to už dávno nezajímá a rozhodli se spoléhat sami na sebe nebo jeden na druhého, ovšem bez jakéhokoliv společenského nebo politického zprostředkování.

Kdyby mohly volby něco změnit, už dávno by je zakázali, zaznělo v samotném závěru letošního jedenáctého pokračování této rubriky a bohužel se zdá, že to, co se nám předkládá v této volební kampani, to jenom podtrhává a opatřuje vykřičníky. Nejde ale jenom o nějaké regionální, české politikum. Dívejme se pozorně kolem sebe, jak je všude v Evropě i v USA skutečné právo jednotlivce spolurozhodovat o společenském dění degradováno na jakési právo volby z předem připravených možností. Je důležité si uvědomit, že vinu za tuto degradaci má onen jeden každý jednotlivec neméně takovou, jako ten někdo, koho onen jednotlivec standardně ze stavu věcí svých i obecných obviňuje. Představa, že je někde něco, nějaký jednotlivec nebo nějaká instituce, garantem našeho individuálního blahobytu, bezpečí, štěstí, ale především svobody, je lákavá, ba přímo svůdná, ale bohužel naprosto falešná. Je paradoxní, že jen málokoho napadne, že by někdo něco mohlo být garantem jeho lásky nebo přátelství či naopak jeho záporných citů a vztahů. Za takovým uvažováním cítíme intuitivně nutnou duševní úchylku a psychiatrickou diagnózu. Když nám ovšem někdo slibuje bezpečí a svobodu, když ho budeme poslouchat, šustíme radostně lístečky u urn. K takovému počínání, ba diagnóze, se nelze samozřejmě propracovat bez patřičného dlouhodobého vedení pseudoelitami, v rámci kterého jsme dlouhodobě ubezpečováni například v tom, že levoprávní divadlo, jehož jsme svědky, je nejen reálné, ale dokonce jediné možné. Dnes díky rozhodnutí Ústavního soudu víme, že třetí bariérou jsou ony podstatné náležitosti demokratického právního státu, takže prostě jsme jako sice lid zdrojem veškeré moci, ale nesmíme chtít ani monarchii ani džamáhíriji, ba ani lidovou demokracii nebo prostě něco, co tu ještě nebylo. A protože pluralita je podstatnou náležitostí a pluralita je dva a více, aby mohla vzniknout politická soutěž, tak vlastně každý, kdo protestuje proti nekalé soutěži dvou smluvených, je mimo ústavu a tudíž hodný pozornosti represivních složek.

Nemohu se v této souvislosti nedotknout toho, jak viděl ve druhé polovině 19. století Friedrich Nietzsche budoucího Evropana: *„...nejinteligentnější otrocké zvíře, velmi pracovitý, v podstatě velmi skromný, až k výstřednosti zvědavý, mnohotvárný, zjemnělý, se slabou vůlí-kosmopolitní chaos afektů a intelligence...“* Pokud bychom některé výrazy poněkud zaměnili za ty s pozitivnější konotací (třeba výraz „nejinteligentnější otrocké zvíře“ nahradili výrazem „flexibilně reagující na potřeby trhu“ nebo výraz: „až k výstřednosti zvědavý“ nahradit sentencí: „vědomý si potřeby celoživotního vzdělávání“ a poněkud aktualizovali jazyk, pak bychom dostali přesně soubor vlastností, které se objevují v požadavcích předních evropských veřejných i soukromých institucí a jejich personálních agentur na nové zaměstnance. Naprosto to odpovídá vizi zaměstnaneckého trhu EU v roce 2020, jak jsem ho popisoval v prvním letním dvojčísle KN. To, v čem viděl Nietzsche podstatu celé společnosti a světa se dá shrnout do věty: *„Tento svět je vůlí k moci a pak už nic. A také vy sami jste jenom vůlí k moci a pak už nic!“* Nechci s tím polemizovat, ale dovolím si poznámku, že větší individuální vůle po svobodě a především po skutečně svobodné vůli by mnohým z nás velice slušela. Není možné se pouze spoléhat na jakési společenské principy, je třeba je neustále prověřovat a posuzovat, zda ještě odpovídají našim potřebám. Protože to my jsme si dali tyto společenské principy a my je také máme právo změnit. Nyní se zdá, že spíše my jsme uvrženi do panství principů, kterým už pomalu ani nerozumíme, a tak posloucháme spíše principály než principy, volíme je z jimi navržených kandidátů, svěřujeme jim podle jejich výkladů našich principů neomezenou policejní, politickou i ekonomickou moc nad námi samotnými a běháme od televize k vypínačům a zpět...

Tato situace je asi docela žádoucí a všem v podstatě vyhovující, když nic neděje, je klid a vše je zalito jasným sluncem. Prostě selanka. V momentu, kdy nastává jakákoliv krize, se ovšem tento stav rychle mění ve smrtící koktejl. Jestli totiž řešení krize něco vyžaduje naprosto prioritně, pak je to svobodné myšlení a svobodná vůle. Nelze řešit jakoukoliv krizi tím, že si vybírám řešení z variant, které

předkládá někdo, koho se ta krize vůbec netýká. Pak je lépe ponechat řešení na onom někom, sebrat se a jít pryč. Mimochodem tak, jak to učinili někteří členové dozorčí rady ČSA. Dozorčí rada přijala záchranný program a ten byl následně zvenčí torpédován. Všichni mimo tento legitimní a kompetentní orgán společnosti se předhánějí v nápadech, jak by se to celé dalo udělat lépe a radostněji. Za těchto okolností je skutečně třeba uvolnit místo jiným. Ona selanka má ještě jeden velmi nebezpečný aspekt. Dokáže budit zrádnou iluzi, že bude trvat věčně. Pokud se hovoří o nejrůznějších bublinách a jejich praskání, pak prasknutí bubliny, která sebou nese iluzi věčného trvání sladkých časů, je možná tou ranou největší. Dobré časy totiž sebou přinesly nebezpečnou tendenci k zadlužování. Stát se zadlužuje, obce se zadlužují, rodiny se zadlužují, jednotlivci se zadlužují, ale obce, rodiny ani jednotlivci nemají tiskárničku na peníze, jako ji má stát. Mít dluh, žít na úvěr se stalo nejen díky médiím, četným stanoviskům odborníků, ale především díky praktické činnosti státu nebezpečným společenským standardem. Stát dává systematicky katastrofální příklad těm, kteří nemají onu kouzelnou možnost udržet se nad vodou tím, že roztočí rotačku ve státní tiskárně cenin. V tomto roce se dá očekávat přes milion exekucí a velké množství insolvenčních řízení. Vzpomínám si, jak v devadesátých letech mnozí lidé, kteří utopili své úspory v různých finančních institucích, obraceli svůj hněv proti těm známým osobnostem, kteří tvořili tvář jejich reklamy. Je poměrně zvláštní, že v případě zadlužování to lidé vnímají úplně jinak. Je to velice zajímavý důkaz toho, jak rozdílně nejen v čase, ale i v prostoru, dokážou lidé vnímat hodnotu peněz. To podstatné je ale to, že peníze byly v posledních dvaceti letech povýšeny ze svého statusu univerzální směnné hodnoty na hodnotu nejvyšší, doslova na idol nebo modlu a najednou se zčistajasna začíná této modly žalostně nedostávat. Způsobuje to velký abstinenční příznak, doslova kocovinu, která se projevuje rozkladem společenských vazeb všude tam, kde mezilidské vztahy nahradily vztahy obchodní a to vše navozuje myšlenku, že se peníze staly možná tak trochu i drogou.

Česká republika dorazila u příležitosti dvacátého výročí sametové revoluce znovu do prostředí velice nebezpečné společenské krize. Již dnes se dá očekávat, že jejím výsledkem bude konstatování, že dosavadní způsob správy věcí veřejných je poněkud nešťastný. Bude se kritizovat zprava zleva, na tapetě bude především korupce, se kterou už se dnes nikdo ani příliš neskrývá, sem tam sice někdo napíše něco o nějaké velké ráně, ale mezitím úspěšně projde několik jiných velkých a mnoho a mnoho menších. Dá se očekávat, že jako původce korupce bude označen morální marasmus komunistické minulosti a nepřátelské rejdy ruských zpravodajských služeb. A pak vám někdo tak úctyhodný jako Jiřina Šiklová řekne, že je lépe se mýlit s Bushem než mít pravdu s Putinem. Prostě a jednoduše, zase si můžeme vybrat...

Evropa a úpadek 20/2009

28.9.2009

Dnes je poslední den prodlouženého víkendu, je svatého Václava, Den české státnosti. V Německu je po volbách a Angela Merklová bude vládnout dál. Českou republiku navštívil papež. Dá se říci - požehnaný víkend. Svatováclavská tradice je v naší zemi nejen prastará, ale i rozporuplná. Tak už to ovšem u tradic bývá. Pro své cíle je dokáže využít skoro každý i ten méně obratný. V každém případě se jedná o legendu a tradici z ní plynoucí, která patří svým osudem mezi klasiku. Určitě stojí za povšimnutí, že tvůrcem této legendy, na jejímž počátku stála bratrovražda ve Staré Boleslavi, není oběť, ale pachatel - bratrovrah, tedy kníže Boleslav I. Zvaný Ukrutný. Tento mimořádně schopný panovník dokázal rozšířit český vliv daleko na východ až k řece Bug. Jím ovládané území mělo v západovýchodním směru délku více než tisíc kilometrů a Boleslav tak ovládal řadu klíčových evropských obchodních cest. K udržení takové moci bylo třeba rozsáhlé profesionální vojenské moci. Odhaduje se, že Boleslav musel mít ve zbraní desítky tisíc mužů. Svému mocnému sousedovi Otovi I. posílá v roce 955 do bitvy na Lechu jen jako výpomoc tisíc jízdních bojovníků. Sám přitom vedl vítěznou válku s Maďary na moravské frontě a dále musel i silou zbraní spravovat obrovské území. Tady nejde o laický dějepisný exkurs, tady jde o možný způsob odhadu hospodářské síly státu, který si mohl tohle dovolit. Jen výzbroj a výstroj jediného ozbrojence představovala zhruba dva kilogramy stříbra, tedy více než 2500 Boleslavových stříbrných denárů. Otázka zní, co produkovala tehdejší ekonomika, že bylo možné dosahovat takových zisků, které umožňovaly držet takovou ozbrojenou moc. Odpověď je jednoduchá, byť trochu smutná. Byl to obchod s otroky. Jeden otrok stál asi tři sta denárů, to znamená, že včetně obživy a žoldu bylo třeba prodat na jednoho dobře vyzbrojeného muže vojáka uvrhnout do otroctví a prodat asi 10 svobodných lidí. Nejlépe platily muslimské trhy. Jen v Cordóbě bylo prodáno v roce 962 do otroctví 14 000 slovanských otroků. Pro srovnání v roce 912 to bylo jen 370. Malá Strana, to byl jeden obrovský trh s otroky. Ostatně vypovídá o tom i legendární Ibrahím ibn Jákúb, diplomat córdobského chalífy, arabsko-španělský Žid. Je jen přirozené, že dobře vyzbrojená a živěná ozbrojená moc dokázala přivést na malou stranu dostatek zajatců, které bylo možné prodat do otroctví. Tím si na sebe dokázala nejen vydělat, ale zároveň i posilovala státní moc. Zvyšujícímu se počtu otroků pomáhala i násilná christianizace Boleslavova teritoria a jsme opět u jeho zavražděného bratra, jehož legenda z dílny Boleslavových „opinionmakerů“ a „spindoktorů“ napomáhala ospravedlňovat odchyt a prodej těch, kteří včas nepochopili, že do jejich zemnic, podzemnic a zemljanek na Východě zavál ze Západu nový svěží křesťanský vítr. Boleslav si uvědomoval velkou důležitost křesťanství pro rodící se českou státnost a paradoxně to jediné, co se mu nepodařilo, bylo to, že nedokázal přivést do Čech biskupství a zůstal tak podřízen ve věcích víry biskupství v bavorském Řeznu. Jediné, čeho v tomto ohledu dosáhl, bylo zřízení prvního ženského kláštera na pražském hradě při kostelu sv. Jiří. Nicméně je pravdou, že pokud si připomínáme českou státnost, pak si musíme přiznat, že její základy položili oba bratři, byť nikoliv rukou společnou a nerozdílnou. Z pohledu na pokládání základů české státnosti v Boleslavově říši je také patrné, jaké hodnoty státnost představuje a jaké oběti je nutné položení základů jakékoliv státnosti přinést. A nejde zdaleka jen o Václava a Boleslava, české státnosti přinesly v průběhu tisíciletí nejrůznější oběti celé generace našich předků a milióny z nich přinesly i oběť nejvyšší. Je proto pozoruhodné sledovat, jak s tímto odkazem zacházejí dnešní naši státníci. Možná, že politickému zneužití a znesvěcení Dne české státnosti letos zabránila jen návštěva papeže, která eliminovala další eskalaci trapností tím, že na ni byla upřena taková mediální pozornost, že v ní zanikla i informace, že u nás si lze za peníze koupit nejen poslance, ale i změnu zákona. Vše doloženo v přímém přenosu. Ostatně je stále více zřetelné, že česká politika zdegradovala na jakousi parodii dotačního managementu. V zásadě není spor o nic jiného, než o to, jak se rozdělí peníze, aniž by se kdokoliv staral o to, kde se ty peníze berou. Politikům je dokonce

jedno i to, kam skutečně směřují, jde jim o jediné, o to, aby jim prošlo rukama peněz co možná nejvíce a co nejvíce jim také zůstalo za nehty.

Naše česká státnost je hodnota, kterou je skutečně obtížné nějak rigorózně popsat. Platí však obecně to, že hodnoty je možné lépe vnímat a uchopit skrze nějaký statek - v tomto případě je to náš stát. Je důležité si přiznat, že náš stát nefunguje. Zatímco právě česká státnost měla díky svatému Václavovi tu specifiku, že jediným vládcem a dědicem české země byl právě on a jednotlivé hlavy státu měly jeho korunu jen propůjčenu, dnes se český stát stal se hračkou několika jednotlivců a hodnoty, které v něm občané spatřují nebo by alespoň měli spatřovat, berou za své jedna po druhé. Stát především přestává být občanům jakoukoliv oporou. Jeho vůdci prohlašují, že na něm a jeho občanech v zásadě nesejde, protože daleko důležitější je to, jak se bude vyvíjet situace v EU a především v Německu. Při schvalování Janotova balíčku to zaznělo několikrát a dokonce z úst premiéra. Nabízí se tak otázka, k čemu máme volit správu instituce, na které vůbec nezáleží a k čemu je vůbec, mimo to, aby vyplácela politikům nemravné peníze. Možná bychom se měli přihlásit do německých volebních seznamů, když na tamních poměrech záleží poměry u nás doma. U příležitosti oslav dne české státnosti je tato otázka minimálně na místě, protože něco takového z úst našich politiků nepamatujeme od Protektorátu. Ostatně jsme byli svědky toho, že politická reprezentace není v zásadě schopna ani přivést zemi k volbám, takže se znovu nabízí otázka, k čemu takové volby vůbec jsou. S trochou nadsázky se tak dá říci, že jedinou hodnotou české státnosti je v současné době postoj České republiky k Lisabonské smlouvě. To je to poslední, v čem ještě Evropě záleží na české státnosti a symbolicky i prakticky je to opět ve Václavových rukách. Protože se tento stát ještě ústy Václava, nikoliv již svatého, musí k Lisabonské smlouvě oficiálně vyslovit. Pokud řekne ano, budeme pochváleni a přestane na něm záležet definitivně, pokud řekne ne, pochváleni nebudeme a k tomu se ještě budeme muset začít o sebe starat sami, což dlouhodobě nezvládáme. Pokud v nějaké firmě přestane záležet na její iniciativě a je odkázána na vnější podmínky, pak je na nejlepší cestě k bankrotu, anebo k řízenému konci. Je totiž spousta firem, které vznikají účelově právě jenom a pouze proto, že nastaly určité výhodné podmínky, na kterých lze vydělat, a v momentě, kdy tyto podmínky odeznívají, tak se i takové firmy uvedou do řízené likvidace. Obávám se ovšem, že státy nejsou takovým případem a měly by být budovány tak, aby odolávaly i špatným časům a byly svým občanům oporou v dobrém i zlém. Pokud však naši státníci tvrdí, že se špatnými časy musí vypořádat každý, jak umí a ještě to vydávají za další krok na cestě k modernímu státu, tak bych doporučoval, aby vláda využila příslušných ustanovení insolvenčního zákon a šla se přihlásit na Městský soud v Praze dříve, než bude pozdě.

Hodnoty české státnosti berou za své jedna za druhou. Český stát je zcela nedůvěryhodný partner na mezinárodní scéně. Je velice obtížné se vyhnout v souvislosti s ním pojmu černý pasažér mezinárodních vztahů. Svým občanům pak v zásadě doma působí jen potíže a za hranicemi ostudu. Je zcela lhostejné, zda jde o radar, americká víza, kanadská víza nebo spolehlivost ve zbraní v Afganistanu. Jsme problémem všude, kam strčíme nos. Vrcholem té bídy pak bylo snižování platů v poslanecké sněmovně. Ubohost oné čtyřprocentní kvóty vystupuje o to více, že stejně jako politici a mají být postiženi učitelé. Zdá se však, že soudci se postaví nekompromisně za svou nezávislost a tak by snad mohlo být snížení nakonec zrušeno a kompenzováno jako celek. Ústavní soud je tak poslední nadějí nejen těch, kteří věří, že žijeme v ústavní demokracii, ale v posledku i těch, kteří špatně snášejí to, kolik učitelek si přivydělává po večerech i ráno před vyučováním jako uklízečky. Politická reprezentace ukázala na tomto jednoduchém úkolu, to v jak hluboké morální krizi se nachází. Žádné záběry skrytou kamerou na některé poslance lačné miliónu za černou práci nemohou nahradit nebo dokonce překonat přímý veřejnoprávní přenos ČT z Parlamentu, kde poslanci bojují za spravedlnost pro všechny na úrovni čtyř procent. Je jasné, že když jde o ně samotné, tak co nejnižší rovná daň má podporu všech napříč politickým spektrem. Na druhé straně se ozývaly z veřejnosti hlasy občanů, kteří volali po větší podpoře svého státu a dokonce zazněly i hlasy podporující něco jako celonárodní

sbírku. V lidech je daleko více moudrosti než v jejich volených zástupcích a na rozdíl od nich stále vidí ve svém státě hodnotu, pro kterou se vyplatí něco udělat. V české státnosti tak vnímají důležitou složku své lidské i občanské identity, podobně jako ve svém rodném kraji, rodině či kultuře. Naše elity a jejich odborníci nás neustále krmí pohádkou o odrážení se ode dna. Zdá se, že v určitém ohledu hodnotové morální bídy se už poslanecký sbor skutečně dna dotkl a leze jen a jen doufat, že mu ve volbách nebude dáno se odrazit.

Je důležité si uvědomit, že stejně tak jako vzestup nebo růst není a nemůže být věčný, tak podobně musí na své meze narazit i pád. Není to dáno ani tak přáním politiků nebo expertizami jejich odborníků jako spíše prostou zkušeností, že v určitém momentu se energie způsobující daný trend prostě vyčerpá anebo naopak způsobí to, že vznikne něco jiného, čímž původní trend ztratí svůj smysl. Každá bublina prostě dříve nebo později praskne. Současný morální marasmus politických elit tak dává značnou naději na to, že přes značný tlak na to, aby byl další demokratický výběr proveden zase jenom a pouze z nich samých, se občané rozhodnou v téhle frašce nepokračovat. Je obtížné předpovídat, jak se lidé zachovají, ale dá se podobně jako před dvaceti lety tušit, že to, co se jim tak neomaleně vnucuje jako jediné možné a ještě k tomu demokratické, prostě odmítnou.

Žijeme v krásné a doslova požehnané zemi uprostřed Evropy a nehrozí nám žádná válka se sousedy. Máme dostatek zdrojů i zkušeností a dostatek šikovných lidí. Česká republika má pro nás hodnotu domova nebo, chcete-li, vlasti. Jediné, co se nám dlouhodobě nedaří je vybrat si ze svého středu jako správce někoho, kdo by nás okamžitě doma i ve světě neponížil, nezneuctil a nakonec neokradl. Někoho, kdo by se nahoru nehrbil a dolů nešlapal. V tomto smyslu je cyklistika skutečně českým národním sportem. Něco jako kdyby nám bránilo budovat dlouhodobě a systematicky svou státnost a nutí nás odevzdat ji tu a tam do rukou cizí moci. Doufejme jen, že tentokrát najdeme z poněkud nešťastných poměrů cestu, která nebude muset být vykoupena krví, potem a slzami a nedá zahynouti nám ani budoucím. Je to odpovědnost nás všech. Svatý Václav to prostě sám nevytrhne.

Evropa a úpadek 21/2009

11.10.2009

Toto pokračování naší rubriky vzniká o víkendu, kdy jsme měli jít k předčasným volbám. Bylo by zcela zbytečné vracet se k příčinám toho, proč k nim nedošlo, kdyby to do značné míry nesouviselo v řadě ohledů s našimi nosnými tématy, tedy s Evropou a úpadkem. Neschopnost uspořádat volby je zatím nejflagrantnějším projevem toho, co nás všechny začíná ohrožovat stále více a intenzivněji. Je to nefunkčnost a selhávání českého státu. Nedávno jsem někde četl povzdech Michala Mejstříka, profesora a člena NERVu, který řekl, že náš stát „je organizován propastně hůře než firmy“. Přes skutečnost, že stát zaměstnává i vysoce kvalifikované pracovníky se zahraničními zkušenostmi, tak se o manažerském přístupu nedá mluvit skoro vůbec a sem tam lze pozorovat sekce řízené podle zdravého rozumu. Charakteristickým rysem je podle profesora Mejstříka neustálé odkládání řešení problémů a neustálé legislativní změny. V naší rubrice jsem nedávno poznamenal, že stát se chová zcela neodpovědně a vybízí tak nepřímou k neodpovědnosti a k plýtvání i ty, kteří nemají strojky na tištění peněz, tedy občany, rodiny a firmy. Pokusím se na velice malém prostoru objasnit, kde je možné hledat příčiny tohoto stavu nebo spíše trendu.

Stát je organizací, která má své důležité vnitřní i vnější funkce a má také určité politické a administrativní charakteristiky. Některé autority hovoří také o státní ideologii a správě. Obecně se uznává, že tyto charakteristiky musí utvářet státní identitu, chápanou v tom smyslu, jak je vládnoucí elita akceptována a považována za legitimní, participaci, která charakterizuje strukturu a obsah účasti jednotlivých skupin na správě státu, další je penetrace, která vyjadřuje schopnost kontroly byrokratických a hospodářských procesů uvnitř státu. S tím velmi úzce souvisí míra legitimacy, která je ukazatelem efektivnosti autority a její komplexní schopnosti uplatnit svá rozhodnutí. Velmi významnou charakteristikou je distribuce, která vypovídá o efektivnosti přeměrování disponibilních zdrojů a vypovídá především o efektivitě hospodářského řízení. Když se díváme do historie lidstva, pak je patrné, že často se jako první projevují otevřeně problémy v posledních dvou oblastech. Velmi poučné jsou v tomto smyslu poslední výsledky zkoumání krizí, kterými prošel starověký Egypt. To, k čemu dochází v poslední době v České republice, je ovšem natolik kuriózní, že se k tomu hledá historická paralela jen opravdu málokde. Na druhé straně se ovšem při bedlivějším pozorování zdá, že v tom nejsme aktuálně tak úplně sami.

Česká republika je hříčkou v rukách politiků. V zásadě není nic, co by jim a jejich zhoubnému vlivu stálo v cestě. Vzhledem k absolutnímu deficitu demokratických postupů a především svobodných voleb v minulém režimu se tak po listopadu z demokraticky zvolených politiků staly bílé krávy, které „mají svobodný a demokratický mandát“. Prostřednictvím legislativní činnosti se jim podařilo vymýtit nebo alespoň potlačit nejen ostatní demokratické mechanismy, ale i mechanismy kontrolní. Stali se nedotknutelnými. Jediné, co je svazovalo, byla nutnost podřídit se jednou za čtyři, pět nebo šest let volebnímu aktu. Občané byli zbaveni jakéhokoliv přímého vlivu na své osudy prostřednictvím státu, protože jim je odepřena možnost vyvolat k některé otázce referendum. Politici šli tak daleko, že naprosto paralyzovali i úředníky, protože jim neschválili zákon o státní službě a nezaručili některým z nich definitivu. Tak je učinili na sobě a svých rozhodnutích existenčně závislími. Do třetice se politici obrnili vysokou pětiprocentní volební klausurou, v koalici násobenou, to znamená, že prakticky znemožnily přístup nových stran na celostátní politickou scénu a tak si zajistili to, že můžeme vybírat jen z toho a těch, co a koho nám předloží několik, již po více než desítku let stejných, politických šíbrů a šedých eminencí. Jediné, co se politikům ještě sem tam vysmekne ze spárů, je soudní moc a zejména někteří soudci, jejichž nezávislé chování a rozhodování působí na politiky jako červený hadr na býka.

Dnes se jen málokdo zamýšlí hlouběji nad cíli, které si kladou jednotlivé zainteresované skupiny při řízení firem. Zásadní rozdíl je v přístupu majitelů a manažerů. Zatímco majitelé sledují především růst svého majetku, manažeři sledují především ty finanční ukazatele, na kterých je závislá jejich manažerská odměna. Velmi hrubě řečeno, majitelé mají hodnotovou a manažeři cenovou orientaci. Majitelé mají cíle dlouhodobější a manažeři jsou při svém časovém vnímání omezeni svými smlouvami. Majitelé jsou s firmou existenčně spojení právě přes svůj majetek, manažery s ní váže jen jakási smlouva na dobu určitou. Manažeři mají již mnoho desítek let nad majiteli výraznou převahu. Je to dáno i tím, že jednotlivé typy obchodních společností preferují kolektivní vlastnictví, které je samozřejmě možné, ale kolektivní vlastníci nejsou kolektivními majiteli. Představme si prostý příklad dvoučlenného vlastnictví, ať již rovnoprávného nebo nerovnoprávného, třeba na krávu. Krávu budeme vnímat jako určitý soubor kapitálových hodnot, které se různě projevují v celé době jejího životního cyklu a my máme zájem tyto hodnoty využít a pokud se nám náš záměr osvědčí, tak pokračovat s další generací krávy nebo dokonce s více kravami. Pokud dáme s kolegou dohromady peníze na krávu (nedej bože půl na půl), pak musíme pro získání krávy do vlastnictví vytvořit právnickou osobu, protože když každý koupíme půl krávy, tak už ji nikdo neoživí. Vlastníkem krávy je právnická osoba, my dva jsme majiteli možná jen držitelé podílů. Nicméně, kdo se o krávu bude starat a kdo bude zhodnocovat její produkci?!? Buď se stane někdo z nás dvou manažerem, ale pak má informační a později jistě i příjmovou výhodu, nebo si společně najmeme manažera a staneme se na něm závislími. Když mu nastavíme špatně smlouvu, tak nám krávu vydojí za rok nebo nám ji strhne v chomoutu a odejde s vysokou odměnou za vysoký výkon našeho majetku v jeho smluvním období a naše podíly přijdou společně s firmou „Kráva“ vniveč. Nicméně mrtvý majetek bude možné u řezníka konečně rozdělit, a pokud již nešlo o zdechlinu, máme každý nárok na svůj podíl masa, kůže, kopyt... Tedy, když náhodou po likvidaci nebo insolvenčním řízení něco vůbec k podělení zbude. Nakonec vše přehluší radost, že nás dva „majitele“ krávy nezavřeli, zatímco manažer již pilně dojí jiné krávy a jako doporučení mu slouží utržené vemeno té naší. Toto podobenství o firmě „Kráva“ lze předvádět v řadě nuancí, ale čtenář KONKURNÍCH NOVIN si jistě poslouží sám.

Tedy je důležité říci, že i stát je organizací, je v určitém smyslu právnickou osobou a že je nás občanů určitě více než dva. Jako občané jsme nepochybně jeho majiteli, ale při jeho správě s ním máme podobný problém jako výše uvedená dvojice s krávou. Podle naší ústavy jsou občané ČR, nazvaní ústavou lidem, jediným zdrojem státní moci, a je tedy nepochybně pouze a jenom na nich, jak si své věci uspořádají. Určité mantinely jim k tomu poskytuje samotná Ústava ČR, ale ta není příliš omezující. Problém je v tom, pokud má stát fungovat, pak musí být spravován z pozice celého jeho možného životního cyklu. Žádný stát není věčný a dříve nebo později je jeho podoba překonaná a je třeba vybudovat s co možná nejmenšími transakčními náklady jeho nástupce, podobně jako každou krávu dá dobrý hospodář včas porazit, použije vše, co mu může její mrtvola nabídnout, a věnuje se jejím dalším mladším generacím. Nechat stát bez péče zdechnout je stejně neefektivní a tragické, jako ho zničit revolucí, ale na straně druhé je v každém ohledu třeba mít připraven postup pro okamžik, když je patrné, že „se naplnily jeho dnové“, jak píše Jirásek. Často se věk státu posuzuje stabilitou jeho ústavy vůči okolním změnám, ale v tomto ohledu je Česká republika jistě malým „rekordmanem“, protože s Lisabonskou smlouvou nám od roku 1918 hrozí už asi dvanáctý ústavní pořádek. Jakákoliv dlouhodobost a perspektivnost správy našich věcí je však už předem odsouzena k zapomenutí protože tuto zemi spravují lidé, kteří jsou voleni na čtyři roky. Nic jiného než osobní efekt politický i ekonomický dosažený v této periodě je nezajímavý. To není nic neobvyklého, protože každý se snaží chovat racionálně, zvyšovat své důchody, a politici nemohou být výjimkou, byť i mezi nimi se najdou srdcaři. Problém je v tom, že vedle sebe nemají suverénní úředníky a že se jim podařilo naprosto se odříznout od přímé vůle občanů neboli onoho lidu, který je zdrojem veškeré moci ve státě, který mají spravovat. Podařilo se jim vyautovat i možnou politickou konkurenci malých stran a scházejí jim

jakékoliv korektivy a někdy se zdá, že se více vztahují k tomu, co o nich píšou zahraniční média, než to, co si o nich myslí vlastní občané. Klasickým příkladem je aktuálně zděšení nad postupem prezidenta, který odmítá podepsat smlouvu, která možná umožňuje útok na Benešovy dekrety, což spíše politicky vděčné než reálné, ale celkem spolehlivě dává možnost se u evropských soudů ohradit proti diskriminaci při restitučních zákonech. Je zajímavé pozorovat, kdo začal okamžitě křičet, že si to s námi Evropa vyřídí. Objevují se hrozby vyloučením z EU, jsme ze zahraničí nabádáni k hledání možnosti odvolání prezidenta a uráženi jen proto, že se náš prezident postavil za zájmy českého občana, který by v právním sporu u soudu někde v EU, kde ani nikdy nebyl, mohl přijít doslova o poslední kalhoty. Je to rozhořčení stejného druhu, jako když ústavní soud zrušil předčasné volby, které měly rychle vrátit pošramocenou legitimitu vlády do těch samých předem domluvených rukou, z nichž pravá levou myje a naopak. Je to nikoliv nepodobné tomu, když se naši politici postavili za co možná nejrychlejší odškodnění firmy CMI a systematicky likvidovali jakoukoliv obranu, která mohla vyloučit tu okolnost, že jsme, my občané, zaplatili jeden každý CMI po tisícovce. Stejnou logikou je vedena arbitráž s firmou Diag Human, kde politici dělají vše pro to, aby byla částka co největší, a těší se na jidášský groš. Jsou nesmyslně nakupována cizí letadla, rakety, transportéry, pušky s granátometem i vakcíny. Zkrátka a dobře naši politici daleko více slouží vnějším obchodním zájmům než zájmům vlastních občanů. Cokoliv má být spravováno s dlouhodobou perspektivou a strategickým myšlením, je odsouváno do privátní sféry nebo likvidováno jako přežitek. Je lhostejné, zda jde o energetiku, zemědělství, lesní a vodní hospodářství, školství, zdravotnictví nebo péči o volný čas dětí a mládeže. Jakýkoliv prodej má u politiků přednost před jakoukoliv správou a rozumným užíváním. Opakuji, je to přirozené, protože to více nese a nikdo a nic jim v tom efektivně nebrání.

Nelze než uzavřít, že pokud se s tímto stavem občané České republiky spokojí a smíří, pak si za to mohou výhradně a pouze oni sami. S takto fungujícím státem přijdeme postupně o všechno, co máme, co jsme si vybudovali i o to, co pro nás vybudovali a vybojovali naši předkové. Ztratíme nejen státní suverenitu, ale postupně i občanské svobody a na řadě budou lidská práva. Naší lhostejností k našim vlastním záležitostem a osudům je dlážděna cesta nikoliv do Evropy, ale do otroctví a k úpadku.

Evropa a úpadek 22/2009

25.10.2009

Minulé pokračování bylo zakončeno poněkud chmurnou vizí o tom, že naši lhostejností k vlastnímu osudu a prostředí je dlážděna cesta do otroctví a nikoliv do EU, i když z některých reakcí, které zaznívají z úst některých senátorů, se může zdát, že je to jedna a táž cesta. Až budete, vážení čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN číst tyto řádky, tak už bude nejen po jednání ústavního soudu a summitu EU, ale i po Dušičkách. Už bude jasné, jak se vyřeší situace kolem ústavní stížnosti senátorů i požadavků Václava Klause. Dovolím si zatipovat, že vše nebude zalito jasným sluncem, ale jsem přesvědčen, že především Klausova podmínka je velice důležitým testem toho, jak se dokáže EU chovat, když má pocit, že by všechno báječně fungovalo nebýt toho rovnoprávného členství. To však díky Lisabonské smlouvě vezme postupně definitivně za své. Byl bych velmi nerad, kdyby z některých mých poznámek vznikal dojem, že autor této rubriky je osoba antievropská a nacionalistická. Nic není vzdálenější pravdě. V této souvislosti si dovolím malé zastavení, které ovšem významně souvisí s nosným tématem těchto mých textů na téma Evropa a úpadek.

Opakovaně jsme se v naší rubrice věnovali otázce evropských hodnot, na kterých stojí současná evropská integrace a její symbol Evropská unie. Rád bych zdůraznil, že jednou z největších hodnot, které každé společenství nebo korporace má, jsou pravidla, kterými se řídí. To platí bez výjimky kamarádství a přátelství dvou lidí, přes rodinu, obce a státy až po již zmíněnou Evropskou unii. Na tomto místě bych rád podtrhnul, že existuje vztah, který funguje i bez pravidel, a tím je láska. Nicméně jsme si již vyzkoušeli, že ani naše láska k Sovětskému Svazu ho neuchránila rozpadu, a proto zůstaneme v naší rubrice raději mimo lásku. Ostatně si myslím, že když člověk porozumí lásce, tak už snad ani láska není. Pravidla jsou do jakéhokoliv vztahu vnášena v zásadě dvojím základním způsobem. Buď jsou dána zvenčí anebo vznikají dohodou zevnitř. Současná evropská integrace je snahou po vytvoření takových vztahů a pravidel na našem kontinentu, které by zabránily do budoucna dalším válečným konfliktům. Skutečně by bylo těžké hledat před více než půlstoletím v Evropě aktuálnější námět pro společný postup než zajištění míru. Vzhledem k příčinám dvou strašných světových válek, které vzešly z prostředí evropských národních států, bylo jaksi nabíledni, jakým směrem se bude evropská integrace ubírat a které hroty bude ulamovat a hrany obrušovat jako první. Národní cítění se ovšem z členských států nepodařilo nikdy vymýtit a navíc pro každou zemi je národní cítění zcela jinou hodnotou. Zcela zásadní rozdíl panuje v této otázce právě mezi tzv. zeměmi střední a východní Evropy, účastníky rozšíření v roce 2004 a starou patnáctkou. Jde o to, že zatímco staré země naplno pocítily tragedii Velké války, posléze známé jako první světová, tak pro země střední a východní Evropy znamenala tato válka osvobození a národní samostatnost a vlastní státnost. Než si ji stačily trochu užít a zažít, byly vrženy do područí Sovětského svazu. Druhá světová válka pro ně znamenala na čtyřicet let konec národní samostatnosti a státní suverenity, zatímco staré země se začaly na Západě intenzivně integrovat a to často i proti politické vůli Velkého bratra za Velkou louží, naše integrace na Východě podléhala pod heslem našeho Velkého bratra „Proletáři všech zemí spojte se... nebo střelím.“ Tyto rozdíly a posuny ve vnímání národní identity a státní není možné překonat během několika let a s plnou odpovědností říkám, že současná podoba EU je podle mého názoru maximem možného, přičemž to, co nefunguje, je spíše důkazem toho, že se mělo v tempu integrace spíše ubrat než roztáčet další velké kolo integrace, které mělo vést ke Smlouvě o evropské ústavě a později k jejímu nalíčenému dvojčátku Lisabonské smlouvě. Dílo, které bylo v Evropě při její integraci ve věci zachování míru vykonáno, je úctyhodné a společně s knihou Genesis můžeme konstatovat, že bylo dobré. Je přirozené, že vzhledem k příčinám obou světových válek byla jedním z prioritních směrů integrace rozsáhlá hospodářská spolupráce a proto se také EU jmenovala dlouhá léta EHS tedy Evropská hospodářská společenství. Tento směr integrace vedl k některým snadno, byť problematicky, kvantifikovatelným a vyčíslitelným výsledkům, které začaly být okamžitě srovnávány s podobnými

čísly, které byly, byť podobně problematicky, kvantifikovány a vyčísleny v jiných podobně nebo i více integrovaných částech světa. Dnes se EU srovnává s USA, Ruskem, Čínou, Indií, Latinskou Amerikou. Jsme neustále zaplavováni informacemi o tom, v čem za kým zaostáváme. Kdyby to nebylo tak strašně nebezpečné, tak by to bylo docela směšné. Obraz nekonkurence schopnosti EU tak nějak nepřímou podhaluje, kdy by byla EU konkurenceschopná. Byla by bez zdravotního a sociálního pojištění, s dvanáctihodinovou pracovní dobou, bez práva na stávkou a bez nezaměstnaných, protože nezaměstnaný je sociální kategorie, se kterou společnost a stát počítají. Stručně řečeno, v konkurenceschopné Evropě by se lidé dělili na zdroje a odpad. Pokud se to někomu zdá z kategorie sci-fi, pak nechť si uvědomí, že lidé, kteří se zoufale snaží proniknout do EU na vratkých člunech, v dusných kamionech a bůhvíjak ještě z jiných zemí a kontinentů, jsou většinou právě takovým lidským odpadem, který nemá ani práci ani domov. O občanských, politických nebo lidských právech nemluvě. Většina z nich o nich nikdy neslyšela. Jediné, co mají, je hlad a naděje. Na celém naší planetě je celá polovina její populace, která žije za méně než 3 USD denně. Podle posledních čísel má více než jedna miliarda lidí hlad. Je celkem charakteristické, že západní svět si tuto statistiku sděluje, když si připomíná den jídla.

Když slyším, že bez Lisabonské smlouvy nebude EU konkurenceschopná, tak mi svítí opravdu červená. Opravdu se bojím, že ztráta práva veta povede k úplně jiným procedurám, než na které jsme byli dosud v Evropě zvyklí a že jejich náklady ponесou především malé země, jako je naše Česká republika. Je třeba říci, že EU nic nedlužíme, protože jsme společně s ostatními středo- a východoevropskými zeměmi odevzdali na oltář integrace před svým vstupem daleko více, než jsme mohli kdy dostat, a to především možnost dosáhnout pocitu suverenity. Mimo jiné plníme funkci východního hvozdu a veškeré hrátky těch velkých odnášíme v rozměru nezaměstnanosti a hospodářském poklesu. Podle mého názoru přichází pokus o pevnější politickou integraci, jejímž ztělesněním je Lisabon, příliš brzo potom, co byla EU v roce 2004 zásadním a velkorysým způsobem rozšířena. Nestačili jsme si na sebe ještě zvyknout a vést jakýkoliv základní dialog o společných pravidlech vzájemného přístupu i o chování kvalitativně nového celku Evropské unie navenek. Používáme stejnou terminologii, ale její vnímání máme i u základních pojmů značně vzájemně posunuté. Je to z historického hlediska zcela přirozené protože jsme dorazili ke sjednocené každý úplně jiným politickým časoprostorem. Chce jen trochu času být spolu a zvykat si jeden na druhého a o věcech otevřeně mluvit. Myslím, že je to právě Česká republika, která je nejlepším důkazem toho, že v oblasti tvorby norem je práce kvapná málo platná.

Je zcela nepochybné, že české zákony a od nich odvozená pravidla jsou špatná. Nejde o formální kvalitu, i když tu a tam je to k smíchu i k pláči zároveň. To podstatné však spočívá v tom, že zákony, kterými se máme řídit, nejsou legislativními normami, které vycházejí přirozeně z norem společenských. Hlavní důvody jsou dva, i když spolu úzce souvisí. Ten první je ten, že na našem území se jen zcela výjimečně objeví právní norma, která by přirozeně dozrála v české společnosti a naprostá většina z nich je vnášena zvenčí, často pod silným politickým nebo i mocenským tlakem, anebo je alespoň důsledkem nějakého toho vnitřního akutního tlaku. Ten druhý je ten, že pokud mne paměť neklame, tak tady budeme mít, dojde-li k podpisu Lisabonské smlouvy, od roku 1918 již asi dvanáctý ústavní pořádek. Je zcela symbolické, že jedna jediná významná ústavní změna, která vycházela z hlubší domácí politické i společenské diskuse a kterou byl ústavní zákon o československé federaci z roku 1968, nedošla nikdy svého faktického naplnění a byla nakonec pouze jedním z významných nástrojů relativně bezproblémového rozpadu československého státu.

Máme zákony, kterými si rakouské mocnářství, německá říše, Sovětský Svaz a v posledku Evropská unie zabezpečovaly a zabezpečují svůj vliv na našem území, máme pár zákonů revolučního práva po odchodu nebo rozpadu těchto mocí (zatím neplatí pro EU, ve jménu které už jsme přijali více než

dvacet tisíc různých norem), které na to v radostné kocovině reagují a potom pár čestných výjimek, které ovšem nikdy neměly čas dozrát, protože dobrý zákon potřebuje nejen čas na předchozí vytvoření dobré společenské normy, ale potřebuje i svou legisvakanci a potom dost dlouhé období, než původně společenskou normu přijmou lidé za svou právě v podobě normy zákonné. Kde na to brát čas, když průměrná životnost jednoho ústavního pořádku není ani 10 let, a to musíme počítat s tím, že více než dvacet platil, byť nenaplněný, ústavní pořádek z roku 1968.

Důsledky jsou jasné. Naši lidé neberou formálně platná pravidla za svá a žijí si podle svých, která jsou jim bližší, i když nejsou v souladu ani s kostelním pořádkem ani s názory Transparency International. Můžeme to nazývat korupcí, můžeme to stíhat, soudit, trestat, můžeme dělat konference a poslouchat zahraniční zkušenosti i domácí moudra. Řešení jsou ale pouze dvě. Tím prvním je budování vlastních kvalitních pravidel a jejich následné vyžadování v rámci společenského i právního vědomí. Tím druhým je rezignace na naši suverenitu v těchto otázkách a plné přijetí norem nějaké cizí moci. Ty nebudou sice naše, ale alespoň se nebudeme neustále zmítat v pocitech z neustálého obviňování z toho, že jsme korupčníci, loupežníci a ohrožujeme bezpečnost státu, který je již dnes „kleptokracií“ par excellence. Kdo by o tom pochyboval, tomu si dovoluji připomenout, jak naše elita zcizila (prosím, neplést s odcizila) naše měnové zlato. Argumentace přitom použitá stojí i po letech za připomenutí, ale to si jistě každý čtenář učiní sám. Měli bychom si však dobře pamatovat, kdo nám tenkrát vládl a kdo vyměnil měnové zlato za cenné papíry s argumentací, že držení zlata nese finanční ztrátu, která je daní za nostalgii. Také jsme se dozvěděli, že to, co nenesé okamžitý zisk, nemá právo na existenci. Zlato jsme tenkrát vyměnili za cenu, která je méně než třetinová oproti té dnešní. Těžko hledat lepší příklad toho, co nese touhu po okamžité konkurenceschopnosti.

Vzhledem k tomu, že posledních dvacet let ve jménu členství v EU systematicky rezignujeme na pokus o vytvoření vlastních pravidel, které jsme ani v minulosti nedokázali nikdy vytvořit, je nabíledni, které z řešení se nakonec prosadí. Jde jen o to si to dokázat přiznat a udělat si konečně pravidlo z toho, že si žádná pravidla sami vytvářet nebudeme. A pokud se týká EU, pak bych byl rád, aby v tomto světě sehrávala podobnou roli jako v reklamě „obyčejný prášek“. Vedle obyčejného prášku se střídají nejrůznější dokonalí „gerojové“, ale postupně jeden po druhém mizí ze scény a on „obyčejný“ zůstává. Bez něj to prostě nejde. Bylo by dobré, aby si EU podržela svou základní kvalitu, zdánlivou obyčejnost, spočívající v tom, že je dobrým místem pro život. Možná právě proto v ní chce tolik lidí, kteří se stali v důsledku působení těch superprášků v jiných částech světa odpadem, začít znova žít a riskují přitom často život. Asi tedy žít v Evropě stojí pořád za to. Můžeme to někde trochu složitě zlepšit, ale především si to můžeme jednoduše hodně nebo úplně zkažit. A snahou o konkurenceschopnost v každém ohledu a za každou cenu si to zkažíme zcela jistě.

Evropa a úpadek 23/2009

8.11.2009

Bude to krátce po 17. listopadu, kdy se toto číslo KONKURSNÍCH NOVIN dostane ke svým čtenářům. Budou to dny, kdy si vlastně začneme připomínat jednotlivé dny událostí před dvaceti lety, bude se vzpomínat i hodnotit. Tak jako při jiných událostech a výročích jsme často v zajetí nostalgie nebo naopak vítězné euforie, pláčeme nebo se radujeme, ale to, co nám nejvíce schází, to je schopnost se poučit ze změny, kterou jsme prožili. Neuvědomujeme si vzácnost toho, čeho jsme byli před dvaceti lety svědky a ještě méně si vážíme toho, že nás to obrazně nebo doslova nezabilo. Je třeba konstatovat, že donedávna byli mezi námi lidé, kteří zažili dvě světové války, československou samostatnost, protektorát, Únor, Pražské jaro, normalizaci i sametovou revoluci a přesto jako by se zdálo, že jsou v zajetí jakéhosi jednostranného vnímání reality a každá další událost je v tom jen a jen utvrzuje. Možná i v tom je tragédie české politiky, že vždy v novém střetu dobojovává střety staré, dávno rozhodnuté a nikoho kromě našich politiků už nezajímající. Sám jsem to poprvé zachytil před dvaceti lety, kdy ti, kteří si chtěli dohrát socialismus s lidskou tváří, byli rychle odsunuti do pozadí těmi, kterým šlo prostě jenom o postavení, moc a peníze v nové situaci. Osmadesátníky následovali i „dohravači“ Února a i když byla sametová revoluce daleko více antiúnorem než pokračováním Pražského jara, tak ani tyto staré porážky a křivdy nestály nové elitě za víc než pár plíšků na Hradě a trochu těch restitucí. Dnes po dvaceti letech nám nezbývá než konstatovat, že jsme se z toho opět nepoučili a mnozí volají v současné společenské krizi po tom, aby se pořádně dokončila ta sametová revoluce a to nejlépe pořádnou čistkou. Přisívání nových zločinů starým kriminálíkům je sice oblíbený policejní folklór a snad i praxe, ale řešení to není a pro politiku a ekonomiku je spolehlivý recept na sebevraždu, kde je později v nalezené mrtvole spolehlivě identifikována celá společnost.

Nerad bych tuto rubriku zařadil do dlouhého výčtu textů, kde se někdo rozhodl napsat, jak to bylo a jak to vlastně celé vyhrál. Tento úvod směřuje k něčemu daleko obecnějšímu a podle mého názoru daleko více podstatnému. Jde o to, jak je to se pravidly, zásadami a zákony v době, kdy dochází ke krizi a kdy se takzvaně znovu rozdávají karty. Základní poučka zní, že když se láme chleba, tak dosavadní pravidla moc neplatí. Nejde jen o zákony, jako třeba o ústavu a její článek o vedoucí úloze strany, ale přestávají platit i další normy, pravidla i zásady a dokonce se dá říci, že dochází k velice zvláštní proměně morálky. Když se první běloši začali potkávat na svých zaoceánských objevech s takzvanými divochy, tak jednou ze základních charakteristik divocha, tak jak je zachytily lodní deníky od Kolumba počínaje, bylo to, že divoch je nepředatelný a že se na něj není možné v ničem spolehnout. Divoch je tedy někdo, kdo se neřídí jakými si uznanými pravidly. Zde je třeba poznamenat, že tato „vláda práva“ a panování pravidel nad realitou vůbec je z hlediska lidského pokolení skutečným nedospělcem a jeho batolecí krůčky jsou staré jen několik tisíc let. Moderní člověk je tu ovšem již několik desítek tisíc let a před tím jeho život závisel více než na pravidlech na tom, jak dokázal odhadnout a vyřešit aktuální situaci. Naši paleolitičtí a mezolitičtí předci se rozhodovali podle toho, odkud vítr právě fouká a nikoliv podle toho jestli foukat má nebo nemá, jestli foukal nebo bude foukat. Teprve v neolitu začali lidé postupně ztrácet přirozenou plachost a začali více spoléhat na to, že něco má být, než na to, že něco opravdu je. Tento trend pokračoval v důsledku rozvoje velkých civilizací, až dosáhl dokonalosti v moderním věku. Postupně jsme opustili vnímání reality a jejích cyklů a vydali jsme se po cestě pokroku, který jako kdyby byl nejvyšším dobrem. Čas přestal být cyklický, ale stal se lineárním a vedl zásadně od temné minulosti ke světlé budoucnosti. Pravidla, normy a zákony jsou od toho, aby nám říkaly, jak to za určitých podmínek má být, ale ničeho neříkají o tom, co dělat, když nastanou podmínky jiné. Tam, kam se nedostal vliv velkých civilizací a jejich norem, zůstali lidé ve spojení s přírodou a celou svou kulturou reagovali vždy na kouzlo okamžiku, na poměr sil, který aktuálně nastal. Zůstali v mezolitičtém myšlení. I proto si mohl Kolumbus zapsat do svých deníků pohrdavé formulace o zbabělém a poníženém chování divochů, aby o několik měsíců zděšeně konstatoval, že

titíž divoši pobili tytéž osadníky, kterým se ještě před několika měsíci klaněli jako bohům. Prostě a jenom z hlediska divochů nastala jiná situace, zatímco osadníci žili podle stále týchž pravidel, do kterých zahrnuli i to, že se jim divoši klaní a mysleli si, že oni to klanění přijali za svou normu. Divoši jen zcela přirozeně v souladu se svou základní normou, která jim říkala, že se mají zachovat vždy podle aktuálního poměru sil, využili situace a získali výhodu, hlavy a majetek osadníků.

Zdá se, že když dojde ke společenským krizím, tak se v části naší populace projeví ony plaché paleolitické a mezolitické geny a jejich nositelé se stávají reálnými vítězi krize. Nehledí totiž ani napravo ani nalevo ignorují minulé pravidla a řídí se probuzenými instinkty dávných předků až do doby, než nastanou nová pravidla, která postupně převládnu nad živelným kvasem, a nastává opět období stability vlády práva. Je často pravda, že nová pravidla jsou pro tyto instinktivní hráče stejně nepříznivá, jako ta původní, ale jim to vůbec nevádí. Oni žijí z energie, kterou jim poskytla krize. Je až neuvěřitelné, že se do krve dokážeme v putykách, partajích i parlamentech přít o kvalitu stávajících pravidel a porovnávat je s těmi minulými a přitom nám uniká, že podstatné se odehrálo v období, kdy neplatila ani ta původní ani ta nová.

To druhé, co nám často uniká, a to spíše právě v období, kdy platí pravidla nebo kdy se tvoří, je to, že si nedokážeme uvědomit, že naše prostředí, životní prostor, skutečný svět ve kterém žijeme, skutečnost neboli realita je průnikem mnoha polarit, z nichž ty nejvýznamnější pojmenováváme jako paradigmatá. Namísto toho, abychom si pevně stáli na tom, že život je možný spíše někde uprostřed mezi póly příslušné polarit, ať již je jakkoliv významná, necháváme se neustále přesvědčovat o tom, že jeden z pólů je ten správnější a dokonce se necháváme občas dohnat k tomu, že hlasujeme nebo jinak bojujeme za odstranění jednoho z pólů s radostným očekáváním, že se náš život zjednoduší a stane se příjemnějším a pochopitelnějším. Přitom naprosto jasně cítíme a mnozí i z fyziky ze sedmé třídy víme, že odstranit jeden pól není v zásadě možné, protože se znovu objeví, ale za cenu zmenšení celé polarit a tedy i našeho životního prostoru a pokud se nám snad přece jenom podaří jeden pól odstranit, padne tím i pól druhý, s ním celá polarita a životní prostor je pryč. Přesto při vytváření nových pravidel, podle kterých chceme nadále žít, poté, co jsme definitivně smetli ta stará, se upínáme stále a opakovaně jen k jednomu pólu, samozřejmě k tomu opačnému než před tím, protože jiný ani není k dispozici. Ve své podstatě tak nečiníme nic jiného, než že destabilizujeme celý náš životní prostor pobíháním od pólu k pólu tak dlouho, až dojde k takové krizi, že už nám ani naše instinkty nebudou nic platné. V našem prostředí jde o naprosto klasický výrok, že neexistuje třetí cesta, a proto setrváváme na pólech kolektivního nebo individuálního, tržního nebo plánovaného, sociálního nebo občanského pólu uvažování, zatím co reálně žijeme mezi nimi. Nabízí se parafráze, že třetí cesta možná neexistuje, ale všichni po ní nakonec kráčíme, protože jinudy se jít nedá. Možná ji každý vidíme nebo vnímáme jinak, ale nemáme než ji, nemáme než tento svět, byť už chudáka Giordana Bruna upálili za to, že začal Boha podezírat, že jich udělal povícero.

Jak ošidné je prohlásit jeden pól za ten správný nebo prostě jen výchozí, se konec konců po celé minulé století přesvědčovala sama věda, která se setkala právě v tomto ohledu se svou hranicí neurčitosti, nerozhodnutelnosti a neuskutečnitelnosti snu o univerzální teorii. Není to nic proti ničemu, protože je pro vědu velmi důležité právě to, že pozná své hranice jako metody poznání a může proto daleko účinněji působit uvnitř nich, aniž by se samozřejmě měla vzdát pokusů nějak tyto hranice rozšířit. Velice zajímavé výsledky v tomto ohledu přineslo právě hledání „teorie všeho“ ze známé reality a opačný postup popisu reality ze známých teorií. Obě cesty využívají stejné metody redukce. Jen pro pořádek uvádím, že redukce stojí na frázi, že „koneckonců není něco nic jiného než něco úplně jiného“ Příkladem může být, že „planeta není nic jiného než koule“, což známe za fyziky a vůbec nám to nevádí, ale horší už je, že „člověk není nic jiného než lidský kapitál, nebo volební hlas, pracovní síla nebo číslo sociálního pojištění“, což končí tím, že „člověk není nic než číslo, které má

vytetované na předloktí“. Je zvláštní, že tyto cesty opačné redukce mají jen relativně krátké společné trasy a to vždy v okolí reality nebo příslušné teorie. Uprostřed se tyto cesty ztrácejí v jakési mlze, nepřehledné džungli, propletení až chaosu. Tento prostor, kde se cesty redukce od teorie k realitě a redukce od reality k teorii rozcházejí a jejich spleť se stává nepřehlednou, nazvali fyzik Ian Stewart a biolog Jack Cohen zemí mravenců. Připomenu jenom, že oba tito světově známí vědci a autoři knih z oblasti „třetí kultury“ se zapojili do kouzelné fikce a fantasy Terry Pratchetta o Zeměploše a napsali s ním tři knihy - Věda na Zeměploše, Koule a Darwinovy hodinky. Kdybych se to měl pokusit nějak shrnout, napsal bych, že tradiční věda, kterou si tolik oblíbili dnešní politici, protože je jim stejnou oporou, jako těm středověkým víra a církev svatá dohromady, vidí pravidelnosti v přírodě jako přímé důsledky pravidelnosti zákonů, ale tento pohled už sama současná věda pokládá za neudržitelný. Udržitelné není ani přesvědčení, že existuje jediná teorie všeho, že vše stojí na jediném fundamentálním systému pravidel. Dnes se zdá pravděpodobnější, že musíme hledat a určovat pravidla pro každou úroveň popisu, složitosti situace a aktuálního rozložení sil. Svým způsobem jde tedy o návrat k divošským instinktům, do hloubi mezolitického myšlení. Je paradoxní, že všichni intuitivně cítíme, mnozí to i víme, ale nakonec skupinovně podléháme iluzi, že můžeme nalézt nějaké fundamentálnější a obecnější pravidlo a podle něj nakonec lépe žít. Toto permanentní hledání ideálního pravidla je stejně nebo možná ještě více společensky zhoubné, než nehledání žádného a žítí podle nějakého pevně, třeba Bohem, daného. A jsme u toho znovu. Nehledat je hloupost, ale jenom hledat je to samé, jsou to dva póly jedné polarizace poznávání. A my všichni tak trochu hledáme a tak trochu jsme rádi, že nám někdo říká jak to je nebo jak to má být.

V poslední době se nám pořád vytýká, že porušujeme pravidla, ale už se pramálo ptáme, jestli ta pravidla stojí za to, abychom je dodržovali nebo dokonce zda není zrovna doba, kdy se žádná pravidla dodržovat nedají. Bylo by krásné, kdybychom si dokázali z událostí kolem sebe vybudovat zdravý vztah k pravidlům, kterými nás neustále někdo omezuje nebo se o to alespoň snaží. Všechna pravidla nejsou automaticky dobrá a nejsou zdrojem pokroku nebo dokonce dobra. Stejně tak není krize nějakých pravidel věcí nutně záležitostí špatnou a možná je více zdrojem dobra než cokoliv jiného. Krize obecně je jedním z největších zdrojů energie, které můžeme využít k pohybu. Záleží už jen na nás jakým směrem a jak rychle se budeme pohybovat. Nezbyvá než si přát, abychom si dokázali ve chvílích, kdy si budeme připomínat dny, kdy mnozí z nás startovali do nového života, uvědomit, odkud se pohybujeme, kam se pohybujeme a především proč se vlastně pohybujeme....

Evropa a úpadek 24/2009

22.11.2009

Takže je dokonáno. Lisabonská smlouva je ratifikována. I česká ratifikační listina skončila v Římě v trezoru italského ministerstva zahraničí. Na poslední chvíli se jí ještě prý postavila do cesty v pátek třináctého listopadu zácpa, ale naštěstí jen ta dopravní. Nová EU bez práva veta jednotlivých členů, s možností silového hlasování se stala skutečností. Alespoň na papíře. Nevím, do jaké míry se architektům nových pravidel fungování EU podařilo nakonec naplnit jejich představy, se kterými do celého tohoto procesu nových pravidel a institucionálního prostředí EU vstupovali. Co však pokládám za jisté je to, že tenkrát měli zcela odlišné představy o reálném stavu EU, ve kterém vstoupí nová pravidla v platnost. Připomenu jen, že přesně před 8 lety, v prosinci 2001, v bruselské čtvrti Laekenu, přijaly tehdejší členské země staré patnáctky Prohlášení o budoucnosti EU, na jehož základě byl svolán Konvent, v němž byli zástupci jak staré patnáctky tak tehdejších 13 kandidátských zemí, který měl za úkol připravit text Evropské ústavy. Vycházel ze dvou základních laekenských tezí, z nichž ta první zní, že *„Evropská unie potřebuje zásadní reformu svých institucionálních struktur a rozhodovacích mechanismů za účelem zefektivnění své činnosti a odstranění tzv. demokratického deficitu“* a ta druhá, že *„Proces rozšíření Evropské unie se stal nyní již nezvratným. Kandidátské země se však při přebírání evropských standardů nemohou zabývat pouze stávajícím acquis, ale měly by mít na zřeteli změny, k nimž bude v následujícím období docházet“*. Konvent zahájil svou činnost v únoru 2002 a skončil ji v červnu 2003. Téhož roku 29. října došlo v Římě k podpisu textu Evropské ústavní smlouvy. Jen tak mimochodem, krátce poté se v KONKURNÍCH NOVINÁCH poprvé objevila rubrika *Evropa a úpadek*. Ratifikace této smlouvy skončila na rozdíl od naší rubriky rychlým krachem a Evropská ústavní smlouva byla již v první polovině roku 2005 po nizozemském a hlavně francouzském referendu mrtvá. Následovalo období složitého hledání východiska, které nakonec vyústilo v přípravu dokumentu, který měl v dobrém i špatném všechny atributy podle přísloví, že vlk se nažral, ale koza zůstala celá. Rozhodující pro nalezení tohoto východiska byly ovšem výsledky voleb v Německu a ve Francii, německé předsednictví v EU a následný systematický tlak duo Merkelová-Sarkozy na evropské partnery. Takového společného postupu nebyli jejich předchůdci prostě schopni. V prosinci 2007 byla prakticky na den 6 let po laekenském prohlášení přijata podpisem šéfů států a vlád v Lisabonu Reformní smlouva, která je ovšem daleko známější jako smlouva Lisabonská. Její ratifikační proces tak trval na den přesně 23. měsíců a smlouva tak vstoupí 1. 12. 2009 definitivně v platnost.

Bylo to vlastně celé jedno desetiletí, které bylo věnováno změně EU ze společenství států na něco, co může dělat autentické kroky i když s tím všichni členové společenství nesouhlasí. Jde o kardinální změnu pravidel a dnes není skoro nikdo schopen říci, jak se evropští politici naučí s těmito pravidly zacházet. Jediné, co je možné říci, že to, že systém s právem veta nebyl postaven na fungování bezmála třicetihlavého společenství. Dosažení konsensu vyžadovalo příliš mnoho kompromisů a výsledná kvalita rozhodovacího procesu tomu také odpovídala. EU nebyla z tohoto pohledu ničím jiným, než jednou z mnoha mezinárodních organizací, které jsou proslulé výroky jako: „Dovolte mi, abych vám ve svém zásadním vystoupení sdělil, že vlastně nemám, co bych dodal...“ Nicméně i tento duchovní výron stačí na to, aby příslušný delegát získal čárku za aktivitu a vyúčtoval diety. Posílení možnosti autentického vystupování EU ještě zdaleka nic nevypovídá o tom, jaká bude jeho kvalita a zda k němu vůbec dojde. Již první volba nových představitelů EU napovídá, že se přední evropské státy samy bojí toho, co v lisabonské smlouvě prosadily a vybraly za své představitele osobnosti, které jim skýtají záruku poslušnosti a spíše zákulisního získávání podpory než výrazného zastupování EU navenek. Šance, že by ostatní světové mocnosti získaly v osobách stálého předsedy Evropské rady „prezidenta EU“ Hermana van Rompuye a nebo vysoké představitelky pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku čili „ministrů zahraničí“ baronky Catherine Ashtonové rovnocenné partnery, je v zásadě nulová. Vzniknou však nové ohromné byrokratické útvary zabezpečující jejich činnost a

mající mnoho tisíc úředníků. Největším z nich bude Evropský útvar pro vnější činnost. Dá se tak předpokládat, že oběma představitelům EU zabere nejvíc času zvládnání byrokracie a úředníků, kteří by jim měli naopak zabezpečovat podporu. Není to v EU nic nového a máme v dobré paměti, že už dokonce před 10 lety došlo k rozpuštění „Santerovy“ Evropské komise, protože bylo zjištěno, že nelze zjistit, co vlastně její úředníci a potažmo ona sama vlastně činí. Navíc se zjistilo, že se v rámci toho zmatku také tak trochu kradlo. I tento skandál byl mocným impulsem k institucionální reformě EU, který začala za předsednictví „Profesora“ Romana Prodiho, Itala, zvaného svými odpůrci podle italského měkkého salámu též „Mortadela“.

Nyní nás tedy čeká zásadní změna pravidel evropské vnitřní politiky. Nejvíce se to dotkne právě menších zemí. Zatímco doposud každé z nich šlo o to získat co nejvíce za upuštění od svého práva veta, tak do budoucna musejí hledat svou pozici na straně rozhodující většiny. Ta je dvojí. Jde o více než 55 procent počtu členských zemí a zároveň o více než 65 procent obyvatelstva Unie. Pokud se podaří spojit tyto dvě většiny, bude rozhodnutí ve vymezených oblastech přijato bez ohledu na stanovisko ostatních. Velmi rychle vznikne plán herních a vyjednávacích variant, které takovou většinu zajistí. To, co hrozí, je to, že se vytvoří alespoň v nějakých směrech stálá většina, která bude zbytek Unie válcovat bez ohledu na cokoliv. Takovou většinu tvoří třeba země Eurozóny, které mají díky společné měně celou řadu dalších společných zájmů. V každém případě bude nadále složitější nedostat se na periferii dění a lze se dočkat i toho, že se někdo pokusí z EU vystoupit. I tuto možnost přináší Lisabonská smlouva. Znovu je ovšem třeba zdůraznit, že tato smlouva otevírá možnosti, ale jejich naplnění sama zabezpečit nemůže. To záleží na politicích a ti mají úkol významně ztížený tím, že se nacházejí uprostřed velké hospodářské krize, která je stále více i krizí společenskou. Evropský sociální stát je vystaven ohromnému tlaku a zůstává zcela zásadní otázkou, zda přečká tuto krizi bez toho, že by prošel významnou redukcí. Volání po efektivitě, výkonnosti a ořezávání osobních nákladů je ze strany podnikatelů více než pochopitelné, ale na druhé straně společnost je přece jen něco podstatně jiného než trh. Posuzování všeho a každého pouze podle toho, zda je schopen přinášet zisk, je cestou do pekel. Evropská unie má v tomto ohledu jedinou možnou cestu a to svou vlastní, která bude respektovat vlastní prostředí a tradice. Neustálé srovnávání s okolním světem nemůže přinést nic dobrého. Lze jen doufat, že se Evropská unie začne daleko ostřeji vymezovat nejen vůči USA, ale i Číně a dalším světovým hráčům tak, aby bylo jasné, že je jejich partnerem a nikoliv pouhým následovatelem. Model EU nemusí být nutně špatný, ale mohl by se v rukách jejich nesebevědomých politiků stát hrozbou nejen samotné EU, ale i jejích členů a nakonec Evropy jako kulturního fenoménu.

V minulém pokračování jsme se dotkli výročí 17. listopadu. To nejhorší, co jsem v jeho letošním průběhu zaznamenal, bylo to, že zatímco před dvaceti lety mlátili lidi esenbáci, letos je mlátili neonacisté. Pokud bych označil neonacisty za lidi, pak bych mohl dokonce napsat, že před dvaceti lety mlátili policajti lidi a dnes lidi policajty a hlavně lidi lidi. Byl to opravdu smutný pohled a vtírá se otázka, zda je obrazem naší společnosti to, co vidíme na oslavách anebo to, co se odehrává na jejich pozadí. Bohužel se zdá, že je mezi námi opět stále více a více našich spoluobčanů, kteří nepokládají stávající Českou republiku za svou vlast a její ústavní pořádek za něco, co je hodno, když ne úcty, tak alespoň respektu, a dávají to zcela nekompromisně najevo. Je to závažná trhлина v sociální kohezi, která dlouhodobě charakterizuje českou společnost a virus nerespektování pravidel ji každodenně rozšiřuje. Stále více lidí žije na její periferii anebo si dokonce vytváří vlastní společnost mimo ni podle vlastních pravidel. Ta pravidla jsou nejen extralegální, tedy využívající dosud neupravený prostor bez pravidel, ale často jsou přímo a záměrně nelegální. To, že určité skupiny dokážou žít uvnitř naší společnosti a neřídí se jejími pravidly a dokonce jimi okázale opovrhovat, vyvolává celou řadu otázek, které jsou ponechávány bez odpovědi. Vypadá to tak, že to odpovědné lidi v naší společnosti nechává klidnými a co je ještě horší, zdá se, že v naší společnosti není nikdo, kdo by se cítil odpovědný za to klást takové otázky oficiálně a snažil se na ně hledat odpověď. Možná tou základní otázkou, kterou je

třeba posoudit a vést o ní širokou společenskou diskusi, je ta, zda je možné veškeré tyto skupiny zařadit do šuplíku s názvem extrémisté a postupovat vůči nim podle manuálů boje s extremismem?!? Uvítal bych více sebereflexe ve vztahu k pravidlům a normám, které dnes naše legislativa obsahuje a především ve vztahu k jejich počtu, struktuře i kvalitě. Zdá se mi v zásadě nemožné, aby se jakýkoliv jednotlivec přijal tento aktuální soubor norem za svůj, za legislativní, hierarchické vyjádření širších sociálních přirozených norem, k jejichž podobě nějaké podobě přispěl a hlavně jim porozuměl. Posledním takovým příkladem může být mém případě nové pravidlo o tom, že od 1.11.2009 nestačí do rozhodného data peníze na daňovou povinnost odeslat, ale musí být připsány na účet finančního úřadu. Pokud jsem doposud měl celkem pevně v rukách možnost dostat svým zákonným povinnostem, pak tento nový zákon činí z nás všech poplatníků i plátců daně hříčku administrativních, poštovních a bankovních lhůt a jediná možnost jak si být jistý je v tomto elektronickém a komunikačním století to, že vezmu hotovost a vyrazím po svých do fronty k pokladně. Připadá mi to nerozumné, hloupé a s velkou jistotou nemohu takovou normu pokládat za svou, protože mne obtěžuje, vystavuje nejistotě a vůbec nic neřeší. Je to dáno v širším kontextu i tím, že velká část dnešních našich norem pochází z byrokratické dílny EU, tedy z prostoru, který je nám na hony vzdálen a kterému obtížně rozumějí i ti, kteří se v něm dlouhá léta pohybují. A jsme zpátky u Lisabonské smlouvy. Možná právě její přijetí by se mohlo stát impulsem takové společenské diskusi o postavení naší republiky v systému EU a o pravidlech, kterými se řídí. Píšu tyto řádky několik málo hodin poté, co nás opustil profesor Vojtěch Cepl. Je dobré si nepřestat připomínat jeho slova, kterými definoval to, co jsou to pravidla, právo i spravedlnost. Říkal, že *jedna z definic práva je, že je to umění dobra a spravedlnosti* a věřil, že *většina pravidel lidského chování vznikla proto, aby lidé dobře žili a mohli spolupracovat*. Jen těžko si lze představit jednodušší a přitom náročnější test pravidel, kterými jsme v současné době obklopeni doslova ze všech stran. Vojtěch Cepl vždy kladl veliký důraz na přirozené právo a také na právo precedentu. Tvrdil, že právo precedentu je potlačováno všude tam, kde jde jen a jen o maximální totalitní vládu aktuální moci. Precedenční právo také potlačily všechny revoluce, které se chtěly oddělit od minulosti. Vojtěch Cepl byl důrazným zastáncem vlády práva před vládou mocných. Tomu také odpovídal jeho důraz na kvalitu a srozumitelnost tohoto práva a říkal, že je dobré, když lidé pokládají právo, kterým se řídí, za své a podle toho také k němu zachovávají úctu. Česká televize krátce po jeho úmrtí uvedla *Vzkaz Vojtěcha Cepla*, který byl natočen v roce 2008. Šlo o jeho volně pojaté právnícké desatero a určitě stojí za to, se na něj přes internet podívat znovu a znovu a přemýšlet.

Až se toto číslo KONKURNÍCH NOVIN dostane ke svým čtenářům, budeme žít už několik dní v novém právním prostředí daném Lisabonskou smlouvou a budeme mít za sebou první adventní neděli. Chtěl bych popřát nám všem, abychom nová lisabonská pravidla vzali na milost alespoň tolik jako ta adventní. Přejí všem krásné zamýšlení se v čase před příchodem Vánoc a příchodem Páně. I pravidla „adventus Domini“ si musela kdysi ve starém Římě najít své místo vedle pravidel „adventus Jovi“, aby je posléze nahradila a dokonce potlačila. Tak tedy zamýšlejme se, přemýšlejme a hlavně bděme, milí čtenáři. Krásný adventní čas, vážení a milí čtenáři...

Evropa a úpadek naposledy...

6.12.2009

Toto pokračování naší rubriky je sice posledním, ale nehodlám se v něm ohlížet zpět a jakkoliv bilancovat. „Něco překrásného se končí...“, by se chtělo určitě napsat každému autorovi společně s Jaroslavem Seifertem v okamžik, kdy se dotyčný autor rozhodl ukončit fakticky na den sedm let trvající cyklus příspěvků do KONKURNÍCH NOVIN. Možná by se raději mělo říci s jiným klasikem: „Bylo to krásné, ale bylo toho dost...“ Vypadá to jako nekritické chlubení, nicméně, autor této rubriky se v samém závěru vypořádá s touto možnou pýchou vůči svým čtenářům slovy sv. Františka Saleského (1567-1622) biskupa ženevského, zakladatele řádu Salesiánů a francouzského spisovatele, protože by lepší slova jen těžko hledal.

„Něco překrásného se končí“ není vyjádřením nekritičnosti autora k jeho sedmiletému dílu, ale je to název sborníku populárně vědeckých prací, které se zabývají kolapsy v přírodě a ve společnosti, a vyšel v loňském roce v nakladatelství Dokořán. V něm vyjádřili naši vědci z různých oborů svůj své postřehy a názory ke společenským kolapsům. Kupodivu jde spíše o archeology, geology a biology než o sociology, politology nebo dokonce ekonomy a právníky. O to je tento sborník zajímavější a podnětnější. Z celé knihy nečítáš skepse k současnému vývoji a krizi, kterou procházíme. Pokud je něco podrobeno velmi decentní kritice, pak je to nám tolik vnucovaný názor, že pokrok nelze zastavit a že po lineární časové křivce stoupáme a musíme stoupat k dříve netušeným výšinám a blahobytu. Sborník upozorňuje na to, že daleko pravděpodobnějším obrazem naší historie je cyklus. Nejde však o marxistickou stoupající spirálu. Při pohledu ze shora jde o jakýsi chaotický útvar, ve kterém není zcela jasno, která část křivky je výš a která níž. Takový pohled by se nám mohl naskytnout z boku a pak bychom pochopili, že je to spíše než cokoli jiného takové zamotaná a propletená nit. To, co je ovšem neméně důležité, je to, že z celé knihy je cítit to, co bude možná námětem pokračování tohoto sborníku a je i pokračováním Seifertova verše, totiž to, že také „něco překrásného začíná“. To že něco začíná, je přirozeným důsledkem toho, že se něco končí, a není důvod, proč by to nemělo být rovněž překrásné, jen možná trochu jinak.

V posledních dnech jsme slyšeli mnoho povzbudivých slůvek o tom, že se končí něco přestrašného, tedy hospodářská krize. Je to typická ukázka toho, jak je přání otcem myšlenky. Emirat Dubai je na bankrot a je přímo symbolické, že se tam na únor připravuje kongres INSOLu. Budeme to mít pěkně z první ruky. Horší je, že i člen eurozóny Řecko je na bankrot a druhé kolo bankovní krize očekává i Německo. Česká republika se za necelý rok propracovala až ke 170 miliardám schodku státního rozpočtu, ale naši poslanci se při přípravě státního rozpočtu na příští rok chovají, jako kdyby každý z nich měl při státním bankrotu kam utéct. Je veřejným tajemstvím, že státní rozpočet na rok 2011 je zatím neřešitelným rébusem. Počet bankrotů se u nás meziročně dvojnásobil a osobních dokonce ztrojnásobil. Schází se ECOFIN a neumí se shodnout ani na tom, zda si můžeme dovolit požadovat po bankéřích informace na téma, kdy nám zase milostivě dovolí je zase z veřejných rozpočtů žít. Nakonec byly v duchu nejlepších tradic „reálsocialismu“ zřízeny dvě nové „komise“ stejně nákladné jako zbytečné. Budou se jmenovat ESFC a ESRC. Pokud bych si ovšem měl postesknout nad největším omylem v souvislosti s hospodářskou krizí, tak bych musel jmenovat veselé tanečky levicových teoretiků na hrobě liberálního kapitalismu. Je to častuška na téma: „My jsme to s Marxem říkali celý život...“ Je jim úplně jedno, že tahle jejich pravda stála veřejné rozpočty již bezmála dvě desítky bilionů euro a ty skončily kde jinde než v soukromých kapsách. Větší „ránu“ už liberální kapitalismus nikdy neudělá a tak může klidně ležet v hrobě a ti, kteří jeho jméno a obraz vytvořili, mohou malovat jiné kulisy pro tažení proti sociálnímu státu a jeho hloupým teoretikům.

Dovolím si v souvislosti s tím, že něco nejen končí, ale i začíná, upozornit i na novou knihu Václava Klause „Kde začíná zítřek?, která je ve své pasáži týkající se zítřka podle slov samotného autora snad poněkud skeptická. Já bych si dovolil upozornit na jednu velice podstatnou pasáž a to je ta, která se dotýká otázky, zda řešením problémů současného světa je méně práce pro více lidí. Známe to dlouhodobě z Francie, kde je 35 hodinový pracovní týden a také z poslední doby, kdy se jako řešení hospodářské krize zavádí čtyřdenní pracovní týden. Stručně a jednoduše, otázka stojí tak, zda objem práce má nějakou limitu nebo zda může do nekonečna růst a druhá otázka zní: „jaký je vliv práce na polidštění opice?!“. Kolik z nás se díky většímu objemu disponibilního volného času stane kulturnějšími, vzdělanějšími, ba dokonce lepšími a kolik z nás se stane deprivanty, kteří opilí nebo zfetovaní bloumají po ulicích a občas z nudy něco rozbijí nebo zapálí, popřípadě někoho zbijí nebo rovnou zabijí?!? Problém je v tom, že se zdá, že aktivní činnost a dosahování konkrétních výsledků je zřejmě nenahraditelným prvkem pro utváření lidské osobnosti. Dovednost a její používání je tedy v tomto smyslu daleko více než pouhá znalost nebo vzdělání. Nejde zdaleka jen o agresivní deprivanty. Máme tu jevy jako neet-generation, freeters a hikikomori. Jde o mladé, ale postupně stále starší lidi, kteří svou existenci spojili se systematickým nicneděláním, pasivitou a programovou leností. Ať si chceme nebo nechceme připustit, jsme to, co jsme dokázali, byť v dnešní době hodně záleží na tom, jak o tom dokážeme vyprávět. Ale i naše nejbujnější příběhy, musí mít základ v reálné zkušenosti. Ty nejkrásnější příběhy pak nejdou vymyslet, ale píše je sám život. Pokud nebudeme tvořivě působit na své prostředí, nebudeme moci ani nic vyprávět. Budeme už jen lhát a postupně umlkne docela. Druhým velkým problémem je podle Václava Klause to, že multikulturalismus byl přijat jako politicky korektní norma. To vede k tomu, že místo toho, abychom se snažili překonávat kulturní bariéry a radovali z každého, byť sebemenšího úspěchu, jsme kamenováni nejrůznějšími politiky a aktivisty za to, že pro nás není normou to, že se zřekneme všeho svého a ustoupíme cizím vlivům. Příkladem může být nedávné švýcarské referendum o minaretech. Vlna kritiky, která se snesla na švýcarské občany za to, že vyjádřili svůj názor v rozporu se salónní normou, je prostě ostudná a destruktivní pro samotnou podstatu naší civilizace, v jejíchž základech je svoboda a dialog. Místo toho, abychom Švýcarsko ocenili, že se nebáli si položit takto kontroverzní otázku a také na ni odpovědět, ohrujeme nad nimi nos a chceme jejich názor přezkoumávat soudem a OSN.

Již několik dní platí v Evropě Lisabonská smlouva. Přijata byla jen a jen díky tomu, že se lidí neodvážil na jejich názor nikdo z politiků zeptat. Lisabonským oslavám završení tohoto nedemokratického procesu předcházelo setkání EU-Čína, kde se v plné nahotě ukázalo, že EU není pro Čínu partnerem. Čína provozuje prostřednictvím podhodnocené měny systematický dumping, nerespektuje ochranu duševního vlastnictví stejně jako životního prostředí, hromadně provozuje dětskou a otrockou práci, ale EU vždycky ukřičí tím, že nedostatečně otevírá své trhy čínskému zboží. Na USA má Čína bič v podobě skoupeného amerického dluhu. Bylo velice tristní pozorovat představitele Západu, nejprve USA a potom EU, jak odcházejí z Číny jako malí nerozumní žáčci od ředitele školy. Navíc je známo, že Čína utváří společný postup třetího světa na konferenci o klimatu v Kodani. Bude mít i velkou podporu USA a Ruska, o Indii nemluvě, pro které je ochrana životního prostředí dlouhodobě zbytečný a snad i nepochopitelný luxus. Snad konečně někomu dojde, že to EU se svými nesmyslnými plány opravdu sama nevytrhne a v zásadě šílené omezení emisí se změní v racionální přístup k životnímu prostředí, který nebude vycházet ze stachanovských závazků, ale z toho, že bez péče o své prostředí v něm nemůžeme žít. V tomto ohledu stojí za to připomenout, že dokonalosti v tomto ohledu bylo dosaženo již za starého mocnářství, jak o tom svědčí četné české krajinky a v neposlední řadě obrázky Josefa Lady. Na straně druhé je patrné, že pokud má mít EU v novém lisabonském kabátě vůbec nějaký smysl, musí začít prosazovat velice tvrdě svou novou právní subjektivitu na světovém kolbišti. Musí začít také hledat efektivní spojence. Přes veškeré rozpory a nedorozumění je jejím nejbližším partnerem v multikulturálních globálních vztazích právě Rusko. Pro země východní a střední Evropy

ještě nedávno okupované Sovětským Svazem to je sice hrozné zjištění, ale daleko strašnější by bylo to, kdyby právě animozity těchto zemí vůči Rusku způsobily to, že se možnost utvořit velké všestranně soběstačné eurasijské společenství nepodaří vytvořit a Rusko se například prostřednictvím Šanghajske organizace spolupráce pohne na dlouhá léta nenávratně směrem k jihovýchodní Asii.

To všechno, o čem píšeme je tom, že bychom něco měli udělat tedy, že něco můžeme udělat. Jde o to, že jsme ve své volbě svobodní a tuto svobodu volby si musíme chránit. V Bibli v knize Genesis je toto klíčové místo. Po vyhnání z rajske zahrady měli Adam a Eva dva syny. Starší se jmenoval Kain. Byl to první člověk, který se nenarodil v ráji. Kain vyrostl, obdělával půdu a své první plody chtěl obětovat Bohu. Jehova oběť nepřijal a vysvětlil Kainovi, že se zaplétá se zlem - číhalo za dveřmi. „Jenže“, pokračoval Jehova, „ty nad zlem můžeš zvítězit a žít plným životem“. To jsou poslední slova Boha ke Kainovi, který záhy na to zabil svého bratra Ábela a jehož jsme tedy všichni v biblickém smyslu slova potomky. Znovu připomínám tu větu: „Můžeš nad zlem zvítězit a žít plným životem. Klíčové slovo je ono „můžeš“ a v hebrejštině zní „timšel“. Našel jsem si pár překladů bible v různých jazycích, ale skoro v každém je ten vztah svobodné vůle a předurčenosti a příkazu ve vyjádření výrazu „timšel“ trochu jiný. Kdybych to měl vyjádřit česky, tak je tam od „nesmíš“ přes „měl bys“ a „máš“ až po „musíš“ úplně všechno. Jsem přesvědčen, že to skutečně správné je ono můžeš, tedy to, co ponechává náš osud v našich vlastních rukách. Můžeme si myslet, co chceme, můžeme věřit čemukoliv, ale náš příběh se nakonec skládá z toho, co jsme skutečně udělali. Připomenu na závěr jen to, že Kain po bratrovraždě byl poznamenán „kainovým znamením“ a odešel „na východ od ráje“ do země Nód a tato okolnost dala název krásné knize Johna Steinbecka, která je skoro celá o tomtéž. Hebrejský výraz „timšel“ je takovým praotcem Obamova „yes, we can“. Je vidět, že tento slogan dokázal voliče okouzlit, že obsahuje naději na změnu, ale sám o sobě nedokáže nic způsobit. Změnu už musí zařadit lidé. Pokud si ovšem každý z nich řekne, že „může“. Byl bych rád, kdybychom si u příležitosti Vánoc dokázali připomenout to prosté a přitom tak složité slůvko „timšel“ a mysleli přitom na svobodu a uvědomili si, že pro ni můžeme hodně udělat. Bude také dobré si uvědomit, že se svobodou je to jako s dýchacím přístrojem v letadle. Nejdřív ji musíme mít sami, abychom k ní mohli pomáhat druhým. Zdůrazňuji pomáhat, protože svobodu nemůžeme nikomu dát a ani ji od nikoho dostat.

Tady bych si dovolil po sedmi letech skončit řádky rubriky KONKURNÍCH NOVIN s názvem Evropa a úpadek. Její završení je časově spojeno nejen s ukončením „Lisabonského procesu“, ale i se dvěma událostmi, které zřejmě otevrou nový pohled na svět, ve kterém žijeme, i na život sám. V CERNu na švýcarsko-francouzské hranici byl spuštěn největší a nesložitéjší přístroj, jaký kdy lidský génius stvořil, urychlovač LHC, který přinese odpověď na řadu otázek o původu a podobě našeho vesmíru. Po mnohaletém zkoumání se podařilo prokázat, že na prastarém meteoritu, který k nám přicestoval z Marsu, jsou otisky živých organismů. Máme tedy možnost studovat život ve více podobách a časových rozlišeních. To by mělo přinést větší poznání a snad i moudrost a pokoru. Znovu nelze než si připomenout, že „něco překrásného se končí a něco překrásného začíná...“

A na úplný závěr prosím s pokorou slovy „Motlitby ve stáří“ trpělivé čtenáře o odpuštění za své sedmileté mudrlantství... *Pane, Ty víš lépe než já, že den ode dne stárnu a jednoho dne budu starý. Chraň mne před domněnkou, že musím při každé příležitosti a ke každému tématu něco říci. Zbav mne velké naruživosti chtít dávat do pořádku záležitosti druhých. Nauč mne, abych byl uvážlivý a ochotný pomáhat, ale abych při tom nešťoural a neporučnickoval. Zdá se mi, že je škoda z přemíry moudrosti nerozdávat-ale Ty, Pane, víš, že bych si rád udržel pár přátel. Nauč mne, abych dovedl mlčky snášet své nemoci a obtíže. Přibývá jich a chuť o nich hovořit roste rok od roku. Netroufám si prosit, abys mi dal dar s radostí poslouchat druhé, když líčí své nemoci, ale nauč mne trpělivě je snášet. Také se neodvažuji prosit o lepší paměť- ale jen o trochu větší skromnost a menší jistotu, když se má paměť neshoduje s jejich pamětí. Nauč mne obdivuhodné moudrosti umět se mýlit. Drž mne, abych byl, jak*

jen možno, laskavý. Starý morous je korunní dílo ďáblovo. Nauč mne u jiných odhalovat nečekané schopnosti a dej mi krásný dar, abych se o nich dovedl zmínit. Mám vrásky a šedivé vlasy. Nechci si stěžovat, ale Tobě, Pane, to říkám-bojím se stáří. Je mi tak, jako bych se musel rozloučit, nemohu zastavit čas. Pociťuji, jak den ze dne ztrácím sílu a přicházím o bývalou krásu. Byl jsem pyšný na to, že se stále ještě mohu měřit s mladými. Ted' cítím a uznávám, že již toho nejsem schopen. Byl bych směšný, kdybych se o to pokoušel. Ale Ty, Pane, říkáš: „Kdo věří ve mne, tomu narostou křídla jako orlovi.“ Dej mému srdci sílu, abych život přijal tak, jak jej Ty řídíš. Ne mrzoutsky, ne lítostivě se skleslou náladou, ne jako odcházející, ale jako vděčný a připravený ke všemu, k čemu mne Ty ještě povoláš. A k tomu mi dej všechnu sílu srdce. Amen.

Pokud se to podaří, chtěli bychom od dalšího ročníku přijít v KONKURNÍCH NOVINÁCH s novou rubrikou, ve které bychom rádi představovali a komentovali obzvláště zdařilé pokusy o přiblížení naší země a jiných subjektů ke kolapsu, konkursu či bankrotu, stejně jako počiny směřující k jejich odvrácení. Rádi zpracujeme i iinebo přímo otiskneme i zkušenosti našich čtenářů. Název této rubriky bude novoročním překvapením asi i pro její autory, neboť, jak bylo psáno: *jest mnoho povolaných, ale málo vyvolených...*

Krásné Vánoce a šťastný nový rok 2010, milí čtenáři.

ROČNÍK 2010

Lidé a úpadek X01

10.1.2010

Vážení čtenáři, jak jsme byli slíbili na konci loňského roku, přicházíme v tomto ročníku KONKURNÍCH NOVIN s novou rubrikou, která chce nahradit a dále posunout témata, která se objevovala v rubrice Evropa a úpadek, kterou jste nacházeli na stránkách našich novin celých 7 let. Vedli jsme diskusi nejen o posunu obsahu, ale samozřejmě i o novém názvu rubriky a oslovili jsme i některé pravidelné čtenáře, abychom dokázali přijít s názvem, který by odpovídal zamýšlené změně. Nakonec se po mnoha návrzích objevil ten, který je uveden, tedy Lidé a úpadek. To odpovídá nejen určité návaznosti na předchozí název, ale i posunu směrem ke konkrétnějším tématům kolem úpadku. Pokud hovoříme o konkrétnějších tématech, pak máme na mysli nejen ty adresnější, ve kterých bychom chtěli psát o konkrétních lidech a kauzách kolem úpadku, ale i ty méně adresné, obecněji platné, ve kterých ovšem půjde o posun od institucí k člověku. Je určitou ambicí této rubriky ukázat, že úpadek, stejně jako jiné společenské procesy, není svého druhu živelnou přírodní katastrofou, důsledkem chování jakýchsi anonymních institucí, trhů, ratingů a bůh ví čeho ještě, ale jsou výsledkem chování a konání konkrétních lidí. Nejde tedy o vis major, forces major neboli zásah vyšší moci, ale o něco, co vzniklo z vůle a činnosti lidí a co také jedině vůle činnost konkrétních lidí může změnit. Můžeme se schovávat za instituce, korporace a organizace všeho druhu, můžeme je různě obviňovat z toho či onoho, ale musíme si přiznat, že odpovědnost z nás lidí, jako jednotlivců, skupin nebo celé společnosti, nikdo a nic nemůže sejmout. Obecně řečeno, můžeme se odvolávat na nejrůznější rámce, formy, pravidla a zákony, ale bez naší iniciativy a participace, které jsou jejich reálným obsahem, jsou tato pravidla, zákony, rámce a formy jenom prázdnými nádobami, které dříve nebo později zkrhnou a prasknou. Hezky česky můžeme říci, že není uspořádání bez uspořádávání a naopak.

Lidé vždy stojí na počátku společenských i ekonomických procesů, jsou jejich subjekty, a lidé stojí též v místě jejich dopadu a stávají se jejich objekty. Zdaleka ne vždy se jedná o tytéž lidi, ale lidé jsou přítomni vždy. Jednoduše řečeno, někdo, něco, někdy, někde zasel a někdo, něco, někdy, někde sklízí. Obojí může přinášet užitek, ať již se jedná o stejné nebo různé osoby, věci, doby či místa, a obojí může přinášet škodu. Základním předpokladem našich úvah a komentářů v této rubrice ovšem bude, že tak jako neexistuje společenský proces, který by všem lidem přinesl užitek, tak podobně neexistuje společenský proces, který by všechny lidi poškodil. Bude tedy naší ambicí nacházet vítěze i poražené těchto procesů. Dalším předpokladem bude to, že procesy úpadku jsou neodmyslitelně spojeny s procesy růstu, podobně jako spojení vzníká a zanikání podle slavné 2500 let staré Anaximandrový teze, že vše, co vzniká, vzniká jako zanikavé. Samozřejmě, že to musí napřed vzniknout a potom teprve zaniknout, ale ono to začíná zanikat už od svého vzniku a současně to „dovznikává“ až do samého zániku. Lapidárně řečeno, existence je půjčka na oplátku a splátky se dějí formou zanikání, chcete-li, úpadku. Třetím důležitým předpokladem pak bude to, že podobným způsobem chceme přistupovat k tomu, co je dobré a co je špatné nebo zlé. Chceme se snažit o to, abychom se pokusili nahlédnout na tyto pojmy z různých úhlů, ale zároveň vnímali jejich vzájemnou propojenost a zejména celou řadu možných prostorových i časových úhlů pohledu na tutéž událost. V neposlední řadě si chceme být vědomi toho, že lidé a jejich vzorce chování se v průběhu dějin příliš nemění a jsou do značné míry dány tím, co můžeme nazvat kulturními univerzáliemi. Shrnutí a podtrženo téma Lidé a úpadek by rádo vypovědělo něco o každém z nás i o nás všech dohromady. Byli bychom velice rádi, kdyby se nám podařilo dosáhnout toho, že pootevřeme touto rubrikou další možný pohled na společenské a ekonomické procesy, kterým říkáme úpadek nebo bankrot a které jsou jinak v KONKURNÍCH NOVINÁCH pojímány mimo informování o nich spíše odborně a to po stránce ekonomické a zejména pak právní.

V prvním díle naší nové rubriky bychom se rádi podívali na vztah lidí a úpadku v případě, kterým jsme doslova obklopeni, a to je současná hospodářská krize, která u nás v České republice je spojena s výraznou krizí politickou a do určité míry i společenskou, a tyto skutečnosti měly zničující dopad do deficitu státního rozpočtu, který při zachování minimální míry korektnosti se pohybuje někde kolem 250 miliard korun. Je smutné, že si naši vyvolení ponechali z baťovského odkazu pouze onen psychologický vliv první číslice na vyznění celé částky a zoufale se na tomto místě snaží udržet jedničku. Bohužel zapomínají na to, že spousta lidí si dá tu práci a umí také sčítat. V této souvislosti se hovoří o možných scénářích a mimo jiné také o státním bankrotu. Je sice pravdou, že nás naši odborníci i politici na jedné straně ubezpečují, že je k tomu daleko, ale na druhé straně nás jiní odborníci a politici přímo děsí, že už je to vlastně za dveřmi. Realita bývá, jak už to tak chodí, někde uprostřed. Povšimněme si ovšem, jak často se prostou otázkou, proč máme dělat právě to či ono, ozývá, že je to evropský standard, že to po nás chce EU, OECD, NATO, OSN, popřípadě mezinárodní závazky nebo trhy, a šmytec. Neslyšíme žádné rozumné důvody, pouze jméno authority, o které se nediskutuje. Už vůbec neslyšíme něco rozumného o tom, kde se tento problém České republiky vzal. Slyšíme pouze, že za to může ODS, ČSSD popřípadě rovnou komunistická minulost. Slyšíme politické floskule a snahu získávat politické body na úkor soupeřů za každou cenu. Paradoxně se nám tak při trochu toho dočítání do jedné dostává odpovědi na otázku, proč jsme se dostali právě ve státním rozpočtu tam, kde jsme.

Lidé odpovědní za státní rozpočet jsou jednoznačně naši poslanci a nikdo jiný. Je to jen a jen těchto 200 lidí, kteří sice mohou říkat, co chtějí, ale nikdo jiný nemá v této zemi pravomoc schválit státní rozpočet, který je zákonem. Zatím to nejhorší, co jsme od nich slyšeli, je to, že máme být rádi, že rozpočet je tak špatný, protože také nemusel být žádný. Podstatou toho, čeho jsme svědky, je ovšem to, že společnost, která si zvykla vše přepočítávat na peníze, se nikdy nemůže dobrat žádného dobrého státního rozpočtu, pokud ho budou schvalovat poslanci, kteří z této společnosti vzešli způsobem, který je v takové společnosti obvyklý, tedy kupováním hlasů. Pokud o všem v této zemi rozhodují lidé, kteří jsou závislí na volebních preferencích každé čtyři roky a spíše ještě častěji, pak od nich nemůžeme očekávat žádné rozhodnutí, které by je nemělo v příštích volbách preferovat. Proto jsme svědky stále hloupějších zákonů tak, jak se blíží volby. Můžeme očekávat i v nadcházejícím období něco podobného, čeho jsme byli svědky před čtyřmi roky, kdy Poslanecká sněmovna zatížila státní rozpočet zcela skokově bezmála 100 miliardovou zátěží a z této rány by se státní finance dostávaly jen velmi obtížně, i kdyby žádná krize nenastala. Rozhazovalo se rukou společnou a nerozdílnou bez ohledu na barvu a stranu. Musíme si uvědomit, že ten, kdo nám dnes tvrdí, že je to jediné silná vláda se silným mandátem, která nás může vyvést z tohoto neustále se prohlubujícího se schodku, nám naprosto bezskrupulózně lže. Nejde o nic jiného, než jaksi rozhazování monopolizovat a podstatu a logiku systému, který k tomu vede skutečnost silné nebo slabé vlády, nijak neovlivňuje. Stačí se podívat na sousední Slovensko. To, že se tam veřejné finance a jejich deriváty pohybují jedním směrem, ještě neznamená, že by problémů nějak významně ubylo. Neúprosná pravda je taková, tento systém řízení veřejných financí je poněkud nešťastný a je to fundamentální problém bezmála všech vyspělých demokratických zemí. Jednoduše a prostě platí, že „je lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“, kteréžto lidové úsloví nachází v dnešní době a v oblasti veřejných financí svou novou podobu ve slovech, to, „co mohu dnes ukrást, to mi mohou zítra veřejné rozpočty dvakrát zadotovat“. Velmi zajímavý je pohled na personální složení všech možných agentur, center a jiných institucí, které se zabývají distribucí veřejných prostředků, ať již ze státního nebo evropského rozpočtu. Skoro by se chtělo poznamenat, že je třeba si nejprve něco odsloužit v politice a pak jít teprve za odměnu věnovat se péči o veřejné prostředky a soukromé blaho. Bylo by nesmyslem se nějak zvlášť v České republice mrskat, protože v zásadě všechny vyspělé demokracie se potýkají s podobnými problémy. Jde daleko širší a hlubší problém než jenom o problém českého státního rozpočtu na rok 2010.

Pokud dnes někdo tvrdí, že se blížíme zrychlujícím se tempem čumákem přímo proti zdi, pak to není nic nového pod sluncem. Dokonce v českých dějinách nalezneme notoricky známý školní případ toho, že jsme se z této své schopnosti dokonce pokusili udělat vývozní artikl a důkaz svých schopností. Kdo si nepamatuje, připomenu knihu Václava Šaška z Bířkova „Z Čech až na konec světa“. České poselstvo Jiřího z Poděbrad mělo v jakési evropské P.R. „road“ či „race“, podobné trochu většímu „Zemáku“ nebo „Topolovi na kole“, přesvědčit Evropu a její představitele, že to s pozicí českého království, které bylo díky papežské klatbě poněkud společensky „out“, není až tak špatné. Jistě jen kouzelnou shodou okolností to bylo právě v Bruselu, kde se pan Jan Kolovrat Žehrovský rozjížděl s koněm proti zdi, lámal dřevce a zůstal přítom v sedle. Dámy omdlávaly, protože to bylo tím, než se ve školních osnovách objevil Newtonovy zákony, ze kterých by seznaly, že jet proti zdi je to menší rána než proti rozjetému soupeři a k tomu daleko menší riziko. Budme spravedliví a připomeňme, že pan Žehrovský porazil i všechny své soupeře, nicméně u Filipa Moudrého a dalších moudrých mužů Evropy to nemohlo vzbudit jiný dojem, než že v Čechách jsou lidé silní jako býk a také skoro tak chytří. Poselstvo obdrželo Řád Zlatého rouna a poroučelo se o dům dál a v Bruselu si lidé ukazovali ještě dlouho díru ve zdi, kterou v ní svým dřevcem učinil pan Jan, což svědčí o tom, že ho pustili pro jistotu jenom proti nějaké zdi z vepřovic, aby dvůr Filipa Dobrého neměl nějaké zbytečné zdravotní výdaje. Tuto historickou reminiscenci uvádím proto, že ti, kteří varují před tím, že se blížíme čumákem proti zdi, mohou být velkými optimisty, protože daleko reálnější je, že se zeď nebo dokonce ještě něco sofistikovnějšího blíží podobně rychle proti nám.

V souvislosti s touto historkou si připomeňme, že Jiří z Poděbrad byl zvolen českým králem především proto, že dokázal v bouřlivých dobách po smrti císaře Zikmunda agregovat takový majetek z veřejných, církevních i soukromých zdrojů, že český sněm zapomněl na evropské standardy volby pouze z rodem oprávněných, vyřadil četné zahraniční oprávněné uchazeče a zvolil svým pánem toho, kdo mu mohl slíbit jeho členům něco do kapsy. Byl to dokonce vůdce opozice Zdeněk ze Šternberka, který ve vidině možnosti vlivu nad Jiříkem šikovně „sepsaný“ církevní majetek, vykřikl ta legendární slova: „pane správče, Ty buď naším králem“ a tak jsme měli správce dál, jen měl korunu na hlavě, ale království to nebylo ani náhodou a Čechy se opět na hony vzdálily tomu, čemu dnes tak pěkně říkáme evropské standardy. K rozhodnutí zemského sněmu jistě přispěla i ta skutečnost, že místo konání sněmu, Staroměstská radnice v Praze byla jistě jen v zájmu jejich bezpečnosti obklíčena Jiřího dobře placenými žoldněři. Ani to však jistě nemůže někomu zabránit, aby volbu Jiřího z Poděbrad českým králem prezentoval jako důkaz prosazující se demokracie a měl by svým způsobem pravdu. Nezbývá než poznamenat, že to byl také důkaz stále silněji se prosazujícího se paradigmatu kapitalismu, který se tenkrát sice ještě tak nejmenoval, ale kapitál se již tehdy začal prosazovat jako určující společenský vztah i v rámci větších politických celků, zatímco dříve ovládl jenom města. Již sto let před Jiřím z Poděbrad si pražský radní Starého Města František Rokycanský nechal postavit jako „vikendhaus“ hrad Okoř a docela dobře mu to prošlo. Ve světle těchto skutečností se jeví dnešní hemžení kolem pražské Opencard jako poněkud malicherné. Nihil novum sub sole.

Pokud se skutečně podíváme do historie dávné i nedávné, pak nutně dojdeme k závěru, že hlasy a přízeň se kupovaly vždy a všude. Problém je v tom, kolik kapes musím naplnit. Dnešní vyspělé demokracie mají tu smůlu, že do kapsy chce skoro každý, protože je k tomu mocně ponoukán masmédií, která ho vybavují neustále novými informacemi, jak na to, a tvrdí mu, že by byl hlupák, kdyby se teď jakkoliv omezoval, když může z někoho právě teď něco vyrazit. Pokud už se najde poctivec, který si chce počkat na lepší časy je jeho poctivost erodována systematickým zdůrazňováním toho, že proč ne on, když někdo jiný, popřípadě, když i mnoho jiných nebo dokonce tím, že už je úplně poslední. Tento všeobecný tlak na veřejné rozpočty ovšem nemůže žádný veřejný rozpočet dlouhodobě vydržet. Zajímavé je, jak se při plundrování veřejných rozpočtů prolínají motivy pravice a levice. Zatímco pravice vidí v oslabení veřejných rozpočtů možnost dosáhnout odstranění její noční

můry, kterou je sociální stát, a levice si prostě myslí, že veřejné rozpočty tu jsou od toho, aby bylo všem dobře. Je třeba podotknout, že pravice v této hře o krok napřed a hlavně docela dobře vidí na to, co bude dělat, až sociální stát zanikne. Levice se zánikem právního státu přijde o svůj poslední opěrný bod a nezbude jí, než přejít na ozbrojený revoluční boj. To jí ovšem nikterak nebrání v tom, aby ve jménu udržení poslaneckých mandátů slibovala nemožné a připravovala svůj pád.

Schodek našeho rozpočtu je tedy v lidech, v jejich chování a konání, jak už bylo poukázáno výše. Jde především o ony dvě stovky poslanců, ale oni nejsou jiní než my. I oni fungují v systému, který je vadný a který prostě nedokáže generovat uspokojivou budoucnost, protože je nastaven a maximální užitek tady a teď. Nelze od nikoho spravedlivě očekávat, že by se postavil na stranu něčeho, co teprve bude a o čem nikdo neví, co to vlastně bude. Berme si, dokud můžeme, a ono to nějak dopadne, zní poselství z horních pater a lidé na to slyší a činí se... „Peníze budou, my nebudem“ tak zní lidově dnešní antické „carpe diem.“ A mezi tím se velmi potichu, ale stále hlasitěji, prosazuje myšlenka, že nejlepším způsobem, jak nemít schodek veřejných rozpočtů, je prostě žádné veřejné rozpočty nemít.

Ještě jednou vše nejlepší v novém roce 2010, milí čtenáři.

Lidé a úpadek X02

22.1.2010

První pokračování nové rubriky jsme kromě definice optiky, kterou se chceme v jejím rámci dívat na svět a procesy v něm probíhající, věnovali opravdu velké a významné skupině osob, členům parlamentu a parlamentů, a skutečně velkému projevu nejen ekonomického, ale především společenského úpadku, kterým je výše deficitu státního rozpočtu a veřejných financí vůbec. K tomuto tématu se vrátíme pouze malou poznámkou v tom smyslu, že jsme svědky stále nového a nového tlaku na výdaje z veřejných peněz a to především ze strany levice. K tomu jsme ujišťováni levicovými vůdci s veškerou vážností v tom smyslu, že tyto nové výdaje nezvýší deficit. Je třeba se na tento zajímavý jev dobře dívat, protože v zásadě jde o alegorii neposkrvněného početí a to často dokonce v přímém přenosu. Můžeme se přít, zda se jedná o zázrak, zjevení nebo o tajemství, ale v každém případě jde o něco pozoruhodného. A jistě jen občan zcela pokleslého vkusu by si snad mohl myslet, že nám někdo dělá na hlavu a snad jen člověk skutečné hluboké víry by se mohl v koutku duše otrást tváří v tvář smrtelnému hříchu lži. My ostatní to bohorovně přejdeme a za několik měsíců se spořádaně shlukneme s papírky u urniček, abychom si zvolili znovu ty samé lháře, abychom měli na koho nadávat. Tímto způsobem se my sami stáváme spoluviníky a původci vlastního i všeobecného ekonomického i společenského úpadku.

Dnes se nebudeme věnovat tak „velkým“ lidem a „velkému“ úpadku jako minule, ale zaměříme se na něco zcela lidského, co s krizí a úpadkem velice úzce souvisí, co je krizí posilováno a vytvářeno, ale co zároveň krizi posiluje a vytváří. Pokud bychom zůstali v rámci náboženského slovníku, je to rovněž smrtelný hřích a tím je závist a z ní pramenící zloba a nenávisť. U kořene toho všeho je narušení důvěry a proto můžeme tak velice snadno interpretovat většinu společenských i ekonomických krizí jako krize důvěry. Důvěra je ovšem velice obyčejné slovo, které se moderním ekonomickým „newspeaku“ jaksí vůbec nenosí. Naopak učebnice ekonomie jsou plné analýz chování racionálně uvažujících ryzích individualit, a pokud už se o důvěře někde hovoří, pak v nesčetných návodech, jak si získat důvěru zákazníka, který se dá potom daleko lépe okrást. Pardon, ekonomicky využít. Slovo důvěra se objevuje především ve výsledcích nejrůznějších výzkumů a průzkumů, které se zabývají vývojem důvěry v nejrůznější instituce nebo veřejně činné osoby, které jsou ostatně již samy více institucemi než lidskými bytostmi. Pravda je ovšem taková, že opravdová důvěra je klíčovou kvalitou obyčejného vztahu mezi dvěma lidmi a samozřejmě vztahu každého z nás k sobě samému. O této důvěře se toho dovídáme pramálo. Je to něco, co stojí opravdu daleko od centra pozornosti společnosti a potažmo samozřejmě i médií, které tuto společenskou pozornost nejen pomáhají utvářet a směřovat, ale především ji dokážou velice umně manipulovat. Prostá lidská důvěra ve slova i činy našich bližních je naopak prezentována jako něco naivního, nemoderního a zpozdilého, protože to není dáno složitým a drahým smluvním právním aparátem a finančními garancemi v notářských úschovách. Krásnou ukázkou vnímání reality je experiment, při kterém mají jednotlivci rozhodnout o dělení určité částky ve prospěch svůj a ve prospěch partnera nebo širší partnerské struktury. Výsledky jsou překvapivě dobré, pokud se týče prostředků určených partnerům. Nejhůře z toho vycházejí studenti ekonomie a speciálně financí. Ti často neposkytnou „těm druhým“ vůbec nic. Přitom je i těm největším prostáčkům z každodenní životní praxe jasné, že to je neudržitelný a neživotaschopný model chování, který musí nutně vést ke společenskému kolapsu. Realita je taková, že bez toho, že podstatná část našeho úsilí i jiných prostředků bude věnována ve prospěch širšího celku, například rodiny nebo obce, tak společnost přestává fungovat a to konec konců zahubí i většinu jednotlivců. Přesto však společnost nevěnuje těmto otázkám dostatečnou pozornost a tak postupně ztrácí sama sebe zevnitř. Navenek pak neustále prezentuje nejrůznější institucionální cesty k záchraně, které ale dříve nebo později narazí na skutečnost, že lidé si nevěří nejen navzájem, ale nakonec nevěří ani dané instituci a každý i ten sebelepší plán přijde zákonitě vniveč. Je sice pravdou, že stejným způsobem

přijdou vniveč i plány špatné, ale to je jen slabá útěcha, protože základem je a musí zůstat ona horizontální, partnerská důvěra mezi lidmi, že které by taky měla povstávat iniciativa ke změnám poměrů. Instituce jsou a zůstanou pouhými nástroji této obyčejné mezilidské důvěry, i když se v dnešním světě zdá, že tomu tak není a že dokonce mohou fungovat bez důvěry anebo ji dokonce na objednávku elit generovat. Je to velký a tragický omyl, který připomíná názor, že život v rybníku lze rybám nahradit jejich občasným individuálním omýváním podle pořadníku. Jsme neustále konfrontováni s velkými problémy velkých lidí a jejich mediálně vypreparovanými umělými životy a osudy, abychom dokonale zapomněli na to, že skutečný život je to, co je kolem nás i v nás samotných.

Úpadek nezačíná černými pátky, krachy burz, nebo praskáním nejrůznějších bublin. Úpadek nastává všude tam, kde se ztratila důvěra mezi dvěma lidmi i tam, kde lidé ztrácejí důvěru sami v sebe. Tam se najednou objevuje prostor nejen pro vzájemné nepřátelství, ale i pro vnější manipulaci. Je důležitou kulturní univerzálií, že samota je těžkým trestem. Je lhostejné, zda se jedná o vyhnání z tlupy, samovazbu nebo osamění mezi lidmi. To, že současná společenská a ekonomická infrastruktura a životní úroveň umožňují osamělému jedinci přežít v dostatku, ještě neznamená, že je dobré a nebude mít na společnost devastující účinky. Člověk je přes veškeré kulturní vymoženosti součástí přírody a rodinný život je základem jeho existence, protože důležitou přírodní daností je podíl obou rodičů na výchově další generace. Institucionalizace této danosti je jiným problémem, ale opět nelze zapomínat na původní smysl této instituce manželství a rodiny, který neztrácí význam ani v současnosti a do budoucna tomu nebude jinak. Tlak institucí na obyčejný život lidí neustále roste a sílí tendence k jeho regulaci právě institucemi. Problém je v tom, že i instituce nejsou naplněny koncem konců ničím jiným než lidmi, i když někdy zprostředkovaně přes právníky osoby nebo jiné instituce, počínaje tou základní, a tou je občan. Pokud tedy instituce regulují a svazují obyčejné lidské životy a v neposlední řadě i něco, čemu říkáme občanské soužití, tak narušují nejen mezilidské vztahy, ale i demokracii, která je své podstatě způsobem uspořádávání našeho prostředí. V neposlední řadě tak instituce likvidují i podstatu sebe samých. Tím jsou narušovány základní stavební kameny každé demokratické společnosti a tím i její všestranný a mimo jiné ekonomický rozvoj. Společnost nevzniká shora, jak bychom si mohli díky mediálnímu tlaku našich politických elit myslet, ale vždy a výhradně zezdola. Jejím základem je vždy člověk-občan, rodina a společenství-obec. Velmi často není tato základna schopna se domluvit na nějakém společném zastřešujícím standardu neboli rámci, kterým vystupuje navenek. Ten může být získán z vnějšku a to i násilím anebo nevzniknout vůbec. Nikdy však nesmí rámec narušit základy a podstatu vztahů v základně společnosti. Celkem zákonitě však na ni má vliv. Rámec a život, forma a obsah se vzájemně ovlivňují a postupně tak vytvářejí životaschopný celek anebo se ukáže, že to prostě nejde, že jsou vzájemně neslučitelné. Jedním z nejzajímavějších ukázek získání vnějšího rámce v moderních dějinách je nejen dlouhodobý spor a občanská válka o ústavní podobu Spojených států amerických, ale i zajímavý vznik ústavního rámce Švýcarské konfederace. V současné době jsme svědky a aktivními účastníky hledání nového vztahu mezi evropskými státy, jejich národní identitou, státní suverenitou a jejich novým vnějším rámcem, formou, danou Lisabonskou smlouvou.

Sdělovací prostředky jsou plné špatných zpráv a všeho zlého, co se kde událo a vydávají to za standard. Možná by stačilo, kdyby také dokázaly sdělit, kde se ztratilo to dobré, co uvolnilo místo tomu špatnému. Dobré není výjimkou ze zlého a zlo není výjimkou z dobrého. Takto svět nefunguje, ale nelze nevidět vzájemné souvislosti. Současná velká krize se stala dalším katalyzátorem rozkladu důvěry a pro spoustu z nás také záminkou a zároveň omluvenkou za činy, kterých bychom se asi normálně nedopustili. Na krizi svádíme kdeco a na úkor druhých se zbavujeme v jejím jménu všeho, co nás nějak zatěžuje, a začasť i dobrých způsobů. Čeština má pro toto chování výraz „hyenismus“ a musím říci, že si to ty veskrze spořádané a velmi společenské psovitě šelmy nezaslouží. Ale o tom až někdy příště.

Na závěr se vraťme na začátek k tématu voleb a volby vůbec. Otázka zní: můžu dát volební hlas někomu, kdo mně opakovaně zklamal?!? Je správné dát důvěru tomu, koho s výjimkou volebního programu vůbec neznám?!? Nebo se přiklonit absolutní nedůvěře a nevolit nikoho?!? Uvědomme si, že je to obdobné dilema jako (ne)důvěřovat reklamě na cokoli nebo prodavači v obchodě. Rozhodování je jednodušší, když prodavače alespoň trochu znám. S tímto praktickým příkladem důvěryhodnosti se člověk setkává prakticky každý den a zná na něj i odpověď. Když se nechá napálit reklamou a koupí zmetek, tak ve většině případů mlčí. Když koupí zmetek od prodavače, ví, kde ho má vrátit nebo komu alespoň vynadat. Ale když byla koupě dobrá, tak se zrodila důvěra, a je jedno zda to byla reklama nebo prodavač. Člověk se rád vrací, a to i v případě, že se mu občas povede pořídit zmetek, a to do té doby, dokud ho zmetky nezačnou krmit pořád. Potom se otevírá prostor pro jiného prodavače či jinou reklamu.

Důvěřovat někomu nebo něčemu je rozhodně přinejmenším příjemné a ve své podstatě také tak trochu svádí k pohodlnosti. Na druhé straně - čím je důvěra větší, tím její ztráta bolestnější. Tak co si má člověk vybrat? Důvěřovat s vědomím následné bolesti, nebo nedůvěřovat ničemu a netrpět? Stará pravda: "důvěřuj, ale prověřuj" má něco do sebe a to asi v tom smyslu, že pokud někdo dá někomu svou důvěru, tak by obě strany měly zůstat v kontaktu a o vzájemné důvěře sem tam prohodit pár slov. Budování důvěry mezi lidmi je nikdy nekončící proces, za který jsme odpovědní jeden každý z nás a to především proto, že neexistuje žádná sebelepší instituce, které je možné tuto odpovědnost svěřit. Klíčové je samozřejmě to, abychom dokázali důvěřovat tomu úplně nejbližšímu člověku pro každého z nás. Abychom důvěřovali sami sobě. Tuto důvěru pak můžeme dávat jiným a od nich čerpat důvěru v sebe. Je to od sebe vzájemně neoddělitelné. A stojí na tom nejen náš svět, ale i naše svoboda a především budoucnost.

Vždyť se na to podívejme ryze prakticky. Jak by fungoval náš svět, kdybychom nevěřili v naši budoucnost?!? Kdo si to neumí představit, tomu doporučuji jako čtení Apokalypsu.

Lidé a úpadek X03

7.2.2010

Ve třetím pokračování rubriky o lidech a úpadku bych se rád věnoval onomu ošklivému slůvku hyenismus ze závěru předchozí části. Bude řeč o jeho obsahu, významu, jeho projevech a dopadech v každodenním životě lidí i společnosti a jeho vztahu k úpadku. Zdánlivě to bude text o malých lidech a malých problémech, ale uvidíme znovu, že žádný opravdu velký problém nezačal bez toho malého, který se neřešil. Stejně jako platí, řečeno s klasikem, že každý starý vůl byl jednou mladým volem. Z jiného zorného úhlu se na tuto problematiku dívá jedno ze zlatých pravidel krizového řízení, které nám říká, že problémy, které máme, nejsou ničím proti těm, které přijdou, když ty stávající nebudeme řešit. Hyenismus pak má tu vlastnost, že úpadek nejen způsobuje, ale na druhou stranu je úpadkem i provokován a posilován, jak co do četnosti, tak i intensity. Pokud bychom měli dát úpadku, který je s hyenismem spojen nejsilněji, nějaký přívlastek, pak by to byl nepochybně úpadek morální neboli úpadek mravů. Význam slova hyenismus je podobný slovu parazitismus, jen bych řekl, že zneužití oslabeného partnera, bližního nebo prostě jen tak kohokoliv, je intenzivnější a má daleko více fatální důsledky. Zatímco parazit si často svého nositele šetří a moderní pohled biologie přeřadil dokonce mnohé parazity mezi symbionty, pak hyenismus je často jednorázový a má za svůj důsledek totální destrukci. Jde o totální zneužití důvěry, které za sebou zanechává nejen zhroucený a destruovaný vztah, ale často i zcela sociálně i biologicky zhrouceného a destruovaného jedince. V síti společenských vazeb se tak začínají objevovat trhliny. Mizí nejen vlákna vztahů, která se trhají, ale i jejich uzly, kterými jsou ve společnosti především lidské bytosti. Hyenismus generuje něco, co vzbuzuje pocit nenapravitelnosti a neobnovitelnosti původního stavu původními prostředky, a tak se hledají nové cesty, které nemají ambice k obnově, ale spíše k zabránění dalšímu podobnému chování. Přirozeně je na první pohled po ruce represe, vytváření mechanismů, které mají eliminovat takové chování pro futuro, ale pravda je spíše taková, že nastolují potřebu nové, snížené úrovně vzájemné důvěry mezi lidmi, jako základního kamene utváření obce o společnosti a nahrazuje ji zvýšenou institucionální ochranou společnosti. Bylo by naprosto bláhové věřit, že se moderní společnost může bez institucionální ochrany a represivních složek obejít, že lze učinit návrat ke komunitám, počty jejichž členů a úroveň jejich vzájemné důvěry umožňují jejich chod bez institucí. Historie i současnost je plná pokusů o ustanovení takových komunit, ale jejich existence a perspektivy velmi trpí tím, že mnozí jejich členové utíkají do světa institucí, které řeší celou řadu problémů jednotlivce na základě jakési společenské smlouvy a daňové povinnosti. Žít v komunitě bez institucí je totiž velmi náročné, protože to vyžaduje od jednotlivce permanentní účast nejen na rozhodování a správě komunity, ale především na jejím fungování a získávání obživy. To prakticky znemožňuje anonymitu, která právě může stát u základu postupného černého pasažérství, parazitismu a nakonec hyenismu, jako útoku proti bližnímu nebo celé komunitě. Bohužel, častou reakcí komunit je jejich uzavírání se a bránění jedincům v odchodu a to dokonce i násilím. Tím se ovšem samy vylučují ze širšího rámce společnosti a stávají se spíše sektami, často k ostatní společnosti velice nepřátelskými a nebezpečnými. Jiným příkladem prolínání vlivu mezilidských vztahů a institucí jsou manželství a rodina, jako institucionalizovaný vztah dvou a více lidí. Zatímco po obsahové stránce vztahu stojí na dohodě a dělbě práv a povinností, jako instituce jsou terčem péče všemožných dalších institucí, které byly vytvořeny k „pomoci fungování manželství a rodiny“. Výsledek se dostavil. Manželství a rodina jsou v obklíčení těchto nepřírodních odvozených institucí do té míry, že se staly více než přirozenými základy společnosti a státu něčím, do čeho se nikomu moc nechce a co se dokonce podle názoru mnohých už přežilo. Základním kamenem současné společnosti je prý svobodný, nezávislý jedinec. I osoba mentálně pomalejší musí tak nějak intuitivně cítit, že to asi nebude pravda. Nicméně moderní věda je mocná a její autoritu zpochybňovat neradno, ostatně podobně, jako v minulosti autoritu jediné církve pravé, katolické. Věda se již dávno stala náboženstvím novověku, a kdo se usmívá nad

církevním tmářstvím, ten se může neméně dobře pobavit nad mámivým světlem vědeckého poznání, ve kterém se ze tmy vynořují taková zjevení, zvaná vědecké objevy, jako jsou globální oteplování nebo prasečí chřipka.

Je tedy evidentní, že žádný systém sebedokonalejších institucí není schopen eliminovat škody, který hyenismus napáchá ve společnosti a jakákoliv snaha o přímé institucionální nastolení mezilidské důvěry je předem prohraná. Trochu to připomíná dovětek ke známému heslu z komunistického Manifestu „Proletáři všech zemí spojte se!“ Ten dovětek zní: „...nebo střelím!!!“ Jak víme, proletáři se nejen nespojili a navíc se při snaze o spojení za každou cenu málem vybili a tím nepřímo způsobili, že se nejen nespojili, ale i rozhádali, a je jich daleko více než kdykoliv před tím. Proletářů máme v tomto bohatém světě více, než se mohlo Marxovi s Engelsem kdy snít, ale jejich myšlenka na třídní boj tak nějak nefunguje. Otázka zní, co tedy může doplnit a snad částečně nahradit působení institucí tak, aby se škody způsobené hyenismem na společnosti i jednotlivcích dařilo zacelovat. Odpověď není jednoduchá a často se nahrazuje paušálním řešením vyjádřeným slovy, že klíčem je „fungování občanské společnosti.“ Nikdo doposud neřekl přesně, o co jde, ale touto frází se zaklínají nejrůznější politické i společenské skupiny a autority. Jedni vidí občanskou společnost jako všelék, jiní jako veřejného nepřitele, ale nikdo doposud neřekl, co to vlastně je, a jak by to mělo vlastně fungovat. Skutečnost je nepochybně taková, že v občanské společnosti existuje prvek sdružování lidí podle určitých společných zájmů. Pak je ovšem nepochopitelné, že jsou z občanské společnosti vyobcovávány politické strany, které sdružují lidi, kteří mají společný zájem uchopit demokratickým způsobem v daném ústavním rámci moc. Myslím, že i když je to velice nepříjemné, tak odpovědí na otázku, co nebo kdo může splnit naše zadání a postupně zlepšovat stav společnosti a otočit její směřování k bezmála absolutní institucionalizaci a tím i ovládnutí mezilidských vztahů, jsou pouhá tři slova „jedině my sami“ a aby toto „my“ nebylo tradičně vykládáno jako „to oni, já ne“ pak je možná třeba napsat „jedině my sami a jeden každý z nás“.

Je totiž třeba si uvědomit, že to, co probíhá při postupném odosobňování mezilidských vztahů, se velice dobře hodí těm, kteří chtějí společnost ovládat. Připomeňme si jenom, do jakých extrémů zacházejí důsledky „gender studies“ a „political correctness“ ve Spojených státech a musíme dojít k závěru, že americká společnost je prostě nemocná a co navíc, že si svůj zhoubný virus nových pravidel mezilidských vztahů a ordinovala sama jako lék na banální rýmu, spočívající v tom, že ne vždy a všude nebylo vše úplně OK podle představ několika lehce šílených sociologů a politiků. Přitom cesta, kterou urazila americká společnost od druhé světové války a to právě ve hledání společného způsobu života různých lidí, je hodna obdivu a úcty. To podstatné, co je jí možné vytknout, že ono hledání společného spoluzití je stále více institucionální a týká se stále užšího a užšího okruhu osob a především společenských elit. Zatímco tyto elity jsou svazovány falešnou morálkou, tak podstatná část obyvatel USA nemá ani zdravotní pojištění a vlastně nikoho z tvůrců současných amerických hodnot tito lidé ani nezajímají. Možná je to nadsazené, ale nelze vyloučit, že politická korektnost a doktrína rovných příležitostí ve spojení s falešným puritánstvím a hlubokým křesťanským konservativismem, který stojí v hlubokém rozporu k hospodářskému liberalismu, napáchaly za posledních 20 let v USA tolik škod, že to by se sovětsko-ruskému východnímu medvědovi nepodařilo ani během příslovečných věčných časů. Je znepokojivé, jak se tato pandemie viru americké chřipky korektnosti přenáší do Evropy a ta jí podléhá, aniž by se snažila najít nějaké sérum.

Co se týče důležitosti přínosu každého z nás k odstraňování společenských problémů, tak si myslím, že jen obtížně budu hledat text, který už jsem jednou na tomto místě prezentoval a který je připisován Tomáši Baťovi a datován rokem 1932. Nerad se opakuji, ale myslím, že to stojí za to. *Krize? Příčinou je morální bída. Přelom hospodářské krize? Nevěřím v žádné přelomy samy od sebe. To, čemu jsme zvyklí říkat hospodářská krize, je jiné jméno pro mravní bídu. Mravní bída je příčina, hospodářský úpadek je*

následek. V naší zemi je mnoho lidí, kteří se domnívají, že hospodářský úpadek lze sanovat penězi. Hrozím se důsledku tohoto omylu. V postavení, v němž se nacházíme, nepotřebujeme žádných geniálních obrátů a kombinací. Potřebujeme mravní stanoviska k lidem, k práci a veřejnému majetku. Nepodporovat bankrotáře, nedělat dluhy, nevyhazovat hodnoty za nic, nevydírat pracující, dělat to, co nás pozvedlo z poválečné bídy, pracovat a šetřit a učinit práci a šetření výnosnější, žádoucnější a čestnější než lenošení a mrhání. Máte pravdu, je třeba překonat krizi důvěry. Technickými zásahy, finančními a úvěrovými ji však překonat nelze, důvěra je věc osobní a důvěru lze obnovit jen mravní hlediskem a osobním příkladem.

Bylo by však mylné, kdybychom se obrátili jen k sobě samým a ponechali beze změn naše instituce a zejména pravidla, ve kterých a podle kterých působí. Dosáhli jsme stavu, že naše instituce produkují rozhodnutí, která jsou hluboko pod úrovní jejich posledního člena namísto toho, aby tomu bylo spíše naopak. Ostatně už staré římské úsloví tvrdilo že: „senátoři jsou dobří mužové, Senát je zlé zvíře“. Namísto toho, aby naše instituce ztělesňovaly úsloví „více hlav více rozumu“, jsou ztělesněním groupthinku. Není tomu tak všude a nebylo tak tomu vždy ani u nás. Dobré vládnutí, dobrá vláda a dobrá veřejná správa věcí je možná. Možná je to tím, že jsme si vytýčili budovatelskou tezi kapitalismu, že veřejný sektor a zejména stát jsou těmi nejhoršími hospodáři a děláme vše proto, abychom tuto tezi dokázali v praxi. Je to takové samopotvrzující se proroctví. Máme možnost i sílu to změnit. Důležité bude, abychom si uvědomili, že důležitější než barva stranického trička by pro nás mělo být to, abychom si nevybírali za své zástupce arogantní hlupáky. Dobré vládnutí nemá politický dres. Stejně tak bude důležité, abychom těm nově zvoleným dali jasně najevo, že si nepřejeme současné obsah, formu a strukturu veřejných institucí a že současný styl toho, čemu se říká anglicky souhrnně „government“ je pro nás nepřijatelný. Ostatně firmy to už najevo dávají. Důvodem jejich odchodu do tzv. daňových rájů nejsou takové nebo onaké daně, důvodem je to, že vládnutí v České republice vytváří permanentní chaos v hospodářském prostředí a znemožňuje jakékoliv rozumné hospodaření podniků a konec konců i jednotlivců. Ti, co nemohou nebo nechtějí odejít, se musí buď zasadit o změnu poměrů, nebo rezignovat a stát se hračkou mocných.

Pokud budeme mít v souvislosti s nosným tématem dnešního pokračování odvahu pojmenovat největší hyenu naší současnosti, která ve jménu svého okamžitého prospěchu ničí nás i naši budoucnost, tak si musíme přiznat, že to je právě naše současná volená i nevolená vládnoucí elita. Je důležité si uvědomit, že je to z podstatné části naše vlastní vina a že jsme obětí tohoto hyenismu vlastních elit především díky vlastní pasivitě. Bylo by hloupé dát téhle hyeně znovu šanci. Na rozdíl od Apokalypsy se nemusíme ptát ani po jménu ani číslu té šelmy...

Lidé a úpadek X04

21.2.2012

Na úvod dnešního textu se vrátím o více než půl roku zpátky a ocitovat pár slov z loňského třináctého předprázdninového pokračování rubriky Evropa a úpadek: *Z hlediska evropského bude klíčové sledovat vývoj na trhu státních obligací. Disproporce mezi tržní situací obligací jednotlivých států, členů eurozóny, napoví o budoucnosti eura a evropské integrace možná více než stávka v Evropské centrální bance. Jako transparentní srovnání doporučuji Německo a Řecko.* Nejde vůbec o to, abych prezentoval tato slova jako prorocká. Neznám nic horšího, než když se ozvou v problémové situaci slova typu: „...já jsem to říkal“, popřípadě: „...já jsem vám to říkal“ nebo v nejhorší variantě „...já jsem vám to vždycky říkal.“ Pravda je ovšem v tomto případě taková, že o špatné situaci Řecka i o jeho podvodu věděli skoro všichni a pokud ne, tak potěš nás všechny pánbůh. Usuzuji tak z toho, že já sám jsem se o veselé historce se záměnou cifer ve výši deficitu, prý 8.2 namísto 2,8, dozvěděl na dovolené na Korfu v roce 2006 od veselé majitelky kafetérie, kam jsem chodil na internet. Vzhledem k tomu, jak se osazenstvo skvěle bavilo nad tím, jak Brusel prostě dostal číslo, které chtěl a byl od něj pokoj a oni mohou dál za pár dobrých euro namísto za moc inflačních drachem prodávat padělky čehokoliv a přitom neplatit dál daně z nemovitostí, protože všem koukají z posledního podlaží dráty, mne poučilo, že eurozóna zažije ještě nejednu trudnou chvíli. Musíte uznat, že když se takovéhle věci tradují v kafetériích při plné turistické sezóně, asi na tom šprochu něco bude. Dnes mí veselí spolustolovníci z oné kafetérie řvou na ulicích a rozbíjejí výlohy, protože najednou není na jejich rozmařilý život nad poměry a nesmyslné státní příplatky a podpory na cokoliv a za cokoliv. Řecko evidentně spoléhalo na starou moudrost, že nejlépe vydělané peníze jsou nezaplacené daně a šikovný bankrot ve vlastním podniku. Tak se Řecko stalo černým pasažérem eurozóny, ale přepočítalo se v tom, že když bude chyceno revizorem, tak mu laskaví spolucestující koupí lístek do první třídy. Namísto toho má jít na lokomotivu jako pomocný topič. Ten největší problém spočívá v tom, že dokud eurozóna a vztahy v ní „jakž takž“ fungovaly, tak se zavíraly oči, ale když nastala krize, která začíná eurozónu trhat na kusy, protože nikdo nechce nést cizí náklady, tak je najednou spousta překvapených a dokonce morálně rozhořčených finančníků, bankéřů a politiků. Je pozoruhodné sledovat, jak vypadá morální rozhořčení nad podvodným jednáním u lidí, pro které je podobné chování nejen způsobem obživy, ale i způsobem a smyslem života. Hlavně u politiků je to opravdu k smíchu. Nakonec zvítězí shnilý kompromis a dá se očekávat, že eurozóna, možná celá EU, tak nějak přispěje necelou desetinou objemu řeckého schodku. Nejde ani o solidaritu ani o řešení. Není to ani obava z ostudy, že by se celé věci ujal MMF. Je to strach z toho, že Řecku půjčí blízkovýchodní suverénní fondy, Čína nebo nedej bože Rusko, které je Řecku svým pravoslavným vyznáním tak nebezpečně blízko. Je to maximum možného a i pro nás by to mělo být poučením, protože ten řecký schodek dělá necelý dvojnásobek toho našeho. Závěr zní, že nám už nikdo nic nedá a musíme se spoléhat jen a jen na sebe. Bylo dobré vědět i to, že když dnes neustále za velké peníze sledujeme reklamu na to, co všechno u nás spasí evropské peníze a dotace, tak bychom měli vědět, že ani ten největší eurooptimista nemůže popřít, že z každého eura evropské dotace je minimálně větší polovina centů z českých příspěvků a europesimisté by se dopočítali jistě daleko nepříznivějšího poměru. V příštím rozpočtovém období po roce 2013 bude pro nás EU čistě bilančně ztrátový podnik, ať už to budeme počítat, jak chceme, a budeme mít čáku na euro nebo si necháme korunu. Pravda je tedy taková, že máme posledních pár let k tomu, abychom naši ekonomiku, politiku a celou společnost stabilizovali, protože potom už na to nebude prostor ani čas. Navíc se zdá, že o řeckých problémech se nejen dobře vědělo, ale že se na nich také dobře vydělávalo. Platí to obecně, že na problémech druhých se dá dobře vydělávat a ještě se to dá maskovat jako skoro nezištná pomoc. Nešlo tedy zdaleka jen o řecké lhaní, které se hezky jmenuje zakrývání skutečnosti, ale i řadu zajímavých finančních toků s celou řadou prapodivných názvů, ale jedním jediným cílem. Vytvořit zdání velkých obchodů s Řeckem a z nich plynoucího

finančního zdraví tohoto státu a zároveň na těchto transakcích pěkně v tichu vydělat. Objevila se sice snaha hodit tenhle prapodivný byznys na hrb vrahům z Wall Streetu, ale bylo to spíše k smíchu. Peníze dnes nemají domov a finanční pseudoobchody s Řeckem dělal celý svět, protože to neslo slušný profit. Ostatně, nechodme daleko, na problému druhých se i u nás doma dobře vydělává, a když ten problém přestane vydělávat, tak okolí rázem změní morální giganty. Doslova se dá říci, že se z provozovatelů nevěstince rázem stane řeholní bratrstvo.

Typickým příkladem z domácích luhů a hájů je plzeňská právnická fakulta. Po léta bylo známo, že pedagogický proces na této škole a jeho výsledky jsou motivovány a určovány významně i jinými faktory než studijními výsledky jednotlivých studentů. Nikomu široko daleko to nevadilo a plzeňská právnická fakulta byla brána jako jeden ze způsobů, kterým lze dosáhnout vysokoškolského vzdělání a akademických i pedagogických titulů. Do jaké míry je tento způsob nešťastný, ať si každý odpoví sám. Kdyby nedošlo k tomu, že na samotné fakultě dostaly do sporu dvě zájmové skupiny a dá se předpokládat, že důvodem jejich sporu nebyla žádná morální očista nebo snad dokonce kvalita výuky, ale větší místo u koryta, tak by se plzeňský strojek na právníky nikdy nezakousnul a vesele by se točil dál. Pod heslem, když to nejde jinak, půjde to v Plzni, vysílali do Plzně své studenty instituce i jednotlivci z celé země. V momentu, kdy se zevnitř tohoto strojku ozvaly skřípavé zvuky, a začal se šířit smrad spálené izolace, okolí fakulty se stalo z ničehož nic doslova rejdištěm morálních autorit. Nejvíce přitom pobavila Západočeská univerzita a její funkcionáři a v těsném závěsu za ní i Ministerstvo školství a Akreditační komise. Vše pak vyvrcholilo oficiálním sdělením, že jde o státobezpečnostní riziko a tedy že v Plzni na právnické fakultě bylo odhaleno protistátní centrum v čele s gangem tří - Kindlem, Tomažičem a Zachariášem. Kdo si neuměl představit, jak to začalo v padesátých letech se Slánským jeho protistátním centrem, měl se dívat a hlavně ty nesmysly poslouchat. Rozdíl je v tom, že zatímco proces se Slánským a jeho bandou skončil popravami a stovkami let kriminálu, tak v Plzni zůstane při silných slovech, výměně vedení a totální čistce v pedagogickém sboru. Nakonec bude vylosován nějaký naprostý idiot, který ani neví, kdy Plzeň leží, a odebere se mu diplom. Tentýž se odvolá k soudu a bude mu po mnoha stáních a letech vrácen, protože i v právech nevzdělaný člověk ví, že absolvent není odpovědný za to, že se mu instituce rozhodla věnovat nějaký papír, ve kterém ona a jen ona sama stvrzuje, že splnil její podmínky k vydání takové listiny. Odpovědnost je tedy jen a jen na ní. Možná se ovšem najde nějaký polepšený hříšník, který tak tragicky chybí nejen na kázáních feldkuráta Katze a on s ruměncem ve tváři vrátí diplom a média budou šířit morální a očistné poselství celé této kauzy. Prostě, jak se píše v červené knihovně: „...když v tom ptáček pípnul a panna Elška byla zachráněna...“

To další významně společné mají řecký stát a plzeňská práva v tom, že Řekové i plzeňští orlové práva si tak zvykli na své lži, že je dokázali dlouhodobě dokonce vystavovat na odiv a jejich lhaní už přerůstalo v pýchu. A ta, jak víme, předchází pád. Je prapodivné, že je to právě řecká tragédie, která je s řeckou mytologií jedním z pilířů evropské kultury, která jako první kladla veliký důraz na potrestání pýchy, která je v tomto kontextu zvána hybris. Inu kovářova kobyla a ševcova žena chodí bosé a Řekové a plzeňští teď doplácují na svou hybris, se kterou se rouhali svému prostředí a dávali na odiv své neoprávněně nabyté statky. Ostatně krásné řecké přísloví zní *koros-hybris-até* tedy *blahobyť-pýcha-pád*. Je velmi důležité si uvědomit, že to, co celá naše společnost v posledních nejen dvaceti letech zažívala, to prostě bylo období blahobytu a stejně tak platí, že se v poslední době neustále snažíme si nalhat, že to tak bude i nadále. Lži o růstu nebo pouhých signálech růstu či zotavení by byly opravdu k popukání, kdyby se nezdálo, že jim věří nejen ti, kteří je hlásají do světa, ale především spousta lidí, kteří sice nemají ani práci ani peníze na inkaso, o splátkách četných půjček a úvěrů ani nemluvě, ale hledí budoucnosti vstříc s jasným okem, protože někdo někde pryč už viděl růst a ten odněkud jednou přijde k nám a všechno a všechny spasí. Myslím, že i prvotní křesťané by nám mohli tu víru ve spasení odněkud závidět. Těžko si představit větší pýchu a aroganci k realitě než tento přístup k našemu

prostředí, který zcela potlačuje fakt, že si musíme pomoci sami vlastní iniciativou a prací a to tady a teď. Máme tu tedy blahobyť, máme tu i pýchu a pád je skutečně na spadnutí. Ten blahobyť už neodpáříme, je sice minulostí, ale byl tu. Jediné co můžeme udělat, je ztlumit tu nesnesitelnou pýchu a přestat si lhát do kapsy, jací jsme to pašáci. Špatné je to, že v předvolebním boji se mnoha racionálních úvah nedočkáme. Je to i naše vina, protože politické strany dobře vědí, že když řeknou jen polovinu pravdy o tom, jak na tom jsme a co nás díky tomu čeká, tak nedostanou žádné hlasy, protože to národ prostě slyšet nechce. A tak této zemi opět ze všeho nejvíc hrozí to, že předvolební sliby budou splněny, protože se bude rozhazovat až do okamžiku, než budeme mít erár dočista dočista plajte.

Budiž nám malou omluvou, že fascinace růstem je jedna z nejstarších manipulačních technik, které lidstvo zažívá již tisíce let. Růst je prastarou pozitivně chápanou hodnotou. Růst a hromadění jsou bezmála synonymy života. Konec konců, růst rostlin a množení zvířete znamenalo již od pravěku dobrou zprávu. Od přírody zjevování růstu převzali šamani a následně jejich pokračovatelé, politici, marketingoví mágové, opinion makeři a spin doktoři. Základním rozdílem oproti dnešku je to, že tenkrát bylo pro každý růst tak nějak více místa. Dnes jsme daleko častěji svědky toho, že růst něčeho znamená utlačování druhého a nezřídka dokonce utlačování všeho ostatního. Prostě a jednoduše, že růst dělá více škody než užitku. Nepříjemnou vlastností adorace růstu je i to, že potlačuje náš vztah k budoucnosti. Maximalizační strategie je zaměřena na krátkodobý úspěch. Proto dokážeme tak s lehkým srdcem ničit současné přírodní zdroje a nemyslíme na budoucí generace. Maximalizační strategie bychom měli v rámci kulturní evoluce nahrazovat strategiemi optimalizačními. Nejde například o to, zda prolomíme nebo neprolomíme těžební limity hnědého uhlí. Jde o to, zda víme, kolik uhlí doopravdy potřebujeme a kolik a v jaké struktuře můžeme vytěžit ročně nebo za pět let, abychom s ním vydrželi při udržitelné spotřebě a prioritním zajištění vlastních potřeb co nejdéle. Na závěr si připomeňme, proč je fascinace růstem pro lidi tak nebezpečnou manipulací. Je to dáno úzkým propojením maximalizačních strategií se zápasem o moc. Ten probíhá vždy tady a teď a vůbec ho nezajímá, co bude tady a potom nebo dokonce někde a potom. Klíčové je vítězství v zápase o moc za každou cenu bez ohledu na následky nejen pro protivníky, ale pro všechny nezúčastněné. Možným řešením tohoto problému manipulace veřejností je optimalizační strategie v tom smyslu, že se mocenského zápasu účastní maximální možný počet soupeřů. Zní to absurdně, ale někdy je maximalizace zároveň optimalizací. I proto bychom si měli uvědomit, že naše nezúčastněnost ve veřejných záležitostech, o volbách nemluvě, nás musí nutně poškozovat nejen jako jednotlivce, ale rovněž jako celou společnost.

Lidé a úpadek X05

7.3.2010

Je začátek března a opravdu nelze neztratit pár slov na téma zimních olympijských her. Nebudeme komentovat sportovní výsledky, protože sportovních expertů je u nás nejméně tolik jako vynikajících politiků. Zaměříme se na to, co se pořád ještě úporně skrývá pod stále komerčnější a mediálnějším tvářím olympijských her. Je to sen. Sen o vrcholu lidského snažení. Olympijské hry jsou pro naprostou většinu sportovních odvětví nejen svátkem, ale i šancí pro sportovce, kteří se jimi zabývají, dosáhnout na vrchol a vstoupit do nejen do sportovních dějin. Je to už 2786 let, co se konaly poprvé. Antické olympijské hry byly původně spojeny s oslavou kultu řeckého polyteismu. Ne nadarmo se konaly v Olympii, kde byl největší chrám boha Dia, vládce mýtického Olympu, který byl sídlem antických bohů. Když se křesťanství stalo na konci 4. století našeho letopočtu podle výnosu císaře Theodosia jediným pravým římským státním náboženstvím, bylo součástí prováděcího pokynu k tomuto císařskému ediktu samozřejmě i zrušení a zákaz olympijských her, protože by mohly připomínat zavržené božstvo. Inu, nihil novum sub sole. V souvislosti s olympiádou mne napadá, že my jsme podobně s totalitním režimem odvrhli systém přípravy hokejové mládeže, který nám záviděl celý svět. Dnes jsme poráženi hokejovými týmy, jejichž hráči vyrostli na systému, který jsme my opustili, protože byl přece totalitní a zavrženíhodný. Problém je v tom, že příliš mnoho svobody a demokracie v přípravě sportovních talentů je spíše na škodu než k užítku a v kolektivních sportech a zemích s malou přirozenou základnou to platí dvakrát. Systematická příprava talentů, spojená s tvrdou kázní a sportovní řeholí vynesla na olympiádě na rychlobruslařský Olymp neznámou dívku ze Žďáru nad Sázavou, Martinu Sáblíkovou. Kdyby se měla hledat pohádka o Popelce-sportovkyni, těžko by se hledal lepší příběh. Martina Sáblíková a lidé kolem ní sní ovšem kromě sportovních snů i sen další. Sen o rychlobruslařské sportovní hale v České republice. Když si oba sny srovnáme, tak jsou zcela neporovnatelné. Sen o hale je vedle snu o olympijském zlatu prostě Popelákem. Představuje sice určité finanční i organizačně-technické překážky a problémy, ale proti snu o olympijském zlatu u dívky, která trénuje v paneláku na nalakovaném prkně, je to vlastně už hotová věc. Přesto se naše sdělovací prostředky jen hemží sděleními, že lidé kolem Sáblíkové „neví, co roupama“. To jim nestačí ty milióny, co dostanou za to své ničemné a neužitečné klouzání?!? Proč ještě něco vůbec chtějí, sní o tom a ke všemu to ještě plánují?!? Stát je prý chudý, hala je na špatném místě, provoz bude drahý, nikdo ji nepotřebuje, sami bychom potřebovali... atd. atd. atd. Je jen škoda, že jsme nemohli tak před deseti nebo i před pěti lety číst ve sdělovacích prostředcích nic o sportovních snech Martiny Sáblíkové a jejího trenéra, protože byli označováni za bláznů, kteří nestojí nikomu ani za řeč, natož za článek nebo reportáž.

Tady příběh o snech Martiny Sáblíkové začíná být širším podobenstvím o stavu naší společnosti dvacet let po sametové revoluci. Mít sen je něco nepatřičného a mít dokonce plán na jeho dosažení je doslova něco nezákonného a zavrženíhodného. Je to dáno tím, že je nám zprava, zleva, ale hlavně seshora vštěpováno, že jsou to právě snílci a jejich sny, na které všichni doplácíme a tudíž se doporučuje pracovat, platit daně a hlavně nesnit. Vést řádný a spořádaný život se tomu říká a tam není pro sny a plány místo. Tam je všechno dané a je to tak dobře. Je až tragické, jak to celé připomíná text Hutkovy písně Litvínov, která byla obrazem normalizovaného „totáče“. Když není práce, mohou za to ti, co sní nebo ti, co už nepracují déle než my. Když nejsou peníze na daně a poplatky, o základních potravinách nemluvě, může za to plýtvání na sny druhých a výdaje na ty, co živoří již déle než my. Nejstrašnějším a nejvíce zavrženíhodným snem je sen o jiném světě, než je ten, ve kterém musíme aktuálně žít. Sice nás dnes za takové sny nikdo neupálí ani jinak fyzicky nezabije, jako Giordana Bruna a stovky a tisíce dalších v lidských dějinách, ale co je to pobyt na kříži společenského posměchu a opovržení, toho si můžeme užít vrchovatě a dnes díky masmédiím i nesrovnatelně více než kdykoliv předtím. Může to skončit doslova mediální likvidací snílka a páli to možná více než plameny hranice.

Podstatou a příčinou těchto útoků je ovšem od pradávna okolnost, že taková a jim podobná by mohli kazit pracně budovanou poslušnost a ukázněnost ostatních. Ostatně, kdo sní, ten přece nemůže zároveň poslouchat vrchnost. Někdy i v současnosti vezmou snílci krátký konec. Klasickým příkladem může být Martin Luther King. „Měl jsem sen“, řekl, a když ten sen popsal, stal se pro bílého muže v USA definitivně lovnou zvěří. To vše před necelým půlstoletím. Kdo by si nemohl vzpomenout na nějaký opravdu pěkný příklad z nedávné doby, tomu připomenu konec snu architekta Jana Kaplického o neobvyklé budově Národní knihovny na Letné. Představa a víra mocných, že jedině oni mohou a musí být jedinými zdroji veškerých statků, které mohou jejich poddaní užívat, je prastará jako lidská společnost sama. Dlužno podotknout, že čas od času se jim to docela daří a celkem neodvratně tak pracují nejen na společenském úpadku, ale i na vlastních neslavných koncích. Z úpadku pak společnost vyvádějí většinou ti, kteří měli nějaký sen, vizi nebo dokonce plán, ale byli na seznamu těch, kteří ohrožují staré dobré pořádky a časy. Když se po nějakém objeví nové staré dobré pořádky a časy, stanou se jejich původci stejně nepohodlnými, jako byli v těch původních starých dobrých pořádcích a časech. Pokud ovšem přestanou včas snít, stanou se neochvějnými zastánci nových starých dobrých pořádků a nejlépe je prohlásit za věčné, pak mají šanci přežít na výsluní. Často se tak stanou těmi nejodpornějšími diktátory a uzurpátory moci a pravdy, protože jinak by mohli upadnout v podezření, že by mohli své více či méně evoluční nebo revoluční transformační dílo zopakovat. Takže pro jistotu pozor na ně a nejlépe oblíbenou metodou, jejímž protagonistou je král Herodes a objekty jeho možní nástupci. Jistota je jistota. Jsou to právě útoky proti těm, kteří mají vlastní představy a sny o své budoucnosti i o budoucnosti společnosti, které přeznamenávají společenský úpadek. Platí to dnes, tak jako před čtvrtstoletím nebo kdykoliv před tím. Je přitom důležité zdůraznit, že samotné snění, vizionářství nebo plánování nikdy nic nezměnilo a nepohnulo ničím ani o milimetr. Bez spojení s realitou jde opravdu o pouhé, byť krásné, snění.

Možná si ani neuvědomujeme celý mechanismus toho, jak vlastně hledáme pro své představy a vize místo na slunci v realitě. Předpokladem je samozřejmě nějaký sen nebo vizi vůbec mít. Řekněme, že tedy vidíme nějakou budoucí možnost, která se nám zdá být účelná a stála by za realizaci. Existuje v naší mysli a v každém případě v budoucnosti. Je patrné, že mezi realitu a tento budoucí účel musíme umístit prostředek, kterým lze účelu dosáhnout. Tento prostředek by měl být vzhledem k naší aktuální realitě uskutečnitelný a měl by být pevně spojen s budoucím účelem a dávat dobrý předpoklad jeho realizace. Jen málokdy se nám podaří takové spojení reality a budoucího účelu na jeden krok. Častěji budeme muset klást mezi realitu a naši vizi větší počet prostředků, přičemž obvykle postupujeme nazpět časem od původního účelu k realitě. Vytváříme tak vlastně řetěz účelů a prostředků od prvotního účelu zpět k realitě. Klíčovým je potom vždy ten prostředek, který je poslední a propojuje realitu s nejbližším účelem a vzhledem k realitě je vlastně prvotním účelem-nejbližším příštím. Tady vystupuje do popředí druhý neméně důležitý předpoklad úspěšné realizace našich snů a představ a tím je dobrá znalost a pochopení reality, ve které se nacházíme a ke které musíme nutně náš sen vztáhnout. Při jeho realizaci pak musíme z této reality vyjít a realizovat první prostředek a tak pořád dál a dál v čase až se nám podaří dosáhnout vysněného účelu. Opět platí stará pravda, že vůbec nejtěžší je ten první krok, ten vychází z reality a má nastolit novou, jen nepatrně změněnou. Dosažení jakékoliv změny reality na základě vlastních snů, představ, plánů je čin, který v lidské osobnosti zanechává skutečně nesmazatelný pocit vlastní svobody a sebedůvěry. Teprve takový, byť úplně malý, ale vlastní, čin otevře člověku oči a on uvidí svět skutečně vlastníma očima a uvidí i rozměr vlastní nesvobody ve společnosti. Pocítí tíhu vlastní společenské předurčenosti a je jen na něm, jak se k ní postaví. Obecně řečeno, k tomu, aby cokoli fungovalo, potřebujeme dvojí vztah. Jedním je důvěra v sebe, své schopnosti objevovat hodnoty a svou schopnost je v budoucnu realizovat. Druhým vztahem s tím souvisejícím je hluboké poznání reality jako prostředí, ve kterém své představy a cíle jedině realizovat můžeme. Je to tedy jednak introvertní důvěra v sebe, virtuální

obecné hodnoty a budoucnost a jednak extrovertní důvěra v prostředí, reálné užité hodnoty, přítomnost, které teprve poskytují důvěru v to, že tuto realitu dokážeme vlastními silami a prostředky změnit. Pokud nejsme dobře definováni na obou pólech této důvěry, tak nevznikne žádoucí polarita, potencialita, nerovnováha a konečně energie k realizaci dané změny prostředí.

Vztah našich hodnotových představ a kladení si vlastních cílů k realitě je tedy důležitým zdrojem společenského pohybu a v jeho rámci samozřejmě i pohybu hospodářského. Pokud se podíváme jen trochu důsledněji do prací klasiků ekonomie, Karla Marxe nevyjímaje, tak tam najdeme hodně slov o tom, že kapitál je nehmotná, virtuální substance. Tedy žádné „volné“ peníze, cenné papíry nebo výrobní prostředky, které neslouží aktuálně k fyzické reprodukci statků nebo spotřebě, jak se tak často učí. To jsou jen pomíjivé fyzické podoby, do kterých se je kapitál zván, aby se v nich ukryl a skrze ně působil. Kupodivu si to v praktickém sporu o podobu společnosti více uvědomují odpůrci kapitalismu než jeho zastánci a velice brojí proti lehkonohosti a neuchopitelnosti kapitálu, který skrývá fyzické bohatství reprezentované jeho formalizovanými obrazy (cennými papíry, certifikáty, smlouvami, licencemi) před stále větší částí společnosti a dělá z jeho skutečných majitelů a uživatelů stále exkluzivnější klub. Možná je to velký oslí můstek, ale v určitém smyslu je potom kapitál úzce spojen právě s našimi představami a sny o nových hodnotách. Pokud se tyto sny podaří propojit s realitou, kterou v hospodářství reprezentuje vlastnictví, resp. celá infrastruktura vlastnických vztahů, pak vzniká prostor pro novou užitečnou práci, která produkuje nové statky, které je možné zapojit do procesu směny nebo je učinit majetkem sloužícím ke spotřebě. Bez kapitálu v podobě nových hodnot, objevovaného našimi sny a představami v prostředí by se statky sice kvantitativně reprodukovaly, ale nedocházelo by k žádným jejich kvalitativním variacím ani mutacím. A pokud můžeme o hospodářství něco s určitostí tvrdit, pak je to skutečnost, že dochází ke zvyšování nejen počtu, ale především pestrosti jím vytvářených statků. Kapitál tedy není ani ďábel ani anděl, i když právě on způsobuje změny, které mění náš život tu k lepšímu, tu k horšímu. Důležité je, že se ho nemůžeme zbavit a nemůžeme ho ani porazit, protože tak porážíme jen a jen sami sebe a zbavujeme se možnosti vlastními silami utvářet své prostředí, tu k lepšímu a tu k horšímu.

Nezbývá tedy závěrem než poblahopřát Martině Sáblikové nejen k jejím výsledkům, ale i k jejím snům, představám a cílům. Pokud budou u nás takto snít lidé, kteří umí zároveň tak tvrdě pracovat, nemusíme se budoucnosti bát. Jejich sny v sobě skrývají kapitál, který ve spojení usilovnou prací přinese změny, ze kterých můžeme profitovat všichni. Jde jen o to, neházet jim klacky pod nohy a neškodit tak sami sobě. A nebojme se sami snít a nezapomínejme ve prospěch svých snů sem tam také něco udělat.

Lidé a úpadek X06

15.3.2010

Dnešní text bude mít úzký vztah k tomu předcházejícímu, ve kterém jsem psal o snech Martiny Sáblíkové a obecné důležitosti snění, představ a plánování pro to, aby se náš každodenní život a realita vůbec jakkoliv měnily. Druhým východiskem pak bude deváté pokračování rubriky Evropa a úpadek z loňského roku, kdy jsem upozorňoval na některá čertova kopýtka spojená s novým insolvenčním zákonem. Dovolte trochu delší citaci: *Insolvenční zákon umožňuje podání insolvenčního návrhu a předpokládá nařízení zahájení insolvenčního řízení soudem doslova během několika hodin a navíc jeho okamžité zveřejnění na internetu. Je lhostejno, zda do dvou hodin nebo více, protože je jasné, že takový návrh nemůže nikdo kvalifikovaně přezkoumat. Praxe tento úkon svěřila asistentům soudců a ti se nemohou v dané lhůtě s jakýmkoliv sebemeně komplikovaným návrhem ani seznámit. Zveřejnění vyhlášky a probíhající insolvenční řízení má však přitom řadu přímých a bezprostředně negativních dopadů do práv dlužníka. Zahájení je neprodleně oznámeno finančnímu úřadu, úřadu práce a správě sociálního zabezpečení. Dlužník je omezen v nakládání svým majetkem a v platbách a může dojít k řadě odstoupení ze smluvních vztahů s dlužníkem. Samozřejmě negativně je takové řízení vnímáno obchodními partnery a bankami. To vše by bylo pochopitelné a tento proces reaguje a zdlouhavé procedury mezi podáním návrhu a prohlášením konkursu podle ZKV. Problém je v tom, že pokud chcete někoho zničit, tak tady máte naprosto dokonalý zákonný nástroj. Otázka šikanózního podání insolvenčního návrhu je v zákoně řešena tak nedokonale a bez jakékoliv znalosti praxe, že se to zdá až nemožné. Pokud bude insolvenční řízení posléze zastaveno a to vinou navrhovatele, nese odpovědnost za veškerou škodu a další ujmy dlužníku, popř. ostatním účastníkům řízení. Za náhradu škody ručí členové statutárního orgánu navrhovatele. Dovedu si představit okamžitě asi tak pět způsobů, jak se splnění takové povinnosti úspěšně bránit. To nemluvím o tom, že existuje spousta sporů a animozit, které ústí do touhy způsobit protivníkovi spoustu škody, i když to bude něco stát. Navíc je vysoce pravděpodobné, že na troskách mnohaletého podnikání se jen těžko vyčíslují škody a vede se mnohaletý spor o náhradu. A zisk spojený se zničením konkurence a poškození osobního nepřítele je prostě k nezaplacení. Na vše ostatní je tu MasterCard CreditCard. Když jsem tyto řádky formuloval, musím říci, že jsem si nedokázal představit, v jak krystalické podobě budu s touto chmurnou úvahou v praxi konfrontován, a že realita je možná ještě horší než se dá, jak říkají ruské byliny a skazky, slovem vypovědět a perem vypsát. Zkrátka a dobře šedivá je teorie a zelený je strom života, jak se praví v Goethově Faustovi.*

Před více než pěti lety se v jedné nevelké obci rozhodli k zásadnímu kroku, že převezmou do majetku obce od Armády ČR velký vojenský areál a začali snít smělý sen o velké šanci na takovou rozvojovou změnu, která se snad obci v její mnohaleté historii ještě nenaskytla. Taková příležitost sebou nese také velkou odpovědnost a hlavně mnoho složitě a odborně náročných práce. Obec dokázala najít své místo v evropském programu MISTER, získala potřebné kontakty a zkušenosti a rozhodla se ponechat si klíčový vliv na další rozvoj území vojenského areálu a založila svou vlastní rozvojovou společnost. Ta mimo jiné podala potřebné žádosti do dotačních programů a podílela se aktivně na zpracování obsáhlé projektové dokumentace a samozřejmě i na patřičné změně územního plánu obce. Když se zdálo, že prvním krůčkům skutečné realizace snu obce o své nové podobě nestojí nic v cestě, přišlo pár místních občanů sdružených v občanském sdružení s insolvenčním návrhem na obecní rozvojovou společnost a je samozřejmé, že krajský soud řízení v souladu se zákonem řízení zahájil. Obecní rozvojová společnost neměla nikdy s občanským sdružením žádný, natož obchodní, vztah a navrhovatel také uvedl, že se sdružení pokládá za věřitele z toho důvodu, že obec prostřednictvím společnosti vynakládá peníze určitým způsobem, tudíž je nevynakládá jiným způsobem, jak by si občanské sdružení představovalo, a tudíž vlastně tedy občanské sdružení a jím údajně zastupované občany krátí na poskytovaných veřejných statcích a ergo kladívko je obecní rozvojová společnost a

potazmo obec jeho dlužníkem. Samozřejmě žádný doklad, žádná faktura, nic... Kde nic není, ani smrt nebere, ale to na katastrofálních důsledcích takového procesního uplatnění uměle vygenerovaného „morálního závazku“ nic nemění. Obecní rozvojová společnost je rázem vyřazena ze hry o dotace, bylo jí zastaveno čerpání úvěru z evropského programu, který byl jedním z mála pomocných zdrojů financování projektových a přípravných prací a navíc byl výsledkem předchozí dlouhodobé úspěšné činnosti obce v rámci evropských projektů. V celé nahotě se na tomto příkladu ukázalo, že je to celé o tom, že zákonná povinnost soudu prohlásit řízení v hodinových lhůtách zásadě bez jakéhokoliv zkoumání, je velice snadno zneužitelná záležitost. I když by soud v nejkratší možné zákonné lhůtě, což pro nával práce udělá jen výjimečně, návrh odmítl, řízení tím nekončí a navrhovatel se může odvolat k Vrchnímu soudu. Celkem spolehlivě tak může kdokoli zničit číkoliv mnohaleté podnikání nebo prostě jenom pošlapat plány a sny do budoucna. Jen málo firem, zejména v obdobích změn, kdy záleží na každém dni a hodině, neřkuli týdnu nebo dokonce měsíci, dokáže ustát působící důsledky insolvenčního návrhu. Jsou podnikatelská prostředí, ve kterých znamená záznam v insolvenčním rejstříku prostě konečnou, ať už jde o řízení, které skončilo jakkoliv.

Tomu, že někdo nese za případný šikanózní návrh odpovědnost, se všichni jenom smějí nebo alespoň usmívají. Podnikání je o příležitosti a ta se nevrací a nic ji nemůže nahradit. Představa, že někdo něco zaplatí, je v nedohlednu za houštinou soudních sporů, odvolání, dovolání a stížností. V daném případě jde o stamilióny a o čas. Nelze si ani představit navrhovatele, který by mohl takovou částku zaplatit a pokud ano, tak nelze očekávat, že by byl tak hloupý, aby podával svým jménem šikanózní insolvenční návrhy. Nicméně, náš právní řád nemá mechanismus, kterým by dokázal pojmenovat škodu, která prokazatelně již v minulosti nevznikla a ušlými budoucími zisky a škodami z toho, že něco nenastalo, si neví rady, ostatně podobně jako s poškozováním dobrého jména, morálními újmami a dalšími jen trochu neuchopitelnými podstatami. Našel by si vždy nějakého koníka, ať již bílého, grošovaného nebo černého a tomu by ten úkol svěřil. Navíc se hovoří o tom, že návrhy jsou začasť podávány jménem umírajících nebo i čerstvě zesnulých osob a než se v tom soudy stačí zorientovat, tak je neštěstí hotové a je mrtvolu víc... Ale ani živým navrhovatelům v podstatě nic moc nehrozí, protože přece jednali v dobré vůli, veřejném zájmu, oprávněných obavách, s péčí dobrého hospodáře v naději na lepší příští atd. atd. Říkám to s bolestí, protože jsem byl jedním z těch, kteří se snažili pomoci obci překonat období, kdy potřebovala zajistit celou řadu činností a nemohla je zaplatit, protože na to prostě neměla zdroje. Bylo nás za těch 5 let desítky, kteří se snažili obci prostě jenom přispět a nikdo z nás nečekal žádnou odměnu, kromě onoho pocitu, že jsme pomohli na svět příležitosti, která se naskytne obci jednou, dvakrát za existenci a člověku jednou za život. Prostě být při tom. Mnoho z těch lidí jsou mí přátelé a známí a ti teď nechápavě hledí na to, že je možné tak jednoduchou vulgární lží a fabulací adresovanou krajskému soudu všechno zničit. Někteří z nich si také dříve nebo později vzpomenu na to, kdo že je k takovému „monkey bussinesu“ ponoukl.

Není ovšem vše jenom černé, protože know-how šikanózního návrhu stojícího na pocitu, že mi někdo dluží, není vůbec k zahzení. Nedávno jsem seděl se svým dobrým známým, mimochodem jedním z otců zakladatelů KSKŘI a celého oboru u nás, a požívali jsme dobrodiní a pohostinství vynikající řecké restaurace na pomezí Žižkova a Vinohrad, když tu jsem si uvědomil, že jsem v souvislosti s plánovaným setkáním v restauraci použil starou rodinnou fintu, pravý to klenot stability domácích financí-tedy peníze zapomenuté doma. Přemýšlel jsem, jak tuto okolnost svému protějšku citlivě sdělit a pak mi svitlo. Ládínku, povídám, že Ty jsi na Vánoce koupil rodině nějaké dárky?!?, ptal jsem se nevinně. Samozřejmě, zněla odpověď. Vidíš a mám tě, povídám. Protože jsi koupil rodině na Vánoce dárky, tak jsi vydal nějaké prostředky směrem, ve kterém pro mne neznamenaají žádný bezprostřední prospěch, a nevydal jsi je tudíž na to, abys mi například zaplatil dobré jídlo a pití v restauraci. To je pravda, hlesl Ládínek. V tom případě se ovšem já považuji za Tvého věřitele, protože mi vlastně dlužíš útratu za mé jídlo a pití z období kolem Vánoc. Vidím to na insolvenčním návrh..., ale

protože jsem milosrdný, tak to můžeš dnes srovnat a smázneme to... Ty zase nemáš prachy, vid'?!?, rozzářil se Ládínek a ťukli jsme si dobrou retsinou. Je dobré, že víme, kolik lidí vydali jenom za minulé Vánoce za dárky svým bližním i to, že dárky někomu koupil skoro každý dospělý. A protože tím pádem skoro každý dospělý také někomu něco nekoupil, protože to koupil někomu jinému, je vlastně každý z nás podle logiky občanského sdružení z malého městečka u bývalé vojenské základny také potenciálním dlužníkem a možným objektem insolvenčního návrhu, ale zároveň věřitelem a možným navrhovatelem insolvenčního řízení. Velké podniky také někam investují a někam ne a tak se osoby z prostředí, kam se neinvestovalo, vlastně stávají potenciálními věřiteli a navrhovateli na zahájení insolvenčního řízení. Tak bychom mohli podat insolvenční návrhy na kohokoliv nás napadne, protože prostě není člověk ten, který by se zalíbil lidem všem a už vůbec ne ten, který by všem dal stejně. Vzpomeňme si na myšku, tomu dala, tomu dala a ti ostatní na ni podali insolvenční návrh. Ten poslední tedy zcela jistě. Chudák myš, měla vařit ve větším rendlíčku...

V dnešní době platí zcela obecně, že potenciál jednotlivců a malých skupin poškozovat zájmy většiny, škodit, ničit, vydírat a terorizovat vzrůstá nejen s technologickým pokrokem, ale i s relativizací morálních hodnot a stále intenzivnějším zdůrazňováním práv jednotlivce na cokoli bez ohledu na kohokoliv nebo cokoli jiného. Paradoxně nejzranitelnější jsou v tomto smyslu demokratické společnosti a jejich instituce a občané. Dnes v nich existují a vznikají společenské mechanismy, které počítají s demokratickým chováním a určitou morálkou těch, kteří do těchto procesů vstupují. V momentu, kdy se objeví někdo, komu jsou tyto předpoklady lhostejné, dokáže takové mechanismy nejen využít totálně ve svůj prospěch ke škodě druhého nebo dokonce i valné většiny společnosti, ale v každém případě tím snižuje důvěru lidí v tyto mechanismy a tím vlastně ničí celou společnost a její demokratické uspořádání. Pokud budou ovšem zákony a další společenské normy počítat s tím, že do nich budou vstupovat asociální individualisté a predátoři, pak tyto normy nemohou být nikdy demokratické, protože demokracie není a nemůže být pro každého. Pokud jí něco doopravdy škodí, pak je to fakt, že je vnucována všude a všem a někdy tomu přizpůsobuje i svoji vnitřní kvalitu. Právo zná princip rovnosti zbraní, který vychází z daleko obecnějšího principu rovnosti, který se už přímo váže na klíčový princip spravedlnosti jako takové. Nemohu se ubránit dojmu, že situace, ve které se v insolvenčním řízení nachází šikanózním návrhem označený subjekt a hlavně objektivní délka tohoto stavu, který může vést nejen k likvidaci podnikatelského záměru, ale i k likvidaci subjektu jako takového, má ke spravedlnosti a rovnosti poněkud daleko. Možná by bylo zajímavé předložit problematiku rovnosti procesní pozice účastníků počáteční fáze insolvenčního řízení k posouzení Ústavnímu soudu nebo alespoň o tomto problému zavést seriózní diskusi.

Lidé a úpadek X07

5.4.2010

Tento text vzniká v průběhu Velikonoc. Letos je to „Megalopascha“, tedy jev, kdy se setkaly pravoslavné a katolické Velikonoce a k tomu i židovský Pesach a právě v Řecku je to svátek svátků. Jsem přesvědčen, že Řekové si tento supersvátek nenechají otrávit ani současnou krizovou situací a údajným blížícím se státním bankrotem. Nejen, že jsou na v zásadě permanentní mizérii a úpadek svého státu a veřejných poměrů dlouhodobě zvyklí, ale navíc jsou si velmi dobře vědomi toho, že klasický státní bankrot bez státní měny není dost dobře možný. Dokážu si dokonce dost dobře představit, že jestli o letošních Velikonocích Řekové něco masově zapíjejí, tak je jejich dlouhodobé zkreslování a falšování hospodářských a statistických dat a nádherný podvod na Evropské unii z přelomu tisíciletí, který Řecko přivedl do eurozóny. To byl krok skutečně k nezaplacení, stejně jako olympijské hry. Řečtí státní úředníci a politici si proto nezaslouží nadávání, kterému jsou nyní vystaveni kvůli kosmetickým úsporám, protože bez jejich podvodů, které se v Aténách staly vůči Bruselu víceméně vlasteneckou povinností, by se řecké hospodářství poroučelo i s drachmou do bankrotu už dávno. Myslím si, že Řekům je to svým způsobem jedno, protože vědí, že oni v Řecku zůstávají bez ohledu na to, jaký režim je zrovna v Aténách, o Bruselu ani nemluvě. To, co je zajímavé, je to, jestli v létě přijedou hosté se spoustou peněz a jestli se v zimě urodí olivy.

Velikonoční čas je pro naprostou většinu obyvatel Evropy obdobím významným a málo už záleží na tom, zda tento význam má své kořeny v náboženské nebo pohanské tradici. Přes veškeré kulturní kontexty a vrstvy to byly, jsou, budou a zůstanou svátky jara, které jsou spojeny s odpradávná zaznamenávaným dnem jarní rovnodennosti. Je komické sledovat, jak v České republice se v úvahách elit smrskl význam Velikonoc na politický spor o tom, zda má nebo nemá být na Velký pátek státní svátek a tudíž i pracovní volno. Sledovat argumentaci našich politiků bylo velmi poučné, protože se dá očekávat, že podobným způsobem vytvářejí žabomyší spory i kolem jiných záležitostí a svým halasem následnými rozhodnutími nám otravují a posléze ničí život. Znovu se ukazuje, že jestli něco ohrožuje spokojený život v naší zemi, tak to jsou naše elity a jejich způsob vládnutí, který kromě zveličování jejich významnosti a plnění jejich kapes z našich peněz nemá už žádné jiné cíle. Pokusím se v těchto velikonočních řádcích obrátit pozornost čtenářů k možné podstatě tohoto jevu. Na začátku se vrátíme do Řecka, tentokrát starověkého, do jeho Zlatého věku.

V Řecku té doby se formovaly ještě v období olympských bohů základy dnešní evropské kultury. Ta stojí na modelech a archetypech antické tragédie, eukleidovské geometrie a klasické řecké filosofie daleko spolehlivěji než na křesťanství, aniž bych chtěl křesťanství upírat jakékoliv zásluhy. Zlatý věk skončil velmi rychle, pokud se to tak dá tehdejšími časovými měřítky říci a s ním ve víru peloponéských válek zmizely i politické modely tehdejší demokracie a lidských svobod. V dějepisných knihách se ale málo dočteme o tom, proč tenkrát mocný Námořní spolek pod vedením Atén dopadl jako sedláci u Chlumce a Sparta (jako slávistovi se mi to píše zvláště ztěžka) v čele Peloponéského spolku slavně zvítězila. Peloponéská válka se sice mimo jiné zasloužila jako téma o vznik dějepravy jako oboru lidské činnosti, ale jako celek znamenala úpadek Řecka a jeho antické kultury v takovém měřítku, že podle názoru některých autorit se z něj už nikdy nevzpamatovalo. Přes obrovskou tragédii, kterou sebou každá válka přináší, se z historického pohledu zdá, že celkově nemá žádná válka na dané teritorium tak devastující účinek, aby úpadek trval skoro dvě a půl tisíciletí. Peloponéská válka to však s Řeckem dokázala a proto stojí za to se ptát, jak se to mohlo stát.

Atény byly ve Zlatém věku nepochybně pupkem tehdejšího antického světa a peloponéské válce se také v zásadě celý tento svět střetl. Některé historické prameny dokonce hovoří o „antické světové válce.“ Téma sporu není nijak překvapující, šlo o to, že dominance Atén především v Egejském moři

začala přímo ohrožovat zájmy peloponéských států v čele se Spartou. Námořní spolek v čele s Aténami byl vytvořen na základě celého systému smluv a s trochou nadsázky mu můžeme říkat Egejská unie už jenom proto, že toto pojmenování má tak známou zkratku EU. Jak už to tak u smluv bývá, byly tyto smlouvy u různých partnerů vnímány velice odlišně a to nejen z pohledu jejich výhodnosti obchodní, ale i z hlediska toho, jak moc a jakým způsobem se v nich exportovala aténská demokracie. Přes všeobecnou historickou prezentaci Atén jako dobra a kultury, které bylo posléze zničeno spartským zlem a barbarstvím, byl tento rozdíl v té době ve skutečnosti daleko subtilnější. Jak to tak chodí, dospěl export aténskému politickému systému, mravů a jiných pravidel takového stupně, že řečeno dnešním slovníkem byly nositelé totalitních zvyků vítání jako osvoboditelé od importované demokracie. Možná je to tím, že se jen obtížně hledá horší totalita než na bodácích vnesená demokracie. Ale zpátky k příčinám tehdejšího velkého úpadku. Řecko ve Zlatém věku hospodářsky stálo na rozvoji obchodu. Je zřejmé, že EU na tom byla v tomto ohledu daleko úspěšnější. Obchod produkoval velké bohatství a způsobil další rozvoj nejen řemeslné produkce, ale i výroby lodí a všeho dalšího, co potřeboval obchod pro svůj rozvoj a stále bohatší elity pro svůj život. I ta největší demokracie té doby byla jen pro pár vyvolených a většina obyvatel byla stále v nerovnoprávném postavení nebo přímo v otroctví. Hlavními zdroji bohatství tedy byl obchod a otrocká práce. To, co bylo opominuto, byla primární produktivita řeckého území, především zemědělství. Řeckou půdu ovládla oliva, která dává nejen velmi dobrý obchodní artikl, ale nepotřebuje mnoho péče a práce. Roste skoro sama a dokáže dokonale ovládnout svůj životní prostor, dokonale ho využít a nepouštět k sobě jiné rostliny. Ostatní plodiny se začaly pomalu do Řecka dovážet a na půdě pracovalo stále méně lidí. Obyvatelstvo ztrácelo schopnosti a dovednosti spojené se zemědělskou produkcí a i půda ztrácela díky dominantním olivám možnosti být obdělávána jinak. Tak se stalo, že bohaté Řecko se stalo závislé na dovozu obilí například ze Sicílie a i proto se jeden z klíčových střetů peloponéské války odehrál na Sicílii a nikoliv v Řecku. Kromě toho, že peloponéská válka samozřejmě přinesla všeobecný úpadek mravů a společnosti jako celku, ale především narušila výnosy z otrocké práce a rozbila křehkou obchodní infrastrukturu a uvrhla tak Řecko do hlubokého úpadku. Nikde nebyl nikdo, kdo by poskytl prostředky na nějaký ten plán obnovy a Řecko už nikdy nedokázalo obnovit zcela efektivní primární produktivitu a rovněž objem zakázek pro tehdejší výrobu prudce klesl. Je zcela přirozené, že tento úpadek zasáhl daleko tvrději EU, protože tam byla orientace na model otevřené ekonomiky daleko markantnější než v Peloponéském spolku, který byl pod dominancí Sparty daleko unitárnější a byl více spjat s konkrétním teritoriem. Nicméně, jak už to tak chodí, oba systémy byly příliš propojeny, než aby to jeden z nich, byť vítězný, mohl v klidu přestát. V průběhu války byly sice dlouhodobě zdůrazňovány jejich rozdíly, ale to neznamená, že nezůstala jejich společná podstata, kterou válka zasáhla tak ničivě, že se už nikdy nevzpamatovaly. Dlužno ještě podotknout, že v Aténách se podařilo nalézt viníka porážky, protože se zjistilo, že poslední dvě generace neúspěšných vůdců Atén v této válce, kteří dovedli Atény ke konečné porážce, vychovával jakýsi Sokratés. Vzhledem k tomu, že tito vládcové byli v době, kdy se u Sokrata učili, mladí, byl Sokratés obviněn z toho, že kazil a kazí mládež a důsledky toho pro obec jsou evidentně tragické. Při své obhajobě vystoupil Sokrates mimo jiné s obranou své myšlenky, že peníze a statky nemohou nikdy být původem ctností, ale že naopak peníze veškerá ostatní dobra pro obec i jednotlivce pocházejí z ctností. To nemohlo mít v morálně rozvrácené a zchudlé obci velký ohlas. Sokratés byl odsouzen k smrti a donucen vypít číši bolehlavu. Při představě, že bychom za výsledky našich politiků trestali jejich učitele, se mi našich i jinak těžce zkoušených pedagogů skutečně zželelo. Dovolím si pouze připomenout, že logika, se kterou byl Sokratés aténskou obcí obviněn, byla skutečně železná a rovněž v tomto ohledu se v disciplíně „hledání viníků“ od jeho smrti v roce 399 př.n.l. příliš mnoho nezměnilo.

Dnešní EU se potýká s podobnými nesnázemi jako tehdejší antické Řecko. I ona ztratila celou řadu schopností v oblasti primární produkce a dokonce i v oblasti produkce sekundární. Je to patrné tváří

v tvář stále rostoucí nezaměstnanosti. Zdá se, že si evropské elity vůbec neuvědomují, že v Evropě není jen nedostatek pracovních příležitostí, ale že v Evropě je nedostatek práce, protože se jí Evropa dlouhodobě zbavuje jejím exportem do třetího světa. Když potom přijde krize, tak se zastaví tok peněz ze zisků za tuto práci plynoucí do Evropy, přestanou přicházet i výrobky, ale kupodivu se nevrátí zpátky ta práce, a kdyby se vrátila, tak už ji nikdo nebude umět dělat. Dlouhodobě se v Evropě ukájíme tím, že nám peníze dokážou nahradit společenskou kohezi a vzájemnou důvěru, kterou ztrácíme, když spolu nechodíme do práce a nespolupracujeme a v neposlední řadě i důvěru sama v sebe, protože nic neděláme, nevytváříme, cítíme se nepotřební a jsme tak říkajíc k ničemu. V tento velikonoční čas je krásným obrazem tohoto procesu dovoz pomlázek z Vietnamu a Číny. Je nám úplně jedno, že tyto pomlázky mají jen minimum funkcí pomlázky domácí nebo dokonce doma upletené a pouze tedy vypadají jako pomlázky a kupujeme je v supermarketech jako diví. Vypovídá to hodně o dnešním světě, ale ještě více o nás.

V dnešní předvolební době se u nás stalo módou nazývat nezaměstnané parazity a některé strany na tom dokonce postavily svůj volební program. Nejde vůbec o to, že mezi lidmi, kteří jsou nezaměstnaní, nepochybně parazité jsou, ale o to, že tento názor rozvrací společnost napříč jakýchkoliv vazeb, ty rodinné nevyjímaje. Proti tomu stojí další neméně hloupý program a názor jiných stran, který staví zaměstnance proti zaměstnavatelům. Zaměstnavatel je líčen jako stvůra, která odepírá chodit zaměstnancům za jeho peníze do zaměstnání jako do klubu a brát za to garantovaný peněžní příjem a benefity. Doporučuji si povšimnout, že v tomto názorovém střetu se zcela vytrácejí slova práce a člověk. Přitom si jen málokdo uvědomuje, že to, čeho se ve skutečnosti naší společnosti skutečně nedostává, je práce jako taková, úcta k ní a úcta k člověku jako tvůrci hodnot. Tyto základní atributy výstavby společnosti se ztratily někde mezi finančními spekulacemi a globálním obchodem lidskými zdroji, který si nezadá v ničem s obrazem lodí, které křižovaly ještě před necelými dvěma stoletími světovými oceány a převážely otroky. Obnovení základů společnosti bude velice obtížné a na příkladu Řecka vidíme, že se to za určitých podmínek nemusí ani dlouhodobě podařit. Za poznámku určitě stojí i to, že si jen málokdo klade otázku, kde se práce ve společnosti bere, tedy pokud mu nestačí prostinká odpověď, zahalená do mnoha učených slov ekonomických expertů, že práce bude, až si zase Němci začnou objednávat. Zdrojem práce byl, je a zůstane proces, který bychom mohli nazvat kladení cílů. Ten je individuální, ale je i společenský. Společnost, která si není schopna klást konkrétní cíle, musí skutečně čekat, až si u ní někdo něco objedná a funguje tak jako zdroj služeb pro někoho, kdo si dokáže nejen klást cíle, ale také je realizovat. Společnost, která dlouhodobě funguje jako obsluhující personál, se stane na svém chlebováři nakonec natolik závislá, že schopnost klást si vlastní cíle docela ztrácí. A toto je druhý pól mizérie, která nás v současné době potkala. Kdo by si chtěl ověřit, že tomu tak skutečně je, tomu doporučuji k nahlédnutí volební programy politických stran a pro zvláště otrlé i vládní programy. Tolik bezradnosti a bezkonceptnosti se vidí jen málokde a ze všeho na nás dýchá zoufalství a skrytá naděje, že si nakonec stejně zase někdo něco objedná a my nebudeme muset uvažovat o tom, co bychom měli sami se sebou dělat. Kam to vede, můžeme jednoduše zjistit v Maďarsku.

Dlužno podotknout, že jsme na tom v mnohém ohledu ještě hůře než Řekové po peloponéských válkách. Možná bychom měli po jejich vzoru také někoho obvinít z toho, že zanedbal přípravu našich současných elit. Zvláště, když je zřejmé, že se jedná o produkty totalitního školství. Je na čase udělit Žáčko-Pernesovu ÚSTRku veliký grant na hledání viníků úpadku a jít preventivně vypít číši bolehlavu.

Lidé a úpadek X08

18.4.2010

Toto pokračování vzniká za poněkud zvláštních okolností, kdy islandská sopka, honosící se zcela nevyslovitelným a nezapamatovatelným jménem, pokryla podstatnou část evropského vzdušného prostoru oblakem sopečného popela a zastavila tak prakticky letový provoz, nejen nad Evropou. Letecká přeprava je skutečně globální byznys a tak se výpadek evropského provozu šíří i na transkontinentální lety a dokonce i mezi kontinenty, kde žádný popel z vulkánu ve vzduchu není, protože se tam částečně nedostává přepravních kapacit. I autor těchto řádků je jedním z desítek miliónů lidí, kterým sopka narušila plány, ale přinesla mu téma na pár řádků zamyšlení. V době internetu je celkem jedno, kde se nacházíte, jestli sebou máte českou klávesnici, můžete své čtenáře trápit skoro odkudkoliv, kde se dokážete připojit.

Člověk míní, pánbůh mění, říkala moje babička, kterou jsem již několikrát prezentoval v této a předchozí rubrice jejími úslovími, že vše má svůj čas, místo a míru. Až se mi chce parafrázovat slova Roberta Fulghuma o tom, že co kdy v životě potřeboval, se naučil v mateřské škole. Já mohu říci, že vše, co jsem kdy v životě potřeboval, mi řekla moje babička. Je mnoho teorií, mnoho knih, ale to, co se tisíciletými lidských dějin prolíná jako vyjádření moudrosti a pokory v ústním podání, je obdivuhodně univerzální a neustále se potvrzující. Není to jen islandská sopka, ale i řada zemětřesení z poslední doby a v neposlední řadě tragická havárie letadla polského prezidenta u Smolenska. Příroda, Bůh, náhoda prostě to, co nazýváme vyšší mocí a do obchodních smluv zapisujeme jako forces major, mění plány i osudy miliónů z nás a my s tím nemůžeme nic dělat. Jak říkají v Rusku, kde sopka zadržela mou maličkost - „čelavěk predpalagájet, bog razpalagájet...“ Myslím, že bychom jen obtížně hledali ve světě jazyk, který by podobnou myšlenku neobsahoval a dokonce ji má i tak zvláštní jazyk jako matematika, která v průběhu dvacátého století došla k závěru, že je také neúplná a vždy je něco, co leží mimo ní. O toto poznání se zasloužil jeden z největších matematiků a možná i filosofů 20. století, brněnský rodák Kurt Gödel, který zpracoval prostou moudrost mé babičky do své slavné teorie neúplnosti.

My lidé jsme docela dobře schopni toho, abychom optimalizovali ve svůj prospěch svůj vztah k našemu prostředí a dokázali ho maximálně využít. Někdy to dokonce přeháníme a ničíme ho. Dokážeme vybudovat neobyčejně důmyslné kulturní infrastruktury exploatace našeho prostředí Nicméně, to proti čemu jsme víceméně bezmocní, je to, když se dané prostředí náhle změní. Dokázali jsme vybudovat skoro dokonalou vzdušnou dopravu, ale nedokážeme reagovat na to, když přestane fungovat to podstatné, co činí vzdušnou dopravu vzdušnou dopravou a to je vzduch. Tady už nejde o nějakou výhodnost, ziskovost nebo jakýkoliv jiný kulturně ekonomický parametr, tady jde o to, že to prostě nejde. Nefunguje to. Letecká doprava to není jen objevení zákona vztlaku a jeho technických aplikací na křídlech. Jde také o to, že letecké motory potřebují vzduch určité čistoty. Jinak se prostě zadřou. Nemluvím o tom, že se ohřívají trupy, zaslepují okna kokpitů a nefunguje navigace. To jsou drobnosti. Prostě to nejde. Přírodní zákony nelze obejít. Stejně tak nedokážeme vyloučit náhodu, ať již šťastnou nebo nešťastnou shodu okolností, která přivodí letecké a jiné technické katastrofy nebo naopak příznivé události blízké zázraku. Je až podivuhodné, jak snadno dokážeme při jednom zapomínat na druhé a zejména na takzvaná zadní vrátka. Máme tendenci něco až nesmyslně preferovat a přitom nezachovávat nebo dokonce ničit druhé, co by nám mělo v případě nějaké změny okolností, jak také někdy říkáme změně prostředí, pomoci. I proto se nám tak snadno stane, že se nám přihodí dokonalý všeobecný úpadek. Přitom jsme docela dobře schopni opakovat poučky o tom, že složitější a komplexnější systémy sice mohou ovládat ty jednodušší a tak se nad ně nadřazovat, ale jsou na nich existenčně závislé. Prostě a jednoduše není vedoucího bez podřízených, zatímco podřízeným se bez vedoucího může stát maximálně to, že je nikdo nevede.

Je velmi těžké čelit něčemu, co stojí mimo nás a na co nemáme skoro žádný vliv. Když si uvědomím, kolik prostředků bylo vynaloženo na boj s globálním oteplováním a jak tragicky jsme zanedbali boj proti sopečné činnosti a zemětřesením, cítím to jako velkou neodpovědnost. Kdybychom promrhali tolik času a prostředků i na sopky a zemětřesení, určitě by se nám teď žilo lépe a hleděli bychom z plných hal nefunkčních letišť na svět s větším uspokojením a hrdostí. Vždyť boj s globálním oteplováním přinesl své ovoce. Už teď nám britští vědci opět místo globálního oteplování slibují malou dobu ledovou, podobně jako zhruba před 40 lety, a k tomu nám tvrdí, že konec konců se ukázalo, že jako nejzdravější snídaně se ukázaly vejce se slaninou a fazole. Je to povznášející pocit, když si uvědomím, že Al Gorův polární medvěd plavající v oceánu se nejen neutopí, ale možná, že ho za pár let potkám i na Jižním Městě. Nenechám pokazit náladu ani tím, že na všechny ty kongresy o globálním oteplování bylo vynaloženo tolik peněz, že by za to bylo určitě dětské očkování pro všechny potřebné a několik vysoce účinných zemědělských programů pro Afriku, namísto tak populární potravinové pomoci, kterou stejně rozkradou afričtí „warlordi“ a poté ji smění zpátky za zbraně. Nemusí však vždy jít jenom o přírodní živly a náhodu, které stojí mimo nás. Velmi často se můžeme ve vlastním každodenním životě potkat se situací, kdy výsledky našeho úsilí nezávisí tak úplně na nás, protože mimo náš vliv stojí celá řada mechanismů, které mohou naši práci v jakémkoliv okamžiku zmařit. Náš právní systém vytváří ve společnosti vysoký stupeň nepředvídatelnosti. Je to dáno jednak tím, že právní normy nejsou dokonalé a jednak tím, že jsou masově zneužívány k účelům, pro které nebyly vytvořeny a zákonodárce je rozhodně neměl na mysli. Demokratické právní normy musí být nutně doprovázeny demokratickou kulturou jejich užívání, jinak jsou často nejen k ničemu, ale naopak působí proti základům demokratické společnosti. Kdybych se to měl pokusit zobecnit, tak bych uvedl, že v konečném důsledku existuje velká převaha direktivních norem nad smluvními. Jakoukoliv smlouvu, jakoukoliv dohodu a dokonce jakékoliv demokratické rozhodnutí je možné zpochybnit prostřednictvím trestního řízení nebo zneužitím speciálního zákona, který upravuje konkrétní chování v konkrétní oblasti společenského dění. Podstatné je, že stačí pouhá domněnka, že nějaký stav nastal a rozbíhá se řízení, které má pro řadu osob katastrofální důsledky. Nejde dokonce o to, jak nakonec celé řízení dopadne, úplně stačí, že je příslušným řízením někdo poškozen na svých právech, dobrém jménu nebo majetku. Oznamovatel je v zásadě nedotknutelný a všeobecně je přijímán jako legitimní ochránce status quo, veřejného blaha a pořádku.

V šesté části této rubriky jsem před měsícem psal o tom, jak lze šikanózním návrhem na zahájení insolvenčního řízení na obecní společnost, či v podstatě na kohokoliv, vážně poškodit nejen sny a plány jednotlivců, podniků i obcí, ale také i jejich dobré jméno a v neposlední řadě dokonce samotnou existenci. Dlužno podotknout, že příslušný krajský soud zcela v souladu s insolvenčním zákonem, a koneckonců i zdravým rozumem, návrh v plném rozsahu odmítl. Mimo jiné i proto, že navrhovatel nejen neměl vůči obecní společnosti nikdy žádnou pohledávku, ale neměl s ní nikdy ani žádný obchodní vztah. Rovněž zcela v souladu s očekáváním autora těchto řádků se navrhovatel proti rozhodnutí krajského soudu odvolal, když se ještě před tím pokusil vydírat vedení obce tím, že když přistoupí na jeho návrhy, včetně rezignace starosty, nebude navrhovatel v insolvenčním řízení pokračovat.

Protože takové odvolání k Vrchnímu soudu je vážná věc, myslím si, že některé myšlenky z tohoto odvolání si zaslouží širší publicitu a jistě osloví a inspiruje široký okruh čtenářů KONKURNÍCH NOVIN, kteří si dosud nebyli svých možností, daných jim insolvenčním zákonem, vědomi. Dovolte citaci první: *„Při svém rozhodování nechal podepsaný soud v úvahu, že finanční prostředky obce zanesené v obecním rozpočtu jsou také prostředky každého občana obce. Jedná se o příjem obce z platby daní z nemovitostí. Tyto finanční prostředky jsou přímým příjmem obce a platí je tedy přímo občan, který má nemovitost v katastru obce, do rozpočtu obce prostřednictvím finančního úřadu. V současné době se jedná o nezanedbatelné částky od každého občana a tak máme zájem jako občané a občanské*

sdružení, které zastupuje většinu obyvatel obce, aby s našimi penězi bylo nakládáno podle ust. dané zákonem 128/2000 Sb., o obcích, ve znění platných předpisů. Tak tomu není.“ Následuje citace druhá: „Navrhovatel se domnívá, že jak on, tak jednotliví občané obce jsou oprávněni podat návrh na insolvenční řízení, protože se neohospodárně nakládá s jejich penězi, které platí jako daň z nemovitostí do obecního rozpočtu. Jejich peníze jsou bez nároků na vrácení a zajištění, bez úroků, neúčelně vynakládány na to, co podle tvrzení obce v době kdy obchodní společnost vznikla, si bude uvedená společnost zajišťovat sama“. A konečně citace třetí: „K potřebě plné náležitosti návrhu uvádíme jména občanů, kteří jsou plátcí daně z nemovitostí v obci a kteří se připojují k návrhu na insolvenční řízení, protože považují své platby do obecního rozpočtu a dluh obce vůči sobě“. Dovoluji si pouze připomenout, že uvedená obecní společnost, jejímž stoprocentním vlastníkem je obec a v jejíž orgánech mají většinu zástupci obce a kraje, položila před obecní práh, mimo jiných prostředků a zpracované obecní a projektové dokumentace, dotaci ve výši 300 miliónů korun, kterou teď nemůže ani obecní společnost ani obec kvůli probíhajícímu insolvenčnímu řízení využít. Každým dnem tak stoupá pravděpodobnost, že dotace bude zcela zmařena, a s ní i bezmála pětileté plánovací a projektové úsilí o zahájení přestavby bývalého vojenského areálu na organickou součást obce. Jistě je třeba ponechat na Vrchním soudu, aby odvolání posoudil, zvážil ve všech jeho aspektech a poté o něm rozhodl, ale přesto si však dovoluji upozornit na okolnost, že v duchu tohoto odvolání již samotný fakt, že jsem plátcem daně z nemovitostí, mne opravňuje k tomu, abych v případě že dojde k názoru, že obec nepostupuje tak, jak se mi líbí, dal insolvenční návrh na jakoukoliv obecní společnost. Což takhle insolvenční návrh na dopravní podniky různých měst v případě sporných rozhodnutí obcí a měst o dopravní obslužnosti nebo v souvislosti s nejrůznějšími projekty „opencard“ a jejich klonů. Nebo návrh na insolvenční řízení firem zajišťujících svoz odpadu, když se ráno zrovna nemohu prosadit se svým pytlíkem smetí u popelnice před domem?!? A co takhle insolvenční návrh rovnou na České dráhy, když nám zase změnil jízdní řád nebo koupily Pendolino?!? Možná, že je někomu jasné, že by brzo nejezdila žádná veřejná doprava a nesvážely se žádné odpadky, ale proč ne, když platíme daně z nemovitostí, tak je k takovému kroku přece oprávněn podle citovaného názoru zmíněného odvolatele doslova každý z nás. A máme-li právo, proč ho nepoužít?!? *Vigilantibus iura* nebo *vae victis*, vsjo ravno... Možná opravdu nezbude, než abychom se znovu zamysleli nejen nad dikcí dané pasáže insolvenčního zákona, ale zároveň i sami nad sebou a svým vztahem demokratickému právnímu státu.

Je obtížné říci, jak to celé skončí a zda se bude nebo nebude obecní společnost bránit právními kroky, které insolvenční zákon v případě šikanózního návrhu přímo implikuje. Nejsem přesvědčen o tom, že trestní právo je schopno přinést těm, kteří naplňovali demokraticky přijaté přání a plány obce, jakékoliv zadostiučinění. Mnozí z nich se příště jistě rozmyslí, aby ztráceli síly a prostředky nad něčím, co je možné tak snadno zlovolně zničit. Před nastávajícími komunálními volbami jistě tento a řada podobných příkladů přispějí k tomu, že se do veřejných funkcí v obcích nebudou schopní a poctiví lidé zrovna tlačit. Nemají žádný důvod dávat své schopnosti a dobré jméno ve prospěch druhých a stávat se snadným cílem zlovolné šikany a trestních oznámení bez toho, že by je jejich demokratický mandát jakkoliv ochraňoval. Komunální volby tak mohou znamenat další úpadek obecních elit. A to je skoro to nejhorší, co může naši společnost potkat...

Lidé a úpadek X09

2.5.2010

Tyto řádky vznikají o víkendu, kdy si připomínáme 120 let od první oslavy Svátku práce v českých zemích. Ty, které proběhly v Praze na Střeleckém ostrově, zachytil Jan Neruda ve svém slavném fejetonu s názvem „1. máj 1890“ a my můžeme jen doufat, že nebude pro svůj sentiment k českému dělnictvu navržen na vyškrtnutí z učebnic dějepisu, literatury a jazyka českého. Pokusím se věnovat toto pokračování práci jako takové, jejímu významu pro společnost i lidské jedince a zejména její schopnosti léčit úpadek. Zároveň by nebylo spravedlivé, abych nezmínil druhý významný prvomájový a květnový atribut a tím je láska. Tak jako Neruda si na tomto místě zaslouží připomenutí i Karel Hynek Mácha, díky kterému snad stále vede jeho večerní máj jako lásky čas nad konkurencí představovanou v poslední době svatým Valentýnem. Tak jako práce i láska patří neodmyslitelně k člověku a podobně jako práce má i láska doslova čarovnou moc, pokud jde o léčení úpadku všeho druhu. Takže možná dnešní titulek naší rubriky mohl znít: „Lidé, láska a práce“. Ovšem první máj je také prastarý pohanský a keltský svátek, který tvoří čtveřici s Dožínkami, Dušičkami a Hromnicemi, ať již se jmenují v různých jazycích jakkoliv. Za pozornost stojí i to, že tyto svátky nemají žádný jednotný astronomický důvod jako třeba významné dny slunečního nebo měsíčního cyklu. První máj je mezi nimi ten okamžik v běhu roku, kdy dochází ke zlomení moci zlých sil, která kulminuje o předchozí noci, zvané po našem čarodějnice, keltsky Beltine a křesťansky filipo-jakubská noc. I církev svatá katolická se snažila a zasvětila první máj svatému Josefu Dělníkovi. Aby toho nebylo málo, tak si na prvního máje připomínáme i výročí vstupu České republiky do Evropské unie. Z toho plyne, že na prvního máje má možnost slavit doslova každý a je to tedy svým způsobem svátek svátků. Ovšem vzhledem k tomu, že se čtenář KONKURNÍCH NOVIN dostane k těmto řádkům až po oslavách 65. výročí vítězství nad fašismem a Svátku matek, možná by to mohlo k připomenutí významu prvního máje opravdu stačit.

Oslavy prvního máje letos byly v celém světě poznamenány dopadem hospodářské krize na pracující. Radostné víze toho, že se jednotlivé trhy z krize vzpamatovávají, se nikterak nedotýkají trhů práce. Myslím, že je nabíledni, že jestli tato krize něco přinese, tak bude poznání, že minulé období bylo poznamenáno přezaměstnaností a že je možné podobných nebo i vyšších výkonů a zisků dosahovat s menším počtem pracovních sil, ať již v zaměstnaneckém nebo jiném, volnějším poměru. Symbolem nové doby je propuštění zaměstnanců po SMSce, tak jak tomu jsme svědky ve Francii. Přitom ve velice nedávné době tamní odbory odmítly jednat o zpružnění pracovního trhu v tom smyslu, že by se usnadnilo jak propuštění tak i přijímání do zaměstnání. Bylo to Pyrrhovo vítězství, protože se zcela změnilo prostředí pro podobné vyjednávání a dnes se už bojových francouzských odborů vlastně nikdo na nic ani neptá, protože jsou se svými postoji zcela mimo čas a prostor, neboli realitu, prostě, jak říkáme u nás doma, mimo mísu. Podobný přístup zaznamenáváme často i u jiných jihoevropských odborů a bohužel někdy i u těch našich. Oproti tomu vidíme zcela novou kvalitu vyjednávání v německé tripartitě. V Německu se zase zdá, že se německý průmysl už konečně přestane honit v Evropě i ve světě za levnou pracovní silou, protože mu došlo, že by ztratil díky rozpadu domácího pracovního trhu přirozenou schopnost produkovat technické inovace. Tato schopnost na rozdíl od výsledků základního, ale i aplikovaného výzkumu vždy vyrůstá ze široké technické základny šikovných dělníků, mistrů a toho, čemu staré časy říkaly střední technické kádry. Schopnost dosáhnout technických inovací se nedá koupit za jakékoliv peníze a nezajistí ji ani jakákoliv imigrace nebo cizí management. A tak se v Německu, kde se vzal, tu se vzal, objevil nový model dlouhodobé kolektivní smlouvy, který na rozdíl od dřívějšího modelu každoročního a skoro permanentního perského trhu smlouvání o mzdách vsadil na dlouhodobější stabilitu a jistotu pracovního uplatnění. „Budoucnost v práci“ se to jmenuje a už ten název by si zasloužil u nás zkoumání Žáčkovým, nyní Pernesovým ústavem. Z Německa se stále častěji ozývají hlasy průmyslových špiček, že je to i velký počet a objem subdodávek, které ničí konkurenceschopnost německého průmyslu. Německý stát, Siemens,

Volkswagen a další a další němečtí zaměstnavatelé, odbory i zaměstnanci si myslí, že outsourcing a facility management nejsou samospásné a zázračné metody a že vlastní kvalifikovaná práce a zejména její výsledky na vlastním majetku je prostě něco, co se nedá žádným způsobem koupit.

Jeden z nejdramatičtějších prvních májů zažívá letos Řecko, kde jsou ulice plné protestujících proti cizí finanční pomoci a vůbec proti všemu a všem. Je to hluboce iracionální proces, protože Řecko je členem EU a eurozóny a v tomto smyslu se jedná spíše o pomoc zaostalému nebo katastrofou postiženému regionu než nějakému samostatnému svrchovanému území, které má své výsostné právo řešit si vlastní problémy po svém. Klíčová byla účast Německa na této finanční pomoci. Německo tak bylo u příležitosti 65. výročí své kapitulace ve druhé světové válce opět dohnáno ke svého druhu kapitulaci a znovu přinuceno platit válečné reparace, tentokrát Řecku a v blízké době i Portugalsku, Španělsku a možná i Itálii. Ostatně celý systém eurozóny byl postaven na tezi, „že to když tak Němec zaplatí“ a proto je nabíledni, že Německo stojí v čele snah o to, aby v eurozóně vznikl opravdu normální finanční a měnový systém, ve kterém není černých pasažérů a jejich sponzorů. Dosavadní parodie na měnu, kterou euro bezesporu bylo a je, byla od samého počátku neschopná čelit jakékoliv větší krizi veřejných financí a rozpočtů, protože jejím slabým místem byly od samého počátku rozdíly v ceně státních obligací jednotlivých členů eurozóny. Není to nic nového, stejně tak, jako není nic nového skutečnost, že vstup do eurozóny byl zejména na jihu Evropy provázen eskalací neodpovědnosti a veselého utrácení na cizí účet. Lze jen doufat, že alespoň tento současný stav povede v naší zemi k seriózní diskusi nejen o tom, zda a kdy chceme vstoupit do eurozóny, ale také o tom, jaké euro v ní chceme mít. V Řecku jdou nyní racionální argumenty stranou a lidé se bouří a nechtějí se vzdát výhod, na kterých nemají žádnou zásluhu, protože pocházejí ze všeho možného jen ne z jejich smysluplné práce. Politici se původně svezli na vlně protestů a přilévají olej do ohně nejrůznějšími prohlášeními na téma, co vše ještě evropské státy a zejména Německo Řecku a Řekům dluží, ale nakonec byli nuceni přijít ke křížku, protože se zdá, že bez cizí pomoci by mohli přijít o svá dobře placená a teplá místa. Navíc je čeká v zásadě poněkud bezstarostné období, protože ani ten největší optimista nepředpokládá, že je řecká vláda schopna vést politický management špatných zpráv a jejich důsledků, a proto bude řecká vláda v dalších možná deseti letech bez podstatného vlivu na řecké hospodářství, protože to bude podléhat pravidlům věřitelů, především pak MMF. Ostatně podobná situace je i v Maďarsku, kde sice FIDESZ drtivě vyhrál, ale za hospodářský rozvoj země stejně odpovědnost po celé volební období neponese. O to více se ovšem může soustředit na ostatní politická témata a zdá se, že se především v zemích s podstatnou maďarskou menšinou mají v této souvislosti na co těšit.

Finanční pomoc Řecku je samozřejmě aktuálně nutná, ale bude zajímavé sledovat, k čemu ve svém důsledku povede. Myslím, že to bude cesta ke ztrátě státní suverenity a faktickému protektorátu věřitelů nad řeckým územím, protože Řekové již dávno ztratili schopnost efektivně pracovat a natož v důsledku takové práce splácet jakékoliv dluhy. Každý, kdo Řecko jen trochu zná, ví, že každá půjčka Řecku jsou jen peníze hozené do kanálu, protože Řecko je možná matkou filosofie, geometrie a antického dramatu, ale myslím si, že při vší úctě, práce by tam rodnou matku hledala marně. Žádné peníze nejsou schopné tento stav změnit, protože Řekové, kteří dovedou pracovat, už dávno pracují jinde, protože doma by si připadali tak trochu nepatřičně. Ani peníze nejsou všemocné a jsou prostě území, kde nejsou schopny nastartovat žádoucí hospodářské procesy, protože tam pro ně nejsou ani ty základní podmínky. Práce je v dnešním evropském světě cosi, co ztrácí pomalu ale jistě cenu. Uvědomme si, že i ti velmi dobře placení z nás se mohou na základě svých pracovních příjmů toliko zadlužit, aby si obstarali nějaké vlastní nebo dokonce pouze nájemní bydlení. O leasingu a spotřebitelských úvěrech na vše možné ani nemluvě. Naprosto přirozený požadavek, aby nám naše kvalitně odvedená práce poskytla příjem, který nám umožní někde slušně bydlet a trávit volný čas se stává stále více utopií. Naše demokratická doba nepotřebuje ani totalitu, státní bezpečnost, partaj a

bůh ví co ještě, když naprostá většina těch, kteří by měli být lídry demokratického procesu má někde na desítky let dopředu půjčené peníze. Tak jsme více než společností demokratickou společností dlužníků a těm se proti čemukoli protestuje nebo cokoliv mění tak nějak obtížněji. Možná, že kdybychom mohli dát dohromady politické hnutí za všeobecný bankrot, který by odepsal všechny naše dluhy, bylo by to hnutí skutečně všelidové, ale výsledek by připomínal spíše následky VŘSR, husitské nebo Velké francouzské revoluce než demokratický proces.

Práce neztrácí jen cenu v penězích, ale i hodnotu z morálního hlediska. Dlouhodobě je u nás brána jakákoliv práce, která je jakkoliv spojená s fyzickou námahou, jako něco, co nepatří do současnosti a jako něco, čím jsme si už prošli, jsme na vyšším stádiu vývoje a ruce teď ať si mažou jiní. Práce má svou hodnotu vyjádřenou jedině cenou, přičemž nejhodnotnější práce je ta nejlevnější. Naši společnost to tak trochu devastuje, protože se rychle učí žít z cizí práce a ztrácí smysl pro přirozené proporce mezi vykonanou prací a životní úrovní a tím se ztrácí i základní přírodní, kulturní a společenský instinkt, kterým je *přirozená plachost*. Protože odmítáme pochopit složité křehké mechanismy, na základě kterých se nám dostává víceméně nezaslouženě naší životní úrovně, jsme ochotni uvěřit, že „ono to vždycky nějak dopadne“ a „ještě nebylo, aby nějak nebylo“ atd. atd. Na jednoduchá pravidla a zásady jsme již dávno zapomněli a připadají nám podobně plebejské jako ona práce. Chránit jednoduchost vlastního fungování, znamená chránit možnost vlastního přežití. Představa, že Evropa bude nějakým prapodivným způsobem práci jen vyvážet a žít podle hesla, že *práce je poslední zoufalý způsob, jak se dostat k penězům*, se ukazuje nejen jako mylná, ale v konečném důsledku i jako destruuující. Navíc v období hospodářské krize je smysluplná práce skutečně jediným způsobem jak vzniklé problémy překonat. Myšlenka, že krizi lze zažehnat tím, že vrhnu do světa více peněz nebo začnu naopak šetřit, je zcela pomýlená. Není to žádná filipika proti penězům ani proti šetření. Obojí je v tomto světě důležitým nástrojem pro řešení spousty potíží, někdy a někde dokonce úplně stačí, když něco zaplatíme nebo se naopak uskromníme ve spotřebě, ale řešení velkých společenských problémů, stejně jako naprosté většiny těch malých, se bez práce prostě neobejde. Je to opravdu jen smysluplná práce, která je důsledkem nějakého nápadu, co nám umožňuje přežít. Velice často teď slýcháme od našich vyvolených, že musíme čekat, až se začnou vzpamatovávat trhy v EU, že jedině s nimi se můžeme vzpamatovávat i my. To, co nás čeká, je rozsáhlá krize států eurozóny, a o nějakém zájmu o naši práci si můžeme nechat jenom zdát. Na druhé straně je patrné, že tato země, nápady a práce jejích lidí vždy dokázala obyvatelstvo nejen uživit, ale ještě i ovlivnit své okolí. Kam sahají české dějiny, tak tomu vždy bylo, takže není žádný důvod k pesimismu. Chce to jediné-začít pracovat na svém a při práci myslet. Jiná cesta z úpadku a problémů vůbec nevede a všechny ostatní vedou ke státnímu bankrotu a do faktického otroctví. Na samý závěr si dovoluji připomenout, že veškeré prostředky, z nichž nám v předvolebním zápase politici slibují tu větší tu menší zábraky a ráj na zemi, jsou jen a jen naše peníze a nemají jiný původ než v našich nápadech a naší práci. Žádné jiné bohatství než to, co si vytváříme „*na národu roli dědičné*“, tu prostě nikdy nebylo, není a nebude. A v krizi to platí mnohonásobně. S tímto jednoduchým kompasem se dá proplout bouřlivým oceánem předvolebních slibů ke správnému rozhodnutí velice snadno.

Lidé a úpadek X10

16.5.2010

Tyto řádky vyjdou jen pár dní před parlamentními volbami, jejichž tématem se postupně stále výrazněji stala otázka úpadku veřejných financí a nakonec i státního bankrotu. Zdaleka to nebyla jen řecká krize, která vyvolala toto téma, přestože se ho některé politické strany snaží dlouhodobě bagatelizovat. Jiné ho naopak protlačují, ale dlužno podotknout, že úpadek v oblasti veřejných financí je natolik zřejmý a jeho důsledky jsou ve společnosti natolik všudypřítomné, že se mu tato kampaň prostě nemohla vyhnout. Nejde zdaleka jen o to, kde všude došly peníze. Jde o to, že korupce skutečně již zasáhla klíčové oblasti veřejné správy a ovládla ji natolik, že se už na to opravdu nedá dívat. Je to přirozený důsledek dlouhodobé krize vládnutí v této zemi a zejména totálního propojení politické a státní správy, nemluvě o jejich propojení s podnikatelskou sférou. Klíčové je, že jsme nedokázali naplnit zákon o státní správě a tudíž v podstatě nemáme žádné úředníky, kteří by se necítili závislí na politickém rozložení sil nebo dokonce na postavení některých politických osobností. Nikdo nemá ve státní správě jistotu, že přežije další volby nebo politický pád nějakého toho voleného vyvoleného, a tak se zvyšuje náchylnost k chování podle hesla „kdo ví, co bude zítra“. Zkrátka o dobře je to vše o lidech. V minulých pokračováních rubriky byla několikrát zdůrazněna okolnost, že lidé jsou skutečně klíčovým původcem nejen úpadku všeho druhu a ale i všech ostatních druhů společenského pohybu. Mnoho řádků bylo také věnováno tomu, že někteří lidé dělají všechno proto, aby ostatní uvěřili, že tomu tak není a činí tak od počátků lidské společnosti, aby tak dosáhli poslušnosti a pasivity druhých a tak zároveň i vlastní moci a bohatství. Zaznělo i to, že nesmíme nikdy ztratit ze zřetele skutečnost, že společenské problémy vytvářejí lidé a lidé také jsou vždy schopni tyto problémy napravovat. A v neposlední řadě bychom nikdy neměli zapomínat na to, že to jsou jen a jen lidé, kteří nakonec nesou na svých bedrech veškeré společenské a zejména hospodářské a finanční důsledky úpadku. Dovolím si dodat, že to jsou v tomto případě především ti úplně obyčejní lidé nebo možná jinak řečeno řadoví občané.

Spousta z nás dostala v předvolebním období složenku na 121 tisíc korun českých vystavenou Miroslavem Kalouskem s tím, že máme buď zaplatit, nebo se s tím pokusit něco dělat. Vzbudilo to velikou nevoli, mnoho lidí to opravdu vyděsilo, telefonovalo se na policii a posílala se trestní oznámení. Nejzajímavější na tom ovšem bylo, jak se někteří politici vyjadřovali v tom smyslu, že státní dluh není dluh občana. Nebudu mluvit o tom, že již mnoho let nám sdělovací prostředky rozpočítávají na hlavu kde jakou platbu nebo jinou hromadnou položku. Chci mluvit o tom, že si neumím konec konců ve státě přestavit nikoho jiného, kdo nese odpovědnost za státní dluh než jeho řadoví občané. Problém je v tom, že zatímco občan nese plnou odpovědnost za svou existenci a to včetně odpovědnosti za újmy, které způsobí jiným osobám, převládající korporátní model současné světové a samozřejmě i naší ekonomiky je postaven na odpovědnosti omezené. Nejde zdaleka jen o všeobecně známou společnost s ručením omezeným. Jde obecně o to, že pokud vložím nějaké prostředky do podnikání, tak až na řídké výjimky se mi nemůže stát nic jiného, než že o ně přijdu, ale že bych se měl podílet na úhradě případných způsobených škod, o tom se v pravidlech investování a podnikání nemluví. Pokud nedojde k později prokázané trestné činnosti, tak je zákon na mé straně a náklady škod nesou jiní, obecně se dá říci, že celá společnost a ty finanční někdy pojišťovna a častěji veřejné rozpočty. Omezení plné odpovědnosti a jeho způsob je vždy politickým aktem, protože se dostává do hospodářského života prostřednictvím nějakého autoritativního rozhodnutí, v současnosti nejčastěji zákona. Omezená odpovědnost je svého druhu imunitou a je členem rozsáhlé rodiny imunit, z nichž si uvědomujeme pouze tu poslaneckou nebo diplomatickou, ale to jsou jen ony příslovečné špičky ledovce. Možná je to oslí můstek, ale možná právě v tomto klíčovém vstupu politických aktů do hospodářského života můžeme hledat kořeny známého pojmu „politická ekonomie“. Dá se to vyjádřit i tak, že zatímco v normálním hospodářském životě s plnou odpovědností existuje viditelná symetrie

do oblastí plusu a mínusu, tak svět politické ekonomie s omezenou odpovědností se pohybuje jen v oblasti od plusu do nuly a do záporné poloviny symetrie zabloudí jen zcela výjimečně a to tím méně, čím je investování sofistikovanější, probíhá ve větších objemech. Jinými slovy, svět vytvořený omezenou odpovědností chrání více ty bohaté a chytré, než ty ostatní podle hesla, že čert dělá vždy na větší hromadu. Ze světa omezené odpovědnosti je prakticky vyloučena instituce občana a také, a to jako bychom neustále zapomínali, svým způsobem stát. Pokud uvádím, že svým způsobem, pak tím mám na mysli to, že na jedné straně stát žádnou omezenou odpovědnost ve svém základním pravidlu chování, ústavě, nemá zakotvenou, ale na druhé straně může vydávat cenné papíry, na které si může půjčovat finanční prostředky a v neposlední řadě má i sám možnost tisknout stále více peněz. Na jedné straně tedy je tedy formálně dána státu plná odpovědnost a na straně druhé má stát k dispozici veškeré nástroje k tomu, jak být hospodářsky zcela neodpovědný. A tady je důležité připomenout, že chování státu, stejně jako jakékoliv jiné korporace, záleží jen a jen na lidech a pravidlech, kterými se řídí. Ovšem ta pravidla zase dělají jen a jen lidé. Proto je tak moc a moc důležité, jakým lidem dáváme svou důvěru, ať již v osobním, pracovním nebo politickém smyslu, a také na tom, jak dobře rozumíme pravidlům, kterými se máme řídit, a především to, jak je používáme. Tady se nám do technokratického světa pravidel začíná vkrádat slůvko, jehož obsah už mnozí ani nechápou a které stojí dlouhodobě v naší společnosti tak trochu na hanbě, a tím slůvkem je morálka. Často se hovoří o morální integritě, ale důležitá je především celková integrita lidské osobnosti, uvědomění si toho, co to znamená být člověkem ve vztahu k sobě samotnému i k hospodářskému, společenskému a přírodnímu prostředí. Je to možná fráze, ale bez tohoto elementárního požadavku se nemůže nic doopravdy změnit, protože každá aktivně prováděná společenská změna má svůj původ v nás samotných a není nikdy anonymní. Rád bych v této souvislosti připomenul takové hmatatelné výsledky nedostatku morální integrity jednotlivce v období velkých společenských změn, jako jsou Valdštejnský nebo Černínský palác. Rovněž tak známý hrad Okoř byl vlastně jenom vikendhausem jednoho zcela neurozeného pražského radního z poloviny 14. století. To, co aktuálně prožíváme, tedy není nic, co by tato země již nezažila. Máme však také tu výhodu, že se můžeme podívat, jak to s protagonisty tehdejších velkých majetkových transferů dopadlo.

Často se nám masmédia snaží namluvit, že za naši aktuální situaci, ať již dobrou nebo špatnou mohou nějaké anonymní, tajemné síly a zákony, které stojí mimo naši vůli a dosah. Aktuálně to jsou tržní síly a ratingy. Kolikrát jsme v poslední době svědky toho, že nám někdo tvrdí, že se trhy dívají s nedůvěrou, obávají se, nevěří nebo naopak se uklidňují, přijímají něco s porozuměním, atd. atd. Trh a nejen on se tak stává jakousi osobou, tajemnou, neuchopitelnou, ale nadanou nadpřirozenými schopnostmi a mocí. Při chvilce zamyšlení je okamžitě zřejmé, že se trhy ani nedívají, ani se neuklidňují ani nezneklidňují. To mohou jenom lidé, kteří na nich působí a především lidé, kterým tyto trhy patří. Jakkoliv je to málo zdůrazňováno, světové burzy prostě někomu patří a jsou to soukromé osoby, soukromým osobám patří i americká centrální banka tzv. FED. Je to úplně normální akciová společnost, která má za sebou asi stoletou historii. Ale i veřejnoprávní instituce řídí jen a pouze lidé a ti reprezentují svoje zájmy nebo zájmy jiných lidí. Pro pořádek je třeba připomenout, že i masmédia vytvářejí a vlastní opět jen a jen lidé a bylo by pošetilé se domnívat, že je používají v rozporu se svými zájmy. Historie sama o sobě, to jsou ratingy a ratingové agentury, jejichž hodnocení dnes hýbou světem. Došlo to tak daleko, že jedna z nich začala naší republice vyhrožovat, že když se nebudeme chovat podle jejích představ, tak nám sníží rating a tak zdraží úvěry a poškodí dobré jméno. Od našich politiků často slyšíme, že se musíme snažit, abychom si nepokazili rating. Když se nám něco nepovede a chceme to bagatelizovat, odbudeme to tím, že to nemělo vliv na hodnocení ratingových agentur. Když chceme naopak něčemu přidat na důležitosti, oháníme se naopak možnou změnou ratingu. V zásadě je dnes působení klíčových ratingových agentur jen důsledkem toho, jak jednotlivé instituce ztrácejí vlastní názor a raději ho nakupují. Dnes hodnocení několika ratingových agentur

přebírají prakticky všichni a jejich názor je ještě posvátnější než bílá kráva. Nemyslím si, že by dnešní mocné ratingové agentury někdy směřovaly cílevědomě k takovému vlivu, ale dlužno podotknout, že jim velice zachutnal, i když se navenek tváří, že jim je vlastně nepříjemný. Je velmi zvláštní, že si jen málokdo klade otázku, proč ratingové agentury dávaly tak dlouho vysoká ocenění nejen Řecku, ale i institucím obchodujícím s hypotéčnými deriváty a zejména pak finančním institucím, které již byly obviněny z přímého podílu na podvodech, které vyvolaly finanční krizi, nebo těch, které jsou z ní aktuálně vyšetřovány. Dokonce došlo i na ratingové agentury, které sice z počátku tvrdily, že byly oběťmi mylných informací bankéřů, ale postupně se ukazuje, že tak nevědomé asi být prostě nemohly. Snad jedině to, že se právě ratingové agentury octnou oficiálně mezi viníky, umožní spoustě institucí a odpovědných lidí v nich upustit od jejich hodnocení jako od jediné pravé víry a navrátit se k oceňování svého podnikání podle vlastních kritérií, analýz a názorů. Ostatně před deseti lety jsme byli svědky pádu velké legendy o všeobírající čistotě a vypovídací schopnosti externího auditu, když se do špíny bankrotu společnosti ENRON významně namočila společnost Arthur Andersen.

Je samozřejmé, že v současném krizí rozkolísaném světě jde daleko o víc než jen o Řecko. Jde především o euro, eurozónu a potažmo EU jako takovou. Pokud současný tlak vydrží, pak má velkou naději na to, že bude zahájena další etapa evropské integrace, která už nebude diktována jen politickými kompromisy z kompromisů, ale ekonomickou nutností a bezpečností Evropy jako takové. Najednou se ukáže, co je skutečná potřeba či nutnost a co pouhá panská pýcha, salónní řeči a z nich vyplývající evropské potěmkinské vesnice evropského integračního procesu. To podstatné však musí stát na poznání, že současná Evropa žije na jeden velký dluh. Ten dluh nemá své kořeny ani ve spotřebních nebo jiných úvěrech, v žádné spekulativní finanční bublině, byť i splácení několika podobných nás ještě nepochybně čeká a bublina státních obligací a státních dluhů je jen první z nich. Ten dluh má své kořeny v obrovském objemu levné práce a zároveň velice nízké spotřeby, kterou nám na naši životní úroveň dotuje zhruba jedna, možná i dvě miliardy těch nejchudších lidí na naší planetě. Jedni, těch je asi tak půl miliardy, proto, že pracují za doslova otrockých podmínek, a druzí, to jsou ti, kteří žijí za méně než jeden dolar denně, proto, že nemohou svou spotřebou přispět k tomu, že bychom si nemohli tak pečlivě a povýšeně vybírat, co si můžeme a nemůžeme dovolit, a co vlastně chceme nebo nechceme. Pokud si tento dluh nedokáže Evropa přiznat a nezačne se chovat s větší skromností a neobnoví své schopnosti směrem k větší ekonomické autonomii, nebude se moci bránit v okamžiku, kdy si chudí tohoto světa přijdou své pohledávky vybrat.

A jsme zpátky doma u Kalouskovy složenky v našich schránkách. Ta složenka je v každém ohledu memento v tom smyslu, že si všichni žijeme nad poměry, jakkoliv se nám to většinou při dnešních sociálních rozdílech opravdu nezdá a máme tendenci ukazovat na bohaté a na politiky tedy nejlépe přímo na samotného Miroslava Kalouska. Ovšem tato personifikace této složenky by byla skutečně velmi nešťastným způsobem vnímání současné reality. Spíše by měl nastat pocit, že se blíží konec jednoho velkého flámu, na kterém se sice každý poměl různě, ale útratu jsme prostě nezaplatili. Ten dluh ze složenky je prostě jen a jen náš, byť bychom se asi neměli skládat rovným dílem, ale třeba rovným procentem z příjmů. To důležité je, abychom na tenhle dluh nezapomněli u voleb a měli jsme tu ambici, že budeme volit tak, aby alespoň dále nerostl. Zapomeňme na heslo, že kdyby mohly volby něco změnit, už dávno by je zakázali. Úplně stačí, když přijdeme volit opravdu všichni...

Lidé a úpadek X11

30.5.2010

O víkendu, kdy vznikají tyto řádky, proběhly volby a jsou také známy jejich skutečné výsledky, pokud ovšem nepočítáme řešení možných protestů a volebních stížností. S komentáři se v domácích i zahraničních médiích skutečně netrhly dveře a tak by bylo zbytečné pokoušet se ještě o další moudra na stránkách KONKURNÍCH NOVIN. V duchu názvu této rubriky i v duchu toho, co jsme uváděli o významné odpovědnosti lidí za osudy sebe samých i společnosti jako takové, si však dovoluji poznámku, že výsledky voleb poměrně jasně ukázaly, jaký je směr, kterým by se měla naše země dále ubírat a především, kdo a jak by ji měl vést. Po deseti letech tak existuje naděje, že Česká republika nebude pokračovat v tradici svého fungování jako největší nevládní organizace v Evropě. Dále je patrné, že lidé, kteří přišli k volbám, odmítli poměrně jednoznačně politiku skrytého i otevřeného zadlužování země. Je to bezesporu klíčové poselství, na které se váže celá řada praktických témat. Tím prvním je požadavek dobrého vládnutí. Jestli byl v naší zemi rozvinut nějaký předpoklad státního bankrotu, pak to byla nepochybně kvalita vládnutí a správy země a společnosti doslova na všech úrovních. A dobře vládnout se dá shrnout především do onoho masarykovského *Nebát se a nekrást*. Pokud se tedy po mnoha letech dočkáme dobrého vládnutí, čekají nás velké změny a bude nutné se na nich aktivně účastnit, protože současné společenské problémy nelze zvládat na úrovni „pouhého“ volebního mandátu. V této myšlence je také skryt největší paradox proběhlých voleb, který spočívá v tom, že lidé, za jejichž sociální jistoty bojovala za jejich stamilióny, vyhozené zbytečně na barnumskou, americkou a hlavně nekonečnou volební kampaň, na megabillboardech a v politických salónech především jedna politická strana, k volbám vůbec nepřišli. Nejde vůbec o to, zda je nějaké téma více nebo méně správné nebo potřebné. Jde o to, aby se jeho řešení těšilo aktivní podpore občanů. Důležitou nadějí do budoucího období je tedy i to, že si snad konečně uvědomíme, že pokud chceme změnit náš život podle našich představ, tak na to žádný volební mandát a žádná instituce prostě nestačí a pokud na svou účast rezignujeme, může se nám v období silné vlády snadno stát, že budeme velmi rychle se slzou v oku vzpomínat na chvíle, kdy nám nevládl prakticky nikdo. Bude tedy důležité se aktivně zasadit o to, aby se „koalice rozpočtové odpovědnosti“ nezvrhla velmi rychle v „koalici privatizace výnosů a nacionalizace nákladů“, což mimo jiné dokáže přinést velmi rychle vyrovnaný státní rozpočet, být na velice nízké úrovni, nebo dokonce odstranění jeho schodku odstraněním samotné existence státního rozpočtu.

V této rubrice neustále z různých úhlů opakujeme myšlenku, že úpadek společnosti je sociální proces, jehož původcem jsou především lidé. Bylo by ovšem pošetilé opomíjet vliv přírodních procesů, tedy toho, co v obchodních smlouvách označujeme jako vis major, forces major nebo hezky česky vyšší moc. Hezkou ukázkou takového zásahu vyšší moci jsou problémy se sopečnými erupcemi. Nejde zdaleka jen o islandskou sopku se složitým názvem Eyjafjallajökull. Aktuálně se rozhodly soptit sopky v Latinské Americe a očekává se, že po výbuchu relativně malého islandského vulkánů se probouzí k činnosti sousední, daleko větší, s jednodušším a snadno zapamatovatelným jménem Katla. Mimochodem, loňské a předloňské narušení letecké přepravy sopečným prachem nad americkým kontinentem jsme v Evropě zaznamenávali spíše v rubrice kuriozit. Na druhé straně ohromná ekologická katastrofa v Mexickém zálivu, která se odehrává v důsledku havárie ropné plošiny společnosti British Petroleum, se nedá zdaleka označit jako pouhá vyšší moc. Tady jde o nezvládnuté riziko, zanedbanou povolovací a následnou kontrolní proceduru především ze strany americké vlády. Havárii se nedaří technicky zvládnout a nastupuje tradiční hledání viníků, které ovšem nemůže proud ropy vytékající do Mexického zálivu, ohrožujícího život na pobřeží i v oceánu samotném, zastavit. Skoro se nabízí paralela s legendární Pandořinou skříňkou nebo s méně pověstným příběhem s názvem „Hrníčku vař“. Jak sopečné výbuchy, tak i ekologické katastrofy způsobené lidskou činností mohou citlivě zasáhnout do společenských procesů a významně napomoci možnému úpadku. Je

skoro zvláštní, že se jen zcela výjimečně stanou důvodem k zamyšlení nebo dokonce takzvanou výzvou. Zatím jsme pouze svědky toho, že BP kromě ropy vypouští lživé údaje o jejím množství a americké úřady se politicky dohadují, zda zasáhnou a jak. Dovolím si doporučit sledovat tento konflikt veřejného a soukromého zájmu, protože způsob jeho řešení může mnohé napovědět o tom, zda vůbec a jak dokáže veřejná správa zasáhnout proti neschopnosti soukromého sektoru odstranit problémy a škody, které veřejnému zájmu způsobil, protože se mu to zdá prostě příliš nákladné. Zajímavé je také si uvědomit, že jsme prožili podobnou historii v podobě havárie atomové elektrárny v Černobyli. Tam se zase jakémusi veřejnému zájmu zdálo příliš finančně, technicky, ale především reputačně nákladné brát v potaz zájem soukromý včetně takového jako je právo čisté životní prostředí nebo dokonce na život samotný. Tehdejší SSSR lhal svému okolí stejně tak, jako lže dnes svému okolí BP, a nebral ohledy na nikoho a nic. Z toho je patrné, že ve vztahu veřejného a soukromého sektoru nejde obecně ani tak o to, kdo z nich je ten dobrý a kdo je ten zlý, jako spíše o to, že jeden bez druhého nemohou dlouhodobě efektivně fungovat a to i v případě, že jeden z nich ten druhý nezničí, ale pouze získá dlouhodobou převahu.

Na tomto místě si dovolím učinit poznámku, že i v naší zemi probíhá zápas o privatizaci veřejného prostoru v tom smyslu, že se někteří bohatí jedinci snaží ovládnout z pozadí politiku a využívají k tomu jak stávající politické strany, tak vytvářejí nové politické projekty a subjekty. Nové politické strany tedy nemusí být dobré jenom proto, že ještě nestačily způsobit nějaké zlo nebo se takříkajíc umazat. Některé mohou být hrozbou veřejnému prostoru samy o sobě a představovat trojského koně individuálních soukromých zájmů. V naší zemi musíme vést vážnou debatu o tom, jaká má být podoba suverenity veřejného sektoru a jeho vztah k sektoru soukromému. Měli bychom konečně pochopit to, že pro spoustu velice vlivných lidí, je veřejný sektor jenom určitou překážkou k prosazení jejich soukromých zájmů. Pokud bychom měli vnímat něco jako opravdovou krizi, tak by to měla být na prvním místě krize státnosti a veřejného sektoru v menších státech postsovětské Evropy. Jak lákavě zní argument, že současné státy jsou příliš malé, aby čelily globálním procesům a příliš velké, aby řešily problémy svých občanů. Je tedy třeba je začít odstraňovat. Nikdo však neříká, čím je chce nahradit a heslu, jako je Evropa regionů už skoro nikdo nevěří. Nastupuje tedy privatizace menších států a jejich infrastruktury. Možná je to absurdní přirovnání, ale podstatná část Madagaskaru již patří soukromé korejské firmě. U nás jsme trvale svědky toho, jak se volá po štíhlém státu, který má jen rozdělovat nasbírané daně mezi soukromé subjekty, které jsou přece daleko efektivnější a výkonnější než jakýkoliv stát nebo veřejný subjekt. Připomeňme si však třeba kolaps odpadového hospodářství na řadě míst naší zemi, kde zůstávají ležet odpady na místě, protože se to prostě přestalo soukromému sektoru vyplácet a opět stojí s nataženou čepicí u veřejné pokladny. Podobně existuje tlak na privatizaci kde čeho, zdravotnictví, školství, dopravní infrastruktury, sociálního a penzijního systému, ale dokonce i tlaku na privatizaci výkonu spravedlnosti, prostřednictvím soukromého vězeňství a soukromých rozhodců. Jde o pokus o totální outsourcing veřejných služeb. Na straně druhé jsme ve větších státech EU svědky ostrého obratu k posilování veřejného sektoru a jeho služeb, které by měly fungovat bez ohledu na míru soukromého zisku. Spor veřejného a soukromého sektoru a zájmu však probíhá i na velké světové scéně. Americké ratingové agentury zaútočily na Španělsko a přes radikální rozpočtové škrtky, které projednal španělský parlament, snížily Španělsku rating a ztížily mu tak cestu k úvěrům. Evropský trend k rozpočtové kázní je totiž v přímém rozporu se zájmy USA, finančních trhů a lidí, kterým patří a kteří je reprezentují. USA a četní věrozvěsti finančních trhů, razící heslo, že kolaps spotřeby a schopnosti splácet úvěry může překrýt jen větší spotřeba a více peněz v ekonomice, tak začínají připomínat mayské kněží, kteří tváří v tvář kolapsu mayské civilizace pouze zintenzivnili obětní rituály, ve kterých už počet lidských obětí začal zavánět genocidou. V některém ohledu tak současná ekonomie začíná zavánět spíše náboženstvím, ve které je třeba věřit, než vědeckým poznáním, které je možné pochopit a prakticky použít.

V několika minulých pokračováních, konkrétně v šestém a osmém jsem se rovněž zabýval problematikou šikanózních insolvenčních návrhů a demonstroval jsem jejich devastující účinky na jedné z obecních rozvojových společností. Poslední informace se týkala obsahu odvolání navrhovatele k Vrchnímu soudu v Praze, ke kterému se připojili i další občané, okouzlení představou, že když platí daně do obecního rozpočtu, tak se stávají automaticky věřiteli obce a mohou se vůči obci chovat jako věřitelé v obchodním vztahu, pokud se jim cokoliv nebude líbit. Tento svůj názor potvrdili ve svém dalším vyjádření pro Vrchní soud, kde reagovali na vyjádření údajného dlužníka, že uhrazené daně z nemovitostí, nelze považovat za pohledávku vůči obci nebo obecní společnosti, a tvrdili, že oni uhrazené daně za svou pohledávku vůči obecnímu rozpočtu rozhodně považují. Dále toto jejich vyjádření obsahovalo volební program obecní opozice, která se také k této aktivitě víceméně přihlásila a prohlásila zastupitele, který celou věc inicioval, za svého člověka. Na tomto místě je důležité splnit informační povinnost a sdělit, že Vrchní soud odvolání navrhovatele a jeho kamarily v souladu se zákonem i zdravým rozumem zamítl, insolvenční řízení bylo pravomocně skončeno a v malém městečku, jeho zastupitelstvu a obecní rozvojové společnosti se i pomalu sčítají škody. Celé řízení trvalo něco přes dva měsíce. Zdaleka nejde jen o značné finanční a časové ztráty, které jsou v podstatě nenahraditelné. Jde rovněž o značné škody reputační a je třeba pokládat za malý zázrak, že dotace, jejíž konečný podpis byl pozastaven, nebyla nakonec přidělena někam úplně jinam. To, co je vůbec nejhorší, to je poškození atmosféry mezi lidmi v obci i v jejím širším společenském a politickém okolí. V citlivém období parlamentních voleb a před komunálními volbami, kdy by zároveň mělo dojít k nastartování výstavby, jsou tyto škody cítit mnohonásobně silněji. Z řad původců šikanózního návrhu totiž není znát ani pocit viny, ani pocit jakéhokoliv studu. Naopak, dál pilně šíří pomluvy a nenávist, lžou a štvou lidi v obci navzájem proti sobě. Na straně druhé jako kdyby zůstal určitý pocit bezmocnosti proti takovému postupu a určitá nechuť se věci dál zabývat a konec konců nechuť se zabývat čímkoliv, včetně případného vyvození trestní odpovědnosti.

A možná tady je jádro odpovědi na řadu velkých otázek kolem dnešního velkého společenského úpadku, který tak nějak začíná vším prolínat a ovlivňovat naše individuální a kolektivní, především rodinné, existence. Přes veškeré možné objektivní příčiny ten úpadek nutně prochází námi samotnými a je jen na nás, jestli se při průchodu námi samými usměrní, urychlí a zesílí nebo se začne rozpadat, zpomalovat a slábnout. Je smutnou pravdou, že když ten „svůj díl úpadku“ jen tak pošleme dál, tak nejspíš uděláme víc špatného než dobrého. Lhostejnost a netečnost je tedy obecně špatným receptem, i když na druhé straně vylučuje nějakou katastrofickou aktivitu. Záleží tedy skutečně na každém z nás, jak se úpadku nebo jinému společenskému procesu postaví. Je to podobně jako s volbami. Obecně se dá říci, že nevolit je ten nejhorší přístup, jaký můžeme zaujmout. Tento víkend se tak rozhodla více než třetina našich občanů a jsem přesvědčen, že víc než neúspěch jednotlivých stran by měl být v hledáčku odborníků i politiků sledován, analyzován, vysvětlován a odstraňován tento velký neúspěch naší demokracie. Je zjevné, že jsme nenašli nebo nedokázali představit tak velké téma, položit takovou otázku, která by zaujala, přitáhla a přivedla k volbám více občanů. Možná to zní drsně, ale jedním ze základních příznaků blížícího se kolapsu společnosti je plíživá rezignace jejich příslušníků na účast v jejích rituálech...

Lidé a úpadek X12

13.6.2010

V Evropské unii se s volbami v posledních několika týdnech skutečně roztrhl pytel. Volby má za sebou Maďarsko, Česká republika, Nizozemí, Slovensko, Belgie, čekají nás volby prezidenta v Polsku i Německu. Přes veškerá národní i teritoriální i historická specifika je možné bez nadsázky říci, že volby ovládla klíčová otázka spojená s úpadkem nebo dokonce přímo se státním bankrotem. Lidé hlasovali podle toho, čeho se nejvíce bojí a nikoliv podle toho, co by si nejvíce přáli. Je to důležitá zkušenost, protože je možné konstatovat, že většinově zvítězily ty politické síly, které slibovaly více krve, potu a slzí než ty poražené. Zejména je to markantní v České republice, kdy k totálnímu vítězství v krajských volbách stačilo sociální demokracii téma proplácení zdravotnických poplatků, a to nejen v rozporu se zdravým rozumem a českými zákony, ale dokonce i evropskou antimonopolní legislativou. V těchto volbách strach ze ztrát převýšil nad touhou po zisku a politická karta se otočila na pětníku. Evropskou unii však obchází opět strašidlo a to strašidlo rozpadu eurozóny. Hříšníci jsou Řecko, Španělsko, Portugalsko, Maďarsko, Irsko, ale i Itálie a někteří další. Je to o to problematičtější, že jednotlivé národní ekonomiky jsou propojeny jednotnou měnou a s tímto modelem nejsou žádné zkušenosti. Je paradoxní, kolik se vyrojilo v EU politiků i odborníků, kteří věští černou budoucnost společné měny. Ozývají se hlasy typu „my jsme to vždycky říkali, že to špatně dopadne.“ V každém případě současná krize důvěry v garance jednotlivých států urychlí politické procesy v Evropské unii. Cíle, které stanovila pracně vyjednaná Lisabonská smlouva, jsou ve světle potřeb a nároků, které klade současná krize naprosto nedostatečnou reakcí. Nyní stojí EU na skutečném rozcestí, protože cesta k záchraně eurozóny vede jen přes větší politickou integraci a to samozřejmě probouzí k životu a k aktivitě veškeré její evropské i mimoevropské odpůrce. V rámci své další integrace se bude EU muset soustředit na tři základní politiky. Jsou to politiky zabezpečení trojího dostatku. Dostatku vlastních zdrojů, vlastní bezpečnosti a vlastní svobody. Přitom jde o to, aby mezi těmito politikami byla dynamická rovnováha, aby nepřevládla žádná z nich. Velkou ideou Evropy je právě její chápání svobody a lidských práv, stejně jako jednoty občanských povinností, práv a svobod. Ta je zcela originální a autentická. Aby tato idea mohla přežít, musí se k ní připojit vlastní autentická bezpečnostní politika a vyšší stupeň hospodářské soběstačnosti, než je tomu doposud. Jde o dlouhodobý proces, ale o jeho nastartování, směřování a dynamice nesmí mít členské státy žádných pochyb, protože jinak dají zcela přirozeně přednost vlastním zájmům a projekt eurozóny a následně i Evropské unie skončí v troskách. Je zcela přirozené, že by největší náklady tohoto rozpadu nesli občané, kteří by *vykoupili svými oběťmi svou svobodu i národní a státní suverenitu z pod jařma EU*, či jak by to heslo návratu do starých dobrých časů znělo. Podmínkou úspěšné budoucnosti EU je však především kvalitní vládnutí a správa. To je ten největší deficit, který současná EU vykazuje. To, jak se v EU vládne a rozhoduje, činí jakýkoliv finanční deficit neufinancovatelným, protože neexistují žádné záruky, že v místě, které je třeba zacelit, neexistuje za patrnou trhlinou skrytá černá díra v podobě záměrné korupce nebo v lepším případě pouhé neschopnosti daný problém řešit. Buďme si vědomi toho, kolik soukromých korporací bylo zničeno vlastním managementem, ať již úmyslně na objednávku zvenčí nebo z pouhé vlastní neschopnosti a zároveň nezapomínejme, že kvalita i samotná úroveň řízení veřejné sféry je dlouhodobě nižší než sféry soukromé. O kvalitě personálního obsazení ani nemluvě.

Možná je to trochu zvláštní, ale jen velmi málo prostoru jsme ve svých úvahách o vztahu lidí a úpadku věnovali pojmu „svoboda“. Naposledy jsme nesvobodě a jejímu vztahu s demokracií věnovali bezmála před dvěma lety v prvním letním dvojčísle KONKURNÍCH NOVIN ročníku 2008. Začneme malým úryvkem, ve kterém byla již v polovině minulého století formulována představa budoucí společnosti jako *sdržení, v němž svobodný rozvoj každého je podmínkou svobodného rozvoje všech*. Jen těžko si dokážeme představit myšlenku, která více koliduje s kolektivistickými doktrínami marxisticko-

leninských teoretiků i praxí reálného socialismu. Přesto jsou jejími autory Karel Marx a Bedřich Engels a tvoří závěrečnou část poslední věty druhé části Manifestu. Musím se přiznat, že mám tuhle myšlenku rád, i když jinak mám se spoustou jiných myšlenek Karla Marxe a Bedřicha Engelse velký problém, protože především z Marxových prací čouhá jako sláma z bot program vytvořit obraz třídního nepřítele, kterého je třeba zničit, prostřednictvím zcela absurdních metod a bez jakéhokoliv plánu na to, čím a jak kritizovaný stav nahradit. Tato kritika se nikterak nedotýká analytické stránky Marxovy práce, protože ta zaslouží v každém ohledu respekt. Dlužno podotknout, že když Marxovy myšlenky uchopili vulgární političtí praktici a začali je uskutečňovat, bylo na velký problém zaděláno, protože program na likvidaci vytvořeného nepřítele to byl velmi dobrý. Zmíněná poznámka je jednou z mála míst v rozsáhlém díle obou klasiků politické ekonomie 19. století, ve kterém je zmíněn možný obraz budoucí společnosti.

Jen málo pojmů prošlo v historii lidské kultury takový zkoumáním a přetřásáním jako právě svoboda. Máme svobodu kde čeho (projevu, podnikání, vyznání, volby atd. atd. atd.), ale měli bychom si uvědomit to základní. Svoboda se může skutečně projevit jen a jen, když je spojena s konkrétním člověkem, který jediný může být jejím skutečným nositelem. Veškeré ostatní pojmy jako představitelé přídomku nebo přívlastku k podstatnému jménu svoboda, popřípadě k přídavnému jménu svobodný nejsou ničím jiným než deriváty pojmu svobodný člověk nebo lidská svoboda. Je to právě ona svoboda každého, která podmiňuje svobodu všech. Je v tom ovšem malý problém. Svobodu nelze žádným způsobem nabýt nějakou směnou. Svoboda nepodléhá žádnému obecnému standardu a je velmi obtížné určit zvenčí, kdo vlastně je a kdo není svobodný, protože svoboda je to, co by se dalo popsat jako stav duše. To samozřejmě nebrání v tom, abychom se všemožně pokoušeli o všelijaké soupisy a listiny práv a svobod, které jsou vyjádřením jakéhosi standardu. Bohužel až příliš často slouží takový standard k posuzování chování druhých a naše vlastní postupy a metody zůstávají tak trochu mimo pozornost. My jsme přece vytvořili standard a to stačí. Hledání prostoru a kvality vlastní svobody je celoživotní a nikdy nekončící proces. Možná právě proto na něj tolik lidí a tak rádo rezignuje, protože je to obtížné, složité a vyžaduje to nejen mnoho úsilí, ale především odpovědnosti. Lidé hledající vlastní svobodu jsou proto často označováni jako narušitelé řádu a pořádku, kteří obtěžují své spokojené okolí. Lidem velice schází zkušenost z toho, že něco sami skutečně dokázali a pocitu svobody a nezávislosti, který z toho vyplývá. Naše společnost neustále spoléhá na dělení odpovědnosti tak, aby se zdálo, že za cokoliv může každý a zároveň nikdo. Dalším a ještě horším trendem je dostatečně rozšířené přesvědčení, že si lidé myslí, že jsou svobodnější, když budou brát svobodu jiným. Právo omezovat jiné je velmi vyhledávaným společenským privilegiem a lidé se mezi sebou dokonce často porovnávají, nikoliv nepodobní tokajícím tetřevům, kolik svobody dokážou jiným brát, aby se cítili lépe a hlavně výše na společenském žebříčku. Přitom velice často vlastně ani nevíme, proč to či ono zakazujeme, proč se to či ono nesmí a tvoří společenské tabu. Proto je tak velmi důležité v rámci hledání prostoru svobody podrobovat společenská pravidla permanentnímu zkoumání a diskusi, abychom nebyli ve vleku jakéhosi nesmyslného rituálu, který už dávno někdo zneužil v náš neprospěch.

Uvedu bezmála klasický příklad ze zkoumání chování primátů. V místnosti je několik opic, pod stropem visí banány a k nim vedou štafle. V okamžiku, kdy se některá z opic dotkne štaflí, dostane se jí nějakého nepříjemného vjemu. Zasáhne ji například proud studené vody a to z místa, které nemůže identifikovat. Když postupně toto spojení získají všechny opice v místnosti, jednu z opic vyměníme a nová opice se radostně vrhne na štafle. Kupodivu už nepřichází proud studené vody, ale agrese „starousedlíků“, kteří ji důrazně poučí, že na štafle se nesahá. Už není třeba žádného zásahu zvenčí, štafle se staly společensky nedotknutelným tabu. V experimentu můžeme pokračovat a poslat do místnosti další opici. Kupodivu se vůdčí osobností v obraně nedotknutelnosti štaflí stává většinově opice, která jako první nezažila vnější negativní zkušenost a stává se tak velkým guru nedotknutelnosti

štaflí. Celá záležitost funguje dále, i když už není v místnosti žádná opice, která by pamatovala nepříjemný vnější zážitek a kupodivu kult nedotknutelnosti štaflí mezi opicemi funguje, i když banány shnijí nebo prostě jen tak zmizí. Pokud by se snad někomu zdálo příliš zvířecí, dovolím si připomenout některé experimenty s omezováním osobní svobody prováděné se studenty na amerických univerzitách. Některé experimenty musely být přerušeny, protože tendence omezovat osobní svobodu druhých rostla i mezi příslušníky této vzdělané a kulturní elity velmi rychle nade všechny meze a hrozilo zranění nebo dokonce smrt. Z veselejšího soudku uvedu kouzelnou skutečnost, kdy na některých tichomořských ostrovech ještě stále sedí na břehu moře ve stínu palm domorodci s kokosovými skořápkami na uších a dlouhým bambusem mezi kameny před sebou a čekají na dar z nebes, protože když před bezmála sedmdesáti lety seděli bílí nebo žlutí vojáci, čas od času přiletělo letadlo a shodilo nějaké potraviny nebo jiné užitečné věci. Kargolytická kultura se tomu někdy říká a vypovídá to hodně o tom, že lidé zase nepředstavují tak významný evoluční skok, jak si někdy snaží sami před sebou namluvit. Mnohokrát si ani neuvědomujeme, že tam, kde se cítíme být svrchovanými pány situace, kterou přece dokonale známe i ovládáme, jen sloužíme něčemu nebo někomu, co stojí tak trochu mimo náš obzor. Jinými slovy vyjádřeno - pýcha předchází pád. Třeba, když si myslíme, že ovlivňujeme nebo dokonce ovládáme politiku klikáním na počítači. Připomeňme si, kolikrát už jsme byli ve svém životě svědky tohoto jevu u sebe i ve svém okolí a jak málo jsme se z toho dokázali poučit. Nositel Nobelovy ceny za fyziku Jean Perrin k tomu napsal, že smysl, podstata a řešení složitých procesů a situací, ve kterých se nacházíme a které často umíme i dobře popsat, leží většinou ve skrytu mimo nás i mimo tyto procesy a situace a vyznačují se většinou značnou jednoduchostí.

To poučení by mělo spočívat především v tom, že každá stavba, a ta společenská na tom není jinak, musí stát na pevných základech a v těchto základech stojí v každé společnosti jen a jen lidé. Je zcela jasné, že lidi musí spojovat nějaká myšlenka, nějaký nebo společný zájem, který je dává dohromady, bude v nich vzbuzovat potřebu budovat jakoukoliv organizovanou společnost nebo korporaci. Není to však jenom proces společenské dělby práce, který určuje charakter společnosti, jak se nám to snaží namluvit marxisté a jejich pokračovatelé. V základech společnosti stály už dlouho před tím pokrevní svazky, touha po bezpečí a předvídatelnosti, a celá řada antropologických konstant, které žádná dělba práce nedokáže dlouhodobě překonat nebo dokonce ovládnout. Důkazem jsou dlouhé řady neúspěšných projektů ideálních společností, které se v lepším případě nedočkaly realizace a v tom horším stály životy tolika lidí, že by snad bylo lepší, kdyby k pokusu o jejich nastolení nikdy nedošlo. Nekritická adorace zabíjení bližních ve jménu společenského pokroku však není vlastní toliko zastáncům nějakých levicových nebo národně osvobozeneckých hnutí. Stejně nekritický duch panuje po více než dvou stech letech například ve Francii ve vztahu k její Velké francouzské buržoasní revoluci včetně řádění jakobínů a Výboru pro veřejné blaho. Jedním z neblahých vrcholů podobné demagogie, kdy byly stroje na zabíjení bližních prezentovány jako prostředek spásy Evropy před židobolševickým a jiným nebezpečím, byla goebbelsovská propaganda. Připomeňme si, že i u zrodu nacistického hnutí v Německu stála hospodářská krize, blbá nálada a peníze několika velmi vlivných podnikatelů. Další krize toto hnutí vynesla na výsluní a ono dokázalo svým sponzorům vrátit stonásobně jejich vklady a ti s ním spolupracovali až do té doby, než to pro ně přestalo být výhodné. Nikomu ze skutečně velkých podporovatelů nacismu z vysokých podnikatelských kruhů Německa dvacátých let minulého století se nikdy nic nestalo a jejich potomci jsou často k současné německé politické scéně v podobně výsadních pozicích jako jejich prapředci před bezmála sto lety...

Mysleme proto na to, že to, že se cítíme být svobodnými, ještě nemusí nutně znamenat, že skutečně svobodnými jsme...

Lidé a úpadek X13

27.6.2010

Je konec školního roku a před námi jsou dva měsíce prázdnin. Už jsem chtěl napsat, že toto léto bude poněkud neodpočinkové, ale podíval jsem se do loňského ročníku a zjistil jsem, že to samé v bleděmodrém jsem napsal už vloni. Prostě vyhlídky na určitý pokoj a klid se nám nenabízejí už ani o prázdninách. Pořád se něco děje a ze všech stran se dozvídáme, že se bude i o letošních prázdninách tvrdě pracovat na všem možném. Lze jenom doufat, že to nedopadne tak jako před rokem, kdy přišly veškeré prázdninové přípravy na mimořádné volby vniveč. I letos jsou s létem spojována velká očekávání v tom smyslu, že by tato země mohla mít po bezmála patnácti letech funkční vládu, jejíž mandát vzešel přímo z voleb a není dodatečně dán opoziční smlouvou nebo podobným kompromisem. Teprve čas ukáže, zda vláda se silným mandátem bude schopna spravovat zemi a naše záležitosti tak, že se budeme moci spolehnout více na vlastní potenciál, schopnosti a síly a nikoliv pouze na to, co nám spadne ze stolu od sousedů, jak jsme to slychali pravidelně v posledním dvouletém období a to z politického prostoru zprava, zleva i od „úřednické“ nepolitické vlády. Nicméně svět se kupodivu neohlíží na dění v malém středoevropském státečku, který už je notoricky znám jako jedna z největších nevládních organizací nového typu. Možná, že zjistíme, že mít vládu s mandátem je pro občany ještě horší než mít vládu bez mandátu. Pro občana je to ovšem problém docela zásadní, protože občan bez vlády je něco jako voják bez disciplíny, jak o tom psal ve svém Švejkovi Jaroslav Hašek. Alegorie občanů sedících bez vlády na stromech je možná až příliš mnohomluvná. Mimo jiné však nastoluje otázku, kdo vlastně v této zemi vládne a co můžeme od jednotlivých institucí vytvořených ke správě země vůbec očekávat a k čemu nebo ke komu se jako občané máme vztahovat. Taková otázka je důležitá, nicméně, svět na to, až si odpovíme, čekat rozhodně nebude a prostě a jednoduše půjde dál.

Pokud si připustíme, že existuje tradiční rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní, tak jak o tom hovoří ústavní zákony celé řady současných demokracií, pak můžeme směle konstatovat, že výkonná moc se tady u nás nikdy moc nechytla. Zažili jsme už dlouhé vládnutí ze sekretariátu ÚV KSČ, několikrát vládnutí z Parlamentu, kdy se většina v Poslanecké sněmovně utrhlala a hlasovala a zavazovala vládu bez ohledu na cokoli, což není ve své podstatě také nic jiného než vládnutí ze sekretariátů, zažíváme pravidelně soudcokracii, kdy nás soudy z podivných důvodů zbavují vyhlášených voleb, skoro hotových infrastrukturních staveb, solidarity v důchodovém systému a posvěcují něco tak marginálního, jako je 30 korun poplatku za položku na receptu. Rovněž tolik populární Fischerova vláda v demisi byla dlouho pouhým loutkovým divadlem v rukách politických stran, než se náš bipolární politický dvousekretariátový či dvouhlavý model „Paroulánek“ či „Toporoubek“ definitivně zhroutil a „nepolitická“ Fischerova vláda si mohla trochu v klidu vydechnout. Záhy ji však začali úkolovat vítězové letošních voleb a pokoušeli se jí zakazovat to či ono. Bylo by hezké zažít, kdyby této zemi vládla vláda, parlament vytvářel velmi obezřetně zákony s dostatečnou legisvakancí, soudy a byrokracie podle nich jednaly a rozhodovaly a prezident to vše skutečně důstojně reprezentoval. Myslím, že by potom bylo dokonce k zamyšlení nad tím, že by dobré se přestat ptát, co takový stát udělá pro nás a položit si otázku, co bychom mohli my učinit pro něj. Dnešní praxe je taková, že si tuto otázku nebo podobnou otázku nekladou nejen občané směrem ke státu, ale stejně tak stát, respektive jeho elity, ve vztahu k občanům. A tak si tak žijeme se svým státem a snažíme se jeden s druhým tak říkajíc „vydrbat“. Je to stav dlouhodobě neudržitelný a je jedním ze základních faktorů současné hluboké krize nejen české, ale v širším kontextu i evropské státnosti.

Rád bych ovšem připomněl, že kromě demokracie, tedy vlády lidu, tu máme celou řadu dalších –krací a -archií. Je tu monarchie- vláda jednotlivce, aristokracie- vláda šlechty, plutokracie- vláda bohatých, oligarchie-vláda magnátů, ochlokracie-vláda lůzy, sofokracie-vláda moudrých, teokracie-vláda kléru. Existují nejrůznější diktatury, tyranidy, konzuláty atd. atd. atd. Tento výčet uvádíme zejména proto, abychom si uvědomili, že demokracie není zdaleka jediným možným systémem vlády a rozhodně není sama o sobě zárukou spokojenosti a štěstí občanů, kteří v ní žijí. Někdy mám pocit, že neustále žijeme v jakési představě, že to, čeho jsme dosáhli, je jaksi již nezvratné, podobně jako když se v Milionáři dohrabe soutěžící správnou odpovědí k záchytnému bodu, pod jehož úroveň již nemůže při další chybnou odpovědi se svou odměnou spadnout. Život, a ten společenský zvláště, nemá žádné záchytné body a četné kolapsy velkých a vyspělých kultur a civilizací by nás mohli poučit, že naše spoléhání se na současné civilizační výdobytky jako na nepominutelný standard není prostě nic jiného než panská pýcha.

V poslední době jsme stále častěji svědky stále častěji omílaného příběhu o úpadku evropského sociálního státu. Samozřejmě, že se to vykládá jako další důkaz porážky socialismu a sociálního hnutí vůbec. Jak již bylo výše uvedeno, velice umně se tím zakrývá okolnost, že úpadek postihuje evropské státy jako takové bez ohledu na to, do jaké míry jsou nebo nejsou sociální nebo dokonce socialistické. T.G.M. vždy tvrdil, že státy zanikají s idejemi, na kterých vznikly. Uvědomme si, že většina evropských států vznikla na ideji národa a jen menšinově vznikly státy na ideji nějakého uspořádání, třeba republiky nebo dokonce obecných vyšších idejí, například lidských práv a svobod. Idea národa je v hierarchii idejí opravdovým suterénem a dovolím si dokonce vyslovit tezi, že samotné spojení „národní stát“ je podobným nonsensem jako třeba „státní vlastnictví“. Dovolím si jen malou a určitě nikoliv originální exkurzi do slovensko-maďarských vztahů. Dnešní Maďarsko se cítí dědicem velkých Uher, otravuje s tím své sousedy, napadá i právní integritu České republiky a přitom si neuvědomuje, že to byla právě maďarizace a nacionalizace Velkých Uher, které způsobily zánik jejich původní ideje a tím i jejich pád. Paradoxně ale proti maďarskému nacionalismu stojí daleko nezralejší nacionalismus slovenský. Slováci si nikdy nepřipustí, že jejich idea slovenského státu, daného v preambuli Ústavy SR úvodními slovy „My národ slovenský“, odpovídá spíše devatenáctému než jedenadvacátému století. Slovensko tak paradoxně není nejvíce ohroženo maďarským nacionalismem, ale stále více nacionalismem vlastním. Lze jedině doufat, že se na Slovensku podaří sestavit vládu, která se bude chovat chytřeji a dá zapomenout na Fica, Mečiara a Slotu, jejichž silácké a vulgární výroky na adresu Maďarů dělaly dlouhodobě Slovensku jen ostudu. Klíčové ovšem bude, zda se podaří nalézt pro Slovensko důstojnou ideu, která nebude spočívat v tom, že Slovenská republika je tu proto, aby rozzuřila Budapešť. Není sporu o tom, že Česká republika je jednoznačně nejbližším spojencem Slovenska v tomto nesmyslném sporu, ale snad se nám podaří být trochu více nad věcí než sapéru Vodičkovi, jehož okřídlená věta v tom smyslu, že každý Maďar může za to, že je Maďar, není rozhodně dobrým základem mezinárodních vztahů.

O ideji národa jako nepřiliš dobrém základu je možné uvažovat v jiných souvislostech a uvidíme, že všude tam, kde se nám slůvko národní objevuje, cítíme nějaký problém. Připomenu národní podnik, národní bezpečnost, národní obranu, národní důchod atd. atd. atd. Odtud je už jenom krůček k otázce, jak to vlastně je s národním hospodářstvím. Je idea národa schopna nějak směřovat nebo dokonce vést hospodářské zájmy příslušníků národa, jejich korporací nebo dokonce korporací cizích?!? Je naprosto nepochybné, že tomu tak dávno není a je otázkou, zda tomu někdy tak bylo, zda

internacionalizace byznysu nepředběhla a nepřekonala národní zájmy ještě dříve, než vznikly. Ostatně podobně se dařilo i proletářskému internacionalismu. Již dlouhodobě platí, že mezinárodní smlouvy jsou nadřazeny domácím normám, takže je velmi obtížné hovořit i o národním obchodním právu, které by nějak příliš svazovalo podnikání v rámci nějaké národní jurisdikce. Pokud snad k tomu dochází, je to spíše takové vzájemné divadlo, kde se všichni tváří, že to funguje, aby si nezahlavili, ale byznys je skoro vždy vítězem. Občasná znárodnění, kterých jsme svědky například v dnešní Venezuele, nemohou na tomto trendu cokoliv změnit.

Otázka tedy nestojí tak, jak „vyfutrovat“ a spasit současný stát, který je už tak trochu mimo čas a prostor, ale jak jej nově vnímat, pochopit a transformovat jej v důležitého spolutvůrce veřejného prostoru. V tomto smyslu je také třeba hledat, formulovat a vytvořit k veřejným a smíšeným statkům veřejná hospodářství, veřejné důchody a také veřejné podniky. Pokud má totiž někde současný stát problém, pak je to jeho významná závislost na tom, co mu soukromý sektor odevzdá na daních. Problém je i chápání daňové zátěže obyvatelstva pomocí daní nepřímých, protože se stále více a více lidem zdá, že stát si není vědom toho, že je minimálně partnerem občanům a chová se tak trochu jako velký finanční úřad, což mu na popularitě rozhodně nepřidává. Potom se ovšem můžeme jen těžko divit, že někteří občané uvažují tak, že tím, že zaplatí daně, stává se stát jejich dlužníkem. Konkrétní případ takového přístupu jsme popisovali, když jsme v této rubrice sledovali insolvenční řízení na nejmenovanou obecní rozvojovou společnost. Je to v mnohých případech pouze přirozená reakce na aroganci, se kterou se stát ke svým občanům chová. Třetím problémem je naprostá pomýlenost veřejných úspor, které mají spasit především původně soukromé dluhy a náklady, které byly takřka nacionalizovány. Dlouhodobá privatizace jakýchkoliv výnosů a současná nacionalizace nákladů tak musí dříve nebo později přivést na buben jakýkoliv veřejný rozpočet. Vzpomeňme si jenom na to, jak soukromý sektor požadují po veřejném, aby jim hradil ztráty způsobené výbuchem sopky, povodněmi a vůbec všemi vyššími mocemi. Rozhodně se ale nehlásil k tomu, že by bylo třeba se podělit o mimořádné výnosy z náhradních způsobů dopravy. Podobně se ale chovají i občané, kteří si způsobili svou neodpovědností finanční potíže a požadují po veřejném sektoru kompenzaci nebo pomoc.

Bylo by dobré transformovat stát takovým způsobem, aby přestal být synonymem plýtvání a přerozdělování, ale stal se jako spolutvůrce veřejného prostoru i symbolem tvorby unikátních hodnot, které nemůže soukromý sektor nikdy vytvořit. Pokud se veřejný prostor stane významným tvůrcem užitečných hodnot a bude z podstatné části soběstačný a tudíž z nejrůznějších důvodů nevydíratelný, pak se teprve můžeme dočkat podstatné společenské změny, aniž bychom se snažili uskutečnit třídní revoluci popřením nějaké formy vlastnictví a následné sociální i fyzické likvidace velké skupiny lidí, která byla jejím nositelem. Klasickou ukázkou stavu, který je dlouhodobě neudržitelný, je chování USA ve vztahu ke společnosti British Petroleum. USA nemají žádný politický nástroj, kterým by mohly BP jakkoliv ohrozit nebo dokonce donutit k nějaké akci. Mají sice brannou moc a spoustu speciálních jednotek, ale ve vztahu k soukromé společnosti tohoto rozsahu s domicilem na území významného spojence, jsou mocenské možnosti USA naprosto k ničemu. USA jako přední světová mocnost nemají dostatek morální, technologické a snad ani lidské síly, aby katastrofu v Mexickém zálivu zvládly vlastními silami a potom náklady BP naučtovaly a donutily zaplatit. Obraz prezidenta USA, bezmocně se cachťajícího v podřepu na pobřeží znečištěném ropou, je i pro méně chápatelé předzvěstí toho, že veřejný sektor v USA je prostě tak trochu „plajte“ čili na buben. O to tragičtější vypadá obrázek toho, jak si na G8 vesele vyměňují americký prezident s britským premiérem lahve piva jako výsledek sázky na remízu mezi USA a Anglií na MS v kopané, namísto toho, aby řešili BP. Obama totiž ví, že kdyby se něco stalo BP, tak to odsáká toliko britští důchodci a BP se nestane vůbec nic, maximálně

zbankrotuje a hojit se potom každý může, buh ví na kom. Nechci čtenáře KONKURSŇÍCH NOVIN unavovat, ale doporučuji jim otevřít si následující video, aby se mohli pokochat tím, jak to také může v centrále BP vypadat (<http://www.youtube.com/watch?v=2AAa0gd7CIM>).

Zasedání G8 a následně G20 nepřineslo kromě několika vypálených obchodů a aut v Torontu a mimo pár set zatčených pro svět vůbec nic. Výsměchem je slib, že G8 dá africkým dětem asi 5 mld. USD, přičemž jim už několik let dluží asi 20 mld. USD, které G8 slíbila, ale nikdy nedala. V porovnání s prostředky, které byly vynaloženy z veřejných zdrojů na platy manažerů bank, kteří jsou přímo zodpovědní za finanční a hospodářskou krizi, jde o drobné, a o to více vystupuje do popředí absolutní neschopnost politiků vypořádat se s elementárními problémy, které přesahují rámec jednotlivých států. Globální problémy pak ovšem velice úspěšně blokují i řešení problémů lokálních a tak lze dojít k závěru, že dnešní politici už nejsou schopni řešit ani problémy, které si sami vytvořili, aby ukázali svou potenci.

Závěrem si dovolím poznamenat, že současný svět trpí nedostatkem idejí a morálky daleko více než nedostatkem zdrojů nebo peněz. Možná, že klíč je v tom, že ekonomická věda se často definuje tak, že je to věda zkoumající chování lidí při užívání omezených zdrojů. Často se přitom implicitně předpokládá, že jde o racionální chování provázené významným působením neviditelné ruky trhu. Snad je konečně na čase si přiznat, že nefunguje ani jeden z těchto předpokladů. Žádná neviditelná ruka trhu nepůsobí a trhy jsou ovládnány zájmy jejich vlastníků. Chování lidí pak vykazuje zřetelnou tendenci k iracionalitě a to, co ekonomie popisuje jako racionální chování je spíše výjimkou. Možná by se dokonce dalo říci, že neviditelnou a hlavně nepředvídatelnou rukou trhu hýbe hlavně ona iracionalita, která není jen individuální, ale zejména v kolektivních rozhodnutích nadbývá nové kvality, kterou je už zde několikrát zmiňovaný groupthink. Proto je zapotřebí hledat a znovu definovat základnu pro racionalitu a předvídatelnost lidského konání, možnosti jeho agregace a směřování k určitým cílům, které jsou odlišné od cíle, který říká, že prostě stačí, když každý z nás vydělá jakýmkoliv způsobem co nejvíce peněz. Pravda je totiž taková, že poté, co takové cílování společnosti zničí veřejný sektor, stejně neúprosně smete i sektor soukromý, který je postaven na morálce a vzájemné důvěře ještě daleko fundamentálněji než sektor veřejný.

Možná je takovou základnou lidská touha po svobodě, bezpečí a elementárním právem na život. Bohužel většina lidí stále vnímá tuto úroveň jako samozřejmost. A menšinu, která její nedostatek bolestně pociťuje, není, bohužel, vůbec slyšet...

Lidé a úpadek X14 - 15

25.7.2010

V prázdninových pokračováních naší rubriky se zaměříme na triviální otázku, která však nemá úplně snadnou odpověď. Ta otázka zní, co vlastně představuje v jejím názvu slovo „člověk“ ve vztahu ke slovu „úpadek?!?“ A naopak, co představuje slovo úpadek ve vztahu ke slovu člověk?!? A do třetice, jaké jsou parametry tohoto vztahu?!?

Slovo úpadek a to, co představuje, má ve vztahu k lidské identitě a existenci neobyčejně bohaté vazby. Pokud úpadek budeme vnímat jako proces, jehož nejdůležitějším znakem je negativní růst čehokoliv, pak se musíme nutně pozastavit u významu růstu pro lidskou identitu. Jde o doslovnou fascinaci růstem resp. hromaděním. Růst je starou, lepe řečeno prastarou, pozitivně chápanou hodnotou, Růst a hromadění znamenají život. Růst a hromadění jsou, jak se zdá, zcela zásadní ukazatele úspěchu a mají své kořeny hluboko ve zkušenosti našich předků, lovců a sběračů. Pokud rostliny v prostředí našeho paleolitického předka rostly, dařilo se jim a zvíř se množila, což bylo hodnoceno kladně, protože to znamenalo potravu a bezpečí. A když se v tomto prostředí plném nebezpečí a nástrah lidé množili, bylo to také dobře. Na řídkce osídlené zemi bylo ještě dost místa a tak to zůstalo víceméně až do počátku, možná do poloviny XX. století. Dovolím si na tomto místě připomenout, že to, co nazýváme neolitickou neboli zemědělskou revolucí, tedy období ve kterém si podstatná většina lidí získává chléb svůj vezdejší nějakou systematickou prací, trvá pouhých pár tisíc let. Uvádí se mezi 5-10 tisíci lety. Z hlediska lidské evoluce to je poměrně nepodstatný časový úsek a rozhodně nemohl výrazněji potlačit naše lovecko-sběračské geny. Důkazem toho nechť je chování nás a našich bližních při víkendovém „šopování“ v „šopinkcentrech“ na periferiích velkých měst. Taktika pohybu jednotlivých rodinných i jinak utvářených tlup mezi regály v širším prostoru „šopinkcity“, výměna informací, tvorba strategií i vítězoslavné rituály nad úlovkem ve slevě nebo jinou vzácností jsou obrazem chování našich předků do doby, než je neolitická revoluce připoutala k místu a k času a donutila je pracovat. Stačilo ovšem trochu se jen trochu svést na vlně levných fosilních energií a celé řady sociálních hnutí, aby se podařilo významně snížit fond pracovní doby, radikálně zvýšit objem volného času pro velké skupiny obyvatelstva a téměř absolutně pro některé jednotlivce, a sběračsko-lovecké geny se probudily v celé své kráse do nové doby, která jim dává netušené možnosti. Novodobí lovci a sběrači mají úplně nový potenciál v možnosti ničit své prostředí. Tlupy lovců a sběračů se ke svému prostředí nechovaly nikdy právě šetrně. Jenom řídké osídlení dávalo navenek iluzi určité harmonie. V lidské evoluci se tak nevytvořil nikdy žádný podstatný selekční tlak, který by vedl ke zrodu strategie obživy a podpory života šetrné k životnímu prostředí. Strategie trvale udržitelného rozvoje je dnes to, co straší vládcce tržního hospodářství, ale dnes už jde spíše strategii trvale udržitelného života. Je alibistické tvrdit, že ohrožujeme přírodu, ohrožujeme pouze sami sebe a pár druhů ještě vezmeme sebou, ale to není nic, co by mělo přírodu vyvést z míry. Lidé využívali, zneužívali a devastovali své prostředí vždycky, ale bylo jich příliš málo a byli příliš slabí, aby mohli dokázat více. Navíc po provedené devastaci odtáhli jinam ničit něco jiného. To první zemědělci byli už se svým vypalováním porostů a dalšími kulturními počiny při ničení svého prostředí daleko úspěšnější a také si následky svého konání v místě a čase, se kterým byli spjati, uvědomovali daleko bolestněji než kdykoliv předtím, protože ztráceli daleko více než jen aktuální výsledky své práce. Ztráceli existenci, vytvořený společenský řád, obec, museli se stěhovat, vzdát se podstatné části svého majetku, protože ho nemohli unést, a museli se připravit na nekompromisní boj na život a na smrt o nové území, nový životní prostor, protože míst vhodných pro usazení nebylo nekonečné mnoho a svět se již poněkud zaplnil. Jen absence neolitických ekologických hnutí nás ušetřila toho, že na nejstarších sumerských destičkách není ekologický-manifest, ale obligátní stížnost na zkaženou mládež. Opravdu jenom nenapravitelný zelený romantik nebo fanda filmu Avatar může věřit tomu, že přírodní člověk o přírodu pečuje, protože s ní žije v harmonii nebo naopak. Přesto právě ohromný počet fanoušků 3D trháku

Avatar a jejich halasně proklamovaná touha žít na Pandoře, vypovídá hodně o našich prastarých genech, nepoznamenaných pozitivním vztahem k práci. Zároveň ale hovoří i o prastaré touze po určité míře sociální rovnosti a nějakém vyšším řádu, který by omezoval a trestal ty, kteří „už nevědí, co by roupama...“ Jednou z metod, která je pokusem, jak předejít katastrofám a velkým ztrátám na lidských životech a majetku, je plánování, kladení si cílů do budoucna. Tady však dochází ke zpětné projekci biologické evoluce jako určujícího principu do evoluce kulturní, ovšem zase pouze a výhradně z antropocentrického pohledu. Plýtvavá bezohlednost přírodní evoluce je dávana celou řadou vědeckých a politických autorit za příklad evoluci kulturní, když se tvrdí, že gnozeologická povaha přírody je podobná spíše volnému trhu. Biologická evoluce je totiž do značné míry poznávacím aparátem, který používá poznatků a vědění účastníků evoluce, poznatků, kterými nedisponuje v plném objemu žádný z nich a to ani jako skupina. Určitý řád vzniká na základě selekčních procesů spontánně a přispívá sice ke kooperaci na úrovních vyšších, než tomu bylo doposud, ale stejně spontánně se dokáže úplně rozpadnout. Tento argument je používán proti plánování a jinému omezování volného trhu, přičemž je zdůrazňováno, že společnosti, které nejsou ochotny podstupovat riziko, postupně degenerují. Již méně se však hovoří o tom, co děje se společnostmi, které riziko za každých okolností podstupují a nenechají se v tom ničím omezovat. Devastující vliv společenských katastrof, hospodářských krizí a válek zase zdůrazňují ti, kteří si myslí, že jedině plánování může lidi ochránit a uchovat jim bezpečí, i když se přitom musí vzdát velké části své svobody. Aby to nebylo tak úplně jednoduché, shodnou se oba tábory na tom, že třetí cesta není možná.

Kulturní evoluce nicméně kopíruje v mnohém evoluci biologickou, zejména pokud se týká podobných mechanismů selekce. Obě dvě evoluce využívají jakékoliv možnosti maximalizovat úspěšnost reprodukce, což vede v mnoha místech světa k přelidnění a degradaci prostředí. Paralelně k tomu se snažíme maximalizovat i produkci hospodářskou, což v konečném důsledku vede k plýtvání zdroji a cyklickému opakování konjunktur a krizí. Základní odlišností obou procesů biologické a kulturní evoluce spočívá v tom, že ta kulturní si alespoň částečně je vědoma sama sebe a je tedy snad schopná i přiměřené sebereflexe a tím přestává být „čistou“ evolucí, ale svého druhu částečně z mnoha lokálních center síťově řízeným procesem. Biologická evoluce, příroda, chceme-li, takové sebeuvědomění nemá a sebereflexe schopna není. Zde dochází k principiálnímu nepochopení mezi kulturou a přírodou, protože lidé mají tendenci projektovat sebereflexi kulturní evoluce do přírodních procesů a tak je povyšují na jakési nadpřirozeno a transcendentno. Příkladem jsou nejen četné pohanské panteony přírodních božstev nebo monoteistické univerzální božské osoby, ale i to, co se nazývá hypotéza Gaia nebo v Avataru Eiwa. Z tohoto konceptu projektování kulturní evoluce do té biologické a přírody vůbec pochází koncepce božského trestu nebo úsloví, že příroda se hněvá. V televizi jsme mohli slyšet jako jednu z nejčastějších reakcí na výbuch islandské sopky názor od docela rozumně vyhlížejících lidí, že je to trest za lidskou pýchu. Je v souladu se současným vědeckým poznáním, že příroda na nás a naši kulturní evoluci kašle se stejnou lhostejností, jako na ostatní své experimenty. Jen to není tak vědecky populární. Přírodu nelze ani porazit ani zničit, jak nás děsí zelení věrozvěsti, protože příroda prostě je. Dnes je taková a zítra je úplně jiná, aniž by byla lepší nebo horší, úspěšnější nebo „úpadkovější“. Pokud můžeme něco zničit, tak to jsou podmínky vhodné pro existenci druhu homo sapiens, ale to je přírodě úplně jedno. Možná byly jiné druhy, které tuto planetu ovládaly daleko totálněji, než dnes lidé, a přece o nich nevíme vůbec nic nebo se dětinsky radujeme, když najdeme sem tam kostičku nebo otisk v kameni. To, čeho jsme my lidé dnes dosáhli, je to, že se snažíme být méně lhostejní než příroda, že se snažíme poznat některé zákonitosti a předcházet tak největším katastrofám, které si svým chováním způsobujeme. Nic víc. Trochu se snažíme předvídat i přírodní procesy, především počasí a snad i klimatické změny, ale snaha je ovlivnit, to už je opravdu jenom panská pýcha. Docela dobře víme, že maximalizační strategie není tou optimální, ale když se máme jakkoliv jinak omezit, než z existenciální nutnosti, máme s tím problém.

Velmi důležité pro vnímání úspěchu a růstu, stejně jako pro vnímání neúspěchu a úpadku, je srovnávací báze. Není zdaleka tak důležité, co se vlastně děje, co dělám a jak úspěšný vlastně jsem v daném konání. Důležitější je srovnání s tím, jak si vedou ti kolem mne. Klíčová je pak reakce prostředí na mé chování. Podmínkou opravdového úpadku je pokles v nějakém prostředí, kterým se daný člověk propadá a které ho přitom pozoruje a samozřejmě negativně hodnotí. A někde tady se objevil velmi jednoduchý recept, jak se vyhnout pocitu úpadku a tím i do značné míry úpadku jako takovému. Je to velmi jednoduché a pro lidského jedince jako stvořené. Jde o to nedat žádnému prostředí dost času, aby mohlo zaznamenat jakýkoliv společenský pohyb jednotlivce. Pohyb nejen směrem dolů, ale ani směrem nahoru. Prostor je třeba rychle měnit a vždy ukazovat nějaký stav bez jakéhokoliv časoprostorového kontextu. Důležité je objevit se, zazářit a zase zmizet. To ovšem vyžaduje oprostít se od všech zátěží, které člověka vážou k čemukoliv. K rodině, přátelům, rodné obci a společnosti jako takové. Znamená to, že nelze mít vůbec žádný vážný vztah, protože ten by omezoval rozlet. Ale především, a to je klíčové, žádné manželství a hlavně žádné děti. Jakékoliv alimentační povinnosti vůbec. Žádnou odpovědnost za cokoliv, než za svou absolutní volnost. Naopak příživnictví a pozice černého pasažéra jsou brány jako bonus. Kdo obětuje část svého osobního standardu někomu jinému, ten nemůže být úspěšný ve svém individualistickém tažení proti úpadku. Z hlediska biologické i kulturní evoluce člověka je to naprosto nová možnost a zkušenost. Ještě ve starší době kamenné bylo vrcholem společenského úpadku vyhnání z tlupy. Rovnalo se to rozsudku smrti, neboť bez tlupy se nedalo přežít a jiné tlupy vyhnance nepřibíraly, naopak, většinou, pokud je dostaly živé, rituálně obětovaly. Cizinec není našinec, platilo tenkrát absolutně. Tady je kulturní posun mezi tlupami starší doby kamenné a poslaneckými kluby doby postmoderní zvláště zřetelný. Je však jasné, že pro jednotlivce je možnost zabránit úpadku, jehož symbolem je vyhnání z tlupy, tím, že se každé tlupě vyhne a vypne v sobě jakoukoliv reciprocitu, ať již v dobrém nebo ve zlém, velmi lákavá. Navíc všude kolem sebe vidí pobídky k tomu, aby se choval právě tak. Typickou ukázkou jsou půjčovny psů a jiných domácích mazlíčků. Chcete se pomazlit nebo se nechat vidět se silným a drahým psem jako symbolem vlastní dokonalosti. Můžete si ho půjčit a po pár hodinách ho zase vrátit. Zklamání a úpadek prestiže nám nemůže přece přinést něco, s čím nejsme spjati, to, co nám v žádném ohledu nepatří...

Problém je v tom, že tato extrémně individualistická a sobecká strategie boje proti úpadku vede velmi rychle do pasti. Ještě větší problém je ale to, že do této pasti se nedostávají její nositelé, protože ti spořádaně zemřou jako úspěšní a nechají se rozptýlit, ale v pasti se ocitne zbytek společnosti a možná celá civilizace a kulturní evoluce, která stojí, podobně jako ona paleolitická tlupa, na docela přesně vymezené dělbě práce a hlavně na tom, že věnuje významné úsilí péči o úspěch budoucí generace a zachovává v úctě generace předků. Působení úspěšných individualistů nemá za důsledek pouze to, že ve společnosti chybí jejich podíl na tvorbě životně důležitých statků. Společnost neohrožuje dokonce ani jejich příživnictví. To, co společnost ničí, je to, že jejich příklad je médií vynášen na piedestal úspěchu a každý den vnímáme zvučné apely na jejich následování. Být free, cool a in, tedy „frikulín“ to je poselství doby. Dochází k nebývalé erozi sociálního kapitálu, protože možnost, že mohu existovat, aniž bych se ohlížel na cokoliv a kohokoli, je velmi lákavá a touha po takovém způsobu existence velmi, velmi nakažlivá. Pokud ovšem kulturní evoluce na něčem stojí, pak je to generacemi nakupený sociální kapitál. Jeho popření je sice zárukou možnosti individuálně vyniknout a bezstarostně žít, ale pro společnost je to konec. Alternativou jsou obrovská ghetta nevyvolených, novodobé otroctví nebo dokonce genocida, protože jak říká poručík Hamáček: „Lidí je na světě jako...“

Je to horší o to, že druhá strategie boje proti úpadku, vytvoření sociální sítě, která nedovolí těm neúspěšným padnout až na dno a dočkat se faktického vyhnání z postmoderní tlupy, což ve svém důsledku znamená možná ještě horší konec než smrt hladem, jako potrava šelem nebo na obětišti před tisíci lety, protože znamená společenskou izolaci, lhostejnost a opovržení dřívějších bližních a to až do konce, je v týchž médiích zesměšňována jako něco slabošského a ve své podstatě nemorálního.

Až se zdá, jako kdyby majitelem a zároveň šéfredaktorem většiny dnešních médií byl duchovní otec „nadčlověka“ Friedrich Nietzsche.

Ale o tom až příště. Hezký zbytek prázdnin a dovolených, milí čtenáři.

Lidé a úpadek X16 - 17

15.8.2010

Na úvod druhého prázdninového pokračování jen připomenou, že tyto prázdniny se zabýváme názvem naší rubriky a hledáme nelehkou odpověď na tři otázky. Co vlastně představuje v jejím názvu slovo „člověk“ ve vztahu ke slovu „úpadek?!?“ A naopak, co představuje slovo úpadek ve vztahu ke slovu člověk?!? A do třetice, jaké jsou parametry tohoto vztahu?!? Minule jsme se zabývali mimo jiné jednou z možných strategií, jak se vyhnout nejen úpadku, ale především společensky diskvalifikujícímu obrazu a pocitu úpadku tím, že si nebudeme vytvářet ke svému prostředí žádné vazby, které by v nás podobný pocit mohly dříve nebo později jakkoliv vzbudit nebo u jiných podobný obraz jakkoliv vyvolat. Skončili u toho, že existuje i druhá strategie, jak se vyhnout úpadku. Jde o strategii vzájemné podpory lidských jedinců *„vytvoření sociální sítě, která nedovolí těm neúspěšným padnout až na dno a dočkat se faktického vyhnání z postmoderní tlupy, což ve svém důsledku znamená možná ještě horší konec než smrt hladem, jako potrava šelem nebo na obětišti před tisíci lety, protože znamená společenskou izolaci, lhostejnost a opovržení dřívějších bližních a to až do konce.“*

Chování, které jsme popsali v minulém pokračování a které nás má chránit proti tomu, abychom pociťovali jakkoliv úpadek nebo abychom takový pocit probouzeli v jiných, což je ještě daleko nebezpečnější, naproti tomu stojí na minimu sociálních vazeb a rychlém pohybu jedince, krátkodobých cílech a hlavně má způsobit, že by se dotyčný jedinec měl spolehlivě vyhnout konfrontaci s jakýmikoliv výsledky své práce. Je až podivuhodné, jak tato strategie kopíruje strategii boje o moc. Mám tím na mysli boj o moc bez ohledu na kohokoliv a cokoliv ostatní. Nejde tu o nějakou autoritu na základě výsledků práce nebo morálního chování. Jde o pouze a výhradně o stoupaní na vrchol společenského žebříčku, při kterém může být doslova jakákoliv minulost nežádoucí přítěží a je daleko praktičtější vytvářet na každé úrovni, kterou dosáhneme novou autentickou legendu o své osobě, včetně její minulosti a samozřejmě jejích budoucích plánů.

Boj o moc na všech možných úrovních společenského žebříčku je také jedním z klíčových důvodů, proč zůstáváme dlouhodobě u staré maximalizační strategie. Jsme sice tvorové společenší a bereme ohledy na bližní, ovšem odstupňovaně podle toho, o jak blízké lidi jde. Nejprve je rodina a příbuzní, potom skupina osobních přátel, pak etnikum, náboženská obec nebo národ atd. atd. Pokud se naskytne situace, kdy můžeme získat nějakou výhodu na úkor někoho, kdo je nám cizí, pak jsme připraveni této příležitosti využít. To je obzvláště patrné tam, kde se užívají veřejné statky. Sedlák bude se svou loukou zacházet šetrně a nebude na ní pást tolik dobytka, aby si ji zdevastoval. Když se mu naskytne možnost nadměrně zatížit obecní louku, pak to bez výčitek udělá, protože jeho bude pouze krátkodobý zisk, zatímco dlouhodobé škody na vyžrané a rozdupané louce zůstávají veřejné. I vzduch a voda jsou veřejným statkem, a jestliže jsou užívány s jistými omezeními, přičemž dochází k instalaci nejrůznějších čističek, filtrů a odsířovacích zařízení, pak je takové užívání možná z krátkodobého pohledu méně výnosné, ale z dlouhodobého pohledu jistě užitečnější a rozumnější. Naopak bezohledné využívání přírodních zdrojů může přinést celkově více škody než užítku a o rozumu se nedá mluvit vůbec. Problém je v tom, že někomu takové společensky nerozumné a škodlivé, ale z osobního a soukromého hlediska užitečné počínání může přinést někomu rozhodující výhodu v soupeření s ostatními. Stává se vítězem a píše novou legendu, ve které nebude o tom, jak se dostal tam, kde je, ani slovo. Menší společenství pozorně sledují takové chování a trestají ho bojkotem. Tam, kde bezohledný jedinec není na místním společenství závislý nebo takové ani neexistuje, pak zpravidla bezohlednému zneužívání veřejných zdrojů a statků nic nehrozí a výsledky jsou hrozné.

Maximalizační strategie je zaměřena na krátkodobý úspěch. Je kořistnická a výhodná pouze pro nové organické i organizační systémy, pokud je však uplatňována delší dobu, stává se riskantní. Zajímavým příkladem může být obchod. Je zřejmé, že když se necháme unést našimi kořistnickými lovecko-sběračskými geny, tak máme sklony k tomu, abychom z lidí pro nás cizích vytěžili co největší zisk za co nejmenší cenu. Z dlouhodobého hlediska je to samozřejmě špatná strategie, protože dokud budeme na této bezohledně kořistnické strategii trvat, musíme neustále hledat nové zákazníky, protože ti oškubaní se nejen nevracejí, ale často si musíme dávat pozor, abychom se s nimi nepotkali. A jsme u toho zase zpátky. Krátkodobá maximalizační strategie nás vede přirozeně k neustálému pohybu, sběru a lovu. Přirozeně nám rovněž brání ve vytváření jakýchkoliv neúčelových sociálních vazeb, protože bližní se oškubávají přece jenom o trochu hůře a pak člověk se sociální odpovědností je jako sociální predátor přece jenom menší kalibr. „Zakecává se...“, chtělo by se prostě říci se starým Smrtkou z Járy Cimrmana. Na druhé straně, když se někdo řídí heslem „náš zákazník - náš pán“ nebo alespoň „náš zákazník - náš partner“, tak se mu určitě trochu sníží jeho přímý, momentální zisk, ale z dlouhodobého hlediska si počíná rozumně, protože si vytváří zákaznickou síť, která ho reprezentuje, jistí ho proti některým ekonomickým výkyvům a v neposlední řadě tvoří spokojení zákazníci nikoliv nepodstatnou část reklamy každého podnikání. Na straně druhé mohou takové vazby za určitých podmínek znamenat to, že v jejich síti uvízneme až příliš pevně a zabrání vám ve správnou dobu udělat ten správný pohyb, neřkuli rovnou utéct, když už nám nic jiného nezbyvá. Bylo by proto nesprávné nevidět i nevýhody toho, že se člověk usadí a rozhodne se činit svému prostředí dobře. Platí stará zkušenost, že všeho mnoho škodí...

Vytváření horizontálních sociálních vazeb nemusí totiž být nutně jen nástrojem sociální solidarity a vzájemné pomoci. Může být i nástrojem manipulace a ovládnutí. Docela dobře to vidíme na často účelovém zakládání dnešních moderních sociálních sítí, například na Facebooku. Rozdíl mezi těmito moderními elektronickými a jinak „po staru“ vzniklými sociálními sítěmi je snad jenom v tom, že ty modernější jsou ještě zneužitelnější. Zároveň ovšem platí, že jejich rozpad působí mnohem méně škod. Jsou to prostě sociální sítě „ad hoc“. To, co dříve trvalo léta nebo desetiletí, je dnes záležitostí hodin, dnů nebo maximálně týdnů. V sociálních sítích se lze dočkat doslova všeho. Je důležité si uvědomit, že největší zlo má své kořeny v kolektivním a organizovaném „páchání“ občanských ctností. V zápalu hrdinství páchaly sebevraždu celé národy a stejně tak páchaly i vraždy jiných národů a společenství. Kolektivní páchání lásky k bližnímu je podobně nebezpečné. Ctnostná obrana vlastní skupiny se velmi snadno zvrhne v neméně ctnostnou agresi proti skupině jiné. Je klíčové mít na paměti jednu ze základních pouček, která říká, že když vlaje prapor a polnice zazní, tak je rozum v... Samozřejmě, aby mohl prapor zavlát a polnice zaznít, tak je třeba mít už shromážděný dav. Je úplně lhostejné, jestli se jedná o dav shromážděný na náměstí, v organizačních buňkách nebo o dav oddělených jednotlivců dřepících u obrazovky počítače. Schopnost používat rozum, racionalita takových davů je významně snížena a o to organizátorům jde skoro vždycky. Připomeňme na tomto místě slova Jonathana Swifta o tom, že politická strana je šílenstvím mnoha pro blaho několika. O racionalitě prostého davu nikdo pochybovat nemusí. Posledním příkladem je chování davu v Duisburgu, kde bylo ušlapáno 20 lidí a další stovky zraněny. Nikdo už ani neřeší, že dotyčné ušlapali konkrétní lidé, protože se ví, že za to nemohou. Zajímavé bylo sledovat výpovědi lidí, kteří byli pár metrů v davu od tragédie a vykládali bezprostředně po tragédii nadšeně reportérům, že ta tlačnice byla fakt free, cool a in, prostě hustý, hlína a síla. Dlužno podotknout, že v té době netušili, že to stálo lidské životy. I když u některých...Kdo ví?!? Racionalitou davu sedícího u počítačů se myslím nikdo seriózně nezabýval, ale já si dovolím typovat, že to s jeho racionalitou nebude o moc lepší a v určitém ohledu, protože se jedná často o lidi, kteří tráví podstatnou část svého času ve virtuální realitě, to bude ještě daleko asociálnější dav, než ten z náměstí, duisburského tunelu nebo z partajních buněk. Je o to nebezpečnější, že je neviditelný...

Mohli bychom určitě snášet argumenty pro to, přehnaně kolektivní řešení vztahu člověka a úpadku je ve své podstatě podobně neracionální a ve svém důsledku podobně, ne-li více destruktivní než ono ostře individualistické. Člověk je příliš velkou individualitou, než aby se dlouhodobě spokojil s úlohou ryby nebo ptáka v hejnu a na druhé straně je příliš tvorem společenským, že není schopen dlouhodobě individuálně přežívat bez sociálních vazeb. Výjimky existují a potvrzují toto pravidlo. Otázka na závěr zní, do jaké míry se dnešní společenské doktríny, ideologie chceme-li, snaží člověka uvést na onu pomyslnou zlatou střední cestu a zdůrazňovat jak jeho individualitu, tak jeho společenskou odpovědnost. Už jsme v tomto smyslu udělali krátkou poznámku ve vztahu k masmédiím v závěru minulého pokračování, ale pokusme se jít o krok dál a podívat se, co se nám vlastně sděluje, jaký program do nás naši vůdci vkládají a jak to souvisí s naším tématem.

Základní tezí, kterou slyšíme všude kolem sebe, je odpovědnost každého za sebe samotného. Existuje jediný žádoucí stav a tím je štěstí a úspěch, přičemž parametry úspěchu jsou dány bohatstvím. Všichni ostatní, tedy ti chudí a tím i neúspěšní, jsou zároveň neodpovědní. Věc jde ale ještě dál. Lidé jako individua jsou činěni odpovědnými za řešení společenských problémů v duchu thatcherovského: „Není žádná společnost. Jsou jen muži, ženy a jejich rodiny... Dnes nám Nicolas Sarkozy tvrdí, že on není žádný teoretik ani žádný ideolog a už vůbec ne intelektuál. Tvrdí bez dalšího, že je někdo konkrétní... Navazuje na to svými tezemi, že práce je lepší než přemítání, že je třeba více pracovat a více vydělávat. Tyto teze, které se stále intenzivněji stávají hesly a nahrazují dřívější ideologická hesla o společenské odpovědnosti, o tom, že je třeba myslet na společnost a dbát o společnost... Zatímco ještě před dvaceti lety byly odborné články i masmédiá plné konců dějin a ideologií, dnes jsme svědky něčeho, jako je privatizace ideologie pro individualizovanou společnost. S tím souvisí i pokračující privatizace veřejného prostoru. Společnost je individualizována a vztahy mezi lidskými jedinci se odlidšťují. Jedinci jsou potom agregováni do společenství daňových poplatníků, úvěrových dlužníků, internetových sociálních sítí a neposlední řadě odlidštěných lidských zdrojů. V tomto smyslu je úpadek permanentním strašákem, protože člověk je vystavován neustále novým tlakům v tom smyslu, že neobstojí v nově vytvořených často anonymních sociálních kompetencích. Strach z virtuálního sociálního selhání dělá z lidí největší stádo, jaké tu od počátků civilizace snad ještě nebylo. Úpadek už není něco, čemu lze racionálně čelit. Strach z úpadku, jako z projevené sociální nekompetence vůči společenství, které osobně neznám, o jehož pravidlech jsem nejen nehlasoval, ale ani o nich nic nevím, je klíčovým nástrojem manipulace. Stav jakéhosi bezpečí není nikde definován a před těmi, kteří po něm touží, neustále uniká. Už se nehovoří o stavu bezpečí, ten je pro socky, lopaty a makačky, ale výhradně o štěstí. Není možné ho dosáhnout, je to muška jenom zlatá, ale je možné se při honbě za ní vydat ze všech sil a něco přitom zažít. Znovu se vracíme k tomu, že se naše společnost obrací z neolitického paradigmatu společensky garantovaného bezpečí domova a práce k „neopaleolitickému“ paradigmatu sběru a lovu a hlavně vyprávění zážitků o svých úspěších. Už nejsme to, co jsme vykonali, podstatnější je to, co jsme prožili, a to, jak o tom umíme vyprávět.

V této souvislosti nelze opomenout to, že protagonisté postmoderní zážitkové společnosti obnovené starší době kamenné si dobře uvědomují historické zkušenosti spočívající v tom, že někdo prostě dělat musí a existuje u nich celkem jednoznačné přesvědčení, že ti, co pracují, jsou tak nějak horší než oni. Odtud je už jenom malý krůček modernímu otroctví, kdy sice lidé, kteří vytvářejí ze zdrojů statky, nebudou chodit v okovech, ale budou vyřazeni ze společenského rozhodování, přestanou být definitivně rovnoprávními občany a lidmi, zůstanou lidskými zdroji a posléze už pouhou pracovní silou. Představa, že by bylo možné nebrat ohled na 90 procent lidských bytostí a ponechat krásy tohoto světa jen zbylým deseti procentům je příliš lákavá a má v historii tolik příkladů, že by bylo naivní se domnívat, že o to dnes nikdo nepokusí. Strach z úpadku je toho živnou půdou a šíří se společností mezi jednotlivci jako mor. Současné vládnutí už pak dávno není managementem bolesti,

kdy jsou nepříjemná rozhodnutí menšiny konzultována s většinou, ale managementem strachu z úpadku, kterým menšina většinu takřka bezvýhradně ovládá.

Základním parametrem vztahu člověka a úpadku v současné době je tedy strach. A prastarým lékem proti strachu byla písnička. Nelze než doporučit dílko Ježka, Voskovce a Wericha s názvem Život je jen náhoda, kde se v refrénu dodává: „...jednou jsi dole a jednou nahoře...“ Základním obranným mechanismem pro každého z nás proti strachu z úpadku je skutečně to, že neúspěch a úpadek patří k životu úplně stejně jako úspěch a vzestup. Dobrou medicínou proti současnému trendu cesty většiny lidí do moderního otroctví je i ono otřepané masarykovské „nebát se a nekrást“. Dovolím si upozornit, že se opravdu nejedná o „nebát se nakrást“, milí čtenáři. To heslo neznamena jen jakýsi upgrade sedmého přikázání. Směřuje více, než si možná myslíme, vůči nám samým, vůči našemu strachu ze sebe samých a s ním spojeným ochuzováním sama sebe. Kdo se bojí, umírá každý den, a na tuhle smrt, nesmrt sázejí současní loutkáři snad ze všeho nejvíce. A nakonec snad ještě jednu radu. Nesuďme tak rádi, příkře a v duchu doby ty druhé a nechtějme, aby oni tak soudili nás...

Lidé a úpadek X18

5.9.2010

Za měsíc už bude po komunálních i senátních volbách a letos mají ve vztahu k výsledkům sněmovních voleb zajímavý nádech. Sportovní, tenisovou terminologií by se dalo říci, že jde o to, zda faktičtí vítězové sněmovních voleb potvrdí svůj „brejk“ anebo se to nepovede a naopak přijde „ribbrejk“ jejich politických soupeřů. V každém případě se dá očekávat velice horký politický podzim.

Předcházelo mu i horké politické léto a to především díky Řecku. Nikoliv kvůli počasí v jeho letoviscích, ale kvůli nutnosti mezinárodního řešení jeho dluhové pasti. V této souvislosti na sebe nejvíce pozornosti strhlo Slovensko, jeho nová vláda a především její premiérka, profesorka Radičová. Slovensko jako jediná země eurozóny odmítlo poskytnout Řecku půjčku a teprve po dlouhých průtazích se přidalo k projektu záchranného fondu EU, nazývanému euroval. Ozvala se ostrá reakce z Evropské komise, především od komisaře Olliho Röhna a servítky si při návštěvě Radičové v Berlíně nebrala ani Angela Merkelová. Slovenská premiérka se nedala a nadále prohlašuje, že Slovensko nikomu nic nedluží, že je třeba, aby platili především nebo alespoň také ti, kdo krizi způsobili a že požaduje po nevolených představitelích EU, aby se omluvili za své výroky na adresu rozhodnutí suverénního a demokraticky zvoleného slovenského parlamentu. Na začátku září přišla v rozhovoru pro Wall Street Journal s tezí, že by bylo lépe nechat zadlužené země zbankrotovat nebo dokonce je do bankrotu dohnat. Euroval není podle ní řešením současných problémů a přinese do budoucna více problémů než pomoci. Zároveň uvedla, že je třeba připravit řádnou proceduru pro bankrot zadluženého státu eurozóny.

Ekonomické a zejména finanční potíže veřejnoprávních subjektů a zejména států jsou v poslední době jedním z klíčových problémů, ale i hnacích motorů evropské politiky. Je naprosto zřejmé, že existuje velká a mocná skupina politiků, kterým se tyto potíže hodí, ostatně jako cokoli, co vešlo dostatečně veřejně ve známost a na čem se mohou jako na určité kulise veřejně předvádět. Pak ovšem existuje rovněž početná a mocná skupina politiků, kterým současný stav a obavy veřejnosti slouží k jasným a zřetelným krokům proti evropskému modelu sociálního státu a s ním i proti konkrétním nepohodlným skupinám obyvatelstva. Jednou jsou napadáni úředníci a vzápětí po nich přistěhovalci, pak nezaměstnaní a po nich důchodci. Začíná se ukazovat už i na nemocné a invalidy a při všech těchto útocích zní jednotné heslo. Každý je odpovědný sám za sebe, mohou si za své problémy sami a my je nemusíme řešit. Tlak na nejrůznější sociální skupiny dospěl do stadia, kdy se už začínají aktivně bránit a to nejen právně, ale stále častěji v ulicích. V Evropě se tak pomalu blíží sociální střet, který opravdu dlouho nikdo nepamatuje.

Zdánlivě patří chování Slovenska a výroky jeho premiérky Radičové, do onoho antisociálního individualistického pytle. Tak také argumentují její odpůrci. Hovoří o nedostatku solidarity a o nedodržování závazků. Zdá se, že obojí spíše zastírá podstatu celého problému a hlavně potlačuje demokratické přístupy při hledání jejich řešení. Shodou okolností právě v den prohlášení Radičové pro Wall Street Journal přichází Evropská komise s návrhem dvou superregulačních institucí pro finanční trhy a proti tržním bublinám. Vlastně to jsou instituce hned čtyři, protože ta pro dohled nad finančními trhy je složena ze tří. Po jedné pro banky, pojišťovny a cenné papíry. Bude je tak možné lépe rozprostřít po Evropě, aby se žádná z velkých zemí necítila dotčena. Ještě se neví, co budou tyto instituce přesně dělat, ale je zcela jasné, kde budou sedět a odkud budou nakazovat a nařizovat. Euroval a superregulace nejsou samy o sobě ničím proti ničemu. Dokonce se dá říci, že jejich odmítáním nebo napadáním si Slovensko ani Radičová příliš nepomohou, protože jsou nejen přirozenou, ale dokonce i rozumnou reakcí, za podmínky, že budou fungovat tak, jak mají. Problém je v tom, že neřeší problém komplexně. To, co chybí, je právě ona zákonná insolvenční procedura, která

by umožnila dlužníkovi – státu nějaký standardní a předvídatelný režim, jak se vypořádat se svými závazky.

Opustíme velké evropské peníze a vraťme se domů, do časů před nastávajícími komunálními volbami. V souvislosti s nimi se hovoří i o obcích, kde se ani v těchto volbách nepodaří ustanovit zastupitelstvo a tedy samosprávu obce. Působí tam správci dosazení ministerstvem vnitra. Jsou mezi nimi i obce s velkými dluhy. Snad nejznámější je případ obce Prameny u Mariánských Lázní. Je tu totiž takový malý problém. Jde o dluh několika desítek miliónů korun, který má svůj původ v 15 let starém záměru obnovit lázeňskou tradici Pramenů, které měly před válkou v obci dokonce banku a jmenovaly se Sangerberg. Druhý problém je v tom, že už došlo k dražbě obecního majetku, ale dluh se nepodařilo významně snížit. Třetí problém spočívá v tom, že obec nelze oddlužit jinak, než že zaplatí nebo se s věřiteli nějak dohodne. Insolvenční procedury se na obce nevztahují, ale ty exekuční ano. Není s podivem, že život v Pramenech skomírá, protože se o ně nikdo nechce starat, nechat se zvolit a obnovit v nich občanský život. Každý takový totiž bude konfrontován pouze s nutností zaplatit dluh. Obec tak velmi rychle umírá. Je to obraz velmi varovný, protože je kabinetní ukázka toho, jak mohou dluhy úplně zlikvidovat nejen život jednotlivce nebo rodiny, ale i obce. Několikrát už jsme byli svědky státních bankrotů, které jsou také svého druhu neřízené procesy bez pravidel, ale státní bankrot prostě tak nějak prohlásit lze. Naproti tomu obecní bankrot obec vyhlásit nemůže. Jako kdyby obec nebyla dost velká nebo naopak dost malá nebo nějak jinak podivná, že je vyřazena z procesu, který by umožnil podat na sebe za určitých přesně daných podmínek insolvenční návrh a tím ukončit svou agónii a z ní plynoucí nevyhnutelný zánik. Upozorňuji, že by se muselo jednat o dlužnický návrh, protože s těmi šikanózními, věřitelskými by se okamžitě roztrhnul pytel a byly by podobné, jako ty na obecní společnost, o které jsme letos psali už třikrát, v číslech 6, 8 a 11. Jen mimochodem uvádím, že trvalo celého půl roku, než se podařilo právní stav, který nastolilo podání šikanózního návrhu na obecní společnost, a jeho důsledky jakž takž zhojit a celý projekt a činnost obecní rozvojové společnosti může s obtížemi pokračovat. Ovšem škody na důvěře jsou, zdá se, skoro nezvratné. Obec Prameny nemá za současné situace žádnou možnost, jak se ze své dluhové pasti dostat, než zaniknout. Nemůže se ani s nikým spojit, což je nejobvyklejší způsob zániku obce, protože nemá zastupitelstvo, které by o tom mohlo rozhodnout, i kdyby se našla obec, která by se usnesením svého zastupitelstva rozhodla, že Prameny k sobě i s jejími dluhy přijme. Rád bych se mýlil, ale zdá se, že za současné situace se může obec Prameny asi jen pomalu se vylidnit a vymřít a tak celá věc vyhnít. Bylo by zajímavé vědět, jak dlouho se budou držet pohledávky za takovou obcí na aktivech jejich věřitelů a jakou budou mít bonitu. Že to evokuje otázku po bonitě pohledávek a Řeckem?!? Snad ano, ale v Evropě se o tom nesmí mluvit a každý, kdo se ptá je pomalu veřejným nepřitelem, podobně jako Iveta Radičová. Řecko sice nikomu nevrátí ani euro, ale tzv. pomoc Řecku je vlastně masivní podporou evropských bank, které do Řecka a jeho obligací investovaly. Slovenské banky mezi nimi chybí a navíc to všechno může vést jen k nové velké krizi státních obligací a Slovensko má přirozeně strach a nechce na takového tygra dobrovolně nasednout. V Evropě to říká potichu spousta lidí, ale jedině premiérka Radičová měla odvahu pojmenovat věci nahlas. Snad nedopadne jako většina těch, kteří řekli pravdu dříve, než se stala zjevnou, protože na ní ještě mnozí aktuálně vydělávají těžké peníze.

Zajímavá je ovšem i role správce obce, který v daném případě evokuje pozici insolvenčního správce nebo dříve správce konkursní podstaty, což je ovšem pravda pouze zčásti, protože v takových obcích není ani insolvence ani konkursní podstata. Jedno je dáno nedostatkem zákona druhé nedostatkem majetku. Stále častěji jsme v poslední době svědky toho, že obce na něco nestačí a k moci se tam dostávají shora dosazení úředníci. Nejde zdaleka jen o to, že se někomu v libereckém kraji zdálo, že konkrétní starosta nestačí na zvládnutí situace ve zničené obci, podstatou tohoto problému je to, že obce jsou dlouhodobě vnímány jen jako organizační jednotky státu, které, pokud nějak neodpovídají jeho představám, jsou postihovány nejrůznějšími způsoby. Pozoruhodný je současný proces, kdy

jsou obce vydírány Policií ČR, aby jednaly v rozporu se zákonem a nepožadovaly od Policie ČR nájem za prostory, ve kterých jsou služebny, resp. spokojily se symbolickou jednou korunou ročně. Kdo neuhne, nebude mít v obci nadále služebnu se všemi důsledky pro bezpečnost občanů, které to s sebou nese. Zajímavým prvkem je i vstup svého druhu krizového manažera z auditorské firmy PWC, dokonce ve významné pozici generálního sekretáře, na ministerstvo obrany České republiky, které se dlouhodobě potýká s problémy kolem svých nákupů a hospodaření vůbec. Je to mimo jiné určité přiznání toho, že si veřejná sféra sama se sebou neví příliš rady. Ministerstvo obrany je pro normálního občana symbolem určitého pořádku a hlavně vnitřního režimu. Najednou se zdá, že ani vnitřní kontrola ministerstva, Vojenská policie ba ani Vojenské zpravodajství ani ostatní státní orgány nejsou schopny se vypořádat s triviálním problémem, který tkví v tom, že se jim někde ztrácejí naše peníze. Naskytá se logická otázka, k čemu máme celý ten správní aparát, když ho musí jít řešit odborník ze soukromé sféry a audity budou provádět, jak jinak, cizí auditorské firmy. Nedostanou se přitom třeba do kontaktu se státním tajemstvím?!? Budou loajální ke klientovi nebo ke svému vlastníkovi?!?

Problém, který paralyzuje veřejnou a státní správu, se údajně jmenuje korupce. Je to natolik zjevné, že si jen nemnozí pokládají otázku, zda je tomu skutečně tak. Způsob, kterým je proti korupci postupováno, však vzbuzuje dojem, že se musí jednat o záměrný postup, který má skončit neúspěchem a představit tak veřejnou a státní správu v daleko horším světle než tomu musí nezbytně být. Podobných praktik jsme svědky dlouhodobě ve státních podnicích, jejichž chování i hospodářské výsledky jakoby přímo volaly po privatizaci a odstranění veřejného vlivu. Naznačuje to i způsob nominací nejvyššího managementu do těchto podniků, identifikace zaměstnanců těchto podniků s jejich cíli a praktická neexistence podnikové kultury. Nyní zaznamenáváme podobné sebevražedné praktiky i přímo v orgánech veřejné a státní správy. Kroky nové politické elity nemají nic společného s řízením, ale jsou nelogickým sledem extrémních intervencí do veřejného prostoru. Sem litr hnojiva, sem litr napalmu a sirky, abychom se podívali, kde to bude hořet. Politická elita, která je závislá na převážně na soukromých penězích, tak neváhá obětovat byrokracii ve prospěch svých budoucích zisků. Zapomíná na to, že bez byrokracie má politická moc jen krátké trvání. Spoléhá na to, že se jí podaří udržet moc pomocí mediálního vlivu tak dlouho, dokud budou mít lidé z čeho platit daně. A pak, po nás potopa a přechod do předem připravených pozic v privatizované veřejné sféře. Nepřipouští si, že těch míst bude málo a rozhodně nebudou pro všechny. Problém, který současné společnost hrozí, se tedy nejmenuje korupce. Ten problém se jmenuje rezignace elit na vedení společnosti, protože pojem spravedlivé společnosti byl už dávno před mnoha lety nahrazen pojmem lidská práva. To, co je vydáváno za obraz korupce je ve skutečnosti snahou politických elit vyrazit ze všech kolem sebe maximum peněz pod záminkou toho, že je třeba šetřit a zároveň dělat nákladné reformy. Že to nejde úplně dohromady, je úplně jedno, protože nadšení pro šetření je vykoupeno tím, že se šetřící střední třída těší na to, že jí případnou prostředky, které jsou nyní alokovány údajným darmožroutům všeho druhu.

Je smutné, že střední třída si neuvědomuje, že je více než cokoliv jiného jen svou vlastní iluzí, kterou potřebují bohatí a mocní udržovat už jen malou chvíli, než i tato bublina praskne a střední střída se probudí tam, kam díky tomu, že je tradičně chudá duchem, patří. Mezi chudými statky. Jsme v tomto ohledu svědky jednoho z největších úpadků moderní doby, úpadku její opory, střední třídy a s ní i úpadku moderní doby jako takové. Nicméně budiž nám střední střída blahoslavena, neboť její bude království nebeské. Amen.

Lidé a úpadek X19

17.9.2010

Dnešní pokračování bude tak trochu o korupci. Není to proto, že se jedná o bezmála politické zaklínadlo nebo přímo mantru dnešní doby. Jde o to, že jak již bylo konstatováno v minulém díle naší rubriky, jde v aktuální české kampani proti korupci spíše o promyšlené zastírání skutečných problémů a potíží, než o řešení korupce. K tomu se samozřejmě připojuje známý fenomén nového košťate a spolehlivě fungující metoda pomluv košťat starých a do kouta odložených. Ostatně způsoby, metody a postupy, které jsou ze strany vládnoucích elit navrhovány jako nástroje v boji proti korupci, lze velmi spolehlivě označit jako neúčinné. Kampaň proti korupci je klasickou ukázkou managementu strachu, který se rozhodla část vládnoucích elit šířit napříč společností. Jde o to dosáhnout stavu, kdy může být kdokoliv označen jako ten, kdo úplatek vzal nebo dal. Odměny se slibují udavačům i vyšetřovatelům, prostě všem, kdož se zapojí. Výsledek může být jediný. Bude se udávat a bude se vyšetřovat, protože to ponese peníze a společenské uznání. Preference vyšetřování určité trestné činnosti je podobný nesmysl jako cenová preference fotovoltaických zdrojů elektrické energie. Výsledek však bude ještě tragičtější. Nejen, že všichni zchudneme, ale budeme mít najednou strach ze svého okolí. Navíc se dočkáme zákonitě toho, že po nějakém čase bude oznámeno, že se celá věc tak úplně nedaří, protože lidé málo spolupracovali s úřady. Jde tedy ve své podstatě o svalení odpovědnosti za řešení vážného společenského problému ze skutečně odpovědných státních a veřejných institucí na jednotlivé občany. Jde o současný trend, který by se dal nazvat individualizací společnosti. Dochází k přechodu od uplatňování konceptu spravedlivé společnosti ke konceptu uplatňování individuálních lidských práv.

Problém a rozsah korupce není v naší společnosti nový ani z hlediska její současné kvality ani kvantity. Ostatně náš český nebo evropský problém korupce vyplývá mimo jiné z toho, že v tzv. západní civilizaci existuje přesvědčení, že lze dosáhnout stavu, kdy je možné, aby společnost fungovala pouze podle psaných pravidel. Je to koncept vlády práva. Tento pozitivismus sebou nese iluzi, že lze vše ve společenských procesech popsat do nejmenších podrobností, podobně jako třeba výrobní postup nějaké součástky. Mimo jiné to ve svém důsledku představuje velice výraznou dichotomii ve vztahu pojmů pravda-lež. Prostě západní svět se nezbavil své dlouhodobé iluze, že vše lze rozložit na prvočinitele, tam to nějak poopravit a znovu poskládat, aby to bylo ještě lepší než dříve. Ostatní svět ale tyto problémy nemá a naše problémy ho srdečně nezajímají. Odlišná kulturní prostředí nemají tak příkrá kritéria na hodnocení společenských procesů a fungují daleko více na tradičních vztazích důvěry dané tradicí a pevnými kulturními rámci.

Koncept vlády práva není sám o sobě špatný, pokud ho někdo nechce dotáhnout do detailní dokonalosti, kdy se stává nesnesitelným. Problém je v tom, že se do tohoto ideálu tak nějak pořád plete člověk se svými nedokonalostmi, vášněmi, city a pudy. Lidé vždy chtějí víc, než mohou mít a pokud už se mezi nimi najde někdo, kdo takové touhy nemá, je celkem spolehlivě označován jako bílá vrána, podivín a je odsouván na okraj společnosti, protože většině z nás je nepříjemné mít podobné askety na očích, protože máme pocit, že nám a našim ambicím tak nějak nastavují zrcadlo. Problém věčného rozdílu mezi aktuálními potřebami a disponibilními zdroji k jejich uspokojení je hnacím motorem nejen ekonomického, ale i kulturního a civilizačního pohybu. Lidé i korporace se snaží všemožně prosadit, aby si z disponibilních zdrojů urvali co nejvíce anebo objevili zdroje nové. Jsou si dobře vědomi toho, že nehrají vždy fér, ale v lidech se v tomto případě potkávají minimálně tři důležité trendy. Ten první spočívá v tom, že lidé mají poměrně vytříbený smysl pro spravedlnost, ten druhý v tom, že lidé mají přirozenou tendenci k nekalému jednání a ten třetí spočívá v tom, že naprostá většina lidí ráda splývá s davem a dělá to, co všichni. Aktuálně se tomu říká sjíždět trendy.

Když se podíváme optikou těchto tendencí na nedávný i aktuální vývoj naší společnosti, uvidíme možná i následující obraz.

Devadesátá léta přinesla obrovskou novou příležitost v podnikání nejen lidem poctivým, ale i těm nepoctivým. Jak už to tak v životě chodí, tak špatné příklady kazí dobré mravy. K tomu je třeba připočítat značnou toleranci k nepoctivému chování, což bylo vykládáno jako součást nabitě svobody, volných příležitostí, konkurence a nové spravedlnosti na základě smluvní volnosti. Byl to hromadný útěk od společnosti svázané nesmyslnými pravidly reálného socialismu a jen málokdo si v tom úprku povšiml, že se s vylitou vodou z vaničky válí na chodníku také děťátko a prchající ho celkem radostně ušlapali. Je hořkou pravdou, že smluvní volnost sama o sobě nemůže nikdy nastolit žádná pravidla, pokud není dán její rámec, respektive rámec, ve kterém se mají nová pravidla postupně vytvořit a stabilizovat. Lidé tak postupně nabyli dojmu, že nepoctivé chování je v souladu s duchem doby a že jim projde podobně jako pionýrům kapitalismu. Taková informace a s ní spojená nálada se společností šíří velmi rychle jako nákaza. Dlužno podotknout, že špatné příklady táhnou daleko více než ty dobré. Výsledkem je všeobecný pocit, že je to vlastně spravedlivé, že se chováme tak trochu nepoctivě, protože se to aktuálně nosí. Možná je to trochu odtažitý příměr, ale podívejme se na aktuálně preferované karetní hry. Už to není bridž ani mariáš, ty jsou pro staromilce a „rakváče“ nebo „dědka a bábu“, ba už to není ani klasický poker, ale tzv. Texas hold'em, kde záleží především a zejména na bluffování a „poker face.“ Zásadně se hraje o peníze. Hra pro radost je pokládána za ztracený čas.

K této všeobecné náladě smíření se s nepoctivostí, jako standardním způsobem získávání prospěchu a příjmů, se v poslední době přidal velmi důrazně onen již zmíněný základní faktor společenského pohybu a to rozpor mezi disponibilními zdroji a potřebami. Ten byl významně akcelerován současnou hospodářskou krizí a jejími důsledky. Tak jako v každé krizi došlo k radikálnímu omezení zdrojů, zatímco potřeby a ambice je uspokojit ještě nějakou dobu setrvačně rostly. Je zcela přirozené, že se také eskalovalo úsilí lidí tento rychle narůstající rozpor překonat a to přineslo také eskalaci nepoctivého chování a samozřejmě i korupce. Dnes se již veřejně přiznává, že stát je zasažen až do nejvyšších pater, ale to bylo i dříve, jen se to vehementně popíralo a ti, kteří to tvrdili, byli nazýváni nepřáteli nové mladé demokracie nebo rovnou starými strukturami. Je zvláštní, že pouze zcela výjimečně se někde setkáte s přístupem, že možná nejlepším způsobem, jak vyjít z krize, je začít dělat něco trochu jinak a možná také o trochu víc. Většinou krize otevírá cestu za vysněným snadným výdělkem do heren, sázkových kanceláří a také k nejrůznějším druhům nepoctivého jednání, mezi nimi i korupci.

Vykoupení, které je nám aktuálně nabízeno ve formě možnosti udávat své bližní, může přinést jen a jen další společenský úpadek. Nelze věřit tomu, že by se mohl někdo jen trochu soudný domnívat, že aktivní udávání vnese do společnosti nový pořádek. Dokonce se to nestane ani tehdy, když budeme všichni udávat podle metodického pokynu z nějaké brožurky. Jediné, co může udávání přinést, je další eskalace nedůvěry mezi lidmi, rozvrat zbytků sociálního kapitálu a masovou individualizaci společnosti. Představa, že každý, koho kolem sebe vidíme, má kapse metodický pokyn, jak vás udat a tak se vykoupit z vlastních hříchů a zalíbit se vrchnosti, je skutečně děsivá. Podobné kampaně zažila tato země už mnohokrát. Zmíním jen kampaně na podporu politickým procesům, boj s mandelinkou bramborovou, protesty proti raketám středního doletu a jiná mírová hnutí, protesty proti chartám všeho druhu a v neposlední řadě známé „Čisté ruce“.

To, co ze strany elit chybí, je jakýkoliv pokus o stanovení nějakých základních pravidel hry, určitého stabilního rámce, ve kterém bychom mohli začít aktuální problémy řešit. Takový rámec chybí v naší společnosti, kam se jenom podíváme. Elity totiž vědí, že vytvoření takového rámce je daleko pracnější než neustálé vytváření přílepeků k zákonům, kterými se neustále a často i zpětně mění pravidla hry. Doporučuji si povšimnout, že milióny občanů budou postiženy změnou pravidel stavebního spoření,

ale nikdo nepostihne podobným způsobem příjmy několika fyzických a právnických osob profitujících v miliardách ze slunečních elektráren. Odpuštění daňových prázdnin je směšné a možná k němu ani nedojde. Ke skutečnému postižení stávajícího fotovoltaického byznysu už nedojde vůbec, protože je to z velké části byznys elit a to jak neveřejných, tak i veřejných. Miliardy na dotace vládou navržené a Parlamentem schválené budeme platit všichni a zejména postižen bude český průmysl. Těch několik osob, kterým to jde do kapsy, je v zásadě nedotknutelných. Navíc se ohánějí se tím, že je to vůle EU a závazek České republiky. To prostě není pravda, určitě ne tak absolutní, jak se nám tvrdí.

Pojďme se tedy společně podívat do rukověti udavače korupce a zkusme toto podivuhodné vysoce profitabilní fotovoltaické souručenství politiků a soukromého sektoru někde udat. Je to jednoduché, Parlament přijal na něčí, především však soukromý, popud zákon, ze kterého profituje jak iniciátor, tak schvalovatel a někdo třetí to celé, celičké platí. A ještě to není k ničemu dobré, protože to ničí půdu a podvazuje výrobu a celá země tím chudne. Pak můžeme třikrát hádat, jak to s námi dopadne.

Lidé a úpadek X20

2.10.2010

Ve dnech, kdy vznikají tyto řádky, se objevila velice zajímavá informace. Německo, které oslavilo 3. října dvacáté výročí svého sjednocení, splatilo v tentýž den po 92 letech válečné reparace, které mu byly, ještě jako Výmarské republiky, uloženy jako výsledek toho, že bylo označeno jako jediný viník rozpoutání Velké války, která byla později nazvána první světovou válkou. S trochou nadsázky se tak dá říci, že první světová válka skončila až právě v těchto dnech. Za zmínku stojí i to, že výše těchto reparací byla stanovena na tehdy astronomickou částku 6,6 miliardy liber. Poslední německá splátka bude činit 70 miliónů euro. Pokládám za velice důležité ve vztahu k dnešní době podtrhnout, že to byla mimo jiné výše státního dluhu, která přivedla na vzestup Adolfa Hitlera, a v kombinaci s hospodářskou krizí a podporou německé hospodářské elity, která rovněž nechtěla vydělávat na staré dluhy, ho potom katapultovala k moci. Výsledkem byla mimo jiné druhá světová válka.

Osud Německa ve dvacátém století je tak, nehledě na německý hospodářský zázrak, především osudem dlužníka. Bylo by dobré, aby si to uvědomili všichni ti, kteří tak nějak naznačují, že se státní dluhy třeba ani platit nemusí, že to není s našimi dluhy tak strašné a všechny ty, kteří se nechtějí dále zadlužovat, označují za nedouky a asociály. Je pozoruhodné, že lidé přesto, že vidí každodenně kolem sebe obtíže a tragédie, do kterých podniky nebo i jednotlivci vehnaly dluhy, tváří se, jako kdyby se jich státní dluhy netýkaly. Dluhy jsou v každém ohledu problém a to především proto, že společenská norma říká, že kdo není zadlužen, není „in“. Podstatná většina mladých lidí má pocit, že kreditní karty jsou takřkajíc bezedné a nemají nejmenší představu o tom, kde leží podstata toho, že mohou platební kartu používat. Myslím, že bezuzdná propagace a reklama na půjčky všeho druhu by si zasloužily stejnou pozornost jako prodej drog před školami. Finanční gramotnost naší společnosti, a to především těch mladých, je daleko za sofistikovanými vztahy finančního světa. Pro pořádek je třeba uvést, že ti starší o tom neví o nic víc, možná ještě méně, ale životní zkušenost je vede před neznámým světem financí ke zvýšené opatrnosti. I když někdy opravdu zůstává rozum stát, na jaké špeky dokážou i docela normální, dospělí a zkušení lidé skočit. Stále více nejen mladých lidí si myslí, že jsou to prostě jen a jen peníze, které je mohou učinit šťastnými a splnit jim veškerá přání. To je přesně to, co svět penězoměnců potřebuje.

Německo nám u příležitosti dvacátého výročí svého sjednocení ukazuje, že peníze opravdu nejsou všechno. Německo zůstává i přes ohromné peníze vložené do spolkových zemí bývalé NDR hluboce vnitřně rozděleno a jedna z klíčových otázek Německa těchto dnů zní, proč to, co patří k sobě, nesrůstá?!? Přitom prostředky, které byly do sjednocení vloženy, jsou astronomické a jde o stovky a stovky miliard euro. Výsledek však neodpovídá optimistickým představám z období euforie před dvěma desetiletími. Někteří politici hovoří o tom, že nešlo o sjednocení, ale o „anšlus“ NDR a o tom, že lidé z Východu jsou ve své zemi pokládáni za občany druhé kategorie. Velmi útrpně se nese i to, že dnešní spolková vláda dnes nařizuje budovat v celém Německu veřejnou infrastrukturu ve školství a zdravotnictví, infrastrukturu, jeslí, školek, ambulancí, pohotovostí a malých poliklinik přesně ve stylu, kterou před dvaceti lety jako komunistickou totalitní zruďnost s nadšením v bývalé NDR rušila a zkušené odborníky v nich pracující vyháněla s posměchem na ulici. Ponižování se penězi prostě nahradit nedá, stejně, jako se za peníze nedá koupit úcta, přátelství, láska, svoboda, spravedlnost, bezpečí, zdraví a spousta jiných podstatných věcí. Peníze dokážou způsobit daleko více zlého, když je jich nedostatek, než dobrého, v případě jejich nadbytku. Tak už je to v naší společnosti, kde peníze vládnou a podporují management strachu, jako klíčový prostředek tohoto vládnutí, prostě zařízeno. Stačilo několik veřejných protestů proti současnému vládnutí a hned se celá Evropa dověděla, že tajné služby zabránily útokům proti evropským metropolím. Neexistuje proto jediný důkaz. A když to nezbudilo patřičný ohlas, tak to bylo verifikováno tím, že to nařídil sám velký UBL, aby nebylo

pochyb. Máme se tedy znovu bát a být vděční těm, kdo nás straší, za to, že nás údajně chrání. Není to pravda, je to neodpovědné chování evropských elit na domácím i mezinárodním poli, které nás ohrožuje, a nikoliv nějaký UBL nebo Al-Kajda.

Dosavadní průběh roku 2009 byl poznamenán neustálým zdůrazňováním toho, že už trhy překonaly krizi a vše je opět zalito jasným sluncem. Mimo tato optimistická prohlášení však chybí v našem okolí jakékoliv důkazy, že tomu tak skutečně je. Trhy se možná zotavují, křivky znázorňující kondici božského Růstu zase začínají zvedat hlavu, ale je to tak nějak na úkor životního standardu většiny lidí. Například roste průměrná mzda, ale jen proto, že ti, kteří měli nízkou mzdu, už nemají práci, takže vypadli ze statistiky a nekazí tak příslušné křivce její růst. Nakonec zaznělo nejen z USA, ale i z EU, že slunce, co mělo zalévat i naši ulici, se asi schovalo za mrak a možná se ani neví, jestli tam ještě je. Irsko, jehož deficit veřejných financí dosáhl velikosti HDP, ohlásilo, že bude potřebovat minimálně 50 miliard euro na to, aby sanovalo své banky. Na hraně se potácí Portugalsko i Španělsko. Ratingové agentury, včetně těch, které se před nedávnem přiznaly k tomu, že zakrývaly špatnou kondici některých klientů, pokračují v útoku na státy, které musely vynaložit ohromné prostředky na záchranu svých bank a dostaly se tak samy do dluhů. To vede jen a jen k tomu, že se dluhová past prohlubuje a její stěny jsou stále strmější. Státy se dostaly v důsledku záchran bank a finančních trhů vůbec do takových dluhů, že proti tomu je těch 6,6 miliardy liber německého válečného dluhu z roku 1921 jen pouhý pakatel. Připomeňme si jen to, že dluhy tehdy vedly k ohrožení demokracie, vítězství totalitních režimů a strašné válce.

Tam, kde jsou dluhy, tam se čile obchoduje s pohledávkami. Nejagilněji si vede Čína, která masivně skupuje státní dluh Řecké republiky. Dá se očekávat, že to nedělá kvůli tomu, že by Číňané chtěli mít levnější výlety do Atén. Čína si prostě koupí vliv v EU, protože bude mít v rukách jednoho nesvéprávného dlužníka, který ovšem může významně poškodit už tak mizernou akceschopnost celé Evropské unie. Například kdyby snad EU napadlo uvalovat na čínské zboží taková cla, jak to udělaly USA, když si Čína nechce nechat mluvit do kursu jüanu, určitě by se Číně její věřitelský vliv mohl významně hodit. Dluhy byly, jsou a zůstanou jednou z nejspolehlivějších cest od nesvéprávnosti do otroctví. Čínští politici hovoří o „velikém čínském úsilí pomoci Řecku a celé EU vymanit se z krize“ a řečtí politici to nazývají „projevem čínské důvěry v Řecko“. Tomu nemůže věřit ani opravdu duševně slabší jedinec. Čína má tak obrovské finanční rezervy, že by si mohla zřejmě bez větších potíží nakoupit daleko více Evropy, než si dokážeme představit. Doposud nebyla Evropa na prodej, ale díky vlastním dluhům už začíná být a tento trend stále sílí a s ním Evropa slábne. Nedávná silná slova o tom, že Rusko potřebuje evropský trh s plynem, že je na něm závislé, jsou už také pomalu minulostí, a to právě kvůli obřím kontaktům s Čínou.

Na závěr si dovolím malý návrat domů do vrcholící předvolební kampaně před komunálními volbami. Také tady budou hrát dluhy podstatnou roli, protože zadluženost obcí narůstá a tento trend se v letošním roce ještě více prohloubí. To posílí nebývale pozici těch, kteří dokážou sehnat peníze, a vláda bohatých soukromých osob nad veřejným prostorem se tak po těchto volbách významně posílí. Je to přímý důsledek neschopnosti státu pochopit, že to on přirozeně stojí na obcích a občanech a nikoliv naopak. Stát se snaží svou pozici posílit tím, že bere obcím peníze a to i na kofinancování evropských programů. Chce být stále více jediným dobrotivým otcem svých dětí, aniž by si všimnul, že se ho děti bojí a nejrady by utekly z domu. Tím jen posiluje rozvrat mezi ním a obcemi a zvyšuje váhu soukromého sektoru ve veřejném prostoru. Způsob, jakým náš stát systematicky nacionalizuje soukromé náklady a privatizuje veřejné výnosy, čehož klasickým příkladem je minule zmiňovaná kauza fotovoltaických zdrojů, dává tušit, že lidé se mohou „v brzku“ dočkat svého úpadku i bez toho, že by se o to jakkoliv přičinili...

Lidé a úpadek X21

17.10.2010

Je těžké psát příspěvek do rubriky Lidé a úpadek o volebním víkendu a tohoto tématu se nikterak nedotknout. Není to ale jenom víkend českých senátních a komunálních voleb, je to i víkend plný sociálních bouří po celé západní Evropě. Do toho přišla Angela Mertlová s velmi razantním prohlášením, že multikulturalismus naprosto selhal a že v Německu musí platit pro všechny německá kultura, pravidla a německý jazyk. Rozhodně je to víkend, který přinesl události, které stojí za trochu zamyšlení.

Volební programy a politické proslovy se jen hemží slovem změna a po ohromné mediální kampani Baracka Obamy je to už skoro politické zaklínadlo. Jsme už ve věku, kdy mohu docela dobře vzpomínat na „přestavbu, demokratizaci a nové myšlení“, které jsem nejen aktivně prožil, ale navíc i přežil. Vzpomínám si, jak jsme se jeden druhého ptali, jestli budeme umět „nově myslet“. Pamatuji si jednu krásnou odpověď jednoho zkušeného ředitele velkého podniku, který řekl, že to už dokázal několikrát a že by se mu to určitě podařilo ještě jednou, ale že se mu už tak nějak nechce. Musím se bez mučení přiznat, že pro mě byla tehdejší změna nazvaná „přestavba“ spojena s tím, že se změní a hlavně zmizí to, co se mi v mém prostředí nelíbilo. Už daleko méně jsem se ptal na to, co by mělo tento stav nahradit, protože jsem měl velmi spontánní pocit, že každá změna může být jenom k lepšímu. Dnes je i s odstupem bezmála čtvrtstoletí velmi obtížné říci, co bylo na té velké společenské změně dobré a co bylo špatné. To, co je ale možné říci s určitostí, je to, že jsme nebyli připraveni do změny takového rozměru vstoupit. Jeden z nejkrásnějších obrazů změny máme v Hrabalových Postřižínách, když přijde nová doba, doba zkracování. Koňům tam sice zkracovali ocase, ale nakonec je dali do buřtů, protože ta změna asi byla trochu hlubší, než aby se s ní mohly Hrabalovy postavy a postavičky vyrovnat pouhým zkracováním koňských žíní nebo dámských účesů. Zdá se, že na opravdovou změnu, kterou přináší život, nemůžeme být jako společnost ani většinou jako její příslušníci dobře připraveni nikdy. Pravda je ovšem taková, že každá změna vždy někomu poslouží lépe a někomu hůře. Ti první pak píší dějiny této změny a označují se za její strůjce a ti druzí na oponenturu prostě nemají ani čas ani prostředky. Snad i proto je legenda o změně, která přináší dobro, jedním ze základních mýtotvorných materiálů lidské civilizace. Takový mýtus potom samozřejmě také přispívá k uctívání strůjců takové změny a posouvá je na piedestal dějin, ne-li přímo poblíž božskému Olympu.

Uplynulo dvacet let a my jsme znovu vystaveni ze všech stran mýtu o změně, kterou všichni potřebujeme a bez které nemůžeme dál existovat. Je to mýtus o vládních reformách, které nás všechny mají spasit. Jsme zavalováni nezpracovatelným objemem informací o špatnosti stavu, ve kterém se nacházíme, a zároveň jsou nám předkládány obrazy světlé budoucnosti. Ty obrazy budoucnosti jsou však velmi mlhavé a kritika současného stavu je velmi neobjektivní. Snad se nedopustím žádného prohřešku proti současné kampani pro změnu takřka čehokoliv, když uvedu, že vždy, když mi někdo předkládá obraz budoucnosti, je tou nejjednodušší obranou podívat o příslušný počet let do minulosti a vzpomenout si na tehdejší prognózy, které se týkaly dneška. Při současném stavu digitalizace nejen textů v knihovnách a rozšíření internetu to opravdu není žádný problém. Určitě to přinese minimálně zamyšlení nad tím, jestli se náhodou dnešní věrozvěsti tak trochu nemýlí. Skutečnost je taková, že oni pouze pracují se stále sílícím všeobecným společenským pocitem, že „takhle už to dál nejde, teď už se musí něco stát“ a dobře vědí, že to je důležitá podmínka pro to, aby se jim podařilo na blížící se změně získat větší podíl na moci i na zisku. Problém je ale v tom, že všichni dnes máme jen mlhavé představy o tom, jaká změna by měla přijít, na co se máme připravit. Proto nastupuje osvědčený nástroj používaný k tomu, aby nás trochu srovnal, a to je strach. Dlouhodobě jsme vystavováni psychickému tlaku na všech základních frontách, kde má lidská duše své největší

slabiny. Bojíme se všeho, co nás přesahuje, bojíme se vlastní konečnosti a sociální nekompetence. Když se podíváme kolem sebe, útočí to na nás ze všech stran. Globální oteplování, zastavený Golfský proud, málo peněz na důchody, školy, zdravotnictví, armádu a hlavně bezpečnost, islám, Al-Kajdá, iránský jaderný program, žluté nebezpečí, rudé nebezpečí, chřipka ptačí, prasečí, viry, bakterie a sem tam nějaký ten asteroid. Jediné, co je z toho reálné je to, že se mění charakter počasí, což souvisí nepochybně se změnami klimatu. Kdo by měl zájem, ten se může v mnoha seriózních publikacích, která shromažďují data o počasí, přesvědčit, že charakter počasí se mění pořád a také to, že počasí rozhodujícím způsobem ovlivňuje vývoj společnosti. Ani dnes nejsme proti těmto vlivům zcela imunní, nejsme schopni je ovlivnit, ale můžeme se na ně docela dobře připravit. Základem pro náš spokojený život nejsou totiž jen peníze a pojištění všeho druhu, ale je to především půda, voda, vzduch, les, prostě všechno to, co společně se sluncem tvoří předpoklady tzv. primární produkce. Všechny opravdu velké společenské, civilizační a kulturní problémy jsou spojeny s narušením právě potenciálu primární produkce na území, kde dané společenství žije.

Vraťme se nyní na začátek k volbám a podívejme se do ještě jednou do volebních programů obcí, kde všude se tam hovoří o ochraně a péči o tento potenciál primární produkce. Objektivně největší problém máme dlouhodobě s vodou. Její distribuce je velmi nerovnoměrná. Někde jsme vystaveni povodním, jinde čelíme suchu a snižování hladiny podzemních vod. Z mnoha důvodů došlo k tomu, že až na několik výjimek v případě těch nejbohatších obcí nebo těch, kterým se podařilo získat dotace mnohonásobně přesahující jejich rozpočty, je obcím finančně znemožněno, aby se podílely a hlavně rozhodovaly o stavu a vývoji těchto základních podmínek pro spokojený život svých občanů a mnoha dalších, kteří jsou na takových opatřeních v konkrétním místě závislí. Vláda nám neustále avizuje, že je absolutně nevyhnutelná důchodová reforma, která bude stát desítky miliard, a přitom v obcích, které byly vytopeny povodněmi, se neděje nic, co by jejich obyvatelům dávalo naději, že příště dokážou před velkou vodou uchránit. Jsou nám předkládány hrůzostrašné demografické vize společnosti, tak jak bude vypadat za padesát let, a jsme přesvědčeni, že těmto hrůzám můžeme čelit pravidelným spořením na důchod. Historie dávná i nedávná nás přitom učí, že když nebudeme pečovat o primární ekonomický potenciál území, na kterém žijeme, tak budou veškeré úspory skoro k ničemu. Víme docela dobře, co bychom měli učinit v příštích letech proto, aby se tento potenciál našich obcí, krajiny i celého území naší vlasti postupně pod vlivem přírodních sil i společenských tlaků nezhroutil. Nejde ale o tahák na hlasy a hlavně na peníze, tak se toho mnoho neděje.

Problém je v tom, že spoustu věcí pokládáme za samozřejmost. Jde nejen o dostatek jídla, vody, vzduchu, ale i dostatek lidských a občanských práv. Vůbec si nepřipouštíme, že bychom o něco z toho mohli přijít, a tak se těmto samozřejmostem chováme přezíravě a macešsky. Nechceme vidět to, že když dojde k jakémukoliv zúžení našeho životního prostoru, tak to zasáhne nejprve ty nejpotřebnější a paradoxně ty, kteří vytvářejí svou práci hodnoty. Nedostatek peněz a z něj vyplývající současná krize malého středního podnikání jsou toho očividným důkazem. Tvůrci hodnot jsou z hospodářského prostoru vytlačováni, zato tam zůstávají ti, kteří způsobili jeho nezdravé rozpínání a usadili se na místech nejrůznějších zprostředkovatelů a specialistů na řešení problémů. Nedávno jsem četl o důležitosti odborníků na transfer technologií. Transfer technologií byl dlouhou dobu proces zcela organický a bezproblémový. Vliv právních a finančních bariér z něj učinil nepřehlednou džungli. Nehledáme řešení v odstraňování těchto bariér, ale v osobě nebo instituci, která je bude pomáhat překonávat. Je nabíledni, že tyto osoby a instituce udělají všechno proto, aby se bariéry zafixovaly a ještě více zostřily, aby tak vynikla jejich vlastní nepostradatelnost.

Na úplný závěr si dovolím doporučit výstavu Staré pověsti české v Národním muzeu v Praze. Je to názorná ukázka toho, kolik úsilí věnoval český národ na zpracování legendy o vlastním původu, aniž by se přitom jakkoliv zatěžoval nějakými reáliemi. Účel - potvrdit vlastní velikost, mu byl vším. Vzhledem

k dnešní islamofóbii je okouzující vidět, na kolika historických vyobrazeních mají Praotec Čech i Přemysl Oráč na hlavě turban a celkově vypadají tak trochu orientálně. Pro mne osobně pak bylo zajímavé se dozvědět, že můj jmenovec byl písařem kněžny Libuše...

Lidé a úpadek X22

5.11.2010

Toto pokračování začnu konstatováním, že konečně skončila letošní nekonečná volební sezóna. Po letech nám příští rok v celé České republice skýtá naději, že volit nepůjdeme. Dokonce se zdá, že my z pražského Jižního Města bychom mohli jít volit až čtyři roky. Tolik štěstí si snad ani nezasloužíme. Možná, že nakonec dojde k tomu, že se radujeme předčasně, protože jak se zdá, tak nová vláda skutečně tlačí na pilu a snaží se protlačit své reformy a změny silou a doslova za každou cenu. Trošku to připomíná dovětek k heslu „Proletáři všech zemí spojte se“ který zní: „... nebo střelím!!!“ V této souvislosti mě napadlo, jestli by nakonec nemohl zvítězit v některých příštích volbách drtivě program v tom smyslu, že příslušná politická strana bude dbát, aby k žádným změnám nedocházelo... Prostě taková nějaký protireformní program protireformní strany. Ale obávám se, že tudy asi cesta nevede, snad jenom jako velká recese a karikatury současného reformního šílenství a adorace změn za každou cenu.

Je naším osudem prožívat změny. Pokud přestanou přicházet nebo je přestaneme vnímat, jsme velmi pravděpodobně mrtví. Odtud ona moudrost moudrostí, která třikrát jinými říká to samé, totiž, že život je změna, všechno je jinak a dokonalá je v životě opravdu snad jenom smrt. Je sice trochu dušičkově pochmurné, ale je to tak. Náš život se odehrává ve věčném napětí mezi naším vnitřním konzervativním uspořádáním a rostoucím tlakem vnějšího prostředí na naši flexibilitu. Tento rozpor nás pomalu ale jistě začíná trhat na kusy. Nejprve jako společenství a posléze především jako jednotlivce, protože jsme jako jednotlivci zranitelnější, protože nejsme dostatečně schopni vytvořit takovou míru vnitřní dělby rolí, svého druhu schizofrenie, kterou od nás naše turbulentní prostředí žádá. Shrnuto a podtrženo, vytvořili jsme si sami pro sebe svět, pro který jsme nebyli stvořeni. To se může v životě stát a určitě je to i řešitelné, kdybychom nebyli ze všech stran přesvědčováni o tom, že je to důsledek jakéhosi, blíže nespecifikovaného, přírodního zákona. Tento zákon na sebe bere často jakousi univerzální identitu, mající ve svém základu slovo trh. To má ve svém důsledku jednoduchou zkratku. Kdo je proti trhu a flexibilitě, ten je proti přírodě. Dovolím si jen krátký exkurs do biologie, která nás dlouhodobě učí, že podstatou evolučního vývoje organismů významné omezení vlivu změn vnějšího prostředí na genofond. Daleko pružnější jsou v tomto smyslu populace organismů nebo, chceme-li, organizace. Poučení tedy spočívá v tom, že jako individua nejsme schopni samostatně čelit nárokům okolního prostředí, ale jako organizovaná skupina ano. Kdo by chtěl příklad ze života, pak nabízím rozvrat atomizovaného sklářského nebo textilního průmyslu v České republice. Kdo by chtěl jiný, obecnější příklad, tomu nabízím legendu o třech prutech Svatoplukových, jejíž myšlenkové bohatství je obsaženo snad ve všech mýtech tohoto světa a jeho civilizací a kultur. Není známa žádná civilizace nebo kultura, která by vznikla na individualistických principech, ale mnohé, které zkolabovaly, vykazovaly nějakým způsobem tendenci k individualismu.

Proud života plyne dál přes osudy jedinců, jejich populací a druhů. Tak tomu bylo, je a také bude. Je přirozenou starostí jedinců druhu Homo sapiens sapiens, aby při tom byli co nejdéle, a podobné starosti mají i jejich společenství a organizace. Při řešení problémů zachování organizací nelze překročit v žádném ohledu bariéry, které představují biologická omezení jedinců. Dokonce to není možné ani eliminací některých z nich nebo dokonce celých skupin, protože i zbývající jedinci jsou těm eliminovaným beznadějně podobní a to už mnoho tisíc let... Máme problém s kategorickým vnímáním svého prostředí a v myšlení v polaritách. Neumíme uchopit ono zvláštní a jedinečné, co je obsahem života, ale nejčastěji se identifikujeme s jednou polaritou a svůj život zasvětime boji s jejím opakem, který jsme si ovšem sami vygenerovali, abychom se pokusili ve vztahu k němu prožít pocity, které nám slibuje mýtus o moci. Řečeno současným politickým žargonem - není jiné než třetí cesty, protože to, co nám ukazují jako politické pozice a jediné cesty, nejsou ničím jiným než více méně odpornými

karikaturami extrémů, které ona skutečná „třetí“ cesta sebou nutně přináší. Přitom je třeba zdůraznit, že ona není kompromisem, ona prostě jenom je a kdosi nám ji zakazuje vidět, protože bychom potom mohli pochopit, jak jsou baše vlastní pozice extrémní a vzdálené od reality.

Až vyjde toto číslo KONKURNÍCH NOVIN, budeme v naší zemi v období vrcholícího stavu legislativní nouze. To, jakým způsobem se vláda rozhodla řešit skutečnost, že se jí už během několika málo dní nebude dostávat prostředků prosadit své legislativní návrhy standardní demokratickou cestou, svědčí o tom, že u nás nepředvídatelnost právního a tím i společenského prostředí dlouhodobě narůstá a tento proces se v poslední době nebezpečně zrychluje. Zcela nutně spějeme ke skutečné politické a společenské krizi, která může být odstartována výsledkem jednání Ústavního soudu ČR o legislativních výsledcích, průběhu a především nastolení tohoto stavu legislativní nouze. Je skutečně velmi nepříjemné žít a pracovat v zemi, kde se mohou takto volně používat základní právní instituty a to i zcela mimo jejich původní určení. Formálně je všechno v pořádku. Vláda požádala a předsedkyně Poslanecké sněmovny vyhověla, přesně podle litery zákona, ale problém je v tom, že důvody, které k takovému postupu vedly, jsou nicotné a podle mého názoru je právě tento postup v hlubokém rozporu s materiálním jádrem či ohniskem ústavy, oněch podstatných náležitostí demokratického právního státu, mezi které patří také volná soutěž politických stran, které respektují základní demokratické principy. Tento princip byl narušen jasným zneužitím aktuální síly hlasů jedné politické strany, což je rovněž porušením principů demokratického právního státu.

Pokračuje i neustálé šíření strachu a temných vizí. Josef Švejka, kdyby dnes žil, by musel své bytné, paní Müllerové, říci od své Političky, že „...naši drahou vlast vovinuly nějaký mraky...“ Nikdo neřekne jaké, ale všichni říkají, že rozehnat je může jen jasné slunce jediných a pravých vládních reforem, každý, kdo je proti, není politický odpůrce, ale veřejný nepřítel. Tady vůbec nejde o to, jaká je to vláda a jaká je to opozice. Ostatně výsledky vyjednávání po komunálních volbách a obsazení radnic dávají jasnou odpověď, že je jeden za osmnáct a druhý bez dvou za dvacet a umějí se dohodnout, protože to spolu táhnou už opravdu dlouho a za špatný konec. Nejde o to, psát politický komentář. Problém je v tom, že takto uchopené procesy vládnutí povedou jen a pouze k dalšímu úpadku země, životní úrovně jejího obyvatelstva a k šíření všeobecné nespokojenosti a blbě nálady. Kdybych měl použít dikci práva, pak současné vládnutí je v hlubokém rozporu s dobrými mravy. Takové postupy naprosto destruuji právní vědomí a preferují jakousi prázdnou literu zákona, aniž by braly ohled na jejich duch. Ten se válí v koutě jako nepotřebná veteš, protože vláda ztratila potřebu se kohokoliv a nejméně sama sebe ptát na to, jestli to či ono správné a jedná ve svatém vytržení nad vlastní všemocností a předurčením změnit nejlépe vše najednou. Právní stát nestojí pouze na kvalitě legislativního procesu, ale především na úrovni právního vědomí. Legitimita určitého chování je možná z hlediska společnosti ještě důležitější než jeho legalita.

Vzpomeňme si, jaké katastrofy nám přineslo podobné svaté nadšení z konce volebního období 2002-2006. Tenkrát zemi válcovalo 112 poslanců, teď jich máme 118. Je mnoho povolaných, ale málo vyvolených. To by měl mít na paměti každý, kdo se chce prohlásit za neomylného a vládnout bez ohledu na kohokoliv a cokoliv. K tomu, aby se objevily v politickém myšlení tendence k bolševismu, není, jak vidno, třeba žádné bolševické revoluce nebo komunistické strany. Bolševismus, jakkoliv je spojován pouze s určitými politickými názory a směry, je univerzálním problémem všech demokracií a zdrojem opravdového zla pro společnost. Bolševismus neomylně ohlašuje a předchází úpadek. Mimo stavu legislativní nouze totiž existuje stav ohrožení nebo také výjimečný stav. A pak už to jde všechno úplně samo...

Lidé a úpadek X23

14.11.2010

Blíží se advent, čas předvánočního rozjímání a s ním i čas novoročního bilancování. Možná se to zdá trochu předčasné, ale velké marketingové a tržní božstvo jménem Merry Christmas vládne podobou skoro všeho kolem nás už pár týdnů. Dá se říci, že čím více Vánoc je kolem nás, tím méně nám jich zůstává uvnitř, prostě v duši, jak se nejen v čase předvánočním sluší a patří říci.

Mimo jiné uplynul také rok od okamžiku, co Václav Klaus podepsal Lisabonskou smlouvu a ta vstoupila po dlouhých a nepřehledných tahanicích v platnost. Zdálo se, že s ní stojí a padá nejen Česká republika a Evropa, ale doslova celý svět. Rok uplynul, svět se nejen nezhroutil, dokonce, ani když už Lisabonská smlouva zase de facto neplatí, protože evropský summit přijal v souvislosti s finančními potížemi eurozóny taková pravidla, která jsou daleko a daleko za rámcem Lisabonské smlouvy. Před dalším jednáním summitu EU na konci tohoto roku zůstává na stole otázka otevření Lisabonské smlouvy i de jure. Doposud přijatá preventivní i sankční opatření a další pravidla se týkají pouze zemí platících eurem, ale plánuje se jejich rozšíření na celou sedmadvacítku. Teď jde jen o to, jestli to budou opatření takového rázu, že si kromě úporných jednání za zeleným stolem vyžádají také opakování schvalovacího martyria, včetně některých národních referend. Takovým opatřením by mohlo být třeba pozastavení hlasovacích práv pro rozpočtové hříšníky. Tato nejistota se samozřejmě promítá i do jednání o budoucím evropském rozpočtu. Evropský parlament tlačí na jeho zvýšení a řadě zemí se to nelíbí. Možné rozpočtové provizorium jen dále akceleruje celkovou nejistotu a nedůvěru v budoucí uspořádání EU.

Na světové úrovni se objevuje stále častěji pojem měnová válka. Její podstatou je tlak států na oslabování vlastní měny a tímto způsobem chtějí posílit své pozice na exportním trhu. Klíčovou roli v tomto hraje čínský jüan. Čína žije z exportu a jakékoliv jeho omezení by mohlo vážně poškodit rozvoj země a samotnou existenci příslušníků obrovské armády dělníků. Ukázalo se, že není v silách světa jakkoliv posílit vliv mezinárodního trhu na kurs čínské měny a ten zůstává pevně v rukách čínské vlády. Ostatní vlády začaly rovněž tlačit na kursy svých měn a například USA začaly do své ekonomiky pumpovat pod názvem „infúze“ stamiliardy dolarů. Nic na tom nezměnil ani summit G20, byť tam došlo k řadě chvályhodných prohlášení o omezení podobných praktik a směřování k tržním kursům. Znovu se ukazuje, že snaha vymyslet opatření, které by vyhovovalo všem, tedy nikoho nepoškodilo, má dvojí možný výsledek. Buď se nepřijme nic, anebo takové opatření, které zároveň nikomu nepomůže. To druhé možná lépe vypadá, ale v konečném důsledku to je spíše matoucí.

Měnová válka samozřejmě hrozí přerůst ve válku obchodní, plnou nejrůznějších administrativních opatření. Zatímco válka měnová dělá z naší malé české koruny něco, čemu se říká bezpečný přístav, pak válka obchodní by naši exportně orientovanou ekonomiku mohla poškodit přece jenom výrazněji. Nejen v souvislosti s nekonečnými debatami zavedení eura se u nás neustále potácíme v otázce vlivu relativně silné domácí měny na ekonomiku. Opět se ukazuje, že to celé není úplně jednoduché a zaujmout jednoznačné stanovisko je více než obtížné. Stále znovu a znovu se potvrzuje, že paretovska řešení jsou opravdu vzácná a čím obecnější mají být, tím jsou vzácnější. Opět se k nám vrací stará poučka, že nic není zadarmo, která se poprvé objevila před více než dvěma o půl tisíci let v myšlence Anaximandra z Milétu v tom smyslu, že *vznik a zánik se děje podle nutnosti, neboť vše si navzájem platí pokutu a pokání za své bezprávi, podle pořadí času*, a v poslední době ve statích nositele Nobelovy ceny za ekonomiku Paula Krugmana, který s oblibou píše, že *nic, jako oběd zadarmo, neexistuje*.

Dostáváme se k otázce, co nás nutí hledat za každou cenu univerzální a nejlépe přímo „paretovska“ řešení, které nakonec nikomu a ničemu nepomohou?!? Co nás přivedlo do stavu, kdy ve snaze nikoho

nepoškodit poškozujeme všechny a s nimi samozřejmě i sami sebe?!? Je to jen jakási falešná korektnost nebo je ten problém trochu hlubší?!? V technických oborech každý jenom trochu dobrý inženýr řekne, že existuje něco jako problém velikosti nebo množství. Metody a postupy, které bezvadně fungují v laboratoři, už nemusí fungovat v poloprovozu nebo dokonce ve výrobě a o výrobě sériové ani nemluvě. Přitom základní popis toho produktu, například chemický vzorec nebo výkresová dokumentace, zůstává stejný. Celkový popis je však díky množství jiný a jiný je také popis prostředí, ve kterém má daný produkt vzniknout. Každá tato úroveň popisu má svá pravidla, svůj návod k použití, jinak nebude žádaný proces fungovat. V své posedlosti rovnoprávností, která už v naší korektní optice přerůstá bezmála v identitu, si neumíme představit, že bychom měli postupovat vůči různým popisům podle různých pravidel. Svět se skládá z různých a různorodých částí a mimo jiné i proto je také tak neuvěřitelně krásný. Možná, že největším hříchem osvícenství je to, že nás naučilo redukcionistickému, universalistickému myšlení, které má své vyústění ve frázi, že cokoliv *není v podstatě nic jiného než* něco. To něco je samozřejmě podstatně jednodušší a hlavně lidskému uvažování bližší. Tato určitá vlastní vulgarizace našeho světa prostřednictvím podobných zkratk vede nakonec k tomu, že nejsme schopni přijmout složitější řešení ani tam, kde skutečně možné je. Na druhé straně má toto zjednodušování lví podíl na tom, že jako jednotlivci i jako společnost celkem úspěšně dětinštíme. Významný podíl na akceleraci a zdokonalování tohoto procesu mají samozřejmě masmédiá. Ta do společnosti doslova pod tlakem nasouvají celá instrumentária jednoduchých obrazů světa, jejich interpretací i případných řešení. Zvláštní skupinou jsou v tomto ohledu politici. Dlužno podotknout, že oni jsou vystaveni snad největšímu tlaku všemožného zjednodušování a zobecňování, takže se pak můžeme dočkat i toho, že někteří z nich chtějí vládnout a rozhodovat podle průzkumů veřejného mínění, což svědčí o naprostém zatmění mysli a vyprázdnění obsahu politiky a rezignaci na její odpovědnost. Když s mnohými politiky mluvíte, máte pocit, že to jsou velké, ale trochu prohnané děti. Někoho by snad mohlo v této souvislosti napadnout slůvko „spratek“, ale to by byla zjednodušující generalizace jistě nedůstojná této rubriky.

Snaha za žádnou cenu neustupovat od stejných řešení, příležitostí, práv a bůh ví, čeho ještě pro všechny vede samozřejmě k tomu, že čím hlasněji propagujeme jednotu a rovnost před pravidly, tím více se za touto oponou nebo kouřovou clonou rozbíhá rozdělování lidí do reálných velice diferencovaných skupin. Snad nejmarkantnější to je v současné atmosféře všeobecné euforie z obnoveného růstu ekonomiky. A skutečně ekonomika roste a přitom roste počet chudých. Stále více lidí se dostává do sociální pasti, ze které nevidí reálné východisko. Jsou možná svobodní v tom smyslu, že si mohou myslet a říkat, co chtějí, ale postupně už nedosáhnou na základní veřejné a už vůbec ne na soukromé služby, které jim skutečně umožní být plnoprávními a tudíž skutečně svobodnými. Nemohou svá práva v tomto složitém světě hájit před soudem, protože nemají na advokáta. Nemohou si dovolit ani dobrou zdravotní péči ani dobré vzdělání, protože tyto dříve samozřejmosti nyní bezmála privilegia, leží sice za nevyšokou, ale pro stále více lidí nepřekonatelnou finanční bariérou. Postupně ztrácejí schopnost platit i za dodávané energie. Zabýváme se problematikou romských ghatt, kterým korektně říkáme sociálně vyloučené lokality, ale už se neptáme, jaké neviditelné zdi jakých ghatt stavíme svými jednoduchými a v průzkumech veřejného mínění a volbách populárními řešeními sami kolem celých velkých skupin lidí. Toto rozervání společnosti na nekompatibilní bohaté a chudé jedince je symbolem společenského úpadku dneška.

Moc se o tom nemluví, ale infantilizace našich politických elit vede mimo jiné i k tomu, že dramaticky klesají strategické zásoby všeho možného. Včetně potravin. Dětinská radost nad tím, že se zásobování obyvatelstva daří zajišťovat víceméně on-line, zcela potlačuje chmurné představy, že by něco v té složité logistice přestalo na chvíli fungovat. Občas nás kolem přelomu roku vyděsí nějaká ta ropná nebo plynová krize, ale to je víceméně politický folklór. Přesto však stavíme maximum plynových úložišť. Dovolím si v této souvislosti připomenout, že ještě před dvaceti lety byl běžný standard, že

státy držely zásoby potravin asi na třetinu roku. Možná to bylo studenou válkou, možná ne. Držet a obnovovat zásoby je velice drahé, ale je to vyjádření určité odpovědnosti za osudy lidí.

Na závěr si k tématu válek všeho druhu neodpustím jednu poznámku, možná velmi kacířskou. Přesto, že nikdo normální nemá radost z toho, že máme války studené, války obchodní, války měnové a, bohužel velmi často, i lokální války horké, je jen a jen dobře, že nemáme válku jadernou. Jaderné zbrojení bylo, je a zůstane obrovským strašákem a hrozným dědictvím dvacátého století, ale na druhé straně drží na uzdě především ty, kteří těmito zbraněmi disponují. Nešíření jaderných zbraní je snad tím nejdůležitějším pravidlem, jehož dodržování bychom měli všichni striktně vyžadovat. Protože to je krucióální otázka života a smrti. Na druhé straně by jejich úplná likvidace mohla vést k odstranění tohoto klíčového existencionálního strachu mocných z vlastního konce a nastolit další problémy, které neumíme řešit. I tak jich máme dost.

Lidé a úpadek X24

28.11.2010

Toto letošní poslední pokračování je určitě především textem adventním. Mělo by toho být mnoho, co bychom v předvánočním rozjímání a pozastavení měli zpětně posoudit, změřit i zvážit a shledat důstojným a stálým nebo jen lehkým a pomíjivým. Namísto toho se čas před koncem roku zrychluje, na nic není čas a tak mi dovoluňte, abych na samotný úvod přinesl zcela netradičně na stránkách KONKURNÍCH NOVIN malý recept nejen na předvánoční a vánoční stůl, ale i pohodu. Vezměte si čokoládové figurky Mikulášů či Santa Klausů a podobně jsou vhodné i zbylí velikonoční zajíčky. Ukousněte (po rozbalení) opatrně vršek, (u zajíčka ouška a u ostatních čepičku) figurku naplňte dobrým mokem (rum nebo koňak jsou vítány), vypijte a figurku snězte. Postup podle chuti, nálady a výdrže několikrát zopakujte. Při nedostatku figurek můžete jednu použít vícekrát, pokud se Vám ovšem nezačne v prstech rozpouštět. Uvidíte, že se běh času poněkud zpomalí, prostor se rozepne a ve Vaší duši se usadí klid a dobrá nálada. Možná, že si někdo po vyzkoušení tohoto receptu pomyslí, že je to možná návod na permanentní happening, nebo dojde k závěru, že naše společnost se dělí na ty šťastné a pak na ty, kteří neznají tento recept, ale opravdu všeho mnoho škodí.

Advent by měl být plný radostného očekávání, ale zdá se, že tradičně před Vánoce spíše starostí přibývá. Je to dáno tím, že v době, kdy myšlenka adventu vznikla, měl život trochu jiný rytmus a bylo v něm více času k zastavení. Bylo více času na vyprávění, prostou mezilidskou komunikaci, černé hodinky a mnohé jiné dnes zapomenuté zastavení času. Dnes je s koncem roku spojena potřeba spoustu věcí dokončit, protože máme na rozdíl od dřívějších časů konec roku spojený s významnými plánovacími termíny, které se týkají kalendářního roku a tak se snažíme dohnat, co se dá. Je to v našem životě element poměrně nový a rozhodně nemá nic společného ani s astronomickým ani přírodním ani zemědělským během času. V letošním roce je konec roku navíc zatížen u velké skupiny lidí skutečnými obavami z toho, co přinese rok příští, protože hospodářská a společenská krize opustila velký svět financí a globálních konferencí a nastěhovala se do našich kapes a rodinných debat nad poněkud zchudlým stolem. Stále více z nás se přibližuje ve svých rozpočtech nějaké podobě mandatorní pasti, o které do té doby slyšel toliko při nářcích nad státním rozpočtem, kde objem mandatorních výdajů vždy omezoval radostnou tvůrčí energii našich politiků. V poslední době do té míry, že dokonce již neporucují „medvěda“. Jednak proto, že je ve veřejném mínění i mediálně nepopulární, ale i proto, že takový letošní medvěd by určitě nebyl větší než průměrný bobr. To, že je to nemorální, to naše vyvolené nenapadá vůbec, ale když to nedává hlasy a ještě toho je málo, tak proč bychom se honili...?!? Mandatorní past rodinných a osobních financí vypadá trochu jinak a je dána rychle rostoucími náklady na základní životní potřeby, tedy na to, co skutečně potřebujeme, ale i zvýšeným tlakem na náklady na pořizování si toho, o čem si myslíme, že skutečně potřebujeme. Rostou ceny potravin a jiných energií, roste cena bydlení, dopravy a komunikací, administrativních, zdravotních i vzdělávacích služeb. Potřebujeme ovšem také nový počítač, mobil, fotoaparát, dovolenou, někdo i auto. To už je s velkým otazníkem, protože musíme spíše splácet půjčky, hypotéky, alimenty. Když se potom podíváme na to, na co si velká skupina z nás bere nesmyslně úročené půjčky a spotřebitelské úvěry, zůstává nám rozum stát. Potom jsme vystaveni často srdceryvným scénám, ale na jejich začátku je skoro vždy porušení staré známé Dickensovy poučky z Davida Copperfielda, totiž, že pokud naše příjmy činí 19 liber 11 šilinků a 19 pencí, pak naše výdaje nesmí v žádném případě činit dvacet liber. Čest výjimkám, které jsou bohužel stále častější, protože tvrdost rozpočtových omezení dopadá stále častěji na ty nejpotřebnější, tedy na ty, které povětšinou sdružuje Svaz invalidů. Možná by měl být už od základní školy v osnovách obsažen prvek kritického myšlení směřovaného jako ochrana proti reklamním trikům a mýtům o snadném životě. Místo legendárního „uč se synu moudrým býtí“ nebo „bez práce nejsou koláče“, by se mohlo nad vchodem školy obecnější a modernější „...něco jako oběd zadarmo neexistuje...“ Vím, že cituji Paula Krugmana již podruhé po sobě, ale nic lepšího mne

prostě nenapadlo. Faktem ale je, že naše závislost na financích dramaticky narůstá. Myslím, že je úplně korektní říci, že finanční problémy má většina z nás, možná už dvě třetiny, a po dlouhé době se dá u nás opět hovořit o dvojím, možná o trojím lidu ve smyslu jeho vztahu k nejen k dostatku či nedostatku financí, ale k financím a vůbec. To sebou nese dvojí až trojí ekonomiku a samozřejmě to dříve nebo později přinese dvojí až trojí demokracii...

Letos jsem se v naší rubrice na konkrétním případě malého městečka v západních Čechách několikrát vracel k problematice šikanózních konkursů. Poprvé jsem o nich psal někdy v prvním pololetí roku loňského. Je celkem jasné, že přes absurditu celého příběhu by se nikdo neobtěžoval se celou věcí seriózně zabývat. Likvidačně-šikanózní konkursy se ovšem začaly množit jako houby po dešti a napadány byly stále větší a významnější firmy. Letos bude podáno více než 15 000 insolvenčních návrhů, to znamená, že bude zahájeno více než 15 000 insolvenčních řízení se všemi důsledky pro označené dlužníky. Hovoří se o minimálně 5 procentech šikanózních návrhů, ale bude jich spíše více a nikdo se nezabývá jejich strukturou. Došlo to tak daleko, že si toho všimlo dokonce i ministerstvo spravedlnosti a připravilo návrh novely. Jak je v kraji zvykem, je podle prvních informací až dětinsky bezzubá a počítá s jakýmsi směšnými pokutami a tím, že za zničení konkurence má být nově poplatek 5000,-Kč. Soudy prý také mohou návrh zkoumat a nezahajovat ihned insolvenční řízení. Možná by bylo dobré se inspirovat u případů, kdy někdo falešně oznamuje jakékoliv ohrožení, třeba pumový útok. Pokud se totiž podíváte do zákona, tak zjistíte, že chránit své dobré jméno před poškozením není tak úplně snadné ani u jednotlivce, natož u firmy a že zejména trestní paragrafy na to tak úplně nepamatují. Pokud oznámíte, že je v podniku bomba a nikdo ji tam nenajde, což neznamená, že tam není, tak Vás zavřou. Pokud ovšem oznámíte, že je v podniku úpadek, můžete se královsky bavit. Dobrat se trestní odpovědnosti konkrétní osoby je velmi obtížné. Jak je v kraji zvykem, zamotalo se do toho i to, že by za podání návrhu mohla být trestně odpovědná firma jako celek, jako právnická osoba. Není to poprvé, co se trestní odpovědnosti právnických osob u nás hovoří. Trestní odpovědnost právnických osob by ovšem měla mít přirozenou legislativní protiváhu v ustanoveních, která upravují jejich práva a to například v oblasti práva na nutnou obranu. Výsledek se dostaví. Do našeho chaotického právního řádu přibude pár desítek paragrafů, které tu džungli ještě zahustí, ale věci samotné nepomohou ani zbla.

V této souvislosti si nemohu odpustit poznámku na téma v naší rubrice rovněž velmi frekventované a tím je téma právního státu, života podle zákona a neustálé posuzování zákonnosti a nezákonnosti našich skutků prostřednictvím jejich porovnávání s literou zákona. Nedopustil jsem se ničeho nezákonného, to je znění současného odpustku. Vše ostatní jako kdyby bylo v našem jednání nadbytečné, šlo o zbytečný balast, zdržování a nepodstatnost. Když už tedy při adventu se svými údajnými evropskými křesťanskými kořeny očekáváme příchod Páně (adventus Domini), pak bychom si mohli připomenout, co říká Ježíš Kristus, když se obrací k zákoníkům a farizejům. Lze to napsat mnoha slovy, ale každý si v době internetu může ten biblický text rychle najít. Podle mne se tam hovoří o tom, že kdo žije jenom podle zákonných ustanovení, zůstává vlastně pohanem. Dokonce se přeneseně dá říci, že snad i otrokem, ale rozhodně člověkem nesvobodným. To klíčové není žít podle litery zákona z donucení nebo dokonce v plném či radostném ztotožnění se s ní. To klíčové je dokázat se v celé řadě různých situací zachovat správně v duchu zákona. Možná v této schopnosti jednat stokrát jinak a pokaždé správně je to, co učinilo Evropu kdysi silnou a formovalo evropanství spíše jako životní postoj než teritoriální nebo národní pravidlo nebo zvyk. Možná právě v současné koncepci falešné korektnosti a žití podle přesných a nesmyslně korektních pravidel se tato síla ztrácí. Evropané začínají na vlastním území prohrávat s menšinami, které tradičně žijí podle svých přísných pravidel, která jsou ovšem obecně zcela nekorektní a jednoznačně preferují danou menšinu a předem ji a její příslušníky zbavují jakéhokoliv pocitu viny při porušování pravidel většiny. Na svém území pak tyto

evropské menšiny jsou k odlišným pravidlům a menšinám vůbec téměř absolutně netolerantní. I to je téma k zamyšlení...

Tyto řádky dopisuji na první adventní neděli a nemohu nezmínit dvě události. Předchozího dne dva mladíci v Zábřehu pobodali nezávisle na sobě tři malé chlapce. Tři náhodné útoky nožem od skoroděti na děti. Prostě jen tak. Někdo také ukradl z Lidic jednu ze soch ze sousoší lidických dětí. Možná na zahrádku, možná do soukromé sbírky, možná do šrotu a možná také prostě jen tak. Kolem nás tak neustále padají další tabu a bariéry, které vymezovaly náš svět. Když padla berlínská zeď, všimli jsme si toho všichni a věděli jsme, že svět bude jiný. Zdi, které se kolem nás hroutí nyní, jsou daleko starší než tak berlínská, i když možná nebyly tak viditelné a jejich pád nevyvolává takovou mediální pozornost. Tím, že jde o tak staré zdi především morálního světa, dá se očekávat, že svět, který přes ně vnikne do toho našeho, přinese ještě hlubší změny, než svět za berlínskou zdí.

Rozjímat bude o adventu i autor těchto řádků, mimo jiné o tom, jak ve své dlouhodobé spolupráci s KONKURSNÍMI NOVIMAMI nejlépe pokračovat a to nejen k oboustranné spokojenosti, ale především ke spokojenosti jejich čtenářů. Krásný zbytek adventu, klidné a šťastné Vánoce a co nejúspěšnější nový rok 2011, milí čtenáři...

Lidé a úpadek X24 - 25

28.11.2010

Toto letošní poslední pokračování je určitě především textem adventním. Mělo by toho být mnoho, co bychom v předvánočním rozjímání a pozastavení měli zpětně posoudit, změřit i zvážit a shledat důstojným a stálým nebo jen lehkým a pomíjivým. Namísto toho se čas před koncem roku zrychluje, na nic není čas a tak mi dovoluji, abych na samotný úvod přinesl zcela netradičně na stránkách KONKURSNÍCH NOVIN malý recept nejen na předvánoční a vánoční stůl, ale i pohodu. Vezměte si čokoládové figurky Mikulášů či Santa Klausů a podobně jsou vhodné i zbylí velikonoční zajíčky. Ukousněte (po rozbalení) opatrně vršek, (u zajíčka ouška a u ostatních čepičku) figurku naplňte dobrým mokem (rum nebo koňak jsou vítány), vypijte a figurku snězte. Postup podle chuti, nálady a výdrže několikrát zopakujte. Při nedostatku figurek můžete jednu použít vícekrát, pokud se Vám ovšem nezačne v prstech rozpouštět. Uvidíte, že se běh času poněkud zpomalí, prostor se rozepne a ve Vaší duši se usadí klid a dobrá nálada. Možná, že si někdo po vyzkoušení tohoto receptu pomyslí, že je to možná návod na permanentní happening, nebo dojde k závěru, že naše společnost se dělí na ty šťastné a pak na ty, kteří neznají tento recept, ale opravdu všeho mnoho škodí.

Advent by měl být plný radostného očekávání, ale zdá se, že tradičně před Vánocemi spíše starostí přibývá. Je to dáno tím, že v době, kdy myšlenka adventu vznikla, měl život trochu jiný rytmus a bylo v něm více času k zastavení. Bylo více času na vyprávění, prostou mezilidskou komunikaci, černé hodinky a mnohé jiné dnes zapomenuté zastavení času. Dnes je s koncem roku spojena potřeba spoustu věcí dokončit, protože máme na rozdíl od dřívějších časů konec roku spojený s významnými plánovacími termíny, které se týkají kalendářního roku a tak se snažíme dohnat, co se dá. Je to v našem životě element poměrně nový a rozhodně nemá nic společného ani s astronomickým ani přírodním ani zemědělským během času. V letošním roce je konec roku navíc zatížen u velké skupiny lidí skutečnými obavami z toho, co přinese rok příští, protože hospodářská a společenská krize opustila velký svět financí a globálních konferencí a nastěhovala se do našich kapes a rodinných debat nad poněkud zchudlým stolem. Stále více z nás se přibližuje ve svých rozpočtech nějaké podobě mandatorní pasti, o které do té doby slyšel toliko při nářcích nad státním rozpočtem, kde objem mandatorních výdajů vždy omezoval radostnou tvůrčí energii našich politiků. V poslední době do té míry, že dokonce již neporucují „medvěda“. Jednak proto, že je ve veřejném mínění i mediálně nepopulární, ale i proto, že takový letošní medvěd by určitě nebyl větší než průměrný bobr. To, že je to nemorální, to naše vyvolené nenapadá vůbec, ale když to nedává hlasy a ještě toho je málo, tak proč bychom se honili...?!? Mandatorní past rodinných a osobních financí vypadá trochu jinak a je dána rychle rostoucími náklady na základní životní potřeby, tedy na to, co skutečně potřebujeme, ale i zvýšeným tlakem na náklady na pořizování si toho, o čem si myslíme, že skutečně potřebujeme. Rostou ceny potravin a jiných energií, roste cena bydlení, dopravy a komunikací, administrativních, zdravotních i vzdělávacích služeb. Potřebujeme ovšem také nový počítač, mobil, fotoaparát, dovolenou, někdo i auto. To už je s velkým otazníkem, protože musíme spíše splácet půjčky, hypotéky, alimenty. Když se potom podíváme na to, na co si velká skupina z nás bere nesmyslně úročené půjčky a spotřebitelské úvěry, zůstává nám rozum stát. Potom jsme vystaveni často srdceryvným scénám, ale na jejich začátku je skoro vždy porušení staré známé Dickensovy poučky z Davida Copperfielda, totiž, že pokud naše příjmy činí 19 liber 11 šilinků a 19 pencí, pak naše výdaje nesmí v žádném případě činit dvacet liber. Čest výjimkám, které jsou bohužel stále častější, protože tvrdost rozpočtových omezení dopadá stále častěji na ty nejpotřebnější, tedy na ty, které povětšinou sdružuje Svaz invalidů. Možná by měl být už od základní školy v osnovách obsažen prvek kritického myšlení směřovaného jako ochrana proti reklamním trikům a mýtům o snadném životě. Místo legendárního „uč se synu moudrým býtí“

nebo „bez práce nejsou koláče“, by se mohlo nad vchodem školy obecnější a modernější „...něco jako oběd zadarmo neexistuje...“ Vím, že cituji Paula Krugmana již podruhé po sobě, ale nic lepšího mne prostě nenapadlo. Faktem ale je, že naše závislost na financích dramaticky narůstá. Myslím, že je úplně korektní říci, že finanční problémy má většina z nás, možná už dvě třetiny, a po dlouhé době se dá u nás opět hovořit o dvojím, možná o trojím lidu ve smyslu jeho vztahu k nejen k dostatku či nedostatku financí, ale k financím a vůbec. To sebou nese dvojí až trojí ekonomiku a samozřejmě to dříve nebo později přinese dvojí až trojí demokracii...

Letos jsem se v naší rubrice na konkrétním případě malého městečka v západních Čechách několikrát vracel k problematice šikanózních konkursů. Poprvé jsem o nich psal někdy v prvním pololetí roku loňského. Je celkem jasné, že přes absurditu celého příběhu by se nikdo neobtěžoval se celou věcí seriózně zabývat. Likvidačně-šikanózní konkursy se ovšem začaly množit jako houby po dešti a napadány byly stále větší a významnější firmy. Letos bude podáno více než 15 000 insolvenčních návrhů, to znamená, že bude zahájeno více než 15 000 insolvenčních řízení se všemi důsledky pro označené dlužníky. Hovoří se o minimálně 5 procentech šikanózních návrhů, ale bude jich spíše více a nikdo se nezabývá jejich strukturou. Došlo to tak daleko, že si toho všimlo dokonce i ministerstvo spravedlnosti a připravilo návrh novely. Jak je v kraji zvykem, je podle prvních informací až dětinsky bezzubá a počítá s jakýmsi směšnými pokutami a tím, že za zničení konkurence má být nově poplatek 5000,-Kč. Soudy prý také mohou návrh zkoumat a nezahajovat ihned insolvenční řízení. Možná by bylo dobré se inspirovat u případů, kdy někdo falešně oznamuje jakékoliv ohrožení, třeba pumový útok. Pokud se totiž podíváte do zákona, tak zjistíte, že chránit své dobré jméno před poškozením není tak úplně snadné ani u jednotlivce, natož u firmy a že zejména trestní paragrafy na to tak úplně nepamatují. Pokud oznámíte, že je v podniku bomba a nikdo ji tam nenajde, což neznamená, že tam není, tak Vás zavřou. Pokud ovšem oznámíte, že je v podniku úpadek, můžete se královsky bavit. Dobrat se trestní odpovědnosti konkrétní osoby je velmi obtížné. Jak je v kraji zvykem, zamotalo se do toho i to, že by za podání návrhu mohla být trestně odpovědná firma jako celek, jako právnická osoba. Není to poprvé, co se trestní odpovědnosti právnických osob u nás hovoří. Trestní odpovědnost právnických osob by ovšem měla mít přirozenou legislativní protiváhu v ustanoveních, která upravují jejich práva a to například v oblasti práva na nutnou obranu. Výsledek se dostaví. Do našeho chaotického právního řádu přibude pár desítek paragrafů, které tu džungli ještě zahustí, ale věci samotné nepomohou ani zbla.

V této souvislosti si nemohu odpustit poznámku na téma v naší rubrice rovněž velmi frekventované a tím je téma právního státu, života podle zákona a neustálé posuzování zákonnosti a nezákonnosti našich skutků prostřednictvím jejich porovnávání s literou zákona. Nedopustil jsem se ničeho nezákonného, to je znění současného odpustku. Vše ostatní jako kdyby bylo v našem jednání nadbytečné, šlo o zbytečný balast, zdržování a nepodstatnost. Když už tedy při adventu se svými údajnými evropskými křesťanskými kořeny očekáváme příchod Páně (adventus Domini), pak bychom si mohli připomenout, co říká Ježíš Kristus, když se obrací k zákoníkům a farizejům. Lze to napsat mnoha slovy, ale každý si v době internetu může ten biblický text rychle najít. Podle mne se tam hovoří o tom, že kdo žije jenom podle zákonných ustanovení, zůstává vlastně pohanem. Dokonce se přeneseně dá říci, že snad i otrokem, ale rozhodně člověkem nesvobodným. To klíčové není žít podle litery zákona z donucení nebo dokonce v plném či radostném ztotožnění se s ní. To klíčové je dokázat se v celé řadě různých situací zachovat správně v duchu zákona. Možná v této schopnosti jednat stokrát jinak a pokaždé správně je to, co učinilo Evropu kdysi silnou a formovalo evropanství spíše jako životní postoj než teritoriální nebo národní pravidlo nebo zvyk. Možná právě v současné koncepci falešné korektnosti a žití podle přesných a nesmyslně korektních pravidel se tato síla ztrácí. Evropané začínají na vlastním území prohrávat s menšinami, které tradičně žijí podle svých přísných pravidel, která jsou ovšem obecně zcela nekorektní a jednoznačně preferují danou menšinu a předem ji a její

příslušníky zbavují jakéhokoliv pocitu viny při porušování pravidel většiny. Na svém území pak tyto evropské menšiny jsou k odlišným pravidlům a menšinám vůbec téměř absolutně netolerantní. I to je téma k zamyšlení...

Tyto řádky dopisuji na první adventní neděli a nemohu nezmínit dvě události. Předchozího dne dva mladíci v Zábřehu pobodali nezávisle na sobě tři malé chlapce. Tři náhodné útoky nožem od skorodětí na děti. Prostě jen tak. Někdo také ukradl z Lidic jednu ze soch ze sousoší lidických dětí. Možná na zahrádku, možná do soukromé sbírky, možná do šrotu a možná také prostě jen tak. Kolem nás tak neustále padají další tabu a bariéry, které vymezovaly náš svět. Když padla berlínská zeď, všimli jsme si toho všichni a věděli jsme, že svět bude jiný. Zdi, které se kolem nás hroutí nyní, jsou daleko starší než tak berlínská, i když možná nebyly tak viditelné a jejich pád nevyvolává takovou mediální pozornost. Tím, že jde o tak staré zdi především morálního světa, dá se očekávat, že svět, který přes ně vnikne do toho našeho, přinese ještě hlubší změny, než svět za berlínskou zdí.

Rozjímat bude o adventu i autor těchto řádků, mimo jiné o tom, jak ve své dlouhodobé spolupráci s KONKURNÍMI NOVIMAMI nejlépe pokračovat a to nejen k oboustranné spokojenosti, ale především ke spokojenosti jejich čtenářů. Krásný zbytek adventu, klidné a šťastné Vánoce a co nejúspěšnější nový rok 2011, milí čtenáři...

Poznámky

Nezapomenout na šikanózní návrhy konkursu, trestní odpovědnost firem zákon, zákon zákoníci Kristus

V minulém pokračování jsem se krátce dotknul toho, že v biologických organismech existuje jakási přehrada, někteří odborníci ji říkají „weismannovská bariéra“, která brání hladkému přenosu požadavků, které prostředí klade na jedince a jeho podobu (fenotyp), do jeho genetické výbavy (genotypu) a tím její fixaci a přenos jako standardu do budoucí generace. Obecně platí, že aktuální podoba jedince je dána jeho dědičně daným vnitřním nastavením a aktuálně daným vlivem prostředí. Trochu více ovlivňuje tento vnější tlak prostředí celkový genofond populace, protože má schopnost vyřadit některé jedince a jejich genotypy z dalšího reprodukčního procesu. V lidském jedinci nebo jiném organismu navíc ještě můžeme hovořit o pudu sebezáchovy a někdy dokonce i o zdravém rozumu jako o instrumentech, které mají vliv na selekci tlaků prostředí jedincem. V lidských kulturách, společenských systémech a velkých organizacích ovšem žádná podobná přehrada neexistuje. O pudu sebezáchovy nebo zdravém rozumu se nedá mluvit. Inovativní tlak vnějšího prostředí se nevratně přenáší do formálních základů organizace, aniž by někdo zkoumal, jakou mají jednotlivé inovace životnost nebo dokonce jaká je jejich eventuální prospěšnost či škodlivost. Nekritické přejímání inovací vede k rozvratu samotného základu organizací a institucí a vnější tlaky je doslova roztrhají na kusy. Ničí tak nejen jejich formu, ale i obsah a smysl. To vede u řady dalších organizací a institucí k sebezáchovnému paušálnímu odporu k inovacím jako k takovým. Což je opačný extrém, který má pro organizaci podobně ničující důsledky spočívající ve stagnaci a organizační smrti. Absence jakékoliv podoby zdravého rozumu na úrovni organizací má svůj původ v jevu zvaném groupthink, který a již minule uvedenému sklonu v myšlení v extrémech.

Největším problémem je však metodika výběru vlivů vnějšího prostředí na populaci, které dává společnost tu největší váhu, preferuje je a nechává se jimi ovlivňovat. Můžeme říci, že prakticky jediným kritériem pro výběr společenských změn se stále více stávají individuální pohodlí a nepohodlí. Jde o typickou záměnu logických typů, jevu, který vede k většině známých logických antických nebo Russellovských paradoxů. O poměrech v třídě prvků se rozhoduje stále více na úrovni prvků a to ještě pouze některých. Tento problém tendence přizpůsobování společenského vývoje individuálnímu pohodlí pokračuje zpravidla tak dlouho, než zplodí zčistajasna další individuální nepohodlí a to zpravidla takového kalibru, že ta předchozí nepohodlí jsou proti tomuto nepohodlí jasným pohodlím.

Otázka zní, jestli tento problém, který příroda a evoluce tak důmyslně vyřešila, má stejně dobré řešení i na úrovni organizace, jako vrcholného produktu evoluce kulturní. Odpověď je jasná a zní, že prostě nemá. Organizace nepředstavuje totiž něco, co je dalším vývojovým stupněm lidského jedince, byť se nám to snaží velmi často namluvit. Organizace není totiž, co populace. Organizace je přes veškerou svou důmyslnost pouhým nástrojem k prosazování určité myšlenky, nápadu nebo smyslu a ten leží vždy mimo ni samotnou, stejně jako mimo ni stojí zpravidla ta osoba, která ji ovládá a jejíž zájem se pomocí této organizace v prostředí prosazuje. Jak smysl organizace, klíčový zájem, tak i jeho nositel jsou součástí jiné úrovně logického typu než samotná organizace. Zachovávat organizaci tedy má smysl jen tehdy, pokud slouží tomuto zájmu a veškerá nostalgie po tradici její existence je na škodu prostředí, ve kterém dokáže nefunkční organizace páchat velké škody.

V základech organizace je dynamický návod nebo plán vývoje s prvky náhody a nikoliv statický popis nebo mapa

Vnější i vnitřní změny jsou stochastické procesy a je samozřejmé, že stochastický musí být i bariéra, která chrání pravidla vnitřního výběru před příliš turbulentním vlivem toho vnějšího výběru.

Beseda s europoslancem, Frakce evropských konzervativců a reformistů, Fotovoltaika...

Nelze žít jen podle zákona, pravidel, nařízení, Kristus k zákoníkům a farizejům, začátek adventu, pasáž z Batesona o bariéře, navázat na poznámku z 22 o biologické bariéře...

Lidé a lidé II.

29.9.2010

Když jsem v minulém pokračování této rubriky vyslovil prostý recept na potíže naší společnosti, které se aktuálně projevují sociálními nepokoji a skupinovým obviňováním jakýchsi nepřizpůsobivých ze všeho špatného, co potkává jakési nepřizpůsobivé, asi jsem na něco velmi podstatného zapomněl. Připomenu, že ten recept spatřuji v dostatku smysluplné práce, kterou, když jí není dostatek v soukromém sektoru, musí garantovat sektor veřejný. Jako příklad jsem uvedl dánskou politiku „flexcurity.“ To, že u nás po pracovitých rukách volá kde co, není zdaleka jenom záležitostí sociálně vyloučených lokalit. Je ovšem obtížné očekávat nějaké řešení po státu, který není schopen dlouhodobě vyřešit problém zaměstnanosti asi dvaceti tisíc vězňů a nechává je žít na veřejný účet. Jen ty nejkřiklavější případy odmítání práce jsou řešeny nutností nahradit náklady výkonu trestu, ale těchto případů ubývá s tím, jak ubývá schopnosti státu vůbec nějakou práci zorganizovat a nabídnout. Ostatně už jenom to, že tváří v tvář sociálním nepokojům dokáže tento stát vytvořit jen 100 pracovních veřejně prospěšných míst, a to ještě jenom do konce roku, jasně ukazuje, že tento způsob státu a veřejného sektoru vůbec je poněkud nešťastným. Trochu to připomíná starý protektorátní vtip, kterak se Slováci rozhodli podpořit válečné úsilí Německé říše v Drank nach Osten „všetkými troma aeroplány...“

Tím, na co jsem zapomněl, je důležitá a nutná podmínka spočívající v tom, že všichni občané podléhající určité jurisdikci musí hovořit dobře jedním „státním“ jazykem. Uvědomil jsem si to ve Francii a především v Marseille, kterou jsem nedávno navštívil a kde je velice patrné, jak je důležité, aby lidé tolika etnických původů ovládali jeden jazyk, v tomto případě francouzštinu, a hlavně byli ochotni v ní komunikovat nejen s úřady, ale i mezi sebou. Je důležité si připomenout, že jazyk, a především jeho psaná podoba, je podstatným nástrojem distribuce moci a práva na určitém území. Existují příklady, kdy mluvené podoby jazyka na nějakém území byly až nesrozumitelné, ale psané formě rozuměli všichni. Klasickým příkladem může být jazykový vývoj v sousedním Německu nebo v poněkud vzdálenější Číně. Možná se to zdá v našich podmínkách absurdní, ale musíme si přiznat, že i my máme v České republice vážný jazykový problém. Pomínu nyní známé nářky, spočívající v tom, že se u nás nikdy nemělo udát národní jazykové obrození, protože bychom spočinuli v laskavé náručí germánské jazykové rodiny a češtinu bychom si mohli případně pěstovat jako folklór. Chci psát o tom, že alespoň podle mého názoru se v té záplavě možností a tlaku na znalost cizích jazyků tak trochu pozapomnělo na to, že je tu ještě čeština jako náš jazyk mateřský, ale především obecně jako jazyk úřední, oficiální jazyk právního řádu České republiky. Nejsem si úplně jistý, že jsme pro vzájemnou komunikaci v českém jazyce v podmínkách 21. století dostatečně vybaveni. Nedávno jsem poslouchal jakéhosi vysoce postaveného akademického funkcionáře, který vysvětloval financování vědy a výzkumu v ČR. I přes poměrně systematický nátlak moderátora na jednoduchost výkladu, vypouštěl tento dobrý muž ze sebe takové řetězce slov, že jsem prostě nepochopil, co se s těmi desítkami miliard děje, snad kromě jediného, že jejich málo... Ale to říkají všichni. V češtině začínáme mít vážný problém, protože se jazyk začíná nebezpečně kastovat a já opravdu nemám pocit, že bychom něco dělali proto, abychom se snažili utvářet jazyk, který by byl všeobecně srozumitelný. Je tu patrný trend obdobný směřování vzdělání k úzké specializaci, protože ta je lépe prodejná na vysoce diferencovaném trhu práce. Dokonce se zdá, že mnozí si zakládají na tom, aby vytvářeli jazykově mnohoznačné až nesrozumitelné normy a pravidla, protože je potom mohou za velké peníze na nejrůznějších seminářích vykládat. Je lhostejné, zda jde o zákony nebo ministerské vyhlášky. Prostě z nepřehlednosti a nestability je velký kšeft. Jazyk, kterým k nám mluví Evropská unie, je potom případem samým pro sebe. Do toho vstupuje ohromná móda jazyku politické korektnosti, který ničí a rozpouští původní významy slov i uspořádání jednoduchých sdělení. Příkladem budiž „eurospeak“ kolem finanční situace Řecka, kde je velice ilustrativní sledovat, jak se nacházejí stále nová a nová

pojmenování situace, o které se nedá říci nic jiného, než že Řecko je v prostě platební neschopnosti a současné dluhy nebude nikdy schopné vlastními silami ani rozumně splácet, natož vůbec kdy splatit, pokud se ovšem nevzdá nějaké části svého území nebo své suverenity. Jazykové europrostocviky kolem tohoto jednoduchého faktu ukazují na současný stav EU více, než cokoliv jiného. Orwellovský newspeak je proti tomu opravdu jako dětská říkánka. Snad jenom výkřik pana Barossa, že receptem na současnou krizi EU a eurozóny je „více Evropy“ dává poměrně jasně tušit, v jaké fázi svého životního cyklu se EU nachází, protože umírající Goethe volal „více světla“ a Gorbačov před pádem sovětského bloku vzýval „více socialismu“... Ale i tak musíte znát alespoň nějaké realie.

Nejde ale jenom o velká slova velkých mužů na velkých fórech. U nás jde o to, že úroveň jazykové vybavenosti v úředním a vzdělávacím jazyce dětí, které vstupují do základní školy, je natolik rozdílná, že už je v řadě případů nepřekonatelná. Je to daleko horší než „eurospeak“, protože si tím zakládáme dlouhodobý několika generační problém několikeré negramotnosti (finanční, administrativní, právní aj.) v dané jurisdikci a praktického vyloučení z občanského života v tom smyslu, že takoví lidé, kteří obtížně rozumí a hovoří špatně jazykem dané jurisdikce, se ve společnosti, která se jí má řídit, obtížně prosazují a nebývají v ní také spokojeni, tedy pokud se náhodou nejedná o nějakého toho knížete. Je tedy zcela nezbytnou podmínkou řešení jakéhokoli společenského problému v rámci dané jurisdikce, aby všichni ovládali jazyk této jurisdikce a byli v něm v maximální možné míře vůči této jurisdikci gramotní. To sebou samozřejmě přináší automaticky i lepší schopnost jedinců komunikovat v rámci nabytých znalostí a dovedností i vzájemně mezi sebou, což se opět příznivě odráží v úrovni komunikace s jurisdikcí a jejími představiteli a neposlední řadě dává takto vybaveným jedincům možnost stát se představiteli takové jurisdikce. Kvalitní znalost českého jazyka a praktická dovednost ho používat ke komunikaci ve složitém, nejen právním prostředí má tedy v České republice daleko větší význam než se na první pohled zdá. Otázka zní, zda tomu odpovídá i způsob výuky úředního jazyka ve školách. Často se samo postavení češtiny v České republice různě dezinterpretuje a redukuje, tím nejhorším ovšem je, že čeština je někdy prezentována jako nutné zlo vedle jazyků cizích. Tady jsou ty krásné světové jazyky a vy smolaři, protože žijete tady, v téhle díře, se musíte učit ještě tuhle hatmatilku. Čím dříve zmizíte do světa, tím dříve na ni můžete zapomenout. Mnozí tak uvažují a mnozí skutečně odcházejí a čeština pro ně po zbytek života zůstává otázkou víceméně kulturní nebo čistě emocionální. Nejde o nic jednoduššího, než o to, že většina lidí zde zůstane a potřebují kvalitní znalost češtiny jako úředního jazyka po celý život.

Možná, trochu obecněji řečeno, nemůžeme hovořit o nějakém strukturování společnosti, začleňování kohokoliv kamkoliv, když nám schází základní identifikátory toho, kdo je kdo a co je co. Problém nedostatku identity je dnes celoevropský a to, čeho jsme aktuálně svědky v rámci názorových posunů, sice možná připomíná projevy starého nacionalismu, ale ve skutečnosti je především volání po záchytných, pevných bodech identity v dnešním tekutém světě, jak o něm píše Zygmunt Bauman. Není to a priori hodné opovržení a zatracení, ale je to důležitý signál, že je třeba něco změnit. Vlastní smysluplná činnost, práce a jazykové identity ve smyslu jazyka mateřského i úředního jsou základními faktory utváření celkové identity, sebeuvědomění i sebevědomí lidského jedince. Tuto dvojici doplňuje to, čemu se říká původ, tedy rodina a rodný kraj. Teprve lidé mající dostatek vlastní identity mohou část z ní obětovat nějaké identitě kolektivní ať již komunitní, religiozní nebo obecně politické. Toto téma se do naší rubriky neustále různými cestami vrací, ale zdá se mi opravdu velmi důležité. Stojí totiž na elementární pravdě, že nemohu dát či sdílet víc, než mám a z druhé strany nemohu dostat nebo sdílet více, než mají ti druzí. To vede k myšlence, že doopravdy mám jenom to, co dokážu dát nebo sdílet s jinými. Znamená to, že mé panství nad tím je úplné, protože se toho také dokážu vzdát. To, čeho se neumím vzdát, spíše ovládá mne samotného, než že by to bylo doopravdy plně v mojí moci. Zní to neobyčejně jednoduše, trochu plakátově, ale když se podíváme kolem sebe a především sami na sebe, budeme překvapeni, jak takováto inventura našeho panství dopadne.

Závěrem nezbyvá než připomenout, že je od nás krajně nerozumné, že se neumíme podívat na ty, které tak horlivě nazýváme nepřizpůsobivými jako na zdroj poznání a poučení. Nepřizpůsobiví na nás volají podobně, jako lebky v sedlecké kostnici: „před chvílí jsme byli to, co vy, a za chvíli budete vy to, co my...“ Zatímco v kostnici nám to dochází, tváří v tvář volání nepřizpůsobivých děláme, že nás se to přece netýká, protože my jsme přizpůsobení přizpůsobiví. Ale jsme přizpůsobení opravdu správně...?!? Možná dnes. Ale co bude zítra...?!?

ROČNÍK 2011

Lidé a úpadek v novém roce 2011

15.12.2010

Toto nebude ani nostalgická reminiscence za něčím, co jsem psal pro Konkursní noviny skoro celé desetiletí, ani radostná prognóza budoucnosti mého podílu na nesporné kvalitě KN. Před námi leží první číslo KN roku 2011 a já jsem pokládal za důležité do něj přispět několika slovy. Dovoluji si pouze doufat, že když se v tomto roce rozhodnu do KN něco nepravidelně napsat, bude to k jejich prospěchu.

Zdá se, že budeme o úpadku v tomto roce slyšet více, než je zdrávo. Konkursní noviny se tradičně věnovaly spíše klasickému úpadku obchodních společností. V poslední době se stále více dostávají kolem nás do potíží jednotlivci i celé rodiny a stále více se skloňuje problematika osobního bankrotu. Jak to tak chodí, jedni vidí příčiny osobního bankrotu především v nezodpovědném chování některých z nás, kteří si neumí odepřít věci, na které nemají, a zadlužují se všemi myslitelnými i nemyslitelnými způsoby. Druzí pak poukazují na ohromný společenský tlak právě na to, aby si lidé půjčovali a zadlužovali se. Poukazují na agresivní reklamní kampaně na půjčky a úvěry všeho druhu i na to, že čekat na dobu, kdy si na danou věc vydělám, je pokládáno všeobecně za zcela předpotopní způsob existence. Je skutečně obtížné pochopit, jak si někdo může půjčovat na věci, které nejen že nepotřebuje, ale především za podmínek, které může jen obtížně splnit. Nedávno jsem dostal od nejmenované banky nabídku na okamžitou půjčku bez jakéhokoliv zkoumání mé situace ve výši několika set tisíc korun, za kterou jsem měl během několika let zaplatit ve splátkách o více než polovinu více a to ještě pokládám tuto nabídku za velice seriózní a úrokově umírněnou. Přesto se ptám, kolik lidí si vynásobí měsíční splátku počtem měsíců a zamyslí se nad tím rozdílem a nad tím, zda to všechno, co si chtějí pořídit, skutečně potřebují. Bohužel žijeme obklopeni věcmi, o kterých si spíše myslíme, že je potřebujeme, než věcmi, které potřebujeme doopravdy. Přitom skutečností zůstává, že většina věcí, které doopravdy potřebujeme, ani věcmi v pravém smyslu slova nejsou a už vůbec se nedají pořídit za peníze. Dá se tedy říci, že daleko více funguje mýtus věcí, majetku a moci než tyto jevy samotné. Pokud si to včas neuvědomíme, tak se staneme dříve nebo později otroky těchto mýtů a ztratíme svobodu.

Není to však jen problematika osobního bankrotu, která se tak bolestně dotýká našich individuálních i rodinných osudů. Je to otázka stavu veřejných financí v Evropě v důsledku toho, že státy poskytly významnou podporu bankám a finančním institucím, které se dostaly v důsledku finanční krize do vážných potíží. Teď peníze samozřejmě chybějí ve veřejné sféře a receptem je všeobecné šetření. To se promítá doslova do všech prvků evropského sociálního státu. Nezůstává však pouze u toho. Stále silněji se ozývá v EU hlas volající po přijetí procedury státního bankrotu. Mnozí si totiž myslí, že nějaká podoba státního bankrotu by byla možná jednodušší, než neustálé vytloukání klínu klínem a poskytování stále nových a nových půjček. Je to velmi problematická záležitost, protože nikdo neřekl to podstatné, a to je to, kdo ponese náklady takového konkursu. Dá se předpokládat, že jakákoliv procedura státního bankrotu by se bolestně dotkla především opět obyvatelstva a jeho úspor, ať již v jakékoliv podobě. V současné době probíhá masivní odliv hotovosti ze švýcarských bank do bank v jihovýchodní Asii. Jen z českých kont tam údajně zamířily úspory v hodnotě několik set miliard korun. Bohatí tedy zatím disponují dostatečným know-how, jak neupadnout do bankrotové pasti. Přesouvají své prostředky po světě a v krajním případě je budou následovat. Otázka, která bude znovu a znovu zaznívat, se týká toho, co s těmi spekulanty, jejichž spekulace spočívají v tom, jak vyjít od výplaty k výplatě a jsou připoutáni ke konkrétnímu místu a v něm prožívají svůj čas.

Popravdě řečeno, spravedlivý hněv lidu na spekulanty, jako zdroj všeho zlého, který rozdmýchávají především politici, aby tak zakryli vlastní hříchy, není v podstatě ničím jiným, než bublinou, která musí

dříve nebo později prasknout. Nechci tady opakovat medializované analýzy skutečného vlivu spekulantů třeba na řeckou nebo irskou krizi. Dovolím si úvahu daleko jednodušší. Pojdme si říci, že nějak vytvoříme a máme k dispozici 100 finančních jednotek. Při velmi mírném poměru mezi zbožními a finančními operacemi dojdeme k závěru, že 99 z nich pochází ze spekulací na finančních trzích a pouhá jedna ze zbožních operací. Pro spokojenou existenci společnosti potřebujeme dohromady 10 jednotek. Problém je v tom, že všichni se soustředíme na těch 90, pereme se o ně a poukazujeme na to, že si někdo bere příliš a na někoho nezbývá skoro nic. To je sice pravda, ale klíčový problém je někde jinde. Ten spočívá v tom, že těch 10, které potřebujeme ke spokojenému životu, je jen z jedné desetiny kryto naší prací a zbytek si kupujeme za spekulativní peníze. To má dvojí důsledek. Tím prvním je to, že náš životní standard leží plně v rukou těch, kteří nám za naše spekulativní peníze poskytují užitečné i zdánlivě užitečné statky. A to je velmi nepříjemné, protože jsme prostě hluboce nesoběstační a tudíž snadno vydíratelní. Stačí, aby o naše spekulativní peníze přestal být zájem, a můžeme se jít pást a trávy bude po čertech málo.. Druhý důsledek spočívá v tom, že když se spekulacím trochu nedaří a hrozí, že ta rvačka nebude o devadesát, ale jen o 88 jednotek, tak existuje silná tendence brát si ty dvě z těch spekulativních 9, které nám zajišťují náš životní standard. A neštěstí je hotovo, protože rázem je dvacet procent životní úrovně v tahu...

Máme tedy významný problém a co více, zdá se, že nemáme efektivní nástroj k tomu, jak si s ním poradit. Skalní fanda demokracie by řekl, že prostě stačí demokratickým rozhodnutím většiny změnit naše prostředí a pravidla v něm panující a bude zase lépe. Problém je v tom, že mýtus moci korumpuje daleko více než moc sama a demokracie má tu smutnou vlastnost, že umožňuje těm, kteří jsou již dopředu omámení budoucí mocí se prosadit do čela, a podobně snadno umožňuje těm, kteří se na tomto mýtu nechtějí nikterak účastnit, vyhnout se zcela jakémukoliv demokratickému rozhodovacímu procesu. Tím je dáno předem to, že demokracie vynáší do popředí ty, kteří touží po moci a nechají se jí nejsnadněji korumpovat, což není jistě nejšťastnější konstelace.

Těsně před tím, než jsem tento svůj novoroční příspěvek odeslal, obdržel jsem text jedné upomínky a pomocí ní se vracím k problémům insolvence obchodních společností. Možná to zní směšně, ale já v tom textu vidím naději, že si mnozí z nás dokážou udržet i ve velmi těžké chvíli nadhled a slušnost.

...dopis, který Vám píše, berte jako mé upřímné, ale nezvratné rozhodnutí.

Již jen několik málo dní nás dělí od roku 2011 a my i po našich prosbách a vašich slibech stále nemáme doplaceny faktury splatné v roce 2009 a 2010.

Tato situace nás donutila předat veškeré vaše závazky po splatnosti vůči nám právnícké agentuře. Pokud nebudou všechny závazky po splatnosti připsány na náš účet do 31.12.2010, právní agentura začne neprodleně postupovat tak, jak ji zákon v těchto případech umožňuje.

Celá věc nás upřímně mrzí. Doufali jsme, že naše obchodní vztahy budou oboustranně spravedlivé. Doufali jsme, že naše spolupráce nás povede k vzájemné pomoci a respektování se na našem „malém“ obchodním trhu.

Tento dopis neberte jako ukončení naší spolupráce, spíše jako možnost narovnání našich obchodních vztahů...

Neztrácejme tedy především naději, milí čtenáři...

Lidé, korupce a dluhy...

6.1.2011

Jen velmi těžko bychom hledali mezi mantrami politiků poslední doby jiné favority než korupci, dluhy a jejich deriváty. Připomeňme si ovšem nedávné časy, kdy byly veškeré hlasy varující před zadlužováním banalizovány, a bylo poukazováno na skutečnost, že průměrná zadluženost v Evropě je daleko vyšší a o míře zadluženosti v USA ani nemluvě. Ve světle těchto hlasů jsme prostě byli málo evropští a už vůbec ne světoví. Dnes už kromě několika pološílených politiků a ekonomických a finančních odborníků, kteří neustále poukazují na to, že celková míra naší zadluženosti je stále ještě nízká, začíná se stále silněji ozývat názor, že dluhy jsou vedle korupce další nežádoucí špatnost. Problém je v tom, že se podle toho jen málokdo chová. Dokonce se dá říci, že kdyby se někdo chtěl dnes opravdu začít chovat rozpočtově odpovědně, stal by se objektem útoku těch méně odpovědných. Podobně je to s korupcí. Kdyby chtěl někdo začít skutečně odstraňovat korupci z našeho veřejného života, dopadlo by to pro něj velmi špatně. Ostatně už jen pouhé oznámení korupce má i na vládní úrovni jediný výsledek a to je sociální likvidace jedince, který nepochopil, s kým je na jedné lodi. Můžeme to ostatně vidět v přímém přenosu v případě SFŽP. Dovolím si jen upozornit na to, že se celý skandál odehrává výhradně v rovině toho, kdo komu co řekl a kdo si co nahrál, ale o tom, že chtěl někdo napřímo zcizit ve veřejném sektoru stamilióny korun nikde nic.

Problém je v tom, že dluhů se mezitím nashromáždilo příliš mnoho. Stát, podniky i domácnosti dluží dohromady něco přes tři biliony korun, přičemž se dá říci, že se o to podělily zhruba rovným dílem. Celkem bohorovně se dá říci, že to ještě není zdaleka na bankrot, protože například domácnosti mají daleko více úspor než dluhů. Pokud něco zachránilo naše banky před atakem finanční krize, pak je to skutečnost, že v rozhodujícím momentu měly úvěry plně kryté vklady. Nelze tady nepřipomenout hlubokou krizi bankovního sektoru před zhruba deseti lety. Tehdy jsme vynaložili z veřejných rozpočtů sumy překračující v poměru sumy vydané veřejnými rozpočty na globální krizi bankovních trhů v roce 2008 a 2009. České banky byly tehdy, na přelomu tisíciletí, sanovány z veřejných prostředků a prodány do zahraničí nebo likvidovány. Rád bych připomněl, že na počátku 90. let byla vydána necelá stovka bankovních licencí, což bylo na naši zemi, která si donedávna obecně vystačila s jednou státní bankou, spořitelnou a pojišťovnou, docela dost. Vzpomínám si na krásný vtíp od Rencína, kde starý byznysmen v křesle u krbu poučuje malého vnoučka slovy: „...a tenkrát jsme všichni vyběhli ke kapitalismu. Zejména my, kteří jsme věděli, kde je start...“ Ale vraťme se k domácnostem. Je jistě chvályhodné, že úspory celkově přesahují dluhy, ale otázka zní, jaká je korelace mezi rodinami a jednotlivci, kteří mají půjčeno a těmi, co mají uloženo...?!? Už dnes se objevují čísla, která signalizují vážný problém více než jedné čtvrtiny domácností, ale spíše je to polovina. Jenom v prosinci narostl dluh domácností bezmála o 6 miliard. Jistě se přitom v prosinci i něco splatilo, takže si domácnosti půjčily daleko více než těch 6 miliard. To znamená, že si každý jeden z nás půjčil v prosinci bezmála tisícovku a při úrokových sazbách obvyklých bude muset jen díky prosincovému půjčování každý z nás daleko více než onu tisícovku v příštích měsících zaplatit. Za jediný měsíc. A to pouze u z půjček u oficiálních institucí. O nelegální lichvě ani nemluvě.

Problematika půjčování peněz, úroků, dluhů a zadlužování vůbec není zdaleka jen otázkou finanční nebo dokonce pouze početní. Jakkoliv by bylo dobré, aby si lidé dovedli spočítat, kolik musí vrátit, když si půjčí, jde především o důležitou otázku morální. Půjčování na procenta a veškeré možné lichvy byly tradičně podrobovány dlouhé a pečlivé diskusi celé řady autorit. Tradičně to byly autority církevní. Je zajímavé sledovat, jak se k těmto otázkám staví křesťanství, judaismus a islám. Tu narazíme na zajímavou věc. Všechna velká monoteistická náboženství tradičně zakazovala lichvu mezi souvěrci a teprve postupně v nich docházelo k jejímu tolerování a posléze i jakémusi požehnutí, chceme-li, uzákonění. V případě křesťanství to bylo na kostnickém koncilu, který je pro nás hanebným

shromážděním na břehu germánského jezera, které sešlo jen proto, aby nám upálilo Mistra Jana. Pravda, bylo ještě třeba řešit papežské schizma, ale tím podstatným byla i otázka půjčování za úplatu mezi křesťany. Dosud totiž křesťanům půjčovali pouze Židé a to zase v souladu se svou vírou na nekřesťanský úrok. Mimochodem ten „křesťanský“ byl stanoven asi tak na 20% p.a. Islám nepřistoupil k toleranci úroku mezi souvěrci doposud, ale když vezmeme v úvahu jeho mládí je moudré říci, že není všem dnům konec. Na straně druhé islámské bankovníctví a peněžnictví jsou velmi rozvinuté a bez úroku se dokáže velmi dobře obejít. Je to dáno především tím, že mezi poskytovatelem půjčky a jejím příjemcem existuje kvalitativně jiný vztah, než je tomu v západním pojetí. Jde o úplně jiný stupeň důvěry i důvěrnosti v rámci tohoto obchodního vztahu. Obecně však platí, že vztah k souvěrcům má i v obchodních vztazích jinou kvalitu a judaismus i islám si tuto praxi podržely. Křesťanský svět vsadil na rovnost a právní stát a ukazuje se, že to nemusí být vždy to nejšťastnější. Výsledkem je to, že si půjčují ti, kteří by si půjčovat neměli, a stejně tak často půjčují ti, kteří by půjčovat neměli. Křesťanství navíc v rámci protestantské Reformace vygenerovalo tezi, že bohatství je stigmatem spasení. Kdyby se toho dožil Ježíš, jistě by tuhle myšlenku vyhnal Kalvínovi z hlavy podobně jako penězoměnce z chrámu svého otce.

To vede mimo jiné i k tomu, že je docela normální žít si nad své možnosti a nehledět na důsledky. Ztrácí se dramaticky hranice mezi pojmy mé, naše a cizí. Stále více je cítit dokonce i to, že co je tvoje, to je moje, a co je moje, do toho ti nic není... Pak se ovšem nelze divit, že tím velice trpí všechno, co se nachází v chlívečku „naše.“ Zatím toho bylo v tomto chlívečku dost, ale v poslední době korupce veřejných činitelů způsobuje to, že tam začíná scházet. Dozvídáme se, že za to můžeme my, kteří prý moc natahujeme ruce, ale skutečnost je taková, že naši vyvolení se prostě a jednoduše cítí být majiteli toho, co jim bylo svěřeno na omezenou dobu jejich mandátu do správy. To, co provozují naši politici, se řečí trestního práva jmenuje porušování povinností při správě cizího majetku a nikoliv pouze zneužívání pravomoci veřejné osoby. Dříve ještě byl cítit nějaký ten ostych nebo dokonce rozumný přístup, spočívající v tom, že přece není možné ukrást všechno, protože by ten po mě už nemohl loupit a musel by dát jako poslední spravedlivý trestní oznámení, ale dnes se zdá, že už je to jaksi jedno. Do politiky vstupují lidé, pro které vše, co je veřejné, je vlastně škodlivé. Je to důsledek ohromné negace období totality, které za stejného ďábla pokládalo vše soukromé a dokonce to pokládalo za vědeckou pravdu, a to prostřednictvím vědy zvané marxismus-leninismus. Protože ale marx-leninské poučky byly nepopiratelné, stalo se soukromé zlo objektivním a po změně poměrů se rychle převrátilo ve zlo veřejné. Bylo by proto velmi nespravedlivé a hloupé, kdybychom původ náklonnosti k drancování veřejného sektoru hledali toliko v období po listopadu. Pokud se týče fenoménu korupce, tak ten patřil k reálnému socialismu stejně nerozlučně jako k velbloudovi hrby.

Je proto velmi komické sledovat, jak se u nás nejen dnes hledají léky proti korupci v jakémisi souboru represivních opatření a aktuálně dokonce v metodě výběru policejního prezidenta. Korupce je systémový problém a nikoliv množina jednotlivých skutků, které je možné postupně potírat, až s posledním potru celý systém. To je hluboký omyl, který ovšem pronásleduje chápání podstaty kriminality už celá tisíciletí. Je třeba si uvědomit, že peníze možná přinášejí svobodu, jak nám tvrdí z médií mnozí úspěšní, ale jenom ty opravdu vydělané. Ty ukradené nejsou jaksi požehnané, jak píše Bohumil Hrabal a mohou později způsobit i ztrátu klidu, svobody nebo života. Ty půjčené nás spolehlivě zbaví svobody po celou dobu, co jsme zadluženi. Dlužníci jsou objektivně občany druhé a dalších kategorií, protože se nemohou rozhodovat svobodně.

Zamysleme se nad tím, jak hluboce naši společnost rozděluje zadluženost jejích rodin i jednotlivců a hlavně, k čemu vede život, který je veden jedinou snahou půjčit si a pak to nějak splácet nebo čekat, že to nějak dopadne. Život zatížený dluhem. Čtenáře Konkursních novin určitě napadne, že je to spolehlivý zdroj klientely. Je to ale i zdroj společenského rozkladu, zdroj, který posouvá společenské

skupiny od nerovnosti k nesouměřitelnosti... Vzpomínám si na Alexandra Hamiltona, který v Listech federalistů na konci 18. století napsal, že volební právo nemá náležet nemajetným, nesvobodným a ženám. Jinými slovy, že rozhodovat by neměl nikdo, kdo nemá co ztratit. Jaká jednou bude demokracie pro dlužníky?!? A nepřijde jednou dlužnická revoluce, když dlužníci nebudou moc ztratit nic než své dluhy?!? Nebude příští Manifest začínat kapitolou „Lichváři a dlužníci.“?!?

Lidé a změna...

20.1.2011

Svět se mění nenápadně, napsal kdysi můj jmenovec Jaroslav. Souhlasit s ním mohu jen částečně. Stejně tak se dá říci, že svět se mění znenadání a bude to výrok neméně pravdivý. Existují změny, které skoro ani nezaznamenáváme a existují změny, které zcela změní naše dosavadní představy o světě. Obojí nás mohou povznést ponechat v klidu nebo zničit, ale pro obojí platí základní předpoklad, že abychom je mohli zaznamenat, musí být uchopitelné naší sensorickou soustavou, myslí, která stojí na tom, co obvykle nazýváme smysly. A naše myslí a pravděpodobně i myslí nebo sensorické soustavy většiny organismů na naší zemi mohou pracovat jen, když jsou schopny nějakou událost, která představuje změnu, zaznamenat. Obecně pak platí, že k tomu je třeba, aby v prostředí došlo v časově dostatečně omezeném intervalu k významnému a účinnému rozdílu nějakého stavu. Takový rozdíl potom můžeme nazvat informací. Velikost rozdílu a časový interval, ve kterém ke změně dochází, jsou podstatné parametry uchopitelnosti takové změny naší myslí. Dnes máme pro celou řadu změn prostředí, které by nás jinak mýjely, naše sensorické soustavy nastaveny celou řadou měřících přístrojů a jiného instrumentária, takže jsme schopni zaznamenávat změny, o kterých jsme v minulosti neměli ani tušení. Otázkou zůstává, jestli stejně kvalitně, jak jsme schopni prostředí měřit, jsme jej také schopni interpretovat. Často je tomu tak, že necháváme interpretace množství informací rovněž na přístrojích a interpretujeme už jenom velké agregáty změn, které nám vytvářejí stroje a o kterých jsme přesvědčeni, že se podřizují něčemu, co nazýváme přírodní zákony. Nicméně můžeme uzavřít, že jsou změny, které neumíme uchopit proto, že jeden stav prostředí, který vytváří rozdíl, nejsme schopni sensoricky uchopit nebo jsme na něj v průběhu času už zapomněli. Pak změnu nezaznamenáme, informace nedorazí, zkrátka a dobře, jedna ruka netleská.

Ale i u změn, které jsou výsledky dobře zaznamenatelných a zapamatovatelných stavů, máme velké potíže. Známy je experiment, spočívající v tom, že pokud žábě v hrnci zvyšujeme teplotu vody dostatečně pomalu, uvaří se, aniž by se pokusila z vody vyskočit, i když jí v tom nikdo nebrání. Měli bychom si dávat velký pozor na to, zda nesedíme rovněž v nějakém podobném hrnci a zda se podmínky dlouhodobě nezhoršují jedním směrem, protože pak musí zákonitě jednou překročit mez, kterou jsme ještě schopni unést nebo přežít. Takovými otázkami, jsou stavy a změny institucí, sociálního systému, vzdělávání, zdravotnictví, bezpečnostních parametrů společnosti, ale především i stavu důvěry v našem blízkém i širším společenském prostředí. To vše se může měnit velmi nenápadně, až to najednou není k žití.

Ještě horší ovšem je, když se snažíme odhadnout budoucnost jevů, které jsou ve své podstatě proměnlivé. Počasí se mění v každém okamžiku. Z vteřiny na vteřinu, z hodiny na hodinu, ze dne na den, z roku na rok, stejně jako z tisíciletí na tisíciletí. Problém je v tom, že většinu změn nejsme schopni zachytit, protože o nich nemáme informaci nebo ji nejsme schopni postřehnout. Přístroje nám zde velmi pomáhají, ale širší interpretace, jako třeba teze fatálního globálního oteplování, jsou pouhými manipulacemi, protože nemají oporu v dostatečně dlouhých řadách kompatibilních dat...

Dovolím si říci, že společenské jevy jsou ještě daleko složitější než počasí, ale tím, že nám jsou zdánlivě bližší, protože se nacházíme uprostřed nich, tak máme velkou tendenci věřit nejrůznějším věrozhvěstům, že oni vědí, kudy se bude společnost ubírat. Jedním z nejtragičtějších omylů nebo manipulací v tomto smyslu je křesťanská teze, že svět a společnost směřuje od vzkříšení k soudnému dni. Tedy odněkud někam. To se podepsalo na tom, že bylo možné hledat smysl lidského života a života vůbec, a to teologicky, filosoficky a později i vědecky. Než se věda ve dvacátém století z rauše vlastní vševědomosti a všeznákovství trochu vyhrabala a nespěle řekla, že prostě není schopna vše vypočítat a předpovědět, vyvrcholil mechanistický přístup ke společenským pohybům objevením

zákonů společenského vývoje v rámci historického materialismu. A pak už jenom stačilo dojít k názoru, že když víme kudy a kam, tak to stačí jenom trochu nebo i docela hodně urychlit. A neštěstí bylo hotovo a ve dvacátém století stály tyto urychlené výpravy za říšemi slunce všeho druhu stamilióny mrtvých. „Strategie urychlení...“ všeho druhu pak byly snad největšími škůdci společenské koheze a blahobytu. Tragédie je v tom, že vědecké závěry jsou o to pochopitelnější, oč jsou mechanističtější a logičtější. Naše prostředí ovšem postrádá na většině svých úrovní složitosti jak logiku, ba kauzalitu tak i mechaniku. To ovšem nebrání politikům, které to obzvláště děsí, aby se nezaštiťovali ve svých blábolech o minulosti, současnosti a budoucnosti společnosti vědeckým poznáním, které jim poskytují za peníze z grantů ochotně vědy, které ani vědami být nemohou... Přesto, když stojíte v knihkupectví před regály, které jsou označeny nápisem „společenské vědy“ popř. „ekonomie a marketing“, tak si připadáte jak ve věšteckém koutku a od knih v regálu esoterika odlišují tyto vědecké tituly snad jenom poněkud fádňější obaly. V poslední době se ovšem na obou typech knih objevují fotografie příslušných guru, takže i tento rozdíl se stírá. Snad jenom esoterici se méně optimisticky šklebí.

Dobrou ukázkou toho, jak odhadujeme svou budoucnost, je naše více nebo méně pevná víra v to, že když něco dlouho nenastalo, nenastane to ani teď. Přestaneme se před tím chránit, ztratíme v tomto směru přirozenou plachost a pak odtud přijde smrtící změna. Je to prazáklad úspěšných loveckých i bojových umění a technik od počátku věků. Nekrvavou ukázkou jiného typu omylu je odpověď na otázku, jaké číslo bude následovat v řadě 2,4,6,8,10,12... Kdo by neřekl 14, přesto, že k tomu není vůbec žádný důvod?!? To jsme si jen vybrali to nejjednodušší řešení v rámci přesvědčení, že jde o řadu sudých čísel. Ale může tam být cokoliv. Dokonce tam nemusí být ani číslo. Rozhodně, pokud se snažíme posuzovat své prostředí, tak se nemůžeme upnout jenom na tu čtrnáctku. Na otázku, které číslo bude následovat v uvedené řadě sudých čísel, už je ovšem odpověď 14 správná. Jde o odpověď v nějakém modelu, interpretaci, mapě a tam se věci a jevy chovají jinak než v realitě. Ovšem tvrdit, že to tak bude i realitě je odvážné a nebezpečné. Přesto jsme svědky toho, jak se nás někdo snaží přesvědčit o tom, že jeho model funguje a jeho mapa je ta jediná správná, skoro každou hodinu a určitě každý den.

Nedávno svět zasáhla hrozná zpráva. Znamení zvěrokruhu není dvanáct ale třináct. Mezi starou dobrou dvanáctku se vloudil Hadonoš a první reakce lidí v USA byla taková, jako kdyby se u nás mezi dvanáct měsíčků vloudil znova Měsíc československo-sovětského přátelství. Najednou se zdá něco, co řídilo jejich osudy, nebylo správné. My víme z filmu „Jáchyme hoď ho do stroje“, že „za to může vadná elektronka E415 z našeho závodu“, ale co ty milióny oklamaných, kterým přestal fungovat horoskop. Jejich životy se rozpadají a určitě se objeví uklidňující vědec, který řekne, že původní orákulum platí. Pak se objeví jiný, transformační vědec, který přijde s převodovými můstky, ale to pomýlené minulé chování lidí podle mylného horoskopu nenapraví. Nebude tedy jiné cesty než věrozvěsta třináctého znamení ukřižovat. Z historie ovšem víme, že může mít velice neblahé následky a je to krok z bláta do louže. Mohla by se spustit i lavina žalob v důsledku toho, že se lidem zpackaly osudy, protože jejich osud se ubíral podle hvězd jinými cestami, než jim bylo předpovídáno. Ne každý může dostat šestsettrojku, jako Jáchym.

I takto dokážeme zcela iracionálně reagovat na náhlé změny, kdy nám je oznamováno, že něco, co bylo, najednou není. Trochu to připomíná hemžení života pod zvednutým kamenem, ale jsem hluboce přesvědčen, že pohyb společenství pod kamenem svou racionalitou převyšuje racionalitu chování lidských společenství, když se jim sdělí, že nějaká věčná pravda přestala fungovat... To, co je důležité si v tu chvíli uvědomit, zda se tato informace týká reality nebo jejího obrazu. Zda se týká krajiny nebo mapy. To, že máme špatnou mapu je nepříjemné, ale je to něco jiného než sdělení, že tu není krajina. Připomeňme si proto závěrem debatu Švejka a Vaňka (ve filmu i Balouna) nad mapou a krajinou při

jejich cestě do Felštýna. „Mapa se také může mejlit“, uzavřel Švejk a vydal se krajinou, aby později upadl v ruské uniformě do rakouského zajetí. Inu nevyzpytatelné jsou cesty (...). Dosadte si do závorky sami, milí čtenáři...

Lidé a obrazy...

4.2.2011

Vidím obrazy, vidím jen obrazy... Jestli se mě ptáte, jestli vám pojišťovna zaplatí, pak zbytečně. Vidím jen obrazy. Jó, můžu se podívat, jak to ponese, a když vás uvidím houpat se na větvi, pak je jasné, že vám pojišťovna nic nezaplatila. Ale to už je jiná předpověď. Vidím jen obrazy...

Citát z cimrmanovské hry Vizionář je mimo jiné dobře známý z filmu Nejistá sezóna a je osvědčenou replikou na všetečné otázky, kterými se tazatelé snaží dobrat jádra pudla. Možná, že dobrá otázka pro tyto všetečné jedince zní i takto: *Vidíme nebo dokonce můžeme vidět vůbec něco jiného než obrazy...?!?* Položil jsem si tuto otázku v souvislosti s událostmi uplynulých dnů a neustálým hořekováním nad tím jak jsme neobjektivně informováni o tom či o onom. Připomenu v této souvislosti tolíko odchod lékařů, insolvenční řízení na Sazku, hospodaření naší vlády v rámci předsednictví EU a události v Egyptě. A hned jsem si ji tu otázku doplnil a rozšířil. *Jsme vůbec schopni na dálku nebo dokonce prostřednictvím médií vnímat něco jiného než obrazy a příběhy*, když ostatní naše smysly tedy hmat a chuť jsou omezeny potřebou přímého dotyku a náš čich má omezený akční rádius a přenášet vůně a pachy na dálku se zatím nedaří ani Facebooku ani 3D televizi?!? Možná by bylo dobré si uvědomit, že jsme skutečně velice biologicky determinováni při poznávání reality na dálku a tudíž jsme snadnou obětí kohokoliv z řetězce zprostředkovatelů informace a na konci ještě čelíme manipulátoru a fabulátoru pro nás nejnebezpečnějším, vlastnímu mozku a jeho schématům i fantazii. Jsme rovněž velmi pohodlní a rádi se spokojíme s informací zprostředkovanou, protože jakýkoliv pokus o vlastní názor a poznání je spojen se značnou námahou. Spokojíme se tedy s nějakým obrazem doplněným jakýmsi zvukovým doprovodem a sem tam se nám někde mihnou i titulky. Prostě jsme v takovém velkém kině, kde se nám na plátno promítá něco, čemu dokážeme věřit, že je skutečné. Továrna na sny, tak se říkávám filmovým studiím, včetně těch nejslavnějších v americkém Hollywoodu. Když bych chtěl být trochu obecnější, tak si řeknu, že jde jenom o světlo a zvuk, což konec konců nejsou nic jiného než vlnění. Takže, suma sumárum, trochu toho vlnění nám přináší podstatnou část povědomí o tom, čím je prostředí kolem nás. A často ještě odrazem, nebo jinou mnohonásobnou transformací....

Nedávno v Praze přednášel jeden z nejznámějších rakouských myslitelů Konrad Paul Liessmann, autora knihy Teorie nevzdělanosti. V České televizi mu položili otázku, jak je to s oním moderním či spíše postmoderním vzděláváním a redaktor zdůraznil, že české školství je zvláště zaostalé, protože neučí pracovat s daty a informacemi, ale stále příliš bazíruje na znalosti samotných dat a informací. A tu se pan Liessmann projevil jako skutečný myslitel, když řekl prostou a jednoduchou větu, že k tomu, aby člověk mohl s daty pracovat, tak přece musí především nějaká data skutečně znát. Jednoduchost této myšlenky ukazuje na to, po jakých cestách se má ubírat současné evropské školství. Jsou to cesty „budování a obrany“ zdravého rozumu. Pracovat s čímkoliv, manipulovat tím, znamená především zvládat to nebo dokonce ovládat. Je celkem lhostejné, jde-li o lopatu nebo o data. Výsledkem vzdělání musí být znalost a dovednost, nikoliv pouhá informovanost. Vzpomínám si na doby, kdy byli dobří učitelé frustrováni z toho, že vidí mladé talentované lidi dřít z politických důvodů v továrnách, dnes tato frustrace vychází z toho, že zástupy mladých hlupáků plní masové vysoké školy jen a jen proto, že neví, co se životem a pro společnost je jejich studium menší problém než nezaměstnanost. Dříve byli vzdělaní lidé degradováni přeřazením k pozemním nebo popelářským pracím či do kotelny, dnes tato degradace probíhá vzdělaných lidí a vzdělání vůbec prostřednictvím masové distribuce diplomů a titulů.

Je to právě zdravý rozum spojený s přirozenou plachostí, co činí dnešního člověka odolného vůči prostředí, které na něho útočí množstvím obrazů a příběhů a snaží se ho přesvědčit, že právě tento

obraz a tento příběh jsou ty pravé, podobně jako hygienická vložka nebo prací prášek. To, co je nám překládáno jako obraz našeho prostředí, je tedy více než cokoli jiného především zboží. Přitom se dá říci, že toto zboží je nám vnucováno někým, koho nám není dáno poznat. Jen zcela výjimečně narazíme na skutečně autentický vlastní názor nějakého autora nebo dokonce autority. Většina předkládaných obrazů sice má také tvář, ale ten člověk na obrazovce má ve vztahu k onomu zboží ještě menší hodnotu, než sličná děva povalující se na kapotě luxusního automobilu nebo dokonce geniální prodejce zboží všeho druhu Horst Fuchs s okouzující náušnicí v uchu. Možná bychom si mohli blahopřát, kdyby většina našich zpravodajských pořadů měla alespoň tu úroveň jako estráda Horsta Fuchse. Bohužel většina vystoupení našich politiků, úředníků i novinářů, kteří nám mají zprostředkovávat naši společenskou realitu, má k tomu opravdu daleko.

Tak jako je obtížné se rozebrat ve všem, čeho jest příliš, tak je tomu i v případě informací. Přitom se neustále volá po úplné informaci, bojuje se za plnou a otevřenou informaci. Pravda je ovšem taková, že kdyby něco takového nastalo, tak by se rozhodovací proces zastavil, protože než by se ta úplně plná informace zpracovala, tak by už nebylo dávno co řešit. Nepotřebujeme více informací, potřebujeme si uvědomit, co je pro nás podstatné a podle toho konat. Tím nejpodstatnějším, je pro nás naše vlastní potřeba přežít, zápas o integritu a trvání naší osoby, který přenášíme přirozeně ve větší či menší míře i na organizace, kterých jsme součástí, jako na osoby souborné. Otázka přežití a trvání je otázkou zdrojů. Obecně lze říci, že základní zdroje svého přežití a trvání můžeme hledat jen a jen v přírodě potom v sobě samém, především ve vlastním vědomí. Vše ostatní je odvozené, jde o produkci, kombinované uspořádávání těchto dvou základních zdrojů. Často se tvrdí, že prvními takovými deriváty jsou moc, bohatství a vášně, motivace, které hýbou světem. Jde ve své podstatě opět o zápas o zdroje. Když Marx napsal o vykořisťování člověka člověkem, jako podstatě kapitalismu, tak se v tom podstatném mýlil. Ono „Marxovo“ vykořisťování je už totiž jenom přerozdělovacím procesem toho, co se podařilo lidem ukořistit u přírody a ve vlastním vědomí. Pro skutečnou elitu je tedy podstatné ovládat přírodní zdroje a vědomí lidí. Zatímco mechanismy ovládnutí přírodních zdrojů před námi elity umně skrývají, svědky pokusu o ovládnutí našeho vědomí jsme svědky dnes a denně. To, že si to neuvědomujeme je nejlepším důkazem toho, že se to alespoň částečně daří.

Festival událostí, kterými jsme od nového roku zahrnuti, je toho typickým důkazem. Přitom jde o úplně něco jiného. To, že v SAZCE nejde o peníze pro sport, ale o privatizaci miliardového byznysu, je jasné snad opravdu i „momentálně“ pomalejším. Podstatné na medializaci protestu lékařů je zakrytí skutečnosti, že stát jako organizátor realizace ústavou zaručeného práva na bezplatnou zdravotní péči prostě selhal. Metody, které se k tomu používají, sice připomínají útoky Milouše Jakeše na Hanu Zagorovou, ale to není důvod, proč by se tolikrát osvědčená závist nešířila mediálním prostorem jako smrad. Výsledkem bude jen a jen omezení dostupnosti zdravotní péče a elity opět něco málo ušetří. Nejrůznější kauzy, poukazující na korupci, nejsou ničím jiným než vyřazováním jedné skupiny korupčníků druhou. Nejde tady o odstranění korupce, ale o monopol nad ní. Zajímavé jsou zprávy o tom, že stát již léta jedná s IBM o tom, že by snad jednou konečně mohl za pár miliard dostat systém, který by mu řekl, kolik má vlastně k dispozici peněz. A neméně zajímavé jsou mediální útoky na studenty FSV UK, kteří si dovolili spočítat, že za pár uplynulých let zmizelo bez řádných výběrových řízení ze státního rozpočtu necelých tři sta miliard korun. Asi se sem tam opravdu v jednotlivostech sekli, ale na to na podstatě věci nic nemění. Leč je to opět stará finta. Všichni se zabývají tím, kolik vlastně se vyplatilo nějaké firmě ze státního rozpočtu, ale už nikdo nezkontroluje, za co, a už vůbec se nezajímá o to, proč to bylo bez výběrového řízení.

Zajímavé jsou rovněž komentáře k situaci v Egyptě. Zkoumá se, jaká že je to revoluce, protože nikdo nedokáže popravdě napsat, že jde v podstatě o hladovou bouři. Všichni kroutí hlavou, jak to je možné, že tajné služby nic nehlásily, ale já se musím přiznat, že slýchávám mluvit například Václava Cílka na

téma, že Egypt je potenciální rozbuška hladových bouří nevídaných rozměrů, už minimálně několik let. Je to zcela jednoduché. V Egyptě je moc lidí, většina ngramotných a dlouhodobě se tam tedy nedostává ani lidských ani přírodních zdrojů a spotřeba těchto zdrojů narůstá. Nedošlo k ničemu jinému, než k tomu, že totalitní vládcí přestali být ochotni dotovat ceny potravin a tím dostali podstatnou část obyvatelstva tváří v tvář smrti hladem. Dotování takzvaných základních potřeb a především potravin je znakem totalitních režimů daleko spolehlivějším, než jakákoliv komunistická strana nebo srp a kladivo.

Kolem nás je spousta těch, kteří vytvářejí nebo jen vidí obrazy, tváří tajemně a říkají spolu s cimrmanovskou Smrtkou, že oni nesmějí ani naznačovat. Nevěřme jim, pravda je taková, že nic neví. Jakýkoliv vlastní názor, vlastní obraz postavený na základních zkušenostech má pro nás větší váhu, než zpravodajské, mediální a politické analýzy a prognózy.

Lidé a jistoty...

17.2.2011

Na počátku tohoto textu nebude ani slovo, ani stvoření země a nebes, ale omluva za nepřesnou formulaci v předminulém textu „Lidé a změna“. Šlo o identifikaci vadné elektronky, která způsobila, že se život filmového Jáchyma řídil mylným kondiogramem. Nebyla to E415, ale E13... Nechtělo se mi to hledat, pamatoval jsem si jen to „E“, ale můj pokus o fabulaci neunikl bdělému oku čtenářovu, kterému tímto děkuji, neboť mi poslal i celou příslušnou filmovou citaci v audioverzi, zachycující onu krásnou hanáčtinu. Pro pořádek tedy uvádím, že E415 je emulgátor, zahušťovadlo údajně neškodné a zpříjemňující chuť nápojů a salátových záливоk. Jiným pojmenováním E415 je xanthan nebo xanthan gum. Stejně tak je E415 kuchyňská beztlaká stojánková baterie za základní cenu 1296,- Kč. A do třetice je to i elektronka, a sice trioda od Phillipse z roku 1928. Nepochybně bude řetězcem znaků E415 označeno ještě mnohé další v našem pestrém světě názvů a značek sice nic neříkajících, leč informaci nesoucích. Děkuji i touto cestou pozornému čtenáři za připomínku, mimo jiné i proto, že svým způsobem inspiroval text dnešní...

Někdy je důležité si uvědomit, že tam, kde se cítíme nejvíce jistí, ve světě takzvaných samozřejmostí, jsme často velice zranitelnými oběťmi vlastních utkvělých představ. Držíme se jedné interpretace a často si ani neuvědomujeme, že jde o něco úplně jiného. Zůstaňme ještě okamžik u onoho řetězce znaků E415. Je to jméno, jak jsme se právě dozvěděli, jméno tří zcela odlišných a zřejmě ještě daleko více věcí... Vidíme řetězec znaků, a když nám nedává hned nějaký smysl tak si ho uložíme jako jméno, jméno čehosi, co neznáme. Prostě jako text. Jsou tady ale ještě minimálně dvě další možnosti. Tou první je program nebo kód. Vzpomínám si, že velké písmenko a tři čísla byla možnost při zamykání skříněk v úschovných na nádražích. Do třetice tady máme možnost, že se jedná o číslo. E415 je standardní zápis čísla v „čtrnáctkové“ a vyšších číselných soustavách. E je prostě číslice v řadě 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, A, B, C, D, E... Číslo čtrnáct se ve čtrnáctkové soustavě zapíše jako 10, tedy stejně jako desítka v desítkové nebo dvojka ve dvojkové. Ale to není podstatné. Podstatné je, že E415 může být prostě také číslo. Takže to může být text, program nebo číslo. Kdo to na první pohled rozhodne?!? Odpověď zní, že obecně, bez dalšího kontextu, nikdo, kdo se nechce vystavit riziku, že se bude ve dvou třetinách případů mýlit. Je to však ještě složitější a pravděpodobnost nesprávného vjemu je zpravidla ještě daleko vyšší než dvě třetiny.

Číslo je z trojice možných významů tím nejjednodušším, který po svém rozpoznání, které může být velice obtížné, poskytuje následně relativně nejmenší prostor k dalším omylům či dezinterpretacím. Jinak je tomu u kódů a programů a nejbohatší možnosti dezinterpretací a omylů poskytuje samozřejmě text. U programů a kódů je tu ten problém, že vyžadují nutně dekódovací zařízení a ta jsou fyzické povahy stejně jako nosič kódu nebo programu. A kam vstupuje reálno, tam se vloudí i chyba, protože nic ve fyzickém světě nelze dokonale zopakovat. U textů je potom problém se čtením. Čtení je nelehký interpretační vícesložkový úkol. Je k němu třeba složitě sociálně, kulturně, ekologicky a historicky ukotvenou lidskou bytost a k tomu ještě nepřeborné množství podobně složitě ukotvených možných a často zcela odlišných kontextů. Víme z vlastní zkušenosti, jak se mění významy stejných textů v různých dobách, prostředích a jak rozdílný význam jim dokážou dát jednotliví interpreti. Představme si jen, kolika různými způsoby může z lidských úst zaznít prostý text E415...

To celé uvádím jen proto, abychom si uvědomili, jak křehké je něco, čím jsme si jistí, co pro nás představuje jistotu a co je oním pověstným pevným bodem našeho života. Téměř stoprocentně si můžeme být jistí snad jenom tím, že budeme jen obtížně hledat druhou lidskou bytost, která bude vidět naši jistotu stejně jako my, a podruhé si můžeme být skoro stoprocentně jisti, že naše jistota nepotrvá dost dlouho, abychom nemuseli do smrti hledat jinou.

Přesto je touha po jistotách jednou z klíčových motivací našeho společenského chování, která má svůj protipól v často neodolatelném pokušení hazardu. Ne nadarmo se říká, že pojišťovny, sázkové kanceláře, herny a kasina jsou chrámy jedné bohyně Fortuny. Někde uprostřed této polarity se pohybuje většina z nás a snažíme se až příliš často uctít tuto bohyni tím, že zkoušíme jistoty i hazard najednou. V poslední době jsme však neustále mediálně konfrontováni se sdělením, že svět, ve kterém žijeme, se nám neustále mění před očima a k tomu jsme navíc stresováni neustálými sděleními, že tomu tak nikdy nebylo a že se kvůli tomu musíme vzdávat svých jistot. A nejen to. Politici i média, mohutně podporováni vědeckou frontou, která je placená z grantů, které schvalují politici, kteří jsou ovlivněni popularitou, kterou vědcům zabezpečují média, společně tvrdí, že chtít jistotu je staromódní a škodlivé, až protipokrokové a protispolečenské. Je to proti duchu naší doby. Pohříchu, politici jsou ti první, kteří se vůbec nedávají svazovat jakýmikoliv jistotami nebo platnými pravidly a jednájí zcela v duchu poučení, že změna je život. To je sice pravda, ale v životě žádná změna neplatí zpětně. To, že se tak děje ve společnosti, kde je zcela běžné, že dnes se vyhlásí, že něco neplatilo už včera, je skutečně absurdní alegorií na Fučíkovu zemi, kde zítra už znamená včera.

V rámci textu o jistotách a nejistotách si nechci odpustit poznámku na téma postavení těch statutárních zástupců obchodních společností, kteří jsou zároveň jejich zaměstnanci. Nedávná mediální informace o rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z konce minulého roku předpokládá, že může dojít k citelnému postihu desítek tisíců nebo dokonce statisíců těchto osob, které si řádně hradily své sociální a zdravotní pojištění, které vycházelo z jejich postavení zaměstnance, a to z toho důvodu, že jejich pracovní smlouva zaměstnance je neplatná, protože její náplň je v souběhu s činností, kterou by měly vykonávat v rámci povinností statutárních zástupců. Nejde o nic nového. Existují podobná soudní rozhodnutí i judikáty samotného NS ČR, které jsou staré již několik let. Problematičnost jakýchkoliv zobecňujících závěrů na toto spočívá nejen v tom, že vyvolávají novou administrativní kampaň proti statutárům v podobě možného tolik oblíbeného veřejného honu na soukromé čarodějnice, který skončí při kvalitě naší administrativy dlouhou řadou prohraných soudů před Evropským soudem pro lidská práva. Jde o to, jakým způsobem byla v nedávné historii problematika zaměstnanců, statutárních zástupců řešena v praxi tam, kde o to jde především, tedy na orgánech správy sociálního zabezpečení. Většina lidí se ve svém rozhodování řídí spíše praxí místních autorit než judikáty NS ČR. A tato praxe nebyla ani časově ani teritoriálně jednotná. Ještě více tedy půjde o to, jak k tomu tyto orgány přistoupí do budoucna. Je třeba si uvědomit, že je třeba rozlišovat mezi statutárními orgány akciové společnosti a jednatelem společností s ručením omezením. Posouzení souběhu pracovních náplní není věcí jednoduchou. Nebezpečí celého problému však spočívá v tom, že naši politici jsou mistry ve vládnutí podle vzoru „rozděl a panuj“, a tak se zpočátku pronásledování statutárů, odpírání jim výhod zdravotního a sociálního pojištění a doměřování daní jejich společnostem setká určitě se škodolibou radostí těch, kterých se to zdánlivě netýká. A to bude většina. Politikům tak může paradoxně stoupnout popularita, než věc dojde tak daleko, že to začne ovlivňovat chod podnikatelského života natolik, že klesne výběr daní a stoupne nezaměstnanost. Jediný, kdo si bude v té době mnout ruce, budou právníci, kteří se budou těšit na pěkný podíl z tučného odškodného, podobně jako v případě majitelů bytových domů, investorů do solárních elektráren a mnohých dalších.

Na stole mi také leží podivuhodný text, který říká, že jednoho statutára akciovky, kterému byl v důsledku osvobozujícího rozsudku nakonec po letech zrušen výkon trestu „zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu“, zapsal nejmenovaný krajský soud zpět do představenstva společnosti a to tak, „...jako kdyby nikdy nebyl z obchodního rejstříku vymazán...“ I osoba neznalá práva si dovede představit, jaké důsledky to má pro jakoukoliv jistotu kohokoliv a že tudy možná vede cesta k potrestání dotyčného za něco, u čeho sice nebyl, ale k čemu byl dodatečně údem státu dopsán. Kdyby snad někdo chtěl tvrdit, že to prostě není možné, dovolím si citát svého profesora deskriptivy,

který nám na podobné námitky vždy odpovídal: „Uvědomte si milí studenti, že když už něco je, tak je to také možné“. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že mladý gymnaziální profesor je vlastně z Prahy vypovězený filosof, a že toto poučení je jednou z podstat učení Mikuláše Kusánského o takzvaném "possest". V každém případě je to ovšem jedna z mála pravd a jistot, na které se můžeme opravdu spolehnout.

Lidé a nejistoty...

5.3.2011

Dnešní text bude, jak již jeho název napovídá, tak trochu korespondovat s textem minulým, který vyšel pod titulkem „Lidé a jistoty...“ Otázky kolem jistoty a nejistoty jsou staré jako lidská společnost sama. Klademe si je jako jednotlivci i skupinově. Existují i celospolečenské debaty na toto téma, ale všechny mají jeden smysl. Jde o to vytvořit takový systém vztahů, který by cosi v blízké nebo i vzdálené budoucnosti garantoval, zaručoval a po celou dobu své existence fungoval tak, že už tímto svým samotným fungováním vnášel do našich životů pocit jistoty. Podobně náš život ovlivňuje celá řada přírodních cyklů, které jsou našimi jistotami. Jaro, léto, podzim, zima, nov a úplněk, den a noc... Protože se to osvědčilo, přišli jsme s celou řadou dalších jistot, které tyto cykly rozvíjejí. Obecně jde o kalendář, který přináší nezpochybnitelnou jistotu v tom, že po březnu přijde duben a po středě čtvrtek. Ale podobně jsou na tom církevní svátky, i Vánoce a Velikonoce jsou našimi malými jistotami. Pro pořádek pouze připomenu, že se nacházíme v období předvelikonočního půstu. Ten začíná na Popeleční středu, kdy bychom si měli připomenout skutečnost, že nejsme ničím jiným než prachem a v prach se zase obrátíme. Tento symbol pokory před bohem všemohoucím má v sobě hlubokou fyzikální podstatu, neboť nejsme skutečně ničím jiným než svébytným uspořádáním prostředí, ve kterém se nacházíme, a jen pro zajímavost uvedu, že polovina vody, který náš organismus obsahuje, tedy více než třetina váhy našeho těla, nepochází ze Země, ale ze vzdáleného Kuiperova pásu, odkud ji k nám před mnoha lety přinesly komety. Je rovněž zajímavé, že jako lidský organismus, údajný vrchol evoluce, obsahujeme tolik samostatných mikroorganismů, bakterií, že je to až na otázku, kdo je kdo. Ten poměr je, co do počtu, ve prospěch bakterií vůči autentickým lidským buňkám, opravdu zdrcující. Zvláště vesele pak vedle toho vypadá reklama na jakýsi čisticí prostředek, který dokáže vybit všechny bakterie a propaguje jej jakási, možná jen údajná, lékařka. Bez bakterií bychom se okamžitě zhroutili a rozpadli jako organismy, ale vedlo by to i ke zhroucení celého života jako systému. Prostě, jak říká klasik, některé skvrny nelze vyčistit bez porušení látky. Snad alespoň dostala paní doktorka za svou propagaci útoku na základní kámen stavby života od reklamní agentury dobře zapláceno.

Velké téma, týkající se jistot a nejistot, je problematika důchodového zabezpečení. O takzvané důchodové nebo penzijní reformě se hovoří již drahně let, ale důležité je vidět, že se vlastně diskuse o důchodovém zabezpečení nevedla a bohužel se nevede ani nyní. Debata se vede tak, že je učiněno nezpochybnitelným, že stávající systém je neudržitelný a zbývá rozhodnout, kolik se z něj vyvede prostředků, aby se stal udržitelný. Pokud se to někomu zdá absurdní, pak si může být jistý, že nepozbyl zdravého rozumu, a to i přes záplavu cizích slov a radostných, barevných a hlavně vzpínajících se křivek, které věští radostnou vzdálenou budoucnost pod lehce přibloudlým starým sloganem: *Pravidelná úložka zjasní k stáru líce starouška*. Zkrátka a dobře jde jen a jen o peníze a vůbec si neklademe otázku, co to znamená důstojné stáří a už vůbec si odmítáme připustit, že je to stav člověka, který se nedá nikterak finančně zabezpečit. Pokud se dopustíme velké zkratky, pak můžeme říci, že lidská důstojnost stojí na dvou základních pilířích. Jednak na uznání rovnosti lidí vzájemně jako jednotlivců, jednak na tom, že ostatní lidé uznají nárok jednotlivce na pravdu na základě prostého zdůvodnění jeho názoru bez toho, aby dotyčný použil sílu nebo jiné podpůrné prostředky. Položme si otázku, kdo a jak dnes z těchto pozic garantuje důstojnost současných seniorů a jak se tento stav bude dál vyvíjet?!? Do jaké míry jsme svědky toho, že bychom naslouchali a uznávali názory našich starších spoluobčanů, a kdo z nás je pokládá za skutečně rovnoprávné partnery?!? Poměrně komplexní odpověď na stav naší společnosti v této oblasti si můžeme připomenout, když se podíváme na klip Jiřího Mádlu a Kláry Issové „Přemluv bábu.“

Vedeme absurdní debatu, kolik budou dnešní mladí brát za třicet let a kolik to bude procent jejich příjmu. Řešíme neřešitelný problém, jak hodnotu dnešní odložené spotřeby přenést o desetiletí

dopředu časem a pokud možno ji cestou ještě zvýšit, a to všechno v masovém měřítku. Pokud bychom uvažovali v kategorii jistoty a nejistoty, pak takovou záruku nemůže dát opravdu nikdo. Jakýkoliv systém, který má zavazovat zákonem občana k tomu, aby své peníze jakkoliv dlouhodobě spořil, je jen legalizací zcela nelegitimního okrádání jednotlivců ve prospěch velkého finančního byznysu. Jeden z největších myslitelů dvacátého století Ludwig Wittgenstein ve své poslední práci nazvané „O jistotě“, v řádcích, které napsal týden před svou smrtí, uvádí jako svou 634. tezi z celkových 676 následující slova: „*Nemohu se v tom mýlit; a v nejhorším případě ze své věty udělám normu.*“ Přeloženo do nefilosofického slovníku to znamená, že sebevětší blbost mohu udržet ještě nějakou dobu při životě, když ji jednoduše uzákoním. Kolik škod tím napáchám, je lhostejné, protože ty patří do povolených ztrát. Stačí přece, když vydělám.

Dalším důsledkem důchodové reformy bude oslabení průběžného systému, což bude bráno jako další důkaz toho, že není životaschopný a na základě toho bude postupně zrušen. Znovu se budeme muset vrátit k základní diskusi na téma, zda stávající filosofie a koncepce důchodového zabezpečení jako takzvaného sociálního pojištění představuje stále takovou společenskou hodnotu, jakou byla pro předchozí generace a zejména pro ty, kteří o něm kdysi snili a v nelehkých sociálních střetech ho prosazovali do společenské praxe. Stáří přece nelze ani při nejlepší vůli nazvat pojistnou událostí, i když z tohoto hlediska je nejsnadnější konstruovat jeho finanční zabezpečení. Nicméně i ten nejbohatší senior, který si bude moci zaplatit i tu nejnákladnější službu nebo péči, zůstane bez lidí, kteří si ho váží a kteří ho uznávají jako rovnocennou a pozoruhodnou lidskou bytost, jenom bohatým klientem, o kterého pečujeme jen proto, že nás platí. To je důsledek redukce problematiky seniorů na pouhou otázku peněz. Možná bude takový bohatý klient sociálního státu závidět mnohým seniorům z kategorie nepřízpůsobilých, kteří budou dožívat sice v chudobě a sociálním vyloučení, ale v kruhu svých blízkých. Ostatně, pokud si všímáme bezdomovců, pak by pro nás mělo být určitým poučením, že je mezi nimi Rom skutečnou vzácností. Opakujeme do nekonečna mantru sociálního státu, když hovoříme o nejistotách a jistotách, ale možná si při tom tak trochu myslíme, že sociální stát může sociálně cítit za nás a stačí, když mu budeme přispívat. Dopustím se malého bonmotu a uvedu, že se musíme pečlivě zamyslet nad tím, jestli lze budovat sociální stát ve společnosti asociálů. Uvědomme si, bez jakéhokoliv politizování nebo jiného zaujetí a hlavně bez hněvu, že to jsou právě individualismus a sobectví, které byly základními definičními hodnotami nového nesocialistického a nesociálního člověka, nové struktury par excellence.

Na závěr bych rád pokračoval v příběhu statutára akciové společnosti, o jehož osudu jsem psal minule. Zapomněl jsem tehdy dodat, že za to, že ho stát svým údem nejmenovaného krajského soudu zapíše do obchodního rejstříku takovým způsobem, jako kdyby z něj nebyl nikdy vypsán, požadoval soudní poplatek 1000,- Kč, a to i přesto, že ho nikdo o podobnou službu nežádal. Statutár pocítil oprávněné obavy, že by mohl mít v důsledku takové státní péče velké potíže, a tak se proti takovému usnesení odvolal. Jaké bylo jeho překvapení, když se obratem dozvěděl, že odvolání bude přijato jen tehdy, když zaplatí soudní poplatek 1000,- Kč. Jinak bude odmítnuté. Statutár zaplatil, a tak se můžeme těšit na další pokračování tohoto poněkud absurdního příběhu na již zmíněné téma, že hloupost jako zákon je ještě nebezpečnější a škodlivější než hloupost prostá, jaksí státem nenormovaná. Podstatné na tom je to, že si stát za službu, kterou jste si neobjednali, prostě zinkasuje poplatek, ať již je výsledek jakýkoliv. Vždycky mi srdce plakalo nad srdceryvnými příběhy o lidech, kteří byli zasaženi vyděračskou strategií některých firem, které na základě toho, že rozeslaly smlouvy, které byly podle jejich názoru platné, pokud je lidé předepsaným způsobem neodmítli, rozesílaly lidem upomínky a výhrůžky exekucí. Našli se i lidé, kteří zaplatili. Mnozí se báli. Víím, co si takových praktikách mám myslet, ale nad tím, že de facto totéž pod pláštíkem péče o pochybný pořádek provozuje stát, mne poněkud děsí. Nicméně je tu jedna jistota, že stát si na své přijde.

Až vyjdou tyto řádky, budeme svědky dalšího neobyčejně nákladného státem organizovaného anachronismu nazvaného „sčítání lidu.“ V době, kdy jsou veškeré potřebné i nepotřebné údaje o lidech shromažďovány v desítkách aktualizovaných databází, se rituálně opakuje naprosto nepotřebný státní akt za miliardy korun a jsou vydávány dokonce nesmyslné další peníze na jeho propagaci. Kdo se chce opravdu pokochat nad arogancí moci přecházející v hloupost, ten ať si přečte důvody, proč to stát dělá. Nakonec však stát přiznává, že by to nejspíše sám nedělal, ale má to nařízené z Bruselu. Je to prostě zákon. Wittgenstein měl pravdu...

Stojí opravdu za zamýšlení, jestli je takový stát schopen pečovat o mé důstojné stáří!?!

Lidé a život...

19.3.2011

Až budete číst tyto řádky, milí čtenáři, bude to už více než 32 let, co mne jedna dívka, studentka medicíny, okouzila mimo jiné svým úslovím: „... *neberme život příliš vážně, stejně z něj nevyvážneme živí...*“ V červnu oslavíme třicet let manželství. Omlouvám se za tyto osobní poznámky, ale myslím si, že ono úsloví vytváří docela dobrý úvod k tomu, o čem bych dnes rád psal. Mnohokrát v životě jsem si ho měl možnost připomenout a musím říci, že mi zejména v těžkých chvílích pomohlo odpoutat se od lpění na určitých věcech, zásadách nebo procesech, a tím mne nejen obecně odpoutat se od problému nebo jinak řečeno, osvobodit, ale v některých případech i zcela konkrétně vysvobodit z obtížné situace. Člověk, pokud není zrovna filosof, nemá v životě příliš času přemýšlet o jednoduchých úslovích a obecných pravdách, ale někdy se i nefilosofovi naskytne příležitost k malému komentáři.

Bereme tedy svůj život, svou existenci příliš vážně?!? Svazuje nás to přespříliš při našich rozhodnutích?!? A pokud tomu tak je, kde hledat příčinu?!? Jde jenom o nás, nebo má lpění na trvání nějaký obecnější charakter?!? Při hledání odpovědí na tyto otázky se musíme podívat trochu do evropské historie i současnosti. Nepochybně zaznamenáme, že nejen Evropa, ale tzv. západní civilizace obecně v novověku možná více než jiné kultury lpí na hodnotách individuálního uchování a trvání nejen jednotlivého člověka a věcí, procesů a jejich tradic, ale i nejrůznějších společenství organizací a institucí. Zanikání je ve světle této hodnotové orientace bráno jako cosi nepatřičného nebo dokonce jako selhání, kterému je třeba se pro příště vyhnout. Hledání věčnosti a nesmrtelnosti není v našem světě nepodobné legendárnímu hledání Svatého grálu. Je spojeno s ohromnou touhou po jistotách a vyloučení nejistot, které jsme věnovali předchozí pojednání v této rubrice. Trvání čehokoliv předchází proces vznikání téhož. Přestože je „sine ira et studio“ zřejmé, že hodnota vznikání je v zásadě totožná s hodnotou, kterou představuje zanikání, že jde v zásadě o polarity, které jsou od sebe neoddelitelné, je v naší kultuře jasně patrné, kdo je ten dobrý a kdo je ten špatný nebo dokonce rovnou zlý. Přestože nás řada pohádek, jako Dařbuján a Pandrhola učí o tom, že je dobře, že je Smrt na světě a někdy je obecně v zániku spatřována šance prosadit něco nového, není zánik již dlouho brán jako přirozená součást bytí. Dvacáté století se svými válečnými hrůzami, genocidami a pogromy nás naprosto zbavilo pozitivního vztahu k hodnotě sebeobětování, kterým se vyznačoval romantismus přetrvávající ve společnosti prakticky až do první světové války. Připomeňme jenom celou řadu příběhů o smrti na poli cti a slávy, obětování se pro pravdu, pro věc národa, vlasti nějaké instituce či organizace atd. atd. Po druhé světové válce si stále více lidí klade přirozenou otázku, jestli to všechno vůbec stojí za to, jestli něco má cenu lidského života. Pozitivní hodnota vznikání se rovněž odráží v řadě úsloví a zásad, připomenu pouze: „postav dům, zasad' strom a zplod' syna!“. Opravdu jen velmi těžko narazíme na moudro typu: „kopej hrob, napiš závěť a uklid' po sobě!“ Když však budeme zkoumat evropský středověk, narazíme na podivuhodný výraz „ars moriendi“ umění umírání a jeho obdoby najdeme přítomné v celé řadě dnešních kultur v daleko intenzivnější podobě než v té naší.

Jak to tak bývá, k současnému pokřivenému chápání umírání a zanikání přispívá nemalou měrou i celá řada nejen populárně vědeckých pojednání z biologie a zejména z biologie evoluční. Zdatně jí v tom sekunduje sociologie a sociobiologie. Nejde zdaleka jenom o to, že od osvícenství evropská věda dlouhodobě některé živočišné druhy v rámci systematické biologie a třídění preferuje jako vyšší a nižší, jde i o to, koho představuje jako šampiony nebo vítěze evoluce. Vesměs to byly a jsou ty druhy, které nějak odpovídaly nebo odpovídají dobovým společenským ideálům. Zkrátka a dobře, orel je víc než plž, lev je král zvířat, lidoop je více opice a ta je nadřazena poloopici. Vyšší houby, nižší houby, nahosemenné a krytosemenné, prokaryota jsou méně než eukaryota atd. atd. V této radostné atmosféře třídění, nadřazování a podřazování se není čemu divit, že se nám takováto selekce dostala i

do lidské společnosti a třídění na lepší lidi a obyčejné lidi se dostalo do fáze nadlidí a podlidí, až z toho byla tragédie holocaustu. Nezapomínejme, že norimberské zákony byly napsány na základě vědeckého výzkumu a celé řady odborných posudků a profesorských dobrozdání. Nebyli to zdaleka jen koryfeje německé biologie, kteří hlásali teorii nadřazené árijské rasy. Zřejmě se tehdy někde v Evropě urodily zajímavé granty na výzkum rasové excelence. Dnes jsou šampióny evoluce ti, kteří dokážou přežít, trvat, vydržet. Druhá nadřazenost se nenosí. I v biologii se nejen začíná uznávat, že komplexnější organismy jsou v určitém smyslu vyjádřením posuvu v evoluci v období mezi masovými vymíráními, ale zároveň se uznává, že jejich existence je více závislá na těch jednodušších organismech, dokonce už je známo, že skoro celý systém života stojí na těch nejjednodušších, na bakteriích, které jsou daleko pozoruhodnější, než se zdá. Jak absurdně v této souvislosti vypadá lékařka, která v televizní reklamě nabádá s lahví čehosi v ruce k vybití všech bakterií světa, ponechám na posouzení čtenářů. Já si myslím, že je to na vrácení diplomu, ale možná ani žádný nemá nebo jenom z Plzně.

Když se podíváme kolem sebe do přírody, tak ovšem uvidíme, že zdaleka nikoliv vše směřuje k přežití za každou cenu. Máme tu jepice, jednoleté rostliny, stromy kvetoucí jednou za staletí a za život, spousta životů je evidentně programově krátkověkých. Naskytá se tu otázka, jestli šampióny evoluce nejsou spíše ti, kteří dokážou nejvíce naplnit, uskutečnit a vyčerpat možnosti, které jim byly vloženy do genetického kódu čili tak říkajíc přisouzeny do kolébky, a poté zanikají, než ti, kteří dokážou jenom přežít, byť v podobě jakých si „živoucích zkamenělin.“ Všechny a všechno nakonec čeká zánik, ale někteří si existenci prostě více užijí, často i ku prospěchu druhých, jak nás o tom poučuje pohádka o prasátku v žitě z filmu Vrchní prchni. Samozřejmě nelze vyloučit, že někdo má v genetickém kódu uloženo právě jen to, aby trval, ale nelze podle takových jednotlivostí řídit celý pohled na svět kolem nás a přizpůsobovat mu pohled na společnost a naše chování v ní. Pokud bychom dokázali více akcentovat jako cíl našeho života naplnění možností, které nám jsou dány, pak by se nepochybně změnil i náš pohled na zanikání a to včetně toho našeho. Osvobodilo by nás při i při vnímání existence celé řady organizací a institucí, ke kterým nábožně vzhlížíme, protože tu jsou déle než my, trvají, a to i přes to, že už nám jsou v podstatě úplně k ničemu, přežily se a jediné co dělají, že spotřebovávají naše peníze a nervovou soustavu. Otázka přežití organizací se stala otázkou bezpečnosti, a když se postavíte před libovolný regál s odbornou literaturou, tak v něm najdete mnoho titulů o tom, jak zaručeně uchránit existenci organizací a institucí, přesto, že je daleko nejjednodušší organizace a instituce, které naplnily své poslání prostě zrušit a vytvořit nové. Organizace není nic vyššího než člověk, byť obvykle platí, že je v ní více lidí a je tedy často jakousi soubornou osobou nebo korporací. Reálný obsah pojmu bezpečnosti organizací má tedy ve skutečnosti docela úzký záběr, ale to by nemohl být předmětem tak ohromného byznysu. Nejde zdaleka jen o instituce, které jsou korporacemi. Uvědomme si, jaké ohromné úsilí věnujeme například ochraně institutu autorských práv, institutu dědictví, smlouvy nebo samotného velkého Trhu. Na druhé straně se postupně vytrácí ochrana institutu manželství a rodiny vůbec. Obecně však platí, že se málo ptáme, proč konkrétní organizace vznikly, pro uspokojení jaké lidské potřeby byly kdysi zřízeny a hlavně jestli tato potřeba ještě trvá nebo už je tady ona organizace nebo instituce přítomna právě jenom jako pomník této potřeby a zaopatřovací ústav svých zaměstnanců.

Pokud se mám vrátit na začátek, pak bych chtěl v závěru připomenout, že ten citát v úvodu patří Elbertu Greenu Hubbardovi, americkému filozofovi a spisovateli (1856-1915), ale on říkal „*neberte*“, zatímco má stávající choť říkála a říká „*neberme*“. Je to důležitý malý, ale velice důležitý posun. Klíč k jinému vidění světa možná spočívá právě v tom, že nebudeme trvání a samotnou existenci, *včetně té své*, brát příliš vážně a dokážeme si užívat i odcházení a zanikání všeho druhu, opět *včetně toho svého*. Měli bychom se více ptát po tom, zda to, co vytváříme, má také již v sobě zakomponován dostatečný časový omezovač a naprogramován kvalitní a pokud možno nekonfliktní autodestrukční

mechanismus. Vždyť dobře víme, jak je to s náhlým pádem věčných časů, tisíciletých říší a dokonalých trhů. Čtenáři KONKURSNÍCH NOVIN mohou nejlépe posoudit, kolik energie a úsilí je třeba věnovat úklidu po padlých kolosech i zkamenělých trpaslících. Měli bychom si být vědomi toho, že lpění na něčem, co už odchází, je zhoubné a destruktivní pro nás samotné a stejně tak bychom měli vše a každého, kdo nás chce opustit, propustit bez váhání a nerecítovat mu tu z básně Země volá od Viktora Dyka, protože maximálně platí, že „opustíš-li mne, nezahynu“, ale říkat vše ostatní je zbytečné...

O lidech a touhách...

2.4.2011

Přilétlo jaro z daleka a všude plno touhy. Vše tlačilo se k slunci ven, že snilo sen tak dlouhý... Verše Vítězslava Háška mají připomenout nejen začínající krásné jaro, ale uvozují i téma dnešního pokračování úvah o tom, co je zdrojem pohybu civilizací, kultur, společností a jejich hospodářského života. Je zřejmé, že v takových úvahách nelze opomenout přání a touhy lidských jedinců, jejich ctění a vůli. Není to samozřejmě zdroj absolutní, ale je nesmírně významný a někdy se mi zdá, jako kdyby začal být opět opomíjen. Pamatuji si na smutnou kapitolu marx-leninského učení o úloze osobnosti v dějinách. V zásadě šlo o to, že kdyby někdo něco neudělal, tak by to udělal někdo jiný, protože doba nazrála či dozrála a přiblížil se „historický okamžik“. Říkali jsme tomu, že „doba je těhotná činy“. Prostá reakce, že by to ten někdo udělal jinak, se nejen nezkoumala, ale ani nenosila, a když tak byla odbyta tím, že by to stejně muselo zákonitě skončit tak, jak to skončilo, tedy vítězstvím pracujícího lidu a komunismem. Dnes je sice marxismus zavržen, o leninismu nemluvě, ale pokud se zahledíme, zaposloucháme nebo začteme do informací, které poletují v mediálním prostoru i v řadě seriózních textů a prací, tak zjišťujeme, že za starých časů totality byl jednotlivec ničím proti době a proti kolektivu, ale dnes je nulou daleko větší (pokud větší nula vůbec dává smysl), protože je hříčkou trhů, globalizace, nutnosti boje proti terorismu a celé řady jiných objektivních a mimo člověka stojících institucí a procesů. Přesto jsou lidská přání a touhy, obyčejná i neobyčejná, neobyčejně významná. Když se totiž zamyslíme nad uhlazeným povrchem světa objektivně a nezávisle fungujících institucí a procesů a zbavíme se prvotního ohromení, které není nepodobné ohromení středověkého venkovana při vstupu do katedrály, zjistíme, že tam nevidíme sebe ani žádného jiného člověka. V přírodě často stačí pouze nadzvednout ten krásný hladký kámen, abychom uviděli život, ale nám někdy nezbývá, než ten kámen vzít a do toho strašně krásného obrazu institucionálního fungování společnosti udeřit. Pak se objeví skuteční lidé se svými touhami, přáními a svým obyčejným životem, který je ovšem neobyčejně pestrý, rozmanitý a hlavně tak nějak nepopsatelný a nezaškatulkovatelný. Najednou vidíme, že to, co je nám předkládáno jako obraz života, jsou ve skutečnosti pouhé více nebo méně povedené modely a agregáty na různé úrovni zobecnění. Svůj život můžeme nejnadhleji ztratit, pokud uvěříme tomu, že život není to, co prožíváme, ale to, co se o něm píše, říká a ukazuje.

V *Eposu o Gilgamešovi* najdeme nenápadnou větu, která zní: „Nabyl rozum, ale zvířata od něj utekla.“ Týká se polidštění divocha Enkidu, který získává rozum, ale ztrácí harmonii s přírodou, a tím i svou přirozenost a s ní i své přirozené touhy. Ztráta přirozenosti vede k neustálému konfliktu mezi tím, co chceme a tím, co skutečně potřebujeme nebo tím, co máme. A právě tato mezera, diskrepance nebo spíše rozpor je klíčovým místem v našem nitru, na jehož využití a zneužití cílí naprostá většina společenských motivačních procesů, počínaje mateřskou a rodinnou výchovou, přes školství až k manipulativní reklamě, marketingu a doslova ždímání lidského jedince k podání nejvyššího výkonu ve jménu splnění nějaké, většinou skrytě implementované touhy. Důležité je, že tento rozpor prostě existuje a je ve větší nebo menší míře integrální součástí osobnosti každého z nás. Jmenuje se prostě a jednoduše nespokojenost nebo neuspokojenost. Existují dva základní přístupy k tomu, jak tento rozpor mezi tím, co chceme, a tím, co máme, odstranit. Tím prvním je snaha získat všeho co nejvíce a to v takové míře, že už v zásadě nemáme po čem toužit. Každá kultura v sobě obsahuje tyto přístupy, z nichž jeden bychom mohli nazvat požívačností a druhý asketismem. V evropské tradici jde například o naprosto rozdílné životní filosofie hédonismu a stoicismu, mající původ již v antickém Řecku. Já bych v této souvislosti připomněl ještě zajímavé heslo „carpe diem“ tedy „užij dne“, které upozorňuje na důležitost využití toho, co je nám dáno a to na ono „každé nové ráno“. Někdy je vykládáno jako motto hédonistické, ale ono je zároveň i velice pokorné a upozorňuje na daleko více, než jenom na uspokojování potřeb.

Tlak na naši nespokojenost je dvojího druhu. Jednak na ni tlačí zevnitř naše zbytková přirozenost, atavismy a přírodní pudy, kterých se našťěstí nezbaví ani ten nejcivilizovanější a nejvychovanější příslušník lidské společnosti, jednak je to tlak vnější, pocházející z civilizačního prostoru, kulturního prostředí, společnosti její politiky i ekonomiky. Vůči těmto tlakům se nabízí otázka zcela základní. Dokážeme chtít to, co opravdu chceme?!? Musíme si uvědomit, že taková dovednost se skládá z toho, že dokážeme chtít to, co chceme a chtít to, co nechceme a k tomu dokážeme nechtít to, co chceme, a nechtít to, co nechceme. A to všechno nejen vůči společnosti, ale především vůči sobě samému. Je to osmero opravdu nelehkých úkolů a každý z nich je svého druhu samostatnou disciplínou. Racionální rozhodování o našem chtění je v každé z těchto disciplín trochu o něčem jiném. Někdy je to více o vůli, někdy o chytrosti. To podstatné ovšem spočívá v tom, že si musíme uvědomit, že naším výsostným právem je říci ne a nepřijmout žádnou z našeho nitra nebo okolí ke chtění navrhovaných věcí. A dále si musíme uvědomit, že s pouhým odmítáním nevydržíme dlouho a proto je tolik důležité, abychom si dokázali právě na racionální úrovni vytvořit několik věcí, které autenticky a možná i unikátně chceme my sami. Pokud máme vlastní program, pak obtížněji propadáme těm, které jsou nám překládány.

Dalším velkým problémem, který máme se zvládním a ovládním svého chtění je okolnost, že jsme v tom zůstali sami. Schází nám něco, co by nás omezovalo v našem chtění jaksí „a priori“. Přírody se nebojíme, poručíme větru dešti, moře máme po kolena, tedy pokud zrovna nepřijde tsunami, a pořád nás nějaká zelení vojevůdci vyzývají ke křížovým výpravám proti globálnímu oteplování, což dává lidu obecnému představu, že skutečně lidé mají na přírodu takový vliv, že mohou ovládat geologické a klimatické cykly. Rovněž bázeň boží už zdaleka není tím, co bývala. Kde jsou ty časy, kdy už samo pomyšlení na nějaké hmotné či nehmotné statky bylo hříchem, ba i smrtelným, a takové touhy zaváněly ohněm pekelným. Nebojíme se čerta, anděla a s trochou nadsázky můžeme říci, že jsme již dávno propustili Boha z funkce manažera našich osudů a do tohoto místa jsme se uvelebili sami. Rychle se ukazuje, že to není místo zdaleka tak teplé, jak si naši předkové slibovali. Nicméně vrátit Boha na jeho místo se prostě nedaří, protože existují stále ti z nás, kteří to zvládají, a těm se z jejich místa nahoře rozhodně nechce. Na straně druhé je pravdou, že Pánubohu se zpátky do funkce také moc nechce. Největší ambice nahradit Boha v roli velkého omezovače našeho chtění má v současné věci cosi, co se obecně nazývá systém, jde o společenské a politické instituce a především stát. Problém ovšem spočívá v tom, že zejména v současné době je systém institucí zcela morálky prostý, a proto je jeho apel na kvantitu a kvalitu našeho chtění skoro výhradně represivní a násilný. Nejde o regulace, ale o permanentní intervence, vpády a rabování v našem soukromí. To jen posiluje naši vůli k tomu nikterak se neomezovat, když je nositelem omezení takový násilný a bezduchý tupec, jakým je v současné době instituce sociálního státu. O to je to celé těžší, protože se skutečně musíme dokázat omezovat sami a nejsme k tomu nikterak motivováni. Naopak roste tlak vnějšího prostředí na to, abychom se rozšoupli, a někde uvnitř nás se pomalu hroutí vrstva duše usedlého spořádaného neolitického zemědělce a stále více z nás číší neposedný a divoký paleolitický lovec a sběrač...

Na samý závěr si dovolím připomenout, že docela dobrou omezovací technikou je uvědomění si toho, že vše, co chceme, někde nějak vzniká a vzniká nutně jako zanikavé. Vše má svůj čas a užívá svého pomíjivého dne. Je to sice samozřejmé, ale jenom zdánlivě. Lidé si až příliš často myslí, že věci prostě tak nějak samozřejmě jsou a budou tu pořád. Snad jen tak se dá vysvětlit současný odpor rakouských a německých občanů k jaderné energii. Nebudete tomu věřit, ale jedním z podstatných důvodů tohoto odporu je to, že podle nedávného průzkumu veřejného mínění si velká skupina obyvatelstva v těchto vyspělých zemích myslí, že elektrický proud prostě a jednoduše vzniká v zásuvce ve zdi. Elektřina prostě je a dost. To všechno za zdí, co vede až elektrárnám, je pro ně něco, co jen hyzdí jejich zahrádku a naivní představy o světě. Ostatně nechodíme daleko. Stačí si poslechnout domácí debaty o limitech těžby hnědého uhlí...

Krásné jarní dny, milí čtenáři.

Lidé a jejich zástupci...

15.4.2011

Toto pokračování bude nejen o úpadku společnosti SAZKA. Obrovská loterijní společnost se pomalu, ale jistě, hroutí před očima. Je důležité si položit otázku, kde to začalo, v čem hledat příčinu toho, že se do úpadku dostala společnost, které to na první pohled z pozice zdravého rozumu nemohlo nikdy hrozit. Již několikrát jsem k hledání odpovědi na podobnou otázku použil v KONKURNÍCH NOVINÁCH metodu modelu, kterému říkám „kostička.“ Jeho podstata spočívá v tom, že si prostředí sledovaného objektu rozdělím na 8 částí podle toho, zda je vůči objektu vnější nebo vnitřní, aktivní nebo pasivní a známé nebo neznámé. To poslední rozdělení je spíše na veřejně známé a veřejně neznámé, ale logika věci bude zachována. Pojdme se nyní podívat, kdo, jaké osoby, jací shareholdeři a stakeholdeři se v jednotlivých segmentech kostičky nacházejí.

Do segmentu vnitřních aktivních a známých patří v případě společnosti SAZKA jednoznačně představenstvo SAZKY, někteří zlí jazykové by možná řekli, že jenom Aleš Hušák, ale tomu nelze podlehnout. Do segmentu vnitřních, aktivních a neznámých patří výkonní manažeři SAZKY, do segmentu vnitřních, pasivních a neznámých patří trafikanti a další provozovatelé terminálů SAZKY a mezi vnitřní, pasivní a neznámé patří jednoznačně zaměstnanci. Do segmentu vnějších aktivních a známých patří akcionáři SAZKY, do segmentu vnějších, aktivních a neznámých patří státní správa odpovědná za kontrolu SAZKY, vždyť jde o vysoce licencovaný a sledovaný byznys - SAZKU sleduje od finančního úřadu po BIS v této zemi skoro každý. Do segmentu vnějších, pasivních a známých patří konkurence SAZKY a do posledního, velmi důležitého segmentu vnějších, pasivních a neznámých patří sázející SAZKY.

Tak, a je to, můžeme si to i namalovat, ale v zásadě se dá říci, že takové uspořádání SAZKY by bylo logické, žádoucí a přes určité možné excesy stabilní a udržitelné. Na první pohled do sdělovacích prostředků i insolvenčního rejstříku vidíme, že se tuto strukturu nepodařilo udržet a stojí za to si položit otázku, kde a kdy se to celé začalo drobit. První, co nás napadne, je to, že v kostičce nejsou nikde obsaženi politici a to může být chyba, protože ti mají u nás obvykle velký vliv na vše, kde protékají peníze a oni si v nich mohou namáčet a ještě jednou umýt své čisté ruce. Jejich touha po čistotě jejich rukou je, jak známo, až obsedantní. Problém je v tom, že politici jsou víceméně přítomni ve více vnějších segmentech, určitě v tom byrokratickém a možná jsou i mezi sázejícími, ale nejvíce praktického vlivu a účasti mají bohužel v onom akcionářském. Akcionářský segment je, jak uvidíme, nejen kvůli této skutečnosti největší slabinou celé stavby SAZKY. Společenské organizace nebo občanská sdružení, či jak se teď dřívějším organizacím Národní Fronty říká, nejsou opravdu uzpůsobeny k tomu, aby vlastnily a spravovaly, navíc ve větším počtu, akciovou společnost s vysoce sofistikovaným a výnosově atraktivním finančním byznysem. Prostě na to nemají. Navíc se mnozí sportovní bafuňáři cítí být politiky a mnozí politici jsou sportovními bafuňáři a neštěstí je hotovo. To, co se dnes vyčítá Aleši Hušákovi a představenstvu SAZKY, že de facto ovládli vůli akcionářů, je pravdou jenom částečně. Stejně tak je pravdou, že kdyby se jim to, alespoň částečně, nepodařilo, tak by SAZKA skončila už daleko dříve. Rozhodnutí vybudovat sportovní halu bylo rozhodnutím politickým a pod politickým vlivem. Každý průměrný nositel státního leč totalitního maturitního vysvědčení si mohl spočítat na prstech ruky, že tahle akce zatíží SAZKU natolik, že už nikdy nebude plnit to, k čemu byla zřízena. Tedy k finanční podpoře sportu a tělesné výchovy z výnosu své loterijní činnosti. Věřit politikům, že něco uhradí, mohl opravdu jenom blázen a hlavně někdo, komu nejde o vlastní majetek. Odpovědný vlastník čehokoliv by k takovému zatížení vlastního byznysu a majetku nikdy nemohl dát souhlas. Snad jedině, kdyby to byla poslední šance jak takový byznys a majetek zachránit. Problém je v tom, že se akcionáři SAZKY rozhodovali spíše s pocitem, že z cizího krev neteče a vyměnili chvilku omamného pocitu z dokončeného díla a svých pět minut na červeném koberci slávy za miliardy, které

místo podpoře rozvoje tělesné výchovy a sportu v naší zemi utopili v betonovém monstře ve Vysočanech. Přitom navíc od začátku věděli, že toto monstrum bude stejně jako veškerá jiná podobná monstra v Evropě i ve světě ztrátové, není pro něj v Praze až na pár monstr akcí adekvátní využití a jeho cena bude v čase neustále klesat...

Slabost akcionářského segmentu SAZKY neunikla pozornosti nejen vrcholového managementu SAZKY, který začal jeho vůli stále více a více suplovat a utvářet, ale samozřejmě i konkurence a politiků, kteří ji podporují. Tlak narůstá samozřejmě i ze strany byrokracie a tomuto soustředěnému tlaku ze tří stran se akcionářská skupina neubránila a došlo k jejímu rozpadu na majoritního a ty malé a začalo k masivnímu praní špinavého prádla. Nastává tak další fáze oslabení společnosti SAZKA a na scéně se objevují její zachránci a další zrádci, a přeběhlíci, kteří si chtějí zachránit kůži. Kolos se drolí a jsme uprostřed příběhu, který můžeme sledovat v přímém přenosu ve sdělovacích prostředcích i na insolvenčním rejstříku. Je celkem příznačné, že za hlavního viníka je vykreslován ten, kdo byl za SAZKU v posledních letech nejvíce slyšet, tedy Aleš Hušák, ale to je podobně podivné a zmatené, jako když jsou v naší zemi dlouhodobě, mimo prezidentů, nejoblíbenějšími politiky ti, kteří toho mnoho neřeknou a pokud možno ještě méně udělají.

Pokud bychom měli velmi stručně shrnout příčiny pádu SAZKY pak je to jednoznačně to, že její vlastníci připustili, aby SAZKA přestala uspokojovat základní potřebu, pro kterou byla zřízena, a učinila postupně za svých akcionářů, příjemců každoročních bohatých dividend a finanční podpory sportu a tělesné výchovy, postupně majitele ztrátových a hodnotu ztrácejících realit. Respektive, akcionáři toto učinili svými nekvalifikovanými rozhodnutími prostřednictvím SAZKY sami ze sebe. Akcionáři propadli v určité fázi přesvědčení, že se o všechno postará vrcholový management SAZKY a oni budou jen dál vesele bafuňat a hrát si na politiky a dávat politikům iluzi, že jsou sportovci a hrají fair play. Na poslední chvíli si hlavní akcionář vymyslel, že změní název a tím změní sebe a snad i celou situaci. Říci „svatá prostoto“ je opravdu to nejjemnější...

Je velkou, ale bohužel velice rozšířenou, moderní iluzí myslet si, že se někdo bude starat o mé zájmy, když se o ně nestarám sám. Že stačí dát někomu mandát, plnou moc a pak už jen spokojeně čekat na plody svého úsilí a pečovatelských snah zmocněnce o blaho zmocnitele. Naše současnost i minulost jsou plné příkladů, že takto to opravdu nefunguje a ani fungovat nemůže. Výjimky potvrzují pravidlo. Bohužel takovou výjimkou nebyla naše velká iluze o zastupitelské demokracii, posilovaná pravidelnou masáží v tom smyslu, že máme někde naházet lístečky a pak už se o nic nestarat. Výsledky vidíme všude kolem sebe a jejich viníkem jsme především my všichni, kteří si myslíme, že můžeme péči o naši společnost a potažmo o nás samotné „outsourcovat“ volbami zastupitelům a poslancům všeho druhu. Oni mají agregovat naše zájmy v měřítku, které by nás občany již technicky a časově příliš zatěžovalo, ale musí se přitom opírat o naši každodenní aktivitu při péči o normální a zdravou společnost. Svoji pasivitou jsme je pustili až příliš daleko do našich životů a osudů. Existuje poznání, že v krizových situacích se při jejich řešení setkávají lidé principiálně různých ideálů, názorů, vyznání, původu, věku, sociálního statusu, vzdělání ba i kultury. My jsme v minulých volbách řešením našich společenských problémů pověřili lidi principiálně stejného ražení. Jsou to ti, jejichž jediným programem je přivlastňování si. Je lhostejno, zda cizích názorů, diplomových prací, dotací z EU, státního rozpočtu, veřejného prostoru nebo psacích potřeb a vůbec všeho, co není přišroubované. Přivlastňují si i nás a naši důstojnost. Osobují si právo říkat nám, jací jsme a jakou je chybou, že nejsme lepší. Jakou to mají s námi nehodnými oni hodní dřinu.

Pro jednání s těmito lidmi existuje 358 let stará metodika Olivera Cromwella, který tyto lidi pojmenoval 20. dubna 1653 tak trefně, že je zbytečné vymýšlet něco nového. Podstatnou část jeho tehdejšího vystoupení v anglickém parlamentu, zvaném tehdy Rump Parliament, najdete na <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/alex-koenigsmark.php?itemid=12860>. Nechci dělat tomuto

odkazu jakoukoliv reklamu, jen připomenu, že Oliver Cromwell pojmenoval tehdejší zástupce lidu slovy: „nejste, než nájemní ničemové“ a vyzval je k činům slovy: „seberte si své saky paky, zamkněte za sebou a ve jménu Boha jděte!!!“ Na samý závěr se pak sluší připomenout, že dotyční sice šli, ale dokázali se vrátit a v roce 1661 vykopali ze země již tři roky tlící tělo Olivera Cromwella (zemřel 1658) a se vším všudy ho popravili. Říká se tomu eufemisticky „stuartovská restaurace“. Není tedy úplně jednoduché zařídit, aby se poměry skutečně změnily. Je třeba osobní statečnosti a odvahy více než jediného mocného muže. Následných „poprav“ a „restaurací“ v současných malých českých poměrech jsme svědky v případě libereckého primátora Jana Korytáře a bývalého ředitele SFŽP Libora Michálka. Těm se nedostalo, na rozdíl od Cromwella, ani důstojného státního pohřbu. Ale na druhé straně ale už opravdu nelze mlčet. Protože, kdo mlčí, ten souhlasí. A souhlasit, znamená nést spoluvinu. To platí pro akcionáře SAZKY stejně jako pro občany České republiky. Je lépe nemlčet a něco dělat, než hledat vlastní stát mezi morálními i skutečnými bankrotáři...

Náš stát přestal uspokojovat potřeby, k jejichž uspokojování byl svými občany zřízen...!!!

Lidé a práce...

29.4.2011

Máme tu První máj a s ním nejen lásky čas, ale i Svátek práce. Počátek května je svátků plný. Začíná to už poslední dubnovou a první májovou Valpuržinou, neboli filipo-jakubskou nocí, keltsky Beltainem a česky úplně obyčejně čarodějnicemi a pokračuje to mnohými svátky Osvobození a Vítězství z období před 66. lety a Svátkem matek. Nicméně První máj je První máj. Ten je nejen tradičně zasvěcen svatému Josefu Dělníkovi, ale letos je díky pozdním Velkonocům také svátkem Svaté rodiny Ježíše, Marie a Josefa. V neposlední řadě je i dnem výročí našeho vstupu do EU a letošní První máj znamená definitivní otevření evropských národních pracovních trhů pro občany České republiky. Zkrátka a dobře je to svátek jako řemen a každý si může najít tu svou záminku, proč ho slavit. Nechci a nebudu zde připomínat historické ani politické pozadí tohoto svátku, ale pokusím se soustředit na oslavu práce, jejího smyslu, obsahu i formy. Při tom všem bych nerad zapomněl na to, že to nejhezčí na Prvním máji je stejně ono líbání pod rozkvetlým stromem.

Bylo by obtížné vypočítat všechna přísloví, úsloví, bonmoty a citáty slavných o práci. Od klasického rčení, že bez práce nejsou koláče, přes to, že práce šlechtí až k Vergiliovu verši (pilná) práce všechno zmůže a Cicerovo úsloví, že práce otužuje od bolesti. Najdeme i latinský citát hovořící o tom, že práce je také požitek, ale Vergiliovo „*Labor omnia vincit*“ říká opravdu vše a překonává i verš z legendární Písni práce, kde se zpívá o práci, matce pokroku. Přesto si nemohu odpustit pocit, jestli ta radostná oslava práce není spíše žánrem, kterým elity upevňují ve společnosti pocit, že práce je to správné, protože se z ní a z jejich výsledků docela dobře už deset tisíc let elity obohacují, aniž by se samy nějakou prací příliš unavovaly. Mnoho lidových moudrostí na to ostatně upozorňuje, když tvrdí, že práce sice šlechtí ducha, ale kříví hřbet, nebo to, že práce je poslední zoufalý způsob, jak se dostat k penězům. Já sám jsem byl od dětství vychováván v přísném protestantském duchu a neustále jsem slyšel, že napřed práce, potom zábava a hlavně to, že kdo pracuje, nemyslí na blbosti. Nebylo mi snad ještě ani tolik, abych chodil do školy, když mi více méně intuitivně došlo, že kdo pracuje, začasť nemyslí nejen na blbosti, ale zhusta nemyslí vůbec. Došlo mi, že když budu pracovat zejména podle představ mých předků, tak v životě ani nikdy nic nevymyslím a nebudu nikdy ani doopravdy svobodný. Byly to samozřejmě dětské úvahy, ale tlak na práci a pracovitost ze strany mých vychovatelů do mne vnesl celoživotní podezření, že si mám dávat na moc práce a velkou radost z ní veliký pozor. Od útlého dětství je tedy můj vztah k práci velice ambivalentní a s velkou ostražitostí hledím na každou její radostnou oslavu a propagaci, protože se do mne vkrádá myšlenka, že tady tak nejde ani o práci, ale o rozdělování jejích výsledků a hlavně o lidi jako poslušné otroky, kteří mají ze svého otroctví mít navíc ještě radost. Ostatně heslo, které jsem jako dítě viděl nad branou terezínského ghetta a poději jako dospělý v Buchenwaldu, Osvětimi nebo Mauthausenu se mi vrylo do paměti velice ostře. I to mne vede k ostražitosti. Tím nechci říci, že jsem přesvědčen, že jsem díky této ostražitosti něco vymyslel nebo, že jsem opravdu svobodný. Bez ohledu na určitý odstup k pracovnímu nadšení pracuji rád. Spíše se mi při ohlédnutí za mým životem zdá, že tu trochu svobody, co mám, jsem získal díky oné ostražitosti a díky tomu, že jsem neztratil díky kulturním a civilizačním tlakům něco, co etologie nazývá přirozenou plachostí.

Mnohokrát jsem si představoval velkou kulturní a civilizační revoluci, často zvanou neolitická, která byla spjata s tím, že člověk usadil, přestal být výhradním lovcem a sběračem a začal svou práci získávat obživu z prostředí, ve kterém se dlouhodobě nacházel. Stal se zemědělcem, pastevcem, ale i horníkem. Stal se i řemeslníkem, zdokonaloval se v tvorbě celé řady užitečných statků, ale stal se také sluhou, věřícím a v neposlední řadě otrokem. Teprve to, čemu se říká dělba práce, umožnilo také dělbu společnosti na ty, kteří hodnoty vytvářejí a ty, kteří je výhradně spotřebovávají. Spojení lidské práce a přírodních zdrojů přineslo proměny přírody i společnosti. Malý problém spočívá v tom, že

veškeré příručky uvádějí, že významným výrobním faktorem je vedle práce a přírodních zdrojů i kapitál. Zdá se mi celkem evidentní, že ani tenkrát kapitál nemohl chybět, protože bez něj by nebyl možný hospodářský rozvoj. Otázkou zůstává, co tím kapitálem tenkrát bylo. Peníze již v oněch dávných časech fungovaly nejen jako dohodnuté ekvivalenty v podobě šátečků nebo nejrůznějších hliněných znaků, které předběhly papírové peníze digitální virtuální salda dnešních financí o tisíce let, ale fungovaly i v podobě mincí z drahých kovů, jejichž prvotním úkolem bylo nahradit nejrůznější fyzické oběti bohům v chrámech a byly tedy již tenkrát měnou, která zprostředkovávala komunikaci mezi světem a zasněním. Přesto se nezdá, že by to byly peníze, které se na tvorbě bohatství nějak významně podílely. Majetek už byl tenkrát také a jistě by se našel i nějaký majetek, který by bylo možné investovat do dalšího získávání nového majetku. Přesto to pořád není ono. Zdá se tedy, že možná bychom se měli hlouběji zamyslet nad tím, zda naše koncepce kapitálu jako volných prostředků, které lze investovat do výrobního procesu není něco, co popisuje jevovou stránku věci, ale ponechává stranou její podstatu. Myslím, že stojí za to zvážit, zda skutečnou podstatou kapitálu ve skutečnosti není schopnost lidského mozku vytvářet hodnotové představy a plánovat použití prostředků, kterými se lze k těmto hodnotám dostat nebo je realizovat a vytvořit. Taková činnost ale je bezesporu prací a lze se tedy mimo jiné zabývat další otázkou, zda je zdrojem společenského pohybu skutečně konflikt mezi kapitálem a prací nebo zda jde spíše o konflikt mezi lidmi, kteří při práci používají více mozek a těmi, kteří používají více svaly. To nic nemění na tom, že ten základní konflikt je mezi podobou přírodních zdrojů, včetně přírodního životního prostoru a prostředí, a představami lidí o své budoucnosti a svém pohodlí.

Zkoumání této otázky nahrává i okolnost, že práce se obvykle dává do protikladu s volným časem. Člověk má k dispozici jen omezené množství disponibilního volného času a musí se navíc rozhodnout, jak s ním naloží, aby zabezpečil svou reprodukci, ať již více nebo méně rozšířenou. Existuje všeobecné přesvědčení, že je správné se zapojit do čehosi, čemu se říká pracovní proces. Stále více kolem sebe pozorujeme své bližní, kterým se tato perspektiva vůbec nezamlouvá a snaží se z tohoto společenského rituálu, že „je třeba se zapojit“, jakýmkoliv způsobem uniknout. Jsou při této své činnosti stále úspěšnější, protože společenské instituce již dávno nejsou tím, co bývaly a na druhé straně se i v našem velice stádním pojetí společnosti pod kuratelou státu začíná otevírat stále větší prostor pro nezávislé přežití jednotlivců nebo malých skupin. Musíme zkoumat obě stránky tohoto procesu, tedy jednak to, že klesá potřeba i touha se zapojit, jednak to, do čeho se vlastně máme zapojit. Je třeba podotknout, že státy se tomuto trendu zuřivě brání a snaží se své stádo k sobě neustále poutat, ale jsou v tom stále méně a méně úspěšné a místy jsou už spíše směšné. Klasickou ukázkou jsou energetické politiky dnešních států, které jsou plné slov o soběstačnosti, ale jakoukoliv soběstačnost potírají s tím, že každý, kdo energii vyrábí, ji musí dodávat či prodávat do kolektivní sítě a teprve odtamtud si ji zpětně nakupovat. Nicméně je stále více patrné, že se lidé budou stále více snažit se od tohoto kolektivního drátu, trubky nebo i jiné správy odštíhávat a tomu, čemu se dnes říká stát, už skutečně zvoní hrana, byť poněkud jinak, než to viděl před sto lety Lenin. Stát a veřejná správa tomu nahrávají mohutně tím, že se stále více a více chovají jako soukromé podnikatelské subjekty a hovoří víceméně otevřeně nebo skrytě o tom, že se jim ta správa věcí veřejných musí vyplatit. Na to, že lidé platí daně, se tiše zapomíná a občan je povinen si za jakoukoliv veřejnou službu platit. Je ovšem nabíledni, že stát a veřejná sféra jsou daleky toho, že by v rámci nich chtěl někdo doopravdy pracovat a snaží si vynucovat své platby násilím nebo lží. Naposled nám lhali, když si náš stát udělal za tři miliardy korun sčítání lidu a když nenašel žádný rozumný argument, proč by to měl udělat, tak tvrdil, že to po nás chce Evropská unie. V Německu se dozvíte, že tam nebylo sčítání lidu půl století a nikdo nic takového nechce. Kdyby tam někdo řekl, že je to přání EU, tak by se mu vysmáli. My jsme ovšem dali přes sčítání lidu naším elitám bílko šek na tři miliardy a máme je vidět. Jediné, co ze sčítání lidu uvidíme, jsou přitroublé reklamní šoty, jejichž autoři se po tuhé veřejné soutěži o své

honoráře jistě štědře podělili se svými chlebdárci. Výsledky sčítání lidu jsou pro jakoukoliv praktickou činnost v oblasti správy věcí veřejných nejen zcela zbytečné, ale naše státní a veřejná správa ani není schopna činnosti, která by mohla nějaká statistická data využít.

Možná, budiž tento text mementem, abychom začali více používat svou vlastní hlavu a více se starali o to, jak si uspořádat vlastní život a nenechávali to na ochotných služebnících diskretních elit, které ve svém obyčejném životě nejen nepotkáme, ale někdy ani nezahlédneme. Tedy, pokud se zrovna v televizi neberou Vilda a Katka...

Lidé a pravidla...

13.5.2011

Než se v dnešním textu podíváme do světa pravidel, norem, směrnic, direktiv, zákonů, které tvoří „nadstavbu“ přirozených pravidelností a přírodních podmínek, vrátím se ještě několika větami k minulému tématu práce a používání slova práce. Jeden ze čtenářů mne upozornil, že jsem se měl ještě zmínit o tom, jak je slovo „práce“ ve spojení „dobrá práce“, používáno či spíše zneužíváno ve filmové tvorbě s příslušným gestem při tom, když ti „naši správní hoši“ a nyní stále více i „naše správné holky“ pobíjí co nejvíce „těch špatných cizích lidí.“ Podle mne je to ještě horší. Slovo práce se v spojení se zabíjením a ničením vůbec stále více používá i ve sdělovacích prostředcích. Jediné, co se k tomu dá dodat je to, že radostné heslo vzájemného plácnutí dlaněmi mezi úspěšnými „pracovníky“ je u nás spíše symbolem Pata a Mata než nějakého pracovního úspěchu. V galerce se nájenné vraždě vždy říkávalo „mokrá práce“, ale tolik cynismu, aby se zabíjení za peníze (neboť za nás, „bílé muže a ženy“ ze Západu po světě bojují a zabíjejí už jenom žoldáci) komentovalo veřejně slovy „dobrá práce“ to by byla zřejmě i na galerku silná káva. Nejde vůbec o to, jestli je zdrojem pocitu, že zabíjení je práce, hollywoodský krvák, údajně pravdivá animovaná legenda o smrti Usámy bin Ládina nebo slova z úst politiků a komentátorů. Jde o to, že se nám zase posunul význam něčeho velmi důležitého někam úplně jinam a bude skoro nemožné ho odtamtud vrátit. Poslední poznámku k významu a obsahu slova „práce“ jsem našel v článku Jana Evangelisty Purkyně v časopisu Živa z roku 1861. Purkyně se tam v příspěvku s názvem „Akademia“, zabývajícím se možnou podobou české akademie, vyjadřuje k přezíravému postoji k duševní práci a myšlení vůbec slovy: „Jen sprosták netuší práci tam, kde nevidí hmotného namáhání“. Jak aktuální i dnes, kdy naše politická elita nejen, že pošlapává rozvoj vědění a dovedností kdekoliv a kdykoliv může, ale navíc staví prostřednictvím svých plánů i skutků na odiv svou naprostou ignoranci a elementární nevzdělanost a neschopnost. Současný styl vládnutí je ztělesněním Wittgensteinovy teze: *Nemohu se v tom mýlit; a v nejhorším případě ze své věty udělám normu.* Úporná snaha současných našich vládnoucích elit učinit z evidentních hloupostí zákon prostřednictvím nemyslicí parlamentní většiny zavání koncem demokracie a nástupem nových zlatých časů bolševismu.

Následující řádky budou věnovány pravidlům z toho důvodu, že jsou pro nás neobyčejně významná. Velký americký filosof 20. století Wilfrid Sellars, kdysi vyslovil domněnku, že Bůh řekl Adamovi hned po jeho stvoření toto: *Ve všech kontextech jednání budeš brát v potaz pravidla, byť by to mělo být jenom pravidlo, že se máš pít po pravidlech, která bys mohl brát v potaz. Přestaneš-li brát v potaz pravidla, budeš chodit po čtyřech...* Zdánlivě už není k celé věci co dodat, ale když se podíváme kolem sebe, tak si nemůžeme ubránit dojmu, že dochází na slovo jiného velkého českého filosofa 20. Století Josefa Švejka, když popisuje rezignaci na pravidla a z nich plynoucí disciplínu slovy: *Bez disciplíny je armáda jen třtinou větrem se klátící...* a na jiném místě: *Disciplína musí bejt...Představte si park, řekněme na Karláku, a na každém stromě jeden voják bez disciplíny. Z toho jsem vždycky měl největší strach...* Říkám to nerad, ale v poslední době při průchodu Karlovým náměstím, znepokojeně pozoruji koruny stromů a hledám tam ministry a poslance, o pražských zastupitelích nemluvě. Pro pořádek bych rád uvedl, že podobně se dívám na stromy kolem cest a silnic a hledám tam řadu svých kolegů řidičů, se kterými sdílím silniční a dálniční síť České republiky, pokud se tak onomu terénnímu polygonu, za který platíme státu, který se o ně má starat, silniční daně, dálniční známky a tučné mýto, vůbec dá i se značnou dávkou nadsázky říkat. Sebekriticky se přiznávám, že i já sám na sobě pociťuji občas neodolatelnou touhu porušovat pravidla, kterým sotva rozumím, a tak i já pošilhávám po rozsoše v koruně, ve které bych se mohl pohodlně usadit. Chtíc nechtíc se tak začínám stávat součástí velikého trendu, který spočívá v tom, že obecná společenská pravidla jsou dobrá jen pro ty, kteří nemají svá vlastní. Není to nic nového, protože již před nějakou dobou napsal na toto téma rozpadu norem Francis Fukujama svou práci *Velký rozvrat*. V Evropě se hodně mluví o procesu *individualizace*

institucí, ale to vše jsou jen slova, slova a slova, abych ještě citoval Hamleta. Otázka zní, co to tedy jsou pravidla, kde a jak se berou, a proč jsou pro nás tak důležitá, že se bez nich začínáme vracet na všechny čtyři a na stromy.

Naše chování a jednání nám mimo hmotných statků a více nebo méně úspěšného uspokojení našich potřeb přináší také řadu statků nehmotných a jeden z nich nebo dokonce celou jejich skupinu lze bezesporu pojmenovat jako „zkušenost.“ Tuto nabytou zkušenost testujeme ve svém prostředí, v podmínkách, za kterých toto prostředí existuje, a podmínkách, za kterých v něm existujeme my. Někdy dokonce si takový test ani neuvědomujeme a v tom případě můžeme hovořit o testech, které provádějí naše instinkty, jejichž soubor tradičně nazývám *přirozenou plachostí*. Nicméně, je všeobecně známo, že přirozená plachost se významně vytrácí a její místo zaujímají pravidla a jejich soubory, které nazýváme institucemi nebo instituty. Už neříkáme rituály, protože to zní málo učeně, příliš pohansky až atavisticky. Proto také již nemáme „tabu“, ale „přísný zákaz“ nebo rovnou trestný čin. Pravidla by měla mít svůj původ v přirozených podmínkách, ale často tomu tak není a mnohá pravidla vznikají sama o sobě a dokonce se dokážou tvářit jako přirozené podmínky. Je to velká manipulace. Ukázkou je víra, předkládaná nám po generace v učebnicích, že příroda se řídí přírodními zákony, nebo aktuální nářek politologů, že naše současná politika už není politika, protože se vymyká jejich politologickým schémátům. Pravidla nejen že nejsou přirozená, ale navíc pravidlo je pro nás nutně pouze tím, jak ho vnímáme, a nikoliv tím, jaké doopravdy je. *Neřídíme se pravidly, ale svými představami o nich*. To platí i o institucích, jako o komplexech pravidel. Příklady institucí jsou například [adopce](#), [bohoslužba](#), [úplatek](#), [demokracie](#), [svátek](#), [úřad](#), [školství](#), [manželství](#), [cech](#), [soubor](#), klientství, [bankovníctví](#), [celibát](#), příbuzenství, [trh](#), [stát](#), válčení, [půst](#), [pozdrav](#) a podobně. Způsob, kterým se potom zmíněná instituce provádí, systém spolupráce při jeho realizaci, se podle některých autorit nazývá organizací, ale víceméně je patrné, že mezi institucí a organizací je velká oblast, která je společná. Možná je ještě srozumitelné, že institucí je bankovníctví a organizací banka, ale zajímalo by mne, kdo je organizací v instituci demokracie, stát nebo celibát.

Vrátím se k oné testované zkušenosti. Je přirozené, že se lidé snaží nabytou zkušenost uplatnit právě ve světě pravidel, organizací a institucí. Pravidla jsou nepochybně obsahem jak institucí, tak organizací a proto můžeme hovořit o tom, že v procesu institucionalizace vlastní zkušenosti jde v podstatě o vymezení jejího vztahu k existujícím pravidlům. Mohu v zásadě zjistit, že má zkušenost je natolik kompatibilní se stávajícími pravidly, že je buď bezvýznamná, nebo mi naopak umožní se bez problémů zapojit. *Zapojit se* znamená buď se nechat vynést nahoru, nebo se dát unášet proudem, anebo se v něm prostě rozplynout. Pokud jakýmkoliv způsobem naše zkušenost stávajícím pravidlům neodpovídá, máme možnost si vytvořit vlastní pravidla a s těmi se buď pokusit o konfrontaci s pravidly stávajícími, anebo se v rámci vlastních pravidel pokoušet mezi těmi stávajícími proplouvat. V rámci dočasného slovníku v oblasti právních norem se dá hovořit a řešení legálním, extralegálním a nelegálním až ilegálním. Výsledkem je obvykle nějaká vlastní instituce a s ní spojená organizace, která se různým způsobem snaží uspokojit zájmy nositele původní zkušenosti a k tomu se i prosadit ve světě pravidel, institucí a organizací. Tento racionální, vědomý test v rámci světa pravidel dává také člověku možnost uplatnit naprosto unikátní schopnost lidského mozku, obětovat na místo jedince samotného jeho představy, plány a sny. Zkrátka a dobře, člověk by měl být schopen otevřít pěst a pustit to, co v ní drží, když mu hrozí, že sevřenou pěst z nějakého otvoru nevyndá a ztratí tím svobodu nebo život. Opice toho, jak o tom píše třeba Gerald Durrell ve své knize „Chytněte mi guerézu“, schopny nejsou a ztrácejí svobodu i život kvůli ořechu, který nejsou ochotny pustit v lahvi, do které sice strčily prázdnou ruku, ale nemohou z ní vyndat pěst s ořechem. Ovšem pokud pozorně sledujeme, jak se někteří z nás drží svých postů, pašalíků, trafik a majetečků, tak nám i ta nejhlupejší opice musí připadat jako opravdový inteligent a křeček nebo hovníval jako vrcholy evoluce.

Na závěr si ponechám myšlenku o autoritě pravidel. Tu po dlouhá staletí zabezpečovalo v našich podmínkách náboženství, konkrétně křesťanství. To však již postupně ztratilo schopnost tuto roli plnit. Často je to radostně konstatováno osvícenstvím, které se prohlásilo protikladem náboženského tmářství, aniž by byla kladena otázka, co může tuto klíčovou společenskou roli převzít. Nezbývá nám zatím tedy než věřit, že pravidla a přesvědčení o jejich správnosti mohou být i nadále hodny toho, abychom za ně obětovali nejen své hypotézy, plány a sny, ale i sebe sama, jak tomu bylo bezmála standardem ještě na konci 19. století. Půjde o to, abychom dokázali nalézt nebo znovuobjevit taková pravidla, která jsou toho hodna, protože ta, která jsou nám dnes předkládána elitami, nejsou ničím jiným než výsledky nahodilých časoprostorových okolností a především mimořádné hrabivosti našich vyvolených. Hledání takových pravidel, tvorba nových institucí a organizací ve společnosti je jednou z mála možností, jak neodkráčet po čtyřech k nejbližšímu stromu. Samozřejmě, je tu ještě i sebevražda...

Lidé a dluhy...

28.5.2011

Původně jsem uvažoval o názvu „Lidé a reformy“, ale nakonec jsem dospěl k závěru, že reformy si nechám na příště, když zase bude před prázdninami zuřit v našich luzích a hájích nějaká ta legislativní smršť, která ničí naše majetky a osudy daleko spolehlivěji než americká tornáda nebo japonská zemětřesení. Nedávno jsem se účastnil v Bratislavě telemostu s centrem Simona Wiesenthala v Los Angeles a od rabínů přítomných na druhém konci telemostu padl v samotném jeho závěru názor, že možná největší katastrofou je šíření zla v lidských duších... Byla to debata o tom, jak se v současné době bránit šíření ultrapravicových a fašizujících tendencí a musím říci, že se mi pohledy zpoza Velké Louže a Velkých Plání zdály velmi podnětné, byť byly zdánlivě zcela obecné a možná nekorespondovaly s očekáváním některých z nás, přítomných v bratislavském auditoriu. Šlo o zdánlivé samozřejmosti, ale první co padlo, byla otázka tolerance, utváření tolerantního prostředí a odmítání netolerance. Tím druhým základním poselstvím byl princip přístupu k problémům. Možná to nezní úplně česky, ale doslova bylo řečeno, že takový přístup má být zásadně „proaktivní“ a nikoliv „reaktivní“. Klád jsem si otázku, co to vlastně znamená být na počátku 21. století antifašistou, a pak jsem podobnou otázku klád i lidem kolem sebe. Musím říci, že mne ani vlastní, ani cizí odpovědi příliš neuspokojily, a tak jsem se vrátil docela pokorně k rabínskému, zdánlivě tak obecnému receptu. To, co mnozí mohou pokládat za hraběcí radu, je ve své podstatě docela dobrý recept na to, jak čelit problémům, šířící se neofašismus nevyjímaje. Podstatou toho receptu je to, že pouze reagovat, znamená většinou být předem ve velké nevýhodě, pokud ne přímo předem poražen. Být pouze proti něčemu bez toho, že utvářím vlastní alternativu, a k tomu prostředí, kde se tomu, co odmítám, příliš nedaří, je prostě nedostatečné a často to dokonce vede k tomu, že to daný nežádoucí jev jen a jen posiluje. Jakákoliv akce totiž sice nutně vyvolává reakci, ale nemělo by docházet k jejich sebesilující se vzájemnosti. Když se podíváme kolem sebe, jsme toho svědky nejen u současného antifašismu, ale stejně tak u celé řady dalších projevů občanských a společenských iniciativ. Je to přímý důsledek toho, že u nás a v řadě jiných postkomunistických zemí je provozována pouhá hra na demokracii. Není to dáno zdaleka jen neustále jakousi nevyzrálostí a z toho plynoucí tolik politicky a mediálně proklamovanou nutností k čemusi neidentifikovatelnému dozrát. Je to dáno především tím, že jsme jako občané neuvěřitelně pasivní až leniví ve vztahu k našim občanským právům a povinnostem. Spojení „občanská iniciativa“ velké části z nás zavání socialismem a druhé nikoliv zanedbatelné části lidí páchne disentem. Jedni vidí akci Z a Brigády socialistické práce, druzí vlasaté máničky a marijánku pokuřující intelektuály a třetí navíc jako bonus zelený terorismus. Tak jsou také občanské iniciativy a celá občanská společnost představovány společností našimi politiky a úředníky. Tradičně zcela vyhraněný pohled má pan prezident, který nás neustále nabádá, abychom buď jenom volili, nebo se angažovali v rámci politických stran, anebo byli zticha. Nechte to na nás, volají politici, nechte nás vládnout! Je to hluboké, ale opravdu hluboké nedorozumění. Zastupitelská demokracie musí fungovat na zastupování názorů a aktivních projevů vůle lidí a nikoliv ve vakuu nějakých partajních sekretariátů a realizace volebních programů. Dnes už jsme tak daleko, že prý nemůžeme po politicích chtít nic jiného, než to, co mají ve volebním programu. A když chceme to, co je ve volebním programu, tak se dozvíme, že to nemůžeme chtít, protože to není v koaliční smlouvě, kde přece nemůže být všechno z volebního programu, když je to koaliční kompromis. Když ovšem chceme to, co je v koaliční smlouvě, tak se dozvíme, že to není možné, protože to ještě neprošlo K9 nebo K12 nebo K-bůhví čím. Stojí za zaznamenání, že nic z toho, co nám politici tvrdí, není ústavní. Ústava zná pojmy jako občan, poslanec, ministr, vláda, prezident, parlament, nebo ústavní soud. Nikde není ani slovo o tom, že by o našich osudech a majetcích mělo rozhodovat jakési K-cosi. Mimochodem tradice nejrůznějších těch Pětek, Dvanáctek a Dvacítek je tady už od časů první republiky a celkem spolehlivě zahubily tehdejší mladou demokracii přibližně za stejné časové období, které prožíváme po listopadu 89. Po roce 1945 jsme tu

zase měli akční Trojky. Proti tomuto K-modelu řízení společnosti bylo jednání předsednictva ÚV KSČ vrcholně demokratickým procesem, a to i s tou výhradou, že byla do ústavy zapsána vedoucí úloha strany. Současný K-systém je totiž podle politiků chráněn článkem 5 ústavy, který říká, že *politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů* a článkem 9 ústavy o nedotknutelnosti podstatných náležitostí právního státu. A tam je podle jejich výkladu systém politických stran, jejich soutěže a dohod postaven do role stejné posvátné krávy, do které se v časech totality postavila v 4. článku tehdejší ústavy KSČ. Jen ona tehdejší posvátná kráva byla barevně méně pestrá a byla rudá a později už značně vyrudlá, ba „vyšisovaná“. Myslím, že se politici a jejich legislativní poskokové z řad vykladačů ústavy opět hluboce mýlí. Podstatnou náležitostí demokratického právního státu něco takového, co u nás vytvořili jako systém vládnutí, završený velkým K, prostě být nemůže. Nemůže být ani základem politického systému, protože ve skutečnosti nejde o volnou soutěž politických stran, ale o souboj několika psychopatických jedinců. Tou podstatnou náležitostí demokratického právního státu musí zůstat svoboda projevu a volná a zároveň spravedlivá soutěž názorů a postojů občanů právě v onom ústavním dostatečně širokém, ale zároveň pevném ústavním rámci. Problém je v tom, že my sami nedodáváme této skutečné podstatné náležitosti demokratického právního státu do podstatné, co potřebuje ke své existenci, tedy své postoje a názory. Mnozí jsme už na ně rezignovali a necháváme za sebe mluvit jiné tak dlouho, až nám nezbude nic jiného, než se vzbouřit a jít bojovat proti stavu, který jsme si do značné míry způsobili sami, proti té K-hlavé zrůdě zároveň strašné hydře, která díky naší pasivitě nahradila přirozený demokratický, subsidiární a samosprávný řád společnosti.

Tady je podle mého názoru klíčový zdroj našich současných nejen finančních potíží, tady je zdroj všech dluhů, se kterými se naše společnost v současné době potýká. Ten zdroj spočívá v tom, že se nelze nechat zastupovat bez toho, abychom sami věděli, co chceme. To vede pro nás i pro společnost velice nebezpečnému přesvědčení, že jiní vědí lépe než my sami, co je pro nás dobré. Z druhé strany existuje permanentní tlak elit na to, abychom právě do tohoto smrtelně nebezpečného stavu zdánlivě blažené pasivity dospěli a nechali se jimi nebo jejich poskoky vést za ruku neznámo kam. Nikoliv nezajímavý pohled v této souvislosti nabízí i struktura našeho veřejného dluhu a oblastí, kde se nám trvale nedostává veřejných financí. Naše zadluženost, vysoké pasivní finanční saldo má své počátky právě v našem pasivním přístupu k veřejným záležitostem a přesvědčení, že kdosi může za peníze představovat jakousi „meta“ veřejnost a „meta“ společnost za nás. A že kvalita této „meta“ veřejnosti a společnosti složené z našich avatarů závisí jen na tom, kolik těmto avatarům a celému tomu virtuálnímu prostředí meta společnosti dáme peněz. Problém spokojené společnosti jsme tak redukovali jen na všeobecný dostatek peněz. Zapomněli jsme na to, že peníze sice mohou napomáhat vzájemné směně hodnot a statků, dokonce mohou být za ně směňovány, ale jsou zcela bezmocné tam, kde dochází k absenci skutečných hodnot. A skutečné hodnoty, to jsou především ty, které si nelze za peníze koupit. A tak zoufale navyšujeme peníze na bezpečnost, ale odmítáme se sami aktivně bránit, odmítáme brannou povinnost, brannou výchovu i systém civilní obrany. Neméně zoufale hledáme peníze na důstojný život seniorů, ale nechceme si jich přitom vážít, respektovat je a obohacovat si soužitím s nimi naše životy. Hledáme peníze na jakousi spořádanou zoologickou zahradu nejrůznějších menšin, ale odmítáme s nimi nebo jen vedle nich žít. Hledáme peníze na zdravotnictví, ale sami si nechceme zdraví nikterak chránit a podřídit tomu svůj životní styl. Naše schopnosti zachránit druhému život nebo zdraví se blíží nule, protože bychom se to museli učit. Zoufale hledáme peníze na školství, vědu a výzkum, ale odmítáme se učit, protože rádi podléháme iluzi, že sami všechno víme nejlépe, nebo tomu, že je to zbytečné. Hledáme peníze na sociální stát, ale sami odmítáme projevit sociální citění, protože bychom si připadali jako nepatřiční, nedostateční tvrdáči. Zoufale toužíme po lásce, citu a uznání, ale z principu je neposkytujeme jiným, abychom si nezadali. A tak si necháme

raději nalhat, že skutečné hodnoty jsou už stará nepotřebná veteš, podobně jako jsme si nechali nalhat, že naše zásoby měnového zlata jsou už jen dávno přežitou podobou ekvivalentu. Měníme hodnoty za jejich náhražky, které se už za peníze dají koupit docela dobře. Nakonec odkýváme i čtvrtmilionové platy poslancům, protože oni to přece za nás tak nějak zástupně oddřou. Chudáci, mají toho opravdu moc. Musí nás přece přesvědčit o tom, že je v pořádku, že nás pomocí zákona donutí dávat naše peníze na důchodové zabezpečení soukromému subjektu a podobně nebo stejně tak nás přesvědčují, že veřejný sektor nemá sám o sobě nic dělat, jen své povinnosti outsourcovat soukromým subjektům. Tím veřejný sektor sám touto svou aktivně prováděnou pasivitou navazuje na to, jak se chováme často my sami a zároveň nás v této naší pasivitě utvrzuje. Univerzálním společenským paradigmatem se stává: „Nedělejme nic, ale zaplaťme si to jako službu“. Nelze se ubránit pomyšlení, jak se tohle heslo promítne do našeho reprodukčního procesu, ale vzhledem k permanentnímu úbytku domácího obyvatelstva se zdá, že i tady se nedostává buď občanské iniciativy, nebo prostředků na kvalitnější služby...

Na úplný závěr se vrátím k losangeleské rabínské tezi o šíření zla. Možná se jako největší zlo ve společnosti, postavené na paradigmatu individuální iniciativy a odpovědnosti, přirozeně nabízí individuální pasivita a outsourcovaná odpovědnost.

Lidé a reformy....

10.6.2011

Tak, jak jsem sliboval už minule, rád bych věnoval jedno pokračování vztahu lidí a velkých politických plánů na změny, kterým se obvykle říká reformy. Reforma je slovo, které má velmi starou historii, ale dobré jméno ji většinou schází. Vzpomínám si na období před dvěma desetiletími, kdy jsem se účastnil v Moskvě jakési bezmála týdenní konference, na které se účastnila celá řada významných osob a také několik ministrů z tehdejší Západní Evropy. Konference byla, jak jinak, věnována reformám plánovitého socialistického hospodářství a společnosti vůbec směrem k principům trhu, svobody a demokracie. Tak, jak bylo tenkrát v kraji zvykem, konference si dala za cíl formulovat svůj závěrečný dokument a do čela redakční rady byl zvolen tehdejší německý ministr, tuším, že hospodářství. Ten vystoupil s první průběžnou zprávou o tvorbě dokumentu, který nebyl kupodivu připraven předem a oznámil, že v celém textu nebude slovo „reforma“. V sále zavládl šum, protože toto slovo bylo mantra, bez které se v té době neobešlo skoro nic. Ministr plénu vysvětlil, že na Západě se dělají reformy tak, že přinášejí nějakou uchopitelnou změnu k lepšímu, ale že ve Východním bloku a Rusku zvláště je slovo reforma spíše symbolem neúspěšné změny poměrů, doslova řekl, že výsledkem našich „východních“ reforem pravidelně bývá velké množství nešťastných a chudých, malé množství bohatých a také několik uprchlých a zavřených. O mrtvých nemluvě. Je vidět, že to bylo v časech, kdy revoluční duch změn dovoloval říkat upřímná slova i tam, kde by to nikdo ještě pár let předtím, ale ani potom, nečekal. Německý ministr a předseda redakční rady uzavřel své vystoupení s tím, že doporučuje místo slova reforma používat slovní spojení „pozitivní změna.“ Zní to sice celé jako vzpomínka starého zbrojnoše, ale musím říci, že kdykoliv slyším slovo reforma, tak se mi tahle scénka vybaví a celkem neodbytně se mi drží před očima, i když není začátek devadesátých let a já nejsem zrovna v Moskvě. Nemohu dokonce vyloučit, že jsem v docela dlouhé historii této rubriky už kdysi tuto vzpomínku nějak použil, a proto se případným pamětníkům omlouvám...

Tyto řádky vznikají o víkendu před velkou stávkou, kterou sice jako hlavní organizátor připravily odbory, ale která není klasickou stávkou, jako legálním nátlakovým nástrojem kolektivního vyjednávání, a není tedy namířena přednostně proti zaměstnavatelům, ale je od samého počátku deklarována jako stávka proti vládě a jejím reformám, tedy jako výsostně politická akce. Okamžitě se vyrojily připomínky, že to možná celé není ani legální, ale nakonec i ti nejnatvrdejší zastánci nedotknutelnosti vlády jako symbolu státu, svobody a demokracie, museli připustit, že taková stávka sice není v zákoně explicitně zmiňována, ale že v tomto případě má přednost zásada, že co není zakázáno, je povoleno. Taková stávka je prostě v souladu s ústavou. Trochu problematické jsou v tomto smyslu blokády hlavních komunikací a hlavně způsob jejich provedení, ale o to tady u nás v těchto dnech opravdu nejde. Zcela v kontextu s již dříve mediálně prezentovaným názorem místopředsedy Nejvyššího soudu ČR v tom smyslu, že když jde o vládní zájem, musí nezávislost soudu stranou, nechala ovšem vláda stávku soudně zakázat. Způsob doručování soudního rozhodnutí v prostorách Strakovy akademii v momentu, kdy byli odboráři pozváni v sobotu na jednání do sídla vlády, která už měla rozhodnutí celý den doručeno a mlčela, připomíná mnohé historicky doložené případy zacházení s nejrůznějšími selskými deputacemi k panské vrchnosti v časech národního útisku. Takové jednání je daleko za hranicemi jakékoliv politické kultury, společenského chování, slušnosti a komunikace vůbec. Vláda tak neobyčejně rychle svým nedůstojným a stupidním postupem přenesla původně tripartitní, následně politický a sociální střet do střetu mocenského, protože nejen použila a zneužila soudní moc jako nástroj, ale vzápětí začala projednávat policejní zásahy a vyhrožovat represemi a omezením práva na stávku. Je opravdu smutné konstatovat, že chování současné vládní koalice poměrně přesně kopíruje přitroublenost mocenského přístupu hroutícího se komunistického režimu před 22 lety. I výsledek může být velmi podobný... A je opravdu hrozné, když to člověk prožívá v životě již poněkolkáté.

Současný stav je tedy takový, že se proti reformám a vládní činnosti vůbec začalo ozývat širší spektrum občanské společnosti a že činnost odborů překročila rámec pracovně právních vztahů a vyjednávání. Najednou tu máme v naší zemi po dlouhých a dlouhých letech opět sociální střet a po více než dvaceti letech opět významný spor, kdy do politiky vstupuje síla, kterou jedni nazývají občany, druzí lidem a třetí ulicí. Na druhé straně se opět chrastí pendrekovými zákony i pendrekry jako takovými. Přes veškeré dřívější i současné sociální střety, řadu potíží a škrtů, které jsou ovšem způsobeny přednostně dlouhodobou neschopností českých vlád a krajských zastupitelstev jakbysmet jakkoliv spravovat tuto zemi, to čeho jsme svědky, není a priori sociální střet, který je v daném případě nosným a znovu přivádí lidi do ulic. To, co lidé především obtížně snášejí, je to, když dojdou k závěru, že je ovládají hlupáci, nebo řečeno méně osobně, když vidí, že rozhodnutí, která mají vliv na jejich existenci, jsou hloupá. Míra stupidity vládních kroků, je do značné míry daná stupiditou výsledků zcela neústavního orgánu skutečné politické moci v ČR, zvaného K9 a někdy K12, a především stupiditou jeho členů, ale to občany opravdu nezajímá. Řekl bych, že kdyby profesor Koukolík hledal klasický příklad groupthinku, tak by mu chování vlády ČR poskytlo materiál na nejednu knihu.

Přes veškeré politologické vzorce a schémata, která nějakým způsobem dělí společnost a její příslušníky podle jejich sympatií nebo nesympatií k danému politickému systému a vládě na něm stojící, platí, že lidé obecně sledují v politice několik prostých parametrů, kterými se zcela přirozeně, někdy vědomě a někdy nevědomě sami řídí ve svém životě. Sledují to, zda má vláda nějaký jasný pojmenovatelný cíl, potom to, zda má nějaký jasný plán, jak ho provést a za třetí, jestli má schopnosti, vůli, sílu a další prostředky k tomu takový plán uskutečnit a cíle dosáhnout. Je to velmi jednoduché a dá se kolem toho sice namluvit nebo napsat spoustu složitých fází, ale to na celé věci nic nemění. U nás si „tam nahoře“ nikdo neuvědomuje, že toto je základ pro posuzování politiky a že pokud není tento základ elementárně v pořádku, tak se to nedá dohnat ideologickými postoji, typu třetí odboj nebo rovnost pohlaví. Reformy, které se naše vláda snaží navzdory všemu a všem uzákonit, jsou takové, že se o nich nedá dokonce ani říci, že jsou špatné. I špatná reforma totiž v sobě nese nějaké racionální jádro, se kterým lze polemizovat. Rád bych vrátil k té záměně pojmu „reforma“ za slovní spojení „pozitivní změna“. Myslím si, že v kontextu té moskevské konference to bylo adekvátní, ale obecně to nelze paušalizovat. Reformy by měly přinést pozitivní změny, ale nemůže to platit obecně v každém období pro každého. Vždy se to musí nutně týkat, nějakého omezeného množství lidí a nějakého omezeného času. Nejde dokonce ani o to, aby byly reformy nějak zvlášť populární. Jde v rámci nich spíše o to, aby se prostřednictvím nich měnilo společenské prostředí a atmosféra tak, aby ve společnosti nedocházelo k zhroucení sociálního kapitálu, důvěry a k revolucím. Na druhé straně zdůvodňování potřebnosti reformy právě jenom šířením strachu revolucí, které u nás mají ve vládním žargonu vždy podobu rudého teroru, je zcela nedostatečné. Jde o naprosté nepochopení postavení a úlohy reformy a celá vládní propaganda zní: *přijměte naše reformy nebo váš zmar*, což je ovšem slovník významně revoluční a nikoliv reformní. Při velmi prosté úvaze musíme dojít k závěru, že reforma, která jako svou alternativu staví revoluci a zmar a staví sebe sama do role *conditio sine qua non*, musí v sobě přirozeně skrývat jinou revoluci a zmar, protože jinak by takové srovnání nemohlo fungovat.

Jde jenom o potvrzení toho, že se dnešní vládnutí v demokratických evropských režimech stále více omezuje na pouhý management strachu. Je lhostejno, zda jde o strach z přírodních katastrof, epidemií všeho druhu, atomové energie, španělských okurek, hotelových uklízeček a pokojských nebo terorismu a revolucí všeho druhu. Velice hezky to dokladovaly četné výzvy občanů prezentované při epidemii průjmu v Německu ve sdělovacích prostředcích, aby jim stát už konečně řekl, *čeho se mají bát*. Sdělení, že by si měli mýt okurky a ruce je evidentně neuspokojilo, protože, jak vidno, mít z něčeho strach dnes už patří v EU k občanským povinnostem a snad i ctí a k tomu komentáře skutečně netřeba. Na závěr nelze než vyslovit naději, že současné reformní úsilí českého K- systému

nepovede ke všem důsledkům reforem, které zmiňoval tenkrát v Moskvě onen německý ministr, a že zůstane u několika nešťastných a snad i u několika zavřených. Nakonec by snad mohlo být konečně už i jasno, které české slovo vlastně představuje ono velké K...

Lidé a komunikace...

24.6.2011

Komunikace je slovo s neobyčejně širokým významem. Pochází z latinského „communicare“, což znamená sdílet, radit se a ještě hlouběji je základ „cummunis“, což znamená společný. Obvykle ho vnímáme jako výraz něčeho co něco spojuje a umožňuje posílat tímto spojením cosi, ať již informace nebo předměty, věci hmotné i nehmotné. Obecně se dá říci, že komunikace je obdobou takových českých výrazů slov, jako jsou „spojení“ nebo prostě „cesta“. Dokonce jsem jednou slyšel lékaře, který poněkud rozpačitě konstatoval, že „se mu tam otevřela komunikace“, čímž měl na mysli, že tam způsobil díru. Zároveň však stejně dobře vnímáme slovo komunikace jako samotný pohyb po daném spojení nebo cestě. Komunikací tedy myslíme výměnu informací, rozhovor, ale i pohyb daleko podstatnějších věcí, protože za komunikaci lze označit i výměnu zboží, stejně jako házení kamenů. Komunikaci tedy můžeme popsat i hezkým českým slovem „sdělování“. V dnešní době stále více ustupuje do pozadí jeden z klíčových významů slova komunikace a tím je výraz dorozumívání. Velmi často ho najdeme na předním místě ve výčtu významů ve slovníku cizích slov, ale v praxi je tento význam popelkou třetí kategorie. Dorozumívání, jako by se z komunikace vytratilo. Dnes stačí ono „sdělování“ a v tom je veliký problém. My jsme prostě informaci sdělili, na dorozumívání energií neplytváme, a jestli už té informaci někdo porozuměl, není jaksi naší věcí. Když se někdy dívám kolem sebe, mám neodbytný pocit, že tímto jednoduchým vnuknutím, že se přece musím starat jen o to, abych něco sděloval, a není mou věcí, zda mi někdo rozumí, způsobil kdysi Bůh ono legendární zmatení jazyků při stavbě Babylonské věže. Víme, že věž nakonec padla podobně jako silniční most ve Studénce. Tenkrát se lidé od stavby rozešli a už se nikdy nesetkali, zatímco dnes se stavitelé mostu sešli před Krajským soudem v Ostravě. Vidíme dnes kolem sebe padat požehnaný počet starých hotových i ještě nehotových babylonských věží, a to nejen fyzicky, v podobě staveb podlehnuvších z nenadání gravitaci, ale i v podobě obecného i ekonomického úpadku, a nemohu se ubránit dojmu, že původ jejich pádu je ve svém základu v mizerné kvalitě komunikace lidí kolem nich, bez potřeby dorozumívání se, o porozumění nemluvě.

Existují velká a známá nedorozumění, ale také spousta malých, neznámých. V poslední době vzbuzuje vášně v určitých vrstvách naší společnosti zákon o třetím, tedy protikomunistickém odboji. Zákon už je poslaneckou sněmovnou schválen a teprve nyní se začínají vést debaty o tom, kdo je vlastně odbojář a kdo jenom „odporář“, tedy kdo vedl odboj a kdo kladl jenom odpor. Najednou se přeme o význam slov, protože sebou nesou různou rentu. Kouzelné na tom je to, že je poukazováno na to, že řada bývalých československých státních příslušníků vedlo ozbrojený boj proti komunismu v armádě USA ve válce ve Vietnamu a že jejich činů by nemělo být zapomenuto... Nedorozumění spočívá v tom, že válka ve Vietnamu nebyla válkou proti komunismu (na rozdíl od Korejské války), ale byla válkou proti národně osvobozeneckému hnutí, které si jen navléklo rudé tričko, protože odjinud nemohlo tenkrát v padesátých, šedesátých a sedmdesátých letech získat v svém národně osvobozeneckém boji nezbytnou materiální podporu. Kdo jen trochu zná jihovýchodně asijský, čínský a korejský „komunismus“ nemůže se ubránit dojmu, že mu podstata, spočívající v nastolení sociální spravedlnosti, zcela uniká a že je v tomto smyslu více méně Potěmkinovou vesnicí, do které se investovaly ze zemí RVHP a Varšavské smlouvy ohromné prostředky, ale s pochopením společenských procesů tam probíhajících na tom byli naši soudruzi podobně jako ti vrazi z Wall Streetu a State Departmentu USA. Možná mělo ty dobré muže na obou stranách Železné opony, kteří tehdy vedli svět do záhuby, poněkud varovat, že čínský znak pro proletářskou revoluci měl původně význam „přenesení vůle nebes na prostý lid“, což jak jistě uznáte je absurditou non plus ultra a řekl bych výkon v duchu přímo cimrmanovském. Ostatně bezohledný a zcela asociální systém současného „kapitalismu volné soutěže“ pod vedením KS Číny dává tušit i méně bystrému, že to asi bude všechno trochu jinak. Profesor Robert McNamara, ministr obrany USA a muž, jehož podivné druhé jméno

Strangelove dalo vzniknout názvu filmu „Doktor Divnoláska...“ o magorovi, který nechal zničit atomovými zbraněmi svět, až na přelomu 80. a 90. let přiznal, že teprve nedávno pochopil, v jaké válce to vlastně ve Vietnamu USA bojovaly a přivodily si jedno z největších národních traumat a frustrací ve své historii. Měli bychom říci lépe pozdě než později, hlavně, když z toho vzejde nějaké poučení. Bohužel, současná válka Západu proti terorismu, který nahradil v ideových schématech komunismus, zatímco Irák a Afghánistán nahradily ve vojenských mapách Vietnam, Laos a Kambodžu, nese znaky úplně stejného nedorozumění, o kterém hovořil Robert McNamara. S trochou nadsázky lze říci, že v těchto zemích bojujeme a umíráme jenom proto, aby nás mohli ti, kteří nás tam posílají krvácet a umírat, strašit terorismem a islámem, stejně jako dříve komunismem a tím, že ženy budou společné. Mimochodem, do teď nevím, koho to tenkrát děsilo více, jestli muže nebo ženy, ale asi to byl útok na tradiční pilíř státu, tedy svazek manželský a rodinu. V dnešní poněkud rozvolněné, až tekuté společnosti by to asi byl spíše ohromný marketingový tahák. A tak jezdíme bojovat někam, nevíme proč, a domů se sem tam vracíme, tu v cínových rakvích, tu na invalidním vozíku jen proto, aby se ti zbylí živí a zdraví mohli více bát něčeho, co vlastně vůbec neznají, čemu nemají porozumět a s čím se nemají dorozumívát, protože je to přece zlé, když to nás, hodné, zabíjí... Informační a komunikační embargo se tomu říká v našem svobodném světě, aby nepadlo to hnusné slovo cenzura a omezení práva na svobodná média, vlastní informace, dorozumívání, porozumění a nakonec snad dokonce, nedej Bože, vlastní názor, který by se mohl stát novým nebezpečným zdrojem informace a komunikace kolem ní.

Velikým a krásným příkladem komunikace spočívající ve sdělování informací bez jakékoliv snahy o dorozumění se či porozumění je současná debata o jaderné energetice a evropském energetickém mixu vůbec. Počet lidí schopných o jaderné energetice komunikovat klesl, protože za uplynulých dvacet let se díky činnosti Zelených nejen v Německu a v Rakousku snížila schopnost a dovednost jaderná zařízení stavět a provozovat ke kritické hranici. Neustálý politický tlak na zvyšování bezpečnost za jakoukoliv racionální mez činí ze dvou nových jaderných elektráren, které se v současné době v Evropě staví, tak složitá zařízení, že by je možná nezvládla postavit a uvést do provozu ani ta nejlepší inženýrská parta v historii. Tak se tyto stavby stávají postupně stále více než budoucími zdroji energie aktuálními tučnými zdroji příjmů advokátů všeho druhu. Na druhé straně jsme svědky toho, že si stále větší skupina Evropanů a to zejména v Německu a Rakousku myslí, že elektrická energie se nachází u nich doma v zásuvce a ti bystřejší hovoří a jakési krabici před domem. Nelze se potom divit, že tito občané pokládají jakákoliv vedení a zdroje elektrické energie za něco nadbytečného, zbytečně drahého a hyzdícího krajinu a životní prostředí vůbec. Z té samé kategorie je ovšem přesvědčení stále větší skupiny Evropanů, a především mladé generace, že kráva je fialová a mléko a ostatní potraviny mají svůj původ v supermarketu. Je to nesmírně nebezpečné, protože klást takovému vzorku obyvatelstva otázky na téma budoucnosti energetického mixu nebo jaderné energetiky je mírně řečeno nerozvážné. Taková společnost je totiž zralá na vlastní energetickou sebevraždu a přitom vůbec netuší, že elitám by to vůbec nevadilo, protože platí stará teze poručíka Hamáčka, že „lidí je na světě jako...“ a starost o ně přináší jen náklady a problémy a ruší od radovánek elit při ovládnutí energetických zdrojů. Ovšem budoucnost jaderné energetiky je zajištěna potud, pokud bude fungovat jako spolehlivé vehiculum v procesu distribuce a managementu strachu, prostřednictvím kterého nejen evropské elity vládnou, ale který se postupně stává v zásadě jedinou metodou ovládnutí společnosti. Je úplně jedno, jestli se straší komunismem, terorismem, jaderným znečištěním, ptačí nebo prasečí chřipkou, nebo bakterií E. coli. Hlavně, když to nese peníze a udržuje lidi ve strachu z něčeho, co nemohou bez elit zvládnout. Jakmile se tahle finta okouká, vrátí se jaderná energetika tam, kam patří, tedy mezi standardní součásti energetického mixu. Mimochodem, už jsme se tu zabývali otázkami odboje a odporu a tak si ještě připomeňme rozdíl mezi objevem a vynálezem. Jaderná energetika není vynálezem technického typu, ale objevem, protože tyto procesy probíhají

v přírodě v různé intenzitě od pradávna. Dokonce i takto získané teplo se začasť v přírodě podílí na vzniku vodní páry. Rozdíl spočívá v zásadě jedině v tom, že v přírodě nestojí vedle přírodních jaderných reaktorů turbína a chladicí věž. Na samotný závěr si dovolím jen připomenout těm, kteří po Fukušimě bijí s novou silou na poplach, že objem jaderného znečištění, které poslali na svět naši politici v podobě zkoušek jaderných zbraní, přesahuje řádově objem toho, co může způsobit jakýkoliv Černobyl a že nám svým bojem o moc zavařili na mnoho a mnoho generací. Teď nás elity jejich prostřednictvím děsí, nutí nás k úsporám všeho druhu a obviňují nás z rozmařilého plýtvání něčím, čím podle jejich názoru mohou plýtvat jen oni, vyvolení...

Je až paradoxní, kolik velkých nedorozumění přináší to, čemu někteří říkají informační společnost, kde se to ve školách jen hemží všelijakými obskurními výukovými předměty, které mají ve svém názvu skryté poselství, že právě ony připraví lidi na dorozumívání s druhými. Kupodivu se tomu tak neděje a dokonce se zdá, že si lidé rozumí v rámci čím dál tím menších skupin, které spolu komunikují vlastními jazyky, kódy a šiframi. Jeden z důvodů je nasnadě. Je to katastrofální úroveň jazykové výuky. Školy se sice předhánějí ve výuce cizích jazyků, ale stále více upadá výuka jazyka mateřského, tedy češtiny. Mateřský jazyk a naše schopnosti se v něm vyjadřovat tvoří jednu z nejzákladnějších hranic naší osobnosti, protože koneckonců ve společnosti jiných lidí můžeme v zásadě dosáhnout jen toho, co dokážeme pojmenovat a popsat. Můžeme se učit cizím jazykům, ale otázka zní, pro kolik jazyků se nám v mozku vytvořilo jazykové centrum a většina z nás má právě jen to jedno, tedy centrum jazyka mateřského. Znamená to i to, že i když umíme cizí jazyk dokonale, myslíme většinou v tom mateřském a on zůstává naším základním komunikačním nástrojem. Nedávné výsledky státních maturit ukazují, že podstatná část mladé generace nezvládá mateřský jazyk ani na úrovni, která se v angličtině označuje slovem Basic. Zní to možná drsně, ale tento státem organizovaný způsob péče o mateřský jazyk zdá se mi býti nejen nešťastným, ale i zavanějším plánovanou genocidou .

Hezké prázdniny a léto budiž pochváleno, milí čtenáři...

Lidé a jazyk...

23.7.2011

Druhé prázdninové pokračování navazuje bezprostředně na to první, které skončilo povzdechnutím si nad úrovní komunikace v mateřském jazyce a konstatováním, že způsob a výsledky jeho školní výuky jsou nejen poněkud nešťastné, ale že tak trochu zavánějí i genocidou českého národa. Jazyk, a samozřejmě především ten mateřský, je jednou z nejzajímavějších kulturních a civilizačních struktur a fenoménů, do kterých jsme jako lidé doslova ponořeni. Jazyk je, jak již bylo rovněž minule vzpomenu to něčím, co určuje nejen naše hranice, ale doslova i hranice našich možností. Jazyk je nám nejen světem samým o sobě, ale je i klíčovou strukturou pro poznávání ostatních světů, ten skutečný nevyjímaje. Zvládání jazyka bylo nikoliv bezdůvodně vždy chápáno jako jeden ze základních úhelných kamenů vzdělanosti, ale i moci. Rétorika, umění mluvit, patřila k sedmi svobodným uměním od pradávna a tajemství mluveného slova a jeho působení na posluchače se předávalo v rodinách mocných z generace na generaci jako dědictví z nejcennějších, rovné dědictví majetkovému. Kdo umí věci pojmenovat, ten je umí ovládnout. Povšimněme si, jak se nám zmenšují obavy z toho, čemu dokážeme dát v našem jazyku název a tento název někam zařadit mezi slova, která jsou nám známá. A což teprve onen všemocný redukcionistický výraz, že něco neznámého a tudíž i obávaného není v podstatě nic jiného než něco jiného, co ovšem důvěrně známe, ba dokonce si s tím hrajeme a máme pro to jméno. Něco v tom smyslu, jako že vlk vlastně není nic jiného než trochu větší a možná i neposlušnější náš domácí pudlík Otík. Zvláště povedeným příkladem redukcionismu a prznění jazyka je známá školní disciplína zvaná výklad básně vlastními slovy, neboli „co tím chtěl básník říci.“ „Zabil tátu...“ zní jedna z možných redukcí Máchova Máje a to jsme ještě rádi, že nadějný redukcionista nepřidá: „...no a co...?!“ Dvacáté století bylo plné podobných redukcionistických definic, typu, že člověk není než nedokonalým vozíčkem pro vlastní sobecké geny, které ve svém důsledku ovšem narazily na praxi, která je sice vyvracela, ale ještě dlouho se úporně držely zejména v praxi školní a samozřejmě v praxi politické. Zkušenost totiž říká, že hladový vlk nás napadne, i kdybychom mu stokrát říkali Ferdo, a hurikán nám nevymete krajinu o nic méně, když mu budeme říkat Alex a tvrdit, že to vlastně není nic jiného než trochu větší vítr. Jazykové dovednosti však mluveným projevem zdaleka nekončí. Je velkou škodou, že se dnes neučí nejen základy mluveného projevu, ale ani základy jazykové komunikace ve smyslu přímé diskuse nad jakýmkoliv tématem nebo problémem. Sdělování informací prostřednictvím powerpointových prezentací (PP) je dnes univerzální mantrou současné komunikace a bohužel i pedagogiky nehledě na úroveň publika nebo přednášejících. Smutnou skutečností je to, že PP neslouží k podpoře výkladu o věci samé a podstatě problému, tak jako dříve popsaná tabule nebo na ní visící obrázek či schéma, ale je sama doprovodným výkladovým slovem popisována ve smyslu prastarého cvičení dětí v prvních třídách na téma „na obrázku vidíme.“ Do teď si pamatuji, že chlapci na obrázku pečou brambory a jiní chlapci pouštějí draka, takže to musel být tenkrát v září 1964 mocný nástroj jazykové výuky na téma podzim, ale když dnes vidím politiky, úředníky a vědce mladší a střední generace, kterak papouškují slova a obrázky z PP, která promítají na obrazovce, či na plátně, a ukazují laserovým ukazovátkem, smysl této taškařice mi opravdu uniká. U politiků a úředníků tomu rozumím tak, že to jsou většinou něčí příbuzní, kteří umí právě tak jenom s bídou číst a podepisovat malé domů, ale u vědců mi to trochu vadí. U nich tiše doufám v to, že tohle PP představení je jen pro nás nevzdělance, kteří jim za nic jiného nestojí, a sami mezi sebou hovoří o problémech jako takových. Ostatně přezíravý postoj úředníků k nám obyčejným je velmi podobný, ale u nich se diskuse problémech a jejich podstatě skutečně očekávat nedá. Neustále kopírované PP tak kolují politickým a byrokratickým světem a naši vyvolení nám na nich ukazují, že ještě umí číst. Není jim proto nic divného na tom, že úplně klidně opíší do své závěrečné práce úplně cizí text a vydávají ho za plod své tvůrčí invence. Ostatně, podobně jako vnímají svou závěrečnou práci jako svého druhu Potěmkinovu vesnici, kolem které se má jenom projet k titulu, který pro ně znamená nové oslovení a

rámeček na zdi, tak stavějí Potěmkinovy vesnice i v rámci své politické a byrokratické praxe. Jenom kolem těchto vesnic se neprojíždí k titulu, ale k hromádce soukromých peněz, které byly ještě před průjezdem veřejné.

Obratné používání jazyka může člověku přinést celou řadu výhod. Schopnost přesvědčit druhého o čemkoliv spočívá mimo jiné ve schopnosti vnutit mu náš styl jazyka a náš slovník. Jednou z nejkrásnějších ukávek takového střetu dvou jazykových stylů jsou dialogy Jaga a Othella ve světoznámé Shakespearově tragédii Othello. Obecně se soudí a ve školách učí, že Jago jen podněcuje Othellovu žárlivost, ale při bližším zkoumání dialogů vidíme, jak Jagův jazykový styl rozleptává vznešený jazyk Othellův a jak postupně Othello přistupuje na jazykový styl i slovník Jagův a jak se s tím doslova hroutí a mění jeho původní osobnost. Na počátku hry je Othello stejně žárlivý jako na jejím konci, ale Othello z prvního dějství by Desdemonu nikdy nezabil, ten muž na konci hry však už má se vznešeným Maurem společnou snad jenom temnou tvář. Sportovní terminologií by se dalo říci, že Jagovi se podařilo vnutit Othellovi svůj styl hry, což je ve sportovních komentářích častým a všeobecně přijímaným vysvětlením porážky nebo vítězství ve sportovním klání. Krásně je to vidět na tenisu, kde často prohrává hráč, který má nejen hezčí hru, ale dá se říci, že je i lepším tenistou, ale bohužel v dané hře se ukázal horším hráčem. Na vítězovo pinkání se často nedá dívat ani za plotem, ale když jde o vítězství, musí jít krása stranou. Jazyk tedy může být i významným nástrojem manipulace s jednotlivci i celými skupinami. Znovu si dovoluji připomenout klasický „newspeak“ z Orwellovy knihy „1984“, který tolik připomíná jazykové sentence, které do našeho jazyka přináší politická korektnost a který si v ničem nezadá s jazykem, kterým k nám hovoří EU a zejména Evropská komise. V USA jste už před 10 lety nemohli v oficiálním dopise popřát někomu Veselé Vánoce, protože by to bylo bráno jako politicky nekorektní náboženský šovinismus a takový text by byl cenzurován. Přes veškeré tyto excesy však jazyk především slouží k rozvoji spolupráce, ke komunikaci, dorozumívání, porozumění a k nastolení důvěry. Bez jazyka by to šlo celé velmi ztuha a pomalu a o některých složitějších otázkách spolupráce bychom se nedokázali bez jazyka zřejmě dohodnout vůbec. Styl jazyka a jeho vývoj velice zřetelně vypovídá o stavu společnosti, která v něm komunikuje, a jejím vzestupu nebo úpadku.

Na jazyku je zvláštní to, že zdaleka nestačí znát explicitní pravidla pro jeho utváření, tedy gramatiku, ani základní pravidla pro jeho užívání. Teprve v rámci skutečné komunikační praxe se setkáváme s pravidly, která nejsou nikde zapsána, ale jejich narušení začínáme pociťovat jako cosi danému jazyku cizí a nepatřičné. Při podrobnějším zkoumání dojdeme k závěru, že to jsou právě tato implicitní, ve struktuře skrytá pravidla, která jsou základem těch explicitních, která tvoří nám dobře nebo špatně známé jazykové gramatiky. Pokud si položíme přirozenou otázku, proč nemůžeme sepsat i ona implicitní pravidla, pak odpověď zní, že zejména proto, že explicitní pravidla se musí vždy opírat o jiná pravidla a tak bychom se v celém problému jen posunuli o úroveň dál, asi tak jako ve známém a v naší rubrice tolikrát skloňovaném problému na téma, kdo bude hlídat hlídače... Zkusme si jen uvědomit, jak složitá pravidla platí ve vztahu k různým kontextům pro užití tak prostého slova, jako je „hoří“. Jazyk je tak další klasickou ukázkou toho, že složitější systémy mají svůj smysl, stejně jako základní pravidla, která si daný systém neumí vytvořit, uložený jaksí mimo sebe sama, podobně jako Kostěj Všemocný a čarodějové jiných proveniencí svůj život. Tyhle pohádky všichni dobře známe, ale když nám jde o to, abychom nějaký systém chránili nebo bránili, tak se většinou soustředíme na stavění nesmyslných zdí kolem jejich středu, pokud možno co nejkratších, abychom ušetřili, a na šmírování těch, kteří zůstali uvnitř. Možná je to tím, že si myslíme, že to jsou přece jenom pohádky, zatímco my přece víme, že náš podnik začíná u píchaček a jeho nepřítel musí číhat uvnitř. To, že smyslem našeho podniku je uspět v jakési směně a pravidla jeho chování určují lidé, kteří ho zhusta ani neviděli, je nám srdečně jedno... Bylo by dobré si znovu uvědomit význam smyslu věcí a víry v základní pravidla, kterými se v daném systému řídíme. Pokus sepsat základní pravidla, na kterých stojí demokracie nebo

náboženství je stejně nemožné, jako popsat a dokázat postuláty a axiomy, na kterých stojí teorie a hypotézy přírodních věd. Ty už na tuto ambici rezignovaly dávno a platí v nich, že axiomy se nedokazují... Aniž bychom se tedy měli nějak shazovat sami před sebou, bylo by dobré si více uvědomovat, že to, co nás utváří, leží z podstatné části mimo nás, takové, jak se sami známe.

A na samotný konec ještě pokus o aktualitu. USA prý hrozí bankrot. Nemyslím si to. Stará židovská moudrost říká, že jsou jen dvoje opravdu dobře vydělané peníze. Jeden jsou nezaplacené daně a druhý šikovný bankrot ve vlastním podniku. Myslím si, že když tuhle příležitost tak brilantně vytváříme a zvládneme my Češi, tak se Velký černý otec ve Washingtonu určitě nenechá zahanbit... Když jsem dopsal až sem, začali v norském Oslu počítat mrtvé. Je velmi těžké si představit těžší ránu otevřenému, pospolitému a přátelskému způsobu života, kterého je Norsko a celá Skandinávie symbolem. Budiž nám toto poučení, že se nemusíme bát tolik odlišností vnějších a zjevných, kterými jsou jiné vyznání, křížek, šátek nebo barva pleti, jako těch vnitřních, skrytých, kterými jsou zloba a nenávist k bližním...

Lidé a společnost...

18.8.2011

Možná zní titulek dnešního pokračování naší rubriky tak trochu absurdně, ale snad postihuje problém, o kterém v těchto dnech přemýšlím a o kterém chci psát. Jsme doslova obklopeni otázkami po původu nepokojů a násilí v Londýně a dalších anglických starých a ctihodných městech, ptáme se, proč došlo s masakru v norském Oslu, a když nám zbude čas, tak se alespoň někteří zamýšlíme nad brutálním útokem v herně v severočeském Novém Boru, který před několika týdny narušil tamní, jinak tak příkladně maloměstsky ospalé nedělní odpoledne. Masovou brutalitu v anglických ulicích se tentokrát nepodaří překrýt ani pověstným klidem Angličana, ani tradiční anglickou konverzaci o počasí, poněkud tvrdém hovězím nebo zajímavých sázkách. Strašný individuální čin Anderse Breivika nelze schovat za tradiční poněkud ponuré skandinávské tradice, sebevražedné sklony a alkoholismus. Pozadí Breivikova činu dává spíše vyniknout místní propagandou systematicky potlačovaným vzpomínkám na neuvěřitelně bohatou skandinávskou a zejména norskou pronacistickou minulost, kterou nedokázalo vymýtiti ani třísté padesáté souborné vydání hrdinských příběhů s tématem norského protifašistického odboje, točících se kolem hrdinů z Telemarku. O více než padesátitisícové a velice aktivní fašistické straně Vidikunda Quislinga se naopak v Norsku nedozvíte skoro nic. Navíc, Anders Breivik se poněkud vymyká mediálním a politickým klišé o islámském terorismu. Jak je v kraji zvykem, je novoborská herna v tomto ohledu takovou typickou českou plichtou. Ani masovka ani individuální čin, ani teror ani drancování, ani fašismus ani komunismus, prostě jenom takové obyčejné nesmyslné násilí. Stále naléhavěji však před námi vyvstává otázka, kde je problém, kde se stala chyba a co dělat?!? Na co lidé vlastně útočí, když napadají své bližní a to, co vykonali...?!? Snad to nebude svatokrádež a neúcta ke zmařeným životům, duchovním a materiálním hodnotám, ale dovolím si k trojici tragických událostí přidat pražský pochod hrdosti sexuálních menšin Prague Pride a zejména úroveň diskuse kolem této záležitosti. Zdá se totiž, že možná vypovídá o více záležitostech, než jenom o našem vztahu k sexuálním menšinám. Podobně ilustrativní je v současné době tolik medializovaná bitva o Šumavu, kůrovce a mimo jiné také o osudy lidí, kteří na Šumavě žijí a nechtějí se stát pouhou součástí jakéhosi národopisného skanzenu nebo ještě hůře zooparku. Z této debaty je naprosto zřejmé, že co se týká komunikační a sociální inteligence, je na Šumavě opravdu pánem kůrovec...

Je to jistě jen kouzlo nechtěného, ale zdá se, že kořeny všech výše uvedených problémů a tragédií je možné hledat v problematice našeho letního tématu, kterým byly jazyk a komunikace mezi lidmi. Je tu ještě jeden problém, kterým se možná zabýváme ještě méně než jen pouhou komunikací mezi jedinci, a tím je poměrně složitá cesta od našich vnitřních pocitů k jejich vyjádření v nějakém pochopitelném jazyce a také cesta opačná, od interpersonální komunikace k osobním pocitům. Všeobecně je přijímáno to, že se hodně významu ztrácí v překladech, ale jen málo se zamýšlíme nad tím, kolik se toho ztratí mezi pocitem a slovem, neřkuli písmem. Navíc se zdá, že pod určitým tlakem vnějšího prostředí dochází k jakési systémové deformaci tohoto vztahu dovnitř a navenek. Když bychom hledali společného jmenovatele, pak bychom našli něco, co bychom mohli nazvat pocitem výlučnosti, pocit vyvolenosti a práva vnučovat své názory druhým. Naopak cokoliv, co by nás mohlo v našich právech omezovat, vnímáme velice útrpně a cítíme se oprávněni v zásadě k jakékoliv nevybíravé agresi. Dochází k významnému narušení vztahu člověka jako individuality a člověka jako člena společnosti. Tlak na prosazení individuality přitom neustále narůstá a je jím prodchnuto v zásadě jakékoliv výchovné působení, rodinou počínaje a vysokou školou konče. Žijeme ve společnosti práv, která jsou často odvozována od práv lidských. Jen málokdo z nás si uvědomuje, nakolik jsou základní lidská práva především základními lidskými povinnostmi, protože je nikdo jiný, než ostatní lidé nemohou lidem garantovat. Představa toho, že nějaká instituce bude zástupně lidská, třeba na bázi splnění daňové povinnosti nebo nějaké společenské smlouvy, je úplně mylná. Instituce mohou v krajním případě lidské povinnosti při obraně lidských práv připomínat, a to i formou určité

represe, ale nemohou je ani legitimovat, ani garantovat, natož naplňovat. Nelze se potom divit, že teambuildingové agentury mají takové žně, když musí dospělým lidem vštěpovat elementární zásady týmové, (dříve kolektivní) spolupráce a sociální dovednosti, které byly ještě před pár lety ve výbavě každého absolventa mateřské školky. Je smutným konstatováním, že nejvíce se dnes na formování týmové spolupráce a týmového ducha našich dětí vůbec podílí tzv. „ulice“, která je dnes ovšem reprezentována i sociálními sítěmi, jejichž vliv je zatím příliš krátkodobý, než aby se daly dělat dalekosáhlé závěry. Dokonce se nemohu ubránit dojmu, že je zde cítit určitý deficit v důsledku chybějící základní vojenské služby. Nemuselo by ani jít o službu se zbraní nebo vojenský výcvik vůbec, ale určité období věnované povinně jakékoliv veřejné službě v rámci určitého řádu spojeného se získáváním nějakých znalostí, dovedností a zkušeností by se mladým lidem v dalším životě určitě neztratilo.

Nemohu se totiž ubránit tomu pocitu, že i když v dnešní společnosti existuje celá řada velmi dobře profilovaných skupin, které mají vysokou kvalitu vzájemné komunikace, komunikace o tématech, které přesahují jejich jakkoliv široké skupinové zájmy, vážne, o komunikaci na celospolečenská témata nemluvě. Tato „velká“ témata se nedaří ani nadnášet, natož o nich vést diskusi. Pak jsme svědky toho, že za masakr mačetou v novoborské herně prostě může servírka, protože tam neměla útočníky vůbec pouštět hrát a když už je tam pustila, tak po nich neměla chtít občanku. Názor uzavřené a dobře organizované menšiny je v zásadě neprůstřelný, protože je navíc chráněna módní politickou korektností většiny a cokoliv by se ozvalo proti, by bylo okamžitě prezentováno jako rasismus. Nejde jen o tento konkrétní případ konkrétní menšiny. Platí to obecně a všeobecná neschopnost vést dialog napříč těmito skupinami roste. Všeobecná psaná zákonnost už prostě není schopna být svorníkem nepsaných skupinových zvyklostí a nepsaných pravidel a společnost se trhá. Jak toto skončí a kam to spěje, jsme viděli zcela jasně na ulicích anglických měst, kde si lidé bez jakéhokoliv vztahu ke společnosti, která je krmí nesmyslnými dávkami, místo aby jim dala práci, začali přizpůsobovat prostředí v ulicích měst k obrazu svému. Tito lidé nesnášejí už ani pohled na něčí smysluplné úsilí něčeho dosáhnout prací, protože jim to nepříjemně připomíná jednak vlastní lenost a neschopnost a jednak bezperspektivnost. Teď už je spousta drobných živnostníků a pracovitých lidí dráždit nebude, protože se podařilo jejich ostrůvky pozitivní deviace v ulicích ovládaných deprivanty a sociálně vyloučenými do základů zničit a vypálit. Při tomto láteření na pouliční násilí nelze zapomínat na to, že podobným způsobem zasáhly ničivě do životního a pracovního úsilí obyčejných Britů bílé límečky z City, které v rámci finanční krize zničily ještě daleko více osudů než drancující většinově bezprizorná a deprivovaná mládež. Zdá se být nabíledni, že deprivanti pronikli i do vyšších pater společnosti a Velká Británie v tom určitě nebude výjimkou. Mimochodem, jakými stupně deprivace musely dosáhnout posádky a zejména kapitáni lodí, které klidně pluly kolem potápějící se lodi na Kujbyševské přehradě?!? Kdo se chce dozvědět k tomuto tématu více, tomu doporučuji úvahy a knihy Františka Koukolíka na téma deprivantů a deprivace vůbec. Že je deprivantem drancující britský teenager, útočníci z Nového Boru nebo Anders Breivik, to se nám zdá nabíledni. U politiků, kteří vedou debatu na téma pochod homosexuálů nebo kůrovec způsobem, který je skutečně pozoruhodný, se nám už do takového hodnocení moc nechce, protože bychom si museli zpětně přiznat, že jsme si je tam víceméně zvolili sami. Nebo nezvolili, jako pana Bátoru, kterého ovšem jedni námi volení deprivanti vzorně kryjí, zatímco druzí exhibují bazírovaním na jeho odchodu. A znovu před námi vyvstává přitroublá evropská mantra o sociálním státu, stojícím na střední třídě... Otázka zní, lze budovat sociální stát ve společnosti deprivovaných asociálů, jejichž hustota výskytu navíc směrem k vyšším partům společenského žebříčku exponenciálně vzrůstá?!?

Přesto mi to nedá a vrátím se na závěr ještě jednou k tématům tohoto léta, kterým byly jazyk a komunikace. Do třetice se pustím do úvahy na toto téma a tentokrát to bude „komunikace mezi jazyky“. V teorii systémů se můžeme dočíst, že každý systém má dvojí druh jazyka. Tím prvním se

„vnitřní“ jazyk objektový, který musí umět popsat jednotlivé části systému a vztahy mezi nimi, a tím druhým je jazyk obvykle obecně nazývaný „metajazyk“, kterým se dá komunikovat o systému jako celku ve vnějším prostředí. Jsem přesvědčen, že i člověk má svůj vnitřní jazyk a jsem dalek toho, abych hledal jeho syntax. Mám problémy rozebrat se sám v sobě a jasně tuším, že každý má to své vnitřní kódování, byť možná na stejné abecedě. To, o čem dnes píšu, se zdá být obecně zařaditelné pod rozpad nebo ztrátu metajazyka, kterým jsme schopni si s jinými lidmi sdělovat své pocity a komunikovat o problémech, které nás trápí, stejně jako o radostech, které nás těší. Někde mezi našimi vnitřními pocity a komunikací o nich leží naše schopnost takové pocity vyjádřit a k tomu nestačí ani ten nejlepší jazyk. Podobně v opačném směru leží naše schopnost zpracovat do našich pocitů vnější podněty. Někde tam, ale také leží nepochybně jeden z počátků současných problémů, kterých jsme svědky a nad kterými nám zůstává rozum stát. Tam někde je určitě chyba. Není jediná, ale je velmi podstatná, protože někde tam přestáváme být lidmi, stvořenými mezi světem sociálním a individuálním. Přestáváme si rozumět navzájem a nerozumíme ani sami sobě. Jedno bez druhého totiž nemá žádný smysl...

Lidé a peníze...

2.9.2011

Jde o ně až v první řadě, říká se, že čas jsou peníze a v neposlední řadě i to, že bez nich není radno lézt do hospody. Jen málo věcí, které nás obklopují, se dostalo do našeho podvědomí i povědomí tak hluboce, jako právě peníze. Kupodivu se však stále málo zajímáme o to, co vlastně jsou peníze a co vlastně máme v rukách, když peníze máme, a o co vlastně přicházíme, když je nemáme. Nicméně tak jako každoročně si dovolím v tomto prvním poprázdňinovém pokračování naší rubriky malou reminiscenci k Řecku, kde trávím s rodinou již skoro tradičně posledních pár prázdninových dnů. Součástí letošní dovolené byl i tzv. „řecký večer“, který se odehrával přímo na ulici malého lesboského městečka Petra. Odehrával se za plného provozu ulice, tedy včetně toho, že uličkou, na které se tančilo, projížděla docela často vozidla dvoustopá i jedno-stopá, motorová i nemotorová. Nikoho to nestresovalo. Jedním slovem pohoda, klídek, ouzo a cypřiše a sem tam, auto, kolo nebo motorka. V té chvíli jsem si uvědomil, jak jsme mnozí z nás neobjektivní, když hodnotíme řeckou realitu. Na jedné straně hovoříme o dluhu a o tom, že Řekům jaksí není vlastní vztah k práci přísně protestantského typu a na straně druhé si dokážeme užívat právě oné báječné atmosféry, kterou právě onen pracovní stres orientovaný na výkon a individuální úspěch přímo vylučuje. Je krásné jezdit Řeckem bez helmy a bez pásů, zastavit kdekoli a také občas v pohodě počkat, protože někdo právě nešikovně zaparkoval, koupit si zaručeně značkový kožený opasek v kamenném obchodě kus za čtyři eura a tři kusy za deset. Chceme to, líbí se nám to a pak najednou přijedeme domů a hudrujeme, že Řecko nesplácí půjčky. K poznání, že Řecko nebude dobrý dlužník, není třeba Řecko ani vidět. Každý, kdo někdy četl nebo viděl Řeka Zorbu, pak musí vědět, že Řecko nikdy žádný dluh nemůže splatit. Vinni jsou tedy především ti, kteří půjčovali, a to především proto, že si brali druhou rukou z těchto půjček tučné provize, ať již byly státní nebo soukromé. Jistě, určité instituce teď řeckou krizi trpí, ale konkrétní osoby, které v těchto institucích půjčky poskytovaly, určitě hlady neumírají. Peníze, které do Řecka přišly, respektive ty, které se přes řecké státní a jiné garance přehnal, neskončily v kapsách obyčejných Řeků, jakkoliv přispěly k nesmyslným státním platovým, infrastrukturním, sociálním a jiným výdajům. Ale to byl jen zlomek zlomku z částky, která skončila někde úplně jinde. Pokud se tak nějak cudně neptáme na to, kde že tyto obrovské částky skončily, pak se musíme spokojit s tím, že nám Řekové budou přispívat k našim pohodovým dnům volna a poznání, že nejenom v pilné práci a modlení je naše spasení, nebo, řečeno s Kalvínem, že bohatství a úspěch jsou stigmaty spasení. Pořád je to lepší, než kdybychom se dozvěděli, že někdo přes řecké papíry nakonec okrádá i nás, protože peníze, které půjčil tam, mohly jít na investice k nám, a nám samotným nakonec hrozí, že když všechno nezaplatíme, tak dopadneme jako Řecko. To, že něco opravdu smrdí, vidí i méně bystří, když sledují způsob odpisování řeckých dluhopisů v evropských bankách, který je možné označit vančurovským výrazem „poněkud nešťastným“, ale spíše se hodí výraz „zmatené zametání pod koberec“. Dá se očekávat, že za tento velký úklid bude později někdo zavřen, ale k tomu dojde v zásadě jen proto, aby se zapomnělo na to, že ty papíry někdo koupil, a hlavně na toho, kdo ty papíry koupil.

Jakkoliv bylo toto řecké ohlédnutí tradiční, nebylo tak úplně mimo základní otázku, co to vlastně jsou peníze. Peníze byly, jsou a budou pouhým nástrojem v rukách lidí. Mají sice jednu nepříjemnou vlastnost, že jejich objem může růst nade všechny meze, a proto mohou peníze lidem zdánlivě „přerůst přes hlavu“, ale na druhé straně peníze potřebují člověka více, než by se mohlo na první pohled zdát. Nejdůležitější vlastností peněz je jejich tekutost neboli likvidita, jako schopnost být směňovány v zásadě kdykoliv, kdekoli a za cokoliv. Peníze se neustále snaží pronikat do dalších a dalších společenských vztahů s cílem stát se jejich mírou, ocenit je a napomoci jejich směně. Ale pozor, tady je opět ono kouzelné slůvko, slůvko směna. Směna potřebuje jistotu, bezpečí a ochranu, aby mohla být skutečnou směnou a nikoliv parodií na sebe samotnou. Jednoduše řečeno, každý trh

musí mít svá pravidla, protože jenom blázen by šel se svým majetkem na trh, kdyby si nebyl jistý tím, že dojde ke směně a nikoliv násilí, ať již legálnímu nebo ilegálnímu. Je totiž úplně jedno, zda trh přepadnou lupiči a zboží ukradnou nebo státní úředníci s policií nebo vojskem v zádech a zboží zabaví. Peníze proto potřebují k tomu, aby mohly opravdu dokonale rozvinout potenciál, který je v nich ukryt, pokud možno velmi pevná a dokonalá pravidla, která spočívají v tom, že musí být jasně vymezeno, co se za ně nedá koupit. Zlatým pravidlem je potom to, že za peníze se především nesmějí dát koupit samotné peníze, a pak právě ona pravidla, respektive lidé za nimi stojící, jejich tvůrci, vymahatelé a ochránci. Tam, kde si lze koupit zákonodárce, prokurátora, soudce, policistu a politika, tam se trhu a svobodné směně dařit nebude a peníze ztratí svou blahodárnou sílu a stanou se nástrojem zla, které ovšem nakonec zahubí i peníze samotné, tak, jak jsme tomu byli svědky v reálném socialismu, kde daleko více záleželo na tom, jestli máte v příslušném obchodě známé, než na tom, jestli máte peníze. Pokud bychom měli ono zlaté pravidlo omezení působnosti peněz ještě více zjednodušit, pak bychom mohli říci, že peníze nemají a nesmí sloužit k padělatelství a korupci. Zbývá dodat, že peníze nemohou být nikdy mírou všech společenských vztahů, protože mají charakter informace. Naše skutečnost je informačně nekonečná, zatímco objem peněz je vždy konečný. To je další nepřekročitelná bariéra jejich působení, byť velice pružná. Peníze jsou mimo jiné velmi jemným nástrojem distribuce moci ve společnosti. Tato jejich funkce vychází z toho, že moc, jako schopnost prosadit svou vůli i proti vůli jiných, jak tvrdí Max Weber, se zdaleka nejefektivněji distribuuje právě pomocí pozitivních motivací a teprve za nimi spíše latentně a skrytě než zjevně působí násilí a strach z něho. Bohužel, současné evropské vládnutí, zejména v postsovětském prostoru, staví daleko více na managementu strachu než na managementu důvěry. Proto je důležité, aby peníze požívaly v současné společnosti všeobecné vážnosti a to i v nejnižších vrstvách, kde se peněz tradičně nedostává. Pokud by byly peníze někomu lhostejné, nebylo by přes ně možné distribuovat společenskou moc a bylo by nutné požit jiných nástrojů, často násilných, nebo takové jedince nebo jejich skupiny ze společnosti jakýmkoliv způsobem eliminovat. Praktickou ukázkou takové hloupé politiky managementu strachu vidíme v rámci nasazení policejních těžkooděnců ve Šluknovském výběžku. Zbývá si položit otázku, jaký je tedy vlastně vztah důvěry a peněz. Možná to bude znít příliš odvážně, ale dovolím si tvrdit, že peníze jsou institucionalizovanou důvěrou. Okamžitě mnohým naskočí na mysl poučka, že peníze jsou zboží nebo minimálně zvláštním druhem zboží. Pokud se však podíváme pozorněji na to, co je to zboží, pak prostě nemůžeme, zejména v současném světě nalézt pro takové tvrzení v podstatě žádnou oporu. Peníze nejsou zbožím už jenom proto, že se za peníze nedají koupit, pokud si něco kupujeme, pak je tu úvěr, služba půjčování peněz a nikoliv peníze samotné. Okřídlené úsloví, že peníze dělají peníze, neplatí, protože jestli něco dělá peníze, tak je právě důvěra a především úvěr. Ostatně podobnost těchto slov neexistuje jen v češtině, ale všude tam, kde se používá latinské „credo“ a „credit“. Ani ruština není se svými „kreditami“ i „kreditorami“ výjimkou. Dříve bylo množství peněz snad možné přímo regulovat činností emisní banky, ale už dávno tomu tak není a centrální banky mohou jen svou politikou úrokových sazeb nepřímo ovlivňovat objem úvěrů. Otázka, kterou není jednoznačně zodpovězena, je to, jestli, když držíme v ruce bankovku, tak držíme dluh nebo úvěr. Blíže pravdě bude spíše to, že bankovka představuje dluh. Co je však poměrně jasné, je to, že nedržím v ruce žádný majetek, jak se ovšem stále velká skupina lidí bláhově domnívá, pokud ovšem nebereme zřetel na onen kousek papíru v našich rukách. Je to možná malý kousek tapety, ubrousek, památka nebo snad v nouzi nejvyšší...?!? To, co mám v rukách, je čistá možnost, potencialita, kousek svobody rozhodování. Předpokládá to ovšem naši důvěru ve stát, jehož znaky jsou na bankovce uvedeny, a jeho jurisdikci jako soubor jím chráněných a prosazovaných pravidel. Stojí za to připomenout i maltskou minci ze 17. století, na které se v období ohrožení Malty Osmanskou říší objevil nápis: „Non aes sed fides“ neboli: „nikoliv kov, ale důvěra...“

A co říci závěrem?!? Podívejme se pozorně na to, jak bohatí tohoto světa utíkají od řeckých dluhopisů a následně i peněz k jiným ekvivalentům, a přemýšlejme. Možná dojdeme k závěru, že na konci tohoto velkého zhroucení důvěry můžeme nejvíce potřebovat potraviny a zbraně...

Lidé a lidé...

15.9.20011

Zní to podivně, ale už bratr Chelčický psal „O trojím lidu“ a podobně se objevují tři velké skupiny lidí v textech Jana Kellera. Jen připomenu, že Chelčický měl na mysli duchovní, vojáky a prostý lid, zatímco Keller ve svých „Třech sociálních světech“ vydělil z lidu elity a zbytek společnosti rozdělil na více či méně užitečné slouhy a nepotřebný odpad. V názvu dnešního pokračování se sice zdá, že je jen lid dvojitý, ale je to opravdu jen zdání. Dvojitý lid v názvu jsou především lidé nepřizpůsobiví. Media nám sice nepopisují lidi přizpůsobivé, ale z logiky věci se zdá, že proti nepřizpůsobivým na ulicích nutně stojí lidé přizpůsobiví. Podle obrazů, které nám poskytují naši politici a média, se zdá, že už tu nikdo není. Je to hrubá manipulace, protože přizpůsobivé a nepřizpůsobivé lidi musíme nutně doplnit o ty, kteří se přizpůsobovat nemusí, a tento proces se jich jaksi netýká, protože určují, čemu se ti ostatní mají přizpůsobovat či nepřizpůsobovat. Navíc, jak už je v kraji zvykem, je nám vtlučeno do hlavy, že přizpůsobiví jsou ti dobří, zatímco ti nepřizpůsobiví jsou samozřejmě ti špatní.

To, co prožívá současná česká společnost je skutečně velice úzce spjato s klíčovým tématem této rubriky a tím byl, je a zůstal úpadek. Jakkoliv máme většinou na mysli úpadek hospodářský a v návaznosti na to způsobu jeho řešení, často se zabýváme i širším sociálně ekonomickým prostředím hospodářské činnosti a podnikání vůbec a jeho vlivem na ekonomickou výkonnost. Situace ve Šluknovském výběžku je opravu velmi špatná, ale podobné je to v zásadě v celém severním pásmu hor od Chebu až k Ostravě, kterému se už na starořímské Prolemaiově mapě říkalo Sudety, což ve starém keltském dialektu znamenalo Kančí hory. Pocházím z Jizerských hor a tak mohu potvrdit, že tomuto kraji nebyl dán v posledním století velký prostor pro to, aby si vytvořil svou vlastní sociální strukturu a na základě ní legitimizoval a ustanovil určitý stabilní modus vivendi. Dvojitý nucený odchod obyvatelstva, který uvozoval hrůzy druhé světové války, stejně jako následné nucené osídlování, zlatokopectví a drancování, zuřivá těžba čehokoliv a ničení všeho, co zanechali předchozí generace, nemohlo přinést do Kančích hor nic než pocit zmaru. S investicemi to socialistický stát mimo velkorypadla také příliš nepřeháněl a do životního prostředí nedával už vůbec nic. Prostředky, které byly věnovány na převýchovu cikánského obyvatelstva, ze kterého se v nestřeženém okamžiku stalo romské etnikum, byly vedeny podobným optimismem jako poroučení větru a dešti a tomu také odpovídal jejich dopad. Výsledkem bylo zničení tradiční sociální struktury Romů, aniž by se podařilo utvořit byť jen začátky nové. Kupodivu se ukázalo, že ani radost z demokracie a svobody nedá lidem pocit hrdosti či sounáležitosti nebo dokonce najíst a tak se tamní, až na výjimky investičně zanedbaný textilní a sklářské průmysl velice rychle rozpadl a zbylý majetek se stal předmětem všemožných tunelů a spekulací. Sudety a Šluknovský výběžek se znovu staly rejdištěm zlatokopů a spekulantů z celé republiky, kteří se tam nejprve snažili vyvážet nejrůznější odpad a zakládat černé skládky a nakonec si pod heslem, že „těm tam je to stejně jedno“ udělali z tohoto teritoria skládku, kam vyvážejí a umísťují sociálně slabé občany. V těchto dnech se nad veškerou pochybnost ukazuje, že kdo seje vítr, sklízí bouři a jediné, čemu se je možné divit, je to, že to trvalo tak dlouho. Příčin, proč k tomu dochází právě teď, je několik, ale bohužel tyto příčiny jsou zaměňovány s příčinami toho, proč k tomu prostě muselo dojít.

Obecně se nám z politických, odborných i mediálních kruhů tvrdí, že k současným nepokojům došlo proto, že nepřizpůsobiví začali útočit na přizpůsobivé, a tedy, že sklenice trpělivosti těch přizpůsobivých přetekla. Druhým tvrzením je to, že přizpůsobiví jsou aktuálně trochu citlivější, protože jsou na tom stále hůře a jejich sklenice trpělivosti je poněkud menší než dříve a stále se zmenšuje. Takže na jedné straně se přilávalo a na druhé straně se zmenšoval objem nádoby, což může vést zákonitě jenom k přelití a to ještě v nepředvídatelné míře, protože nikdo neví, v jaké dynamice se oba procesy potkají... Když se zamyslíme nad prostotou těchto příčin, pak se nám chce určitě říci, že na

toto bychom přišli sami a nepotřebujeme autory podobných mouder ani platit ani volit. Navíc nejde o odpověď na otázku, proč k tomu vůbec muselo dojít a už vůbec ne o odpověď na otázku co s tím... Ovšem odpovědi a zdůvodnění, které nejsou ve své podstatě ničím jiným než definicemi tautologiemi v kruhu, se to v našem veřejném prostoru jen hemží a některé z nich se blíží tomu, čemu židovská slovesnost říká „chucpe“ a jiné tomu, kterému říká česká slovesnost „hoprdoks.“

Základní otázka dnes zní, co můžeme udělat s takřka totální sociálně ekonomickou devastací nejen v rámci již dlouhodobě zmiňovaných ghett, ale dnes už i celých teritorií, jakými jsou nejen šluknovsko nebo mostecko, ale dnes už i jesenicko a některé oblasti ve vnitrozemí, odkud odešli zemědělci a zemědělství vůbec, protože se přestalo vyplácet, nebo v některých bývalých vojenských prostorech a újezdech. Naše země je příliš malá a hustota obyvatelstva příliš velká, než abychom si mohli dovolit tyto sociálně ekonomicky vyloučené oblasti ponechat svému osudu. Odpověď na tuto otázku je velmi jednoduchá. Lidé v těchto oblastech musí dostat práci a tato práce musí být prioritně směřována do zlepšování jejich prostředí. Každý, kdo projde sociálně ekonomicky vyloučenými oblastmi, vidí, že práce je tam třeba doslova na každém kroku. Nepořádek je všudypřítomný a v průběhu času rychle narůstá. Nepořádek, chaos a zmatek ve vnějším prostředí se samozřejmě odráží ve vnitřním prostředí jednotlivců a ti zase prostřednictvím svého vnějšího chování negativně ovlivňují své prostředí. Jakoukoliv podporu z veřejných prostředků může bez práce dostat jenom člověk, který prokazatelně pracovat skutečně nemůže a nikoliv ten, který pracovat nechce a žije z přídavků na děti, které neposílá do školy, ale učí je krást. Rád bych v této souvislosti upozornil, že to, o čem tady píšu, není nějaká utopie nebo snad nějaká nehumánní praxe, která je v rozporu s nějakými koncepty lidských práv. V Dánsku funguje v rámci pracovního trhu již několik let koncept tzv. „flexcurity“, což je složenina slov „flexibility“ a „security“. Ta stojí na třech pilířích. Prvním je možnost zaměstnavatele v zásadě kohokoliv na hodinu propustit a přijmout. Druhý pilíř spočívá ve vysoké ochraně propouštěných, kteří podle určitých pravidel po čtyři roky mohou dostávat až 90% svého příjmu. To je ovšem vázáno na třetí pilíř, který tento příjem v období čtyř let podmiňuje ochotou přijmout nabízenou práci, včetně sociálních a veřejných služeb a přijetím účasti v rekvalifikačních kurzech. Je to jednoduché a hlavně to funguje. Řešení jsou i přistěhovalci. Ti berou po období pěti let polovinu toho, co „domorodci“. Náklady na tuto politiku zaměstnanosti jsou sice až čtyřikrát větší než u nás, ale bohatě se vrací v příjmech z daní a navíc pomáhá žádoucím způsobem utvářet sociální strukturu dánské společnosti. Nikdo přitom neřeší, kdo je bílý, černý, modrý, rudý nebo zelený. Tento systém platí pro všechny. Vstupenkou do něj je ochota působit ve třetím pilíři a tedy přijmout práci nebo službu ve veřejném zájmu. Výsledky jsou v každém případě zajímavé. Čtvrtina Dánů změnila každoročně místo a průměrná doba nezaměstnanosti, tedy pobytu v režimu třetího pilíře je 22 týdnů. V období nejhlubší hospodářské krize byla nezaměstnanost kolem 4%. 80% Dánů mezi 18 a 62 lety pracuje a podle některých výzkumů časopisu The Economist platí Dánsko za jednu z nepřívětivějších zemí k podnikání.

Systém řešení je tedy znám, i když ho samozřejmě nelze slepě kopírovat. Stejně tak by ovšem neměla být výsledkem nějaká česká ulička nebo dokonce tunýlek. Pravda je totiž taková, že sociálně ekonomicky vyloučené oblasti sice poškozují naši společnost i konkrétní jednotlivce, ale na druhé straně už přinesly vyřešení celé řady lokálních problémů a vyčistění řady míst pro lepší lidi, kteří za to zaplatili jiným lidem, kteří se neštítí špinavé práce, nemalé peníze. Sociálně vyloučené oblasti se také stávají politickým tématem a tématem odborných exhibic všeho druhu. To sebou přináší granty, dotace a jiné formy utrácení veřejných peněz. Musíme si dávat pozor, aby se z řešení sociálně ekonomicky vyloučených oblastí nestal zase jenom obyčejný špinavý džob, spočívající v rozdělování veřejných peněz do soukromých kapes. Příkladů mám kolem sebe dost a dost. Snad to ovšem nedojde tak daleko jako na Slovensku, kde se z veřejných i soukromých míst nabízí turistům fakultativní výlety na safari džípy do sociálně vyloučených oblastí. Ostatně vzpomínám si, že tak před 10 lety nabízely německé cestovní kanceláře jako „adventuru“ vedle potápění se žraloky i stanování na Rujaně, kde

bylo spousta Ossis, kteří byli připraveni ručně vysvětlovat svým milým Wessis, zač je toho na Divokém Východě loket...

Lidé a pohyb...

10.10.2011

Pohyb je základním projevem života. Co je nehybné, je mrtvé, co je bez chvění, není pevné. Přesto, jak vždy říkala moje, v této rubrice tak často vzpomínaná babička - „všeho mnoho škodí“ a také – „všeho do času“. Rovněž zde již kdysi vzpomínaný velký americký satirik James Thurber napsal v závěru své povídky zvané „Lumíci“ nebo „Břeh a moře“, že *všichni lidé by se měli snažit zjistit, než umřou, před čím utíkají, za čím utíkají a proč utíkají*. Obraz lumíků, kteří se z podivných a víceméně neznámých příčin vrhají v ohromných hejnech z útesů nebo do moře, či kytovců, kteří se naopak vrhají z moře na břeh a páchají tak svého druhu skupinovou rituální sebevraždu, dává vystoupit jinému obrazu, obrazu hammelského Krysaře a myšlence na eventualitu, jestli vlastně někdy nejsou tyto hromadné sebevraždy spíše vraždami. Možná, že jenom krysaře není vidět a už vůbec není v titulu příběhu.

To, co prožíváme, je dobou konjunktury velkých krysařů a velkých loutkářů. Zatímco loutkáři vodí významné jednotlivce, krysaři vodí anonymní masy. Je stále složitější najít autentické jednotlivce i autentické názory, které nejsou jen ozvěnou krysařovy píšťaly nebo loutkářova hlasu a gest. Zdaleka nejde jen o manipulaci názorů lidí, jde i o významný posun ekonomického paradigmatu liberálního kapitalismu a to posunu od zisku k rentě. Renta je v tomto smyslu státem a jeho zákonodárci, ovládanými loutkáři, právně ošetřené a mocensky podepřené kolektivní šílenství, které vyvolávají a dávkuje krysaři. Krásným příkladem tohoto je příběh společnosti Microsoft, která nemá ani nejlepší software, možná ani nejlepší tvůrce software a určitě nemá ani nejlepší ceny. Přesto pobírá ohromnou rentu pocházející ze skutečnosti, že se stala právně a mocensky uznávaným standardem. Microsoft by byl bez jurisdikce USA, která dokáže Microsoftu tuto pozici zachovat, možná už dávno v bankrotu, protože jeho partikulární produkce je daleko méně konkurenceschopná než jeho celková pozice. Jakkoliv tedy logika liberálního kapitalismu směřuje k deteritorializaci, nomádství, deregulaci především v rovině proklamací, pak jeho praxe stojí na stále agresivnějších intervencích státních jurisdikcí do individuální svobody rozhodování. Jde o jediné. Jde o to, jak zafixovat příjmy z ještě nedávno veřejných území, dobytých tržními mechanismy a zejména penězi, do podoby pravidelného důchodu, jakéhosi poplatku, svým charakterem snad dokonce více reparace než renty. Volání po minimálním státu je z podstatné části jenom voláním po větším snadném příjmu z renty, kterou stát bude platit soukromým dodavatelům za svou neschopnost a impotenci. Dobývání veřejného prostoru probíhá prostřednictvím utváření tržních neboli klientských vztahů tam, kde až donedávna platily jiné formy vyjádření důvěry než platba penězi. Tak jako ve všem nejde jenom o procesy, které společnost rozvracejí. Peníze jsou obecně symbolem tekutosti a pohybu dnešní doby. Možná to bude znít paradoxně, ale peníze se více než jakékoliv revoluce a společenský pokrok zasloužily o společenskou rovnost, mimo rovnost právě v množství peněz držенých jednotlivci. Nicméně, na druhé straně, má společenské působení peněz vliv na to, aby je měl k dispozici nějakým způsobem pokud možno každý nebo minimálně na to, aby je měl každý možnost získat. Musíme si uvědomit, že peníze odstranily ze společnosti monopol pozemkového vlastnictví a celý systém léna. Postupně zbavily společnost šlechtických výsad, rozpustily nejrůznější tradiční společenská privilegia a hierarchie, jako stavy, cechy, měšťanství a v neposlední řadě i rozdíl na základě víry a příslušnosti ke konkrétní církvi. Peníze z podstatné části přispěly k emancipaci Židů. Židovský holocaust nikoliv náhodou vznikl v totalitním nacistickém Německu, kde peníze ztratily svou roli a po veliké superinflaci a hospodářské krizi ztratily důvěru lidí. Peníze ale také rozložily nebo rozkládají i takové instituce jako je rodina, manželství či stát nebo tradiční vztahy jako lékař-pacient, host-hostitel nebo domorodec-cizinec a ponechaly lidem právě jenom onu nerovnost samých před sebou. Smutným dosavadním vyvrcholením tohoto procesu je rozložení mezigenerační solidarity a to na skupinové i individuální úrovni. Plánované rodičovství se stále více podobá plánování investic a děti velmi brzy začínají po svých rodičích požadovat nevybíravým způsobem jejich odpovědnost za jejich materiální standard, a to často ve věku, kdy by se

jejich vlastní děti už měly připravovat na maturitu. Peníze postupně podobně jako pozemkové vlastnictví odstranily privilegia těch, kteří vlastní výrobní prostředky a jsou protagonisty tvorby statků, a prosadily na trůn jakéhokoliv systému hospodářských vztahů právě směnu statků a společně se směnou sebe, jako její nejúčinnější nástroj. Přesto platí, že v momentě, kdy se peníze začnou vlamovat do hájemství pravidel, která upravují jejich fungování a začnou vykazovat tendenci řídit sama sebe, tak způsobí lavinovitý proces, rychle se šířící požár, který nakonec spálí i je samotné... Kdo tomu nevěří, ten nechť si najde statistiky, kolik najednou ze světa zmizí peněz, když praskne nějaká ta tržní bublina. Celé to můžeme uzavřít s tím, že vše směřuje k tomu, aby byl stát a s ním celý veřejný sektor jenom klientem soukromého sektoru, kterému ovšem bude platit tučný paušál a k tomu ještě hodinové sazby.

K této cestě do otroctví celého veřejného sektoru stojí v cestě ještě některé osoby, skupiny a instituce, které je třeba tak trochu rozpochybovat, ba přímo rozběhat. Dobře víme, že v češtině má slovo rozběhat trochu jiný význam než napomáhat lepší kvalitě pohybu nebo pohyblivosti kloubů. Znamená to zaměstnat někoho pseudoproblémy natolik, aby neměl čas zabývat se tím, co má skutečně dělat a co nás tak trochu brzdí v našich vlastních plánech. Finanční sektor vynaložil v posledních dvaceti letech nemalé prostředky k tomu, aby setřásl okovy veřejné kontroly a státní regulace. Na startu tohoto vítězného tažení stála porážka reálného socialismu, nastolení globální vlády liberálně-demokratického modelu kapitalismu a Fukuyamův Konec dějin. Pocit ovládnutí všeho dal zapomenout na to, že každé ovládnutí čehokoliv začíná nutně u ovládnutí sebe sama. Znovu a znovu se vracíme k témuž. Pocit vlastní ničím neomezené všemocí, pocit, že se můžeme řídit jen vlastními pravidly a další velké vyhnání Boha a transcendentna vůbec z naší životní praxe, přešel v pocit pýchy nebývalých rozměrů a nových kvalit. Jak dobře víme, pýcha je nejen klíčovým smrtelným hříchem, ale s železnou pravidelností předchází pád. Je smutné poslouchat a dívat se na naprostou většinu takzvaných specialistů čili odborníků a vědců, hlavně sociologů a ekonomů, kteří do poslední chvíle popírali to, co bylo zřejmé každému. Již v roce 2004 zmítaly New Yorkem i dalšími americkými městy velké nepokoje. Lidé protestovali proti finanční politice prezidenta, vlády a FEDu. Byli tvrdě umlčeni policií a politici spolu s médii, ekonomy dalšími vědátky z nich udělali nedovtipné hlupáky. Za dalších bezmála 8 let vydal FED více peněz než za předchozích 80 od Velké krize a jen blázen mohl věřit, že to dopadne dobře. Dnes stojí lidé opět v ulicích New Yorku a dalších měst a znovu je zatýkají, bijí a tvrdí nám, že blokovat dopravu je nespportovní, i když jde o život. Do veřejného prostoru směřuje další a další tvrdá kritika a pomalu se v mediálním prostoru zapomíná, kdo rozpoutal tuto ohromnou finanční krizi, která se stala nepochybně jednou z největších krizí Západu v jeho historii a dnes je schopna položit na lopatky šest desetiletí evropské integrace, jenom proto, že se na tom dá nejen ohromně vydělat, ale i zapomenout na evropský model sociálního státu. Na tomto místě stojí za to poznámka, že jsme si všichni tohoto sociálního státu málo vážili a lehkovážně jsme měnili vrabce v hrsti a za holuby na střeše a pštrosy na horizontu tak dlouho, než jsme zjistili, že pro drtivou většinu z nás je horizont příliš daleko, střecha příliš vysoko a vrabce jsme někteří pustili a jiní umačkali v dlani. Dovolím si rovněž zopakovat, že nejsme schopni ani pochopit, jací už jsme dnes chudáci, jak nám klesá rating s negativním výhledem a s pohrdáním útočíme na ty ještě chudší a obviňujeme je z toho, že nám berou chleba, zatímco nám uniklo, že jsme už dávno přišli o pečeni a koláče, které ovšem zmizely úplně jiným směrem.

Objevila se řada rozumných návrhů, mezi jinými i společné evropské obligace a tlumení volatility cen komodit prostřednictvím uvalení daní na některé spekulativní finanční operace, ale nic z toho neprošlo a neprojde, protože by politici, kteří by něco takového rozhodli, nedostali od soukromého sektoru peníze na volby. Neschopnost politiků shromáždit dostatek politické vůle ke změně brzy změní svět daleko více, než si kdy představoval ve své kampani Barack Obama. Je jenom na nás

samotných, jestli v této změně zůstaneme pasivními diváky nebo se budeme aktivně účastnit a bránit svá občanská a lidská práva. Nenechat se rozběhat, ale jít si za svým, to je to, oč tu běží...

Lidé a výročí...

30.10.2011

Je asi trochu obtížné psát tento text o víkendu mezi 28. říjnem a Dušičkami a nezmínit se tom, jak do našeho života vstupují nejrůznější významné dny a jejich výročí. Mně osobně se podařilo strávit sváteční dny v prosluněném Římě a věčné město ve mně vyvolalo nejen touhu dotknout se opět poctivého českého panelu, ale i touhu podělit se o některé zážitky.

Komentářů k vyznamenávání a slavnostnímu projevu prezidenta si jistě už čtenáři užili dost, nicméně i já si dovoluji přinést svou trošku do mlýna. Zaujal mne rozdílný přístup k pojetí jednotlivých prvků společnosti, tak jak dlouhodobě zaznívají ve vystoupeních Václava Klause a zaznívaly ve vystoupeních jeho předchůdce Václava Havla. Povšimněme si, že do projevů Václava Klause se vždy nějakým více nebo méně výrazným způsobem promítne obraz určitého rámce, ve kterém se máme pohybovat, zatímco ve vystoupeních Václava Havla je takovým obrazem jakýsi pomyslný vzdálený bod, úběžník, ke kterému se máme každý sám, ale zároveň jaksi všichni společně, vztahovat. Jistě jsem neobjevil Ameriku, ale více než tato rozdílnost mne zajímá to, jak je interpretována a komunikována směrem k veřejnosti. Možná jsem nepozorný čtenář, posluchač i divák, ale zdá se mi, že jsem nezaznamenal žádný komentář na téma, že obojí, jak rámce, tak úběžníky, jsou důležité a jeden bez druhého nemohou ve společenském měřítku prakticky dobře fungovat. Jsem spíše svědkem toho, že tyto přístupy jsou interpretovány jako rozpor a jsou překládány do společnosti jako volba ze dvou variant, z nichž každá sama o sobě je hloupost. Zároveň platí, že pro někoho jsou úběžníky příliš vzdálené a pro někoho rámce moc těsné, ale neexistuje ani ideální rámec ani ideální úběžník a na druhé straně bez nich to prostě nejde. Namísto hledání patřičného místa pro úběžníky i rámce proti sobě ve veřejném prostoru brojí šiky „úběžníkářů“ a „rámcařů“ způsobem, který nikoliv náhodou připomíná strašnou občanskou válku těch, kteří rozbíjejí vejce na širším konci s těmi, kteří tak činí na konci užším, kterou tak půvabně proslavil Jonathan Swift ve svých Gulliverových cestách. Důsledky pro společnost jsou ovšem podobně tragické a přispívají k jejímu rozvratu, proti kterému ovšem svorně brojí jak zastánci úběžníků, tak fandové rámců. Skutečnost je dnes taková, že soustavně porušujeme ve jménu neexistujících úběžníků jakékoliv zbytkové rámce a ve jménu neexistujících rámců potlačujeme hledání jakýchkoliv úběžníků. Výsledkem je postupné zhroucení legality i legitimacy našeho konání, ztráta pravidel chování i hodnotové orientace. To platí jak o jednotlivcích, tak o celých společenských skupinách. Ti, kteří mají do společnosti jak rámce, tak hodnotovou orientaci vnášet, u nás dlouhodobě selhávají. Jsme svědky toho, že rámce jsou vydávány za relikv socializmu nebo rovnou totality a úběžníky za „pravdoláskářinu“ a je skutečně těžké rozhodnout, které slovo je dnes sprostější. Lidé si po internetu posílají slova Tomáše Bati o tom, že nejde o hospodářskou krizi, ale o krizi morální a rozhlížejí se po tom, kdo jim tu morálku a pravidla přinese. Na to, že my sami jsme těmi, na které čekáme jako na spasitele, se bojíme být jen pomyslet.

V Římě jsem mimo jiné navštívil i památník Viktora Emmanuela, monument, ze kterého je nejen nádherný rozhled, ale uvnitř ukrývá zajímavé muzeum týkající se „risorgimenta“. Je to slovo italské, které znamená něco jako znovuvytvoření, obnovení. Sorgere je vznikat nebo pramenit. Jde o proces utváření italského státu během několika desetiletí kolem poloviny 19. století. To, co mne zaujalo nejvíce, bylo bohatství osobností, které byly v muzeu představeny jako významní účastníci tohoto procesu. Od prostých vojáků, přes Garibaldiho až k Viktoru Emmanuelovi a papežovi. Možná jsem nedokázal dobře vystihnout podtext jednotlivých exponátů, ale zdálo se mi, že všichni jsou představeni s respektem a úctou, protože jejich oběti, vítězství i porážky přinesly onu nepochybnou hodnotu - sjednocenou Itálii. Tohle nám nějak chybí. Trochu ty bysty významných mužů známe z Národního muzea a možná ještě z Národního divadla, ale jinak je to špatné. Je v zásadě nemožné uvidět některé současníky vedle sebe pohromadě. My prostě musíme každého kádrovat a posuzovat

podle aktuálních a nikoliv dobových kritérií a neustále třídit na ty hodné a nehodné. Pořád se o někom dozvídáme něco špatného a je nám tak nepřímou zdůrazňováno, že nezáleží ani tak na tom, co vlastně děláme, ale na tom, jak na nás milostivě shlédne budoucnost. Naštěstí je většina těch, kteří jsou podobnému pitvání vystaveni již dávno mrtvá, ale dopad do společnosti je opět poněkud devastující. Zatímco v muzeu risorgimenta bylo i v sobotu možné potkat školní výpravy a dokonce celé vojenské jednotky, u nás by něco podobného bylo označeno za klíčící nacionalismus a nahnědlé vlastenčení nehodné příslovečného globálního nadhledu české postmoderny. Nelze se potom divit, že již v útlém věku mají naše děti v sobě hluboce uloženo, že nejde ani tak o to, co znají a co dovedou, ale koho znají a koho „dovedou.“ Je poctivé si přiznat, že jim nedáváme svým chováním k jinému myšlení v zásadě žádnou šanci s výjimkou několika učebnicových frází, které zní jakoby z jiného světa.

To, že si nevážíme svých jakkoliv mrtvých a jakkoliv významných předků se velmi nenápadně, ale za to masivně přenáší i na mrtvé předky méně významné a dokonce i na naše „drahé“ zesnulé. Už i zahraniční komentátoři si začínají všimnout toho, že stále více našich bližních je pohřbíváno na obecní útraty. Rozloučení s mrtvým stále více nabývá podoby odložení něčeho nepotřebného a úmrtí doma se stává pro okolí zesnulého traumatem. Dušičky se stávají spíše významným dnem v kalendáři zlodějů všeho druhu, od těch, kteří kradou a znovu prodávají výzdobu hrobů až po zloděje kapesní a specialisty na krádeže automobilů a vykrádání aut. Dušičky se také zapisují do kalendáře dopravních policistů jako období zvýšeného výskytu problémů v dopravě a zvýšení nehodovosti. Na druhé straně jsou Dušičky pilně překrývány fenoménem Halloweenu, svátku původně keltského, nyní ovšem ryze anglosaského a hlavně komerčního. Zkrátka a dobře i významný den zvaný v kalendáři Památka zesnulých dostává v poslední době pořádně zabrat. Při této příležitosti se nelze ubránit zamyšlení nad slovy některých kulturních antropologů, že je to právě chování k umírajícím, vyprovázení mrtvých a celá kultura pohřebních rituálů, co významně charakterizuje člověka jako živočišný druh. Ars moriendi už dávno z naší společnosti vymizel, ale současné trendy nás začínají nebezpečně začleňovat zpátky do evolučního mainstreamu, kde je pohřební rituál spíše výjimkou. Nelze se ani ubránit vzpomínce na příchod křesťanství do pohanských Čech, kdy byli čerství křesťané násilně nuceni, aby se zřekli svých zesnulých předků, kteří křest jaksí z přirozených časových důvodů nestihli. Člověka až mrazí, když si představí, kolika z nás by se taková direktiva o ideové povinnosti zapomenout úctu ke svým předkům v současné době opravdu hodila. Ostatně zřeknutí se svých rodičů je u nás oblíbeným sportem při změně režimu a pro příklady opravdu nemusíme chodit daleko...

V těchto dnech máme i jiná výročí. Je to půl století, co se Německo, tehdy jako NSR, otevřelo tureckým zájemcům o práci a dalo vzniknout pojmu gastarbeiter. Původně to mělo být na rok, dva, tři a dnes žije v Německu již čtvrtá generace Turků a je jich více než tři miliony. Je charakteristické, že se ti nejvdělanější z nich a především mladí vědci se začínají vracet zpátky do Turecka, protože ani po padesáti letech se Německo nestalo Turkům opravdovým domovem. Dnes jsme svědky mnoha nářků nad muslimskou a především tureckou menšinou v Německu a hloupé knihy o ní se stávají bestsellery, tak, jako například kniha pana Sarrazina. Tak nějak se rychle zapomíná na to, jaký díl z německého hospodářského zázraku prošel rukama gastarbeiterů a dnes se člověk dočítá už jenom o dávkách, které přistěhovalci pobírají. Nejde přitom o nic jiného než o to, že dnes hodnotíme vše jen očima aktuální bilance, a když je nepříznivá, tak nadáváme a hledáme viníky. Neklademe si vůbec otázku, proč byly předchozí bilance dlouhodobě příznivé a hlavně nehledáme vinu a problémy zásadně u sebe. Částky, které vydáváme v České republice na sociální programy, jsou ostudně nízké a nesnesou srovnání s vyspělou, především skandinávskou Evropou. Problémem není výše dávek, problémem je nepořádek a korupce při jejich distribuci. Když se zamyslíme nad tím, proč některé země mohou mít tak vysoké daně a stupeň přerozdělování a přitom se nehroubí pod tlakem krize, je odpověď ostudně jednoduchá. V těchto zemích panuje vysoká vzájemná důvěra mezi jednotlivci i sociálními skupinami a tolik se tam nerozkrádají veřejné prostředky přímo před očima veřejnosti rukama politiků a vysokých

úředníků. Při pohledu na mapu víry se zdá, že to jsou země spíše protestantské než katolické nebo dokonce pravoslavné, ale to už je opravdu na jinou úvahu. Tu o výročích významných dnů uzavřeme tím, že bychom neměli na vše hledět jen pohledem aktuální účetní uzávěrky. Trochu tak připomínáme tenisové obecenstvo, které fandí prohrávajícímu, ať je to kdokoliv, protože si chce za své peníze užít delší zápas a více tenisu...

Lidé a náklady...

11.11.2011

Dlouho jsem váhal nad tím, zda mám do titulku tohoto pokračování dát právě slovo náklady, ale nakonec jsem se rozhodl kladně. Zdá se mi, že v poslední době jsme tímto výrazem doslova obklopeni a dokonce to vypadá tak, jako kdybychom se měli utopit v jakémsi prostoru, ve kterém stoupají náklady, a k tomu je nám vyčítáno, že kdyby nebylo nás, tak by ty náklady prostě nebyly a nemohly bychom se utopit. Snižování nákladů je jakýmsi heslem dne, i když nikdo neřekne, jakých nákladů se to týká a hlavně, jak je snížit. Klíčové je v celé věci ovšem to, že náklady jsou špatnost a původcem toho, že kdosi na nás musí vynakládat ohromné částky, jsme my sami. Lidé jsou vystavováni stále sílícímu tlaku viny za špatný stav světa kolem sebe, protože jsou to oni, kteří jsou drazí, příliš nákladní. Zkrátka a dobře, už tím, že jsme, tak kohosi neznámého, jakéhosi Velkého Správného, obíráme o jeho peníze, které by jistě dokázal užívat lépe, ale protože je vynakládá na nás, tak svět kolem nás přestává fungovat. Když se ovšem podíváme pečlivě kolem sebe, tak zjistíme, že žádného Velkého Správného nemůžeme najít. Velký Správný se zřejmě ukrývá za něčím, co se univerzálně nazývá „trhy“. Trhy musí být nějakou živou osobou, protože nás neustále sledují, s nedůvěrou se dívají, trestají nás, znepokojují se, uklidňují se, mají různé nálady. Toto vše je nám neustále zdůrazňováno sdělovacími prostředky skrze svého druhu postmoderní kněžský stav, který se jmenuje ratingové agentury a dále nejrůznějšími analytiky a makléři. Když se podíváme na tyto rituály s odstupem, pak nevidíme valného rozdílu mezi náboženskými rituály a rituálem kolem trhů. Obojí se spojuje se značně iracionální vírou v cosi, co velmi pravděpodobně neexistuje. Taková víra však nejen usnadňuje život, protože činí svět kolem nás jednodušším, ale na druhé straně ovšem také víra vyžaduje četné oběti, ať již osobního nebo veřejného, rituálního charakteru. Oběti jsou velmi rafinovaným způsobem vymáhány pod tlakem sdělení, že by se trhy mohly úplně zhroutit, což je spojováno s Apokalypsou a koncem světa. Všichni se musíme nejen snažit, aby se trhy nezlobily(i), ale hlavně nesmíme dopustit jejich zhroucení. Když se člověk dívá na některá trochu drsnější filmová zpracování smutných konců mayské říše, sleduje výkřiky mayských kněží, vyzývajících ke stále větším obětem, a poslouchá dnešní výzvy k ukonejšení a záchraně trhů, podobnost je podivuhodná. Stejně tak mohu doporučit záznamy o konci Staré říše v Egyptě, které jako kdyby byly jen zpravodajstvím o dnešní době z dávných časů před čtyřmi tisíciletími. Ve všech případech vidíme stále intenzivnější a nákladnější sebezposilující a sebezpotvrzující rituály, které ovšem pouze utvrzují elitu v tom, že vše je v zásadě v pořádku a dochází jen k malým nedorozuměním, které mají svůj původ v nedostatku víry. Třeba v to, že se trhy samy uvádějí do rovnováhy.

Nicméně zpět k nákladům. Je třeba si přiznat, že se v naší společnosti plýtvá, ale jenom z malé části to je plýtvání na něco, co se dá nazvat osobními náklady, k jejichž snižování a obětování jsme neustále vyzýváni. To, co neuvěřitelně narostlo, jsou náklady, které se dají nazvat transakčními. Jde o to, že aby u nás došlo k jakékoliv hmatatelné změně cehokoliv, tak to trvá neuvěřitelně dlouho a je to neméně neuvěřitelně drahé. Je úplně lhostejno, zda se má změnit nějaký předpis, fungování nějakého společenského mechanismu nebo se má postavit nějaká stavba. Sice se pořád jakoby něco děje, ale výsledek veškerý žádný. Když se podíváme na heslo anarchistů, které se dá interpretovat tak, že výsledek není ničím, ale proces vším, pak můžeme klidně tvrdit, že naši společnost ovládla anarchie a přestává v ní fungovat jakýkoliv řád věcí. Přitom je evidentní, že tento stav není náhodný, protože je prakticky každodenně z politických míst přiživován. I ty nejjednodušší a nejjasnější kroky nejsou vykonány, ale jsou zabaleny do neuvěřitelného propletence vztahů, na který se potom politici vrhnou a začnou ho rozplétat, až z nich chlupy létají a původní věc se v této „trmě-vrmě“ úplně ztratí. Příkladem je doma opravdu bezpočet, ale já si dovolím konstatovat, že podobnou nákazou trpí i celá Evropská Unie a její instituce. Je to patrné na tom, jakým způsobem se jedná o řešení finančních problémů Eurozóny a nastupující recese. Zdá se, že jsme svědky fungování systému, který udělá

správnou věc, až když už nemůže udělat opravdu žádnou jinou. Naděje na to, že lidé, kteří v těchto institucích fungují, udělají nějakou správnou věc, je skutečně mizivá, protože jejich potenciál vymyšlet důvody proč něco není možné, je skutečně nevyčerpatelný. Stejně tak jsou zdatní v tom, aby nahradili v agendě věci podstatné věcmi nepodstatnými, ba hloupými. Obvykle jde o vymyšlení nějakých nesmyslných norem, které jenom otravují lidem život a brání jim normálně fungovat. Čtenáři této rubriky vědí, že nepatřím k lidem, kterým by byla cizí myšlenka sjednocené Evropy, ale nabývám přesvědčení, že to, jak se dnes evropské instituce chovají, Evropu aktuálně spíše poškozují a nahrávají politickým silám, které volají po dezintegraci. Lidé se nechávají velice snadno strhnout voláním po starých dobrých časech všeho druhu, aniž by si dokázali vzpomenout, jak tyto staré dobré časy byly dobré doopravdy. Celá diskuse o krásných starých dobrých časech nejvíce ze všeho připomíná vzpomínky na základní vojenskou službu pod pracovním názvem pohádky starého zbrojnoše.

Do transakčních nákladů můžeme a musíme samozřejmě zahrnout i korupci a zlodějinu všeho druhu. Je toliko přirozené, že tam, kde se věci neukončují a následně nevyhodnocují, je stále otevřená cesta ke zvyšování nákladů. Přiznejme si, že kdybychom takto hospodařili v našich rodinách, tak je otázkou, jestli dříve umřeme hladu nebo přijde exekutor. Přitom je to velice jednoduché. Je třeba vědět, kolik mám peněz a mít odhad, kolik jich musím opravdu vydat a kolik jich mohu vydělat. Je veřejným tajemstvím, že u nás nevíme ani to, kolik vlastně má stát aktuálně peněz a za miliardy si pořizuje systém zvaný Státní pokladna, o kterém se ovšem již dnes mluví jako o mrtvém plodu. Je symbolické, že projekt Státní pokladna je připravován v soukromém sektoru, protože stát nemá kapacity ani na takto jednoduchý úkol. Podobně se ukazuje, že kvalitativní úroveň rozpočtu je velmi nízká, protože když se už náhodou podaří udělat poctivou veřejnou soutěž, je najednou částka na polovině. Kupodivu to není důvod k radosti, ale k pláči nad tím, že se podaří méně rozkrást. Aby mohly být výdaje vysoké, tak se hledají argumenty pro vysoké příjmy, které stojí na nereálných odhadech hospodářského růstu. Přitom každý ví, odhady příjmů mají být velice konzervativní. Mizerná kvalita rozpočtu umožňující nekontrolovatelný pohyb veřejných prostředků je ovšem pouhým počátkem. To, co zcela absentuje, je kontrola dosažených výsledků v rámci materiálu zvaného Státní závěrečný účet. Nikdy jsem nikde nečetl, neviděl ani neslyšel, že by se poslanci střetli nad tímto materiálem nebo, že by mu věnovala nějakou pozornost média. Nejde o konstatování nějakého finančního schodku. Jde o to, jestli jsme si schopni vyhodnotit nějakým způsobem rozdíl mezi tím, co jsme udělat chtěli a tím, co jsme skutečně udělali. Nejsme schopni na úrovni státu takové zhodnocení udělat a prezentovat ho lidem. Pořád se něco děje, ale jen málo co je hotové. Když si spočítáme prostředky, které se promrhají na vlekoucí se stavbě dálniční sítě, tak by se za to jistě dala postavit dálnice další. Jsme svědky neuvěřitelných pohádek o tom, co všechno se dělá, ale lidé v obcích zatížených dopravou umírají dál. Už vůbec nejsme schopni problém jasně pojmenovat a určit, kdo za daný stav zodpovídá. Soudní proces, který aktuálně probíhá kvůli železničnímu neštěstí ve Studénce, dává nahlédnout do systému, kterým jsou rozpouštěny veřejné peníze ve veřejných zakázkách. Je to systém kolektivní neodpovědnosti, ze kterého bude nakonec vytažen nějaký zoufalec, na kterého se ukáže prstem. Nebude to hned, protože není volná soudní místnost a tak se bude proces moci konat zase až na jaře. I takto vedený soudní proces je neuvěřitelně drahý a neefektivní, protože tady přece nejde o to, jenom někoho potrestat, ale především odhalit systém, který něco takového umožní, aby se podobné plýtvání a neefektivita nemohly opakovat. Namísto toho jedna neefektivita navazuje na druhou.

Je neobyčejně důležité, abychom se podobnému plýtvání z našich prostředků rázně vzepřeli. Všude a jakýmikoliv prostředky. Jde o to, že jsme na jedné straně obviňováni z toho, že jsme drazí a neefektivní občané, kteří se musí vzít pořádně u huby a na straně druhé nám utíkají násobky našich osobních nákladů do soukromých kapes. Zní to možná podivně, ale konec konců to jsou všechno naše peníze a je naší povinností se o ně začít řádně starat. Nikdo jiný to za nás neudělá, protože jde o naše životy a naše osudy. Proto na závěr zopakuji ještě jednou myšlenku z minulého pokračování, totiž že to jsme

jen a jen my sami, na které tak zoufale čekáme, že přijdou a něco s tím konečně udělají. Pokud nic neuděláme, pak to není znak blížícího se úpadku, to už bude úpadek sám.

Lidé a Vánoce...

25.11.2011

Je to zvláštní, ale tohle pokračování naší rubriky je v roce 2011 poslední. To další vyjde už v novém roce 2012. Uteklo to a je tu opět advent. Čas rozjímání a očekávání něčeho zvláštního. Vánoce jsou opravdu čarovný čas a mohli bychom dlouho psát o tom, čím vším jsou Vánoce pro různé kultury, společnosti, společenství i jednotlivce. Snad jsou i časem, kdy se mají splnit naše přání a tedy i časem, kdy i my sami máme plnit své sliby, jak zpívá Janek Ledecký. Čím dál tím víc si plníme navzájem a dokonce i sami sobě přání tím, že něco prostě koupíme. Je to čím dál tím více snadné, ale je to také kupodivu čím dál tím méně platné, protože by si jen opravdový duševní naháč nepovšiml, že nespokojenost lidí kolem nás roste. Nespokojenost má svůj zdroj v nedostatku splněných přání. Z toho se dá na první pohled jednoduše vyvodit, že máme buď příliš mnoho přání, nebo málo schopností je uspokojit. Je to sice trochu složitější, ale zase ne o tolik. Pojdme se v adventním čase tedy hlouběji zamyslet nad tím, jak současný všudypřítomný společenský úpadek souvisí s tím, jak si dokážeme plnit svá přání. Bude to malé doplnění k tomu pokračování naší rubriky, které jsem nazval Lidé, přání a touhy a přál jsem v něm čtenářům KONKURNÍCH NOVIN krásné jaro letošního roku.

Především je zapotřebí si uvědomit, co to jsou naše přání, kde mají svůj zdroj a jaký mají vliv na naše prostředí a tedy na nás samotné. Je až s podivem, jak málo o svých přáních víme a jak málo je máme pod kontrolou. Když se ponoříme do ekonomické a často i sociologické literatury, najdeme tam jako klíčový hybatel ekonomických nebo společenských procesů uspokojování potřeb. Obecně se dá říci, že celá ekonomie je nauka o uspokojování potřeb při současném nedostatku zdrojů na jejich plné pokrytí. Otázkou je, co jsou a co nejsou skutečné potřeby, kolik z toho, co nazýváme potřebami, jsou spíše naše přání, a v posledku, jaký je vztah mezi potřebami a přáními. Tak, jak začínáme ve svém životě od samého počátku uspokojovat své potřeby a učíme se zvyšovat svou úspěšnost při tomto počínání, získáváme určité zkušenosti, které nám zpětně ukazují, který stav našeho prostředí zvyšuje pravděpodobnost na uspokojení takové potřeby. Pokud máme dostatek takových zkušeností, jsme schopni takový stav prostředí navodit i bez toho, že bychom měli primární potřebu, ale pouze na základě toho, že máme nějaký jiný důvod, projevenou vůli, nejčastěji je to prostě přání. Mezi potřebami se napít a chci se napít je velký rozdíl, který všichni cítíme. Stejně tak jako víme, že chtít a mít je veliký rozdíl. Rozdíl je však i mezi kategoriemi chování, které je v zásadě ovlivněno potřebami, a jednáním, které je vedeno důvody. Je velmi důležité, abychom si uvědomovali, kdy jednáme a kdy se pouze chováme, protože lidská společnost to od nepaměti víceméně intuitivně odlišuje a postupně na základě toho vypracovala celý systém norem. Nikoliv nadarmo vyžaduje trestní právo při rozhodnutí o tom, zda nějaké počínání lidského jedince je trestné, důkaz toho, že bylo úmyslné, a v neposlední řadě zkoumá i důvody takových úmyslů. Emancipace důvodů a s nimi toho, co nazýváme přáními, od potřeb je významným prvkem toho, jak proniká společenskost do individuálního chování a jednání lidského jedince jako přírodního organismu a činí z něj společenskou bytost a posléze po složitém společenském vývoji dokonce současnou společenskou instituci, kterou nazýváme občan. Naše zkušenost z uspokojování potřeb na základě přání nás vede nejprve k dovednostem a znalostem a posléze k vědomostem, tedy od *vědění- jak k vědění - že* a posléze dokonce k *vědění- proč*, které je vyjádřením nejen určitého ovládnutí daného procesu uspokojování, ale především potenciálu ovládnout sám sebe a ochránit se před přílišnými přáními. „Dávej si pozor na své sny...“, to je moudrost, kterou najdeme v nejrůznějších kontextech ve většině kultur. Zároveň jsou ovšem vlastní přání a sny s nimi spojené právo a možnost je vlastními silami realizovat jedním z univerzálních vyjádření toho, čemu se říká svoboda. Z uvedeného je patrné jádro problému. Zatímco k tomu, abychom nutkavě generovali bezpočet přání, stačí relativně nízký stupeň poznání, pak k tomu, abychom toto nutkání zvládli, musíme dosáhnout stupně daleko vyššího. Svobodní se pak můžeme

cítit kdykoliv, ale zůstává otázkou, kdy a na kterém stupni poznání našeho prostředí svobodnými doopravdy jsme.

Na tomto místě můžeme překročit velmi krátký oslí můstek k současné společenské situaci. Jsme svědky ohromné nespokojenosti, kterou se určitá vysoce frustrovaná část populace snaží řešit protesty v ulicích. Je urážena svými dosud šťastnějšími spoluobčany, zesměšňována médii a politiky, je rozháněna a bita policií, ale to podstatné je v tom, že nedokáže oslovit většinu, protože neustále upozorňuje na problémy, které se podle názoru většiny nikoho z jejich příslušníků netýkají a týkat nemohou, protože oni budou těmi vyvolenými, ať se stane cokoliv. Kdybych to měl parafrázovat, tak v současné západní společnosti převládá názor, že můžeme klidně směřovat k novodobému otrokářství, protože většina z nás budou přece otrokáři a zbytek si nic jiného nezaslouží, protože už dnes zlobí v ulicích. Přitom už dnes připomíná Evropa ze všeho nejvíce Indii, jen ty rozdíly mezi kastami jsou uměle a hlavně umně skryté pod nánosem legislativy, kterou se ovšem nikdo doopravdy neřídí, a hlavně pod nánosem politické korektnosti a eurospeaku, který prostě „nekastu“ párjů nazývá nepřizpůsobivými a kastu bráhmanů investory. Píšu o tom proto, že je pozdě jít do ulic, když už bojují jenom o své potřeby, protože pak už mohou jenom padnout, což není dobré, nebo mohou vyhrát a pak se musím mstít, což není o moc lepší. Je velmi důležité, abychom si uvědomili, že protestovat a řvát je nutné, už když nám někdo sahá na naše sny, přání a na naše právo je realizovat. Když nám někdo sahá na život a rodinu, už je zpravidla beznadějně pozdě. Někdy se ovšem zdá, že lidé nemají žádná natolik preferovaná přání a sny, že by jim stálo se za ně poprat nebo neexistuje žádné přání, které by mělo dostatek těch, kterým by stálo za to. Zkrátka a dobře, přání máme nadbytek, ale jsou navzájem relativizovaná a hlavně jsme udržováni v bludu, že každé přání je stejně dobré, pokud je za ním alespoň jeden lidský jedinec. Druhým bludem je to, že bojovat za přání druhých je výrazem vlastní individuální nedostatečnosti a sociální nekompetence. Tyto bludy udržují společnost v trvalé neschopnosti jakékoli akce, která by měla za svůj cíl nějakou, jakoukoliv společenskou změnu.

Krásným příkladem je současný boj proti korupci. Kdo by si chtěl uvědomit, jaký je dlouhodobý stav naší společnosti v boji s jakýmikoliv negativními jevy, tomu doporučím pustit si Formanův film „Hoří, má panenko“. Zvláště doporučuji zkoumat bedlivě poradu hasičů v zákulisí poté, co byla rozkradena tombola a jeden z nich byl navíc přistižen při pokusu o navrácení ukradené tlačanky. Vzpomeňme si na to, jak se morální dilema, byť od počátku naprosto pochybné, rozplyne na tezi, že „...u nás přece nemáme žádného zloděje, který by si nekoupil los...“ To postačí k tomu, aby opět zavládla všeobecná spokojenost a morální smír, který je završen krádeží vyznamenání pro čestného předsedu dobrovolných hasičů... Debata o korupci je naprosto zástupným a falešným problémem, který je jenom dalším „modem operandi“ mocných k odstraňování politických protivníků v mocenských hrách. Je to taková demokratická podoba totalitní teze o zostřujícím se třídním boji, která umožňovala další a další nekonečné třídění lidí na opravdové soudruhy a třídní nepřítelé. Ostatně, když se podíváme na lidi, kteří se dnes chytají boje proti korupci a snaží se získávat politické body a moc, tak se nám musí zdát, že Václav Havel nepíše absurdní divadlo, ale prvoplánové frašky, protože je jasné, že teprve to, co vidíme na vlastní oči v OVM a jiných „žvanírnách“, jak říká má choť, je to právě absurdno. Kdybych chtěl rehabilitovat současnou politickou scénu a její protagonisty, určitě bych si najal několik bojovníků proti korupci z řad našich počestných podnikatelů a amerických hlídačů transparentnosti, kteří svými veřejnými vystoupeními a hlavně svými minulými činy jistě dokážou rychle přesvědčit veřejnost, že než tohle, tak to je to snad lepší tak, jak to je...

Zbývá vyslovit nějaké vánoční přání. Dovoluji si všem čtenářům KONKURNÍCH NOVIN popřát co nejkrásnější soubor jejich vlastních přání a to, aby alespoň některá z nich sdíleli s co největší skupinou svých blízkých i známých a neznámých spoluobčanů. Přeji jim i to, aby měli dost zkušeností, znalostí, dovedností i vědomostí, schopností i odvahy tato svá přání realizovat. Přeji jim i to, aby si

uvědomovali, že bojovat za práva realizovat přání a sny se vždy vyplatí, i když zrovna nejde o naše přání a sny. Snadno by se totiž mohlo stát, že i my bychom se ocitli ve svém zápase za svá práva osamoceni a tedy i předem poraženi. Děje se tak kolem nás každý den a často se tak ničí mnoho dobrého. Je to tím, že svá práva nevnímáme také jako povinnost bránit práva jiných. Mé osobní přání k Vánocům je tedy to, abychom si to uvědomovali co nejvíce. Být elitou neznamená umět se postarat jenom sám o sebe. Být elitou znamená umět se postarat nejen o sebe...

Lidé a nové začátky...

18.12.2011

Původně jsem chtěl do názvu příspěvku napsat v návaznosti na to, že je tohle je vlastně první číslo KONKURSNÍCH NOVIN, které dostávají čtenáři do ruky po Novém roce, spojení „Lidé a novoroční předsevzetí...“, ale potom jsem použil výše uvedené, protože si myslím, že toho končí a začíná daleko více než jenom starý a nový rok. Ostatně, tohle číslo je ještě součástí ročníku 2011, takže je svým způsobem poslední i první zároveň. Text vzniká ještě před Vánoce, v týdnu, kdy se nejen v naší zemi politici těžkopádně rozhodují o tom, jestli podpoří z pozice členského státu EU záchranu společné měny euro nebo se zachovají jako vždycky arogantně a hloupě, protože nejsou evidentně schopni postihnout jakýkoliv širší kontext toho, co se kolem nás děje. Je až otřesné sledovat, jak se naplňuje teze, že politici dělají správná rozhodnutí až tehdy, když už nemohou přijít na žádnou hloupost. Pak zcela vyčerpaní učiní dobrou věc, ale když to komentují, tak je patrné, jak jsou z toho nespokojení, protože taková obyčejná dobrá věc jim nepřinese ani bohatství ani slávu. A protože politika se u nás už dlouho nedělá pro nic jiného, než pro peníze a pár vteřin na červeném koberci, tak se můžeme od našich politiků nadít něčeho rozumného pro společnost jen naprosto výjimečně. Je třeba spravedlivě podotknout, že napříč Evropou to vypadá plus minus podobně. Do vedení evropské politiky dospěla skupina lidí, kteří se drží ošoupaného hesla, že všechno by bylo skvělé a všechno by báječně fungovalo, jen kdyby nebylo všude tolik těch protivných obyčejných lidí, kteří ještě ke všemu chtějí důstojně žít. Dnes je stále patrnější, že politici nemají ani ponětí o tom, jak žijí lidé ve společnostech, za které mají velkou odpovědnost, a snaží se je všemožně trestat za své vlastní chyby. Kabinetní ukázkou celého procesu je nový italský premiér. Po „il Cavaliere“, kterému nemohl nikdo přijít na jméno, ale byl to přece jenom člověk z masa a kostí se svými, byť často prazvláštními, city, se objevil v čele země naprosto asociální jedinec, prapodivná biokalkulačka, kterému je úplně jedno, že naložil radě lidí větší daně, třeba z nemovitosti, než vůbec mohou zaplatit, jen a jen proto, aby z nich získal peníze na záchranu finančního sektoru, kterého byl sám on sám celý život významným exponentem. Společnost má tak zachraňovat někdo, kdo se léta podílel na jejím ničení a ožebračování. Tomuto člověku je úplně jedno, co bude s Itálií nebo dokonce s Italy, jeho zajímá jen dostatek peněz a bilance. Bohatí jsou v jeho plánech nedotknutelní stejně jako vysoká byrokracie a jejich suita. Toto není kritika, to je jenom skutečný obraz toho, co se s námi v rámci řešení jakési nové krize chystají politici udělat. Představa, kterou nám vnucují, spočívající v tom, že klíčová není záchrana trhu práce, ale trhu finančního, je postavena úplně na hlavu. Společnost, která se opírá nikoliv o strukturu morálních a užitných hodnot, ale o množství univerzálního směnného ekvivalentu, musí velmi rychle dojít k závěru, že vlastně nemá nic. Jak k tomu může dojít, to ukazuje následující jednoduchý příběh, který jsem nazval tak trochu pohádkově „O čtyřech bratřích...“

Žili, byli čtyři bratři a ti po otci zdědili každý jednu čtvrtinu bramborového pole. Hospodařili na něm, pěstovali brambory, část brambor snědli, část použili na sadbu, část vyměnili za to, co potřebovali. Tak to šlo několik let, když nejmladšího z nich napadlo, že by mohl svůj díl pole předat třem zbylým bratrům a pro všechny zabezpečovat obchod. Tři bratři pěstovali brambory a on obchodoval. Protože se věnoval jen obchodu, získal za brambory více než dříve všichni čtyři dohromady. Za několik dalších let se bratři znovu dohodli, že hospodařit na poli budou pouze dva z nich. Nejmladší bratr si povšiml, že na trhu jsou místa, kde strží více než jinde, ale nemá čas se touto otázkou podrobně zabývat. Soustředil se tedy pouze na ni a všechny ostatní záležitosti s brambory mimo pole ponechal druhému nejmladšímu bratrovi. Lépe organizovaný obchod lépe vynášel a to umožnilo dvěma zbývajícím bratrům si pořídit mechanizaci a hnojiva. Hospodaření na poli se stalo intenzivnějším. Bylo více brambor i tržeb. Uplynulo několik let a nejmladší bratr seznal, že lze prodat část brambor i z budoucích sklizní. Soustředil se na tento opční byznys, jeho starší bratr nastoupil na jeho místo analytika trhu a fyzický obchod převzal třetí bratr. Na poli zůstal nejstarší bratr, ale i ten zvládal díky mechanizaci,

hnojivům i nájemným dělníkům pěstovat více brambor než kdykoliv předtím. Operace s opcemi na budoucí sklizeň, detailní znalost reálných trhů a kvalitní infrastruktura obchodní sítě přinášely všem čtyřem bratřím nejlepší finanční příjmy v historii jejich podnikání. Po několika letech se nejmladší bratr pokusil na trhu uplatnit slib, že někomu poskytne opci na některou z příštích sklizní, a kupodivu i tento nápad se na trhu rychle uchytil. Když se mu podařilo prodat sliby a sliby slibů na několik let dopředu, dostal oznámení, že jeho nejstarší bratr, pěstitel brambor zemřel. Nikdo z bratří ho již neuměl v čele hospodářství nahradit a tak se rozhodli mechanizaci a veškeré zásoby prodat. Z utržených peněz uplatili starostu a ten změnil územní plán. Z pole se staly stavební parcely. Ty bratři prodali a zmizeli ze vsi i ze země. Mezitím sliby a sliby slibů žily vlastním životem, ale postupně bylo jasné, že se nedá všem dostat, ale ty sliby žily ještě dlouho v počítačových systémech a generovaly finanční prostředky, i když už byly zcela bezcenné. Nejrychleji se kupodivu ukázalo, že díky tomu, že se pole přestalo obdělávat, tak lidé začali mít nedostatek brambor. Lidé neuměli hospodařit a na orné půdě stály domy. Do vsi a celé země postupně vstoupil hlad...

Snad je to příliš prostinké, ale mé nejhlubší přesvědčení spočívá v tom, že příliš podléháme tomu, že svět kolem nás je příliš složitý, než abychom ho dokázali pochopit. Ono nakonec všech těch podivuhodných operací hledá každý jeden konkrétní člověk, co by dal úst. V tom jsme si všichni rovni a žádné sako, auto ani vila či palác na tom nic nezmění. Jinými slovy, když nepěstujeme brambory, nemůžeme spravedlivě očekávat, že je budeme pořád jíst. Hraběcí rady našich expertů na téma, že si tedy dám jen jeden biftek, jaksi postrádají kouzlo, když z krávy zůstaly už jen paznehty a navíc známe z historie osud jedné dámy, která radila hladovějícím, ať při nedostatku chleba prostě jedí jenom koláče. Jistě se jí srdce svíralo při pomyslení, jestli se nepřevedí sladkého, ale jinak je způsob myšlení Marie Antoinetty celkem plastickým obrazem toho, jak o Evropanech uvažují evropští politici a jejich ekonomičtí experti. Od tohoto uvažování už je jenom krůček k revoluci a převratu kolektivistickému nebo korporativistickému, chcete-li k diktatuře proletariátu nebo k fašismu, jako diktatuře korporací. Již dnes parazitují na neschopnosti politiků např. v boji proti korupci nejružnější prapodivné korporativistické existence, jedinci, nadace, hnutí, strany a bůh ví, co ještě. Slovo korupce se stalo jen dalším výrazem eurospeaku. Nejde tu o žádnou korupci, jde o úplně normální zlodějinu. Konkrétní lidé vydali konkrétní veřejné peníze a konkrétní výsledek nikde. Některé skupiny, které se chystají zavádět nové pořádky, jsou k tomu ještě otevřeně nacionalistické a víceméně otevřeně rasistické. Těží z lidské i občanské nespokojenosti a slibují plná náměstí a řízení společnosti jako velkého a samozřejmě svého podniku. Zdá se to snadné, protože dnes už funguje evropský sociální stát už jenom jako zběsilý výběrčí daní a poplatků, které potom posouvá džunglí transparentních výběrových řízení do soukromých kapes za služby, které nikdo nepotřebuje. Nikoho nezajímá výsledek, proces je vším. To se odráží i v otázce peněz a finančních prostředků vůbec. Dnes jsme svědky toho, že se někdo snaží definitivně uchvátit řízení světových financí a ovládat s nimi svět. Vykonáno už bylo v tomto směru mnoho, ale naštěstí onen poslední krok je vždycky ten nejtěžší. Současný pokus o odstranění eura je dalším postupným krokem k hegemonii jedné určité měny a jejího finančního centra. Paradoxně totiž peníze přinesly lidem kromě mnohého neštěstí i příliš mnoho svobody, než aby se dali ovládat. Pokud by neexistoval tento silný zájem na odstranění eura, lze si jen těžko představit, že by už dávno nebyly učiněny ony dva tři jednoduché kroky k tomu, aby se euro stalo skutečnou měnou a seriózním hospodářsko - finančním projektem a nikoliv jen obrazem politických zmatků.

Na závěr si dovolím myšlenku, že to, co dnes schází všem, kteří jsou nespokojeni se stávajícím stavem věcí, je idea kudy z toho ven. Především platí, že problémy nelze řešit metodami, na jejichž základě vznikly. Dovolím si navrhnout jednoduchou změnu přístupu ke svému sociálnímu prostředí v tom smyslu, abychom svou osobní spokojenost učinili více závislou na spokojenosti lidí kolem sebe a věnovali jejich spokojenosti více úsilí než právě jenom té své úzce osobní spokojenosti. Myslím, že nový počátek máme v rukou doslova všichni a jen na nás záleží, jestli to bude počátek cesty k lepšímu

nebo počátek cesty do otroctví. Projde mnoho let a mnozí z nás se jiného společenského uspořádání nedočkají. Nic nám však nebrání, abychom se k sobě začali jinak vzájemně chovat, abychom více dbali na to, kam se investují peníze, které stále ještě dobrovolně odevzdáváme státu. Pokud nás bude více zajímat o to, co vůbec potřebujeme, kdo a za co naše peníze vydal, a budeme chtít vidět výsledek, pak se nemusíme nechávat ohromovat spikleneckými historkami z Kajmanských a jiných ostrovů...

Mnoho spokojenosti v novém roce 2012, milí čtenáři....

ROČNÍK 2012

Lidé a hlasy z Hradu...

6.1.2012

Necelou hodinu poté, co jsem odeslal KONKURNÍCH NOVIN redakci svůj minulý příspěvek, se objevila zpráva o úmrtí Václava Havla. Zvažoval jsem, zda nepříčinit v tomto smyslu k příspěvku malou doušku, ale potom jsem si řekl, že je to zbytečné. Lákalo mne to především proto, že jsem skon Václava Havla pocítil okamžitě a bezprostředně jako určitý přelom, událost, po které už bývají věci zpravidla jinak nebo jak se někdy nadneseně říká, „svět už nikdy nebude takový“. Měl jsem intenzivní pocit, že toto téma patří k „novým počátkům“, které byly v záhlaví minulého příspěvku, měl jsem velkou touhu to do odeslaného příspěvku ještě nějak nacpat či spíše přicpat. Pak jsem si ale řekl, že taková věc si zaslouží patřičný odstup a rozhodl jsem Václavu Havlovi jako určitému symbolu uplynulé doby, stejně jako heslům a hlasům z Hradu znějícím, věnovat toto pokračování.

Je skutečně obtížné někoho označit za symbol čehokoliv a často platí, že si to především nepřejí ti, kterých se to bezprostředně týká, ale pravdou zůstává, že Václav Havel se takovým symbolem už za svého života stal. Stal se symbolem veliké společenské změny, ve kterou jedni odvážně či tiše doufali a jiní ji zatracovali a báli se jí, ale nikomu nemohla zůstat lhostejná. Náзор na tuto změnu a její důsledky společnost stále rozděluje a podobně ji rozděluje i její vztah k Václavu Havlovi. Je to k velké škodě naší společnosti a zvláště bolestně se projevuje v dobách, kdy je tolik zapotřebí co nejširšího konsensu na dalších společenských změnách. Ostatně když si vzpomeneme na to, jak bylo před lety frekventováno slovo konsensus v našem společenském diskursu a jakou Popelkou je dnes, leccos nám to napoví. Václav Havel vstoupil do společenského povědomí mimo jiné svým heslem, že pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí. Trochu to rozvíjí nápis na prezidentské standartě, trochu to evokuje vzpomínky na Jana Husa a jeho dopis z Kostnice, ale také se toto heslo mimo tyto vznešené konotace zasloužilo o vznik prapodivného slovního slepence „pravdoláskář“, jako hanlivého označení lidí, kteří si myslí, že politika má i jiné rozměry než technologii moci a mezi nimi na prvním místě rozměr morálních hodnot. Přes veškeré výhrady a konkrétní nepříznivé dopady, které mohou mít sametové změny na život konkrétních jednotlivců, jejich rodin nebo i celých skupin obyvatelstva, je pohrdání hodnotami lidské svobody v každém ohledu sebezničující. To, že jsme zasažení důsledky sociálních nerovností, neznamená, že máme začít preferovat rovnost nad svobodou nebo je dokonce začít stavět proti sobě. Společnost, která to učiní, se nedočká ani rovnosti ani svobody. Stejně tak je bláhové se domnívat, že svobodný je člověk, který ztratil v dané společnosti sociální vazby. Je celkem lhostejné, jestli tuto společnost sleduje z pelechu pod mostem nebo z okna soukromého tryskáče. Sociální vazby totiž nejsou bez pocitu vzájemné rovnosti a minimální důvěry sociálními vazbami a nepodílejí se na tvorbě sociálního kapitálu, který je skutečným základem bohatství společnosti. Z pohledu utváření společenského klimatu je celkem lhostejné, že je někdo sponzorem a někdo příjemcem sociálních dávek, daleko horší je to, že tito lidé nemají jinak společného cokoliv lidského nebo dokonce občanského.

Václav Havel kdysi v určité nadsázce poznamenal, že jestli lidem něco chybí z období, kdy byl prezidentem, pak je to pravděpodobně to, že jim nikdo z Hradu pravidelně nepřipomíná, že se nemá lhát a krást. Je pravdou, že lidé zřejmě nezačnou méně lhát a krást, ale když se jim to veřejně připomíná, mohou se s takovým názorem identifikovat, a to dokonce i v okamžiku, když zrovna mají ruku v cizí kapse, pytel s lupem na zádech nebo lžou, až se jim od huby práší. Již samotný souhlas s takovým hlasem „z hůry“, takové malé vnitřní přikývnutí, je svým způsobem „polepšuje“. Na druhé straně je činnost bulvárních médií „pohoršuje“, protože jim každodenně za každou cenu ukazuje, že lhát a krást je normální a činí tak i největší, skutečně uctívané autority. Bulvár jim prohrabává soukromí, cosí nalézá nebo cíleně lže a poskytuje širokým masám alibi k jejich pokleskům. Autorita lidí, kteří stojí v čele společnosti, je už svatým Augustinem přirovnávána „k ovčímu kožichu, který

zakrývá pastýřovu nahotu“. Bulvár a masmédiá obecně kožichy dnešním autoritám barvitě a v přímém přenosu stahují a bourají představu, že „královny nemají nohy“. To „pohoršování“ v tomto případě neznamená morální rozhořčení, ale docela prostě ono původní, tedy „činit lidi horšími.“ Slova „císař je nahý“ již zdaleka neznamenají jen „andersenovská“ odhalení klamání veřejnosti, ale stále více znamenají i „murdochovská“ ničení další autority ve jménu falešného rovnostářství, všeobecné demoralizace a individuálního zisku, vše pod pláštíkem svobody a práva na informace. Všeobecná rezignace na jakékoliv polepšování lidí jako na staromódní veteš přispívá ke všeobecnému morálního marasmu a rozkladu společnosti.

Tomáš Garrigue Masaryk měl jiné heslo, které znělo „nebát se a nekrást“. Současnost to parafrázuje jako „nebát se nakrást.“ Tak to opravdu nebylo myšleno, ale o to více se to teď doopravdy provozuje. TGM jasně věděl, že strach zvyšuje náklady jakékoliv společenské akce a mnohé činí nemožnými, protože paralyzuje lidskou aktivitu. Z dlouhodobého hlediska vede prožívání strachu ke stresu, frustraci a depresím. Václav Havel to kdysi nazval „blbá nálada...“ Všichni známe tolik moudrostí na téma strach, ale snad stačí připomenout jednu, která zní, že největší chybou je strach nějakou chybu udělat. Myslím, že se příliš nespletu, když řeknu, že nám naše věčné obavy dělají věci a služby v průměru asi tak o čtvrtinu dražší. Strach a jeho vyvolávání je v současnosti asi ten doopravdy největší kšeft. O strachu zde bylo napsáno hodně, ale možná tu ještě nezaznělo, že strach je jedním ze základních předpokladů toho, že člověk volí mezi dvěma základními strategiemi přežití, tedy mezi růstem a obranou, právě tu obranu. Dlouhodobě je to zcela neudržitelné ostatně zcela podobně jako věčný růst. Neschopnost přecházet mezi oběma strategiemi je jednou z největších hrozeb současnosti. Úmyslně nepíšu ani chyb ani omylů. Současný stav společnosti totiž zabezpečuje elitám nejen nebývalé zisky, ale zároveň i nebývalou moc nad vyděšeným stádem nás, daňových a jiných poplatníků. Zatímco dříve jsme si mohli, byť s přivřenýma očima, představit veřejný sektor jako dojnou krávu, kterou všichni krmíme a také všichni dojíme, posléze v období reálného socialismu se objevila významná skupina dojičů, kteří si již nedali vzít vemeno z ruky a pilně si ulávali do soukromých krajáčů. Dnes tito dojiči již dokázali krávu osvobodit od socialistických předsudků a geneticky ji natolik zmanipulovat, že se stala zcela nepřehlednou a nekontrolovatelnou, dokonce snad nemá ani vemeno, ale tlamu má zvíci velkolomu a nenasytností se rovná černé díře. To hlavní však spočívá v tom, že tato geneticky zmanipulovaná kráva už dokáže dávat užitek přísně selektivně a v nestřežených okamžicích přesně dostříkne jakýmsi účelově otevřeným otvorem až do daňových rájů. Jinak v domácích luzích a hájích rve soustavně hlady a požívá nenasytně vše, co ještě lidem zůstalo. Pokud tu krávu neznáte, tak se jmenuje český právní řád, který vytvořili na popud svých pasáků naši politici a který legalizuje výběry veřejných daní na soukromé účely. Nejde tady o korupci, tedy narušení nějakého správného systému, tady jde o čistou, parlamentem legalizovanou kleptokracii nebo parazitokracii. Ta je ovšem po všech stránkách demokratickým právním státem a má veškeré jeho podstatné náležitosti. Bez morálního obsahu je ovšem právě mechanismus demokratického právního státu tím nejlepším nástrojem ožebračování společnosti a zároveň jeho nejlepší aktivní kulisu a oponou v jednom. Vše se navíc děje podle platného práva. Problém je v tom, že jednotlivé výrazně zájmové koalice nejen dokážou zmanipulovat a zastrašit většinu, ale navíc těží z lhostejnosti většiny, protože její ztráty nejsou natolik motivující, aby se zorganizovala. Dnes však toto sdírávání většiny provozuje tolik zájmových skupin, že to začíná citelné být. Dalším problémem je to, že než se dokáže okrádaná většina mocensky zorganizovat, dojde nejspíše nějakému násilí a převratu. To je však vedeno opět pouze z pozice menšiny, která se nemůže dostat k lupu. Je smutnou pravdou, že u nás se nevede žádný politický spor o to, že se lidé mají nebo nemají okrádat. Politický spor v naší zemi se vede výhradně o to, kdo je má okrádat. Zde chci jenom připomenout vánoční pohádku „Tajemství staré bambitky“, která ukázala způsob vlády v naší zemi daleko lépe než všichni hlídací psi demokracie dohromady.

TGM také říkal, že politika je tou skromnější částí života duchovního. To, že je v naší politice toho ducha skutečně poskrovnu, vidíme všichni. Tím posledním spirituálním je v ní spiritus z parlamentního bufetu. A nutně i tam bychom měli spatřovat jeden ze zdrojů naší blbé nálady a všeobecného společenského úpadku.

Lidé a konec světa...

21.1.2012

Na konec letošního roku, někdy kolem zimního slunovratu, máme naplánovaný konec světa. Prý končí mayský kalendář a s ním má skončit i svět. Je to zajímavá představa, že se skutečný svět a jeho čas zastaví a možná i zmizí, když se ztratí jakési počítaadlo, ale v současnosti, kdy se neustále prolíná a zaměňuje skutečná a virtuální realita, to není zas tak nic neobyčejného. A vytváření existenciálních i existenčních obav a strachů už vůbec ne. Neustále se natáčejí nové a nové katastrofické filmy, píší se hrůzostrašné romány, ale objektivně řečeno, na aktuální publicistiku to nemá. Tam nastává konec čehokoliv v jakýkoliv okamžik a v zásadě se dá říct, že by veškeré zpravodajství mělo začínat slovy, že soudný den se blíží. Je opravdu hezké zachytit někde nějakou informaci, která by jen trochu zavání tím, že věci se mohou také ubírat jiným směrem než k neodvratnému zániku. Řeč, se kterou se k nám obracejí média, je povícero však řečí Jagovou, která neúprosně obkličuje a ničí poslední ostrůvky optimismu a naděje v nás, stejně jako v Shakespearově hře postupně obkličovala a ničila Othellovu důvěru v Desdemonu. Uniknout z této pavučiny nebo možná ještě lépe zpod průzračného skleněného poklopu je stále složitější a obtížnější.

Vzpomínám si, co všechno se už mém životě spojovalo se zánikem bezmála všeho kolem mne. Především to bylo cosi, v čem jsem žil, a co se nazývalo socialismus a posléze reálný socialismus. Dnes se to, bůh ví proč, nazývá komunismus. Tento socialismus jako systém stál na jakýchsi blížě nespécifikovaných hodnotách, dnes bychom řekli na podstatných náležitostech, o kterých se nejen nemohlo, ale v podstatě ani nedalo diskutovat. Šlo o společenské vlastnictví výrobních prostředků, proletářský internacionalismus, marxisticko-leninský vědecký světový názor a jiné... Pak to všechno celkem najednou zmizelo a svět se kupodivu nezhroutil, ba dokonce se nezhroutila ani naše společnost. S odstupem více než dvou desetiletí můžeme konstatovat, že se v zásadě jenom trochu přeskupili trpaslíci na zahrádce, místo třech zdrojů a třech součástí máme podstatné náležitosti demokratického právního státu, ale lidé se mají zase tak nějak jak kdo. Dokonce i na ostravsku to zase smrdí jako tenkrát. Zvětšily se rozdíly sociální rozdíly postavené na majetku, nicméně je otázkou, jaké byly dříve sociální rozdíly, postavené na společenském postavení, mezi nomenklaturou a prostým občanem, neřkuli disidentem. Snad jen několik bývalých nejvyšších nomenklatur této země to nepochopilo a tvrdošijně ve svých pamětech popisují, jaký ráj na zemi nám tady zanechali a jak jsme si toho my, obyčejní lidé, neuměli vážít a zvonili jsme klíči, které nám poslaly západní ideově-diverzní centrály za tichého souhlasu Moskvy. Snad jediným jednookým králem mezi nimi je Lubomír Štrougal, který byl ochoten přiznat, že šlo o prostou politickou porážku. Snad by jeho zkušenosti a moudrosti slušelo, aby ještě více zdůraznil, že se tenkrát velcí soudruzi porazili sami. Vytvořili totiž něco, co možná v jakýchsi ideologických modelech a úvahách fungovalo, co snad mělo být i prvním krůčkem ke komunismu, ale mělo to podstatnou vadu, že se v tom nedalo moc žít. Vytvořili něco, co sloužilo především a takřka výhradně jim samotným a co ostatní „neuvědomělí lidé“ jen kazili. Hrubě řečeno - nevládli ani jako lidé, ani ve jménu lidí a už vůbec ne pro lidi. Navíc se ještě prali mezi sebou o toho největšího a nejčistšího soudruha, takže to celé připomínalo hru na většího, kterou tak kouzelně popsal Jan Werich ve své pohádce "Proč obři na Šumavě vyhynuli?" To, čemu se dnes v přímém přenosu médií říká „koaliční hrátky“, to v neskonale pestřejší a možná i drsnější podobě probíhalo mezi partajními klikami za zdi stranických sekretariátů včetně toho ústředního. Jak vidno, dnes je to prostě jinak, skoro se chce říci, tak jinak, že až skoro podobně. Faktem ale zůstává, že svět se opravdu nezhroutil a s koncem reálného socialismu opravdu nenastal jeho konec. Jediný konec, který tenkrát údajně nastal, konstatoval Francis Fukuyama ve své úvaze o konci dějin, ale jak říkám, slovo konec má své neodolatelné kouzlo a lze ho postavit v zásadě vedle čehokoliv, podobně jako začátek. Nicméně si dovoluji malé srovnání zvenčí, které pochází od Rusů, kteří žijí a pracují nebo alespoň tráví podstatnou část roku ve Španělsku. S láskou a úctou vzpomínají na Rusko, ale shodují se v tom, že jim

jejich země či stát prostě nedají doma žít, dýchat. Španělsko označují, jako hlavní charakteristikou, že je to naopak země, která je prostě nechá žít. Mnozí z nich žili i u nás nebo mají bohaté zkušenosti s Českou republikou a vesměs konstatují, že naše vlast je nejen geograficky, ale i v oblasti toho, jak dává lidem žít, někde napůl cesty mezi Ruskem a Španělskem. Je to asi opět jen na nás, jakým směrem se vydáme.

Vzpomínám si i na to, jak byl svého času za konec světa vydáván možný rozpad Československa. Potom přišel a svět s ním nezmizel, podobně jako se socialismem. Objevila se trochu jiná realita, trochu kratší hranice, ale život šel dál. Asi jako když se moje tehdy osmnáctiletá babička dozvěděla o zániku Rakouska–Uherska poté, co dostala ve fabrice, kde pracovala od svých deseti let menší týdenní mzdu s odůvodněním, že v Praze nějací blázni vyhlásili samostatnost, takže budou určitě menší trhy. Logika to byla železná, a když dnes slyšíme to strašení o euru a eurozóně, tak v tom nemůžeme neslyšet tu touhu připravit nás o pár krejcarů týdenní mzdy, protože se přece rozpadnou trhy. Podívejme se na uplynulé století a připomeňme si, kolik takových konců světa už lidé prožili a přežili. Přežili dvě války, obrovskou inflaci, hospodářskou krizi, peněžní měnu, staříčké mocnářství, tisícileté říše a dokonce i věčné časy a rok 2000. Všechny ty skutečné i virtuální krize sebou kromě problémů, potu, krve, slz a bolesti přinesly také nové příležitosti a nové začátky. V lidské společnosti se odpradáвна v dobrém i zlém střetávají dva typy lidí. Jedni jsou ti, kterým je dobře, když se kolem nic neděje a oni mají svůj klid a ti druzí potřebují, aby jejich prostředí i oni sami byli v pohybu. Nejde vůbec o to, kdo z nich je lepší, kdo se na co hodí nebo jakékoliv jiné hodnocení. To důležité je, že takoví prostě jsme a musíme se to naučit respektovat nejen u sebe, ale i u druhých. Neděsit se změň, ale prostě vše v klidu probrat. Uvědomit si znovu, zda hodnoty, za které se chceme stavět, ještě vůbec nějakými hodnotami jsou. Většina hodnot má totiž velmi pomíjivý charakter a týká se to významně i toho, čemu říkáme společenské hodnoty. Řada z nich se totiž stala hodnotami v určitém historickém kontextu a ten dříve nebo později odejde nenávratně do minulosti. Konec konců, stačí se zamyslet nad tím, jak společenskou reprodukci, danou vymíráním střední třídy, akceleruje nejen vnímání rozmnožování jako externality sexu, ale pohříchu i penze vypočítávaná výhradně z vlastního příjmu namísto také z příjmu našich potomků. Mnohé výtobytky sociálního státu vydávané za společenské hodnoty naši společnost ve svém důsledku spíše postupně ničí. Jestli může s něčím přijít konec našeho světa, pak je to s naší prohlubující se neochotou k vlastní reprodukci. Naznačujeme totiž svou neochotu k tomu, abychom trvali. Ta nás zbaví budoucnosti a našeho světa daleko spolehlivěji, než jakákoliv epidemie, meteorit, jaderná či jiná katastrofa nebo ztracený kalendář. S řadou společenských hodnot je také spojena existence zájmových skupin, které se pak přirozeně snaží tyto hodnoty ve společenském dění udržovat a prosazovat a tak také udržovat a prosazovat sebe a své příslušníky. Jen velmi obtížně se potom prosazuje aktuálně něco nového, protože zájmy dobře organizovaných skupin jsou spojeny s tím „starým, ale pořád dobrým, když to nese...“ Mementem nám budiž poválečný „německý hospodářský zázrak“, který pocházel nejen z Erhardtovy reformy a Marshallova plánu, ale především z toho, že díky nacismu a následné denacifikaci, ztratily německé zájmové skupiny nejen svůj vliv, ale i svou legitimitu a skupinové zájmy tudíž nemohly celkové ekonomické reformě Německa účinně bránit. Na druhé straně se dnes můžeme potkávat s terminem „nespravovatelné“ nebo „neřiditelné“ společnosti nebo i státy. Takový je vliv zájmových skupin a lobby, které dokážou blokovat jakékoliv pokusy o skutečné reformy, které by mohly významně změnit podmínky pro jejich existenci a fungování. Způsobují tak postupně stagnaci a úpadek společnosti, ve které působí. Pro pořádek připomeňme, že se takto daří zájmovým skupinám paralyzovat i špatné reformy a jsou tedy občas obecně prospěšné. Jinak to v běžné praxi můžeme pozorovat na blokování liniových staveb. Mluví se o zájmové skupině ochránců přírody, ale daleko v tom jedou úředníci, kteří pak následně znovu a znovu rozdělují veřejné prostředky na to, co se mělo udělat napoprvé a pořádně. Rovněž na LV řady citlivých pozemků najdeme nejen zelené, ale i jiné politické barvy, o byrokratech nemluvě...

Závěrem se vraťme ke konci světa. Ještě před tím, než se tomuto fenoménu roku 2012 vysmáli čeští vědci, zrušila konec světa moje manželka, která to odůvodnila tím, že by bylo škoda přijít o tolik volna o vánočních a novoročních svátcích, které nás letos na rozdíl od toho loňských svátků díky přestupnému roku čeká. Pokud se máme ke konci tohoto roku na něco těšit, tak plánujme, jak užijeme svátečního volna a připomeňme si, že konec světa určený na 21.12.2012 nese spíše rukopis metody Járy Cimrmana a jeho metody konání historických událostí ve snadno zapamatovatelných datech, než myšlenkových pochodů starých Mayů. Život a svět kolem nás se opravdu neřídí kalendářem, ten nám může tak maximálně připomenout, co se už stalo nebo, co bychom neměli zapomenout. Už jenom to, že si někdo dovolí přijít s takovou hloupostí strašit lidi a pokoušet se na tom něco trhnout, svědčí o tom, za jaké hlupáky jsme obecně pokládáni chytráky všeho druhu. Zdaleka ovšem nejde jen o konec světa. Konec světa 2012 je jen onou pověstnou špičkou ledovce podvůdků a podvodů, které z nás mají udělat zdroj bezplatných příjmů a zábavy těch, kteří se cítí být nějak vyvoleni, ať již byli voleni či nevoleni.

Lidé a ACTA...

3.2.2012

Dovolím si tímto textem navázat na ten předchozí, kde jsem se mimo jiné dotýkal otázky aktuálnosti společenských hodnot, za které někdy někteří tak usilovně bojují a jiní se tímto bojem nechávají unášet, ať již jako příznivci nebo naopak odpůrci daných hodnot. Hodnota, o kterou půjde, dnes se jmenuje ochrana autorských práv a intelektuálního vlastnictví vůbec. To, čeho jsme svědky ve vztahu k mezinárodní smlouvě ACTA, je důvodem k zamyšlení a představuje mnohé poučení již nyní. Především není ambicí této úvahy nahrazovat ohromnou diskusi ve veřejném prostoru, která poukazuje na to, že autorům ACTA nešlo a nejde o nic jiného než o ochranu nezaslouženého zisku distributorských firem. Samotný pokoutný styl přípravy mezinárodní smlouvy a poloilegální způsob jejího přijetí ukazuje na schéma, které je důvěrně známé a je používáno vždy, když jde o soukromé užívání veřejné moci elitou, ve jménu elit a pro elitu. Je až neskutečné, kolik jinak docela rozumných lidí se dá přesvědčit o tom, že je to tak správné, protože by to dobro v ACTA obsažené „obyčejní“ lidé nikdy nepochopili, asi tak, jako kdysi nepochopili peněžní měnu, internacionální pomoc nebo aktuálně nechápou neschopnost státu postavit rovnou silnici, vyplatit sociální dávky nebo udělat si pořádek v čerpání evropských dotací. Odmítají pochopit, že jim bude někdo na hranicích šacovat osobní zavazadla, že budou muset platit za jakoukoliv informaci ve veřejném nebo soukromém prostoru, kdykoliv se objeví, i když ji vůbec nepotřebují nebo dokonce ani nechtějí. Cítí se být sledovaní, systematicky obviňovaní a nucení k dokazování vlastní nevinu, což je v rozporu s univerzálními koncepty lidských i občanských práv i s naprostou většinou zákonů platných v nejrůznějších zemích světa. Cítí se být omezováni v jednom z nejsvobodnějších veřejných prostorů, které lidská kultura vytvořila, v síti sítí, internetu. Za pozornost stojí rozhodně i postavení samotných autorů v celém systému ochrany duševního vlastnictví. Jakkoliv se jednotlivé zákonné úpravy tváří jako něco, co slouží autorům a především dobré věci a vydávají ochranu duševního vlastnictví za významnou společenskou hodnotu, pravdou zůstává, že jediné, co chrání, je samotný byznys s autorskými právy, který již dávno neodpovídá obrazu současného světa. Už Tomáš Baťa kdysi napsal, že investice do nových inovací jsou daleko efektivnější než investice do ochrany těch starých.

ACTA je typickou ukázkou vítězství rigidity nad fantazií a tvůrčím přístupem. Existuje celá řada možností, jak učinit celý problém méně ostrý, příjemnější a přátelštější. Triviální poučka spočívá v tom, že v zásadě každý, i ten nejnesmiřitelnější konflikt lze řešit pojetím obou stran sporu do vhodného institucionálního rámce. Tak byly kdysi pojaty spory mezi katolíky a protestanty do rámce liberálního demokratického státu a je příznačné, že se udržely donedávna jen v Ulsteru, který byl a zůstává de facto kolonií britské koruny. Stejně tak není žádný problém udělat ze stahování autorského obsahu moderní a široce dostupnou službu. Nejde to jen proto, že se „kameňáci“ rozhodli řešit spor silou. Problém je však daleko hlubší. Leží v samotném konceptu ochrany duševního vlastnictví, který leží relativně v nedávné minulosti a je spojen s rozvojem kapitalismu v západní Evropě na přelomu XVIII. a XIX. století. Do té doby od antiky platilo, že opisování a opakování nějakého díla sloužilo jako důkaz jeho kvality. Jedno z prvních ucelenějších pojetí nebo vymezení pojmu ochrany duševního vlastnictví nacházíme u Immanuela Kanta. Ani sám kníže filosofie však ani nepomyslel na to, že se budou autorská práva jednou dědit. Dědičný autor je něco jako dědičný odbojář. Ochrana autorského díla existuje podle některých konceptů přirozeně od okamžiku jeho vzniku, v jiných až poté, co bylo dílo uveřejněno, podle dalších až poté, co bylo konkrétním aktem ochráněno. Nehledě na konkrétní koncept však nesmíme ani na okamžik zapomenout na to, že nikdo, nikdy, nikoho nechrání ani zadarmo, ani pro vlastní dobrý pocit. Vždy jde o to, že ochránce svého chráněnce nějakým způsobem ovládá nebo přímo vydírá, jak je tomu v každém šestákovém mafiánském příběhu. Velmi často slyšíme moudrost, že nelze od druhých očekávat, že zachovají naše tajemství, když jsme ho nedokázali zachovat sami a svěřili jsme se... Je s podivem, že u ostatních atributů naší svobody a

suverenity si toho nejsme tolik vědomi. Tedy je dětinsky naivní se domnívat, že nás bude někdo chránit a ochraňovat, když se o sebe neumíme postarat sami nebo na to dokonce plánovitě a systematicky rezignujeme. Přitom tady nemůže být ani řeči o tom, že bychom měli být zároveň policisty, vojáky, prokurátory, soudci, poslanci a ministři, katy a dozorcí zároveň. Dělbě práce a společenských rolí se nelze vyhnout. Je to opětovně upozornění na okolnost, že i ta nejlepší služba se může stát naším pánem, pokud ji necháme bez dozoru, prokážeme neschopnost se bez této služby obejít a necháme ji postupně nás ovládnout. Vidíme to všude kolem nás a v neposlední řadě vidíme smutný obraz evropských států a evropského veřejného sektoru, které se smutně a bezradně rozhlížejí kolem sebe kdykoliv, když je od nich očekávána nějaká akce na ochranu zájmů svých občanů. Bez služeb soukromého sektoru je totiž většina evropských států naprosto paralyzována a je samozřejmě naivní se domnívat, že by se soukromý sektor jakkoliv snažil státům a veřejnému sektoru „pustit kyslík“ natolik, aby mohly suverénně jednat v zájmu svých občanů.

Ochrana duševního vlastnictví je velice složitý, administrativně i finančně náročný systém, který ovšem dlouhodobě velmi dobře slouží především elitám. Ty mají dost prostředků k tomu, aby dokázaly přijít za tvůrci a nabídlily jim ochranu jejich nápadů. Bud' požadují peníze, nebo, a to nikoliv zřídka, nějakou formou spoluautorství, tedy přivlastnění si autorských práv. Jde o zcela obecnou metodu chování elit, které vytvářejí zdání rovného přístupu k veřejným statkům, který je ovšem natolik složitý a drahý, že v praxi tyto statky konzumují jen elity a pár jejich vyvolených slouhů. Ochranu duševního vlastnictví v praxi známe z „přestavbových“, již nebojácných výpovědí mnohých reálně socialistických zlepšovatelů a vědců, kterým soudruzi uznali zlepšovací návrh, vynález nebo objev, až když pod něj připsali jména členů vedení podniku nebo ústavu. Následně bylo na základě složení autorských kolektivů prokazováno, že vše nové „je dílo kolektivu...“ Dnešní praxe je více orientována na finanční profit, ale i na to, aby se podařilo sprovodit ze světa některé nápady, které by mohly zpochybňovat chod aktuálního velkého byznysu postaveného na „starých, ale pořád dobrých“ nápadech, a to i v mezinárodním měřítku. Paradoxně jeden systém tak slouží k ochraně duševního vlastnictví před ním samým. Hluboko v konceptu přivlastňování si duševního vlastnictví, jeho proměně ve zboží a předmět směny je ukryt ještě jeden fenomén. A tím je sepětí duševního vlastnictví a jeho nosiče, resp. nositele. Duševní vlastnictví je samozřejmě spjato s nějakým konkrétním, našimi smysly uchopitelným dílem, ať už je to obraz, film, hudba, stavba, stroj... Může být zaznamenáno na konkrétním nosiči, ať již vytesáním do kamene, napsáním čímkoliv na cokoli nebo jako kód jedniček a nul ve virtuálním prostoru. Zde je ovšem již člověk, který umí záznam číst a interpretovat, velice důležitý. Některá duševní vlastnictví a hodnoty s nimi spjaté jsou ovšem bezprostředně spojeny s konkrétním člověkem. Je třeba si položit otázku, nakolik je proces přivlastňování si duševního vlastnictví zároveň procesem přivlastňování si konkrétního člověka, bez ohledu na míru a podobu jeho souhlasu. Na jedné straně jsme svědky toho, jak královsky jsou některé mozky placeny jak za svou nezávislost, tak za svou loajalitu, a na druhé straně můžeme vidět spoustu lidí, kteří raději za legendárních třicet stříbrných prodají rovnou celou svou duši, aby snad nějaké duševní vlastnictví kupci neuteklo. Rozverně pohádky o čertech i poněkud vážnější Goethův Faust jsou tohoto motivu plné. Je to jedna z mnoha možných cest do pekel otroctví, které se před současnou společností a jejich příslušníky otevírají. Je jistě zbytečné zrovna tuto cestu nějak dramatizovat, ale je třeba skutečně každodenně dbát na to, co bychom mohli nazvat suverenitou vlastní osobnosti, abychom náhle nezjistili, že už žádnou nemáme a jsme zcela závislí na něčem, co se nám ne zcela líbí.

Lidé si to zjevně uvědomují a stupňují tlak na to, aby ACTA nebyla ratifikována. Jsou za to nazýváni v duchu doby teroristy, protože o sobě dávají vědět mimo jiné hackerskými útoky na významné servery státních institucí. Důležité ovšem je to, že lidé protestují, protože se cítí být spoluautory a spoluvlastníky virtuálního prostoru internetu, který se rozhodli sdílet, to znamená, že jim nevádí, že jejich vklad do tohoto prostoru bude někdo šířit. Najednou přichází někdo, kdo chce tento prostor

ovládat a cenzurovat a hlavně trestat jeho uživatele tu za to, tu za ono. Nejde o nic jiného než o další pokus o ovládnutí internetu jako veřejného státního soukromými zájmy. Nejhorší je fikce presumpce viny, která se všem mocným vždy velmi líbila od počátků lidské společnosti, ať již šlo o moc světskou nebo církevní. Jsme svědky toho, jak se sami autoři internetu berou za svá práva proti mocným, kteří jim je chtějí brát, pod záminkou toho, že chrání zájmy jiných autorů, kteří mají tu oproti těm „obyčejným“ přednost, že je mají mocní ve své stáji. Jsme svědky sporu autentičnosti a institucionalizace. Nepochybně dojde k násilí a ničení hodnot, tak jako všude, kde mocným dojdou argumenty. Honit lidi po internetu je ovšem větší problém než je pronásledovat a bít v ulicích. V obou případech však moci musí nutně jednou dojít dech...

Lidé a zmatky...

19.2.2012

Uvažoval jsem o tom, čemu věnovat dnešní text, a trochu jsem tápal, ale potom jsem vyprovázel na Hlavní nádraží svého přítele k odjezdu mezinárodního vlaku vypravovaného odtamtéž. Když jsme dorazili na perón, nemohli jsme najít příslušný lůžkový vagon. Nebyl jediný, který chyběl, a celé řazení vlaku neodpovídalo do tmy zářící informační tabuli. Za to vpředu za lokomotivou se skvěl jakýsi podivný nákladní vagon, zřejmě na auta. Nádražní rozhlas radostně v několika jazycích hlásil pravidelný odjezd mezinárodního expresu a po peróně pobíhali skupinově i jednotlivě zmatení cizinci, hledající neexistující vozy. Mezi nimi se potloukalo i několik zaměstnanců ČSD vybavených mobily a vysílačkami a ubezpečovali své okolí, že se vozy určitě objeví, nicméně bylo na nich patrné, že netuší přesně kdy a odkud a dokonce to ani příliš neskrývali. Zhruba v čase odjezdu ti dobří muži objevili vagony na sousední koleji vedle přistaveného vlaku. Evidentně je zmátlo, že byly tak blízko a navíc byly čtyři. Trojice hledačů se na ně dívala se značnou nedůvěrou, kterou nedokázaly rozptýlit ani cedule s názvem cílové stanice za svítícími okny dvou vagonů. Seděli v nich průvodčí a vůbec se nesnažili na cokoli kohokoliv upozornit. Zřejmě měli na programu hru na schovávanou. Pomalu a důstojně se přiblížila posunovací lokomotiva. Pak se dva hledané vagony, bůhví proč spojené s jinými dvěma vagony, pohnuly a zmizely v tunelu, odkud se po chvíli opět vynořily a přistály u mezinárodního expresu, který měl už v té době zpoždění, ovšem vzorně ohlášené v několika jazycích. Kupodivu ohlášené zpoždění navodilo na peróně atmosféru normality, protože mezinárodní expres, zpožděný na odjezdu, byl přece jenom o něco pochopitelnější a standardnější než nekompletní mezinárodní expres bez lůžkových vozů, který by odjel včas. Navíc se po peróně začali potloukat významně tři policisté, asi proto, aby snad nedošlo nějakému teroristickému útoku nebo někdo nefotografoval nádraží. Jistě šlo o náhodu, ale celé to bylo dokonale absurdní, včetně toho, že si nikdo na nic doopravdy nestěžoval a bylo patrné, že celý ten amatérský šlendrián v podání ČSD je vnímán spíše jako happening. Ten byl završen důstojným připojováním a rozpojováním vagonů partou posunovačů, takže nakonec to celé netrvalo ani půl hodinky a vlak se pohnul. Vracel jsem se z Hlavního nádraží domů a věděl jsem, o čem budu psát...

Jako nejohroženější z toho všeho mi připadá skutečnost, že mi to celé připadalo takové obyčejné, všední, skoro normální a evidentně jsem nebyl sám. Uvědomil jsem si, jak vysoká je u nás a nejen u nás tolerance k tomu, že něco díky někomu nefunguje tak, jak má. Jde to dokonce tak daleko, že když někdo vyžaduje profesionální přístup a plnění povinností, tak je vnímán jako staromilský naivní šťoura, který nepochopil ducha doby. Jako kdyby nad naší společností vznášel duch vzájemné průměrnosti a tolerance k chybám, které berou čas, nervy a peníze nám všem. Řešení, které bylo společností přijato, není strategií nápravy, ale strategií přijetí. Je to zcela v duchu tradic ČSD, které tradičně odstraňují problém zpoždění tak, že ho zahrnou do nového jízdního řádu. Mimo jiné i proto se dnešní dojezdové časy našich vlaků nikterak podstatně neliší od těch rakousko-uherských. Veškeré úspory, které dokázal přinést technický pokrok a vynikající schopnosti jedněch, byly v průběhu času spolehlivě setřeny neschopností druhých udržet elementární pořádek a kázeň. Bylo by ovšem nespravedlivé vztahovat tento jev pouze k ČSD jenom proto, že jsem byl vyprovázet přítele zrovna na vlak. Navíc obecně do určité míry jde o problematiku příliš složitých organizací, které podstatnou část svých zdrojů spotřebovávají na udržení své struktury a posléze tomuto cíli své sebezáchovy obětují i cíle, pro které byly zřízeny, povětšinou tvorbu nějakého veřejného statku. Platí to o úřednictvu a úřadech všeho druhu stejně jako o armádě, policii, hasičích nebo státních podnicích. Stačí se jen podívat, kolik lidí v těchto institucích skutečně slouží veřejnosti a kolik jedinců tyto lidi řídí a reprezentuje. Žádný soukromý systém by si něco podobného nemohl dovolit, snad jenom některé banky ještě připomínají rozsáhlostí svého aparátu spíše ministerstva než moderní kapitalistický podnik. Problém tragické nevykonnosti a všeobecné drahoty státního a veřejného sektoru spočívá v tom, že v zásadě většina řídicích pozic je politizovaná a „ti správní lidé“ jsou do nich posíláni partajemi a jejich kmotry za

odměnu jako dříve legionáři do trafik nebo s úkolem posílat veřejné peníze do soukromých a partajních kapes. Jejich společným jmenovatelem bývá to, že jsou ve vztahu k povinnostem, které mají ve veřejném zájmu vykonávat, většinou zcela neschopní a nekvalifikovaní, paralyzují vlastní výkonnou složku a navíc kradou, což snižuje efektivnost a zvyšuje drahotu.

Kdo by chtěl příklady z nedávné doby, pak jako perla může posloužit zavádění nového řídicího systému na úřadech práce. Nejde vůbec o to, že se v novém systému občas něco pokazí. To je skutečně standard a každý rozumný inženýr vám řekne, že softwarové i jiné systémy se kazí průběžně a proto také vznikl celý složitý obor opravárenství. Spousta lidí je tím v současnosti udivena, protože dnes se většina pokazovaných věcí prostě vyhodí a koupí se nové. Od počátku se tedy užitkové věci vytvářejí jako svého druhu zmetky s omezenou životností, aby se v továrnách roztočila kola. Podpora výroby vyráběním zmetků je symbolem tvůrčích řešení naší doby, podobně jako podpora zemědělců spalováním zemědělské produkce v elektrárnách a spalovacích motorech nebo řešení problému deficitu důchodového účtu omezováním plateb na sociální pojištění. To, co je na celé aféře kolem počítačového systému na úřadech práce symbolické, to jsou reakce odpovědných, které dokreslují tragikomickou situaci, a to nejen jako jednotlivé kusy, ale i ve svém komplexu. Ministr neochvějně tvrdí, že systém funguje, ale odvolal kvůli tomu, že systém nefunguje, několik podřízených. Ti zbylí tvrdí, že všichni byli řádně proškoleni, ale prý pro jistotu udělají další školení, které ovšem kupodivu bude pro řadu lidí, kteří se systémem skutečně pracují, úplně první. Poslední metodický pokyn z ministerstva a odpovědných úředníků zní v tom smyslu, že se má zatím vše evidovat ve „zvlášť k tomu určeném sešitě“. Z celého vyjadřování odpovědných pak je cítit to, že ti potřební dávek a práce mají být rádi, že jim vůbec někdo něco dá a vysocí byrokrati a politici se tváří uraženě jako zneuznaní generálové Armády spásy nebo preláti z Charity.

Naprosto podobně to vypadá s navrácením církevního majetku. Podmínky, za kterých se má podle jakési obskurní dohody mezi vládou a církvemi majetek vrátit, jsou podle mého názoru legislativně jen obtížně uchopitelné a pokud se je snad podaří uchopit, pak jsou rozhodně dlouhodobě neudržitelné. Nejde jen o to, že nikdo vlastně neví, co se bude doopravdy vracet, ale rovněž o nesmyslnou výši finančních náhrad, které násobně převyšují náhrady v případě jiných restitucí. Pokud se chtěl stát vyrovnat s nepochybnými nespravedlnostmi páchanými na církvích po roce 1948, pak už v původním zákoně po roce 1990 založil nové bezpráví, když omezil ve jménu budoucích církevních restitucí dispozici s ohromným objemem majetku úplně nevinným třetím osobám a tento stav trvá již dvě desetiletí. Nyní budou založeny nové nerovnosti, které musí zákonitě vyvolat vlnu žalob, zvláště když nejsou dořešeny restituční drobných zemědělců. Nerovnoprávný postup státu k církvím a obyčejným občanům v otázce přístupu k jejich oprávněným nárokům je v tomto případě do očí bijící. Hromadné žaloby na sebe jistě nedají dlouho čekat. Je to důsledek politického amatérismu a právního kutilství, které je podporováno těmi, kteří chtějí na této velké změně majetkových poměrů v naší zemi vydělat. ČSSD chce navíc jako „perlu v koruně“ tohoto festivalu bezpráví tzv. restituční tečku, protože si myslí, že může lidi zbavit zákonem ucházet se o svá práva před soudem.

Přímá volba prezidenta je tím samým v bleděmodrém. Nejde jen o to, že přímá volba prezidenta v této podobě je naprostý nonsens pod heslem: lidé si to přejí, lidé to mají mít. Je to jen hra daná lidu, když už nezbylo na chleba. Chybí navíc příslušný volební zákon, který měl být schválen společně se změnou ústavy. Ten totiž může rozhodnout o tom, kdo vlastně může být prezidentem republiky, daleko podstatněji než samotní voliči. Nikoho by nenapadlo, že by to mělo být jinak, ale naši Patové a Matové ve vládě a Parlamentu to berou tenhle zmetek jako normální věc. Zdá se, že Václav Klaus může být na dlouhou dobu naším posledním prezidentem.

Vynechám zmatky v čerpání evropských dotací a připojím nakonec perlu jasně skvoucí. Již několik minut poté, co Městský soud v Praze v řádném procesu pravomocně rozhodl, že mocenské rozhodnutí o odvolání vrchního státního zástupce v Praze je neplatné, se novináři začali ptát, kdo je tím vinen a politici se z toho začali s vervou navzájem obviňovat. Je zvláštní, že lze v demokracii hledat toho, kdo

je vinen rozhodnutím soudu a ještě kouzelnější je ho nacházet mimo samotný soud. Inu, tak trochu „Hoří, má panenko...“, a to nejen v písni a Formanově filmu, ale už i nám střecha nad hlavou a na hasiče kvůli korupci zrovna nezbylo...

Lidé a spravedlnost...

4.3.2012

když se budeme ptát, které jsou základní stavební kameny lidského společenství, pak dojdeme k několika prostým slůvkům. Jsou to slůvka jako svoboda, důvěra nebo spravedlnost. Možná je to lepší trojice než tolik populární volnost, rovnost a bratrství, i když mají mnohé společného a francouzské slovo „liberté“ má v češtině oba významy, tedy jak volnost, tak svobodu. Důvěra a bratrství jsou však spojeny jen velmi volně nebo v přeneseném významu a rovnost a spravedlnost toho mají společného ještě méně. Otázka svobody či volnosti je v současné době velice diskutovaná a hledají se jejich nejrůznější definice. To, co chybí, je především jasné pojmenování stavu, který utváří společenský kontext, ve kterém tu definici hledáme. Tím pojmenováním je narůstající vzájemná závislost a z ní plynoucí narůstající složitost současné společnosti. Svoboda, kterou hledali filosofové i laici ještě před několika desetiletími, je už, takřkajíc, mimo současnou realitu. Snad jediní, kdož proklamují koncepty svobody z období počínajícího osvícenství, jsou současní politici, kteří jsou jen loutkami v rukách těch, kteří myslí, že jsou tak mocní, že mají svou vlastní síť, do které se jim nikdo a nic obyčejného nemůže motat. Politiky pak sleduje a podporuje početná společensko-vědní obec, která žije z grantových drobků už ani ne od panského, ale spíše od lokajského stolu. Každý, kdo se někdy zabýval teorií sítí, ten problém zná. Postupná změna počtu organizačních vazeb způsobuje několikeré skokové změny kvality dané sítě, které jsou na jedné straně škály vymezeny rozpadem sítě a na straně druhé její přeměnou v nepřehlednou motanici, nazývanou také organizační smrt. Tato v současné době vysoká a dále se zvyšující vzájemná závislost a vysoký počet vazeb přináší velké nároky na schopnost udržet si na podstatné části z nich, alespoň základní penzum důvěry. Pro udržení si důvěry je pro každého takto zatíženého jedince klíčový pocit spravedlnosti. Zdůrazňuji slovo pocit, protože spravedlnost není ona dáma možná slepá s mečem a váhami v ruce ani nějaký systém pravidel, spravedlnost je ryze individuální pocit, který je ovšem možné podobně jako mnohé jiné věci zcela nebo i jen částečně sdílet. I když jde vlastně o vnitřní pocit, je pocit spravedlnosti klíčovým nástrojem pro naše hledání vlastního místa ve společnosti. Dá se říci, že tam, kde se cítíme nejlépe, tam máme i obtížně specifikovatelný pocit spravedlnosti, který ovšem pociťujeme jako velice významnou hodnotu a doslova komfort. Čím je naše prostředí složitější, čím více sociálních vazeb se z vlastní vůle, bez ní nebo i proti ní účastníme, tím obtížněji v nich hledáme onen pocit spravedlnosti. Stále platí, že jak se dostaneme do prostředí, kde počet našich sociálních vazeb začne významně převyšovat stovku, většina z nás je už ve vážných potížích a nad dvě stě vazeb zvládá ve standardním prostředí skutečně jen nemnoho z nás. Jde o to, že aby bylo vůbec možné si na nějaké vazbě vytvořit dobrý pocit, musíme ji aktivně používat, zatímco k získání špatného pocitu stačí povětšinou samotná skutečnost, že ji nepoužíváme nebo dokonce nejsme schopni použít.

Bylo by však chybné se domnívat, že si za naši osobní míru pocitu spravedlnosti můžeme výhradně sami. Máme právo očekávat, že společnost, ve které žijeme, bude vedena a spravována tak, aby byly pro získání našeho pocitu spravedlnosti vytvářeny patřičné podmínky. Na druhé straně můžeme jen obtížně něco podobného očekávat, když k tomu sami nehodláme nikterak přispívat, když se soustředíme jen na vlastní pocit spravedlnosti a rezignujeme na péči o pocit spravedlnosti těch druhých. Když se ovšem podíváme kolem sebe, jsou výsledky více než skličující. Dá se říci, že v současné době dělají naši politici doslova vše pro to, aby se pocit spravedlnosti neuhnízdil opravdu v žádném z nás. Již v minulém pokračování jsem se zmiňoval o církevních restitucích, které jsou nespravedlivé nejen proto, že se mají dávat velké prostředky organizacím, které se nejen v dějinách snad nejvýrazněji podílely na obhajobě nespravedlností a společenského násilí všeho druhu, ale rovněž je samy aktivně páchaly, například prostřednictvím Svaté inkvizice nyní Kongregace pro nauku víry, jejíhož šéfa si katolická církev vybrala jako svého současného papeže. Církevní restituce jsou

nespravedlivé i proto, že politici v jejich rámci upřednostňují jednoho restituenta před jinými a dávají mu z jistých důvodů podmínky, o kterých se může jiným jen zdát. Odpověď je zřejmá. Jde o to, že se prostřednictvím církevních restitucí podaří vyvolat ohromný pohyb majetku a peněz. Tok majetku a peněz bude směřovat od státu církvím, které ovšem neoplyvají schopností takový majetek efektivně spravovat. Již dnes se rojí pomocníci, kteří nabízejí nejrůznější systémy správy budoucích církevních budov, lesů a polností, stejně jako jejich efektivní investování a mnohé jiné oblíbené finty, které povedou v konečné fázi k tomu, že majetek a peníze skončí nakonec úplně někde jinde. Tito chytráci však zapomínají na to, že čert nikdy nespí a tudíž, že podobně bdělá musí být i církev. Příklad z Chorvatska, kde byl nedávno vrácený majetek katolické církve obratem převeden na vatikánské struktury a dokonce se dostal i pod kanonickou jurisdikci, by měl vést minimálně k zamyšlení. Ostatně v situaci, kdy naši podnikatelé houfně opouštějí českou jurisdikci, protože skýtá obraz všeho možného, ale práva se v něm dohledat opravdu nelze a pocitu spravedlnosti už vůbec ne, by byly církev skutečně bláhové, kdyby nechali majetek pod pravomocí těch, kteří byli tak prostoduší, že ho dobrovolně a rádi vydali. Pravda je taková, že politici jsou k tomuto kroku nuceni svými kmotry ze soukromé sféry, kteří se chtějí na tomto mohutném majetkovém transferu přizivit a je velmi pravděpodobné, že se s nimi církev nakonec nějak domluví, protože účel světlí prostředky. „Kmotr“ nebo také „velrybář“ je možná tak trochu eufemismus nebo eurospeak, protože ten vztah nepřipomíná křest, kmotra a kmotřence, stejně jako původně (vel)rybářský osvětový kroužek z Palestiny, ani trochu, jde spíše o pasáky a spol. Bude zajímavé sledovat, jestli budou pasáci našich politiků ve vztahu k církevním restitucím tolik úspěšní jako třeba v pražském Dopravním podniku, tunelu Blanka či dotačním managementu, nebo zda se ukáže, že tentokrát proti stojí partner, který si nenechá diktovat, kam bude posílat výpalné. Ostatně na katolických kruzích si vylámal zuby i Puzzův Kmotr, jehož neúspěšné převzetí vatikánských financí je klíčovým tématem třetího dílu filmového přepisu tohoto klasického díla.

To, že jsou naši politici jen loutkami, svědčí i jejich poslední úder pocitu spravedlnosti v naší společnosti, když zaútočili na důchodce a jejich bídný životní standard. Když se nepodařilo dotáhnout do konce loupež veřejných prostředků z druhého soukromého pilíře důchodové reformy, rozhodli se jít pod tlakem svých pasáků do kapes důchodců tak říkajíc „na hulváta“ přímo. Sníží jim příjmy zmrazením důchodů a prostřednictvím vyšší DPH zvýší životní náklady. Říkají tomu vybalancování a tvrdí, že jedno bez druhého nemá cenu. Je možné hledat odpovídající eufemismus nebo výraz eurospeaku, ale snad postačí, když to pojmenujeme tak, že prostě sprostě lžou. Jsou to ostatně lidé, kteří nesou výhradní odpovědnost za zadlužení naší země tím, že dlouhá léta schvalovali deficitní státní rozpočty. Objem dluhů v Evropě neodpovídá v žádném ohledu hospodářským tokům, a proto je třeba si jednoznačně říci, že tady někdo někomu podepisoval bez patřičného mandátu „biankosměnky“, aby měl na lehké živobytí, peníze pro své kmotry a pasáky, vzájemnou korupci a také na úplatky voličů v podobě těch pár ohlodaných kostí, které spadnou ze stolu plebsu. Teď lžou a tvrdí, že máme dluhy, protože jsme nevykonní, příliš nákladní a pro kohosi prostě drazí a musíme se uskromnit, abychom mohli dále vůbec existovat. Přitom všichni víme, že by úplně stačilo, kdyby se přestaly rozkrádat veřejné zakázky a důchody by mohly být dvojnásobné. To ale naši politici nikdy neudělají, protože by tím přivřeli svým pasákům kohout. Jak je asi lidem, kteří vidí, že jejich politici už nejsou jejich, ale patří několika pasákům, podobně jako dámy kolem pohraničních silnic, které vítají přijíždějící veselým máváním a vůbec si přitom neuvědomují, že vykonáváním své „pseudoživnosti“ víceméně „nastavují zrcadlo“ fungování politického systému této země?!? Jak je asi lidem, kteří vidí, že už politici rezignovali na jakýkoliv růst, ale soustředí se toliko jen na donucování lidí k nejrůznějším platbám do soukromého sektoru, a to i za služby, které mají vysloveně veřejný charakter?!? Jak je asi člověku, který po mnoha letech zaměstnání je navlečen do oranžové vesty a před očima bližních zametá zadarmo chodník, aby se dočkal podpory v nezaměstnanosti, na kterou si dlouhá léta

přispíval?!? Přitom zametá i před hernami a bary, ve kterých se dobře baví ti, kteří nikdy nepracovali a pobírají dávky, na které nikdy nepřispěli a které jsou vyšší než ona podpora v nezaměstnanosti zasloužená tou nedůstojnou estrádou s koštětem. Jak je asi lidem, kteří jsou konfrontováni se skutečností, že na jedné straně státní zástupci za podpory ministra spravedlnosti na sebe podávají kárné žaloby a trestní oznámení a na druhé straně jsou do vězení odsuzováni umělec za pozměnění panáčka na semaforu a řidič autobusu za to, že přimaloval politikům na plakátu tykadla?!? Přitom je vše legální a podle litery zákona, dokonce i to, že řidič autobusu byl odsouzen manželkou jednoho politika s tykadélky. Jak je asi lidem, kteří přijdou jednat o svých záležitostech na úřad s advokátem nebo s daňovým poradcem, vybaveni znalostí zákona, a tam se dozvedí, že pro úředníky zrovna neplatí nějaký zákon, ale jakýsi vnitřní pokyn nejmenovaného náměstka nebo ředitele?!? Jen těžko můžeme nalézt v tomto prostředí onen zmiňovaný pocit spravedlnosti a proto je přirozené, že naši lidé ho stále více hledají mimo Českou republiku. Opustí-li ji, nezahynou oni, ale nakonec sejde „na úbytě“ ona sama a s ní i ti, kteří zůstali...

Lidé a vejce...

17.3.2012

Toto číslo KONKURNÍCH NOVIN vyjde před Velikonocemi, což jsou svátky všeho možného, slavené kde kým, ale jsou to zejména a především svátky obnovy, znovuzrození, vzkříšení a jejich kulturně univerzálním symbolem jsou vejce a vajíčka všeho druhu. Vajíčko je malý přírodní zázrak z mnoha dobrých důvodů, které je zbytečné na tomto místě vyjmenovávat. Vejce je dokonalým vyjádřením možnosti, potenciálu, rozvoje, symbol mnohotvárnosti budoucnosti. Zkusme se někdy podívat na ten dokonalý přírodní výtvar a zamyslet se nad jeho dalším možným osudem. Nad tím, co z něj asi bude a co vše by z něj být mohlo. Skončí jeho obsah dnes nebo zítra na talíři nebo potomci života v něm ukrytého tu budou ještě za milióny let?!? Bude z jeho skořápky krmivo, kraslice nebo výtvarný model či designový motiv nebo dokonce výuková pomůcka v hodinách konstrukce?!? Pokud si zachováme zbytky pokory a soudnosti, pak nás tyto úvahy přivedou dříve nebo později k přiznání toho, že na většinu otázek, které si v souvislosti s jedním konkrétním vajíčkem dokážeme položit, neumíme najít jednoznačnou odpověď. Nedokážeme prostě říci, že s tímto vejcem se stane to a to, pokud jej ovšem nemáme zcela ve své moci a už se nám nevaří voda. Nicméně i v této chvíli nás umí vejce nepříjemně překvapit tím, že jde o vejce falešné, tedy o podkladek, nebo o vejce „pouchlé“, ergo pukavec. Může to celé být pro nás trochu frustrující, když si uvědomíme, že si nevíme rady s osudy něčeho tak navenek jednoduchého jako je obyčejné vajíčko, když všude kolem nás se vesele prezentují laičtí i akademičtí Všeználcí, kteří dokážou určit budoucnost a osud kdečeho, složité systémy, celé společnosti a přírodu jako celek nevyjímaje. Dá se říci, že lidstvo a lidské civilizace jsou posedlé prognózováním a předvídaním budoucnosti všeho druhu a věštcí všeho druhu se těší dlouhodobě na jedné straně značné vážnosti a na straně druhé byli tradičně i oblíbeným palivem či krmivem. Z toho se dá celkem jednoduše usuzovat, že při předpovídání budoucnosti nejde ani tak o nějakou pravdu jako spíše o to, trefit se do toho, co chtějí lidé slyšet. Jen skutečné a nepochybné autority si mohly dovolit věštit věci nepříjemné, sluchu lidu i mocných nelahodící, aniž by byly upáleny nebo sežrány divou zvěří. Tváří v tvář laickému i vědeckému hledání budoucnosti a ohromnému byznysu a vášním planoucím kolem této prastaré lidské činnosti zní celkem banálně myšlenka, že organismy a organizace nepřežívají úspěšně proto, že by dokázaly jakkoliv předvídat svou budoucnost, ale spíše proto, že měli obyčejnou kliku, tedy štěstí. A nyní přichází ke slovu staré poučení, že štěstí přeje jednak odvážným a jednak připraveným. Hlavou mi sice problesklo heslo „Buď připraven“ z pionýrského opasku, ale vzápětí mi došlo v kolika poučeních a moudrostech napříč kulturami je připravenost v různých podobách vyzdihována jako klíčová kvalita pro úspěch nebo alespoň přežití. Připravenost přitom můžeme charakterizovat jako schopnost reagovat na maximální možný počet scénářů vývoje našeho prostředí. Nikdy nemůžeme předpovědět, který to bude, a nikdy se také nemůžeme připravit na všechny možnosti. Nicméně to neznamená, že se upneme na jeden scénář nebo na přípravu rezignujeme zcela. Stejně tak bychom neměli ignorovat nějaká evidentní rizika s tím, že ono třeba nic nestane a ono to nějak dopadne. Vezměme si například u nás v poslední době narůstající nebezpečí pocházející od povodní. Nelze se divit pojišťovně, že mění své pojistné plány a některé nemovitosti v určitých lokalitách už prostě nepojistí. O to více se lze divit neustále se opakujícím pošetilým pokusům lidí stavět si domy v zátopových pásmech a snad ještě více blahosklonnosti úřadů při stavebním řízení vlastním územním plánování. To, co je snad nejděivnější je to, že se ani nesnažíme podobně jako Slováci rozvíjet integrovaný management povodí jako významný státní veřejný program rozvoje území a posilování environmentální bezpečnosti. My raději taková environmentální rizika víceméně okázale ignorujeme a namísto komplexního řešení přicházíme jen s izolovanými a neúčinnými stavebními úpravami, které se dají v rámci veřejné zakázky patřičně předražít. Podobná stupidita ovšem nezná hranic. Nedávno si Japonsko a celý svět připomněly rok od tsunami, která natolik poškodila atomovou elektrárnu ve Fukušimě, že se její okolí stalo nejen na

desítky let neobyvatelným, ale fukušimská havárie navíc pomohla zdiskreditovat jadernou energetiku v okamžiku, kdy nelze tvrdit, že za ni máme v energetickém mixu odpovídající náhradu. Zvláště bolestně to zasáhlo německou energetiku, kde došlo k ryze politickému rozhodnutí, že Německo od jádra prostě odstoupí. Tato skutečnost se významně negativně dotkne i našeho průmyslu, energetiky a její přenosové sítě. Když se podíváme do nedávné historie Japonska, pak s překvapením zjistíme, že podobných tsunami bylo za posledních sto let v daném prostoru několik. Skutečně by bylo zajímavé vědět, jaká víra vedla tehdy Japonce k závěru, že je dobrý nápad postavit jadernou elektrárnu na břehu moře. Jistě nebyl jediným důvodem argument, že bude dost vody na chlazení a ještě se ušetří za trubky, ale něco v tom rozhodování muselo být od základu špatně a nezbyvá než konstatovat, že se Japonci prostě nepřipravili na následky rizika, které bylo evidentní a předvídatelné. Možná to bylo celé jinak docela efektivní a dost se ušetřilo, ale následky byly strašlivé, a to nejen ty lokální fyzické, ale i ty globální etické. Přes veškeré výhody k předpovídání budoucnosti nezbyvá než konstatovat, že jaderná elektrárna nemá v oblasti vysokého rizika tsunami na břehu moře prostě co dělat, že její tvůrci měli dost informací k tomu, aby ji tam neumístili a přesto se rozhodli stupidně a způsobili tak onu velkou tragédii. Je zvláštní, jak málo se veřejnost ptá, proč k tomu došlo a jak k tomu vůbec dojít mohlo. Zdá se, že se jednoduché a dobré otázky mířící k jádru věci v našem světě asi příliš nenosí.

Podobně jako s tsunami v přírodě je to obdobné i tsunami ve světě financí. Světem se valí tsunami dluhů, která boří a bere všechno možné, včetně jistot, důvěry a nadějí, ale stále schází odpověď na otázku, kdo ty dluhy a u koho vlastně udělal?!? Pokud tuto jistě ne jednoduchou odpověď budeme znát, budeme si moci dávat pro příště minimálně lepší pozor a možná udělat i něco více, než se dokázat do budoucna problému pouze vyhnout, tak, jako to můžeme udělat v případě té přírodní tsunami. Na rozdíl od té přírodní tsunami si totiž tu dluhovou děláme rozhodně sami, jsme jejími spoluautory, ať již skrze to, že v oblasti tvorby pravidel až příliš často rezignujeme na naši občanskou odpovědnost, nebo tím, že v oblasti spotřeby chceme příliš mnoho a nejlépe hned a tak s přílišnou lehkostí tolerujeme až bezmeznou a neskrývanou chtivost jiných, která ovšem v konečném důsledku ožebračí především nás, jen trochu a „v mezích zákona“ chtivé. V naší zemi jde především o to, že nejsme jako občané, kterým je naprosto neslýchaným způsobem bráno živobytí a důstojnost, schopni zastavit vyhazování veřejných prostředků přes veřejné zakázky námi volenými politiky. Politici se k nám chovají podle hesla: „nemyslete si, že za vás budeme platit dluhy, které jsme udělali“. Dnes už je opravdu obtížné najít veřejnou zakázku, která by neměla „vratku“ v desítkách procent. Nikdo se už ani neopovazuje říci, že by se nemělo krást, politický diskurs je výhradně o tom, kdo bude krást, a jen tu a tam ti nejstatečnější političtí moralisté hovoří o tom, že by se nemělo krást nad dvacet procent. Na jedné straně se šetří milióny na nejchudších a nemohoucích a na druhé straně jdou miliardy do kapes pasáků, které pak nutí své politické ovce šetřit milióny a nazývat to rozpočtovou odpovědností. Nedávno se mi darem dostala do ruky publikace k desátému výročí Národní banky československé z roku 1937 a musím říci, že je to neveselé čtení o zlatých časech první republiky, které jsou předmětem tolika krásných legend o svobodě, demokracii a společenském bohatství. Skutečnost je taková, že politici první republiky spíše jen postupně rozkrádali bohatství staříčkého mocnářství, což je paralela s dneškem více než pozoruhodná. Mnichov musel být pro mnohé z nich opravdovým vysobožením, protože to dotáhli až na bezmála dvojnásobné zadlužení ČSR oproti té dnešní ČR. Historická statistická ročenka z roku 1985 hovoří jasně v tom smyslu, že hospodářsky zdaleka nejlépe se naším zemím dařilo v roce 1913. Klasickou ukázkou prvorepublikového rozměru zlodějiny je veřejná zakázka na pohraniční opevnění v době, kdy už i těm méně bystrým muselo být jasné, že válka nepočká, a pokud snad přijde, tak ji pevnosti neodvrátí, protože je mobilní armády prostě obejdou. Stačilo, podobně jako dnes, ukázat na Maginotovu linii, operovat zkušenostmi vyspělé demokratické Evropy a v médiích i na schůzích morálně apelovat na vztah lidí k republice, kterou už jim dávno tehdejší politici ukradli. Přesto ještě dnes slzíme dojetím nad tím, jací jsme to byli gerojové a pašáci,

že jsme dokázali postavit za tolik peněz takový nesmysl. Takzvaná „ekologická superzakázka“ je proti rozměru veřejné zakázky na prvorepublikové opevnění opravdu jen příštípkačkou drobnůstkou. Nelze než dodat, že kdo nechce poznat vlastní minulost, bude ji nucen prožít znovu, a to sice možná jako frašku, ale v každém případě jako frašku velmi tragickou. Již dnes jsme svědky toho, že nám za našeho většinového tichého souhlasu dávají politici jasně najevo, že pro nás nebudou pracovat, pokud je nám ještě co ukrást. Většina z nich má jako svůj politický program i cíl vlastní pytel zlata v Karibiku. Taková politika musí přinést zákonitě nejen finanční, ale především morální bankrot každé společnosti.

Nezbývá, než si připomenout s vajíčkem za 7 a více káčé za kus velikonoční příběh a doufat ve společenské vzkříšení. Bylo by hezké si při tom uvědomit, že jako česká společnost už vlastně kráčíme po křížové cestě a mnozí si již dokonce užíváme „houby s octem.“ Opravdový svátek a malý novodobý velikonoční zázrak vzkříšení by ovšem nastal tehdy, kdybychom si přitom dokázali přiznat svůj díl viny na tom, kudy a kam kráčíme. Krásné Velikonoce, milí čtenáři!!!

Lidé a výzvy...

30.3.2012

Stalo se již oblíbenou politickou frází, že naši vyvolení označují všelicos jako výzvu. Je to často až směšné k jakým banalitám všedního dne se dnes přiřazuje atribut výzva. Zejména se termín výzva používá všude tam, kde se má odstranit nějaký ten nepořádek nebo zlodějina. Politici jsou směšní v tom, že si neuvědomují, že jich někdo ptá na to, co udělají s tím, co sami napáchali, takže vlastně říkají, že jsou sami sobě vyzvateli. A kromě toho, je to taková móda. Je však komické, co politici dokážou vymyslet, když je doopravdy někdo vyzve k nějaké činnosti nebo dokonce v případě, když jde výzva někam mimo ně... Vůbec nejhorší stav pro ně je, když k nim z nějakého nejasného důvodu dolehne hlas nebo dokonce vůle lidu, nezprostředkovaná politickými stranami nebo novináři. Okamžitě nastává pocit ohrožení a politici se začínají zaštiťovat tím, že jde o útok na režim, a v zápětí přecházejí do protiútoků s tím, že jde o protidemokratické protistátní a protiprávní síly. Trvalo to tedy zhruba dvě dekády, než jsme se znovu dozvěděli, že máme v ústavě něco, co je nedotknutelné a o čem se tedy v zásadě nesmí ani vést diskuse. Rozdíl tu ovšem jinak je a to ve vyjádření základního postoje elit k lidem. Ty reálně socialistické říkaly, že máme mlčet a ty reálně kapitalistické nyní říkají, že si každý může říkat, co chce. Obojí je vyjádřením základního přístupu ve stylu - nezajímáte nás. Plaťte, volte a neotravujte. Socialistické elity byly přece jenom lidu blíží, tak nějak už z podstaty věci, a tudíž preferovaly to mlčení mas, osvěžené občas skandovaným potleskem na nějakém tom sjezdu. Současné elity jsou o lidu tak daleko, že k nim monotónní šum, který je výsledkem interferencí názorového pluralismu pod oním havlíčkovským „tomu sušit, tomu močit“, už ani nedoléhá.

Vzpomínám si dobře, jak se ke konci 80. let v určitých úzkých oficiálních kruzích otevřela otázka ústavního principu vedoucí úlohy KSČ a dlužno podotknout, že tím byly dny režimu sečteny, protože on prostě stál na vedoucí úloze KSČ a hrdinní soudruzi, kteří začali pracovat na socialistické ústavě bez vedoucí úlohy strany, si rychle uvědomili, že to chce mnohem, mnohem více. Uplynulo jen pár let vedoucí úloha byla v nenávratnu a na světě se objevila česká ústava, která byla ušitá horkou jehlou na základě ústavy z roku 1920. Nezpochybnitelné principy demokratického právního státu, materiální jádro nebo také ohnisko ústavy, tak jak je přináší článek 9 Ústavy ČR, tak chrání před diskusí lidu něco, co lid nikdy nepřijal a nemá to tudíž žádný absolutní demokratický mandát. Pojdme se podívat, jaké principy jsou vlastně ty nedotknutelné.

Především nás musí při hledání zaujmout skutečnost, že pojem „demokratický právní stát“ není nikde právně definován, jeho výklad je prakticky ponechán zejména moci soudní, především pak Ústavnímu soudu. Judikáty ÚS mimo jiné říkají, že k podstatným náležitostem demokratického právního státu náleží především svrchovanost lidu a demokratický politický režim, který vylučuje jakýkoli mocenský monopol, princip právní jistoty, zákaz retroaktivity princip suverenity lidu, princip legality neboli vázanosti státní moci zákonem a ukládání povinností pouze na základě zákona. Dále při pečlivém pátrání nalezneme princip proporcionality, princip právní jistoty, princip časově omezené vlády, princip rovnosti, princip obecnosti zákona, princip ochrany nabytých práv, princip ochrany legitimního očekávání, princip autonomní vůle a svobody jednání soukromé osoby a také kupodivu princip svobodné soutěže politických stran.

Myslím si, že to je onen zakopaný pes. Neumím si představit, že by v demokracii svobodných občanů a v ústavě postavené na občanském principu měla být nezpochybnitelným principem existence nebo dokonce způsob existence něčeho tak z principu ohrožujícího demokracii, jako je politická strana. Politická strana není v tomto smyslu ničím jiným než mocenskou zájmovou skupinou, jejíž přirozený zájem přímo ohrožuje demokracii, protože jí a priori mění na partokracii. Vzpomeňme si na privatizační fondy, které tak dobře hospodařily se svěřenými kupóny, že výsledkem bylo sice několik

šťastných, ale především ohromné množství těch, kteří neměli nic a potom ještě velká skupiny spokojených zakladatelů a manažerů fondů, kteří zbohatli na neochotě lidí starat se o své kupóny. Zuřivé stíhání Viktora Koženého po Bahamách je naprostý nonsens, protože, kdo se vzdá svých práv ve jménu svého pohodlí, ten si nezaslouží nic jiného než být nesvobodným a nemajetným. Vzpomeňme si na Alexandra Hamiltona, který v Listech federalistům napsal, že volební právo nesmí mít lidé nemajetní a nesvobodní. Je to jednoduchý princip odpovědnosti spočívající v poučce, že hry by se neměli účastnit ti, kteří v ní nemají co ztratit. Je to o kvalitě a konzistenci. Prostou analýzou série her psaného a desetiřadového mariáše zjistíme ten rozdíl kvality v odpovědnosti, i když hře samé příliš nemusíme rozumět. Pro pořádek uveďme, že stejně rezolutně odepřel Alexandr Hamilton volební právo i ženám. V dnešní době, kdy se nám EU chystá zavést kvóty na ženy všude, to zní jako archaismus, ale já si jako muž říkám, že pokud se budeme moci věnovat svým zálibám a ženy za nás budou pracovat, nebude to možná tak špatné. Jen mám trochu obavu z toho, jestli si mne nějaká manažerka nebo politička najme jako gigola, ale na černé myšlenky je snad přece jenom trochu času.

Je veselé sledovat, jak dnes po Viktoru Koženém pasou lidé, kteří nedělají nic jiného než on, jenom „nedělají“ v privatizačních kupónech, ale ve volebních hlasech. Slibují, lžou a kradou daleko více než Kožený, ale jsou chráněni ústavním principem volné soutěže politických stran, který říká, že by to bez nich vůbec nešlo. Politické strany, které svou podstatou i praktickou činností dokonale naplňují obsah pojmu zločinného spolčení, za účelem získání vlastního prospěchu a poškozování cizích práv, se cítí právem ohroženy, pokud se objeví někdo, kdo by snad chtěl otevřít diskusi o podobě demokracie v naší zemi. Dobře vědí, že by tuto debatu nepřežily o nic déle než KSČ tehdejší debatu o vedoucí úloze strany. Ostatně potlačení role politických stran v politickém systému a správě země by vedly zároveň k naplnění ústavního principu vyloučení svévole. Mnohé autority tvrdí, že z jazykového hlediska má samotná okolnost, že mezi slovy „demokratický“ a „právní“ ve „výrazu demokratický právní stát“ není čárka ani spojka, patrně svůj význam. Obě vlastnosti se mají prolínat, právo má být tvořeno i uplatňováno v demokratických formách, ale nikoliv rigidních. Hodnoty obsažené ve spojení demokratický právní stát se během času mohou měnit, rozšiřovat, takže jde vlastně o trvalou cestu k ideálu. Systém politických stran měl nepochybně v době, kdy scházely dnešní možnosti komunikace, nepochybně svůj klíčový význam pro agregaci zájmů, byť již někdy na přelomu 17. a 18. století, tedy v dřevních časech demokracie, poznamenal Jonathan Swift, že politická strana je šílenstvím mnoha pro blaho několika.

Lidé mezi hodnotami a cenami...

11.4.2012

Minulé pokračování bylo možná trochu příliš o politice, politických stranách a politicích a nebylo dobré zabřednout do problematiky příliš. Snad jen na dokreslení toho, jak se chovají politické strany v naší společnosti, ocituji nedávný text z Lidových novin, který byl uveden v článku „Konec modré straky“ a zněl takto: „*Kdyby nám byly odposlechy k těmto případům povolovány ve stejné míře, jako je povolují v případě dealerů nebo pasáků, tak mohou v některých regionech půlku stranických buněk pozavírat, a to napříč politickým spektrem.*“ Šlo o slova vysokého policejního důstojníka v rámci politologického výzkumu mezi příslušníky bezpečnostních složek zaměřených na hospodářskou kriminalitu a prorůstání byznysu s politikou. Je snad jen příznačné, že naši politikové tradičně neřeší obsah odposlechů, v tom jsou vzácně solidární pod heslem dneska ty, zítra já. O to zuřivěji vyšetřují, jak je to možné, že se odposlechy objevily na veřejnosti. Odpověď je nasnadě, je to zpravidla proto, že politici sami jakýmkoliv nečekanými výzvami a podněty nikdy nic neudělají, protože umí řešit jenom problémy, které si sami pečlivě připravili k řešení, a to ještě mizerně.

Nedávno jsem našel v kufru auta zapadlé, lehce nahnílé a trochu zkvašené jablko z naší zahrádky a nedlouho na to jsem na balkóně v krabici našel podobně zdevastované jablko původem z obchodu. Musím se přiznat, že jsem v obojím případě pocítil lítost. Lítost spočívala v tom, že jsem v obojím případě myslel na jablko jako na to, co z něj mohlo být, kdyby neshnilo. Cítil jsem jeho vůni, chuť, myslí se mi mihnul i štrůdl, mošt a „apflvón“. Vnímám jablko jako promarněnou příležitost něco nebo někoho uspokojit. Nemyslel jsem tedy na procesy, které ta jablka dostaly do situace, kdy se někde zakutálela, nebylo mi tedy a priori líto ani rodinného úsilí na zahrádce ani peněz vydaných v obchodě. Nedávno přišla možnost velikonočního zklidnění a sváteční chvíle rozjímání a já jsem si na ta shnilá jablka vzpomněl. Začal jsem si vybavovat reakce lidí, kteří v mé přítomnosti také objevili nějaké to „shnilé jablko“. Bylo to docela zábavné a pestré a po nějakém čase se mi to vzpomínání a rozjímání roztřídilo na kvalitativně různé skupiny pohledů na tu samou věc. V první skupině jeden pohled vnímal jablko spíše jako hodnotu a ten druhý spíše jako určitou cenu. Jeden pohled pracoval se slovním popisem vlastností, ten druhý s jejich číselným vyjádřením v nějakém ekvivalentu. Ten první se pohyboval v kategorii veličin a ten druhý v kategorii jednotek. Ve druhé skupině se pohled jedněch soustředil na období „předminulé“, co s jablkem bylo do té doby, než shnilo, a pohled druhých naopak na období minulé, tedy, co by s ním mohlo být, kdyby neshnilo. A byli i třetí, kteří mysleli na to, co dál, bez ohledu na to, co se stalo s jablkem. Zjednodušit by se to dalo na dvojici pohledu dopředu a dozadu. Zřetelně výsledovatelná byla i třetí skupina názorů, která se soustředila na skutečné či možné „saldo“ celého případu s jablkem. Byla patrná odlišnost jedněch, kteří uvažovali pasivně ve smyslu toho, co mohli ztratit, od druhých, kteří uvažovali aktivně a zaměřili se na to, co mohli získat. Pokud bychom si trojkombinace těchto párů pohledů na symbolické shnilé jablko složili, dostali bychom kostičku složenou z 8 menších, které každá vyjadřují právě jednu trojkombinaci. Typy postojů, vyjádřené těmito trojkombinacemi tvoří celou řadu zajímavých škál vidění či vnímání reality, mezi nimiž bych chtěl vyzdvihnout škálu jsoucí od jednání ryze omisivního, tedy takového, které spočívá v tom, čeho se zdržíme, k ryze komisivnímu, které spočívá naopak v tom, co vykonáme.

Možná se nám může zdát, že když tyto typy jednání postavíme proti sobě, tak nula od nuly pojde, protože přece vydělaná koruna je totožná jako koruna neztracená, respektive ušetřená. To je ovšem účetní vyjádření v nějakém ekvivalentu, a to ještě jenom v účetnictví jednoduchém. Daňově se ale už ušetřená částka chová často jinak než vydělaná, psychologicky má ovšem jednoznačně navrch

chování aktivní, protože je jaksí v lidské přirozenosti, že vnímá pokus o zisk jako něco pozitivního, ba pokrokového, zatímco pokus zabránit ztrátám je pro mnohé znakem zpátečnictví nebo nihilismu. Připomeňme si v této souvislosti legendární teze Alžběty II., která tvrdila, že „když nevíme, co dělat, nedělejme raději nic“, a Michaila Gorbačova, který proslul opačným výrokem, že „vůbec nejhorší je nedělat nic“. Každý z nás si může rozhodnout, který přístup se ukázal být v testu času užitečnější. Obecně lze jistě konstatovat doporučení typu „tohle nedělejte“ stojí na empiricky pevnějších základech, než doporučení typu „co dělat“ nebo dokonce „udělejte to a to“. Pozitivní rady bývají obvykle doménou podvodníků a je celkem lhostejno, zda své řemeslo provozují na poutích, v médiích, vědeckých konferencích či kongresech nebo přímo na akademické půdě. Knihkupectví „dobrých knihkupců“ přetékaají spisky o tom, jak ten či onen přišel k úspěchu, avšak tituly typu „Co mě naučil bankrot“ nebo „Deset chyb, které v životě nedělejte“, tam najdeme jen stěží, a to i přes skutečnost, že poznání „malum“, tedy na základě toho, co jsme ztratili, je daleko účinnější než poznání „bonum“, tedy poučení z toho co máme nebo z toho, co jsme získali. Sláva výjimkám jako jsou Talebova Černá labuť nebo Proč děláme chyby od Hallinana. Navzdory tomu si mnozí lidé stále neuvědomují, že hlavní úspěch nespočívá v pokusech o zisk, ale v tom, předejít ztrátám. Tato touha po pozitivní radě souvisí s vrozenou lidskou preferencí dělat raději „něco“ než nic, dokonce i v případech, kdy nám zmíněné „něco“ škodí. Pozitivní přístup bývá někdy dokonce i vynucován. Známe to z veřejných diskusí o celé řadě projektů, kdy je nesouhlas místního obyvatelstva s návrhem, který je má oblažit pravidelně smradem, hlukem, suchem, prachem a jinými bonusy za pár korun bolestného do obecní kasy, pravidelně dehonestován výzvami investorů, jejich drahých právníků a zaplacených akademiků k tomu, necht' nesouhlasící domorodci předloží zdůvodnění svého nesouhlasu, a to pokud možno vědecké. Je to starý nestoudný trik, který má takřikající přenést hru na domácí hřiště těch, kteří mají dost peněz na to, aby si zakoupili jakýkoliv názor v jakémkoliv mediálním množství. Naštěstí už ho hodně lidí prokouklo, takže neskáčou bohatým investorům, kteří chtějí zničit jejich životní i sociální prostředí, na špek, ale jsou si dobře vědomi toho, co kolem sebe mají, a prostě se toho jen odmítají vzdát a za pověstných třicet stříbrných. Na druhé straně jsou však jiní lidé, pro které je třicet stříbrných symbolem osvobození z toho, co je obklopuje a počátkem cesty ke štěstí.

Tady se dostáváme k podstatě toho, co jsem si na konec Velikonoc uvědomil nad těmi osmi různými skupinami lidí, kteří se různým způsobem vztahují k realitě a preferují v ní různé kvality. Podstatné je to, že takoví různí prostě jsme my, lidé. Někdo má rád holky, někdo zase vdolky, někdo má tentýž pohár za poloprázdný, někdo za zcela plný. Někdo žije vzpomínkami, někdo sny o budoucnosti a někdo zná jen „tady a teď“. Někteří z nás jsou vyhraněnější více a jiní méně, ale všem je nám dáno být v napětí na určitém rozcestí, křižovatce a některým z nás dokonce možná i utrpení na symbolickém kříži zmíněných hodnotových polarit. Jsou to však naše rozcestí, naše křižovatky a naše kříže a nikdo by nám je neměl nějak rovnat, vnucovat, brát nebo říkat, které rozcestí je to správné, a nejlépe tedy to, odkud je už jen krůček do ráje. Každý z nás by si měl dokázat pojmenovat svá rozcestí, křižovatky a kříže, dokázat si říci, kde vlastně stojí a dokázat se zamyslet nad tím, kam vedou cesty, které se mu kříží pod nohama. Zní to triviálně, ale možná je to skutečný základ našeho lidství a svobody. Bez poznání sebe sama nemůže existovat ani naše svobodná vůle, protože bez něj nejsme schopni ani přibližně určit prostor, kde ji můžeme uplatnit. Ti, kteří se nám z médií a úřadů snaží říci, jací vlastně jsme, kudy můžeme a kam máme kráčet, a kteří z nás tak snímají obtíže a snad i kříže poznání, nám zároveň berou i naši svobodnou vůli, kterou nám nahrazují nebezpečnou iluzí darované volnosti v mezích jimi určených. Stejně však můžeme svou svobodnou vůli ztratit, když podlehneme

vlastní iluzi, že naše poznání je úplné, a staneme se zajatci své pýchy. Meze našeho poznání a tedy i meze sebepoznání, introspektivy, jsou omezené. Snad jako první dorazil ve svém díle k jejím hranicím před 16 stoletími svatý Augustýn. Nevěděl to, ale zachovalo se jeho dílo a dnes jsme schopni ocenit hloubku jeho vhledu do sebe samého za pomoci moderních přístrojů, které mapují náš mozek a ukazují nám, jak byly a jsou naše vědecké postuláty stojící na racionalitě a z nich vyplývající závěry postavené na logice nesmírně omezené a často mylné. Budou však platné tak dlouho, pokud se jimi dáme ovládat a necháme se přesvědčit, že někdo přece musí vědět, co s námi bude. Tak jako ceny jsou tak vysoké, jak vysoké jsme ochotni je platit.

A když už vzpomínáme svatého Augustýna, tak snad jen tři jeho myšlenky. „Politika je neustále soužití se Satanovou mocí“, „stát bez práva je brloh loupežníků“ a „doba že je špatná?!? My jsme ta doba...“ A my jsme také těmi, na jejichž příchod pořád tak marně čekáme. Prostě jsme sami sobě Godoty a tak absurdně to možná ani sám Samuel Beckett nemyslel.

Lidé a kudy kam...

29.4.2012

Na základě několika minulých textů se mi dostalo přátelské poznámky, že i když to sice nejsou nezajímavé pohledy a obrazy, tak je to v zásadě to, co vidíme víceméně všichni, a tak nějak už to s námi moc nepohne. Ostatně mne v tom utvrdilo i výsledek posledního mediálního šílenství kolem údajného konce vlády a předčasných voleb. Dovolím si konstatovat, že s lidmi to nehnulo a zůstali v zásadě velice lhostejní. Bylo jim totiž nad slunce jasné, že tahle parta poslanců se nikdy předčasně nerozejde, protože jim jsou jejich platy a některým i jejich moc prostě nadevše. Ostatně většina z nich to ukázala v minulé Poslanecké sněmovně, kdy se jim podařilo odvrátit předčasné volby přes Ústavní soud a ještě se hrdlili o odstupné. Poslanci Věcí veřejných, kteří u toho nebyli, zůstanou také nepochybně na straně svých prebend, protože pro nic jiného do Parlamentu ani nešli. Proto je lidu obecně jasné, že ho k volbám do Poslanecké sněmovny hned tak zase nepozvou. Navíc si jsou lidé stále více a více vědomi toho, že kdyby mohly volby něco změnit, už by byly bývaly dávno zakázány. Důkazem toho budiž i frašky přímé volby prezidenta, omezování poslanecké imunity a všeobecný odpor politiků k referendu, jako nástroji přímé demokracie. Nejhorší na tom všem byla tragická úroveň vystoupení opozičních poslanců na hlasováních o vyslovení důvěry či nedůvěry vládě. Ve více než v deseti hodinách řečí nezaznělo z jejich úst nic o tom, jak by se země měla vést jinak. Programové pusto prázdno a patrná frustrace z toho, že zemi nerozkrádají oni, nemluvě o žalostné jazykové i rétorické úrovni textů i řečníků. Čím dál více „normálních“ lidí se proto dnes snaží od jakékoliv závislosti na politice a byrokracii České republiky prostě izolovat. Jsme svědky odchodu lidí nebo jejich firem do zahraničí, ale jsme opětovně svědky i jakési vnitřní emigrace do jakéhosi „extralegálního“ prostoru, kde platí, že není zločinu a trestu bez práva. Existují i skupiny lidí, které si zakládají na tom, že postupně mizí ze všech veřejných registrů a jejich heslem je, že „my nebudeme chtít nic od státu a nechť stát nechce nic po nás.“ Přes veškerou kreativitu a popularitu těchto přístupů k současné společenské situaci to jsou řešení individuální nebo maximálně skupinová, komunitní. Řešení pro většinu prostě chybí a je stále jasnější, že v rámci tohoto politického systému je velmi obtížné ho vůbec najít. Platí zde známá Einsteinova poučka, že problémy nelze řešit metodami, na základě kterých vznikly. Stále více lidí tak přestává spojovat svou budoucnost se současnou podobou politického systému a neváhá kvůli tomu jít i ve velkých počtech do ulic. Je patrné, že většině lidí v ulicích není zcela jasné, co vlastně chtějí, ale vědí přesně to, že nechtějí pokračování současného stavu věcí, který reprezentuje vláda Petra Nečase se svými permanentními skandály a neustálými útoky na životní úroveň především pracujících občanů. Absolutní nedostatek jakékoliv sebereflexe současných politických elit tak jenom posiluje erozi důvěry občanů v systém, který oficiálně stojí na podstatných náležitostech demokratického právního státu, ale ve skutečnosti stojí na úplatcích a vydírání skrytými video i audio nahrávkami.

Byl jsem vyzván i k tomu, abych se pokusil formulovat nějaké teze na téma, co s tím máme dělat. Dovolím si ve druhé části textu předložit několik myšlenek, které se nezabývají ani tak tím, co dělat, jako spíše tím, co nedělat. Nejsou ničím světoborným a jsou ve své podstatě velice prosté.

Nepřipouštějme nadměrný růst labilního, nepevného a křehkého, mělo by padnout, dokud je to malé.

Obecně by jakékoliv subjekty neměly díky naší nevšímavosti nebo dokonce za našeho aktivního přispění vyrůst natolik, abychom se jejich pádu začali bát. Globalizace a evoluce v ekonomické sféře dopomáhá k největšímu růstu právě těm, kteří nesou nejvíce zjevných i skrytých rizik. Tento proces zvětšování velkých zároven potlačuje pestrost a ničí malé, ať již je jakkoliv zdravé a životaschopné.

Nesvěřujme znovu moc nad našimi osudy a životy lidem, kteří už jednou nebo dokonce opakovaně selhali.

Je nám pochopitelné, že někdo, kdo havaroval s autobusem, který řídil opilý se zavázanýma očima, by už neměl dostat nový autobus, aby mohl znovu zabít nebo zmrzačit další lidi. Přesto věříme tomu, že nás lidé, kteří nás přivedli do ohromné hospodářské krize, nás z ní mohou také vyvést. Politici, úředníci, bankéři, vědci i novináři, ti všichni tváří v tvář blížící se krizi fatálně selhali. Nyní znovu usilovně prosazují metody, které nás do krize přivedly, a selhávají znovu. Přesto jim pořád nasloucháme.

Nesvěřujeme dlouhodobé řízení rizikových projektů lidem, kteří jsou orientováni na výkon nebo dokonce odměňování podle krátkodobého výkonu.

Dokážeme pochopit, že, když má kráva dlouhodobě přežít, pak její chovatel nesmí být odměňován podle roční doживosti. Víme i to, že stroje potřebují pravidelnou údržbu, která snižuje jejich krátkodobý výkon. Někteří z nás dokonce chápou, že jadernou elektrárnu nemůže řídit tým, který od ní chce co nejvíce kilowatthodin, ale jen málokdo si je ochoten připustit, že svěřovat do dlouhodobé péče peníze někomu, kdo je placen podle toho, kolik na nich krátkodobě vydělá, je tou nejlepší cestou na mizinu.

Nedopouštějme systematickou privatizaci zisků a socializaci ztrát

Cokoliv soukromé si vyžaduje sanaci a je to společensky potřebné, by mělo být okamžitě znárodněno. Vše ostatní nechť je malé soukromé a vystavené riziku. Někteří z nás si vzpomenu, jak ve Francii v 80-tých letech převzali vládní socialisté vedení bank. Všichni si ovšem pamatujeme, jak v Evropě a v USA převzali bankéři vedení států. Současný stav věcí obsahuje to nejhorší z obou politických karikatur reality, kterými jsou reálný socialismus a kapitalismus.

Nepokoušejme se marně složitě komplexní jevy optimalizovat, ale kompenzujeme je jednoduchostí.

Komplexita a rozsah globálních ekonomických a finančních vazeb vytvářejí samy o sobě nebezpečné pákové efekty spočívající v požadavku co nejvyšší efektivity. To má ve spojení s rozsáhlým zadlužením ohromné a nepředvídatelné nerovnováhy. Jejich důsledkem je více negativních než pozitivních efektů a ty negativní jsou zničující pro velké skupiny obyvatelstva a jejich organizací. Pozitivní se naopak týkají úzké skupiny jednotlivců. Přesto platí, že komplexní systémy nepřežívají proto, že jsou optimalizovány podle modelů, které nám předkládají odborníci, včetně nositelů Nobelových cen (např. Scholes či Merton), ale proto, že obsahují rezervy a redundance, které prostě pro jejich složitost nevidíme. Proti těmto procesům je možné postavit strukturu jednoduchých, lokálních operací, které jsou nejen alternativou, ale především protiváhou a přispívají k celkové dynamické rovnováze.

Nepůjčujeme zadluženým.

Chápeme, že další drogy narkomana nemohou vyléčit, ale pouze zabít, ale z neznámých důvodů si myslíme, že zadluženému subjektu pomohou další půjčky a státu tištění peněz.

Nepoužívejte finanční trh a trhy vůbec jako úložiště svých aktiv.

Měli bychom zažívat obavy spíše o výsledky svého podnikání, které máme mít pod kontrolou a nikoliv obavy z investic na trzích, které mít pod kontrolou nemůžeme. Své zásoby a rezervy bychom měli z významné části definancionalizovat a materializovat. Než je ukládat do komplexního prostředí tržních aktiv je spíše od tržního prostředí izolovat. Investování by mělo být spíše zábavou vyvolených než noční můrou většiny. Ukládání státních rezerv a penzijních prostředků do cenných papírů by mělo být zakázáno.

Neobnovujeme skutečnou důvěru tam, kde ji nelze ani vytvořit.

Ve složitých komplexních prostředích nelze dosáhnout nejen individuální vzájemné lidské důvěry, která je evolučně většinově omezena počtem okolo jednoho sta vazeb, ale dokonce v takovém prostředí nelze dosáhnout ani důvěry institucionální. Důvěra v takovém prostředí je živnou půdou podvodům, zvaným Ponziho schémata (letadlo), z nichž nejnámějším bylo impérium Bernarda Madoffa. Vlády by neměly volat po obnovení důvěry, ale měly by ji budovat, prostřednictvím jednoduchých a čitelných kroků všude tam, kde je to skutečně možné. Volání vlád po obnovení důvěry ve finanční trhy v jejich komplexu jsou marností a podvodem na občanech

Nesvěřujeme výbušné látky, jedy a spotřebitelské úvěry lidem do ruky, ani když jsou opatřeny podrobným návodem ve více jazycích.

Pravidla a zákony nás mají chránit především před námi samotnými. Tvzení, že zvládneme prostředí komplexních finančních produktů, že jsme poučenými partnery jejich prodejců, jsou čistou panskou pýchou. Není tajemstvím, že sami bankéři nevědí, co prodávají. Oni chtějí jen odměnu z výkonu a objemu prodeje a vinu svalují na zákazníky.

Neplakejme nad rozbitými vejci a rozlitym mlékem a pokusíme se uvařit alespoň trochu jedlou omeletu.

Využijme příležitostí, které krize přinesla a stále přináší k tomu, abychom vytvořili novou bezpečnější a proti pýše a omylu odolnější společnost a její ekonomiku. Nesnažme se postavit nový a větší Titanic, postavme si flotilu malých moderních odolných lodí, které nás udrží nad vodu a dopraví nás na více míst. Nečekejme, že někdo přijde, a udělá to za nás.

Možná je to hloupé, možná je to málo, ale já jsem hluboce přesvědčen, že výše uvedené je lépe nedělat než dělat...

Lidé a metropole...

11.5.2012

Posledních několik týdnů mi shodou okolností přineslo možnost bezprostředního srovnání dvou metropolí, Moskvy a Londýna. Mezi opakovanými návštěvami uplynulo vždy je několik dní, a tak jednotlivé dojmy nestačily vyprchat a složily se do určitého obecnějšího obrazu. Dlužno podotknout, že obě velká města mají ve vztahu k naší zemi tradiční, více než stoletou funkci určitých vzdálených politických center a také zdroje poučení a bezpečí. Začalo to plánovaným přimknutím se k mohutnému slovanskému dubisku na východě ve druhé polovině 19. století. Slovanofilství pokračovalo meziválečnou érou anglofilie, kterou po válce nahradily RVHP a Varšavská smlouva, které po čtyřech desetiletích vystřídaly EU a NATO. A když centrály EU i NATO sídlí v Bruselu, naše politika tradičně začala opět vyhledávat Londýn spíše než Brusel nebo dokonce Berlín. Nesmíme zapomenout ani na skutečnost, že druhý odboj se dělil na západní a východní a jejich centrály byly jak jinak než v Londýně a Moskvě. V Londýně bylo dokonce sídlo československé vlády, zatímco v Moskvě sídlila vláda budoucí.

Vzpomínám si, jak mi kdysi můj ruský přítel přátelsky sdělil, že „Lóndon-éto prósta pamýtaja Maskva...“ Přičítal jsem to velkému počtu fernetů, ale záhy jsem se v Londýně přesvědčil, že jistá podoba tu opravdu je. Obě metropole byly prostě budovány jako hlavní města ohromných impérií a sídla suverénní imperiální moci. To je vidět v obou městech doslova na každém kroku, a to jak v dobrém, tak v tom horším. Ohromná architektura svou hmotou poněkud drtí náš smysl pro detail a spoustu věcí se nám zdá ošklivých nebo neladících. Je to ovšem dáno i tím, že právě ona ohromná autentická moc se nemusí pořád sama sebe ptát, kdo tomu co řekne, ale sama se stává vzorem a standardem. Známe slavnou větu Franze Josefa I., že etiketou je to, co činí císařovna, když si onehdy tolik populární Sissi sundala u stolu rukavice. Řada českých, maďarských, polských i rakouských divadel jsou si podobná jako vejce vejci, protože jsou stříženy jedněmi vídeňskými architekty podle vídeňského mustru. Když je to dobré ve Vídni, je to dobré všude v provincii a ještě se ušetří.

Suverenita moci, to je něco, co v Čechách skutečně neznáme a ani znát nemůžeme. Snad i proto tolik ochotně, radostně až hloupě opakujeme po těch opravdu mocných, že jsme s nimi rovni, že jsme skutečnými partnery. Je to opravdu dětinské a smutné, ale bohužel nevyhnutelné, a je obtížné se poučit, protože my ten pocit moci ani nemůžeme prožít, takže si jen obtížně můžeme uvědomit, jak o nás ti opravdu mocní smýšlí. Mělo by nám být poučením, jak se k nám Moskva i Londýn opakovaně zachovaly, jak nás zradily a odkoply, když se dostaly do obtíží, ale pocit sounáležitosti je nám vším. Trochu to připomíná absurdní výrok, že „s rudou Čínou je nás jeden a půl miliardy...“ Je důležité si uvědomit, že většina ekonomických a finančních modelů, které nás před několika lety zavedly do ohromné finanční, hospodářské a společenské krize, je postavena právě na iluzi o svobodě a rovnosti lidí i jejich uvažování a jednání. Od prvních stránček je na tomto skrytém předpokladu postavena i naprostá většina učebnic ekonomie, které na mnoha stránkách dokazují platnost jednoduchých formulek a potom uvedou nedokázaný předpoklad, že lidé jsou svobodní, a uzavrou celý výklad tím, že to proto celé nutně funguje tak a tak. To nemluvím o tom, že podobně autoři učebnic předpokládají, že veličiny, například klasická nabídka a poptávka, které následně skládají do pěkných grafů, křivek a rovnic a činí na základě nich dalekosáhlé vědecké obecné závěry, jsou nezávislé, tedy opět jaksi navzájem svobodné a rovné. Dlužno podotknout, že mnozí autoři klasických učebnic jsou zároveň nositeli Nobelových cen za ekonomii nebo alespoň jejich významnými nominanty. Kapitalismus, který postaven na víře v neustálý budoucí růst, který je zárukou návratnosti investic a pro který je od počátku bohatství a úspěch stigmaty spasení, pro které je možné odpustit jakýkoliv hřích, má samozřejmě velký problém připustit, že by to celé mohlo být jinak a prokazuje při tom neuvěřitelnou schopnost dostat na svou stranu drtivou většinu chytrých lidí, kteří by mohli říkat něco

jiného. Ostatní se snaží umlčet. V našich luzích a hájích je typickým příkladem Tomáš Sedláček. Není sice zdaleka umlčen, ale stal se spíše oblíbenou mediální figurkou a serióznost jeho názorů byla dále zpochybněna tím, že mu odmítli přijmout jeho práci pro udělení titulu PhD., což je vsutku směšné, zejména když se podíváme, kdo všechno je v daném oboru profesorem, o doktorech věd nemluvě. Je naprosto pochopitelné, že se ti, kteří nás systematicky ohlupovali před krizí a v průběhu krize a nyní hlásají nové staré bludy, které nás mají z krize vyvést, úporně brání mezi sebe přijmout někoho, kdo by mohl s vahou vědecké hodnosti říci, že císař je opravdu, ale opravdu nahý.

Metropole jako Londýn a Moskva, ale i ostatní velká města, ovšem mají ještě jedno velice důležité kouzlo, které už tolik s mocí spojené není. Jsou to velice inspirativní a inovativní prostředí, ve kterých celkem prokazatelně vzniká na jednoho obyvatele více nápadů, patentů a inovací. Žije tady v poměru více kreativních lidí. Výsledný rozdíl je dán podobnou exponenciální funkcí, kterou známe z biologie a která určuje závislost rychlosti metabolismu na velikosti organismu. Zatímco tento „metabolický“ exponent je menší než 1 a tvoří přibližně $\frac{3}{4}$, v případě faktorů kreativity na počet obyvatel jde o pozitivní exponenciální zákon. Otázka zní, proč je tomu tak?!? Otázka také zní, co vlastně představuje v tomto kontextu určitou biologickou konstantu, kterou je přibližně podobný počet srdečních tepů malých i velkých organismů po dobu jejich života?!? Je to onou básnickou metaforou, že metropole tepu rychlejším tepem než maloměsta. Co je tím tepem?!? Opatrní musíme být i k lákavé velikosti některých poměrů, které se nebezpečně blíží zlatému řezu a jiným „krásným“ hodnotám, nicméně takřka dokonalá přímka logaritmu Kleiberovy mocninné funkce je něco, co se dá těžko zpochybnit. Jedna z možných odpovědí může spočívat v tom, že metropole dokážou vytvořit daleko bohatší a pestřejší nekomerční síť vztahů, které jsou přirozenou živnou půdou inovací. Podobně jako se totiž v prostředí, kde se potkává nedostatek řádu s energií, můžeme setkat s největšími riziky, tak tam také sídlí ty nejlepší nápady, nejprogresivnější inovace a také ty nejkrásnější umělecké tvůrčí nápady, které v podstatě jsou jen inovacemi jiného druhu. To je místo, kde se potkává, jak píše Gregory Bateson, krásno, posvátno a poznání. Je to místo, kde se i andělé trochu bojí. Metropole jsou přirozenými platformami bezškálových sociálních sítí skutečných lidí. A těch lidí je tam dostatek na to, aby spolu něco vytvořili, aby mezi nimi vzniknul dobrý nápad. Stejně tak jsou ale podobnými sociálními platformami Internet a moderní elektronické sociální sítě typu Facebook a Twitter. Bylo by velmi předčasné soudit, ale zdá se, že pokud jde o určitý tvůrčí potenciál, pak jsou sociální sítě postavené na setkávání živých lidí přece jen trochu někde jinde a živý kontakt je v tvůrčí činnosti těžko nahraditelný. Možná je tento názor dán mým pokročilým věkem, ale spíše se mi zdá, že generace sociálních sítí pociťuje intenzivně deficit něčeho skutečného, a to zvláště tehdy, když je z ničeho nic vystavena realitě nezprostředkované moderními médii. Je však evidentní, že tvůrčímu inovativnímu snažení přirozeně prospívá otevřenost a propojování a neméně mu škodí izolace. Otevřenost a propojování jsou možné jenom tehdy, když mezi partnery panuje pocit rovnosti nebo dokonce, když otázku rovnosti prostě vůbec neřeší, protože teprve takoví lidé jsou skutečně svobodní, kteří se pořád nemusí s někým srovnávat a ptát se sebe sama, jaký je jejich vzájemný vztah. Je to jako rasismem. Společnost, která zavede početní cenzury pro menšiny všeho druhu, se sice snaží nebýt rasistická, ale není v pořádku. V pořádku je až tehdy, kdy si tuto otázku ve společnosti prostě nikdo neklade.

Rád bych zdůraznil, že kupodivu to není tržní síťové prostředí, které je v současné době nejúrodnější půdou pro inovace, ale že to je právě síťové prostředí netržní. Je to logické, protože v netržním prostředí je daleko více svobodného prostoru pro netržní řešení než v tržním, které je protkáno hustou sítí nepsaných i psaných pravidel, které umožňují efektivní proces směny a tvorbu ceny. Náš klíčový omyl tkví v tom, že mnozí z nás, kteří jsme poznávali společnost v době reálného socialismu, si spojovali s tržním prostředím svobodu, zatímco v normální společnosti leží svobodné prostředí mimo trh. To, že dnes pokládáme v zásadě celé společenské prostředí za tržní, neznamená nic jiného, než, že si sami bereme svobodný prostor pro svůj rozvoj a společenské změny. Nejsměšnější na tom je, jak se

při tom nasazování si náhubku a koulí na nohu spokojeně a vševědoucňě usmíváme, protože my přece víme jak na to...

Lidé a volby...

26.5.2012

Je to už 22 let, byl také červen a blížily se první svobodné volby... Vzpomínám si na to, kolik nadějí s nimi bylo spojováno a hlavně jak se pojem „volby“ doslova zasnoubil s pojmem „svobodné“. Vzpomínám si i na to, jak se asi před deseti lety objevil onen dnes již legendární slogan, že „kdyby mohly volby cokoliv změnit, už dávno by je zakázali...“ Nadšení vystřídaly blbá nálada a skepse. To ovšem nic nemění na tom, že chodíme volit dál a dokonce se zdá, že ochota volit v naší společnosti neklesá. Schází mi jakákoliv společenská nebo individuální (čest výjimkám) sebereflexe toho, že jsme to my sami, kdo dodává bezmála každoročně legitimitu systému, který se sice nazývá demokratickým právním státem, ale ve skutečnosti jde o elitářské mocenské centrum koupěných pravidel, prostřednictvím kterého nevolené elity manipulují, ovládají a okrádají naprostou většinu z nás. Činí tak na základě zákonů a dalších norem, které jim jejich politické loutky odhlasují v zásadě v libovolném poslaneckém nebo zastupitelském sboru. Tytéž elity nám také každoročně předkládají ke zvolení své loutky, mezi kterými si můžeme svobodně zvolit podle barvy nebo dokonce i střihu kostýmku. Víme, že jde o bezduchá dřeva na provázku, která mluví cizím hlasem, ale přesto jim dáváme své hlasy, které oni nazývají voličskou důvěrou. Je to zřejmě důsledek tradiční národní obliby loutkového divadla, která jde napříč generacemi. Důsledky tohoto našeho občansky nezodpovědného počínání jsou hrozné a vidíme je všude kolem nás. Přesto nám jaksi stále s dostatečnou naléhavostí nedochází, že jsme to v konečném důsledku my sami, na které nadáváme, protože jen a jen my dáváme svou účastí při volbách legitimitu tomu, co s námi následně diskrétní elity prostřednictvím politiků provádějí. Chci zdůraznit, že jde o legitimitu systému, nikoliv pouze jednotlivých osob. Nelze si dělat iluze, že bychom mezi námi našli nějaký zázračný pramen charakterních a schopných lidí, kteří by se hrnuli do politiky. To ale ještě neznamená, že musíme nutit ty, kteří se chtějí zabývat politikou, projít slzavým údolím politických stran, plného průměrnosti, špíny a zlodějin. Kandidáty politických stran bychom měli při své volbě důsledně odmítnout nebo alespoň upozadit, a to s daleko větší razancí než při poslední předvolební občanské iniciativě, která preferovala kandidáty z posledních míst kandidátek politických stran. To ovšem sebou nese zároveň důležitý úkol, a tím je dostat na kandidátní listinu celostátních a krajských voleb lidi, kteří nemají podporu žádnou z politických stran. Za takovým úkolem stojí nemalé penzum práce a organizačního úsilí, a tato skutečnost je často oním základním problémem, proč se setkáváme v politice s pořád stejnými stranami a tvářemi, které jsou v každém volebním období osvěženy jednou malou čistou partajní novinkou, která se záhy ukáže v množství špíny na člena ještě špinavější než ty velké staré dinosaury strany. Vrcholem cynismu potom je, když potom z takové partajní páchnoucí žumpy vyleze skupinka lidí, kteří se nazvou voňavými a čistými a k tomu LIDEM. Slovo „chucpe“ je to nejmenší a také nejslušnější, co se k něčemu takovému dá poznamenat. Dokud ovšem budeme nechávat výběr kandidátů do voleb na politických stranách, pak se nesmíme udiveně ptát, jak je tohle možné, nebo se rozhořčeně scházet na náměstích, protože to byla naše volba. V tomto ohledu je argumentace politiků TOP 09, že oni přece jenom naplňují svůj volební program, nejen politicky správná, ale ke všemu ještě pravdivá. Existuje důležitý argument proti tomu, abychom hlasovali nohama a nedávali tak legitimitu stávajícímu systému. Tím je argument, že by moc byla stejně legální, i kdyby ji zvolilo jen tisíc lidí. To je sice pravda, ale pro moc je prioritní její legitimita a nikoliv legalita, protože musí navenek demonstrovat podporu, kterou ji její občané dávají. To platí obecně. Minimální účast u voleb je vážným signálem, že se vládnoucí moc v zemi opírá o silové složky, fízlování i strach a volební kandidátky sestavené z nezávislých osobností upozorňují na to, že politický systém elit v dané zemi má vážné problémy a rozhodně nemá společnost pod kontrolou. A to je přesně to, o čem tu má jít. Pokud dokážeme vyvinout tolik občanského úsilí, že dokážeme dostat politický systém pod společenskou a občanskou kontrolu, pak jsme teprve dosáhli svého dílčího cíle v podobě ústavou předpokládaného garantovaného stavu. Začíná nám další

práce při důsledném vykonávání takové kontroly. Nebude to jistě ideální, ale nebude to ta pomalá cesta otroctví elit. Až se budou politici ptát občanů, co pro ně mohou a mají dělat, a nikoliv svých bohatých pasáků, co pro ně mají u občanů ukrást, pak dojde k podstatné společenské změně v duchu občanských svobod a demokracie. Přitom zde platí zlaté pravidlo, že naše volba z předložených alternativ nemůže být nikdy svobodná, pokud se na tvorbě alespoň některé z nich aktivně nepodílíme.

To, co se nyní odehrává kolem Davida Ratha, Víta Bárty nebo Romana Janouška, je skutečně nedůstojné divadlo, které jasně ukazuje nejen to, kam až si dovolí současné elity v manipulaci s občany zajít, ale bohužel i to, že se elity ve svém odhadu, co jsou lidé schopni jim „sežrat“, příliš nemýlí. Nejde tu vůbec o to, jestli někdo vzal za něco nějaký úplatek a kolik. Jenom ten největší „retarda“ by si mohl myslet, že česká politika se dělá pro lidi a pro čest jako veřejná služba. Stejně tak vůbec nejde o to, jestli se něco konkrétního zjistí, protože chyba není v jednotlivcích, chyba je jednoznačně v celém politickém systému a tento způsob vydávání jednotlivců spravedlivému hněvu lidu je průvodním znakem všech zločinných mocenských i čistě kriminálních systémů od počátků civilizace. Nechtě se vlk nažere, ale stádo zůstane v dobré kondici, ba dokonce ještě v lepší, protože vlk většinou strhne jen ty aktuálně slabší kusy. Podívejme se do Parlamentu, kolik pravidel, která nás mají do budoucna připravit o naše práva a peníze, tam mezitím bez povšimnutí prošlo, zatímco my jsme se radostně brodili v krvi nám vydaných a novináři na kusy trhaných obětních beránků. Dokonce si necháváme namlouvat, že teď už bude všechno jinak, když se chytají bandité a radostně se mediálně lynčují už dávno předtím, než se o čemkoliv rozhodne u soudu. Je zcela lhostejné, zda jde o hejtmana nebo o Romy z Břeclavi, kteří byli v rámci skupinové viny odsouzeni médii i veřejností za brutální útok na mladého hochu. Docházelo k útokům spořádané, přízpusobivé většiny na Romy a najednou se chlapec přiznal, že si to prostě jen celé vymyslel. Je třeba si připomenout, že na počátku celé břeclovské aféry stálo spekulativní prohlášení PČR k celému případu, které uvádělo možnou romskou identitu pachatelů. Na počátku jiných případů tomu není jinak. Policie něco prohlásí a my už soudíme. Vzpomeňme si na hysterii kolem případu údajně nevýhodných obchodů s Barakem Alonem v Komerční bance. Manažeri banky byli společností a médii hbitě odsouzeni jako zločinci. Uplynulo dvanáct let a oni byli mnohokrát několika soudci zproštěni viny a mnohokrát byl prvoinstanční rozsudek zrušen. Neprokázalo se nic. Ti lidé mají zničené životy a dva z nich jsou už mrtví. Jistě, lze říci, že je naše justice neschopná. Ale jsou naše vlastní soudy o druhých tolik dokonalé, že kvůli nim nejsme schopni vnímat skutečnost a provést nějakou sebereflexi, třeba v tom smyslu, že bychom se mohli alespoň zamyslet, když už nikoliv přehodnotit své stanovisko nebo se dokonce omluvit, pokud jsme někomu ublížili?!? Kdo z těch, kteří táhli Břeclaví jako tlupa těch správných přízpusobivých a spořádaných a hlavně bílých čecháčků a moravánků a řvali jako pomínutí, teď zpytuje své svědomí?!? Moc jich nebude. Spíš zní to, že škoda rány, která padne vedle cikánského hřbetu a převládá spokojenost, jak jim to „těm černejm“ zase ukázali. Omluva přízpusobivé břeclovské občanky ani nenapadne. K omluvě dohnali jen chlapcovu matku, samoživitelku. Teď ji asi vyženou z počestného města, vždyť je to stejně ukrajinská náplava. A ve městě zavládne vznešená občanská spokojenost, jací to jsou spořádaní přízpusobiví pašáci a opory společnosti.

Náš problém je v tom, že je na nás příliš patrné, čemu jsme ochotni uvěřit a příliš signalizujeme, co chceme vidět a slyšet a dokonce za to platit. Elity to dobře vědí a prostřednictvím svých loutek v politice a médiích nám hrají přesně ten špektákl, který chceme vidět. Elity dobře vědí, že se nám nechce nic riskovat a jsme ochotni uvěřit, že se objeví někdo nebo něco, co změní náš svět k lepšímu a k našemu obrazu i spokojenosti bez toho, že bychom se toho sami museli účastnit a případně přitom něco ztratit. Přitom jsou nám známá hesla, jako „bez peněz do hospody nelez“, nebo „každá legrace něco stojí“, popřípadě dokonce ono opravdu drsné „bez práce nejsou koláče“, a přesto si bůhvíproč myslíme, že naše spokojenost je nám tak nějak dána shůry nebo dokonce z ničeho, že jaksi povstává

sama ze sebe, podobně jako bájný pták Fénix z vlastního popela. Hrají nám se svými loutkami námi chtěné představení a my jim za to radostně platíme lístečky do urn. Naše svobodné volby jsou snad tou nejhorší karikaturou svobodných voleb a svobodné volby vůbec, jakou si lze vůbec představit. Pokud nás bude tato parodie a doslova černá múra „otců zakladatelů“ uspokojovat, nemáme žádné právo si na cokoli stěžovat, protože jsme sami jejími aktivními spoluvůrci a konzumenty.

Lidé a IČO...

10.6.2012

Minulé pokračování o lidech a volbách bylo spíše o volbách velkých nebo větších, ale je spousta voleb malých, které z nás dělají podle toho, zda se podílíme či nepodílíme na tvorbě alternativ, buď lidi svobodné, nebo kašpárky těch, kteří nám ty alternativy k naší „svobodné“ volbě připravují. V tomto ohledu není mezi velkými a malými volbami žádný rozdíl, rozdíl je jen v jejich dopadu na naši svobodu. Existuje zajímavý test toho, zda jsme se zachovali nebo nezachovali jako svobodní lidé. Pokud se nám to podaří, elity a jejich politické loutky okamžitě zaútočí. Mediálním, ideologickým i osobním pohaněním protagonistů, pokusem o jejich organizování do loajálních skupin, zdaněním nebo rovnou zákazem či jiným zničením. Krásnou ukázkou je vztah elit k tomu, že lidé vystupují v hospodářském životě jako samostatní a za sebe plně odpovědní lidé odborně, zvaní OSVČ nebo lidově „íčaři“. Nejde jen o poslední dobu „posttotalitní“. V každé době byli takoví lidé terčem podezření a ostrakizace elit i jejich pohůnků, kdekoli se objevili a hrozilo, že by se mohli stát svou soběstačností, nezávislostí a svobodou neblahým příkladem pro společenskou většinu bezpečně umístěnou v klecích různé velikosti a pozlacení po skupinách a skupinkách podle zásluh. Vzpomeňme si jenom na volební program KSČ z roku 1946, který nalákal právě svou vstřícností vůči těmto lidem velkou skupinu voličů a následně komunisté tyto lidi jako své největší nepřátele 40 let zuřivě pronásledovali jako své největší nepřátele. Nezávislý řemeslník byl pro ně horší než bankéř, samostatně hospodařící rolník byl trnem v oku zastáncům neustále postupující kolektivizace ad absurdum, a když se v osmdesátých letech přišlo s koncepcí malých vodních elektráren a energeticky nezávislých provozů vůbec, bylo zase zle a hovořilo se o protisocialistických tendencích, stejně, jako když se objevila myšlenka, aby se nesmyslné dotace na ceny ubytování a stravování studentů společně s přídávky na děti a úlevami na daních jejich rodičů proměnily ve stipendium, ze kterého by si mohli studenti svoje fungování na studiích svobodněji a hlavně odpovědněji hradit. Koncepce Hitlerova hlavního národohospodáře Hljamara Schachta, který prosazoval prostřednictvím tzv. Státní energetické komise to, že každý dobrý Němec má viset na nějaké té trubce, lhostejno zda skutečné nebo finanční, se v uvažování evropských elit úporně drží a je třeba s politováním konstatovat, že je to tak především proto, že se tato koncepce osvědčila. Jen si vzpomeňme na seriál „Byl jednou jeden dům“, kde nakonec nechá pan Nerudný neposlušnému panu Soumarovi zavést do putující trafiky plyn, nebo na administrativní potíže, které máme dnes, když se chceme odpojit od jakéhokoliv centrálního zdroje energie a být jakýmkoliv způsobem soběstačný. Zamysleme se nad tím, co pro naši svobodu znamená mít hypotéku.

Každý systém, který potlačuje přirozenou iniciativu lidí a snaží se ji suplovat fungováním sobě loajálních institucí, obsazených těmi, kteří za skývu chleba z panského stolu neznají bratra, ztrácí dříve nebo později energii k vlastnímu přežití, pokud ovšem není z vnějšku významně dotován těmi, kterým právě tímto slouží. Představa, že je to stát, který má pečovat o blaho svých občanů a oni mu za to mají vděčně sloužit a být s ním v každém ohledu jako s nějakou vyšší bytostí loajální, je odporná ve své podstatě. V poslední době sice máme spíše negativní zkušenosti s jinou vyšší bytostí, která se souhrnně nazývá trh, ale chápaní státní péče jako alternativy řádění neviditelné ruky trhu v našich kapsách je právě typickým příkladem volby typu „z bláta do louže.“ Milióny lidí, kteří dnes stojí v Evropě po náměstích a protestují proti své jistě nelehké životní situaci, chtějí povětšinou od „svého“ státu něco dostat, ale už sama tato strategie je přitroublá. To, na co křičí, totiž už není a pohříchu ani nikdy nebyl jejich stát, protože lidé, kteří jim vládou, necítí k těm křičícím davům žádnou odpovědnost, natož povinnost. Jsou totiž zavázáni skutečným elitám, svým pasákům a loutkářům, a z hlupáků, kteří si myslí, že si je skutečně svobodně zvolili, mají jenom srandu a ty slabší povahy z nich možná politování nad jejich hloupostí. Moc lidu, oblíbená to fráze evropských ústav v posledních dvou stoletích, společně s neméně ústavně oblíbeným lidovým vlastnictvím přírodních zdrojů, začínají být opravdovými karikaturami současného stavu. I u nás stojí lidé v ulicích a svým křikem otevírají cestu

k vládě lidem, kteří prodali za pár grošů nejen MUS, ale i OKD, ale k tomu rozhodli o solárních elektrárnách způsobem, který nás každého jednoho bude stát dohromady sto tisíc korun na dotování cen zelené energie, které zaplatíme jejich pasákům, kteří si ty elektrárny po celé zemi postavili, aby tak zničili zemědělskou půdu a na konci toho všeho ještě přivodili malou ekologickou katastrofu, protože nikdo neví, kdo, jak a hlavně za co bude ty křemíkové fotovoltaické články likvidovat. Jediné, co je jasné, je to, že ti, kteří seberou nemravné peníze z našich kapes, to určitě nebudou. Titíž lidé přivedli do této země biopaliva, aby zdejší půdu definitivně dorazili, zdražili potraviny, pohonné hmoty a snížili výkon motorů. Na úrodných půdách nechali postavit automobilky a zavedli tolik dotačních evropských programů, které nás naprosto ekonomicky dezorientovaly a uvrhly nás do nové kvality podruží elit, které dotaci z těchto programů sehnat prostě umějí. Tito lidé vyměnili v rezervách ČNB měnové zlato za pochybné papírky a vysmáli se těm, kterým se to nelíbilo. Jsou to lidé, kteří uzavřeli desetileté nemravně smlouvy s dopravcem, který má jedinou přednost, že jako státem vlastněný podnik povinně financuje jejich kampaně a plní i jinak jejich kapsy. Přesto lidé stojí na náměstích a volají po tom, aby současná vláda odešla, aniž by zvažovali, že po ní v tomto systému přijdou zákonitě ti, co byli u vesla před ní. Je smutné vidět, jak se jeden z otců a protagonistů této katastrofální politiky prodírá vzhůru žebříčkem kandidátů na prezidenta. Je smutné vidět, jak se tito lidem žadání vládců třesou v Parlamentu a týdný se nezabývají ničím jiným, než jak zabránit jednomu z nich, přistiženému a za ruku chycenému zloději, aby o nich a jejich financování řekl pravdu.

Je evidentní, že za těchto okolností nebudou mít ti, kteří se o sebe chtějí postarat sami a zbavit se závislosti na špinavých drobtech, které jim padají z panského stolu, na růžích ustláno. Je až dojemné, nakolik se dnešní politické elity shodnou na tom, že „íčař“ je jejich úhlavní nepřítel. Jsou mu předhazovány nízké odvody i daně, ale hlavně jde o nedostatek poslušnosti a organizovanosti, zejména v odborech. Chceš pracovat a nabízíš sám svou práci svobodně na trhu?!? Kdepak, musíš se zaměstnat, brát menší peníze kvůli jakémusi zabezpečení, které hlavně živí spoustu nepotřebných úředníků a pokud možno ještě vstup do odborů, se kterými hrajeme my zaměstnavatelé v tripartitě před národem ve státních kulisách stínovou hru na četníky a zloděje. Celý útok na „íčaře“ je pak veden pod praporem péče o jejich budoucnost, na kterou prý údajně nedostatečně myslí a spoléhá se prý na stát. Ale tentýž stát okamžitě zaútočí i při tak nevinném pokusu o samostatné přežití, jako je automat na mléko. Vyšle hlavního hygienika do hlavního zpravodajského pořadu, aby tam děsil případné kupce před smrtelnou nákazou. Tentýž stát děsí ostatní lidi, že budou muset jednou „íčaře“ žít. Přitom již dnes ústy svých politiků tvrdí, že současní důchodci nepotřebují knihy, nemají mít vyšší potřeby než chleba a mléko a že stejně vyrostli v době, která je na bídu zvykla a peníze vlastně ani nepotřebují. Ať se prý o ně starají jejich rodiny. Představa, že se tento stát postará o kohokoliv, je opravdu zcela mimo realitu a kdo tomu věří a ještě k tomu v davu na náměstí něco chce, je prostě pomilováníhodný blázen. Zároveň jsou takoví lidé zdrojem obveselení elit, které se skvěle baví tím, jak ti lidé na náměstí nechápou, že stát jim už nic nedá, protože se už stal pouhým nástrojem legálního okrádání obyčejných lidí elitami. Elity tak navíc ušetří za šašky, protože tuhle roli plní vrchovatě protestující lidé v ulicích.

Tento stát není schopen vytvořit ani pár pracovních míst pro nezaměstnané v takzvaných veřejných pracích. Přitom jenom v rámci programu jednoduchých revitalizačních prací v krajině s výrazným protipovodňovým potenciálem by se daly zaměstnat desetitisíce lidí. Program by nebylo třeba vymýšlet, protože je detailně rozpracován a vyzkoušen na Slovensku. Má jediný vážný problém. Z prostředků na tento program vynaložených není možné prakticky nic ukrást, protože všechny peníze jdou pracujícím lidem a ti žádnou vratku poslancům jako jejich asistenti asi nedají. Takový program by měl pro zúčastněné lidi samozřejmě i významný emancipační efekt a to už elity a jejich politici nemohou potřebovat vůbec. Naděje vkládané do tohoto státu jsou nadějemi promarněnými. Tento stát je snad možné zničit a je také možné se pokusit jej ignorovat, ale je zcela zbytečné s ním z ulice

nebo náměstí komunikovat. Je to už stát někoho jiného a dělá mu na náš úkor pomýšlení. Proto si musí lidé, kteří jsou schopni a ochotni se uživit sami, vytvořit svou vlastní organizaci, která jim v ignorování státu sloužícímu elitám pomůže. Jako neorganizovaní jednotlivci budou postupně zničeni, tak jak nás to učí legenda o prutech Svatoplukových.

Zkrátka a dobře: „...íčaři všech profesí, spojte se...“

Lidé a saldo I.

24.6.2012

Letní dvojčísla bývají příležitostí k obecnějšímu tématu, ale já se pokusím o návrat k jednomu z původních názvů naší rubriky a k ústřednímu tématu, kterým je už bezmála 10 let úpadek. Připomenu jenom, že jsme na počátku roku 2003 začínali s názvem Evropa a úpadek, který vydržel mnoho let, než jej nahradil v ročníku 2010 Konkursních novin právě název Lidé a úpadek. Jde o to, že úpadek a krize jsou slova ve veřejném, soukromém i osobním prostoru natolik frekventovaná, že už si jich nikdo ani nevšímá. Jako kdyby si lidé mysleli, že když budou těchto slov nadužívat, že tím budou skutečný úpadek a krizi zároveň tak trochu zaříkávat. Tak jako tradičně bylo dosaženo jediného, totiž toho, že došlo ke zmatení pojmů, dojmů a skutečných dějů. Proto si dovolím v tomto prvním letním dvojčíslu malou systematizaci a výklad pojmů tak, abych se pokusil toto zmatení tak trochu uspořádat.

Především si dovolím pár slov o hlavním hrdinovi naší rubriky a tím je dluh. Z hlediska času je to opravdová stálice a z hlediska prostoru opravdová superstar. Doslova a do písmene se kolem něj všechno točí a ten, kdo ho umí vytvořit a dobře spravovat, je nejen pánem situace, ale tak trochu i pánem světa. Vše ostatní je derivát nebo i svého druhu folklór kolem základní skutečnosti, že někdo má dluh nebo dokonce jen pocit dluhu, který mu byl nějakým vhodným způsobem implantován. Pro existenci dluhu je totiž klíčová nikoliv postava věřitele, ale právě dlužníka. Pokud totiž máte pohledávku za někým, kdo je silnější než vy a svůj dluh neuznává nebo dokonce ani nevnímá, pak prostě dluh nevznikne a vy si můžete přesunout zmíněnou položku z kolonky pohledávky do kolonky dary. Na druhé straně jsou lidé a instituce, které se pod tlakem hlásí k dluhům, které nikdy nevytvořili, a dokonce existuje skupinka osob, která má pocit permanentního dluhu vůči komukoliv nebo čemukoliv. Pokud se pokusíme ponořit do základních pocitů lidí dnešní doby, pak velmi hluboko uvidíme dva základní přístupy k životu. Jeden je dlužnický a ten vnímá život jako něco, co je třeba svým chováním a konáním splatit a ten druhý je věřitelský, který vnímá život jako něco, na základě čehož existuje přirozený nárok něco dalšího a podstatného dostat. Tedy stručně a možná drsně řečeno, život je vnímán buď jako vlastní směnka nebo život jako cizí šek.

Dluh jako záporné saldo toho, co dávám, a toho, co získávám, je skutečně všudypřítomný a sám o sobě není dokonce ani zlý ani dobrý. Uvědomme si, že záporné saldo je nutně spjata s opačným saldem kladným a že jedno nelze oddělit od druhého. Problém tedy není v kvalitě nebo kvantitě samotných sald, ale v kvantitě a kvalitě vztahů, které tato salda reprezentují. Vztahy věřitelů a dlužníků jsou málokdy rovnoprávné či symetrické, mimo okolnost, že reprezentují totožnou počáteční hodnotu. Úmyslně uvádím hodnotu a nikoliv finanční částku, cenu, protože nemusíme dlužit nebo pohledávat pouze peníze, ale nejrůznější hmotné či nehmotné statky. Můžeme cítit morální závazky stejně nebo podobně jako podepsanou bianco směnku. Je třeba zdůraznit, že jakkoliv je to na první pohled zřejmé, není to zdaleka vždy pouze věřitel, který je v lepším postavení než dlužník. Často jsou věřitelé pod velkým tlakem svých dlužníků a svého okolí vůbec, protože prostě půjčili špatně. Málokdy se zabýváme otázkou sald, které jsou prostě díky celé řadě okolností prostě špatně a to od samého počátku. Typickým příkladem je současná zadluženost Řecka, kdy tak neochvějně stojíme na straně věřitelů, aniž bychom si uvědomili to, že saldo, kterého jsme svědky, je jenom zbytkovou nerovností, poté, co na její tvorbě jiní vydělali mnohonásobek současného dluhu. Černého Petra drží nyní v rukách obě strany společně, protože i méně bystrému je jasné, že to saldo, co po tom finančním mejdanu zbylo, se nikomu platit nechce. Byl to prostě pro mnohé velmi špatný obchod a zůstává smutnou skutečností, že zbylé dluhy se v takových případech obvykle socializují. I nám se snaží naši politici vnutit myšlenku, že jsme komusi dlužní a můžeme si za to sami a posílají nám složenky na statisíce. Naše vina spočívá výhradně v tom, že jsme dopustili, aby si poslanci mohli dovolit schválit schodkový rozpočet. Zadlužením této země je vinen výhradně jmenovitý seznam osob, členů

Poslanecké sněmovny, kteří hlasovali pro schodek, a opravdu, ale opravdu nikdo jiný. Stejně tak je dobré vědět, že desítky biliónů dluhů EU, se nashromáždily při víceméně vyrovnané zahraničně obchodní bilanci sedmadvacítky a tudíž, že problém bude asi uvnitř, kde někdo intenzivně vystavuje podobnými zákonnými a možná i nezákonnými akty veřejné biankosměnky soukromým investorům, ergo krade a okrádá přitom nás všechny, kterým potom posílá přitroublé složenky.

Co se týká počtů dlužníků a věřitelů, pak si dovolím poznámku, že na světě není a ani nemůže být žádný čistý věřitel ani žádný čistý dlužník. Lze to sice deklarovat, lze se k tomu blížit, ale neexistuje na tomto světě osoba, která by někomu něco nedlužila, stejně jako neexistuje osoba, která by nebyla vůči někomu věřitelem, a to dokonce i v případech, že o tom dotyčné osoby na jedné či druhé straně bilance nevědí. Platí tedy, že počet věřitelů a dlužníků si je navzájem roven. Možná bychom si teď mohli připomenout v této rubrice kdysi zmiňovanou základní větu filosofie, ve které Anaximandros z Milétu praví, že *vznik a zánik se děje podle nutnosti, neboť vše si navzájem platí pokutu a pokání za své bezpráví, podle pořadí času*. Ano všichni jsme plátcí a všichni jsme příjemci nejrůznějších plateb a pokut, neboť kdyby tomu tak nebylo, chod světa by se zastavil. Nabízí se hezká otázka prvotního dluhu, která by se hezky vyjímala vedle otázky prvotního hříchu, ale o tom, snad někdy jindy. Protože stejně jako se ptal císař Zikmund Jana Husa, Mistře Jene, a kdo z nás je bez hříchu... a Ježíš Kristus vyzýval, ať kamenem hodí ten, kdož je bez hříchu..., i my si musíme přiznat, že dluh, podobně jako hřích, je všudypřítomný, neodstranitelný a problém tedy bude asi někde jinde.

Ten problém spočívá v distribuci dluhů a pohledávek ve společnosti a podle komodit. Dnes mluvíme především o penězích a finančních dlužích. Ty mají několik vlastností, které z nich dělají velké nebezpečí. Především právě tady platí, že počet věřitelů je dramaticky nižší než počet dlužníků, za druhé tyto dluhy mají tendenci samovolně růst a vůbec všelijak měnit svou hodnotu, protože finance nemají hmotné tělo, mají tisíce tváří, dobrých i zlých, a jsou k tomu všemu spojeny se samorozplozujícím institutem úroku. I malé plošné dluhy ničí ohromné anonymní skupiny chudých, zatímco ani velká nesplacená pohledávka nemusí zničit konkrétního bohatého věřitele. I proto sledujeme neustálý nářek nad objemem a stavem zadluženosti a nikoliv spokojené mručení nad objemem půjček a úvěrů. V některých místech distribuční sítě se nahromadilo tolik dluhů, že nemohou být nikdy splaceny a je zcela lhostejno, zda jde o lidské jednotlivce, nejrůznější organizace a instituce, nebo celé státy. Navíc k tomu všemu má dluh dnes tu moc, že je základním faktorem tvorby nových peněz, které musí být nutně někde uplatněny, a protože za ně není v zásadě co koupit, tak se hledá zoufale možnost komu půjčit. Stav je dnes takový, že důvěryhodným dlužníkům se platí za to, že jim mohou investoři půjčit, jak jsme toho byli nedávno svědky při půjčování peněz Německu. Představa, že by někdo v současné době splatil dluh EU, je katastrofická, protože by to znamenalo podobný, jen daleko větší finanční a hospodářský krach, jako když byla v 16. století vrhnuta na trh do oběhu část Španěly uloupeného inckého zlatého pokladu. Z tehdejšího španělského bankrotu se ekonomika Latinské Ameriky a jak vidno ani celý Iberský poloostrov nevzpamatovaly doposud, i když je k této okolnosti třeba připočíst tradičně chladnější vztah katolických a jižanských zemi k finanční disciplíně a úsporám. Při náhlém splacení dluhu EU by se současný finanční svět asi doopravdy docela rychle sesypal, protože by peníze ztratily jakoukoliv cenu, protože by za ně nebylo prostě co koupit. Je to něco podobného, jako když lomíme rukama nad tím, že dostáváme od banky pokutu za předčasně splacený úvěr. To je samozřejmě chucpe, ale podstata věci má reálný základ.

Za těchto okolností ovšem získává slovo úpadek a s ním spojené zákonné procedury bankrotu a insolvenčních řízení úplně novou kvalitu a stručně řečeno, mělo by být pro nás spíše velkou nadějí než velkým strašákem. Přece jenom jsme od dob nejstarší památky římského práva zvané „Lex duodecim tabularum“, které je již bezmála 2500 let, udělali malý pokrok. Na třetí desce z dvanácti se totiž píše o vymáhání dluhu to, že kdo je 30 dnů po splatnosti, může být přiveden před soud a když je uznán

úpadcem a pak se třikrát po sobě na trhu jeho dluh neprodá, mohou ho věřitelé rozsekat na kusy. Pokud si snad někdo vzpomene na Shakespearova Kupce benátského a Shylocka, pak se nemylí, ale právní klička s vyříznutím přesné libry masa z těla dlužníka by podle dikce třetí desky neobstála, neboť tam se praví, že „kdyby si někdo usekl více nebo méně, není to na závalu věci.“ Současná finanční krize s ohromnými a nesplacitelnými saldy, může skončit v zásadě pouze v rámci nějakého hrozného společenského nebo přírodního kataklyzmatu nebo systematickým bankrotem, který musí vycházet nejen z omílané teze, že jsme si neměli půjčovat a žít nad poměry, ale stejně tak z teze, že těm, co si žijí nad poměry, půjčuje jen blázen, a ten, kdo je k žití nad poměry provokuje, aby jim mohl půjčovat na nemravný úrok, zaslouží jen opovržení a bídu.

O možnostech řešení na obou stranách bilance se pokusím vyprávět ve druhém letním pokračování.

Lidé a saldo II.

20.7.2012

Druhé letní pokračování navazuje na to první, kde jsem se snažil o souhrnný pohled na pojem dluhu, jako klíčového východiska pro celou řadu současných sociálně-ekonomických procesů. V tomto textu bych se rád zabýval variantami řešení dluhu. Rád bych předeslal, že zdaleka nejde jen o dluhy, které stály na počátku současného neutěšeného stavu a celé řady našich potíží, ale především o řešení dluhů z dluhů povstávajících. Jinými slovy půjde spíše o příslušenství a jeho často nekontrolovatelný růst, než o jistinu, kterou jsme si skutečně půjčili. Dovolím si i dvě velmi důležité poznámky. Ta první se váže k myšlence z minulého pokračování, která hovořila o dvou typech lidí, kteří rozdílně vnímají skutečnost vlastní existence. Jedni jako závazek dávat a jiní jako nutnost dostávat, tedy jako svého druhu obligaci. Je důležité si uvědomit, že jakkoliv se jedni zdají být lepší než druzí a ponechám na každém, ať si své favority určí sám, podstatné na tom celém je to, že nemohou jedni bez druhých existovat. Nelze mít společnost složenou pouze z těch, kteří chtějí dávat, protože nemají komu a stejně nesmyslná je společnost složená z lidí, kteří chtějí jen dostávat, protože nemají od koho. Poznámka druhá již přímo souvisí s tím, proč se tak snadno zadlužujeme. Jde o strukturu našich ambic ležících mezi polaritami být sám sebou a být jako ostatní. Ambice být jako ostatní, případně jako někdo jiný totiž svádí k tomu, že nám postačují vnější podoby a atributy našeho vzoru a snadno podlehneme tomu, že si je můžeme koupit. Navíc na tuto stále častější ambici je zaměřen velký segment marketingového a reklamního trhu a nabízí se celá paleta půjček, které vám usnadní „být jako někdo“ snadno a rychle. Právě na tomto místě, tedy na nedostatku ambice být sám sebou, leží velmi pravděpodobně důležitý zdroj nejen dluhů a z nich vyplývající ohromné nesvobody, ale jde patrně zároveň o základní zdroj potíží při řešení současné ohromné krize.

Při zamyšlení nad možnými řešeními se nemohu ubránit zmínce o aktuálním požadavku zoufalých věřitelů, aby bylo opětovně zavedeno vězení pro dlužníky. Je to řešení, které má hezkou tradici v dickensovské Anglii a které svým způsobem navazuje na možnost rozsekání dlužníka, podle minule zmíněného „Lex duodecim tabularum.“ Z hlediska logických typů jde o prastarý katastrofální omyl, že sankce pro konkrétního za konkrétní čin může změnit způsob individuálního nebo dokonce skupinového chování. Zločin totiž není konkrétním činem, ale způsobem uspořádání celé řady činů, způsobem chování. Budiž zaznamenáno, že existuje dokonce věda, zvaná kriminologie, která je na tomto kardinálním omylu v logickém typu problému postavena a vesele přispívá k tomu, že máme katastrofálně přeplněné věznice, aniž by se to jakkoliv promítlo na intenzitě trestné činnosti, mimo ty její segmenty, které přestávají vynášet. Nicméně tento proces je vědecky „vyfutrován“ a trend už dává zahlédnout budoucí stav, kdy budeme v kriminálu od narození všichni a jen sem tam někoho pustí za dobré chování. Mnozí si možná povzdechnou, jak by to bylo hezké, kdyby se to hned experimentálně odzkoušelo na členech parlamentu a vládě, ale to by bylo snad až příliš krásné a v zákraky lze sice doufat, ale jen obtížně se jich lze dočkat. Žádné sankce nemohou zvrátit současný stav, dokud budou panovat jeho příčiny. Jsou dvě, kterou shrneme do jediné poučky, že příčinou současného stavu je to, že půjčovat si i půjčovat je dnes snadnější, než kdykoliv předtím a každý, kdo tohoto vztahu, kde se jeden stává nejdříve dlužníkem a druhý věřitelem a poté ten první povinným a druhý oprávněným, vstupuje, se cítí být předem vítězem. Celkově budiž konstatováno, že se to pořád ještě většinou vyplácí, což nemohou zvrátit žádné drastické a medializované příklady individuálního zoufalství na obou stranách vztahu. Marketingové a reklamní kampaně věřitelů, které útočí na sociálně nejslabší skupiny mladých rodin a důchodců, dávají tušit, že tady nejde o to získat zpět jistinu a k tomu úrok, ale o to získat od dlužníka všechno a sociálně ho zničit. Jsou to pasti s lákavými návnadami nebo tváří se jako brána cesty ke spáse. Dlužno podotknout, že podobným způsobem se chovají i ctihodné banky, které už dávno nemají za cíl pomáhat podnikatelům, ale chtějí je ovládnout a zbavit majetku, který potom očištěný výhodně pod cenou prodávají svým majitelům a ještě za takto fiktivně

vyprodukované ztráty požadují pomoc z veřejných peněz. Je velkou nadějí pozorovat i u nás trend, spočívající v tom, že se dnes podnikatelé i v České republice stále častěji financují sami, než by upadli to osidel bankovního sektoru, který se cítí pánem světa.

Pro futuro je odpověď na otázku postupu proti ničivému vlivu dluhů na jednotlivce i celou společnost celkem jasná. Jde o omezení možnosti, potřeby i přání si půjčovat peníze na straně jedné a o omezení možnosti půjčovat peníze na straně druhé. Je zdánlivě pouze otázkou mocenské a politické vůle, zda se takové omezení podaří prosadit. Skutečným východiskem ke změně je ale posun lidských ambicí od stavu být kopií nebo dokonce klonem a tuto pozici snadno získat za vypůjčené peníze k tomu být originálem a žít pod vlastním jménem na vlastní účet. Nepůjde to samo, protože tlak na udržení nebo dokonce ještě větší převahu klonovaných avatarů nad těmi, který chtějí být sami sebou, stále roste, i když se zároveň pod tímto tlakem začíná celá babylonská věž finanční pýchy drolit, praskat a hroutit. Zdrojem tohoto drolení je poznání lidí, že to, co je vykládáno jako globalizace, je vlastně jednou velkou centralizací, která spočívá v tom, že mezi každými dvěma lidmi stojí nějaká zprostředkovatelská centralizovaná moc, která brání budování obyčejné důvěry v mezilidských vztazích. Lidé to odmítají a hledají k sobě znovu cestu napřímo bez prostředníků. To je ten pohyb v základu současné sociálně ekonomického paradigmatu, který může způsobit jeho pád. Říká se, že největší říši, kterou svět poznal, říši Mongolů, zničila jediná blecha nakažená morem, který se její infrastrukturou rozšířil do celé Eurasie, zabil milióny lidí a doslova zlomil ohromné říši a její infrastrukturu páteř. Stejně tak se říká, že Britské impérium, které stálo na přísné byrokratické nomenklatuře, zničil více než cokoliv jiného vynález telefonu, který umožnil natolik chaotický přenos velkého objemu informací, které nedokázala byrokratická struktura Impéria, postavená na písemné a osobní komunikaci i rodinných vazbách a aristokratické nadstavbě, zvládnout. Do budoucna je tedy cestou k novému paradigmatu větší odpovědnost každého z nás za sebe i druhé a s tím spojená vzájemná nikým nezprostředkovaná důvěra mezi lidmi. Odpovědnost a důvěra jsou v lidské společnosti neodlučně spojeny a jedna posiluje druhou. Jejich vztah je katalyzátorem společenských změn.

Zbývá odpověď na otázku, co s dluhy aktuálními. Nejsnadnější by bylo samozřejmě dluhy odpustit, ale to by způsobilo chaos. Nebude, než osvědčená metoda třídění podle toho, jaké jsou kombinace kvalit věřitelů, dlužníků a závazkových vztahů. Dostaneme osm základních skupin podle bonity, se kterými budeme moci dále individuálně pracovat. Je evidentní, že nejkvalitnější trojici můžeme ponechat a tu nejméně kvalitní budeme muset prostě odepsat, protože nemá cenu se s ní zabývat. Ostatní kombinace kvalit budou více nebo méně vhodné pro uplatnění některé z úpadkových procedur. Důležité je, aby padlo rychle vše, co není pevné a co hrozí přerůst v něco, čeho bychom se museli bát. Možná, že před něčím, co bude padat, budeme trochu utíkat, někoho to možná i škrábně, ale když to necháme být a budeme se dívat, tak nás to může zavalit a zabít všechny. Jako celek nám tento model umožní více vyvážený pohled na celou problematiku a tím i zlepší kvalitu možných řešení. Prosazení jakékoliv systematické metody řešení se ovšem neobejde bez mocenské a politické vůle. Zda to bude moc, která se opírá o vůli lidu zprostředkovanou volbou nebo zda půjde o přímou vůli občanů jako výsledek nějaké revoluční změny, zůstává otázkou. V každém případě platí, že je možné kulturní a demokratické řešení na principech, na kterých své problémy vyřešili občané Islandu. Není náhodou, že o tom, že občané nemusí jen trpně přihlížet zlodějině politických stran a finančních skupin, které jsou stále více zaměnitelné, se nedovíáme ze sdělovacích prostředků skoro vůbec nic. Mocní se cítí ohrožení tím, že v členské zemi NATO existuje řešení, které je zbaví moci, postaví před soud a vše probíhá tak, že nelze hovořit o ohrožení demokracie a oni nebudou restaurováni prostřednictvím nějaké „internacionální pomoci.“

Závěrem je možné konstatovat, jakkoliv se zdá, že obraz naší zadluženosti, který je nám předkládán mocnými, připomíná nápis ve smyslu „zanechte vsí naděje...“ na Dantově Pekle, tak nesmíme

zapomenout, že básník na své cestě peklem svou naději neztratil a se svou Beatricí se nakonec setká. Nezbývá tedy, než k důvěře a odpovědnosti připojit do třetice naději. Hezký zbytek léta, milí čtenáři...!!!

Lidé a jejich kruhy...

18. 8. 2012

Po dokončení letních pokračování této rubriky, jejichž hlavním hrdinou byl dluh, mne prázdninové rodičovské i pracovní povinnosti zavedly do Španělska, tedy do země, která se zmítá podle sdělovacích prostředků v hluboké dluhové, hospodářské i společenské krizi. Vracel jsem se do této země po půl roce a v uplynulých dvou letech jsem ji navštívil celkem šestkrát a moje pobyty nebyly nijak organizované, takže má zkušenost není zcela povrchní. V průběhu tohoto pobytu jsem se utvrdil díky několika skutečnostem v tom, že současná, takzvaná krize je mediálním obrazem, zakrývajícím systematický byrokratický útok nejen na tradice a hodnoty evropského sociálního státu, ale dokonce na samotnou podstatu demokracie v EU. Jde o další pokus nevolených elit a vysoké byrokracie o ovládnutí evropských států, které neustále kladou odpor byrokratickému molochu Bruselu, a nejednou v jejich parlamentech nedopadne hlasování přes nákladnou manipulaci veřejným míněním ze strany lobbistických skupin v souladu s jejich očekáváními. Spojení a často propojení vysoké byrokracie a diskrétních elit je pro demokratické procesy smrtelným nebezpečím. O co jde, tedy o privatizaci evropských států vysokou byrokracií, prozradil německému časopisu Der Spiegel italský premiér a bývalý eurokomisař pro finance Mario Monti. Zcela bezskrupulózně požadoval, aby v období krize byly vlády evropských zemí více nezávislé na národních parlamentech. V prvním letošním čísle KONKURNÍCH NOVIN jsem v této rubrice napsal následující slova, která, jakkoliv se nerad cituji, se postupně stále více potvrzují: „*Do vedení evropské politiky dospěla skupina lidí, kteří se drží ošoupaného hesla, že všechno by bylo skvělé a všechno by báječně fungovalo, jen kdyby nebylo všude tolik těch protivných obyčejných lidí, kteří ještě ke všemu chtějí důstojně žít. Dnes je stále patrnější, že politici nemají ani ponětí o tom, jak žijí lidé ve společnostech, za které mají velkou odpovědnost, a snaží se je všemožně trestat za své vlastní chyby. Kabinetní ukázkou celého procesu je nový italský premiér. Po „il Cavaliere“, kterému nemohl nikdo přijít na jméno, ale byl to přece jenom člověk z masa a kostí se svými, byť často prazvláštními, city, se objevil v čele země naprosto asociální jedinec, prapodivná biokalkulačka, kterému je úplně jedno, že naložil řadě lidí větší daně, třeba z nemovitosti, než vůbec mohou zaplatit, jen a jen proto, aby z nich získal peníze na záchranu finančního sektoru, kterého byl sám on sám celý život významným exponentem. Společnost má tak zachraňovat někdo, kdo se léta podílel na jejím ničení a ožebračování. Tomuto člověku je úplně jedno, co bude s Itálií nebo dokonce s Itálií, jeho zajímá jen dostatek peněz a bilance. Bohatí jsou v jeho plánech nedotknutelní stejně jako vysoká byrokracie a jejich suita. Toto není kritika, to je jenom skutečný obraz toho, co se s námi v rámci řešení jakési nové krize chystají politici udělat. Představa, kterou nám vnucují, spočívající v tom, že klíčová není záchrana trhu práce, ale trhu finančního, je postavena úplně na hlavu. Společnost, která se opírá nikoliv o strukturu morálních a užitných hodnot, ale o množství univerzálního směnného ekvivalentu, musí velmi rychle dojít k závěru, že vlastně nemá nic.*“ Nejen zmiňované páně Montiho interview ve Spiegelu, ale celý styl a struktura současného uvažování a hlavně jednání politiků EU ukazují na jejich špatně skrývanou touhu, aby i do parlamentů evropských zemí vstoupil voják s puškou a řekl jejich poslancům ono prosté: „Jsme už unaveni...jděte domů...“, jak se tomu stalo v ruské Dumě koncem roku 1917. Ruským poslancům to trvalo bezmála tři čtvrti století, než se jako ruská Duma znovu sešli. Ostatně, celá VŘSR byla kabinetní ukázkou privatizace státu s válkou státně monopolizovanou ekonomikou do rukou nové bolševické byrokratické elity. S tou dokázal pohnout pouze Stalin velkými vražednými čistkami v jejich řadách, které bohužel stály životy desítek miliónů prostých lidí v SSSR, ale bylo to naposledy, co se ruští byrokrati něčeho báli a fungovali podle cizího přání. Od XX. sjezdu KSSS v roce 1956 ovládají bývalé SSSR a nyní Rusko dokonale. Bude zajímavé sledovat, jak dopadne Putinův prezidentský pokus o omezení jejich moci zákonem, který má zakázat ruské byrokracii a politikům, stejně jako jejich

rodinným příslušníkům, držet majetky v zahraničí. Je o první velký střet ruského vůdce s vlastními byrokraty o moc po více než 60 letech.

Do našeho Parlamentu zatím vstoupili jen tři ozbrojení policisté, kteří od stolku zpravodajů naopak hlídali, aby jim jeden poslanec neutekl, ale každý konec musí nějak začít. Větší dehonestaci zákonodárského sboru si lze obecně jen těžko představit. Pamatuji temné časy totality, ve kterých i Fidel Castro odkládal s respektem k akademické půdě a jejím svobodám své kolty Smith&Wesson před vstupem na Karlovu univerzitu a ozbrojená výkonná moc na půdě demokratického zákonodárského sboru pro mne činí takový sbor nehodným jeho ústavní funkce. Jak hluboká musí být u našich poslanců napříč politickým spektrem touha po jejich penězích a prebendách, když je jim jedno, že jsou před kamerami televízi celého světa při výkonu svého mandátu hlídáni a omezováni při výkonu svého mandátu a v pohybu po Sněmovně ozbrojenou policií. Není pravda, že poslanecká imunita skončila v této zemi vydáním Vlasty Parkanové trestnímu stíhání, jak tvrdí Miroslav Kalousek, skončila přítomností policejních ozbrojenců na jednání Poslanecké sněmovny. Poslanci prakticky prokázali, že nejsou hodni jakékoliv imunity a nejen obecně proto, že to jsou vesměs lidé, kteří, ovládnutí stranickými sekretariáty, lobbisty a dalšími pasáky, naší zemi spíše škodí, než prospívají, ale konkrétně proto, že se za svou imunitu neuměli postavit a nechali se hlídat při výkonu mandátu jako parta chuligánů nebo zlodějí v supermarketu. Řeči o tom, že ctí zákon, že pravidla trestního řízení mají přednost před ústavními svobodami a nedotknutelností Parlamentu dávají za pravdu těm, kteří říkají, že by možná bylo lepší než platit Parlament předkládat své názory formou trestních oznámení policii a ta by je prošetřila a potom by o nich rozhodl soud. Ostatně nejvíce tomuto postupu nahrávají sami politici, kteří nás neustále zásobují výroky, že o tom, co je v této zemi pravda může určit toliko nezávislý soud. Je sice skutečností, že pravda je výsledkem a probace nějaké teze autoritami dané doby na základě přijatých tradičních rituálů, a výsledek této rituální a probace je důležitější než soulad dané teze s realitou, ale deklarovat, že pravda má sídlo na okresním soudu je stejně hloupé jako tvrdit, že pravda bydlí na okresním výboru KSČ.

Otázkou zůstává, co tedy dělat...?!? Odpověď se skrývá v myšlence, že my lidé obecně toužíme po společenském uznání a po pocitu důstojnosti. Když se zamyslíme nad tím, kdo nám takový pocit může dát, pak zjistíme, že naši politici jsou těmi úplně posledními, kdo je toho schopni. Naopak, jen těžko dnes potkáme člověka, který by se chováním našich politiků necítil zneuctěn, a absolutní většina z nás už je prostě „vypnula“. Sem tam přispěje k našemu pocitu důstojnosti nějaký úspěch našich sportovců nebo vědců na mezinárodním poli, ale základem takového pocitu společenského uznání a důstojnosti je náš vzájemný vztah s naším nejbližším okolím, s důležitou připomínkou, že jde i náš vztah k sobě samým. Do této tvorby sociálního kapitálu bolestně zasahují dluhy, které jsme si udělali v životě, ale i zklamání, která nám přinesla příliš mnoho důvěry, kterou jsme věnovali nejrůznějším institucím. Ale to by nás nemělo odradit od toho, abychom si začali vytvářet kolem sebe různé partnerské kruhy svých blízkých a pokud nás zaujmou a budeme-li jako partneři pozváni, pomáhali být součástí kruhů, které kolem sebe vytvářejí jiní lidé. Tyto kruhy nebo možná cizím slovem pooly se mohou stát základem naší osobní spokojenosti i společenské stability. Žijeme v společenském prostředí, které životům jednotlivců, rodin a lidských společenství nadřazuje účelové procesy sloužící zájmům úzké skupiny diskrétních elit. Proto chceme vytvořit vlastní prostředí, ve kterém bychom jako partneři sloužili a pomáhali sobě navzájem a přitom si prokazovali uznání a úctu. Prostředí, ve kterém je preferovaným přirozeným procesem sám život a nikoliv účelové náhražky, které na životě parazitují. Prostředí tvořené lidmi pro lidi, kteří spolu chtějí mluvit, hrát si, tvořit a vyprávět o tom příběhy dalším. Prostředí, které je vymezeno dosahem sdílených sociálně ekonomických zájmů svých členů. Prostředí, jehož dynamika je dána směřováním k nejnižším transakčním nákladům při realizaci těchto zájmů. Prostředí, které je utvářeno vztahy členů, jejichž klíčovým pravidlem je „půjčka za oplátku“ neboli „tit for tat“. Prostředí, jehož základní organizační strukturou je systém personálně propojených

kruhů, které tvoří širší celek. Prostředí, v němž základní evidence vztahů mezi jeho členy může být tvořena všem členům dostupným stavem účtů jednotlivých členů v lokálních nezávislých měnách typu LETS. Podstatné na tom je, že v základu takových mikroprostředí mohou být kruhy o maximálně několika desítkách členů, protože potom už většina z nás začíná ztrácet přehled a udržování tolika vazeb nás začne vyčerpávat. Tady platí, že méně je někdy více...

Nezbývá, než říci s Archimédem našim politikům: „Nedotýkejte se našich kruhů...“ Určitě nás za to nezabijí, jako legendární tupý voják Archiméda, protože i když povětšinou jsou tupí a jsou to jen ubohé, zaplacené a zbabělé loutky, přece jen to nejsou nájemní vrazi...

Lidé a škola...

2.9.2012

Těžko najít v září lepší téma než školu a školství. Je to sice trochu klišé, protože je možná ve sdělovacích prostředcích té školy aktuálně trochu moc, ale pokusím se o pohled, který snad nebude úplně tuctový. Chci předeslat, že budu psát o školách středních a zejména základních, tedy o těch, do kterých jsou naše děti nuceny chodit a stát hrozí sankcemi všem, kdo je tam z nejrůznějších důvodů odmítají posílat. Je únavné sledovat každoroční nářky nad nedostatkem finančních prostředků ve školství kombinované s nářkem na nedostatečnou konkurenceschopností naší ekonomiky a hraběcími radami o nutnosti investic do lidských zdrojů. Je až prazvláštní, jak schází prachobyčejná analýza toho, jaké funkce má mít škola v současné společnosti a jakou roli má sehrávat nejen škola jako instituce, ale hlavně jaký má být vztah mezi učitelem a žákem a role a postavení učitele mezi spoluobčany. Tradiční odpovědí na tyto otázky je dostatek peněz ve školství. Jen málokdo si je ochoten přiznat, že i kdyby se současné školství topilo v penězích, na lesku a slávě mu to nepřidá, o respektu a úctě ani nemluvě. Je totiž beznadějně mentálně zastaralé a ze všeho nejvíce připomíná špatně vedené vetešnictví a v těch nejlepších případech a podobách dobře vedený antikvariát. Do školy se dnes mladí lidé ubírají s lehkým nadhledem, protože způsob, kterým jim tam jsou předávány znalosti a interpretováno současné poznání, vede permanentně k tomu, že když se má učitel dostat k výkladu teorií, kterým už je sto a více let a na kterých stojí naše poznání, a zpravidla zjistí, že nejen že na to nemá čas, ale nemá na to ani schválené osnovy a hlavně, že o tom sám dohromady nic neví. Schválně se zkuste někdy zeptat učitelů svých dětí, jestli umí nějak interpretovat evoluční teorii, teorii relativity, kvantovou teorii, teorii neurčitosti nebo teorii chaosu. Možná nejbližší jim je ten chaos, který je ve školství všudypřítomný, ale bohužel spíše v každodenní praxi než v rámci metodického a pedagogického zvládnání jedné ze základních teorií interpretujících náš svět. Prostě, shrnuto a podtrženo, naši učitelé na to prostě nemají. Jsem dalek toho, abych tvrdil, že je tomu tak proto, že jsou naši učitelé hloupí, i když samozřejmě platí prastará pravda, že kdo umí, ten umí a kdo neumí, ten učí. Problém je v tom, že tyto teorie vytvářejí obraz světa, který je na hony vzdálen tomu, co leží v mentálním ideovém základu českého školství, a tím je strnulost, falešná uspořádanost a popis nehybných objektů namísto popisu dynamicky se měnících vztahů. Proto mi dovozte, abych uznal, že má rada - zkusit se na něco učitelů ptát - je radou hraběcí, protože takový pokus by se mohl našim dětem šeredně vymstít. Čím je úroveň našeho školství horší, tím nedotknutelnějším se stává. Ředitelské posty jsou krajskými vládami obsazovány podle politických preferencí, a když normální člověk slyší zejména teď veřejná vystoupení těchto politických milců a některé z nich dokonce vidí, tak musí být rád, že už do školy nemá důvod chodit. Čistky, které v řadách ředitelů oranžové kraje spustily příznačně před volbami, aby nasadily své lidi do co nejvíce vlivných postů, „kdyby to ve volbách nevyšlo“, jsou výrazem skutečné nemravnosti, ubohosti a důkazem toho, že pokud se školství nedostane z politického vlivu, tak se v něm nic dobrého nemůže podařit. Ředitelé a většina jejich podřízených tak vystupují z pozic prodloužené ruky politické moci v daném místě a jsou kdykoliv připraveni to dát rodičům a dětem „sežrat i chlupama.“ Stejně tak jsou tito neumětelové agresivní vůči všem svým kolegům, kteří chtějí skutečně děti učit chápat svět. Je paradoxní, že až příliš snadno dostanou na svou stranu většinu rodičů, které vyděsí tím, že jejich děti, které nový mladý kolega vzdělává moderně, nebudou úspěšné v konfrontaci s dětmi vzdělávanými nemoderně. To je samozřejmě pravda, zvláště když je jasné, že děti budou posuzovány a vzájemně konfrontovány z pozice zastánců předpotopní pedagogiky staříčkého mocnářství. Ale to je stará písnička, která je pravidelně předváděna v „prvo“ a „druho“ republikových filmech Škola základ života a Cesta do hloubi študákovy duše. S naším školstvím to ovšem ani nehne a dál svědomitě učí stejné nepotřebné nesmysly, stále začíná s výukou dějepisu v pravěku a pro jistotu končí druhou světovou válkou, protože co kdyby se v hodnocení posledních sedmi desetiletí zase něco zvrtilo. V matematice se

současná česká škola nedostane ani k Newtonovi a tudíž moderní fyzika, chemie a biologie jsou vykládány jako příběhy bez potřebného matematického základu. Geometrie pak končí beznadějně Eukleidem a situace dospěla tak daleko, že odpovědný zástupce ministerstva školství se ve veřejnoprávní televizi bez skrupulí ptá, k čemu že je dětem dobrá Pythagorova věta. On ji prý v životě nikdy nepotřeboval. Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich budou úřady veřejné...

Kvalita současného školství stojí a padá s jeho schopností pomáhat našim dětem nalézat ve věcech a jevech ty jejich podoby a obrazy, které tyto věci a jevy spojují nebo jim dávají potenciál vytvořit vzájemný vztah. Pokud se tomu tak neděje a školství zůstává u tradičního izolovaného popisu věcí a jevů, pak je v zásadě k ničemu. Problém je o to složitější, že naše děti mají přirozenou schopnost vnímat svět v překvapivých a nádherných souvislostech a jsou nadány krásným citem pro fantazii. Dovolím si připomenout knihu a krásné filmy s názvem Nekonečný příběh, ve kterých se malý chlapec Bastian jako postava Átreje vydává do zápasu o záchranu říše Fantasie. Současná škola, často s pomocí nás rodičů, tuto dětskou fantasii ničí podobně jako strašná Nicota v Nekonečném příběhu ničí Fantasii. Nejsilnějším poselstvím Nekonečného příběhu je pak propojení a vzájemná závislost světa fantasie a reality. Naše děti pociťují způsob, kterým je zbavujeme schopnosti snít velmi útrpně a když k tomu připočítáme celkovou hodnotovou neukotvenost současné společnosti reprezentovanou jejich rodiči, prarodiči a mimo jiné i jejich učiteli, pak se nemůžeme divit tomu, jaký vztah ke starší generaci dnešní mladí mají. Tento vztah my starší tvrdě odsuzujeme, aniž bychom si uvědomovali, jaký je obraz vztahu nás, starší generace, k té mladší. Obrazně řečeno, jenom za školský systém, do kterého naše děti nutíme chodit, bychom zasloužili domov duchodců s tvrdým ložem a nejméně dvěma půsty týdně. Nic s tím neděláme, nerveme se za tolik potřebnou změnu školského systému a často mu přizpůsobujeme i výchovu v rodinách a spokojíme se s tím, že nám někdo řekne, že až budou peníze, tak se všechno zlepší, a už jen tato skutečnost musí každého, kdo současnou školu okusil, vydráždit k nepřičetnosti a neúctě k těm, kteří s tím nic nedělají. Současná škola není schopna připravit mladé lidi nejen pro život, ale ani pro skutečné studium na vysokých školách, což se řeší v rámci boloňského systému zavedením pojmu terciárního vzdělávání, které počítá s tím, že se mladí lidé budou vzdělávat ještě minimálně další tři roky. Je v rozporu se zdravým rozumem i s Gaussovou křivkou. Jediné, co to v praxi přináší, je skutečnost, že se velká skupina mladých lidí dostaví o několik let později na úřady práce. Škola je degradována na jakousi továrnu na vysvědčení, osvědčení, diplomy a tituly, které ovšem v praktickém životě stále více nikoho nezajímají a na místo rituálního zasvěcování nováčků přichází tvrdá realita v podobě reakce ve smyslu: „...bez praxe a toho, že něco skutečně umíte, u nás práci nedostanete...“ Veřejný sektor namísto toho, aby vytvářel ve svém rámci i pomocí pobídek soukromému sektoru absolventská místa a dovolil tak mladým lidem, aby získali praxi a přitom ještě něco užitečného vykonali, lká nad nedostatkem peněz a druhou rukou vyplácí nejrůznější podpory.

Druhým klíčovým problémem mimo onu mentální a ideovou zastaralost školství je skutečnost, že na vše je pohlíženo prizmatem peněz. Už tu není vztah učitele a žáka, ale je to vztah klienta a poskytovatele jakési nespécifikované služby. Peníze mají silnou tendenci osvobozovat lidi z tradičních vztahů a dávat jim pocit svobody, ale tak jako oheň, který je dobrým sluhou, ale zlým pánem, pokud se vymknou z kontroly, tak ničí vše, co jim brání v jejich rozletu. Učitele jsme se rychle naučili posuzovat podle jejich platu a pohlížíme na ně jako na špatně placené žebráky nebo naopak na dobře placené příživníky. Počet dětí ve třídách začíná připomínat nejhorší časy tereziánských reforem nebo doby husákovského baby boomu na velkých sídlištích a vesnické školy jsou postupně ničeny jako luxus, který si současná bohatá společnost prostě nemůže dovolit, protože si namísto toho musí pořizovat Gripeny, Pandury, nevkusně drahé a nekvalitní liniové stavby, státní maturity a k tomu politici s úředníky musí rozkrást minimálně čtvrtinu veřejných peněz. Právě peníze umožňují onen zcela antiestetický, ryze kvantitativní pohled na svět, který upevňuje postavení současného školství, které zpětně právě svým primitivním kvantifikováním popisované reality, včetně úporného

známkování, při současné absenci morálního a estetického hlediska významně nahrává tomu, že dehumanizuje lidi v očích mladé generace na kvantifikovatelné lidské zdroje. Školství vidí jen jedničkáře, dvojkaře, trojkaře... Jak dehumanizují...

Nezbývá než všem, kdož se tomuto zastaralému a nefunkčnímu systému dokážou vzepřít a v rozporu s ním vychovávat naše nebo své děti, vyslovit uznání a úctu. To však nestačí, je třeba jim pomáhat a následovat je a společně s nimi začít znovu a jinak.

Lidé a žížaly...

16.9.2012

Před časem jsem se zmínil, že jsem strávil nějaký čas ve Španělsku, zemi dluhové krizi zaslíbené, a že mě tato návštěva utvrdila v tom, že celá dluhová krize je jen další zástěrkou plíživé byrokratické privatizace Evropy a likvidace zbytků evropských i národních demokratických mechanismů. Po krátkém pobytu na rodné hroudě jsme se s rodinou odebrali do Řecka, kde se už o žádné krizi hovořit nedá, protože Řecko je prostě plajte. Kupodivu se to týká hlavně těch, co si zvykli na to, že je krmí stát. Problémem Řecka a celé jižní Evropy je nevykonná státní a veřejná správa a pohádkové sociální poměry, které v ní panují. Nejhorší na tom je určitá nedotknutelnost státních zaměstnanců a z toho plynoucí oblíbený sport byrokratů likvidovat soukromou iniciativu, protože se oprávněně domnívají, že by se mohlo v tomto prostředí soukromé iniciativy ukázat, jak jsou nevykonní a zbyteční. V Řecku dnes byrokrati brzdí záchranu a ničí iniciativu lidí, jak mohou.

Evropa se zmítá v byrokratických kleštích jako červ na háčku a její čas se pomalu naplňuje. Sedmdesát let po druhé světové válce se zřejmě završí její integrační pouť k byrokratické podobě společné Evropy, která převážila nad modelem společného evropského domu. Tato podoba je zcela neživotaschopná. Vize nové kvality evropské spolupráce jednotlivců, domácích i přistěhovalců z celého světa, rozpuštění různých kultur v jakémsi tavícím kotli ala New York je prostě dětinská a zavání přitroublostí idejí národa československého nebo nového sovětského člověka. Je jen přirozené, že se našla značná skupina lidí, která ucítila svou šanci v tom, že bude vytvářet nesmyslná pravidla ztrpčující život ostatním. Postupně začali nařizovat nejen to, z čeho mají Evropané vyrábět energii, ale i to, čím mají svítit, otravují prostředí kolem sebe nejrůznějšími normami, které jsou k smíchu i malým dětem. Neustále rozvrcejí sociální strukturu a sociální kapitál evropských lidských a občanských společenství nesmyslným tlakem na politickou korektnost, multi-kulti a genderová pravidla. Důsledky se dostávají. Lidé jsou ve vzájemné komunikaci znejistěli a jsou navzájem daleko agresivnější, protože jsou nuceni si držet od ostatních neustále uctivý odstup kulturní, genderový i politický, aby se jich nějak nedotkli. Nashromážděná a nevybitá přirozená mezilidská animozita a agrese se potom kanalizuje do nejrůznějších hnutí, jejichž programy a činy jsou daleko škodlivější, než kdyby si to lidé občas bez skrupulí vyříkali mezi sebou. Díky mentálně zrudnému bruselskému plánu dělat z potravinářských plodin biopaliva, hrozí Evropě po dlouhých letech opravdová potravinová krize. Díky nesmyslnému tlaku na solární a větrnou energetiku hrozí kolaps přenosových sítí a lidé platí za elektrickou energii nesmyslné částky s tím, že jsou nuceni dotovat něco, co jim objektivně škodí. Energetická a finanční totality, které spolu s tou byrokratickou ovládají současnou Evropu, dokonale vyprázdnily skutečný obsah pojmu Evropa a evropanství a učinily z lidí pouhé lidské zdroje. Evropě vládnou banky, energetické společnosti a bruselská byrokracie. To jsou plody evropské integrace, která ztratila s odchodem otců zakladatelů jakýkoliv morální obsah a zvrhla se na obyčejný byznys a mocenský zápas. Po ovoci poznáte je, stojí někde v Písmu svatém a je to svatá pravda. Vždycky si vzpomenu na přednášku Milтона Friedmanna v Modré posluchárně Karlovy univerzity, ve které předložil smělý plán transformace nejen tehdejšího Československa, ale celého postsovětského teritoria. Na otázku, kdo to všechno zaplatí, se starý profesor nadšeně rozzářil a odpověděl: „No přece lid této země, dámy a pánové“. Bylo to zhruba to jediné, v čem se tenkrát Milton Friedmann nemýlil. Všechno je jinak, než tenkrát tvrdil, ale my stejně platíme jako mourovatí.

To vše se skládá do základního problému, se kterým se Evropa potkává, a tím je pokles porodnosti v té části populace, která je na území Evropy usazena již více než ve třetí generaci. V zásadě jde o tendenci k tomu, že jedna žena má jedno dítě. To je masové vymírání v praxi zároveň ten nejstarší signál svému okolí, že evropská civilizace ztratila svou vůli k přežití. V květnu jsem se účastnil mezinárodní konference v Samaře, kde největší úspěch sklídilo vystoupení čínského profesora, který sdělil

užaslému auditoriu, že předpokladem velké ekonomiky je velká společnost. Mějte hodně dětí, milujte se a množte se, jak říká váš Bůh, a budete mít velkou ekonomiku, zakončil své vystoupení sympatický čínský pedagog. Mezi mladými posluchači vzbudil samozřejmě zasloužený úspěch. Vymírání Ruska je podobné jako vymírání Evropy, v některých parametrech dokonce ještě nohem tragičtější a svědčí o absenci elementární vůle přežít. Substituce této vůle podporou přistěhovalců je smrtícím mechanismem, protože skupiny přistěhovalců by byly šílené, kdyby převzaly kulturní vzorce zatím většinové společnosti, která však jeví významné znaky agónie, a to i pro ty, kterým nic neříkají složité analýzy a soustředí se na prostý demografický vývoj. Když sledujeme, jak se v evropské společnosti za poslední století posunulo vnímání narození dítěte od požehnání k investici, jak je neustále do společnosti implantován názor, že dítě je něco, čehož pořízení by měla předcházet nejméně SWOT analýza, jak stát neustále strká nos do výchovy dětí a kriminalizuje rodiče ve jménu jakých si nespécifikovaných práv dítěte na sebeurčení, nedotknutelnost a životní standard a jak toho děti začínají vůči svým rodičům a zejména učitelům masově zneužívat, nelze se divit, že k počtí dítěte přistupují evropské páry s nemenší ostražitostí jako evropské firmy k přijetí zaměstnance na dobu neurčitou. Výsledek vidíme všichni ve vysoké nezaměstnanosti a nízké porodnosti.

Je jen příznačné, že tváří v tvář současné krizi se evropská byrokracie a elity s ní spojené chovají stejně přitrouble, jako kdysi mayské elity nebo elity jiných zaniklých kultur a civilizací, veleduchy reálného socialismu nevyjímaje. Každý úpadek společnosti dříve nebo později dospěje ke stavu, kdy se v nejrůznějším hávu objeví návrh na to, že řešení spočívá v tom, že se současné procesy zintenzivní a urychlí. Je jedno, jestli se tomu říká strategie urychlení, reforma čehokoliv nebo balíček bůhví čeho nebo jestli se zvýší počet vyrvaných srdcí na vrcholech chrámu nebo jiných obětí a rituálů. Taková urychlující strategie samozřejmě posune rychle společnost od úpadku ke kolapsu. V tomto duchu je třeba vnímat i nedávný návrh Evropské komise, že chaos, který v Evropě napáchala a bezperspektivní způsob integrace, který prosazuje, je možné najednou vyřešit federalizací Evropy pod jejím moudrým vedením, bez zbytečné demokracie. Bruselská byrokracie si není ochotna vůbec přiznat, že nese podstatnou část odpovědnosti za současný tristní stav evropské integrace, který budí stále větší odpor obyčejných Evropanů a to nejen zdaleka proto, že přicházejí o stále větší část svých životních jistot. Evropané na svém vlastním kontinentu a ve svých vlastních státech přicházejí především o důstojnost, protože je jim z Bruselu neustále předhazováno, že nejsou dost gender, multikulti a eko a především, že jsou málo flexibilní a konkurenceschopní. Je těžké si ideálního Evropana podle bruselského mustru představit, ale měl by to být konkurenceschopný flexibilní hermafrodit neurčité barvy bez kulturních předsudků nepoškozující své prostředí, takže suma sumárum to vychází na konkurenceschopnou šedivou nebo šmouhatou žízalu. Z toho vyplývá, že zbývá otázka konkurenceschopnosti. Ta je v bruselském kontextu zvláště absurdní kategorií, protože Evropanům je neustále předhazována efektivnost lidských zdrojů z Číny a jihovýchodní Asie, aniž by se někdo ptal, jestli tyto lidské zdroje jsou ještě lidmi. Pokud chtějí Evropané zůstat lidmi, musí se tomuto srovnávání rázně postavit a nenechat se nějakým šíleným rektálním alpinistou, kterému zvoní politická hrana, přesvědčit, že odmítání dětské a otrocké práce bez sociálních a lidských práv je „dalajlámismem“. Jistě, i v Evropě je spousta našich bližních křesťanského přesvědčení, kteří sní o tom, že by bylo krásné mít i v Evropě k dispozici takovou krásnou orwellovsko-matrixovskou efektivní a konkurenceschopnou společnost, ve které by ti méně efektivní mohli sloužit jako palivo, ale je jenom naší věcí, jak daleko si je pustíme k tělu i k duši.

Na závěr snad jednu radu, která je z kategorie „jak přežít...?!?“ Možná by bylo dobré, kdybychom se tváří tvář tomu, co se kolem nás děje, vyhledali nějakého zemědělce a začali u něj nakupovat jeho potraviny. Bude to mít řadu příznivých důsledků, ale tím hlavním bude stimulace rozvoje domácího zemědělství, které se tak dostane do lepší formy a dokáže náš asi tak do deseti let sice skromně uživit. Před dvaceti lety to dokázalo bez problému. Obnova primární produkce, potravinové bezpečnosti a

soběstačnosti naší společnosti je prvním nutným krokem k tomu, abychom přežili kolaps, který chystají našemu kontinentu fanatici byrokratické integrace shora sídlící v Bruselu. Obecně pak platí, že se na ně musíme přestat ohlížet a hlavně ..., aby nás bylo trochu více...

Lidé a otravy...

28.9.2012

Nelze se v této rubrice vyhnout skutečnosti, že v této zemi zemřely nebo byly zmrzačeny desítky lidí požitím úmyslně otráveného tvrdého alkoholu. Znovu se tu ukázala v plné nahotě platnost teze, že naše elity a jimi ovládaný stát tragicky selhávají při řešení problémů, které samy ve společnosti nevyvolaly. Jakkoliv je pravda, že to jsou výhradně poslanci a senátoři, kteří nesou odpovědnost, za to, co se stalo, protože oni svým legislativním kutilstvím dosáhli stavu, že u nás není pančování alkoholu trestným činem a postupně byla zrušena evidence a omezení pohybu látek, které k pančování slouží, dlužno podotknout, že tito ctihodní zástupci lidu, tak činili zčásti z hlouposti, zčásti za peníze a zčásti proto, že jsou to pouhé loutky, které učiní prostě to, co se jim řekne. Nelze je podezřívát z toho, že by si snad přáli takovýhle problém nebo snad dokonce smrt svých voličů a daňových poplatníků. Vždyť současná aféra kazí jejich loutkářům kšefty a zbavuje část politiků a byrokratů této země možnosti snadného přivýdělků. Dlouhodobě je v této zemi známo, že černý trh s alkoholem má nakoupen dostatečný díl státní moci, aby zlikvidoval jakéhokoliv jedince, který by se snad chtěl u státu dovolávat nápravy. Stejně tak tomu bylo v kauze LTO, kdy si nikdo nedovolil předložit několikáslovnou novelu konkrétního zákona, která by celý ohromný špinavý byznys, který stál životy stovek lidí, přestala legalizovat. Text úpravy byl všeobecně znám, ale hrdina poslanec či senátor, který by něco takového předložil, se za naše daně nenašel, protože se mlčelo za cizí, špinavé peníze. Mlčela i vláda, o politických stranách nemluvě. Když se na konci minulého století přišlo na to, že jistý čistící prostředek jménem Carbopur a jemu podobné produkty jsou vlastně nezdaněným potravinářským lihem, trvalo to opět léta, než na tuto okolnost zareagovala změnou předpisu legislativa. Po těchto zkušenostech by bylo dětinské očekávat, že v kauze metylalkoholových otrav dojde k něčemu víc, než povinnému a dohodnutému odhalení čertů třetí kategorie, kteří budou deset let vláčeni trestním a soudním řízením a nakonec dostanou podmínku nebo budou zproštěni obvinění, jak jsme tomu byli svědky nedávno ve velké lihové aféře, která začala i skončila kupodivu opět na Zlínsku. Tenkrát před dávnými lety to vypadalo podle slov policistů také nejméně na mimořádné tresty, novináři už všechny odsoudili předem a teď se zdá, že soudní síně opouští letka andělů. Podle posledních zpráv to vypadá, že nakonec ten čert asi bude jen jeden s pomocníkem, bude to spíše takový osamělý šílenec. Černý trh zůstane nedotčen a o to jde politikům především. Prostě, prezidenta Kennedyho v Dallasu zavraždil a v České republice desítky lidí otrávil, stejně jako prezidenta Klause v Chrastavě ohrozil - pouhý osamělý šílenec. A basta. Vrcholným zjištěním PČR je zatím sdělení, že člověk, který lil jed do potravin, nechtěl zabíjet, prý si chtěl jen trochu více vydělat. Trochu to připomíná soudní osvobození toho dobrého muže, který sice podřezal krovy, ale prý nenesl odpovědnost za to, že střecha spadla, protože chodil do zvláštní školy a neví nic o gravitaci. To není vtip, to se skutečně stalo.

Tentokrát se ovšem politická reprezentace předvedla v mimořádně špatném světle. V duchu nejlepších tradic udeřila nejprve po stánkařích a obyčejných lidech a potom rozpoutala parodii na prohibici, která vyvrcholila vynuceným zákazem exportu. Paradoxně k tomu přispěli údajně početní domácí velkokořalečníci, kteří si stěžovali v Bruselu, že je k nim stát příliš tvrdý, a Brusel se železnou logikou dospěl k závěru, že když náš stát ztratil kontrolu nad tím, co se mu v lahvích pohybuje doma, že z toho prostou úvahou plyne, že také neví, co se mu v lahvích pohybuje v rámci intrakomunitárního obchodu nebo exportu přes hranice. A tak žalobníci splakali nad výdělkem, protože zapoměli na to, že naši evropští bližní jen čekají na to, až budou na trhu moci vyplnit místo po našem opojném zboží. Je tragédií, že jsme jako stát deklarovali, že nám je to jedno a muselo přijít bububu z Bruselu, aby se naše vláda hnula. Ta hned začala vykřikovat, že tím zůstane suverénem v rozhodnutí, kdy zákaz exportu zruší. Okouzlující byl ministr Bendl, který se vyjádřil v tom smyslu, že nás EU, již jsme členy, nebude moci svírat, a tak naznačil, že vláda má obavu z jakési samohany. Evropská komise ji taktně upozornila, že na to může zapomenout a vyhradila si povinnost našeho státu s ní takové opatření

konzultovat. Vláda, která se tak halasně dere o to, že nás reprezentuje, nás tedy před světem opět představila jako neodpovědné lumpy, kteří ani nedokážou varovat své sousedy a přátele před jedem, který nám běhá neznámo odkud neznámo kam, a zároveň jako asociální hamouny, kterým je vydělaná pětka víc, než život člověka. Je mi z toho opravdu špatně a byl bych moc rád, kdyby se podařilo nějak vysvětlit, že obyčejní lidé v tom opravdu nejedou. Perlou týdne je rovněž vládní sdělení, že prioritou této vlády je obnovení trhu s alkoholem. To prohlásí vláda, která má celou zemi a společnost tak říkajíc na huntě. Na druhou stranu je vládní obava z toho, že by lidé mohli vystřízlivět, a zjistit, co se tady vlastně děje, velice oprávněná.

Jsem přesvědčen, že když se podíváme na celou kauzu trochu s nadhledem, pak musíme konstatovat, že otrávený alkohol je jenom špičkou ledovce, která ční nad hladinu díky desítkám zmařených životů a není ji možné banalizovat podobně jako jiné prohřešky proti bezpečnosti potravin. Naši zákonodárci udělali z této země v mnoha ohledech popelnici a žumpu Evropy. Kupodivu se nám nedostalo ocenění za náš liberální přístup k ochraně domácího trhu a zdraví spotřebitelů a už vůbec nemáme v Evropě následovníky. Nicméně Evropa kvituje s potěšením, že se jeden z členských států deklaroval jako odpadkový koš a umísťuje k nám výrobky všeho druhu, které by jinde nemohla. Kvalita potravin ve srovnatelných obchodech je nesrovnatelná, ale kupodivu nesrovnatelná je i cena. Pod heslem: „je to sice dál, ale o to horší cesta“, jsou u nás potraviny nejen horší, ale i dražší. Jsem ve svém pokročilém věku nucen rejdit s košíkem mezi regály hned v několika zemích, a protože nejsem zrovna básník plotny, mám poměrně standardní nákup a tak mohu srovnávat i bez nejrůznějších statistik. Totéž platí pro pohonné hmoty a stejně tak mám neblahý pocit, že když bych si chtěl pořídit slušný pánský oblek, dám za něj za hranicemi o třetinu méně než doma. Naši zákonodárci nám znečišťují a zošklivují naše prostředí doslova na každém kroku. Pletou se do toho, čím doma topíme, do výchovy dětí, zakazují kouření a měkké drogy, ale mohou se zbláznit, když naši společnost neničí dva týdny bující alkoholismus. Ztěžují nám život doslova na každém kroku, a pokud je nenapadne nic rafinovanějšího, tak prostě něco zdraží. Stát svým občanům, kteří platí daně, účtuje za své služby nehorázné poplatky, které stále rostou. Jako kdyby daně byl jen jakýsi evidenční nebo registrační poplatek, který teprve dává možnost platit celé spektrum poplatků dalších. Taková komplexní daň z dechu nebo srdečního tepu. Když už naši zákonodárci nemohou jinak, tak alespoň znehodnotí státní maturitu tím, že zůstane jen jedna úroveň státní maturity s pouhými dvěma předměty a nepovinnou matematikou. Jaká asi musí být mentální úroveň lidí, kteří něco takového schválí a vůbec jim nevádí, že tím dehonestují nejen vzdělání mladých lidí, obtížnou práci učitelů a škol, ale i samotný stát. Pokud si zjistíme, jaká je tedy ona „nepodkročitelná“ jednotná úroveň středního vzdělání, pak zjistíme, že by absolvent střední školy měl umět trochu číst a psát česky a v cizím jazyce by měl umět tolik, aby našel nádraží a neumřel hladu. Matematika a logika už jsou zbytečný luxus nebo nepotřebná veteš, jak kdo chce. Inu, jaký stát a jací politici, taková státní maturita. Psychiatr Radkin Honzák, lékař s padesátiletou praxí, nazval v České televizi politiku skupinou „jiných tvorů“, bez některých zpětných vazeb, bez pocitu viny, bez svědomí, skupinou tvorů, jejichž mozky většinou jinak reagují na elektrické podněty. Navíc jsou tyto „kreatury“ se svou imunitou „obyčejnými lidmi“ nedotknutelné. Již profesor Skála tvrdil, že alkoholismus je nepatrným problémem vedle závislosti na moci a moderní neurovědy to potvrzují prostřednictvím možnosti zobrazování chování mozku. V tomto kontextu si dovolím před nadcházejícími volbami malou nepolitickou agitaci v tom smyslu, abychom volili lidi, o kterých máme věrohodnou informaci, že mají svědomí.

Pokud by si snad chtěl někdo myslet, že je to ryze český fenomén, pak se opravdu, ale opravdu hluboce mýlí. Ve Francii se bude Národní shromáždění zabývat zákonem, který má z rodných listů odstranit „otce“ a „matku“ a do budoucna už tam budou jenom „rodiče 1 a 2“. Prý mít otce a matku není dost gender a také je to prý homofobní. Počet nezaměstnaných ve Francii překročil 3 milióny, ale to je evidentně prkotina proti závažnosti společensky nesnesitelné skutečnosti, že děti mají úředně

konkrétního otce a konkrétní matku. Ovšem, zcela zákonitě opět daleko nade všemi jako Kolos rhodský ční počin Evropského parlamentu, který nominoval na Sacharovovu cenu ruskou dámskou skupinu Pussy Riot. Není divu, že toto ctihodné shromáždění, do kterého evropské politické strany již dlouhá desetiletí nominují ty politické výtečníky a jiné neumětely, které nechtějí doma, generuje jedno hloupé rozhodnutí za druhým. Pokud někde na světě existuje ztělesněný groupthink, pak je to zcela nepochybně Evropský parlament. Každým svým rozhodnutím tak urychluje příchod konce tohoto nešťastného způsobu evropské integrace, protože už i méně bystří Evropané musí pochopit, že jim taková reprezentace prostě škodí.

Byl jsem v poslední době několikrát osočen z toho, že jsem protievropský. Důrazně to popírám a texty této rubriky v posledním desetiletí toho jsou nejlepším důkazem. Odmítám však důsledně vidět identitu mezi Evropou a Evropskou unií a už vůbec ji nevidím mezi Evropou a eurozónou nebo dokonce mezi Evropou a Evropskou komisí či Evropským parlamentem. Dokonce si nemyslím, že Evropa je Německo nebo Německo a Francie. Myslím si, že Evropa patří Evropanům a je tu pro bezpečnost, svobodu a štěstí všech, kdo v ní chtějí žít, a nikoliv pro špinavé kšefty malé hrstky globálních hráčů, pasoucích orgány EU a jejich šéfy i členy s prefabrikovanými výrazy dřevěných hraček. Bohužel, i na naší vládě je až příliš dobře patrné, jak je otrávená z toho, že ji ti otrávení mrtví a zmrzačení zdržují od kšeftu s „legálními“ jedy, kterými nás tráví za naše daně.

Nezapomeňme, že jsou to „jiní tvorové“ s doživotní imunitou, a bděme...!!!

Lidé a kolapsy...

12.10.2012

Toto pokračování bude mít tak trochu popisný charakter a půjde o pokus zachytit kontext událostí, které se udály v této zemi v oněch 16 dnech mezi sedmi ranami chrastavskými, které někdo nazývá „politováníhodnou událostí“ a někdo „atentátem na prezidenta republiky“, a vyhlášením výsledků krajských voleb. Slovo kolaps zní možná trochu dramaticky, ale podle mého nejhlubšího přesvědčení se ho už nemusíme bát, protože všechno svědčí pro to, že už nejen v České republice, ale i v Evropě, nastal a probíhá. Pojďme si především odpovědět na otázku, co to vlastně kolaps organizace, státu nebo společnosti je a co do životů lidí a jejich rodin přináší. Mimochodem slovo „atentát“ zní také dramaticky, daleko dramatičtěji než „politováníhodná událost“ a také se lépe pamatuje, takže zůstane v naší paměti, i když už vlastně nikdo nebude vědět, o co vlastně šlo. I proto se v případě slova „kolaps“ budu snažit o zachování správné míry a drama ponechám jiným.

Kolaps je rychlým neřízeným snížením složitosti společenských vazeb, doslova jejich lavinovitým částečným zhroucením. Můžeme si ho představit asi tak, jako když nasypáváme hromadu a v určitý moment se na stěně hromady objeví lavina a sjede dolů, čímž se naruší stabilita celé hromady. Můžete si to zkusit s různými materiály o různé sypkosti. Přes veškerou snahu nedokážeme určit ani velikost laviny ani místo, kde se uvolní, a to ani tehdy, pokud máte hromadu s vysoce homogenním materiálem. Jediné, co víme, je to, že dříve nebo později lavina vznikne, a další, co můžeme s dostatečnou přesností předpokládat, je pravděpodobnostní rozdělení velikosti lavin při opakovaných pokusech. Je patrné, že tento problém, který se nazývá „Bakova hromada“, je jenom velice prostý model poukazující na obtíže s predikcí místa a rozsahu jakéhokoliv společenského kolapsu.

S kolapsem to ovšem není jednoduché, protože je to především slovo, termín, který má poněkud neustálený obsah a význam. Většinou však přináší představu totálního zmaru a zhroucení všeho dočista do čista. Skutečný význam, tedy náhlé zjednodušení systému, je poměrně obtížně uchopitelný, co do konkrétní míry. Snad i proto někteří argumentují neustále tím, že do kolapsu máme ještě daleko. Proto si zaslouží teze, že kolaps už začal, pečlivé a názorné zdůvodnění. Jeho podstatou je skutečnost, že došlo k významnému zjednodušení chování státu a veřejného sektoru v případě, že jejich představitelé a administrátoři mají za veřejné peníze vytvořit nějakou novou hodnotu. Zjednodušený postup spočívá v tom, že dosažení hodnoty se pouze vyhlásí, ale je patrné, že neexistuje a nikdy neexistovala mimo jiné proto, že se veřejné prostředky jednoduše ukradly. Příkladem mohou být nejen liniové stavby, které se sice otevřou, ale poté se léta opravují, ale především zavádění nových nepostradatelných počítačových systémů, které oč jsou horší než ty původní, o to jsou dražší. Lidem se bezostyšně z nejvyšších míst tvrdí, že fungují a přitom se mohou každodenně přesvědčovat, že tomu tak není. Je lhostejno, jestli při evidenci vozidel nebo získávání sociálních dávek. Pokud už existuje něco smysluplného, jako třeba IZIP, pak se to musí zničit s tím, že je to drahé a přitom je avizována dvojnásobná částka na koordinaci existujících počítačových systémů nemocnic, což je ve své podstatě od samého počátku lež, stojící na technickém bludu. Standardním zjednodušením je nákup Pandurů, které se ovšem musely dozbroit, protože vojáci zjistili, že by na ně mohl v Afganistanu dokonce někdo střílet, ovšem za cenu, že nebudou plavat. To vše za 150 milionů za kousek. Nejde tedy vůbec o to, jak za tyto peníze zabezpečit obranyschopnost země, ale o to, jak to navléct, aby se z dané částky podařilo co nejvíce ukrást. Tato okolnost, tedy transformace složité a sofistikované tvorby společenských hodnot na obyčejnou krádež, je nejlepším důkazem kolapsu státu. Stát přestal pro své občany cokoli tvořit a začal je naopak okrádat, došlo k ohromnému zjednodušení tvůrčích postupů ve veřejném sektoru nebo, chceme-li, ke zhroucení složitého budování hodnot do jednoduchého vylévání peněz z jedné veřejné do mnoha soukromých kapes. Odborně se tomu na NKÚ říká, že „výkonový audit nedopadl dobře“ nebo tak, že i „sérií zcela legálních dílčích kroků lze

spáchat velký zločin.“ Opět se vracíme k tomu, že zločin je daleko více poruchou chování než jednotlivým vadným skutkem. Veřejní činitelé již toto vadné chování přijali jako standard a jsou nepříjemně udiveni, když se někdo u nich domáhá za své peníze nějaké odvedené práce nebo dokonce jejího výsledku. Předhánějí se pak v parametrických změnách systému, přicházejí s řadou inovací, ale jeho zlodějskou podstatu chtějí zachovat za každou cenu. Viděli jsme to při nedávné kruhové obraně černého obchodu s lihem a klasickým případem zlodějského postupu je poslední akce tzv. rebelů v ODS. Výsledkem tohoto jednání uvnitř vládnoucí strany bude závěr, že se stát má zbavit za babku ještě dalšího majetku. Všichni z koalice ho začnou podporovat, vždyť přece půjde o to, aby nebyly předčasné volby. Přitom jim zcela uniká, že byl v zásadě rozvrácen proces schvalování státního rozpočtu a že se mezitím ukázalo, že to, co je meritem problému, tedy zvýšení DPH, je stejně úplně k ničemu. Každý trouba ví, že lidé půjdou nakupovat jinam, protože už se to dávno vyplatí. Takže výsledkem celého tohoto mumraje, ve kterém šlo údajně o ideové hodnoty, skončí návrhem na loupež státního majetku. Navíc, v rámci tohoto typicky českého politického dialogu o pravicových a ideových hodnotách došlo jistě jen naprostou náhodou k tomu, že proslule nezávislé české orgány činné v trestním řízení zavřely pasáka oněch morálních rebelů ideové čistoty, pana Dalíka - samozvaného Martina Bormanna české politiky, do policejní cely. Zřejmě proto, aby z něj vyrazily nějakou tu morální hodnotu a jiné argumenty do demokratického dialogu rebelů s premiérem. Tento záchvat státotvornosti by byl všude v civilizovaném světě signálem k takové lidové nespokojenosti, že by vláda musela s ostudou odejít. Je to smutné, ale v této zemi musí vládu nutit k odchodu prezident, na kterého jinak mnozí lidé nadávají nebo na něj páchají „politováníhodné události“ nebo „atentáty“, místo toho, aby šli sami dělat dusno a protestovat vůči těm, kteří zde provozují kolaps státu jako vlastní byznys. Politici a byrokrati přišli mezitím s dalším obranným manévrem, který spočívá v tom, že problémy, které by jejich zjednodušené nakládání s veřejnými prostředky mohlo přinést, budou řešit zvláštní orgány a nikoliv ty obyčejné pro obyčejné lidi. Chtějí tím navenek zlepšit boj proti korupci, ale ve skutečnosti je zase jenom taková malá domů za veřejné peníze, provázená v zásadě dokonalým zastřením podstaty a průběhu vyšetřování. Něco podobného v malém jsme mohli zaznamenat v činnosti ministra zdravotnictví, který aby se vyhnul skutečnosti, že naše republika nechává děti očkovat bůhvíčím od zahraniční firmy, spustil propagaci očkovaní proti chřipce, ze kterého si dělají legraci už opravdu skoro všichni. Nahlas tvrdil, že to dělá proto, aby stát ušetřil za ty obtížné nemocné, co si platí pojištění a očekávají léčení, protože ta správná cesta je přece platit do soukromé kapsy za zbytečnou injekci.

Podobných historek je v naší společnosti stále více a mají onoho společného jmenovatele a tím je kolaps státu v přímém přenosu a s ním související nebývalý průvan v našich peněženkách. Přesto lidé zůstávají ve svých projevech navenek velmi spořádaní a odbory mohou konstatovat, že jejich aktivity, které jsou na pomezí politiky, nikterak nezvyšují občanskou iniciativu nebo nespokojenost. Odbory se tak velice rády soustředí na svůj klíčový úkol, kterým je ochrana zaměstnanců, a nemohou si hloupé kroky současné vlády, které z nich činí hrdiny naší doby, vynachválit. Problém mají s tím, že se stále častěji ocitají na jedné lodi se zaměstnavateli a sami jejich členové brzdí odborové aktivity svých bossů prostě proto, že se k nim mnozí zaměstnavatelé chovají v mezích možností a hlavně slušně. Je to absurdní, ale je to prostě tak. Problém je v tom, že nespokojenost lidí je ohromná a má své kořeny v absolutním pocitu bezmoci. Zároveň je to právě tento pocit bezmoci, který je příčinou i důsledkem onoho zdánlivého klidu. Lidé totiž nejsou schopni najít efektivní způsob, jak tuto nespokojenost, často zoufalost z bezmoci navenek vyjádřit, a tak doutná a sílí uvnitř. Lokálně již přerůstá v iracionální agresi. Participace lidí na správě veřejných věcí v České republice klesá pod úroveň starověkých monokratických civilizací. Bohužel, je to celoevropský trend.

Ostatně ukázalo se to i u krajských voleb. Nespokojení lidé zůstali většinou doma. Nevěděli, komu mají dát hlas, aby nebyli zase podvedeni. Dobrou zprávou je propad hlasů pro tradiční vládní strany,

lidé přece jenom cítí, že to jsou především ČSSD a ODS, které zničily naděje většiny lidí na život ve slušném státě. Malou nadějí je situace v Libereckém kraji, kde zvítězily alternativní strany a především kandidátka starostů, tedy lidí odpovědných. Je evidentní, že dokud lidé nebudou moci navrhnout své kandidáty a kroužkovat své vyvolené napříč kandidátkami, podobně jako v obecních volbách v krajském i celostátním měřítku, zůstaneme v područí loutkářů, kteří nám budou předhazovat k volbě své hračky.

A na závěr poznámka k udělení Nobelovy ceny míru Evropské unii. Napadla mě spousta asociací, ale ze všeho nejvíc mi to připomíná udělení řádu Hrdiny ČSSR Leonidu Iljiči Brežněvovi. Nezbývá mi, než sobě a všem čtenářům Konkursních novin k udělení tak vysokého ocenění blahopřát. Snad se na nás dostane i těch pár setinek centu z odměny...?!? Mimochodem, letos bude těch zlámaných grešlí o pětinu méně, protože, jak se přiznal Nobelův výbor, nejen, že zítra se bude tančit všude, ale už dnes se krade všude. Lepší důkaz kolapsu našeho systému, než je rozpáraná nobelovská kasa, lze už jen těžko nalézt...

Lidé a jejich dílo...

26.10.2012

V uplynulých dnech jsem strávil týden v Sankt-Petěrburku, který byl znám starší generaci především jako kolébka ruské bolševické revoluce zvané Velká říjnová socialistická revoluce a nesl sedm desetiletí jméno Leningrad. Skoro celý druhý týden jsem strávil ve Štýrsku a Salzbursku, takže mi dění na rodné hroudě trochu unikalo. Byl jsem doma přátelsky varován, abych snad omylem nepoužil dělo z Aurory, protože jednou prý opravdu stačilo, ale tohle varování před odletem, snad míněné zcela z legrace, snad mírně motivované obavami o má játra nebo možná i dobrým výsledkem KSČM v krajských a senátních volbách, mi uvízlo v paměti a budu se k němu v tomto pokračování mnohokrát vracet. Setkával jsem se v „Pitěru“, jak toto krásné město na Něvě někdy nejen jeho obyvatelé familiérně nazývají, s lidmi nejrůznějších generací i postojů, snad jedině, co měli společné, byl jejich úzký vztah k akademické obci. Na jednom z velkých petrohradských náměstí stojí obzvláště veliká a obzvláště dynamicky vyhlížející socha Vladimíra Iljiče Lenina. Mladý akademický pár měl pocit, že mi to musí nějakým způsobem vysvětlit a snad nejkrásnějším argumentem byla věta, že Lenin tady zůstal „trochu tak nějak všude“. Jsem přesvědčen, že to byla v rámci naší debaty skutečně nádherná myšlenka, která vysvětlila daleko více, než jenom jednu sochu na jednom náměstí a přesáhla i hranice dnešního Ruska. Nejde tu o mumifikovanou mrtvolu v moskevském mauzoleu, nejde o sochy, pomníky, muzea, názvy míst, ulic a institucí, nejde o dílo, sebrané spisy a bůhví co ještě. Jde o ohromný fenomén, kterého je Lenin spíše pouhým symbolem. Můžeme spálit mumii, rozmetat popel a zbořit mauzoleum, můžeme pokácet sochy a přejmenovat místa i ulice, můžeme zakázat a spálit Leninovy knihy, ale tak nějak se nám pořád nepodaří dostat to něco, co Lenin skutečně reprezentuje, z nás samotných.

Tím něčím je bolševismus, ona ohromná zkratka a zjednodušení veškerého poznávání, které říká, že pravda je na straně síly, popřípadě většiny. Takové zjednodušení vede zákonitě ke kolapsu jakéhokoliv společenského systému nebo skupiny, ve kterém se prosadí. Sám bolševismus je mentálním kolapsem, zvláštním příkladem groupthinku. Velice rád bych zde podtrhl, že bolševismus je zcela nevhodně často zaměňován s komunismem nebo dokonce se socialismem, ale toto zmatení pojmu, to je právě to nejhorší dědictví, které po sobě Lenin evidentně celkem nechtěně zanechal. Tím, že se propojily pojmy bolševický a komunistický došlo k tomu, že k nebezpečnému mýtu, že ti, co nejsou nalevo, jsou vůči bolševismu imunní. Přitom jako typickou ukázkou bolševismu lze uvést činnost současné české vlády, která své naprosto nesmyslné kroky ospravedlňovala po celé své funkční období systematicky právě tím, že má v Poslanecké sněmovně většinu. Vystoupení premiéra Nečase stále častěji připomínají známou totalitní tezi, že marxismus-leninismus je pravdivý, protože je správný a správný je proto, protože je pravdivý. Nečas říká, že šetření je nutné, protože je odpovědné a na otázku, proč je odpovědné odpovídá, že je nutné. Popřípadě to celé naopak. V zásadě totéž vykládá nejen on, ale i mnozí jeho ministři, když zdůvodňují například to, proč z celého velkého úsporného programu, na kterém se měly podílet všechny vrstvy obyvatelstva, zůstaly jenom omezené starobní důchody. Teď tito pravicoví bolševici už nemají ani tu většinu a celkem přirozeně tedy říkají, že tedy musí nastoupit nová většina, a je jim úplně jedno, že nová většina po nich zase všechno zruší. Hlavně, když jim nová většina nesebere to, co ukradli. Když se podíváme na politickou praxi České republiky v posledních dvaceti letech, pak si teprve uvědomíme, jak hluboko je v naší společnosti zakořeněné bolševické myšlení, které dovoluje nejen bez uzardění politikům rozhodnutí bolševicky zdůvodňovat, ale, a to je daleko horší, z naší strany je i bez odporu přijímat na svá bedra. Případá nám zcela přirozené, že o osudu deseti miliónů lidí dvě desetiletí rozhoduje většina maximálně deseti jednotlivců a pokud budou předčasné volby, poženeme se zase k urničkám, abychom vytvořili novou většinu, tentokrát rudo-oranžovou, která se bude dopouštět úplně podobných bolševických manýrů, protože jinou hodnotu než hodnotu většiny nezná, ani ji neuznává a konec konců ani nepotřebuje. Budou nám tvrdit, že věci, kterými nás otravují, jsou rozumné, protože získaly většinu hlasů poslanců

Parlamentu, tedy lidí, kteří ani neví, kde vlastně žijí. Nejsou orientováni ani v prostoru, ani v čase. Klidně řeknou, že důchodce nepotřebuje knihu, protože je pro něj důležitější rohlík a vlastně, důchodci jsou lidé, kteří jsou na nouzi zvyklí, tak jaképak s nimi ciráty. Již dlouho jsem od žádného českého politika neslyšel, že nějaká věc je rozumná a stojí za to pro ni získat většinu. Stejně tak jsem nikdy neslyšel, že by skupina občanů deklarovala veřejně nějaký postoj jako rozumný a hledala pro něj potřebnou parlamentní většinu. Spíše jsme svědky toho, že Parlament za peníze schvaluje věci výhodné pro malé zájmové skupiny, které nemají a ani nechtějí mít s veřejností cokoli společného. Prostě žijeme v zemi, kde síla většiny má přednost před rozumem a v takové zemi je celkem úplně jedno, zda máme nebo nemáme Lenina na každém rohu. Stejně tak je úplně lhotečné, jestli odstraňujeme z našeho veřejného prostoru jména Marxe a Engelse, a přitom hluboce věříme v prioritu ekonomické základny nad společenskou nadstavbou, tvrdíme, že si na všechno musíme nejprve vydělat a potom si to někde draze koupit, když by úplně stačilo, kdybychom si to tím vyděláváním neničili. Neklademe si otázku, zda jsou věci pro nás vzácné proto, že se málo snažíme, nebo proto, že je někdo vzácnými učinil. Pravicoví ideologové nám neustále vnucují pocit viny za naši nedostatečnou výkonnost, aniž by nám odpověděli na otázku, proč a pro koho máme být tak hrozně výkonní. Aby se naše pocity viny rozšířily, omezují dramaticky trh práce a zároveň tvrdí, že nezaměstnaní po desítkách let práce jsou příživníci, kteří mají ve vestách zametat ulice. Vytrvale přitom omezují jakoukoliv individuální snahu jednotlivce po obživě a trestají ji jako tzv. Švarc systém. Spoléhají na neuvěřitelně stádní povědomí naší veřejnosti, že správné je být organizovaně, většinou zaměstnan a být hluboce loajální svému zaměstnavateli. To je výsledek přítomnosti Marxe, Engelse a Lenina v nás, zkrátka vítězství marxismu-leninismu v praxi, vítězství hmoty nad duchem. Nikoliv náhodou, jsou u současných pravicových liberálů v takové vážnosti čínští komunisté a otrocká práce, kterou organizují, stejně jako před více než půldruhým stoletím se USA nikterak neštítily otroctví a vědecky neustále zdůvodňovaly, proč je černošům v otroctví vlastně lépe než na svobodě. Otázka otroctví, pro kterou padlo v americké občanské válce více než půl milionu lidí, nebyla otázkou ekonomické základny, jak se nám snažili ve škole usilovně namluvit, ale byla to otázka morální duchovní. Abraham Lincoln jasně věděl, že pokud se USA smíří s otroctvím, samy dříve nebo později do otroctví upadnou. Dnes je tato otázka v EU i v USA ve vztahu k Číně a využívání její otrocké práce pro kapitál stejně aktuální, nehledě na to, že USA mají prvního černého prezidenta.

O tom, jaké je naše myšlení a jak ho elity dokážou uspokojit, svědčí dva nedávné případy z Evropy. Tím první je italský. Skládá se z odsouzení italských vědců za to, že neodhadli správně příchod zemětřesení a z odsouzení bývalého premiéra Berlusconiho za to, že už není premiér. Zatímco ten první soudní akt připomíná čarodějnické procesy v celé jejich nádheře, ten druhý je aktem opožděné statečnosti, které se soudcům jaksí nedostávalo, když byl Berlusconi ve funkci. Obojí je hloupé, ale lidu milé, protože lidé mají rádi, když za zemětřesení mohou lidé, dodává jim to na důležitosti a posiluje to vědomí, že za všechno někdo může, a lidé také mají rádi, když na každého jednou dojde. Silvio Berlusconi je na tom ještě dobře. To Olivera Cromwella vykopali z hrobu a tři roky po smrti ho slavnostně ukřižovali. Říkalo se tomu stuartovská restaurace a byl to opravdu podnik s atmosférou. Připomeňme ještě, že to byla šílená italská soudcokracie, která pod heslem „čisté ruce“ v 90. letech zdevastovala kriminalizací demokratickou italskou politickou scénu na pravici i na levici a umožnila nástup Berlusconiho a jeho nedemokratických praktik a manipulací k moci. Druhý je příkladem globálního příkladu obětího beránka, cyklisty Lance Armstronga. Byly na něj rituálně vloženy hříchy dopingu a byl vyobcován z cyklistiky, byly mu odebrány tituly a bude zničen lidsky i ekonomicky. Tím prý nastane velké očištění všech ostatních zfetovaných cyklistů, jejich lékařů-krmíčů a organizátorů tohoto celého svinstva. Úplný obraz beránka božího na velocipédu. Lidé mlčí a sem tam hodí kmenem, jako tenkrát na Golgotě...

Vrátím se teď na břeh řeky Něvy do Zimního paláce, kde nyní sídli Ermitáž. Toulal jsem se hodiny a hodiny jejími chodbami a sály a vstřebával jsem do sebe tu krásu, kterou lidé vytvořili, tu nepatrnou část velikého lidského díla, které jsme na této planetě vytvořili a které se nám nyní snaží zprava zleva zezdola i ze shora zošklivit a poplivat jako zbytečnou marnost. Došel jsem i do Malachitového sálu, kde byla po výstřelu z Aurory internována Prozatímní vláda. Znovu mi vyvstal před očima Leninův obraz a devastující síla bolševismu v nás samotných. Stejně tak mi na mysl vytanuly všechny ty činy, které svědčí o tom, že stejně jako touha po jednoduchých řešeních i outsourcing pravdy a odpovědnosti na jakousi většinu, sídlí v našich duších i touha po spravedlnosti, svobodě a odpovědnosti za nás samotné, touha po složitém hledání pravdy, touha po složitých otázkách namísto jednoduchých odpovědí. V Ermitáži a následně v salcburském muzeu Haus der Natur jsem si uvědomil, že záleží jen a jen na nás, jaké touhy v sobě budeme žít a jestli se budeme pohybovat světem vedeni vlastním poznáním a citem pro krásu a posvátno nebo se budeme potácet mezi obrazy, danými nám zvenčí, podobně jako v bludišti s pokřivenými zrcadly.

Když jsem těsně před odesláním tohoto pokračování dorazil na rodnou hroudu, zjistil jsem, že jeden prezidentský kandidát, prý bývalý předseda ZO KSČ, ale určitě stávající bolševik, by nepustil KSČM do vlády a i jiní hledají zkratku, jak KSČM zabránit v účasti na odpovědnosti za chod společnosti. Lenin v nás zase vítězí a uvnitř sebe krmíme či dáváme krmit vlka bolševismu.

Lidé a jablka...

10.11.2012

Nedávno jsem našel v antikvariátu v krabici označené cenovkou 10,-Kč knihu akademika Františka Běhounka Akce L. Jde o klasickou, více než půl století starou vědecko-fantastickou knihu pro mládež, jejímž autorem je jeden z našich významných vědců, radiolog světové pověsti, přeživší účastník legendární výpravy generála Umberta Nobile vzducholodí Italia k severnímu pólu. Účastnil se i výpravy Roalda Amundsena vzducholodí Norge, kam ho doporučila jeho velká učitelka Marie Curie-Sklodovská. Akce L je kniha, která ve své první části popisuje vývoj společnosti na planetě Zemi do 23.století a ve druhé části samotnou akci L, tedy roztočení Měsíce, jako předpoklad jeho osídlení. Celé je to krásná vize, která ukazuje na ohromný optimismus technických vědců světového formátu té doby. Františku Běhounkovi bylo v době, kdy knihu psal, již skoro šedesát let a nebylo to tedy rozhodně dílo nezralého optimismu mládí. Nejde ani o optimismus jedné strany železné opony, protože podobný optimismus panoval v té době na obou jejích stranách. Rád jsem si připomněl pár pasáží, které jsem si pamatoval dlouhé desítky let a začal jsem se ptát sám sebe, co všechno se vlastně za těch padesát let změnilo.

Nešlo mi tak ani o to, jak postoupilo lidské poznání, co všechno se v Běhounkových vizích mezitím stalo nemožným. Jde o to, proč se z našeho prostředí vytratil onen prostý optimismus, že jsme jako lidstvo schopni svou existenci zvládnout a nemusíme nutně skončit v nějaké, ovšem zejména zcela nevyhnutelné katastrofě. Při pohledu na tyto zcela rozdílné pohledy na budoucnost v rámci společenského diskursu se nelze ubránit myšlenkám na společenskou diagnózu blízkou maniodepresivním stavům nebo bipolárním afektivním psychózám u jednotlivců. Instinkt mi říká, že něco takového je v celospolečenském měřítku jen těžko možné, jsou sice známy davové psychózy, mnohokrát jsme psali i o groupthinku, jako podobě kolektivního zblbnutí, ale celospolečenské nálady jsou asi trochu moc. Jsem přesvědčen, že věci se mají ve skutečnosti trochu jinak, než se na první pohled zdá. Myslím si, že optimismus nebo pesimismus jsou nálady, které jsou do společnosti poměrně systematicky vkládány, byť nelze pominout skutečnost, že současná vlna pesimismu a blbé nálady je mimo jiné i přirozenou reakcí na předcházející vlny budovatelského optimismu. Nejprve přišla ta poválečná, pak ta hned ta socialistická, která se rozplynula v represích padesátých let a optimismus převládl opět až ve druhé polovině let šedesátých a byl vystřídán vlnou blbé nálady v normalizaci. Manická radost z budování kapitalismu nám vydržela asi deset let a teď máme prostě období hluboké deprese. Můžeme se podívat i do období první republiky, tam najdeme tyto budovatelsko-destruktivní fáze rovněž. Je krásné číst optimistické texty z novin před sto lety, kdy „Evropa tančila valčík“ a panovala jistota, že válka nemůže přijít, protože by se narušil mezinárodní obchod a jiné desítky let budované institucionální i mezilidské vztahy. Tenkrát byla globalizace zárukou míru, dnes je interpretována jako temná hrozba. Jako třešničku na dortu uvedu doslova manické přijetí první světové války značnou částí mladé generace, která ve válce spatřovala šanci na změnu podle ní zatuchlých předválečných poměrů, než jí došlo, že poslouží jako kanónenfutr jako první. Tato generace proválečných nadšenců, respektive ti, kteří z ní zbyli, vytvořili první z několika „ztracených generací“ minulého století. Tou zatím poslední jsou takzvaní mileniáni nebo také generace Y. Obecně řečeno jde o obyvatele „hotelu Maminka“, kterým je už dnes skoro ke čtyřicítce, rozhodně ho nehodlají opustit a nelze od nich očekávat, že by nějak významněji přispěli ke společenskému bohatství nebo dokonce sebeuvědomění. Nemají k tomu žádné předpoklady, vzděláním počínaje a schopností pracovat nebo obecněji, tvořit užitečné hodnoty, konče. Výpadek příspěvku podstatné části lidí narozených po roce 1980 je ve společnosti cítit a vytváří situaci, která je nikoliv nepodstatnou výzvou ve smyslu „jak dál...?!“ Sami mileniáni jsou jako skupina podstatně chudší, než jejich předchůdci. Platí, že jsou chudí nejen hmotně, ale, a to je daleko horší, i duchem. Jsou mistry pohybu a komunikace ve virtuálním světě, ale v tom reálném jsou jejich sociální i

individuální kompetence velice chabé. Snad nejkontroverznější generační vlastností mileniánů je, eufemisticky řečeno, jejich velice vlažný vztah k vlastní reprodukci. Pokud se tedy podíváme na základní vlastnosti živých organismů, tedy na jejich kompartmentaci a reprodukci, pak musíme konstatovat, že mileniáni se svou nikou v podobě avatarů v nereálných světech, reálně ovšem vegetující u počítače nedaleko ledničky v mamincině bytě, kladou se svou nedostatečnou vůlí k rozmnožování a výchově nové generace svému okolí otázku, zda nejsou v rámci evoluce druhu Homo sapiens sapiens mrtvou vývojovou větví nebo spíše pahýlem. Myslím si, že veškeré jednoduché a kategorické odpovědi na takovou otázku nejsou hodny její složitosti a zejména inspirativnosti.

Nicméně nazpět k celospolečenským náladám. Dnes je doba tuhé deprese a dospělo to tak daleko, že jakákoliv dobrá zpráva je brána jako něco nepatřičného. Vzpomínám si na jednoho zpravodaje reálně socialistické Československé televize, který stál před narvanou a jasně ozářenou výlohou na ulici západní metropole, po které se míhaly naleštěné automobily a kde chodili skvěle oblečení lidé, sdělil užaslým divákům legendární větu, že „v tomto městě žebra už prakticky každý“. Bylo patrné, že byl k tomuto prohlášení dohnán tlakem nadřízených s odůvodněním, že doba si žádá rozhodného ideového zpravodajství. Už dva měsíce se bojím přibrzdit u krajnice silnic nižší třídy, protože se tam válí doslova závěje jablek. Představují nejen riziko smyku, ale i sražení některého z mnoha přizpůsobivých i nepřizpůsobivých spoluobčanů, kteří je pilně sbírají pro sebe, moštárny i palírny. Když pak následně pohlédnu do sdělovacích prostředků, zjišťuji s úžasem, že oficiálně zemi postihla fatální neúroda jablek a ovoce vůbec. Tento přímý a zřetelný rozpor mezi deklarovaným a skutečným stavem ve věci tak jednoduché, jako je otázka, zda jablka jsou nebo nejsou, zda se urodilo nebo nikoliv, dává tušit, že podobné to bude i u věcí a jevů jiných a často složitějších. Nicméně ten rozpor mezi skutečným obrazem lidí, kteří sbírají jako o život tuny jablek, a mediálním obrazem nedostatku jablek je zároveň krásným podobenstvím. Lidé se prostě chovají a žijí jinak, než „ukazují v televizi a píšou v novinách“, lidé prostě nevěří tomu, že nejsou jablka, když jim leží u nohou. Lidé neřeší mediální tlak ani názory elit, ale prostě jdou ta jablka ke svému i obecnému zřejmému prospěchu sbírat. Stejně tak lidé nevěří tomu, že mohou věřit domácímu trhu, že poskytuje kvalitativně i cenově srovnatelné zboží a hromadně nakupují za hranicemi. Od nákupních výletů je neodradí ani mediální běsnění proti polským potravinám, ba ani orgastické výkřiky českých politiků, jak poženou Polsko k odpovědnosti. Nezajímá je nářek, který se rozléhá mediálním a politickým prostorem jenom proto, že někdo chce dostat dotaci nebo podporu na nějaký uměle vytvořený nedostatek. Občané nikdy žádnou dotaci nedostanou, i kdyby řvali, co to dá, a tak se prostě chovají racionálně. Sbírají jablka, kupují levné a kvalitní věci jinde, stěhují své firmy nebo odcházejí z ČR úplně. Bohužel, jak již bylo uvedeno, ne vždy jsou věci tak zřejmé jako s inkriminovanou virtuální neúrodou a reálnou nadúrodou jablek nebo cenami a kvalitou spotřebního zboží. Jsou věci, kdy občané nejsou schopni prohlédnout manipulaci a podléhají ke své škodě názorům elit. Klasickým komplexním příkladem může být politika současné vlády, která tlačí lidi pod manipulativní záminkou jejich údajné rozmařilosti a neodpovědnosti do stále vyšších daní a odvodů do státního rozpočtu a na druhé straně nechává daleko větší peníze rozkrádat a sama vytváří systémové podmínky pro únik peněz a často se na těchto únicích přímo personálně podílí.

Závěrem tedy nelze než doporučit, aby lidé neztráceli přirozenou plachost a nenechávali se ovlivňovat zprávami shůry nebo cizího města. Aby se obrazně řečeno, při zprávě o nějakém nedostatku rozhlédli pořádně kolem sebe, jestli je to skutečně v souladu s jejich realitou. Je důležité si uvědomit, že vzácnost statků je jen málokdy dána jejich skutečným množstvím. Je třeba si položit otázku, kdo, čí a jaké mocenské rozhodnutí ve spojení s jakou manipulací je učinily vzácnými. Kdo by si chtěl připomenout klasickou etudu na toto téma, ten nechť si připomene slavnou pasáž z „Dobrodružství Toma Sawyera“ nebo z nádherného českého filmu „Páni kluci“. Na počátku je tam velký dlouhý nenatřený plot, kýble barvy, štětka a napolo zhroucený a znechucený Tom s partou jeho posmívajících

se kamarádů. Na konci je několikanásobně natřený plot, udření kamarádi a velmi spokojený a bohatý Tom. Dokázal totiž učinit něco tak dokonale odporného, jako natírání plotu v osobním volnu malého chlapce, vzácnou výsadou, která může být postoupena toliko výjimečně a především úplně.

Budiž nám tato dětská etuda mementem nemenšího kalibru než ona jablka u našich nohou...

Lidé a nové mosty...

24.11. 2012

Kdo by neznal ten legendární obraz z filmu Bílá paní, kde se lidé nadšeně vydají přes slavnostně otevřený nový most, který ovšem jaksi kdosi zapomněl postavit. Brodí se radostně vodou a potom už nestačí, a tak již o trochu méně radostně plavou. Na poznámku, že tu most jaksi chybí, vyslovenou v klobouku plavajícím Vlastimilem Brodským, následuje slavná replika vedle plující Vlasty Chramostové v roli jeho filmové choti: „Drž hubu a plav...“ Povšimněme si, prosím, onoho posunu od dob Hanse Christiana Andersena, kde dokázal odpornou atmosféru absurdity danou veřejnou promenádou nahého císaře ukončit výkřik malého chlapce, že císař nemá šaty. Jak patrně z filmu, i v dobách politického tání let šedesátých by asi lidé takového chlapečka rychle ušlapali spíše ze strachu než z hlouposti. Ostatně připomeňme si velké trable kocoura z filmu „Až přijde kocour“ s Janem Werichem. Následovala léta, kdy tání přituhlo, a přišel normalizační reálný socialismus. V něm prostě bylo nereálné, aby někdo vůbec pomyslel na možnost takovou alegorii, jakou byla Bílá paní, natočit. To vše není nic proti tomu, co se děje ve společnosti dnes. Po radostném uvolnění všeho a všech dnes docházíme k závěru, že takový výkřik upozorňující na absurditu v chování našich elit nemá v zásadě vůbec žádný smysl. Klíč k pochopení tohoto stavu spočívá v tom, že jakýkoliv protest, jakákoliv kritika elit lidmi nebo občanskou společností je těmito elitami vykládána jako živoucí důkaz vysoké úrovně svobody a demokracie v naší společnosti. Hluboce se mýlí ti, kdož se domnívají, že současná vláda a elity vůbec jsou poněkud necitlivé k názorům lidí. Naopak, velice promyšleně zatahují protestující lidi do pastí spočívající v tom, že jejich vlastní křik je nejlepším důkazem toho, že nemají proti čemu protestovat, že to, proti čemu protestují, díky jejich protestům vlastně neexistuje. Prý teprve kdyby neprotestovali nebo nedej bože protestovat nemohli, pak by teprve bylo proč protestovat, protože situace by pak byla skutečně vážná. Je to nejen chytré, ale bohužel i účinné. Je to finta hodná země Franze Kafky.

Protesty, kterých jsme byli svědky u příležitosti připomenutí dne 17. listopadu, který byl nazván Den boje za svobodu a demokracii, a zejména následné komentáře našich vyvolených poskytly bohatý a plastický obraz této absurdity v praxi. Obecnou absurditou tohoto dne je ovšem skutečnost, že po popravených a umučených studentech z roku 1939 a jejich představitelích neštěkl na Hradě ani v podhradí nikdy v rámci udělování státních vyznamenání ani pes, o těch přeživších a domů se navrátilších ani nemluvě. To studenti z roku 1989 se již svých vyznamenání od prezidentů, stojících v čele demokratické a svobodné ČR, dočkali. Snad je to tím, že oběti listopadu 1939 jsou díky Mezinárodnímu dni studentstva a jeho oslavám v době nesvobody v rámci společenské paranoie pokládáni za svého druhu kryptokomunisty. Tato antikomunistická paranoia je při celé své absurdnosti skutečností. „Wirklich ist, was wirkt“, jak říkají Němci. Skutečné je to, co působí. Ze zmíněných protestů 17. listopadu byl možná nejpůsobivější ten, který měl za cíl odstranit členku KSČM Baborovou z rady Jihočeského kraje. Byl a je to protest nejen napříč opozičním politickým spektrem, ale hlavně napříč lidem obecným a jeho autoritami. Vůdci protestů STOP vládě opravdu žádnými autoritami nejsou a nemohou to dohnat žádnou rétorikou typu: „...promiňte nám, že nevyděláváme tolik, kolik vy kradete...!!!“ Pohled na hemžení opozičních hnutí je skutečně smutný. Každý z jejich představitelů se tváří jako spasitel, hrají to na notu 17. listopadu 1989, naivně se domnívají, že šlo o spontánní vystoupení lidu a nikoliv mocenský převrat. Ve skutečnosti tak jen vyvolávají duchy reálného socialismu a aktuální cestu z problémů nenavrhuje nikdo. Skutečností je rovněž, opět bohužel, že výroky a chování komunistických představitelů také stále více vzbuzují reminiscence na dobu normalizace. Nejde jenom o přímou a neskrývanou neostaliniistickou rétoriku části jejich představitelů, jde i o to, jak ochotně se po volbách koalici přisáli na korupční struktury spojené s ČSSD a jejich předvolební řeči o čistotě vzaly rychle za své. Dovolím si prognózu, že jestli někdo něco doopravdy může vykonat pro zánik politického vlivu KSČM, pak to budou regionální mafiánské manýry

a struktury, protože ty mohou ukázat velmi rychle lidem a voličům, jak rychle je možné setřít onen zdánlivý pel nevinnosti i z nositelů dvou třech lehce šmrncnutých srpem a kladivem. Je to typicky české, protože ve Francii na to potřebovali geniálního tahu Françoise Mitteranda, v Německu hospodářský zázrak a Úřad na ochranu ústavy, zatímco v Čechách na to bude stačit obyčejné korupční prostředí. A tak možná jednou budeme odhalovat v Parlamentu českého Absurdistánu pamětní desku s tezí, že se korupce v Čechách zasloužila o svobodu a demokracii. Teď se ukáže, jestli komunisté jsou opravdu jiní, anebo zda nekradli jen proto, že prostě nemohli.

Nezbývá než v několika řádcích naznačit poněkud „natvrdlým“ členům vlády, kteří si neumí představit, jak vypadá ona „jiná demokracie“, po které volá ten obtížný hmyz, zvaný lid, na náměstích. Členové vlády se už vůbec neostýchají otevřeně tvrdit, že tato vláda plní závazek vůči finančním trhům a jejich pánům a rozhodně se tedy nenechají svést z cesty nějakými ústavními závazky vůči občanům a obyčejným lidem vůbec. Ostatně na dvou židlích se sedět nedá a sloužit dvěma pánům může snad jen Goldonihovo hrdina Truffaldino, a i ten se přitom dost naběhá a nakonec to stejně praskne. Sloužit několika bohatým je samozřejmě snadnější a hlavně lukrativnější než mnoha chudým. Nelze tudíž předpokládat, že by členy vlády vůbec zajímalo, co a jak se v normální demokracii sluší a patří a co je v ní „jinak“ než v té naší. Tím základním předpokladem jiné demokracie je to, že moc v ní patří občanům a nikoliv politickým stranám. Ty jsou možnou alternativou, jednou z možností agregace zájmů, ale nesmí jim náležet žádný mocenský monopol, tak, jak tomu je u nás při navrhování kandidátů na poslance Parlamentu ČR a krajských zastupitelstev. Základním požadavkem jiné demokracie je tedy oslabení role politických stran. Druhým požadavkem je stabilizace veřejné správy prostřednictvím zákona, který ji ochrání před zvlí politiků. To dnes odmítají jak politici, tak jejich pasáci, protože by ztratili vliv nad bezprostředními správními rozhodnutími, které teprve umožňují každodenní loupež a získávání neoprávněných výhod. Do třetice je třeba omezit politickou moc stanovením možnosti odvolat politiky referendem, být volen pouze na jedno období, omezením finančních toků do politiky na veřejné prostředky a členské příspěvky. Je třeba připomenout, že taková opatření by znamenala nejen efektivní veřejnou správu, která by každodenně nerozčilovala a neobtěžovala občany, ale následně i významný rozvoj hospodářského a společenského života. Pro naše lidi není velký problém být nejlepší na světě, když se jim do toho neplete žádný politik. Kdo by tomu nechtěl věřit, ať si bezprostředně připomene naše tenisty, ale i řadu jiných našich sportovců, umělců, vědců a především podnikatelů. Kolik dobrého by tito lidé mohli vytvořit, kdyby je neničila každodenně tisíciústa pijavice řízená politiky a jejich pasáky. Dnes tito lidé z naší země raději odejdou, aby se nemuseli utkávat o věci samozřejmé s lidmi, kteří by jim měli být nápomocni, protože jsou placeni z jejich daní. Dobrá a kvalitní domácí práce táhne. I proto bylo v sobotu odpoledne na tenise ve Vysočanech více lidí než na demonstraci na Václavském náměstí. Ve skutečnosti jsou politici nechápaví jen na oko, dobře vědí, co jim od aktivních občanů, podpořených změnou volebních pravidel a možná i ústavy hrozí. Za svá koryta bojují zcela bez skrupulí. Připomeňme jen frašku s imunitou, neustálé, zcela nelegitimní zvyšování poslaneckých platů poslanci a zejména volbu prezidenta, kterou zesabotovali úmyslným přijetím takových zákonů, které jsou nejen protiústavní, ale i proti zdravému rozumu. Postavili v nich 5000 občanů na roveň jednomu senátorovi nebo dvěma poslancům. To vypovídá o tom, za jaký pól pokládají občany, z jejichž daní žijí a kterým jsou ústavně odpovědní. Jistě jen náhodou opomněli v harmonogramu voleb lhůtu na podání ústavní stížnosti a otevřeli tak prostor k tomu, že tato země zůstane bez prezidenta. To vše jenom proto, aby ukázali, že jim má volba prezidenta vrátit do rukou, protože v přímé volbě přišli o významný korupční kšeft. Špinavou práci nechali na úřednících MV, kteří klidně použijí absurdní statistický vzorec, aby dosáhli pro své politické chlebodárce zpochybnění významných kandidátů a roztočili soudní kolotoč, který znemožní konání přímých voleb. Jde o sabotáž demokracie. Od těchto lidí nelze čekat nic dobrého a je

nezbytné se podle toho k nim i chovat a svést s nimi tvrdý zápas o to, abychom měli v naší zemi politický systém, který by dal skutečnou rovnou šanci být volen všem občanům.

Začali jsme alegorií s neexistujícím mostem. Dnes jsou sice mnohé mosty postaveny, ale ty rezaví, kroutí se, padají a zabíjejí lidi. Stály veřejné miliardy, ale na konci potravinového řetězce subdodávek a subdodavatelů zůstávají nezaplacení živnostníci a gastarbajtři. Najednou není ve státě politická moc, která by tuto zlodějinu pojmenovala a proces o havárii ve Studénce se stane jen dalším zdrojem obživy pro právníky. Je tragédií, že ten, kdo za nás vydává naše peníze, tedy náš stát, prakticky není schopen uzavřít smlouvu, která by nám garantovala kvalifikované a kvalitní zhotovení předmětu smlouvy. Většinou stát toliko včas a často dopředu všechno draze zaplatí a ty, kteří ho za to kritizují, dehonestuje a šikanuje, jako mnohé whistblowery, nebo je jen ignoruje, jako je tomu v případě stále více alarmujících zpráv NKÚ. Vše směřuje k tomu, že pod těmi zchátralými mosty nakonec budeme bydlet my všichni, kdož z naší vlasti nechceme nebo nemůžeme odejít.

Lidé naposledy...

8.12. 2012

Je tomu skutečně tak. Toto pokračování naší rubriky uzavírá dvouleté období, ve kterém se objevovaly v KONKURNÍCH NOVINÁCH úvahy s názvem „Lidé a...“ Zároveň je tomu již deset let, co pravidelně pro KONKURNÍ NOVINY tuhle rubriku píšu. Nejprve to byly příspěvky s názvem „Evropa a úpadek“, za kterými následovaly texty „Lidé a úpadek“ a poté už nynější „Lidé a...“ Přirozeně se tak nabízí, že následující text by měl být bilanční nebo snad, s ohledem na roční období, adventní, rozjímající. Doba, kterou prožíváme, je však příliš turbulentní a události neberou ohled ani na výročí, ani na advent.

Zpočátku adventu tak můžeme rozjímat o tom, že žijeme v zemi, kde musí Nejvyšší správní soud rozhodnout o tom, že když smíchám dva čtyřicetiprocentní roztoky, tak výsledný roztok nebude osmdesátiprocentní, ale opět pouze čtyřicetiprocentní. Ministerstvo vnitra si tvrdohlavě stojí za tím, že jsou možné obě varianty a jde o věc výkladu a právního posouzení nezávislým soudem. V přímém přenosu jsme měli možnost vidět, jak to vypadá, když má hlupák, neschopný uznat svou evidentní chybu, ještě navíc moc. Můžeme se tedy těšit na to, jak bude sedmičlenný senát s celkem 18 akademickými tituly vykládat elementární aritmetiku. Jistě to bude poprvé v dějinách královny věd, kdy dojde k její aprobaci soudem. Kolika lidem dokážou mocní hlupáci a nedouci otrávit život, to vidíme kolem sebe každý den. Kde jinde k tomu může dojít než v zemi Josefa Švejka a K. Doba příchodu Páně neboli adventus Domini tak bude letos opravdu radostný. Nelze se neveselit, když je před námi utěšená perspektiva toho, že advent a Vánoce budou zmítány nejen hrátkami kolem státního rozpočtu. Náš veřejný virtuální i reálný prostor bude zaneřáděn nejen ve jménu hlavního marketingového božstva Merryho Christmase, ale bohužel i prezidentskou kampaní. Přísahám, že Santa Clause opravdu nemusím, ale doufám, že společně se svými soby nebo kamionem Coca-coly a s ostatními cinglaty potlačí v našem okolí politiku. Ta nám bude cpát tlamy kandidátů, plné svěžích neotřelých myšlenek, do našeho soukromí nejen krbem, ale doslova všemi mediálními i skutečnými otvory. Spojení vrcholu prezidentské kampaně s Vánoce je skutečným výrazem toho, jací jsou naši politici přemýšliví junáci, i toho, že slovo plán je jim zcela cizí a dokázali v sobě zcela potlačit relikty socialistického myšlení. Bůh jim za to žehnej.

Advent by měl být především příležitostí k zamyšlení. Naše mysli jsou v současnosti doslova otrávené celou řadou vlivů a taková otrávená mysl může jen těžko rozjímat nebo dokonce něco zdravého, neotráveného vymyslet. Možná bychom měli přemýšlet o tom, jak svou mysl očistit od jedu blbé nálady, pocitu zmaru, strachu a beznaděje. Možná máme více krize ve svých hlavách než mimo ně na ulicích. Bez toho, že se pokusíme změnit vlastní myšlení, můžeme jen těžko změnit své životy a v posledku také dění kolem sebe. Musíme si klást elementární otázky na to, v čem jsme dobří, co doopravdy potřebujeme a co doopravdy potřebují ti druzí a co skutečně můžeme dát sobě i druhým a co můžeme naopak od druhých nebo od sebe sama skutečně dostat. Dovolím si prognózovat, že většinově musíme na základě takové analýzy dojít k závěru, že nám nikdo anonymní nic nedá a že pokud něco chceme, musíme se nejen pohnout, ale musíme i začít o svých potřebách komunikovat se skutečnými lidmi z masa a kostí kolem sebe. Zjistíme i to, že jsme najednou od svých bližních tak trochu dál, než jsme si pod vlivem nejrůznějších nových médií mohli myslet. Zjistíme, že jsme sice blízko vedle sebe, jako kdyby nadosah, ale skutečný vztah cítíme k čemusi neurčitému, vzdálenému, od čeho očekáváme nejen jakési jistoty, ale dokonce i spokojenost. Možná jsme propojeni, ale není to decentralizovaná síť vztahů, jak se nám snaží někteří namluvit. Jsme navzájem propojeni přes centrální uzly, kde naše komunikace podléhá přísné kontrole, sledování a evidenci. Existuje celá série fotografií, která zachycuje skupiny lidí, kteří sedí vedle sebe, ale nevnímají se navzájem a každý z nich komunikuje přes mobilní síť s kýmsi neznámým, přičemž ad absurdum vůbec nelze vyloučit, že onen neznámý sedí vedle. Ke každému z nás se tak táhne neviditelná niť, visíme na ní jako Menzelovi

skřivánci, loutky, možná to už nejsou nitky, ale opratě. Potřebujeme více obyčejné živé komunikace mezi obyčejnými živými lidmi, abychom si to lépe uvědomili. Na druhé straně je v rámci kontaktů po síti vše tak roztomile sterilní a jako kdyby společensky žádoucí. Nedávno jsem viděl sci-fi film o tom, že lidé nevycházejí ze svých domovů a nechávají se ve společenském kontaktu zastupovat svými dokonalými robotickými náhradníky, avatary, které ovládají ze speciálních lůžek. Když se kolem sebe podíváme pozorněji, pak zjistíme, že začíná být legitimní se ptát, kdo z lidí kolem nás je autentický jedinec a kdo je pouhý avatar. Můžeme se z pokroku komunikačních technologií radovat, jak chceme, ale bez přímé mezilidské komunikace nedosáhneme žádné společenské změny.

K celé řadě změn nejen v našem myšlení potřebujeme ovšem splnit základní požadavek - zbavit se strachu. Nejde jen o tradiční obavy z toho, co nás přesahuje, o strach transcendentna a strach ze smrti. Do kategorie velkých hrůz je ovšem elitami tlačen nový strach, strach ze sociální nekompetence všeho druhu. Právě sociální systémy začínají být představovány jako další mechanismy, jejichž činnost nemůže člověk ovládnout a musí se jich bát. Stávají se svého druhu loteriemi, které mohou kdykoliv kohokoliv vyhodit z kola ven. Existuje strach ze ztráty důstojnosti, společenské důvěry, nezvládnutí rolí, které jsou nám přisouzeny. Dramaticky nám klesá sebeúcta. Stále více se bojíme ztráty příjmu, ať již prostřednictvím ztráty pracovního uplatnění nebo sociální dávky. Dluhy domácností neustále narůstají a vláda říká, že je to málo, že spotřeba klesá. Mnoho našich domácností je už dávno v řecké pasti a jejich počet dynamicky narůstá. Pokud se říká, že rodina je základ státu, pak to, co představuje starodávný pojem dům neboli moderněji domácnost je nepochybně základem ekonomiky. Zhroucené domácnosti nutně znamenají následné zhroucení ekonomiky i rodiny a tedy i předzvěstí konce státu. To, čeho jsme svědky, je pokus elit vybudovat fungující ekonomiku bez domácností v praxi. Připomeňme v této souvislosti „Železnou lady“ Margaret Thatcherovou, která Britům tvrdila, že společnost neexistuje, že existují jen jednotliví muži a jednotlivé ženy. Snad prý ve slabých chvílích připouštěla i existenci rodiny. A jsme znovu zpátky u naprosté atomizace společnosti, systematického rozbíjení jakéhokoliv skupinového sociálního kapitálu, popření existence společenských entit mimo elity. Velká Británie se z léčby thatcherismem vzpamatovává velmi pomalu a stále citlivěji ji zasahují nejen finanční potíže, ale především eroze tradičních morálních hodnot a pilířů impéria. Zbavit se strachu, znamená tedy budovat kolem sebe funkční sociální entitu, svůj dům, svoji domácnost, svůj domov. Utvářet si svou životní niku, prostředí, kde se cítíme dobře, které nás dokáže nejen ochránit a uživit, ale i inspirovat a povznést. To může každý z nás, kdo není paralyzován strachem z vykročení mimo temný svět zmaru, který mu servírují média a politici. Kolem nás je ve skutečnosti spousta světla. K tomuto poznání je opět třeba především autentické komunikace s autentickými lidmi.

Když mluvíme o strachu, pak nelze opomenout blížící se termín konce světa. Připomenu, že moje choť již na počátku roku konec světa zrušila, protože si nehodlá nechat kazit příhodnou konstelaci volných dnů během letošních vánočních a novoročních svátků. Tisíce lidí u nás i ve světě to ovšem vidí jinak, a tak nás možná čeká v souvislosti s koncem jedné periody mayského kalendáře ještě spousta sebevražd, nepříjemností a chaosu. V Rusku dochází k hysterii v celé řadě měst a obcí. U nás je hitem průchod Země nulovým galaktickým pásmem. Máme jít do lesa se základními potravinami, hotovostí a dokumenty, prožít tam tři dny tmy a vydržet až dva měsíce. Ve Francii se desetitisíce lidí chystají k jisté hoře, odkud je má vyzvednout a spasit v hoře ukryté UFO. A právě lineární vnímání času od vzkříšení do spasení, vědomí počátku a nevyhnutelnost konce je to, co činí veškeré apokalyptické příběhy v naší civilizaci tolik přitažlivé a pravděpodobné. Ne dosti toho, čím více poznáváme dějiny starých civilizací, tím více si musíme přiznat, že ta naše civilizace se nachází, jemně řečeno, za zenitem. Zároveň platí jednoduchá skutečnost. Žádné civilizaci se nepodařilo z tohoto místa za zenitem učinit nějaký zásadní obrat k lepšímu. Rozjímání by tedy mělo směřovat ke smíření s tím, že věci budou vypadat jinak. Optimistické poučení z historie říká, že dobře fungujících domácností a rodin, tedy života tzv. obyčejného člověka se historické zlomy a kolapsy dotýkají daleko méně, než jak

nás dnes média a elity seshora straší. Shakespearův Antonius říká, že říše jsou jen prach a sprostá půda živí člověka i zvíře.

Na samotný závěr si dovolím poznámku. Apokalyptická doba přináší zvýšený výskyt spasitelů všeho druhu. S nimi přicházejí jednoduchá řešení současných potíží, většinou spojovaných s tím, že lidé se mají stát lepšími a hezky se k sobě chovat. Další spasitelé chtějí pod vlajkou OSN na konferenci v Dubaji regulovat internet. Cena za jeden pokoj pro jednoho spasitele by zachránila desítky dětí před smrtí hladem, ale to je OSN tradičně jedno. Další nemalá skupina spasitelů tvrdí, že společnost lze úspěšně řídit jako podnik a lidi se už rádi postaví do latě, když z toho byznysu budou něco málo mít. Připomeňme si tedy ještě jednou Shakespeara, tentokrát Hamleta, když říká, že když na lidskou národu začneme roubovat ctnosti, nepřinese to nic dobrého. Tato rubrika stála vždy na straně lidí se všemi jejich chybami a omyly. Tyto lidi nelze vyměnit za nějaké jiné, pokud možno lidi nějak lepší. Takoví prostě nikde nejsou. Lze pouze lidem ukazovat, že svět kolem sebe mohou vnímat mnoha způsoby, nikoliv nutně tak, jak je jim to podsouváno politikou a médii. Lidé se musí sami přesvědčit, jak hrozně černé brýle jim někdo nasazuje, aby ho slepě následovali.

Přeji čtenářům KONKURNÍCH NOVIN, aby nejen v důsledku adventního rozjímání bylo jejich prostředí světem, ve kterém se dá dobře a spokojeně žít. Přeji jim a tím i sobě, abychom si byli vědomi toho, že nic není dobré nebo zlé samo o sobě. Záleží na tom, jak o tom smýšlíme a především na tom, jak to nakonec dopadne. Do třetice nám všem přeji, abychom v novém roce začali být bohatší o mnoho nových zajímavých a pevných mezilidských vztahů.

Obsah

SLOVO ÚVODEM...	2
ÚVODEM	3
ROČNÍK 2003	5
EVROPA A ÚPADEK 1	6
EVROPA A ÚPADEK 2	7
EVROPA A ÚPADEK 3	9
EVROPA A ÚPADEK 4	11
EVROPA A ÚPADEK 5	12
EVROPA A ÚPADEK 6	14
EVROPA A ÚPADEK 7	15
EVROPA A ÚPADEK 8	17
EVROPA A ÚPADEK 9	19
EVROPA A ÚPADEK 10	21
EVROPA A ÚPADEK 11	23
EVROPA A ÚPADEK 12	25
EVROPA A ÚPADEK 13	27
EVROPA A ÚPADEK 14	29
EVROPA A ÚPADEK 15	31
EVROPA A ÚPADEK 16	33
EVROPA A ÚPADEK 17	35
EVROPA A ÚPADEK 18	37
EVROPA A ÚPADEK 19	39
EVROPA A ÚPADEK 20	41
EVROPA A ÚPADEK 21	43
EVROPA A ÚPADEK 22	45
ROČNÍK 2004	51
EVROPA A ÚPADEK I.	52
EVROPA A ÚPADEK II.	55
EVROPA A ÚPADEK III.	58
EVROPA A ÚPADEK IV.	60
EVROPA A ÚPADEK V.	62
EVROPA A ÚPADEK VI.	65
EVROPA A ÚPADEK VII.	68
EVROPA A ÚPADEK VIII.	71
EVROPA A ÚPADEK IX.	73
EVROPA A ÚPADEK X.	75
EVROPA A ÚPADEK XI.	80
EVROPA A ÚPADEK XII.	82
EVROPA A ÚPADEK XIII.	86
EVROPA A ÚPADEK XIV.	89
EVROPA A ÚPADEK XV.	91
EVROPA A ÚPADEK XVI.	93
EVROPA A ÚPADEK XVII.	100
EVROPA A ÚPADEK XVIII.	104
EVROPA A ÚPADEK XIX.	107
EVROPA A ÚPADEK XX.	110
EVROPA A ÚPADEK XXI.	114
EVROPA A ÚPADEK XXII.	117
EVROPA A ÚPADEK XXIII.	120
EVROPA A ÚPADEK XXIV.	123
ROČNÍK 2005	125
EVROPA A ÚPADEK 01/2005	126
EVROPA A ÚPADEK 02/2005	128
EVROPA A ÚPADEK 03/2005	131
EVROPA A ÚPADEK 04/2005	133

EVROPA A ÚPADEK 05/2005	136
EVROPA A ÚPADEK 06/2005	138
EVROPA A ÚPADEK 07/2005	141
EVROPA A ÚPADEK 08/2005	144
EVROPA A ÚPADEK 09/2005	147
EVROPA A ÚPADEK 10/2005	150
EVROPA A ÚPADEK 11/2005	152
EVROPA A ÚPADEK 12/2005	155
EVROPA A ÚPADEK 13/2005	158
EVROPA A ÚPADEK 14 A 15/2005	162
EVROPA A ÚPADEK 16 A 17/2005	167
EVROPA A ÚPADEK 18/2005	174
EVROPA A ÚPADEK 19/2005	181
EVROPA A ÚPADEK 20/2005	184
EVROPA A ÚPADEK 21/2005	190
EVROPA A ÚPADEK 22/2005	193
EVROPA A ÚPADEK 23/2005	197
EVROPA A ÚPADEK 24/2005	200
EVROPA A ÚPADEK 25/2005	205
EVROPA A ÚPADEK 26/2005	211
A NA KONEC, ČÍM TO ZAČÍNALO	214
TAK UŽ I V RUSKU... I	214
TAK UŽ I V RUSKU... II	216
ROČNÍK 2006	218
EVROPA A ÚPADEK IV/1	219
EVROPA A ÚPADEK IV/2	225
EVROPA A ÚPADEK 3/IV	228
EVROPA A ÚPADEK 04/IV	231
EVROPA A ÚPADEK IV/5	234
EVROPA A ÚPADEK IV/06	238
EVROPA A ÚPADEK IV/07	241
EVROPA A ÚPADEK IV/08	244
EVROPA A ÚPADEK IV/09	247
EVROPA A ÚPADEK IV/10	250
EVROPA A ÚPADEK IV/11	253
EVROPA A ÚPADEK IV/12	257
EVROPA A ÚPADEK IV/13	261
EVROPA A ÚPADEK IV14-15	265
EVROPA A ÚPADEK IV/16-17	268
EVROPA A ÚPADEK IV/18	273
EVROPA A ÚPADEK IV/19	276
EVROPA A ÚPADEK IV/20	279
EVROPA A ÚPADEK IV/21	283
EVROPA A ÚPADEK IV/22	288
EVROPA A ÚPADEK IV/23	293
EVROPA A ÚPADEK IV/24	297
EVROPA A ÚPADEK IV/25	301
ROČNÍK 2007	304
EVROPA A ÚPADEK PO STĚ...	305
EVROPA A ÚPADEK 2	308
EVROPA A ÚPADEK 3	311
EVROPA A ÚPADEK 4	315
EVROPA A ÚPADEK 5	317
EVROPA A ÚPADEK 6	319
EVROPA A ÚPADEK 8	323
EVROPA A ÚPADEK 9	327
EVROPA A ÚPADEK 10	330
EVROPA A ÚPADEK 11	334

EVROPA A ÚPADEK 12.....	338
EVROPA A ÚPADEK 13.....	341
EVROPA A ÚPADEK 14 - 15.....	345
EVROPA A ÚPADEK 16 - 17.....	351
EVROPA A ÚPADEK 18.....	355
EVROPA A ÚPADEK 19.....	358
EVROPA A ÚPADEK 20.....	362
EVROPA A ÚPADEK 21.....	365
EVROPA A ÚPADEK 22.....	368
EVROPA A ÚPADEK 23.....	371
EVROPA A ÚPADEK 24.....	375
EVROPA A ÚPADEK 25.....	378
ROČNÍK 2008.....	381
EVROPA A ÚPADEK 1/2008.....	382
EVROPA A ÚPADEK 2/2008.....	385
EVROPA A ÚPADEK 3/2008.....	388
EVROPA A ÚPADEK 4/2008.....	391
EVROPA A ÚPADEK 5/2008.....	394
EVROPA A ÚPADEK 6/2008.....	397
EVROPA A ÚPADEK 7/2008.....	400
EVROPA A ÚPADEK 8/2008.....	404
EVROPA A ÚPADEK 9/2008.....	407
EVROPA A ÚPADEK 10/2008.....	410
EVROPA A ÚPADEK 11/2008.....	413
EVROPA A ÚPADEK 12/2008.....	416
EVROPA A ÚPADEK 13/2008.....	419
EVROPA A ÚPADEK 14 - 15/2008.....	422
EVROPA A ÚPADEK 16 - 17/2008.....	426
EVROPA A ÚPADEK 18/2008.....	430
EVROPA A ÚPADEK 19/2008.....	434
EVROPA A ÚPADEK 20/2008.....	438
EVROPA A ÚPADEK 21/2008.....	442
EVROPA A ÚPADEK 22/2008.....	445
EVROPA A ÚPADEK 23/2008.....	448
EVROPA A ÚPADEK 24/2008/.....	452
EVROPA A ÚPADEK 25 - 26/2008.....	456
ROČNÍK 2009.....	460
EVROPA A ÚPADEK 01/2009.....	461
EVROPA A ÚPADEK 02/2009.....	465
EVROPA A ÚPADEK 03/2009.....	469
EVROPA A ÚPADEK 04/2009.....	473
EVROPA A ÚPADEK 05/2009.....	477
EVROPA A ÚPADEK 06/2009.....	481
EVROPA A ÚPADEK 07/2009.....	485
EVROPA A ÚPADEK 08/2009.....	489
EVROPA A ÚPADEK 09/2009.....	493
EVROPA A ÚPADEK 10/2009.....	497
EVROPA A ÚPADEK 11/2009.....	500
EVROPA A ÚPADEK 12/2009.....	503
EVROPA A ÚPADEK 13/2009.....	506
EVROPA A ÚPADEK 14-15/2009.....	509
EVROPA A ÚPADEK 16-17/2009.....	513
EVROPA A ÚPADEK 18/2009.....	517
EVROPA A ÚPADEK 19/2009.....	520
EVROPA A ÚPADEK 20/2009.....	523
EVROPA A ÚPADEK 21/2009.....	526
EVROPA A ÚPADEK 22/2009.....	529
EVROPA A ÚPADEK 23/2009.....	532

EVROPA A ÚPADEK 24/2009	535
EVROPA A ÚPADEK NAPOSLEDY	538
ROČNÍK 2010	542
LIDÉ A ÚPADEK X01.....	544
LIDÉ A ÚPADEK X02.....	548
LIDÉ A ÚPADEK X03.....	551
LIDÉ A ÚPADEK X04.....	554
LIDÉ A ÚPADEK X05.....	557
LIDÉ A ÚPADEK X06.....	560
LIDÉ A ÚPADEK X07.....	563
LIDÉ A ÚPADEK X08.....	566
LIDÉ A ÚPADEK X09.....	569
LIDÉ A ÚPADEK X10.....	572
LIDÉ A ÚPADEK X11.....	575
LIDÉ A ÚPADEK X12.....	578
LIDÉ A ÚPADEK X13.....	581
LIDÉ A ÚPADEK X14 - 15.....	585
LIDÉ A ÚPADEK X16 - 17.....	589
LIDÉ A ÚPADEK X18.....	593
LIDÉ A ÚPADEK X19.....	596
LIDÉ A ÚPADEK X20.....	599
LIDÉ A ÚPADEK X21.....	601
LIDÉ A ÚPADEK X22.....	604
LIDÉ A ÚPADEK X23.....	606
LIDÉ A ÚPADEK X24.....	609
LIDÉ A ÚPADEK X24 - 25.....	612
POZNÁMKY	615
LIDÉ A LIDÉ II.	617
ROČNÍK 2011	620
LIDÉ A ÚPADEK V NOVÉM ROCE 2011	620
LIDÉ, KORUPCE A DLUHY	623
LIDÉ A ZMĚNA.....	626
LIDÉ A OBRAZY	629
LIDÉ A JISTOTY	632
LIDÉ A NEJISTOTY	635
LIDÉ A ŽIVOT	638
O LIDECH A TOUHÁCH	641
LIDÉ A JEJICH ZÁSTUPCI	644
LIDÉ A PRÁCE	647
LIDÉ A PRAVIDLA	650
LIDÉ A DLUHY	653
LIDÉ A REFORMY	656
LIDÉ A KOMUNIKACE	659
LIDÉ A JAZYK	662
LIDÉ A SPOLEČNOST	665
LIDÉ A PENÍZE	668
LIDÉ A LIDÉ	671
LIDÉ A POHYB	674
LIDÉ A VÝROČÍ	677
LIDÉ A NÁKLADY	680
LIDÉ A VÁNOCE	683
LIDÉ A NOVÉ ZAČÁTKY	686
ROČNÍK 2012	689
LIDÉ A HLASY Z HRADU	691
LIDÉ A KONEC SVĚTA	694
LIDÉ A ACTA	697
LIDÉ A ZMATKY	700

LIDÉ A SPRAVEDLNOST.....	703
LIDÉ A VEJCE.....	706
LIDÉ A VÝZVY.....	709
LIDÉ MEZI HODNOTAMI A CENAMI.....	711
LIDÉ A KUDY KAM.....	714
LIDÉ A METROPOLE.....	717
LIDÉ A VOLBY.....	720
LIDÉ A IČO.....	723
LIDÉ A SALDO I.....	726
LIDÉ A SALDO II.....	729
LIDÉ A JEJICH KRUHY.....	732
LIDÉ A ŠKOLA.....	735
LIDÉ A ŽÍŽALY.....	738
LIDÉ A OTRAVY.....	741
LIDÉ A KOLAPSY.....	744
LIDÉ A JEJICH DÍLO.....	747
LIDÉ A JABLKA.....	750
LIDÉ A NOVÉ MOSTY.....	753
LIDÉ NAPOSLEDY.....	756